

Ioannis Cuspiniani, uiri clarissimi, diui quondam Maximiliani imperatoris a Consilijs, & oratoris De consulibus Romanorum commentarij : ex optimis uetustissimisq[ue] authoribus collecti. Praefertur his commentariis, Sexti Ruffi V. Consularis rerum gestarum Pop. Rom. deq[ue] accessione imperij epitome, cum eiusdem cuspiniani eruditissimis scholijs. Magni Aurelii Cassiodori Senatoris Chronicon, siue de consulibus Romanorum libellus, passim Cuspiniani commentarijs insertus. Nicolai Gerbelii in eosdem commentarios, ad ornatiss, uirum d. Ioannem Locabum fuggerum praefatio: in qua de chronographis, de eorum discordia, deq[ue] huius operis maxima utilitate. Ad haec, rerum atq[ue] uerborum tot opere memorabilium index locupletissimus.

<https://hdl.handle.net/1874/421332>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

S. fol.

47

115.

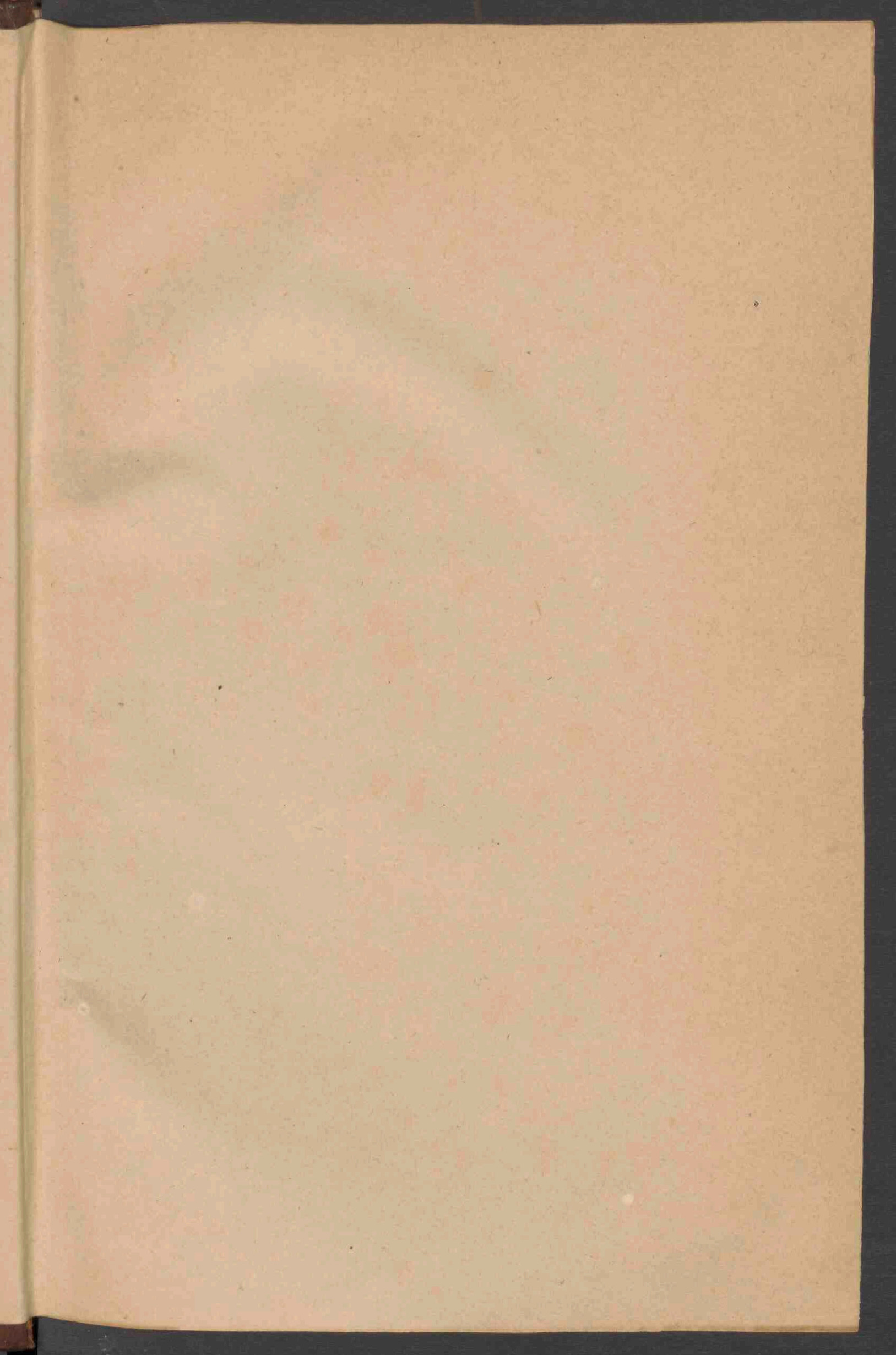
e.

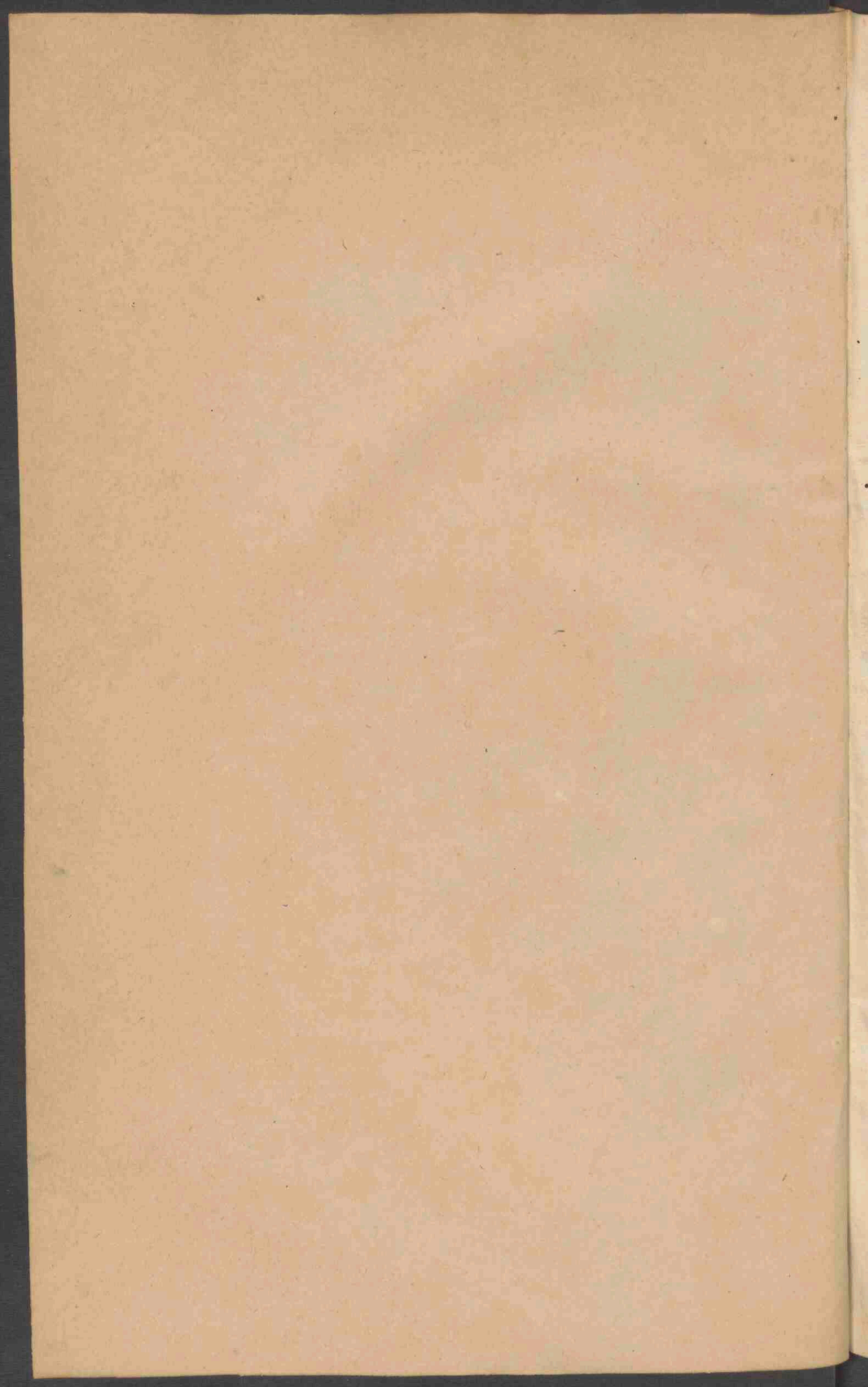
confiteles
cuspina

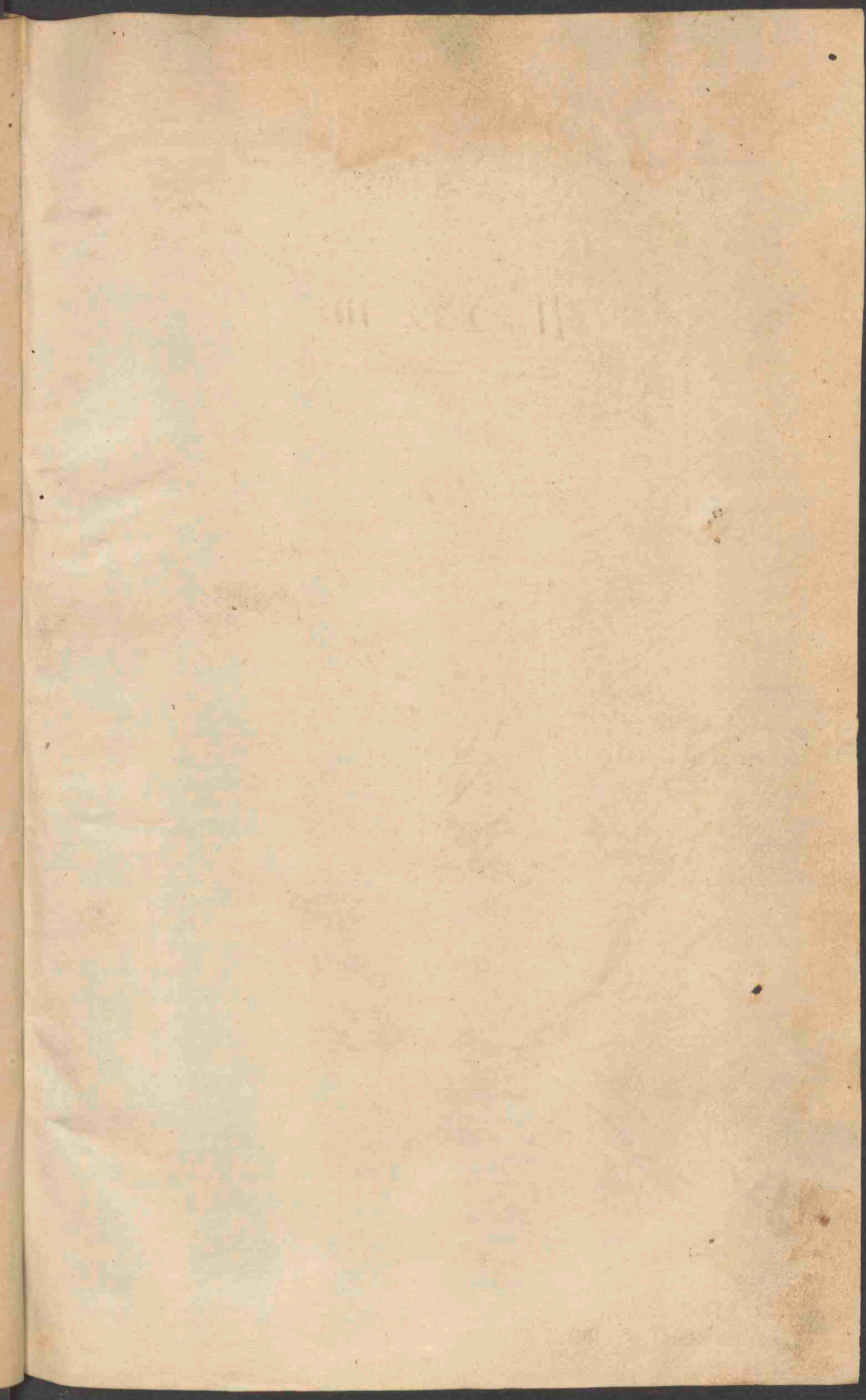

S. fol.
47

N°. 232. M.

N. 109. C.

per
Ifo 47

IOANNIS CVSPINIA-
ni, uiri clarissimi, Diui quondam
MAXIMILIANI IMPERATORIS A' CON-
filijs, & Oratoris, de Consulibus Romanorum Commen-
tarij, ex optimis uetustissimisq; autho-
ribus collecti.

PRAEFERTVR HIS COMMENTARIIS, SEXTI
RVFFI V. Consularis Rerum gestarum Pop. Rom. decq; ac-
cessione Imperij Epitome, cum eiusdem Cuspi-
niani eruditissimis Scholijs.

MAGNI AVRELIJ CASSIODORI SENATORIS
Chronicon, siue de Consulibus Romanorum Libellus,
passim Cuspianiani Commentarijs insertus.

NICOLAI GERBELII IN EOSDEM COM-
mentarios, ad ornatiss. uirum D. IOANNEM IACOBVM FVG-
GERVM Praefatio: in qua de Chronographis, de eorum discordia,
deq; huius Operis maxima utilitate.

Adhaec, rerum atq; uerborum toto opere memorabilium
Index locupletissimus.

Ex donatione Busolii

Cum S. Regiae Maiest. gratia & priuilegio ad decennium: cuius
exemplum statim post Praefationem reperiēs.

BASILEAE, EX OFFICINA
Ioannis Oporini.

TO ANS. CV. PHIA.
IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM

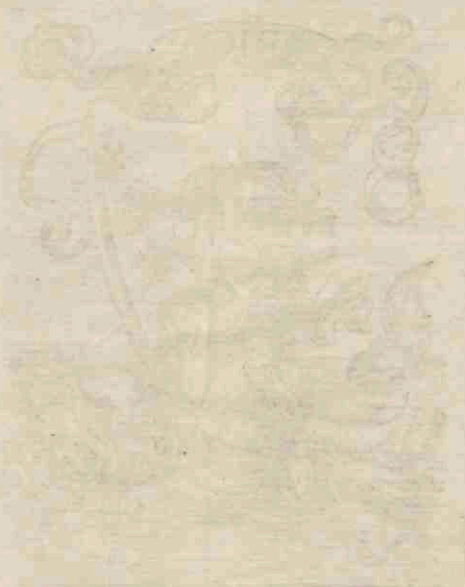
IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM
IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM

IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM
IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM

IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM
IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM

IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM
IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM

IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM
IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM

IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM
IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM

IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM
IN THE CHRISTIAN DIV. QUODAM

AD ORNATISS. VEREQUE NOBILEM HE-

ROA, IOANNEM IACOBVM FYGGERV M, KIRCHBERGAE VVEIS-

senhorniq; Dominum, Μυσarum ἀρχιγέρτω, & studiosorum omnium Patro-

num, NICOLAI GERBELII P. in doctissimi uiri

IOANNIS CYSPIANI

CONSULES,

PRÆFATIO.

EMPER egregios & doctos homines a-
luit, regionū omniū nobilissima GRAE-
CIA. Inter quos septem præcipuè memo-
rantur, qui ob humanarum, diuinarumq;
rerum scientiam, sapientes fuere cogno-
minati. Ex his unus, ferè reliquorum prin-
ceps, Thales Milesius, uel ut Leāder & He-
rodotus prodidere, Phœnix, Olympiade

XXXV, Anco Marcio Romæ regnante, in lucem editus, uitæ
suæ cursum ad LVIII usq; Olympiadem, hoc est annum nona-
gesimum secundum, deduxit. Is ob ingenij diuinitatem, ab omni-
bus qui tum uiuebant, honore, uenerationeq; multa colebatur.

Nam constans fama est, eundem primum omnium solis atq; lu-
næ periodos defectusq; reperisse. Qua solertia, quo ingenij acu-
mine instructus, eclipsim solis, quæ Astyagis Lydorū regis tem-
poribus uisa est, multo antea quàm euenit, prædixit. Quā ob rem,
utpote nouā, atq; adhuc mortalibus incognitā, Thaletem ueluti
numē quoddā sunt admirati. Neq; uerò id, mea quidē sententia,
iniuria. Cum enim eidē res futuræ satis cognitæ perspectæq; ef-
sent, cuperetq; nominis sui gloriam ac famam apud posteros flo-
rere, præsciens uitæ suæ finem, locum quendam extra Miletum
amicis affinibusq; indicat, rogatq; ut eum mortuum eò loci sepe-
liant. Sciebat enim futurum, ut illic olim frequentissimū forum
deberet extrui: in quo ob hominum concursum sperabat gratos
ciues, & benemerita sua, tum ingenij dotes, amplioribus laudi-
bus celebraturos. Hic Thales, inter multas alias illustres senten-
tias, & hāc crebrò in ore habuit, ἅμ χρόνον εἶν σοφώτατον, ὃς πάντα ἀνδρ-
είων. hoc est, Quoniā omnia inuenit atq; in lucē produxit Tem-
pus, nihil eo esse sapientius. Quid enim usquam est magnificum
aut gloriosum in hominum negotijs, quod non inuestigauerit
a 2 Tempus?

Tempus? Inter alia multa quæ admirari solemus, quid laudabi-
 lius, quid præstantius literis? quas ex obscuris. tenebris in aper-
 tum eduxit tempus. Post repertas literas, annis ante euersum Iliū
 ferè centum, statim artes, reliquæq; omnes bonæ discipline, tem-
 poris beneficio, per solertes uiros in usum exercitationemq; ho-
 minum deuenere. Et quid quæso in hac nostra uita, mutuaq; con-
 iunctione & societate præstabilius, quid dignius, quid lauda-
 bilius, VERITATE? quæ *παλαιατης σοφια* à Bacchilide, à
 maioribus nostris Temporis filia nominata est. quæ, nisi fallor
 omnino, rerum omnium pulcherrimã genuit HISTORIAM.
 Quam qui non amant, non inter summas delicias amplexantur,
 non solum ab omni humanitate sunt alienissimi, sed etiã præci-
 pua animi oblectatione, uidelicet cognitione ANTIQVITA-
 TIS, priuantur.

Cum itaq; tot excellentiũ rerum causa & origo existat Tem-
 pus (quod sanè breuiter ac lepidissimè dixit Sofamus, *καρῶ πάντα
 ὑπόσει λαλά*) nemini mirum sit, tantam à uetustis. doctoribus
 temporis habitam rationẽ atq; curam. Apud Aegyptios, qui-
 bus sapientiæ laudem, secretissimarumq; artium peritiã tribue-
 bant, sacerdotes, hoc in primis studio, hac procuratione occupa-
 bantur, ut ex superiorum ætatum rebus gestis, historiæ ueritatẽ
 cõsonantiamq; colligerent. Quod illis planè facilimũ erat: cum
 inter cæteras gentes, uix alia prouectioris ætatis homines pro-
 tulerit. Hæc fuit illa præcipua causa, cur tot philosophi, studiorũ
 ac sapientiæ gratia, in Aegyptum olim profecti sint. Quò cum
 peruenissent, primũ omnium sacerdotes adibant, à quibus &
 alias præclaras artes, & Astronomiæ principia ediscebãt. Ex qui-
 bus certè nõ mediocris temporum ratio certitudoq; colligitur.
 Cognitionem de uero & uno DEO, Platonem tradunt in Ae-
 gypto ex Mose, reliquorumq; prophetarũ scriptis didicisse: quã
 tamen ad suos rediens, Socratis *λιώνφορ* ueritus, profiteri non aude-
 bat. Democritũ, Solonem, & poetarum omniũ principem Ho-
 merũ omitto: qui literis Aegyptiorũ imbuti, patriã suam multa
 sapientia impleuerũt. Cæterũ nemo mihi facile persuadebit,
 ullam unquam gentem tam fuisse barbaram, tam incultis mori-
 bus, quæ non unum atq; alterum protulerit, antiquorum tem-
 porum obseruatorem. ATHENAE, omnium bonarũ artium
 domicilium, Dexippum & Apollodorum, excellentes Chrono-
 graphos

A graphos nobis exhibuerūt. Peloponnesus, totius GRÆCIAE
 arx, Hippiam: qui Olympiades, quæ aliquandiu interquieuerant,
 in ordinem digessit. ASIA, qua non alia toto terrarum orbe re-
 gio doctis & egregijs ingenijs magis inclaruit, Dionysium nobis
 præstitit Halicarnasseum: cuius in obseruatione temporum dili-
 gentiam, Flavius Clemens *σεωματεὺς*, & Eusebius, doctissimi epi-
 scopi, non indiligenter sunt imitati. Eadem ex Asia, Charaxem
 Pergamenum, Ephesiumq; Andronem accepimus. Trallis,
 Cariae ciuitas, Phlegonem dedit: qui sub Seuero principe de O-
 lympiadibus sedecim libros conscripsit, orsusq; à prima, usque
 ad ducentessimam & uigesimam Olympiadem peruenit. Huius
 testimonio usus est Origenes, in cognitione admodum iucūda,
 & Christiano homini necessaria: quo tempore scilicet, terræmo-
 tus, solisq; miranda illa obscuratio, CHRISTO humani generis
 redempore patiente, acciderit. Præterea Charon è Lampfaco,
 urbe littorali Asiae, primi Darij tēporibus, libris duobus urbium
ἱστορίας atq; Chronica descripsit. Hefychius Milesius, historiam
B Chronicam in sex *διαστήματα* distributam (sic enim libros suos
 inscribit) ad Anastasij imperatoris usq; ætatem deduxit. Neq;
 prætereunda nobis Aegyptus, quæ Appionem, & temporum di-
 ligentissimum annotatorem Flauium Clementem, cuius paulo
 antea meminimus, progenuit. Quid quæris? Africa illa, sub-
 aspera & dura natio, Eratosthenem, quo nō alius frequentius in
 doctorum uirorum ore uersatur. Quale uerò flagitiū fuerit, si
 INSVLAS, delicias meas, præteriero? quæ etiam suos aluere, e-
 ducaueruntq; *χρονολογίας*. Thasos insula in Aegæo mari Thra-
 ciae opposita, Stefumbrotum exhibuit, quem LXXVIII Olym-
 piade, Cimonis Periclisq; tempore uixisse memorāt. eum inter
 antiquiss. authores numerat Tatianus, deq; Homeri genere, poe-
 si, ætateq; qua floruerit, scripsisse adfirmat. Lesbos in eodē ma-
 ri, Theophrastū. nam & ipse, Suida Laertioq; referentibus, Chro-
 nica scripsit, citante eundem libro XII *πρὸς τὸν Λαίρην* Parthenio,
 perquàm uetusto doctoq; scriptore. Neq; mihi necesse est recen-
 sere, apud Romanos Ciceronem in eodem scripti genere uersa-
 tum: qui in longiss. illa ad Lentulum epistola, se III libros uersif-
 bus de temporibus suis scripsisse gloriatur. Nolo prolixius re-
 ferre, quibus laudibus idem Cicero Atticum suum extollat: qui
 magna cura notatis obseruatisq; temporibus, cum nihil memo-

ria dignum ommitteret, septingentorum annorū cursum uno li-
bro collegit. Fuit certe hoc peculiare ueteribus Historicis, sum-
mum studium temporum notationibus impendere. id quod
in Thucydide, Halicarnasseoq; Dionysio, facilimè deprehen-
des. Multus est in ea diligentia Polybius, qui singulorum anno-
rum acta, mira prudentia obseruauit. Velleius Paterculus sub fi-
nem libri primi, poetarū, philosophorū, oratorū, historicorūq;
tempora accuratissimè digerit. adferitq; tempus, unius cōsimi-
lisq; profefsionis authores, in unum breueq; spacium, uelut in ca-
psam conclusisse. Eadem de grammaticis, pictoribus, plastis,
sculptoribus, si quis temporū notis institerit, adfirmat. Quan-
ta uerò sollicitudine Diodorus Siculus, nusquam non ingerit, sub
quibus Atheniensium ducibus, sub quibus Consulibus Roma-
norum, quibus Olympiadibus, singula uel bella gesta, uel illu-
strium uirorum egregia facinora patrata fuerint?

Sed & illud omnino memorabile, apud antiquos alias atq; a-
lias extitisse annorum supputationes. ARGIVI suas à sacerdo-
tibus feminis numerabant. ut si sacris hoc anno præfecta fuisset
Chrysis, à Chryside annorum numerum accipiebant. Achæi,
ab astrorum reuolutione. Apud Athenienses magistratus erat
ἡρώων μὲν, reliquorū princeps: à quo, uelut à Consulibus Romæ,
anni nomenclaturam sumebant. Quanquam Thucydides, gra-
uis. author, non rectè ab Eponymis rerum gestarum ordinem
accipi arbitratur: quòd primis annis, tum medijs, tum extremis,
plurima geruntur, quæ facilimè fallant, à ducibus annum co-
gnominantes. Quam ob rem, ipse in æstates atq; hyemes tempo-
ra digessit, utpote quibus minus inesset erroris. Itaq; libèter cre-
diderim, hanc rationē poetas nostros secutos, qui per messes hye-
mesq; fastos suos signabant. Hinc perquàm eleganter Ouidius:

Urbe uirum uidi, teclōq; animoq; recepi:

Hic tibi bis æstas, bisq; recurrit hyems.

Atq; alio in loco:

Tertia nudatas acceperat area messes,

Inq; canos ierant tertia musta lacus.

Sed multo elegātius idē poeta à sole tépora colligit, his uersibus:

Signa recensēbat bis sol sua, tertius ibat

Annus, & exilio terra paranda nouo est.

Non minus lepidè Claudianus, egregius poeta, de senatore quo-
dam, suburbium suum nunquam egresso, qui non à Consulibus;

sed à

A sed à fructibus & pomis tempora numerabat, ita cecinit:

Frugibus alternis, non Consule computat annos:

Autumnum pomis, uer sibi flore notat.

Deniq; multi rerū gestarum feriem ab annis ante urbē Troiam conditam, uel post captam deduxere. Homerus, poetarum pater, Troiæ euertendæ annos per passerculos significauit. Illud aliquanto iucundius, Romanos ueteres, singulis annis, in sacrarū ædium parietibus clauum, quem annalem appellabant, figere solitos, à quo præteritos annos computabant. Siue igitur à sacerdotibus feminis, siue ab astris, ab Eponymis, ab æstate & hyeme, à clauo pomisq; tempora notaueris: hoc in primis, atq; ante omnia maximopere cauendum, ne rerum gestarū narratio, cum temporum ratione pugnet. Nam hoc unum, ac propè solum erratum, de ueritate (cuius in hoc scripto summum est pondus) suspectam reddit historiam. Thucydides, cuius apud omnes eruditos semper maxima fuit autoritas, Hellenicum, alioqui laudatum historicum, & qui Atticam historiam annis ante Thucydidem sexaginta conscripsit, quòd aliubi temporum inscitia aberrasset à uero, grauius refellit. Sed infinitum foret, tædioq; plenum, si quis Historicorū Chronographorumq; discordias, discessiones, contradictiones, erroresq; enumerare uelit. Nos monendi tantummodo gratia pauca subiiciemus.

Summus ille philosophus Plato, non uno in loco, erroris ab Athenæo insimulatur, qui Socratē tribus interfuisse bellis refert: uni, ad Potidæam urbem Macedonia: alteri, ad Amphipolim Mygdoniæ, in eadem Macedonia: tertio, contra Bœotios. Adijcitq; Socratem uictoriæ *νικητῆρα* præmiaq; accepisse, cum tamen hæc nullus historicus prodiderit. Itaq; hæc omnia falsa esse, neq; constare sibi, non solum temporum ratio, sed etiam totius belli genus coarguit. Tum enim copiae ex selectissimis militibus instruebantur, Socrate præter pallium & baculum nihil armorū gerente. Quid enim philosopho, præsertim Socrati, cum armis? Præterea Platonem memoria lapsum in Critone, idem Athenæus adserit, cum Socratem contra ea omnia quæ retulimus, in nulla unquam expeditione, præterquã in Isthmiaca, fuisse refert. Non absimilem errorem idem Athenæus impingit Xenophonti, atq; illorum libros huiusmodi *ἀσυχήμασι* plenos esse magna cōtentione adseuerat. Mirum est, quod Halicarnasseus Dio

nyfius prodidit, multos in ea opinione hæfisse, ut Numam Pom ^A
pilius, secundum Romanorum regem, qui XVI Olympiade
ad Imperij culmen electus est, certò crederent Pythagoræ & di-
scipulum & auditorem fuisse, tum, cum philosophiæ præcepta,
filentiumq; sectatores suos apud Crotonem doceret: cum tamē
Numæ tēporibus, nondum extructa fuerit Croton. immò ue-
rò integris tribus etatibus post Numam, utpote quinquagesima
Olympiade, Pythagoram floruisse dicitur: inter quam & deci-
mam sextā, qua Numā imperauit, triginta tres Olympiades, quæ
annos centum triginta sex constituunt, effluxere. Mirari er-
go poterit aliquis, quid Ouidio, argutissimo poetæ, in mentē ue-
nerit, qui hunc in modum de Pythagora Numaq; rege cecinit:

Primus oliuiferis Romam deductus ab aruis,

Pompilius, menses sensit abesse duos.

Sive erat à Samio doctus, qui posse renasci

Nos putat, Aegeria siue monente sua.

Sed hoc erratū, siquidem erratū est (nam & de Pythagoræ libris
hæc intelligi possunt) grauitè & eruditè Cicero discutit, libro
Quæstionum quarto, referens: Quum de Numæ sapientia pieta ^B
teq; à maioribus suis plurima percepissent, ætates autem & tem-
pora propter uetustatem ignorarent, eundem, quia sapientia ex-
celleret, Pythagoræ auditorem fuisse crediderunt. Non est
huic dissimile, quod de Pisandro scribitur: quem nonnulli Ale-
xandrinum faciunt, cum Pisandri ætate nondum condita fuerit
Alexādia. uixit enim Pisander XXXIII Olympiade, cum circa
centesimam atq; undecimam ea urbs condita sit. A. Gellius so-
phistam quendam ἀπαίδιστον, qui palàm dixerat, Carneadem phi-
losophum ab Alexandro Magno pecunia donatum fuisse, graui-
ter incesit: atq; id optimo iure. Cum enim Alexāder circa cente-
simam atq; undecimā Olympiadem rerum potitus sit, Carnea-
des centesima quadragesima secūda Olympiade legatione apud
Romanos, & circa functus est. Inter quas Olympiades XXXI
intercedunt, quæ annos efficiunt centum uiginti quatuor. Vi-
den? quanto errore, ex temporum inscitia, à uero putidus ille so-
phista recesserit? Isocrates, qui passim à Cicerone laudatur, acer-
bè criminatur eos, qui Busiridem, hospitem obruncatorem, ab
Hercule occisum opinantur, cum Busiris Herculem plusquam
ducentis annis præcesserit: siue, ut Hesiodus hoc tempus compu-
tat, undecim ætatibus. Quàm pudendo uerò in errore uersa-

tur

A tur Suidas, alioqui diligentissimus author, cum adferit, Apollonium Tyanæum cum Poro rege, de ratione uictus, deq; alijs philosophicis quæstionibus disputasse? cum tamē Porus Alexandri Magni, Apollonius Domitiani temporibus uixerit. Inter quos duos heroas, quantum sit annorum interuallum, nemo non uidet. Philostratus ergo rectius Phraoti Indorū regi tribuit ea, quæ Poro Suidas adscribit. Idem Suidas, Parthenium poetam adhuc puerum, à Cinna captiuum Romā deductum adfirmat, eumq; ad Tiberij tempora peruenisse: cum tamen à Cinna usq; ad Tiberium, anni propè centū & uiginti numerentur. Cum olim totus ferè orbis teterrima peste uastaretur, Græcis pro ea auerruncanda Apollinis oraculum sciscitantibus, respondit idolum, Athenienses pro omnibus preces uotaq; suscepturos. Hæc tam famosa eluuius, quónam tempore acciderit, admiranda est Chronographorum discordia. Hippostratus circa III Olympiaden, Pindarus eam quinquagesima quinta, qua Cræsus Lydorum rex imperauit, cœpisse prodit. Alij uigesimam primam Olympiadem definiuerunt. Quid tibi uidetur, de illa authorum pugnantia? De Perdiccæ imperio non minor dissensio scriptorum. Acanthius Nicomedes, annum unum & quadraginta ante Archelaum imperauit. Theopompus annos ponit triginta quinque, Anaximenes XL. Hieronymus XXVII. Ex hac confusione, qualis error de Pericle subortus sit, longè lateq; disputat libro V Athenæus. Hippia tyrannis quàm diu durarit, non conuenit inter historicos. Eratosthenes annos numerat quinquaginta, Aristophanes unum & quadraginta, Herodotus triginta sex. Sed quid opus est uerbis? Quid rem tam exploratam in dubiū reuocamus? Inter tot egregias artes, tot disciplinas, tot præclara & amoenis. studia, uix aliud est excellentius, humanoq; generi conducibilius, quàm cognitio Historiæ. ex qua in primis **PRVDENTIA**, quæ tota in delectu optimarum pulcherrimarumq; rerum consistit, plenissimè discitur. Et tamen propè nulla alia scientia, maioribus tenebris & erroribus, obscuritate tēporū ac discrepantia est inuoluta, intricata, & obtecta, quàm illa ipsa Historia. Timæus Tauromenites (est aut Tauromenium Siciliae ciuitas) qui Chronica *πραξιδια* scripsit, historicos, qui ante ipsum res gestas literis tradiderunt, *ωλιγότατα*, ut Suidas inquit, hoc est, acerbissimè reprehendit. Castor è Rhodo insula, Chronica *ἀγνοήματα* composuit, quibus ignorantiam superiorum seculorum peruellit &

emendat. Quoties Dionysius Halicarnasseus Fabij Pictoris incuriam circa temporum obseruationem castigat? Quoties Licinij, reliquorumq; eius ætatis historicorum lapsus, maximè sub finem libri septimi, perstringit & refutat? Sic in Politicis Aristoteles, eos qui Lycurgum Thaletis auditorem fuisse adstruunt, grauius obiurgat. neq; id, ut mea fert opinio, iniquè. nam Lycurgus, annis ferè triginta quinq; ante Olympiades, leges suas condidisse fertur: cū Thales, nisi me fallat Eusebius, postea annis propè centum, de principijs rerum scripserit. In eundem modum Plutarchus, Græcorum omnium facile princeps, de Chronographorum incuria sæpenumero cōqueritur: in primis autem sub initia uitę eiusdem Lycurgi. quo loco ingenuè fatetur, se neq; de tempore quo natus est, neq; de eius genere, de peregrinationibus aut legibus, quicquam certi posse adfirmare. qua occasione arrepta, disertè admodum, atq; copiose annorum perturbationē ex Aristotele, Eratosthene, Apollodoro, Timæoq; explicat. Vt de ea temporum confusione, rectissimè quidam dixisse uideri potest: Solos Deos neq; senescere, neq; mori: reliqua omnia ex tempore confundi. Nolo hic recensere, quæ de Homeri Hesiodiq; incertissimis natalibus magni scriptores prodiderunt: neq; longiùs profèqui, quàm acerbè in Chronicorum errores inuehatur doctissimus ille Plinius, cum de pictoribus, alijsq; opificibus, reclamantes dissidentesq; inter se Olympiades assignat. Sed potius ad rem ipsam propius accedamus, deq; Cōsulibus, quorum hæc propria est tractatio, quanta in his nominandis digerendisq; in suos annos authorum sit inconstantia, paucis exponamus.

Clodius in Enchiridio temporum, omnē errorum causam, in antiquissimos rerum Romanarum commentarios reijcit: utpote, qui urbe à Gallis capta, penitùs interierunt. Itaq; Aemilius Probus in libello de Imperatoribus Græcorum, de Hannibale, nemini non notissimo duce, refert, Pomponium Atticum in annales suos retulisse, ipsum, M. Claudio Marcello & Q. Fabio La-beone COSS. mortuum esse: Polybius autem, Aemilio Paulo & M. Bebio Pamphilo: Sulpitius, P. Cornelio Cetægo & M. Bebio Pamphilo COSS. excessisse è uita tradidit. T. Liuius, cuius in Romana historia semper magna fuit authoritas, non semel magistratum Consulūq; confusionē grauissimè reprehendit. qui libro ab V. C. secūdo scribit, A. Posthumio & T. Virginio COSS.

ad Re-

A ad Regillum lacum commissam pugnam: A. Posthumium, quia
 collega dubiae fidei fuerit, se consulatu abdicasse: dictatorem in-
 de factum. Hic adijcit Liuius: Tanti errores implicant temporum,
 aliter apud alios ordinatis magistratibus, ut nec qui Consules se-
 cundum quosdam, nec quid quoque anno actum sit, in tanta ue-
 tustate, non rerum modo, sed etiam authorum, digerere possis.
 Haec sane sunt Liuij uerba. Nec multo post: L. Aemilius (in-
 quit) & Opiter Virginius Consulatum ineunt: Vopiscum Iulium,
 pro Virginio, in quibusdam annalibus Consulem inuenio. Vi-
 den, quae nam sit in Romanis annalibus ambiguitas? Libro
 VIII, satis modeste ciuilerque, annalium magistratuumque libros,
 quos LINTEOS uocant, ab errore uindicare conatur: cuius ta-
 men rei existimationem relinquit apud Lectorem. EGO cer-
 te, cum huius necessariae ac iucundissimae cognitionis difficul-
 tatem incertitudinemque animo conciperem, saepe optavi, uel u-
 num aut alterum ex uetustis illis Chronographis extare, si for-
 te certior aliqua temporum ratio, aut rerum gestarum ordo, ex
 eorum commentarijs inuestigari posset. Quoniam autem su-
 periorum aetatum negligentia & culpa utilissimos horum labo-
 res amisimus, fruamur ijs, quos adhuc Dei benignitate posside-
 mus. Excusa sunt ante annos duos, Flauij Clementis *σηματα*,
 una cum alijs aeternitate dignis uoluminibus: quibus multa in-
 sunt, ad temporum cognitionem accommodata. LOCVS est
 apud Eusebium de Praeparatione Euangelica, ex Aphricani hi-
 storijs excerptus: in quo aliquot seculorum notae diligentissime
 sunt enumeratae. nam & Hebraeorum & Barbarorum, Graeco-
 rumque in Imperijs successiones, breuiter atque argute comple-
 ctitur. Non postremas partes tribuerem Eusebio Caesariensi,
 episcopo doctissimo, si ad nos Chronicorum liber integer ac in-
 corruptus peruenisset: quem aiunt, a Diodoro Tarfi episcopo,
 sub Iuliano & Valente Imperatoribus, ab erroribus ac mendis di-
 ligenter fuisse repurgatum. Sed quam corruptus & deprauatus
 ad aetatem nostram peruenit, testantur omnes eruditi, qui in
 consimili scripti genere cum laude uersantur.

Haec cum uere se ita habeant, utilissimum erit historiae amato-
 ribus, si eos maxime auctores, qui in notatione Consuluum fuere
 diligentiores, paulo maiore cura studioque euoluerint. Ex uete-
 ribus superius nonnullos indicauimus. Aetate nostra satis indu-
 strij

strij solertesq; extitere, Haloander, Glareanus, & post eos Func- ^A
 cius. Cæterùm ante annos XXXVII, cum uir opt. ac commodi
 publici studiosissimus heros, IOANNES CUSPINIANVS ui-
 deret, quam utilitatem, quem fructum aliquis exhibere studio-
 sis posset, qui Consulum tempora, successiones atq; ordinem ac-
 curatè componeret, opus hoc egregiũ labore summo, adfiduisq;
 uigilijs tandem absoluit. haud dubiè sperans, se hac opera obscu-
 ris aliquot, turbatisq; historicorũ locis nonnullam lucem allatur-
 rum. Collatis enim uetustis. utriusq; linguæ authoribus, si quos
 in istis deprehendit errores, eos moderatissimè castigauit. Dein-
 de uerò, qua ratione, quo modo, discrepantes dissidentesq; inter
 se, reconciliandi sint: quid addendum uni, quid adimendum alte-
 ri, incredibili cura industriaq; commonstrauit. Quodq; singula-
 ri cum uoluptate leges, si qui inter se cõsenserint, remq; eandem
 iisdem uerbis exposuerint, eos omnes in unã ueluti classẽ con-
 trahit, colligitq; studiosissimè. Quæ diligentia, quantam locis ob-
 scuris tenebrosisq; lucem adferat, quantã intricatis claritatem,
 perspicuitatem confusis, nemo non, qui mediocri in literis iudi- ^B
 cio pollet, intelligit. Breuiter, nihil inexploratum reliquit: excuf-
 sit omnia, quæ sibi usui futura credebat. Bibliothecas plurimas
 perlustrauit: nihil tam recens, nihil tam uetus, quod nõ summa
 uigilantia peruestigauerit. Nullum omnino saxum, nullum lapi-
 dem, nullum triumphalem arcum, nulla Imperatorum edicta,
 nullas marmorum bases, nullos parietes aut muros prætermisit,
 ex quibus non titulos, inscriptiones, epitaphia depromperit,
 inq; doctis. hos Commentarios transtulerit. Quam ob rem si
 studiosi, Lucubrationes Cuspiniani, cum ueterum, cumq; recen-
 tiorum libris sedulò cõtulerint, adfirmare ausim, eos si non per-
 fectissimã, tamen aliquam, multoq; expeditiorem quàm hæte-
 nus, harum pulcherrimarum rerum cognitionem adsecuturos.

Ob tam indefessos huius præclari uiri labores, ob tot uigilias,
 tot innumerabiles curas, ob amorem summum, quo non modo
 suæ ætatis homines, sed etiam posteritatem complexus est, non
 spero quenquam futurum tam barbaris moribus, tam inhumana-
 num aut crudelem, qui nõ perpetuis laudibus placidissimos Cu-
 spiniani manes sit exornaturus. Itaq; & ego, cū diu multumq;
 mecum agitassẽ animo, quem nam Cuspiniano meo patro-
 num deberem eligere, sub quo tutus alacerq;, unã cum duobus
 doctis.

A doctis. comitibus, Rufo & Cassiodoro, tum etiam Consulibus suis in publicum prodire auderet: memoriā mihi excitauerunt, quæ de præstantia tua, ornatissime FVGGERE, uir omnium optimus atq; doctis. Hieronymus Vuolfius, sæpe mecū superioribus annis magna cū gratia & suauitate cōmentari solebat. Quæ deinde paulo fusius, uir egregius atq; animo meo gratiss. Ioannes Oporinus, de humanioribus literis optimè meritis, de tuis māsuetiss. moribus, de incredibili ardore promouendarum literarum, de iuuandis studiosis, de extruenda pulcherrima & instructissima Bibliotheca, me audiente deprædicare consuevit. Hæc inquam, cum memoriam mihi refricarēt, nihil amplius dubitauī, quin T. præstantiam, tot egregijs nobilitatam dotibus, ilico feligerē: sub cuius ueluti blandissimis alis, caput erigeret, exiretq; in doctorum hominum conspectum, Cuspinianus. Quare te uir præstantissime, per Gratias, perq; studiorū præsides doctis. Musas, oro & obtestor, ne uel clientulum modò tuum Cuspinianū, uel me dedicatorem, aspernari uelis: sed utrunq; placida fronte, hilariq; uultu in patrocinium tuum suscipere. Quod si impetra

B uero (quid autē mihi negaret tanta tua Humanitas?) me satis felicem, beatumq; putabo. Vale, & uiue diutissimè, uir præstanti & excelso animo: cuius me fauori dignitatiq; commendo.

Argentorati, Calend. Nouembr.

Anno M. D. LII.

HOS VERSICVLOS

NICOLAUS GERBE-
lius Cuspiniani manibus
consecrauit.

Tempus erat uernum, uernis erat undiq³ tellus
Floribus ornata, atq³ omnia plena rosis.
Triste nihil, nihil incultum, nil deniq³ durum,
Insigni stabant omnia leticia.
Tempora prima iterum mundi redyisse putas,
Cuius in aspectu nil nisi risus erat.
Tum forte Elysis in uallibus, inq³ remotis
Doctorum errabat turba diserta locis.
Aeris illecebris tam blandi excita, repente
Castaliæ Clio sedula liquit aquas.
Follibus à primis, à prima incide labores
Accipit ad sese Cuspiniane tuos.
Ilicet in campos letos, & amœna uireta
Euolat, Historicis exhibitura librum.
Nec mora, quod uoluit doctissima Musa peregit,
Doctorumq³ gregi nobile reddit opus.
Leticiam illius cœtus, quis gaudia fanda
Explicet, aut laudes Cuspiniane tuas?
Quas in te doctus populus congestit, & uno
Diuinum scriptum comprobat ore tuum.
Floribus extemplo, uiolisq³ recentibus omne,
Quis nemus hoc sacrum, quis locus ille uiret:
Exornant docta monumenta insignia dextra,
Dextra quam merito Iuppiter æquus amat.
Quam grata egregijs æquabit honoribus atas
Posterior, multis accumulata bonis.
Pro quibus immensas referet pia pectora grates
Manibus ô felix Cuspiniane tuis.

ERDINANDVS, diuina fauente clementia, Romano-
 rum, Hungariæ, Bohemiæ, &c. Rex semper Augustus, In-
 fans Hispaniarum, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ,
 &c. Marchio Morauia, &c. Comes Tyrolis, &c. Propo-
 nimus cognoscendum uniuersis, quòd cum fidelis subdi-
 tus noster Nicolaus Chrysofomus Spieshamer, aliàs
 Cuspinianus appellatus, ciuis ciuitatis nostræ Viennēsis, ad notitiam no-
 stram deduxerit, patrem suum quondam Ioannem Cuspinianum, Præfe-
 ctum eiusdem ciuitatis nostræ Viennensis, duo uolumina magnis uigilijs
 & laboribus conscripta post se reliquisse, unum nempe de uitis tam Græ-
 corum quàm Romanorum Cæsarum & Imperatorum, qui usque ad eius
 tempora fuerunt, iam antea quidem typis excusum, sed eius impressio-
 nis nulla amplius extare exemplaria uenalia: alterum uerò de Cōsulibus Ro-
 manis, nunquam adhuc in lucem editum. Se itaq; nunc ad doctorum ui-
 rorum, amicorum suorum, qui huius Cōsularis operis editionem iam diu
 uidissimè expectassent, adhortationem & persuasionem, utrunq; uolu-
 men nostro & sacri Romani Imperij fideli dilecto Ioanni Oporino typo-
 grapho Basiliensi imprimendum assignauisse & tradidisse. Eundem ta-
 men Oporinum, qui eorundem operum impressionem proprijs suis sum-
 ptibus faciendam & elaborandam suscepisset, magnopere uereri, ne ubi
 ipse plurimum & laboris & sumptuum fecerit, alij, ut frequenter hoc
 tempore fieri solet, fructum & commodum ei debitum, imitatione, aut
 aliqua alia præpostera ratione præripiant, magnòq; ipsum damno & ia-
 ctura afficiant: & propterea idem Nicolaus Chrysofomus à nobis humi-
 liter petierit, ut eiusdem Oporini in hac parte indemnitati clementer con-
 sulere, & talem ab eo iniuriam auertere dignaremur. Nos idcirco tum æ-
 quisima hac petitione, tum alijs rationabilibus causis inducti, antenomi-
 nato Ioanni Oporino, eiusq; hæredibus, ex certa nostra scientia, decq; Ro-
 manæ Regiæ, & qualiscunq; nobis competentis potestatis plenitudine,
 hoc priuilegium nostrum concessimus & dedimus, ac damus & concedi-
 mus hisce literis nostris, quo expresse efficacissimèq; uetitum & prohibi-
 tum esse uolumus, ne quisquam alius memorata duo uolumina in uniuersis
 ditionibus, terris, ciuitatibus, municipijs, colonijs, metrocomijs, atque
 alijs locis tam Sacro Romano Imperio, quàm cæteris Regnis, Dominijs,
 & Prouincijs nostris hæreditarijs, mediatè uel immediatè subiectis, per
 continuum decenniū, ab eo die, quo utriusq; operis impressio per ipsum
 Oporinum, uel eius heredes, aut causam ab eo habituros, absoluta fuerit,
 computandum, imprimere, imprimi uel mandare, coniunctim siue separ-
 ratim, in eadem uel alia forma, ijsdem uel characteribus, aut in aliud idio-
 ma conuersa, aut alibi impressa, adducere, uendere, distrahere publicè seu
 occultè præsumat. Quod si quis facere, & huic nostro priuilegio quoquo
 modo

modo contrauenire ausus fuerit, præter librorum impressorum seu aduectorum amissionē, quos idem Oporinus, eius ue hæredes, uel ab eis mandatum habentes, ubicūq; repertos, auxilio magistratus loci, aut sua etiam autoritate apprehēdere, & sibi uendicare possunt, etiam pœnam quindecim marcharum auri puri se nouerit ipso facto incurrisse, nostro uel Imperiali fisco fraudis uindici, & præfato Oporino, eius ue hæredibus ex æquo pendendam toties, quoties contrafactū fuerit. Mandantes proinde uniuersis nostris & Sacri Romani Imperij Electoribus, Principibus ecclesiasticis & secularibus, Magistratibus, Officialibus, Communitatibus, & alijs subditis, cuiuscunq; dignitatis, præminentia, ordinis, seu conditionis existentibus, ut antedicto Ioanni Oporino, eiusq; hæredibus & ministris, aut ab eis mandatum habentibus, pro executione præmissorum omnem fauorem & assistentiam præstent, & præstandam curent: potissimum autem typographis & bibliopolis, ne contra hoc nostrum priuilegium facere quoquo modo audeant, seu præsumant, in quantum pœnas prædictas euitare uoluerint: harum testimonio literarum, sigilli nostri impressione munitarum. Datum in nostra & Imperiali ciuitate Augusta Vindelicorum, die quarta mensis Martij, Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo primo: Regnorum nostrorum, Romani uigesimo primo: aliorum uero, uigesimo quinto.

FERDINANDVS.

Ad mandatum sacrae Regiae Maiest. proprium.

I. Ionas D.
Vicecancellarius.

Iordanus.

SEX RVFFI VIRI CON

SVLARIS RERV M GESTARVM PO. RO. EPI-

tome, de Consulari & Imperiali dignitate, atq; accessi-
one Ro. Imperij ad Valentinianum Im-
peratorem.

PIO PERPETUO DOMINO VALENTI-
niano Imperatori, & semper Augusto, Ruffus Sextus
uir Consularis.

REVEM fieri clementia tua libellum præcepit. Parebo libens præceptis: quippe cui desit facultas latius eloquendi. morem sequutus calculatorem, qui ingentes summas ære breviori exprimunt: res gestas signabo, non eloquar. Accipe ergo, quo breviter dicta brevius computentur, ut annosam uetustatem R. P. legendo detineamus: ac præteriti facta temporis, non tam legere, gloriose princeps, q̄ numerare uidearis.

B Aec est præfatio Ruffi in suum libellum, qui inscribitur, De Regia Consulari Imperialiq; dignitate, ac de accessione Romani Imperij: qui ita mutilus & lacer inter Plutarchi uitas insertus circūfertur impressus, ut in eo uix tres integræ lineæ cohæreant. Non potui nõ sto machari ac excandescere in eos, qui se correctores, immò potius corruptores, satis elate in frontispicijs librorum inscribunt, uno adie-

cto solo Epistolio: quasi satis sit, lecta præfatione, toti operi fidẽ habere: id quod longè alienum est à uero, ex alieno scilicet labore famam aucupari foeliciter. Studui igitur, collatis plerisque exemplaribus, quoad licuit pro uirili, mendas tollere, & ex diuersis autoribus quasi repertorium aliquod Romanæ historiæ condere, quod usui sit studiosis & bonæ frugis adolescentibus: distinxiq; in capita ac rubricas, ut facilius singula intelligantur, reperianturq;: quasi calculator aliquis ex hoc opusculo res gestas numerare uelit, & in breui tabella uniuersum orbem pictum cognoscere. Superfluum autem est, eloquentiam hic inuestigare: quia

Ornari res ipsas nequit, contenta doceri. Quæcunq; enim in forma scripta sunt enchiridij, amplam refutant eloquentiã: & ideo se breuem scribere profitetur. In aliorum quoq; cõtumeliam, qui longissima usi præfatione, nescio quos Chrysippæos tradunt commentarios. Sed ne ego quoq; excedam, & fabula proluxior sit prologus, cætera adibo. Appellat autem Ruffus hunc suum libellum breuem, more ueterũ Romanorum, qui sua scripta hac uoce appellabant: ut Imperatores Valentinianus, Valens & Gratianus, Tit. Codicis, de Conueniendis fiscis debitoribus, lib. decimo: Inter chartulas (aiunt) cõfiscati breuis quidam asseueratur inuentus, &c. Inde deducitur diminutiua forma, breuiculus. Vnde in C. de Sententijs ex breuiculo recitandis, honestius & uerius legitur, quàm ex periculo: sicut corrupti habent codices, ut Alciatus docuit. hodie etiam literæ summi Pontificis, Breuia Apostolica uulgò dicuntur.

NVMERVS ANNORVM AB VRBE

condita ad tempora Ruffi.

Præfari de numeris hoc loco licet, quod Aurelius Augustinus quintodecimo Diuina ciuitatis libro, tertio decimo capite conqueritur: numeros aliter se in Græcis co-

b dicibus

dicibus & Latinis, aliter in Hebræis habere. Nam ubi numeri non faciunt intentum ad aliquid quod facile possit intelligi, uel quod appareat utiliter disci, & negligenter describuntur, & negligentius emendantur. Hinc & in sacris literis tot subortæ sunt diffusiones de numeris annorum, tot diuersitates, tot ambiguitates, ut merito nostræ religionis antistites, magnis inuoluti tenebris, coacti sint quæstionibus longis rem discutere. Id quoque in gentilibus literis factum, nemo miretur: cum tot, scribentium negligentia, immo inscitia potius, numerorum notas (quarum Latini septem tantum habent, C. D. I. L. M. V. X.) ita inuerterunt ac deprauarunt, ut nusquam idem numerus in iisdem etiam autoribus comperiatur. Sic effectum est, ut historiarum libri sint quam corruptissimi. Satis sit nobis pro testimonio unus Plinius senior, cuius numeri tam in ponderibus quam in mensuris, nec non in numerandis mensibus ac annis sunt ita deprauati, ut immensos & inexcusabiles pepererint errores, quos etiam doctissimi quique explicare nesciant. quod nimirum culpa accidit antiquitatis, quæ nimis auda fuit notarum, quibus numeri annotantur. Antiqui eum libri, quascunque numerorum summas notula sua pingebant. Et hinc est quod diuus Hieronymus in translatione Chronicorum Eusebii, librarium adiurat, ut ex fide numeros conscribat. Fortè augurabatur hoc uir sanctissimus, quod liber hic ueniret corruptissimus ad nepotes, sicut certè est. Vix enim umbram habemus Eusebii, ita mutilus & lacer est penè undique in numeris. Hoc uerum esse quisque intelliget, qui annos Consulium numerabit ad primum Augustum Octavianum. Vnum uidi scriptum Eusebium, qui multum distabat ab hoc nostro impresso: sed uetustate corrosus, etiam in plerisque legi non poterat.

Ab urbe igitur condita in ortum perennitatis uestræ, quo prosperius factum Imperium Romanum sortitus es, anni numerantur mille centum septem decem, sic scilicet: Sub Regibus numerantur ducenti quadraginta tres: sub Consulibus, quadringenti sexaginta septem: sub Imperatoribus, quadringenti septem.

In alio quodam exemplari legitur sic: Ab urbe igitur condita in ortum perennitatis uestræ, quo prosperius factum imperium Roma sortita est, anni numerantur M. C. XVII. Tot enim proueniunt anni, si simul colliguntur. Anni sub Regibus, CC. XLIII. Sub Imperatoribus, CCCCVII. Inde enim resultat numerus ille, M. C. XVII. qui hic ponitur. Nec te moueat lector, quod Florus ab urbe condita ad Augustum septingentos numerat annos, cum pauculi aliquot supersint, et à primis Consulibus ad Augustum CCCCL ab eo supputentur. Sed quomodo anni sub COSS. sint uariati, & aliqui in locum mortuorum suffecti, inferius in Calsiodori COSS. uidebitur. Non possum uerba Cornelii Taciti, libro primo Historiarum obmittere, quæ breuissimè urbis Romanæ omnes dignitates complectuntur, sic ordientis librum suum: Urbem Romam à principio Reges habuere: libertatem & Consulatum Lucius Brutus instituit. Dictaturæ ad tempus sumebantur. neque Decemuiris potestas ultra biennium, neque tribunorum militum consulare ius diu ualuit: non Cinne, non Syllæ longa dominatio. Et Pompeii Crassique potentia citò in Cæsarem, Lepidi atque Antonij arma in Augustum cessere: qui cuncta discordijs ciuilibus fessa, nomine Principis sub imperium accepit. Sed quando sit urbs condita, paulo altius iudico repetendum.

De urbe condita, eiusque nomine & appellatione, longè diuersissima autores scribunt. Cato: Roma (inquit) principio sui pascua bobus erat. Dehinc septem rupes urbis describit, pro comperto relinquens, à tribus tantum gentibus, Luceribus Thuscis, Ramnensibus Albanis, & Tatiensibus Sabinis, Romam originem habuisse: non à Græcis, ut multi asserunt, quemadmodum Plutarchus & Dionysius Halicarnassæus in primo Antiquitatum multis copiose repetunt. Ob id C. Sempronius, cum de diuisione Italiæ librum concluderet, dixit: Hæc sunt uerè tam priscae Italiæ quam urbis Romæ antiquitates & origines, quibus, quoniam plures Græci postremis temporibus in

A bus in Italiam commigrantes commixti fuerunt, ob id à se principiò emanasse Italiam, Græcia falso existimauit. Græca tamen leuitas, tum fabulositas (tanta uidelicet tum impudètia eorum, tum iactantia est) ut omniũ gentium & imperiorũ atq; urbium præclarissimarum se conditores esse, apertis sæpe mendacijs conscribant. Sed præter ea quæ Lilius in primo, Iustinus in quadragesimo tertio, Solinus in suis Collectaneis, Festus, Varro, Gellius, Attæius Capito de urbe condita scribunt, & Ouidius in Fastorum libris, ea annotanda censeo, quæ Sempronius in hæc uerba scribit: Quamobrem parum consideratè quidam scribunt, Romam postremis ac nouis seculis à Romulo conditam, & appellatam atque cœptam, cum nullum ex ijs tribus uerum apud maiores inueniatur memoratum, sed sint ab eis contraria prodita. Non enim Roma à Romulo nomen habet, quippe quia geminis non Remus & Romulus nomina posuit Faustulus Etruscus, & regius pastor, sed Rumulũ & Rumen illos ab euentu appellauit, quæ sunt nomina Etrusca. Alio qui Romæ nomen, & nominis origo uulgata esset atque manifesta, quæ occulta esse saluberrima religio sanxit: ne si origo nominis Romæ claresceret, eius deus (in cuius tutela est, & à quo derivationẽ habet) gentibus patèret, & euocaretur, ut ceteri. Non igitur à Romulo Roma, sed econtra ab ipsa potius Roma (cuius adeò est occulta deriuatio) Romulus nomẽ habuit: quæ ante ipsum Romulum cœpta legitur coli, annis paulo minus octingentis, ab Italo in Auentino Capena, & filia eius Roma in Palatino colle, & ante hos plusquam trecentis annis aureo seculo à Saturno Romulus solum ex oppidulo Roma in Palatino colle, quadratam & regiã reddidit, ut pulchrè Q. Fabius Pictor edocet. uide illic paulo diligentius, quomodo eam condidit. Tandem subiungit: Sunt qui tradant, illam conditam duodecima Olympiade: placet alijs octaua, septima quibusdam, sexta completa nonnullis. Præualeat omnibus ijs Eratosthenis inuicta regula, ut aiunt. Sed cum Pomponius Atticus coram senatu atque doctissimis uiris conferret Græcorum certissima tempora, compertum est, quod ab Aenea & Troia excisa per tempora regum Latinorum, usque ad Romulum regem iam creatum, fluxerunt anni circiter triginta & quadringenti. Quare haud dubiè cõdita est Roma Olympiade septima, aut eius anno secundo. hæc Caius. Dionysius autem, primo anno septimæ Olympiadis: Eusebius, sexta. Hinclector, Orosij & Eutropij aliorumq; opiniones contrarias facillè discernes. Orosius enim libro secundo, capite quarto sic narrat: Anno igitur post euerisionẽ Troiæ circiter cccxxxv, Olympiade autem sexta, quæ quinto demum anno, quatuor in medio expletis, apud Elidem Græciæ ciuitatem agone & ludis exerceri solet, urbs Roma in Italia à Remo & Romulo, à geminis autoribus condita est. Eadem ferè Eutropius, qui Orosium citat. Quod si secundum illos est condita sexta Olympiade expleta & finita, conuenit cum Dionysio, qui primo septimæ Olympiadis anno eam conditam (quod idem est) prodit. Sed profectò Solinus in suo Polyhistore, cum & Fabij, & Cornelij Nepotis, Luctatij, Eratosthenis, Apollodori, Pomponij Attici, & M. Tullij opiniones recitauit, doctè subiungit: Collatis igitur nostris & Græcorum temporibus, inuenimus incipiente Olympiade septima Romam conditam, anno post Ilium captum quadringentesimo tricesimo tertio: quippe post certamen Olympicum, quod Hercules in honorẽ Pelopis atauis materni ediderat, intermissum Iphitus Elæus filius eius restaurauit, post excidiũ Troiæ anno quadringentesimo octauo. Ergo ab Iphito numeratur Olympias prima. Ita sexta medijs Olympiadibus interiectis, quibus singuli anni quaterni imputantur, cum septima captante Olympiade Roma cõdita est. Inter exortum urbis & Troiam capta, iure esse annos quadringentos & triginta tres constat. Huic argumento accedit & illud, quòd tum C. Pompeius Gallus & Q. Veranius, anno urbis conditæ octingentesimo primo fuerunt Consules, Consulatuq; eorum Olympias septima & ducentesima actis publicis annotata est. Quater ergo multiplicatis sex & ducentis Olympiadibus, erunt anni octingenti uiginti quatuor: quibus septimæ Olympiadis annectendus est unus annus, ut in solidum colligantur dccxxv anni. Ex quibus, detractis quatuor & uiginti annis Olympiadum retro sex, manifestè anni octingen-

ti & unus reliqui fient. Quapropter cum octingentesimo primo anno urbis condite, ducentesima septima Olympias computetur, par est, Romam septimae Olympiadis anno primo credi conditam: quod & Dionysius Halicarnasseus approbat. Et hinc facile eorum opiniones tollentur. Quanquam, ut Metasthenes Persa inquit, qui de temporibus scribere parant, necesse est illos non solo auditu & opinione Chronographiam scribere, ne cum per opiniones scribant (uti Graeci) cum ipsis pariter & se & alios decipiant, & per omnem uitam aberrent. Sicigitur liquet, Romam antiquitatis fundatam ac habitatam, restitutamque, sed à Romulo instar urbis quadratam redditam, & ab eo tunc Romam per syncopen, quasi Romulam uocitatum, uno communi nomine, quod effari licuit. Alterum uero quod enunciari prohibitum erat, ut Plinius libro tertio, & uigesimo octauo scribit, & Solinus repetit, colligi potest ex Berofo: qui in quinto Chaldaicae deflorationis, sub rege Assyriorum sextodecimo Mameo, scribit fuisse Romanesson, filium Romae, filiae Itali, qui primus fuit sub regibus montanorum Aboriginum. Interpretatur autem Roma sublimitas, & uetustissimum forte ualidumque augurium, ut diuus Hieronymus interpretatur. Ergo illi Romanesson, id est sublimi fortitudini auguratae & uaticinatae nomen futura sublimitas Romani imperij indidit: quod Tuscus eius pater à disciplina augurandi Tusca, tum eximia, praesciuerit, ex eius urbe ac materno paternoque genere futurum fore imperium orbis, ut interpretatio nominis significat. Praeterea cum, ut Manethon in supplementis Berosi notat, ante secundum Lartem Aegyptium, apud Celtiberos regnauerit Romus: hic tum procul Sagunto Romam in litore constituerit, à posterioribus Romanis per interpretationem Valentia nuncupata est. Nam Romus, ualens & robustus dicitur. Ob id Solinus, cum scribit Romae uocabulum ab Euandro inditum, intelligendum est, appellatione graeca. Nam antea uocabulo barbaro etiam Roma dicta fuit, à Roma prima conditrice, Itali filia, ut Berosus & Plutarchus testantur. Roma autem graece robur interpretatur: licet Hieronymus de interpretatione nominum Hebraeorum, non solum robur, sed sublimitatem cum tonitruo augurio & imperio per Romam significari asserat.

QUANTUM SUB REGIBUS
sit gubernatum.

Regnauerunt Romae per ducentos quadraginta tres annos Reges numero septem. Romulus regnauit per annos triginta septem. Senatores per dies quinos, singuli annum unum. Numa Pompilius regnauit annis quadraginta tribus. Tullus Hostilius regnauit annis triginta duobus. Ancus Martius regnauit annis uiginti quatuor. Tarquinius Priscus regnauit annis triginta octo. Seruius Tullius regnauit annis quadraginta quatuor. Tarquinius Superbus expulsus est regno, anno uigesimo quinto.

Si illi anni recte supputentur, ueniet legitimus numerus ducentorum quadraginta quatuor annorum. Vno enim anno fuit interregnum post mortem Romuli, quocentum patres decem decurijs factis, singulisque in singulas decurias creatis, qui rerum summae praesent, consociant. Decem imperitabant: unus cum insignibus imperij & licitoribus erat. quinque dierum spacio finiebatur imperium, ac per annos in orbem ibat, annumque interuallum regni fuit. Id ab re, quod nunc quoque tenet nomen, Interregnum appellatum, ut Liuius in primo ab Vrbe condita docet, qui hunc magistratum Decuriam principatum appellat. Dionysius Halicarnasseus in secundo Antiquitatum, pulchre post mortem Romuli interregnum quod fuerit, explicat. Sed & caeteri auctores sapienter interregni meminerunt, ut Vopiscus in Tacito, Asconianus Pedianus super oratione pro Milone. De interrege Appianus in primo Ciuium, ubi de Sylla dictatore agit, & in secundo, ac passim alibi. Numerum autem illum

A lum ducentorum quadraginta quatuor annorum, sic explicat Lúius in fine primi libri: Regnatum Romæ ab condita urbe ad liberatam, annos ducentos quadraginta quatuor. Hoc item Dionysius in primo Antiquitatum asserens, sic probat: Hoc (inquit) cognoscitur ex successione Regum, & annis, quibus unusquisque imperium tenuit. Nam Romulus quidem urbis conditor, septem & triginta annos tenuisse imperium dicitur. Postquam eum sine Rege urbs fuisse tempus annum. Rex deinde creatus à populo Numa Pompilius, tres & quadraginta regnavit annos. Tullus Hostilius post Numam annos duos & triginta. Qui uero post eum regnavit Ancus Martius, quinque & uiginti. Post Martium Tarquinius Priscus uocatus, octo & triginta. succedens Seruius Tullius, quatuor & quadraginta. Seruium autem interficiens L. Tarquinius, uir tyrannicus, & ob iustitiæ contemptum Superbus cognominatus, ad quintum usque & uigesimum annum produxisse dominatum dicitur. Annis autem ducentis & quadraginta quatuor, quibus Reges imperarunt, uenam & sexaginta Olympiadas conficiantibus, necesse est omnino primum urbi imperantem Romulum, anno primo septimæ Olympiadis imperium suscepisse. Eandem penè supputationem uide in Solino, à principio libelli sui, ubi & hos septem Reges & Olympiadas notat. Et euidenti argumento comprobat, urbem conditam septima Olympiade incipiente. Licet alij duodecima, alij octaua, alij sexta prodiderint. Cum Plutarchus tertio anno sextæ Olympiadis tradiderit iacta fundamenta urbis, credibile est primo septimæ Olympiadis anno muros absolutos, adeo ut nulla differentia appareat. Est autem Olympias (quod tam ex Dionysio quam Solino discere potes) spacium quatuor annorum: quemadmodum Iustrum quinque annorum spacium definitur. Quia teste Afranio, diligentissime omnia quadriennio notabantur, ut omnis temporum confusio tolleretur: ita apud Eusebium, Isidorum, Plinium. Vnde ad illius differentiam Ouidius alibi dixit,

B In Scythia nobis quinquennis olympias acta est.
Quod certe non dixisset, nisi & quadriennis uera esset Olympias. Hæc enim poetica sunt. ut apud Martialem:

Vt qui prima nouo signat quinquennia Iustro,

Impleat innumeras Burrus Olympiadas.

Et apud Ausonium item:

Fors erit, ut Iustrum cum se cumulauerit, illis

Confectam Proculus signet Olympiaden.

Non tamen ex ijs probabitur, idem esse Iustrum & Olympiaden, quemadmodum Seruius putabat: cum Iustrum quinquennale sit spacium, quo & ciuitas Iustrabatur, & uectigalia ac census locabantur agrorum, ut crebro, in lib. Digestorum, de Administratione rerum ad ciuitatem pertinentium, de Solutio matrimonio, de Liberatione legata, de Iure fisci, & passim alibi cernitur apud Plinium iuniorem in Epistolis, libro secundo & octauo, ubi Iustri fit mentio, nusquam Olympiadis: licet interpretes idem esse credant Iustrum & Olympiaden, quod uere nusquam constabit, cum Eusebius aperte signet in libro Temporum, Olympiadem esse spacium quatuor annorum. Et si totus is liber, qui tamen deprauatus est mirum in modum, paulo diligentius examinetur, ubique una Olympiade spacium quatuor annorum inueniet. Quod & Suidas attestatur Græcus, qui quadrienne certamen asserit. Et Censorinus in libro suo Natalitio, capite nono, sic scribens: Sed horum omnium penteridas maxime notandas temporibus Græci obseruant, id est, quaternorum annorum circuitus, quos uocant Olympiadas. Vbi quidam haud indoctus censebat legendum Quinorum, non quaternorum annorum, &c. sed perperam. Non enim penterida nominarunt, quod proprie quinque annis constaret, plenis atque perfectis: sed quod confecto quadriennio, consummatoque, adiecto intercalari die, qui quadrantibus constat, quinto quoque anno respondente, Græci Ioui Olympio agonem celebrarent, pleni quinquennij significationem obtinuit. Id autem & hinc colligitur, quod apud omnes historicos inuenimus rem aliquam esse gestam primo, secundo, tertio, quarto anno Olympiadis decimæ, uel uicesimæ: nusquam, quinto anno alicuius Olympiadis.

piadis. Vnde post superiora uerba subiungit Censorinus, significans tempus quo scripserat: Et nunc apud eos ducentesima quinquagesima quarta Olympias numeratur, eiusque annus hic secundus. Sed reuertamur unde sumus digressi. Orosius & ceteri, sexta Olympiade finita, urbem conditam scribunt: uide libro secundo, capite quarto. Hunc tamen eundem numerum fatetur, quando inquit: Sed Romani quanta mala per C C. XLIIII. annos continua illa Regum dominatione pertulerint, non solum unius Regis expulsio, uerum etiam abiuratio Regis nominis & potestatis ostendit: Nam si unius tantum superbia fuisset in culpa, ipsum solum oportuisset expelli, seruata Regia dignitate. Melioribus igitur Regibus urbe propulsis, Romani consulendum sibi potius, quam cuique suae libertati dominandum rati, Consules creauerunt, quibus ueluti adulta Reipublicae crescentis aetas robustioribus ausis exercebatur. Dionysius quoque librum suum quintum exordians: Regius (inquit) dominatus, durans post urbem conditam annos ducetos & quadraginta quatuor, sub rege ultimo in tyrannidem conuersus, his est ex causis dissolutus, per hos uiros, Olympiade octaua & sexagesima, qua uicit in stadio Ischomachus Crotoniates, gerente Athenis annum magistratum Isagro. Quantum uero regnauerint singuli Reges, Livius, Dionysius, Plutarchus, Solinus, & inter iuniores Orosius, Eutropius, Eusebius edocent. Sed numerorum notae faciunt, ut aliquando inter se diuersi sint. Leuiusculae tamen sunt mendae, & ab mediocriter erudito facile eluisibiles. Eusebius cum alijs nonnullis, attribuit Tarquinio Superbo triginta quinque annos, quod Romani historici omnes pernegant. Inter omnes enim constat, septem reges, ducentos quadraginta quatuor annos regnasse: & si aliter is numerus inuenitur, corruptus est. Intelligo autem & annum illum, quo interregnum fuit. Solini exemplaria habent XLI. sed deprauata sunt omnino, & hoc pacto corrigenda. Ceterum quid sub singulis breuiter gestum sit, inferius, dum Cassiodorus enarrabitur, uberius explicabimus. Nunc uero ordine ad Consules progrediamur.

Locus mutilus. nominandi enim erant Brutus & Colatinus, etc.

QUOT FUERINT COSS. ET ANNI

ipsorum.

Consules deinde fuerunt, Publicola & Brutus. A Publicola & Bruto, usque in Pansa & Hirco, octingenti decem sex: praeter eos qui in eodem anno sorte aliqua sunt surrogati. Per annos quadringentos quadraginta septem, quinque & quadraginta annis Romae Consules defuerunt. Sub Decemuiris, annis duobus: sub Tribunis militaribus, annis tribus & XL. sine magistratibus Roma fuit annis quatuor.

Tanta est in his paucis uerbis confusio, ut qui bene ea resoluat, non facile inuenias, ob annorum numerum confusum. Numerat autem primum C O S S. a Publicola & Bruto, qui fuerunt primi post exactos reges, usque ad Hirco & Pansa (qui erant, cum Octavianus Augustus rerum potiret) octingentos & decem sex. Cum in quibusdam exemplaribus repperim D. C C C. & XLIIII, in quibusdam LXXVIIII, in quibusdam XVII. Qui tamen numerus nullo pacto inuenit in C O S S. Cassiodori, quos de hinc subiungam: ut plane appareat, non modo in notis numerorum, sed & in autoribus ipsis esse errores & mendas. Si enim regia potestas desijt Olympiade octaua & sexagesima, & Augustus Imperium assumpsit Olympiade centesima octogesima quarta, fere altero anno quo Hirco & Pansa C O S S. fuerunt: hic numerus annorum, qui hic ponit, non perueniet. Vnde & Eusebius inquit: Romae post exactos reges primum C O S S. duo a Bruto esse coeperunt, deinde Tribuni plebis ac Dictatores, & rursus C O S S. Remp. obtinuerunt per annos ferme quadringentos sexaginta quatuor, usque ad Iulium Caesarem, qui primus singulare arripuit imperium, Olympiade centesima octuagesima tertia. In principio autem imperij Augusti, erant C O S S. Hirco & Pansa, anno quinto post Iul. Si itaque singulis annis bini numerant C O S S. a Bruto & Publicola erunt nongenti triginta sex C O S S. Sed in his quadringentis sexaginta & aliquot

annis

Annis fuerunt Decemviri, duobus annis Tribuni militares cum consulari potestate: non tribus annis, ut hic Ruffus dicit, sed pluribus annis. Et Roma sine magistratibus fuit annis quinque, ut Liuius scribit in sexto: non quatuor. Sed iuniores omnes in annis illis cum antiquis dissident. Iornandes enim in suis Chronicis sic ait: Consules bini in annis singulis creati, Remp. gubernantes, sequenti anno ab alijs uenientibus succedebantur: scientesque se annis tantum singulis praesse in populo, taliter erga alios agebant, qualiter eos erga se acturos sperabant. Qui ordo usque ad Augustum Caesarem obtinuit priuilegium per annos DCCXVI, in annis CCCCLVIII. Nouem siquidem annos sine COSS, sed tantum sub Tribunis fuit, quatuor sine iudicibus. Nam post exactos reges annum unum singuli Senatorum remp. obtinuerunt. Quae omnia inferius apertius in Cassiodori COSS. lector candide de anno in annum uidebis. Nunc uero, quia de Consulibus agit, & inferius COSS. ponentur a primis duobus usque ad urbis destructionem per Gothos, semel de COSS. copiose scribemus.

DE CONSULATV, ET CONSULIS OFFICIO.

Consules ab initio a pop. Rom. electi sunt, expulsis Regibus, ut penes illos regia esset potestas. Sed duo pro uno Rege facti, ut si unus malus foret, alter eius maliciam coerceret. Annum tamen illis imperium fuit, ne per diuturnitatem potestatis insolescerent, sed magis ciuiles existerent, scientes non diuturnum fore illorum imperium. Vnde lib. primo Digestorum, de Origine iuris, l. secunda: Exactis deinde Regibus, Consules instituti sunt duo, penes quos summum ius uti esset, lege rogatum. Dicti autem sunt ab eo, quod plurimum reip. consulerent. Qui tamen, ne per omnia regiam potestatem sibi uendicaret, lege lata factum est, ut ab eis prouocatio esset, neue possent in caput ciuis Romani animaduerrere iniussu populi. Solum relictum est eis, ut coercere possent, & in uincula publica duci iuberent. Vide eodem libro Digestorum, rubricam de officio Consulium. Magistratus igitur annuus erat, & anni apud Romanos a Consulibus numerabantur. Lucanus: Annos a Consule nomine habentes. Pacatus in Panegyrico: Consul creatur, habiturus est nomen annus. Habebant autem COSS. duodecim lictores, qui cum fascibus praebant, quibus adalligatae erant secures cum uirgis, quibus plectebantur fontes, & qui grauius & medio critere delinquebant. Utebantur uero fascibus tantum in urbe, securibus extra urbem, ut Dion tradit, ex instituto Valerij Publicolae: quo inuidiosum magistratus fastigium, ad tolerabilem habitum deduceretur, teste Valerio Maximo. Fasces, teste Plinio, ex Gallica fiebant arbore, quae species est populi, quam Latini betulam uocant, quia flexibilis est: quod se ignorare fatetur Tortellius. Submittebantur autem fasces, quando COSS. in concionem populi prodibant, teste Liuius & Quintiliano, quod populo admodum gratum fuit: quia scilicet maiestas pop. Rom. maior esset ipso Consule. Dabantur autem fasces lege Iulia, priori ex COSS. cui uel plures essent liberi, uel qui maritus, uel qui annis senior erat. hic primi mens fasces habebat, ac maior Consul uocabatur: uel qui priore loco Consul renunciatus esset. Hunc uirgis insignem uocat. Aderant tum uestes & trabeae, quae omnia ex Hetruria Romanis a Tarquinij, teste Strabone, sunt allata. Nam ut Berofus in quinto scribit, in Vetulonia duodecim fasces dati sunt a Iano, & quibus decorati atque donati fuerunt postea Lydij. Silius in octauo, in catalogo populorum Italiae: Maoniaeque decus quondam Vetulonia gentis, Et iunxit totidem tacito terrore secures. Hac altas eboris decorauit honore curules, Et princeps Tyrio uestem praetexuit ostro. Et haec erant ornamenta consularia, quae post, ubi Imperatores rerum potiebantur, per indulgentiam Principis dabatur COSS. illis, qui ad consulatum nunquam aspirarant. Qualis autem honor dabatur COSS. docet Val. Max. libro secundo de Institutis. Inibat olim hic magistratus Cal. Martijs, quia Marti deo suo initium anni dicauerunt. Tibullus:

Martis Romani festæ uenere Calendæ,

Exoriens nostris hic fuit annus auis.

Memorat Liuius in tricesimoprimo, quòd idibus Martijs olim consulatus inibatur, licet Cal. Ianuarij dies erat sollemnis ineundis magistratibus deputatus. Ianuario enim mense post Consulatum inibant, qui anno principium dat. Et tunc annus aperiri dicebatur, Plinio in Panegyrico: Fastosq; referare. Ouidius:

Ergo ubi lane biceps longum reseraueris annum,

Pullus & à sacro mense December erit. Et copiosissimè in primo Fastorum:

Iamq; noui præeunt fasces, noua purpura fulget,

Et noua conspicuum pondera sentit ebur. Lucanus:

Instabatq; dies qui dat noua nomina fastis,

Quiq; colit primus ducentem tempora Ianum.

Id quod etiã Plurarchus in Problematis confirmat, scribens, Ianuariũ primũ mensẽ cœptum numerari, quòd primo huius mensis die, quem Cal. Ianuarias appellant, primi COSS. exactis regibus creati sunt. Aliquando tamen fuerunt hi dies huic solennitati deputati: sicut olim Idus Maias fuisse solennes ineundis magistratibus, refert Liuius in tertio. Idem in quinto, idus Decembres, solemnem fuisse ineundis magistratibus diem prodidit. Idem memorat, COSS. inisse Consulatu olim Cal. Sextilibus: quia principium anni eo die agebatur. Dionysius in sexto scribit, Posthumium Cœmianum & Sp. Calsium COSS. inisse magistratũ Cal. Septembribus citius quàm cõsuetudo erat, priusquam aliud cæterorum agerẽt. Idem Dionysius lib. 9. scribit: Sequenti anno circiter conuersiones æstiuas Sextilis mensis, Consulatum suscipiunt uiri bellorum periti, Sp. Seruilius & A. Verginius. Qui proximis Cal. Martijs creati fuerunt, COSS. sequentibus Cal. Ianuarijs Consulatu inibant, quamuis etiam prius initum legamus apud Liuium. Sub Cæsaribus deinceps designabantur COSS. in uarios menses, pro libidine eorum. Et aliquando uno anno plures erãt COSS. Sic apud Tacitum legimus lib. 17. (ut sunt libri hodie distincti) Otho consul cum Titiano fratre in Cal. Martias, ipse proximos menses Verginio destinat, ut aliquod exercitui Germanico delinimentũ, iungitur Verginio Pompeius Vopiscus, prætextu ueteris amicitia. Cæterum Consulatus ex destinatione Neronis, aut Galbæ, mansere. Cœlio ac Flauio Sabinis in Iulias, M. Antonio & Mario Celso in Septembres: quorum honori ne Vitellius quidem uictor intercessit. Qui autem postea creabantur in sequentem annum, ij Designati dicebantur, authore Flauio Vopisco. Postremò adeò creuit ambitio sub imperatoribus, ut anno uno, tradat Lampridius, sub Commodo triginta quinque COSS. designatos. Non est igitur audienda expositio Georgij Vallæ, in libro Ciceronis de Fato, Hirciusq; noster Consul designatus: id est, insigni nomine consulatus clarior factus. Hæc enim disputatio Ciceronis cum Hircio, facta fuit ante interitũ Ciceronis, quando Hircius fuit Consul in sequentem annum designatus. Cum uerò Hircius & Panfa COSS. iam essent, post hos fuit Cicero occisus, ut in Calsiodoro uidebimus. Cum aliqua res relata ad Senatum fuerat, Consules qui præsidebant, primũ designatos COSS. super ea re sententiã rogabant, ac deinceps cæteros Senatores. Dedit autem Consul designatus Consuli ordinario in sella sedenti, stans iuramentũ, quod iurauit explanauitq; uerba, quibus caput suum, domũ suam, si scienter fefellisset, deorum iræ consecraret. Quanquam autem Iureconsultus Vlpianus Digestorum primo, titulum faciat de Officio Consulũ, quomodo scilicet consilium præbere debeat, & manumittere possit, quod tum scilicet erat sub imperatoribus: antiquitũs tamen officia consularia erant, ius reddendi locandi publicos redditus, sumptus temperandi, de rebus dubijs consultandi. Quod pulchrè Ouidius insinuauit, ad Sext. Pompeium his uersibus, in quarto de Ponto:

Aut reget ille suos dicendo iura Quirites,

Conspicuum signis cum premet altus ebur.

Aut populi reditus positam componet ad hastam,

Et minui magnæ non sine Urbis opes.

A Aut ut erunt patres in Iulia templa uocati,
De tanto dignis Consule rebus aget.
Aut feret Augusto solitam, natoq; salutem,
Deq; parum noto consulat officio.
Sed plenius Consulare munus describit in eodem quarto Ouidius, ad Græcinū Con-
sulem. Qualia autem munera dabantur consulibus, uide Vopiscum in Aureliano lon-
gè lateq;. Præter enim palmatam uestem, baculus & fax dabatur, & alia quædam, ut
ibi legitur. Est & titulus in C. lib. duodecimo, de Consulibus, & non spargenda pecu-
nia: ita missilia damnauit Imperator, quemadmodum Vopiscus in Aureliano hanc
profusionē damnat. Sed in Authenticis quoq; longissima lex est de Consulibus, Sta-
gio Comiti sacrarum largitionum scripta, ubi etiam talia acerrimè damnantur. Sed
ea debent simul legi & conferri, ut antiquitas consulatus bene innotescat: licet certè
legulei nostri illa non intelligant, in apicibus (ut ipsi dicunt) iuris occupati. Sunt etiã
nonnullæ mendæ in ijs legibus. Pomponius Atticus (si Cor. Nepotî credimus) uolu-
men scripsit, quo magistratus omnes maiorum exposuit. Noster Mar. Tullius lib. 3. de
Legibus, Magistratus omnes Romanos breuiter & eleganter exposuit. Vbi & de
Coss. agitur, & eorum officium enarratur. Si placet etiam recentiores uidere, adest
Fenestella, Pomponius Lætus de Magistratibus, & Blondus lib. 3. de Roma trium-
phante. Sed nemo copiosius de officio Consulatus scripsit, quàm Cassiodorus libro
Epistolarum 6. Hic est diligenter uidendus: licet aliud tum erat Consulatum officium
sub Imperatoribus, & præsertim quando iam decoxit Imperium, & à tyrannis occupa-
batur, quàm olim in libera urbe. Et ideo diuersa ratione legendi sunt Tituli Iuriscon-
sulti in lib. Digest. & Codicis. Addam illud, quoq; quod Dionysius scribit lib. quar-
to Antiquitatū: Cōsules Græcis appellari *συμβολοι*, siue *πρωβυλοι*: symbulos, quoniam
B *βυλω* Romani consilium uocant, *ὀπαῖ* etiam aliquando nominati sunt isti à Græcis,
à magnitudine potestatis, quòd & omnibus imperent, & supremam dignationem ha-
beant. Quod enim eminet culmen, *ὀπαῖ* uocabant prisca. Cæterum de Publico-
la Coss. abundè Plutarchus in eius uita, qui requirendus est. Fuerunt autem primi
Coss. Brutus & Collatinus. Sed ubi Collatinus se consulatu abdicauit, successus est
in eius locum Publicola, ut Liuius & Dionys. docent, & inferius in Cassiodoro latius
uidebimus. De ijs ita Cicero lib. 2. de Finibus: stuprata per uim Lucretia à regis filio,
testata ciues, seipsam interemit. Hic dolor pop. Rom. duce & autore Bruto, causa ciui-
rati libertatis fuit: ob eiusq; mulieris memoriã, primo anno & uir & pater eius Con-
sul est factus. Est autem illud notatu dignum, quod Iulius Obsequens ijs uerbis scri-
bit: Constat neminem, qui magistratum collegæ abstulerat, annum uixisse. Abroga-
uerunt autem ij: L. Iunius Brutus Tarquinio Collatino, Tiberius Gracchus M. Octa-
uio Cecinna, P. Tarquinus P. Marullo, Tullius Bruto & Cassio pugnã aduersus Cæ-
sarem & Antonium molientibus.

QUOT IMPP. ET ANNI IPSORUM.

Imperatores ab Octauio Cesare Augusto, usq; in Iouianum, fuerunt nu-
mero quadraginta quatuor, per annos quadringentos septem. Sub ijs
igitur tribus imperandi generibus, hoc est, Regio, Consulari, & Impera-
torio, quantum Roma profecerit, breuiter intimabo.

Appianus in proœmio suæ historiæ scribit, quòd Imperator fuerit prisca ducum
nomen: à quo postea qui Remp. suo nutu regebat tanquã Rex, Imperator est dictus.
Nam Imperatoris nomen ante armorum castrorumq; fuit, priusquam intestina bel-
la ex factionibus orta Remp. destruxerunt: uerbo quidem legitima potestas, re autem
uera dominatio erat. Qui enim rep. occupata Romanis dominabantur, Imperatores
se appellari, non solum æquo, sed etiam libenti animo patiebantur. Quia Imperatoriū
nomen & gratius & tolerabilius Romæ erat, quàm quisquam titulus, qui domina-
tionis speciem præferret. Eratq; Imperatoria dignitas apud prisca Romanos, longè
inferior

inferior Regia dignitate. Postea in tantum creuit, ut illi qui reip. Rom. totiꝫ penè ter rarum orbi dominabantur, Imperatores se dicerent: quòd quemadmodum ipsi potentia anteibant alios, sic nomine quoꝫ imperatorio reliquis anteferrètur omnibus. Memorat Dion, Iulio Cæsari decretum nouum Imperatoris nomen, tanquam maximæ alicuius pugnae uictori: neqꝫ summa dignitate prædito, sed ueluti omnium rerum domino, à quo cæteri Imperatores nomen traxere, & ab illo Imperatores Romanos connumerandos. Aliud enim esse nomen Imperatoris olim uictoribus concessum, aliud per quod omniũ rerum arbitriũ significaretur. Namqꝫ posse nouos milites recensere & conscribere, pecunias contrahere, bellum indicere, pacem cõficere, Senatores morte punire: ex Censura uerò, uitas & mores omnium introspicere, ac malè meritos notare: Senatũ legere, & quos uoluerit reijcere: ex Pontificatu omnium sacrorum facultatẽ habere: ex Tribunatu plebis, inter alia esse sacrosanctũ, neqꝫ uerbis neqꝫ rebus ab aliquo posse lædi: eumqꝫ qui id fecisset, scelestũ fore, indictaqꝫ causa damnatũ. Demum is Imperator nullis legibus subiaceret, quod nemini antea unquã fuerat concessum. Hinc idẽ Dion, in Augusto: Imperatores adepti sunt, quod nulli Romanorũ olim unquam cõcessum fuerat. Soluti enim sunt omnibus, nullisqꝫ scriptis tenentur. Vnde Digestorũ primo Vlpianus: Princeps legibus solutus est, uoluntate tamẽ sua seipsum subiicit. Eadẽ Paulus Digestorũ 32. & Imperator Alexãder lib. 6. Codicis, ac Iustinianus in Institutionibus, sed Iulicentius in Codice: Digna, inquit, uox est maiestate regnantis, legibus alligatũ se principem profiteri. Hinc Apollonius Vespasiano præcepit, legẽ Imperatori dominari debere: quia in illis ferendis erit modestior, si eas non cõtempserit. Cicero in Philippicis, indicat Hircium, Pansam & Augustum esse Imperatores appellandos: docetqꝫ Imperatorẽ solitum appellari à senatu, si quis mille aut duo millia externorum hostium occidisset. Appianus in secundo Ciuiliũ scribit, nomen Imperatoris uendicari solere ab ijs prætoribus, qui in Maximis belli operibus uersati sunt cum laude: Nunc autem, inquit, sub quo decem millia in bello cecidissent, hac appellatione dignos haberi audio. Apud Marcum Tullium inquit Antonius: Imperator est, administrator belli gerendi. Et ut breuiter finiã, ex monumentis historiarũ satis patet, ductores exercituũ & militarium copiarũ præfectos, Imperatores latinè & eleganter dici. Et ideo paulo maior erat dignitas Imperatoris, quàm Cæsaris: qui licet infra Augusti fastigium positus, eiusqꝫ arbitrio bella gereret, summam tamẽ potestatem in magistratus inqꝫ milites habebat, iusqꝫ illi indicendi belli erat. Sic Germanicus Agrippinae pater apud Tacitũ libro 12. Imperatoris nomine fuit decoratus, licet nunquam dominationem assumpserit. Sic & à Galba Piso Cæsar est nuncupatus. Etenim Cæsarium Imperatorumqꝫ creandi potestas primũ militibus concessa est. Sed Maximinum, posthabita (ut inferius scribemus) Senatus autoritate, milites Augustum fecere. Hodie uerò nomen est dignitatis supremæ: quia licet Turcorũ Imperator, Tartarorumqꝫ Imperator uulgò dicatur: uerè tamen is est Imperator Romanorum, qui principum Electorum omnium uel plurium consensu legitimè est electus, & coronatus debito loco & tẽpore. Licet Leonardus Iustinianus Venetus Germanos arguat, perperamqꝫ reprehendat, quòd Regem suum Imperatorẽ appellitent: cui tamen satis ingeniosè Bebelius in sua Apologia respondit. Cæterum neqꝫ id omittere censeo, quid distent Augusti à Cæsaribus. Ob quod sciendum, Augustos hos dici, qui nunc regnant, & ab Senatu Imperatoris nomine honestati sunt. Cæsares uerò dicuntur, qui ab ipso Augusto electi sunt ad regendam prouinciã aliquã, cum Cæsaris honore tantũ, donec Augustus uixerit, post eius mortẽ successuri in Imperio, quasi Augustæ Maiestatis hæredes: interdicta tamen illis administratione, nisi aliquã prouinciã Augusti iussu haberent. Hinc nulla eis donatiui militibus dandi facultas: sed in comitatu eos solum habebant, quos Princeps tribuisset.

DE NUMERO CAESARVM.

De numero Cæsarium iterum non conueniunt authores, de annis. Si enim Cæsares ab Augusto usqꝫ in Iouianũ numerantur, sicut Eusebius in Chronicis numerauit, & Cassio-

A & Cassiodorus: qui Galbam, Othonem, & Vitelliū silentio præterierunt, utpote qui uno tantū anno & paucis mensibus tres ipsi rexerūt: erunt triginta septem tantū, nō quadragintaquatuor, ut Ruffus in litera habet: si tamē illis triginta septem addantur, Galba, Otho, Vitellius, L. Annius Seuerus, qui cū M. Antonio imperauit: item Volusianus, qui cum Gallo: item Galienus, qui cum Valeriano: item Florianus, qui post Tacitum aliquot diebus gubernauit: & Constantius, pater Constantini Magni: tum erunt quadraginta quatuor. Quōd si illis anni illi supputentur, quos Cassiodorus attribuit secundum *C O S S.* erunt anni quadringenti quinq; menses nouē, dies unus, ut inferius quærenti apparebit. Secundum Eusebium erunt anni quadringenti uigintifex, tres menses. Si uerō omnes numerantur ab Augusto usq; in Iouianum, qui Cæsares & Augusti appellati sunt, & unā cum alijs gubernarunt: licet etiam aliquot diebus aliqui rexerint, tantum erunt quinquagintaseptem Cæsares, & anni ipsorum secundum alios autores erunt quadringenti triginta octo. Quis in tanta autorum diuersitate, & in tam corruptis & deprauatis exemplaribus, potest elicere uerum? Attamen ne dubites, sub oculis omnes cum suis annis ponam, ut tu quoq; uarietatem autorum animaduertas.

CAESARVM IMPERIVM PER ANNOS,
 & quot usq; ad Valentinianum.

- 1 C. Iulius Cæsar annos quatuor, menses septem: secundum Cassiodorum, menses quatuor. Sed in Catalogo Cæsarum, illum non scribunt: quasi sit autor Cæsarum, non Augustus.
- 2 Octavianus Augustus, annos quinquaginta sex, menses sex.
- 3 Tiberius, annos uiginti tres, secundum omnes.
- 4 C. Caligula, annos tres, menses decem, secundum Eusebium: secundum Cassiodorum, menses undecim. Alij tres annos, decem menses, & octo dies attribuunt.
- 5 Claudius, annos tredecim, menses nouem, dies uiginti octo, secundū Eusebium. Cassiodorus menses octo ei attribuit, Tranquillus xiiii. annos, Iosephus xiiij.
- 6 Nero, annos quatuordecim, menses septem, dies xxviij.
- 7 Sergius Galba, menses septem.
- 8 Otho, menses tres, dies quinq; secundum Cassiodorum, & Eusebium.
- 9 A. Vitellius, menses octo, die uno.
- 10 Vespasianus, annos nouem, menses undecim, diebus uiginti duobus, secundum Euseb. & Cassiodorum: secundum alios, annos decem.
- 11 Titus, annos duos, menses duos: aliqui adijciunt uiginti dies.
- 12 Domitianus, annos quindecim, menses quinq;.
- 13 Nerua, annum unum, menses quatuor, secundum Euseb. & Cassiod. Alij, annum unum, menses tres, & nouem dies ponunt.
- 14 Traianus, annos decem & nouem, menses sex. Cassiod. menses septem & dies quindecim addit.
- 15 Hadrianus, annos uiginti unum, secundum Eusebium: at Cassiod. annos uiginti, menses decem, dies uiginti nouem.
- 16 M. Antoninus Pius, annos uiginti tres, secundum Eusebium: secundum Cassiodorum, annos uigintiduos.
- 17 M. Antoninus philosophus, & L. Annius Seuerus, annos decem & nouem, menses uno: secundum aliquos, tantum annos decem & octo.
- 18 Commodus, annos tredecim.
- 19 Helius Pertinax, menses sex.
- 20 Didius Iulianus, menses uiginti unum, dies quinq;. Aliqui septem menses illi attribuunt.
- 21 Septimius Seuerus, annos decem & octo.
- 22 Bassianus Caracalla, annos sex.
- 23 Macrinus, annum unum.

- 24 M. Antoninus Heliogabalus, annos 4. secundū Euseb. & Casiod. sex. Aurelius A
 enim, duob. annis & octo mēlibus imperasse tradit: Herodianus, 6. annos ei attribuit,
 25 Alexander, annos tredecim.
 26 Maximinus, annos tres
 27 Gordianus, annos sex.
 28 Philippus cum filio, annos septem. Aliqui annos sex ei attribuunt.
 29 Decius, annum unum, menses tres.
 30 Gallus, & filius eius Volusianus, annos duos, menses quatuor.
 31 Valerianus & Galienus, annos quīdecim.
 32 Claudius, annum unum, menses nouem.
 33 Aurelianus, annos quīqz, menses sex.
 34 Tacitus, menses sex.
 35 Florianus, dies octuaginta nouem.
 36 Probus, annos sex, menses quatuor.
 37 Carus, cum filijs Carino & Numeriano, menses duos: secundum alios, annos 11.
 {
 Diocletianus.
 Maximianus.
 38 Galerius } annos uiginti.
 { Constantius } ab illis adoptati.
 { } solus duos.
 39 Constantinus Magnus, sub quo & alij: Maxentius, Licinianus, Galerius, annos
 triginta, menses decem.
 40 Cōstantinus, Constantius, Cōstans, Dalmatius, fratres & patruales, annos uigin-
 ti quatuor, menses quīqz, dies duodecim, secundum Eusebium: secundum Casiodo-
 rum, diebus uiginti tribus. Secundum aliquos, hi regnarunt annis triginta octo.
 41 Iulianus, anno uno, mensibus septem.
 42 Iouianus, mensibus octo.

Hi sunt Cæsares & Augusti, qui per tot annos rexerunt, ut omnes historici & an-
 nales attestantur: exceptis tyrannis, qui sub illis quandoqz ui sibi imperium usurpa-
 runt: quos etiam studiosis subscribere libuit, ut ipsorum nomina innotescant.

Sub Claudio fuit Furius Camillus Scribonianus: sub Sergio Galba, Piso Licinia-
 nus Cæsar quatruiduanus: sub Septimio Seuero, Pescennius Niger.

Sub Alexandro, Taurinus, & Quinius Camillus.

Sub Maximino, Maximus Puppienus, & Clodius Albinus.

Sub Gallo & Volusiano, Aemilianus.

Sub Valeriano & Ga- lieno fuerunt penē tri- ginta tyranni,	}	Odenatus, Maonius,
		Herodes, Zenobia,
		Herennianus, Timolaus,
		Macrianus iunior, Macrianus senior,
		Valens, Piso,
		Aureolus, Balista,
		Posthumius, Posthumius iunior,
		Lollianus, Victorinus senior,
		Victoria, Victorinus iunior,
		Marius, Tetricus senior,
		Tetricus iunior, Regillianus,
		Ingenuus, Trebellianus,
Aemilianus, Celsus,		
Cyriades, Saturninus,		
Helianus,		

Sub Claudio, Quintilius.

Sub Aureliano, Firmus.

Sub Probo fuerunt, Saturninus, Proculus, Bonosius.

Sub Caro

A Sub Caro, Sabīnus Iulianus.

Sub Diocletiano, Achilleus, Carausius, Iulianus.

Sub Cōstantio, Constante & Constantino fratribus, Nepotianus, Magnentius, Decentius, Britannion, Sylvanus, Gallus.

Quorum omniū res gestas, & quomodo imperium arripuerint, inferius latissimē in catalogo Cæsarū scribemus: require illic, quot annis singuli rexerint. Si hos cum superioribus Cæsaribus & Augustis coniunxeris, erunt centum & nouem, qui illis quadringentis annis rexerunt. Sed pergamus ad enarrandum Ruffum.

QUANTUM CREUERIT ROM.

Imperium sub Regibus.

SVb Regibus septē, per annos ducentos quadragintatres, nō amplius quā uisq; Portum atq; Hostiam, intra octauumdecimum miliarium à portis urbis Romæ, utpote adhuc parua, & à pastoribus conditæ, cum finitimæ circum ciuitates premerent, Romanum processit imperium.

Hæc omnia sigillatim si quis scire uoluerit, quot bella, & cum quibus gentibus & urbibus habuerint Reges septem, annis illis ducentis, primum Liiij ab urbe condita reuoluat librum. Dehinc priores libros quatuor Dionysij Halicarnassei. Ingeniosa est insuper L. Flori anacephalæosis primi libri, de septem Regibus, paulo diligentius lectitanda. Vbi Romulum ardentem, Numam religiosum, Hostilium bellatorē, Ancum ædificatorē, Priscum ornatorē, Seruium institutorē ciuitatis, Tarquiniū Superbum importunum appellat sollicitatorem futuræ libertatis. lege hanc. Si extaret integer Appianus, ex libris tribus illis Italicis, primus, quem Regium inscripsit, plenissime nos edoceret, quantum res Romana creuisset sub regibus.

QUANTUM ROM. CREUERIT

Imperium sub coss.

SVb coss. inter quos nonnunquam Dictatores fuerunt, per annos simul quadringentos sexagintaseptem, usq; trans Padum Italia occupata est, Aphrica subacta, Hispaniæ accesserunt, Galliæ & Britannia tributariæ factæ sunt. Inde Illyrici, Istrij, Liburni, Dalmatæ domiti sunt. Ad Achaiā transitū est, Macedones subacti. Cum Dardanis, Mysijs, & Thracibus bellatum est: ad Danubium usq; peruentum. In Asiam, expulso Antiocho, primum pedem posuerunt Romani. Mithridate uicto, Pontum regnum occupatum est. Et Armenia minor, quam idem obtinuerat, armis obtrita ac obtenta est. In Mesopotamiam Romanus peruenit exercitus: cum Parthis foedus inicitum est. Contra Carduennos ac Saracenos & Arabes bellatum est. Iudæa omnis uicta est. Sicilia, Syria, in potestatem pop. Rom. uenerunt. Aegypti reges foederati erant.

Liuus, qui res urbis conditæ ab origine centum quadraginta libris scripsit, has res omnes copiose enarrauit particulatim, quicquid sub singulis coss. gestum sit. Sed cum iactura temporū centum libri ex illis desiderentur, adeundi sunt alij, ut Dionysius. Sed & ille imperfectus ad nos uenit. Nam ex quadraginta libris, quibus pop. Rom. res gestas usq; ad primū bellum Punicū expressit, uix decē supersunt integri. Quod idem de Polybio, Appiano, Marcellino, & cæteris historicis cōqueri possumus: quorum nullus integer ad nos uenit. Florus, qui Epitomen historiæ Romanæ scripsit, ubi post exactos reges bellum Etruscum, Latinum cum Faliscis & Fidenatibus, Sabīnis & Samnitibus, Tarentinis, Salentinis, Picentibus, & Vulsinensibus enarrauit, in præfatione secundi libri sit orditur: Domita subacta q; Italia, pop. Rom. propē quingentesimum annum agens, cum bona fide adoleuisset, si quod est robur, si qua iuuen-

tas, tum ille uerè robustus & iuuenis, & par orbi terrarum esse cœpit. Itaq; mirū & in-
 credibile dictu, qui propè quingētis annis domi luctatus est (adeò difficile fuerat da-
 re Italiæ caput) his ducentis annis qui sequuntur, Aphricam, Europam, Asiam, totū
 deniq; orbem terrarum bellis uictorijsq; peragrauit. Cæterum obserua hoc lector,
 omnia hæc uerba Ruffi esse à Blondo Foroiulensi in suam historiam de inclinatione
 Imperij traducta, ubi in præfatione eius operis omnia hæc leges de uerbo. Neq; licet
 præterire præfationē Appiani Alexandrini, in qua terminos Rom. imperij, & omnes
 nationes à Romanis subactas, pulcherrimè recenset. De quibus etiam singulis, singu-
 los libros conscripserat: regnum item Italicum, Samniticum, Celticum, Siculum, Hi-
 bericum, Hannibalis Carthaginensis, Macedonicum, Aegyptium, Asiaticum, Liby-
 cum, Syrium, Parthicum, Mithridaticū, Illyricum. Et præter libros etiam bellorum ci-
 uilium quinq; librum de Cæsaribus: quorum omnium maior pars periit, minor extat.
 Sed populos hic expressos, paulo inferius enarrabimus.

QUANTUM CREUERIT ROM.

Imperium sub Imperatoribus.

Sub Imperatoribus uerò per annos quadringentos septem, cum diuer-
 sa reip. fortuna multi principes imperarint: accesserunt tamen Roma-
 ne urbi & Rom. imperio, Cantabri, & Astures, Hispani ab Augusto suba-
 ctæ: alpes maritimæ, alpes Cotticæ, alpes Rheticæ, Noricus, Pannoniæ, Mœ-
 sia, & omnis ora Danubij in prouinciam est redacta: Pontus omnis, Ar-
 menia minor, Oriens totus cum Mesopotamia, Assyria, Arabia cum Ae-
 gypto, sub imperij Romani iura transiuit.

Imperatores factos esse quosdam constat ui, utpote qui uiolentia armorum impe-
 rium sibi uendicarunt: quemadmodū Iulius Cæsar, & dehinc Augustus, qui cæso M.
 Antonio & Lepido, imperiū arripuit. Aliqui uerò fortitudine, multi Senatus electio-
 ne: sed plures prætorianorū factione, qui rapere, stuprare, necare, incendere edocti, à
 nullis horrendis sceleribus abstinerunt: stipatores & custodes principū, & qui ipsos
 principes nonnunquam ad grauissima quæq; uitia sæuitiæ armabāt. hi primū uena-
 le imperium proposuerunt, & de capite principis decernebāt: quos primū Celeres
 Romulus appellauit, & auspiciatō legit, quorū tamen factione imperiū penè corruit,
 quod ab initio plurimū sub imperatoribus fuit auctum. Ab ortu enim usq; ad Indos
 propagati imperij fines, non Euphrates, non Tigris uetere, non superba regū Per-
 sarum ming: ut inferius magis clarescet. A meridie Aethiopes per legatos accesserūt.
 ab aquilone barbaræ Sarmatarū nationes domitæ. ab occasu Gensoriacus Oceanus,
 admirabilis uictoriæ testis est, simul & Britannicus. Itaq; toto orbe terrarum, undiq;
 Rom. arma illustres uictorias assequuta, socijs læticiam præbuere, rebellibus metum,
 terroremq; pugnare cupientibus. Sed hæc particularius paulo inferius, ubi etiam de
 locis & regionibus plura scribemus.

QUOMODO SINGULAE PROUINCIAE

uenerint sub ditionem Romanam.

Quo autem ordine singulas prouincias Rom. resp. assequuta est, osten-
 dam ut infra.

Dicebatur aliquod regnum in prouinciæ formam redigi, quando sublati regibus,
 misso cū exercitu proconsule, Romanis legibus parebat, ac uectigalia pendebat. Un-
 de regiones longè ab Italia bello acquisitæ, prouinciæ, à procul uincendo dictæ sunt.
 ad quas Prætores cum officio quia mittebantur, officia quoq; prouinciæ nominantur,
 autore Donato in Phormione. Egesippus lib. 2. Romani cum ius suum prodigerent
 uincendo, procul positas regiones appellabāt prouincias, Cæterū quomodo fuerint
 diuisæ

A diuisæ provincie in imperio Romano, & quo pacto quædam prætorie, quædam Con-
sulares dicebantur, & quale fuerit Imperium sub Augusto, & qualis ratio Romani im-
perij, nemo pulchrius & copiosius scripsit, quam Strabo in fine decemseptimi, qui tẽ-
poribus Augusti & Tiberij diu Romæ uersatus est: quæ hic subscripsissem, nisi longi-
tudinem uerborum essem subueritus: per quæ multa intelliguntur in Suetonio de di-
uisione prouinciarum, quæ aliàs subobscura uidentur. Ob id etiam Velleius Patercu-
lius, quem beatus Rhenanus, uir nostræ ætatis inter doctos non postremus, nuper è
suo eruit, in 2. historiarum libro de Pompeio agens, censet necessariũ percurrere, quæ
cuiuscũq; ductu gens ac natio redacta in formulam prouincie stipendij pacta sit.

DE SICILIA INSULA.

PRIMA prouinciarum facta est Sicilia. eam uicto Hierone Siculorum
rege Marcellus Cõsul obtinuit: deinde à Prætoribus recta est: postea
commissa est præsidibus, nunc à consularibus administratur.

Sicilię situ describere latissimè Ptolemæus lib. 3. cap. 4. tabula septima: Strabo in
sexto Geographię, Plinius lib. 3. ca. 8. Polybius in primo libro de bello Punico primo,
Diodorus Siculus lib. 6. Bibliothecæ. plura Pomponius Mela, Dionysius in Periege-
si, Stephanus de urbibus, Thucydides, Iustinus in quarto. Sed & poetæ graphicè hæc
descripserunt: Virgilius in tertio Aeneidos, Lucanus in tertio Pharsaliæ, Claudianus
de raptu Proserpinæ in primo, Lucretius & alij. Quo pacto uerò Sicilia à M. Claudio
Marcello sit deuicta, Florus docet libro secundo, rubrica de bello Punico primo, &
item de Punico secundo: Lilius in lib. uigesimo sexto ab urb. cond. Plutarchus in uita
Marcelli copiose, Polybius in primo multa de Hierone rege. Claudij Marcelli e-
tiam meminuit Frontinus lib. 2. Stratagematon, cap. 5. sed perperam ibi Metellus pro-
Marcello scriptum est. Cicero in quarta Verrinarum, primam Siciliam esse factam pro-
uinciam docet. Sed eodem penè anno, iisdemq; temporibus, Sicilia & Sardinia in Ro-
manam potestatem redactæ sunt. Siciliam postea Flaminius prætor, Sardiniam M.
Valerius sortiti sunt. Postea fuit sub Imperatoribus, ad Carolum usq; Magnum. Diui
tunc imperio, celsit Constantinopolitano Cæsari. Post Sarraceni affligerunt: dein-
de Comites Siciliæ orti sunt, tandem Reges. Sed à diuersis diuersimodè afflictata est
hæc insula, quemadmodum docent eius annales. De hac itaq; insula Velleius sic scri-
bit: Primus in Siciliam traiecit exercitum Claudius C. S. & prouinciam eam, post an-
nos ferme 52. captis Syracusis, fecit Marcellus Claudius.

DE SARDINIA ET CORSI-

ca insulis.

SARDINIAM & CORSICAM Metellus uicit, qui & de Sardis triumphauit.
REbellauere sæpe Sardi. Iuncta administratio harum insularum fue-
rat: post quælibet suos prætores habuit, nunc singulæ à præsidibus gu-
bernantur.

De Corsicæ situ Ptolemæus lib. 3. tabula sexta: de Sardinia, tabula septima: Diony-
sius Apher in Periegesi, Stephanus de urbibus, Solinus, Martianus Capella, Plin. li. 3.
cap. 6. & 7. Strabo in quinto, Mela in secundo, Diodorus Siculus lib. 6. pulchra prodit.
dit. sed & Aristoteles in aureo libello, de Admirandis auditu rebus. Dicebatur autem
Sardinia prius Ichnusa, id est, humano uestigio similis: & Corsica, Cyrnos, quod mon-
tibus tanquam capitum uerticibus abundet. *νῆσοις* enim tempora Græci appellant.
Sed & Pausanias & Eustathius multa de his scripserunt. Quod autem Festus hic dicit,
L. Cecilium Metellum uicisse Sartos, & de his triumphasse, Lilius hoc in decimosep-
timo L. Cornelio Scipioni attribuit, qui diruta Calari Sardinie urbe, & Hannone
superato, de Sardis & Corsis triumphauit, ut etiam inferius in Cassiodori Cõsulibus
uidebimus: & Frontinus lib. 3. cap. nono & decimo, Sardi item à Tib. Graccho perdo-

miti, totq̄ captiuorum ab eo ducti, ut prouerbium fuerit celebratum, Sardī uenales. A Velleius autem: Sardinia (inquit) inter primum & secundum bellum Punicū, ductu T. Manlij COS. certum recepit imperij iugum, immane bellicae ciuitatis argumentū, quod semel sub Regibus, iterū hoc T. Manlio COS, tertio Augusto principe certe pacis argumentum Ianus geminus clausus dedit. In sequentibus temporibus Sarraceni diu habitauerunt, sepe à Pisanis recuperata, saepe deperdita. Ad postremum in Hispanorum uenit potestatem, per Iacobum Aragonem prius recepta.

QUO PACTO APHRICA subacta sit.

IN Africam, pro defensione Siculorū, Romana transmissa sunt signa. **T**er Africa rebellauit: ad extremum delata per Africā Scipionem Carthagine, prouincia facta est: nunc sub Consularibus agit.

De Africā tertia mundi parte, quae & Libya dicitur, Ptol. libro 4. quam tabulis quatuor depingit. Strabo autem libro decimo septimo, Plinius lib. quinto, Mela lib. 1. Dionysius, Stephanus, Solinus, Capella. Caeterum de bello Africano, quod Romani aduersus Carthaginenses gesserunt, nata sunt illa insignia tria Punica bella: de quibus cōcinnē, sed breuiter, Florus scribit lib. 2. Copiosissimē autē Appianus Alexandrinus in Libyco. De secūdo bello Punico cecinit Silius Italicus libros decē & octo, Liuius libros decē, qui & de primo & tertio scripserat, si libri extarent: Polybius autē libros quinq̄ de bello Punico, primo & secundo scripsit. nam tot ex quadraginta restant. Plutarchus item in uita Hannibalis & Scipionis, abundē satis. Cornelius Tacitus li. 20. in Vespasiano: Legio in Africā, auxiliāq̄ tutandis imperij finibus, sub diuo Augusto Tiberioq̄ principibus, proconsulī parebant. Mox C. Caesar turbidus animi, ac M. Syllanum obtinentē Africā metuens, ablatam proconsulī legionem, missō in eam rem legato tradidit. Velleius: Primus Africā Regulus, nono ferē anno primi Punici belli. Sed post 204. anno, P. Scipio Aemilianus diruta Carthagine, abhinc annos 182. Africā in formulam redegit prouinciā.

DE NUMIDIA.

Numidia ab amicis regibus tenebatur. Sed Iugurthae, ob necatos Adherbalem & Hiempsalem, Micipsae regis filios, bellum indictum est. Et eo per Metellum Consulē attrito, perq̄ Marium capto, in potestatem pop. Romani Numidia uenit.

De Numidia, quae pars est Africā, Metagonitis dicta Graecis, Strabo, Ptolem. Plinius, Mela, Dionysius, Solinus, Martianus, & passim alij cosmographi. Sed Numidas, siue Nomades populos graphicē describit Virgilius Georg. tertio, & Silius in primo & tertio Punicorum. Salustius quoq̄ belli Iugurthini materiam copiose peculiari opusculo explicat. Florus item lib. 3. cap. 1. Sed & Liuius lib. sexagesimo secundo, sexagesimo quinto & sexto hoc bellum describebat. Appianus in Libyco, Plutarchus in Mario. Sed Q. Metelli aduersus Iugurtham stratagema, uide apud Frontinum lib. 1. cap. 8.

Mauritaniae à Boccho obtentae sunt: sed subacta omni Africā, Mauros Iuba rex tenebat: qui in causa belli ciuili à Iulio Caesare uictus, mortem sibi propria manu consciuit, ita Mauritaniae nostrae esse coeperunt.

Mauritania, & ipsa pars Africā, Ptolemæo & Straboni in duas partes diuisa, in Tingi-

A Tingitanam & Cæsariensem : hodie Barbaria dicta, populi uerò Mauri, quos Salustius, Lucanus in tertio, & Silius describunt, & in decimo septimo Strabo. Cæterum de Boccho rege Mauritaniæ multa Plutarchus in Mario, & Liuius sexagesimo sexto, Salustius in bello Iugurthino, Appianus in secundo Ciuilium : ubi etiam de Iuba rege Mauritaniæ, cuius Lucanus quoque meminuit in octauo. Sed ante omnes uidendus est Cæsar in suis Commentarijs de bello Africo libro quinto, & de bello Alexandrino: ubi Bogud dicitur rex, qui hic Bocchus appellatur. Caius princeps Mauritaniam in Tingitanam, quæ Sitiphensis à loco antea dicebatur, & Cæsariensem (uti refert Plinius) distinxit. Boccho successit Iuba, qui in causa belli ciuilibus, ut diximus, à C. Cæsare superatus, mortem sibi conscruit: cuius filius Iuba admodum puer, Romam in triumphum est ductus. Is fuit, qui postea scripsit historiam, quam sæpius Plinius citat, singulari ingenio ac doctrina præditus, & Augusti liberalitate demum ad regnum patrum remissus. Successorem Ptolemæum ex Antonij & Cleopatræ filia natum habuit: quo per Caligulam interfecto, Mauritania in duas est prouinciæ deducta. Claudius princeps, primus Romanorum Mauritaniis bellum intulit, per Suetonium Paulinum, regionesque eas subegit, colonos novos deduxit, nomina ciuitatum mutauit, & in prouinciæ formam redegit. Nunc uerò penitus abolita gente, Sarraceni successerunt ex eo tempore.

IN QUOT PROVINCIAS DISTIN-

ta sit Africa.

AC per omnem Africam sex prouinciæ factæ sunt. Ipsa uerò Carthago est proconsularis, Numidia consularis, Hiratium consularis: Tripolis & Mauritaniæ duæ, hoc est, Sitiphensis & Cæsariensis, præsidiales.

Sic distincta fuit Africa temporibus Ruffi. Ptolemæus libro quarto, ijs regionibus atque hoc ordine distinguit. Primò duabus Mauritanij, Mafsilia, Numidia, Africa minore, Cyrenaica, Marmarica, Aegypto. Sub Tingitana Aethiopes Athacas ponit, sub Cæsariensi Atlantem & Getuliam, sub minore Nigretes Aethiopas, & ijs inferiorem Libyam: sub ea quoque Aethiopiam interiorem, æquinoctialem transgradientem: postremò sub Aegypto, Aethiopiam sub Aegypto appellatam. Fateor ingenuè, me ignorare quæ regio Africæ dicatur Hiratium, & unde sit ita appellata. sed cum tam ueteres quam neotericos diligenter euoluerim, inuenio apud Isidorum hæc uerba: Habet autem Libya prouinciæ, Libyam Cyrenensem, Pentapolim, Tripolim, Byzantium, Carthaginem, Numidiam, Mauritaniam Sitiphensem, Mauritaniam Cæsariensem, Mauritaniam Tingitanam, & circa solis ardorem Aethiopiam. Libya Cyrenensis in parte Africæ prima est, à Cyrene urbe metropoli, quæ est in eius finibus, nuncupata. Hinc ab Oriente Aegyptus est, ab Occasu Syrtes maiores, & Troglodytæ, à Septentrione mare Libycum: à meridie Aethiopia, & Barbarorum uariæ nationes, & solitudines inaccessibiles, quæ etiam basiliscos creant. Pentapolis à quinque urbibus nuncupata, ut Tripolis à tribus. Byzantia regio, ex duobus nobilissimis oppidis nomen sortita est: Adrumetus unum, alterum Byzantium uocatur. Hæc sub Tripoli est, patens passuum ducenta uel amplius milia: fecunda oleis, & glebis ita præpinguis, ut iacta ibi semina incremento penè centesimæ frugum nascantur: & reliqua quæ sequuntur. Ex quibus coniector in Festo esse errorem, & ubi Hiratium scriptum est, Bizantium scribi debere. Facilis est enim literarum lapsus z in r, & h in b. cum cæteræ omnes literæ eadem sint.

Quod si forte aliquis diceret, Isidoro in orbis descriptione parum credendum, tanquam auctori non usquequaque recepto: huic Plinium obijcio libro quinto, capite quarto, qui sic scribit: Libyphœnices uocantur, qui Byzantium incolunt, ita ap-

pellatur regio 250. mil. pass. per circuitum, fertilitatis eximia, cum centesima fruge **A** agricolis fœnus reddente terra, &c. Ptolemaeus item libro quarto, cap. 3. à meridie Libyphœnicum Byzantem regionem describit: & paulo post eodem capite, sub Andrumeto ciuitate Byzantium ciuitatem ponit, & Byzantenu agrum Solinus describit. Sed de Aphrica, & eius partibus, quas nomos & præfecturas appellat Strabo, in 17. lib. uidentus est.

QUO PACTO IN EUROPA PRIMUM

Hispania sit deuicta.

Hispanis primū auxilium aduersus Aphros per Scipionem tumlius. Rebellantes Lusitanos in Hispania per Deciū Brutum obtinuimus, & usq; ad Gades & Oceanum peruenimus. Post ad Hispanos tumultuantes Syllanus missus, eos uicit. Celtiberi in Hispania sæpè rebellabant: sed misso minore Scipione, cum excidio Numantiæ subacti sunt. Omnes penè Hispaniæ, occasione belli Sertoriani, per Metellum & Pompeium in deditioem acceptæ sunt. Postea prorogato imperio in quinquenium, à Pompeio perdomitæ sunt. Ad extremum quoq; ab Octauiano Cæsare Augusto Cantabri & Astures, qui freti montibus resistebant, deleti sunt.

Quo pacto Scipio deuictis Aphris in Hispaniam traiecerit, & hanc deuicerit, uide Liuium libris 25. 26. & 28. Florum lib. 2. cap. de bello Punico secundo, & capite de rebus in Hispania gestis, eodem libro secundo: Appianum in Libycò, & Plutarchū in Scipione. Sed in uigesimo octauo Liuius de Hispania sic scribit (quod non est omittendum) Itaq; Romanis prima inita prouinciarum, quæ quidem continentis sint, postrema omnium nostra demum ætate ductu auspicioq; Cæsaris Augusti perdomita est. Sic & Plutarchus in Scipione: Cæterum eo anno, qui erat 14. secundi Punici belli, felici auspicio proconsulis Scipionis, Hispania prima ex continentis regionibus uicta, postrema tamen in prouinciæ formam redacta ab Augusto Cæsare longo interuallo fuit. Sed Velleius aliter: In Hispanias primi omnium duxere exercitus Cn. & P. Scipiones initio secundi belli Punici, abhinc annos 250. Inde uariè possessa, & sæpe amissa partibus, uniuersa ductu Augusti facta stipendiaria est. De Decio Iunio Bruto atq; Lusitanis, Florus libro secundo, capite de rebus in Hispania gestis. Liuius huius meminit libro quinquagesimo quinto. De Marco Syllano Plutarchus in Scipione. De bello Numantino Florus abundè libro secundo, Liuius quinquagesimosextimo & nono. Et de Q. Sertorio Liuius lib. nonagesimo secundo, & nonagesimosexto. Abundè Plutarchus in Sertorio & Pompeio, Appianus in primo Ciuiliū, Florus libro tertio de bello Sertoriano, Orosius in quinto. Vide nobilissimum stratagema Sertorij, apud Sextum Frontinum libro primo capite decimo, cuius & Plutarchus & Plinius iunior, & Valer. Max. meminerunt. De Cantabrico bello Florus libro quarto, in fine: Suetonius in Augusto, Strabo in tertio, Iustinus in ultimo. Cantabri populi describuntur à Silio & Horatio poetis. Cantabria hodie Piscaia uulgò dicitur. Cæterum Velleius in secundo Historiarum, ubi post bella ciuilia agit de Augusto, sic scribit: Hispaniæ, nunc ipsius prouincia, nunc Agrippæ, quem usque in tertium Consulatum & mox collegium Tribunitiæ potestatis amicitia principis euexerat, multo uariòq; Marte pacatæ. In quas prouincias, cum initio Scipione & Sempronio Longo C O S S. primo anno secundi Punici, abhinc annos C C L. Romani exercitus missi essent, duce Cn. Scipione Africano patruo per annos C C. in ijs multo mutuoq; ita certatum est sanguine, ut amissis Prætor ijs Imperatorijsq; exercitibus, sæpe contumelia, etiam nonnun-

A nonnunquam periculum Romano inferatur imperio. Illæ enim prouinciæ, Scipiones consumpserunt: illæ contumelioso 20. annorum bello sub duce Viriato, maiores nostros exercuerunt: illæ terrore Numantini belli populum Rom. concesserunt. In illis turpe Q. Pompeij fœdus, turpiusq; Mancini, Senatus cum ignominia dediti imperatoris rescidit. Illa tot consulares, tot prætorios absumpsit duces: patrumq; ætate in tantum Sertorium armis extulit, ut per quinquennium dijudicari non poterit, Hispanis Romanis ne in armis plus esset roboris, & uter populus alteri pariturus foret. Has igitur prouincias tam diffusas, tam frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme L. perduxit Cæsar Augustus, ut quæ maximis bellis nunquam uacauerant, eæ sub C. Aristio, ac inde P. Sillio legato, cæterisq; postea etiam latrocinij uacarent.

QUOT EIUS PROUINCIAE.

AC per omnes Hispanias sex sunt nunc prouinciæ, Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitania, Galetia, Betica. Transfretum etiã insula terræ Africæ prouincia Hispaniarum est, quæ Tingitana Mauritania cognominatur. Exijs Betica & Lusitania consulares, cæteræ præsidiales sunt.

Hispaniam, quam Græci Iberiam uocant, corio bubalo similem dixit Strabo in tertio, quæ à Gallia montibus Pyrenæis discernitur. Hanc Ptolemæus libro secund^o, in Beticam, Lusitaniam, & Tarraconensem distinguit, & tabula secundâ Europæ depingit. Plinius in tertio, in citeriorem & ulteriorem diuidit. In ulteriore Betica omnis, cum parte Lusitanæ, tantum continetur. Hanc Anas fluuius à Lusitania diducit, Betis uerò mediam abluat. Strabo: Betica (inquit) plebi attribuitur, ad quam Prætor mittitur, qui Legatum habet, & Quæstorem: reliqua Hispania Cæsaris est, qui duos mittit Legatos, prætorium & cōsularem. Quidam recentiores in quinque diuisere prouincias, in Carpentaniam scilicet, Beticam, Lusitaniam, Calletiam, & Tarraconensem. Ruffus noster in sex. Hodie in regnum Granatæ, Castellæ, Legionis, Narreæ, Arragonum. De laudibus Hispaniæ multa Solinus, plura Plinius in ultimo lib., & Iustinus lib. 44. Sed est & uidendus Martianus Capella.

DE GALLIA, QUOMODO ROMANIS subiecta fuerit, & quot eius prouincia.

CVm Gallis grauisissima bella pop. Rom. habuit. Galli etiam illam partem Italiae, ubi nunc Mediolanum est, usq; ad Rubiconem fluuium tenebant: in tantum uiribus freti, ut Romam ipsam bello peterent, & caesis exercitibus Romanis apud Alliam fluuium, moenia urbis intrarent, Capitoliumq; obsiderent: ad cuius arcem sexcenti nobiles & Senatores confugerant, qui mille auri libris se ab obsidione redemerunt. Postea Gallos cum uictoria remeantes, Camillus, qui in exilio erat, collecta de agris multitudine, oppressit: aurum & signa, quæ Galli ceperant, reportauit. Cum Gallis multi Consules, Prætores, ac Dictatores euentu uario conflixerunt. Marius Gallos de Italia expulit: & transcensis alpibus, feliciter aduersus eos pugnavit. Cæterum Cæsar cum decem legionibus, quæ quaterna millia militum Italicorum habuerant, Gallias subegit, per annos nouem. Cum Gallis ultra Rhenum positis conflixit, ab alpibus Britanniam usq; transiuit, decimo anno Gallias & Britannias tributarias fecit.

De primo bello Gallico abundè L. Iuius ab urb. con. lib. 5. & Plutarchus in Camilla

lo, Florus in primo. De Rubicone & Allia fluuijs, Silius, Lucanus, Cæsar, Livijs, A
 Florus, Plutarchus, Strabo, Plinius. Sed de bello Gallico Ligustico, Florus libro se-
 cundo, rubrica de bello Gallico: Livijs uerò passim in multis locis. De Mario Flo-
 rus lib. tertio de bello Cymbrico, Plutarchus in Mario. De bello uerò Gallico, quod
 Cæsar gessit, extant Cæsar's commentarij libri septem, unus A. Hircij: Florus libro
 tertio, rubrica de bello Gallico: Plutarchus in Cæsare, Suetonius in primo, non nihil
 etiam Appianus in Celtico: Livijs libro centesimo quinto, sexto & septimo. & Am-
 mianus Marcellinus in fine decimi quinti libri, Gallorum originem scribens, succin-
 ctè, à quibus etiam Galli domiti sint, explicat his uerbis: Hæ regiones, præcipuè quæ
 confines Italicis, leuius odere sub imperium uenire Romanum, primò tentatæ per
 Fuluium, prælijs paruis quassatæ per Sextium, ad ultimum per Fabium Maximum
 domitæ, cuius negocij plenus affectus, asperiore Allobrogum gente deuicta, hoc in-
 didit cognomentum. Caterùm si diligenter euoluamus ueterum historias, inue-
 niemus ante aduentum Hannibalis Gallos quinquies in Italiã traieçisse. Primùm, teste
 Livijs, dulcedine uini alleçti Celtæ, duce Bellouaco excitis Biturigibus, Heduis, Am-
 bianis, Carnutibus, Aulericis, regnante Prisco Tarquinio, mutandi melioris soli gra-
 tia, in agro Insubrium augurio pagi Heduorum sic cognominati, Mediolanum ædi-
 ficauerunt. Cenomanni Celitonio duce uestigia priorum sequuti, eodem fauente Bel-
 louaco, cum transcendissent alpes, ubi nunc Brixia & Verona, loca tenuere. Ter-
 tiò Boij Liguresq; transgressi, cum intra Padum & alpes omnia tenerentur, Pado ra-
 tibus traieçto, non Etrulcos modò, sed Umbros inde pellentes, intra Apenninum
 sese tenuere. Quartò, Senones omnium potentissimi, ad mare Adriaticum Senam
 urbem incoluere, ac ab Vfonte fluuio ad Athesim fines habuere. Hi sunt, qui Bren-
 no duce Clusium obsedere: ac inde cum essent Legatorum temeritate laceçsi, Ro-
 mam properantes incendèrunt, fuso apud Alliam exercitu. quos descendentes Ca-
 millus opprimens, signa & aurum ablatum retulit. Quintò, paucis interieçtis an-
 nis, cum Romanorum legatos interieçissent, L. Cecilium prætorem contra eos mis-
 sum, cum toto exercitu trucidauerunt. Iidem in Græciam traieçientes, ac Delphos
 spoliare conati, imbre grandineq; Phœbo quodammodo ultore (uti putabatur)
 extincti sunt. Et ut Strabo ait, qui reliqui fuere, in Asia confidentes, Gallogræci, siue
 Galatæ dicti sunt. Sed particularius in c o s s. inferius de Gallis loquemur. Videndus
 est autem etiam Polybius libro secundo, qui Gallorum excursionem latissimè explicat,
 & pulchra serie omnium ipsorum bella describit. Velleius Paterculus: Gallias primùm
 Domitio Fabio, nepoti Pauli, qui Allobrogicus uocatus est, intratas cū exercitu, ma-
 gna mox clade nostra sape & affectauimus, & amisimus. Sed fulgentissimum C. Cæ-
 saris opus in ijs conspicitur: quippe eius ductu auspicijsq; infractæ, penè idem quod
 totus terrarum orbis ignauum conferunt stipendium.

PROVINCIE GALLIÆ

quot.

Sunt Gallia, cum Aquitannia & Britannis, decem & octo prouinciæ:
 Alpes maritimæ, Prouincia (quæ & Massiliensis dicitur) Ambianensis,
 Viennensis, Narbonensis, Nouempopulonia: Aquitaniæ duæ, Cottia
 alpes, maxima Sequanorum, Germaniæ duæ, Belgicæ duæ, Lugdunen-
 ses duæ: in Britannia, maxima Cæsariensis, Britannia prima, Britannia
 secunda.

Aliter à priscis distinguebatur Gallia. Cæsar Iulius in tres partes Galliam o-
 mnem diduxit, Belgicam, Celticam, & Aquitanicam, quæ Aremorica antè di-
 cta est: quarum populi, Belgæ, Celtæ, & Aquitani dicebantur. Augustus in quatuor
 partes distinxit, Aquitaniam, Lugdunensem, Belgicam, & Narbonensem. Alij ite-
 rum in

A rum in tres partes: in Togatam, quæ est Cisalpina: in Comatam, quæ est Transal-
 pina: & Brachatam, quæ est Narbonensis. Ptolemæus quatuor partes Galliæ, in
 tertia Europæ tabula depingit. Strabo lib. quarto: Plinius libro tertio, cap. quarto: &
 iterum libro quarto, capite decimosextimo. Martianus item, & Solinus: sed omnium
 copiosissime Ammianus Marcellinus in fine libri decimi quinti, postquam originem
 Gallorum descripsit, & quomodo Galli sint domiti, subiungit: Regebantur autem
 Gallia omnes inde, ubi crebritate bellorum urgenti cessere Iulio Dictatori, potestate
 in partes diuisa quatuor, quarum Narbonensis una, Viennensem intra se continebat,
 & Lugdunensem: altera Aquitanis præerat uniuersis: superiorem & inferiorem Ger-
 mania, Belgasq; duæ iurisdictiones iisdem rexere temporibus. At hunc numerantur
 prouinciæ per omnem ambitum Galliarum: secunda Germania, prima ab occiden-
 tali exordiens cardine, Agrippina & Tungris munita, ciuitatibus amplis & copio-
 sis: dein prima Germania, ubi præter alia municipia Moguntiacus est, & Vangiones,
 & Nemetes, & Argentoratus Barbaricis cladibus nota. Post has Belgica prima, Me-
 diomatricos præterdit, & Treueros, domicilium principum clarum. Huic annexa
 est secunda Belgica, qua Ambiani sunt, urbs inter alias eminens: & Cathelauni ex-
 tremi. apud Sequanos, Bizantios uidimus, & Rauracos, alijs potiores oppidis mul-
 tis. Lugdunensem primam Lugdunus ornat, & Cabillones, & Senones, & Bituri-
 gæ, & Nicenum, Augustudini magnitudo uetusta. Secundam enim Lugdunensem
 Rothomagi, & Tutini Mediolanum ostendunt, & Tricaspini Cottias alpes, & Pœni-
 nas, exceptis obscurioribus incolunt: & reliqua, quæ diffusè admodum de Gallis
 prodit: e quibus quidem uerbis intelliges Ruffi nostri prouincias distinctas. Sed de
 alpibus id quoq; obseruandum, quatuor ad has esse uias: una per Ligures, mari pro-
 xima est: altera per Taurinos, qua Hannibal & Hercules transmisere: quorum gratia
 Pœnina & Graia sunt appellata. Eadem & Cottia. In quibus duodecim ciuitates
B fuisse, Plinius autor est, regnum quondam Cottii regis: qui perdomitis Gallis, eas con-
 struxit militibus uiatoribus accommodas. Is, teste Ammiano Marcellino in 15. Augusti
 Cæsaris amicissimus fuit. Alius fuit Cotus Thracie rex, qui Pompeianas partes fouit,
 ut in Commentarijs Cæsar scribit, de quo multa apud Tacitum in lib. 2. Historiarum
 ab excessu Augusti. His alpibus hodie Cinesius nomen est, tenduntq; in Prouin-
 ciam & Hispaniam citeriorem. Tertia uia per Salasios, quas Cæsar summas ap-
 pellant, ac latronibus purgauit. hodie sancti Bernhardi, non illius abbatis celebra-
 ri, sed cuiusdam Augustensis archidiaconi, qui inter has alpes & syluas sanctè de-
 gisse dicitur. hæc in Lugdunensem Galliam ducunt. Quarta uia per Rhoetos, quæ
 & Rhoetia dicuntur alpes, & agro Tridentino ac Veronensi adiacent. hodie S. Go-
 thardi appellata, quæ ad circumrhenanos Danubianosq; populos ducunt, quas Iu-
 lias esse nonnulli dicunt. Alij Iulias post Rhoetias esse tradunt, ubi mons incipit A-
 drius, qui Illyriam à Pannonijs discernit, quarum etiam meminit Hieronymus. No-
 stra ætate uir eruditus Alciatus, in Tacitum annotationes scribens, alpes Pœnas esse
 arbitratur, per quas ex Druentia flumine recta in Italiam tenditur, Brigantionem
 uersus & Ferietam, quæ ita nostra tempestate frequens est. Sed Gratas esse, quæ &
 maritimæ dicuntur, quod per eas Hercules iuerit: ubi etiam Monœci portus, illi fa-
 cer, ut autor est Ammianus libro 15. Cottias autem putat, quæ à Segusio oppido per
 Centronas itur: licet recentiores, ut Paulus Diaconus & Georgius Merula, Cot-
 tias esse existiment, in quibus Bobium urbs est, quod antiquis autoribus non est
 probabile. Sed & Cottias appellatas, quandoq; etiam Iulias, quidam tradunt, quod
 in eas per Tricaspinos eatur. Bellouesum autem per Tricaspinos in Iulias alpes ue-
 nisse, Lilius est autor. Sed (& non male) Tacitus Iulias appellat alpes, quæ uer-
 sus Carnos sunt. Vnde & Iulium Carnicum, & Forum Iulij, quæ ex Venetia in
 Noricum itur. Cui sententiæ astipulatur Sabellicus in Aquileiensi historia. Sunt
 & Rhoetia alpes, quibus in Rhoetos uadimus, qui hodie, die grauwenbunder pa-
 tria lingua uocantur, quos uulgò Chrisones uocant. Incipiunt ab Adya monte (Stra-
 boni corruptè legitur nunc Adula, nunc Adurla) id est, inaccessio. Vernacula simplici

tas montem Braliū nuncupat in Volturena: seu, ut imperiti, in ualle Telina: & in Venetiam protenduntur, donec Ocræ subeunt. Leopontia adhuc seruant nomē: sunt in Suintensibus, quā Claronā ex Pilitionis castro rectā tendimus. In alpibus, quas Cæsar in Cōmentarijs summas appellat, cum cæteris conuenit. Sunt inter Sedunos & Veragros, ubi & Octodorus est pagus, quem S. Mauricij uocāt. At Ptolemæus inter Adulam & Ocram Pœnas alpes collocat: quo in loco Rhœtica iuga esse prodidit Alciatus. Sed ex Plinio illius sententiā cōfutat, qui de Graijs & Pœninis in Salaffos descendit tradit: ut fortasse alpes Pœninæ illic incipiant, & desinant in Maritimas, si Ammianum sequimur. Est & adhuc Suintensibus, qui uulgò eorū sermone alpes Grey dicitur, mons, quā Friburgū tendimus. Et hanc nomenclaturā apud ueteres fuisse nō existimant. nam & Plinius in Lepuntijs disidere uisus est, qui cum Coctiana iuga Centronibus uicina tradidisset, Graijs alpibus aut easdem, aut certè contiguas Lepuntias mauult. quod idem Alciatus non probat, cum Cæsar in hac re sit grauior autor: & Plinius aliorū recitatione scripserit. Ego alpium nomina & itinera tam ex terræ motibus, quàm ex arbitrio principum & accolarum, crediderim sæpissimè uariata, & opinionibus scribentium nomenclaturā crebrò pro uniuscuiusq; constanti æstimatione inuersam, ut integrè de singulis nihil asserere possimus. Nam & urbium nomina plerumq; nobiscum & intereunt & renascuntur, nedum montium ac collium, quibus crebrò pastores rustica simplicitate nomina imponunt.

DE ILLYRICO, ET MARI

Adriatico, & Ionio.

IN Illyricum, ab ora maritima paulatim regressi sumus. Leuinus COS. Adriaticum atq; Ionicum mare primus ingressus, maritimas obtinuit ciuitates.

Illyricum describit Ptolemæus lib. 3. cap. 16. depingitq; eam tabula quinta Europæ. Strabo lib. 7. Plin. cap. 20. Martianus, Solinus, & cæteri. Sed bellum Illyricum Florus describit libro secundo, Polybius lib. 2. Sed & de Aemylio quoq; Consule, qui Illyricum cepit, Polybius lib. 3. scripsit. Præterea Appianus librum, cui est titulus Illyricus, qui est uidendus. De M. Valerio Leuino Cōsule multa Liuius lib. 12. & 26. De Leuino præterea Iustinus abundè multa libro 29. Cæterū Illyrico coniungitur Dalmatia, quæ alijs Delmatia quoq; à Delminio oppido dicitur. Sed nunc terrarum nomina mutantur. Quicquid enim à campestribus Dalmatiæ locis in Istriam usq; protenditur, Croacia alba appellatur: ab iisdem campis ad Dyrrhachium usq; Croacia rubra. Pars uerò ad mare uergens, Dalmatia dicitur. Sed de Illyrico etiam latius paulo inferius.

DE CRETA INSULA.

CReta per Metellum Proconsulem, qui Creticus dictus est, prouincia facta est.

Creta hodie Candia, quæ olim Cureta, à Curetibus, qui primò insulam inhabitauerunt, & inde per syncopen Creta dicta fuit: quondā Aerea dicta est. Et Macaron aliqui à temperie cœli appellauerunt. Secundum Stephanum, à Crete Iouis & Ideæ nymphæ filio: secundum Plinium, à Creta nymphe Hesperidis filia nomen suscepit. Centum olim fuit urbibus habitata. Describitur à Ptolemæo in fine libri tertij, cap. 17. & tabula 10. Europæ: à Strabone lib. 10. Plinio lib. 4. cap. 12. à Mela lib. 2. Sed & Martiano, Solino, Stephano, & Dionysio, Virgilio etiam in 3. Aeneid. De bello autem Cretico Florus libro tertio, Liuius ab urbe condita nonagesimo octauo, & sequenti, ubi multa de Q. Metello Proconsule leges. Et Plutarchus quoq; in Pompeio, Metelli meminit. Velleius Paterculus: Per idem tempus à Q. Metello Creta insula in pop. Rom. potestatem redacta est, quæ ducibus Panare & Lastane, 24. millibus iuuenum coactis,

A coactis, uelocitate pernicious, armorum laborumque patientissimis, sagittarum usu celeberrimis, per triennium exercitus fatigauerat. Et paulo post: Creta Metelli ductu, longissimæ libertatis sine mulctata.

DE GRÆCIA ET ACHAIÆ,
ac Atheniensibus.

GRÆcis in nostram fidem confugientibus, ad Achaiam accessimus. Athenienses aduersus Philippum Macedonū regem, auxilium nostrū petierunt. Libera diu sub amicis nostris Achaia fuit. ad extremum legatis Romanorum apud Corinthum uiolatis, per L. Mummiū Consulem capta Corintho, Achaia omnis obtenta est.

Achaiam, quæ & Hellas dicitur, Ptolemæus libro 3. cap. 15. describit, tabula Europæ decima: Strabo in fine septimi, Plinius libro 4. passim alij: Stephanus, Mela, Solinus. Cæterum de Atheniensibus apud Florum lib. 2. de bello Macedonico primo. Et Liuius abundè lib. 31. De bello uerò Achaico Florus lib. secundo, & Liuij abbreviator 52. Sed ibi corruptè legitur L. Manlius, cum scribendū sit L. Mummius, cuius etiā Iustinus meminit lib. 34. Meminit & huius L. Mummiij Frontinus lib. 4. Stratagematon, cap. 3. Achæi autem, licet Philippo bellum intulissent, accepti tamen in amicitiam, maleque defensi, usi sunt concessa libertate: legatos pop. Rom. uiolarunt, ac duce Critolao arma sumpserunt. Attriti ergo per Metellum Macedonicū, postremò euerfa per L. Mummiū Corintho, libertatē amisere. Athenienses uerò auxiliū contra Philippum petiere: defensi que sunt, & sua illis libertas cōcessa est. Archelaus Mithridatis prefectus urbem occupauit, grauique seruitio presit. L. Sylla circumfessam magno labore expugnauit, & antiquam illis libertatē restituit: neque ullam urbem maiore honore dignatus est pop. Rom. Postremò cum Galli exciderent rebus Constantinopolitanis, Athenas diu tenuerunt. Sed postquam in regnum Neapolitanum ad manus Florentinorum translatum est, concessit ad Turcos.

DE EPIRO.

EPIrotæ, qui aliquando cum rege Pyrrho etiā ad Italiam transire præsumpserant, uicti: atque Thessali, simul cum Achiuorum & Macedonū regionibus, nobis accesserunt.

† Al. populis.

De Epiro Ptolemæus lib. 3. cap. 14. tabula decima: Strabo in septimo, Plinius lib. 4. cap. primo, Iustinus etiam nonnihil lib. 17. Item Stephanus & Mela. Romania à quibusdam recentioribus dicitur. Nam primū Molossi Pyrrhidæ, deinde Epirote hanc terram possederunt. Demum ad Romanos uenit. Postremò ad Constantinopolitanos Imperatores, & eorum concessione ad Despotos. Bellum autē Epiroticum, quod Pyrrhus gessit cōtra Romanos, Florus lib. 1. Liuius lib. 12. & sequenti, Plutarchus copiose in Pyrrho, scripsere. Cæterum Aetoli, gentes uicinæ Epirotis, à Glabrione uicti: & à M. Fuluio Nobiliore expugnata Ambracia, unā cū Epiro subacti sunt: quod ab amicitia pop. Rom. deficientes, societatem cum Antiocho rege iunxere, qui Græciæ bellum intulit, quique compluribus urbibus captis, ad extremum apud Thermopylas uictus, ac omni Græcia expulsus fuit. M. Valerius Leuinus secundo bello Punico cum Aetolis foedus percussit, captasque de hostibus urbes illis cōdonauit. Benignè tamen post cum illis actum est, quod plus apud iustissimum populum beneficiorum memoria, quam recens defectio ualeret. Sunt autem Aetoli ab Aetolo Endymionis filio dicti, qui à Pisa profugus, in his locis confedit. Ferox hominum genus, teste Polybio, more ferarum

degens.

De Ma.

Macedonia ter rebellauit, sub Philippo, sub Perseo, sub Pseudophi-
lippo. Philippum Flaminius, Perseum Paulus, Pseudophilippum
Metellus oppressit. Quorum triumphis, Macedonia populo Romano
adiuncta est.

De Macedoniae situ Ptolemæus lib. 3. cap. tredecimo, & tabula decima Europæ.
Strabo lib. 3. copiose: Stephanus, Mela, Solinus, Plinius lib. 4. cap. 10. qui eam in duas
partes secat. quarum alteram Prouinciam, Strabo autem superiorem & liberam ap-
pellat, eam uidelicet quæ per sinum Ionico littore protenditur, Illyrico ac Italiae proxi-
ma. Altera uerò ultra Candauia montes, Macedonicis regibus seruiebat: quibus sub-
latis, uniuersa in potestatem pop. Rom. peruenit. Quater autem Macedones in bel-
lo uiginti annorum uicti fuerunt. Primò, post secundum bellum Punicum Philippus,
Demetrii filius, à T. Quintio Flaminiò: qui post uictoriam, omnes ciuitates Græciæ,
quæ sub illo erant, saluas & liberas esse iussit. Deinde Perseus, à P. Aemilio Paulo,
qui septuaginta duas ciuitates (teste Plinio) uno die direptas, uendidit. Tertio Pseu-
dophilippus, à Q. Cecilio Metello. Postremò Pseudoperseus, à T. Aemilio. Sed
hec bella copiosissimè descripsit Lilius pluribus libris: 31. & 45, Macedoniam prouin-
ciam factam scribit. Nonnihil etiã Appianus in Illyrico, & in Mithridatico, in prin-
cipio, ubi de Perseo scribit: Plutarchus in uita Pauli Aemilij, & T. Flamini: Iustinus
libro 29. & sequentibus duobus. Florus pulcherrimè tria Macedonia bella lib. 2. exe-
quitur. Vniuersa hodie Macedonia sub Turco est.

DE ILLYRICO ITERUM.

Illyricos, qui auxilium Macedonibus tulerant, ex eadem occasione per
L. Manilium Prætorem uicimus, & eos cum rege Gentio in deditio-
nem accepimus.

De Illyrici situ superius scripsimus. Sed de hoc bello Illyrico, Lilius ab urbe cond.
lib. 43. & sequenti: Florus lib. 2. tit. De bello Illyrico post Macedonicum secundum. Ap-
pianus in Illyrico, Polybius in secundo. De rege Gentio prædicti omnes, & Orolius
& Eutropius, præsertim Plutarchus in Aemilio. Sed & hoc quoque obseruandum,
Gentium Illyricorum regem, gentianam herbam inuenisse, teste Plinio lib. 25. cap. 7.

Sed ne mireris lector, cur iterum de Illyrico bello scribat Ruffus, qui superius Illy-
riorum commemorat. Scito quòd, cum regina Teuca, Agronis olim uxor, admonita
à duobus Coruncanis legatis, quæ primo bello Punico oram maritimam populaba-
tur, alterum Titum liberius loquutum, in itinere redeuntè interfecisset, à Cn. Fuluio
Centimalo & L. Posthumio Albino coss. postea superata, supplex reddita, ex condi-
tione Corcyræ, & Apolloniæ libertate, pacem obtinuit: quæ Demetrii uiri potentis,
& Pharo Illyrico oriundi proditione, conspirantibus Histris, simul cum Issæis & Auti-
tanis populis Illyricorum, foedus cum Cõsulibus inierat. Verum paulo post eiusdem
opera, Autitani occupatis in bello Gallico Romanis, rebellantes ad officium reducant.
Demetrius pulsus, cum reuertisset auxilio Philippi, captus atque interfectus est, ac Pha-
ros eius patria euersa, Illyricis pax reddita. Et hæc quidem post primum bellum Puni-
cum. Secundum autem, cum Philippus Italiae propinquas, Oricum occuparet, Apol-
loniamque obsideret, anno quinto belli Punicæ secundæ à M. Valerio Prætore superatus
est, Illyricæque oræ populi recepti. Valerius ob rem bene gestam absens Cõsul creatus,
foedus cum Aetolis iniit. Gentius deinde rex Illyrici, hosti Perseo precio coniunctus,
cum legatos conquestum de hoc ad eum missos in uinculis tanquam canes commissa-
rios habuisset, à Cn. Manlio triginta diebus terra marique uictus, ac unã cõ-
uxore ac liberis in triumpho ductus est. Eius urbes Paulus
Aemilius tribus diuit horis.

DE DARDANIS ET MOESIIS.

A Dardanos & Mœsios, Curio Proconsul subegit, & primus Romanorum ducum ad Danubium usq; peruenit. Sub Iulio & Octauiano Cæsaribus, per alpes Iulias iter factum est. Alpinis omnibus uictis, Noricorum prouinciæ accesserunt.

Dardanos populos uersus Macedoniae montes, ueteres ponunt: quem tractum hodie Rascia ac Seruia tenet, ut aliqui putant. De Mœsia Strabo in septimo, Plinius in tertio, cap. 25. Ptolemæus lib. tertio utramq; Mœsiam describit, cap. nono Mysiam superiorem, cap. duodecimo Mysiam inferiorem. Putant aliqui, quæ in Europa sunt, Mœsias: quæ in Asia, Mysias debere appellari, ex inscriptione marmoris uia Tiburtina: T. PLANCI PROPRAETORIS MOESIAE, qui in ea plura quam centum milia ex numero transdanubiorum, ad præstanda tributa coniugibus ac liberis, & principibus aut regibus suis transduxit. Græci autem utraq; indiscriminatim Mysias dicunt. Nostri Mysiam superiorem Bosnam, inferiorē Bulgariam appellant. Inferiorem, teste Strabone, Getæ incolere, in qua est etiam Valachia pars, quam Maldouiam uocitāt. Et hostia Danubij Istriopolis, Tamis & Bulgari, quos putant nonnulli Tribalos antiquitus appellatos. Has Mœsias Augustus per L. Pisonem in potestatem redegit: sed aliquanto post rursus Dardani, qui post Macedoniae sunt, in quam quotidie irrūpebant, ausi templo Delphico manus inferre uiolētas, L. Scipio auri pacione corruptus, cum Dardanis foedus percussit. L. Sylla partim eos uicit: M. Curio Proconsul penitus sub ditionem redegit. Scribonius Proconsul Cl. Appij, qui cōtra Rhodopeios pugnans, morbo absumptus erat, successor, declinato in Dardanos bello, intra triennium ad Histrum penetrauit, ac Daciam tenuis uenit, sed saltuum tenebras expauit. M. Lucullus, Lucij, qui Mithridatem uicit, frater, Mœsiorū regionem excurrit omnem, & usq; ad fluiuiū cursum tenuit, ut Appianus in Illyrico scribit. M. Crassus Augusti auspicijs feliciter in eos pugnauit, quos cum peteret, rogaturq; ab eorum duce qui nam essent, respōdissetq; Romanos gentiū dominos: ille, Ita (inquit) si nos uiceritis: ut habet Florus in fine quarti. Nec parum timoris incussit Domitius centurio, fuculo supra cassidem, tanquam ardente capite, collocato. Tiberius postremò Imperator, sub Rom. eos iura redegit, tributumq; pendere coegit. L. Liuij abbreviator lib. 95. Cn. Curio Procon. Dardanos in Thracia domuit. Huius etiam meminit L. Florus libro 3. de bello Thracico. Eutropius lib. 6. cap. 1. Gn. Scribonius Curio post Consulatum Dardanos uicit, & usq; ad Danubium penetrauit, triumphumq; meruit, & intra triennium finem bello dedit. De hoc & Orosius lib. 5. cap. 22. Bellum autem Augusti cum Alpinis gentibus, Florus describit lib. 4. cap. ultimo, & Liuius 135. hos Salassos uocat. Strabo in 4. & Suetonius in Augusto, Appianus in Illyrico. Adrius mons Straboni Mediam, ut Appenninus Italiam diducit, hinc Adriaticum, inde Pannonias respiciens. Mutat autem in itinere nomina: Occa, Caruus, Behius, Albanus, Adules, Getius, Scardus, pro uarietate regionum appellatus. Hunc, præter Ruffum auctore nostrum, diuus Hieronymus alpes Iulias uocat, quendam describens locum: Inter Constantinopolim, inquit, & alpes Iulias.

DE PANNONIA.

B Athone Pannoniorum rege subacto, in ditionem nostram Pannoniæ uenerūt, Amantinis inter Sauum & Drauum prostratis. Regio Suauenlis, ac secundorū loca Pannoniorum obtenta sunt. Machomanni & Squadi, de locis Valeriæ, quæ sunt inter Danubium & Drauum, pulsi sunt: & limes inter Barbaros & Romanos ab Augusto, per Vindelicum, per Noricum, Pannoniam & Mœsiam est constitutus.

Aliter ego, quanquam in eodem sensu, reperi in alio exemplari, sic scilicet: Pannoniæ regem in certamine superans idem Lucius, in prouinciā redegit utraq; Pannonias,

nonias. Amantinos autem, qui inter Sauum Drauumque flumina insidēt, rege eorum A
interempto, ipsa uice Romanā fecit prouinciā. Marcomanni namque, et Squadi, in illa
Valeria, que inter Drauum Danubiumque interiacet, ab eodē tunc ductore oppressi:
finesque inter Romanos ac Barbaros Augustus uindicās per Noricum Moesiamque di-
sposuit. Et hæc lectio nō est improbāda, nisi quod Suauos obmittit. Cæterum de sin-
gulis paulo altius quædā repetamus. Pannonēs, qui et Pannonij dicunt, ab Appia-
no talem dicunt habere originē. Polyphemo cognomēto Cyclopi, ex Galathea tres
fuere filij nati, Celtus, Illyrius, Gallas: qui cum ex Sicilia mouissent (nam temporib.
belli Troiani in Sicilia regnauit Polyphemus, uir bellicosissimus, et arte iaculandi pe-
ritissimus) tribus ijs nationibus bello superatis imperitarūt, Celtis, Illyricis atque Gal-
lis: quibus etiam sua nomina indiderūt. Sed ex Illyrij posteritate nati autumant, Pan-
nonius, siue Pannon, & Scordiscus, & Pæon, ac Triballus: qui etiam à suis ipsorum no-
minibus gentes, quas subiugarūt, appellauere. Vnde tam ex paterno sanguine, quam ex
assidua exercitatione, nihil magis oderunt quam otium & pacē. Sed qui ea hodie loca
possidēt, Hungari appellant: populi Scythici, nō ab Hunnis nominati, qui duce At-
tila Italiā intrauerūt, sed propriū hominū est genus. Hungaria uerò, hodie hinc Ger-
maniā attingit, illinc in Iazygas Metanastas se extendit, uersus Carpatinū montē: sub
quo Zepusium à Polonia procurrens, in fines Hungariæ desinit. Reliqua uerò Iazy-
gum Metanastarū, & adiacētia Tibisco amni, Hungari Transyluaniā uocant. Cui in-
ter Danubiū & Carpathū adiuncta est montana Vualachia, quæ quondā Dacia uo-
cabatur. Huic ueluti à tergo ad occidentem opposita est Bosnia, quam Rascia & Ser-
uia contingūt: illis in locis cum ea sitē, quibus superior Moesia & Dardania olim con-
tinebant. At Bulgaria, inferioris Moesie partem, & utrumque latus Hemi montis, iugaque
ipsa obtinet, usque ad Triballos, in quos Bosnie orientale latus desinit. Altera uerò Vua-
lachia, cui Meliloniæ nomen est, à flumine hoc tempore, apud antiquos inferioris
Moesiæ pars fuit. Protendit autem inter Danubiū & Tiram, ab Ierasso amne, monta-
næ Vualachie termino, usque ad Euxinū. Hæc de Pannonijs. Amantini autem populi B
sunt inter Sauum & Drauum, que Valeria dicit: id est, secunda Pannonia, quæ sic est
à Valeria Diocletiani filia cognominata, teste Marcellino: quos & Ptolemæus inter
Pannonios collocat. Sed ne dubites, ita scribit Ammianus lib. 19. ubi de Constantio
agit: Imperator Valeriam peruenit, partem quondā Pannoniæ, sed ad honorē Vale-
riæ Diocletiani filie ita cognominatā, &c. Sauus autem ex alpibus Carnicis placi-
dior, Drauus ē Noricis uiolētior in Danubiū fluit, ut Plin. in 3. scribit. Qui autem tra-
ctus inter Drauum et Danubiū extendit, Valeria dicitur, que nunc Croacia putatur.
In hoc uerò spacio antiqua urbiū nomina, Segestica, Sciscia: à Sauo uerò Suauen-
sis regio appellat. Sed Marcomanni Germaniæ populi dicunt Strabonē in septimo, iux-
ta Hercyniam syluam: & Ptolemæo lib. 2. qui etiam his Squados adiungit, quos alij
qui putant illic degisse, ubi hodie Morauia atque Slesia est, Boemis uicini, qui priscum
Boemorum & locum & nomē retinent, à Morobaudo rege, paucis immutatis literis,
sic appellati: siue à Mora fluuio, qui eam perlabit. Sed hoc non conuenit cum hoc no-
stro autore, qui inter Drauū & Danubiū hos collocat. Hoc adijciendū ex Marcelli-
no, Quados mucrones pro numinibus colere, et per eos iurare. Cæterum ut de bellis
dicamus, in Pannonijs M. † Liuius ab Augusto missus, Segestam cepit, deletis Pan-
noniorum copijs auxiliū ferentibus, & armis & hostibus in profluentem iactis,
quo uictoria cæteris repente nunciaretur: quod Florus in fine quarti scripsit. Ba-
thonem eorum regem deinde Tiberius maxima cæde superatum, donis ingentibus
muneratum transtulit Rauennam: gratiam referens, quod se quondam exercitui ini-
quitate loci inclusum passus sit euadere: quod & Suetonius in Tiberio annotauit, ru-
brica uigesima. licet illic legat Batronē Pannonū ducem, pro Bathone: cuius Batho-
nis etiam est mentio apud Velleium, ubi de bello Pannonico agit. Deinde per alpes
Iulias itinere facto, biennio domuit, cum nullus ad eum diem ausus fuisset ad Danu-
bium arma transferre, quamuis sæpe insultantibus Barbaris. Bellum Pannonicum à
Tiberio gestum, eleganter simul & copiose describit Velleius Paterculus, qui & huic
bello

† Vibius est a-
pud Florum.

A bello interfuit, & de Maroboduo plura scitu digna affert, quæ huic loco bene congruunt, quæq; omnino studioso cuiq; sunt relegenda.

DE DACIA.

TRaianus Dacos sub rege Decibalo uicit, & Daciam trans Danubiū in solo Barbarico prouinciam fecit, quæ in circuitu habuit decies centena millia passuum. Sed sub Galieno Imperatore amissa est, & per Aurelianium translatis exinde Romanis duæ Daciæ in regionibus Mœsiæ & Dardaniæ factæ sunt.

Daci Getis cõtermini, ut Strabo in 7. docet, populi sunt montani. Daciam Pannonijs uicinã, hodie Vualachiam appellamus, quam Tibiscus mediã abluuit. Alia est Dacia hodie in Cimbrica Chersoneso. Florus lib. 4. Daci, inquit, sub Cotifone rege in Pannonias & Mœsias irrumpebãt, concreto gelu Danubio. Contra quos Cor. Lentulus ab Aug. missus, tres eorū duces cum magnis copijs deleuit: citeriorẽ ripã præsidijs muniuit, satis uictoriarū putans, posse illos prohibere. Traianus inde Decibalū uicit: eius legatis seruillem in modū introductis, pax data. Iterum quoq; in rebellantẽ proficiscit: quo superato, Daciam prouinciã fecit. Thesuros regio subter uada fluminis inuenit, pontẽ lapideum ingentẽ fecit, rex sibi manus attulit, ut copiose Dion scribit in Traiano: similiter Orosius ac Eutropius. Scribit Plin. iunior lib. 9. Epistolarum, Caniniū Ruffum hoc Dacicū bellū græcis uersibus descripsisse. Postq; sub Galieno perditissimo Imperatore Dacia amissa est, Aurelianus desperans retineri posse, omnem Daciam trans Danubiū sublato exercitu prouincialib. reliquit, abductosq; ex ea populos in Mœsiam collocauit, appellauitq; suam Daciam, quæ duas Mœsias diuideret, ut Vopiscus in Aureliano scribit. Prima autem & secunda Dacia dicta, quòd à duobus Legatis regeretur: qua ratione Mœsia, Armenia, Germania, diuisæ erant, ut ex plerisq; constitutionibus constat. Vnde & Iornandes in suis Annalibus sic prodit: Aurelianus Imperator euocatis exinde legionibus in Mœsia collocauit, ibiq; aliquam partem Daciam mediterraneam, Daciamq; Ripensem cõstituit, & Dardaniã iunxit. Illyricus autem cuncta per partes quidem & membra deuicta, ad unum tamẽ corpus est redacta: quæ habet intra se prouincias decem & octo. & sunt, Norici duo, Pannoniæ duæ, Valeria, Suauia, Dalmatia, Mœsia superior, Dardania, Daciæ duæ, Macedonia, Thessalia, Achaia, Epiri duæ, Preuales, Creta. Hæc mutauit Iornandes ex Ruffo nostro, qui habet hæc uerba penè in forma, sic:

ILLYRICI Prouinciæ.

Habet Illyricus decem & septem prouincias: Noricorum duas, Pannoniorum duas, Valeriam, Suauiam, Dalmatiam, Mœsiam, Daciarum duas: & in ditione Macedoniae sunt septem, Macedonia, Thessalonica, Achaia, Epiri duæ, Preuales, & Creta.

Ammianus Marcel. in 16. meminit Pannoniæ secundæ, nominatq; Noricam ripensem, & Montanam. Secundum enim mutationem principū, mutantur & uariantur termini prouinciarum, ut latè in omnibus regnis patet.

DE THRACIA.

IN Thracias Macedonici belli occasione transcursum est. Sauiissimi omnium gentium Thraces fuerunt. In Thracum regionibus Scordisci habitauerunt, pariter crudele & callidū genus. De quorū sauitia multa fabulose memorant, quòd hostiū captiuos dijs suis litauerunt, atq; humanū sanguinẽ in osibus capitū potare soliti sunt. Sæpe per eos cæsus est Romanus exercitus. M. Didius uagantes Thraces repressit: M. Liuius Drusus intra fines proprios cõtinuit: M. Minutius Ruffus in Hebri fluminis

glacie uastauit. Per Appitum Claudiū Proconsulē, ij qui Rhodopen inco-
lebant, uicti sunt. Europæ maritimas urbes antea Romana clāsis obti-
nuit. M. Lucullus per Thracias cum Bessis primus pugnavit, ipsamq; ca-
put gentium Thraciam uicit. Hemimontanos uicinos subegit: & Olym-
piadam, quæ nunc Philippopolis dicitur: & Muscadoniam, quæ modò Ha-
drianopolis dicitur, in ditionem nostram redegit. Caubilen cepit, supra
Pontum positas ciuitates occupauit: Apolloniam, Galatiam, Partheno-
polim, Tomos, Istrum, ad Danubium usque perueniens, Romana Scy-
this arma monstraui. In ditionem Reipublicæ sex Thraciarum prouin-
ciæ sunt conquestæ: Thracia, Hemimontium, Mysia inferior, Sythonia,
Rhodopeia: & in qua nunc secundæ artes Romanæ urbis sunt constitur-
tæ, Constantinopolis.

Thraciam describit Ptolemæus lib. 3. tabula Europe nona: Plin. lib. 4. Strabo lib. 7.
ubi fit copiosa mentio Thracum & Scordischorum ac Bessorum, qui magna ex parte
montem Hemum incolunt, & propter latrocinandi studiū latrones uocant. Thracia
aliàs Sython, Perceçq; dicitur, & alijs nominibus apud Stephanū. Vide etiā Polybiū.

Bessi Thraciæ populi, quorum multa nomina Plin. recenset. Et alibi Ouidius ait:
Viuerē quā miserum est inter Bessasq; Gerasq;. De Scordiscis etiā Frontinus
lib. 3. cap. 10. Hemimontanorū meminit Trebellius Pollio in Claudio, item Ammia-
nus Marcel. in 14. Cum Hadrianopolim intrasset, urbem Hemimontanā, Muscado-
niam antè appellatam. Idem in 21. lib. Hemum & Rhodopen montes cum alpibus Lu-
lijs describit, afferens hæc uerba: Consertæ celsorum montium summitates, Hemi &
Rhodopes, quorum alter ex ipsis Histri marginibus, alter ab Axij fluminis citeriori
parte confurgit in angustias, tumulosis collibus desinūt per Illyricos, interscindūt &
Thraces. Hincine mediterraneis uicis & Derbices in Thracias despectantes, et Phi-
lippopolim, ciuitates amplas, & tanquam in ditionem Romanam redigendas. Sed
in 22. uniuersam Thraciam cum ciuitatibus & fluuijs, usq; ad paludem Mæotidem.
Cæterū quæ olim Thracia fuit, nunc Romania est: quæ inferior Mysia, nunc Sagar-
ria: qui Hebrus, nunc Marisa: quæ Brusia, nunc Bursia: qui Triballi, nunc Bulgari:
quæ olim Rhodope, nunc Valiza: quæ Dacia, nunc Vualachia: quæ superior Mysia,
nunc Seruia: ut Martinus Segouius Nouomontanus in suo libello scripsit. Historia
Tripartita lib. 10. cap. 4. Thracia in sex prouincias diuisa est, quæ undecim administra-
tionibus dispensat. De bello Thracum Florus lib. 3. ubi de crudelitate Thracum, &
sauiatā Scordischorū, sic: Didius uagos & libera populatione diffusos, intra suam repu-
lit Thraciam. Drusus ulterius egit, & uetuit transire Danubium. Minutius toto uasta-
uit Hebro, multis quidem amissis, dum per perfidū glacie flumen equitatur. Appius
in Sarmatas usq; peruenit. Lucullus ad terminum gentium Tanaim, lacumq; Mæo-
tim. De M. Minutio Ruffo Appianus in Mithridatico. De Claudio uerò, Orosius
lib. 5. cap. 22. sic tradit: Interea Macedonicum bellum Claudius sortitus, uarias gen-
tes, quæ Rhodopeis montibus circumfuse sunt, at tum Macedoniam crudelissimè po-
pulabantur. Nam inter cætera dictū auditūq; horrenda quæ inter captiuos agebant
populos, raptis, cum poculo opus esset, Romanorum capitum ossibus, cruentis capil-
latisq; adhuc, ac per interiores cauernas malè effoso cerebro oblitis, auide & sine hor-
rore, tanquam ueris poculis utebantur: quorū cruentissima atq; immanissima corda
sciuerant. Hos itaque (ut dixi) Claudius Macedonia pellere finibus bello attenda-
uit, magnisq; se malorū molibus obiecit. Vnde cum animo ager esset, curis circum-
septus, morbo insuper correptus, interiit. Huius successor Scribonius, attentatarū su-
periore bello gentium uim declinans, in Dardaniam arma conuertit, eamq; supera-
uit. Item Liuius libro 91. de Appio Claudio Proconsule, qui Thraces deuicit, & li-
bro 97. de L. Lucullo, qui Thraces subegit, perscripsit, Copiosius Appianus in Mi-
thridatico:

A thridatico: copiosissime Plutarchus in Lucullo. Eutropius libro sexto, cap. secundo: Mithridates pace rupta, Bithyniam & Asiam rursus uoluit inuadere. aduersus eum ambo *COSS.* missi, non unam habuere fortunam: postremo à Lucullo uictus est, &c. De M. autem Lucullo idem Eutropius lib. 6. cap. tertio: Lucullus Belsis primus Romanorum intulit bellum, atq; eos ingenti praelio in Hemo monte superauit, oppidum Vscudaniam (sic enim ibi scribitur) quod Belsi habitabant, eodem die quo aggressus est, uicit. Cabynam cepit, & usque ad Danubium penetrauit. Expugnaui etiam gentes quæ Rhodopeis montibus circumfuse sunt. Inde multas supra Pontum positas ciuitates aggressus est, illicq; Apolloniam uertit: Galatiam, Parthenopolim, Tomos, Histrum, Bruziam omnem cepit: belloq; confecto Romam redijt, ac triumphauit. Hæc uerba Eutropij, nostri auctoris sunt declaratiua: alter ab alio uidef mutuasse.

DE ASIA QUOMODO

uicta sit.

Nunc autem Eoas partes, totumq; Orientem, ac positas sub uicino sole prouincias, qui auctores sceptris suis parauerint, explicabo: quo studiū Clementiæ tuæ, quod in hisdem propagandis habeas, amplius incitetur. Asia societate Attali regis nota Romanis est, eamq; Attali testamento relictam, hæreditario iure possidemus. Ne quid tamen Po. Ro. non uiribus partum haberet, armis per nos ab Antiocho rege Syrorum maximo est uendicata: eademq; occasione Lydia, sedes antiqua regnorū.

B Asiam tertiam mundi partem Ptolemæus libris tribus, quinto, sexto, & septimo, & tabulis duodecim effuse tractauit. Strabo item quinque libris, id est, undecimo, duodecimo, tredecimo, quatuordecimo, quintodecimo, & sextodecimo. Inter eruditos nemo est qui nesciat, Melam, latus illud Asiæ quod mediterraneo alluitur, primo libro, ac alterum latus in tertio scripsisse. Plinius lib. 5. cap. 27. Solinus in Polyhistore. Velleius: Asiam L. Scipio, Africani frater, eripuit Antiocho, sed beneficio Senatus populiq; Rom. mox † habitabilis. possessam regibus M. Perpenna, capto Aristonico, fecit tributariam. Caterum de Attalo rege Pergamenorum, Florus in fine libri secundi, Lilius 58. & 9. Iustinus lib. 36. Si uero Attali profapiam legere copiose uoueris, adeundus est Strabo in 13. Geographiæ, qui te singula edocebit: nonnihil Appianus in Syrio. De Attalo Valer. Max. titulo de Gratis, lib. quinto. & titulo de Liberalitate, lib. 4. & Plinius senior 33. Naturalis historiæ, cap. 11. item Eutropius, ac Orosius. De Lydiâ, quæ & Mæonia dicitur, Plinius lib. 5. cap. 29. Strabo in 12. Non sunt obmittenda uerba Plinij, quæ 33. lib. cap. 11. traduntur: Asia (inquit) primùm deuicta, luxuriam misit in Italiam. Siquidem L. Scipio transtulit in triumpho argenti cælati pondo millia quadringenta quinquaginta, & uasorum aureorū pondo centum millia, anno urbis conditæ quingentesimo sexagesimo quinto. Eadem Asia domita multo etiam grauius afflixit mores, inutiliorq; uictoria illa hæreditas Attalo rege mortuo fuit. Tum enim hæc emendi Romæ in auctionibus regijs uerecundia exempta est, urbis anno sexcentesimo uicesimo sexto, medijs quinquaginta sex annis, erudita ciuitate amare etiam, non solum admirari opulentiam externam, immenso & Achaïæ uictoriæ momento ad interpellendos mores: quæ & ipsa hoc interuallo, anno urbis sexcentesimo octauo, Parthica signa & tabulas pictas inuexit. In emendationibus exemplis Plinij, pondo mille quinquaginta: præterea non Asia domita, sed donata. Constat enim, Attalum regem Asiæ, populum Romanū hæredem instituisse. Deuictam igitur Asiam tempore Antiochi intelligit, postea donatam ab Attalo, ut hic etiam noster ostendit. Dubito etiam de Parthicis signis, cum melius legeretur Corinthiaca. aliqui legunt Parta. Strabo libro decimotertio: Attalus hæredes Romanos instituit, qui postea eam regionem prouinciam fecerunt, & Asiam uocauerunt, eodem nomine quo & continentem.

DE CARIA, HELLESPONTO,

& Phrygia.

Caria, Hellepontus ac Phrygia, in potestatem pop. Rom. iuncta de-
ditione uenerunt. Rhodijs, & insularum populis, primùm infestis-
simis, post fidelissimis usi sumus. Ita Rhodus & insulæ primùm liberæ a-
gebant: postea in consuetudinem parendi Romanis † clementer prouo-
cantibus, peruenerunt. Et sub Vespasiano, principe insularum, prouin-
cia facta est.

De Caria Plinius lib. quinto, cap. 29. de Rhodo, eodem libro, cap. 31. quæ anno no-
stræ salutis M D X X I I, in fine Decembris, à sæuissimo Turcorum Solomet tyran-
no per uim occupata est, pluribus illic factis stragibus, non sine turpissima S. P. Q.
Ro. Hadriani Sexti Pont. M. & Caroli V. Imperatoris ignominia: qui non modò or-
bis Christiani domini, sed maris totius principes & haberi & appellari uolunt. De
Hellepōto, Phrygia, Galatia, Cappadocia, Plinius lib. quinto, cap. 32. Sed lib. 6. cap.
3. Cappadociã repetit. Strabo autem lib. 12. & 13. Ptolemæus lib. 5. Solinus pulchrè in
suo Polyhistore, de Phrygia, cap. 53. Cæterum Suetonius in Vespasiano, tit. octauo,
sic scribit: Achaïam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum libertate adempta: item
Thraciam, Ciliciam, & Comagenem, ditionis regiæ usq; ad id tempus, in prouincia-
rum formam redegit.

DE PAMPHILIA, ICARIA,

& Bithynia.

Pamphiliam, Phrygiam, Icariam, Seruilius Proconsul ad bellum pira-
tarum missus obtinuit. Bithyniam, defuncti regis Nicomedis testa-
mento sumus assequuti.

De bello piratico Florus libro tertio, Liuius 94. Appianus in Mithridatico. De
Pub. Seruilio Liuius 93. De bello item piratico Plutarchus in Pompeio. Dion pari-
ter, ac M. Tullius pro Imperatore deligendo. Appianus in Mithridatico Nicomedis
pulchrè meminit. Liuius etiam in 93. Nicomedē Bithyniæ regem scribit pop. Rom.
hæredem instituisse, regnumq; eius in prouinciæ formam redactū. De eodem etiam
Iustinus lib. 38. Hoc enim regnū ad Eumenem primò uenit, deinde ad Prusiam. Qui
ubi Perseum sororium suum superatū à Romanis uidit, capite raso, pileoq; sumpto,
Romam ultrò uenit, se libertum Senatus appellans, uenia & regno donatus. Succes-
sorem filium Nicomedem, à quo interfectus est, habuit. Hic item Nicomedem Phi-
lopatorem, qui Rom. pop. hæredem instituit. De Bithynia, præter suprà dictos, ui-
de Solinum cap. 54. De Icaria insula abundè Strabo, lib. decimo quarto.

DE GALLOGRÆCIA, QUANDO

subacta sit.

Gallogræciam, id est Galatiam (sunt enim, ut nomen resonat, ex Gal-
lis Galatæ) quod Antiocho contra Romanos auxilium præbuisset,
inuasimus. † Mummius Proconsul Galatas persequutus est, & cō fugien-
tes partim in Olympum, partim in Megaram, quæ nunc Mediacus dici-
tur, de arduis eos in plana detrusit, & uictos in perpetuam pacem rede-
git. Postea Galatiam Deiotarus tetrarches, nobis permittētibus, tenuit.
Ad extremum sub Octauiano Cæsare Augusto, Galatia in formam pro-
uinciæ redacta est. Eam primus M. Lolius Proprætor administrauit.

De Gallogræcia Strabo in 12. Plinius lib. 5. cap. 32. populos Græciæ enumerat. De
hac Solinus ita: Galatiam primis seculis prisce Gallorum gentes occupauerūt: Toli-
stobogi,

A stobogi, Noturi, Ambitani, quæ uocabula adhuc permanent. Quamuis Galatia unde dicta sit, ipso sonet nomine. Iustinus lib. 32. bellum Gallogræcum, & unde Gallogræci dicti: Florus lib. secundo, tit. undecimo, explicat. Sed longè uberius Lilius 38. lib. ubi insigne uirtutis & pudicitia exemplum in femina narrat. Hic etiam de Antiocho. Sed quod in litera in omnibus quotquot uidi exemplaribus legitur, Mumi-
B mus Proconsul: scribendum est, Cn. Manlius, ex Lilio, Floro, Appiano. Neq; Megaram, sed Ancyram legendum est, quæ urbs metropolis est Galatia, cuius Ptolemaus lib. quinto in situ Galatia, cap. quarto meminit. & Apollonius, qui ab anchoris nauibus ereptis, nomē fortitam scribit. Ancyrana Synodus celebratur in iure pontificio. Tractat hanc historiam uberrimè Lilius in 38. ubi populos Gallia triplices describit, aliquosq; confugisse in montem Olympum, aliquos in montem Maganam: quod obseruandū quoq; est. De rege Deiotaro Appianus in Parthico, Lilius 94. Aulus etiam Hircius de bello Alexandrino lib. quarto. Extat oratio Tullij pro rege Deiotaro. Sed Mar. Lollius Paulinus, magna apud Augustum autoritate fuit, ad quem etiam Horatius epistolam scribit: à quo facta est Lolliana clades, ut scribit Suetonius. Vide etiam Eutropium lib. 7. cap. 2.

DE CAPPADOCIA.

C Appadoces primò societatem nostram sub Ariarathe rege per legatos petierunt, cuius deficiente stirpe, lectus Ariobarzanes rex Cappadocum, qui à Mithridate expulsus, Romanorum armis est restitutus: semperq; in auxilia nostra fuerè Cappadoces, & ita maiestatem coluere Romanam, ut in honorem Augusti Cæsaris Mazacha ciuitas Cappadocia maxima, Cæsarea nuncuparetur. Postremò iterum tertia deficiente prole, sub Imperatore Tiberio Claudio, Archelaus fauente Antonio, rex factus est: quem sub Augusto Tiberius oratione defendit. Imperio deinde succedens, eundem blandè Romam accersitum, non remisit: ibiq; diu detentus, cum occubisset, testamento Romanis Cappadociam reliquit: & sic in prouincia speciem Cappadocia migravit. Vel, ut aliàs legitur, in prouinciam per Germanicum rededit.

De Cappadocia Strabo in duodecimo, qui totam regionem à Senatu scribit in decem diuissam praturas, additamq; postea undecimam. Item Plinius lib. sexto, cap. tertio, Plutarchus, Arianus. Solinus concinnè eam sic describit cap. 57. Cappadocia gentium uniuersarum que pontum accolunt præcipua, introitus recedit: lauo latere utrasque Armenias & Comagenem simul transit, dextro plurimis Asia populis circumfusa. Attollitur ad Tauri iuga, & solis ortus. Præterit Lycaoniam, Pisidiam, Ciliciam: uadit super tractum Syriae, Antiochia, parte regionis alterius in Scythiam pertendens, ab Armenia maiore diuisa Eufrate amne: quæ Armenia, unde Panhydri montes sunt, auspicatur. Posthac & urbes describit, inter quas & Mazacam, quam matrem urbium uocat, & quam Eusebius quoq; pulso Archelao Cæsaream appellatam tradit. Vnde Gregorius Nazianzenus præsul, sancti Hieronymi præceptor, & Basilii eius frater, fuerunt. Cuius etiam meminit Ammianus Marcellinus lib. uigesimo. Cæterum de Ariarathe, Ariobarzane, & Archelao, regibus Cappadocum, Strabo lib. duodecimo, Lilius lib. septuagesimo, à L. Cornelio Sylla in regnū Cappadocia Ariobarzanem reductū scribit. Sed & idem lib. 74. item Iustinus lib. 38. Neq; est negligendus A. Hircius, de bello Alexandrino lib. quarto. Suetonius in Caligula: Germanicus Consul iterum creatus, ac prius quam honorem iniret, ad componendum status orientis expulsus, quum Armenia regem deuicisset, Cappadociamq; in prouincia formam redegisset, annum ætatis agens quartum & trigessimum, diutino morbo Antiochia obiit, non sine ueneni suspitione. Vide etiam Eutropium lib. septimo, cap. tertio, & Tripartitam historiam lib. sexto, cap. quarto. Sed nemo copiosius rem hanc

explicat, quàm Cornelius Tacitus, in secundo Historiarum ab excessu Augusti sic scribens: Rex Archelaus quinquagesimum annum Cappadocia potiebatur, inuisus Tiberio, quòd eum Rhodi agentem, nullo officio coluisset. Nec id Archelaus per se perbiam omiserat, sed ab intimis Augusti monitus, quia florente C. Cesare, missoq; ad res orientis, intuta Tiberij amicitia credebatur. Ut uersa Caesarum sobole, Imperium adeptus est, elicit Archelaum matris literis: quæ non dissimulatis filij offensio- nibus, clementiam offerebat, si ad precandum ueniret. Ille ignarus doli, uel si intelli- gere crederetur, uim metuens, in urbem properat. Exceptusq; immitti à Principe, & mox accusatus in Senatu, non ob crimina quæ fingebantur, sed angore, simul fessus senio: & quia regibus æqua, nedum infima insolita sunt, finem uite sponte an fato im- pleuit. Regnum in prouinciam redactum est: fructibusq; eius leuari posse centesime uectigal professus Cæsar, ducentesimã in posterum statuit. Quid uerò in ultimis Im- perij annis sub Tiberio gesserint Parthi, & reges Archelaus, Tiridates, & Tigranes, latissimè explicat Tacitus in quinto historiarum. Velleius Paterculus: Tiberius Cæ- sar, quam certam Hispanis parendi confessionem extorserat, parem Illyricis Dalma- tisq; Rhoetiã autem, & Vindelicos, ac Noricos, Pannoniamq; & Cordiscos, nouas Imperio nostro subiunxit prouincias: ut has armis, ita auctoritate Cappadociam po- pulo Romano fecit stipendiariam.

DE PONTO, ET PAPHLAGONIA.

gonia.

Pontus per Pompeiũ, uicto Mithridate rege Ponti, formam prouin- cie accepit. Paphlagoniam Philomenes rex amicus Po. Ro. ui tenuit: sæpe à Mithridate pulus ex regno, à nobis est restitutus: quo mortuo, prouincia eius Paphlagonibus imposita est. Al. stirpe deniq; regia de- ficiente, Neronis tempore prouincia facta est.

De regione Pontica Plin. lib. 6. cap. 1. item Strabo, Ptol. Mela, Solinus, & cæteri. Verum de bello Mithridatico, Appianus in eo lib. qui Mithridaticus inscribitur, & Liius lib. 102. Paphlagoniam autem idem lib. 6. cap. 2. qui eam Pylemoniam dicit uo- cari, à Pyle flumine, quod inter Mariandinos & Paphlagones fluens, fertur in Pon- tum. Eustathius & Stephanus à Paphlagone, filio Phinci. Solinus graphicè cap. 56. Paphlagoniam describit. Eutropius lib. 7. cap. 6. Duo tantum regna sub Nerone prouinciae factae sunt, Pontus Polemonianus concedente rege Polemone, & alpes Cot- tiae rege defuncto. Suetonius in Nerone, rubrica 18. Ponti modò regnum conceden- te Polemone, item alpium defuncto Cottio, in prouinciae formã redegit. Alpes Cot- tias aggeribus attolli ad solis ortus, testis est Marcellinus: aitq; eas extructas esse molibus magnis à Cottio rege, qui receptus fuit in amicitiam Octauij Caesaris. In ijs alpibus Cottijs, quarum initium à Segulia est oppido, præcelsum erigitur iugum, nul- li ferè sine discrimine penetrabile. Iornandes in Annalibus: Paphlagoniae Pylemo- nes rex, amicus populi Romani, à multis dum inquietaretur, Romanum petijt auxi- lium: se quoque dum de inimicis ulcisceretur, defunctus, Romanos per testamen- tum hæredes reliquit.

DE TAURO, ET EIUS REGIONI-

bus adiacentibus.

Vltra iuga Tauri montis, quemadmodum Romana perrexerit pos- sessio, consequenti locorum magis quàm temporum seruata dige- stione monstrabitur.

Sic Iornandes in suis Annalibus, Florum & alios sequutus, eadem penè præfatio- ne ijs uerbis utitur: Hactenus intra Taurum, nunc ulterius transgrediamur: quæ pa- triæ, aut quibus subiugantibus Pop. Rom. coniunctæ sint, memorabimus.

DE

DE SYRIA.

A Antiochus Syriae rex potentissimus, bellum formidabile Po. Ro. intulit: trecenta millia armatorum habuit, falcatis etiam curribus & elephantis aciem instruxit: à Scipione Cos. fratre Scipionis Africani, apud Magnesium uictus est: & accepta pace, intra Taurum montem regnare permissus est. Eius filij regnum Syriae sub clientela Po. Ro. retinuerunt: quibus defunctis, Syriarum prouincijs potiti sumus.

De Syria, quae & in Comagenam, & Phoeniciam, & Palaestinam, Leucosyriam, Coelosyriam, Seleuciden, & Babyloniam distinguitur, Ptol. lib. 5. cap. 15. & sexto, tabula Asiae quarta. Strabo diffuse lib. 16. Plinius lib. 5. cap. 12. & sequentibus multis: Me-la, Solinus, Dionysius. Sed de Antiocho rege uide Iustinum lib. 27. Quomodo Syriae prouinciae factae sint, eundem Iustinum libro 40. De bello uero Syriaco, eundem libro 31. Appianum in libro cui est titulus Syriacus. De hoc Lilius abunde scripsit libro trigesimo quinto, sexto, & septimo: Plutarchus in Scipione, Florus lib. 2. de bello Syriaco: qui etiam trecenta millia peditum, equitum, falcatorumque curruum non minorem numerum, unam cum elephantis Indicis Antiochum habuisse scribit. quae eadem repetit Iornandes in suis Annalibus.

DE CILICIA ET ISAVRIA.

Cilices & Isauros, qui se piratis & praedonibus maritimis iunxerant, Seruilius Proconsul ad praedonum bellum missus subegit, & uiam per Taurum montem primus instituit. isque de Cilicibus & Isauris triumphauit, atque Isauricus est cognominatus.

B De Cilicia, quae in Trachæam & Campestem distinguitur cum Isauria, Strabo in decimoquarto: Ptolemæus lib. 5. cap. octauo, Plinius lib. 5. cap. 27. ubi etiam de Isauria. Cilix autem Agenoris filius, ad inquirendam Europam missus, ad piraticam se conuertit, & partis opibus in Cilicia confedit. Vnde Cilices piratae dicti, flagitio primi auctoris ad posteros manante. Hos Cneus Pompeius bello trimestri superatos, partim relegauit, partim supplicio affecit. Videndus est omnino Marcellinus lib. 14. ubi graphice Ciliciam & Isauriam describit. Et ideo bene trutinandus est locus Suetonii, qui haecenus à tot interpretibus mansit inexplicatus. Nam in Vespasiano sic scribit: Thraciam, Ciliciam, & Comagenem, ditionis regiae usque ad id tempus, in prouinciarum formam redegit. Alcuius censuit, ut res est, iunctim Trachæam Ciliciam legendum, cum Thracia prius per ciues & Consules, ut supra patuit, & post sub Claudio eiectionis regibus, in prouinciae formam sit redacta, ut Eusebius in Chronicis testatur. Vnde & Sex. Aurelius Victor in Vespasiano sic scribit: Syria, Palaestina, nec non Cilicia Trachæa, & Comagene, quam Augustofratensem nominamus, prouincijs accessere, additi que sunt Iudaei. Caeterum de Publio Seruilio Isaurico, & de bello piratico, Appianus in Mithridatico, Florus lib. tertio, Lilius nonagesimoquarto, Plutarchus in Pompeio. Ammianus Marcellinus lib. decimoquarto, ubi Isauriam late describit, sic inquit: Duae prouinciae bello quondam piratico cateruis mixtae praedonum, à Seruilio Proconsule missae sub iugum, factae sunt uectigales, Seruilius autem ab Isauria Pamphiliae ciuitate nomen habet. Ouidius: Africa uictorem de se uocat, alter Isaurum, Aut Cretum domitas testificatur opes.

Frontinus quoque tertio Stratagematon, Seruilius meminuit: & Orosius libro quinto, capite uigesimo septimo: Eutropius libro sexto, capite primo. Iornandes quoque in suis Annalibus sic eius meminuit: Hic Seruilius primus Romanorum Tauri iugum peruium fecit, triumphansque de eorum spolijs, Isauricus Cilicusque uocatus est.

Ciliciam

Ciliciam in prouinciæ formam redactam rexit: quemadmodum M. Tullius & Plutarchus, & eius opera edocent.

DE CYPRO INSULA.

Cyprus famosa diuitijs, paupertatem Po. Ro. ut occuparet, sollicitauit. Eam rex foederatus Ptolemæus regebat. Sed tanta fuit penuria ærarij Romani, & tam ingens fama opum Cypriorum, ut lege lata per P. Clodium Trib. pleb. Cyprus confiscari iuberetur. Quo accepto nuncio, rex Cyprius uenenum sumpsit, quo uitam prius quàm diuitias amitteret. Cato Cyprias opes nauibus aduexit: ita ut ius eius insulæ auarius magis, quàm iustus, simus assequuti.

Et ita profectò est: omnem suam integritatem Romani hac avaritia defoedarunt. Sed iisdem artibus alia pleræq; regna & prouincias sunt assequuti. Sicut nostra ætate Veneti omnes uicinos Reges & principes spoliarunt, ut suas opes ac suam Remp. auerent, nulla habita ratione honestatis. Et ob id digno Dei iudicio, satis humiliati sunt per nostrum Cæsarem Maximilianum, continuis nouem annis, & Deo uolente acrius adhuc punientur. Cæterum ut ad rem reuertamur, de Cypri insule nominibus Stephanus & Eustathius, de eius situ & fertilitate Strabo in fine decimi quarti, ubi etiam hæc historia recensetur. Plinius lib. 5. cap. 31. Ptole. lib. 5. cap. 14. tabula Asiæ quarta. Mela in secundo, Hanc etiam pulchrè in 14. Ammianus Marcellinus describit, & paulo post ita subiungit: Nec piget dicere, auidè magis hanc insulam Po. Ro. inuasisse, quàm iustè. Ptolemæo enim foederato nobis & socio, ob ærarij nostri angustias iussu sine culpa proscribi, atq; ideo hausto ueneno uoluntaria morte deleto, & tributaria facta est, & uelut hostiles eius exuuiæ classi impositæ, in urbem adductæ sunt per Catonem. Qualis autem honor Catoni reuertenti sit habitus, uide Val. Max. lib. octauo, rubrica decima sexta. Tulit autem hanc legem P. Clodius Pulcher, qui captus olim à piratis, Ptolemæo scripsit, ut præmium ei ad liberationem mitteret: quod exiguum missum, à piratis cõtemptum est. Inde P. Clodius hanc legem in odium Ptolemæi (quod parum gratus uideretur erga Remp.) tulit, qua sublatus est. Velleius: Cypro deuicta, nullis assignanda gloria est: quippe Senatusconsulto, ministerio Catonis, regis morte, quam ille cõscientia acciuerat, facta est prouincia. Sed post paulo ubi de Cicerone agit, subiungit: Idem P. Clodius in Senatu, sub honorificentissimo ministerij titulo, M. Catonem à Rep. relegauit: quippe legem tulit, ut is quæstor prætorio adiecto, etiam Quæstor emitteretur in insulam Cyprum, ad spoliandum regno Ptolemæum, omnibus morum uitijs eam contumeliam meritum. Sed ille sub aduentum Catonis uitæ suæ uim intulit: unde pecuniam longè sperata maiorem, Cato Romam retulit, cuius integritatem laudari nefas est, insolentia penè argui potest: quod unà cum *C O S S.* ac Senatu effusa ciuitate obuiam, cum per Tiberim subiret nauibus, non antè is egressus est, quàm ad eum locum peruenit, ubi erat exponenda pecunia. Florus lib. tertio, de expeditione in Cyprum: Lilius lib. centesimo quarto: sed copiose Plutarchus in Catone iuniore, ubi multa pulchra leges. Item in Pompeio. Appianus in secundo bellorum ciuilium. Iornandes: Cyprum alta classe nauigeram inuasit Po. Ro. negantibus Cyprijs se habere aliquid. Magnas illic opes reperit, proscriptionibusq; multauit. Quod nõ ferens Gnolius rex eorum, ueneno hausto semet occidit: & sic Cyprus Romana prouincia facta est.

DE CYRENAICA REGIONE.

Cyrenas cum cæteris ciuitatibus Libyæ Pentapolis, Ptolemæi antiquioris liberalitate suscepimus. Libyam supremo Appionis regis arbitrio sumus assequuti. Aegyptus omnis sub amicis regibus fuerat. sed uicta cum Antonio Cleopatra, prouinciæ formam Octauiani Cæsaris

Aris Augusti temporibus accepit, & primum apud Alexandrinos Cornelius Gallus administravit.

De regione Cyrenaica, Strabo in decimosextimo, Ptolem. libro 4. cap. 4. tabula Africae tertia. Plin. lib. 5. cap. 5. qui has quinque civitates, Cyrenam, Apolloniam, Barcen, Arsinoen & Berenicen regioni nomen dedisse scribit: de qua & Stephanus, & Dionysius poeta. Libya uero interior sub Cyrenaica est, unde & Libyphoenices, & Libyegypti dicuntur. De hac Ptolemæus libro quarto, cap. sexto: Plinius libro quinto, capite sexto. De Aegypti uero multis nominibus, Stephanus, nam & Thebais, & Aeria, & Heptapolis dicta olim. Plinius libro quinto, capite nono: Ptolemæus libro quarto, capite quinto. De Aegypti regibus multa Diodorus, multa Herodotus. De Ptolemæis regibus Strabo libro 17. Iustinus præterea. Est autem Cyrene primaria Aegyptiæ urbs, patria Callimachi, prius Callisto, dein Thera, post Cyrene dicta, urbs nemini non celebrata. Cæterum quomodo hæc in ditionem Romanam uenerit, Ammianus Marcellinus in fine uigesimali secundi libri penè eadem ad uerbum, ubi etiam tota Aegyptus copiose describitur: Aegyptus (inquit) fertur habuisse temporibus prisca Aegyptum ipsam, & Thebaidem, & Libyam: quibus duas adiecit posteritas, ab Aegypto Augustanicam & Pentapolim, à Lybia sicciore disseparatam. In Pentapoli Cyrene posita est, urbs antiqua, sed deserta: quam Spartanus condidit Battus. Et Ptolemæis, & Arsinoe, eademque † Hechira dicta, & Darius, & Berenice, quas Hesperidas appellant. Lilius libro septuagesimo: Ptolemæus Cyrenarum rex, cui cognomen Appionis fuit, mortuus, heredem populum Romanum reliquit, & eius regni civitates Senatus liberas esse iussit. Sed de bello Augusti cum Antonio & Cleopatra, Lilius libro trigesimali tertio, Florus libro quarto, Appianus in quinto Civilium, Plutarchus in Antonio. Tranquillus in Augusto refert, Augustum Aegyptum in prouinciæ formam redactam, ut feraciorē habilioremque annonæ urbicæ redderet, fossas omnes militari opere deterfisse. Videndus est & Orosius libro sexto, capite decimosexto: & Eutropius capite septimo libri secundi. Strabo in 16. scribit, Helium Gallum legatum ab Augusto missum in Arabiam & Aegyptum. Meminit huius Cornelij Galli Ammianus in decimosextimo. Is est, si rectè existimo, Gallus poeta, quem flens quodammodo in postrema Bucolicorum parte Virgilius carmine decantat. Velleius: Diuus Augustus præter Hispanias, aliasque gentes, quarum titulis forum eius prænitet, penè idem, Aegypto stipendiaria facta, quantum pater eius Galli in ararium redita contulit.

† Eadem que Tenchira.

DE ARMENIA.

Per confinia Armeniarum primum sub L. Lucullo Romana trans Taurum signa transmisa sunt. Phylarchi Saracenorum, in Osroene cesserunt, superati.

Sic enim legendum est, non ut habent deprauati codices scripti & impressi, Filofarci Saracenorum, & Hierene superati cessere: nec ut deteriores habent, Sulilarchi, quæ uox est nihil. Admonuit autem me sic esse legendum, Iornandes in suis Annalibus, licet & illic quædam labecula sit, eius tamen uerba subiiciam: Montes tum Armeniæ primum per Lucillum Romana arma uiderunt, per quem & in Osroene Saracenorum Filorci deuicti, Romanis se dederunt. Vbi nimirum etiam non Filorci, sed phylarchi scribendum est. Vt autem scias quid sit phylarchus, paulo altius repetendum est. φύλαρχος communiter pro tribuno exponitur, quod φύλη tribus, καὶ φύλον genus, gentem, & nationem significet. Et ideo Hesychius Græcus autor, phylarchon φύλης ἀρχωντα, id est, tribus præfectum interpretatur. Suidas autem ait, φύλαρχος, ὁ ἐστὶ φύλῳ ἐκείτῳ τῆς ἰππικῆς ἀρχῆς, ἕως τε ταγματῶν ἃ τῶν ἰππάρχων, ἀριστοδότης ἐστὶ λιπικῶσι. id est: Phylarchum esse tribus cuiusque equitatus præfectum, qui magistro equitum pareret. Demosthenemque ex Philippicis citat, Paria leguntur apud Iulium Pollicem

Pollucem libro octauo, de equitum praefectis, & tribuum principibus, in hac uerba: οἱ φύλαρχοι ἄνευ εἰς ἀπὸ φύλῆς ἐκείνης τῆν ἰππέων πείσονται. Sed & Suidas iterum subiungit, Phylarcham nuncupari praesidem. adducitque nescio cuius scriptoris uerba, quorum est sententia: Congressus est cum Traiano prope Acbarum, qui erat Osroenes regionis praeses, cuius dignitatis homines illi Phylarchas appellant, quoniam & eorum regiones φυλαὶ nominantur. Manifestissimum igitur est, Phylarchum dignitatis cuiuspiam nomen apud Sarracenos extitisse, quemadmodum apud Persas Surena. Ammianus Marcellinus libro uigesimoquarto, in uita Iuliani: Hac quoque exusta, biduo ad refectionem corporum dato, prope extremum noctis, quae secundum diem sequuta est, Surena post Regem apud Persas promerita dignitatis, & Malochus Pedasatis nomine, Phylarchus Sarracenorum, Assauitarumque, famosi nominis latro, omni saeuitia per nostros limites diu grassatus, &c. Appellat quoque idem Ammianus & in uigesimo tertio libro, Sarracenorum regulos, quos suspicor fuisse Phylarchos illos. Procopius libro primo de bello Persico: Hanc Iustiniano donauit Abocharalus, Sarracenorum in ea parte praefectus, quem Imperator Phylarchum Sarracenorum in Palaestina constituit, qui tutam regionem ab incursum custodit. Ibi post paulo plura scribit Procopius de Sarracenis, & diuersis eorum generibus: quorum quaedam dicuntur etiam Auzonitae, ab Auzonide regia ciuitate. Vnde corrigendus erit locus deprauatus Marcellini, supra paulo citatus, ubi appellat Arabes Assanitas corrupte, qui Auzonitae dicuntur. Cicero in decimo quinto Epistolarum familiarium: Eodem die a Iamblichio phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene sentire, amicumque esse Reipublicae nostrae, literae de iisdem rebus mihi redditae sunt. Neque illud etiam ignorandum, quod Phylae oppidum haud longe a Nilo, ab eodem Procopio describitur. Et quanquam Ptolemaeus Sarracenorum meminerit libro quinto, capite decimosextimo, tabula Asiae quarta: tamen nemo uberius de Sarracenis scribit, quam Marcellinus libro decimo quarto, ubi & mores illius gentis, ac ritus uiuendi copiose explicat. Et in uigesimo secundo, in descriptione Aegypti, Arabes Scenitas nominat, quos (inquit) nunc Sarracenos appellamus. Et in uigesimo tertio, Scenitas Arabes, quos Sarracenos posteritas appellauit. Strabo libro decimosexto, ubi describit Arabes Scenitas: Phylarchi (inquit) qui ex utraque parte flumen accolunt, cum regionem habeant non ualde fertilem, ac nimis sterilem colant, suum quisque dominatum exercens, suum etiam uectigal exigunt. Et paulo infra: Parthici Imperii fines, Euphrates, & ulterior regio: ceteriora Romani tenent, & Arabum phylarchi, usque in Babyloniam. Iterum libro decimosextimo, in fine, ubi de prouincijs populi Romani agit: Sunt & principes quidam sub eis, & phylarchi, & sacerdotes, atque hi quidem secundum quosdam patriae leges uiuunt. Denique diuus Hieronymus in interpretationibus nominum Hebraicorum: Loomnimi (inquit) phylarchi multarum tribuum, uel principes multorum populorum. Vnde & Thalmudistae, Lomnimi & phylarchos interpretantur: quemadmodum dicti erant tres fratres Geriones, a dictione Aramea lonia, id est, phylarchia. unde Ethrusci, Sagi, Aramei, ubi urbs principatum tenet, cum Chaldaeis loniam addunt: ut Babyloniam, Vetuloniam, Populoniam: id est, Babel phylarchia, Vetuloniam phylarchia, & puppium phylarchia. Virgilius in decimo: Sexcentum dederat illi Populoniam mater.

Nam popim Ethrusci, puppim dixere Latini.

Sed & quid sit Osroene, inuestigandum est. & nusquam clarius quam ex his paucis Procopij uerbis indagari potest, qui libro primo sic scribit de bello Persico: Regio quae est Samosatis, extra Euphratem est, iam dudum Comagene, nunc autem ex fluminis nomine Euphrantia uocata est. Quae autem intra utrunque fluum existit, Mesopotamia, ex argumento nominis dicitur: cuius pars non solum hac appellatione, sed alijs quibusdam dicitur nominibus, ut ea quae ad Autidam pertinent ciuitatem Armenia nonnullis uocatur. Edessa uero, cum ipsius circa locis, Osroene. Est enim Osroos uiri nomen, qui hic regnauit, quando hi coloni Persis foederati erant. Marcellinus

A cellinus tam in decimoquarto, quam in uigesimalotertio, crebro meminit Osdroenes in Mesopotamiæ tractu, præsertim post Ciliciæ descriptionē. Et Herodianus in tertio histor. Augari regis Osroenorum meminit, cū gesta Seueri enarrat. Licet Suidas Osroen diuersam urbem ab Osroenia, quam conterminam Parthis diximus, nominet. Vnde Imperator C. de militari ueste donatis, Osdroenes mentionem facit: & de fundis patrimonialibus. Meminit & Lampridius in Alexandro, & in Maximino. Et Ammianus in lib. decimoquarto, Osdroeniam appellat: sed Herodotus Osstheniam. Sed neq; Plinius, neq; Ptolemæus quicquā de hac scribunt, licet de Armenia minore Ptolem. libro 5. cap. 7. tabula prima Asiæ, de maiore idem libro 5. capite 13. tabula Asiæ tertia. De utraq; Strabo libro 11. Plinius lib. 6. capite 8. & nono. De Armeniæ regno pulcherrima Iustinus libro 42. Plutarchus uitam Luculli copiosissimè descripsit, quomodo scilicet Armeniæ sint subactæ, & quo pacto Sopheni atq; Gordiani sponte sua cum liberis atq; uxoribus se fidei suæ concediderint. Sed nusquam mentio fit Sarracenorum.

DE MESOPOTAMIA.

IN Mesopotamia, ab eodem Lucullo Nisibis urbs capta est. Postea per Pompeium eadem loca armis obtenta sunt. Syriæ ac Phœnices bello à Tigraue Armeniorū rege receptæ sunt. Arabes & Iudæi in Palæstina uicti sunt. Ad extremum sub Traiano principe, regis maioris Armeniæ diadema sublatum est: & per Traianum Armenia, Mesopotamia, Syria, & Arabia prouinciæ factæ sunt: ac limes Orientalis, supra ripā fluminis Tygridis institutus est. Sed Hadrianus, qui successit Traiano, inuidens gloriæ Traiani, sponte sua Armeniam & Mesopotamiam cū Syria reddidit, ac medium inter Persas & Romanos Euphratē esse uoluit. Et postea sub **B** Antoninis duobus, Marco & Vero, ac Seuero Pertinace, cæterisq; principibus Romanis, qui aduersus Parthos euentu uario dimicarunt, quater amissa, quater accepta est Mesopotamia: ac Diocletiani tēporibus, uictis prima congressione Romanis: secundo autem conflictu superato rege Narseo, & uxore eius ac filiabus captis, & cū summa pudicitia custodia reseruatis, pace facta, Mesopotamia est restituta, et super ripam Tygridis limes est refirmatus, ita ut quinq; gentium trans Tygridem constitutarū conditionem a sequeremur. Quæ conditio foederis in tempus diui Cōstantini conseruata durauit.

De Arabia, quæ triplex est: Petræa, quæ & Nabathæa dicitur, Ptolemæus libro quinto, capite decimo septimo: Deserta, quæ & Scenitis, Ptolemæus libro quinto, capite decimo nono: & Fœlix, quæ Eudæmon, Ptol. libro sexto capite octauo. Plinius quoq; libro sexto, capite uigesimo octauo: Strabo libro decimo sexto, ubi etiam Mesopotamia describitur, quam Ptolemæus describit libro quinto, capite decimo octauo: Plinius lib. 6. capite 26. Paulo supra citauimus Procopium etiam, qui Mesopotamiam describit. est enim Mesopotamia, regio media inter Tygrin & Euphratem fluuios, unde & nomen sortita est. Hæc prouincia Semnar à Chaldæis, pars Babylonis dicitur, quam Hebræi aram fluuiorum uocant, in qua natus fertur Abraam ducentesimo nonagesimo secundo anno post diluuium, ut supputat Moses, Genes. undecimo capite, in ciuitate Vr Coa, siue Chaldæa, quæ perperam à sciolis quibusdam interpretatur pro igne, quasi in ignem proiectus sit Abraham: quod est ridiculum. Hic dicitur Saturnus turrim cum urbe designasse. Cæterum de Nisibi urbe Plutarchus in Lucullo, Strabo in decimo sexto, Appianus in Mithridatico. Sed ante omnes uidendus est Plutarchus in Pompeio, ubi hæc eadem omnia, & de Tigraue

rege. Vide & Lium lib. centesimo secundo, Iustinum quadragesimo secundo. Succin-
cte & breuiter Florus eadem libro tertio, de bello Mithridatico. Sed de hoc Tra-
iano hæc Dion Nicaeus, siue eius abbreviator Xiphilinus prodit: Traianus in Arme-
nias profectus, Artemiserim regem obuium habuit cum muneribus, equum ducen-
tem ita edoctum, ut Traianum adoraret. Cognita illius causa, ac pro meritis multa-
tus, ob quæ Traianus est optimus appellatus, omni mole in Parthos uersa, legatum
Armenia præposuit, eamque prouinciam cum Syria & Mesopotamia fecit. De Ha-
drano idem Dion, ac etiã Aelius Spartianus. Sed & Eutropius libro octauo, & Oro-
sius libro septimo, capite octauo. De Antoninis, Spartianus & Capitolinus copio-
sissime, & Orosius libro septimo, capite nono: Eutropius libro octauo, capite quar-
to, & sequentibus. Antoninus enim Verus, per Statium & Priscum Artaxatis captis
recepit Armeniam, delatumque inde Antoninis Armeniacum cognomen. De
Diocletiano Orosius libro septimo, capite decimosexto: Eutropius libro nono, capi-
te uigesimo. Inferius tamen de singulis Imperatoribus in nostro catalogo uberius
scribemus. Sed & in Casiodoro nonnulla de his Cæsaribus leges. Sed hoc adden-
dum est, quæ sint prouinciæ Transygritanæ. Sunt autem quinque, quæ ijs nomi-
bus appellantur: Azarfausena, Mozena, Zabdicena, Rhenumena, Carduena. Has
quinque prouincias postea ignobili fœdere Iouianus Persis reddidit, adiuncta Singare
na, Nisibi, et parte Mesopotamiæ: quas uictor Gilerius Maximianus acceperat, ut scri-
bit Ammianus Marcellinus libro uigesimo quinto. Iornâdes in suis Annalibus, quasi
hæc omnia ibi uideatur mutuassee, breuiter sic tradit: Mesopotamiamque idem ipse, Ni-
siben quoque urbem inuasit. Post quem Pompeius eadem loca ingrediens, Romano
confirmauit Imperio. Syriam cœlen iusto prælio Tigraue deuictio inuaserat. Arabes
& Palæstini eodem Pompeio ductante deuicti sunt.

DE PARTHIA ET PERSIA, QUOT

Imperatoribus sit subacta, & quibus temporibus.

Al. Confode-
riunt.

SCio nunc inclyte Princeps, quò tua uergat intentio. Requiris profè-
cto, quoties Babyloniæ & Romanorum arma collata sint, & quibus
uiribus sagittis pila† contenderint. Breuiter euentus numerabo bello-
rum: fortè hostes in paucis inuenies esse lætatos, uera autem uirtute sem-
per Romanos probabis extitisse uictores.

Hæc est altera pars opusculi præsentis. Postquam enim treis orbis partes enumera-
uit, quomodo in Romanam ditionem cesserint, nunc in Asia ad Parthiam & Persiam
uenit, pro qua tot duces ac Imperatores toties dimicauerunt, ueluti pro altero orbe.
Nam non modò Coss. & dum Imperium priuatis regebatur magistratibus, pro hac
decertarunt: sed etiam postquam Cæsares monarchiam sunt assequuti, cum regibus
Parthorum congressi sunt: quia Parthi Persiam omnem occuparant, ac unum dehinc
regnum effecerant. Ob id Ammianus Marcellinus libro uigesimo tertio, plura tradit
hoc regnum habuisse nomina. Sed eo tempore, quo apud Babylona raptus est Ale-
xander, in uocabulum Parthiæ concessisse, ab Arface obscuri nominis & familiae latro-
ne. Lege illic latissime Persiæ ac Parthiæ descriptionem, per flumina, urbes, & mon-
tes, usque ad finem libri. Sed & Ptolemæus libro sexto, capite quinto, Parthiam de-
scribit. Persiam uerò eodem libro, sed capite quarto. Plinius item libro sexto, capite
uigesimo quinto Parthiam: & eodem uigesimo sexto, Persiam describit. Strabo au-
tem libro undecimo, sic de Parthia tradit: Parthia non multa est: quapropter Parthi
cum Hircanis Persicè uiuebant, etiam multo postem pore quàm Macedones impe-
rarent. Ad paruitatem accedit, quòd nemorosa est, montana, atque inops: quapropter
eam reges cursu præteribant, cum regio hæc minimam quidem exercitus partem
alere posset: nunc uerò exaucta est. Dehinc plura de urbibus & fluminibus narrat.
Sed paulo post in eodem undecimo, post Mediæ regionis descriptionem, de Persia

A ac Persica schola nonnulla tradit. Licet Parthiæ bona, & Persarū etiā in decimo quinto latè scribat, & Persarum mores usq; ad finem libri copiosissimè exequatur. Sed & in decimosexto, Parthici imperij fines graphicè depingit. Iustinus libro quadragesimo primo: Parthi, penes quos uelut diuisione orbis facta, nūc Orientis imperium est, Scytharum exules fuerunt: hocq; etiam ipsorum uocabulo manifestatur. Nam Scythi co sermone Parthi exules dicuntur, hi & Assyriorum & Medorum temporibus, inter Orientales populos obscurissimè fuere. Postea quoq; , cum imperium Orientis, à Medis ad Persas translatum est, ueluti uulgus sine nomine, præda uictorum fuere. Sed & de moribus Parthorum, & ipsorū bello, latissimè hinc toto libro prosequitur. Ex his omnibus, si quis paulo accuratius historias obseruabit, facile colliget, regnum Persarum cum Parthis fuisse confusum. Nam ex Persis ad Macedonas, à Macedonibus ad Parthos, rursus uerò ad Persas reuersum, tandem ad Sarracenos duce Machomete transijt. Dehinc successere Turci: qui in hodiernum latè per Asiam atq; Europam, diuersis quidem familijs ac regnis dominantur.

DE L. SYLLA.

Primùm à L. Sylla proconsule Arsaces rex Parthorum, missa legatione, amicitias Po. Ro. rogauit ac meruit.

B Enumerat nunc Ruffus duces, usq; ad finem opusculi, qui uario eventur in Parthos bellum gesserunt. Et primo loco ponit L. Syllam, cuius uitam elegantissimè & ornatissimè descripsit Plutarchus, qui uidendus est diligenter, ut ea intelligas quæ obiter hic narrat Ruffus. Non est negligendus Appianus, in libro cui titulus est Mithridaticus. Liuius hoc idem latissimè prosequutus est, libro septuagesimo: & Florus libro tertio. Fuit autem Arsaces, uir Scythæ & ignobilis, qui uirtute bellica adeò claruit, ut collecta manu exulum Scytharum, quos ea lingua Parthos uocant, regnum Parthorum occuparit: à quo reges deinde Arsaces, & populi Arsacidæ nominati. Huius meminit & Marcellinus in uigesimotertio. Sed latissimè eius originè ac profapiam describit Iustinus libro quadragesimo primo. Iornandes, qui quasi Ruffum (ut sic dicam) traduxit, hæc omnia sic colligit: Babylonij autem crebrò concertantes, sæpenumero uicti, nunquam tamen ad integrum domiti sunt, quos tamen primum L. Sylla proconsul sub Arsace eorum rege deuicit, ab eoq; rogatus per legatos, pacem concessit.

DE L. LUCULLO.

Lucullus Mithridatem regno Ponti exutum, ad Armeniam persequutus est. Tigranem Armeniorum regem cum septem millibus clypeatorum, & centum uiginti millibus sagittariorum, ipse cum decem & octo millibus Romanorum uicit. Tigranocertam, maximam Armeniæ ciuitatem, expugnauit: Madenam, opimam Armeniorum regionem obtinuit. Per Melethenam, ad Mesopotamiam descendit. Nisibim cum fratre Regis cæpit. Tendere enim in Persas paratus, successionem accepit.

Secundum ducem enumerat Ruffus, L. Lucullum, qui subacta iam Armenia, Parthos erat inuasurus. Et nimirum, si non successorem Pompeium habuisset, Parthorum omne regnum subegisset: pugnam uerò Luculli & Tigranis graphicè describit Plutarchus in Lucullo. Sed quam regionem hic noster Madenam, Plutarchus Mygdoniam uocat. Eius uerba hæc sunt: Superato per alios saltus Tauro, in eam regionem descendit, quam Mygdoniam uocant, feracissimam atq; apricam. Vrbs erat in ea tum opibus, tum hominum multitudine opulenta, quam barbari Nisibim, græci Mygdoniam Antiochiam appellant. Huic nempe Guras Tigranis frater præerat. Et Pomponius Lætus in suis Cæsaribus, ideo hoc mutuatus scripsit

libro secundo: Nisibis urbs est Mygdoniæ. sic appellauere proxima Syriæ Macedones, à nostris dicta Antiochia, à Barbaris Nisibis. Plinius libro sexto Naturalis hystoriæ, capite decimotertio: Totam eam Macedones Mygdoniam cognominauerunt, à similitudine: oppida, Alexandria, item Antiochia, quam Nisibim uocant. Mygdones populi scribuntur à Strabone libro septimo. Vberius autem in duodecimo, ubi de L. Lucullo & Mithridate rege fit mentio. De Mygdonia Ptolemæus libro tertio, capite tertiodecimo, in descriptione Macedoniæ, & tabula Europæ decima. Cæterum Melitena Ptol. libro quinto, capite septimo, in descriptione Armeniæ minoris, dicitur & regio & ciuitas, ut apparet in prima Asiæ tabula. Non ignoro, Meletenam per e etiam, esse regionem Sufianæ, quæ ad Tigrim sita est, quam Ptolemæus libro sexto, tertio capite, & quinta Asiæ tabula describit. Potuit Lucullus per utranq; regionem in Mesopotamiam descendere, quam Euphrates & Tigris faciunt. Est etiam Melitena minoris Armeniæ oppidum, teste Marcellino in decimo nono & uigesimo libro. Meletes præterea Smyrnæorum fluuius est, ubi ortum quidam Homerum scribunt, à quo Melesigenes est nominatus. Sed uidentus est etiam Appianus in Mithridatico, Liius libris nonagesimo quarto, & tribus sequentibus: Iustinus libro quadragesimo, Florus libro tertio: Iulius Frontinus libro secundo, capite primo & secundo: Eutropius libro sexto, capite tertio. Lucullus regnum Tigranis, qui Armenis imperabat, ingressus, & Tigranocertam ciuitatem Armeniæ nobilissimam accepit: ipsum regem cum sexcentis clibanarijs, & centum millibus sagittariorum & armatorum uenientem, decem octo millia militum habens, ita uicit, ut magnam partem Armeniorum deleuerit. Inde Nisibim profectus, eam quoq; ciuitatem cum Regis fratre cepit. Idem Orosius libro sexto, capite secundo. Iornandes: Secundò dum L. Lucullus à Pontico regno Tigranem Armeniæ, cum decem & octo millibus superatum expelleret, omni Armenia inuasa, ad Mesopotamiam uenit: ibi Nisibim cum fratre regis Parthorum cepit, æqua sorte Persiden cupiens deuastare, nisi à Senatu Pompeius directus, ei aduenisset successor. Cæterum Tigranocertam urbem Armeniæ Appianus in Mithridatico, & Plutarchus in Lucullo describunt, passimq; cæteri. Ad hæc quoq; id non prætereundum, quòd aliqui codices hoc loco non habent, clypeatorum, sed clibanarijs septem millibus, &c. quo uocabulo usus est Lampridius in Alexandro: Cataphractarios, quos illi clibanarios uocant, decem millia in bello interemimus, eorum armis nostros armauimus. Marcellinus libro decimosexto: Et incedebat hinc inde ordo geminus armatorum, clypeatus atq; cristatus, corusco lumine radians, nitidis loriceis indutus: sparsimq; cataphracti equites, quos clibanarios dicitant. Nazarius in Panegyrico ad Constantinum: Operimento ferri equi atq; homines pariter obsepti, clibanarijs in exercitu nomē est. Modestinus de Vocabulis rei militaris: Bini cataphracti equi iungebantur ad currum, quibus insidentes clibanarij, sarissas, hoc est, longissimos contos in elephantum dirigebant. Clibanarij itaq; dicuntur, qui ferro & armis muniti, ad bellum proficiscuntur, quasi more testudinis, cui clibanus forma est, arcuati, & armis muniti.

DE CN. POMPEIO MAGNO.

CNEUS Pompeius expertæ felicitatis, ad Mithridaticum bellum miserat: cæsis duobus & quadraginta millibus hostium, castra eius inuasit. Mithridates enim cum duobus comitibus, & uxore, Bosphoron fugit. Ibi desperatione rerum suarum, uenenum hausit: & cum uis ueneni parum ageret, à milite suo, ut ferro percuteretur, imperauit. Pompeius auxiliatorem Mithridatis Tigranem Armeniorum regem persequutus est. ille se, oblato diademate, apud Artaxata dedit. Receptæ sunt ab eo Mesopotamiæ, Syriæ, & aliquanta pars Phœnicis, atq; intra Armeniam minorem regnare

A regnare permiffus est. Idem Pompeius† Bosphoronianis & Colchis Aristarchum regem imposuit. Cum Albanis confligit, Orchodo Albanorum regi ter uicto pacem dedit, Hiberiam cum Arsace rege in deditio-
nem accepit, Sarracenos, & Arabes uicit. Iudæa capta, Hierosolymam obtinuit. cum Persis foedus fecit: rediens apud Antiochiam, Daphnensem lucum, loci delectatus amœnitate, & aquarum abundantia, addito nemore consecrauit.

*Bosphor-
nis.

Hæc omnia Iornandes in suos Annales transtulit, sententia seruata, uerbis paucis mutatis, quæ sic sonant: Pompeius illico ueniens, nocturno prælio in minore Armenia super Mithridatem irruens, quadraginta duo millia Armeniorum eius proster-
nens, castra succendit. Vnde Mithridates cum uxore & duobus satellitibus fugiens, Bosphoron uenit: nimiaq; desperatione detentus, uenenum accepit. Sed dum nec sic mors ei accideret, alterum e duobus satellitum rogauit, ut se perimeret. Pompeius autem maioris Armeniæ regem dum persequeretur, quod Tigrani contra Romanos auxilium commodasset: ille in Artaxata urbe regno deposito, ultrò diadema suum Pompeio obtulit. Sed Pompeius pietate ductus, ultra maiorem Armeniam ei concessit regnare, auferens ab eo Mesopotamiam & Syriam, partemq; Phœniciæ cum Armenia. Nam Bosphoranis Colchisq; Aristarchum regem Pompeius præposuit. Albanos insequens, Orodem regem eorum tertio superauit: ad postremum rogatus, pacem concessit. Hiberiam similiter cum Arsace rege in deditio-
nem accepit. Sarracenos Arabesq; exuperans, Hierosolymam Iudææ captiuaui. Cum Persis foedere percusso reuertens, Daphnensem agrum Antiochenis concessit, ob nimiam loci amœnitatem, pro munere. hæc ille. Sed latissimè hæc omnia Appianus in Mithridatico, qui Bituitum appellat militem percussorem domini, cum Liuius Bithocus dicitur. Hæc enim omnia proluxè scribebat Liuius, libro centesimo primo & secundo, si extarent. Florus hoc idem bellum Mithridaticum libro tertio explicat. Sed & Frontinus libro primo Stratagematum, capite primo, meminit Mithridatis. Velleius Paternus libro de Cn. Pompeio sic scribit: Penetrata cū uictoria, Media, Albania, Hiberia: ac deinde flexū agmen ad eas nationes quæ dextra atq; intima Ponti incolunt, Colchos Heniochosq; & Achæos. Et oppressus auspicijs Pompeij, in sidij filij Pharnacis Mithridates, ultimus omnium iuris sui regum, præter Parthicos. Tum uictor omnium quos adierat gentium Pompeius, suoq; & ciuili uoto maior, & per omnia fortunam hominis egressus, reuertit in Italiam, cuius reditum fauorabilem opinio fecerat. Quippe pleriq; non sine exercitu uenturum in urbem affirmabant, & libertati publica statutorum arbitrio suo modum. Quo magis hoc homines metuerant, eo gratior ciuili tantum Imperatoris reditus fuit. Omni quippe Brundisij dimisso exercitu, nihil præter nomen Imperatoris retinens, cum priuato comitatu, quem semper uacare illi moris fuit, in urbem redijt: magnificentissimumq; de tot regibus per biduum egit triumphum, longeq; maiorem omni ante se. illata pecunia in ararium, præter quam à Paulo ex manubijs intulit. Cæterum in proprijs nominibus quandoq; error fit. Appianus Orazen Albanorum, Totum Hiberorum reges uocat. Sed error est codicis, quia in fine libri Ortocen Hiberum, Orizen Albanum regem scribit. Plutarchus in Pompeio, Cosim Albanum ducem uocat. Florus uerò in tertio, Orodem regem Colchorum, Arthacem appellat regem Hiberorum: qui Hiberis imperitabat, & liberos obsides dare cogebat. Belli Mithridatici seriem si breuiter & succinctè legeru-
eris, ac quid Lucullus, quid Pompeius cum illo egerint, ad Orosium libro sexto, & priora quinque capita libri euolue, quæ tibi hunc Sextum Ruffum clarior reddent: ubi regum quoq; nomina pulchrè inuenies, quæ corruptè passim leguntur. De Iudæa capta, & Hierosolyma à Pompeio subacta, licet copiosissimè de Bello Iudaico Iosephus octo libris scribat, tamen pulchro compendio Tacitus in uigesimalimo primo libro, ut nunc sunt distincti libri, rem sic explicat: Romanorum pri-

† Al. nullas

mus Cn. Pompeius, Iudæos domuit, templumq; iure uictoriæ ingressus est. Inde A
 uulgatum† Illas inuis deum effigies, uacua se dem & inania arcana. Muri Hiero-
 solymorum diruti, delubrum mansit. Mox bello ciuili interno, postquam in diti-
 onem, M. Antonij prouinciæ cesserant, rex Parthorum Pacorus Iudæa potitus, in-
 terfectusq; à Pub. Ventidio, & Parthi trans Eufratem redacti. Iudæos C. Sotius
 subegit. Regnum ab Antonio Herodi datum, uictor Augustus auxit. Post mortem
 Herodis, nihil expectato Casare, Symon quidam regium nomen inuaserat. Is à Quin-
 tilio Varo, obtinente Syriam, punitus: & gentem coercitam, liberi Herodis tri-
 partito rexere. Sub Tiberio quies. Deinde iussi à C. Casare effigiem eius in tem-
 plo locare, arma potius sumpserunt: quem motum, Casaris mors diremit. Claudius de-
 functis regibus, & ad modicum redactis, Iudæam prouinciã equitibus Romanis ac
 libertis permisit. E quibus Antoninus Fœlix per omnem sæuitiam ac libidinẽ ius re-
 gum seruili ingenio exercuit, &c. per hæc uerba, & sequentia Ruffi clarius intelli-
 guntur. Cæterum Artaxata regia Tigranis erat, in qua & liberi eius & infantes erant,
 ab Artaxo, ductu Hannibalis condita, ut late Plutarchus in Lucullo scribit: cuius fre-
 quenter Cornelius Tacitus meminit, & Marcellinus. Daphne autem urbs amœ-
 na prope Antiochiã, religione sacra, quam sic Strabo in decimosexto describit: Vl-
 terius est Daphne ad stadia quadraginta, mediocris habitatio, & lucus ingens, &
 opacus, fontanis aquis irriguus: in cuius medio est phanum, asylum, & Apollinis ac
 Dianæ delubrum, in quo Antiochenes finitimi festa celebrare consueuerunt. Luci
 ambitus est stadiorum octoginta. Prope urbem Orontes labitur. Sunt autem in eo
 spectatissimæ lauri, autore Ausonio, unde & nomen sumpsit. Addit Philostratus,
 alibi insolitas in eo nasci cupressos, in memoriam Cyparissi, quem Apollo dilexit, cui
 ille lucus est sacer. Sed & eius meminit Arrianus, Pausanius, Casar, Iulius Capitoli-
 nus in Antonino philosopho: & Claudianus poeta,
 Lambit Apollinei nemoris nutritor Orontes.

Item Procopius belli Persici libro secundo, & Ruffinus in sacra historia libro decimo. B
 Hinc est, quod imperator Theodosius sub graui pœna prohibet, ne arbor ex luco
 Daphnensi excidatur: ut est uidere C. libro undecimo, de cupressis ex luco Daphnen-
 si, uel pascuis per Aegyptum non excidendis. Dionysius poeta sic hunc locum de-
 scribit eleganter:

Hic nemorosa uirent Daphnes loca, celsa cupressus

Erigitur, ramos innectit laurus odora.

Crine Dioneo myrtus diffunditur, altræ

Confurgunt pinus, & cœlum sibila pulsant

Robora, mollicomis tellus insternitur herbis.

Marcellinus in decimonono scribit, temporibus Constantij, apud Daphnem amœ-
 num illud & ambitiosum Antiochiæ suburbanum, uisu relatuq; horrendum esse na-
 tum monstrum: infantem scilicet ore gemino, dentibus cum binis, & barba, quatu-
 orq; oculis, & breuissimis duabus auriculis, &c. Florus item libro tertio huius rei sic
 meminit: Necnon in meridiem uerso agmine, Libanum Syriæ, Damascumq; trans-
 gressus, per nemora illa odorata, per thuris & balsami syluas, Romana circumu-
 lit signa.

DE M. CRASSO.

M. Crassus, Consul, aduersus rebellantes Parthos missus est. Is cum
 pacem, missa à Persis legatione, rogaretur, apud Ctesiphontem re-
 sponsurum se ait: qui apud Zeugma traiecit Euphratem, à transfuga quo-
 dam Macoro inductus, ad ignotam camporum solitudinem descen-
 dit, ibi undiq; circumuolantibus sagittariorum agminibus, à Syllace &
 Surena

A Surena præfectis regijs est cinctus exercitus, & ui telorum obrutus. Ipse Crassus cum ad colloquium sollicitatus, uiuus penè capi posset, repugnantibus Tribunis euaserat: & dum fugam petit, occisus est. caput eius cum dextera manu resectum, ad regem perlatum est: atque ita ludibrio habitum, ut faucibus eius aurum liquefactum infunderetur. scilicet ut qui ardens cupiditate prædandi, pacem regi rogatus abnuerat, etiam mortui eius reliquias auri flamma combureret.

Liuius id libro centesimosexto scribebat: Appianus in lib. cui titulus est Parthicus, Iustinus lib. quadragesimosecundo: Florus libro tertio, tit. de bello Parthico: Eutropius lib. sexto cap. sexto: Iosephus item lib. Antiquitatum decimoquarto, cap. decimoquarto. Sed omnium copiosissimè Plutarchus in Crasso. Iornandes etiam in suis Annalibus hoc repetiuit his uerbis: His & alijs rebus in Syria bene gestis, unius foedauit auaritia. Nam Crassus c o s. dum Parthico inhiat auro, undecim legiones penè cum suo capite amisit: in cuius conspectu & filius hostilibus telis effossus, & ipse peremptus, caputq; eius præcisum cum dextera manu ad regem deportatum, ludibrio fuit, neque indigno. aurum enim liquidum in rictum oris infusum est, ut cuius animus arserat auri cupiditate, eius etiam mortuum exangue corpus auro ureretur. Cæterùm Appianus transfugam illum Abarum Arabem uocat, Floro Mezeras Syrus dicitur. Plutarchus Arimanem appellat, Arabum principem, uirum ad fallendum aptissimum. Præterea Appianus & Florus, itemq; Plutarchus, non apud Ctesiphontem, sed apud Seleuciam, se responsurum, Crassum dixisse, scribunt. cui etiam unus ex legatis Agisses nomine respondisse fertur: Prius in hac palma manus setæ nascentur (inquit) quam tibi Seleuciam conspiciendi sit potestas. Est autem Seleucia metropolis Assyriæ, à Nicatorè aedificata, prima huius nominis, & magnitudine & potentia, Straboni: quam item Plinius suo tempore Babyloniam uocatam dicit. A Traiano primùm, deinde à Parthis occupata, rursum à L. Antonio Imperatore recepta. Hic iuxta Regum solet esse hybernatio. nam in Bactrianis æstiuare dicuntur Eustathio. Zeugma autem, ut in undecimo scribit Strabo, urbs est iuxta Euphratem, Satraparum regio appellata, quò tributa conferebantur: Plinio. Ctesiphon uerò regia ciuitas, à Parthis aedificata ad Euphratis ripam, terminus olim populi Romani, quò Traianus peruenit: fatoq; quodam datum uidebatur, eam transire non licere sine incommodo, quod etiam in Probo principe clarum est. Hanc Vardanes instituit, Pacorus ampliauit, teste Marcellino in uigesimalotertio. Plutarchus item Scyllacis ac Surenae, in Crasso meminit. Surenas autem apud Persas nomen dignitatis est, post regiam: quasi prætorem dixeris, aut alium quemuis magistratum, ut Zozimus tradit, & Marcellinus in uigesimoquarto: ut est apud Sarracenos Phylarchus, quod superius annotauimus. Sed hic Surenas, teste Plutarcho, non humili aut obscuro loco inter Parthos oriundus erat, sed qui diuitijs, genere, atque gloria secundus à rege numerabatur. Corporis autem robore ac fortitudine, ætatis suæ Parthorum omnium potentissimus, forma uerò ac magnitudine corporis supra cæteros omnes admirabilis: & cætera, quæ latè illis scribit Plutarchus.

DE C. CASSIO, ET P. UEN-

tidio Basso.

C. Cassius quæstor, uir strenuus, Crassi reliquias fusi collegit exercitus, contra Persas in Syriam irrumpentes. Ter cum summa admiratione conflixit, eosq; trans Euphraten relictos uastauit. Parthi Labieno duce, qui Pompeianarum partium fuerat, & uictus ad Persas re-

fugerat, in Syriam irruerunt, ac totam prouinciam occupauerunt. Sed A
 P. Ventidius Bassus Parthos, qui duce Labieno Syriam inuaserant, oc-
 currens in Caparo monte, cum paucis fugauit: Labienum occidit, per-
 † Al. Parthos sequutus est † Persas, & ad internecionem strauit. Qua congressione
 Pacorum regis filium, die qua Crassus uictus fuerat, occidit: ne ali-
 quando Romani ducis mors inulta relinqueretur. Ventidius de Par-
 this triumphauit.

Iornandes quasi simia Ruffum imitatus, sic scribit in Annalibus: Reliqui uerò
 infelicis exercitus, quo quemque rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamq; di-
 stracti, uix cladis tantæ nuncium retulerunt. Hac ergo clade, Parthi altius animos
 eleuantes, per Pacorum ducem Syriam inuadunt, ducemq; Labienum, quem du-
 dum ceperant, exercitui præponentes, contra socios, id est, Romanos, prælio diri-
 gunt. Sed Ventidius Bassus Persas sub utroque duce Syriam depopulantes, supe-
 ratos effugat, Labienumq; interficit. Pacorum uerò, regium iuuenem, telis undique
 circumseptum extinxit: moxq; capite eius dempto, & circumlato per urbes quæ de-
 sciuerant, Syriam sine bello recepit. Sic Crassianam cladem Ventidius Pacori capi-
 te, Labieniq; morte pensauit. Sed de hac re latè apud Appianum in Parthico. Histo-
 ria uidenda est & apud Plutarchum in Antonio. Copiosissimè Lilius scribebat de
 C. Cassio, quæstore Crassi, libro centesimo octauo. Sed de P. Ventidio & Labie-
 no, libro centesimo & uigesimo septimo, & sequenti. In eius Abbreviatore perpe-
 ram C. Cassius & L. Ventidius impressum est. Videndus est etiam Florus libro quar-
 to, de bello Parthico, duce Ventidio: cuius & Tacitus meminît libro uigesimo pri-
 mo. Sed & Iulius Frontinus libro primo, item libro secundo, capite secundo, inge-
 niosum Ventidij stratagema commemorat. Hic solus (inquit Plutarchus) usque ad B
 ætatem nostram triumphauit de Parthis: homo obscuro loco natus, sed celsi animi,
 & magnarum rerum cupidus. De eius etiam triumpho Appianus, qui unà cum Plu-
 tarcho, in Cyristo, non Caporo, siue in Cyristica regione, Labienum occisum scri-
 bit. Est autem Cyristica regio, teste Strabone in sextodecimo, usque in Antiochen-
 sem agrum extensa. A septentrione est mons Amanus, non procul etiam Coma-
 gena, quibus Cyrista coniungitur, eò usque extensa. Hoc in loco est Tindarus ciui-
 tas, Cyristica regionis arx, & aptum latronibus receptaculum: & aliud quoddam,
 nomine Heraclium. Circa hæc loca Pacorus, qui erat natu grandior ex Parthi filijs,
 ducto in Syriam exercitu, à Ventidio deletus est. Perperam impressum est in uul-
 gatis codicibus, Ventidio deletus est. Sed diligenter uidendus est Iustinus libro qua-
 dragesimo secundo, ubi hæc omnia clarè, & de Pacoro multa, & de Cassio similiter.
 Non autem hic L. Cassius, ut uulgati habent codices, sed C. Cassius appellabatur,
 qui in Philippicis postea contra Octauium & Antonium pugnans perijt. L. uerò
 Cassius prioris ex fratre nepos fuit, & alius L. Cassius superioris frater. Item alius
 fuit Cassius Parmensis. huius Cassij meminît Appianus in quarto Ciuilium, qui e-
 tiam in Rhodo insula eruditum Græcis literis atque enutritum dicit. Tanta autem
 formido Parthis per hunc Cassium iniecta est, ut intra Mediæ & Mesopotamiæ fi-
 nes sese omnes reciperent, tribus continuis pugnis summa ui superati, ut Plutar-
 chus in Antonio tradit. Hanc etiam historiam Eutropius libro septimo tangit, ca-
 pite secundo.

DE M. ANTONIO.

M. Antonius in Mediam ingressus, quæ nunc Medena appellat, bel-
 lum Parthis intulit, & primùm eos tricit. Post duabus legionibus a-
 missis, cum fame, pestilentia, tempestatibusq; premeretur, uix per Arme-
 niam Persis insequentibus, exercitum reuocauit: tanto per momenta rem-
 porum

A porum terrore percussus, ut à gladiatore suo percuti postularet, ne uiuus ueniret in hostium potestatem.

Ioanndes in suis Annalibus: Nec sic contentus Po. Ro. Crasianum interitum obliuisci, nisi adhuc sauiat in Parthos. Nam M. Antonius in Madienam ingressus, contra eos arma commouit. Ibi primùm eos superans, dehinc cum duabus legionibus inedia hyemeq; correptus, uix in Armeniam Parthis sequentibus fugit, ibi ereptus est. Sed historiam integram inuenies latissimè apud Plutarchum in Antonio, Appianum in Parthico, Florum libro quarto de bello Parthico Antonij. Liuius hoc scribat lib. ab Vr. con. centesimo trigesimo. In eius abbreviatore perperam ibi scribitur C. Antonius, pro M. Antonio. Iustinus libro quadragesimosecundo sic scribit: Huic Antonius propter auxilium aduersus se & Cæsarem latum, bellum cum sedecim ualidissimis legionibus intulit. sed grauitè multis praelijs uexatus, à Parthia refugit: qua uictoria insolentior Phraates redditus, cum multa crudeliter consuleret, in exilium à populo suo pellitur.

DE OCTAUIANO AUGUSTO.

S Vb Octauiano Augusto Cæsare, Armenia cum Parthis conspirauit. Caius Cæsar nepos Augusti, cum exercitu missus ad Orientem, cum per Maiestatem Romani nominis facile cuncta sedasset, atque ei Armenij, qui tunc temporis ualidiores erant, Parthos dedissent, iudicesq; ex instituto Pompeij, dictis gentibus Caius Cæsar præficeret, Domnes quidam, quem Parthis Arfaces præposuerat, proditione simulata, libellum, in quo scripti thesauri continebantur, obtulit. Quem cum Romanus Imperator legeret intentius, cultro aggressus Caium uulnerauit. percussor quidem à militibus confossus est: Caius uulneratus, reuersus in Syriam obiit. Parthi ad satisfactionem tam audacis admissi, obsides tunc primùm Octauiano Cæsari dederunt, & erepta sub Crasso signa retulerunt. pacatis gentibus Orientis, Augustus Cæsar etiam Indorū legationem primus accepit.

Scribat hoc latissimè Liuius libro ab Vrbe cõdita centesimo trigesimo nono: Iustinus pulchrè libro quadragesimosecundo. Suetonius in Augusto, rubrica uigesimali prima: Parthi quoque & Armeniam uendicanti facile cesserunt, & signa militaria quæ M. Crasso & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt. Obsides insuper obtulerunt. De ijs obsidibus Strabo libro decimosexto sic scribit: Parthi prius Romanorum amicitiam colebant. Postea Crassum, qui belli initiũ fecit, ulti sunt: quam nec ipsi non paria inuenerunt, quum bellum accendissent, Pacorò in Asiam missò. Antonius uerò Harmenij consilio proditus, malè pugnauit. At Phraates qui illi successit, tantum circa Cæsaris Augusti amicitiam studuit, ut etiam illi trophæa remitteret, quæ Parthi de Romanis erexerant. Et uocato in colloquium Tito, qui per id tempus Syriæ præerat, quatuor ei filios legitimos obsides tradidit, Saraspadem, Cerospadem, Phraanem, & Boonem: & duas eorum uxores, & filios quatuor, seditionem metuens, & ne sibi insidiæ struerentur. Intelligebat enim, neminem aduersum se præualiturum, si nullum ex Arsacio genere assumpsisset: propterea quòd Parthi ualde Arsaciorum sunt amantes. Filios itaque eminus ablegauit, uolens eam spem maleficijs auferre. Quare eius filij quicumque supersunt, Romæ publicè ac regulariter curantur. sic Strabo. Itaque tota Parthia ex Crasiano siue Antonij exercitu captiui recollecti sunt, signaq; cum ijs militaria Augusto remissa. Sed & filij nepotesq; Phraatis obsides Augusto dati: plusq; Cæsar magnitudine nominis sui fecit, quam armis alius Imperator facere potuisset. Cæterum de Cæsare historia sic se habet.

se habet. Augustus duos habuit nepotes, Caium & Lucium. Lucius Massylia in glo
 rius moritur. Hunc Caium cum mitteret ad Orientem, rogauit deos, ut illum comita
 retur beneuolentia Pompeij, audentia Alexandri, ipsius uero fortuna. Sed uota irri
 ta fuerunt: quia a percussore interfectus est. Vnde paedagogus atq; Cai ministri, cum
 ex uulnere perisset Caius, coeperunt superbe & auaře grassari atq; praedari in provin
 cia. Itaq; ab Augusto affecti sunt supplicio capitali, & in flumē precipitati, quo olim
 supplicio usus est Alexander in seditiosos. Tacitus primo historiarū succinctē hanc
 rem. Sed Velleius hanc historiam non inconcinne in posteriori uolumine signat,
 ijs uerbis: Breue ab hoc intercesserat spacium, post relegatam Iuliam in exiliū, quum
 C. Caesar ante alijs prouincijs adsidendo obitis, in Syriam missus, conuento prius
 Tiberio Nerone, cui omnem honorem ut superiori habuit, tam uariē se ibi gessit, ut
 nec laudaturum magna, nec uituperaturum mediocria, materia deficiat. Cum rege
 Parthorum iuvene excellissimā insula, quam amnis Euphrates ambiebat, aequato
 utriusq; partis numero coijt. Quod spectaculum stantis ex diuerso hinc Romani, il
 linc Parthorum exercitus, cum duo inter se eminentissima imperiorum & hominum
 coirent capita, perquam clarum & memorabile, sub initia stipendiorum meorum tri
 buno militum mihi uisere contigit. Prior Parthus apud Caium in nostra ripa, poste
 rior hic apud regem in hostili epulatus est. Quo tempore M. Lollius, quem ueluti mo
 deratorem iuuentae filij sui Augustus esse uoluerat, perfida ac plena subdoli ac uersu
 ti animi consilia, per Parthum indicata Caesaris ira euulgauit: cuius mors intra paucos
 dies fortuita an uoluntaria fuerit, ignoro. Sed quam hunc decessisse latati homines,
 tam paulo post obisse Censorinum in iisdem prouincijs, grauiter tulit ciuitas, uirum
 demerēdis hominibus genitum. Armeniam deinde ingressus, prima parte introitus
 prosperē gessit: mox in colloquio (cui se temerē crediderat) circa Artageram graui
 ter a quodam nomine Adduo uulneratus, ex eo ut corpus minus habile, ita animum
 minus utilem Reip. habere coepit. Nec defuit conuersatio hominum, uitia eius assen
 tatione alentium. Etenim semper magnae fortunae comes adest adulatio: per quaē eō
 ductus erat, ut in ultimo & remotissimo terrarum orbis angulo consenescere, quam
 Romam regredi mallet. Deinde reluctatus, inuitusq; reuertēs in Italiam, in urbe Ly
 cia (Lymiram nominant) morbo obijt: quum ante annum ferme quintum, Caesar
 frater eius Hispanias petens, Massylia decessisset. Hac ille. Sed tu lector, pro Arta
 geram meo periculo lege Artaxatam, quaē urbs est Armeniae maioris, de qua uide
 Ptolemaeum lib. Geograph. quinto, capite decimotertio, & tertiam Asiae tabulam.
 Sed & Florus clarissime rem hanc exequitur in quarto libro, ultimo titulo, in fine
 operis, cuius uerba subiicienda pro intellectu censeo: Ad orientem plus negocij
 cum Armenis. Huc alterum Caesar ex nepotibus suis misit: ambo fato breues, sed
 alter inglorius. Massylia quippe Lucius morbo soluitur: in Lycia Caius ex uulne
 re, cum Armeniam ad Parthos se subtrahentem recipit, Armenios uicto rege Tigna
 ne in hoc unum seruitutis genus Pompeius assueuerat, ut rectores a nobis recipere
 rent. Intermissum ergo ius, per hunc recuperatum, non incruento, nec inulto cum
 adortus utrum intentum libello, quem ut thesaurorum rationem continentem i
 pse porrexerat, stricto ferro cruentat uulnere in tempus. Caeterum Barbarus undiq;
 infesto exercitu oppressus, gladio & pyra, in quam se percussor immisit, superstiti
 etiam Caesari satisfecit. Sic est enim legendum: deprauati sunt ferme omnes im
 pressi codices. Domnes autem praefectus fuit Artaxatis, quaē regia Tigranis erat:
 ut non legatur rex Artaxates, sicut plerique. Huius etiam urbis Tacitus meminit
 libro decimotertio, quaē sub Nerone igne consumpta, & solo aequata est, de qua su
 perius etiam scripsimus. Et Tacitus in secundo, ubi describit nauigationem Germa
 nici in Armeniam, inquit: Igitur Germanicus in urbe Artaxata approbantibus nobi
 libus, circūfusa multitudine, in signe regium capiti eius imposuit. Caeteri uenerantes
 regem, Artaxiam consalutauere, quod illi uocabulū indiderant ex nomine urbis. De
 qua etiam superius, ubi de Gn. Pompeio egimus, scripsimus abundē.

DE NERONE.

A Nero, quem turpissimum Imperatorem Romana respub. est passa, amittit Armenias duas. Tunc legiones duæ sub iugum à Parthis missæ, extremo dedecore Romani exercitus sacra fœdauerunt.

Tranquillus in Nerone, rubrica trigesima nona: Ignominia accessit ad Orientem, legionibus in Armenia sub iugum missis, ægreq; Syria retenta est. Eutropius lib. 7. cap. 6. Armeniam Parthi sustulerunt, legionesq; Romanas sub iugum miserunt. Idem Orosius lib. septimo, capite quinto. Iornandes in Annalibus: Nero non solum non profuit Reipub. immò obfuit nimis. nam duas legiones in Armenia cum ipsa prouincia simul amittit, quæ Parthico iugo seruietes, grauem infamiam Romanis dederunt. Tacitus autem lib. decimotertio, de rebus à Nerone gestis, bellum Parthicum quomodo cœperit, eleganter scribit. sed & libro decimo quarto idem bellum explicat: in decimo quinto libro finem belli enarrat, & legiones sub iugum missas recenset elegantissimè. Lege lector, & lætaberis

DE TRAIANO IMPERATORE.

Traianus, qui post Augustum Romanæ reip. mouit lacertos, Armeniam recepit à Parthis, sublato diademate, regi Armeniæ maioris regnum ademit. Albanis regem dedit. Hiberos, Bosphoranos, Colchos in fidem Romanæ ditionis accepit. Ofroenorum loca, & Arabum occupauit. Carduenos & Marcomedos obtinuit. Antemusium opimam Persidis regionem, Seleuciamq; & Ctesiphontem ac Babyloniam accepit & tenuit. Vsq; ad Indiæ fines post Alexandrum accessit. In mari rubro classem instituit: prouincias fecit, Armeniam, Mesopotamiam & Assyriam, quæ inter Tygridem atque Euphratem sita, irriguis amnibus instar Aegypti fœcundatur. Porro inter Romanos & Persas, limitem Tygrim esse uoluit.

B Mirari quispiam posset, cur hic Ruffus noster inter cæteras præclare à Traiano res gestas, non meminerit, quomodo Daciam prouinciam fecerit, & Decibalum regem strauerit? Sed illud superius in prima opusculi parte signauit. Quod Dion latissimè in eius uita tradit: qui de Armenia subacta, & Armeniorum rege Parthamasire, quem grauius multauit, plura scribit: & quomodo Heniochorum regem prosequutus honore sit. Sunt autem Heniochi Scythiæ, Bosphoranis uicini. Cardimon item montem transgressus, Adiabenorum gentem subegit. Arbelam, Gangamela, Assyriæ oppida cepit. Babylonem subegit, & urbem Ctesiphontem inuasit. Tum mare rubrum ingressus, ut fines Indorum peragraret, more Alexandri Magni: quem sæpe felicem dictitabat, quòd hanc gentem adijisset, senectutem suam accusans. Post Arabiam petijt, & Agarenos rebellantes adortus est. Hæc Dion latissimè in eius uita prosequutus est. Carduena uerò, una ex quinque regionibus Transstygitanis, ut Marcellinus testatur. obtemperabat enim potestati Persarum, ut in decimo octauo scribit. In decimo autem quarto, ubi Mesopotamiæ tractus enarrat circa Assyriam, Osdroenem sæpe nominat: & prope Ciliciæ descriptionem, ibi etiam paulo post Anthinusiæ nominat. Frequens est mentio Osdroenæ, C. de fundis patrimonialibus, & passim alibi in Lampridio & Herodiano. Eutropius hæc loca & urbes cum populis explicat libro octauo, capite secundo, ubi de Traiano. Videndus est etiam Orosius libro septimo, capite octauo. Iornandes in Annalibus: Traianus de Dacia Scythisque triumphauit, Hiberosq; & Sauromatas, Osdroenos, Arabes, Bosphoranos, Colchos edomuit, postquam ad feritatem prorupissent. Seleuciam & Ctesiphontem, Babyloniamq; peruasit & tenuit. Necnon & in mari Rubro classem, unde Indiæ fines uastaret, instituit, ibiq; suam statuam dedicauit.

DE HADRIANO.

HAdrianum gloriae Traiani certum est inuidisse, qui ei successit in Imperio. Hic fortè propria ui deductis exercitibus, in Armeniam, Mesopotamiam & Assyriam concessit, & inter Romanos & Persas Euphratem limitem esse uoluit.

Iornandes in Annalibus sic scribit: Claret Hadrianū inuidum factis Traiani fuisse, quia mox ut ei successit, ilico nulla necessitate exercitum ad se reuocans, Mesopotamiam, Assyriamq̄ & Armeniam Persis reliquit, Euphraten flumen finem terminumq̄ inter Parthos Romanosq̄ constituens. Idem Eutropius libro octauo, capite tertio. Scripsit uitam illius eleganter, sed græcè, Dion: latissimè Spartianus latinè. Orosius item illius meminit lib. 7. cap. 3. Videndus est autem & Aurelius Sextus.

DE DUOBUS ANTONINIS.

ANtonini duo, Marcus & Verus, hic socer, ille gener, pariter Augusti imperatores, orbis æquata primùm potestate imperium tenuerunt. Sed ex ijs Antoninus iunior, ad expeditionem Parthicam profectus est. Multa ingentia aduersus Persas gessit feliciter. Seleuciam Assyriæ urbem cum quadringentis millibus hostium cæpit, ingenti gloria de Persis cum focero triumphauit.

Iulius Capitolinus Antoninorū uitas diligenter perscripsit, quas diligens lector leget. Sextus item Aurelius cap. decimosextimo, & sequenti. Eutropius lib. octauo, capite quarto. Sed & eodem capite sequenti ita scribit: li bellum contra Parthos gesserunt, qui post uictoriam Traiani tum primùm rebellauerunt. Sed Antonius Seuerus ad id profectus est, qui Antiochiæ & circa Armeniam agens, multa per duces suos & ingentia patrauit. Seleuciam Assyriæ urbem nobilissimam cum quadringentis millibus hominum cæpit, Parthicumq̄ triumphum reuexit: cum fratre eodemq̄ focero triumphauit. Idem, & aliquanto clarius, Orosius libro septimo, capite nono. Sed & Iornandes in suis Annalibus.

DE SEPTIMIO SEUERO.

Septimius Seuerus Apher, acerrimus Imperator, Parthos strenuissimè uicit, Adiabenos deleuit, Arabes obtriuuit, Arabiam prouinciam refecit. Huic cognomina ex uictorijs acquisita sunt. Nam Adiabenicus, Parthicus, & Arabicus cognominatus est.

Adiabena regio, quæ ad Babyloniam uergit, magna parte in plano sita est, teste Strabone in decimosexto: nonnunquam Armeniæ adhæret. Vocantur autem Adiabeni & Saccopades. Vitam Septimij Seueri latissimè Herodianus libro secundo & tertio descripsit. & item Aelius Spartianus. Sed & Orosius lib. septimo, capite undecimo: Eutropius libro nono, capite decimo: ac Sextus Aurelius, cæteri q̄. Iornandes in Annalibus, eadem penè quæ Ruffus. Sed & qua fortuna Parthos præter spem deuicerit, nemo pulchrius quàm Herodianus in tertio explicat.

DE ANTONINO CARACALLA.

ANtoninus cognomento Caracalla, filius Seueri Imperatoris, expeditionem in Parthos parans, in Osdroena apud ciuitatem Edeffam propria morte obiit, & ibidem sepultus est.

Edeffa ciuitas Mesopotamiæ, cuius meminit Ptol. lib. quinto, cap. 13. tabula quarta Asiæ: quam sacram urbem Strabo in 16. appellat. Cuius etiam meminit Stephanus, quòd inter aquarum impetus sita, hoc nomen habeat. Hanc Hebræi Harac uocant, ad quam

A ad quam Tobias filium misit Gabelo, ut habent literæ sacræ. Hanc B. Thadeus Apostolus ad fidem Christi, prædicationis diuini uerbi ac miraculorum uirtute conuertit. Eadem Thomæ Apostoli ossibus decorata, in qua olim Abagarus rex fuit: qui datus ad dominum IESVM epistolis, fide promeruit, scripta Dei manu responsa accipere, ut tradit Eusebius libro primo historiae Ecclesiasticæ, cap. 15. Temporibus Balduini tertij regis Hierosolymitani, à barbaris est direpta. Sed quod scribit, eam esse in Oseroena, superius scripsimus, eum tractum esse haud longè à Mesopotamia. Nam & Herodianus in sexto libro Osroenorum meminit, quos Alexander imperator secum contra Germanos duxit. Et in septimo, militum Osroenorum defectionem à Maximiano Cæsare scribit. Iureconsultus præterea, C. de fundis patrimonialibus, L. omnes fundi, Osroenæ meminit: licet illic Odrozena perperam scriptum sit. Et sequenti libro de milit. ueste. L. prouinciæ. Cæterum de Caracalla imperatore Herodianus lib. 4. abundè, item Spartianus, item Orosius lib. 7. cap. 11. Eutropius lib. 8. cap. 11. Sextus Aurelius quoq; & cæteri. Sed quod Ruffus tradit, ipsum propria morte obiisse: Herodianus scribit, ipsum occisum à Martiali, dum requisita naturæ solus perageret prope Caras, siue (ut alij) inter Canras & Edessam. Adde quòd Romæ arcus nobilis sub radicibus Capitolij, cognomina huius imperatoris & patris sui habet: qui in memoriã patris ac filij Caracallæ (quia M. Aurelius Antoninus Pius & ipse dictus est) extruebatur olim. Sunt autem inscriptiones huiusmodi:

B IMP. CAES. SEPTIMIO M. F. SEVERO PERTINACI: AVG. P. P. PARTHICO. ARABICO. ADIABENICO. PONT. MAX. TRIB. POT. XI. IMP. XI. COS. III. PROCOS. ET IMP. CAES. M. AVRELIO L. F. ANTONINO. AVG. P. F. TRIB. POT. VI. COS. PROCOS. P. P. OPTIMIS FORTISSIMISQVE PRINCIPIBUS OB REMPVB. RESTITVTAM, IMPERIVMQVE POP. ROM. PROPAGATVM, INSIGNIBVS VIRTVTIBVS
BEORVM DOMI FORISQVE S. P. Q. R.

Iornâdes in Annalibus sic huius Imperatoris meminit: Antoninus cognomẽro Caracalla, filius Seueri, regnauit annis septẽ. Nam ideo hoc nomẽ nactus est, quòd eiusdem uestium genera Romæ de manibus erogans, sibi nomen Caracalla, & uesti Antoniana dederit. Hic enim Imperator, dum contra Persas mouit procinctum, Odroenæ Edessa defunctus est.

DE ALEXANDRO IMPERATORE.

AVrelius Alexander quasi fato quodam in exitium Persicæ gentis natus, iuuenis admodum Romani gubernacula suscepit imperij. Ipse Persarum regem nobilissimum * Axtaxaten gloriose uicit. Hic Alexander Sacrorum scriniorum magistrum habuit Vlpianum iuriconsultum. De Persis spectabili pompa triumphauit.

Alexandri uitam scripsere diligentissimè duo insignes scriptores, qui extant integri (neq; enim nunc de Dione Græco loquendū censẽo) inter Græcos Herodianus, inter Latinos Aelius Lampridius. Sed Herodianus lib. 6. suorum temporum, tradit, Alexandrum exercitum amisisse fame morboq; cõfectum, uictumq; potius quàm uictorem extitisse. Illicq; rex Persarū Artaxares dicitur, siue Artaxates. Lampridius autem scribit, Alexandrū Imperatorẽ regem Persarū Artaxerxen potentissimū uicisse, speciosissimūq; triumphū de eo egisse, quòd illic latissimè uidebis: quem sequitur & Orosius lib. 7. cap. 11. & Eutropius lib. 8. ca. 14. Et Iornâdes in Annalibus. Sed hi omnes regem Persarū Xerxen appellāt. Cæterum de Vlpiano sic Lampridius: Vlpianū pro tutore habuit primū repugnātẽ matre, deinde gratias agente, quæ saepe à militū ira eum obiectu purpuræ summæ defendit. atq; ideo summus fuit Imperator, quòd eius consilijs præcipue remp. rexit. Videnda est oratio Alexandri apud Lampridium; quam ad P. C. habuit, narrās quomodo Persas uicerit. Vbi inter cætera inquit: cxx. f. M. equis

M. equitum eorum fudimus, cataphractarios (quos illi Clibanarios uocant) X. M. in bello intereminus, eorum armis nostros armauimus.

DE GORDIANO.

SVb Gordiano Augusto ex iuuentutis acri fiducia rebellantes Parthi, Singentibus prælijs contusi sunt: isq; de Perside rediens uictor, fraude Philippi, qui præfectus prætorio eius erat, occisus est. Milites eius tumulum in uigesimo miliario à Circeo castro, quod nunc extat, ædificauerunt, atq; exequias eius Romam cum magna reuerentia deduxerunt.

Tres fuerunt Gordiani: senior, qui Proconsulatum Aphricæ gessit, quem milites ui impulerunt, ut imperium assumeret, ut tradit Herodianus in septimo. Is postea filiū Cæsarem fecit. Senior se laqueo suspendit. Carthagini Gordianus iunior in exercitu occisus est. Gordianus nepos cum annorū esset ferme tredecim, princeps ab uniuersis declaratus, Romanum suscepit imperium: de quo hic noster Ruffus scribit. Scripsit pulcherrimum libellum de his tribus Gordianis Iulius Capitolinus, qui extat, in quo de hoc nostro Gordiano sic inquit: Profectus est cōtra Persas exercitu ingenti, & tanto auro, ut uel auxilijs uel militibus facile Persas uinceret, & c. quæ sequuntur. Circeum castrū idem scribit in cōfinibus Persidis esse, ubi in eius tumulto titulus scriptus esset literis Latinis, Græcis, Persicis, Iudaicis, & Aegyptiacis. Quanquā Marcellinus lib. 23. locum illum ubi Gordiani tumultum se uidisse narrat, Zaitan appellat, id est, dea arbor. Videatur & Orosius libro 7. cap. 12. Eutropius libro 9. cap. tertio, Iordanes in Annalibus.

DE VALERIANO ET GALIENO.

Valeriani infausti principis fortunam tædet referre. Is cum Galieno susceptum imperium. Sed hunc exercitus, Galienum Senatus imperatorem fecit. Ex quibus in Mesopotamia aduersus Persas Valerianus congressus, à Sapore Persarū rege superatus est: & captus, in dedecore seruitutis consenuit. Sub Galieno Mesopotamiam inuasam, & Assyriam etiam sibi uendicare Persæ cœperunt, nisi (quod turpe dictu) Odenatus decurio Palmyrenus, collecta Assyriorum agrestium manu, acriter restitisset: & fuis aliquoties Persis, non modò nostrum limitem defendisset, sed etiā ad Ctesiphontem Romani ultor imperij (quod mirum est dictu) penetrasset.

Trebellius Pollio, Valeriani & Galieni, patris & filij, uitas uenustissimè scripsit, in quo singula latissimè uidebis, quæ spectant ad autorem nostrum, ubi de Odenato Palmyreno sic scribit: Odenatus Palmyrenus collecto exercitu rem Romanam propè in pristinum statum redegit. Cæpit Regis thesauros, cæpit etiam quas thesauris chariores habent Parthici reges, concubinas. Quare magis reformidans Romanos duces Sapor, timore Balistæ & Odenati in regnum suum ocysus se recepit. Videndi sunt autem & Orosius lib. 7. cap. 14. & sequenti: & Eutropius lib. nono, cap. octauo, nono, & duodecimo: ac Sextus Aurelius in trigesimo secundo, & tertio. In litera autè est legendum, limitem, non militem, ut ferè omnes codices habent: ut est, limes Orientalis, limes Rhæticus, in autoribus antiquis.

DE AURELIANO.

AVreliani imperatoris gloriæ, Zenobia Odenati uxor accessit. Ea enim post mortem mariti, ditione feminea Orientis tenebat imperium: quam Aurelianus, multis clypeatorum & sagittariorum millibus fretus, apud

† al. Clibanariorum.

A apud Emesam, haud procul ab Antiochia, uicit, & captam Romæ triumphans ante currum duxit.

Flavius Vopiscus Aureliani uitam in literas quàm diligentissimè misit, in cuius medio hæc uerba ponuntur, quæ ad nostrum Ruffum faciunt: Pugnatum est post hæc de summa rerum contra Zenobiam, & Zabam eius socium, apud Emessam magno certamine. Cumq; Aureliani equites fatigati iam penè discederent, ac terga darent, subito ui numinis, quod postea proditum, hortante quadam diuina forma, per pedites etiam equites restituti sunt. Fugata est Zenobia cum Zaba, & plenissimè parata uictoria. Recepto igitur Oriētis statu, Emessam uictor Aurelianus ingressus est, ac ad templum Heliogabali statim tetendit, quasi communi officio uota soluturus. De Zenobia uide Trebellium Pollionem, qui tyrannos simul complexus est. Vide & Eutropium lib. 9. cap. decimo quinto: Orosium lib. septimo, cap. 15. Cæterum Emessa, à qua Emesseni dicuntur, urbs insignis Phœnicia mediterranea, circa Libanū montem. Emessenorum meminit Plinius lib. 5. cap. 23. Strabo in decimosexto, Antoninus in Itinerario. Dicitur hæc & Emesa: quanquam & Græci dicunt Emison. Sunt & qui neutro genere Emisa plurali numero scribāt, ut Stephanus & Eustathius attestantur. Dionysius Apher in sua Periegesi, Ruffo Auieno Paraphraste, sic meminit:

Et qua phœbæa procul incunabula lucem
Prima fouent, Emisæ fastigia celsa reident.
Nam diffusa solo latus explicat, ac subit auras
Turribus in cœlum nitentibus: incola claris
Cor studijs acuit, sed & amplius imbuit ordo.
Deniq; flauicommo deuoti pectora soli
Vitam agitant: Libani frondosa cacumina turgent,

B Et tamen ijs celsi certant fastigia templi.
Corrupti libri hoc loco non Emesam, sed Hymas habent. Et ideo etiam deceptus Iornandes in Annalibus inquit, Aurelianus apud Hymas uicum Antiochiæ superauit.

DE CARO.

Cari Imperatoris uictoria de Persis, nimium potens superno numini uisa est, nam & inuidiam cœlestis indignationis pertimuisse credenda est. Is enim ingressus Persidem, & quasi ei nullo obstante uastauit. Soenem & Ctesiphontē urbes nobilissimas cepit. Cum uictor totius gentis castra super Tigridem haberet, fulminis ictu interijt.

Eadem penè uerba Eutropius lib. nono, cap. decimonono habet. Iornandes corruptum exemplar nactus, sic scribit: Hic enim omni Perside uastata, nobilissimas eorum urbes occupauit, Cochem & Ctesiphontem. Cum scribendum sit, Soenem & Ctesiphontem. Flavius Vopiscus copiosius uitam Cari scribit, pluresq; ueteres recenset, qui eius uitam in literas misere. Orosius lib. 7. cap. 16. idem tradit: sed eadem mendacium suum occupauit, quæ Iornandē explicuit. Eutropius uerò inquit: Nunciato autem tumultu Persarum, ad orientem profectus, res contra Persas nobiles gessit, ipsos prælio fudit, Soenem ac Ctesiphontem urbes nobilissimas cepit.

DE DIOCLETIANO IMPERATORE,

& Maximiano Cæsare.

Svb Diocletiano principe pompa uictoriæ de Persis nota est. Maximianus Cæsar prima cōgressione cum contra innumeram multitudinem cū paucis acriter dimicasset, pulsus recessit. Hic tanta indignatione à Diocletiano

diocetiano susceptus est, ut ante carpentum eius per aliquot millia passuum cucurrerit purpuratus: & cum uix impetrasset, ut reparato de limitaneis Daciae exercitu, euentum Martis repeteret. In Armenia maiore ipse imperator cum duobus equitibus explorauit hostes, & cum uiginti quinque millibus militum superueniens castris hostium, subito innumera Persarum agmina congressus, ad internecionem occidit. Rex Persarum Narseus effugit, & uxor eius ac filiae captae sunt, & in maxima pudicitiae custodia seruatae: pro qua admiratione Persae non modo armis, sed & moribus Romanos superiores esse confessi sunt. Mesopotamiam cum Transstigris quinque regionibus reddiderunt. Pax facta est, & usque ad nostram memoriam R. P. utilis perdurauit.

Eutropius diligenter Diocetiani res gestas commemorat, lib. 9. ca. uigesimo, & Orosius lib. 7. cap. decimosexto, & sequenti. E quibus colliges, quomodo Narseum Persam Diocetianus subegerit, ipsiusque uxores, liberos ac concubinas, cum Persica gazza abegerit, de eoque speciosum triumphum Romae egerit. Scripsit huius uitae eleganter, sed graece, Ioannes Monachus, quem nunc meus Angelus Cospus Bononiensis, uir tum doctrina, tum moribus praeter ceteros insignis, Romana facit lingua loqui: quem propediem studiosi summa cum animi hilaritate legent, & iactabuntur. Neque profecto contemnendus est Pomponius Latus, qui libro secundo historiarum diligentissime complexus est res gestas Diocetiani, & simul Maximiani, utpote quem sibi Caesarem Diocetianus deputauit: & ideo promiscua de utroque scribit. Eutropius post multa capita, de eorum successoribus lib. decimo ponit: Nam hi duo post alios Caesares adoptarunt sibi Constantium & Galerium, ut omnes historici prodiderunt: de quibus & nos in nostro Catalogo abunde scripsimus. Videndi tamen erunt Orosius & Sextus Aurelius, & ceteri. Id unum obmittendum non est, quod autor noster militum meminit, qui Limitanei dicebantur antiquitus. Atque hi appellantur, qui in Imperii limitibus excubabant aduersus barbaros, contraque incursum ac impetum hostium. Vnde de his scribit Aelius Lampridius in Alexandro: Sola quae de hostibus capta sunt, Limitaneis ducibus & militibus donauit, ita ut eorum essent, si haeredes eorum militarent, nec unquam ad priuatos pertinerent: dicens autentius militaturos eos, si etiam sua rura defenderent. Ex quibus uerbis collige illud dictum de Limitaneis fundis, & agris Limitaneis, licet parum differant, ut Imperator docet in ultima constitutione, C. de fundis Limitrophis, lib. undecimo: qui sine dubio dicti sunt, quod tenerentur eorum possessores, annonam inde prouenientem ad castra militum ducere, qui in limitibus Imperii excubabant. Erat autem & limes Orientalis, & limes Rhœticus, limes Rheni, & passim alij. Flavius Vopiscus in uita Probi imperatoris: Accepit sedecim milia tyronum, quos limitaneis militibus interfereret. Suidas hos praecipue collocatos fuisse tradit in Orientali limite, aduersus Sarracenos & Persas, cum quibus facta à Iustinianno pace, uenisse eos Constantinopolim: & ut rem gratam populo facerent, quicquid lucrati fuerant, clam sub ulnis tulisse. Stationarij uero milites sunt praesidiarij, quos Ordinarios appellamus: qui in locis hostium finitimis stationes agitare solent, ad repentinos hostium incursum intenti. Limitarchae autem graeco uocabulo, qui locis maritimis praesunt, unde traiectus est ad exterarum nationes. Hos Aristoteles in fine sexti Politicōn λιμενοφύλακας, id est, portuum custodes appellauit. λιμῶ enim graece, portus latine dicitur. De his iureconf. L.

Limitarchae. ff. de Seruis fugitiuis. Transstigris quinque regiones quia superius enumeratae sunt, superfluum est repetere. De Narse autem Persarum rege, paulo inferius plura.

DE CONSTANTINO MAGNO.

A **C**onstantinus rerum dominus, extremo uitæ suæ tempore expeditionem parauit in Persas. Toto enim orbe pacatis gentibus, & recēti de Gothis uictoria gloriosior, multis in Persas descēdebat agminibus. Sub cuius aduentu Babylonix in tantum regna trepidarūt, ut supplex ad eum legatio occurreret Persarum, facturosq; se imperata promitterent. Nec tamen pro assiduis eruptionibus, quas sub Constantino Cæsare per Orientem tentauerunt, ueniam meruerunt.

Omnes historici prodiderunt, Constantinū in senio Persis bellum indixisse, quòd Mesopotamiam diriperent. Eutropius libro 10. cap. 3. Bellum aduersus Parthos moliens, qui iam Mesopotamiam fatigabant, uno & trigesimo anno Imperij, &c. Orosius lib. 7. cap. 19. Cumq; bellum in Persas moliretur, in uilla publica iuxta Nicomediam, &c. Scripserunt multi uitam Constantini Magni: Eusebius Pamphili libros tres, quos citat in historia Ecclesiastica Ruffinus. & Tripartita historia priores tres libros de rebus Constantini gestis habet. Sextus præterea Aurelius, Ioannes Monachus græcus diligentissimè huius uitam complexus est. Vertit nuper è græco in latinum autoris incerti libellum, Ioannes Capnion Sueuiæ triumuir, & trium linguarum doctissimus, in quo uita Constantini latissimè habetur. Pomponius item Lætus in secundo libro historiarum, haud negligenter eius uitam in literas misit. Si extaret integrum Marcellini opus, proculdubio abundè res gestæ eius forent in aperto. Raphael item Volateranus, & Antonius Sabellicus, qui cōmentaria & Enneadas scripserunt, Constantinum Cæsarem scripserunt. Et nos in catalogo Cæsarum, ex omnibus quædam haud indigna scitu excerptimus.

DE CONSTANTIO.

Constantius in Persas uario, ac magis difficili pugna uite uentus. Præter enim leues excubantiū in limite cōgressiones, acriore acie nouies decertatum est, per duces suos septies; ipse præsens bis affuit ueris ac grauius pugnis. Singarena, præsentè Constantio: ac iterum Singarena Constantiensi quoq; & cum Amida capta est. Graue sub eo principe Respublicæ uulnus accepit. Ter autem est à Persis obsessa Nisibis ciuitas: sed maiore suo detrimento, dum obsideret, hostis affectus est. Narsensi autem bello, ubi Narsus occiditur, superiores discessimus. Nocturna uerò in Eliensi agro prope Singaram pugna, ubi præsens Constantius affuit, omnium expeditionum compensatus fuisset euentus, si locis ex nocte aduersantibus, percitos ferocia milites ab intempestiuo pugnandi tempore Imperator ipse ad loquendum reuocare potuisset: qui tamè inuicti uiribus, improuisis aduersus sitim aquarum subsidijs, incumbente iam uespere, castra Persarum aggressi, ruptis munitionibus occuparunt: fugatoq; rege, cum à prælio respirantes prætentis luminibus repertæ inhiarent aquæ, nimbo sagittarū obruti sunt, cum stolidè ad dirigendos certius in se ictus lumina ipsi per noctem accensa præberent.

Hic ille Constantius, Constantini Magni filius, ad quem summa imperij, post occisos Constantē & Constantinū fratres, redijt: qui satis infeliciter res in Persia gessit. Et quanquā Ammianus Marcellinus à quartodecimo usq; ad uigesimum primū librum, copiose res gestas Constantij exequatur, tamè fortè in prioribus aliquid cōtinebatur,

unde hæc litera poterat castigari. Sed iactura temporū, ut multa alia præclara opera, interierunt priores Marcellini libri. Bis enim apud Singarā pugnatū, testat illud Marcellini in decimosexto: Post bellorū assiduos casus, & maximè apud Hileiā & Singarā, ubi acerrima illa nocturna concertatione pugnatū est, &c. Idem in decimo octavo lib. meminit cuiusdam oppidi, quod Constantiam uocat, in citeriore Euphratis ripa, centesimo lapide à Bebase uilla, unde proficiscitur ad Samosatam, ubi similiter cum Persis pugnatum est: & fortè hic noster Ruffus hanc Constantiensem pugnam appellat. Sic Narsense bellum, quod cum Narse gestum est. Sed nihil temerè assero, nisi hoc unum, literam hic ualde esse deprauatam: quanquam sic credam esse legendum, ex historijs quas mox subiungam: Ipse bis præfens affuit ueris ac grauibus pugnis: Singarena, subintelligo scilicet, pugna ad Singaram gesta: ac iterum Singarena, scilicet pugna. Constantiensi uerò, subaudi bello, quod uidelicet ab eo gestum, & tanquam ab autore sic appellatum est, sicut inferius, Narsense Bizabda, & cum Amida capta est. Ac ita, donec inuenero emendatius exemplum, legendum & intelligendum censeo. Notum est enim, pugnam, prælium ipsum, & bellum, tempus denominare, sicut à Grammaticis usurpatur. Sed pugna quæ facta ad Amidam ciuitatem, describitur libro decimo nono copiose, adeò quòd etiam mediocriter doctus intelligat, non esse amicam, sed Amidam legendum, quæ capta est. Vnde inter cætera sic scribit de Sapore rege Persarum: Rex uerò, licet securitatem referens uultu, exultansq; specie tenuis urbis excidio uidebatur: profundo tamen animo grauius æstuabat, reputans, in obsidionalibus malis, sæpe lucuosas se pertulisse iacturas, multoq; ampliores seipsum populos perdidisse, quam è nostris cæperat uiuos, uel certè per diuersas fuderat, pugnas, ut apud Nisibim aliquoties euenit, & Singarā: pariq; modo, cum septuagintatres dies Amidā multitudine circumfessisset, armatorum triginta millia perdidit bellatorum. Sed & libro uigesimo, iterum describit pugnam ad Singaram, & quomodo Bisabda sit capta. Dehinc paulo post narrat, Amidam conflagratam incendio, & in cinerem redactam. Et ideo librum uigesimum claudens, inquit Ammianus: Venerat enim hoc, quasi fatalli constellatione ita regente diuersos euentus, ut ipsum Constantium dimicantem cum Persis fortuna sequeretur afflictos, unde uincere saltem per duces oprabat. Quæ omnia uidetur mutasse Pomponius Lætus lib. secundo Historiarum, cum ita scribit: Constantius in Oriente aduersa fortuna res gessit. Hostis enim semper superior fuit. Anno undecimo Imperij, Persica palma prærepta semel est temeritate militum ad Singaram (nam octies cum hoste congressus) & in hoc prælio cum uictoria pro eo staret, ad hostes transit, non sine graui uulnere. Amissa est Singara, & Bisabda, & Amida. Hieronymus in additionibus Eusebij: Bellum Persicum nocturnum apud Singaram, in quo haud dubiam uictoriam militum stoliditate perdidimus. Neque uerò ullum Constantio ex nouem grauissimis prælijs contra Persas grauius fuit, nam ut alia obmittam, Nisibis obsessa, Bizabda & Amida captae sunt. Eutropius lib. decimo, capite quarto: Diuersa Constantij fortuna fuit. à Persis enim multa & grauius perpeffus, sæpe captis oppidis, obsessis urbibus, caelis exercitibus, nullumq; ei contra Saporem regem Persarum prosperum bellum fuit, nisi quòd apud Singaram haud dubiam uictoriam ferocia militum amisit: qui pugnam studiosè & stolidè contra rationem belli, die iam præcipiti poposcerunt. Orosius lib. septimo, capite decimo nono: Constantius aduersus Persas & Saporem, qui Mesopotamiam uastauerat, nouem prælijs parum prosperè decertauit: Seditioe nouissimè atque intemperantia militum nocte adoriri pugnam coactus, paratam penè uictoriam, insuper uictus amisit. Perperam in Orosio impressum est Constans, pro Constantio. Cassiodorus in historia Tripartita lib. quarto, cap. trigesimo quinto: Post mortem Constantini iunioris Persicum contra Romanos motum est bellum, in quo Constantius proficere non ualebat. Nam dum nocte prælium circa fines Romanorum & Persarum fuisset, ualidiores tunc Persæ ad breue tempus inuenti sunt. Cæterum de Nisibis obsessa, præter Marcellinum, uide etiam Tripartitam historiā lib. quarto, cap. dragels

A dragesimo quinto. De Narfe, & familia regum Persarum, nemo uberius scribit quam Agathius, lib. quarto de Bello Gothorum. Sed quantum satis proposito, Narses plures habuit de more Persico uxores. ex illustribus uerò suscepit Adarnassem, Ormisdam, & Narsen: ex humilis generis uxore, uerum supra cæteras famosa, genuit Saporem. Adarnasses ei successurus erat: sed ob sæuitiam coronam non est assequutus, quæ cõmuni cõsensu celsit Saporì, qui illum occidit, & Narsen fratrem excæcauit, ac Ormisdam in uincula coniecit. sed inde liberatus, ad castra Romanorum fugit, & à Constantio susceptus, secum in urbem peruenit, ut inferius latè patebit in Cæsariibus nostris. Ex quibus omnibus res ipsa quidem liquet, sed uerba deprauata cõfundunt lectorem. Fateor ingenuè, uerba illa non posse me emendare, licet diligentissimè euoluerim Marcellini libros. Sed cum & illi sint corrupti, & plerisque locis paginæ transpositæ, qui emendatiora inuenerint post me exemplaria, non grauètur meum laborem interpretari, & studiosis consulere.

DE IULIANO.

B Iuliano, in externos hostes expertæ felicitatis Principi, aduersus Persas modus defuit. Is cum ingenti apparatu, utpote totius orbis regnator, infesta in Persas signa commouit. Instructam cõmeatibus classem per Euphratem inuexit. Srenuus ingressus: multa Persarum oppida & castella aut suscepit dedita, aut manu cæpit. Cum contra Cresiphontem in Tigridis & Euphratis ripa, iam mixtim castra haberet, ludosq; campestres, ut hosti sollicitudinem demeret, per diem agitasset, noctis in medio impositos nauibus milites, in ulteriorem ripam Parthis trãsuexit: qui per arduas nitentes, quã difficilis etiam per diem & nullo prohibente fuisset ascensus, Persas subito terrore miscuerunt: uersis agminibus totius gentis, aper-tis è Cresiphonte portis uictor miles intrasset, nisi maior prædarum occasio fuisset, quàm cura uictoriæ. Tantam adeptus gloriam, cum à militibus de reditu admoneretur, intentioni suæ magis credidit: & exustis nauibus, cum à transfuga, qui se ad fallendum obiecerat, inductus, ut in Madeniã uiaẽ compendia sectaretur, dextrum iter aduersa Tigridis ripa, nudato militum latere iter relegens, dum incautius per agmen errat, excito puluere ereptus è suorum conspectu, ab hostium obuio equite conto per ilia ictus, inguinum tenuis uulneratus est. Inter effusionem nimij sanguinis, cum suorum ordinem, licet saucius instaurasset, cunctantem animam multo sermone suos alloquutus efflauit.

Hic est ille Iulianus imperator, apostata, seu præuicator cognomento dictus, qui religione Christiana initiatus, postea defecit, à Libanio præceptore seductus. cuius uita tam Ammianus Marcellinus, simul cum Constantij uita, à quo fuit Cæsar declaratus, in libris septem, uidelicet à decimo quinto usq; ad uigesimum primum, promissuè describit. Sed posterioribus quatuor usq; ad uigesimum quintum, latissimè de eius morte & clade disserit: è quibus libris pulcherrimè & miro quodam compendio, Pomponius Lætus uita illius mutuauit. Copiosissimè item res eius gestæ cõtinentur in historia Tripartita lib. 6. ubi bellum Cresiphontis à quadragesimo quarto cap. usq; ad quadragesimum octauum cõtinetur. Eutropius item, qui se huic expeditioni interfuisse cõmemorat, lib. 10. cap. 7. Iulianum describit. & Orosius lib. 7. cap. 9. Sextus præterea Aurelius, rubrica quinquagesima prima: Iornandes in Annalibus. Sed ante omnia non erit negligendus Ioannes Monachus Græcus, qui eius uitam diligentissimè est complexus. Illud non est obmittendum, in omnibus penè exemplari-

bus literam esse valde corruptam, sed nos ita multo labore correximus: & non Eminandonam, quæ uox nihili est: sed, ut in Madeniam, &c. fore legendum. Superius autem scripsimus, Madeniam appellari Antiochiam, quæ Mygdonia quoque antiquitus dicebatur. Sed Iulianum fuisse doctissimum, præter Marcellinum, etiam attestatur eius scripta, quæ durant. Sed à fide Christiana multum abhorruit, pluresque martyres sub eo coronam cœlestem commeruerunt.

DE IOUIANO.

Iouianus prælii superiorem, sed confusum subita morte Imperatoris amissi, suscepit exercitum. Cum commeatus deficerent, & uia in reditu prolixior immineret, & Persæ crebris excursibus, nunc à fronte, nunc à tergo, mediorem quoque latera incurfantes, inter agmina morarentur, consumptis aliquot diebus, tanta reuerentia Romani nominis fuit, ut à Persis de pace primus sermo haberetur, ac confectus inedia exercitus sineretur, conditionibus (quod nunquam antea accidit) dispendiosis Romanæ R. P. impositis, ut Nisibis & pars Mesopotamiæ traderentur: quibus cupidior regni quam gloriæ Iouianus, imperio rudis adqueiuit.

Iouiani uitam, etsi alij complures, Ioannes tamen Monachus eleganter & pulchre, sed græcè cōscripsit. Breuiter Orosius lib. septimo, cap. decimo nono, Latius autem Ammianus Marcellinus libro uigesimo quinto, qui foedus illud latissimè describit, quod ictum est à Iouiano cum rege Persarum Sapore, ad annos triginta: ut scilicet quinque regiones Transigritanæ à Sargamena, Mozena, Zabdictua, Riumena, & Carduenna, de quibus superius etiam scripsi, redderentur, cum castellis quindecim, Nisibi & Singara urbibus, & castra Maurorum munimentum perquæ optimum cum parte Mesopotamiæ, &c. Imitatus est hunc Marcellinum Pomponius Lætus lib. secundo historiarum ingeniosissimè. Historia autem Tripartita lib. septimo eius uitam ac res gestas copiose exequitur. Et Ruffinus in Ecclesiasticæ historiæ supplemento, lib. undecimo, primo capite. Huius Iouiani meminit Iornandes in Annalibus: Iouianum Primicerium domesticorum post Iulianum defunctum in regnum ascitum tradidit, ac necessitate rerum compulsus, Nisibim & magnam partem Mesopotamiæ tradidisse. Ut autem intelligas etiam quale hoc fuerit officium apud ueteres, scito Primicerium notarium principis dictum, & honore inter notarios primum: sicut & sequens dicitur secundicerius. à ceratis enim tabulis, in quibus antiqui scribebant, notamen sortiti sunt. Vegetius lib. secundo: Primicerius (inquit) in officio Præfectorum prætorio ad honestum quætuosumque militiæ peruenit finem. Sed non solum primus notariorū, sed etiā aliarū dignitatū primus, Primicerius appellatur: ut Marcellinus, Eusebius, & alij attestantur. Eius officij dignitatem ostendit Cassiodorus lib. sexto Epistolarum. Rubrica est in Codice, de Primicerio, quæ peruerse exponit Accursius. Meminit etiam huius historiæ Agathius libro quarto, in hæc uerba: Nisibis ciuitas, quæ Romanorum fuit, in Persarum ditionem peruenit, Iouiano Imperatore hanc prodente. Is namque in ipsis mediterraneis Persarum locis eorundem ditionis & iuris, Iuliano repente deperdito, per milites exercitusque & cateram multitudinem Imperator mox declaratur. Et quoniam nuper sibi delatum Imperium fuerat, perturbatis (ut ipse erat) iam rebus, & in hostili præcipue, haudquaquam in præsentia poterat lentius, ut decuisset, res ipsas disponere: præsertim ut inde abscedere cupidus, ne in aliena moram diutius traheret, & ad sua quamprimum rediret: ignominiose & turpiter cum Persis paciscitur, cōuentionesque facit, quibus uel ad id temporis iacturam non mediocrem Romana R. P. patitur. Et nouis quibusdam terminis Romanum retraxit imperiū: idque cum porrectius esset, & ultra fuisset antea propagatū, stolidè intercidit. Eutropius libro decimo, capite ultimo, Iouianum describens, sic huius foederis meminit: Perturbatis iam rebus, exercituque inopia laborante, uno à Persis alteroque prælio

A lio uictus: pacem cum Sapore, necessariam quidem, sed ignobilem fecit. Mutatis finibus, ac nonnulla imperij Romani parte tradita, quod ante eum annis trecentis & ^{† al. uiginti} duobus de uiginti ferè (sic enim est legendum ex uetusto codice, non triginta) ex ^{duobus.} quo Romanum imperium conditum erat, nunquam accidit: quin etiam legiones nostræ ita, ut apud Caudium per Pontium Thelesinum, & in Hispania apud Numantiam, & in Numidia sub iugum missæ sunt, ut nihil tamen finium traderetur. Ea pacis conditio non reprehendenda foret penitus, si foederis necessitatē tum, cum integrum fuit, mutare uoluisset. Sicut à Romanis, omnibus his bellis, quæ iam memorauimus, factum est. Nam Samnitibus, & Numantinis, & Numidis, confestim bella illata sunt, neq; pax rata fuit. Sed dum æmulum imperij ueretur, intra Orientem residens, gloriæ parum consuluit. Pauloq; post opus suum Eutropius cōcludens, penè eadem uerba cum nostro autore tradit, utpote qui coætanei fuerunt. Quia autem ad inclytos principes, uenerandosq; peruentum est, interim operi modum dabimus. Nam reliqua stylo maiore adijcienda sunt, quæ non tam prætermittimus, quam ad maiorem scribendi diligentiam reseruamus. Noster autem Ruffus sic concludit.

P E R O R A T I O.

Q VAM magno deinceps ore possum, tua, Princeps inuicte, facta, inclyta cum sint, personabo: quibus me, licet imparem, dicendi nisus, & æuo grauior parabo. Maneat modò concessa Dei nutu, & amico, cui te credidisse creditus es, numine indulta felicitas, ut de hac gente, sicut de Gothis, etiam de Babylonijs, tibi palma pacis accedat, gloriosissime Princeps Valentiniane Auguste.

B Epilogus est autoris nostri, quo pollicetur, Valentiniani principis res gestas eminentiore stilo sese scripturum: quem eleganter Ioannes Monachus descripsit, & Marcellinus libro uigesimalmo sexto, ubi de Gothorū irruptione multa. Videndi tamen sunt & alij, Orosius; Diaconus, & Lætus. neq; negligēda est historia Tripartita, è quibus quod uolueris disces. Cæterum quæ post hunc sequuta sunt, inferius in Cassiodoro, & Cæsarū catalogo disces. Nunc huic autori finem imponimus: satis enim sit hæc annotasse. Plura qui scire uolet, nullam conqueretur penuriam in præsentis felicitate temporum, ubi & Græca & Latina exemplaria pæssim inueniuntur paruo ære, & minimo labore, si modò adsit discēdi cupiditas. Quæ uerò gesserint posterii principes cum Persis, qui sciret uolet, adeat Procopium, abundè scribentem de bello Persico.

S E X T I R U F F I, E T I N E U N D E M

Ioan. Cuspiniani Scholiorum

F I N I S.

Vita

70
VITA CASSIODORI, PER
Cuspinianum collecta.

A
 OLENT interpretes omnes ab initijs librorum, uitam recensere auctoris illius quem susceperint interpretandum. Quem quidem morem cur nō obseruarem ego quoq; planē ignorabam. Idcirco quæ de Cassiodoro passim apud receptos auctores comperi, breuiter subscribam, sine uerborum contemnenda pompa. Cassiodorus itaq; Rauennas, temporibus Imperatoris claruit Anastasy, usq; ad Iustinum seniore, quod ex Cos. inferius clarescet: Theoderici regis Gothorum & Italiae archigrammateus, quem nostri Cancellarium dicunt: uir equidem, ut tum tempora ferebant, admodum eruditus, & ingenio singulari. Unde ob eius doctrinam præceptor Theoderico præmiū datum, à quo per omnes dignitatis gradus subleuatus est. Senator factus, uir clarissimus & illustris, meruit tum sacri Palatii esse Quæstor, tum Consul ordinarius, tum Magister officiorum, ac Patricius Romanus, quæ suprema erat dignitas. Illud autem ei obtigit, quod innumeris uirtutibus adeo claruit, cum primum Siciliam insulam probe administrasset, Lucaniamq; ac Brutios diu rexisset: ob quæ benemerita Theodericus rex Patriciatus dignitate ei contulit, cū iam totius Italiae præfecturam gessisset, Comesq; priuarum ac sacrarum largitionum fuisset. In quibus omnibus summam continentiam ac æquitatem seruauit, ut omnium suffragio summis laudibus extolleretur, ac passim deamaretur, priusquam ad Palatium Theoderici cōscenderet. B
 quo mox Præfectus prætorio est creatus: in quo quidem magistratu militibus erat uerendus, provincialibus mitis, dandi auidus, accipiendi fastidiosus, detestator criminis, amator æquitatis: ut Theodericus rex Senatui Romano scribens, literis suis attestatur. Fuerunt autem continua serie tres illustres uiri, Cassiodori auus, pater, & filius: qui & ualitudine membrorum, & corporum proceritate præstabant cæteris mortalibus. Pater nostri Cassiodori, sub Valentiniano Tribunus militum, ob egregias suas uirtutes factus est Principis Notarius: dehinc Patricius, & ob singularem prudentiam omnibus arduis adhibitus consilijs. tandem missus legatus ad Attilam Hunnorum regem, pacem desperatam reportauit: ob quæ merita Uir illustris creatus, & censibus auctus, ad Brutios concessit, ubi in summo otio ac tranquillitate consenuit ac quieuit. Auus autem Cassiodori, uir æquè illustris, Brutios ac Siciliam insulam ab incursione Vandalorum defendit: qua re tantum effecit, ut in ijs provincijs primatum haberet, Iudicis officium ageret, & uniuersæ nobilitati præesset, quorum animos ad sese trahebat. Erant autem Cassiodori omnes Imperatoribus Orientis ob sua merita quàm gratissimi, ac perchari. Unde & consanguineus illorum Heliodorus, Præfecturam urbis decem octo annis continuis gessit. Sic in utroque orbe æquè meriti, æquè honorati Cassiodori, antiqua proles, & decora nobilitas. Quantum autem amabatur à Theoderico, uel in tertio libro Variarum cuique patet. Cum itaque per omnes dignitates nullo fastu transyisset, clarissimorumq; uirorum, Consulum & Senatorum fortunas conspexisset: Gothorum enim tum sæniebat crudelitas in nonnullos innocentes & candidos uiros, & fortuna imperio Romano dominabatur: quocirca altius cogitationes suas in Deum optimum maximum collocans, abiectis dignitatibus secularibus, Deo se deuouit: factusq; monachus, & Abbas cænobijs Rauennatis, diuinis se scriptu
 r 15

A ris totum & contemplationi dedit, uitamq; felicem ad annos nonaginta amplius traxit. In quibus multa scripsit, ut literas sacras illustraret: in primis in Psalmos, commentarios non contemnendos: De ratione animae: De Charitate Dei & proximi, ac uera amicitia: in Cantica Canticorum: Complexiones in Apocalypsim: in Epistolas Canonicas: in Actus Apostolorum, Memoriale scripturarum: Librum introductorium in Diuinarum scripturarum seriem, quo iuniores adhortatur ad sacras literas capessendas: & librum alterum, in noticiam compendiosam secularium literarum introductorium. Vir equidem ingenio singulari ac rotundo, utpote qui multa sub Theoderico rege Gothorum expertus erat. Nam & alia pleraque scripsit, in Historijs scilicet & Grammaticis: Duodecim uidelicet libros de origine actibusq; Gothorum, ut ipse fatetur in proœmio libri Epistolarum, quos excerpfit Iornandes, qui eum per excellentiam Senatorem appellat: item historiam quam Sotomenus, Socrates & Theodericus græcè scripserunt, & Epiphanius latinitate donauit, in bonam redegit seriem: & publicauit eam quæ uulgo Tripartita nuncupatur. Fecit & plerosque alios libros transferri, quemadmodum in Introductorio libro fatetur: inter quos etiam numerantur uiginti libri Antiquitatum Iosephi, qui opera & studio Cassiodori, in latinum uersi sunt, præter hanc translationem Ruffini, quam hodie in manibus habemus. Epistolarum quoque libros duodecim, quos Variarum inscribit: in quibus ea quæ sub Theoderico & Atalarico regibus, & Amalafunta regina, in Republica gesta sunt, continentur. Ultimi autem duo libri, quos ipse Cassiodorus in Præfectura sua tanquam Præpositus ac Senator, ad Senatorem, Episcopos, Cancellarios, Iudices, Comites scribit, suorum temporum res gestas æquè complectuntur: quibus apparet, quanta in eo fuerit integritas, iusticia, prudentia, & quanta diligentia Rempublicam curauit. Sed & multa alia, de quibus ceteri, sed sine autore, loquuntur, scripsit. Præsens quoque opusculum, quod quidam Chronica, quidam Catalogum Consuluum inscribunt, ad Cos. Eutarichium & Iustinum conscripsit: in quo seriem Consuluum recenset, & si quid in signe interim acciderit, annotat. Verum nõ dubito multos affuturos, qui hæc exhibebunt: quasi Cassiodori opera barbaris, non autem doctis sint relegenda. Quibus ut paucis respondeam, uelim mihi dicant, quomodo utendum sit sermone? Nunquid respondebit Quintilianus? ueluti numismate, cui publica forma est. At hodie nullus est mercator, qui modo quaestui studeat, qui ullum aspernabitur nummum, siue aureus siue argenteus fuerit, siue etiam æreus: in suo certe ualore quemque accipiet, modo aliquid inde lucretur. Et cur nos tam diuersis uimur ciborum obsõnijs? nonnunquam olera præferimus auiculis & delicatioribus cibus, quod oporteat interdum stercoreare agrum. Miror itaq; quare quidam tam delicati sint stomachi, ut plane omnibus literas librosq; detestentur, nisi sint summa elegantia conscripti: quasi non debeant legi ea quæ aut simplici edita sunt stilo, sine phaleris, sine uerborum lenocinio: aut solam ueritatem nude ac simpliciter, sine pingui uerborum copia complectuntur. Apud nonnullas enim gentes ornatus is erat, qui barbaries plerisq; dicitur. Et ueluti apud Romanos, Ennius, Pacuuius, ac antiquissimorum latinorum loquendi modus displicuit posteris: sic apud Gothos, & eos qui breuitati studebant, ingens uerborum copia uidebatur fugienda, satis credentes rem simpliciter eloqui. Non sunt igitur etiam humiliores characteres contemnendi, cum sæpenumero in illis recondita multa lateant: & plerumq; qui tam solliciti sunt in exornanda oratione, ueritatem amittant. Ego itaq; (ut ille dixit) Nullum librum credo esse tam malum, quin boni aliquid nobis afferat. Arbitrorq; cum nobis tempus superest, quoscunq;

quoscumq; legendos: cum omnium conatus fuerit, prodesse. Licet, ut in cibis, aliqui sunt degustandi, aliqui edendi, aliqui uorandi. Iudico igitur malo ingenio imbutos, qui hunc detestantur, ut barbarum: hunc ut Africano caractere, ut Gothico utentem, hunc ut minus elegantem: cum etiam doctissimi quique, & simul eloquentissimi, suos mastigas habuerint. Sic nemo terrebitur à scribendi onere. & ideo haud inconcinnè dixit Flaccus: Scribimus indocti doctiq; poemata passim.

Ceterum ut dignitates nostri autoris innotescant, & simul titulus operis intelligatur: primum fuit dictus uir Clarissimus & Illustris. Apud recentiores enim Iureconsultos quatuor inuenio dignitatum species, è quibus quidam sunt Illustres, ut Consules, Praefecti praetorio: alij Superillustres, ut Patricij et Senatores: quidam Spectabiles, ut Praefecti urbis, Praetores, Consules: quarti Clarissimi, ut Praesides prouinciarum. Ita recentiores tractant dignitatum ordines. Quod mihi certè uidetur alienum à ueritate: quum neq; satis legitima dictio sit Superillustris, neq; in dignitatum ordine Superillustres apud receptos auctores reperiantur: praesertim cum Cassiodorus in libris Epistolarum, nullam unquam faciat Superillustrum mentionem, quamuis abunde de omnibus tractet magistratibus & dignitatum ordinibus. Tradit enim, dignissimos esse illustres, dehinc spectabiles. Spectabilitas enim, inquit in sexto lib. Variarum, clara, & consistorio nostro dignissima, inter illustres ingreditur, inter proceres aduocatur. & alibi. Quis, inquit, hic uicinus est honor non illustribus, dum alter medius non habetur, deletet te illos imitari, quos proximitate contingis. Ob id etiam Ausonius in Mosella, Praefectos spectabiles, ab illustrium dignitate separat, cum inquit:

Quis suas rexere urbes, purumq; tribunal
Sanguine, & innocuas illustrauere secures,
Praefectarum titulo tenuere secundo.

Ceterum si diligenter Iustiniani codicem inspexerimus, inueniemus neq; illam seriem dignitatum, ut neoterici tradunt, usquequaque ueram. Cum enim ultimum dignitatis gradum ponant Clarissimos, Iustinianus lib. xii. post hos ponit Perfectissimos, de perfectissimatus dignitate, L. unica codicillis. Adhuc quamuis Leguleij singulos magistratus sub aliquo harum dignitatum gradu collocent, tamè si Cassiodori epistolas, & antiquas inspexerimus historias, apertissime inueniemus, Imperatores, cum alicui magistratus contulissent, titulos addidisse dignitatum, quibus frui possent. Hinc Praefectus urbis aliquando illustris, quandoq; spectabilis dictus. Et Praesides non semper clarissimi, sed nonnunquam perfectissimi dicti sunt: ut in ceteris honoribus semper uariati sunt tituli. Unde Marcellinus lib. xxi. de Constantio principe scribens: Nec sub eo (inquit) Dux quispiam cum clarissimatu prouectus est, qui aliàs perfectissimi dicebantur. Unde maxime liquet, has accessiones non fuisse officij, sed principis largitione, secundum merita, id est antea actos honores, hos dignitatum titulos collatos. Verum apud ueteres non omnes Praesides erant clarissimi, aut perfectissimi, sed tantum hi qui Prouincijs nobilioribus praerant: ut Praeses Hispaniae Tarraconensis, Praeses Norici, Praeses Galliae, ut ex antiquis inscriptionibus studiosissimo cuiusque patet. In Hispania Tarracone haec inscriptio in marmore legitur: PIISS. FORTISS. FOELICISS. CONSTANTINO: MAX. VICT. SEMPER AVG. BA. DIVS MACRINVS V. P. P. P. HIS. TAR. id est, Macrinus uir perfectissimus, Praeses Prouinciae Hispaniae Tarraconensis. Similis legitur inscriptio: D. N. CONSTANTIN

A STANTINO CLEMENTISS. ATQVE VICT. AVG. MARTINIA-
 NVS V. P. P. NORICI. Item Mediolani in diui Ambrosij cœnobio: ATI-
 LIVS CRESCENS V. P. EX TABVLARIO PALATI. *Ha notula Virum*
Perfectissimum significant. Hinc etiã Eumenius in Panegyrico quodã de reparandis scho-
lis, coram Praside Gallie habito, semper illum uirum Perfectissimum nominat: qui titulus
is duabus notulis, v. p. id est, uir perfectissime, & illic, & in inscriptionibus denotatur: si-
cut v. c. notat uirum clarissimum, qualis hic noster fuit Casiodorus. Unde Tarracone il-
lud etiã eulogium legitur: M. AVRELIVS VALENTINIANVS V. C. P.
P. HISP. CITER LEG. AVGG. Et Romæ in foro Traiani, sub statua Claudia-
ni ita legitur: CL. CLAVDIO V. C. TRIB. ET NOTARIO. Unde &
Apuleius in oratione quam habuit coram Claudio Maximo Proconsule, appellat e-
um uirum clarissimum: ut appareat, non semper Spectabiles fuisse Consules, sed aliquos quan-
doque Clarissimos. quemadmodum Iulius Maternus in proœmio sui operis, Mauor-
tium Consulem Clarissimum uocat, quamuis Consules ac Prasectos pratorio, Illustres: Patri-
cios ac Senatores, Superillustres: Prasectum urbis, Prætozem, Proconsulem, Spectabilem:
Præsidem uerò Prouinciæ, Clarissimum appellant nostri hodie Iurisperiti. Sed plerunque
falluntur. apud ueteres enim suos habebant titulos magistratus omnes. Et ideo noster Cas-
siodorus in libris Variarum, duos libros, sextum scilicet & septimum, de formulis omnium
magistratum scripsit: qui quidem duo libri, melius explanabunt omnes dignitatis gradus
B *ac magistratus Iureconsulti, in duodecimo Codicis, quam Accursius deliris glossematis.*
Vide igitur libro sexto formulam Illustratus, libro septimo formulam Clarissimatus: & om-
nino ij duo libri Casiodori studiosissimo cuiq; Iureconsulto sunt relegendi. Licet Andreas
Alciatus, uir magnæ eruditionis, haud protrite hac de re conscripserit. Et Pyrrhus Aure-
lianensis in tres posteriores Codicis libros, diligenter quedam docta repetiuit. Fuit au-
tem Casiodorus Patricius, quæ summa fuit dignitas. Patricij autem non eo modo sunt ac-
ciendi, sicut apud ueteres. teste enim Liuius in primo, Patricij apud Romanos dicebantur
Senatorij ordinis uiri, quiq; ab ijs progeniti erant. In decimo uerò libro, Patricios dictos scri-
bit, qui patrem ciere, auumq; possent: id est, nihil ultra quàm ingenuos. Nec enim omnes Se-
natores erant Patricij, quod & Tacitus Cornelius testatur. Apud posteros autem, & tem-
pore Græcorum Imperatorum, omnino maior erat dignitas, quæ non ex successione uene-
rat, sed à principe concedebatur. Sidonius Apollinaris Ecditio: Honor Patriciatus accedit
celerrime, si cogites eius etatem: si merita, tardissime. Sic Carolus Magnus Patricius factus
est ante, quàm Imperator Romanorum, ab Adriano: ut habetur LXIII distinctione,
c. Adrianus, ubi Patricius exponitur, quasi pater Pape in temporalibus: quia Patricij o-
lim, ut patres filijs, Reip. providebant. Sic Henricus quartus dictus fuit Patricius. Sed re-
uera nomen excellentis tum dignitatis fuit. Licet plura de hoc scribat Nicolaus Cusa libro
tricesimo, de Concordantia catholica, cap. tricesimo: & Lupoldus de Translatione Imperij.
Sic & noster Casiodorus fuit Patricius. Unde ipse libro sexagesimo Epistolarum, formu-
lam Patriciatus ostendit, & qualis ea fuerit dignitas, & quomodo à principe Patricij hono-
rabantur, sed & de ijs Imperator Iustinianus lib. duodecimo Codicis, de Consulibus, L. San-
cimus uiros excelsos Patricios, &c. & item L. Nemini ad sublimem Patriciatus honorem,
qui ceteris omnibus antepositur, ascendere liceat, nisi prius aut Consulatus honore po-
tiatur,

riatur, aut Praefecturæ Prætorio, uel Illyrici, uel urbis administratione, aut Magistri militum, aut magistratu, aut Officiorum in actu indulto positus, gessisse noscatur. Suidas Patricios esse tradit communes Reipub. patres, qui in suprema dignitate Senatorij consilij esse censentur. Meminit huius & Procopius lib. tertio: Interea Patricios uiros cum septuaginta milibus, qui ad se paulo ante conuenerant, in Siciliam misit. De his Patricijs loquitur Iureconsultus, C. de Patricijs. Accursius in Institutis, quibus mod. iuspat. pot. soluitur, hanc dignitatem cum uetere confundit. Erat etiam Cassiodorus Quaestor. Sed neq. illa dignitas fuit hac tempestate, ut apud ueteres, quæ ab inquirenda publica pecunia dicta est olim: de qua inferius: quo tempore reperta latissime scribemus, non tam ex historicorum quam Iureconsulti autoritate. Postquam autem Imperium Romanum immutatum est, alia fuit dignitas Quaestura: quam Cassiodorus definit esse gloriam literarum, ciuilitatis templum, genitricem omnium dignitatum, continentiae domicilium, uirtutum omnium sedem. Quippe Quaestor sacri Palatii nuncupabatur, qui suo ore cogitationes Principis enunciabat, qui à latere Principis nunquam discedebat: & qui ueluti thesaurus erat publica fama, & legum armarium, ac Principis paratum semper subsidium. Huius Quaesturae formulam ac officium latissime describit Cassiod. lib. sexto Variarum. Et de tali Quaestore loquitur Imperator, C. de Quaestoribus & Magistris officiorum, lib. xii. Fuit præterea Magister officiorum, quæ excellens admodum erat dignitas. Siquidem Magister officiorum disciplinam Palatii administrauit, insolentium mores repressit, confusa in ordinem redegit, Senatores ac Legatos Principis conspectui præsentauit: & illis modum alloquendi Principem dedit, ne metu deicerentur: causarumq. auditor fuit. Ueredorum quoque curam habuit, ut si necessitas ingrueret, celeritate posset Principis mandata exequi. Ut autem intelligas quid sit ueredum, curriculi genus est, quibus præ sunt ueredarij, hinc Paraueredorum munus, de quo Imperator lib. x. C. de excusatione munerum. Unde Cassiod. Historiarum lib. xii. Inuenit Theodosius quendam uirum omni habitu corporis fortissimum, qui tanta uelocitate ueredos agebat, ut tribus diebus perueniret ad terminos Romanorum atque Persarum, & rursus totidem remearet ad Constantinopolim. Is enim Romani imperij terminos uelociter transibat, &c. Ceterum formulam Magisteria dignitatis, & officij illius, pulchrè latissimeq. explicat Cassiod. li. vi. Variarum. De ijs Magistris officiorum loquitur Imperator, C. lib. xii. de Quaestoribus & officiorum Magistris. Gessit autem Cassiodorus & Praefecturam urbanam, quæ magna fuit dignitas, quæ de Senatoribus quoque indicabat. Sed & Præpositus fuit cubiculi. Qui autem hac dignitate sunt præditi, plurimum excelluerunt: ut Imperator docet xii. lib. C. De Præpositis sacri cubiculi, & eorum priuilegijs, ubi inquit: Sacri cubiculi præpositi ea dignitate funguntur, quæ sunt præditi, qui eminentissimam Prætorianam uel urbanam meruerint Praefecturam: aut ceriè militarem, magisteriam uel potestatem, ita ut sit inter eos post depositas administrationes, uel nulla discretio: siue nostræ Serenitatis adoraturi admittuntur imperium, siue pro suo arbitrio solennes festiuitates & cætus, uel salutationes, uel qualibet alia officia frequentent: ut in sedibus & in consessu eis ordo seruetur, quem ordo prouectionis ostenderit, cum habitu ipsius consueto. Hæ autem dignitates ita erant apud Imperatores Græcos frequentes, ut etiam Græcis literis latine enunciarentur: sicut planè apparet apud Ioannem Monachum, qui Cæsarium uitas græcè scripsit: ubi sæpe legitur græcis literis, Præpositus, Quaestor silentarius, id est, domesticus, & id genus alia. Similiter apud Procopium, qui historiam Gothorum

A Gothorum & Vandalorum græcè scripsit, etiam Latinis nominibus utitur. Quod & Agathinus facit, qui Procopij historiam quinque libris continuat. Nemo itaque miretur, dignitates & officia sic fuisse immutata apud Romanos, ut cum eadem retinuerint nomina, tamen diuersas habuerint potestates: cum itidem hodie apud Imperatorem nostrum noua & officia & officiorum nomina sint excogitata, quæ neque aui neque atui nostri cognouerint. Verum ut ad rem redeamus, ex ijs dignitatibus ac officijs erant quedam dignitates perpetuæ, quedam temporales & annuæ: quibus expletis, immutabantur illorum nomina, ut dicitur, Exconsules, Exquæstores, &c. Exconsul uero dicitur, qui quondam uir Consularis appellabatur, & qui consulatus dignitate perfunctus erat. Sic enim apud Valerium, Lium, Plinium dicebantur uiri Consulares, Quæstorij, Prætorij: qui postea atate, quando Romana eloquentia cum Imperio imminuebatur, Exconsules, Exquæstores, Expræfecti uocabantur. Sic Iustinianus Augustus, in epistola ad Romanum Senatuum, Ioannem Exquæstorem, & Leonium atque Basilidem Expræfectos prætorio appellat: quod absoluta iam dignitate siue munere Consulatus aut Quæsturæ, à magistratu uacarent. Et in Autenticis, de mandatis principum: Tribuniano Quæstori sacri nostri palatii Exconsuli. Præterea Zeno Imperator scribit ad Præfectum prætorium Archadium, placere suæ dignitati, ut qui Patricij uel Expatricij sunt, quique Magistri officiorum, aut sacri Palatii custodes, uel ordini Senatorio sociati fuerint, non possint nisi ab Imperatore ipso, à sacris cognitoribus in ius uocari, aut puniri. Simul addit, eos uiros qui dignitatibus maioribus functi sunt, minimè oportere omnium iudicio subigi, aut pœnis mulctari. Itaque hi homines Expræfecti, Exquæstores, & Exsenatores, in Iustiniani constitutionibus nuncupantur. Licet autem quidam Consulares eadē tempestate dicebantur, non tamen eodē significatu. nam Consularis prouincia Africa appellabatur, aut alterius Prouincia, qui illic pecunias publicas exigebat: ut olim Quæstores. Hinc est, quod apud Cassiodorū lib. sexto Variarū legitur, Formula consularitatis. Alciatus, uir eruditus, fatetur se hunc locum Cassiodori in Epistolis annotasse, et iterum sibi memoria excidisse: quo probare uolebat, Exconsules dici, qui consulare quidem dignitatem haberent, sed administratione carerent, & commodis, qualem patrem suum describit Ausonius: Curia me duplex & uterque Senatus habebat,

Muneris exortem, nomine participem.

Motus Constitutione Imp. Leonis & Anthemij, L. Petition. C. de Aduo. diuers. iudiciorum, qua fisci patrono post biennium conceditur Exconsularis moderatoris prouincie dignitas. Post mutato consilio, arbitratur consulem idem esse quod exconsulem: sed temporum uitio, quæ iam in barbarie lapsa fuerant, hanc legitimi sermonis inductam corruptelam. Putat id ostendi ex Iustiniani constitutione secunda, r. de ueteri iure enucleando, L. tanta. ubi in principio constitutionis, Tribonianum Exquæstorem appellat, quem inferius simpliciter Quæstorem dicit. ex autographo græco id accipiens: Omne (inquit) studium Triboniano Magistro officiorum, uiro excelsō, & exquæstori sacri Palatii nostri, & Consuli credidimus. Ubi τριπλιος græcè Quæstor dicitur, qui tamen illic Exquæstor appellatur. Sed hæc me non mouent, cum in historijs passim eius tempestatibus Exconsules & Exquæstores nominentur, qui tamē nō fungebatur ijs magistratibus, sed functi erant: & Consularis alia tum erat dignitas, ut Cassiodorus ostendit, quam horum qui Exconsules uocabantur. Præterea autor ipse Cassiodorus in fine operis: Nec etiam Consule (inquit) in ueterū laude temporum coadunato, clero ac populo Romana Ecclesiæ redijt optata etiam libertas.

Non dixisset, me Consule, sed Exconsule, si idem esset: quē admodum in titulo operis se Ex-
cōsulem nominat. Ob id minimè assentior Alciato. Ceterum ex ijs iam liquet titulus huius
operis, qui est talis: Magni Aurelij Cassiodori, Senatoris, viri clarissimi, & illustris. Ex-
questoris sacri Palatii, Excōsulis ordinarij (erant enim coss. duplices, ordinati & suffecti,
ut inferius docebimus) Exmagistri officiorum, Præpositi atq; Patricij, in Chronica præfatio.
Præpositus tum erat, ac Patricius, cum hoc opusculum scriberet: alijs uerò dignitatibus per-
functus erat, ideo Expræpositi scribit, sic scilicet:

IN CHRONICA MAGNI AVRELII
CASSIODORI SENATORIS, VIRI C. ET ILLUSTRIS.
EXQVAESTORIS SACRI PALATII, EXCOSS. ORD.
EXMAG. OFF. PP. ATQVE PATRICII
PRAEFATIO.

Apiētia principali, qua semper magna reuoluistis,
in ordinem me Consules digerere censuistis: ut qui
annum ornaueritis glorioso homine, redderetis fa-
ctis ueritatis pristinae dignitatē. Parui lubens præ-
ceptis: & liberiorū uarietate deterfa, operi fidem
historicæ autoritatis impressi: quatenus uester ani-
mus per illustres delectatus euentus, blando con-
pendio longissimam mundi percurrat ætatem.

Beda presbyter, qui Chronica scripsit, mundo sex ætates attribuit: Florū
puto imitatus, qui populi Romani quatuor ætates posuit, infantia, pue-
ritiam, adolescentiam, & senectutem. Beda, ut quidam homini, ita mun-
do sex dedit ætates. primamq; ab Adam ad Noe usq; locauit, quæ (ut ip-
se inquit) iuxta Hebraicam ueritatem continet mille sexcentos quinqua-
gintasex annos: iuxta septuaginta interpretes, duo milia, ducētos, quadraginta duos:
generationes, iuxta utramq; editionem, decem. quæ uniuersali deleta est diluuiō: sicut
prima cuiusq; hominis obliuio, demergere cōsueuit ætatem. Quotus enim quisq; est,
qui suam recordetur infantia? Secunda ætas, à Noe ad Abraham, annos continens
iuxta Hebraicam ueritatē ducentos 92. iuxta Septuaginta interpretes, annos mille se-
ptuagintaduos, generationes 11. Hæc quasi pueritia fuit generis populi Dei. Et ideo
lingua in ea inuenta est Hebræa. A pueritia namq; homo incipit loqui: nosse post in-
fantia, quæ hinc appellata est, quòd fari nō potest. Tertia, ab Abrahā usq; ad Dauid,
cōtinens generationes iuxta utramq; autoritatē 14. annos uerò 942. hæc ueluti adole-
scentia fuit populi Dei: à qua ætate quia homo incipit generare, propterea Matthæus
euangelista librū Generationis orditur ab Abraham, qui etiam pater gentiū est con-
stitutus, quando mutatum nomē accepit. Quarta ætas, à Dauid usq; ad transmigra-
tionem Babylonis, habēs annos, iuxta Hebraicam ueritatem, 473. iuxta Septuaginta
interpretes, duodecim amplius, generationes 10 & 7. quas tamen Matthæus euange-
lista certi mysterij gratia quatuordecim ponit: à qua iuuenili uelut ætate in populo
Dei, regū tempora cœperunt. Hæc namq; in hominibus ætas, apta gubernando solet
existere regno. Quinta quasi senilis ætas, à transmigratione Babylonis usq; in ad-
uentū nostri Saluatoris, generationibus & ipsa quatuordecim, porrò annis 500. octua-
gintanouē extenta. In qua ut graui senectute fessa, malis crebrioribus plebs Hebræa
quassatur. Sexta, quæ nunc agitur, nulla generatione uel serie temporum certa, sed
ut atas decrepita, ipsa totius seculi morte consumenda, Has arumnosas plenasq;
laboribus

A laboribus mundi ætates, sanctissimi quique felici morte uulnerunt: septima iam sabati perennis ætate, octauam beatæ resurrectionis ætatem, in qua semper cum Domino regnabunt, expectantes. Hæc Beda, in præfatione sui operis. Tu uerò diligenter uide præfationem Eusebii in suis Chronicis, quem autor noster imitatus est.

Ab Adam primo homine, usq; ad diluuiũ, quod factum est sub Noe, colliguntur anni $\bar{\text{II}} \text{CCXLII}$. id est, duo milia ducenti quadraginta duo. Diluuium autem factum est propter Gigantum nimiam feritatẽ, qui corporis magnitudine, pariq; animi sæuitia præualescentes, ius omne confuderant. Et à diluuiio usq; ad Ninum, qui primus omnium apud Assyrios regnauit, anni sunt D. CCC. XCVIII .

Eusebius in præfatione Chronicõn: A diluuiio usq; ad Adam, inuenies annorum duo millia ducetos quadragintaduos: in quibus nulla penitus, nec Græca nec barbara, uel (ut loquar in commune) gentilis reperitur historia. Hæc ille. Aliter autem Philo Iudæus in suo breuiario, doctissimus ille Hebræus, qui omnia tempora ad integram ueritatem reduxit. Is ita scribit: Ab Adam usq; ad diluuium fluxerunt anni mille sexcenti quinquaginta sex. Hi anni colliguntur ex primogenitis successoribus, qui fuerunt in decem generationibus primis: Adam scilicet, Seth, Enos, Cayna, Malaleel, Iareth, Enoch, Mathusalem, Lamech, & Noe. Quorum non annos ætatis, sed ortus ipsorum collige, sic uidelicet: Adam anno ætatis centesimo & trigésimo genuit Seth, qui centesimo & quinto genuit Enos, à quo Cayna natus eius anno nonagesimo: Cayna uerò septuagesimo anno genuit Malaleel, qui sexagesimo quinto genuit Iareth, à quo natus est Enoch anno centesimo sexagesimo secundo. Enoch anno sexagesimo quinto produxit Mathusalem, Mathusalem anno centesimo octuagesimo secundo primo genuit Lamech, à quo genitus est Noe anno centesimo octuagesimo secundo. Noe in quingentesimo anno genuit Sem, Cam, & Iaphet: sed sexcentesimo anno uitæ, uenit diluuium super terras. Hos annos si simul collegeris, reperiens mille sexcentos quinquaginta sex, & non plures: ut etiam Moses collegit, Geneseos quinto cap. Adeò ut errore non careant ea quæ Iosephus lib. primo Antiquitatum tradidit, cap. quinto, siue sit translatio corrupta, siue aliena supputatio. Anni enim partim conueniunt, partim contrariantur. Rursus idem Philo, à diluuiio ad Abraham fluxisse annos CCXCII scribit, iterum per decem generationes. est enim Abraham decimus à Noe: qui anni pulchrè etiam à Mose ponuntur, Geneseos undecimo capite. Sed neq; cum illis concordant, quos Iosephus lib. antiquitatum primo, cap. 14. ponit: siue sit error scribentis, siue sit alia supputatio. Noster autem Cassiodorus Eusebiũ sequutus est. Cæterum animus non est, omnia uelle in medium afferre, quæ super hæc scripta sunt. ubi enim finis inueniretur: sed insignium autorum afferre testimonia: & ueluti digito ostendere fontem unde bibas, ne in immensum opus excrescat.

De mundi igitur creatione in primis librum Geneseos requiras. Hunc conferas cum Iosephi antiquitatibus: & quod desideras, facile utrobique inuenies. De annis uerò uariè autores scribunt, propter anni diuersitatẽ: cum alij menstruos, alij solares computent annos. Xenophon enim, cum diuersitatẽ ætatum describeret in Aequiuocis suis: Annus (inquit) diuersus est. etenim Aegyptij utuntur anno quãdoq; menstruo, sæpe bimestri, non rarò trimestri, sæpe quadrimestri, nonnunquam solari: quæ uarietas etiam ex nostris, qui ab eis literas habuerunt, sapientes coegit aberrare. Hiberis annus quadrimestris ut plurimum est, rarissimè solaris. Econtrà Chaldæi cum in antiquitate disciplinarũ suarum utantur menstruo, in cæteris semper solarẽ se intelligere fatentur. Sed de anni diuersitate Plinius in septimo, Censorinus multa de Die natali.

Ab Adam igitur primo Chaldæorũ & gentis humanæ ductore atq; parète, anni colliguntur usq; ad Noe (sub quo diluuiũ) qui decimus dux per successionem fuit, secundum Hebræorum supputationem, solares M D CLVI , quem numerum posuit Philo Iudæus

Iudæus, in libro cui titulus est Breviarium temporum, ut scripsimus. Licet secundum Septuaginta interpretes inueniantur duo millia ducēti quadraginta duo anni: quem numerum sequuti sunt posteriores, Eusebius, Beda de sex mundi ætatibus, Iordanes, qui res Gothicas scripsit in Annalibus ad Vigilium, & hic noster Casiodorus. Vnde & sequens numerus à diluuiō variatur. Sed tu lector hos lege scriptores hic citatos, & quod placuerit eligito. Ante omnes tamen uidendus est Hieronymus in libro Questionum Hebraicarum: Augustinus in Ciuitatis diuine libro decimo quinto, capite decimo, & sequentibus pluribus, ubi etiā de Gigantibus inuenies. Sed & Iosephus lib. 1. cap. 5. recenset, quæ tibi proderunt hic pro Casiodoro intelligendo. Sed de ijs quoq; uide Berosum in libro primo Deflorationis suæ: & insuper supputationem Pauli Orosij libro 1. cap. 1. Sed illud planè non est obmittendum, quod Iosephus libro primo Antiquitatum, capite octauo tradit: Nullus ergo ad uitam modernam, & annorum breuitatem, quibus nunc uiuimus, uitam comparans antiquorum, putet falsa quæ de illis sunt dicta, ut ex eo quod nunc uita tanto non duratur tempore, credat, neq; illos ad uitæ illius longitudinem peruenisse. Illi namq; cum essent religiosi, & ab ipso Deo facti, & cum eis pabula opportuniōra ad maius tempus existerent præparata, tantorum annorum circulos uitæ tenebant. Deinde propter uirtutes & gloriosas utilitates, quas iugiter perscrutabantur, id est, Astrologiam & Geometriam, Deus eis ampliùs uiuendi solatia condonauit: quæ nunquam antè addiscere potuissent, nisi sexcentis uiuerent annis. Per tot enim annorum curricula magnus annus cõpletur. Testes autem mei dicti sunt omnes, qui antiquitatem apud Græcos & barbaros conscribere maluerunt. Nam & Manethon, qui descriptionem fecit Aegyptiorum, & Berosus, qui Chaldaica deflorauit, & Moschus, & Estius, ad hæc & Hieronymus Aegyptius, qui Phœniciam disposuerunt, concordant cum meis dictis. Hesiodus quoq;, & Hecathæus, & Hellanicus, & Acusilaus, & inter hos Ephorus, & Nicolaus, in historijs suis memoriam faciunt antiquorum annis mille uiuentum. De his itaq;, sicut singulis gratum est, ita considerēt. Scripsit nostra ætate uir haud cõtemnendæ doctrinæ, Carolus Bouillus Samarobrinus, de septem mundi ætatibus: & ex sacris literis ita doctissima quæq; annotauit secundum Hebraicam ueritatem, ut nemo non doctus & studiosus debeat illud opusculum relegere: præsertim si res creationum mundi uoluerit probè callere. Noster autem Casiodorus Eusebium est sequutus, quem ante omnes legat, quisquis temporum supputationes intelligere uelit. Utinam tantū esset mendis depurgatus, quibus compluribus scriptorū incuria scateat.

REGES ASSYRIORVM.

Anteaquam Casiodori seriem regum Assyriorum subscribam, pauca pro intellectu sequentium sunt præmittenda: id scilicet, quod Berosus patria Babylonicus, & dignitate Chaldæus sacerdos, in sua historia scribit, quam Chaldaicam deflorationem appellat, ab anno salutis humanæ ab aquis maiores omnes annos historiarum scripsisse: quemadmodum & ipse Græcorum errores auferens, ab ijs orditur, qui post inundationem illam generalem superfuerunt, & ante Ninum regnauerunt. quare illic repetendum censeo, quod hic desideras, studiose lector, ubi sic orditur: Ante æquarum cladem famosam, qua uniuersus perijt orbis, multa prætereunt secula, quæ nostris Chaldæis fideliter fuerunt obseruata: & reliqua quæ sequuntur. Vbi inuenies, primum Babylonix regem Saturnum, secundum Belum Iouem, tertium Ninum dictos. Quis autem Assyrius fuerit, filius scilicet Beli Iouis, à quo regnum Assyriorum dictum, uide Xenophontem in libro de Aequiuocis diligenter. Vnde non immeritò indignatur Paulus Orosius, in præfatione suæ historiæ sic scribens: Et quoniam omnes propemodum, tam apud Græcos quàm apud Latinos, studiosi ad scribendum uiri, qui res gestas rerum populorumq; ob diuturnam memoriam uerbis propagauerunt, initium scribendi à Nino Beli filio, rege Assyriorum fecerunt: qui cum opinionione cæca mundi originem, creaturamq; hominum, sine initio credi uolunt, cœpisse tamen ab hoc regna bellaq; definiunt: quasi uerò eatenus humanum genus ritu pecudum

A dum uixerit, & tunc primum ueluti ad nouam prouidentiam cōcūsum suscitatumq̄ uigilauerit: ego initiū miserīe hominū, ab initiō peccātis hominis ducere institui, &c.

REGES ASSYRII.

I Ninus itaque regnauit apud Assyrios, annos quinquagintaduos. Huius imperij anno quadragesimotertio, natus est Abraham. Is enim condidit Niniuen.

Dum Cassiodorus reges Assyriorum recenset, obmittit reges Sicyoniorum, Hebraeorum & Aegyptiorū, suo commodo seruans sibi proposita. Sed Eusebius omnes simul recenset. At Berofus lib. quinto Chaldaicæ deflorationis, hunc Ninum tertium Babylonie regem ponit. nam primus rex apud eum Saturnus Nimbrotus, qui Babyloniam condidit: secundus Iupiter Belus, qui fundamenta Babylonie erexit. nam Nimbrotus Saturnus confusione linguarum territus, paruam designauit Babyloniam tetrapolim, quam postea Semiramis urbem maximam fecit, ut magis dici possit illam aedificasse, quam ampliasse. Ob id autores minimè dissentire uidentur, qui eam à Semiramide instauratam, non conditam conscribunt. Sed uide etiam Berofum in quarto. Ninus uerò dehinc ordine est tertius regum, quem Cass. primum ponit, Eusebium imitatus: ut & iuniores, Iornandes, Beda, & sequaces omnes. Berofus autem sic inquit: Tertius rex Babylonie à nostris scribitur Ninus, Iouis Beli filius: & regnauit annis quinquaginta duobus. Hic omnibus uiribus suis sumptis armis patris sui Iouis Beli, omnibus bellum intulit, nulli parcens: & Sabatium Sagam, quòd esset in omnium desiderio, omni studio ad interitum queritabat: quare etiam toto huius tempore exulapud suos delituit. Hic omnium primus ex nostris regibus Babylonicum regnum propagauit, & omnium primus templum Belo patri & matri Iunoni erexit, & Rheæ auiæ, & statuas in medio Babylonie erexit: & reliqua quæ sequuntur. Eusebius: Primus omnium Asiae, exceptis Indis, Ninus Beli filius regnauit, quem Belum Assyrii deum sibi nominauerunt. Huius Nini 403. anno imperij sui natus est Abraham. Orosius lib. 1. cap. 4. Ante annum urbis conditæ millesimū tricesimum, Ninus rex Assyriorū primus (ut ipsi uolunt) propagandæ dominationis libidine, arma foras extulit, cruentamq̄ uitam per quinquaginta annos per totam Asiam bellis egit, à meridie rubroq̄ mari surgens, sub ultimo septentrione Euxinum pontum uastando perdomuit: Scythiamq̄ Barbariam, adhuc tunc imbellem & innocentem, torpentemq̄ excitare, sauitiæ uires suas nosse: & non laciam pecudum, sed sanguinem hominum bibere, ad potremum uincere, dum uincit, edocuit. nouissimè Zoroastrem Bactrianorum regem, eundemq̄ magicæ artis (ut ferunt) repertorem, pugna oppressum interfecit. Post ipse dum deficientem à se oppugnat urbem, sagittæ ictu interiit. Videndus tamen est Iustinus lib. 1. Trogi: quem utinam non decurtasset, sed integrum ad nepotes transmiseret. Videndus & Diodorus in tertio. Obseruandum quoq̄ id quod Moses scribit Geneseos capite 10. quòd Assur filius Beli, & nepos Nimbroti, egressus è Babylonia, aedificauit tetrapolim Niniuen ciuitatem magnam: uocauit autem eam Niniuen, id est, Iouinam, à suo cognomine. Teste enim Xenophonte libro de Aequiuocis, nomen proprium uiro fuit Assyrius Beli filius, quem Assyrii sui cognominauerunt Ninum, id est, Iouem: quoniā Assyrius, qui fuit Babylonis Hercules, idem fuit Assyrii Iupiter. Caterum non est negligendus etiam Diodorus Siculus in tertio Bibliothecis, ubi plura de Nino, quæ operæ precium est scire, comperies lector studiose. Niniue autem posteris Nisibis dicta est.

II Semiramis uxor Nini regnauit annos quadraginta duos: hæc Babylonie muros instaurasse memoratur, non quòd condiderit.

Quarto loco hæc regnasse, apud Berofum legit, de qua & Græci & Latini historici

plura prodiderunt. Trogius & Iustinus in primo: Orosius de ea, & Nino huius maritò, A lib. primo cap. quarto, & rursus lib. secundo cap. primo. ubi etiam edocet, cur omnes uetustissime historiæ à Nino ordiantur. Sed copiosissime omnium de Semiramide & Nino Diodorus Siculus lib. tertio Bibliothecis: ubi cum Beroso sentiens, Semiramidem Ascalonitam dicit, eamque ex dea genitam asserit, cui nomē à Græcis dictum est Derceto, muliebri facie, reliquum uerò corpus figura piscis. Vnde & à Barbaris Atargatis hæc dea dicta est, quod Syrorum lingua ualeat sine piscibus. eam enim colit pisci-um abstinentia, Cornutus affirmat. Meminit huius deæ & Strabo in decimosexto: Trās Euphratem (inquit) est Bambyce, quam & Edessam & Hierapolim uocant, in qua Atergatim Syriam deam colunt. & in fine eius libri, cū de mutatione nominū barbarorum scribit: Atergatim (inquit) barbari, quæ sit Athara, uocant, quam Ctesias Derceto. Ouidius item in quarto de transformatione, huius deæ meminit his uersibus:

Cogitat, & dubia est, de te Babylonia narret
Derceti, quam uersa squamis uelantibus artus
Stagna Palæstini credunt coluisse figura.

Macrobius quoque secundo Saturnalium, maximum Assyrijs deum Adad nomine, solem uideri tradit: Atargatin uerò, terram. Sacræ item literæ Ascalonitarum deam esse Dagon lingua Hebræa dictam tradunt, quam iidem Hebræi piscem interpretantur: diuus Hieronymus piscem mœroris asserit. Nam cum ea dea illegitimo coitu Semiramidem progenuisset, ob pudorem ac mœrorem in stagnum se demersit, inque piscem conuersa, & à Palæstinis prodigiosa pro numine culta est dea, ut latè Diod. scribit: quæ cum sacris conueniunt literis. Semiramidis autem à columbis educata est, ob id sacras illi genti eas aues esse Tibullus notauit:

Alba Palæstino sancta columba Syro.

Vnde sacer uates Hieremias, cum Babylonios Hebræorum uastatores uenturos uaticinaretur, columbam illorum deam ac cōditorem expressit, dicens: Fugite (inquit) à facie gladij columbæ. Nam & moriens Semiramidis in columbam conuersa dicitur, postquam annos uixit duos & sexaginta, ac quadraginta duobus regnasset. Archilochus de Tēporibus scribit, hanc Babyloniā magnitudine indicibili extruxisse. Quomodo autem constructa fuerit, copiose & graphicè describit Orosius libro lib. 2. cap. 6. Vide Iustinum, Eusebium, Orosium præcipuè, & Iornandem. Cæterum haud ab re est, inscriptionem columnæ Semiramidis huc apponere, quæ talis est: Mihi pater Iupiter Belus, auus Saturnus Babylonicus, proauus Cur Saturnus Aethiops, abauus Saturnus Aegyptius, atauus Coelus Phoenix Ogyges. Ab Ogyge ad meū auum, sol orbem suum circumlustrauit semel ac trigiesies & centies: ab auo ad patrem, sexies & quinquages: à patre ad me, bis atque sexages: columnā, templum, statuam, Ioui Belo focero, & eius matri Rheg, in hoc Olympo Semiramidis dicaui. Verba autem Berosi in quinto hæc sunt: Quarto loco regnauit apud Babyloniā uxor Nini Ascalonita Semiramidis, annis quadraginta duobus. Hæc antecessit militia, triumphis, diuitijs, uictorijs & imperio, omnes mortales. Ipsa hanc urbem maximā ex oppido fecit, ut magis dici possit illam ædificasse quàm ampliāsse. Nemo unquam huic feminæ comparandus est uirorum: tanta in eius uita dicuntur & scribuntur, cū ad uituperationem, tum maximè ad collaudationem magnifica. Quæ dehinc annis regni illius gesta sunt, uberius ab eo conscribuntur in sequentibus. Vide illic.

NINYAS.

III Ninyas filius Nini & Semiramidis, regnauit annos triginta octo.

Hic à Beroso quintus dicitur, & Zameeis Ninias cognominatur, in Babylónico regno parum resplenduit: templa tamen deorum ornauit, & Chaldæos ampliāuit. Iustinus in primo: Contentus elaborato à parentibus imperio, belli studia deposuit, & ueluti sexum cum matre commutasset, rarè à uiris uisus, in feminarum turba consenuit. Idem Diodorus in tertio libro: Post obitum Semiramidis, filius eius cum singulis pa-

Alis pacem egit, nequaquam matrem imitatus: sed omne uitæ tempus reclusus in regia, conspectum hominum uitans, inter pellices & eunuchos ocium & delicias sequutus traduxit. Sub huius tricelimo anno & tertio, facta fuisse Abrahamo promissio legitur, teste Eusebio.

ARIUS.

IIII Arius regnavit annos triginta.

Sextum hunc ponit Berofus, qui imperio Bactrianos adiecisse fertur: cuius itē 10. anno, centenariū Abraham genuisse filium Isaac, literæ sacræ attestantur, quod & Iordanes & posteriores repetūt. Sextus, inquit Berofus, Babylonæ rex Arius regnavit annis triginta, qui adiecit imperio omnes Bactrianos. nam paulo ante mortem Ninyæ Camefemeus pulsus ab omni fermè orbe in Bactrianos se contulerat, & illos magico præstigio simul deuinxerat: adeò ut apud illos maximis uiribus imperaret. Coactò autem Camefemeus exercitu populorum maximo, inualit Assyrios: cõtra quem Ninus dimicans, superior fuit, & Camefemeum obruncauit. inde paulo post ipse obiit. Quare Arius collecto exercitu post patris Ninyæ obitum, Bactrianos & omnes Caspios sibi subiecit.

ARALIUS.

V Aralius regnavit annis quadraginta.

Assyriorū hic septimus rex Beroso dicitur. Claruit is ingenio & studio militari, primusq; adauxit pompas, & gemmas, & muliebres delicias. Huius in ultimo regni anno, nascuntur Isaac gemini, Iacob & Esau, teste Augustino. Quare hunc quidã nominaverint Artum, compertum non habeo, nec hæctenus apud probatos scriptores reperiri. Arthus tamen quibusdam uocatur.

XERXES.

VI Xerxes, qui & Baleus, regnavit annos triginta.

De hoc sic Berofus: Octauus rex Babylonæ fuit Baleus, cognomento Xerxes: & regnavit annis triginta. Hunc appellarunt Xerxen, id est, uictorem & triumphatorem, quòd imperauerit duplo plus gentibus quàm Aralius. Erat enim militiã ferox, & fortunatus, & propagauit regnum usq; prope Indos. Huius tempore Iacob germanum fugiens Esau, descendit in Aegyptum solus, ditatusq; cum turba ascendit.

ARMAMETRES.

VII Armametres regnavit annos triginta octo.

Armatis hic Beroso dicitur, qui magis ad uoluptates & delicias conuersus, ea quæ ad libidinem spectant cum inuenit, tum inuenta maximè ampliauit. Hoc tempore Iacob à seruitute focii Laban recedens, ad patrem reuertitur.

BELOCHUS.

VIII Belochus regnavit annos triginta quinque.

Decimus is est apud Berosum: qui idcirco à Belo sumpsisse cognomē dicitur, quòd cum imperio uoluerit exercere maximum pontificium Beli Iouis, & maximè circa auspicia & diuinationes occupatus fuerit. Hoc regnante, Iosephus adolescens somnia sua fratribus narrat, & patri. Belochus autem, Beli amator, apud Chaldaeos interpretatur. A quibusdam hic Molochus scribitur: sed, ut opinor, corrupte.

Baleus

BALEUS.

IX Baleus regnavit annos quinquaginta duos.

Berosus duodecimum hunc ponit, qui post Semiramidem supra ceteros emicuit fama. Splenduit Imperio usq; intra Indiam. Libros multos de eius gestis Assyrii conscripserunt. Huius anno tricesimo, Iacob ob famis penuriam descendit in Aegyptum, ibiq; filium suum reperit Præpositum totius Aegypti: Orosius lib. primo, cap. octavo. Fuit itaq; hæc famis magna sub rege Aegyptiorum Diapolito, cui nomen erat Amasis, quo tempore Baleus Assyrios, Argiuos Apis regebat. Iustinus lib. trigésimo sexto, ubi de origine Iudæorum scribit, non nihil de hac fame prodit: sed Orosius loco præfato diligentius hoc examinat.

ALTADAS.

X Altadas regnavit annos trigintaduos. Huius temporibus fuit Prometheus, uir sapiens.

Duodecimus est is Assyriorum rex, Altadas Berofo: qui non ineruditè quidem philosophabatur, imperitè tamen uixit. interposuit enim tempus suum delicijs, existimans uanum esse & laboribus, & suæ uitæ miseria continua laborare: non quidem aliorum humanæq; gentis utilitate ac beneficio, sed exitio ac seruitute. Iccirco institutum suum fuit, ut uita diuitijs & gloria aliena, stultitia præterea & miseria, à se & maioribus partis sibi frueretur quoad uiueret. Hoc est, abstinendum suasit ab omni labore bellico & lucroso, quia in bellico sudore sibi labor & gentibus cades occurrit: & in lucro miser & infelix auarus efficitur magis custos diuitiarum, quam dominus. Præterea fruendum esse docuit bonis & gloria, aliena miseria & sudore partis, ne incidas in miseriam & sudores, dum parta bona fugis. Imperitè autem uixit inter pellices degens, & bonis partis abutens. Hoc regnante, defunctus est Iacob in Aegypto: cuius cadaver Ioseph magno honore duxit in terram Chanaan. In annalibus pluribus corruptis & perperam impressis, hic rex Amychus ineptè cognominatur à recentioribus semidoctis. De Prometheus pleni sunt omnes poetarum libri: sed in primis uidendi Hesiodus & Fulgentius. Sed quomodo sint sub Deucalione homines reparati, Orosius uidendus est li. primo, cap. nono: Eusebius libro de Temporibus. Secundum quorundam opinionem, ijs temporibus fuit Prometheus, à quo homines factos esse commemorant, & reuera. Cum enim sapiens esset, feritatem eorum & nimiam imperitiam ad humanitatem & scientiam transfigurabat.

MAMYNTUS.

XI. Mamyntus regnavit annos triginta.

Berosus hunc tertiumdecimum ponit, qui dicitur ab eo Mamitres. Is rursus milites exercuit, & assuefecit laboribus. Et interpositis delicijs, unguentis, & opobalsamis, militiam & pugnas exequabatur: cepitq; formidini esse Syris & Aegyptijs. Sub istius regni tempore moritur Ioseph, & Hebræos deprimunt Aegyptij grauissima seruitute. Eusebius: Centesimo decimo anno moritur Ioseph, post cuius interitum Hebræi seruiunt annis centum quadraginta quatuor. Fiunt autem omnes anni, per quos Hebræi in Aegypto fuerunt, ducenti & quindecim: qui ab eo tempore computantur, quo Iacob cum filijs suis descendit in Aegyptum.

MAGEHALEUS.

XII. Magehaleus regnavit annos triginta. Huius temporibus Atlas frater Promethei præcipuus astrologus habetur.

Quartus decimus is est Berofo, & Mamaleus nominatur: quo regnante, seruitus Hebræorum durat apud Aegyptios, Cur hunc omiserit auctor, qui magna chronica Norinber-

A Norimberge edidit, & alios Aegyptiorum reges, ipse uiderit: mihi satis sit indicare, iudicent eruditiores. Eusebius: Atlas frater Promethei præcipuus astrologus est, qui ob eruditionem istius disciplinæ etiam cælum sustinere dicitur.

SPHÆRUS.

XIII Sphærus regnauit annis uiginti.

Dicitur Beroso quintusdecimus, & Sterus nominatur, si liber menda caret, cum ubiq; Sphærus legatur: nisi quod in Eusebio errore impressorum Ipherus legitur corrupte. Virum fuisse, Berosus scribit, de cuius gestis & prudentia omne uulgus perferret. Obseruandum est, Deucalionem Thessaliæ regem, natum esse primo anno huius Sphæri regis Assyriorum: quod Solinus tradit, à primo diluuiio sub Ogyge, usque ad Deucalionem, fluxisse annos septingentos & plus quam nouem menses. Totidem autem fluunt à Noe, id est Ogyge, à diluuiio ad primum annum Sphæri, secundum Mosen & Eusebium. Præterea diluuium Deucalionis fuit, cum natus esset ipse annos octuaginta quatuor: qui si computentur ad diluuium ipsius, primo anno Sphæri ortus est Deucalion. Iornandes ex Eusebio repetit, huius temporibus ultimis, Amram ex tribu Leui genuisse Mosen.

MAMYLUS.

XIIII Mamylus regnauit annis triginta.

Sextus decimus est Beroso, Mamylas apud Eusebium dictus. licet Mamelus quibusdam dicatur. Quo regnante, adolescens Moses omnem philosophiam didicit Aegyptiorum.

SPARETUS.

B XV Sparetus regnauit annos quadraginta. Huius temporibus à Cecrope rege Athenæ conditæ sunt.

Nominat hunc Berosus decimumseptimum, sub eoq; scribit miranda in orbe cœpisse. Nam terræ motus Babylonios terruit. Athenienses regnum exorli sunt anno eius quarto, finieruntq; Aegyptij reges. Hoc tempore Moses occiso Aegyptio, in terram fugit Madian. Eusebius: Tricesimo quinto anno Moyli, Cecrops regebat in Attica, à quo usq; ad captiuitatem Troiæ fiunt anni trecenti septuaginta quinque. Paulo post subiungit: Cecrops in Eubœa Athenas condidit, quam & Diadas nominauit. Hanc urbem Euboici Orchomenon appellauerunt.

ASTACADES.

XVI Astacades regnauit annos quadraginta. Huius temporibus Moses in monte Syna diuinam suscepit legem.

Astacades Beroso dicitur decimus octauus, qui Babylonij præfuit annis quadraginta unum, omnemq; Syriæ ditionis suæ fecit: cuius anno decimo tertio, uitis inuenta apud Græcos narra. Huius regni octauo, Moyses quadringentesimo trigesimo anno repromissionis (ut Eusebius scribit, & Iornandes repetit) populum Hebræum in signis & uirtutibus eduxit ex Aegypto, eisq; in heremo per annos quadraginta legem exponit. Finit autem Berosus librum suum quintum circa hunc regem, in hæc uerba scribens: Itaque qui reges & tempora traduntur à nostris de primoribus regnis orbis à Iani diluuiio primo, usq; ad Dardaniæ regnū conditū (nam sub id tempus regnū Troianum cœpisse scribit) his nostris breuissimis annotationibus sint hæc tenus dicta. Manethon uerò Aegyptius, cuius & Iosephus & Eusebius testimonijs utuntur, ubi ipse reliquit, prosequutus est per reges Aegyptios, quemadmodum Berosus per Assyrios. Vtemur ergo & nos illius testimonijs, si opus erit.

Amyntes.

AMYNTES.

XVII Amyntes regnavit annis quadragintaquinque. Huius temporibus **IESVS** successor Mosi, Palæstinorum terram Iudææ genti distribuit.

Conuenit & Manethon, & Eusebius. Et Iornandes inquit: Huius nono anno moritur Moyses, & Iesus Naue populum ueluti dux custodit ac gubernat.

BELOCHUS.

XVIII Belochus regnavit annos uigintiquinque.

Belochus hic iunior dicitur Mathoni, respectu ueteris, de quo supra. Sub hoc prius iudex Hebræorum Gothoniël, sacerdotium continet Phinees.

BELOPARES.

XIX Belopares regnavit annos triginta.

Meminit huius & Eusebius, & Manethon. Sub hoc Aoth Hebræorum iudex, Ailophylip, omnino infesti Hebræis. Fuit autem, ut in libro Iudicum scribitur, Aoth *αμθιδξισ*, hoc est, ambidexter: quod Plato probat, & secundum naturam esse sentit. Sicut & in pedibus nihil differre uidemur.

LAMPRIDES.

XX Lamprides regnavit annos triginta duos: aliàs, triginta tres.

Memoratur ab Eusebio & Manethone. Iornandes tantum triginta annis regnasse scribit, si menda caret exemplar, quod uidi.

SOSARES.

XXI Sofares regnavit annis uiginti. Huius temporibus Pegasus equus uelocissimus inuenitur.

Pegasus equus uelocissimus, siue, ut Palephatus scribit, Bellerophontis nauis fuit.

LAMPATDES.

XXII Lampatdes regnavit annis triginta.

Hi duo reges à Manethone non scribuntur, sed Eusebius hos nominat: alijs Lampares dicitur.

PANNIAS.

XXIII Pannias regnavit annos decem & nouē. Huius temporibus Argonautarum nauigatio, & Orpheus Thrax musicus clarus habetur.

Huius meminit Manethon. Eusebius uerò & Iornandes scribunt, hunc annis quadraginta quinque gubernasse. Vereor numerum hic corruptum Cassiodori: alioquin numerus inferior summarius non proueniret. Sub cuius tempore Iudæis præfuit Gedeon, qui & Hieroboal. De Argonautis Apollonius inter Græcos, Valerius Flaccus inter Latinos, copiosissimè scribunt.

SOSARMUS.

XXIII Sosarmus regnavit annos decem & nouem.

Meminit huius Manethon & Eusebius, Sub hoc Abimelech, filius Gedeonis, & Thola, iudices fuerunt Hebræorum,

Mithreus

MITHREUS.

xxv Mithreus regnavit annis uigintiseptem. Huius temporibus Hercules athla exercuit, & Priamus apud Ilium regnat.

Obmittit hunc Manethon: sed post Sofarmū, Tautanem regem ponit, cui successit Teuteus, post quē Themus, tum Dercylus, hinc Eupales: ita paulatim, inquit, Assyrios Thurehenos delicijs enervatos decreuisse, Latinos uerò reges creuisse. At Eusebius, post Eupalem, Laosthenem subiungit: hinc Pyritiaden, tum Orphateum, dehinc Ophratonon, tum Acrapapen, post Tonoscon coleros, quē Sardanapalon græcè uocat, ultimumq; regnasse scribit. qui in prælio uictus ab Arbace Medo, semet incendio concremauit, teste Eusebio. Et interregnum Assyriorū ad Medos translatus est. Vnde Eusebius colligit, per illos trigintasex reges, annos mille ducetos quadraginta à primo anno Nini. Sed Orosius aliter in primo lib. licet fortè in genere scribat: cū regnum Assyriorū per mille centū sexaginta annos usq; ad Sardanapalū, per quinquaginta propemodū reges actū sit, & nunquā penè in id tēpus quieuerit, &c. Sed Casiodorus eos tantū recensuit usq; ad principiū regni Latinorū, & ob id alios ab Eusebio descriptos prætermittit. sed non queo obmittere uerba Orosij, lib. i. sic inquitis: Annos ante urbem cōditam sexaginta quatuor, nouissimus apud Assyrios regnavit Sardanapalus, uir muliere corruptior: qui inter scortorū greges femineo habitu, purpuram colo tractās, à præfecto suo Arbacto, qui tunc Medis præerat, uisus, atq; execrationi habitus, mox etiā excitis Medorū populis ad bellum prouocatus & uictus, ardenti pyre se iniecit. Sed & Iustinus uidendus est libro primo Epitome Trogi. Vel leius Paterculus, qui historiā Rom. pulchro compendio latinè & eleganter scripsit, libro primo tradit, Sardanapalum regem mollicijs perfluentē, malo suo, tertio & trecentesimo loco à Nino & Semiramide natū, ita ut semper successor regni paterni foret filius. Puto ibi esse erratū, & scribendum, tertio & tricesimo loco, non trecentesimo. Eadem Metasthenes Persa de ludicio temporū repetit. De Hercule & Priamo pleni sunt omnes poetarum codices: in primis tamen uidendus est Homerus. Eusebius: Hercules consumit certamina, Anteam interficit, Ilium uastat. Cæterum ἀθλον græcè neutro genere præmium, ut ἄθλος in masculino genere certamen. Quatuor autē Græcia celebrabat certamina, in honorem Iouis, Phœbi, Palemonis, atq; Archemori. Quibus erāt ἄθλα, hoc est, præmia: pinus, oleaster, laurus, & apium. Extat pulchrum Architæ poetæ sup̄ hac re Tetrastichon græcū, quod latinè sic redditur:

Sacra per Argiūas certamina quatuor urbes

Sunt, duo facta uiris, & duo cœlitibus:

Vt Iouis, & Phœbi, Melicertæq; Archemoriq;
Præmia sunt, pinus, poma, apiumq; oleæ. Græcè sic:

τέσσαρες εἰσι γὰρ ἀγῶνες αὐτῶν ἑλλάδα, τέσσαρδ' ἱεροί,

οἱ δ' ἄθλα μὲν θνητῶν, οἱ δ' ἄθλα δὲ ἀθανάτων.

Ἰωὺς, Λητιδαίου, Παλαίμωνος, Ἀρχεμόροιο.

ἄθλα δὲ τῶν κόπην, μῆλα, σελίνα, πίτυς.

Vnde & quidam Græci inde deducunt, Pancratium pentathlum, quod constituitur ex pugillatu, cursu, saltu, disco, & lucta. De quibus extat Simonidis hoc distichon:

ἰδμεν καὶ πυνθοὶ διοφῶν ὁ δῖον ἔφινε,

ἄλμα, ποδοκείλω, δίσκογον, ἄκοντα, πάλιν.

Isthmia Philonis Diophon, & Pythia uicit,

Et cursu, & iaculo, saltibus, orbe, pale. Hos ludos Paulus iurecōsultus in L. II. de Alej lusu, describit. Qui omnibus ijs ludis uicisset, Pancratiastes nūcupabatur. Quamquam Lucianus pro diuersa ludicri specie Pancratium ponit, dum palastram esse tradit, quod in lutea aspergine fiebat: quod autē in puluere sit, recto stadio inuicē se percutientium, pancratium esse. Propertius:

Dum patitur duro uulnera pancratio,

h Vnde

Vnde & certamen quod in Herculis honorem fiebat, Heracleaniū dictum est. Lampridius in Alexandro: Agoni præfedit, & maximè Herculeo, in honorem magni Alexandri. Velleius in Compendio Rom. hist. Clarissimum deinde omnium ludicrū certamen, & ad excitandam corporis animicq; uirtutem efficacissimū Olympiorum initium, habuit autorem Iphitum Eleum. Is eos ludos mercatumq; instituit, ante annos quàm tu M. Vinici consulatum inires, DCCCXXIII. Hoc sacrum eodem in loco instituisse fertur abhinc annos M C C L. Atreus, cum Pelopi patri funebres ludos faceret: quo quidem in ludicro, omnisq; generis certaminum Hercules uictor extitit. Tum Athenis perpetui Archontes esse desierunt, cum fuisset ultimus Alcmaeon: coeperuntq; in denos annos creari, quæ consuetudo in annos LXX mansit: ac deinde annuis commissa est magistratibus respub. Ex ijs qui denis annis præfuerunt, primus fuit Carops, ultimus Erix. Ex annuis, primus Erix. Cæterum de agone Olympico, unde & à quo Originem sumpserit, Strabo libro octauo copiosè. Eusebius: Hercules agonem Olympicum constituit, à quo usque ad primam Olympiadem supputantur anni 430.

Per hos igitur reges Assyriorum, colliguntur anni octingenti quinquaginta duo.

Is numerus resultat annorum, ex ijs uigintiquinque Regibus, quos Cassiodorus hic ponit: si Pannia regi tribuantur quadragintaquinque, non decem nouem anni, ut annotaui superius. Eusebius uerò computat à primo Nini anno usq; ad Sardapalium, ultimum regem Assyriorum, mille ducentos quadraginta annos, cum illis qui post Mythreum regnarunt. Dehinc ad Medos translatum est imperium, tum ad Persas: quos ideo obmittit Cassiodorus, quia Consules dicturus, necesse habet reges Latinos & Romanos enumerare: alios non est necesse. Adducit Velleius in suo compendio Aemilium Suram, de annis pop. Romani sic scribentem: Assyrii principes omnium gentium rerum potiti sunt. Deinde Medi, postea Persæ, deinde Macedones. exinde duobus regibus Philippo & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo post Carthaginem subactam, deuictis, summa Imperij ad pop. Rom. peruenit. Inter hoc tempus & initium regis Assyriorum Nini, qui princeps rerū potitus est, intersunt anni M. DCCCXCXV. Huius temporis æqualis fuit Hesiodus, circa 120. annos distinctus ab Homeri ætate: uir perelegantis ingenij, & mollissima dulcedine carminum memorabilis, ocij quietisq; cupidissimus, ut tēpore tanto uiro, ita operis autoritate proximus. qui uitauit, ne in id, in quod Homerus, incideret, patriamq; & parentes testatus. Sed patriam, quia mulctatus ab ea erat contumeliosissimè.

REGES LATINI.

Latinos reges exordium habuisse post captam Troiam, cum Aeneas in Italiam uenisset, post tertium captiuitatis Troiæ annum, tradunt aliqui: uel post octauum, ut alij asserunt, cum Tautanes apud Assyrios regnaret. Manethon scribit, & constans opinio est, cum prius in Italia, sub aurea illa ætate, quam Ninus primus Assyriorum rex uitiauit, regnasset Ianus, & Saturnus, ut Xenophon, Fabius Pictor, Cato in fragmentis, Trogus, Iustinus, Dionysius, ac cæteri scripserunt. Quos deinceps sequuti sunt Picus & Faunus: quibus regnantibus, feruntur centum quinquaginta anni euoluti, ut Eutropius Valenti Augusto perscripsit. Hos dimittit Cassiodorus, & à Latino rege orditur. Hos primos Italiae Reges quidam nostræ ætatis insignis poeta sex uersibus & monastichis sic expresit, quos subiunxi, ne perirent.

Monasticha primorum regum Italiae.

Primus in Italia Ianus regnauit agresti,

Aurea Saturnus iugera falce colit.

Tertius Aufonijs dominatur Picus in oris,

Faunus,

Faunus & in Latio regna paterna capit.
 Filia Laurentum regi fuit una Latino,
 Dos fuit Aeneae terra Latina pio.
 Tu uero curiose lector Myrsilum Lesbium, quem Dionysius in Antiquitatibus
 Romanis saepe citat, uide, de Origine Italiae: ac Sempronium, de Diuisione Italiae, cum
 Q. Fabij Pictoris ac Catonis fragmentis, quae extant.

LATINUS.

I Latinus regnauit annos trigintaduos, à quo Latini sunt appellati.
 Huius imperij anno uigesimoquinto, Troia capta est. ad quem Aeneas
 profugus uenit: factusque gener eius, successit ei in regno.

Nam, ut Dionys. primo Romanorum Antiquit. scribit, in pugna aduersus Rutulos
 sine filijs mortuus, imperium Aeneae, quem sibi generum fecit, detulit. Hic Latinus
 Iliaci belli temporibus regnauit, à quo Latini dici coepti sunt. Afferit autem, hunc
 quinque & triginta annos imperium obtinuisse. Erat autem Lauinia Latini filia Tur-
 no desponsata, quam Aeneas accepit, & de nomine eius urbem condidit: de qua re
 Virgilius late.

AENEAS.

II Aeneas post octauum Troiae annum, regnauit in Italia annis tribus.

Dionysius in primo aliter distinguit annos. Vide igitur, quo anno conditum sit La-
 uinium, & quo pacto Aeneas tres annos regnauerit post Latini soceri sui obitum, nam
 quarto anno in bello mortuus est.

ASCANIUS.

III Ascanius, filius eius, regnauit annis triginta octo. Hic Albam Lon-
 gam condidit.

Hic Ascanius Iulius dictus est, quem & Florus in praefatione Epitomes Iulum
 appellat, ex Creusa coniuge Troiae genitum, ut Virgilius asserit, & Eutropius repe-
 tit. A Dionysio libro primo Eurition uocatus, qui septimo ferme anno post captum
 Ilium Latinorum imperium suscepisse dicitur, & mutato nomine dictus est Ascanius:
 trigesimoque anno deinde post Lauinij institutionem condidit Albam Longam, quae
 graece *Ἀλβανὴ μακρὰ* dicta est, à Tullo Hostilio deinde euerfa. Habuit Ascanius Iulium
 Syluium filium, à quo familia Iuliorum orta est. Sed propter aetatem nondum regen-
 dis ciuibus idoneus, Syluium Posthumum fratrem suum regni reliquit haeredem, ut
 tradit Eusebius. Et iterum inquit idem: Ascanius derelicto nouercae suae regno Lau-
 nij, Albam Longam condidit, & Syluium Posthumium fratrem suum, Aeneae ex La-
 uinia filium, summa pietate educauit.

SYLVIUS.

IIII Syluius Aeneae filius ex Lauinia, regnauit annos uigintinouem.
 Huius temporibus poeta Homerus fuisse memoratur.

Filius hic Aeneae, secundum Dionysium, post obitum patris, Posthumus fuit di-
 ctus: & quod à pastoribus in syluis ac montibus educaretur, Syluius, à Graecis *Ὀλβίος*.
 Licet Liuius filium Ascanij putet, qui Iulum quidem reliquit, cui sacerdotij potestas
 est attributa, quo honore posteritas eius usa est deinceps. Fratrem autem Syluium
 Posthumum regni haeredem reliquit, à quo Albanorum deinde reges Syluij uoca-
 ti sunt, & dominationis ius obtinuerunt. De Homero Plutarchus in sua uita plura,
 & Herodotus, graeci scriptores. Eusebius praeterea uariorum autorum sententias de
 Homeri aetate affert. Sed Velleius Paterculus de Homero haec tradit: Clarissimum
 h 2 deinde

deinde Homeri ingenium illuxit, sine exemplo maximum, qui magnitudine operis & fulgore carminum solus appellari meruit poeta: in quo hoc maximum est, quod neque ante illum quem ipse imitaretur, neque post illum qui eum imitari possit, inuentus est: neque quenquam alium, cuius operis primus author fuerit, in eo perfectissimum, praeter Homerum & Archilochum reperiemus. Hic longius a temporibus belli quod composuit Troici, quam quidam rentur, abfuit. Nam ferme ante annos DCCCCL floruit, intra mille natus est. Quo nomine non est mirandum, quod saepe illud usurpatum hoc enim ut hominum, ita seculorum notatur differentia: quem si quis caecum genitum putat, omnibus sensibus orbis est.

V

AENEAS SYLVIUS.

Aeneas Syluius regnavit annos triginta unum. Huius temporibus Hebraeorum rex David Hierosolymis regnat.

Eusebius: In alia historia reperimus, quartum Latinum Sylvium regnasse, Lauinia & Melampodis filium, uterinum fratrem Posthumi: & quintum, qui nunc hic quartus ponitur, Sylvium Aeneam, Posthumi filium. Sed animaduerte lector, quod ab Aenea primo rege, non a Latino numerat.

VI

LATINUS SYLVIUS.

Latinus Syluius regnavit annis quinquaginta. Huius temporibus Amazones Asiam vastauerunt: Carthago condita est a Carchedone Tyrio, ut quidam dicunt. Solomon filius David regnat Hierosolymis, templumque famosissimum condidit.

Hic Latinus iunior dictus a Dionysio, unum & quinquaginta annos gubernasse dicitur. Licet Eusebius, & alij penè omnes, quinquaginta tantum tribuunt. Ab hoc (inquit Livijs) coloniae aliquot deductae, prisca Latini appellati. Mansit postea Syluius omnibus cognomen, qui Albae regnarunt. Amazones decantantur passim ab omnibus poetis & historicis, sed Palaphatus arbitratur fuisse non foeminas, sed viros barbaros, qui effoeminatis moribus & uestibus incedebant: colligatis mitrae crinibus, barbam tonsi, ingenti tamen fortitudine: ut alijs militibus mulieres vulgo dicerentur. De Carthagine inquit Eusebius: Carthago condita est, ut quidam uolunt, a Carchedone Tyrio: ut uero alij, a Didone filia eius, post Troianum bellum. Vide Strabonem, Dionysium, & Eustathium. Velleius Paterculus in compendio Rom. hist. de Carthagine sic scribit: Aetate Pharnacis Medae, qui Sardanapalum imperio uictaque priuauit, &c. ante annos quinq; & sexaginta quam urbs Romana conderetur, ab Elissa Tyria, quam quidam Dido autumant, Carthago conditur.

VII

ALBA SYLVIUS.

Alba Syluius regnavit annos trigintanovem.

VIII

AEGYPTIUS SYLVIUS.

Aegyptius Syluius regnavit annos uiginti quatuor.

Eusebius: Syluius Atys, siue Aegyptius, annis uiginti quatuor regnavit: Aegyptius autem, Albae superioris regis filius fuit.

IX

CAPIS SYLVIUS.

Capis Syluius regnavit annos uigintiocto.

Eusebius

Eusebius: Capys superioris regis filius, regnavit annis uiginti octo.

X
CALPETUS SYLVIUS.

Calpetus Syluius regnavit annis tredecim.

Dionysius libro primo: Post Albam (inquit) Capetus sex & uiginti annos regnavit: post eum Capys duodeviginti: post Capym Calpetus, usq; ad annum tertiumdecimum. Liuius uerò: Ex Alba dicitur Arys ortus, Aty Capys, Capy Capetus, Capeto Tiberinus. Ob id Eusebius & posteri, iunctis nominibus octauum regem Syluium Arym ac Aegyptium appellant. Decimum autem Capetum Liuius uocat. Alij, nisi codices sint mendosi, Calpetum.

XI
TYBERINUS SYLVIUS.

Tyberinus Syluius regnavit annis octo.

Hic in praelio mortuus (ut inquit Dionysius) quod secundum flumen fuit, raptusq; à profluente, flumen sibi cognomine reliquit, Albulam prius uocatum, Tyberim. Ouidius secundo Fastorum:

Albula, quem Tyberimmersus Tyberinus in undis

Reddidit, hybernis forte tumebat aquis.

Idem Liuius, & Virgilius:

AGRIPPA SYLVIUS.

XII Agrippa Syluius regnavit annos quadraginta.

Liuius: Agrippa inde, Tyberini filius. Dionysius uerò: Deinde successor Agrippa annos tres & triginta regnavit. Eusebius, & ceteri omnes, quadraginta huic annos attribuunt. subiungit ibi Eusebius: In Latina historia ad uerbum scripta reperimus, Agrippa apud Latinos regnante, Homerus in Græcia clauit, ut testatur Apollodorus grammaticus, & Eusebius historicus, ante urbem Romanam conditam ante centum uiginti quatuor annos: & ut ait Cornelius Nepos, ante Olympiadem primam, annis centum. Licet plures alias opiniones recitauerit de Homero idem Eusebius paulo supra, ubi de Aenea Syluius scribit.

XIII
AREMULUS SYLVIUS.

Aremulus Syluius regnavit annos decem nouem. Huius temporibus Lycurgus apud Lacedæmonas iura composuit.

Liuius: post Agrippam Romulus Syluius à patre accepto imperio, regnat: idq; Auertino, fulmine ictus ipse, per manus tradidit. Aliter Dion. nisi codex sit mendosus: Post Agrippam Alladius unde uiginti annos, res quædam tyrannica, & cum dijs inimicitias gerens. Nam ab eo despiciente numina, apparatus sunt fulgurum imitationes, & fragores tonitruis similes, quibus terreri homines, tanquam esset Deus, postulabat. Ceterum imbribus & fulminibus in eius domum cadentibus, atq; lacu iuxta quem habitabat, insolitam inundationem capiente, inclusus, cum tota domo absorptus est: & nunc adhuc perlucet lacu, in parte quadam, cum deficit latex, subseditq; altitudo, apparent ruinae, & alia ædificiorum uestigia. Eutropius & ceteri uocant hunc Remum Syluium: tanta est nominum diuersitas. Inoleuit leuis error ex ijs nominibus. Siquidem apud Orosium libro primo ita legitur, ubi de Phalaride tyranno agit: fuerat etiam paulo superiori tempore apud Latinos rex Romulus, qui per annos decem & octo, flagitijs impietatibusq; crescens, ad postremum diuino iudicio fulmine interceptus, matura supplicia immatura ætate exoluit. Eusebius: Syluius Aremulus, siue Remulus, Agrippæ superioris regis filius, præsidium Albanorum inter

montes, ubi nunc Roma est, posuit: qui ob impietatem postea fulminatus interiit. Huius filius fuit Iulius, proauus Iulij Proculi, qui cum Romulo Romam cōmigrans, fundauit Iuliam gentem. De Lycurgo autem legumlatore, quisquis plura scire uoluerit, diligenter eius uitam apud Plutarchum perlegat. Eius præterea meminit Velleius Paterculus in compendio Rom. hist. in hæc uerba: Aetate Pharnacis Medæ, qui Sardanapalum imperio uitæq; priuauit, clarissimus Graij nominis Lycurgus Lacedæmonius, uir generis regij fuit, seuerissimarum iustissimarumq; legum autor, & disciplinæ conuenientissimæ uir: cuius quàm diu Sparta diligens fuit, excellentissimè floruit.

XIII

AVENTINUS SYLUIUS.

Auentinus Syluius regnauit annos trigintaseptem: à quo mons Romanus, quia ibi sepultus est, nomen accepit.

Eusebius: Auentinus Romuli superioris maior filius, in eo monte qui nunc pars urbis est, mortuus & sepultus, æternum loco uocabulum dedit.

XV

PROCAS SYLUIUS.

Procas Syluius regnauit annis uiginti tribus.

Orosius libro secundo, capite primo: Nini & Babylonis regnum eo anno in Medos est deriuatum, quo anno apud Latinos Procas Amulij & Numitoris pater, auus autem Rheæ Syluiæ, quæ mater Romuli fuit, regnare cœpit. Vt autem omnia hæc ineffabilibus mysterijs & profundissimis Dei iudicijs disposita, non aut humanis uiribus, aut incertis casibus accidisse perdoceam, omnes historiæ antiquæ à Nino incipiunt, omnes historiæ Romanæ à Proca exordiuntur. Deinde à primo anno imperij Nini, usquequò Babylon à Semiramide instaurari cœpta est, interueniunt anni sexagintaquatuor: & à primo anno Procæ cum regnare cœpit, usq; ad conditionem urbis factam à Romulo, intersunt æquè anni sexagintaquatuor. Ita regnante Proca, futuræ Romæ sementis iacta est, etsi nondum germen apparet. Eodem anno ipsius Procæ regni, Babylonis regnum deficit, etsi adhuc Babylon ipsa consistit.

OLYMPIAS

XVI

AMULIUS SYLUIUS.

Amulius Syluius regnauit annos quadraginta quatuor, qui fratrem suum Numitorem regno expulit.

Procas duos habuit filios, Numitorem & Amulium, ut Liuius abundè docet. Ob id Dionys. Deinde Amulius (inquit) haud iure regnū occupans, cum Numitori deberetur, fratri seniori, duos & quadraginta regnat annos. Amulio autem interfecto à Romulo & Remo ex sacra puella natis, post eius mortem imperiū accipit, & quidem legitimum, Numitor auus maternus. Sequenti deinde anno regni Numitoris, colonos mittentes Albam Romulo & Remo ducibus, Romam condunt. Vnde minor, cur Florus primo lib. tit. primo, dicat: Alba tunc erat Latio caput, Iuli opus. nam Lauinium patris contempserat: ab his Amulius iam septima sobole regnabat. Cum certè nō septima soboles aut gubernatio fuerit, sed decimaquarta potius, aut decima sexta. Dionys. Halicarnassæus in principio primi Antiquitatum Romanarum: Aetate autem sextadecima post Troianum bellum, Albani hæc loca utraq; inhabitabant. Eusebius: Numitor Procæ superioris regis filius maior, à fratre Amulio regno pulsus, in agro suo uixit. Filia uerò eius, adimendæ spei partus gratia, uirgo Vestalis: quæ cū septimo patruī sui anno geminos edidisset infantes, iuxta legem in terra uiua defossa est. Verum paruulos prope ripam Tyberis expositos, Faustulus regij pastor armenti, ad Acciam Laurentiam uxorem suam detulit: quam propter pulchritudinem & rapacitatem corporis quæstiuosi, Lupam uicini appellabant: unde ad nostram usque memoriam meretricum cellulae lupanaria dicuntur. Pueri cum adoleuissent, collecta pastorum & latronum multitudine, interfecto apud Albam Amulio, auum

Numi

prima.

A captiuitate Troia usq; ad Olympiadem primam, sunt anni 406. ubi erat agon gymnicus, in quo Coræbus Eliensis uictor euasit. Elienses uerò quinquennale certamen agebāt, quatuor annis in medio expletis, in quibus principes annui constituuntur. quam Olympiadem Iphitus primus instituit. Ab hoc Græca historia uera creditur, & post Sardanapalum regem Assyriorum orditur.

AB VR.
CON. Numitorem in regnum restituant. Hæc copiose apud Dionysium & Liuium, & cæteros passim inuenies. Si igitur ritè anni supputentur ab excidio Troiæ, ad successorem Amulij Romulum, integra fide inueniuntur anni quadringenti triginta. Cæterum de Amulio & eius genere, ac urbis Romæ conditione, diligentissimè perscripsit Strabo libro quinto. Vide lector studiosè. De his regibus Albanis, etiam poeta nostri seculi monasticha elegantissima perscripsit, quæ subiungere pro studiosis nullum est dispendium:

Condidit Ascanius Longam rex Iulius Albam,

Et Sylui regnum Posthume frater habes.

Syluius Aeneas triginta uno imperat annis,

Percepit decem sceptrum lustra Latinus habet.

Imperat Albanis successor Syluius Alba,

Dictus ab Aegypti nomine regnat Atys.

Rex Capys accepto Capuam capys omine dixit,

Carpentus tantum nomina regis habet.

Albula mutauit titulum tibi rex Tiberinus,

Hic pater Agrippæ, rex & Agrippa fuit:

Montibus insuetis præsidia ponit Aremus,

Iulia gens uester Iulius autor erat.

Præbet Auentinus Romano nomina monti,

Regna uicissatim dat Proca pignoribus.

Germano regnum uiolentus Amulius aufert,

Arripit hinc Numitor sceptrum nepotis ope.

ROMULUS.

VII

Romulus regnauit annos triginta octo, à quo Roma condita est: & ex Latinis Romani sunt nuncupati. Hic primus centum constituit senatores. Huius temporibus Syracusæ & Catania in Sicilia conditæ sunt.

Dionysij Halicarnassæ sequimur Antiquitates, qui septima Olympiade urbem conditam scribit.

Adijt regnum, teste Dionysio in secundo, septima Olympiade, qua uicit Dædes Messenius, imperante Athenis Charopo. Item Liuius in primo, triginta septem annos Romulo tribuit: in regno tantum, Dionysius in primo similiter triginta septem, quod & secundo libro repetit, cum inquit: Qui (inquit) Romam condidit, primusq; in ea rex creatus est Romulus, tali nece perijisse dicitur. Nullam ex se progeniem relinquens, annos septem & triginta dominatus, quintum annum & quinquagesimum uitæ agens. nam iuuenis admodum potitus est regno. Decem enim & octo annos natum fatentur omnes, qui de eo historias scripsere. At Plutarchus in Romulo ait: Fertur igitur Romulus quatuor & quinquaginta annos natus, trigesimo octauo sui regni anno euita migrasse, licet in Numa sic scribat: Septimum iam & trigessimum annum rege Romulo Roma incolebatur. Sed forte annus ille, quo per Senatores, per singulos quinos gubernabatur, interregnum dictum (de quo in Numa Plutarchus plura, item Dionysius, Liuius, & cæteri) illi attributus, Romulo trigessimum octauum constituit, unde & posterius decepti sunt. Sed uide Velleium Paterculum (quæ nuper beatus Rhenanus, nitidæ eloquentiæ uir, & haud contemnendæ doctrinæ, e tenebris eruit) scribentem Epitomen historiæ Romanæ, ad M. Vinicium, qui sub Tiberio Consul fuit, qui hæc prodit: Sexta Olympiade, post duos & uiginti annos, quam prima constituta fuerat, Romulus Martis filius ultus iniurias auis, Romam urbem Parilibus in Palatio condidit. à quo tempore ad uos coss. anni sunt DCCCCLXXXI. Id actum post Troiam captam annis CCCXXXVII. Id gessit Romulus, adiutus legionibus Latinis auis sui. Libenter enim his qui ita prodiderunt accesserim, cum aliter firmare urbem nouam, tam uicinis uicentibus, alijs Etruscis ac Sabinis, cum imbelli ac pastoralis manu uix potuerit: quanquam iam Asylo facto inter duos lucos auxit. Hic cen-

OLYM.

tum homines electos appellatosque patres, instar habuit consilij publici: hanc originem nomen Patriciorum habet. De hoc & Eutropius libro primo, capite quarto, qui triginta nouem huic annos tribuit: sed corruptum est sine dubio exemplar. Caterum Orosius eleganter simul & breuiter in secundo libro, quarto capite, sic scribit: Romulus regnum parricidio imbuuit, pariisque successu crudelitatis sine more raptae Sabinas improbis nuptiis confederatas, maritorum & parentum cruore dotauit. Itaque Romulus interfecto primo auo Numitore, dehinc Remo fratre, arripuit imperium, urbemque constituit. Regnum autem, muros fratris, templum soceri sanguine dedicauit, sceleratorum manum promiscua impunitate collegit. Primus illi campus ad bellum, forum urbis fuit: mixta simul externa ciuiliisque bella nunquam defutura significans. Sabinorum, quos foedere ludisque pellegerat, feminas, tam inhoneste praesumpsit, quam nepharie defendit. Ducem eorum Titum Tatium senem, honestis pietatis causis insistentem, diu armis propulsatum, mox ut in societatem regni assumpsit, occidit, &c. Sed de Romulo Florus libro primo, tit. primo: Iustinus libro quadragesimo tertio: Strabo libro quinto, C. Sempronius, Q. Fabius Pictor libro secundo. Solinus breuiter eius res gestas sic commemorat: Romulus regnauit annos septem & triginta: de Ceninensibus egit primum triumphum, & Acroni regi eorum detrahit spolia, quae Ioui Feretrio primus suspendit, & opima dixit. Rursum de Antennatibus triumphauit. De Veientibus postremo apud Capreae paludem nonis Quintilibus apparere desijt. Caterum quisquis copiosius singulas res gestas Romuli scire uoluerit, uitam eius apud Plutarchum, Dionysium in secundo, Liuium in primo legat. De Syraculis uero ciuitate Siciliae, quando condita sit, uide Strabonem libro sexto copiosissime scribentem: ubi & de Catania locupletissime scribit. Meminit & horum Eusebius.

† Catana

XVII II

NUMA POMPILIUS.

39

Numa Pompilius regnauit annos quadraginta unum: qui duos menses anno addidit, Ianuarium & Februarium, cum ante hunc decem tantum menses apud Romanos fuissent. Capitolium quoque a fundamentis construxit. Cuius etiam temporibus Sibylla in Samo insignis habita est.

Hic Pompilius Pomponij illustris uiri filius, prudentissimae aetatis fuit. Nam ab anno quadragesimo non multum aberat, cum regia esset ei dignitas collata. Vir fuit religiosus, & qui religione ferocem pop. Rom. compescuit. Rexit quadraginta tribus annis, ut Liuius & Dionysius scribunt. Obijt autem non longe octogenario maior, ut inquit Plutarchus. Dionysius uero in fine secundi: Annos, ait, uiuens supra octoginta, quadraginta tres regnans, facillima morte obijt, senio dissolutus: prolem quidem relinquens, ut plures scribunt, filios quatuor, Pomponem, Pinum, Calpum, Mamercum, unde nobiles uenerunt familiae: filiamque solam Pompiliam. Ut autem tradidit Gn. Gellius, solam reliquit filiam, ex qua Martius peperit Ancum Martium regem, qui post regnauit. Vide Florum libro primo, tit. secundo: Eutropium lib. primo, cap. quinto. Solinus autem breuiter (quod diffusius Dionysius, Liuius, Plutarchus tradunt) sic de Numa scribit: Numa in colle primo Quirinali, deinde propter aedem Vestae, in regia quae adhuc ita appellatur, habitauit: qui regnauit annis tribus & quadraginta, sepultus sub Ianiculo. Vnde Ouidius sexto Fastorum describens regiam, quam Numa habitauerit, sic inquit:

Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestae,

Tunc erat intonsi regia magna Numae.

Hic locus est Vestae, qui Pallada seruat, & ignem:

Hic fuit antiqui regia parua Numae.

Sed uidendus quoque Eusebius de Temporibus, & Ouidius de duobus mensibus additis in primo Fastorum, ubi a principio sic canit:

Tempora digereret cum conditor urbis, in anno

Constituit

VR. Constituit menses quinque bis esse suo. Sed paulo post subiungit:

CON. At Numa nec lanam, nec auitas præterit umbras,

Mensibus antiquis præposuitque duos.

De ambobus mensibus uidentur priores duo Fastorum libri, cum Macro-

bio quoque.

82 III

TULLUS HOSTILIUS.

XXVII

Tullus Hostilius regnauit annos triginta duos, qui primus apud Romanos purpura usus est. Cuius temporibus Chalcedon conditur, & Byzantium, quæ nunc Constantinopolis appellatur.

De illo sic Plutarchus in Numa: Hostilius uero Tullus, qui Numæ successit in regnum, & plurima ex illius honestis facinoribus, in primisque ac potissimum pietatem in deos irrisionibus & contumelijs insectatus, uti rem inertem & muliebrem, ciues in bellum uertit. Neque ipse igitur audacibus hisce ac stultis facinoribus institit, sed graui ac uario morbo, mutata mente in deorum metum ac religionem conuersus est, quæ nulla tamen similitudine ad Numæ pietatem accederet: quin etiam eo magis alios huiusmodi morbo infecit, quod fulmine ictus conflagrauit, ut fertur. Dionysius libro tertio: Annos duos & triginta cum regnasset, extinctus est, incensa domo cum uxore & filijs, atque alia familiari turba omni, igne comprehensa. Succensam domum eius alij dicunt per fulmen, ira Dei, ob quorundam sacrorum intermissionem: alij, insidijs Anci Martij, qui post eum regnauit. Vide Dionys. in tertio, qui illum imperium sumpsisse scribit anno secundo septimæ & uicesimæ Olympiadis, qua uicit certamine Eurybates, imperante Athenis Leostrato. Lilius in primo scribit, ipsum commentarios Numæ, cum ibi quædam occulta solennia sacrificia Ioui Erycio facta inuenisset operatum, ijs sacris se abdidisse, sed non rite initum aut curatum esse id sacrum. Ideo ira Iouis sollicitati praua religione, fulmine ictum cum domo flagrasse. Vide Florum libro primo, titulo tertio, de hoc rege: Eutropium libro primo, capite sexto: item Eusebium. Orosius libro secundo, capite quarto, perstringit Tullum Hostilium militaris rei institutorem, fiducia bene exercitæ iuuentutis, Albanis intulisse bellum, & diu altrinsecus spe incerta, certaque clade tandem pessimos exitus & dubios euentus, compendiosa Tergeminorum congressione fuisse. Rursus pace diruta, Metium Suffetium Fidenato bello, meditata etiam prodicione, suspensum curribus in diuersa raptantibus, duplicis animi noxam pœna diuisi corporis expendisse. Solinus ita perstringit: Tullus Hostilius in Velia habitauit, ubi postea deum Penatum ædes facta est: qui regnauit annos duos & triginta, obiit Olympiade quinta & trigesima. Ut autem scias quid sit Velia, ita pars montis Palatini, qua uidetur forum Romanum, appellatur Velia: quia ibi antiqui pastores ante tonsuram ouium uellabant lanam ex ouibus. Eadem pars habuit domum Catilinæ & Catuli. Cum autem hoc loco Cassiodorus Byzantium, quæ & Carthago, & Constantinopolis postea dicta est, conditum esse dicat: querendum est, cur superius sub Latino Syluio, sexto Latinorum rege, longè ante urbem conditam scribat, quod uidelicet incerta sit huius urbis origo, quam Lacedæmonij olim Pausania duce in angustiissimo Europæ Asiæque Euripo posuere, Lygos antea dictum, post Byzantium: quod uariante deinde fortuna, dum incerti iuris possessio adhuc esset, Atheniensibus Spartanisque id sibi certatim uendicantibus, tandem libertatem sibi asseruit: & dum neuter populus tanquam propriam urbem auxilijs iuuat, liberæ conditionis esse cœpit: per quæ tempora res eorum admodum floruit, agro fecundo feracique in primis, & mari admodum opportuno. Vnde uectigalia, uectigalibusque eorum augendis, piscium uis ingens ad eorum littora deferebatur, quoniam commodè posita esset, id quod oraculi Pythij ambages arguunt. Nam consulentibus Græcis ubi urbem conderent, data fors exciderat, sedem oppido cæcorum aduersam quærent: Chalcedonios haud dubie inueniens, qui priores in ea loca profecti, Megaris peiora legerant, Pisces etenim ex Euxino in Propontidem illati, ubi ad Chal-

OLYM. ad Chalcedonense littus incurrere, territi candidate saxo, quod a uado ad summa pel-
 luceat aduersum Byzantij promontorium: ex ea causa Chryfoceras appellatum, pra-
 cipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantij, Chalcedonensibus penuria fuit.
 Quo pacto uero sit in uici formam post euerfionem a Seuero imperatore redacta, & a
 Constantino, qui eius nomen immutauit reformatam, a Cesaribusque Christianis, D. C. am-
 plius annos gubernata, & hodie a Turcis per septuaginta annos (proh pudor Chri-
 stianorum principum) possessa, inferius latissime scribemus. Quisquis autem & de Chal-
 cedone & de Carthagine plura scire uoluerit, Strabonem, Plinium, Stephanum, &
 Eustathium super Dionysio adeat, e quibus multa discet quae studioso proderunt.

XXXV

IIII

ANCUS MARTIUS.

II4

Ancus Martius regnauit annis uigintitribus, qui sextodecimo milia-
 rio ab urbe Hostiam condidit.

Hic qua morte perierit, nec Liuius in primo, nec Dionysius in tertio explicant:
 ubi tamen copiosissime res eius gestae enumerantur. In Plutarcho, ubi uitam Nu-
 mae concludit, sic inuenimus: Cum post Numam quinque regnauerint, postremus ex
 imperio excidens, in exilio consenuit. E' reliquis uero quatuor, nemo naturali mor-
 te defunctus est: sed tres insidijs circumuenti, necati sunt. Hostilius fulmine periit.

Dionysius uero sic: His igitur ab hoc Rege in principatu suo gestis historia dignis,
 tradens ipse successoribus suis Romam, haud paruo potentiolem quam accepisset,
 quatuor & uiginti annos regno potitus moritur, duos relinquens filios: alterum pue-
 rilis aetatis, alterum maiorem natu, iam tum pubescentem. Suscepit autem imperium
 anno secundo trigesima quinta Olympiadis, qua uicit Sphaerus Lacedaemonius,
 quo tempore annum magistratum obtinuit Athenis Damasia. At Liuius in primo
 sic: Regnauit Ancus quatuor & uiginti annos, cuiuslibet superiorum regum belli pa-
 cisque & artibus & gloria par. Et filij prope puberem iam aetatem erant. Iuniores Eu-
 sebius imitantur, & tris tantum & uiginti annos Anco Martio tribuunt: ut hic Cas-
 siodorus noster, & Eutropius libro primo, capite septimo. Vide etiam de rebus eius
 gestis Florum libro primo, tit. quarto. Orosius tradit, Latinos Anco Martio duce sa-
 pe congressos, aliquando superatos. Solinus ait: Ancus Martius in summa sacra uia
 habitabat, ubi aedes Larium est: qui regnauit annis quatuor & uiginti, obiit Olympia
 de prima & quadragesima. Addendum illud quoque, quod Festus tradit: Ancus appel-
 latur, qui ad uncum brachium habet, ut exporrigi non possit. De Hostia urbe, Strabo
 & Plinius uidendi sunt.

XLI V

TARQUINIUS PRISCUS.

138

Tarquinius Priscus regnauit annos triginta septem. Huius temporis
 bus Massilia in Gallia condita est.

Hunc scribit Florus, titulo octauo libri primi, dignitatem regiam ornamentis &
 insignibus, quae duodecim Ethruriae urbes ab eo subiugatae donauerant, clariorem
 ac insigniorem reddidisse, habitu uenerando ac nobili. Tandem cum regnasset an-
 nos octo & triginta, a duobus iuuenibus pastoralibus simul litigantibus, per insi-
 dias occisus est, ut pluribus narrat Dionysius in fine tertij: qui ipsum Imperium su-
 scipisse scribit anno fere secundo primae & quadragesimae Olympiadis, qua uicit
 Cleomedes Thebanus, imperante Athenis Enochida. Moriens autem duos reli-
 quit filios paruulos, & duas filias, uiris in matrimonium datas. Idem Liuius in pri-
 mo longe lateque. De hoc uide Florum libro primo, tit. quinto: Eutropium libro pri-
 mo, cap. octauo, qui tantum triginta septem annos regnasse eum scribit, si corruptus
 non est liber, sicut & Cassiodorus. Eusebius triginta quinque: Orosius autem lib. secun-
 do, cap. quarto perstringit, Tarquinium Priscum omnes finitimos & potentes tunc
 duodecim Tusciae populos innumeris concidisse conflictibus, Solinus autem: Tarqui-
 nius

AB VR.
CON.
nūs Priscus (inquit) ad Mugoniam portam, supra summam nouam uiam habitauit, OLYM.
quī regnauit annis octo & triginta. Hic Priscus Tarquinius antea Lucumo uocabatur, Demarathi Corinthij filius, ex Brachiadum familia oriundus. Qui cum diu mercaturam exercuisset, ingentes opes breui assequutus est. Cum autem Cypselus patriam Corinthum occupasset, ratus non tutum fore, multa praesertim possidentem hominem, sub tyrannide uitam agere, relicto solo patrio, sumptisque secum quae ferri poterant bonis, in Ethuriam quam ocysime nauigat: ubi ducta illustri uxore, duos procreat filios, Aruntem scilicet & Lucumonem. Arunte fratre mortuo, Lucumo solus paternas opes adeptus, Romam proficiscitur: Ancieque regis familiaritate consequutus, tutor filiorum relinquitur, & tandem regno potitur praeter aequum & fas, ut omnes historici tradunt. Caeterum de urbe Malsilia notabis, esse urbem Narbonensis Galliae, a Phocensibus conditam, sicut Strabo & Gellius docent. Unde Phocais iuuentus Lucano, pro Malsilienſi dicta est. Olim Malsiliae studia ingenuarum doctrinarum adeo floruerunt, ut Romani pro Attica peregrinatione Malsioticum peterent gymnasium, ad disciplinas capescendas. Ob id Cornelius Tacitus tradit, Malsiliam Agricolaec focero suo fuisse sedem ac magistram studiorum, graeca comitate & prouinciali parsimonia mixtam, ac bene compositam. Ob id uidetur dixisse Plautus, Malsilienses mores, in Casina, pro optimis ac probatissimis. Videndus est Strabo in quarto.

176 VI

SERUIUS TULLIUS.

L

Seruius Tullius regnauit annos triginta quatuor: qui primus censum instituit ciuium Romanorum. Huius temporibus apud Persas Cyrus primum regnare coepit.

Seruius hic a fortuna propria, quod eum seruiens peperisset Ocrissa captiua, pulcherrima prudentissimaque Corniculana mulier: Tullius uero a cognatione, nomine patris dictus est, ut Dionysius in quarto, res eius gestas plures enumerans, scribit. Tanaquillidis astu, focrus suae, regnum adeptus est, quarto Olympiadis quinquagesima anno: quadragintaquatuor annos uero gubernans (ut in primo libro scribit, in quarto enim est error impressionis) insidijs Tarquinij generi & Tulliae filiae impia occisus est, in uico a re ipsa Scelerato dicto. Idem Lilius libro primo. Vide Florum libro primo, titulo sexto. Cassiodorus noster, puto ex Eusebio, trigintaquatuor annos, numerorum notis inuersis, huic tribuit. Sic & Eutropius libro primo, capite nono. Sed annorum illa computatio ueritati non suffragatur. Iudica lector. Orosius perstringit, Veientes Seruio Tullio insidente uictos fuisse, nec domitos. Solinus tradit, Seruium Tullium Exquilis supra cliuum Olbium habitasse, qui regnauit annos duos & quadraginta. Non praeteribo (uerba sunt Plinij in trigelimosexto, quae de hoc rege in hanc formam tradit) & unum foci exemplum, Romanis literis clarum. Tarquinio Prisco regnante, tradunt repente in foco comparuisse e cinere genitale masculini sexus, eamque quae ibi sederat Tanaquilis reginae ancillam Ocrissam captiuam, consurrexisse grauidam: ita Seruium Tullium natum, qui regno successit. Inde & in regia cubanti puero caput arsisse uisum, creditumque Laris familiaris filium. Ob id compitalia & ludos Laribus primum instituisse. De Cyro Xenophon, Iustinus, & Eusebius, ac caeteri.

220 VII

TARQUINIUS SUPERBUS.

LXI

Tarquinius Superbus regnauit annis trigintaquinque. Huius temporibus Pythagoras physicus philosophus clarus habetur.

Numerorum notae hic iterum errorem ingesserunt, quia & Dionysius in quarto, & Lilius in primo, & Solinus in Polyhistoro suo, Tarquinio Superbo uigintiquinque, non

OLYM. non triginta quinque annos attribuunt, cum illi decem anni Servio sint attribuendi. Casiodorus, Eusebius & Eutropius, iunioribus hinc errandi occasionem præbuerunt. Vide Florum libro primo, tit. septimo, cum alijs dictis autoribus: unde hic Tarquinius Superbus dictus sit, & cur in exilium missus, quo pacto castissima Lucretia à filio eius Sexto constuprata fuerit. Solinus: Tarquinius Superbus & ipse Equitius supra cliuum Pullum habitavit, ad lacum Fagutalem, qui regnavit annis quinque & viginti. Eusebius tradit, uincula & carceres ipsum inuenisse. Orosius libro secundo, capite quarto: Tarquinijs Superbi regnum, occiso socero, scelere assumptum, habita in ciues crudelitate detentum, flagitio adulteratæ Lucretiæ amissum, & intus domestica uitia, uirtutesque forinsecus emicantes, id est, oppida ualida in Latia, uel fraude propria, uel pœna filij, uel Romanis uiribus perpetravit. Assequutus est autem præter omne ius regnum, anno quarto primæ & sexagesimæ Olympiadis: à quo turpius quàm acceperat, eiectus est, abdicato regiæ dominationis nomine. Sed cur non monastica cuiusdam nostratis poetæ, de septem regibus Romanis, subiiciam, ut posteritati consulatur?

Romulus aggreditur regnum, qui condidit urbem:

Prima Remus quoniam mœnia transit, obit.

Numa que diuinis impleuit cultibus urbem,

Tullius inuentis fascibus arma ciet.

Ancus Auentinum montem superaddidit urbi,

Prisce triumphali primus honore tumes.

Tullius inuenit censum, Vulcania proles:

Tarquinius Sexti crimine pulsus abit.

Expulso autem urbe Tarquinio, bini Consules cœperunt pro uno Rege, annis singulis administrare rempublicam.

Reges nullis legibus obnoxij, domi populum, exercitum foris pro suo arbitrato regentes, nunc belli, nunc pacis artibus rem Romanam auxere: eo que nutriendo perduxere, ut bonam frugem libertatis maturis iam uiribus ferre posset. Tarquinio autem Superbo ob immodicam dominandi licentiam regno exacto, regia potestas penitus in urbe cessauit. Et hæc est infantia pop. Rom. ut L. Florus docet, qui urbis Romæ & pop. Rom. quatuor ponit ætates. Quem pulchre postea æmulatur Ammiānus Marcellinus in quartodecimo libro, qui omnino uidendus est: utinam non tam lacer & scissus ac fenestratus ad nos uenisset. Vnde Lilius in fine primi libri: Regnum Romæ ab cōdita urbe ad liberatam, annos ducentos quadraginta quatuor. Duo Consules inde comitijs Centuriatis, à præfecto urbis, ex commentarijs Seruij Tullij creati sunt: L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus.

HINC CONSULES.

Orosius libro secundo: Quanta mala Romani per ducentos quadraginta annos, continua illa Regum dominatione pertulerint, non solum unius Regis expulsiō, uerum etiam abiuratio Regij nominis & potestatis, ostendit. Nam si unius tantum superbia fuisset in culpa, ipsum solum expelli oportuisset, seruata Regia dignitate. Melius igitur Regibus urbe propulsis, Romani consulendum sibi, quàm cuiquam suæ libertati dominandū rati, Consules creauerunt: quibus ueluti reipub. adulta crescentis ætas, robustioribus ausis exercebatur. Dionysius autem à principio libri quinti, sic ait: Regius dominatus durans post urbem conditam annos ducentos & quadraginta quatuor, sub rege ultimo in tyrannidem conuersus, his est causis per hos uiros dissolutus, Olympiade octaua & sexagesima, qua uicit in stadio Ismachus Crotoniates, gerente Athenis magistratum annum Isagro. Paucorum autem principatu inito, primi quidem regium dominatum suscipientes Consules, quatuor mensibus ad annum illum deficientibus, L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus: quos

quos Romani lingua sua Consules appellant, alios assumentes multos aduenientium in urbem militum ab exercitu, &c. Sic Livijs in fine primi libri ab Vr. con. Regnum Romæ ab condita urbe ad liberatam, annos ducentos quadragintaquatuor. Duo Consules inde comitijs Centuriatis à Præfecto urbis ex commentarijs Seruij Tullij creati sunt, L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus. Olym. Postre. exa.

245

L. IUNIVS BRVTVS, ET L. TARQVINIVS
COLLATINVS.

LXVIII. I

Hi annum integrum minimè tenuerunt ad peragendum, ipsis alijs subrogatis: id est, P. Valerio, Sp. Lucretio, & Horatio Puluillo.

Horum duorum Consulum meminit Livijs in secundo ab urbe condita, & Dionysius in quinto Antiquitatum, Plutarchus in Publicola. Ut autem sigillatim de unoquoque loquamur, annotandum, primo anno post eiectiones reges, quinque fuisse Consules, quos ordine recensebimus. L. Iunius Brutus, filius fuit M. Iunij, eorum unus qui cum Aenea coloniam deduxerunt, inter clarissimos Romanorum ob uirtutem numeratus. Huic Marco Tarquinij regis prioris filia Tarquinia data uxor, hunc Lucium Iunium, & filium maiorem natu peperit: quos, patrem scilicet & filium maiorem, Tarquinius Superbus ob diuitiarum cupiditatem sustulit. Lucius uero ulcisci impotens patris mortem, fatuitatem simulat, ut uitam tueatur, opes nihili faciens. Itaque in templo Delphico cum filijs Tarquinij oraculo accepto, eum regnaturum, qui prior scilicet matrem exosculetur: casum fingens, terram communem omnium matrem deosculatur: & post in ensem coniurans, quo se Lucretia confecerat, uindex fuit libertatis, primusque Consul: uir uehemens, & qui filiorum occisiones immota facie, quia contra legem de reducendis regibus coniurabant, uidere sustinuerit. L. uero Collatinus Tarquinius, maritus fuit Lucretiae interfectae, autor etiam libertatis cum Bruto. Sed cum mitius cum Aquilij sororis suae filijs, qui in eadem coniuratione conuicti fuerant, agendum censeret, in dissensionem cum Bruto uenit: inuisus etiam populo factus, cui Tarquiniorum nomen exosum erat, se magistratu abdicare coactus est. In cuius locum tertius Consul substitutus, P. Valerius, non Lucius, ut Dionysius, Livijs, Plutarchus attestantur: Publicola, quod remp. coleret, & populo obsequentissimus esset, appellatus. de quo, quia integram uitam illius prosequutus est Plutarchus, nihil amplius repetam: hoc solo adiecto, quod Plinius libro 36. cap. 15. hunc etiam L. Valerium Publicolam appellat, si est codex emaculatus. Nam de nobilibus aedificijs ac domibus scribens, inquit: Subit uero cogitatio, quanta portio harum fuerint areae illae, quas inuictis Imperatoribus decernebant publice ad aedificandas domos: summusque illarum honos erat, sicut in L. Valerio Publicola, qui primus Consul fuit cum L. Bruto, post tot merita, & fratre eius, qui bis in eodem magistratu Sabinos deuicerat, adijci decreto, ut domus eorum fores extra aperirentur, & ianua in publicum reijceretur. Hoc erat clarissimum insigne inter triumphales quoque domos. Sed de ijs satis. Brutus uero, cum Arunte Tarquinij filio, in praelio occisus cum esset: Spurius Lucretius Tricipitinus, Lucretiae pater, in locum defuncti successit, quartus illius anni Consul: qui non multos dies obtinens imperium, ob senectutem moritur. In Lucretijque locum sufficitur M. Horatius Puluillos, qui quintus erat anni primi Consul. Sic omnes uetustiores scribunt autores. Livijs tamen hoc etiam adijcit: Apud quosdam ueteres autores non inuenio Lucretium Consulem, Bruto statim Horatium suggerunt: credo, quod nulla gesta res insignem fecerit Consulatum, memoria intercidisse. De his coss. uidendus est etiam Florus, titulo nono libri primi: & Eutropius cap. undecimo, & Plutarchus in Publicola. Dionysius autem hos coss. principatum illum regium inisse scribit Olympiade octaua & sexagesima, quatuor mensibus ad illum annum deficientibus. Neque tamen illud

i obmit.

Olym. Postre.
exa.

obmittendum, quod Macrobius tradit in primo Saturnaliū, aliquos putare, Iunium mensē ab hoc Iunio Bruto appellatū, quod hoc mense, Calendis Iunijs, pulso Tarquinio sacrum Carnæ deæ (quæ humanis uitalibus præesse creditur) in Celio monte uoti reus fecerit. Orosius lib. 2. cap. 5. Anno post urbem conditam ducentesimo quadragesimo quarto Brutus primus apud Romanos Consul, primum conditorem regemq; Romæ non solum exæquare parricidio, sed & uincere studuit. Quippe duos filios adolescentes, totidemq; uxoris suæ fratres Vitellios iuuenes, reuocandorum in urbem regum insimulatos, in concionem protraxit, uirgis cecidit, securiq; percussit. Quæ hoc anno gesta sunt, clarissimè & latissimè Dionysius in quinto explicat, & Lilius in secundo.

2

2

P. VALERIUS PVBLICOLA II. ET T.

LVCRETIVS.

Sub his Consulibus, Dionys. nihil gestum aliud mentione dignum scribit, quam quod censuræ factæ sunt, & constitutiones conferendorum tributorū in bella, ut Seruius Tullius rex sanxerat, per tempus intermissa. Lilius uerò in secundo, ijs COSS. Tarquinium uenisse Clusium, ad Lartem Etruscorum regem Porsennam, scribit (est autem Lartes Etrusco uocabulo, monarcha regum Lucumonum, qui duodecim erant, maximus: & sic Lartes dignitatis nomen, non proprium, ut Dionysius aberrat) sub quo M. Horatius Cocles, & C. Mutius Scauola, egregia fortitudinis opera exhibuerunt: regemq; eò impulerūt, ut fœdera cum Romanis pacifceretur. Id quod Plutarchus etiam in Publicola tradit, ubi leges de Horatio Coclite & Mutio Scauola pulchra: quæ & Lilius prolixè narrat, & Florus libro primo sub compendium redigit. licet Mutij Scauolæ egregium facinus, Porsenæ regis fœdus cum Romanis ictum, ac obsidum uirginum uirtutem, sub P. Valerio tertio & M. Horatio Puluillo iterum COSS. factum, scribat in Publicola Plutarchus, & Dionysius libro quinto latissimè: quos tamen COSS. P. Valerium tertio, & M. Horatium iterum, neq; Lilius nominat libro secundo, neq; Cassiodorus hic recenset, licet P. Valerium quarto Consulē fuisse significet. Nam quod paulo infra Valerius tertio, & P. Posthumius scribitur, falsum est. is enim fuit M. Valerius Publicolæ frater, non ipse P. Quocirca non ab re suspicandus est Lilius hoc in loco, quemadmodum in plerisque, mancus & lacerat: quæ quarto anno post exactos reges facta narrantur à Dionysio, S. P. Largio & T. Herminio COSS. quos Lilius non ponit. Sed P. Lucretium, & P. Valerium Publicolam, quos alibi non leges, describit: quorum nomina sunt corrupta, & ideo sine dubio hic scribendi sunt.

3

3

P. VALERIUS III ET M. HORATIVS II.

Sicut illud quoq; quod iunior Plinius de Viris illustribus (si non est Cornelij Nepotis opus, quod pleriq; certò asserunt) scribit, tit. decimo quinto, ubi hunc Valerium P. uocat Lucium Valerium, contra omnium aliorum rationem. Nisi fortè quis dicat, Lilius alios sequutū annales, alios scripsisse COSS. quàm Dionysium Alicarnasem: cum tamen ordo Dionysij sit admodum rationi consonus, & anni ac res geste uideantur sibi ita succedere, ut inferius uidere licet ex Censorino, ubi de ludis secularibus agit, sub Valerio Publicola quarto, & T. Lucretio iterum COSS. Facilis est enim lapsus prænominum, quæ simplici litera scribuntur. Siue fortè error hinc natus est, quod Lilius scribit, se apud ueteres autores nō inuenire Lucretium COSS. & ideo suffectum M. Horatium Puluillum, qui Capitolium dedicauit: de cuius dedicatione multa erudita leges apud Plutarchum, quæ consultò obmitto. Reijcio tamen hæc omnia ad iudicium eruditorum, qui emunctæ sunt naris, & aures habent mordacit lotas aceto. Satis est tamen ingenuè aperire, quæ me nonnunquam in tanta rerum obscuritate morantur. Caterum gesta illius tertij anni, Consularis potestatis, bellum scilicet

Ab ur
be con.
248

scilicet Etruscum cum rege Porfenna: Coclitis uirtutem qui pontem rescidit, & co-
xalæsus claudicabat: ac insigne Mutij facinus, qui scribam pro rege interfecit: cum e-
gregia uirginum obsidum enatatione, complectitur Dionysius lib. 5. Antiquitatum.

SP. LARGIVS, ET T. HERMINIVS

4. 4

Ita in Cassiodori exemplo unico, quod habui, hi COSS. scribuntur: licet alter T.
Heramnius perperam scriptus sit. Quos tamē Liuius inter COSS. non nominat, sed
inter socios Horatij Coclitis, qui pontem sustulit ab incurfu hostium, ambos claros
genere, factisque collaudat. Vbi etiam in uulgatis codicibus perperam impressum est,
Sp. Laertius, pro Sp. Largio, quod paulo infra ex eodem liquet. Par menda est a-
pud Dionysium in quinto, ubi de ijs COSS. scribens, ita inquit: Anno autem quar-
to Consulatum ineuntes M. Largius, Titusque Ermenius, sine bello magistratum ges-
sere. Nisi alter Consulatum dictus sit M. Spurius Largius: uel ut alibi reperi, Sp. Mar-
tius Largius. His itaque COSS. Aruns Porfennæ regis Etruscorum filius, Aricinam
urbem annum iam secundum obsidens, moritur. Statim enim simulatque icta sunt fœ-
dera cum Romanis, à patre dimidium accipiens exercitus, Aricinis bellum intulit,
sibi proprium paraturus imperium: & cum parum abfuisset quin urbem caperet, ad-
ueniente Aricinis auxilio ex Antio & Tusculo, Cumisque Campaniæ, instructus ip-
se, uiribusque minoribus aduersus maiores dimicans, alios quidem auertit, & ad us-
que urbem perpulit: à Cumanis uerò, quos ducebat Aristodemus, Mollis cogno-
mine, uictus moritur. Illud Liuius sub P. Valerio iterum, & T. Lucretio, COSS.
factum scribit in secundo. quod sine dubio esse non potuit: id quod animaduertet,
quisquis rerum actarum rationem habebit. & quia tunc subiungit, P. Lucretius
inde & P. Valerius Publicola COSS. facti: sub quibus scribit (qui tamen nusquam
alibi leguntur) Porfennam iterum legatos de reducendo in regnum Tarquinio Ro-
mam misisse. Quod non conuenit, si prius cum Romanis fœdera iniit, & pacem as-
sumpsit. Et ideo coniector hic Liuium esse deprauatum, qui hos COSS. omnino
prætermittit. Adhæc, reperi quendam uetustissimum codicem, cuius autor igno-
ratur: qui sola nomina Consulū ponit, ab eiectionis regibus ad Gothorum tempora: &
à quibusdam censetur esse Pauli Orosij: quem sæpius hoc opere citabo, in quo
semper quatuor annorum COSS. quasi sub una Olympiade scribuntur: & è regio-
ne nomina planetarum, cum quibusdam numeris, quos neque intelligere potui, ne-
que hæcenus qui intellexisset reperi: dehinc alio colore rubro iterum alij, sub hæc
scilicet forma,
Bruto & Collatino. Lu. XXIX.
Publicola II. & Tricipitino. Mar. X.
Publicola III. & Puluillo. Mer. XXI.
RVFFO ET AQVILINO. Io. II.
Valerio & Tuberto. Sat. XIII.
Publicola III. & Tricipitino. Sol. XXIII.
Tuberto II. & Lanato. Ven. V.

Dehinc iterum cum rubrica eodem ordine COSS. & cæteri numeri in suis colum-
nis. E quibus nonnunquam COSS. didici, qui falso erant in hoc opere Cassiodori,
incuria librariorum transcripti. Didici ergo ex illo codice, à Bruto & Collatino
usque ad Consulatum Publicolæ quartum, & Lucretij, esse sex Consulatus: id quod e-
tiam Dionysius aperte in sua historia ostendit. licet tot in Liuiio minimè inuenias. Per
Ruffum autem, & Aquilinum, intelligo Sp. Largium & T. Herminium. Sic enim
cognominabantur illi, qui nobiles erant. Tria enim nomina habebant nobiles Ro-
mani. Vnde illud poetæ: Et tria nomina nobiliorum. Inferius enim T. Largium
Ruffum Consulem habebimus, collegam Posthumij Comminij: & T. Herminium
Aquilinum, inferius paulo in libro secundo. Liuius legatum scribit fuisse A. Posthu-
mij Dictatoris, bello Latino: ac occidisse Octauium Manilium, generum Tarqui-
nij, icu transfixum per latera: sed cum spoliaret corpus, ueruto percussum, cum ui-
ctor

Olym. Postre.
exa.

Et in castra esset relatus, inter primam curationem expirauisse. Et Dionysius in quinto, ubi sub sequentibus COSS. Valerio & Posthumio bellum Sabinum describit, seniores Spurium, qui superiore anno Consul fuerat, equites ductasse narrat. Sic namque hi duo COSS. non possunt obmitti, si recte tempora supputentur: id quod a nemine hactenus animaduersum miror. Præterea inferius narrabitur de Dictatura, quæ nono anno ab exactis regibus fertur instituta: quod non procederet, si hi COSS. obmitterentur.

Tubertus.

LXIX 5

VALERIUS III. ET POSTHUMIUS.

249

Corruptum est Cassiodori exemplar. nam hic scribi debet M. Valerius, qui frater fuit P. Valerij Publicolæ: non Valerius P. qui quarto fuit Consul, ut inferius patebit, & Dionysius late scribit. Sed huius collega erat P. Posthumius Tubertus, ut Plutarchus in Publicola testatur, qui etiam laudes huius M. pulchre describit: & Lilius in secundo, sub quibus Sabinorum incursiones in agrum Romanum, punitæ sunt, captis tredecim milibus hostium: de quibus & M. triumphauit, autore Plutarcho. quod Sabinorum bellum Dionysius in quinto ingeniose describit, & Lilius leuiter attingit: sed anno quinto hoc factum narrat, quo hos COSS. M. scilicet & Tubertum ponit Posthumium, cum esset Olympias nona & sexagesima, qua uicit in stadio Ischomachus Crotoniates: Athenis uero in magistratu iterum erat Acestorides. Hic autem est Posthumius Tubertus, cuius Cicero in Legibus meminit, qui sua uirtute promeruit, ut in urbe sepeliretur: cum aliis apud Romanos cautum lege foret, ne quis in urbe sepeliri posset, præter eos tantum, qui egregia uirtute rebusque clarissime gestis meriti hoc essent. Quod exemplo Atheniensium forte factum, qui Solonis leges de sepulchris sequuti sunt. Sed & Plutarchus in quaestibus uidendus est.

2 6

P. VALERIUS III. & T. EVCRETIUS
TRICIPITINVS II.

250

Sub his COSS. alterum bellum Sabinorum aduersus Romanos excitum, duce Tarquinio Sexto: quo tempore Appius Claudius ex Sabinis cum quinque millibus arma ferre uolentibus, Romam commigrauit: qui in Senatum lectus, & tribus Claudia ab eo deinceps dicta est, ut Plutarchus in Publicola, Lilius in secundo paucis, copiosius in quinto Dionysius scribunt. Cum in hoc bello tredecim milia & quingenti hostium essent occisi, quatuor milia & ducenti capti, ambo Consules triumpharunt. Repetit Suetonius in Tiberio, Claudiam gentem cum magna clientum manu uel sub Tatiano, uel post exactos reges, sexto fere anno Romam ex Sabinis commigrasse: ac deinde procedente tempore duodeciginta Consulatus, dictaturas quinque, censuras septem, triumphos sex, ouationes duas, esse adeptam. Cæterum cum sub id tempus, ut in Publicola Plutarchus scribit, horrenda pestis agros & urbes euastaret, mulieresque imperfectos pueros ante legitimum tempus parerent, Publicola consultis libris Sibyllinis orcum placauit: reuocatisque Pythiis quibusdam certaminibus, spes ciuitatis ad rem diuinam erexit, aramque sub terra tali inscriptione occultit,

P. VALERIUS PUBLICOLA FRUMENTARIUM CAM
PVM DITI ET PROSERPINAË CONSECRAUI: ET
LVDOS DITI ET PROSERPINAË ROMANORVM
SALVTIS ERGO FECI.

Et illi dicebantur ludi Terentini, à quodam Valerio inuenti, de quorum origine Valerius Maximus libro secundo de Institutis. plura M. Varro libro de Scenicis originibus primo. Hos postea seculares dixerunt, quod plerumque semel hominis ætate fierent: ut multa alia quæ rara sunt, post seculum euenire dicimus. Licet aliqui centesimo quoque anno prodiderint facta, aliqui centesimo & decimo. Vnde Censorinus de Distinctionibus ætatum hominis agens, capite tredecimo, de ludis secularibus

ribus pulcherrimè disputat, asserens ludos seculares Romæ factos nouies usq; ad sua tempora. Primos (inquit) ludos seculares exactis regibus, cum post Romam conditam annis ducentis quinquaginta à Valerio Publicola institutos esse constet (circiter enim id tempus Publicola quartum gessit consulatum, quo ludí, teste Plutarcho, facti sunt: & cum is sextus sit annus ab exactis regibus, priusquam regnatum sit 244. annis, resultant 250. anni indubiè) sequentes dehinc uariati sunt ab autoribus, & à quindecimuiris usq; ad quintos, qui sub Augusto fuerunt, Furnio & C. Iunio Syllano Coss. Et ideo semper duplices ponit Censorinus: sed totus corruptus est, adeò ut etiam doctissimum Angelum Politianum deterruerit, cum hos ludos enarraret, lapsum priorum nominum & numerorum notas causatus. Pauca quædam tamen ex græco Zosymo adducit: utinam & Coss. recenseret, facile uulneribus Censorini mederi possemus. Sed quia hæcenus Zosyimum non uidi, faciam quod possum: & sub singulis Coss. à Censorino citatis, quoad ualeo, mendas tollam. Vide autem de Origine horum ludorum, eundem Censorinum cap. 6. ubi de seculo agit: & Politianum in suis Miscellaneis.

251

Lanatus,

AGRIPPA MENENIUS, ET P. POST-

Tubertus.

3 7

HVMIUS II.

Sub his tertia fuit Sabinorum in Romanum agrum irruptio, qua Posthumius Consul magnam accepit ex indiligentia sua cladem: quam eius collega, nisi mox uindictasset, malè de repub. Romana actum esset. Hic tamen Agrippa instituta acie, cum Tuberto, iterum in Sabinos progrediens, eos cæcidit ac fugauit, multisq; spolijs milites locupletauit. Ambo summa pompa urbem ingredientes, Agrippa triumphum, Posthumius ouationem egit: quæ tum primùm fuit inuenta, ut Dionysius in quinto scribit. Liuius autem in secundo, sub illis Coss. duas colonias Latinas, Pometiam & Coram ad Aruncos defecisse scribit. Cum Aruncis quoq; bellum initum tradit, quod Dionysius obmittit. Sed uterq; tradit, sub his Coss. mortuum esse Publicolam: cui etiam ex publico funus est magnificentissimè decretum. Matronæ annum luxerunt, teste Plutarcho in eius uita, & Dionysio atq; Liuiò: necnon de Viris illustribus Plinio iuniore, capite decimoquinto, qui plura etiam de Menenio Agrippa capite decimo octauo perscribit. Caterùm licet hic Publicola bis triumphauit, de Etruscis atq; de Sabinis, credo haud esse ab re, differere quid triumphus distet ab ouatione, quam primus coss. hic Posthumius egit. Triumphus itaq; (ut non nihil de illo dicamus) primùm à Baccho, post Indicam uictoriam est ostensus: nomenq; ab re inditum est. Milites enim folijs ficorum, quæ deia dicuntur, uultus cooperuerunt, iambo & scommata canentes, quæ sunt licentiose dicta mixta salibus, in eum qui triumphat, post uerò milites usi fuere rhythmis. Scribunt alij, triumphum dictum ex τριώνυ, hoc est, tribus uelut ordinibus, Senatorio, populari & militari, à quibus celebris est triumphus. Cognomentum Baccho triumphanti M. Varro tradidit: unde clamabant omnes, Io triambe, Bacche Io. Nos conuertimus in triumphum: & Romani milites dicebant, Io triumphe. Tradunt & scenicos, priusquam ora fecibus tegerent, folijs ficorum usos fuisse. Triumphus uerò plus est quàm ouatio. Domitis multa cæde hostibus, habebatur triumphus, & boues cornibus auratis macrabatur: & bos ipse qui macrabatur in triumpho, Triambos etiam dictus est. Cum uerò hostes sine pugna & sanguine cum ducibus Romanis conuenissent, quoniam sine cæde esset, ouatio erat. Pedes ingrediebatur urbem, qui sic uicisset, sine ferculorum pompa, myrto coronatus unà cum militibus: quia ea arbor dedicata Veneri, quiescere ab armis ostendit. Tibicines ouantem præcedebant, quæ pacifera choreæ instrumenta sunt. In sacris macrabantur oues, unde ouationis nomen. Modò de triumpho centuriæ decernebant, & comitia erant centuriata: modò Senatus. Primus qui quadrigis urbem est inuectus, fuisse Priscus Tarquinius memoratur. Sunt qui malint

Olym. Postre. P. Valerium Publicolam. Prima ouatio hinc Posthumio Tuberto data est. In triumpho clangor tubarum, in ouatione concentus tiliarum: ille Martis, hic Veneris est. Plinius libro decimo quinto, capite uigesimo nono, de myrto scribens sic inquit Bellicis quoque se rebus inseruit: triumphansque de Sabinis Posthumius Tubertus, in consulatu, qui primus omnium ouans ingressus urbem est, quoniam rem leuiter sine cruore gesserat, myrto Veneris uictricis coronatus incessit, optabilemque arborem ex hostibus fecit. Hac postea ouantium fuit corona: excepto M. Crasso, qui de fugitiuis & Spartaco laurea coronatus incessit. De triumpho & ouatione si plura uolueris scire, adeas Plutarchum in Marcello. Non nihil etiam in quinto libro Dionysius scribit, aliam orationis originem afferens.

4 8

Ostricatus, Viscellinus.
OPITER VERGINIVS, ET SP. CASSIVS.

Sp. Cassius Sabinorum bellum dissoluit: cumque uno conflictu circiter decem milia & trecentos ex Sabinis occidisset, pluresque captiuos abegisset, de iis triumphauit, ut Dionysius in quinto scribit. Verginius uero alter Consul, Cameriam obsidens, ultima die capit, praedam militibus promissit: turbam aliam uendidit, urbemque euertit, autores defectionis interfecit. Liius in secundo, hos c o s s. ob iras magis grauiter ultas, quam ob magnitudinem perfecti belli triumphasse scribit. Confer Liium & Dionysium, & rite bellum hoc cognosces. Opiter autem dicitur (ut illud quoque in transcursu explicemus) qui patre mortuo, auo uiuo gignebatur, ut hic. Quintilianus in libro primo praecipit, scrutandas esse a subtili praepatore origines, unde Agrippa, & Opiter, & Cordus, & Posthumus dicantur. Ibi incuriose scriptum est Codrus: tu lege Cordus. & est is dictus, qui serotina foetura natus est: ut cordum frumentum & foenum, & cordi agni: ut Varro in secundo de re Rustica. Hinc quidam Cordus Cremutius dictus, cuius in Augusto meminit Suetonius. & alius Cordus scriptor historiarum, apud Iulium Capitolinum in Gordiano.

LXX 9

Aruncus, Ruffus.
POSTHVMIVS, ET T. LARGIVS.

Hic Latini a Romanorum amicitia descuerunt, duce Octauio Manlio Tusculano, Tarquinij genero, cuius & Florus libro primo meminit, titulo undecimo, de bello Latino. M. autem Valerius, uir Consularis, legatus ad uicinas urbes, ne quid molirentur noui, repulsus est, ut Dionysius in quinto scribit: cum etiam seruorum tum coniuratio aduersus urbem deprehensa est, seruique flagellis caesi, e scopulo sunt praecipitati. Liius (nisi error sit codicis) Octauium Tarquinij generum Mamilium uocat: quem Dionysius, & Florus Manilium. Hos autem c o s s. fuisse scribit factos Dionysius septuagesima Olympiade, qua uicit in stadio Niceas Locrensis, imperante Athenis Myro.

HIS COSS. DICTATOR PRIMVS T. LARGIVS,
ET MAGISTER EQVITVM SP. CASSIVS ORDINANTVR.

Refert Liius libro secundo, Octauio Manlio autore quadraginta populos in excidium urbis coniurasse: ob idque sollicita ciuitate, Dictatoris primum creandi mentionem ortam: sed nec quo anno, nec quibus c o s s. id factum sit, traditur. T. Largium omnes primum Dictatorem scribunt, quia Consularis erat: licet aliqui M. Valerium Fuscum, Volesi nepotem, moderatorem & magistrum populi tradant, ut & Eutropius lib. i. cap. ii. quos iuniores sequuntur, qui nono anno tradunt ab exactis Romae regibus, nouam dignitatem, Dictaturam scilicet, creatam: quam pluribus annis postea primum

Ab ur
be con.
mum inuentam, Dionysius scribit libro quinto, ut inferius notabimus. In cuius li-
bri fine multa de origine Dictaturæ, quæ paucis Liuius in secundo perstringit, ab
eodem eleganter perscribuntur: quæ uideas illic accuratè. Iureconsultus in primo
Digestorum, de Officio præfecti prætorio, qualis ea etiam fuerit dignitas perscri-
bit: ubi magistrōs equitum præfectis prætorio comparat. Sed quæ ibi deblatte-
rat Accursius, merè sunt nugæ, & non audiendæ. Videndus est Cicero in prima Phi-
lippica: ubi docetur, quòd Dictatura post mortem Cæsaris, Senatusconsulto est sub-
lata: & hanc dignitatem quasi regnum quoddam appellat. Nemo autem crudelius
hoc magistratu usus est, quàm Lucius Sylla: ut inferius patebit. Polybius quoq; li-
bro tertio, Dictatoris meminit. Inter iuniores Fenestella etiam, libello de Romanis
magistratibus, titulo uigesimotertio, omnia ex ueteribus colligit, quæ de Dictatura
traduntur, & magistrō equitum, cuius summa potestas erat in equites & accensos:
ut Dictatoris in populum, qui inde magister populi dicebatur, ut Varro & Seneca
perscribunt, & memorat Cicero de Legibus libro tertio. Quomodo autem Di-
ctator à Consule nocturno tempore dicebatur, uide Liuium in nono. & quemad-
modum à Græcis hæc tyrānis introducta sit, docet Dionysius in quinto eruditè: qui
ante omnia est uidendus. Sed & Aristoteles tertio Politicorum huius meminit di-
gnitatis. Lege etiam Plutarchum in Fabio & Marcello, & in Problematis. Memi-
nit & Eutropius capite undecimo libri primi. Vide paulo inferius sequenti consu-
latu, de Dictatore.

Camarenius.

SERVILIUS SULPITIUS, ET M. MAN-
LIUS TULLIUS.

2 10

254
Sub ijs nihil dignum memoria actum, Liuius in secundo scribit: Dionysius uerò
in quinto, Fidenatium coniurationem factam esse, pluribus enarrat, per Tarquinos:
& quo pacto iudicium ad Sulpitium Consulem peruenerit, & Sulpitij prudentia
detecta coniuratio atq; punita sit. lege illic quæ desideras, ubi & horum COSS. nomi-
na. Sed Manlius alter COSS. dum in sacrificijs ex curru cecidisset, tertio post pom-
pam die mortuus est: in reliquum tempus solus Sulpitius Consulatum gessit. Hæc
omnia Liuius obmittit, sed Dionysius copiose narrat. At Ioannes Monachus, Zo-
narus aliàs appellatus, græcus autor, in suo magno historiarum opere horum quoq;
COSS. sic meminit, ad uerbum ita scribens, ubi res Romanas tractat: Seruio Sul-
picio & M. Tullio COSS. moto rursus à Latinis contra Romanos bello, multi erant
qui arma capere recusarent, debitorum remissionem flagitantes. Propterea nouus
magistratus à potentioribus est factus: Dictatorem, qui eo fungeretur, appellarunt.
Is per omnia regibus æqualis non erat. nomen enim regium ob Tarquiniōrum me-
moriā exosum habebant. Cæterum unius imperium, mirificè tum ad res bellicas,
tum etiam ad ciuiles seditiones comprimendas salutare, adamabant: sub alio tamen
quàm regis nomine. Erat igitur Dictatura potestate regiæ dignitati par, excepto
hoc, quòd eques urbe egredi, Dictator nisi belli gerendi causa non poterat. Neq; pe-
cuniæ publicæ aliquid impendere, nisi ex Senatus decreto, ei licebat: mulctare ue-
rò, & capite plectere domi belliq; nec tantum plebeios, sed & equites, Senatoresq;
non poterat autem contra eum quisquam aut dicere, aut agere aliquid: neq; ipsis tri-
bunis plebis fas erat. non etiam ab eius dicto licebat prouocare. Sex mensium tem-
pus Dictaturæ erat præfinitum: ne in tanto imperio, si diuturnum esset, insolentior,
ac præter modum arrogans aliquis redderetur, ac ita ad tyrannidem aspiraret. quod
succedentibus annis à Iulio Cæsare factum est, postquā Dictator est declaratus. Ec-
ce hic autor, Dictaturam in hunc annum transfert: & ideo non frustra Liuius dubita-
uit, quo anno primùm sit Dictatura inuenta. Iurisconsultus autem libro primo Dige-
storum, de Origine iuris & omnium magistratuum, huius sic meminit: Populo dein-
de aucto cum crebra orirentur bella, & quædam acriora à finitimis inferrentur, in-
terdum re exigente, placuit maioris potestatis magistrum constitui. Itaq; Dictatores
i 4 proditi,

Olym. Postre.
exa.

proditi sunt, à quibus nec prouocandi ius fuit, & quibus etiam capitis animaduersione data est. Hunc magistratū, quoniam summā potestatem habebat, nō erat fas ultra sextum mensem retineri. Et ijs Dictatoribus magistri equitum iungebatur, sic, quomodo regibus tribunū Celerum: quod officium ferē tale erat, quale hodie præfectorum pratorio, magistratus tamen habebantur legitimi.

3 11

T. EBVTIVS, ET L. VETVSIVS.

Liuius in secundo C. Vetustum scribit: Dionysius in quinto, P. Veturium Geminium & P. Ebutium, qui & Elealas, COSS. XI. anni post exactos reges fuisse tradit. Tam diuersa nomina COSS. dant autores, quæ quis non facile emendabit. Sub ijs Fidenæ obsessæ, Crustumeria capta, Præneste à Latinis ad Romanos desciiuit, teste Liuius. Dionysius autem in quinto, Fidenates post obsidionem à Veturio Consule scribit superatos, caesos, fugatos, frustraq; Tarquinium Sextum Romanorum coloniam Signiam obsidisse: quam paulopost cum consularis exercitus aduentasset, cum com meatu coactus est soluere, & abire. Sed hoc non obmittendum, quod Liuius his COSS. narrat, A. Posthumium Dictatorem & T. Ebutium magistrum equitum, bellumq; illud Latinum ad Regillum lacum factum, quo brachio traiectus M. Valerius Publicolæ frater interfectus, Manilius à T. Herminio legato occisus fuerat, & in quo Dictator uota Castori fecit: quæ omnia post sequentibus COSS. facta scribit Dionysius. Ob id & illud Flori libro primo, titulo undecimo, paulo diligentius examinandum est: qui hoc bellum describens, Posthumium Dictatorem scribit, ubi sine dubio Aulus intelligendus est. Cossus uerò magister equitum quis fuerit, querendum, cum T. Ebutium omnes scribant: nisi & ille Cossus esset dictus, quod nusquam legi haecenus: cum Dionysio Elelaas dicatur, ut paulo ante annotauimus. Hæc sunt paulo diligentius examinanda. Meminit illius A. Posthumij & Plinius iunior de Viris illustribus, titulo decimosexto. Cæterum à ueteribus Cossi homines rugosi corporis dicebantur, à similitudine cossorum, qui uermes sunt è ligno editi. Plinius libro decimosextimo, capite uigesimo quarto: Luxuria cossos roborum delicatiores adhibere cepit cibo. Hinc Hieronymus contra Iouinianum: In Ponto, inquit, & Phrygia, luxuria est comedisse xylophagion. Sic enim appellat cossos, uermes obesos, ex lignorum carie enascentes, qui apud illos à patrefamiliis in magnis redditibus computabantur. Hinc fuerunt Romæ Cossi, Cossinij, Cossunij, & Cossutiani appellati.

Siculus,

Ruffus, uel Flauius.

4 12

Q. CHLOELIVS, ET T. LARGIUS II.

His COSS. nihil factum, Liuius scribit. Dionysius uerò in quinto, Fidenatium de ditionem enarrat: ac Latinorū concilium factum in Serentino agro aduersus Romanos, ducibus Octauio Mamilio & Sexto Tarquinio. illicq; pluribus describit unā cū nominibus urbium Latinorum, qui iurarunt in destructionem urbis: item quemadmodum populus decisionem æris alieni petebat, diuersaq; sententiæ à Valerio Appioq; Claudio super hac re dictæ sint. ac tum primū nouum magistratum sex mensium à Senatu excogitatum, contra popularem autoritatem, quam illis Publicola in fauorem condonauit. Illicq; Dionysius plura de Dictatura enarrat copiosissime: T. q; Largium primum Dictatorem, ac Sp. Cassium primum magistrum equitum scribit, eorum officia explicans. Vide igitur quā diuersi sint autores, cum alij nō post exactos reges, alij duodecimo scribant dictaturam repertam. Sed fortē in causa est, quod ea T. Largio Consule inuenta sit. Vtrum autem primo, an altero consularatu, incertum est. T. enim Largius tam à Liuius, quā à Dionysio, primus Dictator, Sp. Cassius magister equitū primus nominabatur: licet tempus incertum fateatur Liuius. Fides penes autores sit.

A. Sem.

A. SEMPRONIUS, ET M. MINVTIVS
AVGVRIVS.

Liuius ædem Saturno dedicatam ijs COSS. scribit, & Saturnalia festus dies institutus fertur. Cæterum Saturnaliorum origo latissimè à Macrobio enarratur, libro primo, capite sexto Saturnalium. Nec est prætereundus Lucianus de Saturnalibus, homini studioso, qui plura rectè intelligere uoluerit. Dionysius uerò libro sexto eadem. Sed & induciarum meminit belli Latini, & decreti cuiusdam inter Latinos & Romanos matrimonio iunctos: & originem festi Saturni, ac templi dedicationem. Scribit autem hos COSS. magistratum iniisse septuagesima prima Olympade, qua uicit in stadio Tisicrates Crotoniates, imperante Athenis Hipparcho.

Regillensis,

Ostricatus.

A. POSTHVMIVS, ET T. VERGINIVS.

His COSS. elapsa sunt cum Latinis inductæ, apparatusq; bellici ab utrisq; magni facti, ut Dionysius in sexto longè lateq; explicat: & hoc demum anno ad Regillum lacum pugnatum est, Aulo Posthumio Dictatore, cuius T. Ebutius fuit equitum magister: quod Liuius sub T. Ebutio & G. Verusio, supra scripserat. Ob id & ipse consultò subiungit: Tanti errores implicant temporum, aliter apud alios ordinatis magistratibus, ut nec qui Consules secundum quosdam, nec quid quoq; anno factum sit in tanta uetustate non rerum modò, sed etiam autorum, digerere possis. Dionysius uerò hoc loco pugnam illam copiosius enarrat, quam paucis uerbis Florus libro primo contraxit, undecimo titulo. Ceciderunt in hac pugna, teste Dionysio, triginta tria penè milia Latinorum. Hic Aulus Posthumius Dictator, ei, cuius opera maximè expugnata castra Latinorum erant, coronam auream ex præda dedit: ut scribit Plinius libro tricesimotertio, capite secundo, docens quando primùm aurea corona data fuerit. Miraculum Castoris & Pollucis, & Sexti Tarquinij cadem, Latinorumq; cladem ac fugam, tandemq; eorundem cum Romanis conciliationem, postiectos exules cum Tarquinio, qui annos quatuordecim sollicitatis omnibus Latij populis, semper de reductione cum Romanis agebat, latè enarrat Dionysius. Sexulius Frontinus libro Stratagematon primo, cap. undecimo, dicit hoc excogitatum de Castore & Polluce, ab A. Posthumio, ut suos milites animaret contra hostes. Sed Valerius Maximus quoq; uidentus, de Miraculis: & lib. secundo de Institutis, de Equitum transuectione, unde originem sumperit.

sabinus,

Priscus.

APPIVS CLAVDIVS, ET P. SERVILIVS.

Sub ijs Consulibus, Liuius in secundo, mortem Tarquinij, Cumis apud Aristodemum cognomento Malacum, hoc est mollem, Romæ nunciatam scribit. De cuius Aristodemi origine, si multa uolueris scire lector, lege septimum librum Dionysij, à principio: tum bellum Volscorū, quod Consulum ingenio sedatum est. Hinc longa serie narrat discordiam ortam inter patres & plebem, ob nexū aris alieni: in qua Seruilius neutris, Appius patribus fuit gratus. Tum Sabinus describitur tumultus, Aruenticie deuicti: postremò dedicatio ædis Mercurij, à M. Lectorio centurione facta. Penè eadem Dionysius in sexto. Sed Consulum similitatem copiosius atque uberius explicat, mireq; alter cum altero conuenit. Florus autem libro primo, titulo uicesimo secundo his uerbis discordiam signat breuissimè: quia sub Appio Claudio uoluit uincere hostem, cum posset. Vide etiam Valerium Maximum libro nono, capite de Ira & odio, ubi & Consulum & M. Lectorij, quem ipse Pletorium uocat, fit mentio. Meminit horum Consulum Plinius libro tricesimo quinto, capite tertio. Suorum clypeos in sacro, uel publico, priuatim dicere, primus instituit (ut reperio)

Olym. Postre.
exa.

perio) Appius Claudius, qui Consul cum Seruilio fuit anno urbis ducentesimo quinquagesimonono. Posuit enim in æde Bellonæ maiores suos, placuitq; in excelso & titulos honorum legi. Decora res utiq; si liberorum turbæ paruulis imaginibus ceu nidum aliquem sobolis pariter ostendant: quales clypeos, nemo non gaudens fauensq; aspicit.

4. 16

Montanus,

Geminus.

A. VERGINIVS, ET T. VETVSIVS.

Hi COSS. suscipiunt Consulare imperium anno ab urbe condita ducentesimo & sexagesimo, imperante Athenis Themistocle: futura deinde septuagesima secunda Olympiade, qua uicit iterum Tisicrates, ut Dionysius in sexto scribit: quæ supputatio uera est. nam ducentis quadraginta annis, & quatuor, pop. Rom. sub regibus fuit: ab exactis autem regibus iste est decimussextus. Erunt itaq; sexaginta & ducenti anni. Sic Cicero in oratione pro Cornelio de maiestate, scribit (teste Asconio Pediano, nam oratio interijt:) Tanta in illis uirtus fuit, ut anno decimosexto post Reges exactos, propter nimiam dominationem potentium secederent, leges sacras ipsis sibi restituerent, duos trib. crearent, montem illum trans Anienem (qui hodie Mons sacer) in quo armati confederant, æternæ memoriæ causa consecrarent. Vide ibi plura apud Pedianum, qui & mentionem horum COSS. facit, & de trib. quædam scribit: COSS. q; uocat A. Verginium Tricostum & L. Veturium Cicurnum, aliàs Coturnium. Narrat autem Dionysius, ijs consulibus Sabinos iterum exercitum eduxisse, ac tum inter patricios ac plebem iterum ortam seditionem: M. Valerium Dictatorem, & Q. Seruiliū Seruiliū fratrem magistrum equitum creatos. Vbi mihi subit admiratio, quòd hic Dionysius M. Valerium scribit, P. Valerij primi Consulatum gerentis fratrem, electum pro Dictatore: cum prius anno decimoquarto ab exactis regibus, A. Posthumio T. Verginio COSS. M. Valerium hasta percussum, P. q; ac M. Valerij Publicolæ filios patrum strenuè protexisse, & spirantem adhuc, ne spoliaretur, scutis ad uallum delatum, ut eum ulciscerentur, in medios se proiecisse hostes, ac uiriliter pugnantes demum occubuisse. At Lilius M. hunc Valerium Volesi filium, Dictatorem creatum scribit, à quo tandem collectus est exercitus contra Sabinos & Volcos: quos Valerius deuicit, de hisq; triumphauit. Sed cum plebi Senatores patricij fidem non seruarent promissam, in sacrum montem secesserunt, maximaq; est orta plebis seditio: quam pluribus describit in sexto Dionysius. Lilius in secundo penè eadem: nisi quòd addit, Menenium Agrippam oratorem missum his COSS. ad sacrum montem, pro concilianda plebe, quod Dionysius sequentibus COSS. factum scribit: quibus & tribuni plebis sunt creati. Ob id Eutropius libro primo, capite undecimo scribit: Sextodecimo anno post exactos reges, seditionem populus Romæ fecit, tanquam à Senatu atq; COSS. premeretur. Tum & ipse sibi tribunos quasi proprios iudices & defensores creauit, per quos contra Senatum & COSS. tutus esse posset. De hac prima urbis discordia libro primo, titulo uigesimotertio, Florus.

LXXII. 17

Miscellinus.

SP. CASSIVS II. ET POSTHVMIVS

Aruncus.

COMINIVS II.

Lilius in secundo sub ijs COSS. scribit icterū fœdus cum Latinis populis: bellumq; Volscū fuisse, quo & Volsci & Antiates fusi fugatiq; sunt: oppidum Corioli captum strenuitate Gn. Martij, qui Coriolanus post dictus fuit: cuius uitam Plutarchus perscripsit. Erant autem in fœderibus scripta talia:

Romanis atq; omnibus Latinis urbibus inter se pax esto, donec cœlum terraq; eundem habebunt statum.

Nec inter se bellum gerunto,

Neq;

Necq; bella aliunde indicunt.

Necq; bellum inferentibus ullis transitus tutos præbent, bellumq; gerentibus o-

pem ipsi ferunt.

Totis uiribus, spoliisq; & prædæ de hostibus communibus, utriq; æquam par-

tem fortiuntur.

Privatorumq; contractuum iudicia inter dies perficiantur decem, apud quoscunq;

contractus fuerit.

His foederibus nihil addi adimiue liceat, nisi quod Romanis omnibus Latinisq;

uideatur. Vnde & Eutropius inquit: Sequenti anno Volsci contra Rom. bellum

parauerunt, & uicti acie etiam Coriolos ciuitatem, quam habebant optimam, perdi-

derunt. Subiungitq; Lilius: Sub ijs coss. mortuum Menenium Agrippam, uirum

probum, ac omni populo charum: cuius funus ære publico elatum est, teste Halicar-

nasseo. Sed idem hos coss. Calendis Septembribus, antequam consuetudo permit-

teretur, imperium assumpsisse scribit. Septuagesima secunda Olympiade, qua uicit in

stadio Tisicrates Crotoniates, imperante Athenis Diogneto, creati sunt coss. cum

nemo consulatum peteret, ut scilicet plebs patribus conciliaretur, quæ tum in sacrum

montem secesserat. Illic pluribus enarrat Dionysius, quomodo plebs ductu Menenij

Agrippæ, ac aliorum legatorum reuocata sit: & quo pacto in fauorem plebis Tribu-

ni, qui sacrosancti habiti sunt, quinque fuerint creati, quorum potestas illic latè describitur.

Meminit & Ouidius tertio Fastorum: Gellius item libro tertio decimo, capite

duodecimo, passimq; cæteri, & Cicero tertio Legum copiosissimè. Sed de Tribu-

nitia potestate lex erat:

Tribunum inuitum, tanquam unum è multis, nemo ullum agere cogito.

Necq; uerberato, necq; alteri ut uerberet imperato.

Necq; occidito, necq; occidi iubeto.

Si quis autem prohibitorum horum aliquid fecerit, impius, execrabilisq; esto.

Bonaq; eius publicantur ad sacra Cereris.

Et qui aliquem hæc agentium occiderit, cædis expiatus esto. Vide similes leges

apud Ciceronem. Sed & Valerius libro secundo, & diuus Augustinus libro secun-

do, cap. decimo octauo, multa de tribunis scribunt, quæ sciens omitto. Postremò

Dionysius sub ijs coss. bellum Volscorum describit, & uirtutem Marci Coriolani,

& hæc usq; in finem sexti libri, delibat tantum Florus tit. ii. lib. i. Cæterum Plutarchus in

Problematis testatur, tribunorum domus interdum noctuq; patuisse cuiq; indigenti,

quasi ara esset omnibus accessibilis. Iustinianus uerò primo Digestorum, tit. de O-

rigine iuris & omnium magistratum, sic originem tribunorum recenset: lisdem, in-

quit, temporibus, cum plebs à patribus secessisset, anno ferè septimodecimo post re-

ges exactos, tribunos sibi in monte sacro creauit, qui essent plebeij magistratus: dicti

tribuni, quod tunc in tres partes populus diuisus erat, & ex singulis singuli creaban-

tur: uel quia tribuum suffragio creabantur. Verum Fenestella tit. 25. de Tribuno ple-

bis, duos creatos scribit, A. Verginio & T. Vetustio coss. Dehinc tres additos, ut es-

sent quinque, anno uigesimonono post eiectiones reges, Appio Claudio & T. Quintio

Coss. tandem adiectos quinque, ut essent decem, anno quinquagesimo tertio, Q. Minutio

& M. Horatio coss. ut inferius patebit. Erat autem tribunorum proprie intercessio,

quibus ius fuit intercedendi, hoc est, uetandi & prohibendi. Namq; ut scribit Gellius, tri-

buni pleb. antiquitus creati uidentur, non iuri dicendo, sed intercessionibus faciendis.

Præterea tribuno Senatui dissoluere licebat, ut autor est Appianus in secundo Ciuil-

ium. Apud Lilium tribuni minantur Consulibus, se illos in uincula duci iussuros, nisi

si Senatui dicto obediens sint. Sed uidendus ante omnia Dionys. in fine sexti, ubi

copiose de Tribunis scribit: in septimo etiam lex de Tribunis pulchra scribitur,

Macerinus.

Augurinus.

T. GEGANIVS, ET P. MINVTIVS.

Narrat Lilius in secundo, sub ijs coss. caritatem fuisse annonæ maximæ, ob incul-

tos agros per secessionem plebis: & unde allatum sit frumentum, ne serui moreren-

tur,

Olym. Postre.
exa.

tur. & quomodo Cumis ab Aristodemo naues detentæ sint, ob bona Tarquinij: Volscos uerò pestilentia inuaserit. Eadem Dionysius in septimo: qui L. Geganium, fratrem Consulis, & P. Valerij Publicolæ filium, in Siciliam pro frumentis abijisse scribit, & alios alibi. Velitras urbem, Romanam factam coloniã, & Norbã similiter. No uam insuper plebis cum patricijs dissensionem ortam, duce Sp. Sicinio trib. pleb. quæ omnia ubertim Dionys. in septimo prosequitur, & Plutarchus in Coriolano: Orosius lib. 2. cap. 5. T. Gessonio P. Numitio coss. duo uel maximè omnium malorum abominanda, fames & pestilentia, urbem corripuere. Vbi tu lege Geganio, non Gessonio: & Minutio, non Numitio.

Augurinus.

Atratinus.

3. 19

M. MINVTIVS II. ET A. SEMPRONIVS.

Sub ijs coss. M. Coriolanus, hostis tribunitiæ potestatis, inuehitur in plebem: & post absens damnatus, in exilium uadit ad Volscos. Fuerunt deinde ludi instaurationis, quorum præter Liuium ac Plutarchum, meminerunt & Augustinus & Lactantius, & Valerius Max. de Somnijs: à quibus ludis excluduntur Volsci, astu Accij Tullij, quem Plutarchus Tullium Amphidium uocat. Ob quod indignati Volsci, collecto exercitu, cum Gn. Martio Coriolano contra Romanos proficiscuntur: urbes capiunt, Circeios, Satricum, Longulam, Polustiam, Coriolos, Nouellum, Lauinium, Corbionem, Veteliam, Trebium, Labicos: ut Liuius in secundo docet. Dionysius uerò in septimo, latissimè hanc seditionem plebis in patricios describit, orationesque artificiosas & Consulum patriciorumque & tribunorum ponens: item quomodo in concione exilio damnatus sit Martius, & quomodo mira magnanimitate matrem ac uxorem salutans in exilium abierit, nemini aperiens ad quem locum esset demigraturus. Sed & Plinius iunior cap. decimonono, pulchra de Gn. Martio Coriolano. Lactantius Plutarchus in Coriolano scribit, sed omisis Consulibus. Eutropius, decimo octauo anno post eiectiones reges, Coriolanum in exilium pulsum scribit. Ibi est error codicis, & scribendum est decimonono, non decimo octauo.

2. 22

SP. NAUCIUS ET SEX. FURIUS.

Sub ijs coss. Liuius in secundo scribit, missos legatos ad Cn. Martium, qui urbem obsidione cinxit, nihil profecisse. Dehinc sacerdotes, augures, & aruspices, pariter frustra ad castra Martij uenisse. Postremò Veturiam matrem Martij, & Volumniam uxorem, quam Plutarchus Vergiliam uocat, cum liberis & multitudine mulierum deuicisse Martium, ut obsidionem solueret: quibus ob meritum, templum Fortunæ, muliebri habitu, ædificatum, dedicatum est. quæ latè etiam Plutarchus in Coriolano enarrat, & Valerius meminit de Miraculis, & libro quinto de Gratis. At Dionysius libro octauo eadem omnia: sed quàm latissimè, quemadmodum M. Coriolanus Romanum irruerit agrum, Tolerinorum urbem, Bolanorum, Lauicanorum, Pedanorum cepit, ad † Ciuiliasque fossas castra locarit: legatisque Romanorum primis contemptis, à mulieribus postremò sit uictus, describit: cum elegantissimis orationibus, & persuasionibus luculentissimis: item honore, quo matronæ sunt Romanæ à Senatu honoratæ, templo Fortunæ muliebris. Tandem mors Coriolani, qua crudelissimè periit, lapidibus obrutus, describitur. Hæc omnia sub ijs coss. acta scribit Dionysius. Sed ante hos Sp. Naucium & Sex. Furium, nominat alios, post M. Minutium & A. Sempronium, quos Liuius intermisit, scilicet

4. 20

Q. Sulpitium Camerinum, & Ser. Flauium II.

Sub quibus scribit multas turbationes Romæ ex metu accidisse: pestemque pecorum ac hominum, multaque prodigia quibus homines passim terrebantur, quod optimum scilicet ciuem eiecissent. In primisque accidit illud T. Latini, ob quod ludi plebei sunt restaurati: de quibus Valerius Maximus de Somnijs, Lactantius, Plutarchus in Coriolano: Dionys. autem copiosissimè in fine septimi scribit, qui ante omnia est uidendus. Nam nusquam alibi legi, quæ sacrificia, quæ certamina ijs ludis plebeis solenniter facta sint. Dehinc subiungit alios Consules, in principio octauilibri.

C. Iulium

C. Iulium, & P. Pinarium Ruffum.

Sub quibus describit Dionys. quo pacto Coriolanus tum paulo antè quàm exilio mulctatus est, profectus sit ad Volscos: quàm benignè ab Accio Tullio susceptus, & quo pacto ludii instaurati, à quibus eiectioni fuerunt Volsci: quod Liuius sub Coss. Minutio & Sempronio factum tradit. & quo pacto eius tandem consilio Romanis bellum sit illatum, missis legatis prius à Volscis ad Romanos. Et hæc omnia in principio octauæ libri, quos scribit iniisse consulatum tertia & septuagesima Olympiade (sic est enim legendum: nam litera corrupta est) qua uicit in stadio Astylus Crotoniates, imperante Athenis Anchisa. Tandem ponit prædictos superiores Consules, uidelicet

LXX exa.

III 21

Spurium Nautium, & Sex. Furium.

Sub quibus finis fuit belli Volscorum: adeò quòd duo penè deessent in supputatione anni. licet omnia hæc sub prædictis consulibus acta Liuius scribat, obmissis his Coss. quatuor: quod ex oratione Veturiæ matris Coriolani apud Dionys. discere possumus, quæ matronis Romanis ad eam in necessitate confugientibus, inter cætera dixit: Et est quartus hic iam annus, ex quo patriam exulans, alienas nos omnes à se existimauit, &c. quod non procederet, nisi hi duo anni & consulatus forent ommissi à Liuiio. Verùm huius sp. Nautij honorificè etiam meminit Dionys. lib. sexto, sub Coss. Posthumio Cominio & Sp. Cassio, cum dissensio plebis & patriciorum facta est, in hæc uerba scribens: Assurgit Sp. Nautius, familiæ successor illustrissimæ, nam dux generis eorum Nautius ex eis erat, qui cum Aenea coloniam deduxere, sacerdos Palladis, custodis urbium, & qui transferens simulacrum deæ attulit: quod etiam cæteri Nautiorum generis obseruant, subinde ipsi ab alijs accipientes. Videbatur autem hic etiam ob uirtutem propriam clarissimus esse iuuenum, neq; multo post imperij potiturus consularis. Hoc enim fuit decimoseptimo anno post eiectiones reges, ut superius liquet. Præterea in peruetusto exemplari, sine titulo autoris, ubi solum nomina Consulium ponuntur (quem ego superius citauit, & sæpe inferius citare erit necesse) sic se ordo habet Cõsulum, ubi nos habemus hic in Calliodoro, M. Minutius II. & A. Sempronius II. alibi sic scriptum est,

2 22

Augurino II. & Aratino.

Cornuto & Labo.

Iulo & Mamertino.

Rutilo & Viscellino.

Tusco & Sabino.

Rutilo & Viscellino III.

Suspícor esse Camerinum & Flauium.

Suspícor Iulium & Pinarium.

Suspícor Nautium & Furium.

Suspícor Sicinium & Aquilium.

Suspícor Sp. Cassium III. & Proculū Verginium.

Hæc ideo annotaui, ut eruditioribus cogitandi deliberatius afferam occasionem: non ut instar legis hæc sint. Penes autores fides sita sit. Licentia abuti nolo. Liberum cuique sit, quod uolet, opinari: & ueteres quandoque etiam dormitasse animaduertat, & homines fuisse, sicut & nos sumus: non usquequaque extra omnem aleam positos. Video certè in Liuiio quædam non penitus probanda, si uerum fateri licet: cum tantam tamè apud se habuerit scriptorum copiam. In libello prædicto, quod citauit, sola nomina. & unica ponuntur. Coniecturari ideo licet, & cum in fine nostri autoris annales Aufidij Bassi citantur, qui perditum sunt iactura temporis, coniectare est, quòd si extarent, facilius & illi & maiores possent errores auferri. Sed cum careamus, coniectura opus est. Nunc cæteros subiungemus: sed lector memoria tenebis prædictos Coss. sub quibus duo anni effluerunt, ne supputatio te fallat.

T. SICINIUS, & C. AQUILIUS.

Sub ijs Coss. cum Volscis & Hernicis pugnatum esse, scribit Liuius in secundo

3. 23

k breuissimè.

Olym. Post re.
exa.

110

In Aurel. Casiodori Consules

breuissimè. Sicinius Volscos deuicit, Aquilius æquo Marte cum Hernicis pugnavit. ambo uiri bellorum periti, ut Dionys. in octauo testatur, qui eadem longius describit: atq; ob res bene gestas Sicinio triumphum, Aquilio autem ouationem decretam tradit. Cecidit in bello Volscorum Tullius Actius, qui autor fuit, ut Coriolanus lapidibus obrueretur, homo impius & iniquus.

4 24

SP. CASSIUS III. & PROCULVS VERGINIVS.

Sub ijs Coss. Liuius in secundo scribit, cum Hernicis foedus icum. tum primum lex agraria promulgata est, & largitio à Sp. Cassio facta: qui & damnatus est à populo, & ædes eius dirutæ: & ut alij dicunt, à proprio patre cæsus est domi. Dionys. uerò in octauo scribit, quomodo Volscis data sit pax à Cassio & Hernicis: qui triumphum obtinuit uigesimum secundum, & tres Consulatus, quibus sibi inuidiam peperit: quam dehinc auxit, cum legem agrariam esset promulgaturus. De qua, quo pacto sit impedita per A. Sempronium Atratinum, ne tum agri diuiderentur, pulchre Dionysius explicat, ubi de locatione agrorum in quinquennium consulitur: uariæque sententiæ Verginij, Appij, A. Sempronij & aliorum leguntur. Proculus autem unde dictus sit (ne id quoque ignoretur) sciendum est, quod Plutarchus in Coriolano, de cognomentis agens, inquit: Nonnullos adhuc è nascendi sorte nuncupauit: ut Proculum, qui foris absente patre natus est: Posthumium, qui patre mortuo: Vopiscum, cum ex gemellis alteri superstiti esse contigerit. Vnde autem Sp. dicatur, & cur duabus literis Sp. scribatur apud Romanos, quia id eruditum est, docet Plutarchus in Problematibus, problemate centesimo primo: quod is orbus patre sit, quasi S. hoc est, sine: & P. patre. Lege illic pulchra. Iustinianus aliter: Spurius, inquit, dicitur à græca dictione Spadon. Sed litera est deprauata: tu lege Sporadin, id est, passim, uulgò & sparsim. Vnde & Sporades insulæ sunt dictæ.

LXXIII 25

SERVILIUS CORNELIVS, & Q. FABIVS.

Liuius in secundo, sub ijs Coss. scribit iram populi in Cassium remissiore factam, ob dulcedinem agrariæ legis. Sed Fabius Cos. cum eo anno Volsci Equi q; uicti essent, quicquid ab hostibus captum est, uendidit. Dionys. uerò in octauo, sub his scribit damnatum esse Sp. Cassium: & quomodo & à quo sit necatus, abundè. Inibi q; pulchra de lege apud Græcos, qua filij necantur. Meminit illius & Val. Max. li. sexto, de Seueritate: & li. quinto, de seueritate patrum. Sed plebs iterum ad seditionem aspirabat: quæ nisi à Cornelio in Veienteseducta esset, quia Decemuiros petebat qui agros diuiderent, iterum tumultus fuisset exortus, ut Dionys. testatur. Volscitamen sunt clausi, & fame perdomiti: præda uendita, & in urbem missa. Sunt autè hi Coss. creati quarta & septuagesima Olympiade, qua uicit in stadio Hastyllus Syracusanus, Athenisq; princeps erat Leostratus.

Mamerci filius,

frater Q. Fabij.

2 26

L. AEMILIUS, & CAESO FABIVS.

Scribit Liuius in secundo, ijs Coss. Volscos rebelles iterum, duce Aemilio perdomitos, & seditionem plebeiam sedatam, Castorisq; ædem dedicatam, quæ à Posthumio uota fuit bello Latino, patrumq; ac plebis discordiam exortam. Dionysius uerò hos Coss. ponit in annum urbis conditæ ducentimum ac septuagesimum: ut superiores etiam Coss. computentur, quos Liuius obmisit. A. enim Verginius & T. Ventrius annum sexagesimū & ducentimū sortiti sunt, ut supra patuit. Ab ijs decem acti sunt anni. Volscorum itaque bellum eleganter describit Dionysius, qua fortuna usus sit Fabius, & qua Volsci. Fuit autem Ceson Fabius, Q. Fabij superioris Coss. frater, qui cum L. Valerio proximo anno Quæstoriam habebat dignitatem, ut Dionysius scribit,

Cesonis

Cesonis F. & frater iunior
prioris Cos.

Potitus, M. filius.

exa.

M. FABIVS, & L. VALERIVS.

3 27

Is Valerius Cassium ter Cos. accusans tyrannidis affectatæ, perdidit, ut Dionys. testatur in octauo. Hi iterum conscribebant exercitum in Volscos hostes, licet plebei nomina non darent: qui etiam mulctati sunt & pecunijs & iumentis. nam Tribuni plebis extra urbem nihil afferre poterant, cum potestas eorum mœnibus urbis circumscriberetur. Quemadmodum igitur pugnatum sit in hostes (nam milites odio Coss. haud præclara gesta edebant) pulchrè enarrat Dionys. minasq; numinum ac Vestalem sacra polluisse, deperdita uirginitate, commemorat, quam ipse Popiniam, Liuius (qui eadem omnia) Oppiam appellat. Orosius autem libro secundo, cap. octauo, Popiniam nominat, & ob crimen stupri uiuam defossam ait, post conditam urbem anno ducentesimo septuagesimo quinto, Olympiade septuagesima quarta. Sed de diuersitate Olympiadum hic obseruandum, ut superius annotauimus. Et anni illic scripti, sunt corrupti.

Cesonis F.

Tullius.

Q. FABIVS II. & G. IULIVS.

4 28

Hos Dionys. in fine octauo, scribit per interregem Sp. Largium, qui ab A. Sempronio Atratino nominatus Interrex fuerat, creatos esse Coss. propter plebis & patriciorum discordiam, sese mutuò in comitijs impredientium. Nam hi, ne popularis consul: illi uerò, ne omnino osor plebeijs cõmunitatis eligeretur, cauerunt. Ob id res ad interregnum redijt, ut defunctis regibus fieri consuevit. Sub hjsdem, Dionys. scribit, Equos in Latinorum irrupisse regionem, mancipia abegisse, Veientes Romanorum agrum deuastasse. Contra quos scriptus exercitus, qui eorum regionem depopulatus est, cum hostes non exirent. Iterumq; sortitio agrorum suspensa est.

CESO FABIVS II. & SP. FVRIVS.

LXXV 29

Scribit in nono Dionysius, ortam inter patricios & plebeios tantam dissensionem, dum Consules eligerentur, ut ea aliter sopiri nequiuert: donec alter ex optimatibus, alter à plebeijs eligeretur. Creati autem sunt Olympiade quinta & septuagesima, principe Athenis Calliade, quo tempore exercitum in Graciam Xerxes duxit. Sub hjs igitur Coss. pugnatum est contra Equos, duce Sp. Furio, cui omnia ad uotum successerant. Et contra Ethruscos, duce Cesone feliciter, quod is Cassium in iudicium uocans morti tradidisset. Ob id exercitus ei contumax & rebellis, non uoluit ut de hostibus triumpharet Consul, sed fuga elapsus ad urbem festinauit. Sp. item Licinius Trib. pleb. ob agrorum diuisionem libenter, ne exercitus scriberetur, impedito fuisse: sed cum ei quatuor restitissent collegæ, frustra negocium attentauit. Liuius in secundo penè eadem: licet paucis inter se discrepent. nam de urbe Arctona sub prioribus Coss. scribit Dionys. factam expugnationem, ut uidere licet.

al. Manlius, aut Manilius Cincinatus.

M. FABIVS II. & GN. MALLIVS.

2 30

Sub hjs Coss. ut Liuius in secundo, Dion. in nono scribunt, iterum plebeijs sortitione agrorum impetu desiderantes, T. Pontificio tribuno duce, ire in exercitum recusarant: peruicerunt tamen patres. nam Veiens bellum crudele imminabat. Cum ergo ascriptus exercitus cum Coss. exisset, Gn. Manlij Cos. castra & tabernaculum ipsius fulmen dissipauit. quod cum iniquè Ethrusci interpretarentur ex diuinandi arte sua, acris pugna cum Ethruscis orta est. in qua primùm Q. Fabius Marci frater bis cõsul, & tunc legatus, lancea per pectus ictus cecidit. Sic & Manilius consul in cõflictu traiectus lancea periit, uallum Romanorũ captum est: ut ex Ethruria interpretati erant

k 2 augures.

augures. Sed M. Fabius Cos. ope M. Flauolei primipili, & cōsilio T. Sicinij legati recuperatis castris, hostes fugauit, trucidauitq̄. Ob quæ Senatus cum ei triumphum decreuisset, renuit, cum fratre & collegā amilisset. Abdicauitq̄ se magistratu, cum duo adhuc superessent menses, & inualidus ipse ex uulnere laboraret, ferreturq̄ lectulo. Abundē autem uterq̄, & Liuius & Dionys. hoc bellum explicant. Meminit horum etiam Cos. Orosius lib. secundo, cap. quinto, & breuiter hanc historiam describit in hæc uerba: Veientes & Etrusci graues hostes, adiunctis sibi finitimorum populis in bella surgentes, obujs M. Fabio & Gn. Manlio Cos. excipiuntur: ubi post sacramētum iurationis, quo Romani deuouerant, non nisi uictores ad castra redituros: adeo atrox certamen fuit, ut uictis, uictoribusq̄ par fortuna esset: & amisso plurimo exercitu, occisisq̄ in pugna Manlio Consule & Fabio Consulari, M. Fabius consul oblatum sibi à senatu triumphum suscipere recusaret: quia tantis Reipub. detrimentis lucus potius debebatur.

3

31

CESO FABIVS III. & T. VERGINIVS.

Liuius in secundo scribit, Fabium pro uirili elaborasse, ut ager promissus, & populi sanguine partus, diuideret plebi: quod tamē patres recusarūt. Nam Equi Latinorū agros irrumpebant: contra quos cum missus esset Fabius, ad Equorum agrum depulandum, in oppida sese hostes receperunt. At Verginius in Veientes profectus, accepit cladem. & ni Cesō cum exercitu in tempore subsidio uenisset, actum erat de exercitu. Cum uerō Veientes in forma latrocinij sapius agros Romanorum popularentur, essetq̄ Veiens hostis assiduus magis quam grauis, & contumelijs sapius quam periculo animos agitaret Romanorum, Fabia gens Senatum rogat, ut hoc bellum suæ genti detur. quod cum Senatus concessisset, non sine magnis laudibus uno die sex & trecenti milites, omnes unius gentis Fabiæ, comitantibus quatuor clientum & cognatorum millibus, per portam Carmentalem profecti, ad Cremeram fluuium perueniunt, ibiq̄ castra locant. Eadem Dionys. lib. nono. Corrige deprauatum codicem Eutropij, in quo sic cap. undecimo primi lib. scribitur: Caio Flauio & L. Verginio Cos. trecenti nobiles homines, qui ex Fabia familia erant, contra Veientes bellum soli susceperunt, promittentes Senatui & populo, per se omne certamen implendum. Itaq̄ profecti omnes nobiles, & qui singuli magnorum exercituum duces esse deberent, in prælio conciderunt. unus omnino superfuit ex tanta familia, qui propter ætatem puerilem duci non poterat ad pugnam. Sed hæc Fabiorum strages sequentibus Cos. nō ijs facta est. Præterea Cesō Fabius, non C. Flauius: & T. Verginius, non L. scribendum esse, ex omnibus autoribus liquet. Describit hanc historiam, sed paucis, ut assolet, Florus lib. primo, tit. duodecimo: iunior Plinius, siue (ut alij uolunt) Cornelius Nepos de uiris illustribus, tit. decimo quarto. Sed & Ouidius lib. Fastorum secundo sic de Fabijs scribit:

Vna domus uires & onus susceperat urbis,

Sumunt gentiles arma professa manus. & post subdit:

Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes,

Ad bellum missos abstulit una dies.

Silius Italicus lib. secundo & septimo, huius historiae sic meminit:

Primoresq̄ patrum Fabius, Tirynthia proles,

Tercentum memorabat auos, quos turbine Martis

Abstulit una dies, cum fors non æqua labori

Patricio Cremeræ maculauit sanguine ripas.

Orosius lib. secundo, ca. quinto: Gloriosissima illa numero & uiribus Fabiorum familia, Veientanum sortita certamen, quantam reipub. orbitatem occasu suo intulerit, infamibus usq̄ nunc uocabulis testes sunt, fluuius qui perdidit, & porta quæ emisit. Nam cum sex & trecēti Fabij, uerē clarissima Romani status lumina, speciale sibi aduersum Veientes decerni bellum expetissent, spem temerē sumptæ expeditionis primis successibus firmauerunt. Dehinc ducti in insidias, circumuentiq̄ ab hostibus, omnes ibidem trucidati sunt, uno tantum ad enumerandam cladem reſeruato, ut miſerius

serius audiret patria perditos, quam perdidisset.

Manerius.

C. Sergius, Dionys.

L. AEMILIVS II. & G. SERVILIVS.

Sub ijs Coss. Livijs scribit, Fabios trecentos & sex omnes ad unum occisos. rejicit tamen in fine, in sequentem consulatum, successum Fabiorum describens. At Dionysius in nono, narrat quo pacto Volsci & Equi communes exercitus in Romanos distauerint, Aemilius aduersus Ethruscos iuerit: Ceso Fabius, superioris anni Cōsul, ad Cremeram, ad cognatos, quos M. Fabius frater eduxerat, profectus sit: Aemiliumq; castris hostilibus potitum, & pacem Ethruscis dedisse: & magna sibi inuidia concitata, plebem in patricios irritasse.

Puluillus,

Lanatus, Agrippae F.

G. HORATIVS, & T. MENENIVS.

LXXVI 33

Livius in secundo, sub ijs scribit Menenium aduersus Ethruscos missum, Ianiculum ab hostibus obsessum, Horatium (qui cum Volscis erat) euocatum: aliàs malè de re Romana actum foret. Dionysius in nono, scribit hos nihil publicè egisse, donec ager irritatae plebi diuideretur. Postea Horatium in Volscos, Menenium in Ethruscos exercitum duxisse. Dehinc pluribus describit Fabiorum caedem, duplici opinione: coarguitq; tanquam rem fictam, quòd unus solus Fabius superfuerit domi. Sed ex tribus putat fratibus, qui ea clade perierunt, Cesone, Marco, & Quinto, qui septem continuos gesserant consulatus, relictum Marco esse filium, qui unicus dictus sit, clarus & illustris. Tum quo pacto Menenius imperitus locandi castra, caesus fugatusq; sit ab Ethruscis, id uberius quàm Livius recenset: traditq; illos consulatum inisse sexta & septuagesima Olympiade, quã uicit in stadio Scamander Mitylenæus, imperante Athenis Phedone. Meminit horum consulum & A. Gellius libro decimo septimo, capite ultimo: Menenio Agrippa, M. Horatio Puluillo Coss., bello Veiente apud fluuium Cremeram, ab ijs sex & trecenti patricij Fabij cum familijs suis uniuersi ab hostibus circumuenti periere. Eleganter item Fabiorum cladem Orosius libro secundo, cap. quinto depingit, ut superius annotauimus. Plutarchus in Camillo delibat, ubi agit de diebus atris.

Rutilius,

Ser. Seruilius, Dion. si non est error codicis.

A. VERGINIVS, & SP. SERVILIVS.

2

34

His Coss. Livius in secundo scribit, Veientes crebris incursionibus agro Romano infestato, excitasse, ut Coss. cum exercitu tandem obuiam hostibus prodirent. Seruilium quidem infeliciter pugnauisse: Verginium uerò ignominiam collegæ absterfisse, dum Ethruscos abire Veios coegerit, eorumq; castra diripuerit. Sequuta uerò pax, & uberiorem retulit annonam, & frumentorum copiam ex Campania allatam. Dehinc à Tribunis T. Menenio dies dicta, qua & mulctatus est duobus milibus aëris. Hac eadem uberius Dionysius libro nono. Addit, patricios esse commotos iterum in plebem, diuisionemq; agrorum suspendisse, quòd Menenium damnassent, cuius pater reconciliandæ plebis cum patricijs autor fuisset, & qui post ignominiam hanc, mortis esse calamitatem indicans, inedia finierat uitam. Tradit autem Dionysius, hos Coss. magistratum suscepisse circiter conuersiones aestiuas Sextilis mensis, uiros ambos bellorum peritos.

Rutilius,

Publicola.

C. NAUTIVS, & P. VALERIVS.

3

35

Livius in secundo narrat, quo pacto sub ijs Coss. Sp. Seruilius à Tribunis sit accusatus: sed & ingenio suo feroci, & collegæ Verginij auxilio liberatus. Dehinc Veientes ac Sabini, qui arma coniunxerant, à Valerio consule cæsi fugatiq; sunt. C. autem Nautius Equos Volscosq; qui agrum Latinorum uastauerant, perdomuit. Eadem Dionysius libro nono. Sed illic uide prudentissimam orationem Sp. Seruiliij, se pur-

Olym. Postre.
exa.

II4

In Aurel. Cassiodori Consules

gantis de obiecto crimine: ac triumphum Valerij, ob rem bene gestam in Veientes atq; Sabinos, cum eisdem iam dictis.

Dion. A. Mallius, si integer est codex.

4

36

L. FVRIVS, & G. MANILIVS.

Sub ijs Coss. ut Livijs in secundo, & Dionys. in nono docent, Veientes duce Manilio consule cincti, & fame coacti sunt petere pacem: quibus datae sunt induciae per annos quadraginta: & consuli concessus minor triumphus, qui ovatio dicitur.

Mamercus,

Volco.

LXXVII. 37

L. AEMILIVS III. & OPITER VERGINIVS.

Inquit Livijs: Vopiscum Iulium pro Verginio in alijs annalibus inuenio. Sic Dionysius in nono: L. Aemilius Mamercus tertio, Tulliusq; Vopiscus Olympiade septima & septuagesima, turbulentum gessere magistratum, pacem agitantes ab externis bellis. Iis uero Coss. quemadmodum uterque scribit, Gn. Genutius Tribunus plebis, de agri distributione plebem sollicitans, cum alia uia non posset, prioris anni Consules Furium & Manilium coram populo duxit accusandos. Sed dicta die, mortuus est in lecto repertus Genutius. cum igitur Coss. P. Volerone, ut exercitus conscriberetur, in ordinem militum locassent, indignatus Volero, cum a licitoribus spoliaretur, plebem concitauit: quae uiolatis licitoribus, fractisque fascibus, compulsi Consules e foro in curiam fugere. Hincq; maxima inter plebeios & Coss. discordia orta est, quam Florus li. primo, tit. uigesimo secundo, de Seditiombus, his uerbis insinuat: Quod duce Valerio Nerone, detrectantibus plerisque militiam, fracti Consulifaces. Vbi correximus, Volerone, ex Livijs & Dionysio, sicut legendum est: non Nerone, sicut perperam omnes deprauati codices habent.

2

38

L. PINARIVS, & P. FVRIVS.

Sub ijs Coss. Livijs scribit P. Volerone Trib. pleb. legem statuisse, seu rogationem ad populum, ut plebei magistratus Tribunitijs Comitijs fierent. quae qualia fuerint, Dionysius explicat in nono: ut per hoc patricijs omnis potestas, per clientium suffragia creandi quos uellent tribunos, tolleretur, pro qua integro anno inter patres ac plebeios certatum est. Subiungit Dionysius, quemadmodum initium huius anni molestissimum fuerit, ex prodigijs signisque multis ob iram deorum apparentibus: singularis que morbus quidam feminas inuaserit, qui maximè grauidas corripuerit: donec ex iudicio serui Virinia Vestalis, quae pudicitiam amiserat, uiua est defossa. morbo autem muliebri finito, finis anni grauissimam habuit pestilentiam, qualem antea urbs nunquam passa est. De tribus autem comitiorum generibus, uide Gellium lib. decimo quinto, cap. septimo.

Sabinus,

Capitolinus.

3

39

APPIVS CLAVDIVS, & T. QVINTIVS.

Scribunt Livijs in secundo, & Dionysius in nono, hunc Appium Claudium, Appij filium, eius qui plebi aduersatus ad reditum erat, a patricijs ad Consulatum productum, quod homo acerbus & osor plebis esset: cum tanta molirentur Tribuni in patres, eumq; multum contradicentem, & qui in campum propter conuicia ire noluerit, absentem factum Consulem, fuisse omnino diuersae naturae a Quintio, qui mitis erat ingenij. Sub ijs igitur maximae ortae sunt seditiones inter plebem & patres, cum P. Volero & C. Lectorius trib. legem de Tribunitijs comitijs ferre conarentur. Quibus maximè restitit Appius Claudius, ut ad arma tandem ueniretur. Sed Quintius rem sedauit, factoque senatusconsulto lex tandem perlatata est, Tribunitijsq; comitijs creati sunt tribuni numero quinque: quia tres additi, cum

Ab ur.
con.
284

cum prius duo tantum essent. Diodorus quatuor creatos asserit, nominatq; alterum consulem T. Curtium, sed depravatè. Postremò cum Equi ac Volsci incursiones in Romanum agrum facerent, contra Equos Quintius profectus, feliciter pugnavit: contra Volscos Appius, cui rebelles milites ob invidiam erant. Tandem ab eo, quòd signa deseruissent, puniti sunt ac decimati, nouo genere supplicij. Narrat Liviùs in tertio libro, Coss. P. Volumnio & Seruio Sulpitio, (de quibus inferius) hunc T. Quintium Capitolinum ter consulem fuisse, ac Cesoni, cui dies erat dicta, astitisse: qui inferius describetur, ubi eius tertius Consulatus.

Potitus,

Mamercus.

L. VALERIVS II. & T. AEMILIVS.

4 40

Dionysius in nono hos Coss. aliter nominat, scilicet P. Valerium & Tiberium Aemilium: cum tamen L. Valerius tunc fuerit Consul, qui ut sanaret iram plebis, quam in se contraxerat ob Sp. Cassij mortem, quæ Quæstor accusauit, consensit in diuisionem agrorum. Et item Aemilius consul, siue Titus, siue Tiberius dictus fuit, filius L. Aemilij, cui Senatus triumphum negauit, pariter in fauorem plebis sortitionem agrorum concessit. quibus tum usque adeò restitit Appius Claudius, uir acer & uehemens, ut cum ei Tribuni diem dicerent, nihil ingenerosum aut habitu aut affectu ostenderet: sed mortem præligeret, quam sibi ipsi consciuit. Cuius corpus in concionem delatum, filius laudauit, & plebs exequias duxit. Coss. deinde in hostes sunt profecti, Valerius aduersus Equos, Aemilius in Sabinos, quos æquo Marte fudit. cum Valerius Equorum obsidionem soluens, frustra agros eorum depopulatus esset, & intra uallum continuisset. uide Liviùm & Dionysium.

Nomentanus.

T. NUMICIVS, & A. VERGINEVS II.

LXX 41
VIII

285

His Coss. scribit Dionys. in nono, Volscos suburbanum quoddam incendisse, cuius fumus Consules excitauit, ut expeditionem in hostes decernerent. Numicio itaque ad Antium exercitum educente, regio populata, & quoddam maritimum oppidum captum, quo ad latrocinia utebantur: præda inter milites diuisa, Antium uiginti naues captæ, domus euersæ, muri solo æquati. Verginius autem Equorum agros populatus, cladem accepit ab iisdem in insidijs latitantibus: ut Liviùs & Dionysius explicant. Interunt autem Consulatum hi Consules septuagesima octaua Olympiade, qua uicit in stadio Parmenides Possidoniates, imperante Athenis Theognide.

Capitolinus,

Priscus.

P. QUINTIVS, & QUINTIVS SERVILIVS.

2 42

286

Sub his Coss. ut Dionysius in nono scribit, Sabini cum irrupissent in agrum Romanum, Seruilius consul ita repressit eorum impetum, ut intra urbes refugerent, regionem que uastandam Coss. relinqueret. Quintius contra Equos & Volscos cum exercitu progressus, pulchro stratagemate eos deuicit, Antiumq; urbem expugnauit: & imponens urbi præsidium, Romam exercitum abduxit. cui Senatus obuiam processit, ac ultro triumphum obtulit. Hæc eadem Liviùs in fine secundi libri. Nam hic eius liber ab urbe condita secundus finitur.

Mamercus,

Vibolanus.

T. AEMILIVS II. & QUINTIVS FABIVS.

3 43

287

Liviùs in tertio narrat, ijs Coss. Tribunos agrariæ legis petijisse distributionem, cum scirent Aemilium fautorem plebis. Sed cum patres obstarent, Fabij consilio res est sedata hoc pacto, ut agri Antiatiũ superiori anno capti distribuerentur, Antiũq; colonia

k 4 nia

Olym. Postre.
exa.

nia deduceretur Romanorum: etsi ea quidem distributio pauperibus ingrata esset, qui se patria abduci indignè ferebant. Creati sunt Triumviri pro agris diuidendis, T. Quintius, A. Verginius, P. Furius, uel ut ait Dionys. L. Furius, qui eadē in nono scribit. Dehinc Aemilius in Sabinorum regionem, quam deuastauit, quia aufugerant, cum exercitu progressus est. Fabius uerò in Equorum regionem secessit: quos in eam necessitatem compulit, ut pacem peterent, pecunias & frumenta militibus darent. Fuit autem is Fabius, filius unius ducum, qui apud Cremeram extincti sunt.

Priscus,

Laninius.

4 44

Q. SERVILIUS II. & SP. POSTHVMIVS.

His Coss. Equi Antiatiū suscipientes exules, excursionē in Latinorum agros faciunt, ac fœdera facta corrumpūt. Missus ob id legatus Q. Fabius, prioris anni Cos. & qui eos deuicerat, inuenit animos illorum ad bella paratos. Ob id indictum est eis bellum. Spurius autem alter Cos. templum Fidei in colle Capitolino dedicauit, ut in nono Dionys. scribit. de his Liuius in tertio pauca prælibat.

Iulianus. Dionys. corruptè, sed
Vibulanus legendum.

Capitolinus.

LXXIX. 45

Q. FABIVS II. & T. QVINTIVS III.

In hunc usq; tertium annum protractum bellum Equorum, ut Liuius in tertio docet. Ad quod missus Fabius, qui prius pacem cum ijs fecerat, strenuè pugnavit. & cū nihili facerent uiolatam à se fidem, fusi fugatiq; sunt, præda longè maxima abducta: cum Quintius interim ad custodiam regionis finitimæ hostibus resideret. à quo postea census est actus, & conditum lustrum, ut latè Liuius scribit. Eadem Dionys. in nono, ubi & iustitijs à patribus indicti meminit: hosq; Coss. magistratum in ijsse traditis Archidemide.

Albus Regillensis.

Medullinus Fuscus,

Dion. si non est erratum.

2 46

A. POSTHVMIVS, & SP. FVRIVS FVSIVS.

Sub ijs Coss. ut Liuius in tertio & Dionys. in nono attestantur, Equi iterum, cum ad se Volscos attraxissent, & fides Antiatiū labaret ac lubrica esset, cum ingenti exercitu in Romanorum agros populabundi progressi sunt. Ad quos missus Sp. Furius, cum infeliciter pugnasset, seq; in castra recepisset, ab hostibus obsessus est. & ni T. Quintius pro consul cum subitarijs & uoluntarijs aduisset militibus, malè de Consulē actum esset. Sed cum intellexisset hoc Sp. facto impetu in hostium egressus est castra. Eius frater P. Furius legatus, longius à uallo progrediens, ab hostibus, prius strenuè pugnans, occiditur: tum consul per femur uulneratur. Sed & alter consul cum exercitu insperato accurrens, hostes repulit, fudit ac fugauit: & cum uictoria in urbem exercitum reduxit. Subiungit Liuius, cœlum tum arsisse, & portenta quædam apparuisse. Ob quæ supplicationes factæ sunt, & feriæ indictæ in triduum.

Helua

Priscus.

3 47

L. EBVTIVS, & P. SERVILIUS.

Sub ijs Coss. ut Liuius in tertio, & Dionysius in nono scribunt, nullum bellicū aut ciuile opus à Romanis gestum est. Licet Equi & Volsci Hernicorum & Latinorum popularentur agros, ab ipsis post Latinis repulsi, ob maximam & crudelissimam pestem, quæ tunc in urbe sæuiss & grassata est, ut plaustris primū acerui cadaverum efferrentur: qua ambo Coss. perierunt, ac Tribuni complures, augures item, & multi uiri clari, integro anno durans, licet frustra tum Equi Volsciq; urbem

Ab ur-
be con.
bem obsiderent. Litius hos Coss. magistratum iniisse Calēdis Sextilibus, ut tunc prin-
cipium anni agebatur, tradit. Hanc pestilentiam describit Orosius lib. secundo, cap.
undecimo: sed numerorum notæ sunt mendosæ. Subscribā eius uerba, ut quis emen-
dare facile possit: Romæ post conditam urbem anno ducentesimo ac sexagesimo, su-
spenso ad modicum bello grauis pestilentia, quæ semper ibi ratas inducias aut factas
intercepit, aut ut fierent coegit, per uniuersam ciuitatem uiolenter incanduit, ut me-
ritò præcedente prodigio cœlum ardere uisum sit, quando caput gentium tanto mor-
borum igne flagrauit. Nam eo anno Ebutium & Seruiliū ambos Coss. pestilentia
absumpsit, militares copias plurima ex parte confecit, multos nobiles, præcipueq; ple-
bem scæda tabe deleuit: quamuis iam superiori etiam quarto anno oborta lues, eun-
dem populum depopulata sit.

Tricipitinus.

Gemutius. Vetusius, aliàs.

292

L LVCRETIVS, & T. VETVRIVS.

4

49

In hoc Consulatu, ubi pestis sedata est, in hostes exercitus educti sunt: Veturius in
Volscos, Lucretius ad Hernicos secessit, ut incursiones hostiles arceret. Sed dum fe-
runtur crudeli impetu Volsci in agros Latinorum, Lucretius tantam hostibus mox
intulit stragem, ut propè Volscorum nomen deletum esset. Nam decem millia & qua-
dringenti ac septuaginta dicuntur in acie & fuga occisa, mille ducenti & quinquaginta
uiuui capti, 14. militaria signa relata. Interea dum uterq; ab urbe abesset Consul,
Trib. pleb. iterum seditionem in plebe mouere moliti, nouam ferre legem uoluerant:
quam Fabius urbis præfectus impediuit, donec Coss. redirent, & Lucretio meritis
triumphus, Veturio uerò ouatio daretur. Hæc abundè Lilius in tertio, qui scribit
hos Coss. magistratum iniisse tertio Idus Sextilis: & Dionysius in fine noni, qui hoc
loco librum nonum concludit.

Camerinus.

293

P. VOLVMNIVS, & SER. SVLPITIVS.

LXXX 46

Sub ijs Coss. ut Lilius in tertio, & Dionys. in decimo scribunt, lex Terentilla ten-
tata quidem est maximo conatu, de decemuiris creandis, ut nouæ leges conscriberen-
tur: maximaq; subortæ sunt inter patricios & plebeios dissensiones. Ceso autem
Quintius ferox iuuenis, L. Quintij Cincinnati filius, cum tribunos foro abegisset: A.
Verginio Tribuno procurante, Cesoni capitis dies dicta. Licet T. Quintius Capito-
linus, Sp. Furius, & P. Lucretius (si non est litera Liliij deprauata, cum L. Lucretium
prioris anni Consulem fuisse legamus) frustra laudes iuuenis strenuè dixissent: tamē
M. Volscius Cesonem cum crimine homicidij urgeret, ne carceri daretur, decem ua-
des posuit, ipse in exilium ante diem iudicij abiit. Sed pater coactus crudeliter pecu-
niam pro uadibus dare, diuenditis omnibus bonis, trans Tiberim ueluti relegatus,
modicum tugurium cum agello possedit. Pulchrè Val. Maximus lib. quarto, de Pau-
pertate, hoc recenset. Sic ciuitas ab externis bellis otium habuit, cum ab intestina se-
ditione premeretur, quanquam per totum annum lex eluderetur. Narrat etiam Li-
uius, sub ijs Coss. multa prodigia facta: cœlum arsisse, terram commotam, bouem lo-
quutam, carnem pluuisse. quæ Val. Max. etiam repetit lib. primo, cap. sexto, de Prodi-
gijs: ubi certè pro P. Volumnio, ut Lilius & Dionys. habent, scriptum est perperam
C. Volumnio, id quod sæpe fit in prænominibus, quæ solis literis signantur. Horum
Coss. mentionem faciens Plinius, li. secundo, cap. quinquagesimo octauo, sic scribit:
Et sæpe aliàs relatum est in monumenta, carnem pluuisse, L. Volumnio Ser. Sulpitio
Coss. ex eaq; non perperuisse quod non diripissent aues. Inierunt ij Coss. magi-
stratum Olympiade octogesima, qua uicit in stadio Torymbas Thessalus, princi-
pe Athenis Phalico imperante. Ibi de portentis, & de carne,
eadem Dionys. scribit, quæ Plinius.

C. Clau.

Olym. Post ex.
2 re. 50

118

In Aurel. Cassiodori Consules

Sabinus, Appij filius.

Publicola.

C. CLAUDIVS, & P. VALERIVS II.

His Coss. maximæ simultates atq; iræ inter patricios plebeiosq; excitatae sunt: cum Tribuni legem ferre omnino anniterentur, Coss. ac Senatores uerò obfistarent. His interea Appius Herdonius Sabinus, uel ut sibi tyrannidem pararet, uel ut patriam suam locupletaret potentia, collectis quatuor milium seruis, ac clientibus, Romam ueniens, Capitolium occupat. Percussa urbs metu ac timore, congregato exercitu, hostes arce deturbat: auxilio etiam Tusculanorum, quos L. Mamilius ductabat. Sed inter expugnandum Capitolium, dum strenuè pugnat, P. Valerius occumbit, Herdonius telis obruitur: capta arce, de singulis supremum est sumptum supplicium. Instabant iterum Tribuni, ut Claudius sineret legem ferri: quod cum negasset se posse solum, in demortui cõsulis locum electus est L. Quintius Cincinnatus, Cesonis pater, & ab agello reuocatus ad consulatum. Cuius prudentia patrum ac plebis contentio, quæ tum gliscebatur, sedata est hoc anno. Hæclatè Lilius in tertio, Dionys. in decimo scribunt. Augustinus tertio suæ Ciuitatis, cap. decimo septimo, obiter illius historię de P. Valerio meminit. & Oros. cap. duodecimo, lib. secundi eadem sic: Proximo de hinc anno ciues exules, seruiq; fugitiui, duce Herdonio, uiro Sabino, inuasunt, inscenderuntq; Capitolium: ubi quidem fortissimè Valerio consuli & imperatori obfistere iuniores. Sed adeò atrox & graue discrimen prælii fuit, ut ipse quoq; consul Valerius ibi fuerit occisus, & indignam de seruis uictoriam, insuper etiam sua morte cœdauerit.

3 15

Vibolanus.

Maluginensis.

Q. FABIUS III, & L. CORNELIVS.

Sub ijs Coss. actum est decimum lustrum ab origine urbis, ut Lilius in tertio scribit. Magna q; iterum patrum ac plebis contentio fuit. Sed dum Volscorum exercitus nunciatur Antium penè occupasse, moliriq; Equos bellum: Fabio negotium datum, ut legiones Antium duceret, Cornelius præsidio urbis domi maneret. Fabius itaque Volcos adortus, castris exiit: fugientesq; persequutus, maxima caede cecidit. Interim Equi Tusculum noctu uicini capiunt. Fabius itaq; omiſſa præda, mox Tusculanis subuenit, hostes dehinc fame domiti, à Tusculanis sub iugum sunt missi. Ignominiosa de hinc fuga Consul consequutus, in Algido (Algedonem urbem Dionys. appellat) ad unum omnes occidit. Consul item alter pacatam urbem uidens, pariter hostes aggressus est. Sic & Volsci & Equi fusi, fugatiq; sunt: quod latè Lilius in tertio narrat. Breuius Dionys. in decimo, qui ordinem rerum gestarum parum inuertit. Meminit Algidi Strabo in quinto, & Florus, sed uerbo tantum. Sed quid iuuat has quisquillas omnes conſectari? ut ostentatores quidam faciunt, pro aura populari captanda, qui singula uerba, ut multisq; appareant, citra omnem utilitatem afferunt. Obseruandum præterea, quòd Eutropius post occisos trecentos Fabios, Cefone Fabio, T. Verginio Coss. scribit: Post hoc census in urbe habitus est, & inuenta sunt ciuium capita centum & triginta duo millia, quadringenti, & decem & nouem. Sic enim legendum est. Sed is census factus est uiginti annos postea, ijs Coss. iam positis. Nam sequitur: Sequenti anno cum in Algido monte, &c. cum Quintius Cincinnatus fuit Dictator. Hoc sequentibus Coss. actum est. Addendum hoc quoque, Quæstores Volscium illum, qui iniquum in Cesonem tulerat testimonium, in ius uocasse: quod latissimè Lilius in tertio prosequitur.

4 52

Genutius.

Rutilius, secundum Lilium. Dion. autem, C. Nautius II. Vide uerius anno tricesimo quinto.

L. MINVTIVS, & L. NAUTIVS.

Magis accedo Dionysio, qui in decimo scribit, C. Nautium iterum consulatum gefisse, cū L. Minutio: nō L. Nautium. uitiumq; esse puto librariorū. Caterum sub ijs Coss. Equi, quibus superiori anno pax data, fracto cœdere, duce Graccho Chlœlio, uel ut Dionys.

Dionysait, Celio, Latinum agrum ac Tusculanum populati, in Algido castra loca-
runt. Ad hos missus L. Minutius (nam C. Nautius contra Sabinos exercitum du-
xit, ac prosperè cum ijs dimicauit) infeliciter in castris obsessus est. In conuallibus
Q. Fabius relictus, urbis præfectus, consilio alterius consulis Nautij, Dictato-
rem L. Quintium Cincinnatum ex agro suo Transyberino, qui post Prata Quin-
tia uocatus est, euocauit. quem ex agro euocatum dixisse ferunt: Ergo huius quo-
que anni fructus ob occupationes meas amittitur, esuriemus q̄ omnes malè. qui ta-
men mox cum L. Tarquinio, magistro Equitum, uiro strenuo, sed paupere, e-
xercitum uersus Equos duxit hostes, omnesq̄ compulit sub iugum ire, amissis ar-
mis, & liberato Consule ac Romano exercitu: uinctis autem hostium ducibus,
quos in triumphum Romam abduxit splendidissimum. Ipse uerò Quintius licet ex
præda ditari posset, nihil penitus accepit, magis se efferens paupertate, quam
alij diuitijs: eamq̄ inter milites suos diuisit, hac semestri tantum usus dignitate. sed
sexto decimo die se Dictatura abdicauit, ut Lilius in tertio, & Dionysius in decimo
abundè scribunt. Ad eò ut errorem esse suspicer in Floro, ti. undecimo, qui intra quin-
decim dies ceptum peractumq̄ bellum scribit: licet Dionys. in undecimo, in quadã
oratione Valerij, intra quatuordecim dies rem omnem confecisse Cincinnatum pro-
dat. Sed leuia hæc sunt. Verùm & illud eodem loco animaduertendum est in Flo-
ro, quod hunc Lucium Quintium, Titum uocat: & consulem obsessum, M. Minu-
tium: cum alij omnes, utriq̄ L. prenomen attribuant, id quod etiam Val. Max. lib. se-
cundo, cap. de Disciplina militari, abundè scribit, ubi præsentem historiam annotat.
Est autem is Quintius Cincinnatus, à familia Cincinnatorum appellatus: quibus infi-
gne erat crinis, quem cincinnum appellant, hoc est, capillus intortus & crispulus: ut
M. Varro interpretatur. Decantatus etenim is est etiam à nostræ religionis antistite
diuo Augustino, quinto lib. Ciuitatis diuinæ, capite decimo octauo. De quo passim
quoq̄ alij: Plinius senior lib. decimo octauo, tertio capite: iunior, uel potius Corneli-
us Nepos, de Viris illustribus, ti. septimodecimo: Val. Max. li. quarto, caput de Pau-
perate: necnon Persius poeta, prima Satyra, Sulcoq̄ terens dentalia Quinti,
Cum trepida ante boues Dictatorem induit uxor. Caterùm huius historiæ sub
ijs Coss. gesta, meminerunt & posteriores: Orosius li. secundo, capite duodecimo:
& Eutropius libro primo, capite undecimo in fine. In Minutij autem Coss. locum
suffectus Q. Fabius, qui Algidum missus est, ut scribit Lilius. Cætera quæ cum
Tribunis hoc anno de ferenda lege gesta sunt, illic uide: de damnato scilicet Volscio,
& in exilium misso.

Augurinus

Puluillus, Dionysius autem C.

Q. MINVTIVS, & M. HORATIVS.

LXXXI 53

His Coss. Sabini iterum in agros Romanos ruebant. Equi nuper uicti, præsidium
Corbioni relictum interficiunt: iram quam in Romanos non poterant, in socios e-
xercebant. conscribi exercitus non poterat, Tribunis (qui tum in quintum usq̄ an-
num eundem magistratum gerebant) reclamantibus: qui legem ferendam sancie-
bant, ac postulabant. Nec aliter uinci poterant, nisi Senatus assentiret, pro quinque tri-
bunis, deinde decem, binos ex singulis classibus, eligendos: quod hoc trigesimo sex-
to anno à primis Tribunis factum est: ut facile liquet, si supputationem feceris à Coss.
Sp. Cassio I I. & Posthumio Cominio I I. sub quibus Tribuni primi fuerunt. Tum scri-
ptus exercitus. Minutius contra Sabinos profectus, hostes non inuenit. Horatius
contra Equos feliciter pugnat, Corbione oppido expugnato, murisq̄ solo æqua-
ris: ut Lilius in tertio, Dionysius in decimo latè describunt, qui tradit, hos Coss. ma-
gistratum inisse prima & octogesima Olympiade, qua uicit in stadio Polymnastus
Cyrenæus, principe Athenis Callia. De Tribunis superius abundè multa. Pompo-
nius Lætus libello suo de Magistratibus, pulchrè de Tribunis plebis: sed in fine com-
miscet Tribunos cum consulari potestate, imprudenter. De nouis autem legibus tri-
bunorum, & eorum iureiurando, siue iuramento, uide Dionys. in decimo, in sequen-
ti consulatu.

M. Vale

Olym. Postre.

Maximus.

Celimotanus.

2 ex. 54

M. VALERIVS, & SP. VERGINIVS.

His Coss. ut Liuius in tertio docet, domi forisq; otium fuit, & annona carior, propter aquarum intemperiem. Dehinc lata est lex de Auentino monte exaedificando, quia incultus erat, & syluis plenus. quod pluribus prosequitur Dionysius in decimo, scribens etiam quo pacto ciuiles offensae Tribunorum cum Coss. nouae exarserint: quia tentatum a Tribunis fuit, ut Senatum sibi in curiam uocare liceret: cum Coss. ad eam diem potestas fuisset patres conuocare, & e curia quoq; demittere. Dicebat enim alter Coss. Abite si placet, non amplius moramur uos P. C. quemadmodum Tribuni etiam concionem populi tenere & soluere, quoad libuisset, poterat: id quod a quodam tribuno Icilio tentatum fuit, ut late Dionys. in decimo perscribit. Sub ijs Coss. ludi seculares secundi facti sunt, ut scribit Censorinus, post conditam urbem anno ducentesimo nonagesimo nono (nonagesimo octauo, rectius est legendum) M. Valerio & Sp. Verginio Coss. licet reliqui anno quadringentesimo decimo, M. Valerio Coruino & C. Petilio Coss. factos scribant: ut etiam infra annotabimus. Vnde miror, Angelum Politianum in sua centuria scribere, ex Zosymo graeco autore, secundos seculares factos secundo & quinquagesimo post Romam conditam anno, quonondum erant Coss. sed Reges. & hic quaedam ualde inconuenientia subiungit, quae certe non conueniunt rationi, ut patebit. Potius credo in Zosymo scriptum fuisse, anno ducentesimo octauo & nonagesimo: qui numerus legitime prouenit. Sunt enim, quemadmodum nos correximus, in Censorino numeri ferè omnes deprauati. Miror autem, neq; Liuium, neq; Dionysium, horum ludorum facere mentionem: quamuis Dionys. de Auentini sacris scribat, qui eo anno exaedificatus est.

Geminus.

Vaticanus.

3. 55

G. VETVRIVS, & T. ROMVLIVS.

Liuius in tertio scribit, prioris anni tribunos reiectos, miram iterum excitauisse in plebe seditionem contra patricios. Sed dum haec agerentur, iterum Equi impetum in agrum Tusculanum fecerant. & licet Tribuni resisterent, exercitus tamen scriptus, cum utroq; Consule aduersus hostes progressus est. In Algido superati, quatuor milia hostium sunt desiderata. ingens praeda accepta ac uendita est, propter aerarij inopia: unde sibi maximam Coss. inuidiam peperere. Dionys. uero in decimo, latissime describit, quemadmodum urbs tempore belli semper concursus fuit, ac diuinijs aucta: in pace uero, seditionibus flagrauit, ac depauperata sit: & quanta, qualisq; fuerit altercatio Coss. cum tribunis, qui acerbissime patricios persequuti sunt: maxime cum plebs a quodam plebeio L. Sicinio Dentato fuisset persuasa. cuius meminit & Plinius li. septimo Naturalis historiae, cap. uigesimo octauo: & Val. Max. li. tertio, ca. de Fortitudine. Vide igitur apud Dionysium, quo pacto Sicinius fuerit, cum ex bello E. quorum redisset, a plebe pater, seruator & deus appellatus. Obseruandum & hoc est, quod quidam hunc Consulem T. Romulum uocant, ut Plin. li. septimo, cap. quo supra. & hunc Sicinium Dionysius Siccium uocat, & item Liuius in tertio, cum agit de secundo Decemuiratu.

Capitolinus

Dion. Termenius, si non est error libri.

4. 56

SP. TARPEIVS, & A. AETERINVS.

Plinius lib. septimo, cap. uigesimo octauo, A. Thermum uocat: si non litera coniunctae uel dissolutae errorem pepererunt. Lege illic quae de Dentato Trib. pleb. scribit. Vidi etiam, qui hunc A. Aetermum scriberet Consulem. Sub ijs Coss. dies dicta Romulio, prioris anni Consuli, qui damnatus est decem milibus aris: & item Verturio collega, qui duodecim milibus aris damnatus est. Ob id praesentes Coss. seniores fuerunt, ad resistendum Tribunis: qui reiecta ueteri lege, ut finis certaminum fieret, cum patribus egerunt, ut legati mitterentur Athenas, qui leges Solonis conscriberent. Nam de legibus conuenerant & patres & plebei: de latore discrepabant. Romulius tam egregie patrib. consuluit, ut Sicinius ei multa remitteret, quam seruare

feruare tamen noluit. Id Liuius in tertio copiosissimè, Dionysius in decimo descri-
bunt, hos duos patricios & consulares uiros, post electos decemuiros Trib. pleb. co-
optauere in suum collegiũ, ut Liuius in tertio scribit, COSS. Sp. Herminio & T. Ver-
ginio. De legatis tamen missis, subiungit etiam noster Calsiodorus.

Olym. Post re.
exa.

His COSS. Legati Athenas missi, ad leges describendas.

Liuius missos scribit Sp. Posthumium Album, P. Sulpitium Camerinum, A. Man-
lium. Eosdem Dionysius nominat, sed pro P. Sulpitio Seruiliũ Sulpitium scribit: ut
inclayas Solonis leges, iura etiam & mores ciuitatum nosceret. Hos etiam nominat
Fenestella, tit. uicelimonono, de Romanorum magistratibus.

Tergeminus.

Verus.

P. CVRIATIVS, ET SEX. QVINTILIVS.

LXX 57

301

Dionysius in decimo, primum Consulem uocat P. Horatium, non Curiatium, qui
cum Quintilio Consulatum gessit, annis ab urbe condita trecentis expletis, secunda
& octogesima Olympiade, qua uicit stadium Lycus Thessalus Larisseus, imperante
Athenis Cherephane. Fuit enim hic annus quinquagesimus septimus ab exactis Re-
gibus: qui, si adijciuntur ducentis quadraginta quatuor, quibus reges imperitarunt,
erunt trecenti anni expleti, & unus. Sub quibus tanta fuit pestilentia, ut omnes fa-
muli penè amissi sint, & ciuium ferè pars dimidia, non sufficientibus neque medi-
cis, neque propinquis, necessaria administrantibus: adeò ut multę domus deserte ef-
sent. cum enim corpora neque cremari, neq; humi possent omnia mandari, proiecta
in fluuios, aquas corrumpebant. Inde & homines & pecora inficiebantur: & alter
COS. Quintius (sic enim alijs dicitur) moriebatur, cui fuit suffectus Sp. Furius. ex
tribunis quatuor, ex senatoribus multi mortui. Quinimo & Equi hostes talem nacti
opportunitatem, cum exercitum uersus Romanos educerent, aliasq; finitimas gen-
tes sollicitarent, eodem morbo correpti, Volcos Sabinosq; omnes infecerunt, ut re-
dire domum cogentur. Huic malo coniungebatur fames, quę ex incultis agris na-
scebatur. Itaque nihil gestum esse à Romanis, neque ciuile, neque bellicum, Dionys.
scribit. Liuius in tertio, Flaminem Quirinalem, augurem, tres tribunos cum Consule
mortuos scribit. Orosius libro secundo, capite duodecimo sic scribit: Anno qui ab ur-
be condita proximus trecētesimo fuit, dum legati ad Athenienses, propter Solonis le-
ges deferēdas, missi expectant, arma Romana fames pestilentiaq; cōpescuit. Diuus
item Augustinus lib. tertio, cap. decimo septimo, illius famis pestilentiaq; meminit.

XII

Lanatus.

Vaticanus.

T. MENENIVS, ET P. SEXTIVS.

2 58

302

Dionys. in decimo scribit, L. Menenius & P. Siccinus, uel Siccius. Sed puto esse
erratum. nam paulo post eundem Sextium nominat. Siue quòd Gręci latina nomina
minimè recte Gręcis literis scribere sciant, siue suo more Latina ac Romana nomina
sic enunciant. Obseruaui hoc sapius in Dionysio Alicarnasseo, Diodoro Siculo, Poly-
bio, & Ioanne Monacho, alijs Zonara dicto, qui nomina COSS. gręce aliter scribunt,
quàm Liuius & Latini. Liuius penitus hos non nominat: quod excusari non potest.
Cum uerò legati in Gręciam missi, tertio anno reuersi, occasione fuerint decemuiros
creandi: quomodo ille cōsulatus & is annus possit obmitti, nō uideo. Ideo puto hoc
loco mancum esse Liuium. Scribit enim idem Liuius in tertio: Anno trecentesimo al-
tero quàm condita Roma fuerat, iterum mutat forma ciuitatis ab COSS. ad Decem-
uiros, quemadmodũ ab Regibus antè ad COSS. uenerat. Id etiam ex recentioribus
placet obseruare. Vide Fenestellā, qui de Magistratibus scripsit, aut quisquis ille fue-
rit. Pomponius item Lætus in libello suo de Magistratibus, de Decemuiris scribit.
Sed ab initio est error librariorũ, cum ita scribit: Anno ab urbe condita trecētesimo no-
no, Decēuiri pro COSS. creati sunt, et tertio anno depositi libidine Appij Claudij. Scri-
bendũ est enim, trecentesimo secũdo. sed facilis fuit lapsus. Consentit Cicero lib. 2. de
Finibus: qui sexagesimo anno ab exactis Regibus, Verginiam à patre occisam tra-
dit,

1 dit,

Olym. Post re. dit, ut infra patebit. Eusebius: Trecentesimo secundo anno ab urbe cōdita, Decem-
 exa. uiri creati. Sed noster Cassiodorus sic de ijs scribit:

Hoc tempore à COSS. ad Decemuīros translātū imperiū est, per quos duobus annis administrata Respub. est. atq; iterū COSS. creati sunt.

In exemplari Cass. quod unicū habui, scribebat, quadraginta annis: sed erratū est. notā enim numerorū fuerunt à librario inuersa, cum sic scriptū ibi esset, I I. ex incuria scripsit, X L. id quod frequenter accidit hominibus qui sunt socordes & negligentes. Narrat Dionys. quo pacto sub ijs Coss. uis morbi superioris anni in totum extincta sit, frumentumq; allatū, ut penuria dissolueret. Interea uenisse Athenis & ab alijs Græciæ urbibus legatos, ferentes leges: Tribunosq; mox postulasse, ut secundū Senatusconsultū legumlatores crearent. Coss. autem cum optimatiū potentiam ægre dissoluere paterentur, reiecerunt in sequentes Coss. designatos, Appium Claudiū & T. Genutium. Præterea Menenius Consul diutina laborans ægritudine, alterum collegam tutum fecit ab insolentia Tribunorum: qui designatū aduentem Consulem Appium, pollicitationibus multis eum tam repente immutarūt, ut ex atroci insectatore plebis, mite ingenium indueret, & plebicola euaderet. Sicq; rem confecerūt, ut Sextius solus Senatum cōuocaret: sententiamq; obtinerent, ut uiri decem eligerent, illustrissimi Senatorū, qui ipso electionis die imperarēt, potestatem super omnes qui in urbe essent habentes, eam quā Coss. habuerant, & quam prius quoq; reges, cæteriq; magistratus omnes. Interim nō essent in urbe. Proximisq; dehinc comitijs centuriatis creati sunt decemuiri. Hæc Dionys. Liuius uerò nullā faciens Coss. mentionē (ut etiam error illic, uel defectus quispiā appareat, si quis eius annos cōnumeret, ut antea dixi) sic ait: Iam redierāt legati cum Atticis legibus: eo intentius instabāt tribunū, ut tandem scribendarū legum initiū fieret. Placet creare triumuiros sine prouocatione: & ne quis eo anno alius magistratus esset, ne admiscerentur plebei, controuersia alii quādiu fuit. Postremō cōcessum patribus, modō ne lex Icilia de Auentino, aliæq; sacratae leges abrogarent. Vnde subiungit uerba sequentia, quæ non uidentur cum superioribus coherere: Anno trecentesimo altero, quā condita Roma erat, iterum mutatur forma ciuitatis, ab Coss. ad Decemuīros, quemadmodū à Regibus ante ad Consules uenerat, translato imperio minus insignis: quia non diuturna mutatio fuit. læta enim principia magistratus eius nimis luxuriauerunt. Eo citius lapsa res est: repetitumq; duobus uti mandaret Consulū nomen, imperiumq;. Idem Eusebius in lib. Temporum, idem Eutropius lib. primo, cap. duodecimo: & Solinus in Polyhistore, scribit, Decemuīros creatos anno urbis trecentesimo secundo. Vereor esse in emendatum codicē Orosij, qui lib. secundo, cap. duodecimo, scribit: Ipso autē trecentesimo anno, hoc est, Olympiade nonagesima quinta, potestas Coss. Decemuiris tradita, constituendarū legum Atticarū gratia, magnā Reip. perniciē inuexit. cum Dionys. dicatur tertia & octogesima Olympias, & paulo antē. Meminit & Gellius lib. decimo septimo, cap. ultimo, sed obiter, illius Decemuiratus.

DECEMVIRI.

3 59 Appius Claudius, T. Genutius, P. Sextius, L. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, P. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Posthumius.

Ita eos nominat Liuius in tertio. Dionys. pro P. Curiatio Horatium ponit: pro P. Sulpitio, Seruilium Sulpitium: pro Sp. Posthumio, P. Posthumium. Ex ijs erant Consulatum accepturi eo anno,

Appius Claudius Sabinus, & T. Genutius Augurinus.

Et ideo designati à Liuiō dicuntur COSS. & quod is honor pro honore illis sit reditus, & Sextio alteri Consulū prioris anni, quod eam rem collega inuito ad patres retulerat. Ex quibus quidem uerbis sanè apertissimè intelligit, Liuius hoc loco corruptus. Si enim Sextius prioris anni fuit consul, ut fuit, cur suo loco non adscribitur: sed.

T. Ro.

T. Romulius, qui populi iudicio damnatus quidem erat, sed popularis dehinc effectus est princeps: Posthumius, Sulpitius & Manlius, legati fuerat in Græciam. Eos item repetit Fenestella de Magistratibus, tit. uigesimonono: & inter neotericos Lætus Pomponius, inter ueteres Pomponius iureconsultus Digestorum primo, de origine iuris. ubi Accursius, ille splendidus legum interpres, pulchras nugas aniles de quodam Græco, qui in urbem uenerat, recenset: cuiusmodi pueris narrare solent nuntices. Quo pacto uero leges in tabulas redactæ sint, illic ex Iureconsulto disce: et cum ijs conferas, quæ Liuius in tertio, Dionysius in decimo in fine scribunt: quo pacto primum decem conscriptæ fuerint tabulæ, dehinc ijs duæ aliæ adiectæ, ut lex duodecim tabularum dicatur. de qua item A. Gellius lib. uigesimo, cap. primo scribit. Fuerunt autem ab Hermodoro Ephesio scriptæ, qui tum in Italia exulabat, ut Pomponius Iureconsultus refert. Cui postea locata fuit statua in Comitio, ut Plinius trigesimo quarto lib. scribit, cap. quinto. Nihil autem eo anno gestum, scribit Dionysius, quam annum uisum se tranquillum domi, & leges eas in æneas bases esse conscriptas: omnesque alios magistratus patrios sublatis, Tribunos, ædiles, & quæstores: omne uero imperium Decemuiros sibi usurpasse, qui omnia decreta confirmarunt, & iudicia exequabantur. Huius Appij Claudij nominatim meminit Iureconsultus, de Origine iuris, cum omnes antiquos Iuris professores recenset. Sed & Suetonius in Tiberio: Claudius Appius Regillanus Decemuir legibus scribendis, uirginem ingenuam per uim, libidinis gratia in seruitutem asserere conatus, causa fuit plebi secedendi rursus a patribus. Sed & sequenti anno per factionem creati sunt Decemuires, quod imperfecta uidebat legum latio, & quod quædam forent addenda. Creati sunt igitur sequentes Decemuires:

304 Appius Claudius iterum: Q. Fabius Vibolanus, qui ter consul fuerat: 4. 60
M. Cornelius Maluginensis: M. Sergius: (Seruilius à Dionysio dictus) L.
Minutius: T. Antonius Mereda: M. Rubelius: (uel, ut Dionysius Manlius,
etiam Manilius) & hi omnes patricij erant. Ex plebeijs autem erant, Q.
Petilius, Ceso Duillus, & Sp. Oppius Cornicen.

Sic enim se habent nomina Decemuirorum, quæ deprauata leguntur apud Dionysium, Fenestellamque. Sub ijs Decemuiratus in apertam exiit tyrannidem. nam & die quo inibat magistratum, hoc est idibus Maij, quæ solennes tum in eundis magistratibus fuere, quia ducebant menses secundum lunam, inciditque in idus ipsas plebilunium: singuli cum duodecim fascibus uirgarum, quibus alligatæ erant secures, prodibant in publicum, cum Valerius Publicola secures submisisset, & ceteri deinceps coss. omnes, nisi uersus hostes exercitus ducerent, coniurationem quandam occultam inierunt, ut possessum perpetuo obtinerent imperium. Cæpitque Appius plebeijs esse inuisus, qui prius, quod aure popularis captator esset, Plebicola dictus erat. Duas tum prioribus adiecere tabulas, ut essent duodecim tabulæ, unde Ius duodecim tabularum dictum postea est, ut Liuius in tertio abunde, & in fine decimi Dionysius, qui hanc quoque legem in ijs scriptam tradit: Non licere patricijs coniungi cum plebeijs connubio. quæ lex postea multorum malorum causa fuit.

305 Sequenti anno iisdem Decemuires eundem magistratum iniussu populi seruant. LXX 61
XIII.

Dionysius in undecimo: Post hunc annum Olympias erat octogesima tertia, qua uicit Crison Himereus, imperante Athenis Philisco: consularemque potestatem obtinebat Romæ Appius Claudius tertium iam annum continuum, princeps Decemuiratus, & qui cum eo superiore anno imperantes, iterumque in eadem permanentes potestate. Tum aperte seditiones in urbe excite sunt, aduersantibus et patricijs & plebeijs huic magistratui, ut latissime Dionysius enarrat. Nam & Sabini agrum Romanum, Equi Tusculanum populabantur, & in Algido castra locabant. Dum Decemuires pro conscribendo exercitu senatum conuocant, maximus oritur inter patres tumultus. Vide artificiosissimas senatorum orationes apud Dionysium, in undecimo. Qui igitur ex

OLYM. POST
EX.RE. Decemuiris uersus hostes cum exercitu prodierunt, infeliciter pugnarunt: & L. Sicinium, quem superius Sicinium nominauimus, quod inscitiam eorum in arte militari coarguisset, per inuidiam ac insidias trucidarunt. Appius autem Claudius quum in urbe cum Sp. Oppio maneret pro custodia, crudele aggressus facinus, L. Verginij plebeij filiam Verginiam speciosissimam, cum ob libidinem, qua flagrabat, asserere in seruitutem, & adiudicare M. Claudio clienti suo niteretur, quo eius deinceps potiretur amore: pater Verginius, cultro lanij seruitutem filiae ultus est: exercitumq; commouit, ut in Auentinum plebes castra locarent, quoad dissolueretur Decemuiratus: fierentq; comitia pro nouis COSS. ac tribunis plebis. Historiam autem de Verginio, quia pulcherrima est, quare apud Liuium lib. tertio: apud Dionys. lib. undecimo: Iurisconsultum libro primo ff. de Origine iuris. Sed & Val. Max. lib. sexto exemplorum, cap. primo meminit: & iunior Plinius, siue Cornelius Nepos, cap. uigesimo primo, de Viris illustribus. Cicero lib. secundo de Finibus: L. Verginius sexagesimo anno post libertatem receptam, uirginem filiam sua manu occidit, potius quam ea P. Claudij libidini, qui tum erat summo imperio, dederetur.

Hæc adieci Cassiodoro, ut clarior esset: quia Decemuiros non nominat, contentus COSS. tantum recensere nomina, quorum nunc iterum nomina subiungam ex Cassiodoro ipso.

Potitus

Barbatus.

2

62

L. VALERIUS, ET M. HORATIUS.

Hic consulatus popularis fuit, ut Liuius in tertio indicat, & in undecimo Dionysius: quoniam leges quas tulerant Consulares, pro libertate plebis erant omnes, ut late Liuius docet. His itaque COSS. dies Appio Claudio à Verginio dicta est: & cum ad populum prouocaret, missus in carcerem, se laqueo suspendit. Sp. Oppius & ipse in carcerem missus, sibi ipsi mortem consciiuit. Reliqui Decemuires exilio seipso multarunt: bonaq; eorum in publicum redacta per Quæstores. M. Claudius exilio pulsus, cum Appium professus esset omnia suo iussu se fecisse. Cumq; interim hostes iterum Romanum popularentur agrum, Valerius contra Equos & Volscos copias eduxit, Horatius contra Sabinos. Et cum uterque ob res feliciter gestas triumphum peteret, Senatus negauit, populus Romanus præmium dedit. Tribunis sollicitantibus, sineq; patrum autoritate, COSS. triumphant. His item COSS. Latini & Hernici, ob concordiam patrum & plebis, quod Decemuiros eiecissent, locui Capitolino auream coronam obtulerant, prout res eorum erant opulente: legesq; duodecim tabularum in æs sunt incisæ, & in publicum propositæ. Fuit autem Valerius Consul uir nobilis ex progenitoribus. nam pater eius is fuerat, qui Herdonium Sabinum obsederat, Capitolium obtinentem: locumq; recuperauerat, ipse in pugna moriens. & paternus auus Publicola, is qui reges eiecerat, constitueratq; optimatum potentiam. M. uero Horatius Barbatus, pronepos fuit Horatij eius, qui cum Valerio Publicola Consul fuit, post eiectionem Regum: uir in bellicis rebus grauis, nec ad dicendum inualidus, & iam pridem Valerio amicus. Vide quæ leges istis COSS. latæ sint pro plebe, & quomodo tribuni sint sacrosancti dicti, & quædam alia, apud Liuium in tertio.

Celimontanus.

3

63

SP. HERMINIUS, ET T. VERGINIUS.

His COSS. otium domi forisq; fuit: nihilq; præclare gestum, nisi quod L. Trebonius Asper tribunus plebis, infensus patribus, rogationem tulit, de patricijs & consularibus à tribunis non cooptandis: ut Liuius in tertio narrat. Dionysius in undecimo, hoc loco & in sequentibus mancus est, & alterius nomen Consulibus penitus deprauatum: alioqui hoc anno quippiam de Quæstoribus nobis traderet Dionysius. Sed inferius hæc sunt uidentia.

M. GEGA-

AB VR.
CON.

Macrinus.

Al. Iunius, si non est error codicis.

OLYM. POST
4 EX.RE.
64

308

M. GEGANIVS, ET C. IVLIVS.

His Coss. ut Liuius in tertio scribit, sedate sunt Tribunorum conciones aduersus nobilium iuuentutem ortę plebem, decreto ad bellum Volscorum & Equorum delatu sustinendo, rem a seditionibus continuere: urbanoq; otio foris omnia tranquilla esse affirmantes, per discordias ciuiles externos tollere animos. Quiescenti plebi, ab iunioribus patrum iniurię fieri cęperant: tanquam aut facere iniuriam, aut pati semper necesse esset. Tribuni & ipsi in ea altercatione penę uiolati: citra tamen maiorem offensam, omnis contentio ad tempus stetit. Sed h; quoque Coss. ut superiores, defunt in Dionysio: ita est liber hoc loco mancus & imperfectus.

Capitolinus.

Agrippa.

309

T. QVINTIVS IIII. ET A. FVRIVS.

LXXX 65
IIII.

Cum diutius nobiliu & plebeioru discordia reprimi non possent, ut Liuius in tertio narrat, in aperta prodierunt certamina. Interim Equi & Volsci congregatis uiribus, abnuente iam plebe imperium, Latinum agrum populant: & pradabundi usq; ad portam urbis Esquilinam, in contumeliam irrumpunt, pradam abigentes. Tum T. Quintius uocato ad concionem populo, acerbissima oratione ita flexit, ut omnis iuuentus postero die in campo Martio armata adesset. Vterque Consul itaque hostes in acie aggressus, ita fudit, ut omnem pradam recuperarent Romani abactam. Itaque ad internecionem penę hostibus deletis, decreuit eis non petentibus Senatus triumphum: quem pra; timore petere minime audebant. Foedum dehinc facinus populus Romanus commisit. Cum enim Aricini & Ardeates de agris quibusdam contententes, populum Romanum selegissent iudicem, ductu cuiusda; plebei senis P. Scapij (cuius mentionem facit Dionysius in fine undecimi, licet Captius ibi sit scriptum) populus Romanus imprudenter contra uoluntatem Consulum ac Patriciorum, non sine magna uerecundia, fecit se dominu illius agri, cuius erat iudex electus. Quod iudiciu foedius turpiusq; patribus, quam Aricinis & Ardeatibus, uisum est.

Minutius.

310

M. GENVTIVS, ET P. CVRIATIVS.

2 66

Dionysius in undecimo, pro P. Curatio, C. Quintium ponit. alij Augurinum & Philonem ponit. Pomponius Latus refert, in Diodori historijs, post Appij Claudij & T. Curtij Consulatu annos uiginti quinque, M. Minutio Genutio Agrippa & Curtio Chilone Coss. tres tribunos consulari potestate creatos, quod nimiru h; Coss. factum, & Liuius ab initio quarti attestatur: quos Dionysius praefectos nominat, si translatio est sincera. Nam hic annus domi forisq; aestuabat. C. enim Canuleius trib. pleb. de connubio plebis & patrum promulgauit, ut populo potestas esset seu de plebe, seu de patribus, quos uellet Consules faciendi. Maxima patrum ac Tribunorum altercatio fuit, donec T. Genutij fratris alterius Consulis consilio, plebi persuasum est, ut nouus magistratus tam ex plebe, quam ex Patricijs fieret, qui hostibus non sineret ridiculam fieri urbem. Nam & Ardeates, quibus abiudicati agri fuerant: & Veientes & Equi, cum Volscis, Romanum agrum populabantur. Tum creati sunt ex Patricijs (quia plebs sola mentione contenta fuit, & de connubio patres iam consenserant) nulla facta mutatione de creandis Coss. tres Tribuni militares, cum consulari potestate: A. SEMPRONIVS ATRATINVS, L. ATILIVS LONGVS, ET

311

3 67

T. CECILIVS SICELVS, alias Quintius. Quos arbitrat Liuius in quarto, electos propter Equorum, Volscorum, & Ardeatium bellum: quod duo Coss. tot simul obire bella nequiverint. Anno enim trecentesimo decimo, quam urbs Romana condita erat, primum Tribuni militares pro Coss. magistratum ineunt: & tertio mense postquam inierunt, auguru decreto, proinde ac uitio creati, honore abiere. Sub h; etiam Tribunis, legati Ardeatium iniuriam suam querebantur, & miti respensione remissi sunt. Pomponius iureconsultus ff. primo, de Origine iuris, etiam meminit, quo pacto, & quare Tribuni militum creati sint, & quot. Dionysius libro undecimo, scribit

Olym. Post re.
exa.

bit hos tres proconsulare accepisse imperium, anno tertio octogesima quarta Olympiadis, imperante Athenis Diphilo: obtinentesque isti illud septuaginta tres dies tantum, ultro ipsi deposuere, secundum patrias consuetudines, ob missa quaedam a Deo signa, prohibentia eos publica administrare. Abdicantibus uero se ijs magistratu, conueniens Senatus creat Interreges, qui comitia predicentes, tradentesque populo cognitionem, utrum Praefectos creare uellent, an Consules: indicanti ipsimet manendum esse in ueteri consuetudine, permiserunt patricijs, ut qui eorum uellent peterent Consulatum. Id si uerum est, citati sunt Tribuni anno trecentesimo undecimo, non decimo. Sed Eusebius lib. temporum, octogesima tertia Olympiade Trib. pleb. & Aediles Romanae factos Coss. eiectionis commemorat. Sed cum manifesto errore librariorum illic Trib. pleb. scripti sint, pro tribunis militum: iudica lector, quatenus sit credendum, praesertim cum Olympias etiam non conueniat: cum ibi tamen dicat, Coss. eiectionis: & infra in Olympiade nonagesima octaua scribat, Tribuni militares proconsules esse coeperunt: quod similiter deprauatum est. Florus lib. primo, tit. uicesimo quinto: Tertiam, inquit, seditionem excitauit matrimoniorum indignitas, ut plebei cum patricijs iungerentur, qui tumultus in monte Ianiculo duce Canuleio tribuno plebis exarsit. Sed neque Lilius in quarto, neque Dionysius in undecimo, meminerunt secessus plebis in Ianiculum. Abbreuiator Lilius lib. undecimo, illum describit, quo Quintus Hortensius Dictator fuit. Et item diuus Augustinus lib. tertio Diuinae ciuitatis, decimo septimo cap. & passim alij. Fenestella tit. trigesimo primo, ijs Coss. Consulatu abeuntibus, hos tribunos militares consulari potestate ufos scribit. Fuerunt autem numero sex ab initio, postea octo creati: ut Lilius in 5. scribit. Et ideo tollenda est menda in lib. primo ff. de Origine iuris, ubi de Tribunis agens, inquit: Hi quoque constituti sunt uario numero. interdum uiginti fuerunt, interdum plures, nonnunquam pauciores. Legendum est: Interdum sex, interdum plures: non uiginti, uitio librariorum, ut emendauit Budeus. Illud etiam ex Plutarcho in Camillo obseruauimus, qui de Tribunis sic scribit: Civilis perturbatio causa fuit, ut tribuni militares designarentur, populo aduersus Senatum discrepante: qui etsi omnia autoritate consulari administrarent, tamen minus molestum magistratum propter multitudinem ferebatur. Nam & sex uiros, & non duos praefecisse rebus, leuabat molestiam illorum qui principatum paucorum graui animo tolerabant. Erat autem Tribunorum militum officium, ut eleganter Marcellus de Re militari scribit, in castris milites continere, & ad exercitationem producere, uigilias circuire, rei frumentariae praesse, querelas commilitonum audire, ualitudinarios inspicere. Quoniam is qui tali officio praestit, & dare & obseruare castrensia omnia debet. Hi autem a Graecis dicuntur Chilsarchi. Caeterum duo fuerunt genera Tribunorum militarium, ut Asconius Pedianus super secunda Verrina attestatur: qui scilicet in exercitu creabantur, & Rustuli dicti sunt: ac qui Comitiatii, in comitijs designabantur, ut illi. Liqueat ergo, hos nomine ipso Consulare habuisse & honorem & administrationem, solis nominibus mutatis. Nunc iterum Coss., Cassiodori prosequemur, qui ea adiecimus pro faciliiori intellectu.

Mugilanus.

Atratinus.

3. 67

L. PAPIRIUS, ET L. SEMPRONIUS.

Dionysius in undecimo, primum Consulem (si non est error codicis) appellat Minutium Patricium Mugilanum. In unico quod habeo exemplari, siue Orosij, siue alterius incerti auctoris sit, ubi sola Coss. nomina ponunt, hoc loco Siculus & Luscinus ponunt: forte illorum agnomina. Fuit autem L. Sempronius frater A. Sempronij, qui Tribunus militum erat, ob id attestat Dionysius, quod in priscis Annalibus nunc inueniantur nomina Coss. tantum, nunc Tribunorum siue praefectorum tantum: in quibusdam utrumque magistratum eodem anno simul extitisse. Lilius item, quod neque in Annalibus priscis, neque in libris magistratum inueniantur hi Coss. subdubitat: Credo, inquit, quod tribuni militum initio anni fuerunt, perinde ac per totum annum in imperio fuerint, suffectis his Coss. praetermissa sunt nomina Coss., horum, teste Licinio Macro. Sed hoc argumen-

Ab ur-
be con.
argumentum esse dicit, hos fuisse Coss. quod horum imperio cum Ardeatibus foedus renouatum est. Subiungit igitur Liviū, Macrum autorem esse, & in foedere Ardeatino, & linteis libris ad Monetæ inuentis, hunc annum seu Tribunos modò, seu tribunis suffectos Consules habuisse: & ideo pro uno anno superiores Trib. & hos Coss. locauimus. Dionys. uerò subiungit, nihil sub horum magistratu, neq; bellicum neq; ciuile opus historia dignum esse gestum.

312

Macerinus.

Capitolinus.

M. GEGANIUS II. & T. QUINTIUS V.

4. 68

His Coss. ut Liviū in quarto scribit, legati ab Ardea ueniunt, auxilium propè urbi euerse implorantes: propter factionem ciuū, quæ omnibus malis est deterior. Nam cum plebeiam uirginem, & nobilis & plebeius sponsam peteret: certamen exortum, plebe urbe eiecit: quæ auxilio Volscorum, agros populata nobilium, urbem obsedit. Missus ijs in auxilium Geganius consul, dicto citius Volscorum exercitum fugit, Ciuilium eorum ducem & arma in triumphum Romam detulit: missisq; Volscis sub iugum, principes factionis Ardeæ securi percussit: req; bellica tantam sibi gloriam peperit, quantam animi moderatione, & uita perquam honesta, quinq; suis consulatibus T. Quintius collega. Sub ijs enim Coss. censoria potestas primam originem habuit, cum Coss. hi edocerent, ob continuas consulum militias, aliasq; res, celsum legitimum annis decem & septem intermissum esse, pluribusq; ob id fieri supremam iniuriam. Ceterum à parua origine res tanto incremento aucta est, ut morum disciplinaq; Romanæ ratio censorum esset, penes regimen senatus, Equitumq; ac centuriarū omne decoris & ignominiae discrimen: itemq; publica priuataq; loca recognoscere, uectigalia po. Ro. suo a: bitrio locare possent. Primiq; creati sunt Censores, prioris anni Coss. de quorum, ut dixi, consulatu dubitatur. Meminit autem & horum Coss. Dionysius in undecimo, & sunt ultimi Coss. in hoc opere: quia reliqua desiderantur. Censores sub illis creatos quoq; tradit, & hi sunt, L. Papirius & L. Sempronius: fueruntq; hi primi censores creati anno ab urbe condita trecentesimo duodecimo: quia à consulatu Q. Fabij & L. Cornelij, sub quibus proximus census actus fuit, usq; ad hos Coss. decemseptē interceserant anni. Proximus autem annus, quo tres Tribuni militares creabantur, trecentesimus undecimus erat: duodecimusq; is annus est, quia priores Consules cum Trib. militaribus uno anno fuerūt, quum tamen septuaginta dies essent in magistratu. Refert Asconius Pedianus super prima Verrina, quæ Diuinitio inscribitur, quòd censores quinto quoq; anno creati à Romanis solebant. Hi prorsus ciues sic notabant, ut qui senator esset, eijceretur senatu: qui eques Romanus, e quum publicum perderet: qui plebeius, ne in tabulas referretur, & ærarius fieret, & per hoc non esset in albo centuriæ suæ: sed ad hoc non esset ciuis tantum, tantummodo ut pro capite suo tributū nomine æra præberet. lidem completo quinquennio, urbem lustrabant: & soli taurilia sacrificia de sue, oue, tauro, faciebant. Illud autem tempus, ut inferuis patebit, fuit immutatū ob id. De Censorijs notis plura Gellius in Notis Atticis lib. quarto, cap. uigesimo: & libro septimo, capite ultimo notauit: & Val. Max. li. secundo, cap. quarto, de Censoria nota quædā: Fenestella item, titulo trigesimo secundo, plurima de censoribus scribit, quæ huc mutare facile poteris. Censorum præterea meminit Pomponius iureconsultus ff. primo, de Origine iuris. Nec iuniores certè aspernandi sunt, qui multa eruditè collegerunt: Pomponius Latus libello de Magistratibus Romanis, & Blondus Foroliuensis li. tertio in Roma triumphante. Si quis uerò & censoriam modestiam uoluerit scire, Plutarchum in Aemilio Paulo legat: Leges uerò censorias, in tertio Legum apud Ciceronem. Non est negligendus Liviū in quarto, ubi de origine huius magistratus scribit. Liceat hoc loco mihi iacturam reipublicæ literariæ deplorare, quam in amissione operum Dionysij de historia Romana passa est. Nam cum Dionysius prouinciam suscepisset scribendi res Romanas ab urbe condita, usq; ad bellum Punicum primum, cuius initium fuit anno tertio centesimæ & uigesimæ octauæ Olympiadis: hoc in loco eius libri defici-

OLYM. POST unt. Nec deinceps, heu dolor, Dionysij possumus uti opera. Rogo tamen literatos
 EX. RE. omneis, si fortuna aliqua propitia adhuc inuenirentur ceteri eius libri, ne hos biblio-
 taphi celent: sed officinae literariorum concedant, ut in publicum prodire possint. Su-
 mus enim, ut alias defleuimus, in historijs pauperrimi, & admodum egeni: ita res o-
 mnis iactura temporis euertente.

Vibolanus.

Cornicen.

LXX
XV.

69

M. FABIVS, & POSTHVMIVS EBVTIVS.

313

Pax isto anno domi forisq; fuit, ut Liuius in quarto docet. Ceterum ut Cofs. annu
 insignem redderent, agrum (ut superius annotauimus) infami plebis iudicio ablatum
 Ardeatibus, Senatusconsulto restituerunt, ne rescindendi iudicij consilium intellige-
 rent Tribuni. Nam ciuitas Ardeatum intestino tumultu ad paucos redacta, colonis
 indigere praesidij causa uisa est. S. C. ad populum latum est, ut Rutilis & Romanis is
 ager diuideretur. sic ager ad Ardeates reuersus est. Creati autem sunt deducendae co-
 loniae Triumuii, magistratus nouus: quorum erat officium, ut agros nouis colonis di-
 uiderent, urbes designarent, aedificare uolentibus areas partirentur, commodis regio-
 nibus ciuitatem distinguerent, legibus magistratus sisterent, & ad speciem optimi ta-
 bernaculi remp. effingerent. Fuerunt autem illi tum creati, AGRIPPA MENENIVS,
 T. DVILLVS SVCVLVVS, M. EBVTIVS HELVA. Horum meminit Liuius in
 quarto: & Fenestella ab eo mutuauit, titulo trigesimaltertio. Sed nomina illic sunt de-
 prauata. Quae autem fuerit deducendarum coloniarum causa & utilitas, Cicero in
 oratione in Legem agrariam Rullii prima sic ostendit: Est operae precium diligentiam
 maiorum recordari, qui colonias sic in locis idoneis, contra suspicionem periculi col-
 locarunt, ut esse non oppida Italiae, sed propugnacula imperij uiderentur. Asconius
 Pedianus super oratione Ciceronis in L. Pisonem, duo ponit coloniarum genera-
 nam & Latinae & Romanae fuerant coloniae. Sed quid a colonia differat municipi-
 um, A. Gellius tradit lib. decimosexto, cap. tertio decimo, & ceteri.

Pacilius.

2 70

G. FVRIVS, & PAPIRIVS CRASSVS.

314

Et hic annus pacatus fuit, nisi Petilius tribunus causam seditionis frustra quaesiuisset: nulla tamen sequuta discordia, & Ludi a decemuiris uoti perfoluti sunt. Liuius in quarto,

Macerinus.

Lanatus.

3 71

PROCVLVVS GEGANIVS, & L. MENENIVS.

315

His Cofs. turbulentissimus fuit annus, multipliciq; clade ac periculo insignis. Na
 fame seditionibusq; ita fuit turbatus po. Ro. ut prope liberate amissa, Regium domi-
 natum subiisset. Fames enim ex sterilitate tanta fuit, ut multi ex plebe spe amissa, ob-
 uoluto capite sese in Tyberim praecipitarent, priusquam fame cruciarentur. Miserri-
 mum enim mortis genus est, fame mori: ut Plato dixit. et ob id Homerus in Odysea,
 Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis:

At perisse fame, res una miserima longè est.

Tum eques Ro. Sp. Melius pulchram occasionem nactus, quia praediues, undiq; ex
 Etruria ab hospitibus clientibusq; frumentum priuata pecunia coemit, gratisq; po-
 pulo distribuit: largitionibusq; plebem sibi adeo deuinxit, ut quacumq; incederet, in-
 genti stipatus multitudine hominum aperte consulatum inuitis patribus affectare
 uideretur. Sed ut est animus hominis insatiabilis, ac nullo honore explebilis, immatu-
 ris consilijs uisus est regnum quoq; affectare. Creauit tum plebs Romana, haud ad-
 uersante Senatu, Praefectum annonae L. Minutium: qui certe magistratus non nisi ex
 indigentia frumenti creari solitus erat. Et ut Pomponius Iureconsultus ff. primo, de
 Origine iuris, disseruit: extra ordinem utilitatis causa fiebat, sicut Praefectus uigilum.
 licet aliqui quintodecimo anno post exactos reges, Appio Claudio & P. Serullio
 Cofs. praefecturam annonae originem habuisse contendant. Alij uero, decimo octauo
 anno,

anno, T. Geganio & P. Minutio coss. Hic tamen L. Minutius primus legitur, qui hoc magistratus honore, hac necessitate creatus dicitur. Vide Fenestellam, tit. trigesimo, qui ex quarto Livi hoc mutuauit.

Capitolinus.

Lanatus.

T. QUINTIVS VI. & AGRIPPA MENENIVS.

4

72

316 Scribit Livi in quarto, L. Minutium & hoc quoque anno Praefectum annonae fuisse: qui cum intellexisset, quotidie in domo Sp. Melij occulta tractari consilia, multaque in eius domum tela conferri, plures etiam ibi quotidie haberi conciones, ex ijs te meritatem affectati regni in Sp. Melio cognouit. Ut ergo Consulibus rem proposuit, quia ab ijs prouocatio erat ad populum, uisum est ijs, pro tanto malo opprimendo, Dictatore esse opus. L. igitur Quintius Cincinnatus in summa senectute Dictator creatur, qui Sp. Halam magistrum Equitum dixit, a quo cum in ius uocaretur Sp. Melius, ad crimen diluendum: ipse uero recusaret uenire, apparitoremque magistrum Equitum repelleret, Quiritium fidem implorans, ab Hala obtruncatur. Vocato tum in concionem populo, Quintius Dictator feroci oratione populo persuasit, iure caesum Sp. Melium. dehinc domum eius dirui iussit, ut monumentum esset oppressae nephariae spei. Est haec area tum Equimelium appellata. L. Minutius autem boue aurato est donatus, ut Livi: uel statua extra portam Trigeminam, ut Plinius docuit. Hanc historiam copiosius a Livo descriptam, Florus in fine libri primi, tit. uigesimo sexto, pulcherrime, cum ea quae superius de Sp. Cassio narrata est, anno uigesimo quarto post exactos reges, his paucis uerbis sic complectitur: Inter omnia haec nullius acrior custos, quam libertatis fuit Po. Ro. nullaque in precium eius potuit largitione corrumpi, cum, ut in magno, & indies maiore populo, interim perniciosi ciues existerent: Spurium Cassium agraria lege, Melium largitione suspectum, praesenti morte multauit. ac de Spurio quidem Cassio supplicium pater ipsius sumpsit: hunc Quintij Dictatoris imperio, in medio foro magister Equitum Seruilius Hala confodit. Sic enim est legendus Florus, alioqui corruptus. Delibat & hanc historiam diuus August. lib. tertio, ca. decimo septimo, cum ait: Vbi erant dij, quando rursus po. Ro. cum fame laboraret, praefectum annonae primum creauit: atque illa fame inualecente, Sp. Melius (ita enim legendum est, non Aemilius, ut passim corrupti habent codices) qui esurienti multitudini frumenta largitus est, regni affectati crimen incurrit, & eiusdem praefecti instantia per Dictatorem L. Quintium aetate decrepitum, a Seruilio Hala magistro Equitum, cum maximo & periculosissimo tumultu occisus est. Tribuni plebis questi Melij mortem sunt, apud plebem Seruilium & Minutium accusantes: quorum hic indemnatum obtruncasset, ille falsum homini intendisset crimen. Ad leniendam igitur plebem, passi sunt patres sequenti anno tribunos militum creari, hos scilicet,

L. Quintium Cincinnati filium, M. Aemilium, & I. Iulium.

LXXX 73 VI.

317 Sub quibus & Fidenae, Romanorum colonia, ad Lartem Tolumnium Veientum regem defecere: & legati ab urbe missi, contra ius gentium sunt interfecti. Atrox igitur bellum cum Fidenatibus & Veientibus a foeda causa ortum, concordiam fecit, ut consules pro tribunis crearentur. Addidi hos quoque tribunos militares, licet in Cassiodoro scripti non sint, ut annos & seriem historiae contexam strenue.

Macerinus.

Fidenas. a bello quod gessit cognominatus.

M. GEGANIVS III. & L. SERGIVS.

2

74

318 His coss. Sergius cum Larte Tolumnio cis Anienem prospere pugnauit, obtigitque uictoriam Romanis haud incruentam. Maior fuit dolor ciuitatis ex ciuibus ea pugna amissis, quam ex fuis hostibus latitia. Hinc ergo creatus Dictator Mamercus Aemilius, Quintius uero Cincinnati filius magister Equitum, nouo delectu factio contra Veientes, quibus se & Phalisci coniunxerant: & contra Fidenates copiae Romanae processerant, ut tandem hostes ita crudeliter caesi profligati que sint, ut non modo Dictator cum triumpho urbem ingressus sit, sed et A. Cornelius Cossus, qui Lar-

Olym. Post re.
exa.

tem Tolumnium interfecit, eiq; arma detraxit, loui Feretrio opima spolia, secundus post Romulum detulerit, dedicaueritq;. Ordinem illius pugnae longe lateq; discribit Lilius in quarto, ubi etiam multa de A. Cornelio Cossio, an tribunus militum, an consul fuerit. Val. Max. lib. tertio, de Fortitudine, huius Cossii quoq; egregie meminit, eumq; magistrum Equitum uocat. Sed & Consul & magister equitum is postea fuit, ut infra patebit. Cornelius item Nepos, siue iunior Plinius, de uiris illustribus, cap. uigesimo quinto, huius Cossii insignem mentionem facit. Florus lib. primo, tit. duodecimo, uerbo tantum hanc norat historiam: Spolia de Larte Tolumnio rege ad Feretrium reportata. Sic enim est legendum, non Laerte. hoc nomen enim Lartes non proprium est, sed commune dignitatis uocabulum Etruscum: sicut Augustus, et Pharaon. In triumphalibus Etruscis inuenitur per aspirationem scriptum Larth, & Larthi. Erant enim in dynastia, siue potentatu Ethruviae duodecim Lucumones, in Vetulonia residentes: id est, duodecim reges, quibus unus praerant, ut Seruius autor est super octauum Aeneidos. Hic supremus Larth, uocabulo Etrusco, id est, regum maximus dicebatur, non solum quia caeteris praerant, uerum etiam quia anniuersarie caeteris duodecim reuocatis, ipse per uitam totam perseuerabat. Unde & Manethon scribit, post Menophim coepit esse dynastiam Larthum, ut in Italia: quae durauit annis solariis centum nonaginta quatuor in Aegypto. Fuit autem (ut ad propositum redeam) hic Tolumnius Veiens secundus Larthes post Porfennam Clusium, qui regnauit apud Etruscos uiginti duos annos, ut habet Chronographia Etrusca. Meminit eius item historiae Eutropius lib. primo, cap. decimo tertio. Sed tu ibi pro M. Aemilio, lege Mamerco, quod Dictatoris nomen fuit. Anno id trecentesimo decimo quinto ab urbe condita factum esse dicit: sed non conuenit. Vide etiam numerum hic appositum.

3. 75

Craesus.

Maluginensis.

L. PAPIRIUS, & M. CORNELIUS.

Sub ijs Coss. exercitus in agrum Veientem & Faliscum ducti, praeda hominum & pecorum abacta, hostis nunquam inuentus est. Urbes tamen ob pestilentiam non oppugnatae, quia morbus inualuit, & crebri terrae motus ex ruinis tectorum homines terruerunt. Quae causa etiam fuit, ut & Sp. Melius tribunus plebis, ac perempti necessarius, frustra Minutio diem dixerit, ad populumq; de Seruilij bonis publicandis rogationem tulerit, & Duumuiris obsecrationes a populo demandatae sint. Erant enim Duumuiris sacrorum a Tarquinio Superbo instituti: qui sacris libris legendis, carminibusq; Sibyllae, ac fati populi. Romani interpretandis praerant, antistitesq; caeremoniarum uocabantur. Hi quoties prodigia emerferant, magnos aliquos rerum eventus portendentia, lectisternijs ad deorum puluina factis, iras deorum auertebant, sacrisq; placabant. Numerus illorum fuit uariatus. nunc enim decem, nunc quindecim creabantur. Meminit horum & Fenestella, tit. Decimotertio. Tu uide Dionysium Halicarnasseum lib. quarto, de origine horum, quando coeperint, eleganter scribentem: & Gellium libro primo, decimonono cap. de Sibyllinis libris.

4. 76

C. IULIUS II. & L. VERGINIUS.

Scribit Lilius in quarto, tantam esse factam & in urbe & in agris ex peste uastitatem, ut Venientes & Fidenates (Falisci enim adesse noluerunt) transito Aniene, ad portam Collinam signa adducerent. In tanta trepidatione Seruilius Priscus, uel Strucius, Dictator, & Posthumus Ebutius Helua magister Equitum, conscripto exercitu, hostes repulerant: Fidenasq; tandem per cuniculos expugnant, atq; capiunt. Hoc anno C. Furius Pacilius & M. Geganius censes, censum populi in uilla publica campi Martij egerunt. Non est igitur legendum P. Acilius, ut corrupti habent codices.

87. 77

C. IULIUS III. & L. VERGINIUS II.

Lilius in quarto refert, in hunc quoq; annum resectos hos Coss. autoritate Licinij Macri,

Ab ur-
be con-
Macri, quanquam Valerius Antias & Q. Tubero alios scripserunt huius anni Cofs. scilicet M. Manilium & Q. Sulpitium. Calsiodorus noster Liuium imitatus, Iulium & Verginium Cofs. ponit. quicumq; tamen fuerint, hoc anno Romæ tumultuatum est, quod ad phanum Voltumnæ omnes Ethruriæ populi, Veientibus & Faliscis accersentibus, coiuisse dicerentur, de bello communi nomine Romanis inferendo disputaturi. Dictator igitur creatus M. Aemilius iterum, A. Posthumius Tubero magister equitum. sed cum urbs trepidaret interim, mercatores renunciant, negata esse auxilia ab uniuersa Ethruria Veientibus & Faliscis. Belli ergo cura amota, ne Dictator nihil suo magistratu ageret, Censuræ magistratum, qui quinquennalis erat, ut supra annotauimus, in annum & semestre spacium lege ad populum lata contraxit, Dictaturaq; se abdicauit. A censoribus igitur in ordinem redactus, & tribu amotus, ararius factus est octuplicato censu. Corrigenda sunt nomina apud Fenestellam, ubi de Censoribus agit: quæ sunt penitus corrupta. Tribuni igitur plebis indignati assiduus concionibus, prohibendo consularia comitia, euicere ut Tribuni consulari potestate crearentur sequenti anno:

322 M. Fabius Vibulanus, M. Folius, & L. Sergius Fidenas.

2 78

Omnes hi patricij, & nullus plebeius: propter quos tamen certamen fuit. pestis fuit hoc anno ingens, cladesq; in urbe & agris promiscue hominum ac pecorum. Vota Apollini ædes, pro ualitudine hominum. Multa Duumiri placidæ deum iræ, auertendæq; à populo pestis causa fecerunt. Famesq; suspecta fuit: ob id in Campaniam & in Siciliam missi frumentatores. Consularium comitiorum nulla mentio habita est. Creati Tribuni iterum consulari potestate, omnes patricij:

323 L. Pinarius Mamercus, L. Furius Medullinus, & Sp. Posthumius 3 79

Albus.

Vis morbi eo anno leuata est, quia prouisum erat. nulla etiã ex frumentis penuria fuit. Consilia item agitata de mouendo bello in Volscos, Equosq;: sed res in sequentem annum dilata. Dum igitur foris otium esset, Tribuni plebis, non sine patrũ certamine, legem tulerunt, ne cui liceret petitionis causa album uestimentum induere. Apparebat autem nobilium ambitione fieri, ut quum ad tribunitiã dignitatem consulari potestate promiscue nobilibus & plebi pateret aditus, nemo tamen plebeius adhuc esset magistratum adeptus. Patres igitur haud ignari quorsum tenderet illa rogatio, totis uiribus adnixi peruicere, ut sequenti anno consularia comitia haberentur, quibus creati sunt Cofs.

324 Cincinnatus Pœnus. Mentò.

T. QVINTIVS VII. & GN. IVLIVS.

4 80

His Cofs. ut Liuius in quarto tradit, cum Latini Hernicijq; nunciaissent, Equorum Volscorumq; concilium, qui in Algido conuenerant, lege sacrata eò bina castra ualidis munitionibus locasse: territa urbs, ac Senatus ob accuratiorem hostium apparatum stupefactus, consuetum in eiusmodi terroribus remedium, Dictatorem, inuitis Cofs. assistentibus uerò Tribunis plebis, creat, A. Posthumium Tubertum, qui L. Iulium magistrum equitum dixit: conscriptisq; copijs, relicto pro urbis præsidio altero consule Cn. Iulio, uersus hostes itum est. Quo stratagemate usus sit Dictator, & qua arte dimicatum contra hostes, ubertim Liuius edocet in quarto. Castris enim captis, præter senatores ac nobiles, omnis multitudo sub corona uendita est: præda Latinis Hernicisq; reddita, pars uendita. Relicto Quintio pro castris, Dictator triumphauit, deuictis fuisq; hostibus. Contendunt aliqui, A. hunc Posthumium in castris filium suum securi percussisse, quòd iniussu patris præsidio decessisset. Sed Liuius pernegat, Manlio hoc adscribens, qui ex ea re Imperiosus cognomento est dictus. Hoc item tempore Carthaginenses, propter seditiones

Olym. Post Re.
exa.

nes Sicularum ad partis alterius auxilium in Siciliam duxerunt exercitum, ac mare traiecerunt. Hoc præterea tempore celebre illud in Græcia bellum exortum est, quod Peloponnesiacum dicitur, de quo sic scribit A. Gellius lib. decimo septimo, cap. ultimo: Bellum deinde in terra Græcia maximum, Peloponnesiacum (quod Thucydides memoriæ mandauit) coeptum est, circa annum ferè post conditam urbem Romam trecentimum uigesimum quartum (sic enim legendum, non uigesimonono, ut corrupti habent codices) qua tempestate A. Posthumius Torquatus Dictator Romæ fuit, qui filium suum, quod contra suum edictum in hostem pugnauerat, securi necauit. Hostes tum pop. Rom. fuerant Fidenates. Vereor autem errorem irrepsisse. Hic enim Dictator Liuius Tubertus dicitur, non Torquatus, uir seuerissimi imperij, & focer Quintij consulis. Sed Val. Max lib. secundo, ca. de Militari disciplina, utrumque ponit, & Posthumium & Manlium.

LXXX
VIII

81

L. PAPYRIUS CRASSVS, & L. IULIUS.

Licet tribuni plebis, ut Liuius in quarto docet, multum agerent pro tribunis militaribus creandis: Consules tamen hi creati sunt. Venerunt tum legati Equorum, à se natu foedus petentes: quibus deditio ostentabatur, inducias tamen octo annorum impetrauerunt. Volscorum res super acceptam cladem in certamine stetit. Lex de mulctarum aestimatione ad populum, admodum grata, per Cofs. lata est, ne tribuni præuenirent.

Fidenas.

Tricipitinus.

2

82

L. SERGIUS II. & HOSTIUS LVCRETIVS.

Sub ijs Cofs. nihil dignum dictu actum esse, Liuius in quarto scribit. Nulla igitur re annus illorum, domi foris' ue gesta, insignis fuit.

Pœnus.

Cincinnatus.

3

83

A. CORNELIUS COSSVS, & T. QVINTIVS II.

His Cofs. Veientes in Romanum agrum excursions fecerunt, quibus Fidenatium quidam immixti, & per hoc quibus super ea re cognitio concessa est, Hostiam relegati, additiq; sunt noui coloni ueteribus. Fuit is annus ita siccus, ut non modò cœlestes aquæ deessent, sed & terra ingenito humore uix ad perennes fluuios sufficeret. Exaruerunt torridi fontes, pecorumq; siti morientium passim strages edita, pleraq; scabie absumpta, uulgatiq; actu in homines morbi primò in agrestes & seruitia, mox & ciuitatem corrupit tetra lues. Orta est ex ea clade multiplex superstitio, peregrinaq; sacra in facellis passim fiebant. Quod patres ægrè ferentes, negotium Aedilibus dedere, ut diligenter aduerterent, ne alio in urbe ritu quàm patrio sacra fierent, ut Liuius in quarto docet. Sed & huius cladis ac morbi meminit Thucydides, quam lib. secundo graphice & eleganter perscribit. Vide ibi, de pestilentia Atheniensium.

Hala.

Mugillanus.

4

84

C. SERVILIUS, & L. PAPYRIUS.

Scribit Liuius in quarto, his Cofs. bellum Veientibus esse indictum, quod priusquam induciæ exiissent, quas ad Nomentum & Fidenas uicti, suppliciter petierant, rebellassent. Missi igitur fœciales, ad res repetendas. Sed cum iterum ob quandam religionem tribuni populum concitassent, ut impediretur delectus, in proximum annum & sequentem Tribuni consulares creati sunt quatuor patricij.

LXXX
IX

85

T. Quintius Pœnus, C. Furius, Martius Posthuminus, & A. Cornelius Cossus.

Tres habito delectu profecti sunt Veios (nam Cossus urbi præfuit) infeliciterq; pugnautes docuerunt, cum diuersum singuli tenerent, Imperatorum multitudinè esse malam & noxiam. Nam legiones Romanæ fusæ fugatæq; sunt, & castris exutæ ab Etruscis. Mamercus

Ab ur-
be con.

Mamercus igitur Aemilius, ut fit in magna urbis trepidatione, Dictator dictus, A. Cornelius Cossus magister equitum. Veientes igitur uictoria elati, omnem Etruriam sollicitarunt ad defectionem. Fidenates, qui proximo biennio colonos acceperant, ut bellum à scelere ordirentur, omnes trucidarunt, & ad Veientes defecerunt. Fidenas, locum ad rem gerendam, belli sedem hostes legunt. eò itaq; Veientes, traiectione Tyberi, omnem bellicum apparatus contulere: Romæ trepidatum, post aduersæ pugnae nuncium. Nouus delectus habitus, & ante portam Colliniam castra locata: armati in muris dispositi: iustitium in foro, tabernæq; clausæ Dictatoris edicto. Sed prohi diu immortales. Dictator ingenio suo atq; sui magistri equitum Cossi, locatis castris prope Fidenas, hostes ita cecidit, ut fugientes in urbem, mixti simul ingrederent Romanam, urbemq; ac arcem caperent, murosq; diriperent, suoq; igne se Fidenates concremarent, hostes necarent, et sub corona uenderent. Exercitus præda spolijsq; onustus, cum dictatore triumphante in urbem regreditur: qui sexto decimo die, quam hunc semestrem acceperat, magistratu se abdicauit. Paucis equidem uerbis Florus, ut assolet, Fidenatium interitum sic scribit, titulo duodecimo libri primi: Cremati suo igne Fidenates, rapti funditus, deletiq;. Paulo post: Fidenæ, quia pares non erant ferro ad terrorem mouendum, facibus armatae, & discoloribus serpentum in modum uittis furiali more processerunt. Sed habitus ille feralis euerfionis omnem fuit. Vbi obseruandum illud, quod minime aduerterunt scioli, Florum siue librariorum uitio deprauatum, siue memoria deceptum, ut fit interdum maximis etiam uiris. Vbi enim in lib. primo, tit. undecimo, de bello Latino scribit: Apud Regillum, inquit, lacum dimicatur diu Marte uario, donec Posthumius ipse Dictator signum in hostes iaculatus est. Nouum & insigne commentum, uti peterent cursu, Cossus magister equitum exuere frenos imperauit: & hoc nouum, quo acrius incurrerent. Annotauimus superius, anno undecimo ab exactis regibus, T. Ebutio & L. Vetulio Coss. locum hunc Flori diligentius examinandum. Nam ut Liuius in secundo, & Dionysius in quinto referunt, tunc A. Posthumius Dictator T. Ebutium magistrum equitum habuit. Neq; tamen equis freni sunt adempti, nouo commoto. sed in hoc bello Veientum & Fidenatium, cum Dictator pulchro stratagemate (ut Liuius docet in quarto) aciem locasset: Magister equitum, inquit, & ipse nouat pugnam equestrem, frenos ut detrahant equis imperat: & ipse princeps calcaribus subditis euectus, effrenio equo in medios ignes inferatur: & alij concitati equi, libero cursu ferunt equitem in hostem. In eo libello qui de Viris illustribus, quibusdam Plinio, quibusdam Cornelio attribuit, tit. decimosexto, ad Regillum lacum, A. Posthumio dictatore factum dicitur: sed magister equitum non nominatur. Si error in Floro, librariorum uitium non est, peccatum est memoriae, non eruditionis in Floro: quod magnis sepe uiris accidit, nam & Tullius, ut testatur Gellius lib. decimoquinto, cap. sexto, cum uersus Homeri ex octauo interpretaret, memoria lapsus est. & in Bruto atq; Attico saepe Eupolim pro Aristophane, & Agamemnonem pro Vlyssæ nominat. Seneca quoq; ut Fabius ait, nonnunquam, deceptus ab ijs quibus aliqua inquirenda mandauerat. & Plinius lib. trigesimoquinto, Alexandrum Macedonem scribit, in Apellis pictoris officinam uenire solitum: cum Plutarchus & Aelianus hoc de Megabyzo scribant: & in tricesimo quarto Plinius nominat pro Cn. Popilio. Sic potuit Florus memoria labi, & alium pro alio magistro equitum ponere, & rem quæ alibi gesta est illuc traducere. Nam & in bello Samnitium, L. Furio & Iunio Bruto Coss. ut in octauo Liuius scribit, & inferius repetetur, L. Cominius tribunus, qui aliquoties in agro impetu capto, perumpere non poterat hostium agmen, detraxit frenos equis, atq; ita concitatos equos calcaribus permisit, ut sustinere eos nulla uis posset. Licet in historico ueritas undequaque exigatur. Sequens annus (ut redeamus eò unde digressi sumus) Tribunos iterum militum consulari potestate habuit tres, scilicet

330 A. Sempronium Atratinum, L. Quintium Cincinnatum, L. Horatium 2 86
Barbatum.

Olym. Post re.
cxa.

Sub quibus, Veientibus annorū viginti induciæ datæ sunt: & Equis trienniū, cum plurium annorum petiissent. & à seditionis urbanis otium fuit. Sequenti anno fuerūt iterum creati Tribuni Con. Pot.

3 87 C. Crassus, Sp. Neuius Rutilius, T. Sergius Fidenas, & Sex. Iulius Tullus. 331

Hunc annum, Liviū in quarto inquit, neq; bello foris, neq; domi seditione, insignem fuisse: sed ludis bello uotis celebrem, & tribunorum militum apparatu, & finitiorum concursu. Sed tandem Tribuni plebis assiduis cōcionibus ad multitudinem questi sunt, quod nemo adhuc plebeius Tribunus con. po. creatus esset: cum tamen lex non obstaret. Nemo etiam Consul fuisset ex plebe, e qua tamen multi domi militiæq; spectati fuissent uiri, quibus querelis accensa multitudo, sperabat proximis comitijs e corpore suo Tribunos futuros. Sed cum Volsci nunciarentur prædatum esse in Hernicorum agros, Tribuniq; ad eam rem inspiciendam proficiscerent, relicto Appio Claudio Decemuiri filio, præfecto urbis, comitia consularia facta sunt, in quibus creati sunt Cofs.

Atratinus.

Vibulanus.

4 88

A. SEMPRONIUS, ET Q. FABIVS. 332

His Coss. ut tradit Liviū in quarto, Vulturnus urbs Ethruscorum, quæ Capua est postea dicta, à Samnitibus capta est. fuerant hi in societatem agrorum ab ueteribus colonis, quos bello fugauerāt, accepti. Erant illi Ethrusci sanguinis. eos itaq; festidici epulis & uino graues, Samnites cæde adorti, urbe potiti sunt. Hoc etiā anno Latini & Hernici post creatos Coss. trepidè nunciarūt, Volscos in armis esse, adeoq; in apparando bello occupatos: ut experiri uellēt planè, utrū hi essent, qui uirtute, patientia, disciplina militari, cum populo Romano possent ex æquo contendere: an perpetuò potius illis imperio cedendū esset. A. Sempronius consul ad illud bellū est missus. Is fortuna ciuitatis fretus, temerè prælium ingressus: non bene ordinibus firmata acie, ut propè uictoria hostibus celsisset. Sed Sex. Tempanij decurionis equitū uirtus ac fortuna, labantem aciem restituit. Dum in pedes equitum ordo ex equis resilliret, pugna autem in noctē usq; cedente, ac fuga in utrisq; castris & Romanorū & hostium facta, cum malè pugnatū Romam nunciaretur, urbsq; trepidaret superuenientibus equitibus, & paulo post aduentante Consule cum legionibus, urbs metu est soluta. Sed ita Sempronij cōsulatus iterum in tribunos militum Con. po. uersus est. Vide apud Liviū, qui patricijs Tribuni plebis diem dixerint, quid Tempanius in concione pro consule Sempronio, & alia quoq; multa quæ Liviū recenset. Obiter examinandus est locus Val. Max. lib. tertio, cap. de Fortitudine, ubi de iuuentute Romana sub Sempronio agitur: Reddendus, inquit, est nunc Romanæ iuuentuti debitus gloriæ titulus. Q. Catulo Sempronio Atratinio Coss. cum Volscis apud Verruginè parum prosperè dimicante, ne acies nostra iam inclinata propelleretur, equis delapsa seipsam centuriauit, atq; hostium exercitum irrupit: quo dimoto, proximum tumulum occupauit, effecitq; ut omnis Volscorum in se conuersus impetus, legionibus nostris ad confirmandos animos salutare laxamentum daret, &c. Id profectò Q. Fabio Vibulano (non Q. Catulo) et A. Sempronio Atratinio (non, ut omnes habent incastigati codices, Atratinio) Coss. factum esse, & Liviū & omnes ceteri fatentur. Quare diligenter id examinandum censeo. Sed iam ad historiam nostram redeamus. Tribuni sequenti anno fuerunt:

xc 89 L. Manlius Capitolinus, Q. Antonius Merenda, L. Papyrius Murgilanus. 333

Huius anni principio L. Hortensius trib. plebis, A. Sempronio prioris anni Consuli diem dixit, quòd po. Ro. legiones seduxisset. quem cum quatuor ceteri e collegio tribunorum orarent, ne Imperatorem uexaret suum, in quo nihil præter aduersam belli fortunam reprehendi posset, ad eos Hortensius cōuersus: Sic rem perago, inquit:

Ab ur.
con.
inquit: num erepturius suum po. Ro. estis? quum illi iudicium populi neq; tollere se uelle, neq; posse, respōdissent, sed si preces suæ reo, quem patris loco haberet, nihil profutura essent, mutatueros se cum eo uestem. tum Hortensius: Non uidebit plebs Romana, Sempronij causa, tribunos suos sordidatos. nihil reum moror, quando hoc est imperio consequutus, ut tam charus sit suis militibus. Fuit placabile Hortensij ingenium plebi, & patribus non minus gratum, quàm tribunorum quatuor in Sempronium pietas. Nec Volsci diu quievere, ambiguam uictoriã pro sua amplexi, hæc Liuius in quarto.

vibulanus.

Capitolini filius.

CN. FABIVS, & T. QVINTIVS CAPITOLINVS.

2. 90

334
His Coss. Equi bellum reparare ausi, ambiguam uictoriã pro sua complexi, Fabij ductu, cui ea prouincia euenerat, leui prælio fusi sunt. Nec aliud memoria dignũ eo anno foris gestũ est: Consul urbem ouans ingressus est. Sed inter tribunos plebis & patres non nihil certatum est: Tribunis petentibus, ut quando de Quæstorum numero augendo, mentio iniecta esset, fuissentq; ad id tempus duo tantum ex patricio ordine creati soliti, iam inde ex plebe crearentur. Res per altercationes eò deducta est, ut patres de augendo numero actionem omiserint. Exceperunt omissam Tribuni: nec eam solum, sed turbulentiores aliæ agrariæ diuisiones: Tribunisq; per hæc quietam alioqui ciuitatem exagitantibus, pars anni interregno exacta est. Creati inde Tribuni con. pot. quum patres Consules maluissent: & de Quæstoribus creandis ad arbitrium populi, ex alterutro ordine, ut de tribunis militum plebi cōcessum. Etsi apparebat, haud dubie ambitione patrum, plebeium neminem creatum iri, ut in tribunicijs ad id tempus comitijs euenerat. Tribuni igitur pro Consulibus creati.

335
L. Quintius Cincinnatus III. Sex. Furius Medulinus iterum, Martius 3. 91
Manlius, & A. Sempronius.

Sed Quæstores etsi ex illustrioribus plebeijs quidam petissent, atque iidem tribunorum eius anni pernecessarij: patricij tamen omnes creati sunt. Tribuni plebis eam repulsam ægre ferentes, omnem iram in Sempronium detorsere: quem ob Volscum bellum male administratum, populo damnandum obtecere. Duo reo obfuerunt: & A. Sempronius eius patruelis, qui in Quæstorij comitijs habendis, fraude usus dicebatur, quo minus plebeij crearentur: & quod Sempronius ipse agrarijs tribunorum actionibus fortiter obstiterat. Quindecim igitur milibus æris est ob pristinam belli noxam damnatus. Vnde autem Quæstores dicantur, & quomodo primi creati sint, Pomponius iureconsultus ff. primo, de Origine iuris, explicat. Vlpianus autem copiosissime ff. primo, de Officio quæstoris, ex Iunio Gratiano: quem iuniores postea sunt sequuti. Fenestella titulo decimo octauo: Peditanus Asconius, non nihil: & Gellius libro decimotertio, capite duodecimo, & sequenti: Pomponius item Lætus suo libello de Magistratibus. Sed quanquam hi omnes abunde scribant de Quæstoribus, libuit tamen mihi uerba Cornelij Taciti subscribere. Cornelius itaque Tacitus in undecimo historiae Augusti scribit, ut nunc sunt libri partiti: Quæstores regibus etiam imperantibus institutos fuisse, quod lex Curiatia ostendit, à L. Bruto repetita. Manlitq; potestas deligendi, donec eum quoq; honorem populus mandaret. Creatiq; primum Val. Posthumius, Aemilius Mamercus, sexagesimotertio anno post Tarquinius exactos, ut rem militarem comitarentur. Mox duplicatus numerus, stipendiaria iam Italia, & accedentibus prouinciarum uectigalibus, Post lege Syllæ uiginti creati, supplendo Senatui, cui iudicia tradiderat. Et quanquam Equites iudicia recuperauissent, Quæstura tamen ex dignitate candidatorum, aut facultate tribuentium, gratuito concedebatur: donec sententia P. Dolobellæ uelut uendaretur, temporibus Claudij Imperatoris. Vide Tacitum. Apud posteros autem hoc officium Quæstoris fuit immutatum, ut pleraque alia: quod pulchre docet Casiodorus libro sexto Variarum: & Imperator Iustinianus in Autenticis, de Quæstore, l. cum Dei auxilio: quod latissime in præfatione Casiodori scripsimus. Cæ-

Olym. Post re.
ex.4.

terum ut domum repetamus, eodem anno Posthumia Vestalis, quod elegantiore cultum quam Vestalem deceret, gessisset, de incestu causam dixit. Eam ampliatam pontifices pro collegio absoluerunt, ut deinceps à iocis abstineret, & sanctè potius quam scitè se coleret. Quid autem apud ueteres fuerit ampliatio, & quid à comperendinatione distaret, Pedianus docet in tertiam Verrinam. Eodem item anno à Campanis Cumæ, quam Græci tum urbem tenebant, capiuntur. Insequens annus iterum Tribb. mil. con. pot. habuit,

4. 92 Agrippam Menenium Lanatum, P. Lucretium Tricipitinum, & Sp. Nautium. 336

Hoc anno, ut Liuius testatur in quarto, his Remp. domi administrantibus (nam foris pacatæ res erant) seruitia urbem incendere destinarunt: ciuitateq; præsentī clade occupata, Capitoliū & arcem inuadere. Coniuratione ad Tribunos indicio delata, sumptum est de fontibus supplicium: libertas, & dena milia æris grauis, quæ tum diuitiæ habebantur, indicibus data. Nuncium deinde Romam allatum est, bellum ab Equis reparari cœptum, & novos hostes Lauicanos consilia cum Veientibus iungere. Lauicos legati missi, cum dubia retulissent responsa, Tusculanis negotium datum, ut animaduernerent ne quid noui tumultus Lauicis oriretur. Sequenti anno hi fuerunt Tribuni con. pot.

xci 93

L. Sergius Fidenas, M. Papyrius Mugillanus, & G. Seruilius. 337

Cum nunciatum esset, Labicanos arma cepisse, & cum Equorum exercitu depulatos agrum Tusculanum, castra in Algido posuisse: indicio Labicanis bello, factum est Senatusconsultum, ut duo tribuni ad bellum exirent, tertius urbi præesset. Orto inter eos certamine, quia bellicam prouinciam ambitiose singuli affectabant, Q. Seruilius Priscus, qui prius Fidenas diruit, filium suum iussit urbi præesse: sciens certamen tribunorum (id quod tum in bello accidit) indies magis magisque augeretur, uir magna prudentia, & futurorum bonus uates. Cum itaque discordia tribunorum res militares male administrarent, Romanæ legiones caesæ fugatæq; sunt, multi fuga oppressi, obruncatiq;. Duces legatiq; cum signiferis Tusculum se receperunt. Q. Seruilius Priscus Dictator creatus, filium suum (uel ut alij dicunt, Seruilium Halam) magistrum Equitum dixit: hostesq; uictoria elatos ita perculit, ut castra amitterent. Inde legiones Labicos admouit, quo magna pars Equorum confugerat, ac raptim diripuit. Exercitum Romam reduxit. Coloni mille & quingenti Labicos missi sunt. Octauo die quam magistratum inierat, potestate abiit. Colonis bina iugera distributa sunt, ut seditiones agrariæ tollerent. Fuerunt anno sequenti iterum Trib. mil. con. pot.

2. 94 Agrippa Menenius Lanatus II. P. Lucretius Tricipitinus II. & Sp. Rutilius Crassus. 338

Hoc anno foris pax. nihil enim memoratu dignum gestum esse, Liuius narrat. Sequens annus iterum Tribunos militares habuit con. pot.

3. 95 A. Sempronium Atratinum III. M. Papyrium Mugillanum II. & Sp. Nautium Rutilium. 339

Et hoc anno quoque tranquillæ res externæ fuerant, discordia domi ex agrarijs legibus fuit. Sp. Mecilius, & Metelius Tri. ple. autores, recens patribus certamen inuicere rogatione promulgata, ut quicquid agrorum ubiq; esset quaesitum, id populo diuideretur. quam legem si plebs sciuisset, omnes nobilium fortunæ in publicum redigebantur. Caterum sex tribunorum intercessione, quos Senatus Appij Claudij senatorum natu minimi monitu subornatos, tribunatijs actionibus obiecit (erat ille legum latoris Appij nepos) qui domestico consilio in curiam delato, autor fuit ut ceteri tribuni blandè à principibus patrū appellati, rem sua intercessione discusserint. factati

Ab ur. con. Iactati sunt proinde Tribuni in concione populi, ab autoribus legis, plebisq; proditores appellati, & nobilium satellites: truciq; oratione inuerti, actionem deponere. Olym. Post. re. exa.

340 P. Cornelius Cossus, G. Val. Potitus, Q. Cincinnatus, Gneus Martius, 4 96
& M. Fabius Vibulanus.

Habuisse hic annus, teste Liuius in quarto, ardua bella, nisi Tyberis inundatio (qui super ripas effusus, cum multa uillarum clade per agros est euagatus) Senatui decernendi eo anno super ripas belli religionem iniecit. Ab Equis excursiones in Labicanum agrum factæ, & oppidum nouis colonis ademptum. Frustra fuit deinde tentatum à L. Decio Trib. pleb. de colonia Volarum fienda, quum eam amisissent una leuiq; pugna. Tum iterum designati tribuni con. pot. quatuor,

341 Gn. Cornelius Cossus, L. Val. Potitus, Q. Fabius Vibulanus iterum, xcii 97
& M. Posthumius Regillensis.

Ex his tribunis Posthumius exercitum contra Equos duxit: qui cum ui Volas urbem irrupisset, primo conatu prædam multitudini permisit. Capto oppido, mentem mutauit: ac ne quid à uictore exercitu tangeretur, certamine in suos uerso, pertinaciter obstitit. Inde animi militum ab eo alienati duce, cum in urbem accersitus ad tribunitias discordias de lege agraria coerendas, in concione tanquam uecors malum militibus suis minaretur, orto & in castris maiore certamine, cum in tumultu licitor missus uiolaretur, & Quæstor uiolaretur: Posthumius accurrens, ad supplicium milites rapturus: sed militaris indignatio eò processit, ut ducem suum Posthumium lapidibus obruerent. Florus hanc seditionem libro primo, tit. uigesimo secundo paucis designat: Et inde est, quod exercitus Posthumium imperatorem, inficiantem quas promiserat prædas, facta in castris seditione lapidauit. Decernentibus autem tribunis quæstionem de morte collegæ, & aduersantibus Trib. pleb. nouum inter ordines de comitijs ortum est certamen: quo factum, ut res ad interregnum redierit, obtinuerunt tamen patres, ut Coss. eo anno fierent, creatiq; sunt,

Cossus.

Medulinus.

342 A. CORNELIUS, & L. FURIUS. 2 98

His Coss. ut Liuius in quarto testatur, Posthumianæ cædis quæstio uolente plebe Coss. permissa: estq; paucorum supplicio, qui sibi mortem cõsciuerent, res transacta. Licet ægerrimè plebs ferret, quod sanctiones commoda plebis spectantes, tam diu irritæ essent: sed quæ sanguinem & supplicium concernerent, magnam uim haberent. Furius hoc anno etiam legiones in Hernicos duxit: hosteq; non reperto, Ferentinum, ubi Volsci esse dicebantur, progressus, oppidum priore nocte destitutum, sine certamine occupat. Ager Hernicis datus est.

Petilius.

343 Q. FABIVS AMBVSTVS, & G. FURIUS. 3 99

Scribit Liuius in quarto, annum hunc modestia tribunorum quietum, excepisse L. Icilium: qui Tribunus plebis, gentile negocium aggressus, agrarijs actionibus coeperat urbanum ocium uexare, quum pestilentia magis minax quàm perniciofa ciuitatem inuasit. Tum uerò animis ciuium eo metu à foro ad se & suos curandos auersis, tribunitia uis sua sponte paulatim remisit: minusq; pestē damnosam fuisse, quàm seditio futura fuerit, credunt. Defuncta ciuitate plurimorū morbis, per paucis funeribus, pestilentē annum inopia frugū, neglecto cultu (ut plerunq; fit) agrorū accepit.

344 P. ATRATINVS, & C. NAVTIVS RVTILIVS. 4 100

Hos Coss. Liuius sic nominat: sed pro P. Atratino Calsiodorus ponit M. Papyrium, si codex est sincerus, & in Coss. Pauli Orosij, siue cuiuscunq; fuerit illud opusculum,

©lym. Post re.
exa.

culum, inuenio hoc loco Mugilanum (quod Papyrij cognomen erat) & Rutilium. Est igitur uidendū, si Liuianus codex sit emaculatus. Cæterum ijs Coss. fames quàm pestilentia tristior erat. Misi circa omnes populos legati, qui publicè frumentū coemerent. Nullibi frumentatio infestior Romanis fuit, quàm apud Samnites, qui tum Capuam & Cumaſ tenebant. Ab ijs Romani prohibiti commercio, Siculamq; frumentationem sequuti, consuetam urbi annonam restituerunt. Nihil igitur eo biennio intestini externi ue incommodi fuit. At ubi hæ sollicitudines discessere, omnia quibus turbari solita est ciuitas, domi discordia, foris bellum exortum est: ut mox sequentibus Coss. & trib. mi. patebit.

XCIII 101

M. AEMILIUS, & P. VAL. POTITVS.

Martium Amylium uocat Liuius alterū Consulem: Cassiodorus Marcum, & alterum C. Valerium. In altero Consulium codice scribit, Mamertino & Volusio Coss. ut nihil præteream, quod usui fore credam. Sed his Coss. ut in quarto Liuius scribit, Equi in armis esse nunciabantur, multis Volsci nominis priuatim suppetias ferentibus. Et iam in Hernicum Latinumq; agrum descenderant, quum Valerium Consulem, delectum habentem, Martius Menenius Trib. pleb. agrariæ legis lator, impedire est adortus. Ex iunioribus nemo citatus respōdebat, tribunatio auxilio fretus: quū repente afferret, Caruentanam arcem ab hoste occupatam. ea res Menenio inuidiæ fuit. Et tribuni, qui in gratiam patrum sua sponte erant intercessuri, audaciores facti, Menenio obuiam iuere. Cum igitur paucis appellantis tribunū, collum torisset Consul, cæteri sacramento dixere. Ductus itaque est exercitus continuo ad hostem, qui sub primum Consulis accessum loco decessit: quicquid ibi prædæ est quæsitum, Valerius rebus uenditis, Quæstores iussit arario inferre, prædicans participem prædæ fore exercitum, cum militiam non abnuisset. Quo facto iratum militem, iratione reddidit. Cum ergo ouans urbem intraret, iocularibus carminibus, non ducem, sed Menenium tribunum passim celebrare. Ea re instructi patres, ueriti ne si tribuni con. pot. in sequentem annum crearent, Menenius locum obtineret, pro magno negotio habuerunt Consularia comitia decernere: quibus creati sunt Consules,

2 102

Cossus. Medullinus.
CN. CORNELIUS, & L. FVRIVS II.

His Coss. teste Liuius in quarto, plebs tanta ira exarsit in patres, ut cum quatuor creandi forent quæstores, tres crearet plebeios: Quintium Syluium, P. Elium, & P. Pipium: patricium unum, Claudium Fabium Ambustum. Eo successu Tribb. plebis erecti, magnum Coss. & Senatui intendebant negotium, summa ope annixi, ut in sequentem annum Tribunitia comitia haberentur. Nemini dubium erat, plebem præsentem certamine irritatam, maiorem tribunorum partem sui corporis relaturam. et ratq; plebis causa tribunorū uolentia superior. Cum subito nunciij affuere, Volscos & Equos prædatum extra fines exiisse in agrum Latinum, Hernicumq; ac Caruentanam arcem cæso præsidio iterum occupasse. Tribuni ferocius coorti, omnem spem habendi delectus Coss. adimūt, nisi prius Senatusconsultū fieret, uti tribuni con. pot. in sequentem annum crearent: quod ipsum ea est conditione concessum, ut nemini eorum qui tum Tribb. pleb. essent (Icilios nimirum denotante Senatu) proximis comitijs liceret petere. Senatusconsulto in eam sententiam facto, Coss. delectu habito, ad bellum ambo sunt profecti. An alter Romæ ad habenda comitia substiterit, incertum est autoribus. Certum uerò, post multos conatus, hostem ex Carmentana arce deici nequiuisset, atq; re infecta inde exercitum abductum: receptam tamen Verruginem, populationesq; in Equis & Volscis factas, multumq; prædæ ex hoste Romam abactum. Romæ interim contra omnium expectationem, patricij omnes creati sunt Tribuni mi. con. pot. tres,

3 103

Cn. Iulius Tullus, Cn. Cornelius Cossus, G. Seruilius Hala.

C V S P I N I A

CVSPINIANVS LECTORI.

Præfari mihi hoc loco perneceſſe eſt, ut inuidis, priuſquam dentes aciant in me, tranquille respondeam. Si qui enim poſt meum Stabium, & me, inuenerint Caſſiodori Coſs. cum illic non inuenient, quos & antea & nunc deinceps ſubiungam tribunos mil. con. pot. Ecce, clamabunt, attulit hic Tribunos, & Coſs. commiſcuit, quos conſultò forte Caſſiodorus præteriuit, ut alienum laborem oſtèraret fruſtra, & auctorem confunderet: ſatis erat, ut inferius Caſſiodorus annotat, ſignificafſe quot annis Romani habuiſſent Tribunos, & Conſules tantum Caſſiodori enarraſſe. Fateor ingenuè, diu me ſubdubiſſe, & anxietate quadam animi quoq; fuiſſe perturbatum, an tot intermitterem Tribunos, & pergerem Coſs. recensere: an ut cœperam, ordine ſingula explicarem. Peruicit tandem, & hæc animo meo inſedit ſententia, ut licet Tribunos Caſſiodorus obmiſiſſet, ego tamen ſeruata ſingulorum ſerie annotarem: tum ut anni Romanæ urbis colligerentur uerè, tum etiam, quia hi Conſularem habuere poteſtatem, perinde ac ſi ſub Coſs. res geſtæ forent, ſingula erant conſcribenda. Accessit demum ea ratio, quòd in uetuiſſimo illo opuſculo incerti autoris (licet aliqui Oroſio illud tribuant, quod habeo in manibus, in quo Coſs. nomina ponuntur) ea parte annoꝝ, ubi fuerunt tribuni, ſemper duo ex ijs nominati ſunt loco Conſulum: ad eò ut lectorem fallat, niſi oculatus fuerit, ſi Coſs. omnes in eo extitiſſe putabit. Ob has igitur cauſas, nunc huius etiam ueſtigijs innixus, tribb. nomina ex Liuiò conſignabo: & quicquid ſub ijs geſtum eſt, paucis conſcribam. Dabis itaq; ueniam Lector, ſi extra conſilium tuum id fecerim: ac benignè laborem meum interpretaberis, Vale.

Sed redeo ad hiftoriam. Cum præter ſpem, ut dixi, omnes patricij electi eſſent, fremebant tribuni, ac fraude id patrum prædicabant factum, ne plebeij locum tenuiſſent ullum: utpote qui operam dediſſent, ut ſordidiſſimi dignioribus admixti peterent: quorum tædio, fraudis ignara, in patricios ſua inclinaiſſet ſuffragia. Tum nunciabantur Volſci & Equi in armis eſſe, longe q; maiore apparatu, quam ſuperioribus annis, bellū moliri: ſiue Verrugine priore anno in Volſcis amiſſa irritati, ſiue ſucceſſu Caruentanæ arcis retentæ. Placuit tum Senatui, in tanta rerum formidine Dictatorem dici. Quod cum recuſaſſent Iulius & Cornelius, poſt longas altercationes, quas apud Liuium in quarto leges, Seruilius P. Cornelium tandem Dictatorem dixit: à quo & ipſe magiſter Equitum eſt creatus, ac ſimul ad bellum proſecti ſunt. Vnoq; atq; eo faſtidi prælio hoſtibus ad Antium caſis, quò omnes duarum gentium coiuerant: minor quidem certamine quam ab initio fuerat perſuaſum, uictoriam ſunt adepti. Volſcus inde ager ferro & igni uaiſtatus, expugnatumq; oppidum ad lacum Fucinum, in eoq; tria milia hominum capta. Dictator Volſcis intra mœnia compulſis, felicitate maiore quam gloria in urbem reuerſus, ſe magiſtratu abdicauit. Tribb. mil. mentione nulla comitiõrum conſularium habita, ob iram creati Dictatoris, tribunorum miſſum comitiã edixerunt: creatiq; omnes ſunt patricij, iam honore functi, quatuor:

L. Furius Medulinus, Cn. Valerius Potitus, Gn. Fabius Vibulanus, 4 104
G. Seruilius Hala.

Fuerunt hoc anno plebeij eadem arte, qua prius, excluſi. Seruilius autem continua to honore reſectus, tum ob alias uirtutes, tum ob recentem fauorem unica moderatione partum. Verùm hoc anno quia induciæ cum Veientibus exierant, ad res de more repetendas fœciales ex urbe Veios miſſi ſunt, rogantibusq; Veientanis, ne res repetitas uellent, tantisperq; omne ius belli à ſe abſtinerent, donec res Veientium, quæ inſteſtina ſeditione parum quietæ eſſent, componerentur: paſſi ſunt patres id à ſe impetrari. Tantum abſuit, ut ex alieno incommodo tunc ab Romanis occaſio ulla peteretur. Eſtq; per id temporis præſidium Verrugineum à Volſcis caſum. Cuius id culpa ſit factum, Liuius in quarto explicat. Sequens uerò annus habuit hos tribunos mil. conſulari pot. quatuor:

P. & Gn. Cornelium Cosum, Fabium Ambustum, & L. Valerium Potitum.

His tribunis, missi sunt legati ab urbe Veios, res de more repetitum. Sed à Veientibus facessere, finibusque statim excedere iussi sunt: nisi eorum exemplo, qui sub Tolumnio fuissent rege cæsi, uelint & ipsi pœnas dare. Tulere superbum Veientum responsum patres perinde ægrè, ut debuerunt: confestimque decernunt, ut Tribuni militum ad populum referant de bello Veientibus inferendo. Grauabatur iuuentus, multiplici bello uno tempore implicari: cum nondum cum Equis & Volscis debellatum esset. Indignationem multitudinis Tribb. multipliciter auxere, ut Liviùs docet. Trib. igitur militum in Volscum agrum exercitum ducere annexi sunt. Gn. Cornelius Romanæ relicti. Tripertito igitur exercitu Tribb. profecti, ad deuastandos hostium fines: Valerius Antiatem agrum populatus, Ecetrâ Cornelius, Fabius Anxur (Tarracina est id oppidum inde nominatum, urbs Latij prona in paludes) cœpit oppugnare: & capta urbe, duo milia & quingenti uiui capti sunt. Superuenientibus, deinde duobus alijs exercitibus, oppidum ueteri fortuna opulentum, tres exercitus diripere. Quæ res plebem cum patribus conciliauit: ibique auditum, quod maximè fuit militari arati acceptum, fore deinceps ut stipendium miles ex publico acciperet, quum de suo quisque ad id tempus militari functus esset munere. Nihil unquam tanto gaudio est à multitudine exceptum. Hoc cum ægerrimè trib. pl. ferrent, ut plebem auerteret, multa in patres iactabant opprobria: ex alieno id patres militibus largituros, ex tributo populi scilicet. Cæterum pendendi tributis initio à patribus factio, pro se quisque enixi, æs graue ex censu in medium contulerunt, plaustris ad ararium conuehentes. adhuc enim argenti signati usus nullus erat apud Romanos. Quod ubi multitudo cõspexit, omnis tribb. pl. irritus erat conatus. et lege perlata de indicendo Veientibus bello, exercitum magna ex parte uoluntarium noui tribuni Veios duxere.

- 2 106 T. Quintius Capitolinus, Q. Quintius Cincinnatus, Gn. Tullius Iulius
II. A. Manlius, L. Furius Medulinus III, M. Aemilius Mamercus.

Sub ijs Tribunis Veij obsideri cœpti. Sub cuius initium obsidionis, cum Etrusco rum consilium ad fanum Volumniæ habitum esset, parum constitit, bello ne publico gentis uniuersæ tuendi Veientes essent. Ea oppugnatio sequenti anno segnior fuit, exercitu ad Volscum bellum inde auerso. Tribunos Cõsulares is annus habuit sex:

- 3 107 C. Valerium Potitum III. M. Sergium Fidenatem, P. Cornelium Ma-
Iuginesem, Gn. Cornelium Cosum, C. Fabium Ambustum, Sp. Nautium Rutilium iterum.

Scribit Liviùs in fine quarti, horum ductu & auspicio inter Ecetrâ & Ferentinum prosperè in Volscos Romanum exercitum dimicasse. Inde Artenam Volscorum urbem oppugnari cœptam. unde hostes eruptione facta, prælio uicti, quum in urbem compellerentur, secum Romanos mixto agmine intra muros traxere. Fuit militibus captum oppidum prædæ. Arx, quò se plurimi receperant, aliquot dies circumfessa, serui cuiusdam prodicione capta est. proditori præter libertatem, duarum familiarum bona in præmium data: ipse Seruius Romanus uocitatus. Duces oppido & arce dirutis, omnium armorum impetum in Veios uerterunt. Octo dein creati tribb. mil. con. pot.

- 4 108 M. Aemilius Mamercus II, L. Valerius Potitus III. Ap. Claudius
Crasus, M. Quintilius Varus, M. Iulius Rullus, M. Posthumius, M. Furius Camillus, M. Posthumius Albinus.

Ab ur.
con. Tanta ira odioque Romani, pace alibi parta, Veios perpeti obsidione adorti sunt, quum antea semel atque iterum esset intermissa. ut igitur omnia domi forisque commo-
dius fierent, octo hos Tribunos (quod nunquam alias factum) creauerunt. Sed penes Furium Camillum, omnis Veientanæ urbis captæ, laus postea fuit. Verum, ut Livi-
copiose scribit lib. quinto, cum forent Veientes obsessi, sublato ex urbe sua ueteri ma-
gistratu, regem sibi creauerunt. Qua re cæteros Ethruriæ populos adeo offenderunt,
ut undique eis auxilia ob id solummodo fuerint negata. Interim Romani res suas auxerunt,
hybernaculaque tum primum sibi milites struxere, sub pellibusque hyemis spacio durare statuerunt. De qua re cum grauissimæ essent tri. pl. querelæ, Appius Claudi-
us, qui in urbe relictus à collegis fuerat, oratione luculentissima atque artificiosissima, ita trib. querelas confudit, ac seditiones compescuit, ut uniuersa multitudo non mo-
do pertinacius ad obsidionem inflammaretur, sed etiam Equestris ordo curiam in-
gressus, se suis equis stipendia facturum professus sit. Quod studium plebs sequuta, pedestrem operam & ipsa ad bellum gratuitam pollicetur: affirmantes, si Veios du-
ci sint, fore ut non prius inde abscederent, quam urbs ipsa caperetur. Tanta ad hoc recens Equitum & plebis studium senatui & patribus orta est lætitia, ut non per ali-
quem unum agendas esse multitudini gratias consueuerint: sed pro se quisque uoce ma-
nibusque significabant, felicem urbem, inuictamque, & æternam præsentis concordia futuram. Laudatis igitur ordinibus ex senatus decreto, placebat peditibus stipendia
procedere, & Equitibus certam pecuniam assignari. Quo contigit, ut tum primum Equites publicum merere cœperint stipendium. Voluntarius deinde exercitus con-
scriptus, Veiosque perductus est: qui non solummodo opera, quæ interrupta erant, reparauit, sed recentia etiam alia incredibili celeritate constituit. Habuit sequens an-
nus tribunos militares hos,

C. Seruilius Halam III, Q. Seruilius, P. Verginius, Q. Sulpitium, XCV 109
353 A. Manlius II, & M. Sergium II.

His Tribunis, ut in quinto Livi recenset, cum tota ciuitas Veientano bello in-
cumberet, præsidium quod Anxuri erat, quum negligentius urbem a seruari, à Vol-
scis est oppressum: urbsque Romanis pulsis, ab hoste recepta, proditis portarum custo-
dibus. Nec Veijs interim melius res gesta, Romanis ducibus in administranda re-
publica discordibus. Nouum à Capenatibus & Phaliscis superuenit bellum. hi duo enim Ethruriæ populi, cum post Veios essent periculo proximi, uictis copijs in eam
partem qua M. Sergius curabat, ex improviso impetum fecere: intulit inopinatus illo-
rum accessus terrorem Romanis ingentem, totam Ethruriam adesse ratis. eademque
opinio Veientes ex urbe exciuit, unde ancipiti prælio castra Ro. oppugnabantur.
Nec Verginius quo in discrimine res essent ignorabat, in cuius castra trepidissime il-
latum erat, aliquot iam castella ab hostibus oppugnata, Sergiumque teneri duplici præ-
lio: hinc Veientes, hinc Capenates atque Phaliscos sibi arma moueri. Laborabant pri-
uato odio duces. nam Verginius se misurum ad collegam copias affirmauit, si auxi-
lio indigeret, rogareturque. Sergius uinci ab hoste maluit, quam inuisum ciuem uince-
re. Dum igitur neque hic auxilio ire curat, neque ille ut eatur postulat, magna pars militum
in medio cæsa est: alij in maiora castra fuga delati: Sergius cum altera manu Romam
contredit. Ibi in senatu (nam & Verginius Romam accersitus est) inter se duces alter-
cati, culpam acceptæ cladis uterque in alterum reiciebant, incessabantque se mutuo: do-
nec patrum autoritate ipsi & collegæ se magistratu ante tempus solitum abdicarunt.
Nam Kalendis octobribus noui creati tribuni magistratum inibant, cum Idus De-
cembres solennes ad hoc essent.

354 L. Valerius Potitus IIII, M. Furius Camillus II, M. Aemilius Mamer 2 110
cus III, M. Cornelius Cossus II, Cl. Fabius Ambustus, L. Iulius Tullus.

Fuis

Olym. Post re.
cx4.

Fuit hic annus, ut Liuius in quinto testatur, insignis & multiplici bello, & intestina propè seditione actumultu. Nam ad Capenam & Falerios debellatum: & ut Anxur reciperetur, in Volscos itum, quū nihilo segnius interim Veij obsiderentur. Certatum in super domi inter ordines: contraq; Treboniam legem, patrum studijs, qui labefactari legem cupiebant. Claudius Lacerius & M. Acutius à cæteris tribunis cooptati sunt: quum suffragio populi tribunorum numerum ex præscripto legis augeri oportuisset. P. Curiatius, M. Metilius, & M. Minutius, qui eos in gratiam patrum inuicta plebe cooptauerant, quum multo odio apud multitudinem flagrarent, ut odium à se in patriciorum aliquem auerterent, Sergium & Verginium, quorum culpa priore anno erat infeliciter ad Veios pugnatum, in iudiciū arreptos, iratæ plebi obiecerunt. Dein milibus æris ambo damnati sunt. Promulgant ad hæc Tri. pl. agrariam legem, tributumq; conferre prohibent. Gliscebant per hæc domestica discordia: ubi tribuni militum inter se prouincias partiti, alius aliò profecti sunt. M. Aemilius & Q. Fabius Veios sortiti, castellaq; superiore anno missa recipiunt, recepta presidijs firmant: M. Furius Camillus in Phaliscos duxit: Cornelius in Capenatem agrum, ubi cum hostes nusquam occurrissent, vastati sunt agri, uillæ incensæ, prædaq; opulenta utrinq; abacta. Valerius, cui Volsci prouincia euenerant, quum Anxur primo impetu capere non potuisset, fossa & uallo cinxit. Turbare interim omnia Tri. ple. tributū dari uetando: & miles foris stipendium poscebat, nec res procul à seditione aberat. Præterea tri. ple. hortabantur multitudinem, ut honores non Sergijs & Verginjs, ignauissimis hominibus, demandarēt, sed uiris potius sui corporis. Quam multos crederent è plebe esse, qui utilius reipublicæ admoueri possent, quam quiuis patriciorum, qui nihil secum præter superbiam in prouinciam ferrent? Quibus suasionibus adeò commota plebs est, ut proximis comitijs unum è plebe tribunum, cæteros patricios creauerit. Latè Liuius utriusq; ordinis discordias, & duorum tribunorum damnationem, in quinto prosequitur.

3 111 P. Licinius Caluus, P. Manlius, P. Titinius, P. Melius, L. Furius Medullinus, L. Popilius Volscus.

P. Licinius plebeius erat, nullis antè honoribus usus, ætate tamen grauis. sed unde cunctq; gratiam meruerit, plebs mirabatur se tantam rem obtinuisse: in causaq; fuit, ut de tributo, quod antè conferri uetuerant trib. pl. remiserint: collatum obedienter, missumq; ad exercitum est. Anxur interim receptum est: fuitq; annus ille insignis gelida & niuosa hyeme: adeò ut uiæ clausæ, & Tyberis innauigabilis factus sit. Licinius ita moderatè tribunatum gessit, strenueq; Remp. administrauit, ut sequenti anno præter patricium Veturium, cæteri plebeij Tribuni creati sint:

4 112 M. Veturius, L. Titinius, P. Menenius, G. Genutius, L. Racilius.

Sed in alio exemplari inuenio sic nominatos, error enim subest:

M. Veturius, M. Pomponius, Gn. Duillus, P. Volero, Gn. Genutius, & L. Attilius.

In opusculo incerti auctoris de Consulibus, scribuntur hoc anno Augurinus & Longus. Hyemem tristē ex intemperie cœli, æstas subsequuta est hoc anno (ut Liuius in quinto narrat) ex mutatione temporum grauis ac pestilens. Atq; adeò ad uim morbi auertendam Sibyllini libri à Duumuiris sunt aditi: quorum iussu lectisternia tum primum Romæ facta tribus lectis, quam opulentissimo potuerunt apparatu, stratis: Apollini & Latonæ uno, altero Dianæ & Herculi, tertio Mercurio & Neptuno. hos enim tum dæmones cæca uetustas pro dijs stultissimè uenerabatur. Interea uerò ad Veios, aduersus Phaliscos & Capenates & Veientes, qui ut antea in castra erumpere sunt ausi, magna hostium cæde est feliciter dimicatum. Terrifico illi accessu castra oppugnare aggressi, adduxissent haud dubiè rem Romanam, ea parte qua impetum fecerant, in aliquod discrimen: nisi Sergij & Verginij damnatio, documento

tribunus fuisset, suis maturè subueniendi. Adductis itaq; ad hostem legionibus, quæ plurimum periculi erat, cum multa strage & cæde à Romano uallo reiecerunt. Perierunt Capenatium multi circa castrorum munitiones: sed multo plures, qui in Romanos populatores inciderunt. Veientes & ipsi pro portis, cum in urbem compellerentur, nihilo minore sunt strage affecti. Hæc foris eo anno sunt acta. Romæ interim iniquo ferebat animo nobilitas, summum imperium non modò cum plebe uulgatum, sed proximo biennio propemodum ademptum: itaq; cum honoratissimo quoq; sui ordinis egere, ut proximis comitijs peterent. quo contigit, ut tantorum nominum prætereundi uerecundia, patricios omnes plebs crearet.

357 L. Valerius Potitus, Q. Valerius Max. M. Furius Camillus III. L. Furius Medulinus III. Q. Seruilius Fidenas II. & Q. Sulpitius Camerinus II. xcvi 113

His tribunis, ut Liuius in quinto scribit, ad Veios nihil admodum memorabile actum est, tota uis in populationibus fuit: maximè prædæ abactæ ex Capenate agro, & Phalisco. Sed multa interim prodigia facta dicebantur. omnium uerò præcipue fuit religioni, miraculoq; ciuitati, quòd lacus in Albano nemore, nullis cœlestibus aquis auctus, repētè in altitudinem increuit insolitam. Missi confestim Delphos, Consul Licinius, Valerius Potitus, & Fabius Ambustus, sciscitatum ab oraculo, quid ea res portenderet. Dum in Græciam nauigant, priorum est fatorum interpretres oblati Romanis, senex quidam, Veiens, qui inter stationarios milites, dum (ut fit) cauillarentur, & mutuo se conuicio inceperent: Tum inquit fore ut Romani Veijs potirentur, cum Albani lacus aqua corruaretur. Id uelut temerè iactatum, milites primò spernebant: mox ubi res inter plures celebrata est, cupido animos incepsit sciscitandi, ecquis senex ille esset, qui eas de Albano lacu effunderet ambages? Cognitus esse augur, à milite quodam, dum secretius colloquium petit, raptus, & in castra perlatus, dehinc Romam: futurum prædixit, ut Romani de Veientibus uictoria potirentur, si ritè aquam de lacu Albano emitterent. Latè patres id audiuerunt: quæ tamen deriuatio adhibenda esset, ut ritè facta uideretur, oratorum ex Delphis reditum expectabant: qui anno circumacto redierunt. Meminit huius Val. Max. li. primo, de Prodigijs.

358 L. Julius Tullus, P. Furius Medulinus IIII. L. Sergius Fidenas, Aurelius Posthumius Regillensis, P. Cornelius Maluginensis, A. Manilius. 2 114

Hi sex Trib. militares con. pot. creati sunt, ut Liuius in quinto attestatur, præsertim quam à Delphis oratores redirent, Albani uel prodigij piacula inuenirentur. Quo anno Tarquinienses noui hostes repētè facti sunt, occasionem unam sequuti, quòd Romanos multiplici bello occupatos cernerent, Romanum agrum prædabundi irrumpunt. Nec illis res impunè cecidit. quoniam L. Julius & Aurelius Posthumius, eos præda onustos, cum uoluntariorum manu (delectus enim trib. pl. impediens haberi non potuit) per Ceretanum agrum obliquis tramitibus abeuntes adorti, præda exuerunt, subitoq; terrore dissipatos passim obtruncarunt. Sub id tempus sunt legati ex Græcia reuersi, oraculum Delphicum de emittendo lacu Albano per agros irrigando ferentes: quod Pythium carmen apud Liuium lege. Id cum concordasset cum ijs quæ Veiens aruspex prius dixisset, maior religio accessit. Cornelius & Posthumius tribuni Albanum prodigium curare sunt iussi. Mox ut auspicia de integro repeterentur, & quia sacrificia in Albano monte parū ritè facta à magistratibus constabat, Tribunis eius anni sese abdicare iussis, interregnum est initum. Postmodò P. Licinius Caluus prærogatiua trib. con. pot. creatur, is ætatem senilem causatus, quòd corporis uires iam effœtæ essent, à populo petijt, ut id beneficium in filium, à se militari disciplina institutum, conferretur. Quod ubi datum est, relecti omnes ex eo collegio,

P. Menenius

P. Menenius, Gn. Genutius, L. Racilius, L. Titinius, P. Lucinius

junior.

3 115

Horum Titinius & Genutius in Phaliscos & Capenates missi, in hostium insidias præcipitarunt. Genutius honesta morte ante signa occubuit, Titinius collectis in editum collem ex præsentis trepidatione militibus, aciem restituit: sed confluere cum hoste non est ausus. Nuncius acceptæ cladis Veios in castra perlatus, tantum terrorem intulit (rumor enim erat, Romanis ducibus cum exercitu cæsis, Phaliscos & Capenates ad oppugnanda castra contendere) ut uix miles in castris ducum sit imperio retentus. Sed maior omnino metus ciuitatem inuasit, cum super acceptam cladem castra oppugnari dicerentur. Iam ludi Latinæque feriæ iuxta oraculum erant instauratæ, & aqua ex Albano lacu ritè emissa. Instabat iam fatale Veijs excidium. Urbs igitur ad consuetum malorum remedium uersa, M. Furium Camillum Dictatorem creauit: is P. Cornelium Scipionem magistrum equitum dixit. Nouo hoc duce urbs nouam speciem mutati animi ac fortunæ attulit: nam habito delectu, cui etiam Hernici latiniq; accesserant, uotaq; Matutæ matri æde, si res prosperè eueniant, ad bellum Dictator profectus, cum Phaliscis & Capenatibus in Nepesino agro signa contulit, & hostes acie uictos castris exiit. Post eam uictoriam exercitum Veios admouit, munitio- nibusq; firmatis, ac excursionibus inhibitis, cuniculos in hostium arcem effodit. De- hinc Apollinem precatus, lunoni ædem uouit, decimamq; prædæ Apollini promisit. Dehinc urbem adortus, oppidanis muro deiectis, & per cuniculos emisso armato milite, ciuitatem iniecto igne ad terrorem cepit. Tetra ciuium est edita cædes: fuisse- setq; maior, nisi Camillus parci inermibus iussisset. Præda militibus concessa secun- dum Senatusconsultum, quod Licinius sua sententia impetrauit: ut qui Veientanæ prædæ uellent participes fieri, in castra ad Dictatorem irent. Sic Ethruriæ urbs nobilis- sima Veij, in hunc modum capti sunt, decennio post quam à Romanis oppugnari ce- perant. Quatriduo Romæ circa sacras ædes supplicatum est præ gaudio. Camillus qua- tuor equis albis, quod imperatorum nulli antè contigerat, uectus, urbem triumphans in- gressus est. Florus hanc historiam more suo paucissimis uerbis complectitur lib. pri- mo, titulo duodecimo. Sed de Camillo, quoniam Plutarchus abundè in sua uita sin- gula digessit, superuacuum est omnia quæ & Liuius scribit lib. quinto, huc afferre. Vi- de Plinium iuniorem de uiris illustribus, titulo uigesimo tertio. De decima Pythio- missa, Valerius Max. lib. quinto, de Pietate erga parentes. Orosius in fine libri uicesi- mi primi (sed error numeros occupauit) Anno, inquit, trecentesimo quinquagesimo- quinto, obsidio Veiorum decem continuis annis obsessores magis quam obsessos de- traxit. Nam Romani repentinis sæpe hostium eruptionibus comminuti, præterea in- hybernis bella fortiti, hyemare sub pellibus, postremum famem ac frigus in conspe- ctu hostium perpeti coacti sunt: urbem nouissimè sine ullo digno Romanæ uirtutis testimonio, cuniculis & clandestina obreptione ceperunt.

4 116

P. Cornelius Cossus, P. Cornelius Scipio, M. Valerius Maximus II. Ceso Fabius Ambustus II. L. Furius Medullinus V. Q. Seruilius III.

Veijs captis, pax est Volscis & Equis petentibus data, magis ut ciuitas longo de- fessa bello aliquando quiesceret, quam quòd perpetui Romani nominis hostes ita meriti essent. Camillusq; iam fauorem multitudinis amiserat, quòd decimam Veien- tanæ prædæ, quam pro uictoria Apollini uouerat, exigendi autor fuit, cum hi Trib. iam essent con. pot. creati: qui fortiti inter se prouincias, Capenates Valerius & Ser- uilius sunt adepti, duo Cornelij Phaliscos. Nulli horum in oppugnandis urbibus co- natus extiterunt, sed utriusq; populi est ager populatus. Neq; felix fuit arbor usquam, quæ non uiolata fuerit à Romanis. Quæ clades adeò Capenates fregit, ut pro amplis- simo sint munere pacè complexi, quæ petentibus data est. Reliqui erant hostes Phali- sci. Interim Romæ multiplex seditio. Cœptum enim agitari, ut colonia ex patribus & plebe Veios mitteretur. T. Sicinius tri. pl. eius rogationis ad populum ferendæ autor fuit. Patres uerò summa uir resistebant, asserentes, uix unam ciuitatem à perpetua dif- cordia

cordia vindicari posse: quid si duo uelut populi, duæq; urbes locis & mœnibus inter se distantes fierent? Sæuiebat & propter hæc, & propter decimas exoluendas, multitudo: ad quam inuidiam eximendam Pontifices, Camillo iussu patrum adhibito, omnem Veientanam prædam cum muris & agro æstimarunt, quanti scilicet incolumes adhuc Veij æstimari potuissent. Tantum que est pecuniarum ex publico depromptum, ut decimam rerum omnium partem exæquaret. Accessit noua cura, unde tantum auri ex ea pecunia pararetur, ut satis esset, ad domum Apollini conflandam. Matronæ sua sponte, quicquid auri in ornatum habuere, ad sacri muneris usum in medium contulere: pro qua opportuna munificentia est eis datum, ut plaustro ad sacra ludosq; ueherentur. Festis uerò diebus ac profestis, carpento alioqui uti possent, pecuniæ nihilo secius pro auro singulis datæ. Plutarchus in Camillo, non carpenti usum, sed ut in funere mulieres laudarentur, datum scribit, quum ad id tempus honor ille uiris tantum esset solitus dari. Aureus crater conflatus est, qui Delphos portaretur. Sequenti anno hi Tribuni mil. con. pot. fuerunt,

361 M. Furius Camillus IIII. L. Furius Medullinus VI. C. Aemilius, Valerius Publicola, Sp. Posthumius, P. Cornelius II.

Principio anni, teste Liuius in quinto, tribuni plebis nihil mouerunt, donec Camillus in Phaliscos proficisceretur, quem aduersarium metuerant: sed differendo deinde res elanguit. Ad cuius aduentum Phalisci, locorum asperitate freti, milie passus ab urbe castra locant. Camillus castris multa nocte motis, duce regionum peritissimo usus, prima luce loco aliquanto superiore sese hostibus ostendit. Quæ res inopinata pauorem tantum iniecit hostibus, ut cum magna iactura in urbem redierint. Romanus hostium castris potitus, prædam omnem in publicum redegit. Phalisci inde obsessi sunt. Sed quum ludimagister, Phaliscorum liberos, ueteri Græcorum instituto ante urbem de more suo educere solitus, longius eos abduxisset, inq; castra Romana Camillo obtulisset: Camillus denudatum, manibusq; à tergo reuinctis, pueris in urbem reducendum tradidit: additæ & uirgæ, quibus proditorem uerberantes domum agerent. Quo spectaculo subito Phalisci ad deditiōem animos inclinant. Legati primò ad Camillum, dehinc ad urbem missi, qui se suaq; dedant. Camillus imperata pecunia in stipendiū eius anni deditis, triumphans Romam reuersus est, maiore uirtutis admiratione, quàm cum de Veijs triumphauit. Signat hanc historiam Florus libro primo, titulo duodecimo: Copiose Plutarchus in Camillo: Valerius Max. libro sexto, capite de Iustitia: iunior Plinius titulo uigesimo tertio.

Mutuauit id quoque Claudianus in Gildonem: — Ductosq; Camillus Trans murum pueros obsessæ reddidit urbi. & cæteri passim.

Eodem anno & legati Romanorum, qui aureum craterem Delphos tulerant, à Liparenibus capti, donum amisissent, ni Thimaliteus, qui summum tum magistratum in ea insula gerebat, non modò oblatum reddidisset, sed & naues pro præsidio adiecisset. Qua re effecta est deinceps societas Liparenibus cum Romanis. Meminit & Valerius Maximus libro primo huius rei, capite de Neglecta religione. Eodem item anno Sp. Posthumius & Aemilius tribunus militum dubio euentu cum Equis pugnarunt, mox altero prælio cæsis ac fuscis hostibus: qua uirtute id factum sit, Liuius in quinto latè explicat. Cum igitur sequenti anno plebs autores agrariæ rogationis tribunos refecisset, patres & ipsi in plebis inuidiã, ut Coss. magistratus ipsi ordini infensus ac inuisus crearetur, enixè curauerunt. Atque ita quinto decimo postquam Coss. creati desierant, anno creati sunt, quos item & noster Calsiodorus nunc repetit, qui Tribunos omnes, ut paulo antè notauimus, licet cōsularem habuerint potestatem, obmisit. Vnde & sæpius Consules ab autoribus dicuntur. Valerius Maximus libro sexto, capite de Iustitia: Camillo consule, inquit, Phaliscos circumfidente, magister ludii, &c. Quanquam, ut Plutarchus inquit, Camillus consulatum non attigerit, sexies Tribunus militum, & quinquies Dictator, quater triumpho potitus.

Flavius.

Olym. Post. re.
cxv.

2 118

L. LVCRETIVS, & SERGIVS SVLPITIVS CAMERINVS,

His Coss. ut Livi^{us} in quinto scribit, Lucretius in Equos profectus, qui Viteliam coloniam Romanam in suo agro expugnaverant, hostes praelio congressos egregie superavit. Romae A. Verginius & Q. Pomponius, qui biennio ante fuerant trib. militatae multitudini sunt a Tribb. pleb. obiecti: quia patribus gratificantes, tribuniciae rogationi acius restitissent. Senatu & Coss. frustra opem ferentibus, denis militibus aëris ambo damnati sunt. Huiusmodi victoria Tribuni plebis elati, diem indicunt ferendam legi, coloniae Veios mittendam. Tum Camillo autore, Senatus cum universa nobilitate suis tribulibus mixti, cum lachrymis orare, ne veterem patriam augurio conditam, omnium circa populorum uicttricem, in qua tot templa, tot deorum aërae essent, in qua cineres & umbrae maiorum sepulti, relinqui paterentur: urbem nuper captam, dirutam, deorumque & hominum consensu damnatam sequuti: melius fuisse non capi Veios. Religione & precibus mota plebs, legem antiquavit. Fuit res adeo patribus grata, ut postero die factum sit S. C. ut Veientani agri septena iugera plebi diuiderentur. Nec ut patrum familiae tantum, sed filiorum etiam ratio haberetur: uellentque in eam spem ciues liberos tollere. Eo munere plebe delinita, Consularia comitia habita sunt, creatique Coss.

Potitus.

Capitolinus.

3 119

Q. VALERIVS, & M. MANLIVS.

Horum Coss. meminit Dionysius Halicarnassensis in primo Antiquitatum, ubi disputat, qua Olympiade condita sit urbs Roma, his uerbis: Gallorum inuasionem, per quam capta est Roma, fuisse ferè inter omnes constat, imperante Athenis Pyrgione, anno primo octavae & nonagesimae Olympiadis. Tempus autem ante eam, deductum ad L. Iunium Brutum, & L. Tarquinium Collatinum, primos Romae Coss. post regni dissolutionem, annos coepit centum & uiginti. Ostenditur autem hoc tum ex multis alijs, tum ex monumentis censuarijs uocatis, quae filius a patre suscipit: magnique aestimant hi uiri, ea posteris suis tanquam sacra paterna tradere. Multi uero ex censorijs sunt domibus uiri illustres, qui ea conseruant. In quibus quidem inuenio, anno ante urbem captam, Iustrum secundum a populo Romano factum, cui ascriptum est, sicut & alijs, hoc tempus: Coss. L. Valerio Potito, & T. Mallio Capitolino, post eiectionem regum, anno centesimo decimonono. Ita ut Gallicam inuasionem, quam secundo anno eius Iustri inuenimus, centum & uiginti annis expletis fuisse appareat. Si autem hoc temporis spacium triginta Olympiadum esse inuenitur, confiteri necesse est, qui primi creati sunt Coss. imperante Athenis Isagro, Consulatum inisse anno primo octavae & sexagesimae Olympiadis: & ab eiectione regum ad Romulum relatum tempus, ad ducentos & quadraginta quatuor annos. Capta autem (ut illud super addam) urbs his Coss. non est, ut tradit Cassiodorus: sed biennio post, ut infra clarè patebit. Ideo error hic annotandus est. Caeterum sub his Coss. Livi^o teste, Iudi magni facti sunt, qui fuerant Veientano bello uoti: & aedes Iunonis a Camillo eodem bello uota, magna matronarum frequentia est dedicata. In Algido quoque a Coss. Equi praelio uicti sunt, Valerioque triumphus decretus, qui hostibus terrore percussis diutius cedendo institisset: Manlio, ut ouans ingrederetur urbem, datum. Bellum Volsinensibus & Salepinatibus indictum, quod iunctis exercitibus in Romanum agrum, ciuitate morbo implicita, hostiliter irrupissent. Et M. Cornelius eodem anno in C. Iulij Censoris demortui locum successus est. id, quia eo Iustro Roma postea a Gallis capta est, religioni fuit, ut iam inde in demortui Censoris locum quisquam sufficeretur. Coss. morbo implicitis (fuerat enim nimia siccitate atque insolito aestu annus ille Romanae urbi pestilens) per interregem trib. com. pot. creati: ut si cui eorum incommoda ualetudo fuisset, copia magistratuum Reipublicae esset. Iste est M. Manlius, qui cognomentum Capitolini inde suscepit, a demortuo

Ab ur.
con.
63

senso Capitolio, cum anserum clangore ac strepitu esset ante alios excitus: ut late Liuius tradit. Sed priusquam Tribunos subscribam, uerba quæ hoc loco ponit Cæsiodorus, subiungam: licet non sub ijs Coss. sed sub sequentibus Tribunis gesta, Liuius in quinto scribat.

His Coss. post urbem captam redeuntes Gallos dux Romanus nomine Camillus extinxit. De quibus triumphans, in urbem, quasi & ipse patriæ conditor Romulus, meruit nuncupari. Tunc dignitates mutatae sunt, & in loco Consulum per annos decem & septem Tribuni militares fuerunt. Quibus ob insolentiam remotis, per annos IIII. potestas Consulum Tribunorumque cessauit. Deinde rursus tribus annis, per Tribunos militares est administrata Respublica. Post annos uero uiginti quatuor, reuersa est dignitas Consularis.

Hæc uerba Cæsiodorus ponit, moxque alios Coss. subiungit, obmissis omnibus Tribunis. Cæterum nos, qui ordine prouinciam suscepimus res Romanas annotandi, progrediemur ut ceepimus Tribunos recensere, & quæ sub singulis gesta sunt strietim enarrare. Tum cuiuslibet mediocriter erudito patebit, si uerba Cæsiodori de numeris annorum (quibus nihil est difficilius, ob deprauatos codices) constare possint: quod inferius clarius intelliges. Sed nunc Tribunos ponemus, qui post Coss. creati calendis Quintilibus magistratum acceperunt. fuerunt autem sex,

364 L. Lucretius, Ser. Sulpitius, M. Aemilius, L. Furius Medullinus VII. 4 120
Agrippa Furius, Claudius Aemilius II.

Ex his Tribunis Lucretius & Cl. Aemilius Volsinensem prouinciam sortiti sunt. At Salpinates Agrippæ & Sulpitio euenere. Cum Volsinensibus leui prælio debellatum, ad octo millia hostium a Romano equitatu interclusa, abiectis armis deditio nem fecere. Romana deinceps arma per Volsinensem agrum liberè euagata, quoad hostibus multiplici clade affectis, pacem suppliciter perentibus, in uiginti annos sunt induciæ datae, his conditionibus, ut rebus Romano populo redditis, stipendium militibus anni illius exhiberent. Salpinates ab initio se intra moenia tenuerunt, territi Volsinensium clade: foedatus eorum ager. Nihil præterea in ea prouincia dignum memoria fieri cõtiguit, hæc eo anno foris gesta. Romæ M. Ceditius, homo plebeius, Tribunis renunciauit, se noua uia silentio noctis uocem humana clariorem audiuisse, quæ iuberet magistratibus nunciari, Gallos aduentare. Sed ludibrio est habitus, cum Galli adhuc Romanis ignoti essent. Verum ingruentibus fati, postea non solummodo non credita res est, sed Camillus, quem pop. Rom. imminente tempestatu totò obijcere potuisset, a L. Apuleio Tribuno plebis ob Veientanam prædam (ditebatur enim æneas portas domi habere, quas inde cõpilasset) in iudicium arreptus, quum nihil præsidij in ciuibus esse cerneret, ultrò in exilium abiit. Sed absens quindecim milibus grauis æris est damnatus. Nec ita multo post, cum Galli Clusium obsedissent, missique legati a Romanis cum Gallis altercassent, ac contra ius gentium pugnassent: Galli oratores ad Senatum miserunt, questum de iniuria ab legatis illata. Sed cum cognitionem rei senatus ad populum reiecisset, contempti abiire Galli ad castra, propalam minitantes bellum. Vberimè hæc Liuius in quinto, & Plutarchus in Camillo. De Gallorum uero in Italiam transitu, eorumque populis & regibus, uide Liuium in quinto. Sequenti anno Trib. mil. con. pot. creati sex:

365 Fabij tres, Q. Sulpitius Longus, Q. Seruilius IIII. P. Seruilius Maluginensis. XCVIII 121

Licet hi sex Tribuni creati essent, tamen summa rei penes Fabios erat, quorum temeritate fuit bellum contractum, Legati enim ad Gallos circa obsidionem Clusinae

Olym. Postre.
exa.

nam erant tres Fabij. Cæterum nihilo accuratior delectu usi sunt, quam si à finitimorum populorum aliquo bellum intenderetur: quin imò neque Dictatorem dixerent, qui in minori sæpe expectatione dici solitus est. Galli igitur in Romanos omnem vim belli auertunt, latè omnia sternentes, ac tumultuose ad urbem properantes: tantaq; fuit hostium celeritas, ut uix ad undecimum lapidem ire obuiam potuerint. Huc Tribuni cum tumultuario exercitu ad quadraginta milia armatorum profecti, circa Alliam fluuium, temerè nullo cõsilio utentes, à Gallis, quorum dux Brennus erat, fusi fugatiq; sunt. Hinc collecta præda cæsorum, iter Romam intendunt, quò cum tertia die uenissent, ut ait Plutarchus, apertas inuenerunt portas, nullasq; stationes, quia maior pars Romanorum Veios fugiebat: ac per agros sparsim dilapsa, reseruanda quærebat. Senatus cum iuuentute militari Capitolium & arcem occupauit, acceptis etiam sacerdotibus cum sacris. Triumphales senes cum imbelli turba in urbe remanserunt, obstinato moriendi animo. Quos Galli per portam ingressi Colinam, intuentes in sellis suis, humano habitu augustiores, primò ut deos uenerati, paulo post trucidarunt, cum à M. Papyrio Gallus scipione percussus esset eburneo, quòd ei barbam permulisset ira motus. Id quod & Val. Max. libro tertio, de Fortitudine annotat. Dehinc passim domus direptæ, flammaq; tectis iniecta est: ac Roma capta est, anno ab eius conditione sexagesimo, post trecentimum, paulo plus: ut Plutarchus in Camillo testatur. Sed non ab re subiungit: Si fidum est aliquam temporum diligentiam seruare in ijs rebus, quibus illa rerum perturbatio de alijs nouioribus dubitationem iniecit. Vide quæ sequuntur, de Heraclito & Aristotele. Plinius quatuor huic numero annos adijcit, libro trigesimalotertio Naturalis historię, capite primo, dicens eam anno trecentesimo sexagesimo quarto captam. Alij autem anno Olympiadis septimæ & nonagesimæ secundo, quo (ut Iustinus in sexto docet) pax in tota Græcia facta est, & urbs Romana à Gallis capta. Sed neque Olympiadis numerus conuenit, cum à Dionysio (ut paulo antè diximus) dicatur Olympias nonagesimo octaua: id quod etiam numeri annorum ostendunt, trecenti sexaginta quatuor. Lilius in fine quinti, in oratione Camilli (si emaculatus est liber) Trecentimus sexagesimus quintus annus, inquit, inter tot ueterrimos populos, &c. Ita ut unus tantum annus ponatur in dubium. Nam ex Eusebio nihil certi colligere possumus, ita sunt anni illius confusi: quod cuique patebit, quando leget Gallos urbem cepisse Olympiade nonagesimaseptima, & Camillum Gallos superasse Olympiade centesima quarta: quæ minimè conueniunt, cum eodem anno omnia illa acta sint. Nam Romani Camillum passi non sunt se Dictatura abdicare, nisi anno circumactò: ut Plutarchus, & Lilius in principio sexti docent. Sed capta urbe Galli Capitolium inuadere nituntur summa ui, uerùm strage & ruina ad ima detruduntur. Cum deinde pars relicta pro obsidione, pars in finitimos agros dilapsa, Ardeam peruenisset: à Camillo, qui tum ibi exulabat, caesa: qui in Antiatem agrum fuga delati sunt, foedè & ipsi obruncantur. Hi qui Veios confugerant, Camillum accerserunt ex Ardea, ut patriæ subueniret labanti. quod & Senatores concupierunt, obfessis in Capitolio: per Pontium Cominium impietum iuuenem, qui Capitolium ascenderat. Sic Dictator creatus. Sed interim proditi Galli cantu anserum, cum noctu ad Capitolium scanderent frustra: quos M. Manlius, ob id Capitolinus dictus, arreptis armis deiecit, arcemq; defendit. Longa tum obsidio Romanos fame laborare fecit: Gallos inopia simul & pestilentia inuasit, ut breui tempore plura corpora concremata nomen loco dederint, qui Gallica busta dicitur. Interim colloquio cum hostibus habito, pacti inter se sunt, ut mille pondo auri se populus Romanus redderent, Brennus cum exercitu ex urbe & Romano agro decederet. Sed priusquam aurum est appensum, ob altercationem, Camillus cum copijs affuit, Gallos urbe eiecit: atrocior dehinc pugna afflixit, octauo ab urbe lapide, Gabinia uia. Dehinc triumphans Camillus, in urbem reuersus est: Romulus, parens patriæ, ac alter urbis conditor dictus. Quæ Camillus autem post receptam urbem hoc anno fecerit, cum lustratione urbis, ac prohibitione, ne Veios commigrarent, alia quoque

que multa ubertim Plutarchus in Camillo, Livijs in quinto. Polybius in secundo, postquam Italiam descripsit, ac mores Gallorum, in fine subiungit: Interiectis temporibus, cum bellum aduersus populum Romanum gererent, superatos praelio Romanos, ac turpiter in fugam conuersos persequuti, triduo post initam pugnam, Roma praefer Capitolium potiti sunt. Sed Venetis per id tempus regionem eorum infestantibus, retrocedere coacti, foedere cum Romanis percusso, ac restituta urbi libertate, domum remigrarunt. Hinc intestinis inter se bellis uexari coepere. Nam qui alpes incolebant, animaduertentes vires istorum indies summopere auge-ri, plerunque aduersus eos mouebant. Interea Romani instauratis uiribus, res Latinorum composuere. Florus libro primo, titulo decimo tertio: Gellius libro quinto, capite decimo septimo: Appianus in Celtico, etiam meminere: Eutropius libro primo, capite decimotertio, similiter. Vnde & sequenti libro, primo capite, eadem quae Cassiodorus (ut alterum ab altero penè mutuassee suspicandum sit) scribit sic: Anno trecentesimo sexagesimo quinto ab ur. con. post captam aurem primo, dignitates mutatae sunt, & pro duobus Coss. facti Tribuni militares consulari potestate. Cum id, ut iam patuit, paulo antea factum sit: quae causa fuit, ut iuniores qui annales scripserunt, multum in annorum supputatione errauerint. Tu uero si singulos annos diligenter computabis, quibus regnatum est per Reges, Coss. & Tribunos Consulares, inuenies trecentos sexagintaquinque circiter, cum eo quo Camillus Dictaturam exercuit, plebemque continuit ne urbem relinqueret: quo item, Fabio dicta dies, sed mors eum prauehit. Orosius in tertio Ormestae, capite primo, captiuitatem urbis Romae anno trecentesimo sexagesimo quarto factam scribit. Cum iam in fine uicesimi primi libri copiose Gallorum irruptionem comparasset Gothorum in urbem irruptioni, & ruinam urbis pulchre & breuiter explicat, cum uero numero annorum, qui hic integer & sincerus reperitur. quod & Plinius libro tricimo tertio obseruauit, ut supra scripsimus. Cum tamen tum in urbe fuissent capitum liberorum censa centum quinquaginta duo milia, quingenti octuagintatria, & duo tantum milia auri reperta. Per interreges dehinc creati Tribuni con. pot. sex.

366 A. Valerius Publicola II. L. Verginius, P. Cornelius, A. Manlius, L. 2 122
Aemilius, & L. Posthumius.

Hi Tribuni, ut in sexto Livijs attestatur, leges duodecim tabularum, & quasdam ipsorum Regum conquisitas, in publicum redigendas curauerunt: & circa religionem nonnihil eorum cura uersata est. Diem ad decimum quintum Kalendas Sextiles duplici clade insignem, & quod ad Cremeram Fabij caesi essent, & ad Alliam cum Gallis infeliciter dimicatum, infaustum censuere, Alliensemque uocarunt. Paulo post fama uenit, totum nomen Ethruscum ad Volturnae fanum in Romanos coniuersisse. nam & Volsci bellum minabantur: & Latini Hernicique, qui centum prope annos in fide permanserant, praesentem urbis fortunam aspernati, ad defectionem spectabant. Ad consueta igitur remedium populi Romani in tanto terrore, Camillum Dictatorem creat tertio, a quo magister Equitum Cl. Seruilius Hala dictus: qui conscripto exercitu, trifariam diuisit. Vnam partem praesidio urbis in castra locauit: alteram circa Veios Ethruscorum motibus obiecit: ipse cum tertia in Volscos profectus, qui territi eius aduentu, congestis arboribus, in uallo se continuerunt: cui iniectus ignis, tantum metum iniecit, ubi fumus & crepitus flammarum in uiridem materiam grassantium, ad sensum peruenit, ut minore negotio hostium uallum, quam septem ipsum incensum, transcenderit miles. Praeda exercitui concessa, Dictator Volscam regionem populatus, septuagesimo demum anno quam bellari coeptum erat, totam gentem ad deditiorem compulit. Victor inde exercitus in Equos ductus, qui & ipsi summa ope bellum comparabant, eorum copijs ad Bolam repertis, castraque ante urbem munita erant. Inde Bolas ipsas primo impetu cepit. Cum autem Ethrusci Sutrium, sociam populi Romani urbem, adorerentur, urbem ea conditione dedunt, ut ipsi cum uxoribus & liberis singula uesti-

O'ym. Post re.
exa.

menta habentes, liberi mitterentur. Quibus cum obuiaisset Camillus, improuisam urbem, eodem die amissam recepit, magna caede edita. Sic trium bellorum uictor, triumphans in urbem reuersus est, insigni captiuorum multitudine ante currum acta: quibus sub hasta uenditis, tantum inde pecuniarum est exactum, ut perfoluto matronis auro, quod in medium Gallico bello contulerant, tres aureae paterae infectae sint, cum Camilli inscriptione, atque in Capitolio dicatae. Phaliscis & Capenatibus, qui medio belli tempore Romam confugerant, ciuitas data, & ager assignatus. Ex Veijs Romani sub capitali multa reuocati sunt: aucta quoque indies urbana multitudo, & urbs nouis aedificijs instaurata, intra annum ex integro stetit. Abundè omnia Liuius, & Plutarchus in Camillo. Eutropius libro secundo, primo capite, breuiter omnia perstringit ijs uerbis: Camillus Volscorum ciuitatem, quae per septuaginta annos bellum cum Romanis gesserat, uicit, & Equorum urbem occupauit. Sutrium recuperauit, deletis Etruscorum exercitibus, et tres simul triumphos egit. Sic enim legenda est litera, alioqui deprauata.

3 123

T. Quintius Cincinnatus, Q. Seruilius Fidenas, Q. Iulius Tullius, L. Aquilius Coruus, L. Lucretius Tricipitinus, Seruilius Sulpitius Rufus.

Sub ijs Tribunis, ut fateatur Liuius in sexto, Equorum agri ab residuo bellorum odio, ne rebellandi materia adesset, uastati sunt. Hoc anno alter exercitus in Etruscos missus. Cartuosam & Contenebram urbes uel ex hoste capite direpta haec, illa direpta & incensa. Eodem anno Capitolium quadrato ex saxo substructum: opus uel in ea rerum opulentia, quae sequuta est postea, conspicuum. Et Tribuni plebis, agrariae legis autores se profiteri, Pontini agri diuisione. post Volscorum res à Camillo accisa, multitudinè proposita. Sed plebs siue contemptu rei, siue religione, praesentem tribunorum illecebram aspernata est. Etenim ut auspicia renouarentur, res ad interregnum redijt. Creati sunt post aliquot Interreges Tribuni militum con. pot.

4 124

L. Papius Cursor, Gn. Sergius, L. Aemilius II. Licinius Menenius Lanatus, L. Valerius Publicola III.

Hoc anno, ut in sexto scribit Liuius, & aedes Martis dedicata est à T. Quintio Duumuiro, quae Senonico fuit bello uota. Sunt & ueteri numero quatuor tribus additae, Stellatina, Sabbatina, Romentina, & Narniensis, atque ita quinque & triginta deinceps fuerunt, cum minor omnino ad id tempus numerus fuisset. Tum de Hernico & Latino bello non nihil agitatum, eo quoque maiore ciuitatis cura, quod & Etruria in armis esse dicebatur. Sed res in sequentem annum dilata, in quo Trib. sex hi fuerunt,

XCIX 125

M. Furius Camillus, v. Seruilius Cornelius Maluginensis, Q. Seruilius Fidenas, vi. L. Quintius Cincinnatus, L. Horatius Puluillus, & P. Valerius.

Principio anni ciuitas ab Etrusco bello in Antiates auersa est. Ferebantur enim Antiates summa uel atque ope bellum instruere, iuuentutem quoque à Latinorum populis ad id bellum missam. Senatus et Trib. iam Camillum quarto Dictatorem creare conati sunt. Sed honorem illum reiecit, gratias agens, & cum collegis sese omnia facturum pollicitus: Seruilium iubet cum exercitu circa urbem sedere, si quid Latini aut Hernici mouerent: Quintium iubet moenibus urbis praesidere cum senioribus, & causarijs: Horatium, arma, tela, frumentum, ad bellum expedire: Seruilium Cornelium religioni, comitijs & legibus praesse. Ipse cum Valerio ad bellum profectus, ad Satricum primo confedit: quod Antiates non solum Volscos, sed ex Latinis & Hernicis ingentem uim hominum contraxerant. Vnde maximus Romanis terror natus, sed à Camillo sua prudentissima hortatione disiectus, cum ab eoque desiliens, pedes, proximum signiferum secum in hostem raperet, milites du-

Ab urbe
con.
cerm senem intui, sublato clamore in hostem procurrunt: qui ad unum omnes fusi fu-
issent, nisi ingens procella uictoriam diremisset. Subito imbre Hernici et Latini, quia
primi conatus prosperè parum ceserant, abiire domum. Volsci auxilijs destituti, Sa-
tricum petierunt: quod Camillus uis expugnauit, cum interim Etrusci iterum Sutri-
um atq; Nepetem capissent. Sutrium à Camillo occupatur, cæduntur Etrusci fuga
dilapsi, atq; oppidanis restituitur. Nepesina oppugnatio ob id difficilior, quòd fa-
ctio ciuium una fuerat autor delendæ urbis. Capta urbe, Camillus Etruscòs arma-
tos inermesq; ad unum cæde cõfecit: defectionisq; autores securi percussi sunt. Vrbs
quoq; & fortuna socijs restituta: relictoq; Nepete præsidio, uictorem exercitum in-
genti gloria domum reduxit. Res inde ab Hernicis & Latinis repetita, quaesitumq;
quid esset, cur biennio ex ueteri formula militem non dedissent: Responsum est, ne-
quiuisse iuuentutem domestico bello occupatam, foras ablegare: negatumq; pu-
blice, suos in castris Volscorum militasse. Visum patribus, ultionem in aliud tempus
differendam. Lilius hæc omnia latè in sexto. Delibat Plutarchus in Camillo.

370 A. Manlius, P. Cornelius, T. Quintius, L. Quintius Capitolinus, 2 126
L. Papyrius Cursor.

Hoc anno, ut latissimè Lilius in sexto scribit, graue bellum à Volscis instabat, La-
tinorum defectione, atq; Hernicorum: & domi ingens suboriebatur seditio, à M.
Manlio, qui Gallos ex Capitolio depulerat. Cuius facinoris laude tumidus, Camillo
inuidebat, cui exercitus crederentur, & omnes darentur supremi honores. Nec mi-
nus Senatam criminabatur, totus popularis factus: cumq; tribb. pl. consilia confere-
bat ad agrarias leges, & ad æs alienum discutiendum, se quoq; autorem ad omnia
audenda pollicebatur. In tantis motibus, A. Cornelius Cossus Dictator creatus, T.
Quintium Capitolinum magistrum Equitum dixit. In Pontinum agrum legiones
duxit, quòd magnus Volscorum numerus, sed maior Latinorum & Hernicorum, con-
uenerat: & ex Circensibus colonis nonnulli, Velitrisq; aderant. insigniq; stratagemate,
cum uibratis gladijs in hostem Romani prorumperent, nouo terrore ordines sub-
bitò ita turbarunt, ut fuga inclinata passim disiecti, cum palantes discurrerent, omni-
bus castris exuti, Circenses coloni ac Veliterni inter captiuos cogniti, Romam missi
sunt. Contra quos Dictator iuisset cum exercitu: sed gliscebant Romæ indies seditio,
quam Manlius excitauit. Et cum cæturio per creditorem à foro abduceretur, per solu-
to are domum dimisit: maximas dehinc calumnias patribus irrogauit, de se arrogan-
tissimè atrocia uerba iactitans. Plebis igitur multitudine stipatus, nobilitatem qui-
bus modis potuit infestã reddidit, tam fallis quàm ueris criminibus. Ob id accersitus
Dictator, ut motus plebeios sedaret, per uiatorem Manlium ad tribunal uocat, ut di-
ceret qui nam patres Gallicos thesauros occultarent (ut passim clamabat) unde æs
alienum perfolui posset. Cui feroci responso Manlius, in plebem confusus, respondit,
ut in uincula & carceres duceretur: non sine magna plebis consternatione. Sed ma-
iestas Dictatoria effecit, ut neq; Tri. pl. neq; plebs ipsa ausa sit attollere frontem.

Pòst dictatoria effecit, ut neq; Tri. pl. neq; plebs ipsa ausa sit attollere frontem.
Pòst dictator de hostibus triumphauit. & ut plebis ira leniretur, Satricum propo-
sita colonia: quæ à uulgo repudiata est. Interim se Cornelius magistratu abdicauit.
tum Manliani scuire, & per urbem discurrere, querelisq; patres afficere, ut senatus
cogeretur Manlium uinculis eximere. His diebus legati à Latinis & Hernicis Ro-
mam uenerunt: & Veliterni ac Circenses, se purgaturi à Volsci suspitione. Quibus
responsum est, ut confestim à conspectu abirent, ne grauiora paterentur. Vide Pla-
tarchum in Camillo. cum iam recrudesceret Manliana seditio, creati Tribuni sunt,

371 Sergius Cornelius Maluginensis II. P. Valerius Potitus II. M. Fu- 3 127
rius Camillus, Q. Seruius Sulpitius II. C. Papyrius Crassus, T. quin-
tius Cincinnatus secundum.

Olym. Post re.
exa.

Hic annus, ut in sexto Liuius docet, ab externis armis quietus fuit. Sed domi Manlius carceris iniuria irritatus, ferociorq; factus, multitudinem in patres domesticis concionibus concitabat, ut iam caput inciperet Romana plebs attollere. Cœpit etiam clanculum de regno agitare. Quod ubi patres intellexerunt, tribunos diligenter aduertere iusserunt, ne respublica caperet detrimentum. M. Menenius & Q. Publius tribuni plebis, Manlium accersere uelle affectati regni pronunciant, cum nullum crimen Romanæ ciuitati esset magis inuisum. Die dicta, cum solus sine fratribus & propinquis in iudicium uenisset, multa de se gloriose iactans, etiam Capitolium à se defensum ostendit. producta die, populus in Petelinum lucum descendit, unde Capitolium uideri non potuit. Ibi damnatus Manlius, populi suffragio, ex Capitolina rupe præcipitatus est. Cautumq; ne patricius in Capitolio habitaret amplius, nec in Manliã gente quisquã Marci prænomen ferret. Abundè, præter Liuium, Plutarchus in Camillo: Florus libro primo, titulo uigesimo sexto: iunior Plinius de Viris illustribus, titulo uigesimo quarto: Valerius Maximus li. sexto, capite de Seueritate: Plinius item senior lib. septimo, cap. uigesimo octauo, laudes recenset Manlij. De hoc etiam Ouidius sexto Fastorum.

4 128 L. Valerius IIII, A. Manlius IIII, Ser. Sulpitius III, L. Aemilius III, M. Trebonius.

Hic annus duplici malo insignis fuit, pestilentia & fame, quæ subsequēbatur. Bellum etiam, inuito magistratu, in Volscos, ad Romanum nomen exercendum natos, parare sunt iussi. Destinati noui hostes Veliterni, & Circenses coloni. Exercitus ob pestilentiam eo anno adduci non potuit. Coloni interea non solum id tempus in deprecanda culpa consumpsere, sed turbatoribus pacis multitudinem irritantibus, ausi sunt etiam Romanum agrum incurfare. Prænestini quoq; eo anno nunciati sunt defecisse, & quod Tusculanorum, Gabinorum, Labicanorum agros populati essent. Sed ea credita minimè sunt, ut Liuius in sexto scribit. Sequenti anno,

C 129 Sp. Papyrius, L. Papyrius, Sergius Cornelius Maluginensis, Q. Seruius, G. Sulpitius, L. Aemilius.

Ex ijs Tribunis duo Papyrii, noui Tribuni, Velitras ad bellum sunt profecti. Vbi cum maior numerus Prænestinorum quàm colonorum esset, à Tribunis est feliciter dimicatum. Oppugnatione urbis, quia arduum uidebatur opus, consultò Romanus uictor abstinuit. Prænestinis bellum est indictum, quia Veliternis hostibus auxilia misissent. Hi cum Volscis coniuncti, sequenti anno Satricum Po. Ro. coloniam expugnarunt, foedeq; in colonos uictoriam exercuere. Sed alij quatuor tribuni ad Urbis præsidium relinquebantur, si quid ex Ethruria moueretur. nam inde quoq; belli minæ impendebant. Cum uerò Romani ægrè ferrent Prænestinorum facinus, sequenti anno maiore cura tribunos crearunt con. pot. hos scilicet sex,

2 130 M. Furium Camillum, A. Posthumium, L. Posthumium Regillensem, L. Furium, L. Lucretium, M. Fabium Ambustum.

Sub ijs tribunis bellum Volscum Camillo extra ordinem decretum: cui fortè L. Furius collega in magisterio datus est. Erat iam senio confectus Camillus, ut ciuilia iam haud multum obiret officia: uegetum tamen ingenium in uiuido pectore uigebat. Cum quatuor igitur legionibus ad Satricum profectus, tantam uim hostium ibi offendit, ut Volsci uiribus suis freti, ultrò aciem in Romanorum conspectu explicauerint, nullam moram dimicationi facturi. Camillus tenuit suos intra uallum, nihil moturus, priusquam omnia per otium explorasset. Creuit deinde, ut fit, hostibus audacia: proximeq; uallum accedentes, conuicia in Romanos iaciebant. L. Furius instigabat

gabab militem, Camilliq; autoritatem eleuabat, cunctatoremq; factum ex bellatore
 prædicabat, ætatemq; criminabatur. Tum exercitum contra Camilli consiliũ edu-
 xit. Sed Volscis in pugna uersis, Romana acies præceps agebatur, & passim terga da-
 bat: & nisi succurrisset Camillus, actum erat de exercitu. sed sua adhortatione milites
 uersi in hostes, castris eos exuerunt. In recedendis captiuis Tusculani quidam agniti,
 qui rogati, quum se publico consilio militare dixissent: intellectum est, eos defecisse.
 Cum his Camillus Romam concessit, collega in castris relicto. Senatus re intellecta,
 bellum in Tusculanos decreuit. eaq; prouincia Camillo decreta, ut quem uellet sibi
 collegam asumeret: præter spem omnium L. Furium optauit, qua animi moderatio-
 ne sibi ingentem gloriam peperit, & collegæ infamiam leuauit. Cum igitur Tuscu-
 lum uenisset Camillus, omnia intus exploraturus, artificesq; suis operibus intentos
 inuenisset: nihilq; ficti offenderet, uocato senatu Romam ire iussi sunt, ut uentam de-
 precarẽtur: quod & factum. Nam Dictator Tusculanus patres in curia oratione sua
 adeo demulsi, ut non solum pax sit precantibus reddita, sed haud multo post Tuscu-
 lani omnes ciuitate donati sint. Legionibus à Tusculo Roma reductis, Camillus uir-
 tute imperatoria & felicitate insignis, magistratu abiit. Abundè hanc etiam histori-
 am Plutarchus in Camillo describit. Tribuni con. pot. creati, sequuti sunt, ut testatur
 Liuius in sexto,

375 L. Valerius v. P. Valerius III. G. Sergius III. Licinius Menenius II. 3 131
 P. Papyrius, Sergius Cornelius Maluginensis.

Scribit Liuius in sexto, Tribunis plebis hoc anno delectum impediẽtibus ob æs
 alienum, Prænestinis, qui iam antea arma intenderant, occasionem datam esse, ut
 comparato exercitu ad Collinam portam usq; processerint. Ingens in urbe tum tre-
 pidatio fuit: concursusq; est in muros, & ad portam. Tum ciuitas à seditione ad bel-
 lum conuersa, Dictatorem T. Quintium Cincinnatum dixit, à quo A. Sempronius
 Atratinus magister Equitum est creatus. Dictatoris nomine uix bene audito, hostes
 confestim ab urbe recessere, & plebs ad danda nomina Dictatori obsequentior fu-
 it. Dum igitur Romæ exercitus conscribitur, hostes ad Allium fluuium castra muni-
 uere, inter se iactantes operæ precium esse, cum castris locum à se potissimum capi,
 qui Romæ ciuitati insigni clade funestus esset: fore ut Romani, si eò accederent, nihi-
 lo meliore euentu pugnaturi essent, quàm antea cum Gallis pugnarant. Romani
 contra, scire se, ubicunq; Latinum hostem adipserentur, eundem pugnae exitum fo-
 re, qui ad Regilli lacum olim fuerat: qua pugna Latini fracti, centum propè annos
 Romano imperio paruissent. Irritauit locus militum animos ad Senonicæ cladis in-
 famiam recenti uictoria delendam. His utrinq; animis ad Alliam diuersi exercitus
 confedere. Dictator itaque precatus deos foederum testes, & ordinato exercitu ho-
 stes aggressus, primo clamore ac impetu ordines hostium dissoluit. Tum aperta fit
 fuga: fusi disiectiq; hostes, præter sua castra præcipiti cursu deferuntur usq; ad Præ-
 neste. Dictator circumlatis primò signis, octo oppida quæ Prænestinæ ditionis erant,
 ui subegit. Mox Prænesti bello repetitum: id non ui, sed seditione est receptum.
 Quintius Dictator clarissimam uictoriam uiginti dierum spacio adeptus, Romam
 rediens triumphauit: ut Liuius copiosè scribit. Eutropius ab initio secundi libri,
 breuiter totam historiam ijs uerbis descripsit: T. Quintius Cincinnatus Dictator
 Prænestinos, qui usq; ad urbis Romæ portas cum bello uenerant, persequutus, ad
 flumen Alliam uicit: octo ciuitates, quæ sub illis agebant, Romanis adiunxit. ipsam
 Prænestem aggressus, in deditiõnem accepit: quæ omnia ab illo gesta sunt uiginti
 diebus. triumphusq; ipsi decretus, in quo signum Iouis (teste Liuiõ) Prænesti deue-
 ctum, in Capitolium tulit: dedicatumq; est inter cellam Iouis atque Mineræ. ta-
 bulaq; sub eo fixa, monumentum rerum gestarum, his fermè literis incisa:

Olym. Post re.
exa.

I. V. P. ATQVE DII OMNES HAEC DEDERVNT, VT T.
QVINTIVS DICTATOR OPPIDA NOVM CAPERET.

Ex his locus Flori lib. primo, tit. undecimo, subobscurus ab, alijs præteritus, facile intelligitur: Et æstivæ Præneste deliciae, nuncupatis in Capitolio votis, petebantur. Creati præterea sunt hoc anno censores, Cl. Sulpitius Camerinus, ac Sp. Posthumius Regilliensis. Sed ob mortem alterius, res usq; ad tertios uenit. Sed religio uetuit.

Patricij.

4 132 P. Manlius, G. Manlius Capitolini F. L. Iulius: G. Sextilius, M. Albi
Plebeij.
nus, & L. Antistius.

Hi Tribuni (teste Livi) æquato numero patriciorum plebeiorumq; creati fuerunt. Volsci provincia extra sortem duobus Manlijs data, quod genere plebeijs, gratia Iulium anteirent. Qui in hostem profecti, quum cohortes in explorato populatum mississent: nec ita multo post falsus in castra nuncius uenisset, quem hostes occultè subornauerant: circumuentas à Volscis præsidiarias cohortes, in aperto discrimine esse, nisi mature subueniretur (erat enim is qui ea nunciabat Latinus, non Romanus) temerè duces castris egressi, ut suis suppetias irent, in insidias præcipitantur. Ibi dum magis uirtute militum quàm consilio se tutantur, Romana castra quæ in planicie erant, diuersa sunt parte ab hoste oppugnata: ægreq; ab his qui sine duce, sine stationibus relictii fuerant, defensa. Ea trepidatio Romam perlata, Dictatorem uoluit creati. Sed ubi omnia ex Volscis quietiora afferebantur, placuit duces & exercitum Romam reuocari. Fuissentq; foris res in reliquum anni admodum quietæ, nisi Prænestini Latinorum populis ad res nouas concitatis rebellassent. Nec is motus quidem tanti fuit, ut Romanum ex urbe ante principium alterius anni exciuerit. Creati inde sunt Tribb. con. pot.

CI 133 Sp. Furius, Q. Seruilius II. Licinius Menenius III. P. Clælius, M. Horatius,
L. Geganius.

His Tribunis, seditio ingens ob æs alienum orta est domi. ad quod cognoscendum creati sunt Censores, Sp. Seruilius Priscus, & Q. Clælius Siculus. Id malum adeò inualuerat, ut nullo modo fieri amplius posset. Interim Volscis Romanos fines incelsantibus, Tri. pl. delectum impediendo uis patribus expressere, ut tributum, quoad esset cum hoste debellatum, nemo daret, ne ue de pecunia credita ius diceretur cuiquam: eoq; laxamento plebi dato, nulla est delectui mora amplius facta: bipertiti Romani duces in Volscum hostem duxere. Q. Seruilius, Sp. Furius, & M. Horatius, dextrorsum secus mare atq; Antium: Q. Seruilius, & M. Geganius, laua ad montes Eceranos uersus. Neutra parte hostis obuius fuit Romanis. omnis proinde ultionis ira in agros est uersa: utrobique exusta uilla, frugiferaq; arbores caesa: ne satis quidem in spem frugum relictis, sed aut defectis, aut de industria attritis. Vis præterea ingens pecorum in prædam acta est. Atq; hæc foris eo anno gesta. Maiores inde belli apparatus extitere, cum sequenti anno hi essent consulares Tribuni,

2 134 L. Aemilius, P. Valerius IIII. G. Veturius, Seruius Sulpitius, L. Quintus
Cincinnatus, G. Quintius Cincinnatus.

His Tribunis, ut latissimè Livi in sexto scribit, Volsci & Latini coniunctis legionibus, castra ad Satricum fecerant: triplexq; ob eum motum conscriptus est exercitus. unus quidem validissimus, quem ad Satricum P. Valerius & L. Aemilius duxere: alter, qui præsidio urbi esset: ultimus, ut si quis casus tulisset, subito hostibus obiceretur. Romani duces ad Satricum progressi, hostem instructa acie inuenerunt: nec ipsi cunctantius suos ad pugnam producunt. Ingentibus utrinque animis erat iam initum prælium, quum imber ingenti procella effusus, pugnam diremit, Postridie

ab ur.
con. Postridie pari ardore eodem loco concursus. restiteruntque in primis Latini, Romana militiæ asueti. Postremo Romanus eques magno impetu in diuersam aciem inuectus, tantum ordines turbauit, turbatosque miles acrius instando fudit. Magna deinde cædes edita, castra capta, direptaque. Eques Satricum, quod ad duo milia passuum distabat, fugientes cum multa cæde est persequutus. Latini & Volsci huc compulsi, ueriti ne uallo circumfessi ad deditiõnem compellerentur, oppido proxima nocte relicto, Antium effuso agmine abierunt. Romanus euestigio subsequutus, obsidione (quia nihil ad ipsam paratum haberet) abstinuit. Discordia deinde hostium Romanis uictoriam fecit. Antiates multis cladibus afflicti, pacem malebant. contra Latini noua rebellione feroces, bellum suadere: Nec enim ad unam aduersam pugnam animos frangi oportere. Sed ubi hortando nihil proficiunt, ex Antio se præcipitantes, Satricum occuparunt: ignique tectis in Antiatum inuidiam, a quibus desertos se querantur, iniecto, omnia sacra & prophana hostiliter concremarunt. Inde concitati Tusculani, quia ea sola ciuitas in Romanorum fide adhuc erat, patentibus portis irumpunt. Tusculani re subita consternati, in arcem confugerunt. Dehinc misso Romanum nuncio, a Senatu exercitum L. Quintij & Seruij Sulpitij impetrant. Unde alacriores facti, in hostem decurrunt. Romanus densa parte portarum molimina refringit. Latini ancipiti metu uicti, ne eruptione quidem tentata, in medio ad unum, cæsi: Tusculorum recepto, ac focijs restituto, uictor exercitus domum concessit. Ea Latinorum clades effecit, ut foris pax peropportuna sequuta sit. Romæ ita potentiorum opes creuerant ob æs alienum, ut in plebe nemo esset, qui non modò ad Tribunatum militum, qui patriciorum factus uidebatur: sed ne ad plebeios quidem magistratus petendos, caput attolleret. Amplius accidit interea res, unde ingens procella excita est. Fabio Ambusto duæ erant filiae, quarum maior Seruius Sulpitio, tum Tribuno consulari nupserat: altera Licinio Stoloni, illustri quidem uiro, sed plebeio: cum minor soror apud maiorem strepitum fieri consuetum a licitoribus cum uirgibus, consuetudinis ignara, inaudisset, tristior facta, patrem perpulit, ut cum genero inde Stolone & L. Sextio strenuo adolescente consilium caperet, ut Tribunatum illi peterent: proponerentque plebi populares rogationes, quibus fortunæ & opes inter ordines æquarentur. Ambo proximis comitijs Tribuni plebis creati, leges promulgant, ut ad æs alienum leuandum, quicquid esset usuris annumeratum, de capite deduceretur: et si quicquam superesset, triennio æquis solueretur pensionibus: Ne ue quis plus quingenta iugera agri possideret, Ne uel tribunorum militum comitia fierent amplius, Et ut alter ex plebe consul deinceps crearetur. Leges graues, & quæ sine ingenti certamine obtineri non poterant. Nec patres tantam rerum molem sunt aspernati, quin ad uetus remedium conuersi, ex Tribunorum collegio aliquot sibi intercessores comparant. Hi populo id suffragium nequicquam solenne fieri sunt passi. Tum Sextius comitia Tribunorum indixit, comitiisque nulla præter ædiliam & Tribunorum plebis sunt eo anno habita. Appellat Lucius Florus libro primo, titulo uigesimo sexto, hanc quartam urbis discordiam, quam honorum cupido excitauit.

QVINQVENNIUM RESPVB. SINE CURVLI
MAGISTRATV FVIT.

379
380
381
382
383

Sextus enim & Licinius Tribuni plebis relecti, ut Liuius in sexto describit, nullos Curules magistratus creati passi sunt. Eaque magistratum solitudo, & plebe reficiente duos tribunos, & ijs comitia Tribunorum militum tollentibus, per quinquennium urbem tenuit. Unde examinanda sunt uerba Cæsiodori, quæ superius, L. Valerio Potito & M. Manlio Coss. subscripta, erroribus non carere annotauit. inquit enim, cum de Tribunis militum loquitur: Quibus ob insolentiam remotis, per annos quatuor potestas Consulium Tribunorumque cessauit. cum Liuius hic quinquennium dicat. Ruffus item Sextus, uir consularis, ad Valentinianum imperatorem;

3
4
CII
2
3

Olympiad.

peratorem, ubi annos consulum supputat: Sine magistratibus, inquit, Roma fuit annis quatuor. Sic Eutropius lib. secundo, cap. primo inquit: Verum dignitas militarium tribunorum non diu perseverauit. nam post aliquantum, nullos placuit fieri: & quadriennium ita fluxit, ut potestates sibi maiores præsumperint. tamen Tri. militares con. pot. iterum dignitatem, & triennio perseverauerunt. Cum ij tres auctores simul ita concordent, unus uidetur ab alio mutuisse: nisi numerorum nota, quod maxime suspicor, sint deprauata. Diligens itaq; lector hæc paulo accuratius pensitet. quia si Olympiades in certum debent redigi numerum, duo anni deficient: ideo annorum notas addici tamen supersedebō. Flavius insuper Vopiscus in Tacito repetit, cum de interregno agit: Maiores nostros quadriennium nullos habuisse Curules magistratus. Cæterum ut ab exactis regibus ad historiam redeam, cum ea magistratuum solitudo per quinquennium urbem teneret, plebe eosdem Tribunos plebis semper reficiente, Tribunis ipsis comitia impediētib; bella interim opportunè quieuerunt. Postremò Veliterni Tusculum sunt oppugnare adorti. Inde Romanam missi, qui sibi ueteribus socijs, ciuitateq; recens donatis auxilium implorarent. tum demum Tribunis (pudor enim negando auxilio obstitit) remittentibus, comitia sunt per Interregem habita. Creati Tri. con. pot.

- 4 L. Furius, A. Manlius, Ser. Sulpitius, Ser. Cornelius, A. Valerius, & G. Valerius.

His tribunis, ut Liuius in sexto scribit, plebs haudquaquam tam obediens in delatu, quam in comitijs fuit. ingentiq; contentione scripto exercitu, non solum hostis est à Tusculo repulsus, sed compulsus etiam intra sua mœnia, & in reliquum anni obsessus. tenebat obsidio, cum noui tribuni militum creati sunt,

- ciii Q. Seruilius, G. Veturius, A. Cornelius, & M. Cornelius, Q. Quintus, M. Fabius.

Corruptè legitur in Liuiō, M. Aulus: cum apud Romanos consuetum non fuerit prænominibus præponere prænomina. His tribb. nihil memorabile ad Velitras gestum. Domi Sextius & Licinius octauum iam tribuni plebis relecti, M. Fabio Ambusto fauente, qui se legum suasorem est professus: & ex collegio Tribunorum plures cum plebe sentire, ferociōres facti, tantum non fortunam plebis iterum experiri, quod exercitus in urbem expectabatur. Interim patricios in concione stantes, assiduis altercationibus incessabant. Rogabant coram, num ipsi, qui tot annos æquissimarum legum lationem remorarentur, iniquum aliquid fieri putarent, si quum bina iura gera plebi diuiderentur, quinquaginta possiderent: parumq; abesset, quin unus trecentorum ciuium possideret portionem. An'ne præterea placeret, scœnore circumuentam multitudinem potius adduci in neruos & supplicia, quam sortem creditoribus dissolui, repletiq; nobilium domus ciuib; uinctis, ceu mancipijs bello captis: ut ubicunq; patricius habitet, ibi sit & priuatus carcer. Hæc cum illi maiore audientium, quam sua, indignatione dicerent: patricios metus incessit, ne in se impetus à multitudine fieret. Tribunitiæ erat concionis summa hæc, ut nisi consul alter ex plebe crearetur, futurum nunquam ut patricij finem facerent, per occasionem in plebem grafsandī. Hæc cum indies maiore assensu audirentur, adijciunt & aliam rogationem: ut

- 2 Decemuirī crearentur ad peragenda sacra, quorum quinq; plebeij essent. Anno interea circumacto, priusquam à Velitris reducerentur legiones. Ita suspensa de legibus res, ad nouos militum tribunos est dilata. eosdem enim Tribunos plebis reficiebant. Collige hinc iterum, deesse annos aliquot: & si Sextius & Licinius octo annis tri. pl. fuerunt, numerum annorum certum non posse constare. Tum creati Tribuni militum consulari potestate:

- 4 T. Quintius, Ser. Cornelius, Ser. Sulpitius, Sp. Seruilius, L. Papyrius, L. Veturius.

Sub ijs tribunis, ut latè Liuius in fine sexti scribit, iam ad ultimam de legibus dimi-
 cationem uenerat: cum Senatus atq; totus ordo magno tribunorū clamore exterriti,
 Camillum Dictatorem creant: tantū abfuit, ut is magistratus latores ipsos legū percu-
 lerit, ut maiore quodam ardore accensi, plebisq; causam arctius amplexi, assiduis con-
 cionibus fouerent. Interim Camillus re neutro inclinata, Dictatura abiit: siue quia ui-
 tio creatus esset, ut quidam credidere: seu quod tribuni ad plebem tulere, idq; plebs
 sciuerat, ut si M. Furius Camillus quid pro Dictatore egisset, quingentorum milium
 aris mulcta esset. In cuius locum P. Manlius Dictator dictus est. is G. Licinium ple-
 beium magistrum equitum dixit: unde à patribus illi inuidia orta est. Et iam ne Dicta-
 tor quidem multū rogationi obstabat: nec patres, quā se uerterent, amplius satis per-
 spicere poterant. Tum patriciorū causa planè inclinante, Appius Claudius Crassus,
 Decemuirī nepos, acerrimam ad plebem habuit orationem (quam apud Liuiū lege)
 ea nihilominus tantum effecit, ut tempus rogationibus sit adhuc nonnihil proroga-
 tum. Hinc tribuni plebis decimum relecti sunt, Sextius & Licinius. Vnde iterum
 colligitur, annos aliquot deesse. Decemuirī igitur sacrorum creati quinque ex plebe,
 ceteri patricij: eoq; gradu uia facta iam ad consulatū uidebatur. Ceterum plebs præ-
 senti uictoria contenta, facile passa est proximis comitijs tribunos militum creati.
 Creati sunt itaq;

389 A. Cornelius, M. Cornelius II. M. Geganius, P. Manlius, L. Veturius, P. Valerius sextum. ciiii

His tribunis, durante adhuc Veliterna obsidione, repente Gallici belli fama illata,
 ingentem, pristinae cladis memoria, tulit ciuitati terrorem. Ea res causa fuit, ut Furius
 Camillus quintum Dictator sit dictus: is T. Quintium Poenum magistrum equitum
 dixit. Obscura inde fama eorum quæ in Gallos gesta sunt, ad posteros manauit. Clau-
 dius Quadrigarius circa Anienem fluuium cum Gallis eo anno dimicatum, in Anna-
 libus prodidit: inelytamq; in ponte pugna fuisse, qua T. Manlius Gallum, cum quo
 manum ex prouocatione conseruit, in duorum exercituum conspectu peremptum,
 aureo torque spoliavit. Plures tamen, quibus Liuius accedit, decimo post anno id ac-
 cidisse aiunt. Satis constat, in Albano agro, Camillo Dictatore, prosperè cum ea gen-
 te hoc anno dimicatum: multaq; Gallorum milia caesa, multa in castris oppressa. alij
 dispalati, Apuliam petiere. Abundè hoc bellum Plutarchus in Camillo describit.
 Sed ibi insignis error, ab illis etiam qui nuper Plutarchum emendatum à se gloria-
 ti sunt, non est animaduersus. Verba Plutarchi hæc sunt: Hanc dimicationem & ter-
 tio fuisse anno post captam Romam ferunt. Cum ille annus non sit tertius, sed uigesi-
 mustertius: adeo ut uerbum unum desit, sicut apparet ei qui rectè annos supputat.
 Florus libro primo, titulo decimotertio, hanc historiā paucis delibat. Camillus trium-
 phans in urbem redijt. nec ita multis interiectis diebus, Dictator & uniuersus ordo,
 tribunorum consensu uicti, saeuientis populi leges ferebant: & comitia consularia ha-
 bita sunt, & rursus c o s s. creati.

Admoneo hic, lector, te, ut nunc annos tribunorū numeres, quibus rexerint, quod-
 nam rursus pop. Rom. c o s s. habuit, ut intelligas, uerā ne sint uerba Casiodori quæ
 supra scripta sunt de numero annorum, quibus tribuni imperium tenuerint: cum non
 decem & septem annis, sed sex & quadraginta gubernarint.

Plebeius.

Patricius.

390 L. SEXTIVS, ET L. AEMILIVS MAMERCVS. 2

Cum plebs Consularia comitia ex formula rogationis passa est fieri, creatus est pri-
 mus ex plebe Consul L. Sextius. Cuius creationis, quia patres se autores futuros ne-
 gabāt, tanta est perturbatio orta, ut tertio à patribus plebs secessura fuerit, nisi per Di-
 ctatorem discordia sedata esset. Ex illius igitur autoritate Senatus se autorem nouo
 Consuli præstitit: permissumq; est patribus à plebe, ut è suo corpore magistratū crea-
 rent, qui ius in urbe diceret, qui Prætor à præeundo uocaretur. Sed ob ciuitatis con-
 cordiam

Olympiad. cordiam ludos maximos faciendos Senatus censuisset, ut dies unus triduo adijcere-
 tur: Aedilibus plebis id munus recusantibus, conclamatū à iuuenibus patricijs est, se
 id deorū immortalīū causa libenter facturos, si ædiles fierēt. Actæ illis gratiæ, factūq̃
 Senatusconsultum, ut Dictator qui comitia habebat, duos ædiles ex patribus popu-
 lum rogaret. Atq; ita factum, ut Sp. Furius Camillus M. filius primus prætor sit crea-
 tus: Gn. Quintius Capitolinus & P. Cornelius Scipio, ædiles: quos, ut prætorem, cu-
 ruli sella & prætexta instrui placuit. Caterum quod prætor iuri dicundo præesset, sic
 appellatus est & urbanus, & peregrinus sic dictus postea: iusq; eius honorarium i. de
 hoc Pomponius iureconsultus primo ff. de Origine iuris: & titulus eodem primo li-
 bro, de Officio prætoris: inter iuniores Fenestella, titulo trigesimoquarto: Latus, &
 Blondus secundo triumphantis Romæ, abundè differunt. De ædilibus præterea, ui-
 de Liuium ab initio septimi: Varronem primo de Latina lingua, iureconsultū Pom-
 ponium ff. primo, de Origine iuris: Dionysium libro sexto: Geliū decimo septimo,
 uigesimo primo, quando primum sint creati hi coss. sed & Fenestella titulo
 uigesimo octauo, Latus, & Blondus tertio triumphantis Romæ, de Aedilibus. Sed
 ut redeam ad historiam, hic annus insignis fuit nouo in plebe consulatu, prætura, cu-
 ruli ædilitate, nouis tum magistratibus. Patribus de industria famam de Gallis occul-
 tantibus, qui per Apuliam fuga dissipati, in unum coire dicebantur, & Hernici ad de-
 fectionem spectare: ne in plebeio Consule insigne aliquid eo anno gereretur, domi
 proinde forisq; otium fuit. Tantum trib. pleb. pro concione fremebant, indignum fa-
 cinus admitti, quod pro uno Curuli magistratu plebi communicato, duos sibi Curu-
 les nobilitas assumpsisset. Imposuit ea res pudorem patribus, ne ex suo corpore Curu-
 les ædiles creari uellent: sed alternis annis plebeios ad eum honorem admitti passi
 sunt, mox & promiscuum fieri. Hos coss. (nisi deprauatus sit codex) Plutarchus in
 Camillo L. Sextium & M. Aemiliū uocat. ubi in fine uitæ Camilli scribit hæc uerba:
 Sequenti anno cum Roma graui peste laboraret, ex multitudine innumera uis ceci-
 dit: ex principibus uerò plurimi, inter quos Camillus, omniū annis grauisimus, ma-
 turo funere obiit: & plus desiderij ac luctus, quam cæteri omnes, qui ea tēpestate pe-
 stilentia ceciderant, Romanis reliquit. Superauit autem octogesimum ætatis annū

L. GENVTIVS, ET Q. SERUILIVS.

His coss. pestilens annus fuit. illustres uiri pleriq; defuncti, Censor, Aedilis Cu-
 rulis, tres tribuni plebis, & M. Furius Camillus: cuius mors, etsi grandis natu periit,
 acerba tamen fuit ciuitati: quippe unicus sua tempestate imperator, & in omni for-
 tuna Romanorum omnium longè princeps, pace belloq; ante exilium clarus, sed
 clarior in exilio factus: qui ad auxilium patriæ reuocatus, incredibili uirtute & se
 & patriam restituit. Pari deinceps gloria quinque & triginta annos uixit, dignus qui
 secundus à Romulo urbis conditor fuerit appellatus. Sic ingens pestilentia & ma-
 gnam plebis multitudinem absorpsit, ne uacaret urbs à periculis, quia à seditione &
 bello annus alioqui quietus erat. Ita ferè Liuius in septimo. Vereor tamen, ne sit
 uitiatum exemplar: quia si singuli anni tribuni & coss. supputabuntur, ueniunt
 quinque & uiginti anni, quibus Camillus post captam urbem uixit: non quinque & tri-
 ginta, si prope annum sequentem mortuus est Camillus, quemadmodum licet ex
 Plutarcho discere: quoniam & in sequentem annum durauit pestis. Tamen quic-
 quid sit, unus iterum annus relinquitur dubius: nisi desint & in Liuiio aliquot tribuni
 militares, aut coss. quod maximè suspicor. Nam paulo inferius, G. Genutio & L.
 Aemilio coss. secundum Diodorum erit centesima & quinta Olympias. quæ sup-
 putatio si est uera (ut eam ueram esse omnino credo) deerunt duo anni ab Olympi-
 adis nonagesimæ septimæ anno secundo, quo iuxta alios, Roma à Gallis capta est.
 Meminit horum coss. & Eutropius libro secundo, primo capite: & similiter mor-
 tis Camilli ac ingentis pestilentia, quam item graphicè describit Orosius libro tertio,
 capite tertio. Horum autem coss. mentionem facit & diuus Augustinus, de Ciui-
 tate

tate diuina libro tertio, capite decimosextimo, ubi in ludos scenicos inuehitur, qui tum reperti sunt. Sed anni ab urbe condita in Orosio, indiget examine, nam ipse hunc annum ab orbe condita ponit trecentimum octogesimumquartum. Si uero secundum COS S. & tribunos anni numeretur, proueniet trecenti octoginta octo amplius. Mortis uero Camilli meminit Plutarchus pulchre, & breuiter.

Potitus.

T. SULPITIUS, ET G. LICINIUS STOLO. 4

Durauit & in hunc usque annum pestilentia, & ideo nihil dignum memoria actum: nisi quod pacis deum exposcendae causa, tertio tum post conditam urbem lectisterium fuit. & inter caetera deum placamina, scenici ludii primum celebrati: res ab initio rudis, sine carmine, ullae uel carminis imitatione. Ludiones tantum ex Ethuria accersiti, ad tibicinis modulos saltantes, haud indecoros more Tusco reddebant motus. Imitari hos primo Romana iuuentus, incomptis inter se carminibus iocularia fundentes: nec motus interim absoni a uoce, mox diligenti usurpatione eodem processit usus, ut uernaculi eius rei artifices, quia nihil iam a Tuscis ludionibus distarent, histriones appellati sint: quia Ethrusca uoce hister ludio uocaretur. Hi deinceps non inconditum & rude carmen, alternisque ut a principio iactatum, usurparunt, quod Fescenino fuit simile: sed modulatas Satyras, descripto ad tibicinem cantu, decoroque motu peragebant. Luius Andronicus ab Satyris digressus, fabulam argumento fecit, factaque cum sapius egisset, obtusa demum frequenti usu uoce, puerum qui caneret ante tibicinem statuit. Inde, ut ad tibicinis latus histriones canerent, receptum. Vbi igitur res a risu & soluto ioco auocari coepta est, ludoque in artem paulatim uertente, iuuentus fabularum actu histrionibus relicto, ueteri instituto ridicula uersibus intexta inter se iactabant. Vnde ex odio fabulis potissimum Attellanicis conferta extiterunt. Id ludorum genus ab Oscis acceptum, tenuit postea iuuentus, nec histrionibus attingere permisissimum. quo factum, ut Attellanarum actores, ne tribu quidem mouerentur, unaque cum caeteris militarent, perinde ac histriones non essent. Res a modico, & sine principio orta, sed quae ad insaniam rerum opulentia sit postea perducta. Medio talium ludorum spectaculo, quum forte Tyberis circum maximum inundasset, ingens ciuitatem terror inuasit. Creditum uulgo, ut uana fuit eius temporis superstitio, deos ea placamina repudiare.

Mamercus.

G. GENVTIVS ET L. AEMILIUS II. CV

His COS S. ut in septimo Luius scribit, fuit ciuitas in conquirendis piaculis supra modum occupata. Quum igitur uulgo morbis corpora afficerentur, Dictator figendi clauis gratia dictus L. Manlius, cognomento imperiosus. Repetitur erat memoria, clauo aliquando a Dictatore fixo, pestilentiam in urbe sedatam. Sed figendi clauis ratio aliunde sumpta. Cum paratae ea tempestate literae essent, lex scripta fuit, ut qui Praetor maximus in urbe esset, Idibus Septembris clauum figeret, ut nota uelut annorum esset. Lex ipsa idcirco in Mineruae templo creditur dicata, quia nomen ipsius sit deae inuentum. Fixus est igitur dextro latere in aede Iouis, qua parte Mineruae templum proximum illi fuit. Primum id COS S. factitarunt, ad Dictatores inde est hoc munus translatum: quia maius esset imperium. Potestque ex hoc ipso intelligi, Praetoris appellatione Consularem etiam & Dictatoriam dignitatem ueteres accepisse. Volscinjs in templo Nortiae deae Ethruscae clauos annorum inuoluitos, tradidit Cincius Manlius Dictator, fixo clauo Hernici belli causa, uelut ad id exequendum, non ad religionem creatus esset, acerbum delectum haberet coepit. Caeterum tribuni plebis in eum ferociter coorti, incepto absterruerunt. Meminit horum COS S. Diodorus Siculus, libro decimosexto Bibliothecae: quo libro incipit res Alexandri commemorare, & antecessorum. Scripsit enim, referente Suida, libros quadraginta. In primis tribus libris Barbarorum res, in reliquis Graecorum

Olympiad. corum narrantur: in undecim inde sequentibus conferuntur deinde, quæ in bello Troiano usq; ad Alexandri Macedonis mortem gesta sunt. In postremis uiginti-
 bus continentur, quæ deinceps usq; ad bellum Gallicum, quod Romani duce Iulio Cæsare gesserunt, sunt acta. Nam sub Augusto uixit, & supra. Sex ego libros græcos, à decimosexto usq; uigesimali, reperi Budæ, in Bibliotheca regia, cum illic oratorum Cæsaris agerem: e quibus pauca pro commodo meo excerpti. Ibi autem loco citato scribitur: Regnante Athenis Callimede, Olympiade quinta & centesima, cum in stadio uicit Poros Cyreneus, Romani C O S S. habuerunt Gn. Genutium & L. Aemilium. & quæ dehinc Philippus Aminthi filius gessit, enarrat copiosius: quæ istinc requiras. Duos ex illis sex elegantissimè est interpretatus Angelus Cospus Bononien-
 sis, qui honestas literas hic Viennæ non sine summa gloria professus erat.

Hala.

2 Q. SERUILIUS II. ET L. GENVTIVS II.

His C O S S. L. Manlio, & M. Pomponio tribuno plebis dies dicta est, quod hominis natura uulgo erat inuisa: dabaturq; illi crimini, quod in acerbissimo delectu, iuuenum corpora, nomen dare recusantiu, nudari cædiqu fecisset: quod filium iuuenem nullius probri compertu, nisi quod largiore lingua esset, procul urbe in agris haberet. Sed filius ægre ferens patrem sua causa à tribuno uexari, tribunum domum ingreditur, remotisq; arbitris stricto cultro compellit tribunum, ut patrem liberum pronunciet. Fuit ea res ac pietas insignis iuueni apud populum honoris. Nam cum eo anno tribuni militum in legionibus creationis suffragio essent (Imperatores antea eos creare consueuerant, Ruffulosq; uocabant) factum est, ut secundum inter alios T. Manlius iuuenis locum obtinuerit. Meminit huius, præter Liuium in septimo, Valerius Max. libro quinto, capite de Pietate: & Cicero libro tertio Officiorum, de Fortitudine: Specus ingens hoc anno medio foro uasto derepentè hiatu patuit. ea uorago quum multo terræ ingestu expleri nequisset, canebant uates, id, quo plurimum Rom. non posset, ipsi loco dicandum, si rem Romanam incolumem uellent. M. Curtius ergo uiris armisq; Romanos pollere ostendit, cumq; bellatore equo armatus in specum se deiecit: unde & Curtius est lacus dictus. Meminit & huius specus Eutropius libro secundo, capite primo: ac Paulus Orosius libro tertio, capite quarto. Sub id tempus est Hernicis bellum indictum, à quibus res repetitæ fuerant, nec redditæ. L. Genutius Consul ad illud profectus, infelicibus auspicijs bellum inijt, & interficitur. Ex cuius cæde patribus occasio data fuit cõtra plebem fremendi, quod plebeius Consul inauspicatò pugnasset: multaq; tum, ut fit, in plebem factabãt. Seruilus Consul iussu patrum, Dictatorem Appium Claudium dixit. Is iustitio indicto, delectum habuit. Cæterum priusquam legiones in Hernicos uenissent, C. Sulpitij legati ductu, res per occasionem in hostes est egregiè gesta, fuis fugatisq; Hernicis. Aduentu Dictatoris cum iam Hernici nouas conscripissent copias, ad duoq; milia passuum Romana castra ab Hernicis distarent, media planicie collatis signis pugnatum est, ancipiti primum pugna: postremò fusi hostes, in castra compulsi sunt. Postridiè castra ab hoste deserta, faucijs relictis, diffusum palatumq; agmen, per agros diuersum in suas urbes abiit. Nec Romanis incolumis acies mansit, quarta penè militum parte amissa, præter hos & aliquot equites cecidere. Horumq; C O S S. meminit Diodorus Siculus decimosexto Bibliothecæ libro, cum Athenis regnauerit eo tempore Eucharistius. Sed appellat utrunque consulem prænomine Q. Quintium Seruilium & Q. Genutium, si codex est emaculatus. Vide ibi quæ Philippus, quæ Dionysius Syracusanorum tyrannus fecerit: & quomodo Dionysius iunior duas urbes in Apulia construxerit.

Caluus.

3 L. SULPITIUS, ET G. LICINIUS.

Hoc anno, ut Liuius scribit in septimo, C O S S. in Hernicos exercitum duxere: nec

Ab urbe
con.
nechoste uspiam reperto, Ferentinam urbem ui cæperunt. Inde redeuntibus Tyburtes portas urbis claufere. ea causa fuit, ut & Tyburti populo sit bellum indictum. Eo anno Galli ad tertium lapidemalaria uia proxime urbem accessere. Dictator T. Quintius Pœnus est dictus: omnesq; iuniores sacramento adacti. Hostes ultra Anienem castra fecerant: eratq; pons medius inter utraq; munimenta. eum uacuum Gallus ingenti statura occupat, altaq; uoce fortissimum prouocat Romanorum ad singulare certamen: ut ex talis pugnae euentu intelligi posset, utra gens melior esset. Tum T. Manlius L. filius, qui patrem a tribunitia uexatione defenderat, ut paulo ante annotauimus, uenia a Dictatore petita, in hostem pergit. Excipit Gallus Romanum uenientem cum derisu, exerta in despectum (ut mos est gentis) lingua. Erant duorum exercituum lumina in unum id certamen defixa. Gallus scuto lauaq; in Romanum proiecta, caesim gladium cum ingenti sonitu, in eum deiecit. Contra ille mucrone stricco, cum unum scutum scuto perculisset, hosti insinuatus, uentrem atq; inguina uno atq; altero hausit ictu: Gallumq; quantus erat, moribundum ingenti spacio porrexit: iacentem aureo torque spoliat, quem cruore respersum collo circumdedit suo. inuasit pavor Gallos, inopinata clade attonitos. Romani contra alacres, ab sua statione suum militem cum lætitia & gratulatione excipiunt. inter iocularia militum carmina, Torquati cognomen auditum uictori ipsi & posteris deinceps mansit: Dictator illi coronam auream dono dedit, eumq; pro concione laudauit. Tanta ex ea pugna barbaris trepidatio orta est, ut sequenti nocte relictis castris, in Tyburtem agrum concesserint. Ibi cum Tyburtibus societate inita, comiteuq; adiuti, in Campaniam transiuerunt. Meminit huius T. Manlij Valerius Max. libro tertio, de Fortitudine: Florus libro primo, titulo decimtertio: Eutropius libro primo, capite secundo. Sed perperam ibi scriptum est L. Manlius, cum sit legendum T. Manlius, qui filius fuit L. Manlij. De eo item iunior Plinius de Viris illustribus, titulo uigesimo octauo. Sed Gellius nono libro Noctium Atticarum, capite decimotertio, ex Q. Claudij Quadrigarij annalibus hanc pugnam describit. Gallorum item hanc inundationem, Orosius libro tertio, capite quinto narrat. Sed ibi iterum numerus annum eget examine. nam anno ab urbe condita tricentesimo octogesimooctauo, factam hanc inundationem prodit, cum iam effluerint quadringenti & tres anni, ab initio. Horum item *COSS.* Diodorus Siculus in decimosexto meminit, sed utrunque pariter Caium prænomine appellat: ubi plura de Dione philosopho, Timæo historico, & de Tauro minio Romanorum colonia unde sic dicta sit, de Chabria Atheniensi: & quo pacto Philippus Amphipolim cepit, sibiq; obedientem fecit: & cur moneta aurea a Philippo sit appellata: cū tunc apud Athenienses regnaret Cephisodotus.

alijs Libo,

Ambustus.

G. POETILIVS BALBUS, ET M. FABIVS.

4

His *COSS.* Fabius in Hernicos, Poetilius in Tyburtes cū exercitibus profecti sunt. Galli Tyburtium oppugnatione ex Campania reuersi, Labicanum agrum foede populantur. Inde in Tusculanum & in Albanum transgressi, pari clade proculcant. Is terror Romam perlatus, Dictatoris creandi materiam præbuit. Q. Seruilius Hala creatus est, qui magnos ludos uouit, si præsens bellum prosperè celsisset. Consularem inde exercitum aduersus Tyburtes, ut antea, bellare iubet. Ipse cum omni militari iuuentute, quam sacramento adegerat, in conspectu urbis, haud procul a Collina porta cum Gallis, qui effusa populatione Romam uenerant, confligit, Gallumq; fundit ac fugat: fufum consularis exercitus, qui circa Tybur sedebat, ferro exceptum deleuisset, nisi Tyburtes suorum periculo commoti, auxilio fuissent. Fuit aliquandiu graue prælium. Postremò hi simul, Galli q; Tybur compelluntur. Aliter Polybius huius belli meminit in secundo, sic scribens: Annus erat post captam urbem trigessimus, cum Galli ingenti exercitu comparato, Albam reuertuntur: Romani, quod aduentus eorum repentinus fuit, & neq; exercitum cogere, neq; a socijs auxilia conuocare potuerunt, haudquaquam aduersati Gallis fuere. Cæterum Fabius consul interea
o 3 prosperè

Olympiad.

prosperè in Hernicos depugnauit. Petilius ob Gallos & Tyburtes à se uictos, triumphans in urbem redijt. Fabio alteri Consuli minor triumphus datus, ut ouans Romam ingrederetur. Dictator omnium gestarum rerum honore *COSS.* remisso, se Dictatura abdicauit. Irridere interea Tyburtes Pœtilium, quòd pro prælio inter paucos ante portas suæ urbis commisso, triumphum sibi decerni passus esset: sed breui fore, ut uana illa læticia fieret Romanis funesta. hæc illi coràm. Diodorus Siculus libro decimosexto: Cum Agathocles Athenis regnaret, scribit M. Fabium & G. Popilium (sic enim habet græcus codex) *COSS.* apud Romanos fuisse: quando scilicet Minoa oppidum Siciliae, à Minoe rege Cretæ fuit ædificatum: ubi postea quædam tradit de Demophilo historico, Callisthene historico, & Duillo historico.

Lenas,

Capitolinus.

CVI

M. POPILIUS, ET GN. MANLIUS.

His *COSS.* ut in septimo Lilius docet, silentio noctis, infesto Romam agmine uenire Tyburtes. Fuit nocturna illa trepidatio ciuibus terrori. Conclamatum est repente ad arma. Nec somno exciti satis scire, qui hostes undè ue essent. Vbi uerò illuxit, atq; Tyburtes eos esse constitit, ipsorum paucitate contempta, duabus *COSS.* portis cum armata iuuentute egressi, modico negotio in medio hostilem exercitum cecidissent: nisi ad primum clamorem per agros dilapsi Tyburtes, domum abiissent. Sub id tempus Tarquinienses, maiore agrorū quàm urbis tumultu, Romanos fines ea parte qua Ethruriae adiacent, populati sunt. Horum *COSS.* mentionem ita facit Diodorus Siculus, libro decimosexto: Regnante Athenis Elpino, Romani constituerunt *COSS.* M. Pupilius Lenatem, & Gn. Memelium (ita græcè scribitur) imperiosum, Olympiade sexta & centesima, cū in stadio uicit Porus Malieus. Vbi dehinc multa de Faliste, qui seipsum interfecit, infamiam timens; de bello sociali, Iphicrate & Timotheo scribit.

2

G. PLAVCIUS, ET G. FABIVS.

Sub ijs *COSS.* G. Plaucius iussu populi Tarquiniensibus bellum indixit. Fabius in Hernicos prouinciam accepit. Occupat interea Gallici belli fama ciuium animos, peropportuneq; pax Latinis data est: milesq; ab ijs ex ueteri formula acceptus. Quibus freti auxilijs, minore animorum motu Romani audiuerunt Præneste Gallos uenisse, atq; in Pedum progressos. C. Sulpitius Dictator est dictus: qui cū robore duorum Consularium exercituum in Gallos profectus, ubi hostes in conspectu habuit, locum castris cepit. Neq; hi ullam prælio moram fecere. Dictator et si suos satis ad pugnam animatos uidebat, abstinere tamen congressu: bellumq; de industria trahebat, ratus omnia hosti tempus deteriora facturum. Romanus miles id ægrè ferens, cū Sulpitium ut tumidum carpere, tum patres cōmuniter criminabantur. Tandem Seruium Tullium primipilum ad Dictatorem miserunt cum multa querela, se ut feminas intra uallum teneri, quo hostibus ludibrio essent: nisi in aciem ducerentur, futurum ut aut domum, aut in hostem occasione proficiscerentur. Dictator et si parum probabili ratione fieri hoc crederet, pollicetur tamē, se exercitum educiturum: ususq; insigni & nobili stratagemate, quod apud Lilium in septimo latissimè inuenies, Gallos fudit, fugauitq;, non sine ingenti cæde. multis enim Gallis fuga in syluas ac montes delatis, omnibus æqua mors superuenit. Vnde & Sulpitio triumphus decretus. Nec ullus de Gallis iustiore triumphum, post Camillum, egit, quàm is Sulpitius. A *COSS.* eodem anno uario est euentu pugnatum. Hernici à Fabio uicti prælio, subactiq; sunt. Contra Plaucius incautè, ac proinde parum feliciter in Tarquinienses pugnauit. Nectantum cladis in acie acceptum, quàm quòd Tarquinienses Romanorū odio trecentos & septem milites captos, uictimarum more iugularunt. Vastati sunt & Romani agri eodem anno, Priuernatium primò, mox Veliternorum incursione. Ludj, quos Camillus uouerat, facti: & lex de ambitu à C. Petilio tribuno plebis, patribus autoribus, tum primū ad populum lata, qua nouorum hominum ambitio-

nem,

Ab urbe
con.
nem, qui mundicias & conciliabula obire soliti erant, compressam credebant. Gallo-
rum cædem paucis etiam recenset Eutropius libro secundo, capite primo. Facit & ho-
rum Consulum mentionem Diodorus Siculus decimosexto: Cum, inquit, regnaret
Athenis Callistratus, Romani constituerunt C O S S. M. Fabium (sic sibi scribitur, non
G.) & G. Plotium. Describit dehinc bellum sacrum, & de Archidamo Lacedæmo-
niorum rege nonnulla prodit, & de tripode ac oraculo.

Rutilius.

Capitolinus.

319

G. MARTIVS, ET GN. MANLIVS.

His C O S S. Falisci quoque hostes facti, quia cum Tarquinienibus eorum iuventus
militasset, ea provincia Gn. Manlio forte euenit. G. Martius eius collega, in Priuerna
tem agrum duxit, longa pace intactum: ibique miles breui præda expletus, ad Priuer-
num est urbem adductus. Priuernatibus in urbem prælio deiectis, cum iam scalæ moe-
nibus admoueretur, deditio ab oppidanis facta est. Triumphauit Martius de Priuer-
natibus. Ab altero Consule nihil memoria dignum actum est: nisi quod in illis castris
lex tributim de uicesima illorum qui manumitterentur, lata est. Eius legis abrogan-
da, quia haud paruum inde uectigal inopi arario quærebatur, autores fuere tribuni
plebis. Nec tam re quam exemplo moti, capite sanxerunt, ne quis postea tali de causa
populum seuocaret, prohibitumque in castris iam inde sanciri legem ullam. C. Licinius
Stolo hoc anno decem milibus damnatus, ex præscripto legis, quam ipse tulerat: quo-
niam mille soli iugera cum filio possideret. Require Plutarchum in Camillo, qui
eam de Licinio Stolone prodit. Meminit horum quoque C O S S. Diodorus Siculus
libro decimosexto: quos fuisse scribit, cum Athenis regnaret Diotimus.

Ambustus.

Lenas.

400

M. FABIUS II. ET M. POPILIUS II.

His C O S S. ut Lilius in septimo scribit, duo bella Romani habuere. Popilius Le-
nas in Tyburtes profectus, prosperè rem gessit. Alterum Consulem Phalisci & Tar-
quinientes prima pugna fuderunt, Romanis falsa specie & uelut phanatica deceptis.
sacerdotes enim hostium cum facibus incensis, furiali incessu anguim nodos inten-
dentes, militem spectaculo insueto turbauerunt. Inde ubi à Consule & tribunis coe-
ptum est in uanum illum metum reclamari, quod puerorum more talia expauesce-
rent: pudore affecti milites, ferociter in hostes uertuntur. Atque in ea ipsa, quæ nuper
extimuerant, uelut amentes ruunt. inde hostili ludibrio confestim discusso, in arma-
tos cuneos sese inferunt. Fuitque tantus Romanorum in prælium redeuntium impe-
tus, ut ne ab armato quidem, non modò inermi hoste sustineri potuerint. Fusa acie,
castris Romanus uictor potitus est. Concitauit hæc Phaliscorum & Tarquinien-
sium clades omne Etruscum nomen in Romanos: atque duobus populis ducibus,
ad Salinas usque prædabundus hostis processit. Aduersus hunc terrorem M. Rutilius
primus è plebe Dictator est dictus: qui C. Plaucium plebeium magistrum equitum
dixit. Ferebant patres iniquo animo, Dictaturam quoque in promiscuo esse. Nihil
itaque illi decreuere, ut irrita Dictatura fluere. Ea iniuria populus instructus, maiore
quam ullo antea studio, omnia ad bellum necessaria detulit. Parato itaque exercitu, Ru-
tilius in hostem contendit: exercitumque ratibus Tyberim traiecit, populatibus mul-
tariam oppressis, ex improviso castra hostium uic caput. Octo milia hostium capta
Romam duxit, ac sine patrum autoritate populi iussu triumphauit. Cum nec ple-
beius Dictator, nec Popilius Consul, comitia consularia indicerent, res ad interre-
gnum redijt: & facta contentione, tandem duo patricij C O S S. sunt electi, quanquam
tribunis reclamantibus. Memorat & hos quoque C O S S. Diodorus Siculus, libro deci-
mosexto, cum Athenis regnaret Eudemon. ubi plura de Artabazo, &
quomodo Philippus factus sit luscus, & de Mau-
solo plura.

0 4 G. Sul,

G. SULPITIUS III. ET M. VALERIUS.

Hos COSS. Liuius scribit in septimo, magistratum inisse quadringentesimo anno quam urbs Romana condita erat, quinto & trigesimo quam à Gallis recepta, ablato post nonum annum à plebe consulatu. Examina diligenter lector, ut numerum inuenias certum. Fuit enim hic annus circiter quadringentesimus ab urbe condita: quantum possumus in tanta rerum caligine deprehendere. Nam ut Diodorus tradit, hoc anno fuit Olympias centesima septima. Cum igitur septima Olympiade condita sit urbs, centum Olympiades faciunt annos quadringentos. Sed quo ad Romam à Gallis captam, numerantur tantum trigintaquatuor anni, nisi Romana respublica sine magistratibus sexennio, non quinquennio stetit, iterum unus annus uenit in dubium. Sed & de altero Consule Sulpitio dubium, quem scribit tertium Consulem Liuius. Si à tribunis fit supputatio, ter quidem Sulpitius fuit Consul. Sed primo datur prænomen Titus, alteri Lucius, huic Gaius: nisi erratum sit in prænominē, quod simplici littera scribitur, T. L. G. Vnde fit facilis lapsus literarum, ex una in alteram: siue diuersi sint, quod inquisitione indiget. Sed ad historiam. Nihil eo anno foris relatione dignum fieri contigit, nisi quod ex Tyburtibus Empulum est captum. Maius omnino certamen COSS. in urbe fuit, cum plebe annitentibus, ut integer consulatus iam inde in nobilitate esset. Extulerant credo patricijs animum, quod contra præscriptum legis ambo sui sanguinis COSS. eo anno creati essent. Contrà plebs fremere: Regesq; ac Decemuiros, & si quod tristius imperij nomen animo occurreret, citius laura uidebatur, quam magistratum duorum ciuium uirtute quaesitum, uniuerso ordini per ignauiam extorqueri. Sauebant tribuni assiduis concionibus. Descensum alienis utrinq; animis in campum: atq; per irritas altercationes, cum plures dies comitiales exissent, postremò tribuni COSS. pertinacia uicti, clamitantes actum de libertate esse, urbem captam & oppressam patriciorum regno, cum magna parte plebis se ex campo proripuerunt. Sequuntur nihilo secius COSS. inceptum: atq; ea ciuium infrequentia, quæ aderat, comitia perficiunt. Creanturq; iterum ambo Patricij COSS. Diodorus Siculus libro decimosexto: Regnante Athenis Aristodemus, Romani habuerunt Consules G. Sulpitium & M. Valerium, Olympiade septima & centesima, cum in stadio uicit Smicrinus Tarentinus.

Ambustus,

Capitolinus.

M. FABIVS III. ET T. QVINTIVS.

His COSS. Tyburtes uicti deditioem fecere, Salsula ex his urbe prius capta, triumphatumq; de ea ciuitate est: fuitq; uictoria illa mitis. magis autem in Tarquinienses saeuitum, qui acie uicti, quotquot uiui capti sunt, præter trecentos quadraginta octo nobiles, qui Romam sunt missi, cæteri ad unum trucidati. Nec mitior propterea factus est populus in eos, quibus armatus miles pepercerat. in foro uirgis cæsi, ad unum securi omnes sunt percussi. Idq; pro Romanis in Tarquiniensium foro immolatis, est pœnæ hostibus repensum: foedus eo anno cum Samnitibus, qui ad hoc ipsum legatos Romam miserant, est actum. non eadem domi, quæ militiæ, fortuna erat plebi Romanæ. Nam etsi unciario scœnore facto leuata usura erat, sorte ipsa obruebantur inopes, nexumq; inibant. Iterum igitur Patricij creati COSS. Horum COSS. sic mentionem facit Solinus in Polyhistore: Notatur eadem die conflagrauisse templum Ephesi, qua Alexander Magnus Pellæ natus est: qui oritur, ut Nepos tradit, Marco Fabio Ambusto T. Quintio Capitolino COSS. anno post Romam conditam trecentesimo octogesimo quinto. Qui numerus annorum non conuenit, cum sit annus quadringentesimus, ob id corruptus. Sed neq; Orosij numerus ferri potest, qui libro tertio, capite quinto, sic scribit: Anno ab urbe condita quadringentesimo secundo, legati à Carthagine Romam missi sunt, foedusq; pepigerunt, &c. Quibus diebus & Alexander Magnus, uerè ille gurges miseriarum, atque atrocissimus turbo totius Orientis, est natus, Plutarchus Alexandrum Magnum natum

Ab urbe
con. natum tradit circa idus Augusti. Ipso eius natali die templum Dianæ Ephesiæ est
concrematum, quo tempore Philippus Potideam urbem capit. quam captam tradit Olympiada
Diodorus anno tertio centesimæ quintæ Olympiadis: licet alij anno primo Olym-
piadis sextæ & centesimæ, Eusebius anno secundo sextæ & centesimæ Olympiadis
scribat. Tanta est autorum diuersitas. Iudicet, qui sit nare emuncta. Diodorus Si-
culus libro decimosexto horum C O S S. mentionem facit: Regnante Thessalo apud
Athenienses, Romani C O S S. erant M. Fabius & T. Quintius. Vbi de Artaxer-
xe, de Tripode & Nectanabo plura. Gellius libro decimosextimo, cap. uicesimo-
primo: Philippus Amyntæ filius, Alexandri pater, regnum Macedonia adeptus est:
in q̄ eo tempore Alexander natus est.

Potitus.

Publicola.

G. SULPITIUS IIII. ET M. VALERIUS II.

403 His C O S S. ut in septimo Liuius scribit, bellum & à Ceritibus instabat, qui Tarqui-
nensium cōsanguineorum cæde permoti, bellum studio instruebant. Et Latinorum
legati nunciabant Volscos in armis esse, suisq̄ finibus imminere. Profecti C O S S. in
prouinciam, Valerius in Volscos contendit: qui ubi ex Sulpitij literis cognitum est,
magis quàm opinio esset, bellum ab Etruscis imminere, Ceritesq̄ cum Tarquinien-
sibus sentire, Romam Consul reuocatus, iussu patrum T. Manlium, L. filium, Dicta-
torem dixit, qui Cōsulari contentus exercitu, bellum Ceritibus indixit. Hi ubi se ho-
stiter peti uiderunt, subita poenitentia adducti, Romam legatos mittunt, eius culpæ
poenam deprecantur. Legati à patribus ad populum reiecti, multum pro concione
obtestati sunt, ut pro ueteri sua pietate in Vestam & cæteros Romanos deos, quos Se-
nonico bello ab omni externa iniuria pietissimo hospitio seruassent, ne præsentem
noxam ultione persequerentur. Tarquinienfes scelestissimos homines, quum infe-
stum agmen per Ceriten agrum ducerent, traxisse uel potius quàm uoluntate suam iu-
uentutem. Iam omnes poenitere facti, poscereq̄ suppliciter ut ueniã darent eam Ve-
stali religioni, & dijs quos Cerites non solum seruassent, sed religiose etiã coluissent.
Valuit plus uetus meritum apud Romanos, quàm præfens causa: ac ueteris beneficii
potius, quàm præsentis iniuriæ memoria, data pax est Ceritibus, & induciæ in cen-
tum annos. In Phaliscos deinde itum, qui in eadem causa erant. Hostes ibi nusquam
reperi: sed ager foeda uastatione ac populatione uastatus. Nec in Etruria est aliud
eo anno gestum. Legionibus ergo Romam reductis, turres & muri instaurati: Apol-
lini q̄ ædes dedicata est. Longum deinde certamen plebis & patrum fuit, quod Con-
sularia comitia ad undecimum interregnum protraxit: Tribunis Licinia lege inni-
xis: contra patribus totum potius consulatum tollere paratis, quàm promiscuum ha-
bituris: postremò Tribuni obtinuerunt, ut alter è plebe Consul crearetur. Memoratur
& hi C O S S. à Diodoro libro decimosexto, cum archon Athenis fuerit Apollodo-
rus. Scribit Plinius lib. secundo, capite uigesimosextimo, de cœli coloribus, quod huic
loco conuenit: Fit, inquit, & sanguinea specie, quo nihil terribilius mortalium timori,
incendium ad terras cadens inde: sicut Olympiadis centesimæ septimæ anno tertio,
cum rex Philippus Græciam quateret.

Publicola, patricius.

Plebeius.

P. VALERIUS, ET G. MARTIUS RUTILIUS II.

404 His C O S S. ad scœnebrem causam leuandam quinque uiri mensarii creati sunt, qui à
pecuniæ dispensatione appellati, suo arbitrio æs alienum ex publico dissoluerent.
Quæ res inueteratam urbanæ discordiæ materiam prorsus è ciuitate sustulit. Exie-
rant iam Consules in prouinciam, cum ex Etruria trepidè nunciatur, duodecim
eius gentis populos in Romanum nomen coniurasse. Patres S. C. ad C O S S. in ca-
stra miserunt, ut statim Dictatorem dicerent. C. Iulius est dictus, & foris omnia quie-
ta fuere. Dictator Romam reuersus, comitia consularia habuit. Creatiq̄ sunt Pa-
tricij duo, Fuerunt hi C O S S. teste Diodoro libro decimosexto, quum Athenis archon
fuit,

Olympiad. fuit, & princeps Callimachus. Sed alter *cos.* illic M. Fabius corruptè scribitur.

Potitus,

Poenus, aliàs Ceso.

CVIII

G. SULPITIUS, ET T. QUINTIUS.

His *cos.* duo bella habita sunt: Quintius ad Phaliscum profectus, Sulpitius ad Tarquiniense. Agri latè utrobique uastati, quum ipsi mœnibus inclusi tenerentur, fractisque ea clade animis pacem petiere: quam legatis Romam missis, in quadraginta annos impetrarunt. Cum tunc census agi placuisset, G. Martius Rutilius, qui primus Dictator de plebe fuerat, auxilio tribunorum impetrauit, ut Censor cum Manlio Neuius crearetur. M. Fabius inde Dictator est creatus, ut tribunis Liciniae legis assertoribus resisteret. Sed plus lex ualuit quam Dictatoria maiestas, quia unus ex plebe Consul creatus est. Diodorus libro decimosexto: Regnante Athenis Theophilo, apud Romanos *cos.* fuerunt, G. Sulpitius & Q. Quintius (sic enim hic legitur) Olympiade octaua & centesima, quando in stadio uicit Polycles Cyreneus. Describitur dehinc ibi expugnatio Olynthi, & quaedam alia.

Lenas, plebeius.

Scipio, patricius.

2

M. POPILIUS III. ET L. CORNELIUS.

His *cos.* cū Galli in Latino agro essent, Popilio Gallici belli prouincia extra sortem data, quia collega infirmus erat. Cum quatuor igitur legionibus in hostem iturus, patribus autor fuit, ut ad nouos casus alterum in urbe exercitum subito conscriberent. Vbi uerò hostis in conspectu fuit, qua arte illos aggressus, castris exuerit, & illorum impetum fregerit, donec ordinibus confusis cum strage & caede multa eos fudit ac cecidit: abundè Liuius in septimo docet. Cum uerò in Albanam arcem Galli profugissent, Consul, qui per humerum erat sauciatus, & uulnere grauabatur, à longiore inlectatione abstinuit: castra uerò hostium uictor diripiēda dedit militibus. Inde Romam est exercitus reductus, triumphusque dilatus, quoad Popilius à uulnere conualuisset. L. Furius Camillus Dictator patribus possessionem pristinam Consulatus reddidit: ob cuius meritum ipse creatus est Consul. Hos *cos.* etiam ponit Diodorus lib. decimosexto, regnante Athenis Themistocle. Sed alterum *cos.* appellat G. Cornelium, nō L. si est fides libro scripto habenda. Sed obseruandum, quòd Diodorus sequentes *cos.* Camillum & Claudium non ponit, sed post hos subiungit: Regnante Athenis Archia, Romani *cos.* fuerunt M. Aemilius & T. Quintius. Post regnante Athenis Eubolo, apud Romanos *cos.* fuerunt M. Fabius & Sergius Sulpitius. Tandem consulatum M. Valerij & M. Pompilij ponit. adeò ut series *cos.* illic sit omnino diuersa: qui fortè alios est sequutus annales. sed fides penes autorem sit. Utique ad complendam illam Olympiaden, deest unus Consulatus. Paulo autem inferius in sequenti Olympiade sunt quinque Consulatus: & M. Fabius cum suo collega Seruio Sulpitio nominatur, ita ut unus huc debeat referri. alioqui numerus annorum non procederet.

3

L. FURIUS CAMILLVS, ET APPIVS CLAUDIVS CRASSVS.

Hi *cos.* priusquam magistratum inirent, Popilius de Gallis triumphauit: Galli uerò ex Albania arce excurrentes, & Graeca classis in Antiatis Laurentinique tractus oram ex alto inuecta, praesentem annum fecere insignem. Maritimi praedones cum Gallis congressi, incerta uictoria sese ad naues receperunt. Concilium frequens Latinorum ad lucum Ferentinæ habitum. ubi Romanis auxilia de more postulantibus responsum est: Desinerent tandem ipsi imperare, quorum auxilijs indigerent: Latinos pro sua libertate potius, quam pro alieno imperio bella obituros. Subita Latinorum defectio eo Romanis terribilior fuit, quòd duo externa bella satis sua magnitudine ciuitatem per id tempus sollicitam haberent. Tum uerò, quia aut proprijs uiribus standum erat, aut bello succumbendum, accuratissimus in urbe & totis agris est delectus habitus. Suntque decem legiones conscriptae quaternum & ducentum

ducentum peditum, equitum trecentorum. Appius Claudius medió bellí appa-
 tu uita decessit: incumbematq; totum onus reipublicæ Camillo, alteri Consuli, qui
 duabus legionibus ad urbis præsidium relictis, cæteras copias cum L. Pinario præ-
 tore partitus, cum maritimam oram aduersus Græcos tutari iubet, prædonesq; pro-
 cul littoribus arcere: ipse ad hostem eo cõsilio proficiscitur, ut inhibita excursione af-
 sidendo domaret. Galli cum in conspectu essent, mox unus qui magnitudine corpo-
 ris & armis cæteros præcallebat, unum ex Romanis prouocat alta uoce. Cui M. Vale-
 rius Tribunus, explorata Consulis uoluntate occurrit. Aiunt aduentasse coruum, ac
 infedisse galeã, qui alis ac rostro cum Valerio uerberaret: ac tandem à Valerio Gallus
 prostratus occiditur, cum utrinq; ex stationibus fieret concursus. sed adhortatione
 Consulis post certamen acre ac diu anceps, Galli fugam arripiunt: perq; Volscos ac
 Falernum agrum dissipati, in Apuliam & oram superi maris abierunt. Consul tribu-
 num pro concione laudatum, decem bobus & corona aurea donauit: mansitq; illi ab
 eius uictoriæ euentu Coruini cognomen, usq; in longam posteritatẽ. Iunxit deinde
 Consul castra cum prætore aduersus Græcos, qui de industria bellum trahebant po-
 tius, quàm abstinebant. Dixitq; absens iussu patrum T. Manlium Torquatũ ad con-
 sularia comitia habenda Dictatorem: à quo hic Valerius treis & uiginti annos natus,
 summo favore populí Consul creatur. Polybius in secundo pulchrẽ hanc historiã
 cõplectitur his uerbis: Cæterum cum post duodecimũ annum iterum Galli eodem
 reuenterentur, euestigiò Romani aduentu eorum cognito, obuiam ai acres cum exer-
 citu processere, nihil magis quàm dari sibi ab hostibus pugnandi copiam cupientes,
 qua de omni imperio uno tempore decerneretur. Galli audacia Romanorum perter-
 riti, simul orta inter se seditione, per noctem terga uertentes, turpi fuga redierunt in pa-
 triam, atq; annos tredecim quieti permansere. Postea cum uires pop. Rom. indices
 quàm maximẽ augeri cernerent, de pace agere cõeperunt: qua impetrata, ad trigesi-
 mum annum quiescere. Per paucis hanc historiã Florus libro primo, titulo decimo-
 tertio designat: iterum Pontino agro, cum in simili pugna L. Valerius, insidente ga-
 leã satyrica alite adiutus retulit spolia. Tu ibi lege M. non L. Valerius, quod omnes
 attestantur. Per satyricam autem alitem, intellige coruum: quoniam scilicet est li-
 bidinosa & salax auis, & quod ore morigeratur: id obtinente fabula, qua eas planẽ o-
 re parere & coire, uulgu arbitrat. Vnde & coruinum ouum dicitur. Aristoteles ue-
 rò & Plinius in decimo pernegant. Dicitur enim saty Græcis uirile membrum, unde
 satyrion inflectitur, urigo uenerea, quæ à medicis recentioribus priapismus dicitur.
 De quo Auicenna in tertio, 20. Fen. Inflectitur inde quoq; Satyrus, qui ad libidinem
 pronus & procliuis est. Et per Satyrica signa, apud Pliniũ in decimonono, ad hortos
 custodiendos suffixa, Priapus intelligendus est. nisi Saturnica malis legere. Hic ergo
 satyrica auis, coruus libidinosa intelligenda est. Quia uerò aliqui satyriã genus corui
 esse dicunt, ipsi uiderint. neq; enim Aristoteles, neq; Plinius, quod hæcenus animad-
 uerti, hoc astruunt. Cæterum de hoc Valerio Coruino, & Eutropius lib. secundo, ca-
 pite primo: Val. Max. libro tertio, capite de Fortitudine: Plinius iunior titulo uiges-
 imo nono, de Viris illustribus: Orosius libro tertio, capite quinto. Sed iterum relegen-
 dus est Valerius Maximus libro octauo, titulo decimosexto, quæ cuiq; magnifica
 contigerunt.

Coruinus, patricius.

Lenas, plebeius.

M. VALERIUS, ET M. POPILIUS III.

Tum Camillus nihil adhuc cum Græcis memorabile gesserat: quia quum aliquan-
 diu in Latini littoris ora sine prælio uersati essent, aqua deficiẽte, in altũ abierunt. Por-
 rò qui Græcorum fuerint, qui tum Latium classe sunt infestare adorti, Liuius ignorat:
 licet Siculos fuisse, atq; ab eius terræ tyrannis classẽ instructam, suspicetur. Sed Ti-
 moleonis ductu & auspicijs per hæc tempora Sicilia tyrannide liberata est, ut Plu-
 tarchus uidetur significare. Pestilentia nonnihil est Romæ laboratum, & cum Car-
 thaginensium legatis foedus ictum, cum societatem petissent: cuius foederis icti
 meminẽ

Olympiad.

meminit Orosius libro tertio, capite quinto. Cæterum otium domi forisq; fuit. Horū COSS. facit mentionem Diodorus lib. decimosexto: Regnante Athenis Lycisco, Romani COSS. constituti erant M. Valerius & M. Popilius (sicibi legitur) Olympiade centesima & nona, quando in stadio uicit Aristolochus Atheniensis. Sed cum unus annus desit huic Olympiadi, uidetur erratū, & sequentibus COSS. Olympias 109. adscribenda: quod & ex Censorino colligendū est, qui quadringentesimo & decimo anno ludos seculares factos tradit. Sed & superius, & paulo inferius, ubi M. Fabius & Ser. Sulpitius COSS. fuerunt, res illa memorabitur: quia consulatus sunt transpositi.

Torquatus,

Venox.

CIX.

T. MANLIUS II. ET G. PLAVCIUS.

His COSS. de foenore res acta: & in pensiones æquas triēnij diducta fors, ut plebs leuaretur. Nec quicquam memorabile actum est hoc anno. Superfluum de tributo, & delectu. Horum quoq; COSS. meminit Diodorus libro decimosexto, cum apud Athenienses archon fuit Pythodorus.

Coruinus.

Libo.

2

M. VALERIUS II. ET G. POETILIVS II.

His COSS. cum Volscis bellum fuit. Nunciabatur enim, Antiates legatos Latium circumire, ad cōcitandum in Romanos bellum. Coruinus ad Satricum proficiscitur: quò Antiates & alij Volsci, preparatis ad id tempus copijs, occurrunt. Nulla itaq; dimicandi mora facta est. Volsci, ferocior ad bellandum gens, quàm ad bella gerenda, modico negotio uicti, Satricū fuga repetunt. Cingit oppidum Romanus uictor: scalisq; circa muros admotis, deditio facta est. Quatuor armatorū milia cum imbelli multitudiē dedita: eos ante currum uinctos triumphans Consul egit. Horū COSS. meminit Censorinus de Die natali, de distinctionibus ætatum hominis scribens, sub ijs tertios ludos seculares factos, in hæc uerba, si non errorem habent: Ut uerò in cōmentarijs Quindecimuirorū scriptū, anno quadringentesimo & decimo, M. Valerio Coruino & C. Petilio COSS. tertij ludi fuerunt. Sed certè, ni prorsus fallor, secundū commentarios Quindecimuirorum (sic enim dicuntur, non Duodecimuiri) hi fuerūt seculi ludi seculares. nam de primis inter omnes conuenit, quòd fuerint sub P. Valerio Publicola. Secundi deinceps fuerunt uariati secundum autores. Debuīt Angelus Politianus, cum de Secularibus ludis in sua Miscellanea scriberet, ex Zosimo nomina COSS. recensere ex fide, ut errata Censorini potuissent tolli, etiam si lapsus fuisset, & in proprijs & in numerorum notis. Miror Lium nihil de ijs ludis scribere, nec hic, nec alibi. Diodorus quoq; Siculus libro decimosexto, horum facit COSS. mentionem, licet suspicer mendosum librum. appellat enim COSS. M. Valerium & M. Popilium: qui paulo antè fuerūt annotati. Sed eo tempore regnauit apud Athenienses Saligenes.

Camerinus.

3

M. FABIVS DORSVO, ET SER. SVLPITIVS.

His COSS. Aruncum bellum ab repentina est incurfione cœptum: metusq; ciuitatem inuasit, ne totius Latini nominis consensu Arunci arma induissent. Ob id L. Furius Camillus Dictator dictus est. Romanæ legiones in Aruncos confestim ductæ: ibiq; prædonū animi magis quàm hostium reperti. Descensum tamen est in aciem: Dictatorq; Iunoni Monetæ ædem uouit, si uictor acie discessisset. Tum damnatus uoti, ubi Romam uenit, autor patribus fuit ut Duumuirii crearentur ad eam ædem in Capitolio erigendam, ubi fuerant Manlij Capitolini ædes: annoq; sequenti, quàm uota fuerat, dedicata est. COSS. Dictatoris exercitu ad bellum usi, Soram de Volscis ui cæperunt. Hos COSS. Diodorus superius posuit, ante Olympiadem nonam & centesimam, regnante apud Athenas Eubolo. & hic intermittit, quia mox post superiores dictos ponit Martium & Manlium: quod etiam pro supputatione Olympiadum obseruandum est.

G. Mar.

Rutilius,

Torquatus.

Olympiad.

G. MARTIVS III. ET T. MANLIVS II.

4

412 His *COSS.* in Albano lapidibus pluit, & nox interdiu uisa est intendi. Feriæ proinde indictæ, Dictatorq; ad id creatus P. Valerius Publicola. Nec tantum à Romanis tribubus supplicatum, sed à finitimis etiam populis. Iudicia eo anno pop. in fœneratores facta: quibus est ab ædilibus dicta dies. Hos *COSS.* scribit Diodorus in decimosexto, Romæ fuisse, quando Nicomachus Athenis fuit archon. Macrobius in primo Saturnalium refert, ædem Iunonis Monetæ Calendis Iunijs dicatam, *COSS.* C. Martio Rutilio III. & T. Manlio Torquato II. Sed *COSS.* in impressis codicibus desunt. His enim *COSS.* ædes Iunoni Monetæ fuit dedicata, teste Liviò in septimo, anno postea quàm uota erat.

Coruinus,

Cossus.

L. VALERIVS III. ET A. CORNELIVS.

CX

413 His *COSS.* bellum cum Samnitibus ortum est, gente tum opibus & armis ualida: quod bellum aliud grauius cum Pyrrho rege, mox & cum Pœnis grauißimum peperit. Ferunt Rom. tum in primis opibus floruisse, quum Sidicinis, qui Teanum habuerunt, magis quia plus poterant, quàm quòd iustam ullam haberent belli causam, arma inferrent. Sidicini Campanis sese iungunt, qui inter finitimos & ipsi maximè polebant. Hi uerò ocij & luxus magis quàm rei bellicæ erant studiosi. Igitur in Sidicino agro haud magno negotio uicti, omnem belli molem in se uertunt. Samnites ommissis Sidicinis, Capuam ferociter inuadunt, ac Tifata, colles Capuæ imminentes, primò occupant, & quadrato agmine urbem petunt. Campani in planicie uicti, tum magna strage in urbem deiecti, legatos Romam pro auxilio mittunt. Cum uerò hæc negata, quia Samnites confœderati Romanis erant: Capuani mox sese, omniaq; sua Romanis dederunt. Quibus receptis in deditiõne, legati in Samnitium castra sunt missi, qui deditiõnem à Campanis factam exponerent, peterentq; ut ijs parcerent, ac armis abstinerent. Sed Samnites reiectis Romanorum petitionibus, illis uidentibus in Campanum agrum cohortes prædatum ire iussi sunt. Quibus Romam nunciatis, bellum indictum est Samnitibus. *COSS.* cum duobus exercitibus ab urbe profecti, Cornelius in Samnium, Valerius in Campaniam diuersi abierunt. Valerius Samnites primò fudit, in Campaniam dehinc in fugam uertit. nam oculi militum Romanorum ardere ex furore uisi sunt, quibus territi Samnites fugierunt. Cornelius cum in Samnium incautè exercitum in uallem duxisset, P. Decij tribuni auxilio periculum euasit Romanus exercitus. Sed eius quoq; consilio castra Samnitium perumpuntur. Cædes ingens intra extraq; edita est. nam ad triginta milia hostium in eo exercitu fuere, quorum pars longè maxima desiderata est. Laudatus à Consule Decius, ac aurea corona cum centum bobus donatus, ut longissimè Liviò in septimo explicat. Valerius trepidis ab Sueßula nuncijs accitus, quòd eò Samnites omnem militarem iuentutem exciuisent: postquam ad hostem uenit, facto in hostium castra impetu, tanta uis hominum cæsa est, ut ad quadraginta milia scutorum, & centum septuaginta signa militaria sint ad Consulem relata. Tam ingens uictoria & Phaliscos, cum quibus induciæ erant, ad fœdus petendum compulit: & Latinos, qui exercitum in Romanos comparatum habebant, in Pelignos auertit. Carthaginenses quoq; legatos cū corona aurea xxv. pondo Romam miserunt pro uictoriæ cõgratulatione. Consules ambo de Samnitibus triumpharunt. Campani & Sueßini præsidia à patribus petierunt, quæ & assequuti sunt. Plinius libro decimosexto, capite quinto, huius Consulis ijs meminit uerbis: P. Decium patrem tribunum militum frondea donauit exercitus ab eo seruatus, imperatore Cornelio Cossò Consule, Samnitium bello. Meminit & horum *COSS.* Cicero in primo de Diuinatione, ubi somnium P. Decij nãrat, quod ei postea tertio anno in suo consulatu euenit. Horum item *COSS.* Diodorus meminit in decimosexto, sic scribens: Regnãte Athenis Theo
p phrasto,

Olympiad. phraſto, Romani c o s s. erant, M. Valerius, A. Cornelius, Olympiade centesi-
ma decima, quando uicit in ſtadio Anticles Athenienſis. Si extaret integrum Ap-
piani Alexandrini opus, ex libro illo qui Samniticus ab eo inſcribaretur, poſſent om-
nia bella cum Samnitibus à Romanis geſta legi. Sed fatum quod alios libros eripuit,
illos quoq; legere nos, & manibus uerſare noluit. Sed Liuium in ſeptimo diligenter
lege, & inuenies ibi ornatiffimas & elegantiffimas orationes.

Rutilius,

Hala.

2 G. MARTIVS III. ET Q. SERVILIUS III.

In ſeptimo Liuij perperam ſcribitur Claudius Martius, cum Gaius legendum ſit:
quod leui errore & literarum lapſu ſit, quoniam hic quartum Conſul, & prius cen-
ſor & dictator fuit: quod de Claudio non legitur. Ex ijs c o s s. Seruilus in urbe reli-
ctus, Rutilius in Campaniam profectus eſt. Ibi comperit per tribunos militum,
coniurationē inter milites factam, Capuæ ui occupandæ, ut Campani ſuo ipſi exem-
plo opprimerentur, quo ueteres inde colonos expuliffent. Conſul itaq; uidens rem
haud procul à ſeditione abeſſe, ex ſuis præſidijs milites in caſtra traduxit. Inde ſedi-
tioſam multitudinem exonerare adortus, alios alia de cauſa domum ablegere cœpit,
& in primis coniurationis capita. Nec res eſt ab initio animaduerſa: uerum ubi, qui
miſſi fuerant, domi retinebantur, percuſſi conſciji ne cauſam Romæ dicere cogeren-
tur, ſeceſſione facta quodam colle confederant, ſub Albæ Longæ iugo. Deinde ut
ſibi ducem facerēt, nocte T. Quintium in Tuſculano agro ruſticantem ui caperunt,
ac rapto deinceps agmine Romam contendunt. Quibus M. Valerius Coruinus Di-
ctorator obuſiam cum exercitu progreſſus, ad octauum lapidem, tam populari oratio-
ne deliniuit, ac tempeſtiua adhortatione illam ſeceſſionem cōpreſſit, ut legibus mul-
tis latas noxa illa tolleretur: Scilicet ne ſœnerare liceret, ne quis eundem magiſtratum
intra decem annos caperet: neu uno anno duo magiſtratus gereret: utq; liceret
c o s s. ambos plebeios creari. quæ latiffimè in fine ſeptimi libri apud Liuium leges.
Meminit horum c o s s. Diodorus in decimoſexto: ſed alterum conſulem Marcum
Rutilium uocat.

Venox,

Mamercus.

3 G. PLAVTIUS II. ET L. AEMILIUS.

His c o s s. Romani Priuernatibus bellum indixere, quia Norbam & Setiam co-
lonias eſſent populati. Volſci quoq; ad Satricum caſtra communierant. Plautius,
cui ea prouincia obuenerat, prælio Priuernatibus uictis, eorum urbem ui capit, ca-
ptæq; præſidium impoſuit. In Antiates deinde mouit, qui ad Satricum caſtra ſece-
rant. dubio hic Marte dimicatum, prælium ſubita tempeſtas diremit. Antiates no-
cte abierunt. Conſul duplici prælio uictor, omnem hoſtium regionem ad mare uſq;
populatus eſt. Aemylius Sabellicum agrum ingreſſus, lateq; omnia prædatus, cum
multa populatione circumagebat exercitum, nuſquam hoſte comparente. Vnde
Samnites clade percuſſi, pacem per legatos petunt, quæ eis iterum reddita eſt per
Senatum. Ob id noua obſidione Sidicinos repetunt: qui cum ſe Romanis dederent
in ultima neceſſitate, recepti non ſunt. Ad Latinos igitur confugiunt: qui eos reci-
pientes, auxilia tranſmittunt in Samnium: quibus iunguntur Campani quoq; ab
his Samniticus ager depopulatus eſt, & Latini ſuperiores in certamine ſemper fuere:
quod Romanis Samnites conquerebantur. Ob id Campani metu alienati ſunt, La-
tini uerò penitus defecerunt. Cum igitur conſilia noua iniſſent contra Samnites, ru-
mor Romam allatus, fecit nouos creari conſules: ut Liuius in octauo ſcribit. Dio-
dorus in decimoſexto, hos c o s s. ſcribit Romæ regnaſſe, quan-
do Athenis Charondas archon
fuit,

T. Man.

T. MANLIUS III. ET P. DECIVS MUS.

Ab urbe
con.
416

His *COSS.* Alexander Epiri rex, Magni Alexandri auunculus, in Italiam classe appulit. Latini itaq; populi, qui iam defecerant à Romanis fœdere, per L. Annum Serinum à Romanis petunt, si in fœdere uellent Latinos permanere, ut alter consulum inde Latini nominis crearetur: & par senatorum numerus ex eadem gente foret, ut ex æquo Latini cum Romanis uiuerent. Iussus è curia discedere Annius, cum se tumultuose proriperet, lubricitate scalarum lapsus, saxo ceruicem fregit. Bellum igitur magno ordinum consensu in Latinos decretum. *COSS.* duobus exercitibus conscriptis, in Samnium profecti sunt: in quo bello P. Decius se pro pop. Romano deuouit, & in acie strenue pugnans occubuit. Alter Manlius Consul filium, quòd extra ordinem iniussus pugnasset, securi percussit. unde Manliana imperia dicta sunt. Cæterum Latini fusi fugatiq; sunt. Id quod abundè Liuius, longo uerborum ambitu in octauo describit. Florus libro primo, titulo decimoquarto paucis delibat: sed alterum *COSS.* Decium Murenam appellat, cum Liuius & cæteris omnibus P. Decius Mus dicatur. Licinius autem Crassus Murena dictus est, ut Macrobius in tertio scribit, quòd hoc pisce effusissimè delectatus sit: adeò lauræ habebatur gula. De hoc pisce murena Columella, Plinius libro nono, Iuuenalis in quinta Satyra. Credo itaq; legendum in Floro: Manlio Torquato, Decio Mure *COSS.* Memnit horum Consulum & Valerius Maximus libro primo, capite de Somnijs. Sed Titi Manlij meminit libro tertio, de Fortitudine: & libro sexto, de Mutatione morum & fortuna: & secundo item libro, capite de Disciplina militari. A. prætere Gellius nono libro, decimotertio capite, Torquati ex Quadrigarij annalibus facit mentionem. Iunior item Plinius titulo uigesimo sexto, de P. Decio Mure scribit: in titulo uerò uigesimo octauo, T. Manlij Torquati meminit. Hanc historiam etiam mutuauit à ueteribus Eutropius libro secundo, capite primo: breuiter Orosius libro tertio, capite octauo, ubi etiam alterius consulis nomen corruptum est. Sed cum dicit bellum id factum anno ab urbe condita quadringentesimonono, acriore indiget examine: cum non nonus, sed decimus quintus sit annus post quadringentesimum, ut patet manifestò. De Decio Valerius in quinto, capite de Pietate erga patriam. Meminit & senior Plinius Decij, uigesimo secundo libro, cum de conis agit, capite quinto. Sed *COSS.* amborum in decimosexto meminit Diodorus Siculus. Cæterum hunc deuouendi morem primus creditur introduxisse Linus Cordi filius, qui pro patria bello Dorico se deuouit. hic Miletum coloniam Atheniensium deduxit in Ionia. Sed quomodo mos deuouendi apud Romanos fieri debeat, latè Liuius in octauo: qui requirendus est.

T. AEMILIUS MAMERCVS, ET P. PHILO. CXI

417

Cum superiori anno Manlius iterum inter Sinuessam & Minturnas, Latinos recenti praelio fudisset, resq; hostium accisæ eò uenissent, ut Latini nominis ciuitates ultro sese dederent, ob eam deditioem Latinus ager & Phalernus, qui Campani populi fuerat, usque ad Vulturnum flumen Romanæ plebi est diuisus. Hi igitur Consules Latinos dolore amissi agri ad rebellandum impulsos, prius acie uictos castris exuerunt. Sed dum Philo, cuius ductu & auspicijs fuerat pugnatum, cæteros Latinos recepit in fidem: Aemilius Pedum oppidum oppugnat. Tuebantur Pedanos Prænestini, Tyburtes, & Veliterni: aderant illis ex Lauinio quoque & Antio auxilia. His praelio uictis, dum ad Pedum & alias socias hostium urbes circumagit exercitum, audito collegæ triumpho, ipse quoq; Romam cupiditate laudis, infecta provincia decessit. Negantibus triumphum patribus, nisi Pedum uic captum aut deditum esset: adeò Aemilius est à patribus alienatus, ut in reliquum tempus anni nõ minus fuerit nobilitati infensus, quam Philo, qui plebeius erat. Nec contentus illa infestatione,

Statione, quum ob Latij motum Dictator dicendus esset Aemilius, cuius tum fasces erant, Philonem collegam dixit, pactus fore, ut populares leges Dictator ferret. Legum autem quæ latae sunt uno capite sancitum, ut plebiscita omnes ciuitatis ordines tenerent: altero, ut legum quæ centuriatis comitijs ferrentur, prius patres auctores fierent, quàm populus in suffragia mitteretur: postremò, ut censor alter ex plebe crearetur. Persuasum fuit patribus, maiorem domi cladem eo anno, ob inuisas leges acceptam, quàm foris esset bellica opera quæsitu. Diodorus in decimosexto: Regnante Athenis Pythodoro, Romani *COSS.* erant, *Q. Popilius & Tiberius Aemilius Marcius* (ita enim ibi legitur) Olympiade undecima & centesima, quando in stadio uicit Cleomantis Clitorius, & quæ tum in Græcia hoc tēpore gesta sunt, abundè describit, finiens decimumsexto librum.

2

L. FURIUS CAMILLVS, ET G. MENIVS NEPOS.

His *COSS.* Latini, qui ira adempti sibi agri, omnia prius ferre poterant, quàm occiū & quietem: in omnem nouandarum rerū erant occasionem erecti. Oppugnabantq̄ iam *COSS.* Pedum: quòd in Aemilij contemptū patres non solum captū, sed etiam euersum uolebant. Tyburtes & Prænestini suppetias Pedanis tulere. Diuersa parte Aricini, Lanuuii, Veliterni, & Antiatates, ad Asturam fluuiū castra fecerant: quos Neuius ex improuiso adortus fudit. Camillus interea facta ex Pedita eruptione, atq̄ exercitus parte in fugam inclinata, laboriosè aliquandiu hostem sustinuit. Inde instaurato prælio, non solummodo aduersam aciem perculit, sed oppidum etiam ad motis scalis uī cæpit. Nec secundum eam uictoriam prius quieuerunt *COSS.* quàm uniuersum Latium partim uī, partim uoluntaria deditioe subegerint. Præsidij inde oppidatim relictis, Romam reuersi, omnium consensu de Latinis triumpharunt: statuaq̄ equestres illis in foro positæ. Cum igitur Camillus de statu Latij referret, decreuerunt patres, ut pro meritis cuiusq̄ ciuitatis, illis suum beneficium impertiretur. Lauinij itaq̄ ciuitas data, suaq̄ illis sacra reddita. Aricini, Nomentani, Pedani eodem iure in ciuitatem asciti. Tusculanis seruata ciuitas, quam antea adepti fuerant. Veliterni, quoniam sæpius rebellassent, grauius multati, eorum muri disiecti, senatus Romanam abductus, iussusq̄ trans Tyberim habitare. Antiatibus ciuitas data est: naues ademptæ, mariq̄ interdictum. Tyburtibus & Prænestinis ager ex parte ademptus: nec tantum ob recens crimen, sed quia pop. Romani odio cum Gallis arma iunxissent. Cæteris Latinis connubia, commercia, & concilia inter se adempta. Campanis equitibus, Fundanis & Formianis ciuitas sine suffragio data. Cumanos & Suessulanos eiusdem iuris esse placuit, cuius Capua. Antiatum naues quædam sunt in nauale subductæ, aliq̄ incensæ, quarū rostris suggestum est in foro extructū. Id templum Rostra ob eam rem dixerunt. Hinc scribit Cassiodorus:

His *Coss.* rostra nauium de Antiatibus in foro fixa sunt.

Quod Liuius in octauo, & Florus lib. primo, titulo undecimo, ijs uerbis annotat: Extant & parta de Antio spolia, quæ mœnibus in suggestu fori, capta hostiū classe suffixit: si tamen illa classis, nam sex fuere rostrata. Sed hic numerus illis in initijs nauale bellum fuit. Plinius tricesimo quarto libro, capite quinto scribit, ea rostra in suggestu deuictis Antiatibus fixa, anno urbis quadringentesimo decimosexto: credo decimosextimo legendum. Huius consulis G. Menij columnam illic describit & Diodorus libro decimosextimo, ac L. Furium & G. Menium *COSS.* scribit fuisse, quando Atheniensibus imperauit Euenetus.

3

G. SVLPITIVS LONGVS, ET P. AELIVS POETVS.

His *COSS.* bellum inter Sidicinos & Aruncos est ortum. Arunci quia à T. Manlio

Ab urbe
con.
lio fuerant in deditioem accepti, auxilium ab Roma petiuere. Iussit Coss. Aruncis
opem ferre, qui priusquam eò uenissent, nunciatum est, Aruncos relicta patria popu-
lariter profectos Sueffam muniuisse: quæ res fuit in causa, ut iam inde Sueffa sit A-
runca dicta. Veterem Aruncam, quam illi reliquere, Sidicini funditus deleuerant.
Senatus Coss. iratus, quòd serò opem tulissent, Dictatorem dici Claudium Regi-
liensem iussit. Sed quòd uitio creatus esset, se magistratu abdicauit. Eo anno Minu-
tia Vestalis uiua sub terram, ad portam Collinam dextra uia, est defossa: Scelerato
campo nomen loco factū, cuius & Orosius libro tertio meminit, octauo capite. Is e-
tiam annus, quòd P. Philonem primū e plebe prætorem habuerit, insignis apud
Romanos fuit. Horum Coss. mentionem facit Diodorus libro decimosextimo, sed
alterū consulem L. Papyrium nominat. Vereor errorem codicis. Regnauit tunc A-
thenis Cresicles. Illic describitur Alexandri transitus ex Europa in Asiam.

Crassus.

L. PAPHYRIVS, ET CESO DVILLIVS. 4

His Coss. cum Ausonum gente bellum fuit. Cales oppidum Ausones tene-
bant. Iunxerant cum Sidicinis arma. Vterq; populus uno leui prælio est à Roma-
nis fusus. Cæterum quando Sidicini adeò infesto erant in Romanos animo, pla-
cuit id bellum non intermitteri: ut Lilius in octauo scribit. Horū Coss. mentio fit apud
Diodorum lib. decimosextimo, qui tradit, Cesonem Valerium & L. Papyrium Ro-
mæ Coss. fuisse, quando Nicocratus Athenis archon fuit.

Coruinus,

Regulus.

M. VALERIUS IIII. ET M. ATTILIUS. CXII

His Coss. data est Coruino extra sortem Sidicinarum prouincia: qui uictore exer-
citu à ueteribus Coss. accepto, Cales duxit. Ibi hostes prælio congregi ausos, egregie
uicit: inde Cales oppugnat. Tantus erat militum ardor, ut scalis muro admotis, per
æqua & iniqua conarentur in arduum euadere. Sed consuli res difficilior uisa, quam
ut temerè milites in apertum uitæ discrimen adirent: tantisper abstinendum censuit,
donec uineæ & turres muro admouerentur. Interea M. Fabius Romani sanguinis,
qui ab Ausonibus captus in urbe custodiebatur, ruptis uinculis, ex muro hostium se
reste dimisit. Is ad Consulis præsentiam constitutus, autor illi fuit, ut Calenos uino &
epulis festo die sepultos, repente adoriretur. Quo facto, haud maiore est certamine
oppidum captum, quam Caleni acie fuissent nuper uicti. Consul hinc Romam re-
diens triumphauit. Inde ambo Coss. in Sidicinos duxere: qui priusquam Roma profi-
ciscerentur, Dictatorem dixere ad comitia cõsularia habenda, in quibus hi creati sunt
Coss. Sed de his ita scribit Diodorus Siculus in decimosextimo: Regnante Athenis
Nicerato, Romani Coss. erant M. Attilius & M. Valerius, Olympiade duodecima
& centesima, quando in stadio uicit Gryllus Chalcidensis.

Caluinus,

Albinus.

T. VETURIUS, ET SP. POTSHUMIUS. 4

His Coss. cum Coruinus & Attilius bellum aduersus Sidicinos gererent, Romæ
Triumuii creati sunt, ad coloniã Cales deducendam. Nec ita multo post noui Coss.
Sidicino bello adhuc residuo à ueteribus, exercitum acceperunt: qui Sidicinos fines
ingressi, quum latè omnia popularentur, rumor percrebuit, Samnites à Sidicinis ad
arma conciri. Vnde P. Cornelius Ruffinus Dictator est dictus: qui cum uicio esset
creatus, magistratu se abdicauit. Deinde per interregem sunt Coss. creati. Cæterum
in decimosextimo hos Coss. Diodorus nominat, quum Athenis archon fuit Aristo-
phanes, & quando Alexander transiuit in Aegyptum: ubi eius illic gesta pulchrè de-
scribuntur. meminit & horum Coss. Velleius Paterculus in sua fragmentata historia
ijs uerbis: Sp. Posthumio, Veturio Caluino Coss. Campanis data est ciui-
tas, partiq; Samnitium sine suffragio. Et eodem anno
Cales deducta colonia.

L. CORNELIUS II. ET GN. DOMITIUS.

His Cofs. Gallici belli fama ciuitate perculsa, Dictatorem dixere M. Papyrium Crassum. & iam Dictator coeperat summa cura delectum habere, quum exploratores ad id missi, omnia ex Gallia pacata retulerunt. Samnium interea suspectum Romanis erat: eaque suspicio in causa fuit, ut Romanus exercitus non sit hoc anno ex Samnio abductus. Samnites Alexandri Epiroensis bellum in Lucaniam traxit. Ibi duo populi aduersus regem, excursionem a Pesto facientem, acie conflixerunt: fuitque ea pugna Alexander superior, uictorque pacem cum Romanis fecit, ut Liuius in octauo scribit, & Cassiodorus ab eo forte mutuauit his uerbis:

His Cofs. pax cum Alexandro rege Epiri facta est.

Tamen cum haecenus nusquam lectum sit, regem hostile quippiam in Romanos egisse, foedus potius fuisse credendum est. De hoc Alexandro Orosius libro tertio, capite decimo sic scribit: Anno ab urbe condita quadragesimo uigesimo secundo, Alexander rex Epirotarum, Alexandri magni auunculus, traiecit in Italiam copijs, cum bellum aduersus Romanos pararet, & circa finitimas Romae urbes firmaret vires exercitus sui, auxiliaque uel sibi acquirere, uel hostibus subtrahere studens, bellis exerceretur, a Samnitibus, qui Lucaniae genti suffragabantur, maximo bello in Lucania uictus atque occisus est. Hoc anno tribus Metia & Scaptia ueteribus additae, & Acerranis ciuitas sine suffragio data est. Sed Diodorus in decimo septimo sic de his consulis scribit: Regnante Athenis Aristophonte, Romae Cofs. fuerunt C. Domitius & A. Cornelius. sic ibi legitur, non Gn. aut L. si modo menda liber caret.

Marcellus,

Potitus, alijs Flaccus.

M. CLAUDIUS, ET T. VALERIUS.

Infamis hic annus fuit, quum multi ex primoribus patrum simili morbo & eventum mortui essent. Ancilla quaedam ad Q. Fabium Maximum aedilem curulem uenit, causamque eius cladis prodituram se professa est, si fides sibi daretur, id indicium apud dominos haud futurum sibi noxae. Fabius re ad Cofs. delata, a Cofs. ad senatum: ac fide, consensu ordinis, indici data, patefactum est, muliebri fraude eam cladem accidere: multas esse quae in uirorum perniciem coquerent uenena, ac si secum eant, fore ut in eo opere deprehenderentur. Missi qui ancillam sequerentur. Hi medicamenta coquentes quasdam, apud alias re condita inueniunt. Quibus in forum delatis, uiginti numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publice accersitis: & in his Cornelia & Seruilia patriciae gentis, quae cum salubria esse contendent, bibere iussae, spacio ad colloquendum sumpto inter se loquuntur, id haurire statuant. Medicamento in conspectu populi epoto, ad unam interiere. inde ad centum septuaginta, eiusdem sceleris conuictae, capitali sunt supplicio affectae. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam fuerat ueneficij inquisitum, prodigij est loco habitae uelut alienatis furore mentibus, id flagitium perpetrari contigisset. Ob id Dictator creatus est figendi clauis gratia G. Quintilius: quod eo olim periculo mens plebis discordia alienata, compos sui demum facta, ad concordiam reuocata esset. Meminit huius historiae, praeter Liuium in octauo, Valerius Maximus libro secundo de Institutis: diuus Augustinus in tertio diuiniae ciuitatis, capite septimo, ubi inquit: Erant dii, quando alia pestilentia grauis de uenenis matronarum exorta credita est: quarum supra fidem multarum atque nobilium mores deprehensi sunt, omni pestilentia grauiore. Paulus item Orosius libro tertio, capite nono, horum consulum atque mulierum meminit: sed in numero neque cum Liuiio, neque cum Valerio concordat. Scribit enim, trecentas ac octuaginta esse damnatas: nisi mendosus (quod facile credo) sit codex, ob

numerorum notas, quae facile inuertuntur. Diodorus in decimo septimo

hos coss. appellat G. Valerium, non T. & M.

Clodium,

L. Papy-

Ab urbe
con.
425

L. PAPYRIUS II. ET L. PLAVTIVS
VENOX.

His *COSS.* legati à Volscis, Sidicinis, & Lucanis Romam uenerunt, fidem pop. Rom. implorantes, dedentesq; se & sua, ut ab Samnitium iniuria defenderentur. Secundum eam deditio*n*e iussi sunt Samnites per legatos ab deditorum finibus abstinere. quod factum quoq; est, quia ad bellum instructi non erant. Priuernates interim, Fundanis in socios adscitis, Romana in se arma uertunt: qui Vitruuij Fundaniductu, Setinum agrum, Norbanum & Coranum, effusa populatione uastarunt. Hos Papyrius Consul uix explicata acie fusos, castris exiit: exutos Priuernum compulit. Plautius alter consul Priuernatem agrum late populatus, in Fundanum transijt. Fundani supplices occurrunt, orantq; ne à sua ciuitate pœnas eorum exigat, quæ Vitruuius, homo facinorosus, priuato, non publico consilio, in socios populi Romani fecisset. Consequuti ueniam à consule Fundani, Priuernum inde belli impetum auertunt. Obsidēt Priuernum duo consulares exercitus, quum *COSS.* alter inde Romam ad habenda comitia est uocatus. Crebrescebat enim indies Gallici belli fama. Noui igitur *COSS.* electi, eo ipso die Calendis Quintilibus magistratus inierunt. Hos *COSS.* fuisse scribit Diodorus in decimosextimo, quando Athenis regnauit Euthycritus, Olympiade decimatertia & centesima.

Mamercus, aliàs C.

426

L. AEMILIVS II. ET GN. PLAVTIVS.

His *COSS.* ut scribit Liuius in octauo, partitæ prouinciæ: Mamercus Gallicum forte bellum obrigit, qui decreto patrum nouum conscripsit exercitum. Opifices & sellularij, genus hominum parum alioqui militiæ assuetum, in auctorati. Processit consul Veios usq; inde intentius explorans, qua parte esset hosti occursurus. Cæterum cum quietia omnia nunciarentur, omnis uis belli in Priuernum cōuersa est. Oppidum paucis diebus captum, murisq; nudatum. Vitruuius ibi captus, Romæ capitali est supplicio affectus. Eius ædes, quæ in palatio fuere, diruendas censuit Senatus: bonaq; obscuro genio, qui Semoni Iano nomine aduersus Quirini ædem colebatur, consecrauit. Plautius de Priuernatibus triumphum egit. dehinc ex auctoritate consulis, cum Priuernatum causa in curia agnosceretur, latum est ad populum, ut ciuitas Priuernatibus daretur. Eodem anno Anxur trecenti in coloniam missi sunt, bina iugera agri acceperunt. Diodorus in decimosextimo ponit hoc anno *COSS.* P. Cornelium & A. Posthumium, quo apud Athenas regnauit Chremes.

Proculus.

427

P. PLAVTIVS, ET P. CORNELIVS
SCAPVLA.

His *COSS.* nihil memorabile est domi foris' ue gestū: nisi quod uisceratio populo data est à M. Flauio, in funere matris: & Fregellæ (Signiorum is ager, deinde Volscorum fuerat) colonia deducta. Palæpolitani Samnitium societate freti, hostiliter interrim Campanum Falernumq; agrum inuasere. Fuit Palæpolis haud procul Neapoli. eadem gens utrâq; urbē habebat, Cumis oriūda. Cumani uerò ipsi à Chalcidensibus fuerunt, & Cumæis, ab Euboia insula profectis. Res primò more à Palæpolitianis repetitæ, non modò non redditæ sunt: sed legati etiam qui ad id missi fuerant, minacissimum à Græcis tulere respōsum. Diodorus in decimosextimo, ponit hoc loco *COSS.* L. Cornelium, & Q. Popilium, quo tempore Athenis regnauit Anticles: si fides Græco exemplari est habenda.

428

L. CORNELIVS, LENTVLVS ET
P. PHILO II.

His *COSS.* ut scribit Liuius in octauo, Palæpolis prouinciæ Philoni euenit. Cornelius

p 4 nelius

Olympiad. nelius cum reliquo exercitu missus est, qui Samnites obseruaret, quorū societas iam dudum parum fida haberi cōperat: & iam rumor erat, magistratuū iussu in Samnio accuratissimum delectum haberi, Fundanosq; & Priuernates ad defectionē sollicitari. Mittuntur qui id explorent. Haud quidem laturo Samnites uidebantur, quōd Romani Fregellas oppidum Samnitici agri occupassent. & cū Romanus legatus, cognitionē de ea re nihil grauatē pop. Rom. ad socios delaturū diceret: Samnites negotium armis decernendum aestimant. Digressi ab ijs Romani, apertum cum Samnitibus bellum denunciant. Philo interea inter Neapolim & Palapolim castrametatus, utramq; urbem bello premebat. Cornelius in castris Dictatorem dicere iussus à patribus, M. Claudium Marcellum dixit: qui se mox magistratu abdicauit, quia uitio erat creatus. Tum res ad interregnum rediit, quo creati sunt C O S S. sequentes. Hos iterum Diodorus in decimosextimo appellat, L. Cornelium Lentulum, & Q. Poplium. credo esse Q. Publum Philonem.

CXIII

Libo,
G. PETILIVS III. ET L. PAPY-
rius Mugilanus.
RIVS CVRSOR.

His C O S S. ut Liuius testatur in octauo, patrum decreto Samnitibus (quia superbe Rom. legatis respondissent, armaq; iam ex confesso instruerent, Fregellas repetituri) bellum intulere. Sabellicus ager primò populatus est, & tria ex gente oppida in potestatem recepta: Alife, Callirife, & Ruffrium. Apuli & Lucani, qui neq; hostes neq; socij ad id tempus fuerāt, in fœdus & amicitiam pop. Rom. ultro uenerunt. Neapolitani & Palapolitani, qui iam pridem à P. Philone obsidebantur, quum non pauca indigna à Samnitibus & Nolanis præsidarijs paterentur, haud multum diuisa ab his quæ pati solent qui bello capti sunt: Nimphidij ductu & Charilai, Samnitibus per expeditionis speciem urbe ablegatis, Romanum præsidium intra mœnia accipere. Receptis Græcorum urbibus, triumphus Philoni decretus est: cui duo noui honores contigerunt, & quod ei consulatu defuncto imperium est prorogatum, & quod iam acto honore triumphari: quod Romanorum nulli fuerat ad id tempus datum. Interim Tarentini, à quibus ex Neapoli & Palapoli implorata fuerant auxilia, ubi Romanorum fidem sequutos accepere, accusata sociorum inconstantia, hortantur Samnites, ut forti animo bellum sustineant: qui auxilia promittentes, odium in Romanos concipiunt: ac Lucanorum quosdam subornant, qui ipsi inter se mulctati uirgis, in media suorum concione quererentur, iussu Romani consulis fœdē cæcos, quod in Romana castra ingredi essent ausi. Quo mendacio tanta animorum mutatio facta est, ut mox missi sint, qui cum Samnitibus societatem renouarent. Coacti à Samnitibus obsides dare, & præsidia in arces & munitiora loca accipere: præcipitante ira nihil recusatum. Nec ita multo post fraus apparuit, autoribus defectionis Tarentum profectis. Sed amissa sua potestate, nihil supererat, nisi ut frustra consilij poeniteret. Et ita Lucani à Romanis defecerunt. Romæ hoc anno, cum mala libido Papyrium capisset, ut ingenuo adolescenti, ob paternum æs alienum, stuprum inferret, & recusantem uerberibus cecidisset, causa fuit ut C O S S. ad populum ferrent: ne ciuis Romanus, nisi noxam meruisset, donec poenam lueret, in uinculis haberetur. Atq; ita nexi soluti sunt: cautumq; ne in posterum neceretur quispiam. Eodem anno Vestini & ipsi se Samnitibus iunxere. Populus etsi apparabat bellum cum Maris, Pelignis, & Marrucinis habendum, si Vestini armis inceserentur: bellum tamen aduersus eam gentem iussit, in quo maior Romanæ ciuitatis animus, quam consilium extitit. Sed euentus docuit, fortunam fortes iuuare. Hos C O S S. Diodorus in decimosextimo appellat G. Poplium & Papyrium, quo anno Athenis regnabat Agesias, Olympiade decimaquarta & centesima, quando in stadio uicit Micinas Rhodius,

His

Ab urbe
con.

His Coss. Alexandria in Aegypto condita est.

Hoc Livijs attestatur in octavo, ubi etiam de morte Alexandri Epirotæ scribit. De Alexandria uerò urbe, uide Strabonem in decimosextimo, Plutarchum, Procopium, Plinium, Dionysium poetam, Melam, Ptolemæum, Stephanum, Solinum, Diodorum in decimosextimo, passim ceteros. Eusebius in Chronicis: Alexandria, inquit, in Aegypto ab Alexandro condita, septimo anno regni eius, quo tempore etiam Latini à Romanis perdomiti sunt. Sed hoc factum Olympiade centesima duodecima scribit: quod sine dubio errore nō caret, uitiō librariorum. nam columnæ annorum & res gestæ sunt transpositæ, & rarissimè conueniunt: quod à paucis est animaduersum hæctenus: & ideo cautè legendus est. & ut in præfatione scripsimus, non sine causa diuus Hieronymus adiurationem præposuit huic operi. Obseruandus est idem error apud Solinum, qui de hac re ita scriptum reliquit: Alexandriam & operis ipsius magnitudo, & autor Alexander Macedo nobilitant: quam metatus Democrates architectus, secundum post conditorem inter memorabilia locum obtinet. Condita autem Alexandria est duodecima centesimaq; Olympiade, L. Papyrio, Sp. F. C. Perilio C. F. Coss. Romanis, haud longè ab ostio Nili fluminis, quod Heracliticon, alij Canopicon appellant. hæc ille. Si quis Coss. quos hic rectè nominat, cum Olympiade conferat, inueniet apertam differentiam cum Diodoro, qui eos in Olympiaden decimam quartam rejicit. Velleius Paterculus in suis fragmentis sic prodit: Interiecto deinde triennio, Fundani & Formiani in ciuitatem recepti, eo ipso anno quo Alexandria condita est. Sed hic annus superius esset supputandus.

430

L. FURIUS CAMILLVS II. ET IV.

SCENA:

NIVS BRVTVS.

His Coss. diuisæ prouinciæ. Brutus Vestinos sortitus est, Furius Samnium. Exercitus utrobique ducti, prohibitiq; hostes tuendorum finium studio copias iungere. Sed uis morbi Camillum bello subtraxit. Iussus itaq; Dictatorem dicere, L. Papyrium Cursorem dixit: à quo Q. Fabius Maximus Rutilianus magister equitum est dictus. Brutus in Vestinis hostem, agrorum populatione in prælium euocatum, acie fudit, fufum castris exiit. Mox urbes oppugnare adortus, Catinam & Cingliam ex ea gente ui captas, militi diripiendas dedit. In Samnio res in acie prosperè celsit: sed uictoriam imperatorum discordia fœdauit. Repetiturus enim ex urbe auspicia Papyrius, magistro equitum denunciat, ut se intra uallum castrorum teneat, neu cum hoste se absente manum conferat. Cum uerò Fabius dissoluta omnia cerneret, consensu militum uiginti milia hostium iniussu Dictatoris cecidit. Qua re Dictator commotus, uoluit Manlij exemplo Fabium corripere. Sed primò militum, dehinc Senatibus ac patrum, tandem tribunorum ac populi intercessione uix euasit: ut latissimè in octauo Livijs explicat: & Valerius Maximus libro secundo, de Militari disciplina: & Eutropius libro secundo, capite primo. Per eos dies frumentatores Romani exercitus in Samnio ab hostibus circumuenti, quum subueniri potuisset, quia legati Fabij exemplo deterriti, nihil mouere sunt ausi, caeli sunt ad unum. Quæ clades Dictatoris inuidiam haud mediocriter auxit, usq; adeò, ut penè seditione obrueretur, donec se militibus conciliauit. Tandem Samnites subacti pacem à Dictatore petierunt: singula militibus uestimenta & annum stipendium pacti, inducias in annum impetrare. Dictator triumphauit, & hinc Coss. creauit. Diodorus Siculus libro decimo octauo, horum Coss. meminit, scribens quo anno Athenis Cephisodorus regnauerit, Romæ L. Furium & Decium Iunium Coss. fuisse.

Longus.

431

G. SVLPITIVS II. ET Q. AELIVS

CERETANVS.

His Coss. Samnites, etsi inducias haberent, non diu quieuerunt: sed non multo post

Olympiad.

pōst quā Romanæ legiones e Samnio sunt abductæ, Apulis in societatem belli ascitis, rebellant. In Apuliam igitur Aemilius consul cum exercitu est missus. Fuerunt qui scriberent, Apulos non tantum armis petitos à Romanis, quā à Samnitium iniuria defensos. Sulpitius alter consul in Samnium profectus, latè hostium regionem uastauit. Romæ per id tempus nocturnus terror ciuitatem somno excussit. Conclamatum est ad arma, ac tumultuatum, uelut omnia hostibus plena essent. Vbi uerò illuxit, necq̃ terroris illius autor, nec causa comparuit. Tusculani eodem anno Flauia rogatione ad populum sunt uexati: sed fordidati cum coniugibus ac liberis, & genibus cum lachrymis aduoluti, ueniam meruere. Hos *COSS.* Diodorus in decimo octauo appellat G. Sulpitium & G. Aelium, quo tempore apud Athenas regnauit Philocles.

4

Q. FABIVS RVLLIANVS, ET L.

FVLVIVS.

His *COSS.* ut Liuius in fine octauo scribit, instabat graue cum Samnitibus bellum. nam fama aduenerat, cōduxisse eos ex finitimis uim hominū ingentē. A Cornelius Aruina est Dictator creatus, qui delectu accuratissimè habito, in hostē cōtendit. Tantum abfuit ut Samnites Romanū exercitū, suos fines ingressū, ut antè, effugerint, & multitudinē freti, ultrò ad Romana castra uenerint, nullam dimicationi morā facturi. Fuissentq̃ castra oppugnare ausi, quia Romanus intra munitiones se tenebat, nisi nox interuenisset. Dictator multis ignibus circa uallū accēsis: silenti nocte castris profectus est, ne cogere iniquo loco dimicare. Nec tacitus Romanorū digressus hostē fefellit: quū Samniticus equitatus, extremum agmē adeptus, tumultuoso certamine iniecto moratur abeuntes: inde sub lucē peditum robur affuit. Ibi cū nec castra quidē Romanus metari posset, in Samnitē conuersus, pugna conserit. Ibi à quinta diei hora ad octauā, adeo ancipiti Marte dimicatum est, ut aduersæ inter se acies, suo utraq̃ gradu obnixè starēt: multus interim cruor fusus, ut militi uires, ducibus consiliū decilet. Interim Samniticus equitatus in Romanorū impedimenta, ex improuiso impetū facit: hos prædæ intentos magister equitū Fabius adortus, cum multa strage dissipat, pedestremq̃ aciem inuadit, ut turbatis ordinibus fluctuarent. Tum cædes ingens facta. Vbi fuga inclinare cœpit, deditioq̃ Samnitium facta est, quæ tamen irrita fuit. Dictator Romam reuersus triumphauit: quæ aliqui, ut ludis præsideret, prætere morbo implicito, creatum ferunt. In decimo octauo ponit Diodorus *COSS.* Q. Popilium, & Q. Popliū, quo anno Apollodorus regnauit. Sed suspicor nomina *COSS.* corrupta esse: quemadmodum & sequentis anni, & alterius qui sequitur, *COSS.* ab eo non ponuntur: siue sciens obmiserit, siue codex mancus sit.

Caluinus.

CXV

T. VETVRIVS II. ET SP. POTS.

HVMIVS. II.

Hic annus insignis ac nobilis fuit clade Romana: quā apud Caudinas Furcas ambo *COSS.* cum legionibus passi sunt, inermesq̃ omnes sub iugū missi: ac datis oblidibus pacem acceperunt. Quam cladem, cum uberrimè Liuius ab initio noni libri explicet, superfluū est hic multis eam toties descriptam repetere. Florus libro primo, titulo decimo sexto, sic de ea scribit breuiter: Maximè tamē nota est illustris ex hac gente clades apud Caudinas Furcas, Veturio Posthumioq̃ *COSS.* Clauso enim per insidias intra eum saltum exercitū, unde non posset euadere: stupens occasione tanta hostium dux Pontius, Herennium patrem consuluit. & ille, mitteret omnes, uel occideret, sapienter, ut senior, suaserat. Hic armis exutus, mittere sub iugum maluit: ut nec amici forent beneficio, & post flagitium hostes magis. Eutropius item libro secundo, primo capite, hanc historiam signat. Orosius quoque libro tertio, capite decimo quarto, cuius uerba penè singula transcripsit Eutropius. Sed numerum annorum examen desiderat, si modò uera sunt Liuij scripta, & annorum supputatio. Si quidem

quidem Orosius id factum tradit anno ab urbe condita quadringentesimo uigesimo sexto: cum secundum ueram supputationem, anno quadringentesimo tricelimo secundo acciderit. quod cuique studioso patebit, si rite annales euoluat. Valerius Maximus libro quinto, de Humanitate: & libro septimo, de Sapienter dictis & factis, illius historiae mentionem facit. Iunior Plinius de Viris illustribus, titulo trigesimo: sed ibi perperam Caius Veturius, pro Tito Veturio scriptum est. Diuus quoque Augustinus tertio Ciuitatis, decimoseptimo capite, huius rei gestae meminit. Passim alij, Lucanus & Plutarchus. Meminit horum *COSS.* & Cicero in Catone maiore, ubi de uoluptate quaedam secreta prodit, paucis obuia: & Gellius libro decimoseptimo, capite ultimo, ubi recenset uiros illustres illius seculi ex libris Chronicis, sic scribens: *lisdem tempestatibus pop. Rom. graui & diutino Samnitium bello conflictatus est, COSS. q̄ T. Veturius & Sp. Posthumius in locis iniquis apud Caudium a Samnitibus circumuallati, ac sub iugum missi, turpi foedere facto discesserunt. Ob eam causam populi iussu, per foeciales dediti, recepti non sunt.*

Cursor,

Philo.

L. PAPHYRIVS II. ET Q. PVBLIVS. III.

His *COSS.* Sp. Posthumius, & collega, quoniam sua desponsione pop. Rom. obstringere nequiuert, nudi uinctique hostibus sunt Samnitibus adducti. Scriptus tum exercitus: sed deditio per foecialem facta, a Pontio Herennio recepta non est. Interim Papyrius Luceriam ire pergit, ubi Romani equites asseruabantur in custodia. Publius in Samnio substitit aduersus Caudinas legiones: ibique Samnites castris exuti, Apuliam fuga petierunt, & se Luceriam conferunt. Sed ubi inopia rerum laborare incipiunt, cum Romanis congregiuntur, licet frustra Tarentini legati dimicationem prohiberent. Ruptis igitur hostium castris, ad unum omnes obrunctissent, nisi *COSS.* & sexcenti equites, qui in custodia habebantur, pari crudelitate potuissent necari. Publius per Apuliam uagatus, multa oppida in fidem recepit, & tum ad Luceriam septem milia Samnitium sub iugum missa sunt. Et praeda apud Furcas amissa, recuperata est. quinimo & Pontius cum caeteris subiugatus. Haec longe lateque differit Liuius in nono: Orosius libro tertio, & Eutropius in secundo, paucis rem, graphice tamen describunt.

Mugilanus.

L. PAPHYRIVS, ET Q. AELIVS CERETANVS.

Subdubitat Liuius, an L. Papyrius Cursor, an L. Papyrius Mugilanus, hoc anno consul fuerit. Si fuerit cognomen Papyrio Cursor, cui a pernicitate pedum cognomen datum est, fuit is eius tertius consulatus. Quod uero Liuius Q. Aurelium Ceretanum iterum Consulem scribit, suspicor mendam irrepsisse: pro Aemilioque, Aurelium scriptum: quandoquidem Aurelius nusquam superius consulatum ullum gessit, sed Q. Aemilius Ceretanus, quinto abhinc anno. Vel hic, uel illic error est. In opusculo auctoris incerti scribitur: Mugillano III. & Ceretano. Caeterum ut ad historiam redeam, hi *COSS.* reliquias belli confecerunt. Ceretanus cum Ferentanis uno secundo praelio debellauit eorum urbem: qua uicta, acies in fugam inclinauerat, in deditioem recepta. Pari fortuna belli Papyrius usus, qui Satricanis (qui ciues Romani, post Caudinam cladem ad Samnites defecerant) pacem petentibus respondit: Nisi Samnitium praesidio, quod secum haberent, interfecto aut tradito, non esse cur pacati a se quicquam expectarent. Quo responso terenti, quum in urbe duae factiones essent, quae ad Samnites rem traxerat, ad promerendam Romanorum gratiam, occulte docet Consulem, qua hora noctis & qua regione Samnites ex oppido egressuri essent. Caeterum Romanae factionis uicti, eadem hora Consulem intra urbem accepere: atque ita uno tempore Satricum

est re

Olympiad. est receptum: & Samnites in insidias præcipitati, occisione occisi sunt. Papyrius autem toribus defectionis interfectis, tum demum Romam reuersus, de hostibus sub iugum ad Luceriam missis, & Satrico recepto triumphauit. Multa de fortitudine & seuro huius imperio Liuius in nono scribit, ubi pulchram digressionem de hoc uiro facit, & Græcorum cum Romanis comparisonem, & cur sit Cursor cognominatus. Diodorus in decimo octauo, horum Consulum mentionem facit: sed alterum appellat Q. Aelium, non Aemilium: & sic etiam appellari credo, quandoquidem in Cassiodori exemplari etiam sic reperio scriptum: & paulo inferius Liuius in nono tradit, Q. Aelium Ceretanum magistrum equitum Q. Fabij Dictatoris fuisse: qui sine dubio hic est, qui in bello occisus est: ubi perperam undique scriptum est Aulius, uoce nihili.

Flaccus.

4 L. FVLVIVS, ET L. PLAVTIVS VENOX.

His COSS. foedus petentibus Samnitibus, in biennium induciæ datæ. Flaccus Plautius ex Apulis Theanenses & Canusinos populationibus fessos ad deditionem compulit: obsidibus in fidem eorum, quæ promittebantur, acceptis. Tum eodem præfecti Capuæ coepti creati, legibus à L. Furio prætore datis. Duæ insuper tribus hoc anno prioris sunt numero additæ, Ventina & Valeria. Horum COSS. meminit Diodorus in decimonono. Sed alterum consulem appellat Manium Fuluium, quo tempore Athenis regnauit Demogenes.

aliàs Brutus,

Barbula.

CXVI C. IVNIVS BVBVLCVS, ET Q. AEMILIVS.

His COSS. Theates, & ipsi Apuli, deditionem fecere: atque per hæc Apulorum animis ad accipiendum iugum semel inclinatis, tota ferè gens in deditionem uenit. Ex Apulia COSS. in Lucaniam transiuere paucis diebus, Florento & Nerulo ex ea gente captis. Antiates quoque, ut Campani, iura Romana acceperunt, datis coloniarum patronis qui ea ferrent. Diodorus mentionem facit horum COSS. in decimonono, cum Athenis regnauit Democlidus Olympiade centesima decimasexta, quando in stadio uicit Diomenes Lacon.

Lucillus.

2 SP. NAVTIVS, ET M. POPILIVS LENAS.

His COSS. Samnites rebellarunt, propter Satriculam, quam L. Aemilius Dictator oppugnare adortus est. Sed cum hinc Satriculani portis irrumperent in Romanos, illinc Samnites coacto exercitu socijs auxilia ferrent, duplici terrore Romanus miles concussus est. Fugientibus autem Satriculanis, in Samnites tota uis uersa est. Quomodo autem deinceps Pliftria obsidione cincta est, & Soram translatum est bellum, latissimè Liuius in nono describit: quæ scire operæ precium est. Omnia enim quæ alibi scripta sunt, superfluum censeo repetere gratis. Horum COSS. mentionem facit Diodorus in decimonono, cum eo anno Athenis regnaret Praxibolus.

Cursor,

Philo.

3 L. PAPHYRIVS IIII. ET Q. PVPLIVS IIII.

Hos COSS. Liuius in nono non ponit, nec ullam horum mentionem facit. Superiori enim anno Dictator factum: sed qua ratione, non scribit. Ego hos in Cassiodori unico exemplari offendi: & itè in eo opusculo ignoti autoris, quo COSS. nomina ponuntur, quod quidam Orosij esse autumant, similiter reperi. Diodorus itè Siculus decimonono Historiarum scribit, L. Papyrium IIII. & Q. Poplium IIII. (sic enim ibi scribitur) Romæ fuisse COSS. quo anno Athenis Nicodorus regnauit. Nolui hos præterire, licet quid sub ijs gestum sit, non habeam. Necessariò autem hic requiritur unus consu-

Ab urbe
con. Consulatus, alio qui decima sexta Olympias esset imperfecta. & cum sequenti anno, teste Frontino, per quadringentos quadraginta unum annos urbs sine aqua inducta steterit, non potest hic consulatus deesse. Livijs autem sub ijs Coss. quos nos uocat, obmissis eorum nominibus, tradit Q. Fabium Dictatorem cum magistro equitum Q. Aurelio Ceretano, qui in bello cecidit, feliciter contra Samnites pugnavisse, eorumque ducem stravisse, Satriculam cepisse, Samnitesque debellasse. Quod longe lateque prodit, licet Coss. eo anno in urbe manserint, Vide lector. Nunc illos sublungam, quos & Livijs & Cassiodorus ponunt.

440

Longus III.

M. PETILIVS LIBO, & G. SVLPITIVS

4

His Coss. Sora oppugnari coepta est, & proditione capta, ut late Livijs in nono enarrat. Facta dehinc deditio, Coss. ducentos viginti quinque autores defectionis Romam misere, qui ad unum in foro uirgis celsi sunt, ac securi percussi. Dehinc Coss. Aufonium genti bellum intulerunt. nam & hi Samnitibus accesserant olim, qui (ut Sorani) suorum proditione uicti sunt, saxitumque est in miseros oppidanos. Vna enim hora tres urbes Romani acceperunt, Aufoniam, Nutumnam, & Vestinam. Luceria eodem anno, Romanis colonis subita defectione interfectis, Samnites in urbem accepit. Sed tam his quam Soranis priore anno, sua perfidia exitio fuit: urbe paucis diebus a Ro. recepta: Lucerini cum Samnitium praesidio, sunt ad unum celsi. Transcripta eodem duo milia colonorum, & quingenti. Capuae quoque hoc anno coniuratio oppressa est, sublati capitibus defectionis, qui sibi ultro mortem conscivere. Romae Dictator factus: & inquisitio in eos qui in unum coire dicebantur, facta est. Samnites spe Campanae defectionis, ex Apulia Capuam petiere. Sed a Coss. ad triginta milia Samnitium caesa dicuntur. Maleventum pauci confugerunt, quod mox Beneventum est appellatum. Horum Coss. fit mentio apud Diodorum lib. decimonono. Sed alter consul illic appellatur M. Poplius, quando Athenis regnavit Theophrastus. Tradit etiam, tum apud Rom. fuisse Dictatorem C. Manium, magistrum Equitum Manium Fulvium, quem Livijs M. Follium nominat.

441

Cursor,

alias Brutus II.

L. PAPYRIVS V. & C. IVNIVS BVBVL CVS.

CXVII

His Coss. Bouianum, quod prioris anni Coss. circumfederant, Claudius Petilius Dictator & ipse diu obsedit: quod ubi allatum est, Samnites Fragellanam arcem occupasse, soluta obsidione, ad recipiendas Fregellas occurrit. Hostis in Campaniam fugiens, Nolam ingreditur. Sed & Fregellae receptae, & Nola capta est. quod quibusdam Iunio consuli ascribitur. Suessa & Pontiae eodem anno coloniae deductae. Minurnum quoque & Casinum ut coloni mitterentur, Senatus decrevit. Meminit horum Coss. Diodorus lib. decimonono Historiarum, quum Athenis regnavit Palemon, Olympiade centesima decimaseptima, quando in stadio uicit Parmenion Mitylanaeus.

442

Maximus,

Mus.

M. VALERIVS V. & P. DECIVS.

2

His Coss. Samnitico bello nondum profligato, tricesimus licet eius belli annus ageretur, aliud recens atque terribilius, ob gentis opulentiam, ab Etruria ortum est. Cum igitur Valerius ad Samnitium reliquias profectus, Decius uero morbo implicitus esset, Iunius Bubulcus Dictator dictus, confestim delectum conscribit, iturus in hostem. Etrusci tamen se intra fines suos tenuerunt. Meminit horum Coss. Diodorus quoque Siculus decimonono Historiarum, quo anno Athenis regnavit Simonides. Fuit hic annus insignis censura Appij Claudij, & C. Plautij. Appij uiam lapidibus muniuit, & aquam induxit. ea opera solus perfecit: quia ob infamem Senatus electionem, collega pudore uictus, se magistratu abdicauit. quo contigit, ut

q git, ut

Olympiad.

git, ut tam aqua, quam uia, alterius nomen tulerit. Ob id scribit Cassiodorus:

His Coss. per Appium Claudium censorem, uia facta, & aqua induc-
ta est, quæ ipsius nomine nuncupantur.

Induxit autem in urbem Anienem, in Auentini usque uerticem flumine corru-
to: quæ Claudia est aqua dicta. Viam ab urbe ad Algidum produxit, quæ Cassili-
num progressa, uiginti stadijs à Capua Latinæ uia iungitur. Quomodo autem Ap-
pio autore Poticia gens, quæ ad aram maximam sacrificauit, extincta sit, & excæca-
tus Appius: Lilius in nono, & Valerius Maximus libro primo docent, de Neglecta
religione. Meminit & Eutropius in secundo uia Appiæ, & Eusebius: sed hanc fa-
ctam scribit Olympiade centesima decimaquarta, quod minimè conuenit: ideo pen-
sandum. Sed nemo clarius de aqua Appiæ, quam Iulius Frontinus libro de Aqua-
ductibus, ubi in hæc uerba sic scribit: Ab urbe con. per annos quadringentos qua-
draginta unum, contenti fuerunt Romani usu aquarum, quas aut ex Tyberi, aut ex
fontibus hauriebant. Fontium memoria cum sanctitate & adhuc extat, & colitur.
Salubritatem enim agris corporibus afferre credimus, sicut C. Amaranus Apollina-
ris meminit. Nunc autem in urbem influunt plures aquæ: Appiæ, M. Valerio
Maximo, P. Decio Mure Coss. anno uigesimo post initium Samnitici belli (triginta
rectius leges, si initium supputaueris Samnitici belli) induc-ta est ab Appio Claudio
Crasso censore, cui postea Egro fuit cognomen (credo Cæco potius legendum,
quam Egro) qui & uiam Appiam, à porta Capena usque ad urbem Capuam, muni-
endam curauit. Collegam habuit C. Fabium, cui ob inquisitas eius uenas, Venocis
cognomen datum est, (C. Plautius nominatur Lilius, corruptè fortasse) Sed is intra
annum & sex menses, deceptus à collega, tanquam idem facturo, abdicauit se à cen-
sura. Nomen aquæ ad Appij tantum honorem pertinuit: qui multis tergiuersatio-
nibus extraxisse censuram traditur, donec & uiam & aquæductum consummaret.
Plura de uia Appiæ, & aqua Appiæ, Diodorus libro uigesimo. Sed Procopius libro
primo, de bello Gothorum, ubi describit quomodo Belizarius Romam ingressus sit,
longitudinem & latitudinem uia Appiæ, & qua arte quo ue ingenio sit facta, graphi-
cè depingit.

Bubulcus,

Barbula.

3

C. IUNIVS III. & Q. AEMILIUS II.

Ex ijs Coss. Iunius Cluuium subito adortus, uic caput, puberesq; ad unum tru-
cidauit: quod Romanum præsidium Samnites crudeliter illic trucidassent. Inde Bo-
uianum uic expugnat, ubi plus prædæ quam cædis fuit. Cum dehinc Samnis in-
sidias moliretur, diffusus suis uiribus, tanta strage ex incesso iugo est deturbatus, ut
uiginti milia hominum desiderata dicantur. Interim uniuersum nomen Etruscum,
præter Aretinos, Sutrium, sociam Po. Romani urbem, summis uiribus oppugna-
bat: quam Aemilius, alter consul, ex urbe profectus, liberauit, atrociq; prælio Etru-
scos fudit, ac magnam partem exercitus hostium consumpsit ac strauit. Apud
Romanos tantum uulnerum fuit, ut plures post prælium mortui sint, quam in acie ce-
cidissent: ut pulchrè Lilius in nono enarrat. Hoc item anno tibicines urbe exclusi,
quo ingenio à Tyburtibus sint reducti in plaustris ebrj, luculenter Lilius describit:
cum alijs, quæ à tribunis hoc anno gesta sunt, in creandis nouis magistratibus, duo-
bus tribunis scilicet militum, & Duumiris naualibus. Horum Coss. mentio fit à
Diodoro Siculo, in uigesimo libro Historiarum, ubi alter Consulum, corruptè for-
tassis, appellatur C. Iulius.

Rullianus,

Rutilius.

4

Q. FABIVS II. & GN. MARTIVS.

Insignis hic annus fuit domi forisq;. Romæ enim P. Sæpronius Trib. pleb. Appij
Claudium

Ab urbe
con. Claudium ultra Aemiliae legis praescriptum in censura perseverantem, pro rostris increpavit. Foris uero maxima bella gesta. Fabius enim, cum ad Sutrium longe maiore hostium exercitu congressus, cum natura loci quem caeperat, tum militum uirtute adiutus, Tuscum magna strage fufum, atque in Ciminiam usque syluam fugatum, ipsorum castris cum ingenti praeda potitur. Quo pacto uero sit syluam transgressus Consul cum exercitu, praemisso fratre exploratore, ibique pulchro stratagemate ad sexaginta milia Ethruscorum ceciderit, induciasque illi in triginta annos a lenatu impetrauerint, latissime Liuius in nono recenset, cum his quae Rutilius in Samnio egit: qui multa Samnitium castella cepit, deleuitque. Post uulneratus, in causa fuit, ut Papyrius Dictator crearetur, qui Samnites multa caede dissipatos castris exiit. Romam dein ad triumphum reuersus est, cum auratis scutis: quibus forum dehinc ornatum est, & consuetudo fori ornandi coepit. Sic & Fabius, postquam tertio, prospero euentu cum Ethruscis pugnavit, Perusiamque ad deditioem coegit, triumphaturus Romam concessit. Haec ubertim omnia Liuius: carptim, ut assolet, Florus libro primo, tit. decimosextimo. Meminit horum Coss. Diodorus libro uigesimo Historiarum: alterum autem consulem uocat G. Martium, quo anno Athenis regnauit Demetrius Phalereus. Fuit autem is Fabius Rullianus, filius Fabij Ambusti, qui sic dictus est, quod olim adolescens fulmine tactus in natibus fuerit. Hinc etiam pulchus Iouis, quasi dilectus ab eo uideretur, & mutata litera postea Rullus dictus: & Eburnus a candore, ut Festus ait. Fuit etiam princeps senatus, quem honorem & filius hic postea Rullianus, & ex eo nepos Fabius Gurges, ex successione obtinuerunt: quod Plinius in rara commemorat felicitate, libro septimo, capite quadragesimo primo. sic enim legendus. Plutarchus Rullianum Rullum appellat, scribitque, cum esset Censor, & quosdam uiros libertinis genitos amoueret a senatu, quod Maximus sit appellatus: quem honorem nulli nisi Valerio, qui patres a plebe dissidentes conciliauit, tribuerunt. Caeteri autem hunc Rullianum, Rutilianum male cognominant: ut Petrarcha. Caeterum nemo princeps Senatus constituebatur, ut Plutarchus in Scipione scribit, nisi qui auctoritatem & gloriam, maximis in Rempub. meritis, praestantissimisque rebus gestis consequutus fuerat.

Rullianus.

Q. FABIVS III. & P. DECIVS MV S II.

CXVIII

445 Fabio consulatus prorogatus est ob res feliciter gestas: quo cum collega prouincias partito, Decio Ethruria celsit, Samnium Fabio. Qui in prouinciam profectus, Samnites praelio fudit, in qua acie Marsi noui hostes a Samnitibus stetitisse dicuntur. Tarquinenses interea a Decio in Ethruria subacti, inducias in quadraginta annos petiere. Et Volsiniensium quoque castella partim capta, partim subuersa, ne receptaculo hostibus essent. Quo terrore, inducias in annum a Decio consequuti Ethrusci sunt. Sed Vmbrorum defectio materiam rebellandi Ethruscis obtulit: quos tamen Fabius nullo labore, a Samnio ueniens, ita cecidit, ut turpissimam facerent deditioem. Ad Samnium dehinc redijt, cui ob praecclaras res gestas imperium foris, Senatus consulto in sequentem annum prorogatum est. Horum Coss. fit mentio apud Diodorum Siculum, lib. uigesimo, quando Athenis regnauit Carinas, Olympiade decimo octaua & centesima.

Cecus,

Violentis.

APPIVS CLAVDIVS, & L. VOLVMNIVS.

2

446 His Coss. Salentini noui hostes Volumnio dati. Appius urbanis negotijs aptior quam bello, Romae mansit. Volumnius rem foris feliciter administrauit: hostibus saepe praelio uictis, aliquot urbes ademit. Fabius, cui erat propagatum imperium, cum Samnitibus prosperè conflixit, hostibus in acie fufis, atque in castrorum munimenta compullis, postridie cum singulis uestimentis deditos sub iugum misit.

q 2 Qui

Olympiad. Qui cum Samnitibus erant, præter Hernicos, seruiliter uenire. Hernici Romam missi, Latinis sunt in custodiam traditi. Meminit horum Consulium Diodorus libro uigesimo, quo anno apud Athenienses regnauit Anaxicrates. Hunc Appium Claudium inter maximos Iureconsultos enumerat Pomp. ff. de Origine iuris, in hæc uerba scribens: Post hunc Appius Claudius eiusdem generis maximam scientiam habuit. Hic Centimanus appellatus est, & Appiam uiam strauit, & Claudiam aquam induxit, & de Pyrrho in urbem non recipiendo sententiam tulit. Hunc etiam actiones scripsisse traditum est, primum de usurpationibus, qui liber non extat. Idem Appius Claudius inuenit litteram, ut pro Valesijs Valerij essent, pro Fufijs Furi-

Aruina,

Tremulus.

3

P. CORNELIUS, & Q. MARTIUS.

Hi Coss. inter se prouincias partiti, Cornelius Samnites, Martius Hernicos adepti sunt. Fuit illud bellum specie magis quam euentu terribile, in seipsis ab hoste itineribus inter utraque Coss. castra. Sed Hernici ter paucis diebus uicti, ac castris exurti, inducjs in triginta dies impetratis, deditioem fecere. Martius itaque perfecto bello ad Samnium, incomposito agmine uenit, opem Cornelio laturus, qui obsesso quam obsidenti propior erat. Samnites itaque improuisa re perculsi, fœdam fugam amissis castris inierunt. Ad triginta hominum milia Samnites iterum amiserunt: ceteri in proximos montes fuga dilapsi, superuenientes cohortes deterruerunt. Cum deinde pacem peterent, annum stipendium & singulis militibus tunicas dederunt. Martius de Hernicis triumphauit. Tribus populis, qui in fide permanserunt, Alatri-nati, Verulano & Ferentinati, suæ leges reddita. Anagninis ciuitas sine suffragio data est. Horum Coss. meminit Diodorus lib. uigesimo, quo anno Athenis princeps erat Corybus. Subiungit Cassiodorus:

His Coss. uia per agros publicæ factæ.

Hoc de Maximo Valerio, censore huius anni, Lilius in nono scribit. Fœdus item tertium est hoc anno cum Carthaginensibus renouatum. Polybius in tertio, sub id tempus, quo Pyrrhus in Italiam uenit, id factum arbitratur: ubi formula uetus fœderis per Iouem lapidem eleganter explicat, locus eruditione plenus, & antiquitate insignis. Vbi etiam ordine tria illa fœdera Carthaginensium cum Romanis ponunt.

Megellus,

Augurinus.

4

L. POSTHUMIUS, & T. MINUTIUS.

Calpurnius Piso in suis Annalibus, hos Coss. Q. Fabio & P. Decio subiecit, biennio prætermisso, quo Claudius & Volumnius prius, mox Cornelius & Martius Coss. fuerunt. Noui igitur Coss. quia Samnites excursionem in campum Stellatam fecerant, diuersi in hostem duxerunt exercitum: Tifernum Posthumius, Minutius Bouianum. Cum Posthumio hostes ad Tifernum congressi, æquo Marte discesserunt: licet alij uictos Samnites scribant, & triginta milia captos. Sed uastro consilio Posthumius ad collegam, inscjs hostibus, cum suo exercitu uenit, cum pugnam illam cum hostibus inisset, qua castra Samnitium capta sunt, eorumque dux Staius Collius, & signa militaria unum & triginta. Bouianum deditum, Minutius in pugna uulneratus obiit, L. Fuluius in eus locum successit. Eodem anno Sora, Arpinum, Cessentia, à Samnitibus recepta. Meminit horum Coss. Diodorus lib. uigesimo, appellatque alterum consulem Tiberium Minutiū, quo anno Xenippus Athenis regnabat.

Auerrio,

Sophus.

CXIX

P. SULPITIUS, & P. SEMPRONIUS.

His Consulibus ut Lilius in fine libri noni scribit, cum legati Samnitium rursus pacem peterent, Sempronius Cos. in Samnium cum exercitu missus, quia ibi omnia pacata occurrerant, iussu Patrum, antiquum fœdus Samnitibus petentibus restituit.

Ab urbe con. tuit. In Equos inde bellum translatum, qui Samnites iuuerant. Ambo Coss. ad id bellum missi, qui intra quinquaginta dies triginta oppida ceperunt: ac Equitum nomen penè deletum. Qua re territi Marsi, Peligni, Ferentani, pacem à Romanis petierunt, Coss. de Equis triumpharunt. Eodem anno, cum C. Flavius scriba Aedilis curulis factus, ius civile uulgasset, ac fastos in albo proposuisset, ædemq; Concordiæ dedicasset, ac ueluti duas factiones in ciuitate, in nobilium indignationem excitasset: Q. Fabius censor factus, cum P. Decio concordiæ causa, omnem forenses factionem in quatuor tribus coniecit, quæ Urbanæ sunt dictæ: instituitq; ut Idibus Quintilibus Equites in trabeis transfueherentur. cuius & Valerius Maximus libro secundo, de Institutis meminit. Quæ omnia uulgo tam grata fuere, ut inde Maximi cognomen adeptus (quod tot uictorijs parere non poterat) in nepotes usque transmiserit. Cur autem non & Plinij senioris uerba ex trigesimalotertio libro, & primo capite describemus: in quibus & hi consules, & hæc res pulchrè signatur: Frequentior, inquit, usus annulorum non ante Gn. Flauium, Annij filium,prehenditur. Hic namque publicatis diebus fastis, quos populus à paucis principum quotidie petebat, tantam gratiam plebis adeptus est, alioqui libertino patre genitus, & ipse Appij Cæsi scriba, cuius hortatu exceperat eos dies, consultando astidue sagaci ingenio, promulgaueratq; ut Aedilis curulis crearetur cum Q. Anitio Prænestino, qui paucis ante annis hoitis fuerat: præteritis C. Petilio & Domitio, quorum patres consules fuerant. additum Flauio, ut simul tribunus plebis esset. Quo facto tanta Senatus indignatione exarsit, ut annulos ab eo abiectos fuisse, in antiquis reperiât annalibus. Fallit plerosque, qui tum & Equestrem ordinem id fecisse arbitrantur. Annulos quoque depositos à nobilitate, in Annales relatum est: non à senatu uniuersò. hoc actum P. Sempronio Longo, L. Sulpitio Coss. Flavius uouit ædem Concordiæ, si populo reconciliassent ordines: & cum ad id pecunia publica non decerneretur, ex multatitia, foeneratoribus condemnatis, ædiculam aream fecit in Graco-stali, quæ nunc supra Comitium erat: inciditq; in tabula area, quatuor annis post Capitolinam dedicatam. Ita quadringentis quadraginta nouem annis à con. ur. gestum est, & primum annulorum uestigium extat. In quibus Plinij uerbis, obseruatum, qui ædem Concordiæ uouit. Vide de hoc Fabio Plinium iuniorem, de Viris illustribus, tit. trigesimalosecundo. De P. Sempronio scribit Valerius Maximus libro sexto, de Seueritate, quòd coniugem repudij nota affecerit, quòd se ignorante ludos spectare ausa fuerit. De hoc Sempronio sine dubio scribit Iureconsultus in Digesto ueteri, de Origine iuris: ubi corruptè Simphronium Sophim indocti Leguleij legunt. uerba hæc sunt: Fuit post eos maximæ scientiæ Sempronius, quæ Po. Roman. appellabat Sophum, nec quisquam ante hunc hoc nomine cognominatus est. Horum Coss. mentio fit à Diodoro Siculo libr. uigesimo Historiarum, quo anno Athenis regnauit Pherecles, Olympiade decima nona & centesima, quando in stadio uicit Andromenes Corinthius.

L. GENVTIUS & SER. CORNELIUS.

His Coss. ut Liuius in decimo prodit, Soram & Albam in Equis, colonias Romani deduxerunt. Eodem anno Arpinatibus & Tribulanis ciuitas data: & Fusinates, quia Hernicos ad bellum sollicitasse indicio comperti sunt, capitibus coniurationis securi percussis, tertia parte agri sunt mulctati. In Umbria quoque nonnihil bellatum, suntq; duo milia hominū in spelunca quadam igni & armis oppressa. Quemadmodum noster MAXIMILIANVS Cæsar, hoc anno quo hæc scripsimus, cum bellum in Venetos acerrimum gereret, prope Vincentiam, in monte quodam excavato ac peruio, tria penè milia rusticorum, qui toties rebellabant, & iugum excusserāt, fumo necauit, obdurato introitu igne ac sulphure. Horum Coss. mentio fit in libro uigesimo à Diodoro Siculo, quo anno Athenis regnauit Leostratus.

M. LIVIVS DEXTER, & Q. AEMILIVS.

His Coss. ut Liuius in decimo scribit, bellum ab Equis renatum, qui Albam coloniam erant expugnare adorti. tantum uerò terroris iniectum est, ut Q. Junio Bubulco Dictatore dicto, exercitus in Equos eductus sit: qui paucis diebus de eis subactis, triumphans in urbem redijt, & Salutis ædem dedicauit. Aemilius consul in Salentinis Cleonymum Lacedæmonium, qui classe appulsa Thurias occupauerat, præliuictum ad naues compulit. quod latè Liuius explicat. Eodem anno Carseoli colonia in Marfos deducta est, & Etrusci rebellabant, cum M. Valerius Dictator creatus est, qui Marfos deuicit. Sed eo absente, Romanæ cohortes in insidias præcipitatae sunt. Sed cum reuerteretur Dictator, Etrusci castris exuti, teterrimæq; caede affecti, pacem iterum petierunt: qua negata, inducias in biennium dedit. ij uerò stipendium annuum, & frumenta duorum mensium dare coacti sunt. Effecerunt res fortiter gestæ M. Valerij, ut & absens, & non petens, consulatum assequeretur. Facit mentionem horum Coss. Diodorus lib. uigesimo. Sed alterum Consulem appellat M. Aemilium, non Q. quo anno Athenis archon erat Nicodes.

Coruo II. & Rulliano.

Vigesimo enim anno superius, ubi scribuntur Coss. Q. Fabius Rullianus, & L. Fuluius, scribitur in eo opusculo incerti autoris, Coruo & Rulliano. Quis autem is fuerit Coruus, hæctenus à me repertus non est. Verisimile autem, hunc Consulatum hic deesse, si numerus annorum debet rectè supputari. Obtestor antiquarios omnes, ut hunc meum laborem & ipsi citra inuidiam iuuent: quando quidem iam amplius Diodori Siculi historijs uti nequeo, qui xx tantum in hunc diem libros uidi. Si quis post me plures inueniet, non grauetur subscribere, quæ ei cognita fuerint, Idcirco etiam hos Coss. licet in Cassiodoro non inuenerim, apposui.

Coruinus, Maximus.

Panfa.

M. VALERIVS, & Q. APVLEIVS.

His Coss. cum foris annus hic pacatus esset, domi inter Patres & plebem uetus certamen renatum: plebe postulante, ut è suo quoq; corpore pontifices & augures crearentur, quod ad id tempus non fuerat impetratum. Cumq; multum inter se contendissent Appius Claudius & P. Decius, ut longè lateq; Liuius explicat, euitit plebs, ut quatuor pontifices, quinque augures è plebe crearentur, ut octo essent pontifices, & nouem augures: quod prius non fuit. Eodè anno Valeria lex & Porcia latae sunt. Et Valerius consul in Equos bellum gessit: sed nihil memoria dignum hoc anno accidit. Apuleius collega Nequinū Vmbriæ oppidū, quod Norina post dictū est, obsedit: sed ob situm arduū capere non potuit. Caterum an hic consulatus sit Coruini sextus, paulo inferius copiosius disputabo. Satis sit hoc loco admonere te, studiosè lector, quòd in opusculo incerti autoris uidetur adhuc consulatus unus esse, qui hic deest. Sic enim illic scribuntur Coss.

Dextro, & Paulo.
Coruo II. & Rulliano.
Coruino V. & Panfa

Corui & Rulliani consulatus hic non est, neque apud Liuium. Sed hunc iudico quintum esse Coruini consulatum, secundum illum antiquum autorem. Si uerò est sextus consulatus, tunc erunt inter primum eius consulatum, & hunc, supputato etiam illo qui hic & apud Liuium deest, anni sex & quadraginta: ut Plinius, Cicero, Plutarchus, Valerius scripsere, Si uerò hic est quintus, & inferior de quo scribemus sit sextus,

Ab urbe
con.
454
sextus, proueniet alius numerus, ut inferius aliquanto etiam latius scribemus.

Pætus,

M. FVLVIVS, & T. MANLIVS TORQVATVS.

His Coss. Aniensis & Tarentina tribus ueteri numero additæ, & lustrum conditum. Nequinum oppidanorum prodicione captum, qui noctu consulem Fuluium in urbem inducere. Eò colonia aduersus Umbros missa, atque à Narte fluuio Narnia appellata est. In Ethruria bellum est Gallorum interuentu motum: cum quibus paciscuntur Tusci pecunia, ut in Romanos secum bellum gerant, accepta pecunia Galli negant secum inire bellum contra Romanos, nisi in partem agri recipiantur: quod ubi recusant, retrò abierunt Galli. Contra hos Manlius legiones duxit: sed in ferocioris equi circumactu in terram effusus, triduò expirauit. In cuius locum M. Valerius surrogatus, in Ethruriam uenit: & cum se continerent hostes, uastatis agris, uillisq; incensis, Romam rediit. Polybius in secundo, ubi irruptiones Gallorum in Italiam quasi per catalogum recenset, sic scribit: iam uerò Transalpini, iteratò eos infestare. Hinc utrinque premerentur ueriti, per generis affinitatem precari, ne sibi inimici essent. Munera præterea opima offerre, ut bellum in Po. Ro. conuerterent hortari, se omnibus uiribus eis affuturos ostendere. Id ubi persuasum illis intelligunt, omnes unanimi consensu aduersus Romanos per Tyrrheniam profecti, (quippe magnus Tyrrhenorum numerus apud eos morabatur) facta ingenti præda incolumes domum reuertuntur. Hic orta inter eos pro diuisione prædæ seditio usque adeò processit, ut non solum prædæ, uerumetiam Imperij magnam partem perdidissent. Quod frequenter Gallis accidere consueuit, ob immoderatas eorum crapulas atq; ebrietates.

Scipio,

Centumalus.

L. CORNELIVS, & GN. FVLVIVS.

455
His Coss. Lucanorum legati questum uenere de iniuria Samnitium, qui hostiliter suos fines uastarent, quòd ab illis in societatem belli trahi nequiuissent, cum nihil antiquius Romana haberent amicitia. Cum Lucanis igitur foedus percussum, bellumq; Samnitibus illatum. Contra quos Fuluius profectus est. nam Ethruria Scipioni euenit sorte: in qua Scipio agros populatus, uicos & uillas incendit, quia fuga dilapsi sunt hostes. In Samnio autem tanta uictoria Fuluius potitus est, ut triumphans urbem ingrederetur.

Maximus IIII.

Mus III.

Q. FABIVS RVLLIANVS, & P. DECIVS.

456
Magna difficultate populus impetrauit, ut Fabius Maximus consulatum acciperet: qui sibi prius P. Decium collegam asciiuit, ut Liuius scribit. Cæterum hi Coss. cum de sortitione prouinciarum, & de delectu accuratissimè habendo cõsilia conferrent, ex Nepete & Sutrio affertur, in Ethruriæ concilijs de pace agitari. Ea res utrumq; Consulem in Samniũ auertit. diuersi tamen in hostem mouere: per Soranum agrum Fabius, Decius per Sidicinos, uterque suam regionem populatus. Fabius ad Tiferinum hostem nactus, suos in aciem eduxit: usus mirabili stratagemate, ut hostes in fugam uerteret. Tum tria milia hominum feruntur cæsa, & quadringenta signa militaria, tria & uiginti capta. Decius Apulorum duo milia strauit, priusquam Samnitibus iungerentur. In Samnio quinq; & quadraginta locis castrametatus est, Fabius sex & octuaginta. Cimetramq; urbem cepit, ac regio tota depopulata & deformata est.

Cæcus II.

L. VOLVMNIVS II. & APPIVS CLAVDIVS.

CXXI

457
His Coss. imperium Fabio & Decio, ut rem in Samnio gererent, prorogatum. Deciusq; collega absente, adeò hostium opes populationibus afflixit, ut Samnites patrio solo pulsi, in Ethruriam abierint: ubi omne Tuscum nomen in Romanos concitauerunt, Gallosq; accersuerunt. Interea Decius ad uicos & oppida circumagens exercitum, Marguntiam ualidam gentis urbem uic cepit. Inde Romuleam, mox Ferentinum: ubi tria milia hostium cæsa circa muros sunt, Dum hæc in Samnio gerun-

9 4 tur.

Olympiad.

tur, terribilis belli in Ethruriā rumor Appium in Ethruria exciuit. Volumnius cum in Samnium esset profectus, literis est in Ethruriā accersitus, quia parum prosperē Appius pugnavit. Sed caulationibus superbē ab Appio acceptus, reuerſurus erat in Samnium, nisi exercitus eum prohibuisset. Tum pertinaci animo contra hostes pugnatum est: & ad septem milia ac trecenti hostium cæsi, duo milia & ducenſi capti, castraq; à militibus direpta sunt. Interea ex Samnio nouus hostium exercitus per Vestinos in Campaniam Falernumq; agrum descendit, quem circa Vulturinum fluiuium Volumnius castris exiuit, sexq; milia hominum cædit ac sternit, duo milia & quingentos cum suo duce capit: quodq; latissimum Romano militi fuit, super aliam prædam sanē opulentam, septem milia captiuorum sunt ibi recepta. Quæ omnia metum Romæ sedarunt, qui ortus erat de congregatione hostium in Ethruria. Actum deinde de colonijs duabus deducendis. Interim Tusci, Galli, Vmbri, & Samnites, in unum coiuerant, binaq; castra fecerant: quæ Volumnius in urbem rediens, Po. Ro. aperuit, ut Imperatorē dignū talibus hostibus eligerent: ut latissimē in decimo Liuij patet. Polybius in secundo de Gallis, sic meminit huius historiæ: Quarto dehinc anno cum Samnitibus coniuncti, denuò Romanos inuadunt, plurimos eorum cædunt. Non multis interiectis diebus, eos iteratò aggressi, iuxta Sentinatium regionem prælium ineunt, plurimos obruncāt, reliquos ad suam quemq; domū fugere compellunt.

Mus IIII.

Q. FABIVS MAXIMVS V. & P. DECIVS.

Hic annus, ut latissimē docet Liuius in decimo, fuit felix rebus bellicis, pestilentia grauis, sollicitus prodigijs. In hoc ara Pudicitia à matrona plebeia Virginia dedicata. Aedes Veneris à Q. Fabio Gurgite, consulis filio, facta est. Supplicationes multæ factæ, simulacra locata in Capitolio. Sed licet hi Coss. tres simul consulatus & censuram, pari semper gloria & unanimi consensu gessissent prius, nunc ad dissensionem uenere: cum Fabio Ethruriā patres extra ordinem decreuissent, & Decius sortem habere uellet. Nihilominus Fabius in Ethruriā profectus, licet Scipionem cum una legione amisisset, cum absens esset: quoniam apud Samnites iam P. Decius patris exemplo se deuouit, & in bello concidit, cuius interitus inclinatam aciem à fuga reuocauit: Fabius hinc Gallos in fugam uertit, Samnitium castra oppugnauit. Cæsa eo die quatuor & uiginti hostium milia, octo capta: ex Decij exercitu septem milibus, ex Fabij mille & trecentis amissis. Plinius in uigesimo octauo libro Naturalis historiæ, capite secundo, ubi de potentia uerborum agit, Deciorum patris filijq; quo se deuouere, carmen durare scribit. Quod latissimē Liuius in decimo explicat: G. Fuluius in Ethruria manum cum Tuscis conseruit, ac tria hostium milia confecit. Samnitium agmen cum abiret, à Pelignis circumuentum, ex quinque milibus, qui supererant, mille obruncati sunt. Fabius triūphauit de Gallis, Vmbri, Samnitibus: cum quibus ab M. Valerio tertium, & A. Cornelio Coss. sex & quadraginta annos pugnatum est, ut Liuius in decimo scribit: licet tantum quadraginta quinque iuueniantur consulatus, adeò ut etiam uix menda careat Liuius. Signat hanc historiā Orosius quoque libro tertio, capite decimonono: ubi etiam Decius Murena, pro Decio Mure, perperam scribitur. Sed & numerus annorum illic scriptus, corruptissimus est. inquit enim: Anno ab Vr. Con. tricentesimo & quinquagesimo, Fabio Maximo quinquies, Decio Murena quater Coss. quatuor florentissimi fortissimiq; populi Italiae in unum agmen foedusq; coierunt, &c. Constat autem, hunc annum ab ur. con. non tricentesimum, sed quadringentesimum & quinquagesimum septimum fuisse. Sed numerorum notis hunc errorem tribuo. Subiungit paulo post de pestilentia illius anni notanda. Cæterum de hoc Decio, & Valerio Maxim. lib. quinto, cap. de Pietate erga patriam. Amborum Deciorum meminit diuus Augustinus, nunc in quarto, uigesimo capite: nunc in quinto, capite decimo octauo. Passim & poeta, Vergilius, Iuuenalis, ac cæteri, Meminit & horum Coss. Velleius Patriculus,

terculus sic: Fabio v. Decio Mure IIII. Coss. quo anno Pyrrhus regnare ccepit, Si-
nuessam Minturnasq; missi coloni, post quadriennium Venusinum.

Megellus II.

Regulus.

M. POSTHVMIVS, & M. ATTILIVS.

Hic est sextus & quadragesimus annus, quo cum Samnitibus est pugnatum: con-
tra quos ambo Coss. missi, sed mala valetudo Posthumium domi tenuit. Attilius igitur
in Samnium profectus, Samnites admiranda audacia reperit eos sibi obuiare: cum
quibus manum cōserens, primò castris eiecit, & trecentos interfecit. sed & Romano
rum perierunt ducenti circiter, & triginta. Territi rumore Romani, valetudinarium
consulem in prouinciam misere: qui Miloniam expugnauit, ubi tria hostium milia
caesa, quatuor capta, & septingenti. Ferentinum dehinc, & alia oppida capta ex Sam-
nitibus. Attilius autem in Lucerinis cum Samnitibus summa ferocia congressus, in-
uitis militibus stragem magnam edidit. Septemq; milia deditorum, & septingenti
sub iugum missi sunt ab eo, cum quatuor milia perisset ex hostibus, ex Romanis
uerò septem milia & trecenti. Attilio Romam redeunti negatus est triumphus. Post-
humius Volturnensem agrum populatus, duo milia hostium cecidit. Finitimacq; po-
pulatus, coegit Tuscos pacem petere. Induciae in quadraginta annos datae, multa q;
quingentum milium aëris singulis ciuitatibus indicta. Deinceps triumphauit inuitis
patribus. Hoc latissimè apud Lium in decimo,

Cursor.

L. PAPYRIVS, & SP. CARVILIIVS.

His Coss. ut in fine decimi Lium copiosissimè explicat, tam ingenti praelio
Samnites sunt deuicti à Papyrio, quanto prius à Papyrio patre Consulis. Nam sacra-
ta quadam lege, & noua coniuratione, ad quadraginta milia armatorum, qui Lin-
teatę legiones dicebantur, in Samnio conuenerant. Quos quo pacto deuicerint, &
quae oppida ceperint, Lium enarrat. Satis sit indicare, ubi hæc legas. Quod si extra
ret liber Appiani, cui titulus erat Samniticus, unus ex tribus Italicis libris, longè co-
piosius bellum illud innotesceret: ut superius annotauimus. Eodem anno Phaliscis
pacem petentibus, in biennium induciae datae sunt. Ipsi centum milia grauis aëris, &
stipendium eius anni exercitui dederunt. Vterq; consul triumphauit. Lium pom-
pam utriusq; explicat ubertim. Census hoc item anno factus est: & Iustrum condi-
tum à P. Cornelio Aruina, & C. M. Rutilio, censoribus. Huius belli & Orosius libro
tertio, capite decimonono meminuit: ubi & de pestilentia graui eius anni, ob quam
Aesculapius est aduectus, cuius in fine Lium meminuit: qui & de censoribus & Iu-
stris quaedam scribit, quae examine indigent. Si enim ritè calculaueris à primis censo-
ribus Iustra, unum detriginta, non deinginti inuenies. Sed nemo ijs est intentus: spu-
ma uerborum curatur, non res ipsa.

Maximi filius,

Secunda.

Q. FABIVS GVRGES, & IVNIVS BRVTVS.

CXXII

His Coss. ne non semper causa esset aliqua, quae ciuitatem recenti aliqua imbue-
ret superstitione, quum fortè ille annus pestilens esset, ex Sibyllinis libris de more a-
ditis, relatum est, Aesculapium in eius mali remedium, ex Epidauro Romam accer-
sendum. Verum Coss. bello occupatis, quia eo anno nemo est in Græciã missus, sup-
plicatio in diem unum illi decreta est: ut in fine Lium decimi libri asserit. Quem
Aesculapium, diuus Augustinus libro tertio, duodecimo capite, irridet: & in ter-
tio Orosius, capite decimonono. Fabulam autem longam Aesculapij, Ouidius
libro decimoquinto de Transformatis, in fine, decantat. Sed legatis missis in
Græciam, paulo post accidit, ut Lium libro undecimo scribit, ut ex Abbreuiatore
colligere licet. Caterum cum Fabius Gurges malè aduersus Samnites pugnas-
set, & Senatus de remouendo eo ab exercitu ageret, Fabius Maximus, eius pa-
ter, legatus, filio ignominiam repressit, Cuius opera filius usus, caesis Samnitibus
triumphauit:

Olympiad. triumphauit: & Pontium Samnitium ducem post triumphum securi percussit. Meminit illius & Orosius libro tertio, capite decimo nono, pulchrè historiam enarrans: & Eutropius libro secundo, capite primo. Macrobius autem causam cognominis dicit, ob deuoratum patrimonium in luxu. Sed insequuta uirtus, uitia prioris compensauit ætatis.

Megellus III.

Brutus.

2

L. POSTHVMIVS, & C. IVNIVS.

Hic iterum, ut omnibus constat, Liviæ codex deficit, iactura temporis: aut forte bibliotaphorum, qui bonas literas, ut soli sapere uideantur, abscondunt, nec sinunt in lucem prodire. Attamen ex Abbreviatore, Orosio, Eutropio, cæteris, quantum possumus, quidquid sub singulis gestum est Coss. subiungemus, partim ratione, partim coniectura utentes. His itaque Coss. suspicor legatos missos in Græciam, secundum Sibyllini carminis oraculum, ut ab Epidauro Aesculapium, qui sub forma anguis illic latebat, accerferent, quia biennio iam ciuitas laborauerat: cui in insulam annis Tyberini templum locauerunt. Cuius rationem pulchram explicat Plutarchus in Problematibus. Posthumius cum exercitum eduxisset, nec hostes in conspectu apparerent, usus fertur opera militum in suo agro colendo: propter quod sequenti anno damnatus est. & Samnitibus pacem petentibus, quarto scilicet renouatum est. Aesculapium irridet Augustinus tertio Ciuitatis Dei, capite decimo septimo.

Ruffinus.

3

P. CORNELIVS, & M. CVRIVS DENTATVS.

Hi ambo Coss. ut Eutropius in secundo docet, contra Samnites missi, ingentibus prælijs rem confecerunt: ita ruinas ipsas urbium diruentes, ut Samnium in ipso Samnio requiratur, nec inueniri facile possit: & ut Florus libro primo inquit, nec facile appareat materia quatuor & uiginti triumphorum. Tum bellum cum Samnitibus per annos nouem & quadraginta actum, sublatum est: neque ullus hostis fuit intra Italiam, qui Romanam uirtutem magis fatigauit. Quod uerò Appianus scribit in præfatione ultimi, Samnites erunt qui Ionium incolunt, & magno difficilique bello per annos octuaginta conflictati sunt, & reliqua: id intelligendum est de his, qui postea à L. Sylla uicti, capti, deletique sunt in campo Martio, ut infra patebit. Sed priores, teste Floro, quinquaginta ferè annis rebellarunt Romanis. Scripsit ob id Appianus integrum librum de bello Samnitium, cui erat titulus Samniticus: sed iactura temporis, ut alij multi, interijt, quod prius adnotauimus. Curius igitur Dentatus cæsis Sabinis, qui rebellauerant, & Samnitibus uictis, & in deditionem acceptis, bis in eodem magistratu triumphauit. Describit bellum hoc Sabinum Florus libro primo, titulo decimo quinto: Quo, inquit, tantum hominum, tantum agrorum redactum in potestatem, ut in utro plus esset, ne ipse posset existimare qui uicerat. Quod etiam Orosius attestatur tertio libro, decimo nono capite, sic scribens: Anno subsequente cum Sabinis Curio Cos. bellum gestum est: ubi quot hominum milia interfecta, quod capta sint, ipse Cos. ostendit, qui cum in Senatu magnitudinem acquisiti agri, & multitudinem capti populi referre uellet, numerum explicare non potuit. Plinius de Viris illustribus, siue Cornelius Nepos, titulo trigesimo tertio, plurima de Curio scribit. Quem arbitror eo tempore memorabile illud continentiae exemplum, quod Valerius Maximus libro quinto de Abstinencia scribit, Samnitibus exhibuisse. Qui cum magnam uim auri occulti mitterent, quo mitius Samnium uexaret: Malle se, inquit, aurum habentibus imperare, quam aurum possidere. Quod & in Catone Maiore Cicero scribit: & Plutarchus in uita Catonis Senioris. Quod autem cum dentibus natus est, ideo Dentatum esse cognomento dictum, Plinius Senior libro septimo scribit, sextodecimo capite. & Solinus in Polyhistore. De P. Cornelio Ruffino Gellius lib. decimo septimo cap. ultimo scribit. Quod eum Fabricius, cum esset Censor, senatu mouerit: quod eum coperisset argenti facti cœnæ gratia, decem pondo habuisse, quod & in decimo quarto Liviæ explicauit, & Val. Max. lib. secundo

lib. secundo, cap. de Censoria nota. Itē Plinius li. septimo, ca. quinquagesimo. P. Cornelius Ruffus, qui Cos. cum M. Curio fuit, dormiens oculorum uisum amisit, cum id sibi accidere somniaret. Sub id tempus Triumuii capitales creati dicuntur ab Abbreuiatore Liiij, ex libro undecimo. Siue sub ijs id Coss. siue sub alijs factum sit, incertum. Meminit horum Coss. Velleius Paterculus ijs uerbis: M. Curio & Ruffino Cornelio Coss. Sabinis sine suffragio data ciuitas. Id actum ante annos ferme ccc xxx, intellige ad M. Vinitium Cos.

M. VALERIUS, & Q. CAEDITIVS.

In opusculo autoris incerti, hoc loco nomina Coss. ponuntur, Coruini & Noctue. Si igitur hic est M. Valerius Coruinus cognomento dictus, erit is eius sextus consulatus: licet annorum numerus non proueniat, quem Plinius & Valer. Max. scribunt. Plinius enim septimo libro, quadagesimo octauo capite sic scribit: M. Valerius Coruinus centum annos compleuit: cuius inter primum & sextum consulatum quadraginta sex anni interfuere. Plutarchus in uita Marij, quinque & quadraginta interfuisse annos scribit. Valer. Max. lib. octauo de Senectute: M. Valerius Coruinus centesimum annum compleuit: cuius inter primum & sextum consulatum quadraginta & sex anni intercesserunt: sufficitque integris uiribus corporis, non solum speciosissimis Reipublice ministerijs, sed etiam exactissime agrorum culture, & ciuis & patris familiaris optabile exemplum. Idem Cicero in Catone Maiore: M. quidem Valerium Coruinum accepimus ad centesimum annum uitam perduxisse. Cum enim esset exacta iam aetate in agris, eosque coleret: cuius inter primum & sextum consulatum sex & quadraginta anni interfuerunt. Itaque quantum spacium aetatis maiores nostri, ad senectutis initium esse uoluerunt: tantus illi cursus honorum fuit. Tres utique auctores paria scribunt, si modò notę numerorum sunt integræ. Si uerò Consulatus numerabis, alius tibi ueniet numerus annorum à primo consulatu Coruini, scilicet sex & quinquaginta: utpote si litera numeralis x ante l posita in prædictis autoribus superflueret. Si uerò numerus est integer: quoniam quatuor auctores conueniunt, non proletarij, hic Coruinus fortè illius fuit familiaris, sed alius à priore. Tulector pro tuo quoque iudicio examina diligenter.

Tremulus II.

Aruius II.

Q. MARTIVS, & P. CORNELIVS.

CXXIII

Gefferunt & hi Coss. simul etiam superius consulatum: ut libro nono Liius docuit. Sed quid nunc horum consulatu gestum sit, cum auctores non habeam, diuinare nolo. Illi scribant, qui se integrum Liium habere gloriantur. Mihi satis sit, Coss. nomina tantum recensere, ubi nihil certi habeo.

Marcellinus.

Rutilius.

M. MARCELLVS, & C. NAVTIVS.

2

Maximus.

Petus.

M. VALERIUS, & C. AELIVS.

3

Tradit Iureconsultus in Digesto ueteri, de Origine iuris, duos Aelios maximam habuisse iuris scientiam, & Coss. fuisse: & quendam Sex. Aelium laudatum fuisse ab Ennio: Cuius liber, inquit, extat, & tripertitus inscribitur, ueluti cunabula iuris continens.

Cannia.

Lepidus.

C. CLAVDIVS, & M. AEMILIVS.

4

C. SERUILIVS, & L. CECILIVS METELLVS.

CXXIII

Sub id tempus, ut ex undecimo Liiij colligitur, grauis seditio urbē inuasit, ob æs alienum,

Olympiad. alienum: varijsq; certaminibus plebs agitata, in Ianiculum secessit. Q. Hortensius Dictator reduxit. Mox pacato ciuitatis statu, contra Volsinienfes & Lucanos est bellum: contra quos auxilium Tyrrhenis ferre placuit. Sed quibus Coss. id factum sit, incertum.

Dolobella,

Caluus.

2

P. CORNELIVS, & CN. DOMITIVS.

His Coss. (ut testatur Orosius lib. tertio, cap. decimonono) Lucani, Brutij, Samnites quoq; cum Etruscis & Senonibus Gallis facta societate, cum rediituum contra Romanos bellum molirentur, Romani ad exorandos Gallos misere legatos. quos cum Galli interfecissent, L. Cecilius praetor ad ulciscendam legatorum necem, & comprimendum hostium impetum, cum exercitu missus est: & ab Etruscis Gallisq; oppressus interiit. Septem praeterea tribuni militum in ea pugna occisi, multi nobiles trucidati, tredecim etiam milia militum Romanorum illo bello prostrata sunt. Sed in eo loco scribitur, id factum anno ab ur. con. quadringentesimo sexagesimo tertio, qui numerus non conuenit, cum hic sit septuagesimus annus supra quadringentesimum, si bene singula supputentur. Caeterum quo ad historiam, idem & Eutropius lib. secundo, primo cap. Interiectis aliquot annis, iterum se Gallorum copiae contra Romanos, Tuscis Samnitibusq; iunxerunt. Sed cum Romam tenderent, a Gn. Cornelio Dolobella deletae sunt. Cornelius ille passim a caeteris P. non Cn. praenomine appellatur. Florus lib. primo, tit. decimotertio: Necnon post aliquot annos omnes reliquias Gallorum in Ethruria ad lacum Vadimonis Dolobella deleuit: ne quis extaret in ea gente, qui incensam a se Romanam urbem gloriaretur. Signat hanc historiam etiam diuus Augustinus, libro tertio, decimoseptimo capite. Abbreviator Livij ex duodecimo: Cum legati Romanorum a Gallis Senonibus interfecti essent, Bello ob id Gallis indicto, L. Cecilius Praetor cum legionibus ab ijs caesus est. Polybius haec omnia clare (ibi enim in secundo, irruptiones Gallorum in Italiam quatuor per catalogum recenset) sic prodit: Iam uero Transalpini iterato eos infestare. Hi utrinque ne premerentur ueriti, per generis affinitatem precari, ne sibi inimici essent. Munera praeterea optima offerre, ut bellum in Po. Romanum conuerterent hortari, se omnibus uiribus eis affuturos ostendere. Id ubi persuasum illis intelligunt, omnes unanimi consensu aduersus Romanos per Tyrrheniam profecti (quippe magnus Tyrrhenorum numerus apud eos morabatur) facta ingenti praeda, domum incolumes reuertuntur. Hic orta inter eos pro diuisione praedae seditio, usq; adeo processit, ut non solum praedae, uerum etiam imperij magnam partem perdiderint: quod frequenter Gallis accidere consueuit, ob immoderatas eorum crapulas atque ebriitates. Sed Gellius lib. decimoseptimo, libros Chronicos reuoluens, sic scribit: Post annum deinde urbis conditae quadringentesimum & septuagesimum, bellum cum rege Pyrrho sumptum est. Ea tempestate Epicurus Atheniensis, & Zeno Citiensis, Philosophi celebres erant. Sed hoc paulo post clarius. Eodemq; tempore C. Fabricius Luscinus, & Q. Aemilius Pappus, Censores Romae fuerunt: & P. Cornelium Ruffinum, qui bis consul & Dictator fuerat, senatu mouerunt: causamq; isti notae subscripserunt, quod eum comperissent argenti facti coenae gratia decem pondo habere, quod & paulo superius in eius consulatu annotauimus.

Luscinus,

Pappus.

3

C. FABRICIUS, & Q. AEMILIUS,

Gesserunt hi simul consulatum & censuram. In censura P. Cornelium, Ruffinum bis consulem Senatu amouerunt: ut supra annotauimus ex Gellio & Val. Quid autem sub ijs in consulatu gestum sit, incertum est.

L. Aemi

Barbula.

Philippus.

L. AEMILIUS, & Q. MARTIVS.

472
His uel prioribus Cofs. quantum coniectura licet assequi, ex Orosio lib. quarto, 4
primo capite, Tarentinum bellum fuit inchoatum: quia sequenti anno cum Pyrrho
rege est pugnatū à Valerio Leuino Consule, quod omnes attestatur. Gellius autem
lib. decimosextimo, ultimo cap. Post annū, inquit, urbis cōditæ quadringentesimū
ferē et septuagesimū, bellum cum rege Pyrrho sumptū est. Licet Plinius lib. octauo,
cap. sexto, ubi elephantes describit, Pyrrhi regis bellum in annum urbis quadringen-
tesimū septuagesimū secundū reijciat: quod bene conuenit. Atq; ideo numerus Oro-
sij errore nō caret: qui anno ab ur. con. quadringentesimo sexagesimo quarto, Taren-
tinos Romanam classē inuasisse scribit. Cæterum hoc bellū Tarentinū inde ortum
habuit, quōd cum classis Romana fortē frumentatū in Apuliam exisset, à Tarētinis,
qui fortē tum ludos celebrabant, capta est, duce qui classi præerat occiso. Legati ad
eos à Senatu missi repetitū res, ac ut de iniurijs quererentur: qui maiori sunt contumē-
lia affecti. Ob id bellū illis indicitū. Et cum feliciter cum eis dimicatū esset, Pyrrhum
Epirotarum regem in Italiam accerserunt: ut ex Plutarcho in uita Pyrrhi, ex duode-
cimo Liiij, ex quarto Orosij, ex secundo Eutropij, ex decimo octauo Iustini, colligi
facile potest. Sed bellum Tarentinum eleganter Florus lib. primo, tit. decimo octauo
describit. Meminit & huius Val. Max. lib. secundo, de Institutis: & diuus Augusti-
nus lib. tertio Ciuitatis, cap. decimosextimo: Cicero in prima Tusculana, Solinus, Plī-
nius in septimo libro, capite uigesimo quarto. Huius legationis meminērūt omnes.
Hi uidendi sunt, ut historia innotescat, quoniam Liuius caremus.

Leuinus.

P. VALERIUS, & T. CORVNCANVS.

CXXV.

473
Hic est ille Valerius Leuinus, qui cum Romano exercitu etiam ex proletarijs con-
scripto, contra Tarentinos profectus, omnia igni ferroq; uastauit: plurimaq; oppida
expugnauit, ut iniuriam insolenter acceptam crudeliter uindicaret. Cui Pyrrhus, iam
in Italiam excitus à Tarentinis, cum exercitu obuiam profectus est: præmissis cadu-
ceatore ad Romanos, si uellent ante bellum se iudice cum Tarentinis de iure causam
decerni. Cui Leuinus Consul respondit, populum Romanū nec elegisse Pyrrhum
iudicem, nec hostem formidare. Licet Plutarchus hunc consulem Albinum, non Le-
uinum appellet. Deinde circa Syrin fluium cōmissa est pugna: quam pulchrē Plu-
tarchus describit: in qua Romani septies pepulerunt hostes, ac pulsi sunt. Sed cum
elephantes induxisset Pyrrhus, ijs territi equi, sessores excludentes, Romani in fu-
gam uersi maxima cum clade. Nam & castra Romanorum cepit, ac urbes sociorum
recuperauit: licet optimos ex amicis & ducibus, quibus fidebat, amisisset. Ex Ro-
manis mille & octingentos cepit, quos honestē tractauit, mortuosq; sepeliuit. quos
cum aduerso uulnere omnes truci uultu iacere uideret, se totius orbis dominum ex-
clamauit, si tales milites sibi contigissent. Dehinc ad Romam perrexit, Campa-
niamq; populatus, ad Præneste usque uenit. Sed cum consul sequeretur, in Campa-
niam se recepit. Cyneas legatus Pyrrhi cum pluribus donis Romam missus, à ne-
mine acceptus est: licet pacem afferret, ad quam alioqui Senatores inclinabant. Sed
Appius Claudius Cæcus sella in Senatum delatus, acerrima oratione pacem dissua-
sit, cum iam diu ob aduersam ualitudinem cōsilio abstinuisset, Ennij uerbis usus in
principio suæ orationis, ut Cicero in Catone scribit, his scilicet:

Quò uobis mentes, rectē quæ stare solebant
Antehac, dementi sese flexere ruina? & in sexto Fastorum Ouidius cecinit,
Appius est autor, Pyrrho qui pace negata,
Multum animo uidit, lumine captus erat. & reliqua quæ sequuntur. De hoc &
Valerius Maximus libro octauo, de Senectute. Suetonius in Tyberio, rubrica se-
cunda, huius Appij Cæci mentionem facit, Et Iurisconsultus ff. primo: Appius, in-
quit,

quid, Claudius maximam iuris scientiam habuit, Appiam uiam strauit, Claudiam
 aquam induxit, & Pyrrho, in urbem non recipiendum, sententiam tulit. Item Iure-
 consultus libro tertio ff. quærit, Nunquid cæcus gerere magistratum possit: & ex-
 rat, inquit, exemplū eius qui gessit, Appius Claudius cæcus consilijs publicis inter-
 erat, & in Senatu dixit seuerissimam sententiam de Pyrrhi captiujs non recipien-
 dis. Meminit huius Appij iunior Plinius titulo trigesimoquarto. Cynea itaque di-
 misso, responderūt patres: Si Pyrrhus Italia decedet, Populum Romanum paratum
 esse cum eo foedus inire: quoad uerò in armis esset, aduersus eum belligeratum.
 Vide Plutarchum, Florum, Eutropium, Orosium, Plinium iuniorem titulo trigesi-
 moquinto, quæ Pyrrhus à Cynea interrogauit. Credo item hunc esse Tiberium Co-
 runcanum, qui maximam iuris scientiam habuit, & primus profiteri cepit: ut Iure-
 consultus docet de Origine iuris, libro primo Digestorum: & quidem inquit, Ex
 omnibus qui scientiam nacti sunt ante Tiberium Coruncanum, publicè professum
 nemo traditur.

P. SVLPITIVS, & P. DECIVS.

Horum Cofs. meminit Eutropius libro secundo, cap. primo: scribitq̃ certamine
 cum Pyrrho cōmisso uulneratum fuisse, ac elephantos interfectos, & uiginti milia
 hostium caesa, cum ex Romanis tantum quinque milia cecidissent. Suspitor ante hanc
 pugnam Fabricium cum cæteris legatis ad Pyrrhum, pro redimendis captiujs mis-
 sum: quem nec auro, nec elephanto permouere potuit, nec oblatione portionis quar-
 ræ regni sui: ut latissimè in Pyrrho Plutarchus docet, & Val. Max. quibus rebus per-
 motus Pyrrhus, captiuos Fabricio dedit: ut Saturnalia cum domesticis ac parçibus
 peragerent: si Senatus pacem abnueret, post festiuitatem ut redirent.

Luscinius II.

Pappus.

C. FABRICIVS, & Q. AEMILIVS.

Horum Cofs. meminit Cicero in tertio de Officijs, in hæc uerba: Pyrrhi bello C.
 Fabricio iterū consule, perfuga in castra Fabricij uenit: eiq̃ est pollicitus si præmiū ei
 proposuisset, se ut clam uenisset, sic clam in Pyrrhi castra rediturum, & eum ueneno
 necaturum. Plutarchus in Pyrrho apertius hanc historiam describit: Cum enim iam
 castra uicina haberet cōtra Pyrrhum Fabricius, quidā à medico regis epistolam obti-
 lit, qua se offerebat, ueneno regē necaturū, si præmia darent. At Fabricius iniuriam
 detestatus, hominē uinctum reduci iussit, cum literis: quarū exemplar lege apud Pla-
 tarchum, qui horum consulū illic meminit. Scribit Eutropius, regem tunc admiratū
 dixisse: Ille Fabricius difficilior ab honestate, quàm sol à cursu auerti potest. Con-
 uicto tum medico (quem Gellius in tertio libro, cap. octauo, & Val. Max. in sexto,
 Timocharen appellant) & supplicio affecto: ad retributionem beneficij, captiuos
 omnes gratis Fabricio Romanisq̃ restituit. Romani parem Tarentinorum ac Sam-
 nitium numerum captiuorum Pyrrho remiserunt, pacem quam postulabat & amici-
 tiam abnuētes, donec Italiam relinqueret. Apud Asculū igitur grauissima pugna rex
 Pyrrhus cum Romanis congressus, tum iam elephantorum terror exoleuerat, utpo-
 te cum à Minutio quartæ legionis hastato elephantis proboscide abscissa, beluas mo-
 ri posse ostendebatur. In hoc certamine brachium Pyrrhi hasta transfixum est, &
 quindecim milia hominum utrinq̃ cecidisse narrantur. Ob id in Siciliam traiecit Pyr-
 rhus. Fabricius autem uictis Samnitibus & Lucanis, triumphauit. Corrige locū de-
 prauatū in Floro lib. primo, tit. decimo octauo: ubi scribit, Apud Asculum melius di-
 micatum est Curio Fabricioq̃ Coss. Hi enim nunquam simul fuerunt Cofs. licet u-
 terq̃ Pyrrhum profligauerit: Fabricius apud Asculum, Curius apud Beneuentū. Igi-
 tur legendum censeo, Aemilio Fabricioq̃ Coss. aut Curij Fabricijq̃ consularibus.
 Tunc enim apud Asculum pugnatum esse, & Plutarchus ipse in Pyrrho fatetur. Pre-
 terea cum paulopost Florus subiūgit: Quales porro ipsi duces uel in castris, cum me-
 dicū uenale regis Pyrrhi caput afferentē Curius remisit. cum hoc de Fabricio legat,
 non de Curio, in Cicerone, Plutarcho, Gellio, ac passim cæteris, Cæterum atrocitatē
 claudis

Ab urbe
con. cladis, ut Orofius lib. quarto, primo cap. testatur, Pyrrhus in templo Tarentini Iouis, tali eulogio fassus est: QVI ANTEHAC FVERE INVICTI, PATER OPTIME OLYMPI, HOS EGO IN PVGNA VICI: VICTVS QVE SVM AB EISDEM. Plutarchus scribit, Pyrrhum dixisse: Si alia item pugna Romanos uicerimus, omnino peribimus. Vide continentiam Fabricij apud Valerium Maximum lib. quarto, de Abstinentia: apud Gellium lib. primo, cap. 14.

Ruffinus II.

Brutus.

P. CORNELIVS & G. IVNIVS.

4

476

Quamquam non immeritò studiosissimus quisq; Liviij fragmentatos libros queratur, mihi tamen in primis hæc iactura molestissima est, qui non habeam, quo gesta Cofs. semper afferam. Nuda enim eorum nomina hic mihi uerecundiã in facie, & stromachum mouent. Facio tamen pro uirili quæ possum, nihil temerè. Ob id si cõiecturis locus est, circa id tempus gestum est id quod Polybius tradit in secundo, ubi Gallorum in Italiam irruptiones commemorat: uel paulo post, quando L. Cecilius fuit consul, nam L. consulis meminit. Verba eius hæc sunt: Post decimum annum (reuire proximam Gallorum dimicationem) comparato ingenti exercitu, in Ethruriam profecti, Aretium obsident. Romani Aretinis auxilium ferentes, non longè ab urbis mœnibus dimicarunt. In qua pugna superati, L. Consule amisso, Manium Curium in eius locum suffecere. Hic statim legatos in Galliam ad redimendos captiuos mittit. Qui cum eò peruenissent, uiolato iure gentium, à Gallis interficiunt. Quo scelere indignati acriter Romani, nouo delectu habito, penetrare in Galliam aggrediuntur. Sed parum processum erat, cum eis Senones occurrunt: hos collatis signis, euestigio aggressi superant. Magnam partem interficiunt: si qui superauerant, sedibus fugant, regione potiuntur, nouam ipsi in urbem coloniam inducunt: causamq; ueteri nomine, quòd primo à Gallis habita fuerit, Senam appellant. Est autem ea urbs in litore Adriatici maris sita, ubi campi Italiæ terminantur. Boij, cum Senones proprijs finibus fugatos à Romanis intelligerent, ueriti ne ipsi quoq; idem paterentur, coactò exercitu, Tyrrenisq; omnibus in subsidium uocatis, arma aduersus Romanos mocaesa. Nec multis interiectis diebus præliũ ineunt: in quo Tyrrenorum magna pars cedere animis: quin proximo anno iterum uocatis uiribus, collectaq; omni iuuentute, quæ ad usum armorum apta uidebatur, in Romanos exeunt: ubi adeò fusi profligatiq; fuere, ut penè ad internecionẽ deleretur. Quamobrem mitigatis parumper animis, fœdus cum Romanis per legatos percutiunt. Erat, dum hæc gerebant, tertius annus post traiectionẽ Pyrrhi in Italiam: & quintus post eam cladem, quam Gallia apud Delphos passi fuere. Ita ea tempestate fortuna, quasi pestis quædam hostilis in Gallos immissa, passim omnes persequebat. Hæc sine dubio Livijs in undecimo, ubi eius Abbreuiator inquit: Cum legati Romanorũ à Gallis Senonibus interfecti essent, bello ad id Gallis indicto, L. Cecilius prætor cum legionibus ab ijs casus est. Subiungit uerbum annotatu dignũ Polybius, quod huic loco conuenit, dicens: Verum enim uero ex ijs prælijs quæ supra numerauimus, duplicẽ utilitatẽ Romani capere. Nam & assuefacti dimicare cum Gallis, quorũ nomine nihil apud eos tetrus, nihil horribilius esse consueuerat, præstantissimi aduersus Pyrrhum certatores facti sunt. Et ita Gallorum audaciam paulatim cõtriuerunt, ut nõ longè post securi, primò cum Pyrrho de Italia, deinde cum Carthaginensibus de imperio Siciliæ dimicauerint. Galli superioribus prælijs uexati, quinq; & quadraginta annos quiescere, non uiolatio Censore amotus Senatu, utpote qui nimis luxuriosam cœnã instruxisse ferebat: ut superius ex Gellio in 14. lib. cap. 7. & Val. Max. lib. secũdo, cap. de Censura annotauimus. Quod abbreuiator Liviij in 14. annotat. Tum credo etiam prodigia illa fuisse facta: quando, ut idem scribit, fulmine delectũ est in Capitolio Iouis simulacrũ, & ut Orofius in 4. scribit, eiectũ. Tum pabulatores fortè egressos, uelut hostilis quædam

Olympiad. dam oborta tempestas, cum horribili fragore cœli correptos diris fulminibus exul-
sit. Quippe trigintaquatuor eorū quidam turbo prostravit, uigintiduo semineces re-
dicti: iumenta exanimata sunt. De hoc P. Cornelio Ruffino, Cicero in secundo de
Oraore, quem locum etiam citat A. Gellius lib. quarto, capite octauo.

Elepsina.

Clepsina.

CXXVI

Q. FABIVS GVRGES II. & G. GENVTIVS.

His Cofs. ut Orosius lib. quarto, cap. secundo scribit, pestilentia grauis urbem ac
fines eius inuasit: quæ omnes, tum præcipuè mulieres pecudesq; corripuens, necatis
in utero foetibus, futura prole uacuauit: & immaturis partibus cum periculo matrū,
extorti abortus proijciebantur adeò, ut defectura successio, & defuturum animantiū
genus, adempto uitalis partus legitimo ordine crederetur. Diuus Augustinus in ter-
tio diuinæ Ciuitatis, cap. decimosextimo, huius pestis sic meminit: Atq; in strage tan-
ta bellorum, etiam pestilentia grauis exorta est mulierum. Nam priusquam maturos
partus ederēt, grauidę moriebant. Vbi se credo Aesculapius excusabat, quòd archia-
trum se, non obstetricem profitebat. Pecudes quoq; similiter interibant, ut iam defe-
cturum genus animalium crederet. Interea Pyrrhus fertur relicta Sicilia traiecisse in
Italiam. ac cum è Sicilia abiret, respexisse ac dixisse: O' qualē Carthaginēsis & Ro-
manis pro hac insula palæstram reliquimus: & hoc quidem ut cōiectatus est, ita eue-
nit. Interim uerò Samnites, teste Plutarcho, multis iam prælijs erant superati, quā-
tunc Romani in Samniō castra habebant. Ipse autem ex Tarentinis delectū faciens,
cum prius secum uiginti equitum, triginta peditum milia adduxisset, copias diuisit,
partim in Lucaniam missas ut alterum consulem demorarētur: ipse contrā, alium ad
Beneuentum exercitum duxit. Eutropius, si numeri sunt castigati annorum, prodit,
quòd anno quadringentesimo septuagesimoseptimo, cum iam clarum urbis Romæ
esset nomen, arma tamen extra Italiam mora non fuerant, factum sit. Ut ergo cogno-
scretur quæ copiae Romanorum essent, census est habitus. Tum inuenta sunt ciuiū
capita ducentena nonagintaduo milia, trecenta trigintaquatuor, quanquam à con-
dita urbe nunquam bella cessassent.

Dentatus II.

Lentulus.

2

M. CVRIVS, & L. CORNELIVS.

Horum Cofs. meminit Plutarchus, & Orosius. Item Eutropius libro secundo, ca-
pite primo inquit: Hi aduersum Pyrrhum missi sunt: Curius contra eum pugnauit,
exercitum eius cæcidit: ipsum Tarento fugauit, castra cepit. Ea die cæsa sunt hostiū
uigintitria milia: Curius in consulatu triumphauit, & primus Romam quatuor ele-
phantes duxit. Plutarchus scribit in Pyrrho, regem se preparasse, ut antè Curium op-
primeret, quā collega aduentaret, fortissimisq; militibus & bellicosissimis elephan-
tibus aciem instruxisse. Quos tamen Curius ita in fugam uertit, ut elephantes quos-
dam caperet, quosdam in fugam uerteret: quæ res uictoriam Romanis, & simul prin-
cipatum tradidit. Sic Pyrrhus sex annorum tempore absumpto, Italia excessit. Oro-
sius (sed exemplar timeo ne sit mendosum) quintodecimo anno scribit, Italiam re-
liquisse. Sed cum in Italiam uenerit, P. Valerio & T. Coruncano Cofs. hic erit annus
sextus, non quintusdecimus. Et Florus: Vno (inquit) bello Tarentino intra quadri-
enniū maximam partem Italiæ, &c. Caterum pugnam pulchrè describit Oro-
sius: Reuersum, inquit, ex Sicilia Pyrrhum, Curius consul excepit: tertiumq; id bel-
lum cōtra Epirotas apud Lucaniam in Arusinis campis gestum est. Itaq; primo con-
cursu, cum Pyrrhi milites Romanorū impressione trepidarēt, circumspectantesq; fu-
gam belli cedere molirent, Pyrrhus elephātes ex subsidijs iussit induci. Romani as-
sueti iam pugnare cum beluis, cum malleolos stuppa inuolutos ac pice oblitos, unci-
in super atq; aculeis tenaces preparauissent, eosq; inflammatos in terga beluarū, tur-
resq; uibrarent: non difficulter furentes ardentesq; beluas, in eorū excidia, quorum
subsidia

Ab urbe
con. subsidia fuerant, retorserunt. Florus lib. primo, titulo decimo octavo: Lucaniae supra
ma pugna sub Arusinis, ut uocant, campis, ducibus ipsidem quibus superius: & tunc
tota uictoria exitum, quem datura uirtus fuit, casus dedit. Nam productis in primam
aciem elephantis, unum ex illis pullum adacti in caput teli grauis ictus auerit: qui
cum per stragem suorum currens stridore quereretur, mater agnouit, & quasi uindi-
catura exiit. Tum omnia circa quasi hostilia graui timore permiscuit, ac sic caedem
ferat, quae primam uictoriam abstulerant, secundam parem fecerunt, tertiam sine con-
trouersia tradidere. Meminit L. Lentuli consulis Plinius libro trigesimo tertio, capi-
te secundo, sic scribens: L. Lentulus Cos. Seruilo Cornelio Merende Samnitum op-
pido capto, coronam dedit. Continentiam Curij quam hoc bello exhibuit, uide apud
Valerium Maximum, libro quarto, capite de Abstinentia: ubi etiam de continentia
Romanorum agit, qui munera legatorum Pyrrhi recusarunt, quod Florus uel uer-
bo significat: Depulsi, inquit, cum muneribus suis legati. Est praeterea illud in eo
loco obseruandum, quod omnes penes Flori codices Lyrin fluum habent, cum Sy-
rin aliqui legendum putent, ex Plinio libro tertio, capite undecimo. Unde & Strabo
libro sexto: Post Heracleopolis, supra mare paululum, & nauigabiles amnes duo, A-
ciris & Siris: super quo eiusdem nominis est ciuitas Troiana, a qua procedente tem-
pore deducti a Tarentinis coloni. Heracleam tenuerunt. Stephanus de Urbibus: Si-
ris ciuitas Italiae est, haud longe a Metaponto, & fluuius eiusdem nominis. Neque ta-
men certe asserendum. nam Lyrin fluuium Latij Strabo libro quinto describit, Cla-
uinque uocatum inquit, & de Appenninis collibus ortum, & qui Fregellas praeter-
fluat, & inter Minturnas erumpat. ut suspicandum sit, Florum utrunque hoc titulo
designasse. Nam primum, inquit, apud Heracleam & Campaniae fluuium Sirin, Le-
uino Consule, & reliqua. Hic etiam, teste Plutarcho, prima pugna commissa est.
Dehinc de Pyrrho loquens, qui usque ad urbem cum exercitu festinauit: Totam tre-
mentem Italiam, Campaniam, Lirim, Fregellasque populatus, prope captam urbem,
&c. Plinius libro tertio, capite quinto, Latium antiquum a Tyberi ad Lirim amnem
procelesse scribit, Glanicum appellatum. Hinc felix, inquit, Campania est. Exami-
nandum tamen relinquo erudito: quia nasci magis curiosum quam uerum indagant,
& ambitione pleni saepe caecutiunt. In Pyrrhi uita apud Plutarchum, Sirine scribitur:
forte pro Sirin, uitio librarij.

479
SER. CORNELIVS MERENDA, & M. CVRIVS
DENTATVS III. 3

Scribit Orosius in quarto, cap. tertio, quod anno ab ur. con. quadringentesimo se-
ptuagesimo sexto, Tarentini Pyrrhi morte coperta, iterum noua aduersus Romanos
arma sollicitauerint, Carthaginensiumque auxilia poposcerint per legatos. Sed conser-
to praelio, iterum uicerunt Romani. An hoc ipsi Cols. gestum sit, dubito. Numerus cer-
te annorum Orosij menda non caret.

480
C. FABIVS LICINIUS, & C. CLAVDIUS CANNIA II. 4

Hos Cols. Eutropius in secundo lib. cap. primo nominat: scribitque, quod Tarentini
Pyrrhi morte coperta, iterum noua arma aduersus Romanos sollicitarint. Caeterum
domesticis uiribus diffisi, ad Carthaginensium opes confugiunt, auxilia per legatos po-
scunt, & accipiunt. Carthaginenses a Romanis uincuntur: qui etsi nondum hostes
ex confesso erant, senserunt tamen se posse a Romanis uinci. Subiungit idem Eutro-
pius: Quadringentesimo sexagesimo primo anno, C. Fabio Licinio, C. Claudio Can-
nia Cols. legati Alexandrini a Ptolemaeo missi Romam uenere, & a Romanis ami-
citiam, quam petiuerant, obtinuerunt. quod etiam abbreviator Lii in decimo quar-
to scripsit. Sed hic numerus, ut Orosij, est corruptus. Sed potius legendum, quadrin-
gentesimus septuagesimus nonus. Meminit horum Cols. Velleius Paterculus: Cossa
& Pestum colonia Romanorum facta, annos abhinc trecentos, Fabio Dorfone &
Claudio Cannia consulibus.

Olympiad.
CXXVII

L. PAPHYRIUS CURSOR II. & SP. CARVILIUS.

Horum Cofs. sic meminit Iulius Frontinus, de Aquæductibus: Incipit, ait, uetus Anio distribui uico publico, Publicij alueo ad portam Trigeminam, qui locus Salinae appellantur, post annos quadraginta quam Appia perducta est, anno ab ur. con. quadringentesimo octuagesimonono. M. Curius Dentatus, qui censuram cum L. Papyrio gessit, Anienis, qui nunc dicitur uetus, aquam perducendam in urbem ex manubijs de Pyrrho captis curauit, Sp. Caluissio L. Papyrio Cofs. Item post biennium deinde actum est in Senatu de consummatione eius aqueæ operæ, post annum nonum Minutius prætor edidit. Tum ex S. C. Duumuirum aquam perducentes creati, Curius & Fuluius Flaccus, locauerant. Curius intra quintum diem, quam erat Duumuir creatus, decessit: gloria perductæ pertinuit ad Fuluium. Sed & hi quoque numeri egent examine, nam quadragessimus quidem est annus post Appiam aquam inductam, sed ab ur. con. est quadringentesimus octuagesimus primus circiter.

2

C. QUINTIVS, & L. GENVTIVS.

Circa id tempus Sextilia uirgo Vestalis damnata incesti, uita defossa est. Eusebius circa id tempus unam uirginum Vestalium tradit in corruptione deprehensam, percussam esse. & paulo post alteram subiungit, laqueo uitam finisse. Sed de annis, quibus hæc facta sunt, nemo credat se posse recte asserere. Coloniae tum deductæ sunt, Possidonia & Conisa. Carthaginensium classis auxilio Mamertinis uenit, quo facto foedus ab ijs uiolatum est.

Clepsina.

Blesus.

C. GENVTIVS II. & GN. CORNELIVS.

3

Eo ordine, & ijs nominibus ponuntur Cofs. à Cassiodoro, in unico quod habeo exemplari. In opusculo uero Cofs. incerti auctoris, quod quidam Orosio attribuunt, ijs de sic nominant, post Ser. Cornelium & Curium Dentatum I. I. si non sunt (quod uereor) nomina corrupta. ob quam causam ego ea subiungo, ut nihil obmittam, quod prodesse reor.

Licinio	&	Cinna.
Curfore II.	&	Maximo.
Claudio	&	Clepsina.
Clepsina	&	Bleso.
Gallo	&	Pictore.

Cæterum sub quibus Cofs. factum sit illud, quod Orosius lib. quarto, cap. 3. scribit: quod nimirum ex 15. Liuij collegisse uideat, ut ex Abbreviatore apparet, incertum plane est de legione Campana, quæ Rhegium occupauerat: quæ deditione facta, securi percussa est. Nam sequenti anno, inquit Orosius, magnam uiscerum suorum partem seueritas Romana cõcidit. Nam aduentante dudum Pyrrho, octaua legio diffidens Romanæ spei, nouum scelus auxit: Rheginos omnes, quibus subsidio præerat, interfecit, prædam sibi omnem, atque ipsum oppidum uendicauit. Hoc facinus in tam sceleratos puniendum Genutio cõsuli uisum est: qui obsessa Rheginorum urbe, captisque omnibus, ipse quidem in reliquos perfugas & latrones exereuit digna supplicia: Romanos uero milites integræ legionis Romam misit, qui populi iussu in medio foro uirgis caesi, ac securi percussi sunt. Visa est tunc sibi Roma uincere, cum legionem suam integram occidit: quæ sine dubio uicta fuisset, si eam hostili prælio perdidisset. An id sub L. Genutio, an sub G. Genutio, qui iterum consul fuerat, acciderit, incertum est. Describit hanc historiam luculenter Polybius primo libro, sed Cofs. non nominat. Accidit per id tempus, ut Apolloniatus legati ad senatum missi, Romæ à iuuenibus quibusdam pulsati sunt: quo flagitio ne ius gentium impune uiolatum uideret, lusu populi fontes ad supplicium Apolloniatis sunt dediti: ut abbreviator Liuij in 15. annotat. Narrat Orosius eodem quarto libro, & quarto cap. obscœna & tetra prodigia, quæ acciderunt: quæ lector diligens leget, quia miranda. quibus autem Cofs. mihi diuinare non licet.

Rectè supputanti apparebit, hoc factum esse Q. Fab. Max. et Quintio Galone cõsulibus.

nam n...

Ab urbe
con.
484
nam numerus annorum, quem ponit, corruptus est. Caterum post nominatos iam Coss. à Casiodoro, ponuntur ab Eutropio lib. secundo, ca. secundo, hi duo Coss. Q. Gulo, & Fabius Pictor: ut in opusculo Coss. incerti auctoris, fortasse Gulone, nō Galo, & Pictore, sit legendum. Hos item subiungere placuit, licet in Casiodoro non inuenim. Boni lector consulas, si nimis tibi uidear curiosus. Prodesse enim, & alios excitare, qui somnium Epimenidis dormiunt, laboro.

Q. Gulo, & Fabius Pictor.

4
His Coss. teste Flauio Eutropio, lib. secundo, cap. secundo, Picentes noui hostes facti, Romana in se arma exciuerē. Picentis autē belli causam non inuenio. Ipsa gens à Sabinis oriunda, uoto uere facto, cuius opes adeo procedente tempore creuere, ut uno tempore trecenta sexaginta milia Picentum in fidem Po. Ro. uenisse dicantur. Fortē quia Tarentinis auxilia tulerunt, placuit Po. Ro. hostiū socios persequi. Sunt igitur à sequentibus Coss. superati. Fuit ergo hic quintus annus ante primum Punicum bellū, quo anno primum, teste Liusio, Po. Ro. argento signato uti coepit. Quod & Plinius lib. trigesimo tertio, cap. tertio annotauit: Argentum, inquit, signatum anno urbis quingentesimo octogesimo quinto, Q. Fabio consule, quinque annis ante primum bellum Punicum. Sed error inest his uerbis. non enim quingentesimo, sed quadringentesimo, est legendum, ut clarē apparet: & quarto, non quinto. Eusebius argenteum nummum primum in urbe signatum tradit Olympiade CXXVII. quod cum numero nostro non cōuenit. Caterum de Fabio Pictore Plinius tricesimo quinto, cap. quarto sic tradit: Apud Romanos quoque honos mature huic arti contigit. Si quidē cognomina ex ea pictores traxerunt, Fabij clarissimae gentis: princeps eius cognominis, ipse aedem Salutis pinxit, anno Vr. con. quadringentesimo quinquagesimo: quae pictura durauit ad nostram memoriam, aede Claudij principatu exulta.

Sophus,

Ruffus.

P. SEMPRONIUS, & APPIUS CLAUDIUS.

CXXXVIII

485
Eutropius lib. secundo, horum Coss. meminit, sub quibus Picentes deuicti sunt, et de his triumphatum est. Meminit huius belli Florus in primo, decimonono titulo: Domiti hinc Picentes, sed caput gentis Asculum Sempronio duce: qui tremente inter praelium campo, Tellurem deam promissa aede placauit. Quod significantius Orosius in quarto, & quarto capite expressit: Sequenti, inquit, ab hinc anno, Sempronius consul aduersus Picētes duxit exercitum. Et cum directa intra iactum teli utraq; acies constitisset, repente ita cum horrendo fragore terra tremuit, ut stupore miraculi utrumque paueractum agmen hebesceret: diu attoniti utrinque populi haesitauerē. Praeu dicata in casti conscientia, tandem pro cursu concito certamen iniere. Triste adeo id bellum fuit, ut merito dicatur, tantum sanguinem immanum susceptura, etiam cum gemitu horrifono terra tremuisse. Romani, qui pauci admodum eo praelio euasere, uicerunt. Sed quemadmodum ille uetustissimus Graecorum Milesius Iouis nutritor tellurem uelut uxorem colere instituerit, abunde Lactantius docet li. 1. ca. uigesimo secundo, & Augustinus in quarto. Telluris item deae meminit Macrobius primo Saturnalium, Ouidius in quarto Fastorum, Plinius libro tricesimo quarto, cap. sexto, quod apud neminem alium inuenio. Frontinus in primo Stratagematon, duodecimo capite, hunc Sempronium consulem T. Sempronium Gracchum uocat: ubi etiam huius historiae meminit, quod apud neminem alium inuenio. Tam diuersi sunt auctores in nominibus Coss. si modo codices sunt a menda securi, & non uitio librariorum deprauati. Sed facilis est lapsus literarum, quibus praenomina figurantur. Ariminum in Togatae Galliae finibus, colonia per id tempus facta: Romani eo coloni missi. Umbri ab initio habuerunt Ariminum flumen, illi proximū: utrum alterum alteri nomen dederit, haud facile dixerim. Missi & Beneuentū coloni eo tempore: id uero est in Samnio, olim Maleuentū dictū. Tetra hoc tempore prodigia apparuere. Fōtes pluribus locis cruore fluxisse dicuntur, & lac in specie pluuiae pluuisse: ut Oros. in quarto, cap. 5. explicat (sed numerus annorum, ut ferē semper, mutilus est) & in 2. Eutrop. Meminit horum

Olympiad. horum Cofs. Velleius Paterculus, in suis fragmētis, sic scribens: Interiecto quinquennio, Sempronio Sopho & Appio Cæci filio Cofs. Ariminum, & Beneuentum coloni misi, & suffragij ferendi ius Sabinis datum.

2 ^{Regulus,} ^{Libo.}
M. ATTILIVS, & L. IVNIVS.

His Cofs. Salentinis bellum indictum est: qui & ipsi armis uicti, in deditioem uenere: captique sunt cum ciuitate simul Brundusitij, & de ijs triumphatum est, inquit Eutropius lib. secundo, cap. secundo. Florus lib. primo, tit. uigesimo: Salentini Picentibus additi, caputque regionis Brundisium, inclito portu, M. Attilio duce: & in hoc certamine uictoriae precium, templum sibi pastoria Pales ultrò poposcit. Hoc itidem ex abbreviatore Lii colligitur, ex libro quindicesimo: Umbri, inquit, & Salerni uicti, in deditioem accepti sunt. Si uerò de Pale dea multa scire uolueris, lege Solinum in quarto Fastorum. Vbi autem sit sint Salentini populi, & Picentes, docet Plinius in tertio Naturalis historiae, cap. duodecimo & tredecimo: & Strabo in quinto.

3 ^{Pera,} ^{Pistor.}
D. IVNIVS, & CN. FABIUS.

Tradit Orosius in quarto, circa id tempus Carthaginenses, dato aduersum Romanos auxilio Tarentinis, à Senatu per legatos esse redargutos, ac turpissimam rupti foederis labem praesumpto accumulasse periurio.

4 ^{Maximus,} ^{Vitulus.}
Q. FABIUS, & L. MANLIUS.

Sub quo Fabio bellum illud Volsciniense sit gestum, ingenuè fateor me dubitare, cum duos ponat Cassiodorus Fabios Cofs. sese mutuò sequentes. Sed quod hunc postremum putem illum esse, qui hoc bellum cōfecit: faciunt uerba Flori li. primo, tit. uigesimo primo: Postremi, inquit, Italicorum in fide mansere Volscini, opulentissimi Etruscorū, implorantes opem aduersus seruos quondam suos, qui libertatem à dominis datam in ipsos erexerant, translataque in se Repub. dominabantur. Sed hi quoque duce Fabio Gurgite poenas dederunt. Is fuit Fabius, alio nomine ex familia Maximus cognomento dictus: ut ex historijs passim liquet. Orosius illud bellum expressurus, ponit lib. quarto, quinto capite, sic scribens: Tunc etiam Volscinienses Etruscorum florentissimi, luxuria penè periire. nam cum licentia in consuetudinem prorogata, seruos suos passim liberos facerent, conuiujs alligarent, coniugijs honestarent: libertini in partis potestatis recepti, plenitudinem per scelus usurpare moliti sunt, & liberati seruitutis iugo, ambitu dominationis arserunt: & quos dominos subditi æquanimiter dilexerunt, eos iam liberi, quos dominos fuisse meminerāt, execrati sunt. Itaque ideo sperantes in facinus libertini, quorum tanta manus fuit, ut sine controuersia ausu potirentur, correptam urbem suo tantum generi uendicant, patrimonialia coniugiaque dominorum sibi per scelus usurpant, extorres dominos procul abigunt, qui miseri exules egentesque Romam deferuntur. Vbi ostentata miseria, querelaque defleta, per Romanorum seueritatem & uindicati sunt, & restituti. Illic etiam plurima de crudeli pestilentia, quæ biennio urbem Romanam deuastrauit: sed numerus annorum eget examine. Huius pestis & diuus Augustinus meminit in tertio Ciuitatis, ca. decimo septimo. Caterum de Volsciniensibus historiā pulchrè etiam scribit Valerius Maximus libro nono, capite de Luxuria: et iunior Plinius de Viris illustribus, titulo trigesimo quinto. Sed ibi Decius Murena scribitur missus, non Fabius, ut Florus. nam Orosius nullum cōsulem nominat, nec Val. Max. ut certam hic subesse mendam suspicari possit: nisi hoc bellum superioribus sit Cofs. factum, sub Decio Iunio & Cn. Fabio. Quamquam inueniam illum Peram, non Murenam dictum, Tu lector examina paulo diligentius.

Caudex, frater Cæci,

Flaccus, Fabius.

APPIVS CLAVDIVS, & Q. FVLVIVS.

Sub ijs Cos. Po. Ro. egressus est Italiam, ut inquit Florus libro secundo, cum iam adoleuisset prope quingentesimum annum. Fertur esse monumentum ueteris inscriptionis hodie in Messana ciuitate Siciliae, in hac forma:

S. P. Q. R. AP. CLAVDIO: Q. FABIO: COS S. altero Messanam Siciliae ciuitatem clas. præfecto referante, percepit. Hieronem Syracusanorum regem, Pœnorum quoq; copias Hieroni coniunctas, tam celeriter superatas, ut Ap. Claudium Cos. ad hanc rem gerendam potius ciuitas suæ uirtutis admirationem, quam belli susciperet adiutorem. Nam rex Pœniq; urbis nō tam multitudine ac animosa nobilitate propulsi uictos, quam sese didicere congressos: qui ante consulis aduentum ultra Leontinum profugi, pacem exposcentes, Romanorū gloria, Messanenſium nobilitate, propria mulcta, centum talenta æraria soluenda supplices impetrauerunt. Ob quod statuit, urbem titulis nobilitatis extolli: alijsq; provinciae ciuitatis, eiusq; ciues Romanorum honore Siciliae caput illic fungi potestate Romana: lapides eius à Leontino usq; Phedas extendi. nam id spacium, cæteris deficientibus, Romanæ ditioni seruauit: chirographum hoc factis Romanorum adiunctum, laudem ciuitatis ostentans ad scribi, Romanamq; gratitudinē merito respōdere. Approbatum est præsens decretum patrum à Gn. Calatino tribuno plebis, post urbē conditā anno quadringentesimo nonagesimo, temp. primo bello Punico turbate.

Cæterum annorū numerus diuersissimus est apud autores: qui me non parū diu anxiū suspendit, adeo ut quid certō statuerē, non ad aſsem facile inuenirem. Cogitaui omnium autorum sententias afferre, quotquot reperire poteram: ut hinc studiosus lector uerum indagaret. Dionysius itaq; Halicarnasseus (ut in præfatione sui operis attestatur) suscepit historiam Romanam scribere ab origine urbis ad primum bellum Punicum: licet magna pars librorum, iactura temporis interijt, ut sumus superius lamentati. Narrat autem ibi, se historiam extendisse ad tertium annum usq; centesimæ uigesimæ octauæ Olympiadis, quod fuit initium primi belli Punici. At Polybius, qui quadraginta libris uolebat historiam Romanam continuare, ab Olympiade centesima quadragesima, coactus præmittere causas & initia belli Hannibalis, quæ duobus libris explicat, facit principium sui libri, primam Romanorum ex Italia transfretationem, quæ est ijs continua, quæ Timæus ultimo loco scripsit: id est, Olympiadem centesimam uigesimam nonam. Ibiq; copiose recenset, quo tempore Romanieiecto ex Italia Pyrrho, proſtigatisq; Samnitibus ac Gallis, Rhegium urbem obsederunt & expugnarunt. Et tamen Mamertinis traducto in Siciliam exercitu, per Appium Claudium consulem suppetias ferebant. Id, cum Polybius centesima uigesima nona Olympiade factum prodat, cum Dionysio conuenit, qui centesima uigesimæ octauæ librum suum concludit. Eusebius etiam in Chronicis, Romanos tradit Syracusas cepisse uigesimanona & centesima Olympiade: quæ si computentur, subductis annis ante septimam Olympiaden, qua est urbs condita, erunt anni quadringenti octogintanouem. Sic initium primi belli Punici ueniret ad annum quadringentesimum octuagesimum nonum. Liuius in præfatione trigelimi libri, uel ut uulgus dicit, tertiae Decadis, numerat quadringentos septuaginta octo annos à condita urbe ad Appium Claudium consulem, qui primus Carthaginensibus bellum intulit. Sed omnino codex est deprauatus, quum octuaginta octo, non septuaginta

Olympiad. septuaginta octo sit legendum. Quemadmodum in Plinio par macula est, libro trigesimalotertio, capite tertio, qui bellum Punicum primum rejicit in annum quingentesimum nonagesimum: cum certè legendum sit, quadringentesimum, non quingentesimum. Similis labecula est in Solino. Is bellum Punicum primum anno trecentesimo octogesimo octavo scribit factum: cum quadringentesimo, non trecentesimo sit factum. Rectius Gellius in suis Noctibus candidissimis, libro decimosextimo, capite ultimo: Anno post Romam conditam quadringentesimo fermè & nonagesimo, Cofs. Appio Claudio, cui cognomentum Codex fuit, Appij illius cæci fratre, & M. Fulvio Flacco, bellum aduersus Pœnos primum coeptum. Sed hic obseruandum, quòd Gellius alterum consulem nominat M. Fuluium Flaccum, cum Eutropius eundem, & Orosius, Q. Fabium nominet: Cassiodorus Q. Fuluium: & autor ignotus in opusculo Cofs. scribat, Caudex & Flaccus. Velleius autem Paterculus in fragmentis historiæ Rom. meminit horum Cofs. ubi de tertio bello Punico scribit in hæc uerba: Cum Carthaginè bellare maiores nostri coepere, Claudio & Fulvio Cofs. ante annos CCXCVI. quàm tu M. Vinici consulatū inires. Fuit autē hic M. Vinicius Consul sub Tiberio Imperatore, ut inferius patebit. Sed neq; is numerus satis integer est. Anni autem in Orosio, ut ferè semper, corrupti sunt. Sic enim ibi scribit lib. quarto, septimo capite: Anno ab ur. con. quadringentesimo octogesimalotertio, Appio Claudio & Q. Fabio Cofs. Mamertinis, quorum Messana nobilis Siciliae ciuitas erat, auxilia contra Hieronem regem Syracusanum & Pœnorum copias Hieroni iunctas, Appium Claudium misere Romani: qui tam celeriter Syracusanos Pœnosq; superauit, ut ipse quoq; Rex rerū magnitudine perterritus, antè se uictum, quàm congressum fuisse prodiderit: qui ex intractis uiribus, amissaq; fiducia, cum pacem supplex roget ducentis argenti talentis, iussu consulum accepit. Si itaq; Græcis, qui per Olympiadas annos supputarunt, fides est habenda, Punicum bellum circa initium centesimæ uigesimæ nonæ incepit, quum annus urbis conditæ numeraretur quadringentesimus octogesimo octauus: & hæc supputatio uero propior est. Qui in uno aut duobus annis discrepant, parum à ueritate discedunt. Qui uerò per decem aut plures, illi certè corrupti & deprauati sunt. Cæterum Florus lib. secundo, tit. secundo, hoc bellum luculenter & breuiter enarrat, copiosissime aut Polybius in primo. Iunior Plinius de Appio Claudio, titulo trigesimo sexto, hanc historiam eleganter describit. Philinus primum hoc bellum Punicum descripsit, sed totus perijt. Scripsit & hoc bellum Appianus, in eo libro qui dicitur Siculus: sed is pariter desideratur, nisi quod quandam breuem huius belli repetitionem fecit in Lybico, à principio. Desideratur & Liuius, qui in decimosexto lib. ab Vrbe condita, hoc bellum exorsus, deinceps continauit, originemq; Carthaginis ibi descripsit: quam alioqui Appianus in Libyco ponit. Iustinus tamen ex Trogo, libro decimo octauo, multa de origine Carthaginensium scribit. Et Orosius libro quarto, capite sexto dehinc repetit: Sed septimo capite scribit, quæ sub ijs Cofs. gesta sunt: licet ibi pariter, ut in Eutropio, pro Q. Fulvio, Q. Fabius consul ponatur. Historiam uerò in Sicilia circa Messanam & Syracusas per Appium gestam, nemo pulchrius quàm Polybius in primo scribit. Caudex autem dictus est Appius, quia plurimum tabularum contextus caudex apud antiquos uocabatur. unde tabulæ codices dicuntur: & naues quæ commeatum subuehunt, caudicariæ nominantur: quas & codicariæ appellamus. Hic autem primus peruasit Romanis nauem conscendere, ut Seneca dicit in libro de Breuitate uitæ, atq; ideo sortitus est nomen. Suetonius: Claudius Caudex primus freto classe transiecto, Pœnos Sicilia expulit.

Maximus,

Crasus.

2

M. VALERIVS, & C. OCTACILIUS.

Hi Consules (ut Polybius primo libro scribit) cum duobus exercitibus in Siciliam uenientes, ciuitates plerasq; Syracusanorum & Carthaginensium, ut ad Romanos deficerent, compulerunt, Quod Hiero intuitus, conducibilis sibi ratus, Romanorum

Romanorum partes quam Pœnorū sequi, præsertim cum Syracusani inueteratum odium aduersus Pœnos gererent: Legatos ad Cofs. misit, qui ab ijs pacem & societatem peterent. Romani, quia Carthaginenses per maria insulam infederent, ueriti ne commeatus sibi intercluderentur, commodissimā Romanæ rei eam pacem arbitrati, his conditionibus cum Hierone societatem iunxere: ut rex captiuos Romanis sine precio restitueret, & centum argenti talenta penderet, Syracusani socij amiciq; Po. Ro. appellarentur. Hiero per hæc conciliatus, iam inde in studio & obseruantia Romanis nominis, quamdiu uixit, constantissimè perseverauit: quo contigit, ut Syracusanorum res favore Romanorū feliciores fuerint, quam sub ullo regū antea fuissent. Probauit Po. Ro. eam pacem, fretusq; socij regis opibus, ut maior esset unī exercitui omnium rerum copia, alterum ex insula consulem cum suis copijs in Italiam reuocauit. Carthaginenses, posteaquam Hieronem cum Romanis fœdus percussisse auditū est, maioribus esse copijs opus arbitrati, Ligurum & Gallorum uim ingentē mercede conducunt. Ex Hispania quoq; miles stipendio accersitus, copiasq; Agrigentum contrahunt, ac commeatum parant. Hieronis regis originem & prodigia scribit Iustinus libro uigesimotertio, & Polybius in primo: Eutropius in secūdo, capite tertio: Valerio M. & Oracilio Cofs. in Sicilia à Romanis res magnæ gestæ sunt: Taurominiq; præterea, tertio anno in Sicilia contra Hieronem regem pugnatum, & ducentis talentis pacem comparasse. quod ab Orosio quoq; libro quarto, capite septimo scribitur. licet Polybius hoc anno factum scribat, non tertio anno belli Punicī, hoc est, sequenti. Est hic Valerius Maximus, postea à deuicta Melsana Siciliae urbe, Melsala cognominatus: quod postea nomen familiæ permansit, ut scribit Macrobius primo Saturnalium. Facit huius Valerij consulis mentionem, Plinius. lib. tricesimoquinto, cap. quarto. Dignatio autem præcipua picturæ Romæ increuit, ut existimo, à M. Valerio Maximo consule Melsala: cum princeps tabulam picturæ prælij, quo Carthaginenses & Hieronem in Sicilia deuicerat, proposuit in latere curiæ Hostiliæ, anno ab Vr. con. quadringentesimo nonagesimo.

Megellus,

vitulus.

L. POSTHVMIVS, & Q. MANVLIVS.

3

Polybius in primo, alterum consulem Q. Æmilium uocat: sed uereor codicem esse deprauatū. nisi (quod in Græcis sæpe obseruauī) nomina Romana à Græcis scriptoribus frequenter sint inuersa. His Cofs. exercitu in insulam deportato, speculantur hostium consilia, qui unum in locum omnem bellicum apparatus cōtulerunt: Agrigentum ad octo stadia proximè confederunt. & cum æstas esset, milites frumentatū effusi, in spem hostem eduxerunt, rei per occasionem bene gerendæ. Itaq; eruptione ex oppido facta, una pars castra inuadunt, alij in frumentatores faciunt impetū. Sed hostes cum multa cæde in urbem reiecti, Cofs. dehinc exercitu in binas partes diuiso, bina circa urbem castra muniunt, ac duplici fossa urbē cingunt, ne erumperent, ne ue auxilia inferrent, ac quinque mensibus hostem obsident: ut iam fames ualidissima Hannibalem, qui intus erat, cum quinquaginta milibus corriperet. Ob quam rem Carthaginenses nouum exercitum, cum magno elephantorum numero, ac nauibus pluribus, ad Hannonem mittunt, quo Agrigentum obsidione leuaret. Qui Herbesum Romanorum horreum proditione occupat: ut etiam Romani penè coacti obsidionem penuria rerum soluere fuissent, nisi ab Hierone commeatu & alijs necessarijs bene nigne essent prouisi. Laborabat præterea exercitus Romanorum pestilentia. quare Hanno cū Numidis, equites Romanos, in insidias deduxit. Duobus tamen mēlibus ocium fuit. Sed cum Hannibal tentaret erumpere, Romanus miles in elephantos uictor incidit, Carthaginensium acie pulsa. Sed beluæ fuga exterritæ, stragem fœdam suis dederunt. Elephantibus potiti, & hostium spolijs, cum in castris ex re bene gestanegligentijs uallum urbis custodirent, Hannibal repletis fossis paleis, silenti nocte

Olympiad. nocte abiit. Fuga manè cognita, Agrigentum urbem hostiliter irrumpunt, ac opibus spoliant. Quæ res uictoriosa Romam illata, magnam patribus spem iniecit, breui tota Sicilia potiri. Hanc historiam pulchrè Orosius in quarto describit, ca. septimo. Sed Cofs. non nominat. Lege studiose lector, & hos subintellige Cofs.

Flaccus,

Crasus.

L. VALERIVS, & T. OCTACILIVS.

His Cofs. ut Polybius in primo scribit, cum exercitus ingens in Siciliam esset missus, magna pars Sicilia ad Romanos defecerat: quod nemini dubium erat, Romanos terrestri bello ualidiores Punicis esse. Carthaginenses tum imperium obtinebant maris, quæ causa fuit, ut maritimæ urbes, sub aduentu primæ classis à Pœnis sint receptæ. Infestabatur interea & Italia ora, ab altera Carthaginensium classe, cum interim Africa ab omni hostili iniuria immunis esset. Hinc patres ea animo reputantes, de classe publicè paranda decretum tulerunt, quæ centum uiginti haberet naues, quarum centum quintuplici ordine agerentur, tertio reliquæ. Quæ ædificatio ideo perdifficilis fuit, quòd nullus tum usus nauium in Italia erat. Nam prius in traſciendo Tarentinorum, Locrenſium & Rheginorum nauibus uſi fuerant. Itaq; tam intrepidè pelagus ingreſſi ſunt, ut prius nauali bello cū Carthaginensibus certarent, quàm eius rei periculum facerent. Quo uerò ingenio primam exædificarint, à quadam Carthaginensium naue, & quo pacto artem nauigandi didicerint, copioſe Polybius in primo explicat: illic uideas lector, quæ desideras. Horum Cofs. neq; Orosius, neq; Eutropius meminit. Sed de classe parata sexaginta diebus, Florus in secundo libro, titulo secundo: Orosius in quarto, capite septimo: Plinius in Naturali historia libro decimo sexto, capite quadragesimo: Silius Italicus in fine sexti Punicorum. Plutarchus præterea in Marcello, Octacilium fratrem Marcelli fuisse ab eo protectum scribit, ab imminente periculo, trucidatis qui in eum acri ferebantur impetu.

Asina,

CXXX

CN. CORNELIVS, & C. DVILLIVS.

His Cofs. teste Polybio in primo, missus iterum exercitus in Siciliam, Cornelio classis data: qui cum omnibus nauibus ad fretum usq; Siculū progressus, cætera classe in Italia relicta, ipse cum septemdecim nauibus Messanam transfretauit: paratisq; hic omnibus quæ ad usum classis uisa sunt necessaria, cum iisdem nauibus Liparam traiecit. Erat tum Hannibal Panormi, auditoq; Cofs. aduentu, Boodem Carthaginensem nobilem, cum uiginti nauibus ad eum opprimendum ire iuber: qui Romanas naues cum Consule intercludit faucibus portis insensis. quo malo percussus Cornelius, inops consilij, sese cum nauibus tradidit. Sed ut ex decimo septimo Lii colligitur, & Floro, Punica classe circumuentus, & per fraudem ueluti in colloquium euocatus, captus est. C. Duillius de collegæ casu factus certior, cōfestim descendit ad mare, pugnaturus cum Punica classe: quæ ne sibi agilitate elaberetur, factis coruis machinis (quas affabrè Polybius describit) ac nauibus Carthaginensium iniectis, primo impetu triginta naues Consul cepit: & in his prætoriam septiremem, quæ Pyrrhi regis fuisse ferebatur. Hannibal ubi rem perditam uidit, in scapham desiliens, ad suos pertrepidus fugit: tum amissis sexaginta nauibus, cæteri in fugam uertuntur. Florus libro secundo, titulo secundo, horū quoq; Cofs. meminit, & huius cladis. Quæ Orosius est sequutus libro quarto, cap. septimo: licet in numero nauium non conueniant. Eutropius item libro secundo, cap. tertio. Est autem Cornelij Asinæ cognomentum datum: quoniam princeps Cornelij gentis, empto fundo, seu filia data marito, cū sponſores ſolenni ter ab eo poscerentur, asinā cum pecuniæ onere perduxit in forū, quasi pro sponſoribus præſens pignus. Hæc Macrobius primo Saturnaliū. Sed Duillius primus omnium Romanorū naualis uictoriæ duxit triumphū: ob quā causam perpetuus ei honos est habitus, ut reuertē à cœna tibicines canerēt, et funale præferretur. Quod annotauit et Tullius

Ab urbe
con. Tullius in Catone maiore, & Val. Max. cap. sexto, lib. 3. & iunior Plinius titulo trigessi-
mo octauo: Licet hic eum appellet Cn. & Pœnorum ducem Himilconem, quod nō
facit Polybius. Plinius senior lib. trigesimo quarto, cap. quinto scribit, C. Duillio Cos.
in foro locatam esse columnā, quōd primus naualem triumphū egit de Pœnis. Me-
minit huius Duillij & Frontinus in primo Stratagematon cap. quinto, & capite ter-
tio libri duodecimi. Silius Italicus in fine sexti sic de eo canit:

Aequoreum iuxta decus & nauale trophæum
Roftra gerens, niuea surgebat mole columna,
Exuias Marti, donumq; Duillius alto
Ante omnes merfa Pœnorum classe dicabat.
Cui nocturnus honos, funalia clara, sacerq;
Post epulas tibicen adest, castosq; penates
Insignis leti repetebat murmure cantus.

Florus,

Scipio.

C. AQUILIVS, & L. CORNELIVS.

2

Hos Cofs. Polybius non ponit, quia (ut ipse dicit) nihil à Romanorum exercitū
hoc anno memoria dignum in Sicilia gestum est: nec fortē his Cofs. Siciliam attige-
runt. Verū ut idem Polybius testatur, cum Hannibal cum his nauibus, quæ prælio
superfuerant, cum Duillio factō, Carthaginem reuersus esset: non multo post cum ali
quot triremibus in Sardiniam mittitur, ubi nihil est meliore fortuna usus, quum por-
tum insedisset quendā, ubi à Romanis ex improviso circumfessus, classem ferē om-
nem amisit. Ipse media trepidatione elapsus, ubi primū Carthaginē uenit, ob rem to-
ties malē gestā, est cruci affixus. Quod nimirū sub ijs Cofs. factū, ut Orosius in quarto
libro, cap. septimo scribit, ijs uerbis: Postea Carthaginenses C. Aquilio Floro, & L.
Cornelio Scipione Cofs. Hannonē in locū Hannibalis surrogatū, pro Sardis & Cor-
sis defensandis, nauali prælio præfecerūt: qui à Scipione consule uictus, amisso exer-
citu, ipse cōferrissimis hostib. se immiscuit, ibiq; interfectus est. Penē eadē Eutropius
li. 2. cap. 3. ubi & hos Cofs. nominat. Sed Orosius subiungit: Eodem anno tria M. ser-
uorum, & quatuor M. naualiū sociorū, in urbis Romæ excidiū coniurasse: & nisi ma-
tura proditio consilium præuenisset, destituta præsidio ciuitas, seruilī manu perisset.
Abbreviator Livij in decimo septimo: Lucius Cornelius cōsul in Sardinia, cōtra Sar-
dos & Hannonē Pœnorum ducem feliter pugnauit. Item eadem Florus libro secun-
do, titulo secundo, qui etiam Cornelij cōsulis meminit. Et Silius in fine sexti cecinit:
Scipio ductoris celebrabat funera Pœni,
Sardoa uictor terra. —

Calatinus.

Paterculus.

A. ATTILIVS, & C. SULPITIVS.

3

Ita inuenio horū Cofs. nomina in unico, quod habeo, exemplari Cassiodori. Sed
Polybius primum consulem A. Rutilium appellat, ut Perotus & Aretinus in suis tra-
lationibus habēt: cum cæteri omnes, Liuius, Florus, Plinius, Orosius, Calatinum uo-
citant. Testatus tamen sum prius, Græcos nomina Romana propria plerunq; corru-
ptē effari. Sed quo ad historiā, scribit Polybius, Sulpitiū in insulā profectū, confestim
copias Panormū admouisse, ubi tunc hostes erant: Pœnoq; pugnā detrectante, Ro-
manū inde cōsulem auersum. Hippanum oppidū occupasse: mox Misistratū, & Ca-
marinam. Dum hæc à Sulpitio gerūtur, Rutilius, cuius erat imperiū classis, quiq; ad
Tindariū in occidua Sicilia ora stationē habebat, cōspicatus hostiū naues, ipse teme-
rē cum decem nauibus in Pœnos euehitur, iussis alijs se sequi. Hic atrox inceptum
præliū, Punicis nauibus disiectis: quarū octo depressæ sunt, decem captæ, reliquæ Li-
paras cursum tenuerūt. Ex hac pugna sic discessum est, ut utriq; primas sibi uictoriæ
partes uendicaret. Ob id sub initiū æstatis acrius bellū instituerūt, aucto nauiū nume-
ro. Romanorū enim cōsiliū erat, in Aphricā nauigare, ut eò omnē uim belli ex Sicilia
s auerte-

Olympiad. auerterent: Pœnicj nō minus de solo patrio, quā de Sicilia pugnare cohererent. Carthaginenses eius cōsiliū haud ignari, prius omnia pati cogitabāt, quā incolumi clāse se sinerent Romanos eius nauigationis fieri compotes. Hæc Polybius. Lūius in decimo septimo, ut ex Abbreviatore apparet, scribit Attilium Calatinū consulem, cum in locū iniquū à Pœnis circumfessum temerè duxisset exercitū, à M. Calphurnio tribuno militū liberatū, qui cum trecētis militib. eruptione facta in se cōuertisset. Idem Florus lib. secundo, titulo secundo, Calatinū Dictatorem appellat, & has angustias Thermopylis cōparat, cum tunc consul esset: Dictator autē postea factus, P. Claudio & L. Iunio Cofs. nouē annis post hoc bellū, quod ex decimonono Lūij colligi potest. Iunior Plin. trigessimū nonū titulū de Attilio Calatino scribit, ubi hæc quoq; inseritur historia. Frontinus lib. 1. Stratagematon, cap. 5. Orosius lib. quarto, cap. primo: Anno ab hoc proximo Calatinus cōsul, Camerā Siciliæ urbē petēs, temerè in angustias deduxit exercitū, quas Pœnorū dudum iam copiæ præstruxerāt: cui cum omnino nulla uel obsistendi uel euadendi facultas esset, Calphurnij Flamme uirtute & ope liberatus est: qui lecta trecētorū uirorū manu, infessum ab hostibus tumultū occupauit, & in se Pœnos omnes pugnando cōuertit, donec Ro. exercitus oblectas angustias trāsiret. Sed omnes trecēti cēsi sunt, Calphurnius cōfossus uulnerib. euasit.

CVSPINIANVS LECTORI BENE EXAMINARE.

Quandoquidem Lūianus codex hac in parte suffragari nobis nequit, quia manus est: ideo sine præfatione sequentes scribere Cofs. nolūmus. Cum enim unicū nobis fuisset allatū Cassiodori exemplar, idq; nonnunquā satis deprauatū, tutum huic confidere sanè non erat. Nec item contra fidē illius autoris aliquid, quod liber is non haberet, inserere honestū. Cum igit post prædictos Cofs. Polybius ponat M. Attiliū Regulū, & L. Manliū, quos & Eutropius & Orosius ponūt: eos quoq; cōiectare licet subsequutos, ex decimo septimo et decimo octauo Lūij: quos tamen Cassiodorus nō ponit, nisi nomina Cos. quod facillè suspicor, sint deprauata. Dubiū in mentē uenit, si hi forent à librario fortè paulo negligentiore obmissi. Tum præcipue, quod Polybius circa finē primi libri (si modò fideles sunt & Nicolai Peroti & Leonhardi Aretini translationes, scribit, bellū Punicū annos quatuor & uiginti durasse: ut etiā ex his duobus uiginti quatuor consulatus dinumerentur, si adijciatur consulatus M. Attilij & L. Manlij, qui est necessariò addendus, si numerari debent uiginti quatuor anni in hoc bello Punico primo. Licet Orosius, quem & Eutropius nonnunquā imitatur, tres tantum & uiginti asserant. Et Lūius lib. primo belli Punicī secundi, Pœnī hostem Romana arma uexasse tres & uiginti annos durissimā militiā scribat, adeo quod bellum hoc primum uiginti tribus annis tantum durasse constet. Si nobis integer esset Lūius, & has & alias tolleremus mendas. At si anni à Cofs. numerentur Apio Claudio & Q. Fuluiō, quibus hoc bellum incēptū est, usq; ad C. Lucretiū & A. Posthumium Cofs. quibus finitū, tres tantum & uiginti exhibunt anni, dempto consulatu Regulī. Quod etiā inuenio in eo ignoti autoris opusculo, quo Cofs. nomina sola ponuntur: in quo post Calatinū & Paterculū, hæc uerba subiiciuntur:

Regulo,	&	Bleso II.
Longo,	&	Regillo.
Nobiliore,	&	Paulo.

Sed si retrorsum tredecim numerabis annos, reperiēs C. Genutiū secundū, & G. Cornelium Blesum Cofs. scriptos, ut fortè Cassiodori liber menda carere uideat. Licet alterum quod ponitur consulis nomen, C. Acilius Eranus, omnino uideatur deprauatum. Satis tamen mihi sit, ut inuenerim, ita Cofs. reddere nomina, interim dum meliora nanciscemur, & sinceriora uolumina. Tu candidè lector, aqua lance singula paulo diligentius considera.

Blesus II.

Eranus.

4

CN. CORNELIUS, & C. ACILIUS.

Puto hoc loco scribendū, si modò ij Cofs. fuerūt, C. Attilium Serranum, non Acilium Eranum, Lūius enim 2. lib. belli Punicī secundi, tradit: Cum M. Terentius Varro Consul

ro Consul designaret, tres patricios petiisse consulatum, P. Cornelium Merendam, L. Manlium Volsonem, M. Aemilium Lepidum, ac duos nobiles familias plebi, C. Attilium Serranum, & Acilium Patum: quorum alter pontifex, alter augur erat, Sed nihil definitio: nec quid sub ijs gestum sit, temere aliquid affero.

Q. CEDITIVS, & L. MANLIVS.

CXXXI

Sed uix errore hoc caret, cum hic consulatus habeat Q. Ceditium et Lucium Manlium: & post sequitur M. Attilius & L. Manlius. Nisi sint transposita Cofs. nomina: ob id magna opus diligentia, si quis rectificare hanc supputationem uoluerit. Facio tamen quod possum: suppleant posterii defectum. Polybius uero lib. primo, ijs obmissis, post Attilium Calatinum & C. Sulpitium ponit. Necessesse est enim, unum consulatum ex ijs esse superfluum, si debent Olympiades esse certæ.

M. Attilius Regulus, & L. Manlius.

Is Eutropio Vulso cognominat. Hi in Africam transfulerunt bellum. Habuit Romana classis supra centum quadraginta milia hominum. In singulis nauibus trecenti erant remiges, & legionarij milites centum uiginti numero. Cum igitur tam ingens esset bellatorum numerus, ordinata acie Cofs. in Punicam classem irruerunt, & ad quinquaginta Carthaginensium triremes momento temporis opprimunt: conuulsæ sunt Romanorum quatuor & uiginti. Romana dehinc classis in Libyam appulsa est, ac Clysiam urbem oppugnauit exercitus Romanus: Carthaginensiumque agrum populati, suburbana ædificia incendunt, captiuorum supra triginta milia ad naues adducunt, quos Manlius Romam aduexit, relicto in Africa Regulo. Contra quem Baistar, Hasdrubal & Hamilcar, Pœnorum duces, omnes infortunatissime pugnarunt: cum, ut Eutropius inquit, duodeuiginti milia hostium tum sint desiderata, quinque milia capta, & cum ijs elephantum duodeuiginti. Alium numerum Polybius, alium Florus, alium Orosius ponit. Attilius hostium castris potitus, perque hostium agros euagatus, quum ad Bagardam amnem cõsedisset, serpentem inusitatae magnitudinis, qui aquatores plerisque necarat, catapultis & balistis ueluti molem quandam expugnauit: cuius exuuiæ centum uiginti pedum longitudine, & maxillæ usque ad Numantinum bellum in publico pependisse dicuntur: ut inquit Gellius lib. sexto, cap. 3. Lilius in decimonono, & Plinius, quæ Polybius nescio cur amisit, cum tamen diligentissime hoc bellum scribat. Tandem Attilius, cum Carthaginenses Xantippum Lacedæmonium ducem haberent, uictus ac captus est, etiam in catenas missus, cum prius pacem à Carthaginensibus petitam denegasset. In numero caesorum & captorum, autores non conueniunt. Ceterum copiosissime hæc omnia Polybius in primo, qui fortunam prudentissime docet inspiciendam, ne quis ob eam insolescat. Item Florus in secundo, titulo secundo, breuiter: Orosius lib. quarto, cap. septimo, latissime: Eutropius in secundo, cap. tertio, diligenter rem omnem exsequunt. Iunior Plinius de Viris illustribus, tit. quadragesimo: & Appianus in principio Libyci, historiam ex fide pertractat. Vbi narrat Appianus, quomodo Xantippum pro benefactis suis Carthaginenses muneribus ornauerunt, redeuntemque in mari obruerunt. Sed de serpente scribit Silius in fine sexti Punicorum:

Lentus arenoso spumabat Bagrada campo
Viperea sanie, turmisque mirantibus ultrò

Pugnabat serpens, & cum duce bella gerebat. & plura antè. Xantippi præter alios meminit Frontinus quoque, secundo lib. Stratagematon, cap. 3. Sed cur perfecta illa Romanorum clade discesserit, uide Polybium. Hæc omnia latissime Lilius in 18. scribebat.

Paulus,

Nobilior.

M. AEMILIVS, & SERUILIVS FVLVIVS.

His Cofs. teste Polybio in primo, trecentæ naues in Siciliam transgressæ, Africam dehinc prospera nauigatione attigerunt: Carthaginensibusque, qui ijs obuia ut arcerent progressi sunt, centum & quatuordecim adimerunt. Receptoque Romano presidio, ex Clysia Sicilia Cofs. repetunt. Sed in mari Siculo tam atrox perperssi naufragium sunt, ut ex trecentis, octoginta duntaxat incolumes superfuerint: cæteræ absorptæ, ac scopulis

Olympiad.

pulis illisæ, maximã hominum iacturã fecerunt. Ob id Abbreviator in 18. inquit: Res à ducibus Romanis omnibus terra mariq; prosperè gestas, deformauere naufragia classium. Fama huius cladis Carthaginenses in spem erexit, Siciliã adhuc armis retinenda. Continuo itaq; Hasdrubal cum classe trecentorũ nauium, & elephantis centum et sexaginta, in Siciliã est missus, qui copijs expositis, socias Romanorũ ciuitates grauius infestaret. Patres, etsi multũ ob acceptã territi essent cladem, ne maris possessione cederẽt, classẽ tanto studio repararũt, ut triũ mensium spacio ducentę et uiginti naues sint ad bellũ instructæ. Hęc eadem Orosius lib. quarto, cap. septimo: Eutropius lib. secũdo, cap. 3. Sed hic omnia in maius auget: uterq; uerò Cofs. hos nominat.

Asina II.

Calatinus II.

CN. GORNELIUS, & A. ATILIVS.

³ In Polybio alter Cos. Aquilius appellatur, si non est librariorũ uitium. Ceterũ hi Cofs. accepta classe, ut Polybius in 1. scribit, in Siciliã traiecere. Circa Messanam acceptis nauibus, quæ ex naufragio supererant, trecenti nauium classẽ expleuere. Hinc digressi Panormũ uel subita adoriunt, duobus locis circa urbem metati. Paucis inde diebus arcem tormentorũ uel disiectam capiũt: & cum ea pars urbis capta est, quã Neapolim dixere. Quo casu oppidani percussi, haud multo post Romanis cessere. Capto Panormo, Cofs. relicto in urbe præsidio, Romam reuertuntur.

Cepio,

Blesus.

⁴ C. SERUILIUS, & C. SEMPRONIUS.

Vtrumq; Eutropius in secundo C. N. appellat, & Seruiũ & Semproniuũ: sed Polybius Caios. Ceterũ hi Cofs. missi in prouinciã, classe & exercitu à ueteribus Cofs. accepto, in Aphricã traiecerunt. Hi diũ multumq; per hosticum euagati, ad Lothophagorum insulam deuenere. Mirinx ea dicitur, haud multũ à minore Syrti distans, ubi locorũ incitã in breuia delati, subito pelagi recessu aquis destituunt. Mox alterno maris aestu naues fluctibus ablata, plurimarũ rerum iactura prius facta, uel remorũ in altũ abierunt. Cofs. in Siciliã relati, nõnihil Panormi confederũt. Vnde digressi, subita & atroci tempestate iactati, centũ quinquaginta naues amisere. Quæ recentior clades adeo rem Romanam affecit, ut à mari iam inde abstinendũ, multi in curia fremerent. Hęc eadem Orosius lib. quarto, cap. septimo: Eutropius lib. secundo, cap. 3.

Cotta,

Geminus.

CXXXII

C. AVRELIVS, & P. SERUILIUS.

Hos Cofs. Polybius non ponit, siue quod nil memoratu dignum sub ijs gestũ est, siue quod in prouinciã non uenerint. In Casiodoro tamen et Orosio reperi. Vnde Orosius lib. quarto, cap. septimo, sic scribit: Præterea Cotta Cos. in Siciliã transgressus, plurimis prælijs aduersus Pœnos & Siculos terra mariq; pugnauit: & per totam Siciliã, partim hostium, partim etiam sociorũ inhumanas strages reliquit. Crebra etiam naufragia fecerũt, ut Patres sexaginta nauium tantum classẽ pro tuenda Italia decernerent: licet diũ illud decretum non durauerit.

Metellus,

Placidus.

² L. CECILIUS, & C. FVRIVS.

Illius L. Cecilij Metelli meminit Dionysius in secũdo, ubi de uirginibus Vestalibus Numæ regis scribit, in hæc uerba: Sunt qui dicant, etiam præter ignem arcana quædam esse in templo deæ sacra, quorũ neq; Pontifices cognitionem habent, neq; uirgines: cõiecturam huic sermoni adhibẽtes, non paruũ templi incensi casum, bello Punico primo, quod Romanis in Siciliã cum Carthaginensibus fuit. Incenso enim templo, fugientibusq; ex igne uirginibus, pontifex quidam L. Cecilius Metellus, uocatus uir consularis, is qui memorabilem illum de Siciliã & de Carthaginensibus triumphum duxit, centum triginta octo elephantorum: propriæ securitatis negligens, publicæ utilitatis causa, summo suo periculo, in ardentia irrupit: ac relicta à uirginibus sacra rapiens ex igne, seruauit. Quam ob causam magnos à ciuitate honores tulit, sicut simulachri eius in Capitolio positi inscriptio testatur. Quando autem incen-

tem incendium illud fuerit, paulo inferius ostendemus. Polybius autem alterum appellat consulem Curium: sed puto librum esse corruptum. Hi Coss. cum pedestribus copijs missi sunt, cum sexaginta nauibus (teste Polybio) ad frumentum conuehendum, aliaque exercitui necessaria. Tum contigit rem Punicam iterum fieri superiorum, nam & mare late obtinebat Punica classis, & terrestribus copijs non minus quam Romanis pollebant. Accedebat elephantorum metus, qui post Libycam cladem Romanorum animos inaccesserat: ut biennio neque in Africa, neque in Sicilia ausi sint cum Pœnis quo Marte dimicare. Quo militum metu animaduerso, continuo latum est decretum, ut noua classis ad bellum instrueretur. Interim sunt Coss. sequentes designati per Furium. Eutropius & Orosius horum Coss. mentionem facientes, tradunt, quod ijs Coss. Hasdrubal, nouus Carthaginensium imperator, cum elephantis centum triginta tribus, & equitum pedumque amplius uiginti M. Lilybæum uenit ex Africa, & continuo cum Metello consule apud Panormum pugnam commisit. Sed Metellus uim magnam belluarum timens, prius eas, magno usus consilio, uel in fugam, uel in mortem egit. Et sic facile quamuis magnam uim hostium superauit. Viginti milia Carthaginensium in eo praelio cæsa sunt: elephantum quoque uigintisex interfecti, centum quatuor capti, & per Italiam ducti, maximum Italici gentibus spectaculum præbuerunt. Hasdrubal cum paucis Lilybæum profugit, atque absens a Pœnis capite damnatus est. Abbreuiator Lii in decimo Cecilius Metellus rebus aduersus Pœnos prosperè gestis, speciosissimum egit triumphum, tredecim ducibus hostium & centum uiginti elephantis in eo ductis. Florus compendioso hoc attigit. Polybius hanc rem copiosius explicat in primo, postquam Coss. designatos Attilium & Manlium nominauit.

C. ATTILIVS, & L. MANLIVS VOLSO II.

Hasdrubal audito Furii digressu, quum Metellus cum dimidio copiarum relictus diceretur, ex Lilybæo profectus, exercitum in Panormitanum agrum induxit. Metellus autem suos intra moenia tam diu tenuit, quoad Hasdrubal esset proximum flumen transuectus. Tum expeditos milites mittit, qui tela in beluas iacerent, atque irritatis in fossas urbis refugientes, earum impetum declinarent. Ipse auersa parte urbis, cum robore copiarum paratus substitit, in omnem occasionem intentus. Beluarum irritate, agmina suorum perturbant: Pœni cadunt, decem elephantum cum suis magistris in potestate uenere. Ceteri excussi fessoribus, circa fluuium uagi ad unum capti, qui centum & triginta numero fuisse dicunt. Sunt & uiginti milia Carthaginensium cæsa. Qua uictoria elati Romani, omni ope annexi sunt, cum hoste in Sicilia bellare. Interim noui illi Coss. in prouinciã missi sperè gestis, tredecim ducibus hostium & centum uiginti elephantis in eo ductis: ut in 19. Lii Abbreuiator annotat. Florus in secundo, tit. secundo, scribit centum fuisse elephantum. Plin. lib. octauo, cap. sexto: Eadem Roma anno quingentesimo secundo, uictoria L. Metelli pontificis, in Sicilia plurimos uidit elephantes de Pœnis captos. centum quadraginta duo fuere traiectionibus, quas doliorum consertis ordinibus imposuerant. Quod & Frontinus annotauit in primo libro, cap. 7. Scribit Polybius, hunc fuisse decimum quartum annum primi belli Punici: quoniam, ut superius annotauimus, in annotatione quadam Coss. Cn. Cornelius cum C. Acilio, & Q. Ceditius cum L. Manlio, a Polybio non ponunt. Huius item Metelli idem meminit in septimo, cap. 43. Vide & Orosium in quarto, & Eutropium in 2. Ceterum Coss. Attilius & Manlius, post Metelli uictoriam in Siciliam missi, breui Pœnos recenti clade percussos in Lilybæum compulerant. Verum cum Lilybæum obsiderent Romani, ut latissime Polybius in 1. scribit, acris suborta pugna, qua atrociter utrinque pugnatum est. Tandem uehementior quadam procella, bellica Romanorum opera mirum in modum concutiebat: qua occasione hostes usi, ignem iniiciunt. Flamma arida materiae insinuata, turres, arietes, & machinas ferè omnes momento temporis consumpsit. Miror cur Polybius nullam Reguli faciat mentionem, quum tam (ut ex Abbreuiatore Lii in decimo octauo, circa id tempus, uel paulo superius, colligere possumus) hunc a Carthaginensibus Romam missum constet, ut captiuorum faceret permutationem: quam tum in Senatu publice dissuasit,

atq; ob id reuersus miserabilibus tormentis est cruciatus. Quod penè omnes scribunt: Florus lib. secundo, titulo secundo: Gellius libro sexto, cap. quarto: Cicero primo Officiorum: iunior Plinius tit. quadragésimo: Orosius lib. quarto, cap. octauo: Val. Max. lib. nono, cap. de Crudelitate: diuus Augustinus 1. de Ciuitate Dei, cap. 15. Eutropius fideliter historiam narrat. Meminit horū Cofs. Orosius lib. quarto, cap. 8. sic scribens: Attilius Regulus & Manlius Vulso, ambo bis Cofs. cum classe ducentorū nauium, & quatuor legionibus Lilybæum profecti sunt: quod oppidū in promontorio sitū, Romani obsidere conati sunt, superueniente Hannibale, qui Hamilcaris fuit filius, uicti: maiore exercitus sui parte perdita, ipsi ægre euaserūt. Et Iustinus lib. quadragésimo primo, qui sic scribit: Primo Punico bello, L. Manlio Pisono, Attilio Regulo Cofs. huius defectionis, &c. Vbi quoq; animaduertendū, quòd omnes hunc L. Manlium Vulsonem appellant, solus Iustinus Pisonem: nisi sit uitiatus codex.

Pulcher.

Pullus.

4

P. CLAUDIUS, & LIVNIUS.

His Cofs. infeliciter est à Romanis pugnatum. Nam Claudius, cum iturus in Siciliam cum noua esset classe, contra auspicia profectus, iussit immergi pullos, qui cibari nolabant. Ob id infeliciter aduersus Carthaginenses pugnauit. Et ut Florus in 2. libro, tit. 2. inquit: Non ab hostibus, sed à dijs ipsis superatus est, quorum auspicia contempserat. nam ex omni classe, ut Polybius scribit, circiter triginta retinuit: tres & nonaginta in Carthaginensium potestatem uenere. Præterea omnes copix captæ, exceptis ijs quæ proiectis in terram nauibus perierant. Ipse tandem consulatu abdicatus, summa cum ignominia in iudicio cõcidit. De hoc Claudio Val. Max. lib. primo, cap. de Auspicijs: Cicero secundo de Natura deorum: Frontinus lib. secundo, cap. 13. L. uerò Iunius reparata noua classe, nouisq; coactis copijs, in Siciliam uenit. Sed ingenti procella, ac magna agitatus tempestate, naufragium perpeffus est. Verum ut hanc quoq; ignominia leuaret, terrestri pugna Erycinæ Veneris templo & oppido potit: ut abundantissime Polybius enarrat. De hoc Iunio Val. Max. lib. primo, de Auspicijs: L. inquit, Iunius, P. Claudij collega, neglectis auspicijs classẽ tempestate amisit, damnationisq; ignominiam uoluntaria morte præuenit. Verum historiam refert abbreviator Lii lib. decimonono: Orosius lib. quarto, cap. octauo. Sed ibi scriptum est, Caius quoq; iunior collega: pro, L. Iunius. Eutropius quoq; libro secundo, cap. tertio, Caius scribit, pro L. Iunius: ut appareat in alterutro error. Vterq; Cofs. & rerū gestarū mentionẽ facit. Censorinus in libello de Die natali, ubi de ludis agit secularibus, horū Cofs. mentionẽ facit in hæc uerba: Tertij ludi fuerūt Antiate Liuiocq; autoribus, P. Claudio Pulchro, L. Iunio Pullo Cofs. anno quingentesimo duodeuigésimo, P. Cornelio Lentulo, C. Liuiio Varo Cofs. Hoc ultimū errore non caret. Censorinus equidẽ, meo iudicio, tertios seculares duplices esse significat, secundū uarietates autorum: quemadmodū de secundis annotauimus, & de quartis dicemus. Aliqui ergo, inquit, uolunt hos tertios ludos seculares fuisse sub P. Claudio & Iunio Pullo: alij uerò sub P. Lentulo & C. Liuiio Varo: quorū suspicor nomina aut hic esse in Cassiodoro, aut in Censorino corrupta. Utinā nobis Angelus Politianus ex fide interpretatus fuisset Zozimū, cum de secularibus ludis scriberet. Si uerò cõiecturæ est locus, suspicor ultimos Cofs. esse, quos inferius post tredecim cõsulatus Cassiodorus appellat C. Liciniū Varronẽ, & P. Corneliū. Facilis enim est collapsus literarū Lii & Liciniij. Et tunc erit sic castigandus Censorinus, qui semper duplicẽ ludorū seculariū rationem ponit: Tertij ludi fuerūt Antiate Liuiocq; autoribus, P. Claudio Pulchro, L. Iunio Pullo cõsulibus, anno quingentesimo quarto. Ut uerò in commentarijs Quinticim uirorū scriptū est, anno quingentesimo duodeuigésimo, P. Cornelio Lentulo, C. Licinio Varrone Cofs. Ita penitus puto legendū, quod & supputationi cõuenit, & historia. Si quis tamẽ meliora inuenierit, non grauet adijcere, ut rem sincerã studiosi habeant. Sed cum ij ludi fuerint centesimo quoq; anno celebrati, nonnunq; fuerunt uariati duobus tribusq; annis, nonnunquam decem: adeò ut non semper in centesimū annum

ab urbe annum recte ceciderint. Verum ab ijs tertijs ludis secularibus, ad quartos ludos, qui fuerunt initio tertij Punici belli, numerantur recte centum anni, usq; ad consulatum L. Martij Censorini & M. Manlij, qui fuerunt Cofs. anno Vr. Con. 604. Ob id nota numerorum semper secum mendas afferunt, nisi recte scribantur. Plinius quoq; hos Cofs. nominat libro decimo quinto, de copia olei loquens, capite primo: Urbis quidem anno quingentesimo quinto, Appio Claudio Cæci nepote, L. Junio Cofs. olei libra duodenæ absibus uenire. Sed & Polybius alterum consulem, Appium Claudium nominat: licet annorum numerus mendosus appareat in Plinio.

Geminus,

Cotta.

P. SERVILIUS II, & C. AVRELIUS.

CXXX

III

Orosius libro quarto, capite octavo: Post Claudium & Iunium Cofs. anno, inquit, sequenti classis Punica in Italiam transijt, eiusq; plurimas partes longe lateq; vastavit. Quæ eadem uerba Eutropius repetit. Polybius uerò nullos Cofs. nominat usq; ad Luctatium, sub quo pax facta est: sed tradit, Hamilcarem Barcham classi præfectum, cum omnibus copijs in Italiam delatum, maritima omnia deuastasse. Sed hoc decimo octavo eius belli anno factum scribit. Et postquam Locrorum ac Brutianorum agros populatus est, cum omni classe in Panormitanum agrum reuersum narrat, montem quendam occupasse. Sed crebrò iterum irruisse in Italiam, & pedestri exercitu nonnunquam Romanos esse lacepsitos: ibiq; tres ferè annos commoratum, donec Romanis Ericynam urbem fraude abstulit. Suntq; tunc Romani à Carthaginensibus, & Carthaginenses à Romanis obsessi. Hamilcar autem Romanos semper in mari infestauit, quòd illi ferè annos quinq; mari abstinerant. Et ideo omnes hos Cofs. obmittit Polybius.

Metellus.

L. CECILIUS II. & CN. FABIVS.

Hunc Cecilium Metellum bis fuisse Consulem, uel Plinius in septimo indicat, quæ dragesimotertio capite. Vereor, licet certi nihil habeam, collegam eius hoc consulatu fuisse ueterem, C. scilicet Furium Placidum: quia in opusculo ignoti auroris legitur Megello II. & Butilo II. quæ uerba nimirum corrupta sunt. sed diuinare nolo. Si emerget quandoq; Liuius, patefient & hæc & alia.

Licinius,

Crasus.

C. FABIVS II. & C. OCTACIVS.

Magis erubescio, quando nudi Cofs. ponuntur sine rebus gestis, quàm scribere audeo. Sed malo hanc uerecundiam pati, quàm aut incerta sine autore ponere, aut mendacia confingere. Spero semper affuturum Liuium, qui possit nobis hac in re optime mederi: quemadmodum nuper Cornelij Taciti priores libri quinq; ex tetro carcere liberati, ad nos redierunt.

Buteo,

Balbus.

M. FABIVS I. & OCTACILIVS.

Buteo accipitrum genus est præcipuum, teste Aristotele, nono libro, de Historia animalium, capite trigelimosexto, Triorchis à numero testium nuncupatus: cui, ut inquit Plinius in decimo, capite octavo, principatum in augurijs Phœmonoe dedit familia etiam ex eo cognominata, cum prospero auspicio in ducis nauis sedisset. In Fabio Maximo apud Plutarchum est menda, ubi scribitur Fabius Bulco, pro Fabius Buteo. Buteonis oratoris mentio est apud Senecam, libro secundo Controuersiarum. Sed Sextus Pompeius ita scribit: Buteo genus auis, quæ eo se alit, quod accipitris eripuerit: uastitatisq; est causa in ijs locis quæ intrauerit, ut bubo, à quo etiam creditur appellatus buteo. In uigelimotertio Liuius, Maximum Fabium Buteonem Dictatorem factum scribit, quo tempore duo Romæ Dictatores creati sunt, quod & Plutarchus tradit, sed ibi, ut dixi, Bulco scribitur, pro Buteo. Meminit horum Cofs. Florus libro secundo, titulo secundo: M. Fabio Buteone Consule classent hostium in Africo mari apud Egimurum (insula est apud Strabonem in decimo-

Olympiad. septimo descripta: de qua plura scriberem, nisi Hermolaus in quintum Plinij copiosissimè omnia foret executus) iam in Italiam ultrò nauigantem, cecidit: quamuis Octauio (suspicio legendum Octacilio) triumphus tempestate intercidit, cum opulenta præda classis aduersis acta uentis, naufragio suo Aphricam & Syrtes, omnium imperia gentium, insularum littora impleuit. Magna clades: sed non sine aliqua principis populi dignitate intercepta tempestate uictoria, & triumphum perijisse naufragio. Et tamen cum Punicæ prædæ amnibus insulisq; fluitarent, populus Romanus triumphauit.

CXXX
IIII.

Atticus,

Blesus.

A. MANILIUS, & C. SEMPRONIUS II.

Hos Cofs. sicut & superiores, Polybius prætermittit: siue quòd nihil gestum est præclari in Sicilia, siue quòd domi manserunt, & Italiam egressi non sunt. Sed Cassiodorus, & autor ignotus, hos ponunt.

Fundulus,

Gallus.

C. FUNDANIVS, & C. SVLPITIVS.

Hos Cofs. ordine dictos, Polybius in primo, qui tamen diligentissimè primum bellum Punicum scripsit, dimittit, nec ullā facit horum mentionem: Quoniam, ut ipse scribit, annos ferè quinq; Romani abstinerant mari, post acceptas tot naufragio clades, quibus hi tum Cofs. fuerunt, & sic legendus est Polybius, non quindecim annos, ut peruersi habent & deprauati codices. Quod si integer nobis Liuius esset, mox sciremus sub quibus consulibus Attilius Calatinus Dictator primus extra Italiam exercitum duxisset, sub quibus cum Pœnis captiuorum mutatio facta fuisset, sub quibus coloniam Fregellas & Brundisium deductæ, sub quibus lustrum conditum, sub quibus Claudia soror Claudij multata fuisset, & id genus alia, quæ Liuius in decimono nono fideliter conscripsit. Nam & Orosius et Eutropius attestantur, Italiam esse post acceptas clades, à classe Punica sæpius infestatam ac populatam. Quod & Polybius, & quidam alij insinuant.

Catulus,

Albinus, Eutropio Allicanus.

C. LVGTATIVS, & A. POSTHVMIVS.

Cum bellum illud Carthaginensium traheretur duce Amilcare Barca, qui pater fuit Hannibalis, eius qui post bellum cum Romanis gessit, uiro profectò fortissimo & prudentissimo, commoti patres hostium iniuria, summo studio classem comparant. Cæterum diuturni belli sumptu ærario exhausto, priuatim ciues in hunc usum pecuniam contulerunt. Pleriq; quinqueremem unam proprio sumptu construebant. Tanta tunc erat reipublicæ charitas, propagandiq; imperij studium. Ducentas quinqueremes constructas, Luctatio cōsuli committit. Qui tanta felicitate apud Aegathes insulam Carthaginenses deuicit, ut quinquaginta hostium naues submersæ, septuaginta cum turmis captæ, cæteræ fuga abreptæ sint. Qua clade territi Carthaginenses, pacem petunt: quæ data est ijs conditionibus, ut tota profus Sicilia Pœni abstinerent, neq; Hieroni bellum inferrent, nec contra Syracusanos arma mouerent: Captiuos sine precio redderent, talenta Euboica argenti tria milia & ducenta annos uiginti penderent. Sic bellum illud uigesimotertio, secundū Orosium & Eutropium: ut Polybius, uigesimoquarto, finitum est: quod etiam Liuius uigesimoprimo attestatur. Vide Orosium libro quarto, capite octauo & nono. Sed lege ibi Aegathes, non Egades, ut perperam scriptum est. Insula ea est, quam Polybius Egusam appellat, quæ non longè abest à Lilybæo. Silius de Hannibale in primo:

— Auet Aegathis abolere parentum

Dedecus, & Siculo summergere fœdera ponto. Et alibi:

— Fusaq; per æquora classe Aegathes cernam,

Hodie.

Hodie hanc insulam nauæ corrupte Gotham dicunt. Florus item luculenter con-
fictum illum describit: et Eutropius in secundo, capite tertio. Verum ut Abbrevia-
tor in decimonono Liiij annotat, Cecilius Metellus Pon. Max. A. Posthumium
consulem, quoniam idem & flamen Martialis erat, cum ille ad bellum gerendum uel-
let proficisci, in urbe tenuit, nec passus est a sacris recedere. Et ideo Polybius solius
Luctatij meminit Cos. & non Posthumij. Quod & Val. Max. libro primo, de Cultu
deorum, obseruauit. Idem de Luctatio, libro primo, capite de Auspicij, sic scripsit:
Luctatius, qui primum Punicum bellum confecit, a senatu prohibitus est, sortes For-
tunæ Prænestinae adire. auspicijs enim patrijs, non alienigenis Rempub. administra-
re iudicabant. Meminit huius Luctatij & Plinius de Viris illustribus, sed frustra. Q-
enim illic appellatur, qui C. dicebatur. quod & Lilius in uigesimo primo repetit.

Cæterum haud ab re fuerit, uerba Polybij ex primo subscribere de hoc bello, qui
sic scribit: Durauit id bellum continuos quatuor & uiginti annos: omnium sanè, quæ
nos audiuerimus, longissimum atq; maximum. In quo, ut alia obmittam memoratu
digna, semel quinque remibus ex utraq; parte amplius quingentis, iterum non multo
minus quam septingentis, inuicem pugnatum fuit. Amiserunt in eo bello Romani
quinqueremes septingentas, præter eas quæ diuersis naufragijs perierunt: Carthagi-
nenses uero circiter quingentas. Quibus ex rebus constat, Romanos neq; fortuna
(ut quidam Græcorum putant) neq; casu, sed propria uirtute, audacia, magnitudine
animi, tantum imperium consequutos, ut tandem rerum omnium potiti fuerint.

Cerconius,

Atticus.

Q. LVCTATIVS, & A. MANLIVS II.

His Cos. teste Orosio in quarto, capite nono, diuersæ ignium, aquarumq; clades
penè absumpserunt urbem. nam Tyberis insolitis auctus imbribus, & ultra opinio-
nem, uel diurnitate, magnitudine redundans, omnia Romæ ædificia in plano posi-
ta deleuit. Diuersæ qualitates locorum ad unam conuenere perniciem. Quoniam
quæ segnior redundatio tenuit, madefacta resoluit: & quæ cursus torrentis inuenit,
impulsa deiecit. Aquarum grauissimam cladem, grauior ignis sequuta uastatio est.
qui ignis, incertum unde surrexerit, plurimas ciuitates partis peruagatus, cum homi-
num domorumq; miserabilem stragem fecisset, tum etiam tantum opum uno incen-
dio consumpsit, quantum plurimæ uictoriæ conferre non possent. Dehinc cū omnia
in circuitu fori popularerentur, ædem Vestæ corripuit: & ne sibi quidem dijs subuenien-
tibus, ignem illum qui æternus putabatur, temporarius ignis oppressit. Vnde etiam
Metellus, dum arsueros deos eripit, uix brachio semiusto ablatus aufugit. Val. Max.
libro primo, capite de Auspicij: Cum Metellus Pontifex maximus Tusculanum pe-
tens iret, corui duo in os eius, aduersum ueluti iter impediētes aduolauerunt, uixq;
extuderunt ut domum rediret. Insequenti nocte ædes Vestæ arsit: quo incendio Me-
tellus inter ipsos ignes raptum Palladium incolume seruauit. Meminit & Abbrevia-
tor Liiij, in decimonono, huius rei. Tradit Orosius, id factum anno ab Vrbe condi-
ta quingentesimo septimo, cum secundum Cos. Cassiodori numerentur anni quin-
genti duodecim, & Eusebius in Chronicis Vestæ templum incensum tradat centesi-
mæ trigessimæ quartæ Olympiadis anno tertio. Qui quidem numerus conuenit fere
cum Cos. Cassiodori: licet nihil certi possimus ex Eusebio asserere, qui totus est cor-
ruptus. cum enim columnas pingat regum Macedonum, Afsyriorum, in columna
Cos. ne uerbo quidem Cos. describuntur, qui ordine omnes sine dubio sunt ab Eu-
sebio scripti: quod hinc licet coniectare, quod cum Eusebius desijt, & Prosper chro-
nica continuauit, ordine recensentur Cos. Horum quoq; Cos. Eutropius meminit,
scribitq; Phaliscos sub ijs debellatos, ijs uerbis: Q. Luctatio, A. Manlio Cos. Roma
ni bellum Phaliscis intulerunt, quæ ciuitas Italiæ opulentissima quondam fuit. Quod
ambo Cos. intra sex dies quam uenerāt, transfegerunt, quindecim milibus hostiū cæ-
sis: cæteris pace concessa, agro tamen ex medietate sublato, Quod Orosius sub alijs
factum

Olympiad. factum annotat, ut inferius dicemus. Polybius quoque in primo libro: Foedere, inquit, inter Romanos Carthaginensesque percusso, similes ferè casus utrumque populum excipere. Romani enim statim cum gente Phaliscorum bellum gerere coeperunt, quod intra paucos dies, ciuitate eorum potiti, terminarunt. Carthaginenses uerò per id tempus finitimorum, ac Numidarum, & aliorum Africæ populorum bello circumuenti, in extremum ferè discrimen deuenere. Quod quidem bellum Polybius Africorum nominiat, ac eleganter in fine primi describit, tertioque anno finitimum prodit.

Cento,

Tuditanus.

CXXXV.

C. CLAUDIUS, & M. SEMPRONIUS.

His Cofs. ludis Romanis primum tragœdia & comœdia ad scenam data, à Liuius Andronico.

Gellius libro decimo octauo, capite ultimo: Annis deinde paulo post pluribus uiginti, cum Pœnis pace facta, a Cofs. Claudio Centone Appij Cæci filio, & M. Sempronio Tuditano, primus omnium L. Liuius poeta fabulas docere Romæ coepit, post Sophoclis & Euripidis mortem annis plus ferè centum & sexaginta, post Menandri annis circiter quinquaginta duobus. Hoc & M. Cicero probat, qui ad Brutum scribens, anno ante Ennium natum refert Liuium fabulas dedisse. Illius Liuii meminit Suetonius, Laudant eius carmen, T. Liuius & Val. Maximus.

Turrinus,

Falco.

2

C. MANILIUS, & Q. VALERIUS.

His Cofs. teste Gellio libro decimo octauo, capite ultimo, natus dicitur Ennius poeta, à M. Varrone in primo de poetis libro: eumque subdit, quum septimum & sexagesimum annum ageret, duodecimum Annalem scripsisse, quod ipse in eodem libro fatetur. De hoc quicquid annotatu dignum ueteres scripsere, Petrus Crinitus libro primo de Poetis accuratè collegit. Superuacuum est igitur, ea pluribus repetere. Eutropius autè genitum scribit: sed error est. Nam & Tullio referente, sequenti anno, quo C. Clodius Cæci filius & M. Tuditanus consulatum gessere, post bellum Punicum genitus est, & moritur (secundum quosdam) M. Cornelio Cethego & P. Tuditano Cofs. licet Varro longius eius uitam producat: quia prætor C. Sulpitius Gallo ludos Apollini faciente, cum Thyesten fabulam docuisset, Q. Martius & Cn. Seruilius Cofs. mortem obiit: secundum Serenum, articulari morbo correptus, quia nimio uino indulgebat. Eusebius uerò, quarta & trigesima Olympiade supra centesimam, anno quarto, Ennium poetam Tarenti natum scribit: & à Catone quaestore Romam translatum, in monte Auentino habitasse, parco admodum sumptu contentum, & unius ancillæ ministerio. Sed non est fidendum eius libro, ita corrupto.

Grachus,

3

T. SEMPRONIUS, & P. CORNELIUS.

Orosius, cui hac parte magis accedo (uereor enim Cassiodori libellum esse deprauatum) libro quarto, capite nono, ponit T. Sempronium Gracchum & C. Valerium Falconem. In opusculo quoque incerti auctoris, hoc loco scribitur, Graccho & Falcone. Id me facit credere, Sempronio fuisse collegam Valerium Falconem, non Cornelium. His itaque Cofs. cum Phaliscis bellauere Romani: eo que prælio quindecim milia Phaliscorum interfecta sunt. Vnde & Abbreuiator in decimono inquit: Phalisci cum rebellassent, sexto die domiti, in deditiōnem uenerunt. Eutropius in fine secundi libri, sub Q. Luctatio & A. Mallio Consulib. paulo antè dictis, id bellum confectum esse scribit, si huic fides habenda est: quod etiam ex Polybio supra annotauimus.

L. COR.

Flaccus:

L. CORNELIVS, & G. FVLVIVS.

Eutropius libro tertio, capite primo, scribit paulo ante hos Cofs. Hieronem regem potentissimum Siciliae, Romam uenisse ad ludos spectandos, & ducenta milia modiorum tritici populo dono dedisse. Et cum iam Galli Cisalpini & Ligures, noui hostes contra Romanos uenissent, cum ijs intra Italiam bellum gestum est. nam idem Cofs. primi trans Padum Romanas duxere legiones. Pugnatum ibi est cum Insubribus & Liguribus: quorum interfecta sunt, ut idem scribit, uiginti tria milia, quinque milia capta sunt, & de ijs triumphatum est. Orosius libro quarto, capite decimo, aliter illud bellum describit, & numerum occisorum minuit: idque sub Valerio consule scribit factum, cum caeteri omnes sub Cornelio gestum tradant. Ad haec in opusculo Cofs. ignoti autoris (ut nihil sciens obmittam, quod studiosis profuturum arbitror) hi Cofs. & sequentis anni sic scribuntur: Caudino & Flacco, Caudino II. & Varro: ut suspicer, hunc Lentulum etiam Caudinum cognominatum (licet Eutropius Lentulum uocet) & in sequenti anno non P. Cornelium, sed forte L. Cornelium iterum fuisse consulem: cum scribitur Caudino II. Sed haec, ut incerta, curiosis rerum antiquissimarum, & ipsis (ut sic dicam) antiquarijs examinanda relinquo. Satis mihi sit, illis hanc offam obijcere, ut paulo curiosius indagent uetusta marmora. Sed & luculenter hoc bellum Ligusticum a Floro describitur libro secundo, titulo tertio, ubi Fuluij quoque consulis fit mentio. Abbreuiator in secundo Liiij, huius historiae de Liguribus meminit. Caeterum non est obmittendum, quod Polybius tradit libro secundo, irruptiones Gallorum in Italiam describens, in haec uerba: Gallicis superioribus praелиjs uexati, quinque & quadraginta annos quiescere, non uiolata pace, quam cum Romanis habebant. Postquam uero senes, qui & conspexerant saepe pericula, & uarias fuerant experti iacturas, naturae concesserunt, insurrexere iuuenes ingenio prauo, rudes, & praeteritarum rerum inexperti. Hi, ut fert natura hominum, confestim nouis rebus studere coeperunt: & quocumque res ferret, infesti Romanis esse, a Transalpinis etiam auxilium aduocare. Verum id principio duces tantum, inconsta plebe, peragebant. Quo factum est, ut uenientibus Ariminum cum exercitu Transalpinis, multitudo Boiorum, quae rerum ignara erat, aduentum Transalpinorum uerita, cum ducibus suis in disensionem uenerit: ac regibus interfectis, praелиum cum Transalpinis commiserit. Romani quoque ea tempestate aduentu Transalpinorum deterriti, copias eduxerant: sed cum primum Gallorum inter se conflictum audire, domum iter uerterunt. Scripsit haec latissime Liius, quem desideramus.

Varro.

C. LICINIUS, & P. CORNELIVS.

Eutropius, licet hos Cofs. non nomet: sequenti tamen, inquit, anno in Piceno flumen sanguine effluxit, & apud Tuscos coelum ardere uisum est, & Arimini nocte multa luce fulgentes tres simul lunae apparuere. De quibus prodigijs iterum paulo inferius, de bello Gallico, C. Flaminio & P. Furio Cofs. uberius scribam. Carthaginenses praeterea, cum bellum reparare tentarent, Corsos & Sardos instigarunt, ut rebellarent: sed subacti, ut abbreuiator in uigesimo Liiij scribit, & Eutropius, per legatos ueniam impetrarunt. Hos esse Cofs. illos, sub quibus aliqui, ut ex Censorino paulo ante admonui, ternos factos ludos seculares scribunt: ea ducor coniectura, quod Censorinus solet ludos seculares computare secundum Valerium Antiatem, Heminam & Liiium, ac secundum commentarios Quindecimuirorum. Et cum ab illo nominentur hi Consules, Publius Cornelius Lentulus & C. Liius Varro: facillimum est lapsus literarum, nam in ignoto autore, alter Caudinus, alter Varro dicitur: uel euidens sit coniectura, eosdem esse.

T. MAN

CXXX

VII,

XXX

IIV

Olympiad.

Torquatus,

Bubulcus.

2

T. MANLIUS, & C. ATTILIVS.

His Cofs. ut Orosius libro quarto, capite decimo scribit, Sardinia insula rebellavit, autoribus Pœnis, unde mox Sardi subacti & oppressi sunt. Carthaginensibus autē uiolatoribus pacis, quam ipsi poposcissent, inferre bellum decretum est. Contrā Carthaginenses pacem suppliciter poposcerunt. & cum hi missis legatis nihil profecissent, post etiam decem principibus bis æquē supplicantes non impetrarent: nouissimē Hannonis, minimi hominis inter legatos, oratione meruerunt. Eutropius id superioribus Cofs. factum scribit: sed sub ijs de Sardis triumphatum, ac pacem omnibus locis factam Romanos tunc habuisse: quod Romanis tantum semel post conditam Romam, regnante Numa, contigerat: id quod inter omnes constat. Vnde hoc anno porta Ianī Gemini clausa est, Plutarcho etiam attestante in Numa. Licet ibi scribatur, M. Attilio, pro C. Attilio. Sed & Florus lib. 2. tit. 3. aliter: Peracto, inquit, Punico bello, sequuta est sanē breuis, & quasi ad recipiendum spiritum, requies: argumentūq; pacis, & bona fide cessantium armorum, tunc primū post Numam clausa fuit ita porta Ianī: sed statim, ac sine mora, patuit. Deridet pacem illam leuissimam Orosius argutissimē, libro quarto, capite undecimo. Sed numeri annorum quā sint castigati, uideat quisquis ingenium habet: diuus item Augustinus libro tertio Ciuitatis, capite nono. Sed cur portæ huius templi in pace claudantur, bello aperiantur, docet Macrobius in primo Saturnalium, capite sexto. Atq; hinc Ianum Patulcium atq; Clusium nominatum ueteribus, scribunt Ouidius in Fastis, Vergilius in septimo Aeneidos, Seruius grammaticus, Silius, passim ceteri omnes poetæ. Cæterum huius T. Manlij Torquati meminit Liuius in uigesimo tertio libro, de bello Punico secundo, sic scribens: Ad eam rem missus est T. Manlius Torquatus, qui bis consul, censorq; fuerat, subegeratq; in consulatu Sardos. Velleius Paterculus in suis fragmentis, scribit Brundisium coloniam factam, Torquato Sempronioq; Cofs. circa hæc tempora. Quos tamen nusquam collegas inuenio.

Albinus,

Maximus.

3

L. POSTHVMIVS, & SP. CARBILIVS.

Arbitror hunc esse Posthumium, cuius meminit Florus libro secundo, titulo tertio, de bello Ligustico, ubi sic ait: Incognitas tandem Fuluius latebras eorum ignibus sepsit, Bebius in plana deduxit: Posthumius ita exarmauit, ut uix reliquerit ferrum quo terra coleretur.

Verrucosus,

Matho.

4

Q. FABIVS, & M. POMPONIVS.

M. Pomponius Matho prætor post fuit, bello Punico secundo, Terentio & Acmilio Cofs. ut narrat Liuius libro uigesimo secundo, ab Vrbe condita.

Malleolus.

CXXX

M. LEPIDVS, & M. OBLICIVS.

VII.

Polybius libro secundo, ubi omnes Gallorum irruptiones in Italiam ordine edocet, ut superius semper annotauimus, quinto dehinc anno ponit, sub M. Lepido consule, C. Flaminiū legem tulisse, ut ea regio Galliæ, quam Picenum uocant, unde Senones fuerunt expulsi, Romanis militibus diuideretur. Quæ res causa extitit, ut nouum statim bellum exuscitatum fuerit. De quo uide ibi abundē Polybiū, scribentem de Regibus Gallorum, & eorum coniuratione in Romanos.

G. PAPPY.

C. PAPHYRIVS, & M. POMPONIVS.

Horum Cofs. meminit Dionysius Halicarnasseus in secundo Antiquitatū, cum de legibus Romuli scribit, ubi cum de mulieribus loquitur, in hæc uerba scribit: Constat enim intra quingentos uiginti annos nullum Romæ fuisse diuortium: centesima uero & tricesima Olympiade, Cofs. M. Pomponio et C. Papyrio, primus uxorē suam dimisisse dicitur Sp. Seruilius, uir non obscurus: iurare coactus à Censoribus, liberorum gratia se matrimonium colere. Erat autē ei coniunx sterilis, quo tum factō, quamquam ob necessitatem, populo inuisus fuit. Est autem ibi legendum Carbilus, non Seruilius. Similis penē error in Plutarcho, in comparatione Numæ & Lycurgi, ubi hæc uerba leguntur: Nam sicut apud nos historici primos scribunt, qui uel civilem necem perpetrarunt, uel bellum fratribus intulerūt, uel patrem matrem uel necarunt: ita Romani memoria tradiderunt, Sp. Coruinum primum extitisse, qui post urbem conditam ducentesimo trigesimo anno, cum uxore diuortium fecerit, cum nihil prius huiusmodi factum esset. Vbi non Sp. Coruinus, sed Sp. Carbilus legendum est. Nec etiam numeri annorum constant, quia mendosi. Gellius libro septimo, capite ultimo: Anno deinde post Romam conditam quingentesimo undeuigesimo, Sp. Carbilus Ruga primus Romæ de amicorum sententia diuortium cum uxore fecit, quod sterilis esset, iurassetq; apud censes, uxorem se liberum quærendorū causa habere. Val. Max. libro secundo, de Institutis antiquis: Repudium inter uxorem & uirum à con. ur. usq; ad uicesimum & quingentesimum annū nullū intercessit. Primus autem Sp. Carbilus uxorem sterilitatis causa dimisit, qui quanquam tolerabili ratione motus uide retur, reprehensione tamen non caruit, quia ne cupiditatem quidem liberorum con. iugali fidei præponi debuisse arbitratur. Sed ut intelligas lector, diuersitatē anno rum apud autores, quo semper distringor: audi rursus Gellium libro quarto, capite tertio, dicentem: Memoria traditum est, quingentis ferē annis post Romam conditam, nullas rei uxoriæ neq; actiones, neque cautiones in urbe Roma, aut in Latio fuisse: quia profecto nihil desiderabatur, nullis etiam tunc matrimonijs diuertentibus. Seruius quoque Sulpitius in libro quem composuit de Dotibus, tum primum cautiones rei uxoriæ necessarias esse uisas scripsit, cum Sp. Carbilus, cui Ruga cognomen fuit, uir nobilis, cum uxore diuortium fecit, quia liberi ex ea, uitio corporis, non gignerentur: anno ur. con. quingentesimo uigesimotertio, M. Attilio, P. Valerio Cofs. (qui infra quarto post anno ponentur) Atque is Carbilus traditur uxorem, quam dimisit, egregiē dilexisse, charissimamq; morum eius gratia habuisse, & iurifiurandi religionē animo atque amorī prauertisse, quod iurare à censoribus coactus erat, uxorem se liberorū quærendorum gratia habiturum. Attende quæso autorum diuersitatem. Sed haud dubiē hoc loco Cofs. in Gellio sunt deprauatē scripti, & numerus annorum minus uitio caret: quia si, ut Dionysius scribit, centesima trigesima septima Olympiade diuortium illud factum est, erit annus quingentesimus uicesimus secundus & tertius circiter, ut patet rectē supputanti.

M. AEMILIVS, & M. IVNIVS.

His Cofs. Hamilcar, Hannibalis pater, in Hispania bellum Romanis parans, occisus est. hic solitus est dicere, quatuor se filios contra Po. Ro. ueluti catulos leoninos educare.

Orosius libro quarto, capite undecimo: Anno ab urbe condita sexingentesimo quadragesimo quarto, Hamilcar dux Carthagenensium, ab Hispanis in bello, cum aliud bellum aduersus Romanos clam pararet, occisus est. Sed aduerte lector, quæmonstra notas numerorum occuparunt: cum longē alius numerus annorum sit, quam qui hic ponatur, si quis saltem digitis numerare possit. De morte autem Hamilcaris, Polybius etiam in principio libri secundi, in hæc uerba scripsit: Postquam

t Carthagi

Olympiad.

Carthaginenses Africæ res cõposuere, confestim Hamilcarem cum exercitu in Hispaniam mittit. Hic cum omnibus copijs profectus, Hannibale filio comite, qui tum nonum ferè ætatis suæ annum agebat, superatis columnis Herculis, magnam Hispaniæ partem Carthaginensibus recuperauit. In ijs locis annos circiter nouem commoratus, multis Hispaniæ ciuitatibus bello subactis, plerisque etiam pacta salute atq; impunitate bonorũ in fidem Carthaginensium receptis, dignam tandem rebus à se gestis mortem obiit. Siquidem aduersus atrocissimos uiros ac potentissimos populos bellum gerens, & maximis quibusq; periculis intrepidè sese, ac cum summa omnium admiratione subiiciens, extremum uitæ diem morte confecit.

Albinus.

Centumalus.

4

L. POSTHVMIVS II. & CN. FVLVIVS.

Sub ijs Cofs. ut abbreviator Liiij in uigesimo scribit, & Orosius lib. quarto, cap. duodecimo: item Eutropius lib. tertio, cap. primo, bellum Illyricis indictũ est, quod unum ex legatis Teuca regina Illyriorum contra ius gentium obtruncasset: ob quam missi Cofs. Posthumius cum terrestrib. copijs, Fuluius cum classe ducentarũ nauis, plerisque ciuitatibus captis, reginam cõpulerunt, ut quotannis tributũ Romanis persolueret, ac ab omni Illyrio excederet, paucissimis locis exceptis: & quod maxime ad Græcos attinebat, ut nauigare ei deinceps ultra Lyssum non liceret, nisi cum duobus lembis, atq; ijs inermibus. Descripsit hoc bellum abundè ac diligenter Polybius lib. secundo: sed is Cofs. C. Fuluium & A. Posthumium appellat, cum ceteri omnes L. & Gn. uocitent. Florus item lib. secundo, tit. quinto: qui tamen Illyricum Gallico subdit, cum antea gestũ sit, ut clarissimè ex Polybio ac Liiuo patet. De hoc præterea bello Appianus in libro qui inscribitur Illyricus, ubi legati Romanorũ scribuntur fuisse P. Iunius Coruncanus, & T. Coruncanius: qui in Polybio C. & Lucius Coruncani dicuntur. Quibus statuas positas in rostris, scribit Plin. trigesimo quarto, sexto cap. Superius item apud Ruffum Festum de Illyria Teucæ reginæ, est huius mentio facta belli. Sed nemo pulchrius hoc bellum, quàm Polybius in secundo, describit, causas tradens huius transfretationis in Illyrium.

Verrucosus.

Maximus.

CXXX
VIII

Q. FABIVS II. & SP. CARBILIVS II.

Cur Fabius dictus sit Verrucosus, Plutarchus in Fabio docet. Sed huius cõsulatus Cicero in Catone sic meminit: Nec uerò in armis præstantior, quàm in toga, qui consul iterum Sp. Carbilio collega quiescente, C. Flamminio Tribuno plebis quoad potuit restitit, agrum Picenum & Gallicum uiritim, contra Senatus auctoritatẽ diuidenti. Sub id tempus (quantum licet ex Polybio deprehendere) cum iam Carthaginenses post Hamilcaris interitũ, Hasdrubalem eius socium exercitui præfecissent, in credibili uirtute imperiũ Carthaginensium in Hispania adauxerat. Urbem condiderat, quæ à quibusdam Carthago, ab alijs Noua ciuitas appellat, ob loci opportunitatẽ, non solum ad res Hispaniæ, uerum etiam Africæ cõmodissimam. Romani cum intelligerent uires Carthaginensium usq; adeò in Hispania creuisse, nec eam quidem partem negligendam putauere: sed ignauiam suam accusantes, quòd antea cõtis temporibus per socordiam quasi dormitantes aboleri in Hispania Carthaginensium nomen permisserant, recuperare quod obmissum fuerat decreuerunt. Verum mouere in præsentia aduersus Carthaginenses bellum nõ audebant, ueriti imminentẽ Romanæ urbi Gallorum multitudinẽ, quorum impetũ indies magis formidabant. Quamobrem componere primũ cum Hasdrubale de rebus Hispaniæ, deinde aggredi Gallos, & ut cunctq; cessura res esset, subire periculũ statuerũt. Haud dubij, se non solum nõ dominari Italia, sed nec tutò quidem patriam aut proprios penates tenere posse, nisi dominis Gallis. Missis igitur ad Hasdrubalem in Hispaniam legatis, percussum cum Carthaginensibus foedus fuit. In quo inter cetera cautũ, ne liceret Carthaginensibus Iberum fluiuium cum armis transire, per reliquam Hispaniam impunè progredi ualerent. His compositis, mox bellum in Italia contra Gallos mouerunt.

P. VALE.

Flaccus,

Regulus.

P. VALERIVS, & M. ATTILIVS.

2

Meminit huius Attilij Reguli Plinius libro decimo octavo, capite quinto, ijs verbis: Attilius Regulus ille Punico bello bis Cos. aiebat, neq; fecundissimis locis insalubrem agrum parandum, neq; effœtis saluberrimum. Horum autem Cos. meminit Gellius libro quarto, capite tertio, de diuortio agens Sp. Carbilij, ut paulo superius meminimus: si codex Gellij est emaculatus.

L. APVSTIVS, & M. VALERIVS.

3

Ita scribuntur hi Cos. in Calsiodori exemplari unico, quod in hunc diem uidi. Cæterum in opusculo ignoti autoris, hoc loco scribitur, Torquato I I. & Flacco I I. Hæc ideo adposui, ut si aliquando integer ad nos remeet Liuius, discernere de ijs ualeamus.

Regulus,

Pappus.

C. ATTILIVS, & L. AEMILIVS.

4

Pappos dixere prisca, flores carduorum. Lucretius:

—Nec plumas auium, papposq; uolantes.

Plinius pappum uocari ait, lanuginē deciduam ex fructibus arboris † Congrygiæ.

Pappon Græci anum uocant. Ausonius:

—Pappos, auiasq; trementes,

Anteferunt paribus feri noua cura nepotes. Vnde hæc familia cognomen habuerit igitur, examinandum est. Horum Cos. meminit Polybius libro secundo, ubi longa serie omnes Gallorū in Italiam irruptiones diligentissimè describit: quem studio selector omnino adeas, si Gallorum res gestas scire cupis. Cæterum cum nunciatum esset Romæ, quo pacto Gallorum circiter quinquaginta milia, equitum bigarumq; duo milia in Italiam aduentarent, Romani auxilia à socijs undiq; conquisiuerunt. Polybius in secundo, & Plinius in tertio, autores sunt, peditum septies centena milia, & septuaginta equitum eo tumultu Romæ, & in cætera Italia conscripta. Liuius trecenta milia fuisse scribit. Libet uerba Plinij subscribere, ex libro tertio, capite decimono:

Super hæc Italia, quæ L. Aemilio Paulo, C. Attilio Regulo Cos. nunciato Gallico tumultu, sola sine externis ullis auxilijs, atque etiam tunc sine Transpadanis, equitum octoginta M. peditum septingenta milia armauit, metallorum omnium fertilitate nullis cedit terris: sed inter dictum id uetere consulto patrum, Italiæ parci iuramentum. Cæterum eo bello missus Aemilius Ariminum, ut hostiū impediret transitum (nam C. Attilius in Sardinia insularum motus composuerat) reuersus tamen, ubi Pisis copias exposuit, intellecta Gallorum digressionem, quos Aemilius subsequabatur, cum his congressus, fortissimè dimicans occiditur, horrendo ac crudeli prælio. Aemilius uerò tanta uirtute hostes strauit, ac in fugam uertit, ut in eo prælio quadraginta milia Gallorum cæsa Polybius scribat, decem milia capta: inter quos Congolitanus rex fuit, qui uiuus in potestatem Romanorum cum cæteris captiuis uenit. Nam alter rex Gallorū Anerestes, cum in propinquū locum cum paucis quibusdam comitantibus fugisset, non longè post, omnes sibi mortē cōsciuerunt. L. Aemilius consul spolia Romanū militum, prædam quorū erat restituit: per Liguriam in Boiōrum agros profectus, omnia depopulatur ac deuastat: ditatoq; exercitu, Romam reuertitur, Capitolium armis torquibusq; aureis ornat, insignemq; triumphum ducit. Abbreviator Liuij in uigesimo huius belli meminit. Orosius libro quarto, capite duodecimo: Eutropius libro tertio, capite primo, hoc bellum copiose describit: ubi Gallorum natura graphicè depingitur, esse primo impetu maiores uiris, dehinc minores feminis. Lege illic quæ desideras. Florus libro secundo, titulo quarto. Sed nomina ducum Gallorum ponit, quæ alibi non leguntur. Ante omnes tamen Polybius diligentissimè de Gallorum irruptione, libro secundo scripsit. Licet non nihil etiam Appianus, in eo libro qui Celticus dicitur, sed mancus est & mutilus, Plutar-

Olympiad. chus in Marcello, causas huius belli pulchre enarrat, scribitque post Punici primi belli uix dum sedati uigesimalimum secundum annum, primordia inceperunt.

Torquatus.

Flaccus.

CXXX

T. MANLIUS III. & Q. FVLVIUS II.

IX.

Hos Cofs. ut Polybius in secundo scribit, cum ingenti exercitu Romani mittunt in Galliam, in spem adducti, expellendi omnino ex Italia Gallos, cum iam Gallorum conatus essent irriti. Hi simul ac provinciam ingressi fuere, Boios in deditioem pro. Ro. uenire compulerunt. Deinde cum in reliquos Gallos grassari coepissent, multitudine imbrium, ac subinde pestilentia impediti, desistere coacti sunt. Scribit Orosius libro quarto, capite duodecimo, hos Cofs. primos trans Padum Romanas duxisse legiones, interfectaque aliquot milia Gallorum narrat.

2

C. FLAMINIUS, & P. FURIUS PILO.

Hi Cofs. rursus cum exercitu in Gallos profecti, ut Polybius in secundo scribit, contra Insubres, quorum quinquaginta circiter milia erant, fortiter strenueque pugnarunt. Vocatis enim Cenomanis, qui socij Romanorum erant, cum Abduam amnem transissent, ut illis facultatem ad hostes profugendi eriperet, Flaminius pontem fecit: superatoque primo Gallorum impetu, qui ferox plerumque est, uictoriam propria uirtute adeptus est: ingentisque captiuorum multitudine, spoliisque onusto exercitu, Romanam reuersus est. Meminit huius quoque belli Orosius libro quarto, cap. duodecimo, qui contemptis auspicijs Flamini pugnasse scribit: narratque prodigia illa euenisse, de quibus superius ex Europio scripsimus, sub Cofs. C. Licinio & P. Cornelio, annis retrorsum tredecim: quod scilicet in Piceno flumen sanguine fluxerit, coelum arserit, & tres lunae apparuerint: ut appareat in alterutro esse errorem. Licet Plin. lib. secundo, capite trigesimalo secundo, ea prodigia sub Gn. Domitio & L. Annio facta scribat. Verum Plutarchus in uita Marcelli, dubium tollit, cum in haec uerba scribit: Cum Flaminius ac Fuluius (Furius credo legendum) Cofs. in Insubres copias haberent, fluiuius qui per Picenum agrum labitur, cruore fluxisse uisus est. Tres quoque Graecos penes Ariminum apparuisse traditum est. Id quid sit, tres Graecos apparuisse, nescio. Alij certe, tres lunas apparuisse scribunt. Vide ibi, quomodo contra S. C. Flaminius depugnauit, antequam se consulatu abdicauit, ut triumphum assequeretur: quod etiam repetit Lilius in fine libri uigesimali primi, ubi agit de secundo eius consulatu, quem Arimini iniit. Lege Lilius.

Marcellus,

Scipio, al. Calvus.

3

M. CLAUDIUS, & CN. CORNELIUS.

Hi Cofs. teste Polybio in secundo, mira celeritate exercitum in provinciam educunt, quibus Galli, desperata pace, quasi extremum periculum subituri, cum triginta milibus conductis Gessatarum militibus occurrerunt, Cofs. obsiderunt, Acerras & Clastidium obsessum ab Insubribus liberarunt. In totoque certamine Galli fusi passim, profligatique fuerunt: multi in fluuium praecipitati, uorticibusque absorpti: magna pars hostium caesa, reliqui uiui capti, Marcellus medio quoque conflictu Viridomarum Gallorum regem, ut Lilius: aut Britomarum, ut Plutarchus, obuim obruncat, iacentisque opima detrahit spolia, quae tertia a Romulo, supremaque Feretrio sunt Ioui suspensa. quod nescio cur Polybius omisit. Orosius in quarto, Eutropius in tertio, Val. Max. in tertio, de Fortitudine: Florus in secundo, tit. quarto, passim ceteri enarrarunt. Quinimò & Virgilius in sexto Aeneidos, de hac sic cecinit:

Aspice ut insignis spolijs Marcellus opimis
 Ingressitur, uictorque uiros supereminet omnis.
 Hic rem Romanam, magno turbante tumultu,
 Sistet eques, sternet Pœnos, Gallumque rebellem,

Tertioque

Ab urbe
con.
529

Tertiaq; arma patri suspendet capta Quirino. De spolijs his opimis, ac loue Phere-
trio, plura Seruius: multo plura Plutarchus in uita Marcelli. Postea bellum hoc Gal-
licum est finitū: quo nullū usq; in hunc diem, uel obstinatione animorū, uel militum
audacia, uel atrocitate praeliorū, uel multitudine interfectorū, uel numero copiarū,
maius fuit in Italia gestum, ac memorabilius. Hic est ille Claudius Marcellus, quin-
quies qui consul fuit, M. Claudij filius, à Marte cognominatus: in quinto eius consu-
latu ab Hannibale circumuētus ac interfectus: cui nepos Marcellus, qui interiit cum
in Africam naues trañceret, monumentū erexit, ut Asconius Pedianus scribit, tali
titulo: HIC SITI SVNT MARCELLI TRES, NOVIES COSS. AVVS
QVINQVIES, FILIVS SEMEL, NEPOS TER. Vide Plutarchum in
eius uita, & iuniorem Plinium titulo quadragesimo quinto.

Asina.

Ruffus.

P. CORNELIVS, & M. MINVTIVS.

4

Sub ijs Coss. teste Orosio lib. quarto, cap. duodecimo, Histri noui hostes excitati
sunt: quibus bellum est illatum, quia Romanorum naues frumento onustas interce-
pissent. Sed perdomiti à Romanis sunt, licet uictoria Ro. haud incruenta fuit. Memi-
nit & horum Coss. Eutropius libro tertio, capite primo.

Philo.

Scauola.

L. VETVRIVS, & C. LVCTATIVS.

CXL

His Coss. uia Flaminia munita, & circus factus, qui Flaminius appel-
latur.

Liuius in trigesimo octauo docet, ut inferius scribemus, uiam Flaminiam à C. Fla-
minio, qui collega M. Aemilij Lepidi in consulatū fuit, ne ocio milites contabesce-
rent, strauisse. Vnde hoc autem sumpserit Cassiodorus, quod hoc tempore uia Flami-
nia facta sit, haecenus nusquam legi.

Salinator.

Paulus.

M. LIVIVS, & L. AEMILIVS.

E

His Coss. Hannibal, Hamilcaris filius, in Hispania bellum mouit.

Huius M. Liuij Salinatoris meminit Cicero in Catone, Plutarchus in Fabio (etsi
perperā in omnibus uoluminibus legat M. Lucius, pro M. Liuius) item Liuius in 26.
mentionem huius M. Liuij facit, ubi agit de obsidione Tarentinae arcis, quam ipse
praefectus tenebat. Liuius Salinator cognominatus est, quod legē tulit, ne quis salē
uenderet sine uectigali, cum antea ius esset omnibus uendendi salis. Arbitror legen-
dum in Liuij 22. libro, cum de C. Terentio Varrone & L. Aemilio Coss. scribit, L. Ae-
milij Paulus, qui cum M. Liuius consul fuerat, & damnatione collegae & sua propē-
ri Liuius sit inditum, uide Liuium in fine uigesimi noni libri. Vide & Val. Max. de Li-
uio Salinatore, titulo de Censoria nota: & Suetonium in Tiberio, rubrica tertia. Sed
L. Aemilij meminit Polybius in tertio, ijs uerbis: Cum Hannibal omni spe celerius
Saguntum cepisset, & bellum iam non in Hispania tantum, sed prope urbem & per
omnem Italiam ardesceret, Romani hoc consilio freti, L. Aemilium in Illyrium cum
exercitu misere, qui res eius prouinciae componeret, anno primo centesimae & qua-
dragesimae Olympiadis. Post hoc latē describit, quomodo Aemilius Illyrium subiug-
gavit, & de hoc triumphauit: commemoratq; sex foedera inter Romanos & Cartha-
ginenses, & legatorum nuncia, & Hannibalis in Italiam ingressum. Horum Coss. ita
meminit Plinius libro uigesimonono, capite primo: Calsius Hemina ex antiquis au-
tor est, primum ē medicis uenisse Romam Peloponnensem Archagatum, Lysaniae
filium, L. Aemilio, M. Liuius Coss. anno urbis quingentesimo trigesimo quinto: eiq;
ius Quiritium datum, & tabernā in Compito Acilio emptam: ob id publicē Vulne-
rarium fuisse eum tradunt uocatum, mireq; gratum aduentum eius initio, mox à seui-
tia secandi urendiq; translisse nomen in Carnificem, & in tædium artis.

t 3

P. Cor.

P. CORNELIVS, & T. SEMPRONIUS.

Bellum Punicum secundū.

Sub ijs Cofs. bellum est inceptum omnium grauisimum, Punicum secundum: quod quia est ubertim à pluribus conscriptum, superuacuum censeo pluribus hic immorari. Diligentissimè illud descripsit Polybius libro tertio: utinam superessent reliqui. Livijs libro uigesimo primo ab ur. con. & sequentibus: Florus lib. secundo, tit. sexto: Plutarchus passim in Fabio, in Marcello, in Hannibale (ubi horū Cofs. etiam meminit) & Scipione. Sed admonendus est hic lector somniculosus, uitam Hannibalís & Scipionis non esse ex Plutarcho tantum tralatas, sed ueluti ab autore Donato collectas & congregatas: quemadmodum uitam Ciceronis conscripsit Aretinus, non transtulit. Sed & hoc bellum descripsit etiam Appianus in Libyco, Silius Italicus libris decē & septē: Orosius libro quarto, capite decimoquarto, decimoquinto, decimosexto, decimosextimo, & decimo octauo: Eutropius libro tertio, capite secundo, tertio, quarto & quinto. Sed illud Flori, quadriennij requies, examine indiget. Ex Cofs. namq; præscriptis apparet, plures interfuisse quàm quatuor annos inter duo bella Punica, cum tres & uiginti usq; numerentur consulatus. Et Scipio in oratione ad milites, referente Liuio in uigesimo primo, inquit, A quibus stipendium: ut appareat, multo plures interfuisse annos quàm quatuor. repetit enim paulo post: Experiri licet utrum alios Carthaginenses per uiginti annos terra ediderit, an ijdem sint. Præterea in superiori bello pacis conditiones erant, ut uiginti annis pendere tributa, quæ iam erant exacta. Nisi intelligamus, post Punicum primum uix per quatuor annos pacem habuisse Romanos, cum porta Iani clausa esset. Nam, ut pleriq; intelligunt, quatuor tantum interfuisse annos inter duo Punica. Polybius enim scribit in tertio, hoc bellum inceptū centesima quadragesima Olympiade: Solinus, anno ab ur. con. quingentesimo trigesimo quinto: Orosius, quingentesimo trigesimo quarto. Quæ diuersitas cogit subdubitare de fide librorum. Caterum ad historiam redeundo: cum Hannibal post expugnatam Sagunthum Alpes penetrasset, & ad Ticinum amnem castra locasset, inito certamine cum Romanis, in fugam uertit. Scipio Consul accepto uulnere, à filio, qui post Africanus est dictus, seruatus est. Dehinc ad Trebiam fluuium in altiora loca castrametatur. Ad quæ Sempronius collega literis à Senatu missis certior factus, ex Sicilia uenit, re illic egregie gesta. Sed dum aduersante Scipione, Sempronius cum hoste manus conferere festinat: eandem cladem apud Trebiam ipse, quam nuper apud Ticinum Scipio, passus est. Quæ res maxime urbem in magnū timorem posuit. Bellum utrumq; apud Ticinum & Trebiam abudè Polybius in tertio: Livijs in uigesimo primo, qui totus est de Hannibalís transitu, & quæ hoc cōsulatu gesta sunt, describunt. Sed etiam Plutarchus in Hannibale & Fabio huius belli meminit: item Florus lib. secundo, tit. sexto. Orosius pulcherrime has duas strages cōtrahit in decimūtertium caput, lib. quarti, ubi horum quoq; Cofs. fit mentio: quæ Eutropius lib. tertio imitatur, cap. secundo. Sed ibi perperam legitur Sempronius Gracchus, qui Longus cognomento ferebatur: quod omnes attestantur autores. Cornelius Tacitus in decimonono historiae Augustæ, ubi Vitellium octogesimosexto: à primordio sui condita erat, T. Sempronio & Cornelio cōsulibus, ingruente in Italiam Hannibale, propugnaculū aduersus Gallos trans Padum ager tes, & si qua alia uis per alpes irrueret. Polybius item in tertio, eadem tempestate Placentiam atque Cremonam conditas docet: ubi & horum Cofs. fit mentio, & quæ sub ijs gesta sunt. Sed originem belli, & argumentum, cur Hannibal hoc bellum suscepit, inuenies in præfatione secundæ Decadis apud Liviū, ut nunc uulgo loquimur. Boiorum uerò tumultum in legatos Romanorum ac Triumuiros, cum Hannibal per alpes transfret, inuenies in uigesimo primo libro: ubi quicquid ijs Cofs. gestum est, latissimè scribitur.

Geminus.

C. N. SERVILIUS, & C. FLAMINIUS II.

4

Priusquam hi Coss. magistratum inirent, uictus est Hannibal apud Placentiam, qui se per Apenninum in Etruriam mouit: magnam ibi expertus tempestatis seuitiam, cum & priori praelio saucius esset, & post oculum amitteret. Sed cum Romae multa accidissent prodigia, quae Lilius in fine uigesimalprimi libri enarrat, & in principio uigesimalsecundi: ac Orosius in quarto, capite decimoquarto: Flaminius contemptis auspicijs, Arimini idibus Martijs inijt consulatum, cum per id tempus Seruilius Romae consulatum accepisset, & magistratum inuisset: Flaminius ferocioris ingenij, & morae impatiens, non expectato collega, apud lacum Thrasimenum nebula & caligine deceptus, ab Hannibale occiditur, & cum eo quindecim milia Romanorum: ut copiosissime Lilius in principio uigesimalsecundi libri scribit: Polybius in tertio, ubi horum quoque Coss. fit merito: Plutarchus in Fabio, & Hannibale. Clades apud Thrasimenum facta coegit, ut a populo tunc primum Q. Fabius Maximus Prodictator diceretur, M. Minutius Ruffus magister Equitum: qui cum esset etiam ingenij paulo insolentioris, Fabium cunctatorem criminabatur, uno aut altero praelio feliciter gesto. Sed cum aequato imperio in discrimen cum Hannibale uenisset, tandem a Fabio liberatus periculis, prudentiam uiri & ore & literis confessus est. In locum Flaminijs Consul, M. Atilius Regulus successit, quem Fabianum Lilius appellat. qui cum Geminio Seruilio Musitano, post accepissent exercitum a Q. Fabio, exacto magistratu: & in hybernaculis mature munierunt, carpentes agmen Hannibalis, quoties frumentum exiret. Hanc historiam praeter supra dictos, scribit paucis Florus in secundo, titulo sexto: Orosius libro quarto, capite decimoquarto: Eutropius libro tertio, capite secundo. Horum Coss. meminit Plutarchus in Hannibale, Plinius item in libro quadragesimosecundo, & quadragesimotertio. Silius Italicus hanc pugnam Thrasimenam graphice describit in quinto Punicorum. Quae uero hoc tempore in Hispania gesta sunt, Lilius in uigesimalsecundo, & Polybius in tertio elegantissime describunt: ubi copiosissime rem omnem inuenies, & quid sub ijs etiam successit Coss. factum sit, cum legati Neapolitanis Romam missis, cum quadraginta aureis pateris: & de speculatore Carthaginensium, qui biennio Romae fuerat: & de legatis ad Philippum Macedonum, & ad Pineum Illyricorum reges missis: & quo pacto hi Coss. uocati sint ad comitia: & qualis iterum concertatio plebis cum patricijs fuerit, priusquam Terentius Varro Consul crearetur.

Paulus.

Varro.

L. AEMILIUS II. & C. TERENTIUS.

CXLI

Alter Consul Varro, loco non humili solum, sed etiam sordido natus, patrem lanium habuit, ipse institor mercis: filioque hoc ipso in seruilis eius ministerio usus est. Sed iuuenis, ubi ex eo genere pecunia quaestus a patre relicta, animum ad spem liberalioris fortunae adiecisset, togaque & forum placere, pro sordidis hominibus proclamando, causisque aduersus rem & famam bonorum, primum in notitiam populi, deinde ad honorem peruenit: Quasturaque, & duabus Aedilitatibus, plebeia & curuli, postremo & Praetura perfunctus est. Tandem ad Consulatum peruenit, aura populari adiutus. Et cum temeritate sua, & exercitatione apud exercitum periclitatus esset, aufugissetque, barbaram deinceps capillumque submitit: & postea nunquam recumbens cibum capit, omnibus honoribus renuncians. Meminit huius Terentij Varronis Valerius Maximus quoque libro primo, de Neglecta religione: & libro tertio, De ijs qui humili loco nati, claris

t 4 euaferunt.

Olympiad.

euaserunt. Caterum sub his Consulibus, ut Polybius in tertio, Liuius in uigesimo secundo memorant, memorabilis illa clades apud Cannas, Apuliae uicum ignobilem, haud longe ab Aufido fluuio facta est, consulis Terentij temeritate: qua Pub. Aemilius occisus est, & quadraginta milia peditum, cum duobus milibus equitum, & septingentis: tria milia capta, & trecenti equites: ut Liuius scribit, qui uigesimum secundum librum in descriptione cladis Cannensis consumit, ex qua clade Varro consul aufugit: quam cladem omnes penè scriptores luculenter enarrant. Plutarchus in Fabio, & Hannibale: Florus libro secundo, titulo sexto. Sed in eo loco legitur, Ad herbalem Bomilcaris ferunt, &c. cum Liuius & Plutarchus in Hannibale, Maharbalem scribant. In Fabio autem Maximo Plutarchus: Barcham Carthaginensem, inquit, ferunt iratum aduersus Hannibalem, dixisse: Vincere scis Hannibal, uictoria uinescis. Hannibal's autem pater Barcha cognominabatur. Sed quod paulo ante legitur, documenta cladis cruentus aliquandiu Aufidus, pons de cadaueribus iussu ducis factus, in torrente uerò Vergilij, modij duo annulorum Carthaginem missi: alius legit, In terrorem Varronis, uel Seruiliij: uel in terrorem uergentis. Ego simpliciter Torrente legendum censeo, non terrore. Silius in fine octauij:

— Pons ecce cadentum

Corporibus struitur, tacitusq; cadauera fundit

Aufidus. — & in nono:

At parte in dextra, sinuat qua flexibus undam

Aufidus, & curuo circumerrat gurgite ripas.

Inueni in manuscripto codice, in torrente Vergello. Legendum autem censeo, In torrente uerò Gello. Cuius quidem torrentis meminit Valerius Maximus libro nono, titulo de Crudelitate, cuius uerba haec sunt: Eorum dux Hannibal, cuius maiore ex parte uirtus saeuitia constabat, in flumine Gello corporibus Romanis ponte facto, exercitum transduxit: ut aequè terrestrium scelestum Carthaginensium copiarum egressum terra, quam maritimarum Neptunus experiretur. Sic enim est legendus Valerius; nec referendum ad Gelam fluuium Siciliae, ut Valerij interpret aberrat. Sed ad hunc torrentem, cuius Florus meminit, & Appianus in Libyco, captiuos Hannibal partim fossis obruit, partim fluminibus immergit, per quorum corpora tantquam per pontes ductaret exercitum. Orosius libro quarto, capite decimo quinto, hanc etiam cladem describit: & Eutropius libro tertio, capite tertio. Sed ibi deprauate legitur P. Terentius Varro, qui C. dicebatur. Aequalis est error apud Orosium. De numero caesorum, & modij annulorum, autores diuersi. Stratagemata Hannibal's, quibus usus fuit, lege apud Plutarchum in Hannibale, Valerium Maximum libro septimo de Stratagematibus: Frontinum libro secundo, capite secundo, de loco ad pugnam eligendo, ubi haec uerba scribit: Apud Cannas cum comperisset Vulturnum amnem ultra reliquorum naturam fluminum, ingentes auras manè perflare, quae arenae & pulueris uertices agerent, &c. quae correspondent uerbis Eutropij. At Liuius Vulturnum uentum appellat, qui campis torridis siccitate nubes pulueris uehit, quem sic ab incolis eius regionis appellari scribit. A' Floro Euris uocatur, ab oriente flatus. Fluuius uerò iuxta Cannas Aufidus dicitur, non Vulturus. Vide igitur quam foede lapsus sit Frontinus. Sed hominem fortè decepit, quòd Vulturus etiam fluuius in finibus Campaniae, iuxta Casilinum delatus, in eiusdem nominis urbem erumpit: ut Strabo in quinto scribit. Et Plutarchus in Fabio: Hanc urbem, inquit, Alacronus fluuius, quem Vulturnum Romani uocant, per medium fluens diripit. Meminit huius Vulturni fluminis Liuius in uigesimo tertio sapius: Vulturni uerò uenti, & Aufidi fluminis, in uigesimo secundo, quia in Apulia est. Lucanus item libro secundo, in descriptione montis Apennini, & fluuiorum qui hinc nascuntur, inquit:

Senaq; & Adriacas qui uerberat Aufidus undas, Post paulo subiungit:
Dexteriora petens montis decliua Tybrim

Vnda

Vnda facit, Rutubamq; cauum: delabitur inde
 Vulturūq; celer, nocturnaq; editor auræ
 Sarnus—E quibus aperte patet, Aufidum esse Apuliæ fluuium, Vulturum Sam-
 niæ ac Campaniæ. Quod etiam Ptolemæus libro secundo Cosmographiæ, & tabula
 sexta Eutropæ explicat. Sed de Vulturno uento etiam Plutarchus in Hannibale, ubi
 etiam tradit, Capuam urbem primò Vulturum appellatam. Verùm cladem hanc
 Cannensem graphicè Silius Italicus decantat, octauo, nono & decimo libris. Nam
 quòd alij passim huius stragis meminerunt, & diuus Augustinus in tertio libro Ciui-
 tatis, nono & decimo capite; et Firmianus Lactantius in secundo, capite decimossepti-
 mo, nulla opus est admonitione. Studiosus lector undiq; hæc colliget. Sed neq; nu-
 merus annorum inter autores conuenit, cum quidam hanc cladem Cannensem anno
 quadragesimo post quingentesimum ur. con. factam scribant, ut Orosius & Eutropi-
 us: Polybius anno primo centesimæ quadragesimæ primæ Olympiadis, quòd essent
 anni quingenti triginta septem. Meminit horum præterea Cos. Plutarchus in Han-
 nibale. Paulus uerò Aemilius filiam reliquit Aemiliam, quæ Scipioni nupsit, & filiū
 Paulum, cuius uitam diligentissimè Plutarchus scripsit. Plutarchus L. Pauli Consulis
 sic meminit: Sed L. Pauli aduersa apud Cannas fortuna, prudentiam & fortitudinem
 eius ostendit, nam postquam collegam suum à consilio dimicandi remouere suaden-
 do non potuit, inuitus licet, pugnae quidem particeps fuit, fugæ uerò nequaquam
 particeps: sed autore periculi ac pugnae fugam arripiente, ipse manens aduersus ho-
 stes pugnando interijt. Cæterum quæ Hannibal post Cannensem cladem egit sub
 ijs Consulib. & quomodo Campaniam, in qua exercitus suus eneruatus est, occu-
 pavit, ac legationem Carthaginem misit: abundè Liuius in uigesimotertio explicat:
 ubi etiam inuenies, quæ sub id tempus in Hispania per Scipiones gesta sunt. Sed ante
 omnia studiose lector uideas in uigesimo libro Liuij de bello Punico, orationē Fabij
 ad L. Aemiliū Paulum: & tum facilius temeritatem Varronis cōsulis carpere pote-
 ris, & bonitatem laudare Aemilij: dehinc Gn. Lentuli ad Aemiliū Paulum, in
 miserabili clade Cannensi, & Fabij Maximi in re tam trepida consilium: captiuo-
 rumq; orationes ad Patres Conscriptos, cum Torquati scientia: è quibus disces pru-
 dentiam non uulgarem, si animum intenderis. Quo pacto uerò Hannibal post hanc
 cladem se gesserit in Italia, & quos sibi populos ascuerit, in Campaniaq; eius exerci-
 tus emollitus fuerit, legatos autem Carthaginem miserit, urbesq; quasdam expugna-
 uerit, Liuius in tertio latè explicat.

Gracchus,

Maximus.

T. SEMPRONIUS, & Q. FABIVS III.

In eo opusculo, quo nomina Consulū designantur incerti auctoris, hoc locò
 scribuntur, Gracchus & Albinus. Id ne quempiam moueat, aut Cassiodorum errasse
 suspiceretur, animaduertendum est, id quod Liuius scribit in uigesimo tertio, quòd
 in comitijs designati sunt Consules L. Posthumius III. cognomento Albinus, ab-
 sens, qui tum Galliam prouinciā obtinebat: & T. Sempronius Gracchus. Sed in
 Gallia Posthumius cum omni exercitu deletus est, caputq; ducis præcisum: quod
 Boij ouantes templo intulerunt, & caluam auro cælauerunt: in cuius tandem locum
 Fabium Maximum suffecerunt. Et ideo Liuius & Cassiodorus hos Consules hoc
 anno ponunt. Sub ijs Consulibus res in Hispania feliciter gestæ à Pub. & Gn. Scipi-
 onibus fratribus. In Italia Gracchi Consulis consilio Campani cæsi ad Cumas. Pœni
 quoq; profligati ac fusi in Lucania, belliq; Macedonici origo inchoata. Sardi præte-
 rea à Manlio cæsi, duces capti. Interea & Samnites se Hannibali coniunxerunt. Cæ-
 des Pœnorū ad Nolā quoq; facta est. Quæ omnia abundè Liuius in uigesimotertio,
 ac uigesimo quarto latissimè exequitur: ubi mors Hieronis traditur, & res Sicilienses.
 Sub ijs & Claudius Marcellus ex proprætore Procōsul designatus, Hannibalis exer-
 citū prelio sudit: primusq; post tantas Reip. ruinas sp̄ fecit, Hannibalē posse superari.
 Horum

Olympiad. Horum Cofs. meminit Orosius libro quarto, capite decimo quinto: Eutropius libro tertio, capite tertio: qui pulchrè ea quæ gesta sunt hoc anno, succinctè enarrat. Livi- autem in tertio explicat, quo pacto Philippi regis Macedonum legatus ad Hanni- balem cum quibusdam Carthaginensibus captus sit, & Sempronio Consuli alla- tus, qui in Campania Cumis res feliciter gessit. Et quo pacto in Sardinia res gestæ sint, quomodo item in Campania, vide lector eruditam Samnitium orationem, & Hannibalis responsum. Vide item Marcelli ad milites orationem ardentem, & fri- gidam Hannibalis: & quæ hoc gesta sunt consulatu, usq; ad quartum librum.

Verrucosus IIII.

Marcellus.

3

Q. FABIVS, MAX. & M. CLAVDIVS III.

Priusquam hi Consules designantur, prærogatiua iuniorum iam electi erant T. Octacilius Crassus, & M. Aemilius Regulus. Sed consilio Consulis prioris anni, ne- quicquam refragante T. Octacilio, Fabius & Marcellus eliguntur. Sub quibus in- audita penè prodigia euenerunt, quæ latissimè Livi- in uigesimo quarto describit li- bro. ubi Hannibalis ad Auernum sacrificia describuntur, qui Nolam occupare nite- batur. Sed à Marcello prohibitus, magnam suorum stragem uidit, quam Marcellus intulit. quod ijs uerbis significauit Florus in secundo, titulo sexto: Inde Claudio Mar- cello duce congregari ausus cominus uenit, & pepulit e Campania sua, & ab obsidio- ne Nolæ urbis exclusit. Dehinc Casilinum urbem cepit. Fabius Samnium depopu- latus, multa oppida uic cepit. Marcellus in Siciliam profectus. Narrat res Siculas illie copiosius Livi- , quomodo Syracusæ sint obsessæ, & quomodo Archimedes fru- stratus sit Romanorum conatus. Quod & Plutarchus in Fabio, & in Marcello uber- rimè prosequitur: quod etiam Eutropius annotauit. Sed illic scriptum est: Quarto anno belli Punici secundi illud factum: quod examine indiget. Sunt & pleraq; alia in eodem capite, cum quintus ille annus sit. nam & Orosius testatur, Syracusas captas à Marcello, anno ab ur. con. quingentesimo quadragesimotertio. Sed illud factum est Consulib. Q. Fului- & App. Claudio. Tribus enim annis obsidebatur urbs ea, prius quam caperetur, ut latissimè in uigesimo quinto Livi- tradit, & paulo inferius recen- semus breuiter. Sub ijs præterea Consulibus & contra Philippum regem susceptum est bellū, duce Maximo Valerio prætor. Qui Philippus ad Appoloniam est castris exutus. Res insuper in Hispania prosperè eo anno à Scipionibus gestæ sunt, nisi quod Pub. Cornelius tragula circa femur uulnerabatur. Sagunthum quoq; recu- peratum est. Vide diligenter Plutarchum tum in Fabio, tum in Marcello: & Livi- um in uigesimo quarto: ubi multa quæ sub ijs Consulibus acta sunt, copiose scribun- tur: quæ si hic repeterentur, fastidium gignerent.

Maximi filius.

Gracchus.

4

Q. FABIVS, & T. SEMPRONIVS II.

Horum Consulium meminit Livi- in uigesimo quarto, qui eos scribit designatos ambos absentes. Postquam uerò magistratum inierunt, Sempronius in Lucanos, in Apuliam Fabius est profectus. Filio obuiam pater profectus, iussus est ab equo de- scendere: quod patri placuit, quod cōsulem se sciret agere: ut Valerius, Plutarchus, & Livi- pulchrè describunt. Sub ijs Consulibus Syphax rex Numidiæ factus est ami- cus populū Romani: quod Scipiones ex rebus prosperè in Hispania gestis, animum quoq; adieciissent ad Africam. Tum quæ Hannibal ad Tarentum, & Sempronius in Lucanis fecerit, his Consulibus docet Livi- in uigesimo quinto, à principio: sub quibus & foedum incendium per duas noctes ac diem unum, urbem deformauit.

Quæ uerò hi Consules in Campania & Italia fecerint, ac Sicilia, la-
tissimè Livi- in quarto, qui diligenter est
uidendus.

Q. FVLVI

Q. FVLVIVS III. & AP. CLAVDIVS.

CXLII.

His Consulib. ut tradit Livi^{us} in uigesimo quinto, Hannibal per proditi^o nem Tarentum accepit: sola arx in potestate Romanorum permanlit, quam frustra & opugnare, & obsidione cingere tentauit, nihil proficiens. Cofs. ambo in Samnio Campanorum agros deuastabant, multosq; hostes caedebant. Sed & bis exercitus Romanorum foedam passus est cladem ab Hannibale. sed tandem Capua obsessa a duobus Cofs. & Claudio Nerone Praetore: in Sicilia quoq; a Marcello Syracusae captae sunt, quae in tertium usq; annum fuernat obsessae. De qua re in primis uide Plutarchum in Marcello copiosius differentem. In Hispania uero, cum ambo Scipiones fratres consilium de opprimendo hoste cogitassent, P. Scipio ab hostibus circumuentus occiditur. Gn. Scipio undetrigesimo die post fratris obitum, octauo anno postquam in Hispaniam uenerat, pariter occisus est. Vnde Florus libro secundo, titulo decimo septimo, sic de ijs breuiter inquit: Prima per Pyrenaeum iugum signa Romana P. & Gn. Scipiones intulerunt, praelsq; ingentibus Hannonem & Hasdrubalem fratrem Hannibalis caeciderunt. Raptaq; erat impetu Hispania, nisi fortissimi uiri in ipsa uictoria sua oppressi, Punica fraude cecidissent, terra maricq; uictores. Sed L. Martij equitis, Septimij filij, opera hostes iterum superati, caesi profligatiq; sunt. Et ut Livi^{us} scribit, nocte ac die bina castra hostium oppugnata, ad triginta septem milia sunt caesa. Meminit huius Martij & Valerius Maximus, & Livi^{us} in principio uigesimi sexti. Sunt his Consulib. Iudi Apollinares primum a Praetore urbis facti, ut Livi^{us} in uigesimo quinto indicat,

CN. FVLVIVS, & P. SVLPITIVS.

Sub ijs Consulib. ut Livi^{us} in uigesimo sexto tradit, Hannibal, etsi spe arcis Tarentinae teneretur occupandae, tamen quia Capua firma tenebatur obsidione, ut eam liberaret, cum exercitu & leui armatura uenit: atrocicq; pugna cum Romanis congressus, ex suo exercitu octo milia hominum perdidit, & ex Campanis tria. Suntq; Carthaginensibus adempta quindecim signa, duodeuiginti Campanis. Hannibal, ut obsidionem Campanam dissolueret, ad urbem contendit, Anienem transuectus: Cui Flaccus cum exercitu occurrens, extremam experiri uterque fortunam nitentur. Sed imber ingens grandine mixtus, utramq; aciem turbauit. Eademq; tempestas postero die eodem loco structas acies diremit, ut Hannibal fateretur, deos sibi immortales fore contrarios. Ob id scribit Florus libro secundo, titulo sexto: o populum dignum omni fauore & administratione, hominum ac deorum. Compulsus ad ultimos metus, ab incepto non destitit: & de sua urbe sollicitus, Capuam tamen non amisit: sed parte exercitus sub Appio Consule relicta, parte Flaccum in urbem sequuta, absens simul praesensq; pugnabat. Quid ergo miramur, mouenti castra a tertio lapide Hannibali iterum ipsos deos, id quod nec fateri pudebat, restitisse? Illud igitur non sub Claudio Appio & Fului^o Flacco gestum est, sed sequentibus Consulib. nam ut Livi^{us} scribit, prioris anni Consulib. prorogatum imperium fuit. Et ita intelligendus erit Florus. Interim Capuani, cum per biennium obsessi & fame macerati essent, tandem uicti sunt: & Fului^{us} Capuam ingressus, cum iam Vibius Virrius cum uiginti septem Senatoribus exitialem coenam, qua omnes mortui sunt, acceperant. Vide eius orationem pulchram apud Livi^{um}, in uigesimo sexto. Senatores quinq; & uiginti Cales in custodiam, duodeuiginti Theanum missi, de quibus post supplicium sumptum est: Campani uenditi, urbs recuperata, & praesidio firmata. Sub ijs praeterea Consulib. Publius Cornelius Scipio, Scipionis illius qui in Hispania ceciderat, filius, uiginti quatuor annorum, ante legitimam aetatem suffragio populi imperium Hispaniarum fortitus est. Et Marcellus ex Sicilia ueniens, priusquam urbem ouans iniret, in monte Albano triumphauit, Horum Consulum me-

Olympiad. minit Orosius libro quarto, capite decimosexto. Sed examine indiget, quod scribit hunc annum decimum fuisse, postquam Hannibal in Italiam uenerit: cum octauus ageretur, secundum Lium & Cassiodorum. Meminit & Scipionis missi in Hispaniam Orosius, libro eodem, capite decimosextimo: Eutropius libro tertio, capite quinto, qui & horum illic Consulum mentionem facit. Ac Plutarchus in Hannibale, & Florus libro secundo, titulo sexto, & titulo decimosextimo: Appianus in Libyco: Plutarchus in Scipione: Silius in tredecimo de clade duorum Scipionum, & decimoquinto: Val. Max. libro tertio, de Fiducia.

Marcellus,

Leuinus II.

3

M. CLAUDIUS IIII, & M. VALERIUS.

Ante hos Cofs. T. Octacilius, & T. Manlius Torquatus, prerogatiua iuniorum eligebantur. Sed postquam Manlius, ut in uigesimosexto Lium scribit, ualetudinem oculorum excusauit, Claudium tum domita Sicilia fulgentem, & Valerium Leuinum, qui aduersus regem Philippum terra maricq; strenue pugnauit, absentes Cofs. crearunt. Ut uero intelligas, quid sit prerogatiua iuniorum, repete ea qua Pedianus in secundam Verrinam scribit. Erant enim tribus, qua dicebantur prerogatiua, qua primae suffragium ferebant ante iure uocatis. Sed tribus iure uocatae secundae erant, quod in his sequente populo, ut saepe contigit, prerogatiuarum uoluntate iure omnia complerentur. Haec enim iure uocatae ueniebant iusu Consulis, aut tribunorum, in concionem, quod ad suffragia ferenda uocabantur: tamen prius sermo in populo habebatur de dignis ac indignis, & candidatus plerumq; magistratum assequebatur, in quem sermo populi inclinabat. Quicquid igitur suffragijs uniuersalis concionis confirmandum atq; ratificandum est, quamuis id rogati patres decreuerint, prerogatiua senatus dici potest. Talia autem suffragia ferebantur comitijs centuriatis in campo Martio, ubi maiores magistratus legebantur. Nam in curiatis comitijs per licetorem curiatim calabantur, id est, uocabantur, curiae triginta quinque: & tunc uiritim suffragia dabantur. De prerogatiua igitur iuniorum Florus libro secundo, titulo sexto, de bello Punico secundo, sic inquit: Quid autem in eligendis magistratibus, qua centuriarum sapientia, cum iuniores a senioribus consilium de creandis consulibus petere? Quem locum mendosum dissimulanter transeunt, qui Florum interpretantur. Caeterum sub ijs Cofs. Aetoli cum Romanis foedus faciunt: incendiumq; graue Romanae per diem & noctem continuatum, Campanorum quorundam malicia factum, multa urbis loca deformauit: de quibus supremum acceptum est supplicium. Sub id tempus Campani urbem ingressi, Flaccum frustra criminantur. Et Siculi pariter gratias Marcellum criminantur. Dum inde Marcello Italia, Leuino Sicilia esset decreta, forentq; aera exhausta: tum patres annulos, bullas aliaq; ornamenta in publicum contulerunt. Et Marcellus in Campaniam profectus, Dasi Salapini opera astutissima Salapiam recuperat. Romana classis ad Sacriportum infeliciter pugnauit. Leuinus in Sicilia Puenos expugnat, ac insulam pacatam reddit. Scipio in Hispania nouam Carthaginem oppugnat, multasq; res praeceras edidit, & continentiae maxima insignia. De quibus Plutarchus, Lium, Valerius Maximus: Gellius libro sexto, octauo capite: Plinius iunior titulo quadragessimono: Silius libro decimoquinto, passim caeteri. Marcellus Hannibalis exercitum fudit. Sed G. Syluius stragem insignem passus est. Hic est Marcellus, uir bello clarissimus, teste Plutarcho: qui primus magnitudine quadam animi, Hannibalem docuit posse uinci. Eodem item tempore legati Syphacis, amicitiam a senatu Romano petierunt. Cui & caeteris regibus Ptolemaeo ac Cleopatrae munera sunt missa: ut Lium in uigesimosextimo docet. Meminit horum Cofs. & Orosius libro quarto, capite decimosexto, scribens aurum argentumq; in publicum a Populo Romano collatum passim. Et Florus elegantissimè libro secundo, titulo sexto, huiusce historiae meminit, De hoc quarto Marcellii consulatu, uide etiam Plutarchum.

Q. FABIVS

Q. FABIVS V. ET Q. FVLVIVS IIIL.

4

Hi Cofs. ut Liuius in uigesimo septimo docet, sortiti prouincias, Fabius Tarentū, Fuluius in Lucanos ac Brutios profectus est. Marcello prioris anni Cōsuli prorogatum imperium, legionesq; decretæ. Cum uerò multæ coloniæ & urbes Latini nominis defectionem cogitarent, Cofs. aurum uicesimarium, quod in sanctiore ærario ad ultimos casus seruabatur, promi placuit. Est autem uicesimarium aurum, collectum ex uicesimis. Dicimus enim uigesimam, tricessimam, quadragessimā, cum tributis, siue pœnæ nomine de quoq; illo numero unū aufertur: ut ex Tacito, Tranquillo, M. T. ad Atticum colligimus. A. Offilius equestris ordinis, & Cæsaris familiarissimus, qui libros de Iure ciuili plurimos, omnem partem operis fundantes, reliquit, de legibus uicesimæ primus cōscripsit, autore Pomponio de Origine iuris. Sed antequam Cofs. proficisceretur, prodigia procurata. Tum uerò Marcellus cum Hannibale congressus, primò infœliciter, dehinc secunda pugna pugnauit, Hannibalemq; in fugam uertit: quem, ne Marcellus sequeretur, multitudo sauciorum prohibuit. Fabius uerò Consul Tarentum mirabili arte recuperauit: adeò, ut Hannibal diceret: Eadem qua ceperamus arte, Tarentum amisimus. Scipio in Hispania res prosperè gessit, ut Romæ eius iam fama indies cresceret, Marcellus uerò accusatus, se nobilissimè perpergavit, ut latissimè Liuius docet, & Plutarchus in Marcello & in Fabio. Sed tam Orofius, quàm Eutropius, etiam quæ tū gesta sunt, paucis delibant. Val. Max. scribit, Aretij repertam tabulā, in qua Q. Fabius Maximus bis Dictator, quin quies Cōsul fuisse annotabatur. quod & Plutarchus in Fabio obseruauit. Hoc tēpore, ut Florus in secūdo scribit, titulo sexto, Fabius Cunctator & Scutum imperij uocatus est, Marcellus uerò Ensis. Meminit horū Cofs. Plutarchus in Hānibale. Scribit Plinius in septimo, capite quinquagesimo tertio, Q. Fabium Maximum in cōsulatu suo, pridie Cal. Ianuarij obiisse. In cuius locum M. Orellius paucissimarū horarum consulatū perijt.

Marcellus,

Crispinus.

M. CLAVDIVS V. ET T. QVINTIVS.

CXLIII

His Cofs. ut Liuius in uigesimo septimo scribit, cum de Ethruriæ defectione ciuitas sollicita esset, Marcellus Consul eò missus, metu liberauit. Fuit autem is annus belli Punici undecimus, et Marcelli cōsulatus quintus: ut numeretur consulatus, quem uitio creatus non gessit. Incidit in eum annum pestilentia grauis, & prodigia multa, quæ exitiali euentu in capita Consulium uersa sunt. Nam circa Venusiam Marcellus dum improuidè cum Hannibale congregitur, transfixus lancea prolabitur. Crispinus collega, & Marcelli filius, sauciū fugiunt, Hannibal potitus corpore Consulis, & annulo, ciuitates quasdam obruere conatus, sed Crispini prouidentia frustratur: qui tamen paulopost ex uulnere mortuus est, alijs Tarenti, alijs in Campania scribentibus, ut Liuius tradit. Id quod nullo antè bello acciderat, ut duo Cofs. sine memorando prælio interfecti, uelut orbam Rempub. relinquerēt. Meminit horum Cofs. Orofius libro quarto, capite decimo septimo, Eutropius libro tertio, capite quinto, obiter Marcelli meminit: Plutarchus in Marcello copiosissimè, ubi pulchra de eius morte, si uis, leges. Estq; ibi huius epitaphium. Vbi illud quoq; obseruandū, quòd dum Plutarchus tradit, pulueres eius cadaueris à prædonibus interceptos, citat Cornelium Nepotem, qui nunc uulgò dicitur Plinius iunior, de Viris illustribus. Quod est euidentis argumentū, sicut nonnulla alia, falsò librū illum Plinio abscribi. Sed idem Plutarchus in Hannibale, ac Liuius in uigesimo septimo, qui gesta cōtra Philippum regem commemorat, & bellum Aetolicum describit, atq; Achaicum, meminerunt.

Nero,

Salinator.

C. CLAVDIVS, ET M. LIVIVS II.

3

Hic M. Liuius Salinator erat multis annis antè ex cōsulatu, populi iudicio; damna

u tus.

tus. Quam ignominia adeo egrè tulerat, ut & rus migraret, & per multos annos Vere
 be careret. Octauo post damnationem anno, M. Claudius Marcellus, M. Valerius
 Leuinus Cofs. reducerunt in Urbem, ueste obsoleta, capilloq; & barba proluxa, præ-
 ferentem uultu habituq; insignem memoriã ignominia acceptæ. Hic Consul cum
 Liuius factus, apud Metaurum fluuium, Hasdrubalem, Hannibalis fratrem, ex Hispa-
 nijs in Italiam per Alpes uenientem, cum omni exercitu deleuit, clademq; Cannen-
 sem æquauit. Nam quinquaginta sex millia hostium cesa sunt, capta quinque millia &
 quadringenti, cum præda auri & argenti magna. Ciuum Romanorum, qui capti es-
 rant apud hostes, quatuor millia recepta. Caput Hasdrubalis ante castra Hanniba-
 lis profectum. duo Afri soluti, qui acta narrarent. Territus hac clade Hannibal, in ex-
 tremum angulum Italiae, Brutios adiit, dicens se fortunam Carthaginis agnoscere, ut
 Liuius in uigesimo septimo scribit: & Plutarchus in Hannibale, ubi hi quoq; Cofs.
 nominantur: & Florus libro secundo, titulo sexto: Valerius in tertio, de Fiducia sui, &
 lib. 7. de Stratagematibus, scribunt. Silius quoq; Italicus lib. 15. eleganter cecinit:

Tum Nero procera sublimia cuspide portans
 Ora ducis caeli, Cannas pensauimus, inquit,
 Hannibal, & Trebiam, & Thrasimene littora tecum
 Fraterno capite, i. duplica perfida bella,
 Et geminas arcesse acies, Hæc premia restant,
 Qui tua transmissis optarint Alpibus arma.

Celeritatem uero qua Tiberius Nero Consul aduenientem ex Hispania Hasdru-
 balem oppressit, sic laudat Silius:

—Et penna & fulmine & undis
 Hybernis, & Achaemenio uelocior euolat arcu.

De hoc etiam scribit Suetonius in Tiberio, rubrica secunda: Tiberius Nero adue-
 nientem ex Hispania cum ingentibus copijs Asdrubalem, priusquam Hannibali fra-
 tri, cõiungeretur, oppressit. Sed idem eodem libro, rubrica tertia, de M. Liuius Salina-
 tore, altero Consule, sic scribit: Salinator uniuersas tribus in censura notauit leuitatis
 nomine, quod cum se post priorem consulatũ multa irrogata cõdemnassent, Consu-
 lem iterum Censoremq; fecissent, Paulus item Orosius lib. 4. cap. 17. horum Cofs.
 meminuit, & huius cladis: ac Eutropius lib. 3. cap. 5. Sed ibi alter Cofs. Appius Claudi-
 us Nero appellatur, cum Liuius C. Claudius dicatur: ut appareat eundem esse, diuer-
 sis tamen prænominibus. Quæ uero sunt in Hispania à Scipione gesta, clarissimè Li-
 uius à principio uigesimo octauo copiose edocet, & quæ in Grecia cū Philippo rege,

Philo,

Metellus.

3

L. VETVRIVS, ET Q. CECILIUS.

His Cofs. ut Liuius in uigesimo octauo tradit, omnis uis contra Hannibalem de-
 creta. Cumq; ad exercitum uenissent Cofs. Lucani in ditionem po. Ro. sine certami-
 ne redierunt. Sed cum Hannibale nihil eo anno gestum est, quia Brutiorum urbes
 sese Romanis dederunt. Quæ uero Scipio in Hispania sub ijs Cofs. gessit, abundè
 nimium Liuius explicat: quo pacto scilicet Syphacis, regis Masfylorũ, amicitiam
 Scipio assequutus est, eodẽ die quo Hasdrubal idem ab Syphace petisset, eadẽ men-
 sa, eodemq; tecto simul accepti: & quo pacto post morbũ Scipionis Masinissa cum
 eo conuenerit, in amicitiam po. Ro. susceptus, & seditionem militũ castigarit. De
 hinc re felicissimè gesta, uenit Romam, multaq; pondera argenti in ararium detulit.
 Quæ omnia item eleganter scribit Plutarchus in Scipione: Orosius quoq; in quarto
 lib. cap. 17. huius rei breuiter meminuit, sic scribẽs: Post hæc anno cõtinuo, inter Han-
 nibalem & Romanos, quies à tumultu bellorũ intercessisse uisa est: quia inquietudo
 morborũ in castris erat, & grauissima pestilentia utriq; exercitus angebantur. Eutro-
 pius uero lib. 3. cap. 5. horum Cofs. mentionem facit. Sed ibi perperam pro L. Veturio,
 L. Valerius scriptus est, Latissimè res Hispanicæ Liuius prosequitur.

P. C. OR.

547

Scipio, post Africanus,

Crassus, Diues.

S. CORNELIVS, ET P. LICINIVS.

4

Hi Cofs. ut in uigesimo octauo Liuius commemorat, 14. anno Punici belli facti, provincias extra sortem adierunt. Crassus Brutios: Siciliam 45. die quam classis fuerit extrui coepta. In Brutijs cum Hannibale nihil gestum est: quia pestilentia utriusque exercitum molestaui, fames etiam Pœnos. Scipio uero, ut Liuius in 29. refert, Lælium in Africam ad Masinissam præmisit, ut singula perquireret. Interim in Hispania noui motus exorti: sed bellum postea illic finitum. Sed ante omnia uide duas grauissimas orationes, Q. Fabij Max. & P. Scipionis. An conueniat Africam prouinciã Scipioni dari, lege cum sale. Tum hoc anno in Italia Locri à Romanis recipiuntur. Legati præterea in Asiam missi, ad Idæam matrem inde Romam deportandã. Qui ab Attalo rege comiter sunt accepti, ut Liuius in uigesimo nono scribit, Orosius libro quarto, & Eutropius in tertio horum Cofs. meminerunt.

Cethegus,

Tuditanus.

M. CORNELIVS, ET P. SEMPRONIUS.

CXLIII

His Cofs. teste Liuius in uigesimo nono, Mater deum ex Pelsinunte Romam allata est: quam P. Scipio Nasica, omnium optimus à Senatu iudicatus, excepit, & Claudia Quintia matrona. Ludicij instituti sunt, qui Megalesia dicuntur. Cæterum Cofs. partiti prouincias, Cornelio Ethruria, Sempronio Brutij euenerunt. Interim Locrenses Romam uenerunt, lamentantes de crudelitate Q. Pleminij Legati, qui captus in carcere obiit. Vide adolescens elegantissimã Locrensiu orationem apud Liuium. Scipio uero ex Sicilia in Africam traiecit: licet legati Syphacis, qui à fœdere Romanorum defecit, ob Sophonisbe coniugis amorem, eum impedire à cocepto bello conarentur. Cũ Scipio Africã attigisset, euastatis agris, & occiso Hãnone iuniore, Masinissã letissimè excepit. Cũ quo & Hãnone, Amilcaris filium, & mille equites occidit: ut præter Liuiũ Plutarchus etiã docet in Scipione. In Brutijs Sempronius aduersus Hannibalẽ primò infelicitè, tũ prosperè pugnauit, cæsis quatuor millibus Pœnorum, captis trecentis uiuis. Unde & Hannibal Crotonẽ exercitũ reduxit. Orosius lib. 4. cap. 17. scribit, Sempronium Consulẽ cum Hannibale congressum, et uictum. Romam fugissẽ: in quo cum Liuius, nec cum cæteris conuenit. Quare examinandus. Vide etiã Appianum in Libyco.

Cepio,

Geminus.

GN. SERUILIVS, ET GN. SERUILIVS.

2

Sextusdecimus Punici belli annus hos Cofs. habuit: qui prouincias sortiti, Cepio Brutios, Seruilius Geminus Ethruriã assequutus. Is tamẽ nulla memorabili re in prouincia gesta, patre Gn. Seruilio, & C. Lucratio patruo, ex seruitute post 16. annũ receptis, qui à Boijs capti fuerant, Romam rediit. Alter Consul in Brutijs multas ad se deficientes ciuitates recepit, Hannibalemque in agro Crotoniensi cecidit. Quo tempore legati Carthaginensium Hannibalẽ ex Italia reuocant: quam fremens gemensque reliquisse fertur: multisque Italis occisis, qui in Africã ire abnuerunt. Vocatus erat & frater Hãnibalís Mago, cum quo paulo ante cõgressi Quintilius Varus Prætor, & M. Cornelius Proconsul, insignẽ stragem edidit. Mago saucijs, uix dũ superata Sardinia ex uulnere mortuus, amissa classe & nauibus plurimis. In Africa uero interea Scipio tantum uigilantissimus imperator, Syphacem regẽ tentauit, ut in fœdere antiquo permaneret cum Romanis. Quod cũ abnegasset, mox incendio flammisque eius castra sunt expugnata. Dehinc ipse captus, Hasdrubal fugatus, Circha regia urbs capta à Masinissa. Tuneta occupauit Scipio. A Lælio Syphax cum captiuis multis Romam ductus. Carthaginenses in summa desperatione, legatos pro pace impetranda Romam mittunt: sed non exauditi, re infecta sine responso dimissi sunt, ut Liuius copiosissimè in libro tricesimo explicat. Historiã abundè narrant Appianus in Libyco, Plutarchus in Scipione. Delibant Orosius in quarto, Eutropius in tertio.

M. AVRELIUS, ET T. CLAUDIUS.

Annus hic insignis fuit incendio ingenti, aquarum multitudine, annonæ utilitate, morte Q. Fabij Maximi, qui duos & quadraginta annos Augur fuit: uir exactæ ætatis, & tanto dignus cognomine, qui cunctando rem restituit, & ante finitum bellum morbo correptus, obiit. Cuius uitam diligentissimè perscripsit Plutarchus. Cum uerò Romani intellexissent Hannibalis in Africam aduentum, uarijs affecti sunt curis, quum grauiorem in sua terra futurum Hannibalem, quàm in aliena fuisset, suspicarentur, ut olim Fabius prædixerat. Erat tum Annibal Adrymetti. Sed cum ad Zama contenderet, præmissos Scipio speculatores iussit captos per castra circumduci, ut omnia uiderent. Inde liberos retro ad Hannibalem dimisit. Quibus rebus non letior factus Hannibal, in colloquium cum Scipione uenit. Sed cum Hannibal pacem peteret, Scipio abnueret, infecta re digrediuntur. Vide, lector, apud Liuium utriusque ingeniosissimas orationes. Dehinc cū armis rem transigendam concludissent, ubi manus conseruerunt, uictores Romani uiginti millia Pœnorum prostrauerunt. par numerus captus est cum signis militaribus, Hannibal fuga elapsus, Adrymettum profugit. Inde uocatus, Carthaginem uenit, sexto ac tricesimo anno postquam puer inde profectus fuerat: pacemque petendam omnino suasil. Cui cū Gisco aduersaretur, commota turba ad Antiochum regem profugit. Tum Vermina, Syphacis regis filius, pariri clade à Romanis est profligatus. Ob id Carthaginenses à Scipione pacis conditiones petere sunt annexi. Quas cum legati Carthaginensium & Romanorum Romam detulissent, maximam in læticiam tota Vrbs effusa, in triduum supplicationes decreuit. Vide historiam copiose apud Liuium libro trigesimo, Plutarchum in Scipione, Appianum in Libyco. Orosius libro quarto, capite decimo octauo: & Eutropius libro tertio, capite quinto, pariter hanc designant.

CN. CORNELIUS, ET P. AELIUS.

His Cofs. ut Liuius in fine trigesimali libri scribit, auditi Romæ legati Macedonibus, qui auxilia Carthaginensibus, & socijs po. Ro. iniurias intulerant. Quibus cum acrimonia tali responsum est, ut bellum sit subsequutum. Auditi & Carthaginensium legati: quibus responsum est, ut Scipio pacem faceret, ut e re sibi uideretur. Missi quoque foeciales, qui foedus percuterent. Naues Carthaginensium quinquaginta incensæ. Scipio triumphans in Urbem redijt: & primus nomine uictæ à se gentis est nobilitatus, Africanusque appellatus: ut Plutarchus in Scipione, Appianus in Libyco, abundè describunt. Meminit horum Cofs. Orosius libro quarto, capite decimo octauo. Historiam signat Eutropius libro tertio, capite quinto. Sed ibi scribitur, decimonono anno perfectum bellum, cum decimo octauo sit finitum his Cofs. Quod incipiebat P. Cornelio Scipione, huius patre, & T. Sempronio Cofs. à quibus hucusque numerantur anni decem & septem. Cum Cornelius Consul in Africam cupiditate honoris, ut in se laudem transferret, plurimū festinaret, Scipio finem bello imposuit. Ideo Liuius 17. anno bellum finitum scribit. Quod etiam ideò facit, ut numerus quadraginta annorum compleatur, quo pax prima cum Carthaginensibus facta est, Q. Lucratius, & A. Manilius Cofs. (non Marco, ut corrupti habent codices) quum primū bellum Punicum finitum est. Post tres hinc & uiginti annos bellum Punicum secundum est inceptū. Vnde & Orosius lib. 4. cap. 19. Punicum secundum gestum esse annis decem & septem scribit. Et ob id in præfatione trigesimali primi libri, corruptè legitur, tres & quadraginta annos: tot enim sunt à primo Punico, ad bellum secundum finitum Punicum: cum legendum sit, tres & sexaginta, non quadraginta. Sed numerorum notæ hanc corruptelam fecerunt, quum in aliquibus exemplaribus legatur XL. & in alijs LX. tres anni: quod facit literarum transpositio. Ob id etiam ne satis Floro

Ab urbe
con. fidendum, qui libro secundo, titulo sexto, de bello Punico secundo scripsit: Post primum bellum Punicum uix quadriennij requies: cum tres et uiginti intercesserint anni, ut etiam superius annotauimus, Appianus in Libyco scribit, hoc bellum finitum Olympiade quarta & quadragesima, supra centesimam. Cæterum ut ad historiam redeam, cum ambo Cofs. in Gallia essent, ad Ptolemaum, Aegypti regem, legati missi, qui gratias agerent, quod in fide mansisset, nec hostibus auxilia tulisset. Verum in Gallia plerique Romanorum cæsi sunt à Boijs, ut narrat Lilius in initio 31. libri: ubi de Philippo quædam traduntur. Meminit & horum Cofs. Plinius lib. 18. cap. 18. ijs uerbis: Et in frugibus ostentum semel, quod equidem inuenerim, accidit, P. Aelio, Gn. Cornelio Cofs. quo anno superatus Hannibal. In arboribus tunc nata produntur frumenta.

Galba;

Cotta.

CXLV

553

P. SULPITIUS, II. ET GN. AVRELIUS.

His Cofs. ut Lilius scribit lib. 31. licet deprauatus sit, qui annus fuit ab urbe condita quingentesimus & quadragesimus, bellum cum rege Philippo initum est, paucis mensibus post pacem Carthaginensibus datam. Cofs. prouincias fortiti, Sulpitius Macedoniam, Aurelius Italiam adeptus est. Sed priusquam Aurelius Urbem exiret, Galli Insubres, Cenomani & Boij, duce Hamilcare Pœno ibi relicto, irruptiones in agros proximos fecerunt, & oppida flammis ac incendio diripuerunt: quos L. Furius Prætor compescuit, multis millibus cæsis ac captis. Et deinceps de his, inuito Consule, triumphauit. Id quod Eutropius lib. 4. cap. 1. etiam retulit: & Orosius lib. 4. cap. 19. Cuius uerba ideo subscribam, ut hinc ueritas de numero annorum extrahatur. Sic autem scribit: Anno ab Urbe condita, quingentesimo quadragesimo sexto, bellum Punicum finitum est: quod gestum est annis 17. Cui Macedonicum continuo successit. Quod Q. Flaminius sortitus est, & cætera. Hic dicit hunc annum 46. supra quingentesimum, Lilius quingentesimum quadragesimum. Sed neutrum procedit, etiamsi, ut Orosius tradit, urbs Roma, sexta, non septima, ut ferè omnes tradunt, Olympiade sit condita: quia tunc prouenient quingenti quinquaginta sex anni. Si autem Appiano credendum est, qui bellum Punicum finitum tradit Olympiade centesima quadragesima quarta, erit hic annus quingentesimus quinquagesimus tertius. Cui supputationi proxime accedit Eutropius lib. 4. cap. 1. in hæc uerba scribens: Transacto Punico bello, sequutum est Macedonicum, contra Philippum regem, quinquagesimo & 51. anno ab Urbe condita: & reliqua quæ sequuntur, ut necesse sit in alterutro aut esse errorem, aut malam supputationem. Quo pacto uerò Sulpitius Macedoniam sit ingressus, & quæ causæ fuerint Macedonici belli, Philippi successus, Abydenorum desperatio, & miserabilis casus, & quomodo Philippus Athenienses oppugnare conatus sit, Aetolorumque consilium, & quæ Sulpitius & sui in Macedonia gesserint. Lilius toto lib. 31. exequitur. Sed uide etiam Iulianum lib. 29. Quod si extaret Appiani Macedonicus, cuius in præfatione meminit: aut liber de Græcis, quem in Syrio citat: abundè hæc tractarentur, qui cum non extant, è Lilio sunt ea mutuanda. Meminit illius belli in uniuersum Florus libro secundo, titulo septimo: & Orosius ac Eutropius in libris ac capitibus citatis.

Lentulus,

al. * Tribulus.

L. CORNELIUS, ET A. IULIUS APPULVUS.

2

* P. Villius Tap
pulum uerit
Lilius lib. 1.
dec. 4.

554 Sic eos Cofs. appellat Lilius in trigesimo primo, in fine. In principio trigesimo secundi, nisi, quod uereor, sit mendosus codex, P. Lentulus & P. Iulius sæpe scribitur. Et in Plutarcho in uita T. Flaminij P. Villius legitur corruptè, pro Iulio: Publiusque crebro nominatur. Et Lilius lib. 31. inter Decemuiros pro agris diuidendis P. Iulium nominat. Sortiti prouincias, Italia Lentulo cæsit, Iulio Macedonia. Is cum in Macedoniam uenisset, atrocem militum seditionem compescuit, qui missionem affectabant. Nec tamen quicquam memorabile gessit, cum iam Philippus aliquot oppida subegisset. Alter uerò Consul, cum C. Bebius Pamphilus apud Gallos Insubres, sex millia & sex-

u 3 centos

centos milites amisisset, Vrbe excitus in prouinciam uenit. Vt omnia plena tumultus repperit, multis probris increpatum Prætozem prouincia decedere iussit. & ipse post comitorum causa Romam uenit. His præterea Cofs. multa prodigia acciderunt, ut Liuius in 32. scribit, Inter quæ à Sulpitio Proconsule ex Macedonia literas allatas tradit. Quibus inter cætera scriptum erat, lauream in puppim nauis longè enatã. Quod & Florus lib. 2. tit. 7. annotauit, dicens: Et manifestam uictoriã nata in Prætoria puppi laurus pollicebatur. Vbi quidam Florum castigans, qui scripsit, Primò igitur Leuino Cõsule populus Romanus Ionium mare ingressus, & reliqua: censet scribendum, Leuino Prætore, q̄ Prætoria puppis laurum habuit: cum in Consulis Sulpitij nauis, quæ & Prætoria dicitur (ut in castris, Prætorium tabernaculum) laurus nata sit: & ipsi illis Cofs. Valerius Leuinus sit mortuus. Cui filij P. & M. ludos funebres et gladiatorum munus per quadriduam in foro mortis causa instituerunt. Qui priore anno P. Sulpitio, Gn. Aurelio Cofs. Propretor in Macedonia fuit: Leuinus autem prius bis Cõs. fuerit, ut supra patuit: alterumq̄ cõsulatum adeptus cum M. Marcello, quæ egregie aduersus Philippum regem gessit terra marique, ut Liuius in 26. fatetur, qui & eo libro gesta contra Philippum memorat. Et Iustinus lib. 29. eum Prætorem cum Attalo rege societate fecisse, ac Græciam euastasse, pluribus scribit. Hoc anno Carthaginenses argentum in stipendium impositum, primum Romam aduexerunt,

Petus,

Flaminius.

3

SEX. AELIUS, ET T. QUINTIVS.

Hi Cofs. ut Liuius in 32. scribit, sortiti prouincias, Aelius Italiam, Flaminius Macedonia sortitus est. In quam cum mature uenisset, in colloquium cum Philippo rege descendit: propositisque postulatibus, indignatione adeo Regem incendit, ut egre missilibus mittendis temperaret. Cumq̄ re sic infecta discessissent, Flaminius Consul ductu cuiusdam pastoris Philippum ex ualle eiecit, regiaq̄ castra diripuit, & ipsum in fugam compulsit. Quas hinc urbes cepit, & quæ apud Achæos sunt acta, ubertim Liuius 32. explicat: ubi & gesta Gallia ponuntur, & quemadmodum seruilis tumultus ac seruorum coniuratio detecta est. Quomodo uero Flaminius nondum triginta annorum sit cõsulatum adeptus, in eius uita Plutarchus copiose disseruit: ubi & huius Cõsulatus mentionem facit, & eorum quæ gesta sunt: & Plinius iunior tit. 51. Est autem ille Quintius Flaminius, filius illius C. Flamini, qui cecidit bello Punico ad Thrasimenum lacum, Sexti Aelii meminisse Iureconsultus de Origine iuris, Digestorum primo, si hic est.

Cethegus,

Ruffus.

4

GN. CORNELIUS, ET Q. MINVTIVS.

Hi Cofs. ut in trigesimo secundo Liuius testatur, dum sortiri uellent prouincias, Tribuni impedierunt, ne Tito Flamini successor mitteretur. Prorogatum est igitur imperium, & ambobus Cofs. Italia prouincia decreta est. Supplementum Flamini in Macedonia missum: & L. Quintius Flaminius, Titi frater, classi præesse iussus. Quo pacto autem iterum Philippus & T. Flaminius congressi colloquium habuerint, & socij Romanorum de pace tractauerint, missiq̄ legati Romam responsum receperint, Liuius abunde in 32. docet: & Plutarchus in Flamini, qui Philippi exercitum ad Cynocephalas in Thessalia debellatum scribit, incuriaq̄ Aetolorum effugisse, cui postea pacem dedit, & Græciae libertatem restituit, ut pro uerbo soluisse Græciae compedes iactaret. ob id Delphis in parua sua iussit inscribi: -Spartani regis, Tyndareusq̄ genus, Hoc Titus Aeneades summo uos munere donat,

Quo duce libertas oppida Græca tenet.

Quæ omnia & Liuius prosequutus est lib. 33. qui nuper Moguntia est repertus. Vtinam & reliqui nobis appareant. Est & ab ipso Cofs. res prosperè in Gallia gesta, ut abunde Liuius 32. fatetur. Plinius lib. 19. cap. 8. Cornelij Cethegi meminisse, & inquit: Inuenio mustum rutatum populo datum à Cornelio Cethego, in consulatu collega Q. Flamini,

Ab urbe
con. minij, comitijs peractis. Vide in 33. Liuiū, quo pacto bellum Syriacū sit inceptū, quē
Antiochus cum Rhodijs egerit, quo pacto Attalus rex 72. ætatis suæ anno mortuus
sit, nouumq; bellum in Hispania coortū sit. Quæ omnia ubertim Liuius tradit.

Purpurio,

Marcellus.

557

L. FVRIVS, ET M. CLAVDIVS.

CXLVI.

Hos Cofs. Liuius in trigesimalotertio ponit. fuit autē L. Furius Purpurio olim Prætor, ut Liuius in 31. scribit. M. autem Claudius Marcellus, filius erat Marcelli quinquies Consul, qui postea cum T. Flaminiō censuram gessit. Hi Cofs. Boios & Insubres Gallos subegerunt. Marcellus triumphauit. Quod latē Liuius in trigesimalotertio docet. Et Hannibal, ut in fine trigesimalotertij latissimē scribit Liuius, frustra in Africa bellum molitus, ob metum Romanorū, qui legatos ad Carthaginensium Senatū de eo miserant, profugus ad Antiochū, regem Syriæ se contulit, bellum contra Romanos parantem. De quo multa apud Plutarchum in Flaminiō & in Hannibale. Orosius lib. 4. cap. 19. scribit, Marcellū Consulē in Ethruria à Boijs oppressum, magnam partē exercitus perdidisse, huicq; alterū Consulē Furiū auxilio accessisse, atq; uniuersam Boiorū gentē igni ferroq; uastatam. Eadem Eutropius in 4. cap. 1. Sub ijs Cofs. teste Liuiō in trigesimalotertio literæ à Quintiō allatæ sunt, Philippū in Theffalia sum fugatumq; esse: Macedonūq; legatū pacem accipientes auditi, & ad Quintium redire iussi: bellumq; in Hispania quinto post anno q̄ simul cum Punico bello finitū. Cōditiones autē pacis Philippo datæ. Et quæ tū egerint Bœotij et Aetoli, uidenda sunt apud Liuiū: & quid legatū cū Antiocho rege egerint, qui urbes Ptolemæi sibi usurpare annexus, à Romanis est prohibitus. His Cofs. primū Triūuirī Epulōes sunt creati.

Flaccus,

Cato.

558

L. VALERIVS, ET M. PORCIVS.

2

His Cofs. ut Liuius testatur in trigesimoquarto, lex Oppia (quam M. Oppius & T. Romulus uiginti annis tulerant, qua mulieribus aurū & uersicolores uestes erant interdicta) cœpta est abrogari: pro qua multa Cato Consul, multa L. Valerius Tribunus plebis dixerunt. Tandem abrogata est. Sed illa ipsa materia tribus cultissimis declarationibus iterum à Leonardo Aretino, ut creditur, tractata est. Quas nuper mihi Augustinus Olomucensis, literarum asyllum, tradidit edendas, tanquam studiosis omnibus amplexandas ac exosculandas. Cato multa præclara gessit in Hispania, quæ ei decreta erat: ut præter Liuium in trigesimalotertio, Plutarchus etiā ubertim perscripsit: & Florus libro secundo, titulo decimo septimo, uno uerbo complexus est: Cato, inquit, ille Censorius Celtiberos, id est, robur Hispaniæ aliquot prælijs fregit. Valerius Flaccus prosperè in Gallia confluxit cum Boijs: ad quos ipse profectus est. T. uerò Flaminius in Græcia bellum aduersus Lacedæmonios, & tyrannum eorum Nabisem prosperè gessit: data ijs pace qualem ipse uoluit, liberatisq; Argis qui sub ditio ne tyrani erant, finiunt bellum. Lege pacis conditiones in Liuiō, quas tamen Nabis repudiauerat, & tandem iterum recepit. Lege præterea Plutarchum in Philopœmone & in Flaminiō. Sed ibi semper Onabis scribitur, pro Nabis, si est syncerus codex: si fortè articulus ò fefellit interpretem. Orosius libro quarto, capite decimonono scribit his Cofs. Antiochum regem Syriæ bellum contra po. Ro. instruentem, in Europam transiisse ex Asia. Meminit & Oppiæ legis.

Scipio,

Longus.

559

P. CORNELIVS, II. ET T. SEMPRONIVS.

3

His Cofs. teste Liuiō in 34. Italia ambobus Cofs. est decreta: licet Scipio Macedoniam affectaret, quod diceret graue bellum ab Antiocho imminere, quum sua iam sponte in Europam esset transgressus, & Hannibal simulare non cessaret. Tum Scipio à Censoribus princeps Senatorum est electus. Quintusq; Pleminius propter multa Locris admissa scelera, cum ordinasset qui urbem incenderent, in inferiorem

Olympiad.

dimissus est carcerē, necatusq̄. Sempronius in prouinciā profectus, Boios primū ancipiti Marte, tandem insigni strage cæcidit. In Macedonia T. Quintius Romana prælidia è Græcia Brundisium deduxit, aduocato fratre Lucio, cum omni classe: collectisq̄ captiuis Romanis, qui Punico bello erant uenundati (de quibus multa Plutarchus in Flaminio & Philopœmene) Romamq̄ ueniens, triduo triumphauit. Demetrium regis Philippi filium, & Armenem Nabidis, obsides cum multis nobilibus captiuis ducens, sequentibus capitibus rasis, qui seruitute exempti fuerant, ut Plutarchus & Liuius differunt. Fuit autem Sempronius ille, Sempronij illius filius, quem Hannibal magna affectum clade ad flumen Trebiā superauit. Hi Cofs. ut in Scipione Plutarchus scribit, primi in spectandis ludis patres à populo se creuerunt. Quam selectionem plebs Romana molestissimè tulit, aduersus Cōsules indignata, quòd honorem Senatorij ordinis extulisse, suum cōtemplisse uisi erant. Quod pœnituisse Scipionem tradunt postea, quòd nouum hunc morem introduxit. Sic sunt Megalesia ludī scenici primū spectati sequentibus Cofs. cum magno populi fastidio, ut latè Liuius explicat: & Cicero elegantissimè meminit in oratione pro L. Cornelio, de Maestrate: ut ex Asconio Pediano discere possumus, qui haud parum multa super hac re commentat: idēq̄ septimo anno, post finitum secundū bellum Punicum, factum asserit. Horum Cofs. & Flaminij triumphū meminit Orosius lib. 4. cap. 19. Eutropius lib. 4. cap. 1. Sed mirandū est, cur idem Scipioni adiciat collegam Attilium Glabrio, quem nemo alius ponit: cum inferius Scipio Nasica & Attilius Glabrio alium consulatum gesserint, ut infra patebit. Sed consulatus confundit, quia hos Cofs. postponit, qui prælocandi erant. Fuerunt autem horum Cofs. patres, Cofs. primo anno secundū belli Punicū, ut Liuius obseruauit.

Merula,

Thermus.

4

L. CORNELIVS ET Q. MINVTIVS.

His Coss. ut scribit Liuius in trigesimo quarto, maximi & grauissimi terræ motus, ut serix ob id indicatæ sint multæ. Minutius à Liguribus in extremum periculi adductus, & insidijs circumuentus, uix Numidarum industria liberatus est. Legati qui ex uniuersa Græcia Romam uenerant, auditi sunt. Referuntur inde à Liuiō causæ belli cum Antiocho contracti, Auditi enim sunt regis Antiochi legati, & Romanorum legati ad regem remissi: legati insuper à Carthagine aduentare, nunciantes Antiochū bellum parare: Annibale sollicitante, ut exercitum in Italiā traderet. Vide illic Aristonis Tyri cuiusdam astum: & quo pacto Romani suos legatos uicissim Carthaginam remiserint. In Hispania res feliciter gestæ. Et Ligustici belli pars, ac cedes Boiorum, describuntur à Liuiō in principio trigesimaliquinti.

Flaminius,

Aenobarbus.

CLXVII

L. QVINTIVS, ET M. DOMITIVS.

His Coss. ut Liuius in trigesimo quinto scribit, in Liguribus, quod proximis prioribus Coss. factum, ut Orosius putat, factum est quòd Numidarum opera, Consulibus exercitus & castra defensa sunt. Præterea Aetoli contra Romanos, Nabim, Philipum, & Antiochum reges, per legatos sollicitabant, ut exercitus pararent, & iura populi Romani contemnerent, atq̄ rebellarent. Vide apud Liuium legatorum orationes: & quid Scipio cum Hannibale de præstantia imperatorum disputauerit: & Antiochi regis consultationem de bello suscipiendo. Quæ etiam reperies in principio Appiani, in libro qui inscribitur Syrius, ubi apparatus belli aduersus Antiochum describitur: quæ & Liuius describit. Videndus est & trigessimus liber Iustini, De L. Flaminio Plutarchus in Flaminio, & Valerius Maximus.

Gn. Scip. filius,

Glabrio.

2

P. SCIPIO NASICA, ET M. ATTILIVS.

His Coss. designatis, scribente Liuiō in trigesimo quinto, Nabis, Lacedæmoniorum rex, Gytheum urbem oppugnat, ut Græcos irritaret contra Romanos, Contra quem

quem Philopœmenes profectus, Achæorum Prætor: quia Nabîs ab Aetolis sollicita-
 batur, qui & Philippum et Antiochum, ad inferendum bellum po. Ro. sollicitabant.
 Eum deuicit, Lacedæmonasq̃ strauit ac fugauit. Aetoli à Romanis defecerunt: in cau-
 saq̃ fuerunt, ut Antiochus accerferetur ad liberandam Græciam, disceptandumq̃ in-
 ter Aetolos & Romanos. Tum Demetrius urbs ab Aetolis occupatur, & mirabili
 fraude Nabîs obruncatur. Sed hoc prioribus Cofs. factum, tradunt alij: ut latissimè
 Liuius in trigesimo quinto docet. Sub ijs uerò cum magistratum inijissent, ut in trige-
 simo sexto scribit, Antiochus quamuis Thermopylas, quarum munimine tutior pro-
 pter dubios belli euentus fieret: tamen cõmisso bello à Cõsule Glabrione superatus,
 uix cum paucis effugit è præliò, Ephesumq̃ peruenit. Vide hanc descriptionē pugne
 elegãter apud Plutarchũ in Catone, & Liuium in 36. Scipio cum Boijs prosperè rem-
 gessit, de ijsq̃ triumphauit, uirq̃ optimus à Senatu iudicatur. Aedẽ matris deũm de-
 dicauit. Quæ omnia latissimè Liuius scribit, qui totum librum 36. in hac re consumit,
 enarrãs urbes deditas & oppugnatas. quæ omnia si huc transferrentur, Chryssippi a-
 cerui nascerentur. Et Iustinus 31. lib. Appianus in Syrio: Florus lib. 2. titulo 8. Eutro-
 pius in 4. cap. 1. Orosius lib. 4. cap. 19. Plutarchus in Philopœmene, & Flaminio. In
 Catone quoq̃ seniore Attilium appellat Aciliũ, si est syncerus codex: Appianus ue-
 rò Acinum Manium. Videndus est iunior Plinius titulo 54. qui historiam Antiochi
 concinnè abbreviauit. Obserua, candide lector, apud Liuiũ in 26. ubi prodigiorũ me-
 minit, ex libris Sibyllinis fuisse tum institutum ieiunium Cereri: quod quinto quoq̃
 anno seruabatur. quod antea apud Romanos hæcenus nusquam legi factum.

Scipio Asiaticus.

L. CORNELIUS, ET G. LAELIUS.

His Cofs. ut Liuius latissimè in trigesimo septimo commemorat, cum prouinciæ
 essent per sortes locandæ, effectum est, ut fauore P. Cornelij Scipionis fratris Cõsulis
 Græcia & Asia L. Cornelio cederet: cui se legatum profecturum pollicitus est. Pro-
 fectus igitur ad bellũ aduersus Antiochũ gerendũ, in Asiam primus omnium Roma-
 norum ducũ traiecit. Aemilius Regillus aduersus regiam classẽ Antiochi feliciter
 pugnauit, Rhodijs iuuãtib. Filius Africanũ ab Antiocho captus, patri remissus est.
 Victus dehinc est Antiochus à L. Cornelio Scipione, adiuuante Eumene regẽ, At-
 tali Pergameni filio. Pax hinc data, ut omnibus prouincijs cis Taurum montem ce-
 deret, & alijs plurimis conditionibus: quas in Liuiõ inuenies, & Appiani Syrio, in
 Plutarchi Scipione, (ubi hi quoq̃ Consules nominantur) in Iustini libro trigesimo-
 primo. Vide Florum quoq̃ libro secundo, titulo octauo. Sed ibi animaduertendus
 est locus in comparatione. (Ne sibi placeant Athenæ, in Antiocho uicimus Xerxẽ,
 in Aemilio Themistoclem æquauimus) non Alcibiadem legendum: nisi memoria
 lapsus, alterum pro altero, ut fit sæpe etiam doctissimis, Florum suspicemur. Hoc tẽ
 edocebit Plutarchus in Themistocle. Aemilius Probus pariter in Themistocle. Oro-
 sium libro quarto, capite decimonono: Eutropiũ libro quarto, capite primo, passim
 alios nõ negligendos censeo. Sub ijs præterea Cofs. Attilius Glabrio Romẽ triumphauit
 de Antiocho & Aetolis deuictis. Vide apud Liuium crudelem illam pugnam
 L. Scipionis Cof. cum Antiocho: & legatos ex Asia uenientes Romam. Lege Eu-
 menis regis petitionem & Rhodiorum. dehinc Senatus decretum: & quibus condi-
 tionibus pax Antiocho sit data: et deinde triumphum L. Scipionis Cofs. qui ob hoc
 bellum est Asiaticus dictus. In Hispania autem res sunt infeliciter gestæ, magno exer-
 citu Romanorum cesso. De L. Cornelio Plinius quoq̃ iunior titulo quinquagesimo
 tertio. Sed horum Consulum meminit Iulius Obsequens in libello Prodigiorũ: qui
 quidem libellus imperfectus est & acephalus: sed in quo prodigia quæ sub singulis
 Cofs. acciderũt, enarrat. Hos primũ Cofs. L. Cornelium & C. Lelium describens,
 sic inquit: L. Scipione & C. Lelio Cofs. Iunonis Lucinæ templum fulmine ictum, ita
 ut

Olympiad.

ut fastigium, ualuetq; deformarentur. In finitimis pleraq; de caelo icta. Nursia sereno nimbi orti: & homines duo exanimati. Tusculi terra pluit. Mula Reate peperit. Supplicatio per decem pueros patrimos matrimos, totidemq; uirgines habita. Plinius senior libro Naturalis historiae trigesimo tertio, capite undecimo, L. Scipionem scribit transfuisse in triumpho argenti caelati pondo milia quadringenta quinquaginta: et uasorum aureorum pondo centum millia: anno Urbis quingentesimo sexagesimo quinto. Id forte sequentibus est annis factum, ut paulo infra uidebis, lector, non hoc anno: ideo te annorum numerus non conturbet.

Nobilior,

Volsone.

4

M. FVLVIVS, ET GN. MANLIVS.

His Cofs. teste Liius in 37. S. C. in Aetolos datum est, ut 15. die Italia excederent: & tanquam hostes sunt iudicati. Aetolia quoq; M. Fuluius decreta, Asia Manlio, Eumenes rex Romam uenit cum M. Aurelio Cotta, & legatis Antiochi, cui est obmerita in po. Ro. regnum ampliatur. Est praeterea publicum decretum de Asiae rebus, decem legatis factum. Eodem tempore L. Scipio ad Urbem uenit: anno fere posteaquam de rebus a se gestis differuit in Senatu. Triumphus ei est decretus, quem speciosissimum egit: meruitq; a prouincia, ut olim frater, Asiaticus appellari. Et ideo forte uel sub his, uel sequentibus Cofs. triumphauit: adeo ut numerus annorum, quem Plinius, ut paulo ante scripsimus, ponit, constare possit. Quo pacto M. Fuluius in Aetoliam profectus, Ambraciam oppugnauerit, eiusq; frater ex matre G. Valerius Leuinus opem tulerit, ac quibus conditionibus pax cum Aetolis facta sit, Liius in 38. explicat. Vbi etiam describitur bellum Gallograecum, quod alter Consul Gn. Manlius in Gallograecia gessit. Describuntur & qui sint Gallograeci populi, Tolostobogijq; qui corrupte in Floro Solostagij scribuntur, ac Tectosagi. De quibus etiam est uidendus Strabo lib. 11. Plinius libro quinto, cap. 32. Florus elegantissime bellum Aetolicum, quod Fuluius gessit, describit libro secundo, titulo nono: & Gallograecum titulo undecimo, quod Manlius confecit. Sed ibi sic legendum: Quamuis in altissimos se montes recepissent, quos Tolostobogij Tectosagiq; iam infederant. Haec est uera sinceraq; lectio, quam caeteri ferme omnes corrumpunt. Fuluij Cōsulis Orosius lib. 4. meminit, cap. 19. Et iunior Plinius, de Viris illustribus, titulo quinquagesimo secundo, & titulo quinquagesimo quinto, Meminit Manlij & Sextus Festus, ut superius patuit. Videndus est Iustinus libro trigesimo secundo, qui haec bella etiam paucis perstringit. Corrigenda sunt uerba deprauata in abbreviatore Liiij libro trigesimo octauo, ubi legitur: Gn. Manlius Consul Collega, Gallograecos, Aetolos Regios, Totosagios, & Trocinos. Tu uero lege Gallograecos, Tolostobogos, Tectosagos & Trocinos. Vide apud Lium in 38. insigne facinus Orisgontis reguli Gallorum uxoris. Velleius Paterculus tradit, Gn. Manlio Volsone, & Fuluius Nobiliore Cofs. Bononiam coloniam deductam, quum prius sub aduentum Hannibalis in Italiam Cremona atq; Placentia deductae essent: ac deinde uacaret Romanis colonias condere, dum Hannibal in Italia esset, cum potius esset miles in bello conquirendus, quam dimittendus: & post bellum, uires renouandae potius, quam spargendae. De eadem Bononia Liius in 38.

Messala,

Salinator.

CXLVIII

M. VALERIVS, ET G. LIVIVS.

Hi Cofs. ut in trigesimo octauo scribit Liius, sortiti prouincias, Messale Ligures, Salinatori Gallia obtigit. Nam de Aetolia & Asia nihil mutatum est. Sed prioribus Cofs. prorogatum est imperium in annum. Ad Manlium uenerunt legati Gallorum, ut pacis leges dicerentur: & ab Ariarathe rege Cappadocum legati, ueniam petentes quod Antiochum iuuissent: qui post est in amicitiam Romanorum receptus, quod Eumenes regi filiam desponderat. Foedus dehinc est cum Antiocho conscriptum. Quod pluribus explicat Liius, Sed pulchre subinde narrat, quam grauisissimis muneribus one-

Ab urbe
con. rati Romani fuerant, à Thracibus uerò adorti. et spoliati. Manlius in Thessaliam ue-
niens, Appollonię hibernauit Meminit horum Cofs, Iulius Obsequēs, qui libellum
scripsit Prodigiorū (sed imperfectus ad nos peruenit & mutilus) his uerbis: M. Messa-
la & C. L. L. L. Cofs, luce inter horam tertiam & quartam tenebrę ortę, In Auentino
lapidum pluuia, nouendiali expiata. In Hispania prosperę militatū, Sacrum nouen-
diale factū, q̄ in Piceno lapidibus pluit. Ignescq̄ coelestes multifariam orti, leui affla-
tu complurium uestimenta adusserunt. Aedes Iouis Capitolini fulmine icta. In Um-
bria semimas duodecim ferme annorum natus, aruspicumq̄ iussu necatus. Galli qui
Alpes transierunt in Italiam, sine praelio eieci, Vide etiam de his prodigijs Lium,

Lepidus.

M. AEMILIUS, ET G. FLAMINIUS.

2

566 Hi Cofs, ut in trigesimo octauo docet, ambo Ligures fortiti, licet multi intercede-
rent. Fuluius & Manlius prouincijs decedere iussi, & exercitus Romam deducere.
Interea Aemilius Consul, qui priuatas habuit cū M. Fuluius Proconsule inimicitias,
subornauit accusatores, qui Ambracienses spoliasse eū, & contra fœdus magnā intu-
lisse iniuriam conquererentur. Senatusq̄ consultum exarsit pro Ambraciensibus,
cum Flaminius collega egrotaret, qui ei contrarius erat, Supplicatio deinde pro uale-
tudine populi fuit; quia pestilentia grauis Urbem & agros uastabat. Profectis deina-
ceps Cofs, in prouinciam, Romam uenit Manlius, triumphum petēs ob res à se stre-
nuę gestas. Cui decem legati missi cum Antiocho pacem sancendam restiterunt;
penę euicissent, quod Manlio negatus foret triumphus, nisi cognati amiciq̄ eius
summis conatibus annexi forent, ut pudor malignitatem uinceret, triumphumq̄ de-
cernerent. Ob id Florus libro secundo, titulo undecimo dixit: An fuisset cupidus tri-
umphus Manlius, an eos inuisos simulauerit, dubium certē. Negatus est uictori trium-
phus; quia causam belli non comprobauit Senatus. Tamen Lium Manlium trium-
phasse de Gallogræcis, libro trigesimo nono, sequentibus Cofs. scribit. Sub ijs Cofs.
scribit Lium late, quemadmodum stimulante M. Porcio Catone P. Scipioni dies di-
cta sit, & quomodo in spontaneum profectus sit exilium, Litemum: ubi & mortuus
& sepultus est, ut ingrati patriam fugeret. Et quomodo eius frater L. Scipio in car-
cerem ducendus erat, nisi T. Sempronius Gracchus, cui eius filia postea cecit in uxo-
rem, intercessisset. De qua horrenda inuidia Plutarchus in Scipione, Val. Max. lib.
quinto, tit. de Ingratis. Fateor ingenuę, nunquā me posse sine stomacho trigessimum
octauum librum legere (legi autem sapius & cum gemitu & cum execratione) de
Scipionibus fratribus: quorum alter in exilium, alter in carcerem, nisi quidam obsti-
tissent, erat iturus sine omnium noxa. Tandē ualuit inuidia Catonis, quę dicunt sapien-
tem, ego cum perfidissimum, & nulla prudentię ueneratione dignū censeo, qui ne-
quiuit ob rempub. & tam præclaras res Scipionum feliciter gestas, priuatum odium
supprimere, & suę inuidiæ moderari. Cofs. autē hi strenuę in Liguria pertiniaciã gen-
tis represserunt. Et cum pax Liguribus data esset, uia Flaminia & uia Aemilia, ne mi-
lites ocio tabescerent, perfectę sunt. Flaminius enim uictor Ligurū, strauit uiam Fla-
miniam, ex urbe Roma per Tusciam & Umbriam, usq̄ ad Ariminū, teste Strabone
in quinto: licet Lium à Bononia ad Aretium perduxisse scribat. Aemilius autē à Pla-
centia, ut Flaminia cōmitteret, Ariminum perduxit. Triumphusq̄ M. Fuluius decre-
tus est, ut Lium in principio trigesimo nono scribit.

Albinus,

Philippus.

SP. POSTHVMIVS, ET Q. MARTIVS.

3

567 His Cofs, def. ut Lium libro trigesimo nono scribit, Gn. Manlius de Gallogræcis
triumphauit. Asiaticasq̄ illecebras inuexit Romam, primaq̄ semina futurę luxurię
iecit. His præterea Cofs. Bacchanalia, nocturna festa, Romam sunt allata: quę indi-
cio Hispalæ ancillæ detecta sunt, & quæstiones habitæ, Vide igitur apud Lium
Baccha

Olympiad. Bacchanalium initia, et scelera sacris admilla, & publica decreta ad ea tollenda. Est et in Hispania Lusitanorum & Celtiberorū cædes sub id tempus ferme facta. Horum Cofs. mentionem facit Plinius libro trigesimalotertio, cap. 10, Populus Romanus, inquit, stipem spargere cœpit Sp. Posthumio, Q. Martio Cofs. Cassiodorus subiungit:

His Cofs. athletarum certamina primū à Fulvio sunt edita.

Hoc latè Liuius explicat, qui scribit, M. Fulvium ludos exhibuisse, quos Aetolico bello uouerat, multosq; artifices ex Græcia aduectos; & athletarū certamen tum primò Romanis spectaculo fuisse, Eutropius lib. 4. cap. 1. horū Cofs. meminit; scribitq; Fulvium sub ijs Cofs. triumphasse. Sed parum sunt deprauata nomina Consulū.

Pulcher,

Tuditanus, Labron.

4

APPIVS CLAVDIVS, ET M. SEMPRONIVS.

Sub his Cofs. referente Liuiō in trigesimalonono, belli Macedonici secundi causæ atq; origines actæ sunt. Referuntur ibi populorum querelæ aduersus Philippum, & legatorum decretum: ac quale Philippi fuerit studium erga Romanos, aduersus Eumenem. Præterea sub his Cofs. L. Manlius ex Hispania rediēs, ouationem egit: quia triumphus negabatur. In Apulia seruilis motus fuit, & coniuratio pastorum, quia uias latrocinijs pascuaq; publica infesta habuerant. à Posthumio Prætoře deprehensa est, ac multata. Fuit insuper hoc anno insignis Hispanorum cædes: Consules in Liguribus uastando agros, ac urendo uicos, hostes deiecerunt.

Pulcher, frater Appij,

Licinius.

CXLIX.

P. CLAVDIVS, ET L. PORCIVS.

His Cofs. narrante Liuiō in trigesimalonono, legati qui ad disceptandum inter Philippum & Eumenem reges, Theſsalorumq; ciuitates, missi erāt, redierunt Romam: nouaq; legatio est missa, cuius princeps Appius erat, qui Philippo nunciaret, ut ab Achæis abstineret. Sub ijs C. Calphurnius Piso, & L. Quintius Crispinus, de Lusitanis Celtiberisq; triumpharunt. Fuerunt hoc anno Censores, M. Porcius Cato, & L. Valerius Flaccus: qui seuerissimè censuram egerunt, septemq; ex Senatu mouerūt: & in ijs L. Quintium Flaminiū, (de quo in T. Flaminio Plutarchus, et Valerius, præter Liuium) L. Scipioni equum ademit. Quam tristis & aspera hæc censura fuerit, Liuius & Plutarchus in Catone docent: & nonnihil etiam Plinius iunior de Viris illustribus, titulo quadragesimoseptimo. Consules uerò huius anni nec domi, nec militiæ memorabile quicquam egerunt. Præcipuas autem Catonis maioris laudes relege hic apud Liuium: illisq; adiunge laudibus, quas Plinius libro septimo, capite uigesimoseptimo describit: ut interim Plutarchum & alios obmittamus.

Marcellus,

Labeo.

2

M. CLAVDIVS, ET Q. FABIVS.

His Cofs. Ligurum prouincia decreta est, teste Liuiō libro trigesimalonono. Sed priusquā in prouincias proficiscerentur, auditiæ transmarinæ legationes, quæ de Philippo conquerebantur, quòd non deducerentur ex Thracia præsidia: & quòd in Bithyniā Prusiæ auxilia missa aduersus Eumenem forent. Fuerat tum in urbe Demetrius, Philippi filius, in cuius gratiam senatus gratum decretum promulgauit. Sed cum in Macedoniam rediisset, uulgusq; Macedonum tanquam iustum patris successorem amplecteretur, licet minor natu esset (nam Perseus ex pellice natus erat) Philippus occulta consilia iniit, quæ Demetrius ignorauit, & belli fomitem nutrit. Meminit horum Cofs. Orosius libro quarto, capite decimonono. Et Iulius Obsequens in libello Prodigiorum sic scribit: M. Claudio, Q. Fabio Labeone Cofs. in area Vulcani per biduum, in area Concordiæ totidem diebus sanguinem pluit, in Sicilia insula noua maritima. Hannibal in Bithynia periit: Celtiberi subacti. Eadem Liuius in fine trigesimalononi. Sed Cassiodorus subiungit:

His Cofs. Hannibal apud Prusiam ueneno periit.

Fuit

Ab urbe
con. Fuit ad Prusiam regem, teste Liuius in trigelimonono, missus legatus T. Quintus Flaminius, qui Hannibalem repeteret: quem ubi ad se missum Hannibal intellexit, cum nullus esset fugiendi locus, ueneno accepto sese interfecit: ut latissimè Liuius, Plutarchus in Hannibale & in Q. Flamínio, Orosius & Eutropius docent. Mortui sunt eo anno tres clarissimi imperatores, Hannibal, Scipio, & Philopœmenes, teste Liuius. Quod etiam Iustinus libro tricelimosecundo in fine obseruauit, ex Trogo.

Paulus,

Pamphilus.

571

L. AEMILIVS, ET GN. BEBIVS.

3

His Cofs. ut Liuius in quadagesimo scribit, Ligures, quia nulla erat puincia, decernebantur sequentibus Consulibus. Sed priusquã proficiscerentur, legationes transmarinæ in Senatum sunt introductæ, Eumenis, Pharnacis, Philippi, regum: & Rhodiorum, Achæorum, & Lacedæmoniorum. Interim odia inter fratres Perseum & Demetrium, filios Philippi, orta. In medium prodierunt ex decursione militari Macedonia, ut latè explicat Liuius. Quæ odia ueluti semina iacta sunt Macedonici belli, quod cum Perseo gerendum erat. Aegreferebat enim Philippus, regnũ suum minui à Romanis, eo quod cogeretur à Thracibus alijsq; locis præsidia deducere. Est res præterea Ligustica hoc anno feliciter gesta, & similiter Hispanica. Sunt ad hæc disceptationes inter Carthaginenses & Masinissam ortæ. Quemadmodum autè Ligures à L. Paulo sint deuicti, omnium copiose scribit Plutarchus in Paulo. Est autè uulgò passim in Liuianis codicibus Cof. Tamphilus impressus, cum sit scribendum Pamphilus. Quod Liuius in uigelimoprino libro, ubi agit de legatis missis ad Hannibalẽ ad Sagunthũ, testatur: Princeps legationis uocabat Q. Fabius Pãphilus, qui fortè ex eadem familia erat. Sed cum in omnibus codicibus, quos ego hætenus uiderim, Tamphilus falsò scriberetur, uolui monere lectorẽ, Sed Plinius libro septimo, capite quadagesimotertio, Gn. Bebiũ Pamphilum præfectura functum, repentina morte obiisse scribit, ut omnino credam Pamphilum, non Tamphilum, legendum. Iulius autem Obsequens de Prodigijs, si liber est castigatus: L. Aemilio Paulo, inquit, Gn. Bebio Pamphilo Cofs. procellosa tempestate strages in Vrbe facta, signa ænea in Capitolio deiecit, signa in Circo maximo cum columnis euertit, fastigia templorum a liquor à culmine abrupta dissipauit. Mulus tripes Reate natus. Aedes Apollinis Caietæ fulmine icctæ. In area Vulcani & Concordiæ sanguinẽ pluit, Hastæ Martis mortæ. Lanuuij simulachrum Iunonis Sospitæ lacrymauit. Pestilentie Libitina non sufficit. Ex Sibyllinis supplicatum, cum sex mensibus non pluisset. Ligures prælio uicti, deletiq;. Eadem prodigia, licet non omnia, Liuius in quadagesimo prosequitur, sed sequentibus Cofs. Sed uide Eutropium, qui breuiter omnem historiam Philippi complectitur. At Liuius diligentissimè legendus propter duas orationes fratrum Persei & Demetrii.

Lentulus,

Pamphilus.

572

P. CORNELIVS, ET M. BEBIVS.

4

His Cofs. quemadmodum Liuius in quadagesimo scribit, tanta pestilentia erat, ut Urbem, uillas, & agros euastaret: uixq; conscribi exercitus posset in Sardinia, contra defectionem Corsorum. Tantaq; fuit siccitas, ut sex menses nunquam pluisset, memoria proditum sit, quam siccitate inopia frugum subsequuta est. In Macedonia innoxius adolescens Demetrius, regis filius, interficitur, procurante fratre Perseo, ueneno admodum crudeliter, confictis falsis literis, ac pluribus malis suspicionibus. In Liguria primũ castra Romana sunt obsessa. Tandem magna Ligurum facta est caedes. Eodem anno, ut elegãter Liuius scribit, & Val. Max. libro primo, de Seruata religione, repetiuit, in agro L. Petilij scribæ, sub Ianiculo dum cultores altius moluntur terram, duæ lapideæ arcæ inuentæ sunt, operculo plumbeo deuinctæ. Literis latinis græcisq; utraq; arcæ inscripta erat. In altera Numam Pompilium, regem Romanum, sepultum esse: quæ aperta, inanis inuenta, sine ullo uestigio corporis humani,

x

aut

aut ullius rei, per tabem tot spacio annorum omnibus absumptis. In altera libros Numa Pompilij inesse: quæ aperta, duos habuit fascis inuolutos candelis, cum septenis libris recentissima specie. Septem libri Latini de Iure Pontificio erant: septem Græci, de disciplina sapiētis, quæ illius ætatis esse potuit. Hos Q. Petilius, Prætor urbanus, cū legisset, animaduertissetque pleraque esse dissoluendarum religionum, à Senatu imperauit, ut libri in Comitio cremarentur, precio persoluto domino. Meminit & huius historię de libris Pompilij aduſtis, & horum Cofs. Lactantius libro primo, capite uigesimo secundo: sed omnium copiosissime Plinius libro decimotertio Naturalis historię, capite tredecimo: ubi & hos Cofs. nominat, & latissime de his libris ex Cassio Hemina uerba subscribit. licet ille in agro Gn. Terentij scribatur, Lilius uero & eius abbreuiator, in agro L. Penlij inuentas arcas prodant. Ceterum in Hispania aliquot secundæ prælia acta, Liguribus pax data: de quibus triumphauit L. Aemilius Paulus, Et prima aurata statua M. Attilio Glabroni in Italia polita est.

Albinus, Luscus,

Piso.

CL

A. POSTHVMIVS ET C. CALPHVRNIVS.

Insignis hic annus pestilentia fuit, quæ tertium iam annum urbem Romanam atque Italiam uastabat. Hæc T. Minutium Prætozem, C. Calphurnium Consulem, ac multos alios illustres uiros absorpsit, C. Seruilius Pon. Max. Decemuir, ac Consul, Apollini Aesculapio dona uouere, & Salutem. Sed suspicio ueneficij mox etiam orta est, propter mortem Cofs. qui necatus putabatur ab uxore Hostilia, ut eius filius Q. Flaccus in locum uirici substitueretur. Dehinc Cofs. ambobus, teste Lilius, Ligures à Senatu decreti, Et cum legati à Quintio Fuluius Flacco, qui Hispanijs præerat, missi peterent triumphum Flacco, quod Celtiberos debellasset, & abductionem seu missionem exercitus, L. Posthumius in ulteriorem, T. Sempronius Gracchus in ceteriorem Hispaniam sunt missi, nouusque exercitus illis datus in supplementum. Sed priusquam hi in prouinciam uenirent, Fuluius Flaccus Proconsul Celtiberos ita cecidit, ut uacua clade sterneret decem & septem millia hostium: tria millia uirorum caperet, cum multis signis militaribus. Ob quas res triumphum meruit, & consulatum in sequentem annum. Priusquam etiam Cofs. in Ligures exercitum ducerent, P. Cornelius, & M. Bebilius, prioris anni Cofs. qui in suo consulatu nihil præclari gesserant, ante aduentum Cofs. nullum bellum expectantes Ligures oppreſſerunt, ac duodecim millia hominum in deditioem acceperunt. Dehinc iussu Senatus ad quadraginta millia liberorum caput cum foeminis puerisque, publico sumptu traducti sunt in agros Romanorum. Ob id ambobus illis à Senatu triumphus decretus est: quem nullo bello meruerunt: tantum hostes ducti ante currum. Postea Cofs. in Ligures profecti sunt, & multos in deditioem acceperunt, & Samnium miserunt. Eodem anno L. Duro-nius, Prætor Illyrici, Romam reuersus, Gentium regem latrocinij postulauit. Et licet Gentius per legatos suos se purgaret, C. Claudio Prætori tamen res est commissa: ut Lilius in quadagesimo libro, in appendice qui nuper Moguntia est repertus, attestatur, ubi etiam mortuorum clarorum uirorum nomina recenset, & qui sint in eorum locum cooptati. Subiungit etiam, eo anno Cumanis petentibus permissum, ut publice latinè loquerentur, & præconibus latinè uendendi ius esset. Quod obseruandum duco studiosis, propter contentiones quas Leon. Aretinus, Franciscus Philelphus, Val-la, & plerique alij doctissimi uiri, inter sese habuere.

Flaccus,

Acidinus.

2

Q. FVLVIVS, ET L. MANLIVS.

Horum Cofs. mentionem facit Lilius in quadagesimo libro nuper reperto: scribens, alterum Cofs. Q. Fuluium Flaccum triumphasse de Celtiberis: ac eo anno rogationem latam à L. Iulio Tribuno, ut magistratum quicumque eos peterent caperentque annos

574

Ab urbe
con. annos scriberent. Vnde familiae nomen inditum, ut Annales appellarentur. His Cofs. eadem provincia, quae superioribus pari numero exercitus decreta est. Sed priusquam in provinciam irent, Q. Fulvius ludos, quos Ioui uouit in bello Celtiberico, & aedem Fortunae equestri dicendam statuit. M. Aemilius Lepidus, Pon. Max. & M. Fulvius Nobilior, illustres uiri, Censores sunt facti: & atroces inter sese inimicitias, rogati a Senatu, deposuerunt: fidelique inter se concordiam Senatui elegerunt, ac censuram egerunt. Gracchus & Posthumius feliciter res in Hispania gesserunt, multis caesis ac captis, & pluribus oppidis in deditioem receptis. Q. Fulvius Consul prosperè cum Liguribus pugnavit, ac triumphum meruit. Quae omnia latissime Livijs in quadragesimo excquitur. Vbi etiam de morte Philippi, regis Macedonum, qui moerore consumptus ex Demetrii filij innocentissimi adolescentis morte, a fratre Perseo sibi per uim illata, multa pulchra traduntur: & quomodo Antigonom substituere in regnum uoluerit, Perseo excluso: qui tamen praeuenerat, admonitus a medico Calligene, qui curationi praerant. Lege illic, quae Antigonus, quae Bassarnae moliti sunt, sed frustra, quae Perseus regno potiretur, & Antigonom interfici iuberet. Quod & Iustinus libro trigesimo secundo narrat, & Plutarchus in Paulo Aemilio. Meminit horum Cofs. Iulius Obsequens libello de Prodigijs. Sed alterum Cof. C. Manlium appellat, sic scribens: Q. Fulvius, C. Manlius Cofs. nimbis continuis in Capitolio signa aliquot deiecit fulmine: Romae, & circa, plurima decussa. In lectisternio Iouis terramotu deorum capita se conuerterunt, lana cum integumentis, quae Ioui erant apposita, decidit de mensa. Oleas mures proferunt. Quae Livijs in fine quadragesimi sub sequentibus Cofs. ponit, ac alia prodigia sub his Cofs. scribit: quae illic uidere poteris. Sed noster Casiodorus alterum consulem L. praenominat. in alterutro error est, Plinius quoque horum Cofs. mentionem facit libro trigesimo quinto, capite tertio, in haec uerba: Maiorum quidem nostrorum tanta securitas in ea re annotatur, ut L. Manlius, Q. Fulvius Cofs. anno Urbis quingentesimo septuagesimo quinto, M. Aufidius, tutelae Capitolij redemptor, docuerit patres, argenteos esse clypeos, qui pro aereis per aliquot iam lustra assignabantur.

Brutus,

Volso.

M. IVNIVS, ET GN. MANLIVS.

3
In fine quadragesimi libri Livijs hos Cofs. ponit: sed alterum appellat M. Attilium Volsonem, si est codex emaculatus. Sed quae sub ijs gesta sunt, sequenti libro nimirum scripsit: qui desideratur & cum alijs libris. His Cofs. praeterea, ut scribit Iulius Obsequens, incendio circa forum cum plurima essent deusta, aedes Veneris sine ullo uestigio cremata. Vestrae penetralis ignis extinctus. Virgo iussu M. Aemilij Pon. Max. flagro caesa est. In Hispania & Histria bella prosperè gesta. Paria abbreviator Livijs annotat quadragesimo primo libro. Et illud est bellum Histricum, quod L. Florus describit eleganter libro secundo, titulo decimo. Sed qui sint populi Histri, docet Iustinus libro trigesimo secundo. Meminit Histrorum & Livijs superioribus quoque libris crebro, & trigesimo nono, & quadragesimo. Utinam dies ille felicissimus illucescat, quo ceteri Livijs libri e tenebris se prouant. Pereat, si quis bibliotaphus habet eos carceri mancipatos. Memini olim Petrum Paschalicum Venetum, cum apud Diuum Maximilianum Oratorem ageret, emerendi fauoris gratia, me tum astante, sese omnes Livijs libros a se in Gallijs repertos, praedicti titulo Caesaris Maximiliani edituros. Sed inferos iam petijt nugator ille, & piensissimo Principi imposuit, dum sibi gloriam arrogaret. Vos precor, rogo & obtestor posterum, ac posthumi, si quid uel totius operis uel opus integrum nacti fueritis, in commune studiosorum commodum edatis, ut mei illi Cofs. splendidiore posthac possint ab omnibus illustrari.

Gracchus,

Pulcher.

T. SEMPRONIUS, ET C. CLAVDIUS.

4
Hic est ille T. Sempronius Gracchus, qui Celtiberos uictos in deditioem accepit.

x 2 Quod

Quod in fine quadragesimi libri Liiij nuper reperti latè explicat, licet dubio procul in libris sequentibus, qui desiderantur, multo plura de hoc scripserit: & quo pacto monumentum operum suorum, Gracchorum oppidum in Hispania constituerit. Cuius etiam meminit abbreviator libro quadragesimo primo: Orosius libro quarto, capite decimo. Claudium uero Pulchrum illum esse puto, cuius Florus meminit de bello Hispico, in secundo, & Appium Pulchrum appellat. Nisi forte Appius consularis uir, cum Gn. Manlio tanquam legatus aut Proconsul missus ei successerit. De Graccho uero sic Florus libro secundo, titulo decimo septimo: Gracchus, pater ille Gracchorum, eosdem centum & quinquaginta urbium euersione multauit. Abbreviator Liiij, quadragesimo primo: T. Sempronius Gracchus Proconsul Celtiberos uictos in deditioem accepit, monumentumque operum suorum, Gracchorum oppidum in Hispania constituit. Unde autem sint dicti Gracchi, M. Varro docet: quod mater illius qui primus est dictus Gracchus, duodecim menses filium gestauit. Quare quod legitimum parturitionis tempus supergressa sit, cumque diutius, quam sit grauidarum mulierum mos, gesserit partum, Gracchum a gestando nominarunt. Alii rursus Gracchum loquacem interpretantur, & tumultuantem: quem admodum graculus, auis tumultatrix & obstrepera est. Sed cum Greci cum aspiratione scribant, & Quintilianus non improbet, nescio cur tantopere sit de hoc disputandum, an haec aspiratio sit ei uoculae adiungenda, nec ne.

Leuius,

Spado.

CLI.

CN. CORNELIVS, ET Q. PETILIVS

Horum Cofs. sic meminit Iulius Obsequens: Cum immolassent uictimas Consules, iecur extabuit. Cornelius ex monte Albano rediens, membris captus, ad aquas Curmanas mortuus. Petilius contra Ligures dimicans, occisus est. Sed hunc, nisi sit error codicis, uocat L. Petiliu. Fortè is est Q. Petilius, de quo supra scripsimus, qui Praetor urbanus existens, libros Numae combussit.

Aemilius,

Scauola.

2

M. LEPIDVS, ET Q. MVTIVS.

De his Cofs. Iulius Obsequens haec prodidit: Graui pestilentia hominum bouumque caduera, non sufficiente Libitina, cum iam iacerent, ulterius non apparuit: Celtiberi delecti. Paulus uero Orosius libro quarto, capite decimonono: His Cofs. inquit, Basternarum gens ferocissima, autore Perse Philippi filio, praedarum spe sollicitata, & traeseundi Histri fluminis facultate, sine ulla pugna, uel aliquo hoste deleta est. Nam tunc forte Danubius, qui & Hister, crassa glacie superstratus, pedestrem transitum facile patiebatur. Itaque cum improvide toto & maximo simul agmine inestimabilis hominum ac equorum multitudine transiret, enormitate ponderis & concussione gradientium concrepans gelu, & glacialis crusta dissiluit: uniuersumque agmen, quod diu sustinuerat, medijs gurgitibus tandem & cominuta destituit, atque eadem rursus fragmentis impediens superducia submersit. Pauci ex omni populo per utramque ripam uix concisis euasere uisceribus. Et haec forte describit, & Plutarchus in Paulo Aemilio.

3

SP. POSTHVMIVS, ET Q. MVTIVS.

In opusculo Cofs. quod Paulo Orosio attribuit, hoc loco scriptum est, Paulo & Scauola. Ceterum quid sit gestum sub his priuatum, non inuenio. Certum est tamen, sub hoc tempore Perseum sollicitasse Carthaginenses, & multas Graeciae urbes, aduersus Romanos. Verum qui reges auxilio fuerint Perseo, quae Romanis, Eutropius docet libro quarto, capite primo. Plinius libro secundo Naturalis historiae, capite trigesimo primo horum Cofs. mentionem facit, sic scribens: licet alterius Consulis nomen sit uariatum. Inquit autem: Trinos soles antiqui saepius uidere, sicut Sp. Posthumio, Q. Minutio Cofs. & cetera quae sequuntur, nisi sit alius consulatus paulo inferius, ubi ponuntur SP. Posthumius, & M. Minutius. Pono haec in disputationem, ne quid temere innoem.

L. P O S T-

Albinus,

Lænas.

4

L. POSTHVMIVS, ET M. POPILIVS.

Hic est ille Popilius, qui post hoc tempus bello Macedonico ad Antiochū legatus missus est, ut omnes attestatur historici. De quo Velleius sic scribit: Cum Antiochus Epiphanes, qui Athenis Olympicū inchoauit, tum regē Syrię Ptolemęū Alexandrię obsideret, missus est ad eū legatus M. Popilius Lænas, qui iuberet incepto desistere: mandataq; exposuit. Et regē se deliberaturū dicentem, circumscripsit uirgula: iussitq; prius responsum reddere, q̄ egredere, finito harenę circulo. Sic cogitationē regiam Romana disiecit constantia, obeditumq; imperio. Sed aliquanto post hæc facta sunt.

Lænas,

Ligo.

C. POPILIVS. ET P. AELIVS.

CLII.

Subscribe lector quid memoratu dignum inuenies post me: ego temerē nihil uolui ignarus adijcere.

Crassus,

Longinus.

P. LICINIUS, ET C. CASSIVS.

His Coss. ut Orosius scribit libro quarto, capite decimonono, Macedonicū bellū gestū est: meritō inter maxima bella referendū. Nā inter auxilia Romanorū primū erat tota Italia: deinde Ptolemæus rex Aegypti, & Ariarathes Cappadocię, Eumenes Asia, & Masinissa Numidia: Persen autem Macedones secuti sunt, Thraces cū rege Cote, & uniuersi cū rege Gentio Illyrię. Adueniēti Crasso Perses occurrit: cōmissioq; prælio, miserabiliter uicti fugere Romani. Sequenti pugna penē pari clade partis utriusq; discessum est. Et, ut Eutropius in quarto scribit, Romani quanq; superati, pacē regi dare petenti noluerunt, nisi sese cū uniuerso regno dederet. Abbreuiator tamen Liuji libro quadragesimosecūdo, tradit, P. Liciniū Crassum, cui Macedonia decreta erat, equestribus prælijs in Thessalia cū Perseo felici euentu pugnasse. Vide diligenter Plutarchū in Paulo Aemilio, Iustinū in trigesimalotertio: Florū libro secūdo, titulo duodecimo. Horum Coss. meminit Plinius libro septimo, capite quarto. Ex fœminis mutari in mares, non est fabulosum. Inuenimus in Annalibus, P. Licinio Crasso, C. Cassio Longino Coss. C. Asinij puerū factū ex uirgine sub parentibus: iussuq; aruspicum deportatū in insulam desertam. Vbi hoc quoq; notandum, quod ferē omnes libri habent Casini. Sed sic legendum est ex Gellio libro nono, capite quarto.

Mancinus,

Serranus.

A. HOSTILIVS, ET A. ATTILIVS,

Auguror sub id tēpus in Hispania res feliciter gestas. Nā in quadragesimotertio abbreuiatore Liuji scribitur: Motus qui in Hispania factus erat ab Olonico, ipso in terempto, cōsedit. Florus libro secundo, titulo decimoseptimo latius. Tota certaminū moles cū Lusitanis fuit & Numantinis: nec immeritō: q̄ppe solis gentiū duces cōtigerūt. fuisse & cū omnibus Celtiberis, nisi dux illius motus initio belli oppressus esset, summæ uir astutię & audacię, si recessisset Salondicus: qui hastā argenteam quatiens uelut coelo missam, uaticinanti similis omniū in se mentes cōuerterat. Sed cū pari temeritate sub nocte castra Consulis adijisset, iuxta tentorium ipsum p̄lo uigilis exceptus est. Vbi obseruandum, Salondicum dici à Floro, qui Olonicus aliās dicitur: ut suspicanda sit menda.

Philippus,

Cepio.

L. MARTIVS, ET Q. SERUILIVS.

Abbreuiator in quadragesimoquarto Liuji, appellat Philippum C. Martiū, qui per saltus scilicet penetrauit in Macedonia, cōpluresq; urbes occupauit. Cuius & Florus meminit libro secundo, titulo duodecimo. Nam Martio Philippo Cōsule, eam provinciam ingressus po. Ro. exploratis diligenter accessibus, per Astrudem paludem, per acerbos dubiosq; tumulos, illa quæ uolucris quoq; uidebantur inuia, accessit: regemq; securum, & nil tale metuentem, subita belli irruptione terruit. Cuius tanta

x 3 trepidatio

trepidatio, fuit ut pecuniam omnem in mare iusserit immergi, ne periret: classem cre
mari, ne incenderetur.

Paulus,

Crassus.

CLIII

L. AEMILIUS, II. ET C. LICINIUS.

Alterum hunc consulatū Paulus accepit inuitus, iam sexagenarius, sed ualido cor
pore. Cui mox Macedonia decreta. Ad quam cum exercitu profectus, à Brūdisio Io
nium mare transgressus, Corcyrā applicuit. Quinta die Delphis sacrificium perfecit.
Quinq; diebus copias ex Macedonia accepit: lustratoq; exercitu, rem adortus, quin
tadecima die post bellū confecit: Macedonia subegit, Perseū regem cū liberis cepit,
ciuitates liberas esse iussit, dimidium tributum sustulit, ac preciosissimū triumphū tri
bus diebus continuis egit. Vnde Plinius libro Naturalis historiae trigesimalotertio, ca
pite tertio inquit: Intulit Aemilius Paulus Perseo Macedonico rege deuictio, prædā
pondo trium milliū, à quo tempore Po. Ro. tributū pendere desiit, ut Plutarchus an
notat. usq; ad Hircij & Pansæ consulatum. Quæ si pulcherrima serie agnoscere lector
singula eius belli uolueris (nā Possidonius qui huic bello interfuit, & pluribus libris
explicuit, iam dudum iactura temporis periit) Plutarchum in Aemilio: Iustinū libro
trigesimalotertio, Florū, Orosium, Eutropiū legito diligenter: & accuratè Pliniū quoq;
iuniorem, titulo quinquagesimo sexto. Sed Plutarchus omnium copiosissimè in Pau
lo describit, quid in primo, quid hoc secundo consulatu egerit. Abbreuiator Lii in
quadragelimo quarto inquit: Anteq; confligeret (de Paulo sic scribens) dixit exerci
tui, ne miraretur q; luna nocte proxima defectura esset. Quod Plinius etiam annota
uit libro secundo Historiæ naturalis, capite duodecimo: & paulo inferius recensebi
mus. Plutarchus autē describit sacra, quæ tum Paulus in eclipsi lunæ fecit. Vide in
super in abbreuiatore Lii, sub id tempus Gentium, Illyricorū regem captum, cum
uxore, liberis, & propinquis, Romam missum. Velleius Paterculus in fragmentata
Ro. hist. libro primo sic tradit hoc bellū: Biennio, inquit, adeo uaria fortuna cū Cos.
conflixerat, ut plerunq; superior Perseus fuerit, magnamq; partem Græciæ in socie
tatem suam perduxerit. Quibus Rhodij quoq; fidelissimi antè Romanis, tum dubia
fide speculati fortunam, proniores regis partibus fuisse uisi sunt. Et rex Eumenes in
eo bello medius fuit animo: neq; fratris iniurijs, neq; suæ respondit consuetudini. Tum
S. P. Q. R. L. Aemiliū Paulum, qui & Prætor & Cos. triumphauerat, uirū in tan
tum laudandum, in quantum uirtus intelligi potest, Cos. creauit, filium eius Paulū
qui ad Cannas quā tergiuersanter perniciosam Reip. pugnam inierat, tam fortiter
in ea mortem obierat. Is Perseum ingenti prælio apud urbem nomine Pydnam, in
Macedonia fufum fugatumq; castris exiit: deletisq; eius copijs, destitutū omni spe,
coegit è Macedonia profugere. Quam ille linquens, in insulam Samothraciam profu
git, templiq; se religioni supplicem credidit. Ad eum Octavius Prætor, qui clasi præ
erat, peruenit: & ratione magis q; uis perualit, ut se Romanorum fidei committeret.
Ita Paulus maximū nobilissimūq; regē in triumpho duxit. Quo anno & Octauij
Pr. naualis & Anicij, regem Illyriorum Gentium, ante currum agentium, triumphū
fuere cerebres. Paulo post subiungit: L. autem Paulo magnæ uictoriæ compote, qua
tuor filij fuere: ex ijs duos natu maiores. unū P. Scipioni, P. Africani filio, nihil ex pa
terna maiestate præter spem nominis uigoremq; eloquentiæ retinenti, in adoptionē
dederat: alterum Fabio Maximo, duos minores natu prætextatos, quo tempore ui
ctoriam adeptus est, habuit. Is cum in concione extra Urbem more maiorum ante
triumphi diem, ordinem suorum actorum cōmemoraret, deos immortales precatus
est, ut si quis eorum inuideret operibus ac fortunæ suæ, in ipsum potius sæuierent, q; in
Rempub. Quæ uox ueluti oraculo emissa, magna parte eum spoliavit sanguinis sui.
Nam alterum ex suis, quos in familia retinuerat, liberis, ante paucos triumphū, alter
rum post pauciores amisit dies.

Q. AELIUS

Q. AELIVS PAETVS, ET M. IVNIVS.

Horum Cofs. meminit Iulius Obsequens, sed alterum appellat Q. Aemilium Petrum, alterum M. Iulium, si liber est castigatus. Scribit autem sub ijs Cofs. reges, Illyriorum Gentium, & Macedoniae Persen devictos, Romae aliquot sacra prophanaque loca caelo tacta. Anagninae terra pluit. Lanuvij fax ardens in caelo visa. Calatiae in agro publico per triduum & per duas noctes sanguis manavit. Est autem, ut puto, hoc tempore in signe illud bellum gestum, quod Florus libro secundo, titulo decimotertio describit, quo Gentius, rex Illyricorum, cum rebellasset, a C. Anitio Praetore victus, in dedicationem cum uxore & liberis ac propinquis Romam est ductus. Quod in quadragesimo quarto libro scribit abbreviator Liviij. Sed ibi depravate scriptum est Licinio, pro L. Anitio: cuius consulatus inferius patebit, de quo & Plutarchus in Aemilio, & Appianus in Illyrico: ubi hoc bellum describitur abunde. Eutropius libro quarto, capite primo, praenomine corrupto vocat C. Anitium: ubi plura de Gento rege perscribit. Ceterum an sub ijs Cofs. legati missi sint Antiocho, ut in quadragesimo quinto libro Liviij annotat: & Prusias, Nicomedes, Eumenes reges Romam venerint, ut in quadragesimo sexto Liviij abbreviator commemorat: incertum est, cum Livio caremus. Sed ex abbreviatore colligitur hoc anno factum.

Marcellus,

Gallus.

M. CLAUDIVS, II. ET G. SVLPITIVS.

In Cassiodoro scribebat M. Mamercus. Sed ex Livio deprehendi & Iulio Obsequente legendum fore (sed hi quoque non menda carent) M. Marcellum, licet & idem Iulius alterum consulem P. Sulpitium, quem omnes alij C. vocant, dixerit. Sic enim scribit: M. Marcello, P. Sulpitio Cofs. in Campania multis locis terra pluit. In Praenestino cruci ceciderunt imbres. Veientina lana ex arboribus nata. Tarracinae in aede Mineruae, mulieres tres quae operatae sedebant, fulmine exanimatae. Ad locum Libitinae in statua aequistri aenea, ex ore & pede aqua manavit. Diu Galli Ligures delicti, Comitium cum ambitiosissime fierent, & ob hoc senatus in Capitolio haberetur, milvus volans mustellam raptam de cella Iovis in medio confessu patrum misit. Sub idem tempus aedes Salutis de caelo tacta. In colle Quirinali sanguis terra manavit. Lanuvij fax in caelo nocte conspecta. Fulmine pleraque discussa. Cassini & sol per aliquot horas noctis visus. Theani Sidicini puer cum quatuor manibus, & totidem pedibus, natus. Urbe strata, pax domi forisque fuit. Sed ut abbreviator in quadragesimo sexto scribit, Claudius Marcellus Alpinos Gallos, Sulpitius Ligures subegit. Horum Cofs. meminit Plinius secundo Naturalis historiae, capite duodecimo, in haec verba: At rationem quidem defectus utriusque primus Romani generis in vulgus extulit Sulpitius Gallus, qui Consul cum M. Marcello fuit. Sed tum Tribunus militum, sollicitudine exercitu liberato, pridie quam Perseus rex superatus a Paulo est, in concione ab imperatore productus ad praedicendam eclipsim, mox & composito volumine: &c. Et quia incidimus in Plinium, corrige in hoc capite depravatissimam literam, ac sic lege: Viri ingentes, supraque mortalium naturam tantorum numinum lege deprehensa, & misera hominum mente, absoluta in defectibus stellarum scelera & mortem aliquam siderum paventes. Quo in metu fuisse Stesichori aut Pindari uatum sublimia ora, (deliquio solis & in luna veneficia arguente mortalitate, & ob id crepitu dissono auxiliante) palam prodidissent. Quo pauore, &c. Omnes aliae lectiones sunt caesae & friuolae, absque intellectu: etsi frustra profiteatur quidam, tanquam omnia sese narraturos.

Torquatus.

GN. OCTAVIVS, ET T. MANLIVS.

Iulius Obsequens scribit, his Cofs. pestilentia fameque ita laboratum esse Romae, ut

x 4 ex

Olympiad.

ex Sibyllinis populus circa compita facellâq; operaturus federit. In æde Penatiû ual-
uas sua spõte adapertas, & lupos Exquilijs, & in colle Quirinali meridie apparuisse,
& agitados fuisse: sed Vrbe lustrata, nihil triste accidit. Is est Gn. Octauius, qui Prætor
prius in bello Macedonico classi præerat: ac Perseo ratione magis q; uî persuasit, ut se
Romanorum fidei cõmitteret. Is cum postea triumpharet, nemo eius triumphum
interpellauit: sicut pleriq; Pauli triumphum impedire annixi sunt.

Torquatus,

Longinus.

CLIIII.

A. MANLIVS, ET Q. CASSIVS.

Hos nimirû Liuius in quadragesimosexto descripsit. Verûm quid ipsi gesserint,
diuinare non licet: quoniam abbreviator in eo libro multa commemorat illo tem-
pore gesta cum Eumene, Ptolemæo, Ariarathe, & Antiocho regibus: sed sub quibus
Cofs. incertû est. Si tamẽ diuinare licet, ut ex Velleio Paterculo discimus, circa id tẽ-
pus post uictum captumq; Perseum, qui quadriennium post in libera custodia Albæ
decessit: Pseudophilippus, à mendacio simulatæ originis appellatus, qui se Philip-
pum, regisq; stirpis ferebat, cum esset ultimæ, armis occupata Macedonia: al-
sumptis regni insignibus, breui temeritatis pœnas dedit. Quippe Metellus prior,
cui ex uirtute Macedonici nomen inditum erat, præclara uictoria ipsum gentemq;
superauit, & immani etiam Achaos rebellare incipientes fudit acie.

Gracchus,

Hemus,
Talu.

2

T. SEMPRONIUS, II. ET M. IUVENCIUS.

Meminit horum Cofs. Iulius Obsequens, qui plurima & horrenda recenset prodi-
gia, quæ his Cofs. acciderunt: Capuæ scilicet solem noctu uisum, & Pisauri. Cere por-
cum humanis manibus & pedibus natum. Et pueros quadrupes & quadrumanes
natos. In Stellati agro ueruecum de grege partem exanimatam. Tarracinae pueros
tergeminos natos. Conci hominem ex speculo acie orta combustum. Formijs duos
soles interdium uisos. Cœlum arsisse. Gabijs lacte pluuisse. Fulmine pleraq; decussa in
Palatio. In templum Victoriæ cygnum illapsum, per manus capientium effugisse.
Priuerni puellam sine manu natam. In Cephalenia turbam in cœlo canere uisam.
Procellosa tempestate tecta diruta, stragesq; agrorum factas, crebro fulminasse. Fuit
autem is T. Sempronius Gracchus, pater T. & C. Gracchorum. Cui quanq; duo-
bus consulatibus, duobusq; triumphis, & insuper censuræ gloria, magna dignitas a-
derat, plus tamen ex uirtutibus, q; magistratibus, dignitatis assequutus fuit. Vxorem
habuit Corneliam, Scipionis Africani filiam, ex qua duodecim filios reliquit, ut Plu-
tarchus pulcherrimè indicat. Vide de hoc Sempronio Graccho Pliniû iuniorem, ti-
tulo quinquagesimoseptimo. Plinius in libro septimo, capite quinquagesimo tertio
tradit, M. Iuencium Taluam Consulem, cum sacrificaret, expirasse. Val. Max. libro
nono, de Morte non uulgari: M. Iuencius Talua, collega Tiberij Gracchi Consulis
iterum, cum in Corsica, quam nuper subegerat, sacrificaret, receptis literis, decretas
ei à Senatu supplicationes nunciatibus, intento illas animo legens, caligine orta ante
foculum collapsus, mortuus humi iacuit.

Nasica,

Siculus.

3

P. SCIPIO, ET GN. MARTIUS.

Iulius Obsequens horum Consulû meminit: pluraq; sub ijs prodigia accidisse scri-
bit. Ac Gn. Octauiu legatum in Syria, per Lysiam, tutorẽ Antiochi pueri, in gym-
nasio occisum. Huius Antiochi abbreviator Liuij in quadragesimosexto meminit.
Prodigia autem quæ Obsequens narrat, hæc sunt: P. Scipione Nasica, & Gn. Martio
Cofs. Anagninæ cœlum nocte arsit, fulmine pleraq; decussa, Frusinone bos loquutus.
Reate mulus tripes natus.

Valerius,

Strabo.

4

M. MESSALA, ET C. FANNIUS.

Horum Cofs. meminit Suetonius de claris Rhetoribus in præfatione, in hæc
uerba:

Ab urbe
con. uerba: C. Fannio Strabone, M. Valerio Messala Cofs. M Pomponius Prætor Sena-
tum consuluit, quod uerba facta sunt de philosophis & rhetoribus. De ea re ita cen-
suerunt, ut M. Pomponius Prætor animaduertere curaretq; ut si eiē Repub. fideq;
sua uideretur, uti Romæ ne essent. De eisdē interiecto temporis Gn. Domitius Ae-
nobarbus, L. Licinius Crassus Censores ita edixerunt: Renūciatum est nobis, esse
homines qui nouū genus disciplinæ instituerunt, iuuentus ad quos in ludum conue-
niat: eos sibi nomen imposuisse, latinè scilicet Rhetores: ibi homines adolescentulos
totos dies desiderare: & maiores nostri, quæ liberos discere, & quos in ludos intrare uel-
lent, instituerūt. Hæc noua, quæ præter cōsuetudinē ac morē maiorū fuerūt, neq; pla-
cēt, neq; recta uident. Quapropter & ijs qui eos ludos habēt, & ijs qui eō uenire con-
sueuerunt, uidetur faciundū, ut ostendamus nostrā sententiā uobis nō placere. Vnde
& Cornelius Tacitus in dialogo Oratorū, reprehendens peruersum ordinē docēdi,
inquit: At nunc adolescentuli nostri deducuntur in scenam scholasticorū, qui Rheto-
res uocantur: quos paulo ante Ciceronis tempora extitisse, nec placuisse maioribus
nostris, ex eo manifestū, qd M. Crasso & Domitio Censoribus, cludere, ut ait Cicero,
ludum impudentiæ iusi sunt. Huius Fannij meminit Plinius libro decimo, capite
quingentesimo, his uerbis: Gallinas saginare Deliaci cœpere. Hoc primū antiquis
cœnarū inter dictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij Cof. undecim annis ante
tertium Punicum bellum, ne quid uolucrum proponeretur, præter unam gallinam,
quæ non esset altilis. Hunc arbitror esse Fannium Cōsulem, qui cum legatis Romæ
Iudæorū pacem & amicitias fecit, & ueterem societatem renouauit, ut Iosephus scri-
bit tredecimo Antiquitatum, capite decimosexto.

Gallus,

Cethegus.

L. ANITIUS, ET M. CORNELIUS.

CLV.

593 Pontinas Paludes à Cornelio Cethego Consule, cui ea prouincia euenerat, sicca-
tas, abbreviator ex quadragesimosexto Liiij colligit, agrumq; ex ijs factum, L. autē
Anitius Gentium Illyriorum regem deuicit.

Dolabella,

Nobilior.

GN. CORNELIUS, ET M. FVLVIUS.

2

594 Inquire lector, quid huic lacunæ inferas: ego nihil nihil inuenire potui memora-
tu dignum.

Lepidus,

Lenas.

A. AEMILIUS, ET C. POMPILIUS II.

3

599 Horum Cofs. meminit Censorinus in libello de Die natali, ubi explicat ludos Se-
culares. Diffiniens quid sit seculum, sic scribit: Sed nostri maiores, quod natura seculū
quantū esset, exploratum non habebant, ciuile ad certū annorum modulum, annorū
centum statuere. Testis est Piso, in cuius annali septimo sic scriptū est: Roma condita
anno quingentesimo quinquagesimo, seculum accipit his Cofs. (subaudi P. Valerio
Publicola III. & T. Lucretio II. Cofs. sub ijs enim primi fuerunt ludī Seculares: de
quibus non ambigitur. Secundi autē Seculares ludī, ob corruptum & uitiatū exem-
plar Censorini, non satis certē constant; nec tertij. De quartis inferius certiora paulis-
per. Ob id uerba Censorini quæ sequuntur, uix à quopiam intelliguntur, ita sunt de-
prauata) qui proximi sunt Cofs. M. Aemilius, M. filius Lepidus, C. Pōpilius absens.
De hinc reddit rationem huius numeri centenarij. Vide illic. Meminit horum & Pli-
nius libro trigesimoquarto, capite sexto, his uerbis: L. Piso prodidit, M. Aemilio &
C. Pompilio II. Cofs. à Censoribus P. Cornelio Scipione, & M. Popilio, statuas circa
forum, eorum qui magistratus gesserant, sublatas omnes, præter eas quæ populi aut
Senatus sententiā statutæ essent.

His Cofs. metalla in Macedonia instituta.

De Macedonia & eius partibus ac nominibus, si semel uis omnia rectē intellige-
re, adi Strabonem in septimo.

4

SEX. IULIVS, ET L. AVRELIVS.

Plinius libro trigésimotertio Naturalis historiae, capite tertio, horum Cofs. in hac uerba meminit: Auri in arario pop. Ro. fuere, Sex. Iulio, L. Aurelio Cofs. septē annis ante bellū Punicū tertium, pondo septingenta uigintifex, argenti nonaginta duomillia: & extra numerū, trecēti & septuaginta quinque millia. Sed hi numeri adeo corrupti sunt, ut ridiculū foret credere, arariū Romanū fuisse tam inops. Ob id in antiquo exēplari legit: Auri in arario pop. Ro. fuere, Sex. Iulio, L. Aurelio Cofs. septem annis ante bellū Punicū tertium, pondo sedecies octingenti, & decē argenti, XXII, Septuaginta, & in numerato LXII, octoginta quinque & quadringenta. *Figulus.*

CLVI.

L. LENTVLVS, ET C. MARTIVS.

Horum Cofs. meminit Iulius Obsequens, qui multa prodigia sub ijs accidisse scribit, ac Dalmatas Scordis superatos. Procellosa scilicet tempestate in Capitolio eadē Iouis, & circa, quassatā, Pontis maximi tectū cum columnis in Tiberim deiectū. In circo Flaminio porticū inter eadem Iunonis reginē, & Fortunae tactam: & circa edificia pleraque dissipata. Taurū, ad immolationē cū duceretur, ob hac ipsa corruisse. Abbreuiator libro quadragesimoseptimo inquit: Gn. Martius Consul aduersum Dalmatas parum prospere primū, postea feliciter pugnavit. Cum quibus bello cōfligendi causa fuit, quod Illyrios pop. Ro. socios uastauerant. Hoc bellum sic describit Appianus in Illyrico: Dalmatae Illyriorū diuersa natio, Illyrios Romanis obsequentes inuaserant, & legatos Romanorū eam ob causam ad eos uenientes minimē admiserūt. Quā ob rem uident Romanī aduersus illos sumplisse arma, M. Figulo Cōsule ducente. At hi Figulo cōprimū inferente copias, custodias aggressi, superarunt, easque ab exercitu in campū pepulerunt, ita ut ad Naronē usque fluuiū fuga peruenerint. Verū iisdē retro uertere gradum. Iam enim instabat hiems, Figulus ratus eos inopinē aggredi posse, discurretes undique ad eius impetū ex oppidis offendēs, in fugā uertit: donec ad Urbē Delminīū, à qua Dalmatarū nomen illis inditū, terga dare cōpulsit. Cum nihil ex impetu aduersus munitā urbē conari, neque machinas ob altitudinē adhibere posset, ad alias excursiones se cōuertit. Destitutis omnibus, & inhospitis, ob insultus in Delminium factos, ipse bicubitas fudes pice ac sulphure stupaque cōponens, ex catapultis in Delminium iacit. Quae ab impetu succensae, & lampadarum uice per inane uolitan-tes, quaecumque attigissent, igne corripiebant. Ita multa à flammis absumuntur. Eoque modo finis belli à Figulo Dalmatis imponitur.

Nasica,

Marcellus.

2

P. SCIPIO II. M. CLAVDIVS.

Abbreuiator Liiij quadragesimo septimo libro scribit, Illyricam gentem à Cornelio Scipione Nasica Consule perdomitam.

3

L. POSTHVMIVS, ET Q. OPIMIVS.

De ijs Cofs. Iulius Obsequens hac scribit: In prouinciā proficiscens Posthumius Cōsul, cū immolaret, in plurimis uictimis caput in iocinore nō inuenit: profectusque post diē septimū ager Romā relatus, expirauit. Consequē arma uolare in caelo uisa. Fulmine pleraque decussa. A Gallis & Lusitanis Romanī per arma grauiter uexati. Abbreuiator Liiij libro quadragesimoseptimo: Q. Opimius Consul Transalpinos Ligures, qui Malsiliensium oppida Antipolim & Niceam uastabant, subegit.

Nobilior,

Fufus.

4

Q. FVLVIVS, ET T. ANNIVS.

Hi primi Cofs. Calendis Ianuarijs magistratum inierūt, propter subitum Celtiberiae bellum.

Abbreuiator Liiij lib. quadragesimoseptimo: Cōsules anno quingentesimo nonagesimooctauo ab Urbe condita, magistratū peractis comitijs insequentis anni Cofs. creatis inire cōeperunt. Mutandī comitia causa fuit, quod Hispani rebellabant.

M. CLAV-

M. CLAUDIUS III. ET L. VALERIUS.

His Cofs. ut Iulius scribit, turbinis uel in campo columna ante ædem Iouis decussa cum signo aurato. Cumq; aruspices respondissent, magistratum & sacerdotum interitū fore, omnes magistratu se protinus abdicauerunt, quod Aricia lapidibus pluerat. Ita supplicatio habita, quod Romæ multis locis species togarum uisæ appropinquatum oculos eludebant. In Lusitania uariè, in Gallia prosperè pugnatum. Abbreuiator Liiij libro quadragesimo octauo, recenset semina tertij Punici belli sub id tempus iacta. Sub quibus tamen Cofs. quia Lium non uidi, diuinare nolo. Amisit sub id tempus filium M. Cato: & Andricus, qui se Persei filium ementiebatur, hoc tempore Romam est missus. Qui qualem fabulam ipse de se finxit, in quadragesimo nono abbreuiator explicat. De ueneficis quoq; quaesitum. Publica & Licinia, nobiles sceminae, quæ utros suos necasse insimulabantur, cognita causa, cum Prætori prædes uadesq; dedissent, cognatorum decreto necatæ sunt. De M. Claudio Marcello sic scribit Cicero in oratione contra L. Pisonem: M. Marcellus, qui ter Cōsul fuit, summa uirtute, pietate, gloria militari, periit in mari: qui tamen ob uirtutem gloriæ laude uiuit. Fuit autem M. Marcelli nepos, eius qui Punico bello secundo Syracusas uicit, & quinq; consulatus adeptus est. Hic autem periit naufragio ad ipsam Africam, paulo ante coeptum Punicum bellum tertium, ut Pedianus scribit. Idem cum statuas sibi, ac patri itemq; auo poneret, in monumentis aui sui, ad honoris ac uirtutis decorem, subscripsit: Hi Marcelli nouies Cofs. auus quinquies, pater semel. Itaq; neq; mentiatu est, & apud imperitones patris sui splendorem auxit.

Lucullus,

Albinus.

L. LICINIUS, ET A. POSTHUMIUS.

His Cofs. teste Orosio libro quarto, capite uigesimo, cum omnes Romanos ingens Celtiberorum metus inuasisset, & ex omnibus non esset qui ire in Hispaniam uel miles uel legatus auderet, P. Scipio, qui postea Africanus est dictus, ultrò sese militaturum in Hispaniam obtulit: cum tamen in Macedoniam sorte iam deputatus esset. Itaq; profectus in Hispaniam, magnas strages hominum dedit: sepius etiam militis quam ducis officio usus. Nam & Barbarum prouocantem singulariter cōgressus occidit. Sergius autem Galba Prætor à Lusitanis magno prælio uictus est: uniuersosq; exercitu amisso, ipse cum paucis uix elapsus, eualit. Hoc tempore Censores theatrum lapideum in Vrbe construi censuerunt. Quod, ne tunc fieret, grauissima oratione Scipio Nasica dissuasit. Hæc eadem Eutropius libro quarto, capite secundo. Quæ omnia Liius quadragesimo octauo libro complexus est, ut ex abbreuiatore colligitur. L. Licinius Lucullus, A. Posthumius Albinus Cofs. cum delectum seuerè agerent, nec quenquam gratia dimitterent, à Tribunis plebis, qui pro amicis suis uacationem impetrare non potuerunt, in carcerem coniecti sunt. Hispaniense bellum cum parum prosperè aliquoties gestum, ita confudisset ciuitatem Romanam, ut ne hi quidem inuenirentur, qui aut Tribunum exciperent, aut legati ire uellent, P. Cornelius Aemilianus processit: & se excepturum militiæ genus, quodcunq; imperatum esset, professus est. Quo exemplo ad militandi studium omnes incitauit. L. Lucullus Cof. qui Claudio Marcello successerat, pacasse omnes Celtiberiæ populos cum uideretur, Vacceos, Cantabros, & alias regiones, & iterum alias incognitas nationes in Hispania subegit. Ibi P. Cornelius Africanus Scipio Aemilianus, L. Pauli filius, Africani nepos & adoptiuus, prouocantem barbarum Tribunus militum occidit, & in expugnatione captæ Urbis maius multo etiam periculum adiit. Nam murum primus omnium transcendit. Subdubito etiam, an sub his, an sequentibus Cofs. Carthaginenses aduersum foedus Malinisse bellum intulerint, uicq; ab eo sint, agente iam nonagesimum secundum annum, & sine pulpamiue mandere & gustare cibum solito. unde Romanum bellum meruerunt, quia, ut Appianus in Libyco scribit, foedera inter utrosq;

utrosq; ic̄ta, per annos quinquaginta mansere, quo potissimum tempore Carthago floruit, Hucusq; autē tot anni numerantur. Orosius enim hos Cofs. scribit factos anno ab Vrbe condita sexingentesimo. Id quod etiam Eutropius fatetur,

Flaminius,

Balbus.

3

T. QVINTVS, ET M. ACILIVS.

Arbitror sub his Cofs. Carthaginensibus bellum indictum, quod cōtra fœdus naues haberent, & extra fines exercitum duxissent: & q̄ eius filium Culussam, qui cum legatis Romanis erat, in oppidum minimē recepissent: quemadmodum ex quadragelimonono Liuij abbreviator obseruauit. ubi etiam ponitur consultatio de bello aduersus Carthaginēses suscipiēdo: & discordia M. Catonis & Scipionis Nasicæ, de qua uide Plutarchum in uita Catonis senioris, in fine. Vide præterea Plinium libro decimoquinto Naturalis historię, cap. decimo octauo.

Censorinus,

Duellius, al. Manlius.

4

L. MARCIVS, ET M. MANLIVS.

His Cofs. exortum est insigne illud Punicum bellum tertium, quod Liuius quadragelimonono, quinquagesimo, & quinquagesimoprimo libris explicuit, si extarent: & Appianus in libro cui titulus est Libycus, qui horū Cofs. meminit: Florus in secundo libro, titulo quintodecimo, ubi hi quoq; Cofs. nominantur, cum serie rerū gestarū: apud Paulum item Orosium libro quarto, capite uigesimo primo: atq; Eutropium libro quarto, capite tertio. Vterq; Carthaginis sitū describit, & quid sub ijs Cofs. gestum sit: sed pulchrius Appianus, apud quem ordine ista leges quæ quadriennio acta. nam & priorī anno sunt huius belli semina iacta. In immēsum opus cresceret, si singula subscriberē: satis sit dīgito indicare, ubi ea inuenias, candidè lector. Velleius Paterculus horum Cofs. sic meminit: Ante trienniū quā Carthago deleteretur, M. Cato perpetuus diruendæ eius auctor, L. Censorino, M. Manlio Cofs. mortem obiit. Sed de causis itē belli, uide quæ Plinius libro decimoquinto Naturalis historiæ scribat. Capite decimo octauo, & decimonono, Carthaginis meminit. Abbreviator autem Liuij inquit: Tertij belli Punici initium altero & sexcentesimo anno ab Vrbe condita (quod ego intelligo superiori cōsulatu Licinij & Posthumij factū, dum Carthaginenses Malinissæ bellum inferrēt) intra quintum annum, quā erat coeptum, consummatū omnino est. Plinius item libro uigesimosecundo, capite sexto, Manlij Consulis meminit, sic scribens: Aemilianum quoq; Scipionem Varro autor est donatum obsidionali in Africa Manlio Consule, cohortibus seruatis, totidemq; ad seruandas eas eductis. In abbreviatore Liuij uterq; Consul nominatur, & ipsorum res gesta. Sub ijs Cofs. ut Liuius in quadragelimonono scribebat, Diti patri ludi Seculares ad Tarentum, ex præcepto librorū Sibyllinorum facti: qui anno primo primi Punici belli, quingentesimo & altero anno ab Vrbe condita, facti erāt. Sed hoc quoque eget examine. Nam neq; apud Liuij abbreviatorem (quandoquidem hoc loco deficit ipse autor) neque apud Censorinū, qui de Secularibus ludis egit diligētissimē, inuenies primo anno primi belli Punici esse actos ludos Seculares, sed anno eius belli fermē sedecimo: hoc est, anno Vr. con. quingentesimo quarto, P. Claudio Pulchro, L. Iunio Paulo Cofs. A' quorum consulatu in hunc præsentem numerantur centū anni: cum hic sit sexingentesimus quartus annus, quo Solinus tertium Punicum bellum dicit inceptum: non sexingentesimo altero anno, ut Orosius & Eutropius putant. Sed audiamus Censorinum de ijs ludis scribentem sic in libello Natalitio: De quattorum ludorum anno triplex opinio est. Antias enim & Varro & Liuius, relatos esse prodiderunt L. Marcio Censorino, M. Manlio Cofs. post Romam conditam anno sexingentesimosecūdo. At Piso Censorinus, & Gn. Gellius, sed & Cassius Hemina, qui illo tempore uiuebat, post annum factos tertium scribūt, Gn. Cornelio Lentulo, L. Mummiō Achaico Cofs. idem anno sexingentesimo quinto. In Quindecimuiro- rum autem cōmentarijs notantur sub annis sexingentis uigintifex ab Vr. con. Ae- milio

Abirbe
con.
605

milio Lepido, L. Aurelio Horeste Cofs. ut infra patebit. Erūt igitur numeri castigandi, qui passim in omnibus exemplaribus sunt corrupti, hoc modo dicto,

Piso.

SP. POSTHVMIVS, ET L. CALPHVRNIVS.

CLVIII

In opusculo Cofs. Orosij hoc loco Cofs. nomina scribuntur, MAGNO, ET CESPICIANO. si fortè ita cognominati hi Cofs. Quorum & Iulius Obsequens mentionem in libello Prodigiorum facit, sic scribens: Sp. Posthumio, L. Pisoni Cofs. uasto incendio Romæ, cum regia quocq; ureretur, sacrariū, & ex duabus altera laurus ex medijs ignibus inuiolata est, & erunt. Pseudophilippus deuictus, De quo Livijs libro quinquagesimo: Ex his Calphurnius missus in Africā cum L. Mancino præfecto classis, Carthaginenses acri obsidione cinxerunt, licet ex Mancini temeritate penè clades Romanis accidisset ingens, si non Scipio prouidisset, ut latè Appianus describit, Est igitur Florus examinandus, qui scribit: Mancino deinde Consule, terra maricq; seruebat obsidio. cum Mancinus præfectus classis fuerit, nō Consul, teste Appiano. Meminit autem & Calphurnij Pisonis Cof. Appianus in Libyco, & Mancini classis præfecti: & quid hoc consulatu gestum sit in Libya, pulchre explicat.

Aemilianus,

Drusus.

P. AFRICANVS, ET C. LIVIVS.

2

606

Hic P. Scipio in familiam Corneliam, cum P. Aemilij esset, adoptatus, & hinc Aemilianus dictus, cum ædilitatem peteret, Consul est à populo dictus. Quoniā per annos Consulem fieri minimè liceret, cum maximo certamine suffragantis legis, & repugnantibus aliquantulum patribus, legibus solutus, & Consul creatus est: ut Appianus, & abbreviator Livijs in quinquagesimo libro, attestantur. Hic est à deuicta postea Carthagine, more aui sui, Africanus dictus. De quo Cato dicere solebat, teste Plutarcho, illud Homericum: Iste sapit solus, reliqui uelut umbra uagantur. Nam Paulus Aemilius, teste Plutarcho, ex quatuor filijs, formæ insignis, egregiæ indolis, duos iure adoptionis in Corneliam Fabiamq; gentem sibi ipse denegauit, duos ei fortuna abstulit: ut mirandum sit, quo pacto Appianus ausus sit scribere, hunc filiū fuisse Scipionis ab Antiocho captum, & libertate donatum. Cui omnes alij historici contrarij sunt, quandoquidem P. Scipio, Scipionis Aemiliani auus fuit genere, cum eius filius hunc adoptasset, ut ex Plutarcho & Cicerone liquet. Quomodo autem iste Scipio tutor factus sit filiorum Masinisse, & quomodo urbem Carthaginem cæperit, & euerterit, & de ea triūphauerit, Appianus abundè in Libyco, et abbreviator Livijs in quinquagesimo primo, Meminit & horū Cofs. Iulius Obsequens in libello Prodigiorum: sed alterum Consulem Lælium appellat, non Liviū (ut in alterutro appareat esse menda) sic scribēs: P. Africano & C. Lælio Cofs. Amiterni puer tribus pedibus, una manu, natus, Romæ, & circa, fulmine pleraq; icta, Cere sanguinis riui terra fluxerūt, & nocte cælum ac terra ardere uisum. Frutrone aurum sacrum mures adroserunt. Lanuij inter horam tertiam & quintam duo discolors circuli solem cinxerunt: rubente alter, alter candida linea. Stella arsit per dies trigintaduos. Et cum obsideretur Carthago in captiuos Romanorum per Hasdrubalem barbaro more sequitum, Mox Carthago per Aemilianum diruta. Meminit autē & horum Cofs. Appianus in Libyco: & ordine, quid sub ijs gestum sit, enarrat: in primis quomodo Scipio consulatum adeptus sit contra leges, cum ædilitatē peteret. Velleius Paterculus de Scipione hæc tradit: Sub idem tempus magis quia uolebant Romani quicquam de Carthaginensibus dicebatur credere, quam quia credenda asserbantur, statuit Senatus Carthaginem excindere. Ita eodem tempore P. Scipio Aemilianus, uir autis P. Africani, paternisq; L. Pauli uirtutibus simillimus, omnibus belli ac toge dotibus, ingenijq; ac studiorum eminentissimus seculi sui: qui nihil in uita non laudandum & fecit, & dixit, ac sensit, quem Paulo genitum, adoptatum à Scipione Africani filio diximus. Aed-

y litatem

Olympiad.

litatem petens, Cōsul creatus est. Bellum Carthaginī iam ante biennium à prioribus Cōs. inlatum, maiore uī intulit, cum antē in Hispania murali corona, in Africa obdionalī donatus esset: in Hispania uerò etiam ex prouocatione ipse immodicus uirum immanis magnitudinis hostem interemisset: eamq̃ urbem magis inuidia imperij, quàm ullius eius temporis noxę inuisam Romano nomini, funditus sustulit. Fecitq̃ uirtutis suę monumentum, quod fuerat aui eius clementię. Sed attende quid subiungat libro secundo: Potentię, inquit, Romanorum prior Scipio uiam aperuerat, luxurię posterior aperuit. quippe remoto Carthaginis metu, sublataq̃ imperij æmula, non gradu, sed præcipiti cursu à uirtute descitū, ad uitia transcursum. Verus disciplina deserta, noua inducta. In somnum à uigilijs, ab armis ad uoluptates, à negocijs in ocium conuersa ciuitas, T. Scipio Nasica in Capitolio porticus, tum Metellus in Circo, Gn. Octauius multo amœnissimā moliti sunt: publicamq̃ munificentiam sequuta priuata luxuria est.

Lentulus,

Achaicus.

3

CN. CORNELIUS, ET L. MUMMIUS.

His Cōs. teste Orosio libro quarto, capite uigesimo secundo, P. Scipio superioris anni Cōsul, delere Carthaginem suprema forte molitus, Cothonem ingreditur. Vbi dum sex continuis diebus ac noctibus pugnatur, ultima Carthaginensis desperatio traxit ad deditioem, petentes, ut quos belli clades reliquos fecisset, saltem seruire liceat. Vrbis ipsa decem & septem diebus cōtinuis arsit, miserumq̃ spectaculum de uarietate conditionis humanę uictoribus suis præbuit, omni murali lapide in puluere comminuto, anno septingentesimo quo condita est. Ita quarto anno, postquam ceptum fuit bellum Punicum tertium, exterminatum est. Quod graphicè descriptum leges apud Appianum in Libyco. Meminit horum Cōs. Velleius Paterculus in hæc uerba (quæ tamen in numeris auguror esse deprauata, ut ferè ubiq̃ sunt) Carthago diruta est, cum stetisset annis DCLXVIII. abhinc annos CCLXXVII. Gn. Cornelio Lentulo, L. Mummio Cōs. Hunc finem habuit Romani imperij Carthago æmula, cum qua bellare maiores nostri cœpere Claudio & Fuluiō Cōs. ante annos CCXCVI, quàm tu M. Vinici consulatum inires. Ita per annos CXV, & bellum inter eos populos & belli præparatio, & infida pax fuit. Neq̃ se Roma iam terrarū orbe superato, securam sperauit fore, si nomen usq̃ stantis maneret Carthaginis: adeò odium ex certaminibus ortum, ultra metum durat, & ne in uictis quidem deponitur: neq̃ ante inuisum esse desijt, q̃ esse desijt. Est & eodem anno sub ijs Cōs. teste Orosio lib. 5. cap. 1. Corinthus, Achaicæ urbs potētissima, euersa, duce Mummio, qui de ea triūphauit, & Corinthia uasa cum multis signis in Urbem intulit. Quod bellū uulgò Achaicum dicitur, pulchreq̃ describitur à Iustino lib. 34. & L. Floro lib. 2. titulo 16. Sed ibi scribit Metellus Consul, quem Orosius & Eutropius lib. 4. cap. 3. Prætorem, non Consulem appellant: & historiam ipsam pulchrè & breuiter enarrant, quomodo Corinthus sit destructa, & æs inde Corinthiū, & uasa Corinthia dicta. Verum Orosius hunc annum sexingentesimum sextū uocat, cū sit sexingentesimus septimus. Similis penè error est in abbreviatore Lii lib. 52. ubi hoc bellum continetur. Hic perperam scriptū est, Ad Isthmum à L. Manlio Consule uictus est, cum L. Mummio scribi debet. Velleius Paterculus sic de hoc bello scribit: Vniuersa deinde instincta in bellum Achaia, cū pars magna Metelli Macedonici uirtute, armisq̃ fracta erat, maximè Corinthijs in arma cum grauibus etiā in Romanos contumelijs instigantibus, destinatus ei bello gerendo Cōs. Mummus. Subiungit paulo post: L. Mummus Corinthum post annos DCCCLII. quàm ab Alete Hippotis filio erat cōdita, funditus eruit. Dehinc comparat Scipionem Mummio, dicēs: Vterq̃ Imperator, deuicta à se gentis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus est Achaicus. Nec quisquam ex nouis hominibus prior Mummio cognomen uirtute partum uindicauit. Diuersi imperatoribus mores, diuersa fuere studia, Quippe Scipio tam elegans liberaliū studiorum, omnisq̃ doctrinæ

Ab urbe con. doctrinae & autor & admirator fuit, ut Polybium, Panætiumq; præcellenteis ingenio viros, domi militiæq; secum habuerit. Neq; enim quisquã hoc Scipione elegantius interualla negotiorum ocio dispunxit, semperq; & belli & pacis seruiit artibus. Semper inter arma ac studia uersatus, & corpus periculis, & animum disciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, ut capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manus tabulas ac statuas in Italiam portandas locaret, iuberet prædici cõducantibus, si eas perdidissent, nouas eos reddituros. quanquam fatius fuerat pro Rep. manere adhuc rudem Corinthiorũ intellectum, q̃ in tantum ea intelligi; neq; dubiũ quin hac prudentia, illa imprudentia decori publico fuerit conuenientior. Sunt eodem penè tempore tres triumphus acti. Africanus de Carthagine, Mummius de Corintho, Q. Cæcilius Metellus de Andrisco (qui Pseudophilippus dicebatur uulgò) triumphauit. De quo abbreviator Lii lib. 50. Florus lib. 2. titulo decimo quarto, hoc bellum describit, & Macedonicum tertium appellat: à quo Q. Cæcilius Metellus, qui tunc Prætor hoc confecit, Macedonicus dictus est: autore Plinio iuniore de Viris illustribus, titulo sexagesimo primo. Est hoc in loco admirandum, incidere tantam diuersitatem inter autores illustres. Appianus in fine Libyci tradit, triumphum Africani & Mummius centesima & sexagesima Olympiade factum. Sed timeo translatoris indiligentiam, quæ toto opere sentitur. Plinius lib. 34. cap. 2. scribit excisam Corinthum anno tertio centesimæ Olympiadis sextæq; & quinquagesimæ, qui fuit urbis Romæ sexcentismus octauus: quod minimè procedit. Nam si de centum & quinquaginta sex Olympiadibus sex ante conditam Urbem sustuleris, ut debes, remanebunt centum & quinquaginta Olympiades. Hæ constituēt annos sexingentos, non amplius. Verior est apud Eusebiũ supputatio hoc loco, qui scribit, q̃ Olympiadis centesimæ quinquagesimæ octauæ, anno tertio, Carthago in ditionem Romanorũ per Scipionem redigatur, habens à conditione sui annos sexingentos sexaginta octo: ut uerò alij affirmant, septingentos quadraginta octo. Quod licet Liiuo sit contrarium, uero tamen est propinquius. Sed parem diuersitatem autorum tradit Orosius quoq; de bello Achaico, de numero occisorum, inter Claudium historicum, Valerium Antiatem, & Polybiũ. Hi si extarent, errores huiusmodi facile tollerentur. Si tamen consularis Cæsiodori, ut credo, bene procedunt, erit hic annus Urbis cond. sexingentesimus septimus: qui erit tertius annus Olympiadis ceterimæ quinquagesimæ octauæ. Ideo calculus Plinii uno anno deficit. Sed Olympiades non sunt iuste annotatæ. Nã & Solinus rectè tradit, hoc tertium Punicum bellum sexingentesimo quarto, non altero, inchoatum; & intra quatuor annos confectum, omnes prodeunt. Erit itaq; sexingentesimus septimus hic annus. Illud addendum censeo, quod Plutarchus in Mario scribit, L. Memmij (Sic enim Græci hunc appellant) qui Corinthum deleuit: tertium nomen dicere non possumus. Nam Achaicus huic, ut Africanus Scipioni, ut Metello Numidicus, ex re gesta, agnomen fuit. Vbi pulchra quædam leges de nominibus Romanorum. Meminit horum Cõsulum Cenforinus de Die natali, ubi de ludis Secularibus agit, ut paulo antè scripsimus.

Aemilianus,

Mancinus.

Q. FABIVS MAXIMVS, ET L. HOSTILIVS.

4

608
Iste est Fabius Maximus Aemilianus, Pauli Aemilij filius, quẽ pater in familiam Fabiam adoptandum dedit, ut Plutarchus testatur. Mancinus autem is est, qui prefectus classis bello Punico tertio fuit. Quid hoc anno gestum, quia Liiuum nõ habeo, temerarij scriptoris infamiã incidere nolo. Hoc constat, Fabium Consulem magnam partem Lusitaniæ recuperasse, multis urbibus recuperatis.

Galba,

Cotta.

SER. SVLPITIVS, ET L. AVRELIVS.

CLIX

609
Per hæc tempora motus Syriæ, & bella inter reges Demetrium & Ptolemæum gesta,

y 2 sta,

Olympiad.

sta, nimirum facta sunt. Cæterum sub quibus Cofs. nihil certi habeo. De his Cofs. ab breuiator Liiij libro quinquagesimosecundo: Orosius libro quinto, capite secundo. De Viriato Lusitano pastore, & latrone, multa pulchra breuiter scribit, quæ nō sunt aspernanda, & huic loco conueniunt, Velleius Paterculus libro secundo: Triste, inquit, deinde & contumeliosum bellum in Hispania, duce latronum Viriato, sequutum est, Quod ita varia fortuna gestum est, ut sapius Romanorum gereretur aduersa. De his Cofs. Val. Max. libro sexto, titulo de Grauius dictis & factis, sic scribens: Idem Seruius Sulpitius Galba & Aurelius Cofs. cum in Senatu contenderent, uter aduersus Viriatum in Hispaniam mitteretur, ac magna inter P. C. dissensio esset, omnibus, quoniam eius sententia inclinaretur, expectantibus: Neutrum, inquit Scipio, mihi placet: alter nihil habet, alteri nihil est satis: æquè malam licentis imperij magistrum iudicans inopiam, atq; auariciam. Quo dicto ut neuter in prouinciam mitteretur, obtinuit. Horum atq; sequentium Cofs. sic meminit Iulius Frontinus de Aqueductibus: Anno ab Urb. con. sexingentesimo octauo, Ser. Sulpitio Galba, L. Aurelio Cotta Cofs. cum Appiæ Anienisq; ductus uetustate quassati, priuatorum etiam fraudibus interciperentur, datum est à Senatu negocium M. Titio, qui tum Prætor inter ciues & peregrinos ius dicebat, eorum ductuum reficiendorum & uindicandorum. Et quoniam incrementum urbis exigere uidebatur ampliore modum aquæ, eidem mandatū à Senatu est, ut curaret, quatenus alias aquas posset, in Urbem perducere. Ampliores ductus Reipub. causa IIII, miliario fabrorum duxit, cui ab autore Martiæ nomen est. Legimus apud Fenestellam, in hæc opera Marco decretū sextertium mille & octingentos. Sed quoniam ad consummandū negotium non sufficiebat, statuit præturā in alterum annum prorogatā. Eodem tempore Decemuiri dum alijs ex causis Sibyllinos libros inspicunt, inuenisse dicuntur, nō esse aquam Martiā, sed Anienem. De hoc non constantius traditur, in Capitolium perducī. De eaq; re in Senatu uerba faciente Lepido pro collega, actū Appio Claudio, Q. Cæcilio Cofs. Eademq; post annum decimū à L. retractata, C. Lelio, Q. Seruilio Cofs. Sed utroq; tempore uicisse gratiam Q. Martij Regis, atq; ita esse in Capitolium aquam perductā. Vbi lector animaduerte et numerorum et priorum esse lapsum. Hi enim Cofs. ut mox apparebit, quinto anno, nō decimo fuerūt: alterq; Gn. Seruilius Cepio ab alijs,

Pulcher,

Macedonicus.

2

AP. CLAVDIVS, ET Q. METELLVS.

Appius Claudius, ut ex quinquagesimotertio Liiij discimus, Salassos gentem Alpina domuit. Et ut Orosius lib. 5. cap. 2. scribit, ubi horum Cofs. mentio fit, aduersus Salassos Gallos congressus, & primū uictus, decem millia militum perdidit: repara pugna, quinque millia hostium occidit. Sed cum iuxta legem, qua constitutum erat, ut quisquis quinque millia hostium peremisset, triumphandi haberet potestatem: ille quoq; cum triumphum expectasset, propter damna uerò superiora non impetrauisset, infami impudētia atq; ambitione usus, priuatim cum tribus triumphauit. Horum Cofs. meminit quoq; Iulius Obsequens, licet alterum cōsulem P. prænominet: quod errorem esse puto. Qui scribit, sub ijs Amiterni puerū tribus pedibus natum. Cauræ sanguinis riuos è terra fluxisse: & cū à Salassis illata clades esset Romanis, Decemuiros pronunciasse, quod inuenirent in Sibyllinis, quoties bellum Gallis illaturi essent, sacrificari in eorum finibus oportere. Vide de hoc Appio Claudio Plutarchum in uita Gracchorum. Sed de Q. Metello sic abbreviator Liiij libro quinquagesimotertio: Q. Cæcilius Metellus Proconsul Celtiberos cæcidit. à Q. Fabio Consule pars maxima Lusitaniæ, expugnatis urbibus, recepta est. Florus libro secundo, titulo decimo septimo: Metellus ille qui ex Macedonia cognomen meruerat, & Celtibericus fieri, cū & Cantabriam memorabili cepisset exemplo, & Versobrigis maiori gloria pepercit. De Metello sic Velleius Paterculus, libro secundo: Paucis ante Iunium Brutum annis,

annis, qui Hispanos uicit, tam seuerū illius Q. Macedonici in ijs gentibus imperium fuit, ut cum urbem Contrebtiam nomine in Hispania oppugnaret, pulsas præcipiti loco quinque cohortes legionarias, eodem protinus subire iuberet, facientibusque omnibus in procinctu testamenta, uelut ad certā mortem eundum foret: non deterritus proposito, perseverantia ducis quem moriturum miserat, militem uictorem recepit. Tantum effecit mixtus timori pudor, spesque desperatione quesita. Hec ille. Sed in primo libro suæ historiæ fragmentatæ inquit: Hic est Metellus Macedonicus, qui porticus quæ fuere circumdatæ duabus ædibus sine inscriptione positis, quæ nunc Octauie porticibus ambiuntur, fecerat: quicquid hanc turmam statuarum equestrium, quæ frontem ædium spectarent, hodieque maximum ornamentum eius loci, ex Macedonia detulit. Cuius turmæ hanc causam referunt: Magnum Alexandrum impetrasse à Lyppo, singulari talium autore operum, ut eorum equitum, qui ex ipsius turma apud Granicum flumen ceciderant, expressa similitudine figurarum, faceret statuas, & ipsius quoque ijs interponeret. Hic idem primus omnium Romæ ædem ex marmore in ijs ipsis monumentis molitus, uel magnificentiæ uel luxuriæ princeps fuit. Vix ullius gentis, ordinis, hominem inueneris, cuius felicitatem fortunæ Metelli compares. Nam præter excellentes triumphos, honoresque amplissimos, & principale in reipublicæ fastigium, extenuatumque uitæ spacium, & acris innocenteisque pro reipublica, cum inimicis contentiones, quatuor filios sustulit: omneis adultæ ætatis uidit, omneis reliquit superstitēs & honoratissimos, mortui eius lectum pro Rostris sustulerunt quatuor filij, unus consularis & censorius, alter consularis, tertius Cos. quartus candidatus consulatus: quem honorem adeptus est. Hoc est nimirum magis felicitatis de uita migrare, quam mori, Sed de illo superius aliquoties.

Metellus,

Seruilianus.

L. CAECILIUS, ET Q. FABIVS MAX.

3

His Cos. ut Iulius Obsequens docet, & Orosius libro quinto testatur, capite secundo, fames & pestilentia cum essent, per Decemuiros supplicatum, Lunæ androgynus natus, præcepto aruspici in mare deportatus. Tanta fuit Lunæ pestilentia, ut faciebatur in publicis passim cadaueribus, qui funeraretur defuerint. Itaque magnæ domus uacuae uiuis, plenæ mortuis remanserunt, largissimæ introrsum hæreditates, & nulli penitus hæredes. Deinde non solum in urbe uiuendi, sed etiam appropinquandi ad urbem negabatur facultas. tam sæui per totam urbem tabescentium sub tectis, atque in stratis suis cadauerum foetores exhalabant. In Macedonia exercitus Romanus prælio uexatus, quia alter Pseudophilippus, ut abbreviator Lii in quinquagesimo tertio docet, in Macedonia à L. Tremellio Quæstore cum exercitu cæsus est. Aduersus Viriatum dubie dimicauit pop. Rom. Nam, ut Orosius docet, Fabius Consul contra Lusitanos & Viriatum dimicans, Bacciam oppidum, quod Viriatus obsidebat, depulsis hostibus liberauit: & in deditioem, cum plurimis alijs, castellum recepit. Quingentis etiam principibus eorum, quos societate inuitatos deditioem iure susceperat, manus præcidit. Licet Cicero Lælio hanc uictoriam tribuat, ut inferius patebit. De Fabio sic Velleius Paterculus: Metellus uirtute ac seueritate facti, at Fabius Aemilianus, Pauli exemplo, disciplinæ in Hispania fuit clarissimus.

Cepio,

Nepos.

CN. SERUILIVS, ET Q. POMPEIVS,

4

Hic Q. Pompeius Consul, ut abbreviator Lii quinquagesimo quarto libro docet, in Hispania Termetinos subegit. Cum eisdem quidem & Numantinis pacem ob infirmitatem fecit, ob id Eutropius libro quarto, capite tertio: Q. Pompeius, inquit, Consul à Numantinis, quæ ciuitas Hispaniæ est opulentissima, superatus, pacem ignobilem fecit. Velleius Paterculus libro secundo, huius Pompeij sic meminit:

y 3 nit:

nit: Numantia urbs nunquam x. milibus plura propriae iuventutis armauit. Sed uel
 ferocia ingenij, uel inscitia nostrorum ducum, uel fortunae indulgentia, cum alios du-
 ces, tum Pompeium, magni nominis uirum, ad turpissima deduxit foedera. Hic pri-
 mus e Pompeius Cos. fuit. Nec minus turpia ac detestabilia Mancinum Hostilium
 Cos. Sed Pompeium gratia impunitum habuit, Mancinum uerecundia: quippe non
 recusando perduxit huc, ut per feciales nudus, ac post tergum religatis manibus, de-
 deretur hostibus: quem illi se recipere negauerunt, sicut quondam Caudini fecerunt
 dicentes, publicam uiolationem fidei non debere unius sui sanguine. Orosius libro
 quinto, capite secundo: Pompeius Numantinorum fines ingressus, accepta maxima
 clade discessit: non solummodo exercitu penè omni profligato, uerum etiam pluri-
 mis nobilium, qui eius militiae aderat, interemptis. Viriatus cum iam quatuordecim
 annos Romanos duces atque exercitus protriuisset, à proditoribus, consilio Seruili
 Cepionis, est interemptus, & ab exercitu eius nobilissimè tumulatus. Deinde cum
 interfectores eius premium à Cepione, ut scribit Eutropius (non Scipione, nam hoc
 nomen ibi corruptum est) peterent, responsum est, nunquam Romanis placuisse, im-
 peratores à suis militibus interfici. Et ideo inquit Orosius: In hoc solo Romanis cir-
 ca cum fortiter agentibus, quod percussores eius indignos premio iudicarunt. Hinc
 Velleius Paterculus inquit: Sed interempto Viriato fraude magis quam uirtute Ser-
 uilij Cepionis, Numantinum grauius exarsit bellum. Sed quis ille fuerit Viriatus, &
 quot Romanos duces occiderit, abbreviator Liuji libro quinquagesimo secundo, &
 L. Florus libro secundo, titulo decimo septimo, præter Eutropium & Orosium, abun-
 dè explicant. De hoc Viriato Lusitano iunior Plinius, de uiris illustribus, titulo se-
 ptuagesimo primo, Val. Max. libro nono, capite de Perfidia, sed ibi Consul Q. Ser-
 uilius Cepio dicitur. Meminit & huius Viriati Cicero in secundo Officiorum, alios
 fortassis sequutus annales, sic de eo scribēs: Viriatus Lusitanus, cui quidem exercitus
 nostri imperatoresque cesserunt: quem C. Laelius, is qui sapiens usurpatur, Prætor fre-
 git ac comminuit: ferocitatemque eius ita repressit, ut facile bellum reliquis traderet. In
 Bruto quoque hanc laudem Laelio attribuit Cicero, dicens: Viriati bello egregium fu-
 isse Laelium repperi. Et ideo auguror sequenti consulatu Viriatum esse sub Gneo Ce-
 pione & G. Laelio superatum. Et hunc Q. Seruilium potius dici debere, non Gn. lita-
 rarum prænominum confusio hanc confusionem parit. Silius Italicus quoque huius
 Viriati meminit in tertio Punicorum, Iustinus uero libro quadragesimo quarto, hoc
 est ultimo, Viriatum decem tantum annos fatigasse uaria uictoria Romanos scribit.
 Liuji uero abbreviator, uirum ac ducem maximum Viriatum appellat, per quatuor
 decim annos, quibus cum Romanis bellum gessit, frequentius superiorem fuisse. De
 Pompeio item tradit Velleius alio quodam loco, hæc scribēs: Seu duæ, seu tres Pom-
 peiorum fuere familiae, primus eius nominis, ante annos ferè CLXVIII, quam Pom-
 peius cum Gn. Seruilio Cos. fuit.

CLX Q. CN. CEPIO SERVILIUS, ET G. LAELIUS.

Horum Cofs. meminit Iulius Obsequens libello Prodigiiorum, qui scribit sub his
 Cofs. Prænesti, & in Cephalenia, signa de caelo descendisse uisa. Item mons Aetna
 ignibus abundauit, Prodigiū maioribus hostijs quadraginta expiatum. Annus pa-
 catus fuit, Viriato uicto. Horum Cofs. mentionem fecit Iulius Frontinus de Aqua
 ductibus, ubi de Martia aqua in Urbem atque in Capitolium introducta loquitur. Sed
 alterum Cos. Q. Seruilium, non Gneum prænominē appellat: quod & ego credo. A-
 lioqui hic esset Gn. Cepionis cōsulatus, Sed quam facilis sit lapsus in proprijs, cui-
 us mediocriter erudito manifestum est.

2 CN. PISO, ET POPILIUS LAENAS.
 Huius M. Popilij sic meminit abbreviator quinquagesimo quinto: M. Popilius à
 Numan-

Numantinis, cum quibus pacem factam, Senatus irritam censuerat, cum exercitu
 fufus fugatusq; est.

Nasica.

Brutus.

P. SCIPIO, ET DECIMVS IVMIVS.

P. Cornelio Nasicae cognomen Serapion fuit, ab irridente Curiatio Trib. pleb.
 impositum, ut abbreviator Livi quinquagesimo quinto explicat. Sed ijs Cofs. dele-
 ctum habentibus, in conspectu tyronum res saluberrimi exempli facta est. Nam
 C. Marienus accusatus est apud Tribb. pleb. quod exercitum in Hispania deseruisset:
 damnatusq; sub furca, diu uirgis caesus est, & tertio uenit, Tribb. pleb. quia non im-
 petrarunt, ut sibi denos, quos uellent, milites eximere liceret, Cofs. in carcerem mitti
 iusserunt. Meminit horum Cofs. Cicero tertio de Legibus: Quid iuris bonis uiris Tib.
 Gracchi tribuinatus reliquit: et si quinquennio ante Decimum Brutum & P. Scipio-
 nem Cofs. quos, & quantos uiros homo omnium infimus & sordidissimus Tribunus
 plebis C. Curiatius in uincula coniecit: quod ante factum non erat. Iunius Brutus
 Cof. in Hispania ijs qui sub Viriato militauerant, agros oppidumq; dedit, quod Va-
 lentia uocatum est. M. Popilius a Numantinis, cum quibus pacem factam Senatus ir-
 ritam censuerat, cum exercitu fufus fugatusq; est. Iunius Brutus praeterea, ut eodem
 loco scribitur, Lusitaniam urbium expugnationibus usq; ad Oceanum perdomuit:
 & cum fluiuum Obliuionum transire nollent, raptum signifero signum ipse transtu-
 lit: & sic, ut transgrederetur, persuasit. Velleius Paterculus huius Bruti meminit, pra-
 nomine tamen deprauato. Ante, inquit, tempus excisae Numantiae praecleara in Hi-
 spania militia Decimi Bruti fuit: (sic enim legendum) qui penetratis omnibus Hi-
 spaniae gentibus, ingenti uirum urbiumq; potitus numero, aditis quae uix erant,
 Gallecij cognomen meruit. Florus libro secundo, titulo decimoseptimo: Decimus
 Brutus aliquando latius Gallecios Lusitanosq;, omnis Galatiae populos, formida-
 tumq; militibus flumen Obliuionis, peragratoq; uictor Oceani litore, non prius si-
 gna conuertit, quam cadentem in maria sole, obrutumq; aquis ignem, non sine quo-
 dam sacrilegij metu & horrore deprehendit. Est autem hic fluiuus Obliuionis Le-
 thes appellatus, a Ptolemaeo Limius dictus, causa nominis, ut ait Strabo in tertio, quod
 cum Galli atq; Turduli socijs ad id flumen armis peruenissent, eo trajecto, seditione
 orta dissidentes, eorumq; duce extincto, obliti quod in Hispanos mouerant bellum,
 iuxta flumen resedere. Lucanus in nono:

Quam iuxta Lethes tacitus perlabitur amnis,
 Infernis. ut fama trahens, obliuia uenis. Silius:
 Inferni populis referens obliuia Lethes.

Porcina.

Lepidus.

Mancinus.

M. AEMILIUS, ET C. HOSTILIUS.

His Cofs. ut Iulius Obsequens scribit, cum Lanuuij auspicarentur, pulli e cauea
 in syluam Laurentinam euolarunt, neq; inuenti sunt. Praeneste fax ardens in coelo
 uisa, sereno intonuit. Tarracinae M. Claudius Praetor in naue fulmine conflagrauit.
 Lacus Fucinus per multa millia passuum inundauit. In Graecostasi & Comitio san-
 guine fluxit. Hostilius Mancinus Consul in portu Herculis cum conscenderet na-
 uem, petens Numantiam, uox improvise audita, Mane Mancine. Cumq; egressus,
 postea nauem Genuae conscendisset, anguis in nauis inuentus, e manibus effugit.
 ipse Consul deuictus, mox Numantinis deditus. Orosius qui horum Cofs. meminit
 libro quarto, capite secundo: Mancinus Consul, inquit, postquam a Popilio apud Nu-
 mantiam suscepit exercitum, adeo praecleara infeliciter cuncta gessit, atq; in id suprema
 perductus desperatione est, ut turpissimum foedus cum iisdem Numantinis facere
 cogeretur: quamuis & Pompeius iam aliud aequum infame foedus cum iisdem Numan-

tinis paulo antè pepigisset, Senatus dissoluit foedus, & Mancinum tradi præcipit Numantinis: qui nudato corpore, manibus post tergum reuinctis, ante portas Numantiae est expositus, Ibi usq; in noctem manens, à suis desertus, ab hostibus autem non receptus, lachrymabile utrisq; spectaculum præbuit. Repete ea ex Paterculo quæ superius annotaui in consulatu Cn. Seruilij & C. Hostilij Mancini. Eadem penè Eutropius libro quarto, capite tertio: abbreviator Liiij libro quinquagesimo quinto, & quinquagesimo sexto, Val. Max. libro primo, capite de Prodigijs: Plinius iunior de Viris illustribus, titulo quinquagesimonono. Sed ibi perperam, A. Hostilius, pro C. Hostilio, scriptum est. Sed Consul fuit. Vide tertium caput quarti libri Orosij de hoc Mancino: & Florum libro secundo, titulo decimo octauo: Plutarchum in Græchorum uita: & Plinium seniore libro trigesimo quinto, capite quarto,

Pilo,

Sarranus.

CLXI

P. FVRIVS, ET SEX. ATTILIVS.

Commemorat horrenda prodigia sub his Cofs. Iulius Obsequens, in hæc uerba: Rhegium penè totum incendio cõsumptum, sine ullo humanæ fraudis aut negligentiae uestigio. Puer ex ancilla quatuor pedibus, manibus, oculis, auribus, duplici obsceno natus, Puteolis in aquis calidis riuu manarunt sanguine. Fulmine pleræq; deiecta. Aruspicum iussu puer crematus, cinisq; eius in mare deiectus. Ab Achæis exercitus Romanus cæsus. Hoc loco animaduertendum, Eusebium in Chronicis scribere, L. Actium tragœdiarum scriptorem clarum per hæc tempora fuisse: quem natus tradit Mancino & Sarrano Cofs. parentibus libertinis, & seni Pacuuius Tarenti sua scripta recitasse, &cæt. Quem imitatus est Petrus Crinitus libro primo de poetis, qui plura adiicit de hoc L. Actio tragico poeta. Sed cum hi Cofs. nusquam simul legantur (priori enim anno C. Hostilius Mancinus Cof. fuit, sed collegam habuit, M. Aemilium Lepidum: hoc anno Sextus Attilius Cõsul fuit, sed collega eius P. Furius Pilo erat) ideo examinandus est liber Eusebij. Ad hæc attribuit hæc Olympiadi centesimæ sexagesimæ, in qua Q. Fabius Maximus, L. Hostilius Mancinus Cofs. fuerant, & alij. Sed mox in Olympiade centesima sexagesima prima, scribit bellum seruile ortum in Sicilia: quod proximo anno factum, nemo dubitat, Iccirco hæc sine errore transire nequeunt.

Flaccus,

Piso.

2

SER. FVLVIVS, ET Q. CALPHVRNIVS.

Sub his Cofs. narrat Iulius Obsequens, & Paulus Orosius libro quarto, capite quarto, admiranda prodigia accidisse: quæ illic in utrisq; leges: longum enim esset omnia subscribere. Hinc in Sicilia bellum seruile ortum est: quod adeo graue & atrox multitudinè seruorum tunc ad arma instructorum, & magnitudine uirium fuit, ut Cofs. quoq; terruerit. Nam septuaginta millia seruorum conspirantium fuisse, duce Euno Syro, & Cleone seruis referuntur. excepta urbe Messana, quæ seruos liberaliter habitos in pace continuit. De quo inferius uberius dicetur, ex illustrissimis auctoribus Fuluius Flaccus Cõsul Vardeos in Illyrico subegit, ut abbreviator Liiij quinquagesimo sexto libro scribit. Huic Fuluius Consuli bellum mandatum est. Subiungit Calpurnius post Cofs. hæc uerba:

His Cofs. Aemilianus Scipio ob Numantinum bellum, cum candidatus non esset, Consul creatur.

Cum initio ducum, bellum Numantinum, non sine publico pudore duraret, delatus est ultrò Scipioni Africano à S. P. Q. Ro. consulatus. Quem cum ille capere, ob legem quæ uetabat quenquam intra decem annos iterum Consulem fieri licere, minime uellet, sicuti priori cõsulatu, legibus est solutus: ut abbreviator Liiij quinquagesimo sexto scribit. Si extaret uita Scipionis illius apud Plutarchum, & hæc & alia pulchriora haberemus.

P. AFRL

P. AFRICANVS, ET G. FVLVIVS.

Horum Cofs. meminit Iulius Obsequens, qui multa narrat sub ijs euenisse prodigia Cofs. Quæ omnino legenda sunt lectori studioso, Ceterum is Africanus missus in Hispaniam ad evertendam Numantiam, qualiter corruptum exercitum luxuria reformauerit, priusquam hostes debellaret, docent abundè Florus libro secundo, titulo decimo octauo, de bello Numantino: Val. Max. libro secundo, titulo de Disciplina militari: Liiij abbreviator libro quinquagesimo septimo: Orosius libro quinto, capite quinto: Eutropius libro quarto, capite tertio: iunior item Plinius titulo quinquagesimo octauo, de Viris illustribus. Quemadmodum autem Scipio Numantiam obiederit, & fame confecerit, in summamq; demum desperationem redegerit, ut se per uices trucidarint, abbreviator Liiij quinquagesimonono docuit: in quo scribit, captam urbem à Scipione, deletam quartodecimo anno post deletam Carthaginem, ac de ea post triumphasse. Quod annis aliquot post accidit, ut liquet. Cum uerò in Hispania Scipio esset, Romæ à Tiberio Sempronio Graccho seditio orta est, in qua occisus fuit: quam Liius quinquagesimo octauo libro longè lateq; exequutus est, & Plutarchus in Gracchis, & Appianus primo Ciuiliū. Velleius Paterculus: P. Scipio Africanus Aemilianus, qui Carthaginem deleuerat, post tot acceptas circa Numantiam clades, creatus iterum Consul, missusq; in Hispaniam, fortunæ uirtutiq; expertæ in Africa, respondit in Hispania: & intra annū ac tres menses quàm eò uenerat, circumdatam operibus Numantiam, excisamq; æquauit solo. Nec quisquam ullius gentis hominum ante eum clariori urbium excidio, nomen suum perpetuæ cōmendauit memoriæ: quippe excisa Carthagine ac Numantia, ab alterius nos metu, alterius uindicauit contumelijs. Hic eum interroganti Tribuno Carbone, quid de Tiberij Gracchi cede sentiret, respondit: Si is occupandæ Reipub. animum habuisset, iure cæsum. Et cum omnis concio acclamasset: Hostium, inquit, armatorum toties clamore non territus, qui possum uestro moueri, quorum nouerca est Italia? Reuersus in Urbem intra breue tempus M. Aquilio, C. Sempronio Cofs. abhinc annos CL. post duos consulatus, duosq; triumphos, & bis excisos terrores Reipub. manè in lectulo repertus est mortuus: ita ut quædam elisarum faucium in ceruice reperirentur notæ. De tanti uiri morte nulla est habita quæstio: eiusq; corpus uelato capite elatum est, cuius opera super totum terrarum orbem Roma extulerat caput: seu fatalem, ut plures: seu conflatam insidijs, ut aliqui prodidere memoriæ, mortē obiit. Vitam certè dignissimam egit, quæ nullius ad id tempus præterquam auito fulgore uinceretur. Decessit anno ferme LVI. De quo si quis ambiget, recurat ad priorem consulatū eius in quem creatus est anno XXXVI. ita dubitare desinet. Florus libro tertio, titulo decimo quarto de seditione Tiberij Gracchi: Plinius de Viris illustribus, titulo sexagesimo quarto: sed Gracchum occisum sequentibus Cofs. docet. Gellius item libro secundo, capite decimo tertio: & Valerius Maximus in primo de Auspicij, mortis Gracchi meminerunt: sed clarius, quo tempore occisus sit, sub Mutio scilicet Scauola, sequentis anni Consule, libro tertio de Fortitudine. Non nihil etiā idem libro septimo, titulo de Sapienter dictis & factis. Vide Paulum Orosium libro quinto, capite sexto & septimo: Eutropium libro quarto, capite tertio. De Attalo Valer. Max. libro quinto, de Gracchis: Abbreviator libro quinquagesimo octauo. Sed audi quæ Plinius libro trigesimo tertio scribat, capite undecimo: Eadem Asia domita multo etiā grauius afflixit moribus, inutiliorq; uictoria illa hæreditas Attalo rege mortuo fuit. Tum enim hæc emendi Romæ in auctionibus regis uerecundia exempta est, urbis anno sexingentesimo uigesimo sexto, medijs quinquagesimo septimo annis, erudita ciuitate amare etiam, & non solummodo admirari opulentiam externam: immenso & Achaicæ uictoriæ momento ad impellendos mores: quæ & ipsa hoc interuallo, anno Urbis sexingentesimo octauo, Parthica signa et tabulas pictas in uexit, ne quid deesset, pariterq; luxuria

Olympiad. luxuria nata est, & Carthago sublata, ita cōgruentibus fatis, ut liberet amplecti uitia, & liceret peccare ex dignatione. Numeri amiorum, ut in plerisque alijs, egent examine. Præterea seruilis contagio in Sicilia multos late prouincias infecit. Nam & Minurnis 450. serui in crucem acti. Sinuessæ ad quatuor millia seruorum à Q. Metello & Gn. Cornelio Cepione oppressa sunt. In metallis quoque Atheniensium idem tumultus seruilis Heraclito Prætoře discussus est. Sic & apud Delon serui tumultum excitauit, ut Orosius lib. 5. docet, cap. 7. Velleius tradit, sub P. Africano, Numantino bello, Lucilij nomen celebre fuisse, ac equitem sub eo militasse: quo quidem tempore iuuenis adhuc Iugurtha, ac Marius sub eodem Africano militantes, in hisdem castris didicere, quæ postea in contrarijs facerent. Historiarum autem scriptor iam tum Sisenna erat iuuenis: sed opus belli ciuilibus, Sullanisque, post aliquot annos ab eo seniore editum est. Vetusior Sisenna fuit Celius, equalis Sisennæ, Rutilius, Claudiusque Quadrigrarius, & Valerius Antias. Sanè non ignoremus, eadem ætate fuisse Pomponij sensibus celebrem, uerbis rudem, & nouitate inuenti à se operis commendabilem.

Scauola,

Piso.

4

Q. MUTIVS, ET L. CALPHURNIVS.

Sub his Cofs. Gracchana prior seditio fuit sedata, & Tiberius occisus. Nā Mutius Consul nihil uolebat uī agere contra Gracchum. Quandoquidem, ut Plutarchus in Gracchorum uita scribit, cum Gracchus legem ferre aggrediretur, præstantissimorum uirorum consiliū adhibuit: inter quos Crassus Pontifex Maximus, & Mutius Scaeuola iuriconsultus, qui per id tempus Cōsul erat, & Appius Claudius socer, fuerunt. Mutij Scaeuolæ iurisperiti crebra mentio apud Ciceronem. Piso Consul successit Fulvio, prioris anni Consuli. In Sicilia Mamercū oppidum expugnauit: ubi octo millia fugitiuorum interfecit, & patibulo affixit, ut Orosius in quinto, capite septimo scribit. Sed neque illud obmittendum, quod Plinius tradit libro tricesimo tertio, capite secundo, his uerbis: Iudicium autem appellatione separari ordinem equestrem, primi omnium instituere Gracchi, discordi popularitate in contumeliam Senatus, mox ea debellata, autoritas nominis uario seditioꝝ euentu circa publicanos substituit, & aliquandiu tertiæ uires publicani fuere. Obserua, studiose lector, quæ Velleius scribit in secundo libro, in hæc uerba: Immanem deditio Mancini, ciuitatis mouit dissensionem. Quippe Tib. Gracchus, Tib. Gracchi clarissimi atque eminentissimi uiri filius, P. Africani ex filia nepos, quo Quæstore & autore id foedus ictum erat, nunc grauius ferens aliquid à se factum infirmari, nunc similis uel iudicij uel poenæ metuens discrimen, Trib. pl. creatus, uir alioqui uita innocentissimus, ingenio florentissimus, proposito sanctissimus: tantis denique adornatus uirtutibus, quantas & perfecta & natura & industria, mortalis conditio recipit: P. Mutio Scaeuola & L. Carphurnio Cofs. abhinc CLXII. annos desciuit à bonis: pollicitusque toti Italiae ciuitatem, simul etiam promulgatis agrarijs legibus, omnibus statum concupiscentibus, summis ima miscuit, & in præruptum ac præceps periculum adduxit Rempub. Octauius quoque collegæ pro bono publico stanti, imperium abrogauit. Triumuiros agris diuidendis, coloniisque deducendis, creauit, se socerumque suum Consulare, Appium, & Gracchum fratrem admodum iuuenem. Tum P. Scipio Nasica, eius qui optimus uir à senatu iudicatus erat, nepos, eius qui Censor porticus in Capitolio fecerat, filius, pronepos autem Gn. Scipionis celeberrimi uiri, P. Africani patruus, priuatusque et togatus cum esset, consobrinius Tiberij Gracchi, patriam cognationi præferens, & quodcumque publice salutare non esset, priuatim alienum existimans. Ob eas uirtutes primus omnium absens Pontifex Maximus factus, cum data leuo brachio toge lacinio ex superiori parte Capitolijs summis gradibus insistens, hortatus est, Qui saluam uellent Remp. se sequere. Tū optimates Senatus, atque equestris ordinis pars melior et maior, & intacta perniciosis consilijs plebs, irruere in Gracchum stantem in area cum cateruis suis, & concipientem

penè totius Italiae frequentiam, is fugiens decurrensq; clivo Capitolino, fragmine
subsellij ictus, uitam quam gloriosissimè degere potuerat, immatura morte iniuit.
Hoc initium in Vrbe Roma ciuili sanguinis gladiorumq; impunitatis fuit. Inde ius
ui obrutum: potentiorq; habitus prior. discordiaeq; ciuium ante à conditionibus ser-
uari solita, ferro dijudicata: bellaq; non causis inita, sed prout merces fuit.

Lenas,

Rutilius.

P. POPILIUS, ET P. SVLPITIUS.

CLXII

Abbreuiator Liuij lib. 59. scribit, P. Attiliū, quem debebant Rutiliū dicere (nam
error est librorum, in Sicilia cum fugitiuis pugnasse. Priori libro similis menda in-
est. A. Antoniū enim scribit contra Gracchum in Senatu perorasse. Tu lege T. An-
nium, non Antonium, ex Plutarcho in uita Gracchorū. De hoc Rutilio scribit Oro-
sius lib. 5. cap. 7. q. Taurominium & Aetnam, firmissima fugitiuorū refugia, bello re-
ceperit: ubi amplius q̄ uiginti millia seruorum trucidata referuntur. Lege paria (licet
tempora non distinguat) apud Eutropium lib. 4. cap. 3. Vide de his Cofs. Val. Max.
lib. 4. titulo de Amicitia, quibus mandatum erat à Senatu, ut in eos animaduertēt,
qui cum Graccho consensissent in lege agraria ferenda. In 13. Epistolarum Cicero ad
Atticum meminit L. Popilij & P. Rutilij Cofs. si codex est emaculatus: quos esse hos
iudico. Horum item Consulū meminit Velleius Paterculus in hac uerba: Eadem
Rutilium Popiliumq; qui Cofs. asperrimè in Tiberij Gracchi amicos fauierant, po-
stea iudiciorum publicorum merito oppressit inuidia.

Mutianus,
Licinius,

Flaccus.

P. CRASSVS, ET L. VALERIUS.

2

Sub his Cofs. Aristonicus, regis Eumenis filius ex pellice Ephesia, citharistrig filia,
Asiam occupauit, cum testamento Attali regis legata po. Ro. libera esse deberet. Ad-
uersus eum P. Licinius Crassus Consul, cum idem pon. Max. esset, quod nunquā an-
tea factū erat, extra Italiā profectus, praelio est uictus & captus ab hoste: qui nominis
Romani memor, mori maluit, quàm ad Aristonicum perducī. præclusaq; omni alia
ad mortem uia, uirga qua equum regebat, abducentium uni oculum excussit, à quo
in ultionem cōtinuò obruncatus est. Caput Aristonico delatum, corpus Smyrnae se-
pultū. De hoc Liuus libro quinquagesimonono, Iustinus libro trigésimosexto. Velle-
ius Paterculus huius historiae sic meminit: Interim dum hæc in Italia geruntur, Ari-
stonicus, qui mortuo rege Attalo, à quo Asia po. Ro. hæreditati relicta erat, ut relicta
postea est à Nicomede Bithynia, mentitus regiae stirpis originem, armis eam occupa-
uerat. Is uictus à M. Perpenna, ductusq; in triumpho. Sed Aquilio capite pœnas de-
dit, cum initio belli Crassum Mutianum, uirum iuris scientissimum, decedentem ex
Asia proconsulem interemisset. Vbi Crassus Proconsul, sicut à Floro Prætor nomi-
natur. Florus enim libro secundo, titulo uigesimo, P. Crassum Prætozem dicit, qui o-
mnibus alijs Consul dicitur, & fuit: nisi sequenti anno, quod Iulius Obsequens tra-
dit, fuerit casus, quo Prætor esse potuit sequentibus Cofs. De Crasso Val. Max. libro
tertio, titulo de Fortitudine: Orosius libro quinto, capite octauo, qui numerat hunc
annum sexingentesimum uigesimum secundum rectè: Eutropius libro quarto, capi-
te tertio. Strabo quoq; libro decimoquarto huius Crassi & sequentium Cofs. Perpen-
nae & Aquilij meminit, Aristoniciq; regis. Sed illic legitur Manlius Aquilius, pro
M. Aquilio. Et quia huc faciunt, ipsius uerba Strabonis subscribamus: Post Smyrnā
Leuca oppidulum, quod Aristonicus post Attali Philometoris obitum ad defectio-
nem perduxit: qui putans se ex regia esse stirpe, imperium sibi uendicare cogitauit.
Quare ab eo excidit circa Cumanum agrum, ab Ephesis nauali praelio superatus. A-
scendens in mediterraneam, hominum inopum ac seruorum ad libertatem uocato-
rum, quos Heliopolitanos appellabat, tumultuariā manum congregauit. Primumq;
Thyatira

Olympiad. Thyatira aggressus est. deinde capta Apollonide, alia castella capiebat. Sed non diu restitit. Nam continuo ciuitates exercitum miserunt. Nicomedes quoque Bithynius, & Cappadocum reges, auxiliū tulere. Postea quinque legati à Romanis missi. Deinde exercitus & Consul P. Crassus, deinde M. Perpenna: qui capto Aristonico, & Romā missō, bellum absoluit, Aristonicus ipse in carcere mortuus est, Perpenna morbo absumptus. Crassus, cum quidam eum apud Leucas adorirentur, in prelio occubuit. Postea M. Aquilius Consul cum decem legatis missus, prouinciā in eam gubernationis formam perduxit, quæ adhuc perdurat.

Lentulus,

Nepos.

3

APPIVS CLAVDIVS, ET M. PERPENNA.

Horum Consulū meminit Iulius Obsequēs, qui multa prodigia sub ijs accidisse narrat. Perpenna audita morte Crassi, raptim in Asiam peruolat. Aristonicum recentis uictoria feriantem, improviso bello adortus, nudatum omnibus copijs in fugā uertit, dehinc ad deditionem coegit. Perpenna Consul apud Pergamum correptus morbo, diem obiit. Aristonicus ductus Romam, in carcere strangulatus est. Vide Iustinū lib. 36. Florum lib. 2. titulo 20. Orosium lib. 5. cap. 8. Eutropium lib. 4. cap. 3. Abbreuiator Liiij libro quinquagesimonono scribit, tum primū utrumque ex plebe Censores factos, Q. Pompeiū & Q. Metellum: qui censuit, ut uxores omnino liberorum creandorū causa omnes ducere cogerentur. Cuius oratio in Augusti tempora usque durauit, & cuius uerba etiam Gellius citat. Eodem tempore Ptolemæus rex ab Alexandria pulsus. Antiochus à Parthis oppressus interiit. Meminit Perpennæ Plinius libro septimo, capite quadragesimo octauo, sic scribens: M. Perpenna, & nuper L. Volusius Saturninus, omnium quos in consulatu sententiam rogauerant, superstites fuerunt. Perpenna septem reliquit ex ijs quos Censor legerat. Vixit annos nonaginta octo. Qua in re & illud annotare succurrit, unum omnino quinquennium fuisse, quo Senator nullus moreretur. Cum Flaccus & Albinus Censores iustrum condidere usque ad proximos Censores, ab anno Urbis quingentesimo septuagesimonono. Neque illud transeundum, quod grammaticum est, Perpennam eum uocari, qui larido deditus sit: quo nomine caro falsa intelligitur, teste Macrobio. Iulius autem Obsequens cum prodigia narrat quæ his Cofs. euenerunt, scribit hoc tempore Asiam Attali testamentō Romanis legatam: quod multo antè accidit. Vide Obsequentem.

Tuditanus,

Acilius.
Aquilinus.

4

C. SEMPRONIVS, ET M. AQUILIUS.

His Cofs. ut Orosius libro quinto, capite octauo docet, P. Scipio Africanus uir in lecto mortuus repertus, quod insectaretur grauiter rogationem Gn. Carbonis Trib. pleb. quam tulit, ut plebeijs quoties libitum esset, eundem Tribunum sapius rescicere liceret. Cum Africanus dixisset, uideri sibi Tiberium Gracchum iure casum, qui ocium ciuitatis perniciosis rogationibus corrūperet, ut Gn. Carbo exagitare ausus esset. Quæ uox multitudinis studium ab eo uehemēter alienauit. Creditur à Sempronio uxore, sorore Gracchorū, ueneno clam necatus. Repete ea de morte Scipionis, quæ ex Velleio in eius proximo consulatu excerptimus, ubi horum Cofs. fit mentio. Aquilius, teste Floro lib. 2. titulo 20. Asiatici belli reliquias consecit, mixtis uenero fontibus, ut latè illic scribitur. Abbreuiator Liiij libro quinquagesimonono scribit C. Sempronium Consulem contra Iapygas primò malè rem gessisse: mox uictoria cladem acceptā emendauit uirtute Decimi Iunij Bruti, eius qui Lusitaniam subegerat. Hinc Appianus primo Ciuiliū, Consulem Tuditanum (qui Turdianus credo corruptè ab eo appellatur) in Illyrios ad bellum profectus scribitur, cum iudex electus esset ad decernendum, an Lex Gracchi, quam Scipio non contempsit, bene late uideretur. Vide illic de morte Scipionis uarias opiniones.

CNOCTA

CN. OCTAVIVS, ET T. ANNIVS.

Ruffus.

Hunc puto fuisse T. Anniū, de quo Plutarchus in Gracchis scribit, qui immodestē nimis contra Tiberium Gracchum loquutus est in Senatu. Et in abbreviatore Livi perperam dicitur Antonius Cōsul. Per hæc tēpora bella inter Antiochū regem Syriæ, & Phraartem Parthorum regem gesta sunt. Et res turbidæ Aegyptiorum. Ptolemæus enim Evergetes dictus, ob nimiam crudelitatem suis inuisus, incensa à pop. Ro. regia, clam in Cyprum profugit: & cum sorori eius Cleopatrar, quam, eius filia uirgine per uim compressa, & in marimonium ducta, repudiauerat, regnum à populo datum esset, infensus, filium quem ex ea habebat, in Cypro occidit, caputq; eius & manus & pedes matri misit.

Rulla,

L. CASSIVS, ET L. CINNA.

2

Lector quære quod huic subijcias lacunæ. Ego inuenire nil potui, nisi quod L. Cassius sequenti tertio anno Censor fuit.

Lepidus,

Horrestes.

M. AEMILIVS, ET L. AVRELIVS.

3

Horum Cofs. meminit Censorinus de Die natali, ubi de ludis Secularibus scribit quartis, secundum commentarios Quindecimuirorū: & in libello Prodigiorū Iulius Obsequens. Et Paulus Orosius libro quinto, capite nono, scribit sub his Aetnam uasto tremore concussam, exundasse ignes globis, rupesq; uicinas adustas dissoluisse, piscesq; exanimatos supernatantes excoxisse: pluresq; homines suffocasse, qui non diffugerint. Vide alia prodigia apud Iuliū Obsequentē. Abbreviator Livi libro sexagesimo, scribit Aurelium Consulē Sardos subegisse. Plutarchus in uita Gracchorum, scribit Horrestem Consulē in Sardinia nauigasse, eiusq; Questorem fuisse C. Gracchum, Tiberij fratrem, Ibi multa de hoc Consule.

Hypseus,

Flaccus.

M. PLAUTIVS, ET M. FVLVIVS.

4

Meminit horum Cofs. Iulius Obsequēs, qui multa sub his Cofs. euenisse prodigia narrat. Et Orosius libro quinto, capite decimo, pestilentia maximā in Africa nata ex multitudine locustarū, copiose describit. Quam & abbreviator Livi in sexagesimo designat: & Eutropius libro quarto, capite tertio M. Plautij Hypsei (quē Iulius Obsequens corruptē puto P. Plautiū uocat) meminit. Florus libro tertio, titulo decimonono, de bello seruili in hæc uerba: Capta sunt castra Prætorum: nec nominare ipsos pudet, castra Manilij, Lentuli, Pisonis, Hypsei. Corruptē itē in Orosio Iseus dicit. Sub his Iulius Obsequens prodit Fregellas, quæ aduersus Romanos coniurarant, dirutas: & Ligures Sallyes trucidatos. Fortē id quod abbreviator libro sexagesimo scribit: Fuluius Flaccus primus omnium transalpinos Ligures bello domuit. L. Opimius Prætor. Fregellanos qui defecerunt, in deditiōē accepit: Fregellas diruit. Fuluius Flaccus is est, qui Triumuir pro partiendis agris præ cæteris est operari uisus, magnumq; incitamentū seditionū præbuit, ut Appianus in primo Ciuiliū scribit. Hic consulatū gerens, primum retulit de admittendis in ciuitatē Italis, deq; iure honorū illis cōcedendo. Quod cū impetrari nō potuisset, irati Itali Romanis, duce T. Afranio, bellū intulerunt. Quorū partes cū Ethrusci quoq; sequi cōstituisent, dubitantes Romani, ne tantam belli molem sustinere nō possent, eos præoccupauerunt. Sic Ethrusci priores in Urbē asciti. Demū cū aliquādiu cū Italis belligeratū esset, multaq; incōmoda ultrò citroq; illata, tandē pax secuta est: & Itali quoq; ciues Romani facti sunt. Sed hæc post acta sunt. De his Cofs. hæc tradit Iulius Frōtinus libello de Aqueducibus, sed pleraq; illic sunt corrupta: Gn. Seruilius Cepio, & L. Cassius Longinus, qui Rulla appellatus, Censores, anno post Vr. con. sexingentesimo uigesimo septimo, M. Plautio His-

z sapone,

sapone, Fulvio Flacco Cofs. aquam quæ uocatur Tepida, ex agro Lucullano, quem quidam Tusculanum credunt, Romam & in Capitolium adducendam curauerunt. Anno enim uno diuersus est à nostra supputatione.

Ab mbe
con.

CLXIII

C. CASSIUS, ET SEX. DOMITIUS.

C. Sextius, Caluinus.

629

Sichos Cofs. appellat Eutropius libro quarto, capite quarto. Cassiodorus Consulē alterum C. Sextium appellat, Iulius Obsequens C. Sextilium. Sub ijs, inquit, in Græco costali lacte pluit. Fulmine Crotone grex ouium cum cane & tribus pastoribus examinatus. Saturæ uitulus biceps natus, tumultus in Vrbe fuit, Graccho leges ferente. Quo pacto treis tulerit perniciosas leges, frumentariam, agrariam & iudiciariam, uide abbreviatorem Liiij libro sexagesimo, Appianum libro Ciuilium bellorū primo, Plutarchum in uita Gracchorū: Florum libro tertio, titulo decimoquinto. Eutropius scribit libro quarto, capite quadragesimo: Anno sexcentesimo uigesimo septimo ab Urb. con. C. Cassius Longinus, & Sex. Domitius Caluinus Cofs. Gallis transalpinis bellum intulerunt, & Arbennorum tunc nobilissimæ ciuitati, atq; eorum regi Bituito, infinitamq; multitudinem iuxta Rhodanum fluuium interfecerunt. Deniq; cum Bituitus paucitatem Romanorum uix ad escam canibus, quos in agmine habebat, sufficere posse iactaret, & ipse centum octoginta millia armatorum haberet, conferta pugna à Romanis superatus est. Ex cuius exercitu partim in bello, partim submersi in ponte, quem sibi iunctis nauibus supra Rhodanum extruxerant, centum quinquaginta millia perierunt. Præda ex torquibus Gallorum ingens perlata est. Bituitus sese Domitio dedit, atq; ab eo Romam deductus est, magnaq; gloria Cofs. ambo triumpharunt. Meminit horum Cofs. Velleius Paterculus his uerbis: Cassio Longino & Sextio Caluino, qui Sallyes apud Aquas, quæ ab eo Sextiæ appellatur, deuicit, Cofs. Fabrateria deducta est, abhinc annos ferme C L VII. Et post annum Scylacium, Mineruium, Tarentum, Neptunia, Carthago, quæ in Africa prima extra Italiam colonia condita est.

2

Q. CAECILIUS, ET T. QUINTIUS.

Metellus,

Apelles, Flaminius.

630

Sub his Cofs. Carthago in Africa à Scipione euerfa, iussa est restitui: deductis eò ciuium Romanorū familijs, quæ eam incolerent. C. Gracchus ipse Triumuir, colonia dedit. Sed quæ in metando limites prodigia acciderint, uide Plutarchum in Gracchis, Appianū in primo Ciuilium. Orosius libro quinto, capite undecimo: Eutropius libro quarto capite tertio, horum Cofs. meminerunt. Sed Eutropius hos Cofs. prioribus præponit: siue error sit auctoris, siue librarij. Narratq; Carthaginem esse reparatā annis duobus & uiginti euolutis, postq; à Scipione fuit euerfa. Sed uide q; corrupti sint numeri apud Orosium, qui sic scribit: Anno ab Urb. con. sexingentesimo tricesimo septimo, L. Cecilio Metello, & Q. Tito Flaminio Cofs. Carthago in Africa restitui iussa, uigesimo & secundo demū anno quo fuerat euerfa, deductis ciuium Romanorum familijs, quæ eam incolerent, &c. cum hic sit annus uigesimaltertius ab euerfa Carthagine, & ab Vr. con. sexingentesimus uigesimalus. Abbreviator Liiij libro sexagesimo scribit, Q. Metellum Consulem aduersus Baleares insulas profectum, quas Græci Gymnesias appellant, quia estatem nudi exigant: aut Baleares, à teli missu, dictas: aut à Baleo, Herculis comite ibi relicto, cum ad Geryonem nauigaret. Sed plura de his insulis apud Diodorum Siculum libro sexto, titulo sexto: Strabonem libro tertio: Pliniū libro tertio Naturalis historiæ, capite quinto. Hinc est illud bellū appellatum à Floro Balearicum. Et hic Q. Metellus, Macedonici filius, Balearicus libro tertio, titulo octauo appellatus est. Perperam in Eutropio hic L. Metellus dicitur, cum ab omnibus Q. dicatur, licet Orosius etiam L. appellet: qui Gracchanam seditionem hoc anno excitatam prodit: quam pluribus etiam describit undecimo capite quinto.

quinti libri. Vbi etiam de bello Allobrogum, & Balearibus insulis, quaedam referuntur.

Aenobarbus,

CN. DOMITIUS, ET C. FANNIUS.

3

C. Fannium ad consulatum, pro eo intercedens euexit, cum ipse Trib. pleb. secundum crearet C. Gracchus, teste Plutarcho in uita Gracchorum, ut promulgandis legibus animos plebis in sese conuerteret. Senatus ueritus Gracchi potentiam, Liviū Drusum contra eum suscitauit. De quo multa Plutarchus, Sed de M. Liviō Druso titulo sexagesimo sexto Florus: Gn. Domitius contra Allobroges ad oppidum Vindaliū multū feliciter pugnauit. Quibus bellum inferendum causa fuit, quod Teutomalium Saliorum regem fugientem recepissent, & omni ope iuuissent: quodque Heduarum agros faciorum pop. Rom. uastauissent. Nam C. Sextius gentem Saliorum paulo ante deuicerat, ut abbreviator Liviū in sexagesimo primo libro ostendit. Describit hoc bellum eleganter L. Florus libro tertio, capite secundo, de bello Allobrogico. Orosius libro quinto, capite undecimo, addit, hostes, hostiumque equos, noua forma elephantorum cōterritos diffugisse, ac uiginti millia Allobrogum caesa, & tria millia capta. Iulius Obsequens horū Cofs. meminit, qui multa prodigia sub ijs euenisse scribit: subiungitque Sallyes & Allobroges deuictos. Sed cogitandum censeo, ne aut hic, aut in Plinio, alterius Consulis nomen sit corruptū. In secundo enim Naturalis historiae libro, capite trigesimo secundo, sic scribit: Lunae quoque trinae ut Cn. Domitio, C. F. L. Annio Cofs. apparuerunt: quos plerique appellauerunt soles nocturnos. Iulius autem Obsequens in Gallia tres soles & tres lunas uisas ostendit, sub Domitio & C. Fannio, nisi alij sint diuersi ab his, quos non inuenio. Additque Cassiodorus:

His Cofs. C. Sextius oppidum aedificauit, in quo Aquae Sextiae in Gallijs.

Abbreviator Liviū in sexagesimo primo: Sextius coloniam Aquas Sestias condidit, ob aquarum copiam, & calidis & frigidis fontibus, atque a nomine suo ita appellatas. Meminit & Velleius Paterculus in sua historia.

L. OPIMIUS, ET Q. FABIVS MAXIMVS.

4

Horum Cofs. meminit Iulius Obsequens libro Prodigiorum. Sub his occisus est in Auentino monte C. Gracchus & Fuluius Flaccus socius eius, his uocatis ex S. C. a L. Opimio Consule. Seriem rei gestae uide copiosissime apud Plutarchum in Gracchorum uita, apud Appianum in primo Ciuiliū, apud Florum in tertio. Orosius quoque eius rei meminit in quinto, capite undecimo: Plinius iunior titulo sexagesimo quinto. Salustius in Iugurtha: L. Opimius homo clarus, & tamen in Senatu potens, qui Cofs. C. Graccho, M. Fuluiō Flacco interfectis, acerrime uictoriam nobilitatis in plebem exercuerat, princeps legationis post fuit ad Iugurtham. Non graueris lector ex Velleio Paterculo totam historiam discere graphicè in hanc formam scribentem: Decem interpositis annis, qui Tib. Gracchum, idem C. fratrem eius occupauit furor, tam uirtutibus eius omnibus, quam huic errori similem ingenio etiam, eloquentiaque longè praestantior. Qui cum summa quiete animi ciuitatis princeps esse posset, uel uindicatione fraternae mortis gratia, uel praemuniendae regalis potentiae, eiusdem exemplo tribunatum ingressus, longè maiora & aciora repetens, dabat ciuitatem omnibus Italicis, extēdebat eam penè usque ad Alpes: diuidebat agros, uetabat quenquam ciuem plus quingentis iugeribus habere. Quod aliquando lege Licinia cautum erat, noua constituebat portoria, nouis colonis replebat prouincias, iudicia a Senatu transferebat ad equites. Frumentū plebi dari instituerat: nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum denique in eodem statu relinquebat: quin alterum etiam continuauit tribunatum, Hunc L. Opimius Cof. qui praetor Fregellas

Olympiad.

exciderat, persequutus armis, unacq̄ Fuluium Flaccum consularem ac triumphalem uirum, æquē praua cupientem quē C. Gracchus, in locum T. fratris III uir, nominauerat, eum socium regalis assumpserat potentiae, morte afficit. Id unum nefarie ab Opimio proditū, q̄ capitis non dicam Gracchi, sed ciuis Romani precium se daturum, idq̄ auro repenturum proposuit. Flaccus in Auentino armatus ad pugnam ciens, cū filio maiore iugulatus est. Gracchus profugiens, cū iam cōprehenderetur ab his quos Opimius miserat, ceruicē Euporo seruo præbuit: qui nō segnius seipsum interemit, quam domino succurrerat. Quo die singularis Pomponij equitis Romani in Gracchum fides fuit, qui more Coclitis sustentatis in ponte hostibus, eius gladio se transixit. Vt Tiberij Gracchi antea corpus, ita Caij mira crudelitate uictorum in Tiberim deiectum est. Hunc Tib. Gracchi liberi, P. Scipionis Africani nepotes, uiua adhuc matre Cornelia, Africani filia, uiri optimis ingenijs malē usi, uitæ mortisq̄ habuere exitum. Qui si ciuilem dignitatis concupissent modum, quicq̄ tumultuando gestierant quietis obtulisset Respub. Huius atrocitati adiectum scelus unicum, quippe inuenis specie excellens, nec dum duodeuicesimum transgressus annum, immunisq̄ delictorum paternorū, Fuluij Flacci filius, quem pater legatum de conditionibus miserat, ab Opimio interemptus est, quem cum aruspex Tuscus amicus flentem in uincula duci uidisset, Quin tu hoc potius, inquit, facis: protinusq̄ illiso capite in pontem lapideum ianuae carceris, effusoq̄ cerebro, expirauit. Crudelesq̄ mox quæstiones in amicos clientesq̄ Gracchorum habitæ sunt. Sed Opimium uirum alioqui sanctum & grauem, damnatum postea iudicio publico, memoria ipsius sæuitiæ, nulla ciuilem prosequuta est misericordia. Hic est Opimius, a quo Cos. celeberrimum Opimianū uici nomē, quod iam nullum esse, spacio annorum colligi potest: cum ab eo ad te M. Vinnici Cos. anni CLI (uide ne uini potius q̄ uici sit illic legēdum) factum Opimij, quod inimicitiarum quæsitæ erat ultio, minor sequuta auctoritas: & uisa ultio priuato odio magis, q̄ publicæ uindictæ data. Parce lector, q̄ tanta attuli. satis nunc de Opimio Consule. Alter uerò Cos. Q. Fabius Maximus, Pauli nepos, aduersus Allobroges & Bituitū Aruernorum regem feliciter pugnauit. Ex Bituiti exercitu cæsa hominum millia centum uiginti. Et cum ipse ad satisfaciendum Senatui Romam profectus esset, Albæ custodiendus datus est: quia contra pacem uidebatur, ut in Galliam remitteretur. Decretum quoq̄ est, ut Cōgentiatus, filius eius, comprehensus, Romam mitteretur. Allobroges in deditiōnē accepti: ut abbi euiator docet sexagesimo primo libro. Meminit huius Fabij & Florus libro tertio, titulo secundo. Et Plinius in septimo, capite quinquagesimo: Q. Fabius Maximus Cos. apud flumen Isaram præliocommisso aduersus Allobrogum regem, Aruernorumq̄ gentes, ad VI. Idus Augustas centum triginta millibus perduellium cæsis, febrī quartana liberatus est in acie. Miror, cur Eutropius Bituitum a Domitio Caluino, ut superius patuit, superatū scribat, cū aliter a Liuio narret. Vide Orosiū libro quinto, capite decimotertio, qui hanc historiā Gallorū reijcit in annum Urb. con. sexingentesimum uigesimum octauum. L. Opimij meminit Cicero in oratione contra L. Pisonem, in hæc uerba: L. Opimius eiectus est a patria, is qui Prætor & Cōsul maximis Rempub. periculis liberarat. Nō in eo cui facta est iniuria, sed in his qui fecerunt, sceleris & conscientiæ poena permansit. Notum est enim, teste Q. Asconio, Opimium in prætura Fregellas cepisse: quo pacto uisus est cæteros quoq̄ nominis Latini socios malē animatos repressisse: eundemq̄ in consulatu Fuluium Flaccum consularem, & C. Gracchum tribunitium, oppressisse. ob quam inuidiam postea iudicio circumuentus est, & in exilium actus. Plinius horum Cos. sic meminit libro secundo, capite uigesimonono: Circa solem arcus apparuit L. Opimio III. Q. Fabio II. Cos. Et L. Opimij Consulibus meminit libro decimoquarto, capite quarto: natalem tunc Urbis asserens fuisse sexingentesimum trigessimum quartum, si notæ sunt integræ. Plinius hic ingeniose Opimij Consulibus mentionem faciens, uinum Opimianum miris laudibus celebrat: Alicui

Ab urbe
con. Alicui anno, inquit, fuit omnium generum bonitas, L. Opimio Consule, cum C. Gracchus tribunus plebis seditionibus agitata interemptus, ea cœli temperies fuit, quam cocturam uocant, solis opere, natali Urbis sexcentesimo trigesimo quarto. Durantē adhuc uina ducentis fere annis, iam in speciem redacta mellis asperi. Ad hoc alludit Sartyricus: Ille capillato diffusum Cōsule potat, & Lucanus in quarto: Nobilis ignoto diffusus Consule bacchus, Est enim id diffundere ex dolijs, in amphoras uel cados transmittere, uel de uase in uas trāsferre: quod aliās & elutriare dicitur, & trās-uasare, & detrullare, ut apud ueteres autores legimus, Plinius libro eodem, capite decimo quarto: Apothecas fuisse, & diffundi solita uina, anno sexingentesimo tricesimo quarto Urbis, apparet indubitato Opimiani uini argumento, iam intelligente suum bonum Italia. nondum tamen ista genera in claritate erant. Itaq; tunc omnia genita, unū habent Consulis nomen. Duobus annis numeri nostris non respondent,

Balbus.

P. MANLIUS, ET C. PAPIRIUS.

CLXV

Nec quid certi his Cofs. gestum sit, habeo, lector candide: tu id quod ego feci, inquire sedulo, & subscribe.

Metellus,

Cotta.

L. CAECILIUS, ET L. AVRELIUS.

2

Iulius Obsequens scribit sub his Cofs. androgynum in agro Romano annorum octo inuentum, & in mare deportatum: ac uirgines ternouenas in Vrbe cecinisse. Sed longam concertationem Cottæ Consulis cum G. Mario, Tribuno plebis, qui legem de ambitione suffragiorum ferebat, ac Consulibus carcerem minatus est, uide apud Plutarchum in Mario diligenter.

Cato,

Rex.

M. PORCIUS, ET Q. MARTIUS.

3

Meminit horum consulum Iulius Obsequens, qui multa tradit accidisse sub ijs prodigia, sic scribens: M. Catone, & Q. Martio Cofs. Catone Cōsule immolante exta tabuerunt, caput iocinoris inuentum nō est. lacte pluit, terra cum mugitu tremuit. extamen apum in foro confedit. Sacrificium ex Sibyllinis. Mentionem horum quoq; facit Plinius libro secundo, capite trigesimo primo: Trinos soles antiqui sæpius uiderent, sicut Q. Martio, M. Porcio Cofs. Eutropius scribit, sub ijs Narbonem in Gallia coloniam deductam, anno urbis sexcentesimo & trigesimo tertio: cum trigesimo quinto sit scribendum. Velleius Paterculus: Narbo Martius in Gallia, Porcio Martioq; Cofs. abhinc annos circiter CLIII deducta colonia est. Ita scribit in primo libro. Sed in secundo eadem repetit, ac subiungit: Mandetur deinde memoriæ seueritas iudiciorum: quippe Cof. Cato consularis M. Catonis nepos, Africani sororis filius, regis uoluntatem peccandi intuebantur, quam modum factaq; ad consiliū dirigebant. & quid: non in quantum admissum foret, æstimabant. Abbreuiator Lii sexagesimo secundo libro tradit, Q. Martium Cōsulem Sarnios gentem Alpinam expugnauisse. Quod & Orosius repetiuit libro quinto, capite tertio decimo: Q. Martius Consul Gallorum gentem sub radice Alpium sitam, bello aggressus est: qui cum se Romanis copijs circumseptos uiderent, belloq; impares fore intelligerent, occisis coniugibus & liberis, in flammam se proiecerunt. Qui uerò præoccupantibus Romanis peragenda tunc mortis suæ copiam non habuerant, captiq; fuerant, alij ferro, alij suspendio, alij abnegato cibo sese consumpserunt. Nullusq; omnino uel paruulus superfuit, qui feruentis conditionem uitæ amore tolerauit.

Z 3

L. CAECILIA

Diadumenus,
Metellus,

Scauola.

4 L. CAECILIUS, ET Q. MUTIVS.

Eutropius libro quarto, capite quarto scribit, sub ijs de Dalmatia triumphatum esse. Vnde Appianus in Illyrico sic scribit: Sequenti tempore Cæcilius Metellus confutatum adeptus, nihil delinquentibus Dalmatis, triumphandi libidine bellū ex decreto intulit: à quibus amicè susceptus, in Salone, eorum urbe transegit hyemem. Postremò Romam delatus, nulla ex causa triumphauit. Horum Cofs. item meminit Iulius Obsequens, qui multa narrat sub his accidisse prodigia. Sed pro Q. Mutio L. Aurelius Cōsulem scribit sic in hæc uerba: L. Cæcilio, L. Aurelio Cofs. fulmine Romæ, & circà, pleraq; tacta. Præneste lacte pluit, Hastæ Martis motæ in regia. Priuerni terra septem iugerum spacio in cauerña desedit. Saturniæ androgynus annorū decem inuentus, & mari demersus. Virgines uigintiseptem Vibem carmine lustrauerunt. Reliquum anni in pace fuit.

CLXVI.

C. LICINIUS, ET Q. MAXIMVS.

Geta,

Eburnus.

Subscribe lector, quid his & sequentibus Consulibus factum sit, si fortunatior me libros, qui me fugerunt, adeptus fueris.

2 M. METELLVS, ET M. SCAVRVS.

His Cofs. L. Metellus, & Cn. Domitius Censores, artem ludicram ex Vrbe remouerūt, præter Latinū tibicinē cū cantore, & ludum Calanum.

Abbreuiator Liiij libro sexagesimosecundo, scribit hos Censores, duos & triginta Senatu amouisse. Utinam extaret Liius integer, ut agnoscere liceret, an hic, uel alius Domitius censuram, uel postea cum Crasso gessisset, à Val. Max. libro nono, titulo de Luxuria celebratam. Quam Plinius trigessimosexto, capite tertio repetit: & decimoseptimo, capite primo. Sed si anni Vibis conditæ rectè numerantur, tunc hæc censura postea facta est, ut infra annotabimus. Nominum enim similitudo, si anni non correspondent, parit confusionem.

Balbus,

Saloninus.

3 M. ACILIUS, ET C. PORCIUS CATO.

Scribit Iulius Obsequens, q̄ sub his Cofs. Pompeius Eluinus, eques Romanus, à ludis Romanis cum reuertetetur, in agro Stellati, filia eius uirgo equo insidēs, fulmine icta, exanimataq; uestimento deducto in inguinibus exerta lingua per inferiores locos, ut ignis ad os emicuerit. Responsum, infamiam uirginibus & equestri ordini portendi, quia equi ornamenta dispersa erant. Tres uno tempore uirgines Vestales nobilissimæ, cum aliquot equitibus Romanis, incesti pœnas subierunt. Aedes Veneri Verticordiæ facta. Vide Asconij Pedianum super oratione Tullij, quā habuit pro Milone de iudicio harū trium uirginū: quarū una corruptè illic uocatur Maceria, cū Martia scribendū sit, & intelliges reconditum Ciceronis locum. Hæ tres uirgines in abbreuiatore Liiij libro sexagesimotertio nominantur, Aemilia, Licinia, & Martia. Vbi etiā legitur q̄ Cato Porcius Consul, in Thracia malè aduersus Scordiscos pugnauit. Quod significantius exprimit L. Florus libro tertio, capite quarto, de bello Thracico. Eutropius libro quarto, capite quinto, horū Cofs. meminit, & illius belli: reijcitq; in annum Vr. con. sexingentesimū trigessimū quintū, cum sit trigessimus nonus. Sed idem illud prodigium de uirgine fulmine tacta, ac de uirginibus cōstupratis, lege Orosium libro quinto, capite decimo quarto. Sed equitem illum appellat L. Aeliū: ut appareat, in alterutro esse errorē. Meminit & eius prodigij Eutropius libro quarto in fine quinti capitis. Horū consulū meminit Plinius libro secundo, capite quinquagesimo sexto: Præter hæc inferiore cœlo relatum in monumenta est, lacte & sanguine pluuisse M. Acilio, & C. Porcio Cofs.

C. CAECI

Caprarius,
Metellus,

Carbo.

C. CAECILIUS, ET CN. PAPIRIUS.

4

Horum Cōs. meminī Plinius libro secūdo Naturalis historię, capite tricesimo-tertio; Lumē de cœlo noctu uisum est C. Cæcilio, Cn. Papyrio Cōs. & sæpe aliās, ut diei species noctu luceret. Sub his Cōs. ut Iulius Obsequens prodit, Albanus mons nocte ardere uisus, Aedicula & signū de cœlo tacta, Ara Salutis interrupta, Terra in Lucanis & Priuernati latē hiauit. In Gallia cœlum ardere uisum. Cimbri Teutoniq; Alpes transgressi, scdam stragem Romanorū sociorumq; fecerunt, Ob id abbreviator Liuij libro sexagesimo tertio; Cimbri, inquit, gens uaga, populabundi in Illyrium uenerunt, ab ijs Papyrius Carbo Cōsul cū exercitu fusus est. Sub his item Cōs. ut Eutropius libro quarto attestatur, capite quinto, duo Metelli fratres eodē die, alterū ex Thracia, ex Sardinia alterū triumphū egerūt. Nunciatūq; est Romæ, Cimbros ē Gallia in Italiā transiisse. Velleius Paterculus; Circa eadē tēpora M. & L. Metelli fratres uno die triumpharunt. Tum Cimbri & Teutoni transcendere Rhenū, multis mox noctris suisq; cladibus nobiles. De his sic scribit Cor. Tacitus in Germaniā descriptio- ne; Sexcentisimū & quadragesimū annū Vrbs nostra agebat, cū primū Cimbriorum audita sunt arma, Cæcilio Metello, ac Papyrio Carbone Cōs. ex quo si ad alterū Imperatoris Traiani consulatū cōputemus, ducenti fermē & decē anni colliguntur. Tam diu Germania uincitur; medio tam longi æui spacio multa inuicem dāna. Non Sannis, nō Pœni, non Hispaniæ Galliæ uæ urbes, ne Parthi quidem sepius admoneret; quippe regno Arfacis acrior est Germanorū libertas. Quid enim aliud nobis q; cadē Crassi, amisso & ipso Pacoro, infra Ventidii deiectus oriens obiecerit? At Germani Carbone & Cæsio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cepione, M. quoq; Manlio fulis uel captis, quinq; simul consularis exercitus pop. Ro. Varū, tresq; cū eo legiones etiā Cæsari abstulerunt. Nec impunē C. Marius in Italia, Diuus Iulius in Gallia, Drusus ac Nero & Germanicus in suis eos sedibus perculerunt. Mox ingentes C. Cæsaris minæ in ludibriū uersæ. Inde occiū, donec occasione discordiæ nostræ & ciuiliū armorum expugnatis legionum hybernīs, etiā Gallias affectaueret; ac rursus pulsū, inde proximis temporibus triumphati magis, quā uicti sunt.

Drusus,

M. LIVIUS, ET L. PISO CESONIANVS.

CLXVII

Abbreviator libro sexagesimo tertio; Liuius Drusus Cōs. aduersus Scordiscos, gētem à Gallis oriūdā, in Thracia feliciter pugnauit, magnūq; honorē tulit. Meminit huius & Florus libro tertio, titulo quarto, de bello Thracio. Suetonius in Tiberio, rubrica tertia tradit, primum Drusum ab hostium duce Drauso uel Druso, Germanorum uel Gallorum, cominus trucidato, sibi posterisq; suis cognomen inuenisse.

Nasica,

Bestia.

P. SCIPIO, ET L. CALPHURNIVS.

2

His Cōs. maxima pars Vrbs, ut Iulius Obsequens scribit, exusta, cū aede Matris magnæ. Lacte per triduum pluit, hostijsq; expiatum maioribus. Iugurthinum bellū exortū. Quod Calphurnius Consul Bestia gerere iussus, ac pacem cū Iugurtha iniussu populi & Senatus fecit, ut in sexagesimo quarto Liuij continetur. Id quomodo, aut qua serie sit gestum, peculiari opere C. Salustius Crispus descripsit, qui horū Consulū mentionem facit; Scipioniq; sorte Italiā, Calphurnio Numidiā euenisse scribit. Florus libro tertio, titulo primo; Orosius libro quinto, capite decimo quarto, qui tradit hos Cōs. fuisse anno ab Urb. con. sexingentesimo trigesimo quinto, cum alius numerus certē proueniat; Eutropius libro quarto, capite quinto; non nihil etiā Plutarchus, nunc in Sylla, nunc in Mario. Velleiusq; Paterculus in secūdo libro suæ historię hoc bellum latissimē prosequitur, qui aspernandus non est.

z 4

SP. POSTHVA

3 SP. POSTHUMIUS, ET M. MINUTIUS.

Sub his Cofs. A. Posthumius Consulis frater ac legatus, infeliciter praelio aduersus Iugurtham gesto conflixit, pacemq; etiam multum ignominiosam adiecit. Quam quidem minime esse seruandam, Senatus censuit, ut sexagesimo quarto libro Liius refert: & Florus libro tertio, titulo primo: Orosius in quinto, capite decimo quarto: Eutropius in quarto, capite quinto: ante omnes uero copiosissime Salustius in Iugurthino, ubi horum quoque fit mentio Cofs. M. uero Minutium Ruffum hunc esse puto, qui Thracas toto uastauit Hebro, ut Florus libro tertio scribit, titulo quarto: sed tu Proculus, ut abbreviator Liius in sexagesimo quinto libro notat: & Eutropius libro quarto, capite quinto, qui tradit a Minutio Ruffo in Macedonia Scordiscos & Triballos uictos. Velleius Paterculus: Per eadem tempora clarus eius Minutij, qui Porticus quæ hodieque celebres sunt, molitus est, ex Scordiscis triumphus fuit. Superius admonui hos Cofs. esse animaduertendos, ubi citauit Plinium ex secundo libro, capite tricesimo primo, qui scribit tres soles uisos Sp. Posthumio, Q. Minutio Cofs.

Metellus, Numidicus.

Syllanus.

4 Q. CAECILIUS, ET M. IUNIUS.

Q. Metellus Consul duobus praelijs Iugurtham fudit, & uniuersam Numidiam uastauit, ut in Liius sexagesimo quinto libro patet, Salustio, Floro, Orosio atque Eutropio: ac de Iugurtha triumphauit, ac Numidicus dictus est, Plinio de uiris illustribus titulo sexagesimo secundo. Velleius de Cæcilio hæc tradit: Vt Domitiæ familiæ, ita Cæciliæ notanda claritudo est: quippe intra XII ferme annos huius temporis Cofs. fuisse Metelli, & Censores, & triumpharunt amplius XII. ut appareat quemadmodum urbium imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire. M. Iunius Syllanus alter Cõsul aduersum Cimbrorum infeliciter pugnauit, ut abbreviator notat: quia legatis Cimbrorum sedem & agros, in quibus persisterent, postulantibus, Senatus negauit. Cuius & Florus meminit libro tertio, titulo tertio: & Eutropius libro quarto, capite quinto. Ceterum si Cimbrorum originem inuestigare uolueris, lege quæ Plutarchus in Mario scribit, quod si ad Latinos uenisset uita Metelli Numidici, quam Plutarchus scripsit, multa quæ latent, nobis forent cognita. Horum Cofs. meminit Cicero in oratione de Maiestate, pro L. Cornelio, ut Pedianus testatur, qui multas leges scribit sub his latis, quas Iunias appellat: ac M. Iunium Syllanum uocat, si est castigatus codex ille fragmentatus. Plinius in secundo Naturalis historiae, capite quinquagesimo nono, tradit, quod armorum crepitus, & tubæ sonitus Cimbricis bellis audiri sint crebro & prius, & postea.

Sulpitius,

Scaurus, Hortensius.

SER. GALBA, ET M. AURELIUS.

Horum Cofs. meminit Iulius Obsequens libello Prodigiiorum: qui multa recenset sub ijs euenisse prodigia. Inter cætera inquit: Puella, integris omnibus membris, puer a parte priore aluo aperto, ita ut nudum intestinum conspiceretur. Idem posteriore natura solidus natus, qui uoce missa expirauit. Contra Iugurtham prospere est dimicatum. Ceterum de M. Aemilio Scauro Plinius iunior titulo septuagesimo secundo: & Plinius senior libro secundo, capite quinquagesimo sexto, sic scribens: Magna obseruationis huius uanitas, tacta Iunonis aede, Romæ deprehensa est M. Scauro Consule, qui mox princeps fuit. De Seruio uero Galba unde dictus sit, audi quæ Tranquillus scribit in Galba, rubrica tertia: Qui primus, inquit, Sulpitorum cognomen Galbæ tulit, cur aut, unde traxerit, ambigitur. Quidam putant, quod oppidum Hispaniæ frustra diu oppugnatum, illitis demum galbano facibus succenderit. Alij quod in diuturna ualeitudine galbeo, id est remedijs lana inuolutis assidue uteretur. Nonnulli, quod præpinguis fuerit uisus, quem Galbam Galli uocant: uel

uel contrâ, q̄ tam exilis, quàm sunt animalia quæ in esculis nascuntur, appellantur galbæ. Galbeum uerò, siue calbeum, uetères armillas appellant, quibus utuntur triumphantes, quibusq̄ ob uirtutem donantur milites. Galbeum enim, ornamentum genus Festus appellat. Galbana, uestimenta delicatorum uirorum, taxat Iuuenalis:

Carulea indutus scutulata & galbana rafa.

Inde Martialis galbanatum uocat. & galbini mores, molles & supini appellantur. Et tunica galbina Vopisco appellatur à colore lurido. & galbeus, passeris nomen luteis pennulis. Germanos credo hodie hunc colorem sua patria lingua appellare gelb, corruptè, à galbeo. Familiam autem illustrauit Sergius Galba consularis, suorum temporum eloquentissimus, quem tradunt Hispaniam ex prætura obtinentem, triginta Lucitanorum millibus perfidia trucidatis, Viriatiui belli causam extitisse. Cuius sepe Cicero meminit in 1. de Oratore, & in Bruto. Velleius Paterculus: Eodem temporum tractu nituerunt oratores, Scipio Aemilianus, Laeliusq̄, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo Papyrius. Nec prætereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes Crassus, & M. Antonius. Quorum ætati ingenijq̄ successere, C. Cæsar, Strabo, P. Sulpitius, Namq̄ Mutius iuris sciētia, q̄ ppria eloquētia celebrior fuit.

Longinus,

Arpinus.

L. CASSIUS, ET G. MARIUS.

L. Cassius Cōsul à Tigurinīs Gallis, pago Heluetiorum, qui à ciuitate secesserant, in finibus Allobrogum cum exercitu cæsus est. Milites qui ex ea clade superfuerant, obsidibus datis, & dimidia omnium rerum parte, ut incolumes dimitterentur, cum hostibus pacti sunt. Abbreuiator Liiij libro sexagesimo quinto, cuius & Cæsar primo libro Cōmentariorum Gallicorum meminit. Orosius libro quinto, capite decimo quarto addit, L. Pisonem, uirum consularem, legatū Cassij Cos. interfectum: G. Publū, alterum legatum, ne residua exercitus portio, quæ in castra cōfugerat, deleretur, obsides & dimidiam partem rerum omnium, Tigurinīs turpissimò fœdere dedisse: Romam reuersum, à Cælio Tribuno plebis die dicta, in exilium egisse. A Gaio uerò Mario altero Consule, Iugurtha pulsus ex Numidia, auxilio Bochi Maurorum regis adiutus tandem uinctus & traditus est Mario. In qua re præcipua opera L. Cornelij Syllæ Quæstoris Marius usus fuit. Abbreuiator Liiij libro sexagesimo sexto. Sed quo pacto G. Marius Arpinas nouus homo consulatū sit adeptus, & qua arte Iugurtham strauerit, uide Salustium omnia abundè perscribentem: Plutarchum in Mario, & Sylla: Florum libro tertio: Orosium libro quinto, capite decimo quarto: Eutropium libro quarto, capite quinto: Pliniū iuniorem titulo sexagesimo septimo. Horū Cōs. meminit Plinius libro decimo, capite decimotertio: Sed alterius Cōs. nomen uitiatum est. Pro L. Cassio enim scriptum est, L. Crasso. Verba eius hæc sunt: Inauspicata est & incendiaria auis, propter quã sæpenumero lustratā Urbem in Annalibus inuenimus: sicut L. Cassio, G. Mario Cōs. Quo anno & bubone uiso lustrata est. Iulius Obsequens scribit, bubonem extra Urbem uisum G. Mario & C. Flacco Cōs. qui erat alter consulatus Marij. De Mario Velleius sic scribit: G. Marius natus equestri loco, hirtus atq̄ horridus, uitaq̄ sanctus, quantum bello optimus, tantum pace pessimus, insatiabilis, impotens, immodicus glorię, semperq̄ inquietus. Hic per publicanos, aliosq̄ in Africa negotiantes criminatus Metelli lenitudinem, trahentis iam in tertium annum bellum, & naturalem nobilitatis superbiam, immorandiq̄ in imperijs cupiditatem, effecit, ut cum comætu petito Romam uenisset, Cōs. crearetur: belliq̄ penè patrati à Metello, quibus Iugurtham acie fuderat, summa cōmitteret sibi. Metelli tamē & triumphus fuit clarissimus, & meritum: uirtutiq̄ cognomen Numidici inditum.

Cepio,

Sarranus.

Q. SERUILIUS, ET C. ATTILIUS.

Horum Cōs., meminit Iulius Obsequens: sed manifestarius in eo libello est error.

error, duos enim consulatus pro uno ponit, Q. scilicet Seruiliij Cepionis, & Attilij Sarraniti: tum Publij Sarrani, & C. Attilij, cum unicus tantum fuerit consulatus. Narratis autem plurimis prodigijs, quae hoc tempore acciderunt, subiungit in fine (per quod significatur unus fuisse consulatus) per Cepionem Consulem senatorum & equitum iudicia communicata. Caetera in pace fuerunt. Id etiam Cassiodorus:

His Cofs. per Seruilium Cepionem Cof. iudicia equitibus & senatoribus communicata sunt.

Haec postea lex Seruilia dicta fuit, ut Q. Pedianus testatur super oratione Tullij pro M. Scauro, ubi multa de hoc Seruilio. Sub his item Cofs. natus dicitur Arpini M. Tullius Cicero, ut Eutropius tradit: qui forte ex Eusebio mutuatus eadem uerba, sic scribit: Olympiade centesima sexagesimo octaua M. Tullius Cicero Arpini nascitur, matre Heluia, patre equestris ordinis, ex regio Volcorum genere. Sed Plutarchus eius uitam copiose, & Aretinus simul ubertim latine, descripsere. Ponit Eutropius in principio quinti libri, M. Manlium & Q. Cepionem Cofs. qui bello Cimbrorum interfecti sunt: quos Orosius in quintodecimo capite quinti libri Proconsules appellat, si codex est emaculatus: reijcitque in annum Vr. con. sexingentesimum quadragesimum secundum. Et abbreviator Liiij pariter sexagesimo septimo libro, qui eos bis castris exutos scribit ab hostibus: ac secundum populi Romani iussione, Cepionis, cuius temeritate clades accepta erat, bona publicata: eique primo post regem Tarquinium imperium abrogatum. Sub quibus tamen Cofs. & M. Aurelius Scaurus Cof. legatus a Cimbris captus, & a Bolo rege occisus, & Proconsules tot millia militum perdiderint, ob deperditas Liiij historias, non satis constat. Florus libro tertio, titulo tertio regem Beleu appellat, qui postea sub Mario in acie dimicans impigre, nec in ultus occubuit. Legendi sunt tamen diligenter Eutropius & Orosius. Meminit horum Cofs. Velleius, ubi de morte Cn. Pompeij Magni agit: Sub C. Caesare, P. Seruilio Cofs. facta, cum duode sexagesimum annum tunc ageret. Vt suspicandum sit, circa id tempus hunc natum, cum tot numeratur anni ab hoc ad illorum consulatum, felici semper annorum digestionem.

Ruffus,

Maximus.

4

P. RUTILIUS, ET G. MANLIUS.

Iulius Obsequens alterum Consulem P. Attilium, alterum Cornelium Manlium uocat, si non est corruptus, ut uereor, libellus. De his tamen haec prodit: Trebula, Mutuscae antequam ludii committerentur, canente tibicine, angues nigri aram circunderunt: desinente cantare, delapsi: postero die exorti, a populo lapidibus enecati. Foribus templi adaperitis, simulacrum Martis ligneum stans capite inuentum. A Lusitanis exercitus Romanus caesus.

Fimbria.

CLXIX

G. MARIUS II. ET C. FLACCUS.

Ob metum Cimbrici belli, ut latissime Plutarchus docet, fuit Mario consulatus ultrò delatus, & per plures annos continuatus, quod haecenus nulli contigit, legibusque solutus. Narrat Iulius Obsequens multa prodigia, quae his Cofs. euenerunt: quae illic uideri poteris. Suspicio autem sub his, aut sequentibus Cofs. G. Manlium & Q. Cepionem Proconsules, tum aduersus Cimbrorum, Teutonum, Tigurinos & Ambronas crudelissimam illam cladem passos, quam describit Orosius libro 5. capite 15. Iudica lector: nam diuinare coniecturis nonnunquam licet. Tradit tamen Iulius Obsequens, quod his Cofs. Cimbri Alpes transgressi, per Hispaniam uastatam iunxerunt se Teutonibus. Vide etiam Florum titulo tertio libri tertij. In hoc secundo consulatu Marij, L. Sylla fuit Consulis legatus, ac Telesphagorum ducem Copillum cepit, teste Plutarcho. Asconius Pedianus super oratione Tullij de Maestate, horum Cofs. meminit, sub quibus scribit L. Cassium, L. Longinum, Tribunos plebis plures leges, ad minuendam nobilitatis potentiam, tradidisse. In quibus & haec fuit, ut quem populus damnasset, cui uel imperium abrogasset, in Senatu non esset. Quod fecit propter similitudines quas cum Q. Caecilio habuerat

habuerat, qui paulo antè Consul fuerat, & cui populus, quia malè aduersus Cimbro-
 rem gesserat, imperiū abrogauit. Sub his præterea Cofs. Cornelius magno sententia-
 rum numero absolutus est, ut idem Asconius fatetur in fine huius orationis. Denic̄
 lex tabellaria, quæ & Cassia dicitur, sub his Cofs. lata est à Cassio Longino, qua popu-
 lus per tabellam suffragium ferebat; cum prius non uiritim, sed per curias conuoca-
 tus, magistratus crearet; & quod pluribus uisum esset curijs, ad Senatum referebatur.
 hoc est, cauebat non uoce, sed puncto debere fieri suffragia, Quæ antiqui nō scripto,
 ut postea, in cistam tabellas suas conscribentes, easq; candidati cui fauebant insculptas
 literas habentes, sed puncto in tabellam facto notabant. Quod M. Tullius pro Plancio
 ostēdit: & Horatius in Arte poetica tetigit, Omne tulit punctum, id est omnium
 tribuum suffragium habuit. Nam tribus conuocatae, per tabellam ferebant suffragia:
 quibus latis, sortitio fiebat. Præco renunciabat quem tribus creassent. Auctores ha-
 beo Varronem in Re rustica, & Ciceronem pro Plancio. De hoc Marij altero consu-
 latus sic Velleius: Designatus iterū Cof. in Urbem reuersus, secundi consulatus initio
 Cal. Ian. Bochum regem in triumpho duxit. Dehinc effusa immanis uis Germanorū
 gentium, quibus nomen Cimbris ac Teutonis erat, cum Cepionem Manliumq;
 Cofs. & antè Carbonem Syllanumq; fudissent fugassentq; in Gallijs, & exuissent ex-
 ercitu, Scaurumq; Aurelium Cofs. & alios celeberrimi nominis uiros trucidassent,
 Populus Romanus non alium repellendis tantis hostibus magis idoneum imperato-
 rem quam Marium est ratus.

Horrestes.

C. MARIUS III. ET L. AVRELIVS.

Huius consulatus meminit sic Plinius libro secūdo, capite quinquagesimo nono:
 Tertio uerò consulatu Marij ab Amerinis & Tudertibus spectata arma cœlestia ab
 ortu occasuq; inter se concurrentia, pullisq; ab occasu erant. Et libro tricessimotertio,
 capite primo sic: Triumphauit de Iugurtha C. Marius. Aureum annulū non ante ter-
 tium consulatum sumplisse traditur. Tertium hunc consulatū Mario collatū scribit Plu-
 tarchus, q̄ Treboniū coronauerit, qui C. Lucium ex sorore nepotem ob turpem in-
 se amore occiderit, Lege uitam Marij. In hoc tertio consulatu L. Sylla fuit Tribunus
 militum, & Marfos, populosissimam gentem, ad Rom. pop. amicitiam societatemq;
 perduxit. Tradit Orosius libro quinto, capite decimoquinto, quod isdem tempo-
 ribus Q. Fabius Maximum filium suum adolescentem ruri relegatum, cum duo-
 bus seruis parricidij ministris interfecit, ipsosq; continuo seruos in precium sceleris ma-
 numisit. Die dicta Gn. Pompeio accusante damnatus est. De tertio Marij Consu-
 latus sic Velleius: Tertius in apparatu belli cōsumptus, quo anno Gn. Domitius Trib.
 pl. legem tulit, ut sacerdotes, quos antea collegæ sufficiebant, populus crearet.

Catulus.

C. MARIUS IIII. ET Q. LVCTATIVS.

Quartum Mario consulatū pop. Ro. dedit, persuasione L. Saturnini, qui magnus
 in populo princeps erat: licet eum recusaret, tanquam non indigeret, fugiendorum
 laborum gratia, ut Plutarchus scribit, in quo tamen consulatu summa uis, ut in sexa-
 gesimo octauo libro Liji abbreviator narrat, oppugnata à Teutonis & Ambroni-
 bus castra defendit. Duobus inde prælijs circa Aquas Sextias eos hostes deleuit.
 In quibus castra traduntur ducenta millia, capta nonaginta. Velleius sic tradit: Quar-
 to Consulatu trans Alpeis circa Aquas Sextias cum Teutonis conflixit, amplius
 c. l. millia hostium priore ac postero die ab eo trucidatis, gensq; excisa Teutonum.
 Ordinem uerò illius confictus lege apud Plutarchum: Florum in tertio, de bello
 Cimbrico: Orosium libro quinto, capite decimoquinto: Eutropium libro quinto,
 capite primo. Sed ibi corrige, ducem eorum Teutobochum alijs dici, qui ibi Teu-
 tomodus dicitur. Multaq; prodigia accidisse sub his Consulibus, apud Iulium Ob-
 sequentem leges, & admiranda. Qui tradit, his Cofs. piratas in Sicilia à Romanis
 deletos,

deletos, Teutonas à Mario trucidatos, Lusitanos deuictos, Hispaniam ulteriorem & Cimbros deletos. Meminit horum Cofs. & Plinius libro uigesimosecundo, capite sexto, de coronis scribens.

4

C. MARIUS V. ET M. AQUILIUS.

Hic quintus consulatus absenti Mario datus est; oblatuſq; ei triumphus, quem distulit, donec Cimbros uinceret. Cimbri repulſo ab Alpibus fugatoq; Q. Catulo Proconsule, qui fauces Alpium obsederat, & ad flumen Athesim (quod Athisonē uocat Plutarchi interpres) castellum editum insederat, reliqueratq;: ubi uirtute sua explicita, fugientem Proconsulem exercitumq; prosequuti, in Italiam traieciſſent, iunctis eiusdem Catuli & G. Marij exercitibus, prælio uicti sunt. Ab eis Marius totius ciuitatis consensu receptus, pro duobus triumphis, qui offerebantur, uno cōtentus fuit: ab omnibusq; acclamatum est, ab eo Rempub. conseruatam: tertiusq; appellatus Romę conditor, ut latissimē Plutarchus docet. Liuius sexagesimo octauo, Florus, Oroſius, Eutropius. Velleius: Quinto consulatu Marius citra Alpeis in campis quibus nomē erat Raudis ipse Cof. & Procof. Q. Lucratius Catulus fortunatissimo decertauere prælio, caſa ac capta amplius, c. hominū. Hac uictoria uidetur meruisse Marius, ne eius nati Rempub. pœniteret, ac bona malis repensa esse. M. Aquilius Cof. scribitur in abbreviatore libro sexagesimonono, in Sicilia bellum seruile concitatum confeciſſet: cuius & Florus meminit libro tertio, titulo decimonono. De M. Aquilio Liuius quoq; ſequenti libro. De ſtrage Cimbrorum, & mulierum præſertim, uide Oroſium libro quinto, capite decimo quinto. Eusebius in Chronicis, Olympiade ceterſima ſeptuagesima: G. Marius quinquies Cof. iuxta Eridanum Cimbros ſuperans, poſt de ijs cum Catulo triumphauit. Animaduerte lector, ſi uerba hæc ſint caſtigata.

Flaccus.

CLXX

C. MARIUS VI. ET L. VALERIUS.

Sextum hunc consulatum Marius emit, per tribus argentū circūferens, & ſuffragia emens. Antea enim præterq; Valerio Coruino nemini tot consulatus potuit. Valerio autem utebatur ministro potius, q; collega, ut Metellum Numidicum, cui inſenſus erat, Vrbe eijceret, atq; in exilium ageret, ob Lucium Apuleium Saturninum, legem agrariā per uim ferentem: qui Tribunus plebis ſeditioſus, paulo poſt captus, & à Capitolio digrediens, ſuſtibus caſus, ſaxisq; interfectus est. Propter cuius mortē poſt C. Rabirius à Labieno accusatus, à Cicerone Conſule defenditur oratione quæ adhuc extat: in qua & horum Cofs. fit mentio. Et Alconius Pedianus ſuper oratione Tullij in L. Piſonem, hos ſingulari quodā loco designat. Ceterum de hac Apuleiana ſeditione uidendi erunt, Liuius libro sexagesimonono, Plutarchus in Mario: Florus libro tertio, titulo decimo ſexto: Oroſius libro quinto, capite decimo ſexto. Sed ibi hæc uerba ſcribuntur, quæ menda non carent: Anno ab Vr. con. ſexingentesimo quinto, poſt Cimbricum & Teutonicum bellum, & quintū Marij conſulatuſq; quo ſtatus imperij Romani iure conſeruatus iudicatur, conſulatu ſexto eiusdem C. Marij ita labefactatus est, ut penē uſq; ad extremum inſtina clade conciderit. Lege deinceps originem ſeditionis breuiter. Inibi autem numerorum nota ſunt deprauata. Sed de hac etiam Appianus primo libro Bellorum ciuiliū: Plinius iunior de uirtutibus illuſtribus, titulo ſexagesimo ſeptimo, in Mario ſeniore: ſed titulo ſeptuagesimo tertio plenius de L. Apuleio Saturnino. Valerius Maximus libro tertio, titulo de Fortitudine, huius ſeditionis ac conſulatus meminit: paſſim alibi. Meminit & horum Cofs. Iulius Obſequens, qui his Cofs. tradit fugitiuos in Sicilia prælijs trucidatos. Meminit præterea horum Cofs. Cicero in prima inuectiua in Catilinā: & Plinius libro ſecundo, capite trigefimo quarto: licet illic nomina ſint parū uariata: Clypeus ardēs ab occaſu ad ortum ſcintillans tranſcurrat ſolis occaſum. L. Valerio, Cn. Mario Cofs. Cenſeo C. Mariū legendum. Velleius Paterculus quoque horum mentionem Cofs.

654
 Cofs. faciens, tradit Eporediam in Baciennis coloniam deductā, Mario VI, Valerioq; Flacco Cofs. Sed in secundo libro inquit: Sextus consulatus ueluti præmiū ei meritum datus. Non tamen huius consulatus fraudetur gloria, quo Seruiliū Glaucia, Saturniniq; Apuleij furorem cōtinuatis honoribus Rempublicam lacerantium, & gladijs quoq; & cæde comitia discutientium, Cof. armis compefcuit, hominesq; exitiales in Hostilia curia morte mulctauit.

Albinus.

M. ANTONIVS, ET A. POSTHVMIVS.

2

Hic M. Antonius, ut septuagesimo libro abbreviator Liiij scribit, pro M. Aquilio repetundarum accusato perorauit, tunicam à pectore eius discidit, ut honestas cicatrices ostenderet: quibus conspectis, absolutus est. Scribit Iulius Obsequens, inter cetera prodigia, quæ multa enumerat, q; Sextius Trib. pleb. de agris diuidendis populo, cū repugnantibus collegis pertinaciter legem ferret, corui duo numero in alto uolantes supra concionem, ut rostris unguibusq; lacerarentur. Aruspices sacra Apollinis litanda, & de lege quæ ferebatur supersedendum pronunciarunt. Subditq; in Lusitania prosperè à Romanis pugnatum, & rebellātes Lusitanos subactos. Horum Cofs. sic meminit Plinius libro octauo, capite septimo: Romæ pugnasse elephantos. Fenestella tradit, primū omnium in Circo Claudij Pulchri ædilitate curuli, M. Antonio, A. Posthumio Cofs. anno Urbis sexcētesimo quinquagesimo quinto, fortè quinquagesimo quarto legendum.

Iunius.

Q. METELLVS, ET T. DIDIVS.

3

655
 Horum Cofs. meminit Iulius Obsequens, qui multa prodit euenisse prodigia sub ijs: subiungitq; Hispanos pluribus prelijs deuictos. Fuit autē is Metellus, Balearici filius, ac Macedonici nepos, quem C. Curio accusauit, Metellus autem moriens, filiū suum Q. Metellum Nepotem cognominatum petijt, ut Curionem accusatorē suum accusaret. Quod iureiurando se facturum promisit. Et Curionem reum dehinc fecit. Postea inter eos pactio interuenit. Hoc apud Asconium Pedianum reperies super oratione Tullij pro Cornelio, de Maiestate, qui horum ibi Cofs. mentionem facit.

Lentulus,

Crassus.

CN. CORNELIVS, ET P. LICINIVS.

4

656
 Sub his item meminit Iulius Obsequens plura euenisse prodigia. Ac tandē subiungit, Celtiberos, Medos, Dardanos subactos. Plinius horum Cofs. sic meminit libro trigésimo, capite primo: Sexingentesimo quinquagesimo septimo demum anno Urbis, Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso Cofs. senatusconsultum factum est, ne homo immolaretur: palamq; in tempus siluit sacri prodigiosi celebratio.

Aenobarbus,

Longinus.

CN. DOMITIVS, ET C. CASSIVS.

CLXXI

657
 Iulius Obsequens horum Cofs. mentionem facit, prodigiaq; multa sub ijs facta cōmemorat. Ac tandē addit, Ptolemæum regem Aegypti Cyrenis mortuum, S. P. Q. R. hæredem reliquisse. Abbreviator Liiij libro septuagesimo: Ptolemæus Cyrenarum rex, cui cognomentum Appionis fuit, mortuus po. Rom. hæredem reliquit: & eius regni ciuitates Senatus liberare esse iussit. Plutarchus in Aemilio tradit eum primū Aenobarbū dictum, qui Castori & Polluci non credidit narrantibus uictoriā factam in Macedonia: cui cū demulsiissent barbam, ex nigra in fuscā mutata est. Et hinc postea Aenobarbi cognomen tulit L. Domitius Aenobarbus, à quo familia tota cognomentum sortita est, septem consulatibus insignita, triumpho censuraq; duplici, & inter patricios allecta, ut Suetonius in Nerone ab initio narrat. Nec ulla
 A unquam

unquam prænominā habuit, præterquam Gnei & Lucij. Primum enim, secundum ac tertium Aenobarborū, Lucios: rursus sequentes tres ex ordine, Gneos: reliquos uicissim tum Lucios, tum Gneos fuisse constat. Puto hinc posse corrigi locum Velleij, ubi sine dubio pro ac dictione uti, VI. numerale non scribendum cenſeo, quod cum Suetonio concordet. Velleij uerba hæc sunt: Notetur Domitiæ familiæ peculiaris quædam, & ut clarissima, ita arctata numero felicitas, uti VI. ante hunc nobilissimæ simplicitatis iuuenem Cn. Domitium, fuere: singulis omnino parentibus genit: sed omnes ad consulatum, sacerdotiaq̃, ad triumphum autem penè omnes peruenerant insignia. Hic autem Domitius, teste Asconio, cum esset Trib. pleb. iratus M. Scauro fuit, quod eum in Augurum collegium non cooptauerūt. Diem ei dixit ad populum, & multam irrogauit, quod eius opera, sacra multa pop. Rom. diminuta esse diceret. Crimini dabat, sacra publica pop. Rom. deūm penatium, quæ Lanuuij fuerunt, opera eius minus rectè casteq̃ fieri. Quo crimine absolutus est Scaurus. Hic Cn. Domitius est atauus Neronis Cæsaris, de quo eandem scribens historiam Suetonius in Nerone, Rubrica secunda sic inquit: Cn. Domitius in tribunatu Pontificibus offensior, quod alium quàm se in patris sui locum cooptassent, ius sacerdotum subrogandorum à collegis ad populum transtulit. Ac in consulatu Allobrogibus Aruernisq̃ superatis, elephanto per prouinciā inuectus est, turba militum quasi inter solennia triumphum prosequente. In hunc dixit Licinius Crassus Orator, Non esse mirandum, quod æneam barbam haberet, cui os ferreum & cor plumbeum esset. Hic est ille Domitius qui est celebratus in sua censura, quam cum Crasso gessit, à Valerio Maximo libro nono, titulo de Luxuria.

His Cofs. Ptolemæus Aegypti rex Cyrenis mortuus, S. P. Q. R. hæredem reliquit.

Idem Eusebius, à quo Cassiodorus mutuauit, & cæteri ferè omnes historici,

Licinius,

Mutius.

2

P. CRASSVS, ET Q. SCAEVOLA.

Horum Cofs. Iulius Obsequens meminit. Sed præter prodigia quæ multa commemorat, nihil aliud historiarum scribit. Fuerunt autem, P. Licinius Crassus, eximius orator: Scaeuola, summus orator & iurisconsultus: qui in hoc consulatu legem de gerendis in sua ciuitate socijs tulerunt. Cum summa cupiditate ciuitatis Romanæ Italici populi tenerentur, & ob id magna pars eorum pro ciuibus Romanis se gereret, necessaria lex uisa est, ut in suæ quisque ciuitatis ius redigeretur. Verùm ea lege ita alienati sunt animi principū Italicorum, ut ea uel maxima causa belli Italici, quod post triennium exortum est, fuerit. Asconius Pedianus in oratione de Mafestate: Fuit autem Q. Mutius Scaeuola, P. filius, & L. Crassi focer, princeps Romæ, in ædilitate sua leonum simul plurium pugnam dedit. Et primum collega Crasso in consulatu, & iterum cum L. Cæcilio Metello. cum uterq̃ de Dalmatis triumphauit, Pontifex maximus, Romanorum unus & ingenio & industria præstantissimus. Nam fuit orator ac iurisconsultus insignis, qui Ciceronem in iure ciuili instituit. Vnde merito eum uocat primo de Oratore omnium doctissimum, & disciplina iuris ciuilis eruditissimum, & ingenio prudentiaq̃ acutissimum, & oratione maximè limatum, subtilem: atq̃ iurisperitorum eloquentissimum, eloquentium iuris peritissimum. Plura in libro de Claris oratoribus. Hunc Marius filius interfici iussit, & in Tiberim deici. Alius fuit Scaeuola iurisconsultus, teste Capitolino, cuius auctoritate & periculo Antoninus philosophus semper iura dictauit: & sub eo Papinianus & Seuerus iureconfulti professi sunt, ut inferius uidebimus.

Aenobarbus.

3

C. CAELIUS, ET L. DOMITIUS.

Iulius Obsequens primum Cōsulem appellat C. Lælium, ut appareat in alterutro esse

esse errorem: multaq; admiranda scribit sub ijs facta prodigia. Quorum quædam libet subscribere: reliqua in ipso autore inuenies. Puella biceps, quadrupes, quadrimana, gemina foeminea natura, mortua nata. Fæsulis ingēs multitudo inter sepulchra, lugubri ueste, pallida facie, interdū ambulare gregatim uisa. Per Nasicam Hispaniæ principes, qui rebellabant, supplicio cōsumpti, urbibus dirutis. Asconius item Peditanus super oratione Tullij pro Cornelio, de Maiestate, meminit cuiusdā S. C. facti sub his Cofs. C. Cælio & Cn. Domitio: sic enim alterum appellat Consulem.

Flaccus.

C. VALERIUS, ET M. HERENNIUS.

4

Sub his Cofs. Iulius Obsequens iterum plura describit prodigia: Herennioq; Cōsuli bis immolanti tradit semper caput iocinoris defuisse: sed lustratione prosperè expiatum, totum annum domi forisq; tranquillum fuisse. Meminit & horum Cofs. Plinius libro decimonono, capite tertio, de la serpitiō scribens: Quo minus omittendum uidetur, Valerio, M. Herennio Cofs. Cyrenis aduecta Romam publicè la serpitiō pondo xxx.

Pulcher.

C. CLAUDIUS, ET M. PERPENNA.

CLXXII

Narrat Iulius Obsequens multa prodigia, quæ his Cofs. euenerunt, quòd scilicet bubo in aede Fortunæ equestris comprehensus, inter manus expirauit. Fæsulis fremitus terræ auditus. Puer ex ancilla natus sine foramine naturæ, quo humor emittitur. Mulier duplici natura inuenta. Fax in cœlo uisa. Bos loquuta. Examen apum in culmine priuatae domus cōsedit. Volaterris sanguinis riuus manauit. Romæ lacte pluit. Aretij duo androgyni inuenti. Pullus gallinaceus quadrupes natus. Fulmine pleraque icta. Supplicatio fuit. Populus Cereri & Proserpinæ stipē tulit. Virgines uiginti septem carmen canentes, Urbem lustrauerunt. Subnectitq; in fine: Medorū in Macedonia gens prouinciā cruentè uastauit. Scribit Plinius in septimo, capite quadragesimo octauo, M. Perpennam & L. Saturninum, omnium quos in consulatu sententiam rogauerunt, superstites fuisse.

Philippus,

Caesar.

L. MARTIUS, ET SEX. IULIUS.

2

Sub his Cofs. horrenda prodigia euenerunt, quæ bellum sociale antecesserunt: ut Iulius Obsequens latissimè narrat: & Paulus Orosius quinto libro, capite decimoseptimo. Est autem sociale appellatum, & Mariticum. Sociale, quoniam omne Latium atq; Picenum, & Ethruria omnis atq; Campania, postremò Italia contra matrem ac parentem suā Romā consurrexerunt. Mariticum uerò, quoniam à Maris rebellandi suscitatum fuerat initium: qui receptaculum fecerunt Corfinium, Pelignorū metropolim: & creatis imperatoribus biennio aduersus Romanos, donec in ciuitatē Romanam pariter uocarent, belligerarūt, ut scribit Strabo in quinto. Suscitauit autem illud bellū M. Liuius Drusus Tribunus plebis, cū Latinos omnes spe libertatis attraxisset, ut leges agrarias frumentariasq; ferret: & item legem iudicialem, ut æqua forent iudicia penes Senatum, & ordinem equestrem. Cum uerò promissa præstare non possent, defectionem Italici cœperunt. Et Drusus, tanquam autor socialis bellī, domi occisus est. Velleius Paterculus huius rei sic meminit: Deinde interiectis paucis annis, tribunatum inijt M. Liuius Drusus, uir nobilissimus, eloquentissimus, sanctissimus, meliore in omnia ingenio animoq; quàm fortuna usus. Qui cum Senatui priscum restituerè cuperet decus, & iudicia ab equitibus ad eum transferre ordinem (quippe eā potestatem nacti equites Gracchanis legibus, cū in multos clarissimos ac innocentissimos uiros sæuissent, tum P. Rutilium, uirum non seculi sui, sed omnis æui optimū, interrogatum lege repetundarum, maximo cum gemitu ciuitatis damnauerant) in

A 2 ijs ipsis,

ijs ipsis, quæ pro Senatu moliebatur, Senatum habuit aduersarium, non intelligentē, si qua de plebis commodis ab eo agerentur, ueluti inescandæ, inliciendaq̃ multitudinis causa fieri, ut minoribus præceptis, maiora permetteret. Denique ea fortuna Drusi fuit, ut malefacta collegarum, q̃ eius optimè ab ipso cogitata, Senatus probaret magis: & honorem, qui ab eo deferebatur, sperneret: iniurias, quæ ab alijs intēdebantur, æquo animo reciperet: & huius summæ gloriæ inuideret, illorum modicā ferret. Tum conuersus Drusi animus, quando bene cœpta malè cedebāt, ad dandam ciuitatem Italię. Quod cum moliens reuertisset è foro, immēsa illa & incognita (quæ eum semper comitabatur) cinctus multitudine, in atrio domus suæ cultello percussus, qui affixus lateri eius relictus est, intra paucas horas decessit. Sed cum ultimum redderet spiritum, intuens circumstantium mœrentiumq̃ frequentiam, effudit uocem conuenientissimam conscientiæ suæ. Ecquando ne (inquit) propinquū amicicq̃ similem mei ciuem habebit Respublica? Hūc finem clarissimus iuuenis uitæ habuit: cuius morum minimè obmittatur argumentum. Cum ædificaret domum in Palatio, in eo loco ubi est quæ quondam Ciceronis, mox Censorini fuit, nunc Statelij Sennæ est: promitteretq̃ ei architectus, ita se eam edificaturum, ut libera à conspectu, immunisq̃ ab omnibus hominibus esset, necq̃ quisquam in eam despiciere possit. Tu uerò, inquit, si quid in te artis est, ita compone meam domum, ut quicquid agam, ab omnibus perspici possit. Mors Drusi iam pridem tumescens bellum excitauit Italicū. Quod bellū Liuius septuagesimo primo, & sequentibus quinque libris explicauit: Florus libro tertio, titulo decimo octauo pulchrè complexus: Appianus in primo Ciuilium: Eutropius libro quinto, capite primo, qui hoc bellū accidisse scribit anno Urb. con. sexingentesimo quinquagesimo octauo, in quatuor annis lapsus. Orosius uerò sexingentesimo quinquagesimo nono, tribus annis deceptus, si non numerorum nota sunt deprauata. Vterq̃ latè hoc bellum exequitur. Plinius libro tricesimo tertio Naturalis historiæ, capite primo, tradit originem socialis belli, & exitia rerum prouenisse, ex inimicitijs inter Cepionem & Drusum, ob annulum in auctione nauali uenditum. Quomodo uerò Q. Seruilius Procos. in oppido Asculo cum ciuibus Romanis sit occisus, & Seruilius Galba à Lucanis comprehensus, in septuagesimo secundo Liuij, & apud Appianum, inuenies. Meminit Cofs. Asconius Pedianus super oratione Ciceronis quæ inscribitur, Pro Cornelio, de Maiestate. Sed eadem oratio non extat. Plinius libro secundo, capite octogesimo quinto, his Cofs. refert in agro Mutinensi duos montes inter se concurrisse, crepitu maximo assulantes recedentesq̃: flammascq̃ ac fumum prodijisse, &c. anno ante Sociale bellum. Idem libro tricesimo tertio, capite tertio, inquit: In arario publico, Sexto Iulio, L. Martio Consu libus, hoc est belli socialis initio, octingenta quadraginta sex auri pondo fuisse. Sed in antiquo Plinij exemplo legitur, Auri sedecim M., argenti octingenta, uigintinouem. Et hæc est uerior lectio.

P. Lupus.
L. CAESAR, ET G. RUTILIUS.

3 Appianus in primo Ciuilium, Sex. Iulium Cæsarem, & P. Rutilium Lupum hos Cofs. uocat. Sed error est ex confusione superioris consulatus. Quod tum ex Liuiio, tum ex alijs cognoscere poteris. Sed & Iulius Obsequens, qui horum Cofs. meminit, alterum Cofs. Rutilium P. appellat, non G. ut erratum quoque esse in Cassiodoro deprehendatur. A Picentibus Romani barbaro more excruciat, ubiq̃ in Latio clades accensa. Cum P. Rutilius Cof. parum prosperè contra Marfos pugnasset, & in prælio cecidisset, G. Marius legatus eius meliore euentu cum hostibus conflixit, ut in septuagesimo tertio Liuius asserit: & Appianus, Orosius, Florus, ac Eutropius attestantur. Iulius Obsequens scribit, Rutilium Lupum spretis religionibus, cum in extis caput non inuenisset iocinoris, amisso exercitu, in prælio occisus est. L. uerò Cæsar Cofs.

ab urbe
con. Coss. feliciter contra Samnites pugnavit, Ob eam uictoriam Romæ saga posita sunt.
G. Marius prælio Marfos fudit, Gn. Pompeius Picentes, ut in septuagesimoquarto
Liuij patet. Velleius Paterculus horum Coss. mentionem faciens, scribit: L. Cæsare
& P. Rutilio Coss. (sic enim est legendum, non Pompeio) abhinc annos CXX cum
bellum Italicum in uniuersa Italia, ab Asculanis ortum esset (quippe Seruium Præto
rem, Fonteiumq; legatum occiderant) ac deinde à Marlis exceptum, in omnes pene
traffet regiones, arma aduersus Romanos cepit. Quorum ut fortuna atrox, ita causa
fuit iustissima. Petebant enim eam ciuitatem, cuius imperium armis tuebatur per o
mneis annos atq; omnia bella: duplici numero se militum equitumq; fungi: neq; in
eius ciuitatis ius recipi, quæ per eos in idipsum peruenisset fastidium, per quod homi
nes eiusdem & gentis & sanguinis externos alienosq; fastidire posset. Id bellum am
plius CCC. M. iuuentutis Italicæ abstulit. Clarissimi autem imperatores fuerunt Ro
mani eo bello, Cn. Pompeius, Cn. Pompeij Magni pater: Caius Marius, de quo præ
diximus: L. Sulla, anno antè prætura functus: Q. Metellus, Numidici filius, qui me
ritum cognomen Pij erat consequutus: quippe expulsum ciuitate L. Saturnino Tri
buno plebis, quod solus in leges eius iurare noluerat, pietate sua, autoritate Senatus,
consensu Reip. restituit patrem. Nec triumphis honoribusq;, quàm aut causa exilij,
aut exilio, aut reditu, clarior fuit Numidicus. Italicorum autem fuerunt celeberrimi
duces, Silo Popedius, Herius Asinius, Iustei Cato, C. Pontidius, Telestinus Pon
tius, Marius Egnatius, Papius Mutilius. Neq; ego uerecundia domestici sanguinis
gloriæ quicquam, dum uerum refero, subtraham: quippe multum Minatij Magij a
tati mei Asculanensis tribuendum est memoriæ: qui nepos Decij Magij, Campano
rum principis, celeberrimi & fidelissimi uiri, tantam hoc bello Romanis præstitit fi
dem, ut cum legione quam ipse in Hirpinis conscripserat, Herculaneum simul cum
T. Didio caperet, Pompeios cum L. Sulla oppugnaret, Cosamq; occuparet. Cuius de
uirtutibus Hortensius in Annalibus suis retulit, Appianus uero particulatim hoc bel
lum describens, qui sub singulis Coss. militauerint, ac strenuè pugnauerint, explicat.
Illic uide que desideras, & passim, quomodo Cepio à Q. Pompilio circumuentus, in
teremptus sit. Horum Coss. meminit & Plinius libro secundo Naturalis historiæ, ca
pite tricesimo: Circulus rubri coloris apparuit L. Iulio, P. Rutilio Coss. Illud præterea
annotandum ex Asconio Pediano, super Oratione Tullij pro M. Scauro, duos Iu
lios Cæsares fratres fuisse, qui postea à satellitibus Marij sunt occisi cum Antonio, cū
P. Crassus eundem casum sua manu præuenisset, ut inferius dicemus. Ex quibus fra
tribus L. & Cos. & Prætor fuit: C. ædilitius quidem occisus est. Quomodo autem
cum contentione consulatum adeptus sit Cæsar, Pedianus pluribus docet. Idem inter
primos sui temporis oratores & tragicus poeta bonus. Huius enim sunt tragediæ
quæ inscribuntur Iulij.

Strabo,

Cato.

CN. POMPEIUS, ET L. PORCIUS.

4

Gn. Pompeius, Magni Pompeij parens, Consul Marfos acie uicit. Cum ære alie
no oppressa esset ciuitas, A. Sempronius Asellius Prætor, quoniam secundū debito
res ius dicebat, in foro occisus est, ut in septuagesimoquarto Liuius ostendit, & Ap
pianus primo Ciuiliū, L. Porcius Consul rebus prosperè gestis, fulisq; aliquoties Mar
sis, dum castra eorum expugnat, cecidit, L. Sylla Hirpinos domuit, Samnites fudit,
aliquot populos recepit: quantiscq; raro quisq; ante consulatū rebus gestis, ad petiti
nem consulatus Romam est profectus, ut in septuagesimoquinto abbreviator Liuij
explicat. Orosius libro quinto, capite decimosextimo, eleganter explicat quæ sub his
Coss. gesta sunt: confusus Eutropius: Florus, ut assolet, perstringit: Appianus copio
se singula. Sed alterum Consulem, Cornelium Catonem uocat perperam. Plura quæ
sub his Coss. in Macedonia à Thracibus per Mithridatem cum Ariobarzane Cap
padoce, & Nicomede Bithynio gesta sunt, explicauit Liuius septuagesimosexto

A 3 libro,

Olympiad.

libro, si extaret. Velleius Paterculus sic de hac re scribit: Tam uaria atq; atrox fortuna Italici belli fuit, ut per biennium continuò duo Romani Cofs. Rutilius, ac deinde Cato Porcius, ab hostibus occiderent, exercitus pop. Rom. multis in locis funderent, utq; ad saga iretur, diuq; in eo habitu maneret. Caput imperij sui legerant Corfinium, quod appellarunt Italicam. paulatim deinde recipiendo in ciuitatem, qui arma aut non ceperant, aut deposuerant, maturius uires refectæ sunt, Põpeio Sullaq; & Mario fluentem procumbentēq; Rempub. pop. Rom. restituentibus. Horum Cofs. Asconius super oratione de Maestate sic meminit: M. Plautius Syllanus Trib. plebis, Cn. Pompeio Strabone, & L. Porcio Catone Cofs. secundo anno belli Italici, cū equester ordo in iudicijs damnaretur, legem tulit, adiurantibus nobilibus, quæ eam uim habuit, ut singulæ tribus ex eo numero quinos denos suffragio crearent, quæ eo anno iudicarent. Ex eo factum est, ut senatores quoq; in eo numero essent, & quidam ex ipsa plebe. Quod Cicero in ea oratione explicat. Tradit etiam Asconius, Transpadanos populos, annitente Pompeio Strabone, ius Latij petijisse: & tum lex data, qua & ipsi iura latinitatis recentiora consequuti sunt, hoc est ius petendi magistratus, & eadem quæ Itali habuerant. Plinius in tertio Naturalis historię, capite quinto, huius consulatus meminit: sed alterum nomen suspicor deprauatum. Nam nusq; inuenio Cn. Pompeium habuisse collegam Carbonem. Habuit quidem M. Crassum bis, habuit & Q. Metellum Scipionem collegas: sed nuncq; Carbonem. Verba Plinij hæc sunt: In Campano autem agro Stabiæ oppidum usq; ad Cn. Pompeium & L. Carbonem Cofs. a pridie Cal. Maij, quo die Sylla legatus bello sociali illud deleuit, quod nunc in uillas abiit. Arbitror omnino pro L. Carbone L. Catonem legendum: quia tempora conueniunt. Neq; hoc puto transeundum, quod Plinius libro decimo septimo, capite primo scribit, & sub id tempus uel propè gestum est, duobus annis in quæstionem relictis. Nobilissimarum, inquit, gentium ambo Crassus & Domitius censuram post consulatum simul gessere, anno conditæ Urbis sexcentesimo sexagesimo secundo, frequentem iurgijs propter dissimilitudinem morum. Tunc Cn. Domitius, ut erat uehemens natura, præterea accensus odio, quod ex æmulatione auidissimum est, graue uiter increpuit, tanti Censorem habitare, pro domo eius millia nummorum relinquit promittens. At Crassus ut præfens ingenio semper, & faceto lepore solers, concedere se respondit, exceptis sex arboribus, ac ne uno quidem denario, si adimerentur, emptam uolente Domitio. Crassus, Vtrum ne igitur ego sum, inquit, quæso Domitio exemplo graui & ab ipsa mea censura notandus, qui in domo, quæ mihi hæreditate obuenit, comiter habitem: an tu, qui sex arbores æstimes: Eæ fuere loti, patula ramorum opacitate lasciuæ. Vide Valerium Maximum libro nono, titulo de Luxuria, eadem recensentem.

Sulla,

Ruffus.

665

L. CORNELIUS, ET Q. POMPONIVS.

CLXXIII

His Cofs. horrendum illud ciuile bellum, quod Marianum dicitur, exarsit, cum enim aduersantibus Cofs. P. Sulpitius Trib. pleb. autore C. Mario perniciosas leges promulgasset, & Marius ducem aduersus Mithridatem regem creasset, Pompeijq; Consul filium, generum Syllæ, in foro occidisset: L. Sylla Cof. cum exercitu in Urbem uenit, & aduersus factionem Sulpitij & Marij in ipsa Vrbe pugnauit. Sulpitius in uilla quadam repertus occisus est. Marius in paludibus Minturnensium latitans, extractus, & carceri datus, è custodia elapsus, in Africam ad Marius filium fugit. Q. Pompeius Cof. ad capiendum à Gn. Pompeio Proconsule exercitum profectus, eius consilio occisus est. Cæterum quia per longum ac difficile illud bellum fuit, quod Liuius septuagesimo septimo, & pluribus sequentibus libris, explicauit, qui tamē perditus est: ex Appiano, primo Ciuiliū: Floro libro tertio, titulo uigesimo primo: Plutarcho, in Sylla atq; Mario: ex Orosii tandem libro quinto, capite decimo octauo: atque ex Eustropio, libro quinto, illud perdiscendum est, Vterq; anno ab Urb. con. sexingentesimo sexagesimo

Ab urbe
m. mo sexagesimo secundo illud bellum comotum scribunt (licet paucis annis discrepat à vera supputatione) nondum finito sociali bello, quo etiã Mithridaticum ceptum est. Sed pluribus passim locis de hoc & Val. Max. & Lucanus poeta. Plinius item iunior, titulo septuagesimo quinto, de Sylla scribit: cuius uitã atq; mores elegantissimè Plutarchus depinxit. Mithridates rex sub id tempus Asiam occupauit. Proconsulè & legatum Aquilium in uincula coniecit: & quicquid ciuium Romanorũ in Asia reperit, uno die trucidauit, ut Liuius septuagesimo octauo libro comemorat. Velleius Paterculus sic horũ Cofs. meminit: Finito ex maxima parte, nisi quæ Nolani belli manebant reliquæ, Italico bello (quo quidem Romani uictis afflictisq; ipsi exarmati, q; integris uniuersis ciuitatè dare maluerunt) consulatum inierunt Q. Pompeius, & L. Cornelius Sulla: uir qui neq; ad finem uictoriæ satis laudari, neq; post uictoriã abundè uituperari potest. Hic natus familia nobili, sextus à Cornelio Ruffino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cū familiæ eius claritudo intermissa esset, diuina se gessit, ut nullã petèdi consulatũ cogitationẽ habere uideretur. Deinde post præturam illustratus bello Italico, & antè in Gallia legatione sub Mario, qua eminentissimos duces hostium fuderat: ex successu animum sumpsit, petensq; consulatũ, penè omnium ciuũ suffragijs Cof. factus est: sed eũ honorem undequingagesimo ætatis sue anno assequutus est. Per ea tẽpora Mithridates Ponticus rex, uir neq; dicendus, neq; silèdus sine cura, bello acerrimus, uirtute eximius, aliquando fortuna, animo semper maximus, cõsilijs dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal, occupata Asia, necatiscq; in ea omnibus ciuibus R. quos quidem eadem die atq; hora, redditis ciuitatibus literis, ingenti cum pollicitatione præmiorum interim iusserat. Prosequitur dehinc latissimè quæ Rhodij Mitylenij egerunt. De M. Aquilio, de P. Sulpitio, de Mario, & quæ ad Nola acta sunt, multa, in fine subiungit: Hoc primũ anno sanguine Cof. Romani militis imbutæ manus sunt. Quippe Pompeius, collega Syllæ, ad exercitum Gn. Pompeij Proconsulis seditione, sed quam dux excitauerat, interfectus est. Sed extat Appiani liber Mithridaticus dictus, quo omnia hæc continentur, quæ pluribus libris Liuius est exequutus: Florus libro tertio, titulo quinto perstringit: passim alijs, Plutarchus, Orosius, Eutropius, Val. Max. Plinius iunior. Multa prodigia hoc bello præcesserunt, quæ Iulius Obsequens scribit, quæ negligenda non sunt. Orosius illud seorsum libro sexto, capite primo prosequit, secundo, & tertio, sequentibus. Meminit horũ Cofs. Aconius Pedianus in oratione Cornelij de Maiestate. Sed cū Quintilianus in primo dicat, doctorẽ subtilem origines nominum scrutaturũ, unde Sullæ dicti sint: possunt uideri Sullæ nuncupati à sylo naso, est enim sylus nasus, sursum uersus & repandus. Ex habitu enim corporis Syllas dici, sicut Burrhos, Plancos, & Scauros existimauit. Macrobus uerò ait, Cornelium Ruffum, cum esset unus ex Decë uiris Sibyllinis, cognominatum esse Sibyllam: qui mox, corrupto uocabulo, primus Sylla cepit uocitari, à quo ceteri deinde. Plutarchus quoque ex corporis habitu denominationes ritè imponi scribit, ut Silli, Nigri, Ruffi, Cæci & Clodij dicuntur. Suidas Syllam per y græcum scribi docet.

Cinna.

L. CORNELIVS, ET GN. OCTAVIVS.

His Cofs. crudelissimæ cædes in Vrbe factę sunt. Nam dissidētibus inter se Cofs. Cinna à Gn. Octauio pulsus Vrbe, in eius locum L. Cornelium Merulam flaminem Dialem substituit, Cinna, collecto exercitu, ac reuocatis exulibus, cum quatuor exercitibus, quos Cinna & Marius, Carbo & Sertorius ductabant, euastatis multis oppidis ac uillis, Urbem ingrediuntur. Obuios quosque trucidant, aduersæ factionis caput Octauij obruncant, atque ante Rostra affigunt. Item & caput M. Antonij oratoris, & plurimum aliorum. Nam & C. Cæsar, L. filius, in penatibus suis unã cum fratre L. Iulio Cæsare, fuit interfectus, eiusque caput pro Rostris positum. Cicero in tertio de Oratore eius meminit. Neque uerò non longè ab eo C. Iulij

caput, hospitis Ethrusci scelere proditum, cum L. Iulij fratris capite iacuit. Hic fuit facitissimus orator, qui disputat de risu ac facetijs apud Ciceronem in secundo de Oratore: cuius & in Bruto meminit: & Diuus Augustinus in tertio Ciuitatis diuine. Vnde & Suetonius in Caligula, obseruatū scribit tres Cæsares, quibus C. prenomen fuit, ferro perijsse. Hunc scilicet temporibus Cinnanis, C. Iulium Cæsarem, & C. Caligulā Cæsarem. Præterea in hac clade Syllæ amicos atque necessarios interficiunt, domum euertunt, ac bona publicant: fugatis uxore ac liberis, ipsum hostem iudicant. Nam interim Sylla in Asia summa uirtute aduersus Mithridatem pugnauit, captis Athenis, & pluribus alijs locis. Dehinc cū dies Merulæ Consuli dicta esset, atq; Catulo Lucratio, Merula uenas sibi incidit. Catulus carbonibus incēsis, in cubiculo illicito & humido seipsum spontē suffocauit. P. Crassus, pater M. Crassi qui apud Parthos perijt, ne in manus incideret inimicorū, seipsum interemit, ut Cicero pro M. Scauro scribit. Tum sine ullis comitijs in sequētem annum se ipsos Cinna & Marius Cofs. creauerunt. Quæ omnia L. Iulius septuagesimonono ac octogesimo librīs complexus est. Tu uerō Appianum latissimē in primo Ciuilitum hanc rem describentem perlege: necnon L. Florum libro tertio ingeniosissimē comprehendentem, quæ his Cofs. gesta sunt, titulo uigesimalo primo, ubi hos quoque Cofs. nominat: passim Plutarchus in Mario, Orosius, & Eutropius in quinto, horum Cofs. meminerūt: & Plutarchus in Sertorio, ubi hoc bellum pulchrē etiā describitur. Velleius de hoc consulatu hæc prodit: Non erat Mario Sulpitioq; Cinna temperator. Itaque cum ita ciuitas Italiæ data esset, ut in octo tribus contribuerentur noui ciues, ne potentia eorum & multitudo, ueterum ciuium dignitatem frangeret, plusq; possent recepti in beneficium, q̄ autores beneficij: Cinna in omnibus tribubus eos se distributurū pollicitus est. Quo nomine ingenitatem totius Italiæ frequentia in Urbem acciuerat. E qua pulsus, collegę optimatumq; uiribus, cum in Campaniam tenderet, ex autoritate Senatus, consulatus ei abrogatus est: suffectusq; in eius locum L. Cornelius Merula, flamen Dialis. Hæc iniuria homine q̄ eximio dignior fuit. Tum Cinna corruptis primò Centurionibus ac Tribunis, mox etiā spe largitionis militibus, fretus ingēti numero nouorū ciuiū, ē quorū delectu CCC amplius cohortes conscripserat, ac triginta legionum instar impleuerat. Opus erat partibus, autoritate, gratia, cuius augendæ C. Mariū cum filio de exilio reuocauit, quiq; cum ijs pulsi erant. Dum bellum autē infert patriæ Cinna, Cn. Pompeius, Magni pater, cuius præclara opera bello Marsico, præcipuē circa Picenū agrum usa erat Respub. quiq; Asculum cæperat, circa quam urbem cum in multis alijs regionibus exercitus dispersi forent quinq; & LXX ciuium Romanorū, amplius LX Italiorum una die conflixerant: frustratus spe continuandi consulatus, ita se dubium uideretur, & partibus præstitit, ut omnia ex proprio usu ageret, tēporibusq; insidiari uideretur, & hinc atq; illinc, unde spes maior affulsisset potentia, se exercitumq; defleceret. Sed ad ultimum magno atrocitq; prælio cum Cinna conflixit. Et cum utrumq; exercitum uelut parum bello exhaustum laceraret, pestilentia Pompeius decessit. Cuius interitus uoluptas amissorum aut gladio, aut morbo, ciuium penē damno reperfata est. Pop. Ro. quam uiuo iracundia debuerat, in corpus mortui cōtulit. Cinna & Marius, haud incruentis utrinq; certaminibus editis, Urbem occupauerunt. Sed prior ingressus Cinna, de recipiendo Mario legem tulit. Mox C. Marius pestifero ciuibus suis reditu intrauit mœnia. Nihil illa uictoria fuisset crudelius, nisi mox Sullana esset sequuta. Addit deinde, quomodo Octauius Cof. sit interfectus, quomodo Merula, quomodo M. Antonius, princeps ciuitatis atq; eloquentia: quomodo Q. Catulus. Tandē subiungit: Omnia erant præcipitia in Rēpub. Nec tamē adhuc quisq; inueniebatur, qui bona ciuis Romani aut donare auderet, aut petere sustineret. Postea id quoq; accessit, ut sauitia causam auaricia præberet, & modus culpa ex pecunia modo constitueretur: & qui fuisset locuples, fieret innocens, sui quisq; periculi merces foret: nec quicquam uideretur turpe, quod esset quaestuosum.

Cinna.

L. CORNELIVS II. ET C. MARIVS VII.

3

Hic est primus Romanorum C. Marius, qui septimum gessit consulatum: quē cū Cal. Ianuarij iniret de more, Sex. Liciniū, q̄ & ipsi & Vrbi affuturas calamitates prædixerat coniectura, de saxo præcipitē deiecit. At cū acciperet L. Syllā cōfecto Mithridatico bello in Italiā redire, animi mœrore & continuis uigilijs exhaustus, Idibus Ianuarijs, decimosextimo die septimi consulatus, anno ætatis sexagesimo octauo, mortuus est: uir, dubium, an bello melior, an pace perniciosior: qui Kempub. penē armis euastauit, ut Plutarchus in Mario, & Livijs libro octuagesimo, scribunt. In cuius locum L. Valerius Flaccus substitutus, ac Syllæ successor missus, propter auaritiā inuis exercitui suo, à G. Fimbria legato ipsius, ultimæ audaciæ homine, occisus est, & imperiū ad Fimbriā translātū: ut narrat abbreviator Livijs libro octogesimosecundo. Qui in sequenti quoq; libro scribit, sapius copias Mithridatis ab eo fusas ac fugatas, magnā partē Asiæ recuperasse. Meminit & horū Cōs. Iulius Obsequens, qui & prodigia & res sub ijs gestas delibat. Sed coniuncti illic sunt duo consulatus ab impressoribus, qui sunt distinguendi: alioqui fiet cōfusio. Vide studiose lector ibi de Pompeio fidere afflato. Pro pleniori autē intellectu lege Appianū, Florū, Orosium, Eutropiū. Plinius libro undecimo, capite quadragesimo quinto, huius C. Marij sic meminit: C. Mariū, qui septies Cōsul fuit, stantem sibi extrahi passum unū hominē, Oppius autor est, & in decimo octauo, capite sexto. De hoc consulatu sic scribit Velleius Paterculus: Secūdum deinde consulatū Cinna, & septimum Marius, in priorū dedecus inijt. Cuius initio, morbo oppressus, decessit: uir in bello hostibus, in ocio ciuibus infestissimus, quietisq; impatientissimus. In huius locū successus Valerius Flaccus, turpissimæ legis autor, quæ creditoribus quadrantem solui iusserat. Cuius facti merita eum poena intra biennium consequuta est. Dominante in Italia Cinna, maior pars nobilitatis ad Syllam in Achaiam, & deinde post in Asiam profugit. Sylla interim cum Mithridatis præfectis circa Athenas Bœotiamq; & Macedoniam ita dimicauit, ut & Athenas reciperet, & plurimo circa multiplicis Piræi portus munitiones labore expleto, amplius c̄c hostium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnata à Sylla sunt, imputat Atheniensibus, nimirum ueri uetustatisq; ignarus est. Aded enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit, ut semper & in omni re, quicquid sincera fide gereretur, id Romani Attica fieri prædicarent. Ceterum tum oppressi Mithridatis armis homines miserrimæ conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia, corpora necessitati seruientes intra muros habebant. Transgressus deinde in Asiam Sylla, parentem ante omnia, supplicemque Mithridatem inuenit. Quem multa cum pecunia, ac parte nauium, Asia, omnibusque alijs prouincijs, quas armis occupauerat, decedere coegit: captiuos recepit: in perfugas, noxiosq; animaduertit: paternis, id est Ponticis finibus, contētum esse iussit. Describit deinde C. Flauj Fimbriæ mortem, & quomodo P. Lænas Sex. Licinium, quem Lucillium ipse uocat, interemerit.

Cinna,

Carbo.

L. CORNELIVS, III. ET CN. PAPIRIVS.

4

His Cōs. à seipsis per biennium creatis, cum bellum contra Syllam pararent, effectum quidem est per L. Valerium Flaccum, principem Senatus, & eos qui concordie studebant, ut legati ad Syllam de pace mitterentur: ut octogesimotertio libro scribit Livijs. Appianus scribit, Cinnam & Carbonem per uniuersam Italiā nonnullos misisse, qui pecunias, frumentum, & exercitus pararent: diuites cum omni substantia assumerent, ex urbibus novos ciues excitarent, naues summa celeritate in Siciliam deducerent, quæ maritimam tutarentur oram. Denique nihil omissum est, quod ad apparatus belli pauore & celeritate indigeret, Velleius Paterculus: Sylla cōpositis transmarinis

Olympiad.

transmarinis rebus, cum ad eum primum omnium Romanorū legati Parthorū uenissent, & in ijs quidam magi ex notis corporis respōdissent, cœlestem eius uitam & memoriam futuram, reuectus in Italiā, haud plura xxx armatorum millia, aduersum C. amplius hostiū exposuit Brundisii. Vix quicquam in Syllæ operibus clarus duxerim, quā quod cum per trienniū Cinnanæ Marianæq; partes Italiā obsiderent, neq; inlaturum se bellum ijs, dissimulauit: nec quod erat in manibus, omisit existimauitq; antè frangendum hostem, quā ulciscendum ciuem: pulsoq; externo metu, ubi quod alienum esset uicisset, superaret quod erat domesticum. Cæterū Cn. Papium Carbonem Plinius libro septimo, capite decimosexto, prodidit cum dentibus natum, ut olim M. Curium, qui ob id Dentatus cognominatus est.

Cinna,

Carbo.

CLXXIII

L. CORNELIUS IIII. ET CN. PAPIRIUS II.

Cum se iterum refecissent Cofs. hi duo, Senatus autem legatos Syllæ misisset, qui conciliationem agerent: Cinnæ autem & collegæ edixisset, ne delectus ullos in eum facerent, quod ab ijs promissum est: absentibus interim legatis, ulterius se Cofs. esse recusarunt, ne ob proxima futura comitia redire cogerentur. Deinde omnem Italiā peragrantes, exercitus parabant: quos in Liburniā, uelut eo in loco Syllæ occursum, per mare mittebant. Pars prospera nauigatione usi, pars naufragio disiecti, in patriam rediere. Reliqui terrore percussi, in Liburniā nauigare recusarunt. Quos cū inuitos cogere Cinna niteretur, lapidibus & exertis ensibus in ipso consulatu est iugulatus. Vide Plutarchum in Pompeio, & Appianum. Carbo solus consulatum gessit. Inuitus & minis coactus in Urbem ueniens, cum aruspiciibus tantum egit, ut ad astituas cōuersiones comitia differrentur. Interea Sylla ad Brundisium uenerat, ad quē diuenterunt, Cæcilius Metellus Pius, Cn. Pompeius Magnus, Cethegus: cum quibus postea in Italiā & Urbem migravit. Nam in Asia iam pacem cum Mithridate fecit, ita ut ijs cederet provincijs, Asia, Bithynia, Cappadocia: ut in octogesimosecundo Lilius, in Mithridatico Appianus, in Sylla Plutarchus scribunt, ubi fœdera Syllæ & Mithridatis regis continentur. Velleius: Ante aduentum L. Syllæ, Cinna seditione orta ab exercitu interemptus est: uir, dignior qui arbitrio uictorū moreretur, quā iracundiā militum. De quo uerè dici potest, ausum eum, quæ nemo auderet bonus: perfecisse, quæ à nullo nisi fortissimo perfici possent: & fuisse eum in consultando temerarium, in exequendo uirum. Carbo nullo suffecto collega, solus toto anno Cofs. fuit. Putares Syllam uenisse in Italiā non belli uindicem, sed pacis autorem: tanta cum quiete exercitum per Calabriam Apuliamq; cum singulari cura frugum, agrorum, hominum, urbium, perduxit in Campaniā, tentauitq; iustis legibus & æquas conditionibus bellum componere. Sed ijs quibus & pessima & immodica cupiditas erat, non poterat pax placere. Crescebat interim indies Syllæ exercitus, confluentibus ad eum optimo quoque, sanctissimoq;. Vide Orosium libro sexto, capite decimo octauo, & duobus sequentibus, de crudelitate Syllæ. Vnde Cassiodorus subiungit:

His Cofs. Asiam in quadraginta quatuor regiones Sulla distribuit.

Asiaticus,

Balbus.

2

L. SCIPIO, ET C. NORBANVS.

Horum Cofs. Plutarchus in Sylla meminit, Appianus in primo Ciuiliū: Florus libro tertio, titulo uigesimoprimo. Et Iulius Obsequens in libello de Prodigijs: qui pleraque horrenda enarrat sub his Cofs. euenisse portenta. Quæ etiam Appianus commemorat. L. Sulla post quintum penè annum uictor in Italiā reuersus, magno terrori fuit inimicis, qui primum Norbanum Cof. deuicit haud longè à Capua. Inde etiam ad Scipionē se conuertit: & ante præliū, totum eius exercitū sine sanguine in deditiōne accepit. Scipio, cū interimi posset, dimissus est, ut Lilius octogesimo quinto

670

limo quinto explicat. Velleius huius consulatus sic meminit: Felici deinde circa Capuam euentu Scipionem Norbanumq; Cofs. superat Sylla. Quorum Norbanus acie uictus. Scipio ab exercitu suo desertus ac proditus, inuiolatus à Sylla dimissus est. Adeo enim Sylla dissimilis fuit bellator ac uictor, ut dū uincit, iustissimo lenior, post uictoriā audito fuerit crudelior. Meminit & huius Plutarchus in Pompeio pulchre, & in Sertorio: & Eutropius libro quinto, capite secundo repetit. Scribit Appianus, cum his etiam Cofs. Carbonem æque consulatu usum, cum illud bellū initium suscepit Olympiade quarta & septuagesima supra centesimam. Per triennium inde propagatum est. Quo ordine uerò singula à Sylla gesta sunt in Italia, Appianus clare ostendit. Per ea tempora Romæ Capitolium igne conflagrauit. Quod opus nonnulli Carbonis esse dicebant, alij Cofs. alij Syllæ. Veritas tamen incerta est. Nihilominus Capitolium quod sub regibus per quatercentos & ultra annos conditum fuit, igne correptum est. Cuius causa uniuersos latuit. Ideo subiungit Cassiodorus:

His Cofs. Capitolium custodum negligentia concrematur.

Iulius Obsequens: Aeditui incuria Capitolium una nocte conflagrauit. Plutarchus in Sylla scribit, seruum Pontij numine à Bellona se missum iactitantē, ut bellipotentiam atq; uictoriam nunciaret: quod si non maturaret, Capitolium incendio periret. Quod & pridie Nonis Quintilibus, quo die prædictū ab homine fuerat, euenit. Sed Cornelius Tacitus in decimonono Historiæ Augustæ, ut sunt nunc libri distincti, de incensione Capitolij multa & elegantissimè scribit, ubi & horum Cofs. facit mentionem: & quomodo sub Vitellio sit incensum, pulcherrimè explicat. Vide lector studiosè, & huc transfer, quæ de Capitolio Tacitus annotauit. Dionysius Halicarnasæus libro quarto Antiquitatum, uitam scribens Tarquinij Superbi, ubi de libris Sibyllinis agit, sic loquitur: Hæc itaq; oracula permansere usq; ad bellum Marsicum sub terra posita, in templo Capitolini Iouis, in arca lapidea, ab hominibus decem custodia. Post centesimam autem & septuagesimam tertiam Olympiaden, incenso templo, siue ex insidijs, ut aliqui putant, siue casu, simul cum alijs deo repositis ista quoque correpta sunt igni.

Carbo,

Gratidianus.

CN. PAPIRIUS III. ET C. MARIUS.

3

Hic Marius ab Appiano dicitur fuisse illius Clarionis Marij affinis atq; cognatus: à Floro frater Marij, & iuuenis Marius: à Liuiο libro octogesimo sexto, C. Marij filius, & ante uigesimum annum per uim Cof. creatus: cum Appianus scribat eum septimum & uigesimum nondum egressum annum, Consulem factū: quem L. Sylla circa Præneste ad Sacriportum castris exiit, in fugamq; uertit, ac in Prænestinam urbem receptum obsedit, ut octogesimo septimo libro Liuius, ac Plutarchus & Appianus abundè docēt. Carbonisq; exercitus à Metello superatur. Hinc Romam Sylla ingreditur, seditiosis quibuscunq; arripientibus fugam, eorum substantias in commune detulit, ac publicè uenundari mandauit. Deinde ordinata Repub. Clusū ad residua belli profectus est, ubi æquo Marte cū Carbone decertauit, nocte pugnam dirimente. Et cū Carbo collegæ Mario subuenire uellet obfesso, prohibitus est à Pōpeio. Albinouanus deinceps præmissa crudelitate in Carbonis Pratores, ad Syllā defecit. Norbanus Rhodum confugit, Carbo in Libyā. Tum Samnites cum suis ducibus ad urbem properant, ut eam intercipient uiris uacuum: quos Sylla repulit, multosq; iugulauit. Dicuntur quinquaginta millia cæsa, capta octo millia. Deditere se Prænestini. Marius sese interfecit, cuius caput ante Rostrum positum est. Pompeius Carbonem persequutus, cænenis deuinxit, & caput ad Syllam misit. Serie qua id gestum est, uide Plutarchum in Pompeio. Velleius Paterculus horum Cofs. in secundo libro suæ historiæ meminit, sic scribens: Interea Cofs. Carbo III. & G. Marius, Marij septies Consul filius, annos natus XXVI, uir animi magis quam æui paterni,

Olympiad.

paterni, multa fortiterque molitus, neque usquam inferior nomine Consulibus, apud Sacriportum pulsus à Sylla acie, Præneste, quod antè natura munitum, praesidiisque firmaverat, se exercitumque contulit. Subdit postea: Dum ad Sacriportum dimicasset, Damalippus Praetor Domitium Scauolam etiam Ponticium Maximum, & diuini humanique iuris auctorem celeberrimum, & C. Carbonem praetorium Coss. fratrem, & Antistium aedilitium, ueluti fauentes Syllae partibus, in curia Hostilia trucidauit. Narrat deinde, quomodo Antistii uxor seipsam interfecerit: & quomodo Pontius Telesinus ad portam Collinam dimicauerit cum periculo Reipublicae, quum uociferaretur eruendam delendamque Urbem: adiiciens, nunquam defuturos raptores Italicae libertatis lupos, nisi sylua, in quam refugere solet, esset excisa. Postera dehinc die semianimis repertus est, uictoris magis quam morientis cultum praefrensus: cuius abscessum caput ferri gestarique circa Præneste Sylla iussit. Tum demum desperatis rebus suis C. Marius adolescens, per cuniculos, qui miro opere fabricati in diuersas agrorum partes fuerunt, conatus erumpere, cum foramine e terra emerisset, a dispositis in idipsum interemptus est. Sunt qui sua manu, sunt qui concurrentem inuitis ictibus cum minore fratre Telesino unam obfesso & erumpente, occubuisse prodiderint. Vtque cecidit, hodie tanta patris imagine non obscurat eius memoria. De quo iuuenes quid existimauerit Sylla, in promptu est. Occiso enim demum eo, Felicis nomen assumpsit: quod quidem usurpasset iustissimè, si eundem & uincendi & uiuendi finem habuisset. Vide dehinc ludos Syllanae uictoriae institutos, & quomodo se Dictatorem creauerit, & tabulam proscriptionis inuenerit. Sylla enim tum in Urbe summa crudelitate in optimates ciuesque desequit. Quod animus meminisse horret, dictumque refugit. Eusebius Olympiade centesima septuagesima quinta: Sylla Romam obtinuit, & post biennium moritur. Puto esse uictoriam exemplar, & sequenti anno id factum. Sed leuis est error unius anni. Imago deinceps ex auro sibi ante Rostra posita est, in qua Felix, faustus ac uenustus inscribatur. Tum tabula proscriptionis crudelissimè primùm in Urbe est uisa, cum Samnites in Circo & inter ouilia mactari triduo immixtis militibus fecit, captos e Republica esse dicentes, ne Samnites quidem ullo pacto consisterent. Quod pulcherrimè Strabo in fine quinti Geographiae explicauit, de Samnitibus agens: & Liuius libro octogesimo nono. Et hoc est quod Appianus in praefatione Historiae suae dixit: Vltimi Samnites erant, qui Ioniam incolunt, & magno difficultate bello per annos octoginta confictati sunt. Quo pacto deinde monarchiam obtinuerit, ac Dictator factus, cum uiginti quatuor fascibus more regio in publicum processerit, ac Reipublicae statum reformauerit, tribuniciam potestatem sustulerit, Pontificum augurumque collegia auxerit, omneque ius sustulerit, Liuius libro octogesimo nono descripsit: abundè Appianus primo Ciuiliū: Florus libro tertio, titulo uigesimo primo, ubi & horum Coss. fit mentio: Orosius libro quinto, capite secundo, passim alij. Adde haec quoque, M. Marium Gratidianum, siue is, siue alius fuerit, hominem popularem & bis Praetorem obruncatum à Catilina, eiusque caput circumlatum in Urbe, qui arcta necessitudine contingebat Ciceronem, ut Asconius Pedianus notat in oratione Tullij quam in toga candida habuit. Horum item Coss. meminit Plinius libro septimo, capite quadagesimo octauo: Valeria Copiola Embolaria reducta est in scenam Cn. Pompeio, Q. Sulpitio Coss. ludis pro salute diui Augusti uotiuus, annum centesimum & quartum agens: quae perducta fuerat tyrocinio a M. Pompeio Aedili plebis, C. Mario, Cn. Carbone Coss. ante annos nonaginta unum. Et à Magno Pompeio, magni theatri dedicatione, anus pro miraculo reducta. Et iterum eodem libro, capite quadagesimo nono: C. Mario, Cn. Carbone III. Coss. ad quintum Calpurnias, M. Caecilius Rufus, & Cornelius Licinius Caluus, eadem die geniti sunt, oratores quidem ambo, sed dispari euentu. Et libro trigesimo tertio C. Marii sic meminit, capite primo: Eadem post annos trecentos & septem, quod ex Capitolinae aedis incendio caeterisque omnibus delubris C. Marius filius Praeneste detulerat, tredecim millia pondi, sub eo titulo in triumpho transfudit Sylla.

Decola,

Ortullius, secundum Appia
nū, si est codex emaculatus.

M. SYLVIVS, ET CN. DOLABELLA.

4

His Cofs, ut ex Appiano colligimus, Sylla Dictator imperiose ac uolēter regnās, trecētos ex ordine equestri in Senatum, qui tot cædibus exhaustus erat, elegit, ac seruos plures ciues creauit. Tum Q. Lucretium Offellam, cuius & Liuius meminuit, consulatum contra suam uoluntatem petere ausum, interimi in foro iussit: quod in equestri ordine cum adhuc esset, & priusquam Prætor ac Quæstor extitisset, consulatum inire deprecaretur. Asconius Pedianus scribit hunc à L. Bellieno occisum, quem Cicero auunculum fuisse Catilinæ cōmemorat. Qui etiā M. Syllium Syllanum appellat, Triumphum deinde ex Mithridatico bello egit. Alexandrū deinde regem Aegyptiorum ex decreto Alexandrinis præesse uoluit, quem tamen post decem & nouem dies interfecerunt. Et quanquam Sylla Dictatura fungeretur, sub dissimulatione tamen specimen quoddā democraticæ tenuit politia: ac denuò cum Metello, qui Pius cognominabatur, consulatū iniit, exemplo Cæsarum sequentiū, qui nonnuncq̃ consulatū & ipsi assumpserunt, ut patebit: non indecorū existimantes, cū maiore dignitate unā consulatum gerere. Quod & Plinius in Panegyrico ad Traianum docet.

Sulla,

Metellus, Pius.

L. CORNELIVS, ET Q. CAECILIVS.

CLXXV

Quid sit gestum hoc anno, his Cofs. planè nō liquet, cum ex Appiano nihil deprehendamus. Nisi fortè illa sint quæ Liuius 89. perscripsit, quo pacto scilicet Pompeius in Africa Cn. Domitium proscriptum, & Hiericam regem Numidarum (quem Plutarchus in Pompeio Hiabam, Orosius Hiercam uocant) bellum molientes uictos interemerit. & uix uiginti quatuor natus annos, eques triūphauit: quod adhuc nemi ni contigerat: et Sylla quoq̃ Magnus cognominatus est. Quod postea sibi semper nomen permansit, ut Plutarchus docet: & Plinius in 7. cap. 26. Et quomodo Norbanus in Rhodo deprehensus, sese occiderit: & quomodo Nolā in Samnio receperit, ut superius scripsimus: hæc ueluti incerta affero, donec sese nobis integer, si modò adhuc est in orbe, Liuius offerat. Velleius enim: Sub aduentum, inquit, L. Syllæ Gn. Pompeius, Cn. Pompeij filius, quem magnificentissimas res in Senatu gessisse bello Marlico prædiximus, x xiii. annos natus, priuatis ut opibus, ita consilijs magna ausus, magnificeq̃ conata exequutus. Aduindicandā restituendamq̃ dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis eius clientelis refertus erat, cōtraxit exercitum. Postea eius uitā describens pluribus, subiungit: Metellus & Pompeius ex Hispaniis triumpharūt. Sed Pompeius hoc quoq̃ triumpho adhuc eques Romanus ante diem quā consulatum iniret, curru Urbem inuectus est. Cæterum, ut Appianus scribit, sequenti anno, quo Syllæ populus obsequeretur, consulatum eundem ut gereret, deprecatus est. Cui aduersatus Sylla, Isauricū & Pulchrū Cofs. designat. Sed Metellus ille alter Consul, Numidici filius fuit: & q̃ precibus ac lachrymis assidujs patrē ab exilio reuocasset, Pius est cognominatus. De quo iunior Plinius titulo 63.

Seruilius,

Isauricus,

Pulcher.

P. CORNELIVS, ET APPIVS CLAVDIVS.

2

Admirandum certè est, quod Plutarchus & Appianus tradunt, quod L. Sylla hac tempestate nemine cogente, sponte Dictaturam, præstantissimā dignitatū omnium, deposuerit, & priuatus in publicum prodijt, qui centum & plura hominū millia confecerat, tot domesticos hostes occiderat, senatores nonaginta, Consules quinque supra decem, equestri ordinis ad duo millia & sexcentos: alios deinde expulisset, quorum bona publicauerat: quosdā insepultos proiecerat, urbes & mœnia dilicerat. Ausus tamen est ideo se Dictaturam deposuisse, ut eorum quæ fecisset, si quis exigeret, reddere sciret rationē. Ab uno adolescente conuicijs laesit, dixisse fertur: Adolescēs

B is

is docebit, ne quis deinceps Dictaturam sponte ponat. Tanta patientia adolescentis pertulit insolentiam. Cumas deinde se contulit, uenationi deditus, priuata uitam agens, donec phthiriali morbo periclitaretur: felicissimus ad omnia usque in finem, tantum pro speritatis, quantum concupiuerat, nactus, sexagesimo anno exacto, e uita discessit. Horum Coss. meminit Orosius lib. 5. cap. 21. ubi numerus occisorum bello Italico sociali et Syllano civili ingens explicatur. Iulius Obsequens tradit centena millia hominum consumpta Italico atque civili bello. Eutropius uero tradit bellum Italicum, quod & sociale dictum est, & civile, que ambo tractata sunt per annos decem, consumplisse ultra centum quinquaginta millia hominum, uiros consulares 23. praetorios 7. adilitios sexaginta. Senatores ferè trecetos. De Appio Claudio sic Eutropius lib. 6. Ad Macedoniam missus est Appius Claudius post consulatum. leuia praelia habuit contra uarias gentes, quae Rhodopen incolunt, atque ibi morbo mortuus est. Eadem Orosius lib. 5. cap. 22. Latius. De altero uero Consule sic Eutropius: Ad Ciliciam & Pamphylia missus est post Seruilius, uir strenuus, qui primus Romanorum in Isauriam iter fecit, & reuertens triumphum accepit, & nomen Isaurici meruit, Latius de illo Orosius lib. 5. cap. 23.

Lepidus,

Catulus.

3

M. AEMILIUS, ET Q. LUCIATIVS.

Plutarchus in Sylla atque Pompeio, scribit Lepidum auxilio atque intercessione Pompeii creatum Consulē. Quod Sylla certè iniquissimè tulit, dicens: Vide, o adolescens, ne nimium lateris: ualidiorem enim aduersarium tibi constituisti. Ob id inito magistratu Coss. inter se dissidere coeperunt. Lepidus enim Cof. Syllae acta rescindere tentauit. Cui cum aduersaretur Catulus, Italia pulsus est: & in Sardinia frustra bellum motus, periit. Quod bellum civile sub Lepido Lilius nonagesimo libro, Florus libro tertio, titulo 23. ubi hos quoque Coss. nominat: Appianus in primo Ciuiliu, Plutarchus in Pompeio, Orosius lib. 5. cap. 21. Eutropius in fine libri quinti, describere. Est itaque his Coss. licet plurimum reluctaretur Lepidus, qui Marianae factionis erat, Catulo & Pompeio annitentibus, Syllae corpus per Italiam in Urbem lectica aurea regum in morem illatum, & in campo Martio sepultum. Cuius funeris pompam late Appianus describit. Quomodo autem Lepidus ex morbo distillationis periit, ut Appianus: ut uero Plutarchus, quod intellexerat uxorem adulteram, ex utrisque disce. Eutropius lib. 6. a principio, sub his Coss. quatuor noua bella exarsisse scribit. Vnum in Hispania, aliud in Cilicia, tertium in Macedonia, quartum in Dalmatia. Idem Orosius lib. 5. cap. 21. Sed haec quatuor bella exorta scribit anno ab Urb. con. sexingentesimo septuagesimo tertio, cum aliter supputatio nostra eueniat. Primum Sertorianum dictum Floro. lib. 3. titulo 22. Lilius lib. nonagesimo primo, nonagesimo secundo, et ceteris. Appianus in 1. Ciuil. Caeterum ut quicquid studiosis esse acceptum dinoscimus, afferamus, de Lepido scribit Plinius in septimo, capite duodecimo (quod & Solinus in Polyhistore repetit) in Lepidorum gente tres intermisso ordine fuisse, obducto membrana oculo genitos. In trigesimo uero sexto libro, capite sexto, huius consulatus meminit, in haec uerba: Denique M. Lepidus Catuli in consulatu collega, primus omnium limina ex Numidico marmore in domo posuit magna reprehensione. Is fuit Cof. anno Urbis sexingentesimo sexagesimo sexto. Eusebius in id penè tempus etiam Lepidum reijcit, qui hostem iudicatum publice scribit, Olympiade centesima septuagesima quinta. Meminit huius consulatus Plinius libro tricesimo sexto, capite decimo quinto, ubi de pulchritudine domus Lepidi scribit. Sed libro trigesimo quinto, capite tertio horum Coss. sic meminit: Post Appium Claudium, M. Aemilius collega in consularu Q. Luciatij, non in basilica modo Aemilia, uerum & domi suae posuit. Id quoque Martio exemplo. Scitis enim qualibus apud Troiam pugnatum est, continebantur imagines, unde & nomen habuere clypeorum, non ut perueria gramaticorum subtilitas uoluit, a duendo. Originem plena uirtutis, faciem reddi in scuto cuiusque qui fuerit usus illo. Et libro 10. cap. 21. Inuenitur in Annalibus, in Ariminensi agro, M. Lepido, Q. Catulo Coss. in uilla Ga-

676
 Ierij loquutum gallinaceum, semel, quod equidem sciam. Item lib. 36. cap. 15. M. Lepido, Q. Catulo Coss. ut constat inter diligentissimos autores, domus pulchrior non fuit Romæ, q̄ Lepidi ipsius. At hercule intra annos trigintaquinque eadem centesimū locum non obtinuit. Catulo non solum nos latini, sed etiam Græci ipsi, ut Cicero refert, solent suæ linguæ subtilitatē elegantiamq̄ cōcedere. Epigrammata lusisse, autor est Gellius, qui Catuli uersus adducit: Aufugit mi animus, credo, ut solet, ad Theotimū,

Mamercus,

Lepidus,

Iulianus.

M. AEMILIVS, ET D. BRVTVS.

4

Sub his Coss. ut tradit Iulius Obsequens, Didius Lælius, legatus Pompeij, cui prodigium Romæ erat factū, in lecto uxoris duo angues conspecti, in diuersumq̄ lapsi, proximè Pompeio in castris sedenti accipiter super caput accesserat. In Hispania aduersus Sertorium inter pabulatores occisus est. Fuit sub his Coss. D. Bruto & M. Lepido, ut Asconius testatur in oratione de Maiestate, Cn. Domitius Trib. pleb. qui M. Syllanum quinquennio antè Consulem apud populum accusauit, quòd aduersus Cimbro rem malè gesserat, atq̄ iniussu populi fuisset principium calamitatum, quas eo bello populus accepisset: ac de eo tabellam quoq̄ edidit. Sed plenissimè Syllanus absolutus est. Nam duæ solæ tribus, Sergia & Quirina, damnauerunt.

Scribonius.

CN. OCTAVIVS, ET C. CVRIO.

CLXXVI

677
 His Coss. referente Iulio, Reate terramotu ædes sacræ in oppido agrisq̄ commotæ. Saxa, quibus forum stratum erat, discussa. Pontes interrupti. Ripæ labentis fluminis in aquam prouolutæ. Fremitus inferni exauditi, & post paucos dies quæ concussa, corruerūt. Saxum uiuum quum prouolueretur, in præcipiti rupe immobile stetit. A Sertorio in Hispania exercitus Romani cæsi. Aduersus Medos uariè dimicatum. Nonagesimo primo libro tradit Liuius, Gn. Pompeium, Quæstorem adhuc, cum imperio consulari aduersus Sertoriū missum. Et sequenti libro docet ipsum dubio euentu cum Sertorio pugnasse: Calagurijsq̄ obsessum, multa damna obsidentibus tulisse. Plinius lib. 2. Naturalis historiæ, cap. 35. Scintillam è stella cadere, & augeri terræ appropinquantem: ac postquā in lunę magnitudinem facta sit, illuxisse ceu nubilo diei. Dein cum in cœlū se reciperet, lampadem factam, Semel unquā proditur, Cn. Octauius, C. Scribonio Coss. Vidit hoc Licinius Syllanus Proconsul cū comitatu suo. Hic Scribonius, ut Orosius & Eutropius attestantur, Appio Claudio successor in Macedonia missus, Dardanos uicit, & usq̄ ad Danubiū penetrauit, triumphumq̄ meruit, & intra trienniū finem bello dedit. Superius in Ruffo Sexto eius fecimus mentionē.

Cotta.

L. OCTAVIVS, ET C. AVRELIVS.

2

678
 Sub his Coss. scribit Iulius Obsequens, Sertorio in Hispania exercitum ducenti, tale prodigium esse factū, scuta equitum parte exteriori iaculaq̄ & pectora equorum cruenta uisa. Quod prosperum sibi interpretatus est Sertorius: quia exteriora hostili sanguine maculari solent. Continua ei prælia cum successu fuerunt. (de quibus Plutarchus, Appianus & Liuius) Cyzicum Mithridates cum oppugnaret, Aristagoræ quæ in summo magistratu erat, Proserpina in quiete uisa est dicere aduersus tibicines, se tibicinem cōparasse: quod & Plutarchus in Lucullo recenset. Postero die turres hostium uento disiectæ sunt. Ad immolandū bos sacra iniussa de montibus per hostium classem adnatauit, seq̄ ad aras percutiendam obtulit. Quod pariter & Plutarchus in Lucullo scribit. Fuit aut̄, ut obiter id interseram, Aurelia familia ex Sabinis oriunda, à Sole, cui peculiariter Romæ sacra faciebat, dicta. Antiquitūs uerò Aufelij, ut Valesij, Papisij, pro Aurelij, Valerij, Papisij appellati. Cotta aut̄ dici uidetur ab ira, quam Græci ὠργη uocant. Et hoc est quod inquit Quintilianus, Grammaticum scrutaturū origines nominū, unde Scipiones & Cottæ & Serrani dicantur, C. aut̄ Cotta

B 2 magnus

Olympiad.

magnus orator habitus, & compar in ea gloria P. Sulpitio & C. Cæsari, Cuius sæpe Cicero meminit, Tres aut̄ fuere fratres, C. Cotta, & M. Cota, & L. Cotta: qui lege sua, iudicia inter tres ordines cōmunicauit, Senatū, Equites, Tribunos ærarios: adeptiq; sunt omnes consulatū. De ijs Asconius Pedianus super oratione Ciceronis, quam habuit pro Cornelio, de Maiestate, In oratione contra Pisonem Tullius C. Cotta meminit: cui cū decretus triūphus esset, mortuus est ante diē triūphi, cū cicatrix uulneris eius, quod ante plures annos in prælio acceperat, rescissa esset: ut inquit Asconius.

Cotta.

3

L. LUCVLLVS, ET M. AVRELIVS.

Hic est ille Lucullus Græcè & Latinè eruditissimus, cui cōmentaria rerū suarū inscripsit L. Sylla, à quo & tutor filij sui testamento institutus: uir omnino clarissimus, cuius uitam ac mores diligentissimè perscripsit Plutarchus: qui hūc Consulē declaratum cum M. Cotta scribit circa centesimam & septuagesimam sextam Olympiaden, Eusebius Olympiade centesima septuagesimal sexta: L. Lucullus primus Imperator appellatus est, uicta Armenia, Mesopotamia & Nisibi cum fratre regis capta. Plinius itē iunior de Viris illustribus huius meminit, titulo 74. Liuius uerò nonagesimotertio libro scribit, M. Cottam Consulē ad Chalcedoniā prælio à rege uictū Mithridate. (Nam rex fœdere cū Sertorio icto, bellū po. Ro. intulit secundū: rexq; postea à Pompeio & Metello uictus) & ut contra Sertoriū egerunt, qui omnibus belli militiæq; artibus par fuit, quos etiam ab obsidione Calagurij oppidi depulso, coegit diuersas regiones petere, Metellū ulteriorem Hispaniā, Pompeiū Galliā. L. uerò Lucullus Consul aduersus Mithridatem equestribus prælijs feliciter pugnauit, & expeditiones aliquas prosperè fecit: poscentesq; pugnam milites, à seditione inhiuit: ut Liuius libro 94. Appianus in Mithridatico, Florus lib. 3. titulo 5. attestatur. Hic L. Lucullus Consul, ut Plinius 36. cap. 6. docet, nomē marmorī Luculleo dedit. Horū præterea Coss. meminit Eutropius lib. 6. cap. 2. qui his Coss. mortuum scribit Nicomedē, regem Bithyniæ, qui testamento pop. Ro. hæredem fecit. Quod anno factum scribit ab Vrbe con. sexingentesimo septuagesimosexto, error trium annorū. De hoc Nicomede Liuius nonagesimotertio, Eutropius tradit utrumq; Cōsulū diuersam habuisse fortunā contra Mithridatem, Cottam ab eo uictum: Lucullum uicisse apud Cyzicum: unaq; hyeme & æstate à Lucullo centū ferè millia hominū regis extincta esse. Haud ab re censeo, priora quinque capita sexti libri Orosij hoc loco esse relegenda, in quorū altero capite insignis error omnium codices deprauauit: qui eliminandus est. Ibi sic legitur de Mithridate fugato: Tunc etiam Fannius, qui se Mithridati iunxerat, & Metrophanes regius Prætor, à Mamercō uicti, cum duobus millibus equitū in Moesiā profugerunt. Atq; inde in Niconiā digressi, in colles camposq; & in heremos inciderunt. Vbi non solum montes uisti, uel saxa quasi quadam fuligine obfuscata cernuntur: uerū etiam campi ambusti solo squalidi per quinquaginta passuum, sine ullo ignis uel fornacis indicio, & pendulo in profundum cinere putres iacent. Tribus etiam locis torridæ uoragines ostenduntur, quas Græci Phylas uocant, in quibus diu aberrarūt, &c. Quæsiui diu, ubinam loci esset illa Niconia, quam nunquā inuenire potui. Tandem me Strabo docuit in terdecimo Geographiæ libro, non Niconiā, sed Mæoniā fore legendum. Eius uerba subscribam, quoniā hunc locū clari⁹ interpretantur. Post hæc est regio, quæ exusta dicitur, quingentorū stadiorum longitudine, latitudine quadringentorū, siue ea Mylia siue Mæonia nominanda sit: nam utroq; modo dicitur. Ea tota arboribus caret, præter uitam quæ exustum uinū fert, ita elegas ut nulli cedat. Summa camporū facies cinerulenta est, montana, petrosa & nigra, tanquā ex adustione quadam. Quidam putant hoc ex crebro fulminū atq; fulgurū ictu contingere. Nec dubitant, quæ de Typhone dicuntur, hoc in loco fabulari. Xanthus scribit Armīū quendā horum locorū regem fuisse. Sed nequaquā uerisimile est, tantam regionem propter eiusmodi causas ex toto deflagrare: sed potius propter ignem subterraneum,

neum, cuius ortus nunc defecerunt Monstratur tamen fossae tres, quas Folles uocant. haec inter se ad stadia quadraginta distant. Imminent colles asperi, quos par est efflatis feminibus esse accumulatos. Ex his disce, Meonia, non Niconiam legendum; facilis enim fuit lapsus literarum. Strabo Folles appellat, Orosius Physias; & ita Graece φυσια, uel sicula aut follis appellatur. Sub id tempus, teste Plutarcho, cum Pompeius Senatui scripsisset, Nisi mitteret pecuniam, relicta Hispania atque Sertorio, omnes in Italiam copias se reducturum: Lucullus effecit ut pecunia sibi mitteretur, ne se Consule remearet in Urbem, ipse uero ad Mithridaticum mitteretur bellum. Quod pulchre Plutarchus & Appianus describunt. Item Deiotarus, Gallograeciae tetrarches, praefectos Mithridatis circa id tempus bellum in Phrygia mouentes caecidit.

Licinius,

Varro.

M. LVCVLLVS, ET C. CASSIVS.

4

His Coss. quatuor & septuaginta gladiatores Capuae ex ludo Lentuli Barciati profugerunt; & congregata seruorum & ergastulorum multitudo, Chryso, Oenomaos & Spartaco ducibus bello excitato, Claudium Pulchrum legatum, & P. Varenum Praetorem praelio uicerunt. Liuius lib. 95. Natumque hinc est bellum quod Spartacum dicitur. Quod Florus lib. 3. titulo 20. Appianus in primo Ciuiliu, Plutarchus in Crasso; Orosius lib. 5. cap. 24. qui horum Coss. meminit, quos reiecit in annum Vr. con. 689. Sed Eutropius lib. 6. cap. 2. Anno, inquit, Vr. con. 678. (utriusque numerus est satis uitiosus) Macedoniam provinciam M. Licinius Lucullus accepit, consobrini eius qui contra Mithridatem bellum gerebat. Dehinc bellum gladiatorium ac seruile describit, ubi nomina ducum ualde deprauata leguntur: qui tamen ducebantur, Spartacus, Chrysus, & Oenomaos. Quod quidem bellum a pluribus describitur, et passim ceteri huius meminerunt: Val. Max. Frontinus, Claudianus, Lucullus interea ad Cyzicum urbem exercitum Mithridatis fame ferroque deleuit; pulsumque a Bithynia regem, uariis belli ac naufragiorum casibus fractum coegit in Pontum profugere. Velleius: Dum Sertorianum in Hispania bellum geritur, LXIII. fugitiui e ludo gladiatorio Capua profugientes, duce Spartaco, raptis ex ea urbe gladiis, primo Vesuuium montem petiere. Mox crescente indies multitudo, grauius uariisque casibus affecere Italiam. Quorum numerus in tantum adoleuit, ut qua ultimo dimicauere acie XL. CCC. hominum se Romano exercitui opposuerint. Huius patri gloria penes M. Crassum fuit, mox Reipublicae omnium principem.

Publicola,

L. GELLIVS, ET CN. LENTVLVS.

CLXXVII

Cum Clodius, P. Vatinius, Furius, Cossinius, infeliciter contra fugitiuos pugnasent, tanquam ad maximum ac difficillimum bellum Coss. ambos proficisci, Patres decreuerunt. Equibus Gellius, ut Plutarchus in Crasso scribit, parum caute in hostes ruens, cum plurimum Germanorum uicibus fideret, e quibus maxima pars exercitus constabat, omnes fere copias amisit. Lentulus uero alter Coss. circumducta exercitus parte, medios hostes clausisse putabat: uerum illi a tergo Coss. adorti, commissa pugna legatos superarunt, & castra simul cum omnibus impedimentis capere. Inde ad Alpes, ut statuerunt, proficisci contendunt. Quibus uenientibus, Calsius, qui circa Padum ora Galliae cum exercitu Praetor obtinebat, obuiam profectus est: ac pugna commissa, pluribus e Romanis interfectis, Calsius ipse uix euasit incolumis. Scripsit de his et Liuius lib. 96. et Appianus primo Ciuiliu: sed Coss. non nominat. Orosius ult. cap. lib. 5. hos Coss. nominat, et copiose de hoc bello fugitiuorum & gladiatorum scribit. Sub id tempus aut sequentibus Coss. Q. Sertorius a M. Antonio & M. Perpenna, & alijs coniuratis in conuiuium interfectus est, octauo ducatus sui anno: magnus dux, & aduersus duos imperatores, Pompeium & Metellum, saepe par, aut frequentior uictor, ad ultimum desertus & proditus, ut Liuius prodidit. Corrige quendam locum deprauatum Eutropij lib. 6. cap. 1. ubi sic scribit: 18. anno Sertorius per suos occisus est, & finis ei bello datus est per Gn. Pompeium adolescentem, & Q. Metellum Primum, etc. Tu uero lege, Octauo demum anno, etc. Egerunt hi Coss. post annos aliquot asperam censuram, qua 64. Senatu amouerunt. Inter quos & C. Antonius fuit, qui

B 3 postea

Olympiad.

postea collega Ciceronis in cōsulatu fuit, ut Asconius testatur super oratione Ciceronis in toga cādida. Huius L. Gellij meminit Cicerō in oratione in L. Pisonē. Honorificē amborum Cōs. fit mentio à Plutarcho in Crasso. Velleius: Tum M. Perpēna pretorius ē proscriptis, gentis clarioris quā animi, Sertorium inter cōenam Etoſcē interemit, Romanisq; certam uictoriā, partibus suis excidium, sibi turpissimam mortem pessimo autorauit facinore.

Horstes,

Lentulus.

2

CN. AVFIDIUS, ET P. CORNELIUS.

Horum Cōs. meminit Eutropius lib. 6. cap. 3. qui scribit, duo tantū grauiā bella his Cōs. imperio Romano fuisse: Mithridaticū scilicet, & Macedonicū. Quae duo bella duo Luculli gesserant: L. Lucullus Mithridaticū, & M. Lucullus Macedonicū. Quae bella quomodo sint gesta, breuiter & pulchrē Eutropius docet: reijcitq; hos Cōs. in annū 681. Urb. con. Suntq; in eo loco Cōs. nomina manca. Itē suspicor his Cōs. (Id quod Appianus l. Ciuiiliū, et Liuius 97. libro prodidere) factū, scilicet quod M. Licinius Crassus Prætor cū parte fugitiuorū, quæ ex Gallis Germanisq; cōstabat, feliciter pugnauit, caesis inimicorū xxxv. & duce eorum Granico, cū Spartaco deinde bellauit: caesus cum millibus quadraginta. Quod latē in Plutarcho in Crassi uita inuenies. De quo bello M. Crassus in Urbē ueniens, orationē egit, sed laurea coronatus: cū aliās myrtea uterentur corona, ut in 15. Naturalis historiæ Plinius docuit, cap. 21. Nam Eutropio teste, bellum illud triennio finitum est.

Crassus,

Magnus.

3

M. LICINIUS, ET CN. POMPEIUS.

Facta est amicitia in hoc consulatu Crassi & Pompeij, quorū uterq; graues similitates contra alterū gerebat, quod M. Crassus senior Pompeio honores, quibus indies crescebat, inuidit, Pompeius Crassi diuitijs. Sed tandē populū uicti precibus cōciliati sunt, ut pluribus Appianus in fine primi Ciuiiliū, et Plutarchus in Crasso et Pompeio narrat. Post tamē inītū consulatū iterū graues inter eos emersere dissensiones. Apud Patres enim potentior erat Crassus, sed apud plebē Pompeius. Cōs. itaq; facti, sicut Pompeius anteq; gestaret quæsturā, ex equite Romano. Tribunitiā potestatē restituerunt. Iudicia quoq; per M. Aureliū Cottam Prætorē ad equites Romanos translata sunt, ut Liuius 97. scribit, Velleius: Per idem tempus Cotta iudicandi munus, quod C. Gracchus ereptum Senatui, ad equites, Sylla ab illis ad Senatū transfulerant, æqualiter inter utrumq; ordinē partitus est: ut Roscius lege sua equitibus in theatro loca restituit. Legem enim iudiciariā tulit Aurelius Cotta Prætor, qua cōmunicata sunt iudicia Senatui et equitibus Romanis & Tribunis ærarijs. Rursus Pompeio & Crasso iterum Cōs. hæc iterum lex promulgata, ut amplissimo ex censu centurijs, aliterq; antea lecti iudices, tamen æquē ex illis tribus ordinibus res iudicarent, ut innuit Cicerō in oratione cōtra L. Pisonem: & Plutarchus in Pompeio, qui eius uitā atq; mores elegantissimē descripsit, ut Crassi. A quo utriusq; gesta mutuare studiosus lector facile poterit. Lege etiā quæ Velleius de Pompeio tradit: Cuius uiri, inquit, magnitudo multorū uoluminū instar exigit. Sed operis modus paucis eum enarrare iubet. Fuit hic genitus matre Lucilia, stirpis senatoriæ, forma excellens, nō ea qua flos cōmendatur ætatis, sed ex dignitate constantiaq; in illam cōueniens amplitudinē fortunamq; eius ad ultimam uitæ comitata est diem. Innocētia eximius, sanctitate præcipuus, eloquentia medijs: potentiaq; quæ honoris causa ad eum deferretur, non ut ab eo occurreret, cupidissimus: dux bello peritissimus: ciuis in toga (nisi ubi ueretur ne quæ haberet parem) modestissimus. In accipienda satisfactione facillimus. potentia sua nunq; aut rarō, ad impotentiam usus: amicitiarum tenax: in offensis exorabilis, in reconcilianda gratia fidelissimus. Penē omnīū uotorum expers. Et reliqua quæ sequuntur relege. Arbitror quoq; sub id tempus Mithridatem desperatione rerū suarum cōcūm, ad Tigranem Armeniæ regem confugisse. Horum Cōs. meminit Velleius: Hoc quoq; in Catilinario, scribens sub his tribunitiā potestatem restitutam, Velleius: Hoc consulatu

consulatu Pompeius tribunitiam potestatem restituit, cuius Sulla imaginem in iure reliquerat. Post subiungit: Conuerterat Gn. Pompeij persona totum in se terrarum orbem, & per omnia maiore ui habebatur. Qui cum Cofs. per quam laudabiliter iurasset se in nullā provinciam ex eo magistratu iturum, idē seruasset: post biennium A. Gabinus Trib. legem tulit, ut cum belli more, non latriciniorū, orbem classibus, iā non furtiuis expeditionibus piratæ terrerent, quasdamq; etiā Italiae urbes diripiissent, Cn. Pompeius ad eos opprimēdos mitteretur: essetq; ei imperiū æquū in omnibus provincijs, cum Procos. usq; ad 50. miliarium à mari. Quo Senatuscol. penè totius terrarū orbis imperiū uni uiro deferabatur. Sed tamē idē hoc ante biennium in M. Antonij Prætura decretū erat. Dissuadebāt optimates, sed cōsilia impetu uicta sunt. Sub his præterea Cofs. C. Verres perfunctus quæstura, à Cicerone est accusatus, & orationes Verrinæ sunt dictæ. Tradit Eusebius in Chronicis, Virgiliū Maronē in pago qui Andes dicitur, haud procul à Mantua, natum Pompeio ac Crasso Consulibus.

Creticus,

Nepos.

Q. METELLVS, ET Q. HORTENSIVS.

4

Horum Cofs. M. Tullius meminit in secunda Verrina crebrò. Fuerunt autem, teste Pediano, ea tempestate tres Metelli: Q. Metellus Consul, L. Metellus Siciliae Prætor, M. Metellus iudex in Vrbe constitutus de pecunijs repetundis. Sub id tempus L. Metellus Prætor in Sicilia aduersus piratas prosperè rem gessit, ut Liuius 98. habet. Iosephus refert in hunc cōsulatum Q. Metelli & Q. Hortensij, bellum plusquam civile: nempe fraternum inter Aristobolum & Hircanū, circum Olympiadem cente simam octogesimam tertiā. sed hic est error annorum. Et sub ijs Cofs. templū Iouis in Capitolio, quod incendio consumptum erat, resectum à Q. Catulo dedicatum est. Hinc subiungit Cassiodorus:

His Cofs. à Catulo reparatum dedicatumq; Capitolium est.

Huius Catuli Luciatij nomen inter tanta Cesarū opera usq; ad Vitellium mansit, auctore Tacito ac Plutarcho. Hinc Martialis dixit: Sic laudat Catuli Iuliae templa patres. Suetonius in Cesare scribit, primo Præturae die Q. Catulum de refectione Capitolij ad disquisitionē populū uocatū à Cesare, ut in alium transferret: sed prohibitus, non potuit. Cicero in oratione de signis testis est, Capitolium non solum per Catulum dedicatum, sed etiā magnificentius esse restitutum q̄ antea fuit, aitq; Capitolium clarissimum & pulcherrimum Catuli monumentum esse, cuius nominis æterna memoria simul cū templo conseruatur. Et inde etiā Capitolinus dictus est, quod curator fuit restituendi Capitolij: quod Tarquinius Priscus rex bello Sabino edificaturū se uouerat, ieceratq; fundamentū. Tarquinius autē Superbus, capta Pometia, ex hostiū spolijs extruxit: expulso Tarquinio, Horatius Puluillus Cōsul dedicauit: interiecto deinde quadringentorū & quindecim annorum spacio, igni cōsumptum est. Relectio nis curam uictor Sylla suscepit, neq; tamen dedicauit: hoc est solum eius felicitati negatum. Galba imperator, qui Neroni successit, ut Plutarchus, Tacitus & Suetonius in Galba scribunt, necessitudine Catulo coniunctū, & hinc gloriatum fuisse scribunt. Velleius dignā memoriā Q. Catuli censet, qui cum dissuaderet legem pro Cn. Pompeio latam ab A. Gabinio, dixissetq; esse quidem præclarum uirum Gn. Pompeium, sed nimium iam liberè Reip. imperaret, neq; omnia in uno reponenda: adiecissetq; Si quid huic acciderit, quem in eius locum substitueris: Succlamauit uniuersa cōcio, Te Q. Catule. Tum ille uictus consensu omnium, et tam honorifico ciuitatis testimonio, cōcione discessit. Hic hominis uerecundiam, populū iusticiam mirari libet: huius, quod non ultra contendit: plebis, quod dissuadentem & aduersarium uoluntatis suæ uero testimonio fraudare noluit. Tranquillus in Augusto prodit, quod Q. Catulus post dedicatum Capitolium duabus continuis noctibus somniauit: prima, Iouem opt. max. prætextatis cōpluribus circa aram ludentibus unum secreuisse, atq; in eius

Olympiad.

sinum signum Reip. quod manu gestaret, reposuisse: atq; in sequenti animaduertisse se in gremio Capitolini Iouis eundē puerū: quem cum detrahi iussisset, prohibitū motu dei, tanq; is ad tutelā Reip. educaret. Ac die proximo obuiū sibi Augustū, quū incognitū aliās haberet, & non sine admiratione contuitus, simillimū dixit puero de quo somniasset. Si uolueris, studiosē lector, de cōsecratione & ædificatione tēpli Capitolini plura legere, quæ te iuuabūt mirū, adito Plutarchū in Publicola, & letaberis, ubi copiose inuenies quæ desideras. His Cofs. ut scribit Asconius Pedianus, triūphauit M. Pison de Hispania, teste Cicerone contra L. Pisonem. Fuit autem & P. Pison eisdem temporibus quibus Cicero: sed tanto ætate maior, ut adolescentulū Ciceronem pater ad eum deduceret, quod in eo esset quædam uitæ similitudo, & multæ erant literæ, oratorq; frequentior habitus est.

CLXXVIII

L. METELLVS, ET Q. MARTIVS.

Arbitror circa id tēpus Q. Cæciliū Metellū Proconsulē, quod 99. libro Liviū abundē scripsit, Gnoson & Lyciū & Cydoniā, & alias plurimas ciuitates expugnasse in Creta insula: bellumq; Creticū cōfecisse, quod eo libro fuit à Liviō perscriptū. Hoc elegāter Florus 3. lib. tit. 7. descripsit Eutropius lib. 6. cap. 4. sic de illo inquit: Ad bellum Creticū missus est Cæcilius Metellus, qui ingentibus prælijs intra triennū omnē prouinciā capit, appellatusq; est Creticus: deq; insula triūphauit. Ob id Velleius Paterculus per id tempus scribit à Q. Metello Cretā in po. Ro potestātē redactā. Et subiungit: Sed & Luculli & Metelli triūphū, cum ipsorū singularis uirtus, tū etiā inuidia Pōpeijs apud optimū quēq; fecit fauorabiliore. Cretenses aut, ut Val. Max. lib. 7. cap. de Necessitate scribit, in obsidione Metelli, ad ultimā usq; penuriā cōpulsī, sua iumentorumq; urina sitim torserūt. Quia dum uinci timēt, id passi sunt quod eos ne uictor quidē pati coegisset. De hoc Metello Plutarchus in Pōpeio multa. Nā eodē penē tempore bellū Piraticū fuit, quo cōmerciū annonæ interclusum fuit. Ad quod Pompeius ire iussus, lege ad populū lata per A. Gabiniū, ut superius ex Velleio scripsimus, intra 40. diem toto mari eos expulit. Bello cū ijs in Cilicia cōfecto, acceptis uerò in deditio nē piratis, agros & urbes dedit: ut abbreviator Livijs lib. 99. scribit, Velleius sic de piratico bello: At Gn. Pompeius multis & præclaris uiris in id bellū assumptis, descriptoq; in omnes recessus maris præsidio nauū, breui inexuperabili manu terrarū orbē liberauit. Prædonesq; per multa à multis locis uictos circa Ciliciā aggressus, fudit ac fugauit. Et quo maturius bellū tam latē diffusum cōficeret, reliquias eorū cōtractas in urbibus, remotoq; mari loco, in certa sede cōstituit. Sed illud bellū elegātissimē descripsit Florus lib. 3. titulo 6. abundē Appianus in Mithridatico, copiose Plutarchus in Pōpeio. Sed animaduerte lector, quod Tullius in oratione in L. Pisonē (de quo inferius plura) meminuit duorū Cofs. L. Luculli & G. Marij, quos Q. Asconius Pedianus super eadē oratione scribens, L. Iulij & G. Marij appellat. Sub quibus collegia & magistrī collegiorū sublatis sunt. qui ludos faciebāt. Quos P. Clodius dehinc nouē annis in consulatu L. Pisonis restituit. hos auguror ego illos fuisse, & nomina in altero autore corrupta. Perpende diligenti examine singula. Lege autem Ciceronis in L. Pisonem uehementem orationem, & admiraberis quæ scribo.

2 C. PISO CALPHVRNIVS, ET M. GLABRIO.

Hunc puto esse Pisonem, qui ira atq; inuidia stimulabatur contra Pompeiū, ut Plutarchus in Pompeio scribit: eiq; apparatus naualē soluit, militesq; stipendijs liberauit. Vnde Pompeius classe ad Brundisiū missa, per Ethuriam Romā accedit. Cui tanta multitudo à mœnibus Urbis effusa obuiā est, tantaq; facta læticia post finitū piraticū bellū, ut fermē Pison cōsulatu sese abdicasset. Sed hoc ueruit Pompeius paulo post (est sub quibus id Cofs. factū sit, planē mihi nō constet) Manilius Trib. pleb. ut idem Plutarchus testatur, rogationē tulit, ut quotquot loca in prouincia Lucullus obtinebat, ea omnia Pompeio obuenerent, cū omnibus illis copijs: præterea Bithynia, cui tum Glabrio præerat, accepta, aduersus Mithridatē regem atq; Tigranē dux belligerendi Pompeius

Ab iudic. con.

685

686

Pompeius declararetur. Et illud est quod Livijs lib. 100. scribit: Gn. Manilius Trib. pleb. indignatione maxima nobilitatis legē tulit, ut Pōpeio bellū Mithridaticū mandaretur. Pro hac lege Manilia dixit Cicero tū Prætor elegantissimā illam orationē de laudibus Gn. Pompeij, quæ in ordine adhuc prima orationum familiarium extat. Hic C. Calphurnius Piso Cos. legē Calphurniā de ambitu tulerat, in qua præter alias pœnas, pecuniaria quoq; pœna adiecta erat, ut Asconius testatur super oratione Cicero nis de Maiestate. Velleius Paterculus: Cum esset in fine bellū piraticū, cum & L. Lucullus (qui ante septem annos ex S. C. sortitus Asiam, Mithridati oppositus erat, magnasq; ac memorabiles res ibi gesserat, Mithridatē saepe multis locis fuderat, egregia Cyzicū liberarat uictoria, Tigranē regū maximū in Armenia uicerat, ultimāq; bello manū penē magis noluerat imponere, quā non potuerat, qui alioqui per omnia laudabilis & bello penē inuictus, pecuniæ expellebatur cupidine) idem bellū adhuc administraret, Manilius Trib. pl. semper uenalis, & alienæ ministri potentia, legem tulit, ut bellū Mithridaticū per Gn. Pompeiū administraretur. Accepta ea, magnisq; certatū inter imperatores iurgijs, cum Pompeius Lucullo infamiā pecuniæ, Lucullus Pompeio interminatā cupiditatē imperij obijceret, neuterq; ab eo quod arguebatur mentitus, argui posset. Nā neq; Pompeius, ut primū Remp. aggressus est, quenq; animo parē tulit: & in quibus rebus primus esse debebat, solus esse cupiebat. Neq; eo uiro quisquam aut alia omnia minus, aut gloriā magis concupijt: in appetendis honoribus immodicus, in gerendis uerecundissimus, ut qui eos ut libentissimē iniret, ita finiret æquo animo: & quod cupisset arbitrio suo sumere, alieno deponeret. Et Lucullus summus alioqui uir, profuse huius in ædificijs conuictibusq; & apparatus luxuriae primus autor fuit. Quem ob iniectas mari moles, & receptum suffossis montibus mare, haud infacere Magnus Pompeius Xerxen togatum uocare assueuerat.

CN. LEPIDVS, ET L. TORQUATVS.

3

Sic nominatur Cassiodoro. Sed Asconius Pedianus eos appellat (si hi ijdem sunt) L. Cottam & L. Torquatū. Sub quibus Cicero orationē dixit pro Cornelio de Maiestate, quæ iactura temporū perdita est. Qui quidē Cornelius Questor Gn. Pompeij fuerat, deinde Trib. pl. C. Pisone Cos. Hinc alienatus à Senatu, ex causa quā plurib. Asconius recenset, L. Cottæ & L. Torquati Cos. meminit Cicero in 3. Inuectiuarū in Catilinā, ubi prodigia plura recēset, quæ ante coniurationē Catilinæ apparuerūt, quæ à Julio Obsequēte sub C. Antonio et Cicerone uisa scribunt. Sed corruptus est et mancus libellus ille: uterq; lector uidendus est. Scribit Cornelius Nepos in uita Pomponij Attici, ipsum Pomponiū L. Cotta & L. Torquato Cos. ab Athenis Romā remigrasse. Quantū uerò ex Asconio deprehendimus, ante L. Cottā & L. Torquatū Cos. fuerant.

Tullus.

M. LEPIDVS, ET L. VOLCATIVS.

4

Quo anno Prætor Cicero fuit, & reum duo fratres Cominij lege Cornelia de Maiestate Cornelium fecerūt, & Cicero pro eo hinc orauit: & ut Pedianus in oratione, quā in Toga candida habuit Cicero, quæ item periijt, testatur. Sub his Cos. Catilina ex Africa prouincia decedēs, petiturus consulatū, à legatis Afris repetundarū accusatus est: quare à petitione destitit. Sub his præterea Cos. ut ex eadem oratione Cicero nis & ex Salustij Catilinario deprehendimus, prima cōiuratio contra Senatū facta fuit à Catilina & Gn. Pisone, qui in Hispania periijt, anteq; in lucē erumperet. Ob id P. Sylla & P. Antronius cum consulatū peterent, ambitus damnati, in eorū locū creati sunt L. Cotta & L. Torquatus, quos, teste Salustio, Catilina & Antonius Cal. Ianuarij parabant in Capitolio interficere, nisi res fuisset intercepta. Et ob id abbreviator Livijs lib. 101. scribit: Cōiuratio eorum qui in petitione cōsulatus ambitus damnati erāt, facta de interficiendis Cos. oppressa est. Suetonius in Julio, rubrica notia, meminit horū Cos. Sed pro P. hic scriptū est, L. Antronio. Sed pro illo P. Sylla tandē Cicero orauit oratione pulcherrima, quæ extat, Verūm ut quicquid quod summa elucubratione

Olympiad tione inuestigauerim, studiosis utile afferam: post hos Cofs. in opusculo quod Paulo Orosio ascribitur, scribuntur nomina Cofs. qui defunt in hoc Casiodori exemplari: quos etiam subiunxi, ut nihil scilicet sciens obmittam. Sic autem scriptum est ibi, ut usq; ad consulatum Ciceronis, & hos & sequentes ponam:

Lepido & Tullo,
Sulla & Pæto,
Cæsare & Turino,
Cicerone & Antonio.

In Casiodori uerò exemplari post Lepidum & Torquatam, omisis Sylla & Pæto, ponuntur hi:

Iulius,

Figulus.

CLXXIX

L. CAESAR, ET Q. MARTIVS.

Cæterum quid sub singulis gestum est, non satis ob iacturam Liuij constat. quanquam cili coniectura assequi possumus, per hæc tempora Pompeium ad gerendum bellum aduersus Mithridatem profectum, cum rege Parthorum Phraarte amicitiam renouasse: equestri prælio Mithridatē uicisse, ac in fugam compulisse ultra Bosporum: Tigranē in deditiōem accepisse, & ea quæ Plutarchus in Pompeio ac Lucullo prodidit, & in Mithridatico scribit facta. Quæ Liuius complexus fuit centesimo libro, & duobus sequentibus. Sed ut ad Cofs. iterum redeam, Salustius in Catilinario hos Cofs. nominat: Sub quibus Calendis Iunij Catilina cōiuratos suos cōuocat, eosq; magnis præmissis ad coniurationem cohortatur. Quorum Cicero & in oratione pro P. Sylla, & in alijs pluribus meminit. In ea oratiōe sic: Primū Cincius, iudices, L. Iulio, G. Figulo Cofs. profectus est aliquanto ante furorē Catilinæ. Sub his item Cofs, L. Cæsare & Figulo, teste Pediano, M. Cicero orationē habuit in toga candida, post annum q̄ pro Cornelio dixerat, qua competitores à se repulit, quos sex habuit in petitione consulatus: duos patricos, P. Sulpitium Galbam, & L. Sergium Catilinam: quatuor plebeios, ex quibus duos nobiles, C. Antonium, M. Antonij oratoris filium, L. Cassium Longinum: duos, qui tamen non primi ex familijs suis magistratū adepti erant, Q. Cornificium & C. Licinium Sacerdotem: uiri nulla improbitate notati. Solus Cicero ex competitoribus equestri erat loco natus, atq; in petitione patrem amisit. Cæteri cōpetitores modestè se gessere. Cassius post paucos menses in coniuratione Catilinæ repertus, Catilina & Antonius quanquam infamis eorum uita erat, tamen multum poterant. Coierant enim ambo, ut Ciceronē consulatu deicerent, adiutoribus usi firmissimis, M. Crasso & C. Cæsare, qui Ciceroni refragabantur, quod eius indies ciuilem crescere dignitatem animaduertebant. Contra hos duos itaq; competitores in Senatu Cicero habuit orationem, quæ in Toga candida inscribitur (sed perditā est) qua in eos acerrimè inuectus est, ut lege ambitus, qui tum augebatur, damnarentur. Sic iterum reiectus est à cōsulatu Catilina. Et hinc scribit abbreviator Liuij libro centesimo secundo: Catilina bis repulsam in petitione consulatus passus, cum Lentulo Præto & Cethego & pluribus coniurauit de cæde Cofs. & Senatus, incendijs Urbis, opprimenda Repub. exercitu quoq; in Ethruria comparato. Scribit præterea Cicero ad Atticum primo epistolæ, sub his Cofs. se filiolo auctum, salua Terentia: & cogitare suum competitorum Catilinam se derisurum. Ex his omnibus, ut anacephalæosim Consulū breuem faciam, coniectare licet, hoc pacto atq; ea serie fuisse Cofs. licet illud examini acriori eruditissimorum semper subiiciam. Nam temerè asserere nil per insolentiam uolo, ut nunc sequuntur:

C. Piso & M. Glabrio 686.
M. Lepidus & L. Volcatius Tullus 687.
L. Cotta & L. Torquatus 688.
L. Cæsar & C. Figulus 689.
M. Cicero & C. Antonius 690.

Ex

Ex illis enim Cofs. Cicero aliquos nominat in secunda Philippica, qua in M. Antonium ardentissimè inuectus est, & propter quam etiam, teste Iuuenale, interfectus est. Eius uerba autè hæc sunt: Non placet Antonio consulatus meus: at placuit P. Seruilio, ut eum primum nominè ex illius temporis consularibus, qui proximè est mortuus, Placuit L. Catulo, cuius singularis semper in hac Repub. uiuet auctoritas. Placuit duobus Lucullis, Lucio & Marco; Q. Hortensio, C. Curioni, C. Pisoni, M. Glabrioni (sic enim est legendum in Cicerone, non Labeoni, ut ferè omnes habent codices) L. Volcatio, C. Figulo, D. Syllano, L. Muræna, qui tunc erant Cofs. designati, et cætera quæ sequuntur, Plinius libro octauo, quinquagesimotertio capite: Aequè facilis mixtura cum fero, qualiter natos antiqui hibridas lues uocabant semiferos: ad homines quoq; ut in C. Antonium, Ciceronis in consulatu collegæ, appellatione translata. Sed nò omittendū censeo, quod idem Plinius lib. 33. cap. 2. scribit: M. Cicero stabiliiuit equestre nomen in consulatu suo, ei Senatū concilians: ex eo se ordine prouectum esse celebrans, & eius uires peculiari popularitate quærens. Ab illo tempore planè hoc tertium corpus in Repub. factū est: cœpitq; adijci, Senatuq; populocq; Romano, equester ordo, qua de causa & nunc post populū scribitur, quia nouissimè cœptus est adijci, Studiosi nihil obmittere per inertiam debēt. Ideo consulo hic, ut etiam Q. Ciceronis libellum ad M. Tullium fratrem legant de Petitione consulatus.

Cicero,

M. TVLLIVS, ET C. ANTONIVS.

Sub his Cofs. ut Orolius in sexto scribit, capite quinto, Cn. Pompeius, accepto officii Mithridatis nuncio, Syriam & Phœnicem bello aggressus, Ithyreos, Arabasq; primum perdomuit: urbemq; earum quam nominant Petram cepit. Hinc Iudæos subegit, & sanum eorum in Hierosolyma, inuiolatum ante id tempus, cepit: ut centesima primo libro Liuius scripsit; in Mithridatico Appianus, in Pompeio Plutarchus. Velleius autè sic: Dum in Vrbe Italiaq; de seditione Catilinæ Cofs. agerent, Cn. Pompeius memorabile aduersus Mithridatem, qui post Luculli profectiōnē magnas noui exercitus uires reparauerat, bellum gessit. At rex fusus fugatusq; & omnibus exutus copijs, Armeniā Tigranemq; focerū petit, regem eius temporis, nisi quia Luculli armis erat infractus, potentissimū. Simul itaq; duos prosequutus Pompeius, intrauit Armeniam. Prior filius Tigranis, sed discors patri, peruenit ad Pompeium. Mox ipse supplex & præsens, regnumq; ditioni eius permisit; præfatus neminē alium, neq; Romanum, neq; ullius gentis uirum futurum fuisse, cuius se societati cōmissurus foret, q; Cn. Pompeium. Proinde omnem sibi uel aduersam uel secundam, cuius autor ille esset, fortunam tolerabilem futuram. Non esse turpe ab eo uinci, quem uincere esset nefas: neq; ei inhonestè aliquem submitti, quem fortuna super omnes extulisset. Seruatus regi honos imperij, sed multato ingenti pecunia: quæ omnis, sicut Pompeio moris erat, redacta in Quæstoris potestatē, ac publicis descripta literis, Syria, aliæq; quas occupauerant prouinciæ, ereptæ, & aliæ restitutæ: pop. Ro. Syria tum primum facta est stipendaria. Iosephus decimoquarto Antiquitatum, & primo libro belli Iudaici. Sed in decimoquarto Antiquitatū, capite octauo, horum fit Cofs. mentio, in hæc uerba: Nam cum capta ciuitas fuisset tertio mense ieiuniorum, centesima septuagesima Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Cofs. hostes templū ingressi, cunctos peremerunt, qui sacrificijs occupati, nullatenus sacra ruperunt, &c. Non est præterendum locus Orolij in primo capite libri sexti, qui scribit, Mithridaticum bellum per quadraginta annos deductum. Nam sexingentesimo (inquit) anno ab Vr. con. quo etiam ciuile bellum cœperat inardescere. Consulatu autem Ciceronis & Antonij, ut uerbis poetæ optimi loquar, barbarico uix consummata ueneno est. Sed in his temporibus triginta gerendi belli anni inueniuntur. Qualiter autem quadraginta à plebisq; dicti sint, non facile discernitur. Eodē tamen libro, capite sexto hos Cofs. ponit anno Urb. con. 99, qui numerus deprauatus est, Quoniam mox sequenti capite 7: eodem

Olympiad.

eodem libro, consulatum C. Cæsaris & L. Bibuli, qui quartus est ab hoc, reijcit in annum sexingentesimum nonagesimumquartū. Iccirco superfluit in priori denarius unus, ut & Eutropius fatetur, qui annum hunc ponit sexingentesimum octogessimumnonum; & tradit, Mithridatem quadraginta annos contra Romanos bellū habuisse. Si numerabis consulatus à L. Cornelio Sylla, & Q. Pompeio Ruffo, ad consulatum Ciceronis & Antonij, inuenies annos uigintifex. Cateri ponunt triginta annos, quos tamen ex consulatibus non supputabis. Alij id uideant. Hoc addendum, quod Eusebius Catilinariam seditionem, quæ hoc anno quoq; acta est, Olympiadi centesimæ septuagesimænonæ adscribit; quæ supputatio ueritati est propinquior. Iccirco apud Iosephum puto deesse unum uerbum; & legendum, Centesima septuagesimanona Olympiade. In Orosio libro sexto, capite primo, duplex error. Nam neq; quadraginta annos bellū Mithridaticū est actum, neq; sexingentesimo incoeptum. In eiusdem sexto capite deest uerbum sexingentesimo, & abundat nono: cum hic sit annus Urb. con. & hoc bellum Mithridaticum non sit ultra trigintafex annos productum. Et hæc est uera calculatio. Sed dubio procul notæ numerorum hunc errorem pepererunt. Sub id tempus eruta est coniuratio Catilinæ, prouidentia M. Tullij Ciceronis. Quæ quo pacto sopita atq; extincta sit, peculiari opere Salustius explicauit, quod Catilinarium dicitur, & extat; præterea quatuor elegantissimis inuectiuis enarratur à Cicerone scriptis, & quadam artificiosa Porcij Latronis declamatione. Appianus insuper in secundo libro Ciuium abundè describit, Florus ingeniose perstringit libro quarto, titulo primo; qui horum quoq; Cons. mentionem facit. Plutarchus passim in Cicerone atq; Cæsare. Meminit horum Cons. & huius coniurationis Eutropius libro sexto, capite quarto; & Iulius Obseques, qui prodigia scribit. Quantum honor Ciceroni sit ob hoc datus, quod pater Patriæ est dictus, Pomponius Atticus testatur, qui librum Græcè scriptum de consulatu Ciceronis edidit, teste Cor. Nepote; cuius Cicero meminit in secundo ad Atticum libro epistolarum: Plinius in septimo Naturalis historię, capite trigesimo. Plutarchus, Appianus, Salustius, poeta Lucanus atq; Iuuenalis, passim alij idem declarant. Vide Plutarchum quoq; in Catone iuniore. Id prætereundum non est, quod Plinius libro nono Naturalis historię, capite trigesimo nono, ubi de purpura agit, scribit Lentulum Spintherem Aedilem fuisse, ac dibapha, id est, bis tincta usum, Urb. con. anno septingentesimo, Cicerone Cons. Sed numerorum notæ corruptæ sunt, ut sæpe testatus sum, ideoq; nullibi respondent. Velleij Paterculij uerba nullo piaculo obmittenda censeo, qui sic scribit: Per hæc tempora M. Cicero, qui omnia incrementa sua sibi debuit, uir nouitatis nobilissimæ, & ut uita clarus, ita ingenio maximus: qui effecit, ne quorū arma uiceramus, eorum ingenio uinceremur. Cons. Sergij Catilinæ, Lentulij & Cethegi & aliorum utriusq; ordinis uirorum coniurationem, singulari uirtute, constantia, uigilia, curaq; eripuit. Catilina metu consularis imperij Urbe pulsus est, Lentulus consularis & Prætor iterum, Cethegusq; & alij clari nominis uiri, autore Senatu, iussu Cons. in carcere necati sunt. Ille Senatus dies, quo hæc acta sunt, uirtutē M. Catonis iā multis in rebus perspicuā atq; prænitētē altissimè illuminauit. Hic genitus proauo M. Catone, principe illo familiæ Porciæ, homo uirtuti simillimus, & per omnia ingenio dijs q̄ hominibus propior: qui nunquam rectè fecit, ut facere uideretur, sed quia aliter facere non poterat: cuiq; id solum uisum est rationem habere, quod haberet iusticiæ. Omnibus humanis uitij immunis: semper fortunā in sua potestate habuit. Hic Tr. pl. designatus, adhuc admodum adolescens, cum alij suaderent, ut per municipia Lentulus coniurationisq; custodirentur, penè inter ultimos interrogatus sententiam, tanta ui animi atq; ingenij inuectus est in coniurationem, & ardore oris orationem omnium lenitatem suadentium, societate consilij suspectam fecit. Sic impendentia ex ruinis incendijsq; Urbis, & commutatione status publici pericula exposuit. Ita consilij uirtutem amplificauit, ut uniuersus Senatus in eos, quos prædiximus, censeret: maiorq; pars ordinis eius Catonem

691
 Catonem prosequerentur domum. At Catilina non segnus uota obiit, quam scelerris conandi consilia inierat. quippe fortissimè dimicans, quem spiritum supplicio debuerat, supplicio reddidit. In hoc consulatu Rullus legem agrariam promulgauit, teste Plinio: cuius Rulli pater, P. Seruilius, solidum aprum in epulis apposuit. His præterea Coss. teste Suetonio in Augusto, rubrica quinta, natus est Augustus nono Calendas Octobris, paulo ante ortum solis. Et cum de coniuratione ageretur in curia, & Octavius ob uxoris puerperium serius affuisset, nota ac uulgata res est, P. Nigidium comperta more causa, ut horam quoque partus accepit, affirmasse dominum terrarum natum Octauio. Et hinc Velleius in sua historia scripsit: Cōsulatuī Ciceronis non mediocre adiecit decus. Natus eo anno diuus Augustus abhinc annos LXXII. omnibus omnium gentium uiris magnitudine sua inducturus caliginem. Fuit autem C. Octavius pater Augusti, qui ex prætura Macedoniā fortitus, residuam Spartaci & Catilinae manum, Thurinum agrum tenentes, in itinere deleuit. Negocio sibi in Senatu extra ordinem dato, ac Bessis & Thracibus magno prælio fuis, socios humanissimè tractauit, ut Suetonius & Cicero attestatur. De quo Velleius sic scribit: Fuit C. Octavius ut non patricia, ita admodum speciosa equestri genitus familia, grauis, sanctus, innocens, diues. Hic Prætor inter nobilissimos creatus, primo loco cum ei dignatio Iulia genitam Acciam conciliasset uxorem, ex eo honore fortitus Macedoniā, appellatusque in eā imperator. Decedens ad petitionē consulatus, obiit, prætextato relicto filio: quē C. Cæsar, maior eius auunculus, educatum apud Philippum uitricum dilexit ut suum: natumque annos XVIII. Hispaniensis militiæ, assequutum se postea, comitem habuit: nunquam aut alio usum hospitio quam suo, aut alio uectum uehiculo: pontificatusque sacerdotio puerum honorauit. Et peractis bellis ciuilibus, ad erudiendum liberalibus disciplinis singularis indolem iuuenis, Apolloniā eum in studia miserat, mox belli Getici ac deinde Parthici habiturus commilitonem.

Syllanus,

D. IUNIVS, ET L. MURENA.

3

692
 Hic est ille Syllanus, qui proximo anno Consul designatus, teste Salustio censuit coniuratos ultimo supplicio afficiendos esse. Sed Cæsare orante, ut Suetonius in Iulio scribit, rubrica decimaquarta, coactus est suam sententiā lenius interpretari, quia immutare non licuit. Et Eutropius libro sexto, capite quarto, horū Coss. meminuit: scribitque quod his Coss. Metellus de Creta triumphauit, Pompeius de bello Piratico & Mithridatico. Nulla unquam pompa triumphi similis fuit. Ducti sunt ante currum eius, filij Mithridatis & Tigranis, & Aristobolus rex Iudæorum. prælata ingens pecunia: aurum atque argentum infinitum. De cuius triumphi pompa uide Plutarchum in Pompeio: licet Plinius in sequentes Coss. reijciat. Abbreuiator Liiij Pompeium triumphasse de liberis Mithridatis & Tigranis, libro ceterimotertio prodidit: sed nescio sub quibus. Horum Coss. meminit Plutarchus in Catone iuniore, qui scribit Catonem Trib. pl. iureiurando testatum fuisse (quia comitia cōsularia uenalia uiderat) sese quicumque largitionem faceret, ei diem esse dicturum. Exceptit tamen Syllanū, qui tororem eius Seruiliam habebat propter necessitudinem. L. Murenā ambitus accusauit, quod per largitionem obtinuisset, ut cum Syllano Consul designaretur. Quem cum Cicero Cos. defenderet, multumque risum iudicibus iniiecisset: Cato ridens quoque dixit, Dii boni quam ridiculum Consulē habemus. Murena absolutus, omnia in consulatu ex Catonis uoluntate gessit. Lege orationem Tullij pro L. Murena elegantissimam & artificiosissimam, cuius iam his ex scriptis argumentum tenes.

Calpurnianus,

Messala.

M. PVIIVS, ET M. VALERIVS.

4

M. Pupij mentionem facit Cicero in longa illa oratione quæ inscribitur, Pro domo sua, ad Pontifices.

C His

His Cofs. Catilina in agro Pistoriensi à C. Antonio bello peremptus est.

Liuius libro centesimotertio, Catilinam à C. Antonio Proconsule cum exercitu caesum esse scribit, Quod & Salust. in fine Catilinarij facit belli. Eutropius in 6. ca. 4. Catilinā praelio uictum scribit sexingentesimononagesimo anno, Urb. con. ubi duorum annorum est quaestio. Caesar primo Commentariorū belli Gallici, ubi de Orgetorige Heluetiorum rege scribit exordia belli, meminit Cofs. M. Messalæ & P. Pisonis: ut in alterutro menda appareat. licet nonnulli L. Pisonem habeant. Plinius lib. 7. cap. 26. sic horum Cofs. meminit, ubi de laudibus Magni Pompeij scribit: Triumphatio hæc fuit: Cum oram maritimam à prædonibus liberasset, & imperium maris pro. Ro. restituisset, ex Asia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Scythis, Iudæis, Albanis, Hiberia, insula Creta, Balfarnis: & super hæc de regibus Mithridate ac Tigraue triumphauit. Vbi id notandū, quod alter Cofs. nunc Piso, nunc L. Piso, nunc M. Piso à diuersis appellatur. Sed de M. atq; P. Pifone Aconius consulendus est, super oratione Tullij contra L. Pisonem. Cicero tamen libro primo epistolarum ad Atticum, describens quomodo P. Clodius muliebris ueste in domo Cæsaris, dum sacrificaretur, deprehensus sit, bis horū meminit Cofs. duabus epistolis, M. Messalæ, & M. Pisonis. E' quibus epistolis omnibus uelim historiā huius temporis ac res gestas omneis intelligas, studiosè lector. De triumpho Pompeij repete ea quæ ex Vel leio in Sexto Ruffo superius annotauī. Sed idem subiungit: Absente Gn. Pompeio T. Ampius & T. Laberius Trib. pleb. legem tulerunt, ut scilicet ludis Circensibus corona aurea & omni cultu triumphantium uteretur: scenicis autem prætexta, coronæq; aurea. Id ille non plus q̄ semel, & hoc sanè nimium fuit, usurpare sustinuit. Huius uiri fastigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primus ex Africa, iterū ex Europa, tertio ex Asia triumpharet. Et quot partes terrarū orbis sunt, totidem faceret monumenta uictoriæ suæ. Nunquam eminentia inuidia carent. Itaq; & Lucullus, memor tamen acceptæ iniuriæ, & Metellus Creticus non iniuste querens (quippe ornamentum triumphii eius, captiuos duces Pompeius subduxerat) & cum ijs pars optimatiū refragabatur, ne aut promissa ciuitatibus à Pompeio, aut benemeritis præmia ad arbitrium eius persoluerentur. Iulius Obsequens libello Prodigiiorum sic meminit Catilinæ subacti: Cū in agro Pistoriensi Catilinā deuicisset Antonius, laureatos fasces in prouinciam tulit: ibi à Dardanis oppressus, amisso exercitu profugit. Apparuit eum hostibus portendisse uictoriā, cum ad eos laurum uictricem tulerit, quam in Capitolio debuerat deponere. Meminit horū præterea Cofs. Plinius in 8. lib. cap. 36. Annalibus notatū est, M. Pifone M. Messala Cofs. ad 14. Calendas Octobris, Domitium Aenobarbum, Aedilem curulem, ursos Numidicos centum, & totidem uenatores Aethiopas in Circo dedisse. Et lib. 37. cap. 2. iterum repetit: Ergo tertio triumpho quē de piratis, Asia, Ponto, gentibusq; & regibus in septimo operis huius uoluntamine indicatis, M. Pifone, M. Messala Cofs. pridie Calendas Octobris die natalis sui egit, transtulit alueum cum tesseris lusorium è gemmis duabus, latum pedes tres, longum pedes quatuor. Et reliqua quæ sequuntur.

Lapsus uidetur Cuspinianus, non obseruans Obsequentem Marii Cicero nis cum Antonio consulatum bis posuisse, & errore in capite 60. Marcū Cæsonem, pro Cicero nē scripsisse. Spectant igitur hæc Obsequentis uerba ad annum ab Vrbe cōdita 690.

CLXXX

Celer,

Q. METELLVS, ET L. AFRANVS.

Horum Cofs. meminit Iulius Obsequens in hæc uerba: Die toto antè sereno, circa horam undecimā nox se intendit. deinde restitutus fulgor, turbini uicta deiecta, ponte sublapso homines in Tiberim præcipitati. In agris pleræq; arbores euerfæ radicatus. Lusitani Gallœci deuicti, id quod Plutarchus in Cæsare scribit et Appianus. Abbreuiator Liuij lib. 303. scribit C. Cæsare Lusitanos subegisse, eoq; cōsulatus candidato & captante Remp. inuadere, conspirationem inter tres principes ciuitatis factam, Gn. Pompeium, M. Crassum & P. Cæsarem. Quod latius in secundo Appianus

Appianus describit, Tricipitiumq; appellat. Sub id tēpus P. Clodius accusatus, quòd in mulieris habitu sacrariū ingressus, in quo uirū intrare nefas erat; cumq; intrasset, uxorem Cæsaris Pompeiam stuprauisset, absolutus. De qua re Seneca 16. lib. Epistolarum ad Lucillium: Cícero in epistolis ad Atticum saepe: Suetonius in Iulio, rubrica sexta: sed lucidissimè Plutarchus in Cæsare Dictatore: nonnihil etiam Aretinus in uita Ciceronis. Ex hac re, quòd Cícero testimoniū in P. Clodiū dixerat, natus est furor Clodianus. Nā & Clodius legibus preuaricatis, à C. Fonteio adoptatus est, & ad plebem transijt, ut Trib. pleb. factus se ulcisceretur de Cicerone. Vide orationem Tullij quæ inscribitur, Pro domo sua, ad Pontifices: ubi de his rebus, ac de iure adoptionis, pulchra leges. Asconius item Pedianus in oratione in L. Pisonē Q. Metelli Cos. mentionem facit, dicens: Ante bienniū q̄ restituerentur collegia, Q. Metellus Celer Cos. magister ludorū ludos Compitalitios facere prohibuerat. Horum item Cos. Florus meminit lib. 4. titulo 2. causas ciuilibus belli pulcherrimè enarrans: & Cícero lib. 1. epistolarum ad Atticum res gestas huius temporis graphicè describens, ex quo mutanda sunt, quæ desideras. Horū Cos. meminit Plinius lib. 2. cap. 69. Cornelius Nepos de Septentrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, C. Afranij in cōsulatu collega, sed tum Gallis Proconsuli, Indos à rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercij causa nauigantes tempestatibus essent in Germaniam abrepti.

Cæsar,

Bibulus.

C. IULIUS, ET M. CALPHURNIVS.

2

Cum Iulius Cæsar ulteriorem Hispaniam tenuisset, & iam ad triumphū Romam festinaret, quo tempore comitia erant edicta: multumq; laborasset, ut legibus soluere tur, absentiq; sibi liceret cōsulatum petere: cui cum multi obstarent, ne Senatu excluderetur, coactus est triumphū dimittere: ut Suetonius Tranquillus, Appianus secundo Ciuilium, Plutarchus attestantur. Cum uerò duos haberet consulatus competitor, M. Bibulum ac L. Luceiū, cum Luceio pactus, quoniā ditissimus erat, ut cōmunē nomine per centurias nummos pronūciaret. Qua re cognita, optimates M. Bibulum dederunt collegam Cæsari: ne si concordē collegam haberet in summo magistratu, omnia auderet. Tum Crassum Pompeio conciliauit: ac cum utroq; societate inijt, ne quid ageretur in Rep. quod displicuisset ulli è tribus. Tum leges agrariæ à Cæsare Cōsule late sunt, cū maxima cōtentione, inuito Senatu, & collega Bibulo: quæ è foro obnūciantē armis expulit, coegitq; ut domo abditus latēret, ipse solus ad arbitriū omnia in Rep. administraret. Vnde quidā iocātes dixere, res gestas nō Cæsare et Bibulo Cōs. sed Iulio et Cæsare, bis eūdē nominātes. De qua re mox hi uersus circūlati sunt: Non Bibulo nuper quicquam, sed Cæsare factum est:

Nam Bibulo fieri Cōsule, nil meminī.

Cæterū quæ in hoc consulatu Cæsar gessit, uide apud Appianum in secundo Ciuilium, qui alterū Cōsulem ineptē P. Bibulū uocat: Plutarchū in Iulio: Tranquillum in Cæsare Dictatore, rubrica uigesima, copiosè describentē acta consulatus Cæsaris. Horum Cōs. item meminere Orosius lib. 6. cap. 6. qui scribit, lege Vatinia Cæsari Galliæ treis prouincias cum legionibus septem datas in quinquenniū: & Eutropius lib. 6. cap. 5. qui ambo occasionem nacti, Cæsaris Iulij res gestas complectuntur. Sed numeri annorum apud Orosium sunt integri, quod mirum est, qui hunc annum sexingentesimum & nonagesimū quartum uocat: alter nonagesimū octauum supra centesimū ponit, in quatuor annis lapsus. Sed & Florus lib. 4. titulo 2. perstringit eadem quæ Plutarchus & Tranquillus latissimè explicant. Lege tum Plutarchū quoq; in Catone iuniore de his Cōs. pulchra, quæ alibi non inuenies, & in Pompeio. Item facit Tullius horum Cōs. mentionem in longa illa epistola primi libri ad Lentulum. In primo Cōmentariorum scribit Cæsar se Cōsule Ariouistū regem Germanorum, amicitiam pop. Ro. petijisse, & assequutum. Cuius & Liuius in centesimo quarto meminit. Quanquā autē luculenter Plutarchus, concinnè Suetonius Cæsaris uitam perscripserint,

scripserint, omnino tamen studiosis uideendus est Velleius Paterculus, qui eius originem ac res bene gestas ad hunc usque scribit consulatum, quæ penitus sunt pro rebus hac ætate gestis necessariò adducenda. Tandem subiungit: In hoc consulatu Cæsar legem tulit, ut ager Campanus plebi diuideretur, suatore legis Pompeio, ita circiter xx. ciuium eo deducta, & ius ab his restitutum post annos circiter CLII. quibus bello Punico ab Romanis Capua in formam præfecturæ redacta erat, Bibulus collega Cæsaribus cum actiones eius magis uellet impedire, quam posset, maiore parte anni domi se tenuit: quo facto, dum augere uult inuidiam collegæ, auxit potentiam, Tum Cæsaribus decretæ in quinquentium Gallie.

L. PISO CALPURNIVS, ET A. GABINIUS.

Tertullianus in Apologetico, cap. 6. Piso & Gabinius Coss. non utique Christiane uersis etiam deorum aris abdicauerunt, turpius & ociosarum superstitionum uitia cohibentes: hisque uos restituti summam maiestatem contulistis. Huius L. Pisonis Calphurnia filia Cæsar in uxorem acceperat, quoniam sibi erat successurus in consulatu: cuius suffragio, atque Gn. Pompeij, cui item & filiam suam Iuliam uxorem dederat, Galliam provinciam obtinuit. Quam ob rem Cato exclamauit, nuptiarum lenocinio Rempublicam labefactari, ut Appianus, Plutarchus & Tranquillus docent. Sunt deinceps Vatinius & P. Clodius cognomine Pulcher, qui infamiam notam in mulierum celebritate subierat, Tribuni declarati. Cæsar non prius in expeditionem profectus dicitur, teste Plutarcho, quam Ciceronem & Clodium, turbulenti inter se altercationibus irritasset. Vnde Abbreuiator Liiij lib. 103. scribit: M. Cicero, lege à P. Clodio Tribuno plebis lata, quia indemnatos ciues nece- uisset, in exilium missus est. Hinc scribit Cassiodorus:

His Coss. Clodij rogatione Cicero in exilium est profectus.

Vide de hac re Appianum 2. Ciuiliu lib. Plutarchum in Cæsare & Tullio: in primis orationem Ciceronis illius, quæ inscribitur Pro domo sua, ubi quoque Coss. horum crebra est & multiplex mentio: ac illius quæ in Vatiniu testem inscribitur: item de Aruspiciu responsis, in Clodiu: item de sortiendis provinciis consularibus. Sed omnino uidenda est oratio quæ ad equites dixit, pridie quam in exiliu iret Cicero, si modo sua esse credit debet. Cæterum penitus uidenda est oratio Ciceronis, quam in L. Pisonem habuit, ubi omnia eius gesta exprobrat. De A. Gabinio Plutarchus in Antonio, et Liius lib. 103. plura. Sed & horum Coss. mentionem Cæsar facit, 1. libro Commentariorum belli Gallici. Et Plutarchus in Catone iuniore, qui alterum Cos. Gabiniu Paulum appellat: quæ in Pompeio, ubi horum quoque mentio fit, egregium adulatorum Pompeij uocat. Scribit præterea Asconius Pedianus super oratione Tullij pro Milone, III. Idus Sextiles his Coss. cum Pompeius in Senatu uenisset, seruo P. Clodij sicam excidisse, quæ ad Gabiniu Consullem delata est: & dictum, seruo imperatum à P. Clodio, ut Pompeius occideretur. quod notat in ea oratione Cicero. Per id tempus P. Clodius homo nobilis, disertus, audax, qui neque dicendi, neque faciendi ullum, nisi quem uellet, nosset modum, malorum propositorum exequutor acerrimus, infamis etiam fororis stupro, et actus incesti reus ob inuitum inter religiosissima P. R. sacra adulterium: cum graues inimicitias cum M. Cicerone exercebat, & à patribus ad plebem transisset, legem in tribunatu tulit, qui ciuem Romanum damnatum interemisset, ei aqua & igni interdiceretur. Cuius uerbis etsi non nominatur Cicero, tamen solus petebatur. Ita uir optime meritus de Rep. conseruata patria præcium calamitatem exilij tulit. Non caruerunt suspitione oppressi Ciceronis Cæsar & Pompeius. Hoc sibi contraxisse uidebatur Cicero, quod inter xx. uiros diuidendo agro Campano esse noluisse. Idem intra biennium secuta Gn. Pompeij cura, uerum & cupito interitu, uotisque Italiae ac decretis Senatus, uirtute atque actione Annij Milonis Trib. pl. dignitati patriæque restitutus est. Neque post Numidici exilium aut reditum, quisquam aut expulsus inuidiosus, aut receptus est lætius. Cuius domus quam infestam à Clodio deiecta erat, tam speciose à Senatu restituta est.

Spinter,

Nepos.

4

P. LENTVLVS, ET Q. METELLVS.

Horum Cofs. crebra mentio in oratione Tullij quæ inscribitur contra L. Pisonem.

His Cofs. propter ciuiles discordias per se de exilio Cicero reuocatur.

Abbreuiator Liiij lib. 104. M. Cicero Pompeio inter alios orante, & T. Annio Milone Trib. pleb. ingenti gaudio Senatus ac uniuersæ Italiae ab exilio reductus est. Appianus in secundo Ciuiliũ: Cum Clodius Pompeio se aduersum præstaret, Pompeius Milonem, qui cum Clodio consulatum postulabat, ad spem concitat, & in Clodio illi pollice, reditumq; Ciceroni ex decreto iubet decernere. Sic Cicero ob Pompeium Vrbe eiectus, ab eodem domum restitutus est, 16. post expulsionem exacto mense. Domus illi ac cætera publicis impensis instaurata sunt. Plutarchus in Pompeio narrat, quod cū Cicero in extremo periculo Pompeij orasset auxiliũ, coram uenire haud passus, uestibulo clauso, postico egressus est: sed tandẽ eũ reuocauit. Sed & Aretinus in uita Ciceronis hæc omnia late exequitur. Videndæ tamen sunt potissimum duæ luculentissimæ orationes quas Cicero post reditũ habuit & ad Senatores & ad Quirites: primæq; epistola ad Pomponiũ Atticũ, lib. 4. totusq; is liber, qui historiam omnẽ continet. Sub id tempus Cæsar Ambianos, Suefiones, Viromandos, Atrebatum Bolgarum populos prælio deuictos, in deditiõẽ accepit. Neruios oppressit, atq; deleuit, ut in 104. lib. Liius prodidit: Cæsar uerò in Cõmentariõũ libris tribus prioribus elegantissimè scripsit. Florus, ut solet, acutissimè perstringit lib. 3. titulo 10. Plutarchus in Cæsare & Suetonius abundè omnia narrat. Ex quibus sustulit Orosius, quod scribit lib. 6. cap. 6. 7. 8. & 9. & Eutropius lib. 6. cap. 5. Si integer esset Celticus Appiani, possemus et aliqua hic inuestigare. Eodem tempore Cato in Cyprũ nauigauit, lege lata de redigẽda in prouinciã formã Cyprũ, & publicanda pecuniã regia, ut Liius 104. & Plutarchus in Catone iuniore prodiderunt. Quo honore affectus sit Cato, præter Plutarchũ Val. Max. quoq; cõmemorat lib. 8. titulo, Quæ cuiq; magnifica contigerunt. Historia hæc item ab Appiano in secundo Ciuiliũ enarratur de Catone & rege Cyprio. Florus lib. 3. titulo 9. elegantissimè perstrinxit. Meminit & Ammianus Marcellinus lib. decimo quarto: & Lucanus obiter in tertio Pharsalia libro, Quod Cato longinqua uexit super æquora Cypro.

Sed & de hac re Dion consulendus est: & Velleius Paterculus, ut in Sexto Ruffo docuimus, Horũ Cofs. mentionẽ facit Plinius lib. 7. cap. 12. de similitudine, ubi litera deprauata, sic emendatius est legenda: Sicut Spinter Secundanus Retariusq; Pamphili collegio Lentuli & Metelli Cofs. in quo perquã informe fortuitũ hoc fuit, duorum simul Cofs. in scena imagines cerni, Qui infortunè legunt, sint infortunati ingenio semper. Q. Asconius Pedianus præterea in Miloniana oratione sic de his Cofs. scribit: L. Cæcilius Ruffus fuit Prætor P. Lætulo Spintere, Q. Metello Nepote Cofs. quo anno Cicero restitutus est. Is cū faceret ludos Apollinares, ita infima coacta multitudo annone caritate, tumultuata est, ut omnes qui in theatro spectandi causa cõsederant, pellerentur. Ad hunc Lentulũ scripsit Cicero primũ librũ Epistolarũ familiarium. nã in hoc consulatu Ptolemæus rex Alexandrinus Romã uenit: qui cū esset P. R. amicus, Senatus datus petijt reduci. Post hũc cõsulatũ Cilicia prouincia Lentulo deman data est, unde petijt à se regẽ reduci. Quia hinc facilis erat in Aegyptum transitus.

Marcellinus,

Philippus.

GN. LENTVLVS, ET L. MARTIVS.

CLXXXI

Hic est ille L. Martius, cuius filiam Martiam, Porcius Cato post diuortiũ Attiliæ in uxorem accepit. Quam deinde impregnatã Q. Hortensio clarissimo uiro concessit, atq; sponsalia fecit: postq; à Catone filiã Porciam Bibulo nuptam assequi nõ potuit, ut refert Plutarchus. Hic igitur Cos. tũc erat, cū Cato è Cypro rediret: & uterq; Con

C 3 ful,

Olympiad.

ful, ob eximias uirtutes Catonis, cum uniuerso Senatu decreuere Catoni præturâ ex
tra ordinē, & ludos inspicere ueste purpurea: quæ tū Cato deprecatus, ut testatur Plu-
tarchus in Catone. Tū Cicero etiā tabulas Clodij in Capitolio fixas, qua gesta eius tri-
bunatus cōtinebantur, fregit ac diliecit: absentemq; Clodiū accusauit: ac præclarā il-
lam orationē, quæ inscribitur de Aruspiciū respōsis, in P. Clodiū habuit. Dehinc acer-
rimè inuectus est in Senatu in L. Pisonē & A. Gabiniū Cofs. sub quibus eiectus est
in exiliū. Habuitq; uehementē illā orationē quæ inscribitur, de Prouincijs cōsularib.
fortiēdis. Ambæ, lector studiosè, tibi sunt hoc loco relegendæ, ut res gestas intelligas:
quandoquidem quæ Liuius 105. lib. sub his Cofs. scripsit, perdita sunt, ut haud igno-
ras. Meminit horū Cofs. Tullius in 1. Epistolarū lib. ad Lentulū, antepenultima episto-
la, q̄ multa te docebit, lector, huius tēporis gesta: quā diligēter leges, q̄ longissima est.

Magnus,

Crassus.

2

CN. POMPEIUS II. ET M. LICINIUS II.

Cum Cæsar in Gallia multa strenua imperatoris edidisset opera, ut omnium in se ani-
mos alliceret, multis dona in Urbē remisit. Tandē cum Lucā uenisset, tantus ad eum
amicorū uenerat numerus consularium ac illustrium uirorum, ut 120. fasces circa eius
fores sederent. Crassus autē & Pompeius, remotis arbitris, ut omnē in se Romani imp-
perij potentiā transferrent, colloquuti, decreuerunt ut ambo iterū consulatū peterēt:
Cæsari in aliud quinquenniū Gallia prouincia demandaretur, Vtrūq; perfectū. Nā
Crassus & Pompeius consulatū adepti, nō obstante L. Domitio cōpetitore, cuius fa-
mulus cum lucerna est interfectus, licet Cato hunc iuaret. Et Cæsari Gallia in aliud
lustrum demandata est. Postq; magistratū inierunt, sortiti prouincias, Pompeio Hi-
beria & Africa, Crasso Syria, Parthia, cū adiacentibus euenere regionibus. Crassus
ob nimiam avaritiā & cupiditatē dimisso consulatu in prouinciā inuito populo profes-
sus est: infeliciterq; pugnauit, interfectus à Parthis, unā cum P. Crasso filio suo, ac pe-
nē uniuerso exercitu, bello Parthico: quod peculiari libro Appianus descripsit, cui ti-
tulus est Parthicus. Plutarchus in Crasso: Florus lib. 3. titulo 11. Iustinus delibat 42. lib.
In centesimosexto libro Liuius hoc bellū perscripsit: Orosius lib. 6. cap. decimo: Eu-
tropius lib. 6. cap. 6. Vterq; ab altero in annis Vr. con. dissiidet. Valerius Max. 1. libro
Exemplorum, prodigia scribit, quæ Crasso euenērūt. Crassus enim, referente Plinio
libro 33. negabat diuitem esse, nisi qui redditu annuo legionē tueri posset. In agrisq;
suis sestertiū uiginti millia possedit, Quiritiū post Syllam ditissimus. Crebra est men-
tio huius apud Ciceronē in primo de Officijs, in tertio de Finibus bonorum & malo-
rum, & passim alibi. Pompeius uerò interim Iuliam uxorē amisit, quæ grauida imma-
turum partum edidit, quod uestes Pompeij uidit sanguine cōperlas in comitialibus
contentionibus. Construxit præterea theatrum, & spectacula multa edidit, cum ex-
quilitissimis ac magnificentissimis omnis generis ludis, quibus beneuolentiam sibi
populi contraxit: atq; alia, quæ Plutarchus in eius uita commemorat: qui in Crasso,
in Pompeio, in Catone iuniore horū Cofs. meminit. Velleius: Cū immanes res uix
multis uoluminibus explicandas, C. Cæsar in Gallia ageret, nec contentus plurimis
ac felicissimis uictorijs, innumerabilibusq; cæsis, & captis hostium millibus, etiam in
Britanniam traiecisset exercitum, alterum penē imperio nostro ac suo quærens or-
bem, inuictum par Consulum Gn. Pompeius & M. Crassus alterum iniere consula-
tum: qui neq; petitus honestè ab his, neq; probabiliter gestus est: Cæsari lege, quam
Pompeius ad populum tulit, prorogata in idem spacium temporis prouinciæ. Cras-
so bellum Parthicum in animo molienti, Syria decreta. Qui uir cætera sanctissimus,
immunisq; uoluptatibus, neq; in pecunia, neq; in gloria concupiscenda aut modum
norat, aut cupiebat terminum. Hunc proficiscentem in Syriam diris cum omnibus
Tribb. pl. frustra retinere conati: quorum execrationes si in ipsum tantummodo ualu-
issent, utile imperatoris damnum saluo exercitu fuisset Reipub. Transgressum Eu-
phratem Crassum, petentemq; Seleuciam, circumfusos immanibus copijs equitum,
rex

rex Orodes unà cū parte maiore Romani exercitus interemit. Reliquias legionum C. Cassius, atrocissimi mox autor facinoris, tū quæstor cōseruauit: Syriamq; adeo in P. R. potestate retinuit, ut transgressos in eam Parthos, felici rerum euentu fugaret ac funderet, Plinius lib. 8. cap. 7. Pompeij quoq; altero cōsulatu, dedicatione templi Veneris Genitricis, pugnauere in Circo uiginti elephantū: aut ut quidā tradunt, decem & septem. Getulis ex aduerso iaculantibus, mirabili unius dimicatione, qui pedibus confossis replit genibus in cateruas, arrepta scuta iaciens in sublime, quæ decidentia uolubilitate spectantibus uoluptati erant in orbem circumacta, uelut arte, non furore beluæ, iacerentur. Horum Cōs. præterea mentionem facit Plinius lib. 33. cap. 1. his uerbis: Nec ignoro, M. Crassum duo millia pondo auri rapuisse, suo & Pompeij tertio cōsulatu, è Capitolini Iouis solio, à Camillo ibi condita: & ideo à plerisq; existimari, duo millia pondo collata. Vbi suspicor erratum. Nam hic secundus, non tertius Pompeij cōsulatus fuit, & tertium non cum Crasso gessit, Item Appianus in secundo Ciuiliū: & Cæsar Commentariorum Gallicorum libro quarto, quo bellum Cæsaris & Germanorum continetur. Quod Liuius centesimo quinto libro ac sequentibus descripsit. His præterea Cōs. teste Asconio Pediano Cicero orationē habuit accerrimā: qui ob sententiā Lentuli & Philippi Cōs. de quibus supra scripsimus, è pro uincia reuersus, de insectatione Ciceronis in Senatu conquestus est, fiducia Cæsaris foceri sui, qui tum Gallias obtinebat. Lege hanc orationem, lector candidè.

Pulcher,

Acnobarbus,

APPIVS CLAVDIVS, ET L. DOMITIVS.

Appius Claudius frater P. Clodij fuerat, qui ex patricia familia in plebeiam transierat per summam infamiam. Duæ enim erant familiae Claudiae, teste Asconio. Vna Marcællorū appellata est, et plebeia fuerat: altera Pulchrorū, quæ patricia erat. L. uero Domitius, Gn. Domitij filius fuit, & Neronis Cæsaris abauus: qui Prætor Cæsa rem abeuntem cōsulatu, quem aduersus auspicia, legesq; gessisse existimabatur, ad disquisitionem uocauit Senatus. Mox Cōs. imperatorē ab exercitibus Gallicis retrahere tentauit, successorq; ei per factionē nominatus, principio ciuili belli ad Corfiniū captus est, unde dimissus, Massilienses obsidione laborantes cum aduentu suo confirmasset, repente destituit, acieq; demū Pharsalica occubuit: uir neq; satis constans, & ingenio trucis, in desperatione rerum mortem timore appetitam, ita expauit, ut haustum uenenum poenitentia euomerit: medicumq; manumiserit, qui idem sibi prudens ac sciens minus noxium temperasset, ut Suetonius in Nerone, rubrica 2. & Seneca in 3. Beneficiorū scribentes attestatur. Hic Porciam sororem Catonis uxore habuit, qui superiori anno repulsam passus fuit. De quo multa Plutarchus in Catone. Horum Cōs. meminit Cæsar suo Gallico Cōmentario 5. qui scribit se tunc ad Illyricū profectum, ubi recitata ad exercitū redijt in Galliam: & Induciomarū ac Centorigem deficientes confirmauit. multaq; in Gallia gessit strenua, quæ eo libro continentur, & quæ in Britannia fecit. Nam, ut A. Hircius attestatur in additione belli Gallici, Cæsar pro singulis annis singulos Cōmentarios scripsit. Cæterum his Cōs. teste Pediano, orationē Cicero pro M. Scauro, M. Scauri filio, qui princeps Senatus fuit, quæ hodie nō extat, habuit. Horum item Cōs. meminit Iulius Obsequens: qui scribit M. Crassum ad Parthos profectum, Euphraten traieçisse, multaq; prodigia neglexisse. Cum enim coorta tempestas esset, signifero signū arreptū immersit gurgiti: et cū effundente nimborū caligine prohiberentur transire, pertinaciter perseuerans, cum filio & exercitu interijt. Cōmemorat eadem Valerius de prodigijs, & Plutarchus, ut paulo antè dixi: et Liuius centesimo quinto lib. Cæterū bellum Gallicū, quod Cæsar gessit, iisdē temporibus ipsemet libris septem expressit. Hircius octauū adiecit. Liuius carptim pluribus libris, 103. & sequentibus cōplexus est. Florus perstrinxit lib. 3. titulo 10. Orosius lib. 6. ut superius cōmemorauimus. Velleius: Per hæc insequentiaq; tempora amplius CCC. hostiū à C. Cæsare cæsa sunt, plura capta, pugnatū sepe directā acie, sepe in agminib. sepe eruptionibus,

ptionibus. Bis penetrata Britannia. Nouem deniq; astatibus uix ulla non iustissimus triumphus emeritus. Circa Alexiam uerò tantæ res, quantas audere uix hominis, perficere penè nullius nisi dei fuerit.

4

CN. DOMITIUS, ET M. MESSALA.

Horum Cofs. meminit Plutarchus in Pompeio, & Asconius Pedianus super oratione Tullij pro Milone. Arbitror sub id tempus Cæsare Treuiris in Gallia uictis, iterum in Germaniã transisse, ut ex 107. Liuij colligi potest. Tum ortæ sunt grauissimæ illæ cõtentiones inter candidatos cõsulatus T. Annium Milonẽ, P. Plautiũ Hypseum & Q. Metellũ Scipionẽ: qui non solũ largitione palàm profusa, sed etiã factionibus armatorum succincti, cõsulatũ petierant. P. Clodius cũ ipse præturã peteret, hanc debilem futurã augurabatur Milone Cõsule: cui alioqui infensus erat, q; Ciceronẽ reduxisset. ob id Clodius Hypseo & Scipionĩ studebat. Cum itaq; ob assiduas cõtentiones comitia cõsularia perfici nõ possent, & mense Ianuario nulli neq; Cofs. neq; Prætores essent, Miloq; comitia confici uellet, Clodius resisteret. ideo Pompeius ad Senatum referre, pro Interrege creando ad Calẽdas Februarij censuit. Sequẽtibus diebus Clodius ab Aricia rediens, ultra Bouillas, ubi Bonæ deę sacellũ est, cũ seruis xxx ex peditis, Miloni occurrit, orta pugna inter seruos, Clodius uulneratus in tabernã delatus, quẽ extractũ Milo occidit. Corpus Romã delatũ et in curia cõbustũ, curiã & M. Lepidi domũ incẽdit. Quæ res effecit, ut Gn. Pompeiũ Dictatorẽ creare senatores niterentur. Cui Cato obstabat. Sed M. Bibulo sententiã dicente, ut asserit Plutarchus, Cato assensit, & unicus Cõsul sine collega creatus est: donec in ultimis mensibus quinq; Metellum Scipionem focerum, cuius filiam Corneliam, quæ P. Crasso apud Parthos defuncto uirgo nupserat, duxerat uxorem, collegam asciiuit. Et ideo Cassiodorus eos simul ponit. Quanquam seorsum ponendus sit Pompeius solus, ut in opusculo ignoti auctoris, ubi Cofs. nomina ponuntur.

Pompeius solus Cos.

Paterculus Velleius: 7. ferme anno Cæsar morabat in Gallijs, cũ mediũ iã ex inuidia pōti malè cohærētis, inter Gn. Pompeiũ & Cæsare cõcordiæ pignus uxor Magni decessit: atq; omnia inter destinatos tãto discrimini duces, dirimente fortuna, filiusq; paruus Põpeiij Iulia natus, intra breue spaciũ obiit. Tũ in gladios cædesq; ciuiũ furente ambitu, cuius neq; finis reperiebatur, neq; modus, tertius cõsulatus soli Gn. Põpeiõ, etiã aduersantium antea dignitati eius iudicio delatus est. Cuius ille honoris gloria, ueluti reconciliatis sibi optimatibus, maximè à Cæsare est alienatus. Sed eius cõsulatus omnem uim in coercionem ambitus exercuit. Quo tempore P. Clodius à Milone candidato cõsulatus, exemplo inutili, facto salutari Reipub. circa Bouillas, cõtracta ex occurfu rixa, iugulatus est. Milonẽ reũ non magis inuidia facti q; Pompeij damnauit uoluntas. Quem quidẽ M. Cato palàm lata absoluit sententiã. Qui si maturius tulisset, nõ defuissent qui sequerentur exemplum, probarentq; eum ciuem occisum, quo nemo perniciosior Reipub. neq; bonis inimicior uixerat.

Magnus,

Scipio.

CLXXXII

GN. POMPEIUS, III. ET Q. METELLVS.

Cum itaq; Pompeius iuxta S. C. ab Interrege Seruio Sulpitio quinto Calendas Martij mense intercalario, Cõsul creatus est solus, statim cõsulatum inijt. Deinde post diem tertium de legibus nouis ferendis retulit. Duas ex S. C. promulgauit. Alteram de ui, qua nominatim eadem in Appia uia factam, & incendiũ Curie & domũ M. Lepidi Interregis oppugnata comprehendit. alteram de ambitu, poenam grauiorem & formam iudiciorũ breuiorem. Vtraq; enim lex prius testes dare, deinde uno die atq; eodem & ab accusatore & ab reo perorari iubebat: ita ut duæ horæ accusatori, tres reo darentur. Sed cum ex clamore ac perturbatione testes audiri non potuissent, & tumultus penè nouus excitaretur, Pompeius ad sextum Idus Aprilis, quo iudicium peragebatur, post sortitionem iudicium, exercitum in forum & omnibus in templis,

701

templis, quæ circa forū sunt, collocavit. Quod tam ex oratione Ciceronis, quã tunc pro Milone trepidè satis dixit, quàm ex eo opusculo apparet de Optimo genere oratorum, Et Lucanus sic de eo cecinit:

Atq; auso medias perrumpere milite leges,
Pompeiana reum clausurunt signa Milonem.

Quæstione igitur decreta de morte P. Clodij, Milo iudicio damnatus, in exilium actus est, teste Liviò 107. lib. Massiliamq; profectus, bona eius propter aeris alieni magnitudinem semiunciã uenierunt. Plinius inter prodigia humani animi ponit, tunc Milonem sextertia D C C. M. aeris alieni debuisse. Verùm ut Plutarchus in Catone iuniore scribit, cum Pompeius tertio Consul factus esset, et absens & solus, quod nemini unq; contigit, à Catone postulauit, ut in suburbanum ad se ueniret, sibiq; in gerendo consulatu adiutor esset. Cui Cato sese affuturum promisit in omnibus quæ e Rep. essent. Dehinc eius consilio nouam & magnã pœnam cõtra decuplatores statuit. Cæsar interim feliciter res gessit aduersum Gallos, ut Liviùs scribit; quæ & in Plutarcho & Tranquillo inuenies. Vnde & lex dicta est per Tribunũ plebis, qua Pompeio decreto Senatus prouinciã in aliud quadrienniũ data: milleq; talenta quotannis, ut exercitum aleret. Cæterum quemadmodũ inde socerum Scipionẽ in ultimis mensibus sibi ascuerit Pompeius, & quæ gesserit, uide apud Plutarchũ in Pompeio & Catone iuniore: & Appianũ 2. Ciuilũ. Sed in primis lege orationẽ Tullij pro Milone: & Suetoniũ in Iulio, rubrica 26. Si extarẽt libri illi tres de Temporibus suis, quos Cicero uersibus conscripsit, quemadmodum in primo Epistolarũ libro fatetur, multo plura patẽrent. Plinius lib. 15. cap. 1. tradit Gn. Pompeium quarto consulatu oleum prouincijs Italiam misisse. Puto erratum esse in notis numerorũ, cum tres tantum gesserit consulatus. Huius item consulatus meminit Tacitus in tertio historiarũ ab excessu Augusti in hæc uerba, ubi describit originem iuriũ, & quomodo multitudo sit redacta ad paucitatem: Tum Gn. Pompeius III. Cõsul corrigendis moribus delectus & grauior remedijs q̃ illicita erãt, suarumq; legum auctor idem ac subuersor, quæ armis tuebatur, armis amisit. Et in continua per uiginti annos discordia non mos, non ius, deterrimã quæq; impunẽ, ac multa honesta exitio fuere.

Marcellus,

M. CLAVDIVS, ET P. SERVIVS SVLPITIVS.

Hi duo Cõs. creati effecerunt ut M. Cato repulsam ferret, quã tulit constantissimẽ, ut in Catone Plutarchus docet. Cum uerò Cæsar Germanos cõtra fœdus lacessisset, trecentaq; millia occidisset, ob rem prosperè gestã cæteris supplicationes decernentibus, Cato restitit, ipsumq; hostibus censuit dedendũ. Et cum Cæsar epistola quadam in Senatu lecta Catonẽ criminaretur, tam acerbè in eũ inuectus est, ut pleriq; de successore Cæsari mittendo loquerentur. Quod & Marcellus Consul suauit, qui cõtumeliose plura in Cæsarẽ dixit. Sed Põpeius orationis placabilitate tumultũ cõposuit, q̃ indignũ esset uiro de Rep. benemerito cõcessum tẽpus eripi, quod lege impetrasset. Hic M. Marcellũ Cicero in Bruto inter oratores suæ tempestatis miro præconio laudis extollit. Vbi & huius Sulpitij iurisperiti eloquentissimi meminit, quod maluit in secunda arte, id est iuris ciuilis scientia primus esse, q̃ in prima, hoc est eloquẽtia secundus. De hoc in Philippicis sic scribit, quod omnes qui ex omni ætate hac in ciuitate iuris scientiã habuerũt, si unũ in locũ conferatur, cũ Seruio Sulpitio cõparãdi non sint. Hic etiã Marcello collegæ cõtra Cæsarẽ agentis restitit: à Q. aut Mutio Scaeuola, quẽ in causa amici cuiusdã de iure rogasset, eiusq; responsum nõ intellexisset, cõmotus, iuri humano atq; diuino operã dedit sub Albo Lucillio, sed maximè instructus ab A. Aquilio. Inde legatus ad M. Antoniũ in ciuilibus bellis, obiit in legatione, cui statua decreta est. Cuius etiã iureconsulti meminerũt de Origine iuris. De hoc est nota Philippica Tullij: qui & passim illius, & in oratione pro L. Murena, crebrã mensionem facit, Extant adhuc Seruij Sulpitij epistolæ pauca quidẽ, sed luculenter scriptæ.

Fabius

Olympiad.

Fabius iurifconsultissimū appellat, ac Gellio asserente, iuris ciuiliſ autor, & bene i te-
ratus, nec minus facundus orator, M. Varrone familiariter usus est, Quintilianus tres
eius orationes uidisse testatur, Quæ igitur M. Marcellus Cos. contra Cæsarē machina-
tus est, eripiēdo ei priuilegiū, & adimēdo ius ciuitatis Nouocomensibus, quos co-
lonos Cæsar deduxerat, lege apud Suetoniū in Dictatore, rubrica 28. & Appianū in
secundo Ciuilium, Liuium centesimo octauo libro; ubi horum Cofs. fit mentio.

Paulus,

Marcellus.

3

L. AEMILIUS, ET C. CLAUDIUS.

Hī ambo Cofs. inimici ac Cæsaris hostes fuerunt: Tribunusq; C. Curio populo ac-
ceptus, & ad dicendū paratus, Cæsari inimicissimus ac uiolētissimus, Quod Cæsar
animaduertēs, Paulum alterum Cos. mille & quingentis talentis beneuolū sibi reddi-
dit, defensoremq; cōparauit: ut Plutarchus, Suetonius ac Appianus scribunt. Ex qua
pecunia Paulus post in foro nobilissimā basilicam, Fuluiæ dicatā, extruxit: quæ Pau-
li basilica dicta est. Quam Plinius inter magnifica urbis Romæ connumerat, Et Pa-
pinus in primo Syluarum illo uersu significat:
Illinc belligeri sublimis regia Pauli.

Alterū uerò Consulē Claudiū, M. Marcelli filium, patruelem & consanguineum,
nullis pollicitationibus ad se trahere potuit. Ad utrumq; Consulē extant epistolæ
Tullij lib. 15. perq; elegantes: & pariter ad M. Macrellū. Sed horum Cofs. meminit in
lib. epistolarum 13. epistola ad Plancū, Curionē item Trib. pl. maximo aere alieno op-
presso liberauit, ut Cæsaris tadē acerrimus fieret propugnator: de quo Lucanus dixit:
Audax uenali comitatur Curio lingua.

Et Plinius in 36. hūc inquit nihil in censu habuisse præter discordiā principū. Hinc
Seruius dixit hunc Romam Cæsari uendidisse 27. millibus aureis. Hic est ille Curio
ad quē Cicero secundū epistolarū librū scripsit. Cuius cōsilio & astutia, ut latissimè in
2. Ciuilium Appianus docet, Cæsar, ne sibi successor tū mitteretur, effecit. Qui Pōpeiū
in suspiciōē Senatus tantā duxit, ut turbato animo in suburbia cōcesserit iratus, & si
bimet molestus, q; tribuniciā potestatē, à Sylla imminutā ac disiectā, in pristinū statū
rederit. Senatus enim decretū fuit, ut uterq; Cæsar & Pompeius, exercitū in Syriā
mitteret, custodię causa, ob Crassi nuper cæsi calamitatē: ut A. Hircius elegāter in si-
ne suę additionis bellī Gallici describit. Velleius uerò sic de hac re inquit: Intra breue
deinde spaciū belli ciuilis exarserūt inītia, cū iustissimus quisq; & à Cæsare & à Pom-
peio uellet dimitti exercitus. Quippe Pompeius in secundo consulatu Hispanias sibi
decerni uoluerat, easq; per trienniū ipse absens, ac præsidens Urbī, per Afraniū & Pe-
treiū consularem ac pratorīū legatos suos administrabat: & ijs qui à Cæsare dimitten-
dos exercitus cōtendebāt, assentabatur: ijs qui dimittēdos ab ipso quoq; aduersabat.
Qui si ante biennium quā ad arma itum est, perfectis muneribus theatrī et aliorum
operum quæ ei circumdedit, grauissimā tentatus ualetudine decessisset in Campa-
niā (quo quidem tempore uniuersa Italia uota pro salute eius primo omniū ciuium
suscepit) defuisset fortunæ destruendī eius locus: & quam apud superos habuerat ma-
gnitudinem illibatam, detulisset ad inferos. Bello autem ciuili, & tot quæ deinde per
continuos XX. annos consequuta sunt malis, non aliū maiorem flagrantiorēq;
quā C. Curio Tr. pl. subiecit facem, uir nobilis, eloquēs, audax, suę alienēq; & for-
tunę & pudicitię prodigus: homo ingeniosissimè nequā & facundus malo publico.
Huius animo uoluptatibus uel libidinibus neq; opes ullæ, neq; cupiditates sufficere
possent. Hic primò pro Pompeij partibus, id est, ut tunc habebat, pro Rep. mox simu-
lacione cōtra Pōpeiū et Cæsarē, sed animo pro Cæsare restitit. Id gratis, an accepto cē-
ties H-s fecerit, ut accepimus, in medio relinquemus. Ad ultimū saluberrimas & coa-
lescētis cōditiones pacis, quas & Cæsar iustissimo animo postulabat, & Pompeius æ-
quo recipiebat, discussit et rupit, unice cauēte Cicerone cōcordiē publicę. Quę tū Cu-
rio contra Claudiū Cos. fecit in Senatu, ac quō relicta Vrbe ad Cæsarē uenit, lege
apud

apud Appianum, Plutarchum in Pompeio: qui horum Cofs. meminit, multos refert, milites Cæsarianos tum Romam uenisse: quorū unus cum audisset Cæsari prorogationem non dari, manu ensis capulo percusso, inquit, At hic dabit gladius. Hinc causa ciuiliū armorū & initia nata sunt. De quibus multa Lucanus in primo Pharsalia, qui bellū hoc decem libris complexus est; Suetonius in Dictatore, rubrica trigesima: Lilius 109, Appianus & Plutarchus. Nullibi tamē breuius ac succinctius causæ belli ciuilis, atq; illud ipsum bellum, scribitur, q̄ à Floro lib. 4. titulo. 4. licet extēt Cæsaris Cōmentarij sex de hoc bello. Iulius Obsequens his Cofs. scribit mulam parientem discordiā ciuiliū, bonorum interitum, mutationē legum, turpes matronarū paratus significasse, Multaq; subdit prodigia, quæ subscribere longum esset, cum libellus hic circumferatur impressus. Incendiū quo maxima pars Urbis deleta est, prodigij loco habitū. Quod Orosius lib. 6. cap. 11. describit in hæc uerba: Anno ab Urb. con. septingentesimo, incertum unde concretus plurimā partem Urbis ignis inuasit. Neq; nuncq; antea tanto correptā ac uastatam ciuitatem ferunt. Nam quatuordecim uicos cum uico Ingario consumptos, memoria proditum est. Hinc iam ciuile bellum committitur, quod magnis iam dudū dissensionibus ac molitionibus parabatur. Horū itē Cofs. meminit Plinius lib. 2. cap. 58. L. Paulo, C. Marcello Cofs. lana pluuit iuxta castellum Carissanum, iuxta quod post annum T. Annii Milo occisus est.

L. LENTULVS, ET C. MARCELLVS.

4

Cum hi Cofs. principio anni magistratū inijissent, ut refert in secundo Appianus, Curio: ut uerō in Cōmentariorū Ciuiliū primo scriptū, Fabius epistolam à Cæsare ad Senatum superbam nimis desert. Licet Plutarchus modesta eum deprecātū in epistola scribat. Qua irritatus Senatus, mox L. Domitiū Aenobarbū successorē Cæsari decernit. Pompeium iubet ad custodiā eius inuigilare. Antoniū & Cassium Trib. pl. ē Senatu abijciūt. Qui mox ad Cæsarem seruili habitu ueniunt; quos exercitui Cæsaris ostendit. Et tum ex utraq; parte oritur bellum. Et ut Florus lib. 4. titulo 2. scribit, ubi horum Cofs. facit mentionē, rumpitur prima cōiurationis fides. Cæterū qualis apparatus bellicus in Cæsarem factus sit, & quomodo Cæsare Rubicone fluuiō traiecto Cofs. & Pompeius Brundisū confugerint, Corfiniumq; Cæsar obsederit, ac Domitium ceperit, Cæsar Romam uenerit, & ærarium spoliauerit, Praetores creauerit, Hi urbem reuerfus seipsum Dictatorem nominauerit, sed post undecim dies se Consularem cum Isaurico designauerit, latissimē apud Appianū in secundo Ciuiliū inuenies. Sed uberius omnia eadē manu Cæsar, qua arma tractauit, perscripsit lib. 1. ac 2. Commentariorū Ciuiliū. qui tibi omnino uidendi sunt, lector studiose, q̄ centesimus decimus ac undecimus Liliij, qui Massiliae obsidionē, legionū Hispaniarū deditioem, Curionis interitū continebant, desiderantur. Velleius horū Cofs. in hæc uerba mentionem facit: Lentulo & Marcello Cofs. post Urbem con. annis DCCIII. (sic enim ille est locus castigandus) & LXXVIII. q̄ M. Vinici Consulatum inires, bellum ciuile exarsit. Alterius ducis causa melior uidebatur, alterius erat firmior. Hic omnia speciosa, illic ualentia. Pompeiū Senatus auctoritas, Cæsarem militum armauit fiducia. Consules Senatusq; causæ non Pompeio summā imperij detulerunt. Nihil relictum à Cæsare, quod seruandæ pacis causa tentari posset. Nihil receptū à Pompeianis. Cum alter Cof. iusto esset ferocior, Lentulus uerō salua Repub. saluus esse nō posset: M. autem Cato moriendum, anteq; ullam conditionē ciuis accipiendā Reip. contenderet: uir antiquus & grauis, Pompeij parteis laudaret magis, prudens sequeretur Cæsaris, & illa gloriosa, hæc terribiliora duceret. ut deinde spretis omnibus quæ Cæsar postularat, tantūmodo contentus cum una legione titulū retinere prouinciæ, priuatusq; in Urbem uenire, & se in petitionem consulatus suffragijs pop. Ro. cōmittere decreuerit: ratus bellandū Cæsar, cum exercitu Rubiconē transijt. Gn. Pompeius Consul lesq; & maior pars Senatus, relicta Vrbe, ac deinde Italia, trāsmisere Dyrrhachium.

Latissimē

Latissimè dehinc describit quid Cæsar Corfinij, quid Brundusij egerit, quid in Vrbe, quid in Hispanijs: tum pugnam Pharsalicam & cædem Pompeij. Quæ studio censeo omnia perlegenda. Vide & Plutarchū in Cæsare Dictatore, ubi horum Cofs. fit mentio. Lege & Oroliū libro sexto, capite duodecimo, & sequentibus. Ob id quæ alij omnes latè tradiderunt, Cassiodorus breuibus his uerbis contraxit. Sed horum Cofs. meminit Iosephus quoq; lib. 14. Antiquitatū, cap. 12. describens quomodo Iudæi à militiā dimissi sunt. Vbi plura S. C. Lentuli, Iulij Cæsaris, & aliorū leguntur. Meminit & horum Cofs. Cicero decimoquinto Epistolarum ad Atticum.

His Cofs. perniciosæ in curia conflantur & Pompeio Cæsareq; discordiæ. Sed C. Iulius Cæsar, de Gallis ueniens, Pompeium fugauit Italia. Aurum atq; argentum Romæ de ærario sustulit: ac primus Romanorum singulare obtinuit imperiū. à quo Cæsares Romani principes appellati. Imperauit aut̄ annis quatuor, menses sex. Sub quo hi Cofs. fuerunt sequētes.

IMPERATORES ROM.

C. IULIUS CAESAR I.

CLXXXIII

C. IULIUS CAESAR II. ET P. SERVILIUS.

Isauricus.

705

Post res in Hispania perfectas, & circa Massiliā sedatas, Cæsar Romam reuersus, seipsum Consulem fecit, ut ait Florus, Isauricumq; collegam assumpsit. Erat enim is annus, quo per leges ei Consulē fieri liceret. Prætores ad prouincias prout libuit, aut misit à se, aut immutauit, Populo fame laboranti gratuitam annonā præbuit. Exules reduxit. Petentibus debitorum absolutiones ob bellum, seditiones peractas, ignominiamq; exinde sequutam eos qui talia egissent, debitorum absolutiones renuit. Censores rerū emptarū instituit, qui debitores creditoribus pecuniarū loco ascriberent. Hinc Urbem egreditur uersus Brundisium Decembri mense, non expectato proximi anni mensis initio, quo consulatū iniret. Interim Pompeius toto anno apparatus belli ex uniuerso oriente insignemq; delectum habuit: cum Cæsar pedītū legiones decem, equitum decem millia haberet. Pompeius uerò ex Italia duxit legiones undecim, equitum septem millia, sed ex socijs supra uigintitria millia. Facto igitur prælio primū apud Dyrrhachium, Cæsaris milites in fugam uersi, uictoriam Pompeio dederunt. Cum uerò Cæsar in Pharsalum campum Thessaliæ exercitū suum duxisset, collata acie, etsi Pompeius longè ampliorem haberet exercitum, (nam quadraginta quinque millia contra uigintiduo pugnabant, teste Plutarcho) uictus superatusq; est: ac in fugam uersus, Larissam uenit: cū iam Cæsar castris suis potitus, in strage illa Pompeianorum numerasset Itatorum 25. millia, quorum cadauera iacebāt insepulta. Delatus inde Pompeius in Aegyptum, ut Ptolemæi regis auxilium imploraret, consilio Achillæ, qui præfectus erat exercitus, Photini eunuchi, qui regios custodiebat thesauros, ac Theodoti Samij præceptoris regis, Pompeius à Septimio obruncatur. Cuius interfectores Cæsar, posteaq; in Alexandriā Pompeium subsequutus uenit, morte multauit. Et hinc Alexandrinum bellum excitauit, teste Appiano. Sed tandē uictor Cleopatram in regnum Aegypti fratris loco restituit, nouem mensibus cum hac moratus. Sed plures Plutarchus belli Alexadrini enumerat causas: quas illic uidebis. Quæ omnia latissimè scripsit ipse Cæsar tertio libro Ciuiliū cōmentariorū. Appianus secundo libro abundè. Plutarchus in Pompeio & Cæsare. Hæc eadē scribit Florus in quarto, titulo secundo. Apud quē locus deprauatissimus de Pompeio legitur: ut ne illi quidem ipsi, qui hunc enarrandum & interpretandū suscipiunt, intelligant. Verba hæc sunt: Pulsus Hæris in deserto Ciliciæ scopulo, &c. Tu meo periculo sic leges,

ges, & de Pompeio intelligas. Superstes dignitatis suæ uixit, ut cum maiore dedecore per Thessalica tempe equo fugeret: ut pulsus, una nauicula Lesbos applicaret: ut pulsus Larissa, in deserto Ciliciæ scopulo, fugam in Parthos, Africam uel Aegyptum agitarer: ut deniq; in Pelusiaco litore imperio uilissimi regis, consilijs spadonum, & ne quid malis delit, Septimij desertoris sui gladio trucidatus, sub oculo uxoris suæ liberorumq; moreretur. Ita est legendus Florus, & hæc uerba desunt in uulgatis exemplaribus. Nō enim quid sit Hearis, uel Sphinx ille interpretes resolueret. Quod autē sic legendum sit, ex hoc uerbo Appiani in secundo Ciuilium patet, qui sic scribit: Pompeius mutata ueste conscendit equum: quatuorq; ex amicis eum comitantibus, nullo in loco cursum intermisit, quoad exorta luce Larissam tandem uenit, Lucanus in 7. Vidit prima tuæ testis Larissa ruinæ,
Nobile nec uictum fatis caput.

De oppido autem Thessalia, quo nomine & pleræq; aliæ urbes appellantur, uide Strabonem in fine decimi. Sunt autē de hoc bello uidendi & Suetonius in Iulio, rubrica 35. Orosius, et Eutropius in 6. Hæc eadem Velleius Paterculus: Pompeius profugiens cum duobus Lentulis consularibus, Sextoq; filio, & Fauonio prætorio, quos comites ei fortuna adgregauerat: alijs ut Parthos, alijs ut Africā peteret (in quo fidelissimum partium suarū haberet regem Iubam) suadentibus, Aegyptum petere proposuit: memor beneficiorum quæ in patrem eius Ptolemei, qui tum puero q̄ iuueni propriam regnabat, Alexandria cōtulerat. Sed quis in aduersis beneficiorū seruat memoriam? aut quis ullam calamitosis deberi putat gratiam? aut quando fortuna nō mutat fidem? Misit itaq; à rege qui uenientē Gn. Pompeiū, (is iam à Mitylenis Corneliam uxorem receptā in nauem, fugæ comitem habere cœperat) consilio Theodoti & Achillæ exciperent: hortarenturq; ut ex oneraria in eam nauem quæ obuiam processerat, transcenderet. Quod cum fecisset princeps Romani nominis, imperio arbitrioq; Aegyptij mancipij, C. Cæsare, P. Seruilio Coss. iugulatus est. Hic post tres cōsulatus et totidem triumphos, domitumq; terrarū orbem, sanctissimū ac præstantissimū uirū, in id uecti, super quod ascendī non potest, duodesexagesimū annum agentis, pridie natalem ipsius uitæ fuit exitus: in tantum in illo uiro discordante fortuna, ut cui modo ad uictoriam terra defuerat, deesset ad sepulturam.

Calenus,

Cilicianus.

Q. FUSIVS, ET P. VATINIUS.

Vterq; fuit legatus Cæsaris in hoc bello ciuili. Quorū saepe mentionem facit in libris Cōmentariorum ciuiliū Cæsar ipsemet. Contra hunc Q. Fusium Calenū multa dixit Cicero in 10. & 12. Philippica, cum amicus esset M. Antonij. Fusij Caleni meminit & in 5. Appianus. Arbitror sub id tempus reuersum Cæsarem in Africā, & P. Scipionem socerū Pompeij debellatū, quo tempore in Utica Cato fuit, qui post seipsum interfecit, cum Scipio, Petreius & Afranius seipso occidissent. Quod Liuius 13. & 14. supra centesimū libris expressit: ubi etiam quomodo Pharnaces, Mithridatis filius, sine ulla mora à Cæsare uictus sit, scribitur. Quod præter Appianū & Plutarchū, Florum ac Tranquillū, A. Hircius in quarto Cōmentariorū et quinto locupletissimè docet. Hunc uide, lector, si Alexandrinū bellum uolueris ad unguem scire. Ceterum hos Coss. apud solū Cæsiodorū hactenus inueni, & apud ignotum autorē de Coss. Quia teste Suetonio, rubrica 75. ita Cæsar abusus est dominatione, ut continuū cōsulatū, perpetuā dictaturā, præfecturamq; morū receperit: in super prenomē imperatoris, cognomē Patris patriæ, & statuā inter reges. Et Appianus in 2. inquit: Cæsar calcatis legib. Coss. per decēniū cōtinuū designatus fuit, et Dictator in oēm uitā electus est.

His Coss. Cæsar Pompeium Pharsalico prælio superauit. Pompeius fugiens in Aegyptum, occisus à Theodoto milite.

Suspicio erratum, q̄ Cæsiodorus his Coss. Pharsalicum bellum factū scribit: esseq; D uitium

uitium scriptoris. Nec enim poterat illos substituere, cū interim Seruilius Romæ mul-
ta egerit, ut omnes scribunt. Et cū ipse Alexandriā Cæsar uenisset, sicut in fine tertij li-
bri Ciuilium cōmentariorū à se scriptum reliquit, controuersias regum ad populū Ro-
manum, & ad se quidē, ut ad Cōsulem pertinere existimans, magisq̃ suo officio con-
uenire putabat, q̃ proximo cōsulatu cū patre Ptolemæo S. C. societas erat facta. Præ-
terea Liuius in 112. lib. scribit, Cæsarem Dictatorē creatū post Alexandrinū tumultū
sedatum, quo fortē tempore hi Cofs. fuerunt. Et paulo antē ex Velleio Paterculo do-
cuimus, Pompeium iugulatum C. Cæsare & P. Seruilio Cofs.

Lepidus.

707

3 C. IULIUS CAESAR III. ET M. AEMILIUS.

Eutropius lib. 6. cap. 6. scribit Cæsare deuicto Phraarte rege Ponti, qui Pompeio
auxiliū in Thessaliā miserat, Romā reuersum tertio se Consulē fecisse cū M. Aemilio
Lepido, qui Magister equitū ei Dictatori fuerat ante annū. inde in Africā profectus
est. Vbi magna nobilitas cū Iuba Mauritanie rege bellū reparauerat apud Thapsūm,
quos omnes tū praelio superauit secūdo bello Libyco. Imperatores uerō Romani si-
bi ipsi mortē consciuerūt, Scipio, Cato, Petreius, Afranius, ceteri. Quod Plutarchus
& Appianus pulchrē describunt: sed in primis Plutarchus in Catone iuniore. In An-
tonio uerō scribit idem Plutarchus, quod cū Antonius inter scorta, mimos & ebrios
uersaret, sumptuosissimaq̃ prandia pararet, & totā Urbē luxuriose calcaret, seditio-
nes in tribunatu suo excitans, ac cōtra Dolabellā arma sumens, Cæsar in Urbē reuer-
sus, Dolabellæ ueniā dedit, & tertium Cof. factus, non Antonium, sed Lepidū elegit col-
legam. Scribit Censorinus in aureolo libello de Die natali, C. Cæsare Pontificē ma-
ximū III. & M. Aemilij Lepidi Cofs. quo retro delictū corrigeret, duos menses inter-
calares dierū 68. in mensem Nouembrē & Decembrem interposuisse, ut annū ciui-
lem ad solis cursum formaret. Vnde etiā anni dicti sunt Iuliani. Sed quo ingenio id
fecit, uide eius libelli cap. 16. longum quidē, & difficile. Quod et Suetonius scripsit de
Cæsare, rubrica 40. de ordinatione anni ac fastorū dierum, ac Macrobius 1. Saturna-
lium, cap. 16. Horum præterea Cofs. meminit & Iulius Obsequens in hæc uerba: De
cimæ legionis aquilæ Gn. Pompeij filio, quæ fulmina tenebant, uisæ dimittere, & in
sublime auolare: ipse adolescens Pompeius uictus, & fugiens occisus est. Plinius seni-
or lib. 8. cap. 7. tradit, pugnasse elephātos Cæsari Dictatori tertio cōsulatu eius uigin-
ti contra pedites quingentos: item totidē turrutos cū sexagenis propugnatoribus, eo-
dem quo priores numero peditū & pari equitū ē diuerso dimicante. Cæterum perse-
cto bello in Libya, Cæsar Romā reuersus, interpositis diebus, ut inquit Appianus &
Plutarchus, quatuor splendidissimos triumphos egit, Gallicū, Ponticum cōtra Phar-
nacem, Alexandrinū de Iuba deuicto. Africanum cōtra Scipionē & Petreium, mul-
tas circumferens imagines, uariaq̃ spectacula edidit. De his triumphis Suetonius ru-
brica 37. de spectaculis, rubrica 39. copiose scribit, & Liuius 115. libro.

Maximus.

708

4 C. IULIUS CAESAR IIII. ET FABIVS.

In eo ignoti autoris opusculo, ubi nomina Cofs. traduntur, scribitur Cæsar quarto
Consul & solus. Eutropius lib. 6. cap. 6. Post annum Cæsar Romam quatuor trium-
phis ingressus, quarto se Consulē fecit, & statim ad Hispanias est profectus: ubi Pom-
peij filij Gn. & Sextus ingens bellū preparauerant. Vtrinq̃ multis expeditionibus fa-
ctis, & aliquot urbibus expugnatis, summā uictoriā cū maximo discrimine ad Mun-
dicam urbem consequutus est: ut palam testaretur, alibi se pro uictoria, hic pro uita di-
micasse. Quod bellū præter Plutarchū, Appianum, Tranquillū, Velleium Paterculū,
Orosium & Eutropiū, abundantissimē A. Hircius peculiari opere, hoc est lib. 6. de
bello Hispaniensi cōplexus est, licet imperfectus sit. Ex Hispania Cæsar, ut Liuius 116.
lib. scribit, quintum triumphū egit. cuius & Suetonius meminit de triumphis. & cū
multi maximiq̃ honores ei à Senatu decreti essent, inter quos ut Pater patriæ appel-
laretur,

laretur, & sacrosanctus ac Dictator in perpetuū esset, inuidiā causam aduersus eum præstiterunt, ut inferius patebit. Cæterum mortuo altero Consule Caninium Rebulum substituit. In quem Cicero iocatus, teste Macrobio secūdo Saturnaliū, Quā uigilantem Consulē habemus Caniniū, qui in cōsultu suo somnū non uidit. Alij quærebant quibus Cofs. Consul factus esset: alij Cōsulem Dialem, à die, sicut olim Flamines Diales uocabant. Ob id Suetonius dixit: Pridie autē Cal. Ianuarij repentina Consule morte cessantem honorem in paucas horas petenti dedit. Ad hunc Consulē, teste Plutarcho, congratulandi ac associandi gratia pluribus euntibus, Cicero, Maturemus, inquit, ut hominē ante sui consulatus exitum præueniamus. Et alibi tunc talis est ioco aspersus: Consulē habuimus tam seuerum, tamq̃ censoriū, ut in eius magistratu nemo præderit, nemo cœnauerit, nemo dormierit. Talis fuit post sub Galieno Imperatore Marius tyrannus, ut scribit Trebellius Pollio, qui una die factus est Imperator, alia die uisus est imperare, tertia interemptus est. Obserua item ex Censorino ab hoc quarto Cæsaris consulatu annos Iulianos fore numerandos: huncq̃ primum appellari, ut capite decimosexto docet Censorinus. Quod autem Cassiodorus subdit,

His Cofs. Iulius Cæsar per quadriduum triumphauit,

Dictum est superius de quatuor triumphis. Quintum enim triumphū egit Hispaniensem, post deuictos Pompeios, ut Plutarchus, Appianus & Suetonius scripserūt. Quem po. Ro. mæstus aspexit. Florus eleganter singula ita complectitur: Cæsar in patriam uictor inuehitur. Primum de Gallia triumphum transmiserat Rhenus, Rhodanus, & ex auro captiuus Oceanus: altera laurus Aegyptia, tunc in ferculis Nilus, Arsinoe, & ad simulachrū igniū ardens Pharus. Tertius de Pharnace currus, & Pontus, Quartus Iubam & Mauros, & ijs subactā ostendebat Hispaniā. Pharsalia & Thapsos & Munda nusq̃, & quanto maiora erant, de quibus nō triumphabat, Appianus in secundo, hoc bello confecto scribit Cæsare insolentiorē factū, omnesq̃ sibi arripuisse honores. Appellatus tamen est Pater patriæ, & Dictator in omnē uitam electus, Cōsulq̃ ad decenniū. Corpus eius sacrum & intemeratū habitū. Quomodo tum ius ab aureo folio dixit, abundē Tranquillus. Velleius Paterculus: Cæsar omniū uictor, regressus in Urbem, quod humanā excedat fidem, omnib. qui contra se arma intulerāt, ignouit: magnificentissimisq̃ gladiatorij muneris, naumachis, et equitū peditūq̃, simul elephantorū certaminis spectaculis, epulicq̃ per multos dies dati celebratione, repleuit eam. Quinq̃ egit triumphos, Gallici apparatus ex citro, Pontici ex acantho, Alexandrini testudine, Africi ebore, Hispaniēsis argento rasili cōstitit. Pecunia ex manubijs lata paulo amplius sexies millies HS.

C. IULIUS CAESAR V. ET M. ANTONIUS.

CLXXXIII

Scripsimus paulo antē, Cæsarem post Hispaniensem triumphū, consulatū calcatis legib. per decenniū assumpsisse, ex Appiano. tamen, ut scribit Tranquillus rubrica 75 tertij & quartū consulatū titulotenus gessit, cōtentus Dictaturę potestate decrete cū cōsulatib. simul: atq̃ utroq̃ anno binos Cofs. substituit sibi in ternos nouissimos mentes, ita ut medio tempore comitia nulla habuerit præter Tribunorū & Aediliū pl. Plutarchus uerò in Antonio, si litera est castigata (uereor enim subesse mendā de numeris consulatum Cæsaris) in hæc uerba scribit: Quartum deinde Cof. creatus Cæsar, Antonium sibi assumpsit collegam. Instituerat autem se magistratu abdicare, & in suum locum Dolabellam substituere. Qua de re etiam ad Senatum uerba fecerat. Sed indignatus Antonius, inimicum Dolabellam substituere. Nec pauciora tamen de se audiuit. Itaq̃ infecta re Senatus dimissus est. Deinde cum Cæsar in sententiā perstaret, & Consulē Dolabellā renunciari iussisset, obiecit auguria Antonius, effecitq̃ ut Cæsar ab incepto desisteret. Erat sanē in Dolabella nō minus nequitia, q̃ in ipso Antonio. Feruntq̃ aliquādo cum quis Antonium Dolabellamq̃ ad Cæsarem subaccusaret, atq̃ illos in suspicionem adduceret insidiarum: respondisse Cæsarem, non

uereri huiusmodi homines nitidos, rubicundos & comatos, sed illos graciles & pallentes: Cassium & Brutum designans. Sed Appianus in secundo inquit: Cæteras dignitates, cōsulatu per decenniū excepto, sibi assumēs Cōs. se et Antonium magistrū equitum eius declarauit: Lepido imperans, ut interim pro Antonio magistratū gereret. Qui Iberiæ præpositus, amicorum gratia illi præerat. Ideo Appianus in tertio Ciuiliūm addit, Dolabellā etiā insidias Cæsari struxisse: & in die necis, ut in Vrbe adesset, statuisse, qui in secūdo libro scribitur ab Appiano censuisse, esse ignoscendū tanq̄ tyranni occisoribus. Licet in eodem tertio, orāte L. Pisone, dicat duos menses solū Antonium post Cæsareū occisum Vrbi præfuisse, & percussores inquisiuisse: & iterum solū præfuisse, cū Dolabella in Syriā esset profectus, scilicet in cōsulatu cū M. Antonio, sicut inferius dicemus, Et ideo in Iulio Obsequente primū mentio fit Cōs. Iulij Cæsaris & M. Antonij tum Cōs. M. Antonij & P. Dolabellæ. In uetustissimo præterea opusculo, ubi nomina à Iulio Cæsare, ad Alaricū regē ponuntur, diuerso ab eo quem toties citauimus, & à nōnullis Orosij esse creditur (nā quantū possumus, omnia serinia euoluimus, ut ueritatē inueniamus) inuenio alia Cōs. nomina sub Iulio Cretonianum & M. Aemilianū & Seruiliū Antonium II. Isauricum: quos fortē Cæsar substituit, cum ipse titulū Consulis tantū acciperet. Et cur illa non adderemus, cum Liuius sepe numero diuersitatē annaliū quo ad Cōs. insinuet: Cæterum Censorinus illius quinti Cæsaris cōsulatus sic meminit: Quintilis mēsis Iulius cognominatus est C. Cæsare v. & M. Antonio Cōs. anno Iuliano secundo. De quo quidē Quintili mense, præter Appianum & Suetoniū, Macrobius primo Saturnaliū scribit, cap. 9. & Censorinus libello de Die natali. Habeo Itinerariū uetustissimū incerti autoris, quod Iulio Cæsari ascribitur, in quo hæc uerba traduntur: A Iulio Cæsare & mense ac Antonij cōsulatu, orbis terrarū metiri cœpit: hoc est, à cōsulatu supra scripto usq̄ in cōsulatum Augusti tertiū & Crassi, annis uigintiuno, menses quinq̄, dies nouē, à Notodoxo omnis oriens dimensus est. A cōsulatu item Iulij Cæsaris & mense ac Antonij usq̄ in cōsulatum Augusti septimū & Agrippæ, à Didymo occidens ut pars dimensa est annis triginta uno, menses tres, dies duodecim. A cōsulatu item Iulij Cæsaris & Antonij usq̄ in cōsulatū Augusti decimū annis uigintinouē, menses octo, dies decem, à Theodoto septentrionalis pars dimensa est. A cōsulatu similiter Iulij Cæsaris usq̄ in cōsulatū Saturni & Cimræ, à Polyclito meridiana pars dimensa est annis trigintaduobus, mensem unum, dies uiginti. Et sic omnis orbis terræ intra annos 32. à dimensoribus peragratus est, & de omni eius cōtinentia perlatū est ad Senatū. Quo pacto uerò Iulius quinq̄ Cōs. Iudæis S. C. exhibuit, & pacem renouauit, ac quid in eo cōsulatu cū Iudæis egit, Iosephus cumulatē docet 14. lib. cap. 21.

His Cōs. M. Antonius Lupercalibus sella aurea sedenti Cæsari diademata renuenti imposuit: atq̄ Idibus Martijs Cæsar in Pompeiana curia occisus est.

Cæsaris mortem ac conūrationem in eum factam describere abundē Liuius 116. libro: Plutarchus in Cæsare & Antonio: Tranquillus rubrica 79. et sequentibus: Florus in 4. titulo 2. Orosius in 6. cap. 14. Eutropius in 6. cap. 6. sed omnium copiosissime Appianus in secūdo Ciuiliūm usq̄ ad finem. Velleius uerò de eius morte sic scribit: Neq̄ illi tanto uiro, & tam clementer omnibus uictoribus suis uso, plus quinque mensium principalis quies contigit. Quippe cum mense Octobri in Urbem reuertisset, Idibus Martijs, conūrationis autoribus Bruto & Cassio, quorum alterum promittendo cōsulatū non obligauerat, contrā differendo Cassium offenderat, adiecit etiam consiliarijs cædis familiarissimis omnium, & fortuna partium eius in summū reuectis fastigiū, D. Bruto & C. Trebonio, alijsq̄ clari nominis uiris, interemptus est. Cui magnam inuidiam conciliarat M. Antonius, omnibus audendis paratissimus, cōsulatus collega, imponēdo capiti eius Lupercalibus sedentis pro Rosinis insigne regium.

regium. Quod ab eo ideo repulsum erat, ut non offensus uideretur. Laudandum experientia consilium est Panfæ atq; Hircij, qui semper prædixerant Cæsari, ut principatum armis questitū, armis teneret. Ille dicitās, mori se q̄ timeri malle, dum clementiam quā præstiterat expectat, incautus ab ingratis occupatus est, cū quidē plurima prælagia atq; indicia, dij immortales futuri obtulissent periculī. Nā & aruspices præmonuerāt, ut diligentissimè Iduū Martiarū caueret diē. Et uxor Calpurnia, territa nocturno uisu, ut eā die domi subsisteret, orabat. Et libelli cōiurationē nunciātes dati, ab eo neq; prius lecti erāt. Sed profectō ineluctabilis fatorū uis, cuius cū fortunā mutare cōstituit, cōsilia corrupit. Eusebius de Tēporib. inquit: C. Iulius Cæsar in curia occiditur Idibus Martijs, & fasces statim suscipit P. Dolabella. Vnde quod superius diximus, et si Calsiodorus hos non ponit, ceteri illos subiungunt morti Cæsaris.

M. Antonius & P. Dolabella.

Dolabella enim adolescens quintum supra uigesimalū agens ætatis annum, cum ex lege uix sibi liceret assequi consulatū, ut in secundo Appianus explicat, licet Cæsar uiuus, cum Vrbe excessisset, eum Consulē designasset, & cōsularē uestem ceteraq; consularia insignia tradidisset, cū à M. Antonio intelligeret confirmanda esse acta Cæsaris, & ratificanda quæcunq; in Repub. statuisset, & in designandis magistratibus & in designatis prouincijs, mox à priori sententiā recessit, qua dixit omnia Cæsaris acta abolēda: maximeq; institit, ut consulatū adipisceretur. Quem eo facilius Senatus Antonio collegam adiunxit, quod Dolabellā semper Antonio aduersum cognouerati ueritus ne & ipse sibi monarchiā ascisceret, ut olim Cæsar. Sed Antonius astutus, ubi eius factus est collega, persuasit ut Syriā prouinciā à po. Ro. peteret, quo ipse Macedoniam sortiretur, in qua iam Cassius & Brutus Cæsaris percussores exercitū coegerant. Sic ergo pro uoluntate sua omnia Antonius administrauit, ut in principio tertij Appianus docet. Ob id Florus lib. 4. tit. 3. inquit: M. Antonio & P. Dolabella Cofs. imperiū Romanū ad Cæsares trāsferēte fortuna, uariis & multiplex motus ciuitatis fuit: quodq; in annua cœli conuersione fieri solet, ut mota sidera tonent, ac suo flexu tēpestates significēt, &c. Quæ uerò hi egerint Cofs. copiose in secundo & tertio libris Appianus edocet latè. Meminit & in transitu eorum in quarto Ciuiliū, inītiū belli Philippensis narrās. Lege studiosè lector hoc loco priores orationes Ciceronis, primam scilicet, secundā, tertiam & quartā, quæ Philippicæ dicuntur, quoniā his Cofs. dicte sunt. Velleius Paterculus de his Cofs. sic scribit: Quo anno id patrauerē facinus, Brutus & C. Cassius Prætores erāt. D. Brutus Cof. designatus. Hi unā cum coniurationis globo, stipati gladiatorū D. Brutī manu, Capitoliū occupauere, cum Cof. Antonius (quē cum simul interimendū censuisset Cassius, testamentumq; Cæsaris abolendū, Brutus repugnauerat, dicitans, nihil amplius ciuibus præter tyranni, ita enim appellari facto eius expediebat, petendū esse sanguinē) conuocato Senatu, cum iam Dolabella, quē substituturus sibi Cæsar designauerat Cof. fasces atq; insignia corripuisset Cof. uelut pacis autor liberos suos obliides in Capitoliū misit, sidemq; descendendū tutò interfecto Cæsari dedit. Et illud decreti Atheniensiu celeberrimū exemplum relatū à Cicerone obliuionis præteritaru rerum, decreto patrum cōprobatum est. Cæsaris deinde testamentū apertū est, quo C. Octauiu nepotē sororis suæ Iulie adoptabat. Iulius item Obsequens horum Cofs. faciens mentionē, plurima ualde cōmemorat tum accidisse prodigia, cum terræ motu, stella crinita, & alijs, tresq; tum soles fulsisse. Quæ certè subscriberē omnia, nisi fastidiū pertimescerē. Quæ eadē apud Appianū inuenies. Quod & Plinius lib. 2. significat, cap. 31. ubi horū Cofs. mentionē facit. Sedeodem libro Plinius cap. 28. scribit: Cernuntur & stellæ cum sole totis diebus, plerunq; circa solis orbem, cui species coronæ & uersicoloris circuli: qualiter Augusto Cæsare in prima iuuenta Vrbe intrante post obitum patris ad nomen ingens capessendum. Et idem eodē libro, capite tricesimo primo: Trinos soles anti-

Olympiad.

quens his Cofs. Sol puri ac sereni cœli orbe modico inclusus extremæ lineæ circumlo, quasi tendi arcus in nubibus solet, eam circumscripsit. Circa solem inum corona spicæ similis in orbem emicuit: et postea in unum circulū sole redacto, multis mensibus lux languida fuit. Auguror hinc fabulā illam exortam de Sibylla & Augusto, quam Innocentius tertius effinxit in arca cœli factā, & quā Valla de Cōstantini donatione coarguit. Tūc enim ex Epīro Octavius, Cæsaris nepos, Romā uenit, ut habet Liuius 117. lib. Et Orosius lib. 6. cap. 17. scribit: Cum ex Apollonia rediēs Augustus Urbem ingrederetur, hora circiter tertia, repente liquido ac puro sereno circulus ad speciem cœlestis arcus orbē solis ambijt, quasi unū eum ac potissimū in hoc mundo, solūq; clarissimū in orbe mōstraret cuius tempore uenturus esset, qui ipsum solem solus, mundūq; totū & fecisset, & regeret. Hoc à Suetonio mutuauit rubrica 93. Iosephus 14. lib. Antiquitatū, cap. 21. describit, quomodo post Caij mortē M. Antonius & P. Dolabella Cofs. cum Senatū cōgregassent, cum Hircani legatis amicitia inuouarūt, factio S. C. quod in æneas tabulas fuit incisum, & per singulas urbes transmissum. Vbi plura pulchra de Dolabella scribuntur. Lege studiosè lector totum id caput 21. & sequēs. Extat elegantissima oratio funebris de morte Cæsaris ex Dione, quam M. Antonius fecit, à Baptista Guarino uersa, ad Quirites ac po. Ro. utilis studioso.

CAESAR OCTAVIANVS II IMP

Cui successit Octavianus Cæsar, qui regnauit annis quinquaginta sex, mensibus sex, per quæ tempora hi Cofs. extiterunt.

Octavianū uitā scripsit Tranquillus Suetonius, Sex. Aurelius, Eutropius: passim de eo Plutarchus, Orosius, Appianus in ultimis libris bellorū ciuiliū. Et nos ex singulis decerpimus eius uitā in Cæsarū catalogo. Quemadmodū uerò Octavius ab Apollonia rediēs, post occisum auunculū, Brundusij lætē ab exercitu exceptus, ac subitō Cæsar appellatus est: dehinc Romā ueniēs, hereditatē adierit: pecuniāq; ab Antonio repetens, cum eo indignatus sit, ac bis cōciliatus per milites: præter Suetonium in Augusto, latissimè Appianus in tertio Ciuiliū explicat: & Liuius in 17. ac 18. supra centesimū abundē enarrauit. Velleius autē Paterculus sic hanc rem explicat. Vbi nunciatū est Octauiō de cæde auunculi, cū protinus ex uicinis legionibus centuriones suā, suorumq; militū operā ei pollicerent, neq; eam spernendā Saluidienus & Agrippa dicerent, ille festinās peruenire in Urbem, omnē ordinationē & necis & testamenti Brundusij comperit. Cui aduentanti Romā immanis amicorū occurrit frequentia. Et cum intraret Urbē solis orbis super caput curuatus æqualiter, rotundatusq; in colorem arcus, uelut coronā tanti mox uiri capiti imponens cōspectus est. Non placebat Acciæ matri, Philippoq; uirico, adiri nomen inuidiosæ fortunæ Cæsaris. Sed aserebant salutaria Reip. terrarumq; orbis fata conditorē, conseruatoremq; Romani nominis. Spreuit itaq; cœlestis animus humana cōsilia, & cū periculo potius summa, q̄ tutō humilia proposuit sequi: maluitq; auunculo & Cæsari de se, quā uirico cedere: dictitans nefas esse, quo nomine Cæsari dignus esset uisus, semetipsum uideri indignum. Hūc protinus Antonius Cos. superbē excipit. Neq; is erat cōtemptus, sed metus: uixq; admissō in Pompeianos hortos loquendi secū tempus dedit. Mox etiā uelut insidijs eius petitus, scelestē insimulare cœpit, in quo turpiter deprehēsa eius uanitas est. Apertē deinde Antonij ac Dolabellæ Cofs. ad nefandā damnationē erupit furor. H. s. septies millies depositū à C. Cæsare ad ædē Opis occupatū ab Antonio: actōrū eiusdē insertis falsis, ciuitatibusq; corruptis cōmentarijs, atq; omnia precio temperata uendente Remp. Cos. Idem prouinciā D. Bruto designato Cos. decretā Galliā occupare statuit. Dolabella transmarinas decreuit sibi. Interq; naturaliter dissimilimos, ac diuersa uolentes, crescebat odium. Ceterū uerba Sexti Aurelij subscribam: Anno Urb. con. septingentesimo uigesimosecūdo, ab exactis uerò regibus quadringentesimo octogesimoq; mos Romæ repetitus est unī profusus parendi pro rege Imperatori,

peratori, uel seueriori nomine Augusto appellato. Qui quidem numerus annorum neque conuenit cum Eutropio, qui annos ponit Urb. con. septingentos, & fere nouem, cum interfecto Caesare Octauius bella ciuilia reparauerit: neque cum Orosio, qui 79. quem imitatur Honorius Augustodunensis: neque cum Eusebio, qui Olympiade 184. Augustum bella mouisse ciuilia tradit. Atque ideo hi numeri quoque examinandi sunt. Solinus etiam ab Urb. con. ad consulatum Hircij & Pansa supputat annos septingentos & decem. Sed Sextus Aurelius supputat annos Augusti a monarchia, quando uidelicet Augustus fuit appellatus post deuictum Antonium. Et sic tum penes omnes conueniunt: licet in anno uno uel altero sint discordes. quod fieri potest uel corruptione librorum, uel diuersa uoluntate numerantium. Id enim, quod saepius dixi, confusionem parit numerandi, quod a principio Urb. con. non conueniunt, quam aliqui sexta, alij septima Olympiade conditam ferunt: & hinc illae diuersitates. Sic etiam Tacitus libro 13. nouum tomum operis sui incipiens, uel alteram partem, mox a principio inquit: Nam post conditam Urbem septingentos & uiginti prioris aui annos multi autores retulerunt, dum res memorabantur pari eloquentia ac libertate. Postquam bellatum apud Actium, atque omnem potestatem ad unum conferri pacis interfuit, magna illa ingenia cessere, simul ueritas pluribus modis infracta est. & reliqua. Nimirum Tacitus denotat & signat illum annum quo Caesar Augustus dictus est, id est, septingentesimum uigesimum post Urb. con., sicut & Aurelius Sextus. Atque ideo illa sunt hoc pacto intelligenda.

C. PANSA, ET A. HIRCIUS.

His Coss. referente Appiano in tertio, in Senatu tumultuatum est, Cicerone cum suis amicis annitente, ut M. Antonius hostis iudicaretur: & refragante Tribuno Saluio, qui intercessit, L. Pisone adiutore. Demum hi Coss. Caesarem unam militare cum suis copijs edicunt, Statuam illi ex auro apponendam fore, sententiam inter consules res afferre posse: consulatum per decem annos petere ante annos quam ex lege liceat, indulgent. Tum Cicero quintam Philippicam detonuuit, quae omnino hoc loco legenda est: quam in Senatu ad P. C. habuit, & sequentes omnes usque ad finem, quia in illis res gestae huius temporis continentur. Tum bellum illud ciuile primum subsequutum est, quod Mutinense uocant, ab Appiano in tertio Ciuiliu descriptum: a Suetonio in Augusto, rubrica 10. a Floro lib. 4. tit. 4. a Plutarcho in Antonio. Poetas citare, qui huius belli obiter & in transitu meminerint, Ouidij, Propertij, Lucani, ostentationis potius est, quam utilitatis. Hoc bello ambo Coss. mortui sunt. Hircius inter Antonianos uiriliter pugnans, confossus est. Pansa sagitta percussus in ilibus, Bononia delatus expirauit, ut Suetonius rubrica 11. disseruit. De quibus Cicero ad Brutum sic scribit: Consules duos bonos quidem, sed duntaxat bonos amissimus. Hircius quidem in ipsa uictoria occidit, cum paucis diebus magistro praelio ante uicisset. Nam Pansa fugerat uulneribus acceptis, quae ferre non potuit. Velleius Paterculus res gestas huius temporis sic tradit: Torpebat oppressa donatione Antonij ciuitas, indignatio & dolor omnibus, uis ad resistendum nulli erat. Tum C. Caesar XIX. annum ingressus, mira ausus, ac summa consequutus, priuato consilio maiorem Senatu pro Repub. animu habuit. Primumque a Galatia, mox a Casilino ueteranos exciuit paternos, quorum exemplum sequuti alij breui in formam iusti coiere exercitus. Mox cum Antonius occurrisset exercitui, quem ex transmarinis prouincijs Brundisium uenire iusserat, legio Martia & Quarta, cognita & Senatus uoluntate, & tanti iuuenis indole, sublati signis ad Caesarem se contulerunt. Eum Senatus honoratum equestri statua, quae hodieque in Rostris posita, etate eius scriptura indicat, (qui honor non alij per CCC. annos, quam L. Sylla & Gn. Pompeio & C. Caesari contigerat) pro P. R. unam cum Coss. designatis Hircio & Pansa bellum cum Antonio gerere iussit. Ab eo annum agente uicesimum, fortissimè circa Mutinam administratum est. Et D. Brutus obsidione liberatus, Antonius turpi ac nuda fuga coactus deserere Italiam, Consul autem alter in acie, alter post paucos dies ex uulnere mortem obiit.

Omnia anteq̄ fugaretur Antonius, honorificè à Senatu in Cæsare exercitumq̄ eius decreta sunt, maximè autore Cicerone. Sed ut recessit metus, erupit uoluntas, protinusq̄ Pompeianis partib, redijt animus, Bruto Cæsioq̄ prouincię, quas iã ipsi sine ullo S. C. occupauerāt, decreta, laudati quicunq̄ his se exercitus tradidissent, omnia transmarina imperia eorū cōmissa arbitrio. Quippe M. Brutus, et C. Cæsius, nūc metuentes arma Antoni, nunc ad augendā eius inuidiā simulātes se metuere, testati edictis, libēter se uel in perpetuo exilio uicturos, dum Reip. cōstaret cōcordia, nec ullā belli ciuilibis prębituros materiā, plurimū sibi honoris esse in cōscientia facti sui: profecti Vrbe atq̄ Italia, intento ac pari animo sine autoritate publica prouincias exercitusq̄ occupauerāt: & ubicunq̄ ipsi essent, prætētes esse Remp. pecunias etiā quę ex trāsmarinis prouincijs Romā ab Quęstorib, deportabant, à uolentibus acceperāt. Quę omnia Senatus decretis cōprehensa & comprobata sunt. Et D. Bruto, q̄ alieno beneficio uiueret, decretus triūphus. Pansa atq̄ Hirrij corpora publica sepultura honorata. Cæsaris adeò nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitū eius missi erāt, iuberentur summoto eo milites alloqui. Nō fuit tam ingratus exercitus, q̄ fuerat Senatus. Nam cū eam inuitriā dissimulando Cæsar ferret, negauere milites sine Imperatore suo ulla se audituros mādata. Hoc est illud tempus, quo Cicero insito amore Pompeianarū partiū, Cæsare laudandū & tollendū cēsebat: cū aliud diceret, aliud intelligi uellet. Paulo pōst subiungit: Hęc sunt tēpora quibus M. Tullius cōtinuis actionibus æternas Antoni memorię inuisit notas: sed hic fulgentis, & cœlestiore, at Tribunus Cānutius cōtinua rabie lacerabat Antoniū. utriq̄ uindicta libertatis morte stetit. Sed Tribunus sanguine cōmissa pscriptio, Ciceronis uel satiatio Antonio pœna finita. Sed Cofs. aut sub ea tēpestare natus est Tibullus poeta, ut lib. 3. ipsemet significare uidet. Natalem primò nostri uidere parentes,

Quum cecidit fato Consul uterq̄ pari.

Quo item tempore, ut ex Tristibus colligitur lib. 4. Ouidius natus est. Licet Eusebius secundo imperij Cæsaris anno Pelignis hunc ortum scribat, Sic tamen ipse canit. Editus hinc ego sum, nec non ut tempora noris,

Cum cecidit fato Consul uterq̄ pari.

Solinus in Polyhistore: Ad Hirrijum & Pansam Cofs. anni numerātur septingenti & decem. Quorū consulatu Cæsar Augustus Cos. creatus est, 18. annum agens: qui principatū ita ingressus est, ut uigilantia illius non modò securum, uerum etiā tutum imperium esset. Horum Cofs. Iulius Obsequens meminīt, plurima enumerans prodigia, quę sub ijs acciderunt. Quę profectò omnia sunt legenda, quòd per necessaria mentionem, cum in præfatione sic inquit: Paulatim & ipsa utilis honestaq̄ apparuit, multiq̄ eā præsidij causa & glorię appetuere. Cicero ad Præturam usq̄ etiam gręcę declamabat, Latine uerò senior quoq̄ & cū Cōsilibus Hirrij & Pansa, quos discipulos & grandis prætextatos uocabat. Meminīt illius Hirrij Cicero libro de Fato, cum quo disputabat, ut in eius præfatione patet. Et amborū Cofs. meminīt Plutarchus in Aemilio. Orosius lib. 6. cap. 15. Eutropius lib. 7. cap. 1. Vterq̄ hoc Mutinense bellum describit: & Liuius 119. Cum uerò in hoc bello Antonius fufus fugatusq̄ esset, ad Lepidum ueniēs agrè admissus est. Senatum enim Lepidus uerebatur. Senatus parum gratus in Cæsare fuit. Quem neq̄ honore triumphij, neq̄ consulatus dignitate decorare uoluit. Ambo enim Cofs. bello perierunt. Pompeiani Decimum Brutum consulum petere suaserunt, qui à Cicerone semper in epistolis designatus Cos. appellatur. Cæsar Ciceronem admonuit, ut secum consulatū peteret, quo iuuenis ipse à seniore gubernaretur. Senatus uerò perspecta Ciceronis ambitione, ipsum derisit. Percussorum cognati ueriti ne Cæsar Cos. effectus pœnas ab illis sumeret, dilationibus factis rem ex lege protrahebant, atq̄ Cæsaris causati: donec turmarū duces apertè à Senatu Cæsari peterēt consulatū. Cum enim cunctante Senatu, ut Tranquillus scribit, Cornelius

Cornelius Centurio princeps legationis, reiecto sagulo, ostendēs gladij capulū, non dubitasset in curia dicere, Hic faciet, si nō feceritis uos: tū Cæsar cū exercitū Vrbi ad-
moto, pecunias publicas in Ianiculo repertas in unum contulisset, electus est Consul
mense Sextili, ut ait Suetonius.

C. Cæsar Octavianus, & Q. Pedius.

Iulij hic etiam Cæsaris nepos fuit Pedius, & Octauiani coheres, teste Suetonio, cuius mortē describit Appianus in initio quarti Ciuiliū. Ac cuius nepos, teste Plinio 35. cap. 4. cum natura mutus esset, eum Messala orator, ex cuius familia auia erat, pī-
cturam docendum censuit. Idēq; diuus Augustus cōprobauit. Puer magni profectus
in ea arte obiit. Pedius collega Cæsarīs Cos. legem tulit, quæ Pedia lex dicta est; qua
omnibus qui Cæsarē patrē interfecerāt, aqua igniq; damnatis interdicitū erat. Cæsar
uero Cos. cū Pedio factus, 18. tantū natus annos, ut Liuius: uel uiginti, ut Plutarchus
in Bruto testant. Quod uerisimilius, si etiā consulatus omnes numerent usq; ad eius
obitū, & à natali suo Tullio & Antonio Cos. Urbē ingressus, sacrificauit, duodecim
uulturibus, quot olim Romulo condenti Urbē apparuerūt, inter sacrificandū conspe-
ctis. Quod præter Appianū, Suetoniū rubrica 93. etiam Iulius Obsequens scripsit.
Ac tum perfectis sacris iterū se parenti in adoptionē dedit ex lege Curiatia. Dehinc
aduersus cōspiratores de patrata cede proposuit, qua uirū maximū dignitate indema-
natū occidissent lege lata in eos quorū opera occisus esset. Postulatq; ea lege M. Bru-
tus, C. Calsius, D. Brutus, absentesq; damnati sunt. Dehinc ad Antonij conciliationē
cōuertit animū, factus certior uiginti iā legiones in exercitū Brutī cōuenisse, ex Vr-
be profectus supra Ionij sensim carpebat iter, relicto Pedio in Vrbe, qui Senatū per-
suaderet, ut Antonio & Lepido cōciliaretur; idēq; impetrauit ut decreta antiquarent,
quibus iudicati hostes erāt. Paulopost D. Brutus à latronibus captus obtruncatur. ca-
put ad Antonij perlātū est. Hæc omnia Appianus in fine tertij Ciuiliū. Velleius autē
hanc rem enarrat: Lepidus deinde à Senatu hostis iudicatus est, ut antē fuerat An-
tonius. Tū inter eū Cæsarēq; & Antonij cōmercia epistolarū & cōditionū iacta mē-
tio, cū Antonius & subinde Cæsarē admoneret, q̄ inimicæ ipsi Pōpæianæ partes fo-
rēt, & in quod iā emerisissent fastigiū, & quāto Ciceronis studio Brutus Calsiusq; at-
tollerent. Denunciaretq; se cū Bruto Calsioq;, qui iā decē & septē legionū potentes
erāt, iuncturū uires suas, si Cæsar eius aspernaret concordia, diceretq; plus Cæsarē pa-
tris, q̄ se amici ultione debere. Igitur inita potētiae societas, & hortantib. orantibusq;
exercitibus, inter Antonij etiā & Cæsarē facta affinitas, cū esset priuigna Antonij de-
sponsata Cæsarī. Cōsulatūq; iniit Cæsar pridie q̄ uiginti annos impletet x. Cal Octo-
bres cū collega Q. Pedio post Urbē conditā annis DCCIX. ab hinc ante LXXXII q̄ tu
M. Vinici cōsulatū inires. Vidit hic annus Ventidiū per quā Urbē inter captiuos Pi-
centiū in triumpho ductus erat, in ea consularē prætextā iungentē prætoriae. Idē hic
postea triumphauit. Furēte inde Antonio, simulq; Lepido, quorū uterq; hostes iudi-
cati erāt, quū ambo mallent sibi nūciari quid passi essent, q̄ quid meruissent, repugnā-
te Cæsarē, sed frustra, aduersus duos, instauratū Syllani exēpli malū proscriptio. Nihil
tam indignum illo tempore, q̄ quod aut Cæsar aliquem proscribere coactus est, aut
ab illo Cicero proscriptus est: abscisacq; scelere Antonij uox publica est, cum eius salu-
tem nemo defendisset, qui per tot annos & publicam ciuitatis, & priuatā ciuium de-
fenderat. Deplorat dehinc Velleius Ciceronis obitum pluribus, quam studiosus illic
legat. Appianus autem inquit: Post hæc in insula Lauinij fluminis conuenerunt, Cæ-
sar, Antonius, & Lepidus. Collocato Cæsarē in medio tanquam Consule & dignio-
re, Triumuiratum concluderunt. Vnde Cæsar consulatum Ventidio commisit. Con-
cludebant autem, ut scribit Liuius centesimo uigesimo libro, ut ipsi tres uiri Reipub.
constituendæ per quinquennium præessent, diuisis inter se prouincijs omnibus. Ipse
Lepidus & Antonius statuerunt ut suos quisque inimicos proscriberent, De quo sic
scribit Calsiodorus:

His

Olymp. Imp.
Aug.

His Cofs. Cæsar Octavianus, Antonius & Lepidus amicitiaæ fœdus inierunt. M. Cicero Caietæ per Popiliū militē occisus est, annorum sexagintatrium. Cæsar Octavianus forum Augustum ædificauit.

Tacitus in dialogo de Oratoribus: Hircio nempe & Pansa Cofs. Cicero, ut Tyro libertus eius scripsit, septimo Idus occisus est, quo anno diuus Augustus in locū Pansæ & Hircij se & Q. Pedium sufficit. Ceterum de triumuiratu & crudeli trecentorum ciuium proscriptione uide Plutarchum in Bruto, Antonio & Cicerone: quoniam uigesimus ac centesimus Liuij non extat, quo singula complectebatur. Vide Florum lib. 4. titulo 5. Suetoniū in Augusto, titulo 27. Orosium libro sexto, capite decimoquinto: Eutropium libro septimo, capite primo: passim ceteros, quos recensere fastidium est. Vnus omnium abundantissimè Appianus in quarto Ciuiliū, qui de proscriptione ciuiū ac nece Ciceronis singula tam diligenter perscripsit, ut nihil desiderare possis. Si tamē, unde Ciceroni mors uenerit, inuestigare uolueris, diligenter euolue quatuordecim Ciceronis Philippicas: hæ te edocebunt multa huius seculi gesta. Ceterū hi tres uiri partiti prouincias inter se, decreuerūt Antonium ac Cæsarem bellum inferre Bruto ac Cæsio, Lepidum in futurum consulatum gerere. Postq̄ ergo ingressi sunt Urbem, cum fœda ciuium proscriptione P. Titius Tribunus legē protulit, consulatum sub præsentium Triumuirorum constitutione, in quinquenniū uacare: cum ipsi quasi Cofs. essent, ut Appianus scribit. De foro sic scribit Suetonius, rubrica 55. Forum Augustus fecit, non ausus extorquere possessoribus domos suas.

Munatius.

3. 2

M. LEPIDVS II. ET L. PLANCVS.

Quantum tum grassata est crudelissima ciuiū proscriptio, qua filij in patres, in maritos uxores, serui in dominos defæuerunt, uix quispiam in Appiani quarto Ciuiliū sine suspirijs ac gemitu leget. Ob id Velleius inquit: Huius temporis fortunā nec deflere quidem quisq̄ satis dignè potuit: adeo nemo exprimere uerbis potest. Id tamen notandū est, fuisse in proscriptos, uxorū fidem summā, libertorū mediam, seruorum aliquam, filiorum nullam. A deo difficilis est hominibus utcunq̄ concepte spei mora. Ne quid ulli sanctū relinqueretur uel in dotem inuitamentumq̄ sceleris, Antonius L. Cæsarem auunculū, Lepidus Paulum fratrem proscripserant. Nec Planco gratia defuit, ad impetrandū ut frater eius Plancus Plotius proscriberetur. Eoq̄ inter iocos militares, qui currum Lepidi Planci q̄ sequuti erant, inter execrationē ciuium usurpabant hunc uersum: De Germanis, nō de Gallis duo triumphāt Cofs. Licet in Appiano multa pietatis exempla, seruorum, filiorum, & coniugum scribantur. Vt hic Consul Plancus L. Antonij auunculi M. proscripti reductionē decreuit. Cum enim mater Antonij, ut fratrem penes se publicè haberet, erubescens turmarum ducibus eam attingere, ut imperatoris matrem, in forum descendēs: Me ipsam accuso, inquit, Lucium penes me suscepisse, & habere iterū, ac habiturā esse, quousq̄ nos ambos interfeceris. Idem Plancus Consul, reditū decreuit Sergio, ut in quarto Appianus scribit Eusebius tradit, Munatiū Plancum, Ciceronis discipulū, oratorem insignē, cum Galliam Comatā regeret, Lugdunū condidisse, quæ urbs temporibus Senecæ incendio deflagrauit. Hic est ille Plancus, quem Tullius, cum Prætor esset in Gallia, Consulem designatū cum D. Bruto appellat. Cuius epistolę elegantissimè ac luculenter scripta in 10. Familiarium epistolarum libro Ciceronis leguntur. Cuius frater Titus præterea post mortem Planci ederetur, ne respondere posset, Plancus fertur dixisse haud illepidè, Cum mortuis non nisi laruas luctari. Quo dicto sic repercussit illas Pollionis orationes, ut apud eruditos nihil impudētius, teste Plinio, iudicetur. Munatiū Planci etiam meminīt Tacitus in primo historiarum: qui scribit, eum penè à militibus occisum, dum iret legatus ad Germanicū, mortuo Augusto, siue is sit, siue eius filius, Huius

ius præterea sententia, teste Suetonio, in Senatu Augusti nomen Cæsar obtinuit, ut inferius clarescet. Quemadmodum igitur, ut ad historiam reuertar, sub id tempus C. Cæsius Dolabellam mori coegit, & M. Brutus C. Antonium occidit, ut Liuius in 121. docuit, & quemadmodum Brutus ac Cæsius coierunt cum exercitibus, teste Liuius 122. Ac quomodo Sextus Pompeius Siciliam occupauit, cum Antonius & Cæsar traiecerunt exercitum in Macedoniam, ubi apud Philippos uterq; Brutus & Cæsius est deuictus prælio, quod Philippense ab historicis nominatur, ut Liuius in 123. ac 124. scripsit, omnia diligenter Appianus in quarto Civilium enarravit. Velleius autem sic breuiter rem perstringit: Iam & Dolabella in Asia C. Trebonium consularē, cui succedebat, fraude deceptum Smyrnæ occiderat, uirum aduersus merita Cæsar's ingratisimum, participemq; cedis eius, à quo ipse in consulare profectus fastigium fuerat, & C. Cæsius acceptis à Sex. Murco & Crispo Martio prætorijs uiris, imperatoribus, præualidis in Syria legionibus, inclusum Dolabellam, qui præoccupata Asia in Syriam peruenerat, Laodicea expugnata interfecerat: ita tamen, ut ad ictum serui sui Dolabella non segniter ceruicem daret, & decem legiones in eo tractu sui iuris faceret. Et M. Brutus C. Antonio fratri M. Antonij in Macedonia, Vatiniocq; circa Dyrrhachium uolentes legiones extorserat, sed Antonium bello lacesierat, Vatinium dignatione obruerat, cum & Brutus cuiuslibet ducum præferendus uideretur, & Vatinius nulli nomini non esset postferendus. in quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenij: adeo, ut animus eius dignissimo domicilio inclusus uideretur. Sed præter hunc Philippensibelli eruditè meminit Florus lib. 4. tit. 6. Træquillus rubrica 13. Plutarchus in Bruto abundè, & in Antonio. Orosius lib. 6. cap. 15. Eutropius lib. 7. cap. 1. Velleius graphicè Philippense describit bellum, in quo Brutus Cæsiusq; cecidere. Vnde subiungit: Protinus Messala fulgentissimus iuuenis, proximus in illis castris, Bruti Cæsiq; autoritati, cum essent qui eum ducem poscerent, seruari beneficio Cæsar's maluit, qm dubiam spem armorum tentare amplius. Nec aut Cæsar' quicq; ex uictorijs suis fuit letius, qm seruasse Coruinum: aut maius exemplum hominis grati ac pij, qm Coruinus in Cæsarē fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clarissimorum uirorum fuit. Tum Catonis filius cecidit. Eadem Lucillum Hortensiumq;, eminentissimorum ciuium filios, fortuna abstulit. Nam Varro ad ludibrium moriturus Antonij, digna illo ac uera de exitu eius magna cum libertate ominatus est. Drusus Liuius, Iulij Auguste pater, & Varus Quintilius, ne tentata quidem hostis misericordia, alter seipse in tabernaculo interemit. Varus autem liberti, quem id facere coegerat, manu, cum se insignibus honorum uelasset, iugulatus est. Hunc exitum M. Bruti partium septimum & trigessimum annum agentis fortuna esse uoluit, corrupto animo eius in diem, quæ illi omnes uirtutes unius temeritate facti abstulit. Meminit horum Coss. M. Lepidi & Munatij Planci Iulius Obsequens: qui multa prodigia sub ijs accidisse commemorat. Inter quæ illud prodit, quod & Plinius libro secundo, capite tricesimo primo scribit, de tribus solibus: Soles, inquit, tres circiter horam tertiam diei uisi, mox in unum orbem contracti. Post subiungit rem meo quidem iudicio obseruandam: Notatum est prodigij loco fuisse, quod P. Titius Prætor propter dissensiones collegæ magistratum abrogauit, & ante annum est mortuus. Constat, neminem qui magistratum collegæ abstulerat, annum uixisse. Abrogauerunt autem hi: L. Iunius Brutus Cos. Tarquinio Collatino, Tiberius Gracchus M. Octauio Cæcinnæ: P. Tarquinius, P. Marullo: Tullius, Bruto & Cæsius pugnam aduersus Cæsarē & Antonium molientibus. Sub ijs præterea Coss. teste Suetonio in Tiberio rubrica quinta, natus est Romæ in Palatio decimo sexto Calendis Decembribus Tiberius post bellum Philippense. Sic enim in fastis, actaq; in publica relatum est. Nec tamē desunt, qui partim antecedente anno Hirco & Panfa, partim insequente Seruilij Isaurici Antonijq; consulatu genitum eum scribant. Sunt autem Planci, ut id quoq; edisseram, ab antiquis dicti, qui supra modum pedibus planis essent, quæ planæ appellantur.

Olymp. Imp.
Aug.

324

In Aurel. Cassiodori Consules
Isauricus,

4. 3

P. SERVILIUS II. ET L. ANTONIUS.

Cæsar ualentinarius, perfecto bello Philippensi, in Italiam reuertitur, relicto Antonio in trāsmarina prouincia. Cum enim triumuiratū constituisent, diuisum imperium inter illos ita est, ut terminum facerent Ionium mare: dum ad orientem tractus Antonio, ad Hesperiam Cæsari concessus, Lepido Africa permessa. Consulatus uero quoties ipsi uellent amicis cuiusq; proportionē cōcedi placuit, teste Plutarcho in Antonio. Cæsar itaq; ueteranis agros diuidens, seditiones excitauit: quas Fulvia Antonij uxor & L. Antonius Cos. procurarunt: à quibus sunt milites instigati, ut Cæsari bellū inferrent. Quod Cæsar summa fiducia accepit, & perfecit id non sine summo periculo. Hoc bellum Perusinū dicitur ab historicis, descriptū Liuiō 125. ac 126. libris: Floro lib. 4. titulo 7. his uerbis, quæ in omnibus penè libris deprauata leguntur: Alterum bellū concitauit agrorū diuisio, quos Cæsar ueteranis in castris precium militiæ persoluebat, semper Antonij pessimū ingenium, Fulvia gladio cincta, uirilī militiæ uxor, agitabat, Orosius lib. 7. cap. 1. Tranquillus rubrica 14. & 15. omnium copiosius Appianus in 5. Ciuiliū. Velleius autē sic hanc Perusinā cladem describit: Dum Antonius transmarinas obiturus prouincias substitit, Cæsar in Italiā re recepit, eamq; longē sperauerat tumultuosiorē reperit. Quippe L. Antonius Cos. uictorū fratris sui cōfors, sed uirtutū quæ in illo erant expers, modò apud ueteranos criminatus Cæsare, modò eos qui iuste diuisione prædiorū, nominatisq; colonis agros amiserant, ad arma coniciens, magnū exercitū conflauerat. Ex altera parte uxor Antonij Fulvia, nihil muliebri præter corpus gerens, omnia armis tumultuq; miscebat. Hęc bellis sedē Præneste cæperat. Antonius pulsus undiq; uiribus Cæsaris, Perusiā se cōtulerat. Plancus Antonianarū adiutor partium, spem magis ostēderat auxiliij, q̄ opem ferebat Antonio. Vt Cæsar uirtute & fortuna sua, Perusiā expugnauit, Antonium inuiolatū dimisit. In Perusinos magis ira militū, q̄ uoluntate sæuitū ducis. Vrbs incensa. Cuius initium incendij princeps eius loci fecit Macedonicus, qui subiecto rebus ac penatibus suis igni, trāfixū se gladio flāmæ intulit. Seruilij autē Isaurici filiā Augustus adolescēs adhuc sponsam habuit. sed cōciliatus post primā discordiā Antonio, ex postulantibus utriusq; militibus, ut necessitudine aliqua iungerentur, priuignā eius Claudiā Fulviæ ex P. Claudio filiam duxit uxorem, ut Suetonius scribit rubrica sexagesima prima. Is Seruilius mortuus elatus est publico funere.

CLX- 4
XXV

Caluinus,

Pollio.

CN. DOMITIUS, ET C. ASINIUS.

Hic Domitius Caluinus bello Philippensi, ut scribit Appianus in quarto, onerarijs nauibus duras Cæsari legiones, quæ Martiæ ob audaciā earū cognominabant, afferēbat: prætoriā insuper cohortē, duū milliū uirorū, equitū turmas quatuor, aliāq; multitudinē collectā ad bellū. Quā triremes eorū paucę sequebant, quib. magnā hostiū classē in mari Ionio strauit, & ob id Cæsari perq; charus semper fuit. Alius autē est ab illo, de quo Velleius inquit, Cn. Domitius, pater L. Domitij eminentissimæ ac nobilissimæ simplicitatis uiri, auus huius Cn. Domitij, clarissimi iuuenis, occupatis nauibus cū magno sequentiū cōsilia sua comitatu, fugæ fortunæq; se cōmisit, semetipso cōtentus duce. Nā hic est Caluinus Domitius, de quo Velleius paulo post, cū bellū Siciliū Sex. Pompeij describit, sic dicēs: Eadē tēpestate Caluinus Domitius, cū ex cōsulatu obtineret Hispaniā, grauissimū cōparandiq; antiquis exēpli autor fuit, quippe primipili centurionē, nomine Iubilliū, ob turpē ex acie fugā fuisse percussit. C. Asinius Pollio atrium Libertatis extruxit, adhortate Augusto, qui prætorius clarissimū bellū in Hispaniā aduersus Sex. Pompeium gessit.

2. 5

L. CENSORIUS, ET C. CALVISIUS.

Meminit Caluisij crebrò Appianus in 5. Ciuiliū, quē scribit Prætorē classis fuisse sub Cæsare, initio belli naualis, quod cū Sex. Pompeio Cæsar gessit, In 5. idē Appianus, Sabinum

Sabinus.

714

Sabinū à Cæsare electū scribit, ut seditiones in urbe & Sicilia ob deprædationes exci-
tatas, & latrocinia sedaret ac cõprimeret. Caluissij & Cicero, decimo Epistolarū me-
minit, ad Furniū scribēs: & Angelus Politianus in sua Centuria, de Ludis secularibus
scribens, ex Zozyo Græco autore (quem ego non uidi hæcenus) tradit diuum Au-
gustū ludos seculares abolitos atq; intermissos paulatim instaurauisse, magno (ut ait
Liuus) apparatu, L. Censorino & M. Mælio Duellio c o s s. Atteio aut Capitone cir-
cuitum spaciumq; subiiciente, ritum uerò sacrorum libris indicantibus Sibyllinis. Et
quia, ut inferius paulo ex Censorino annotabimus, sub alijs c o s s. facti scribuntur lu-
di seculares, scilicet Furnio & Syllano c o s s. non de hoc L. Censorino intelligendi
sunt illi, sed de eo qui fuit tempore belli Punici tertij, ut superius scripsimus: ut requi-
renda sit in Politiano uel Zozyo diligētia supputationis. Orosius lib. 7. ca. 1. Anno
714. ab ur. con. flamma consurgens incertum, urbis uicos consumpsit: nec unquam, ut
ait Liuius, maiore incendio uastata est: adeò ut post aliquot annos Cæsar Augustus,
ad reparationem eorum quæ tunc exusta erant, magnam uim pecuniæ ex ærario
publico largitus sit. Hinc gloriatur apud Suetoniū, rubrica uigesimo octaua, marmo-
ream se relinquere urbem, quam lateritiam acceperit. Nam Romam fuisse incendijs
obnoxiam, & Plinius & Gellius testantur. Scripsit idem Orosius, incendium ingens
& Pompeij: quod pluribus repetit Honorius Augustudiniensis, qui id accidisse Len-
tulo & Marcello c o s s. scribit.

Pulcher,

Flaccus.

APPIVS CLAVDIVS, ET C. NORBANVS.

5. 6

Velleius: Per eadem tempora exarserat in Campania bellum, quod professus eo-
rum qui perdididerant agros patrociniū, ciebat T. Claudius Nero Prætorius & Pon-
tifex, Tib. Cæsaris pater, magni uir animi, doctissimiq; ingenij: id quoq; aduentu Cæ-
saris sepultum atq; discussum est. Quis fortunæ mutationes, quis dubios rerum huma-
narum casus satis mirari queat? quis non diuersa præsentibus, contrariaq; expectatis,
aut speret, aut timeat? Liuiæ, nobilissimi & fortissimi uiri Drusi Calidiani filia, gene-
re, probitate, forma, Romanarum eminentissima, quam postea coniugem Augusti
uidimus, quam transgressi ad deos sacerdotem & filiam, tum fugiens mox futuri sui
Cæsaris arma, tum bimum hunc Tiberium Cæsarem, uindicem Romani Impe-
rij, futurumq; eiusdem Cæsaris filium gestans sinu, per auia itinerum uitatis militum
gladijs, uno comitante, quo facilius occultaretur, fuga peruenit ad mare, & cum uiro
Nerone peruecta in Siciliam est. Ciceronis epistolæ sunt libro tertio ad Appium Pul-
chrum, qui imperator fuit in Cilicia: quem hunc fuisse ideo suspicor, quòd libro deci-
mo ad eundem scripta est epistola: quæ uidetur significare res gestas tẽpore Iulij Cæ-
saris. Doctioribus tamen iudiciū relinquo.

M. AGRIPPA ET L. CANINIUS
GALLVS.

4. 7

Agrippa gener erat Cæsaris. nam cum ex Scribonia uxore filiam haberet Iuliam,
quæ primum Marcello, filio Octauie, sororis Augusti, nupsit: illo mortuo suasit Octa-
uia, ut Agrippam generum suum caperet. quod cum Cæsari placeret, repudiavit A-
grippa filiam Octauie Marcellam, & factus est gener Cæsaris: ut Plutarchus & Sue-
tonius tradunt. Sed & Agrippa mortuo, Iuliam Tiberio priuigno suo tradidit, qui &
Agrippinam repudiavit, ex qua iam Drusum filium susceperat. Hic autem Agrippa
indignabundus & impatiens, sibi Marcellum Octauie filium anteferri, contulit se
Mitylenas. Vnde Cæsar M. Agrippæ patientiam desiderauit, ut Trāquillus fatetur.
Sunt autem Agrippæ (ut illud quoq; iunioribus aperiā) qui in pedes nascuntur, ab
ægritudine pedum denominati: quos infelices propemodum esse, omnes eruditi te-
stantur. Vnum felicitatis exemplum est hic Agrippa, qui & ipse ita natus est: quan-
quam is puerperij sui præposteri iuisse pœnas existimatur, multis incommodis, & in-
primis aduersa pedum ualeudine cõflictatus: quem dolorem cum perpeti nequiret,
E unius

Olym. Imp.
Aug.

unius medicorū portentosa sententia, ignorante Augusto, demersit crura in acetum calidum, in acerrimo impetu morbi, atq; ita euasit. Tanti putans, usu pedum sensuq; omni carere, dummodo dolore illo careret. Plinius inter infortunia Agrippæ numerat, prægrauæ seruitium focerit: id est, Augusti. Sed non est obmittendum, quod idem Plinius scribit de Agrippa, lib. 36. cap. 15. de cloacis agens, ubi sic inquit: Præterea cloacas, operū omnium dictū maximū, suffossis montibus, atq; urbe pensili, subterq; nauigata, idē M. Agrippa fecit, in ædilitate post consulatū: per meatus corruati septē amnes, cursuq; præcipiti torrentium modo rapere atq; auferre omnia coacti, in super mole imbrū concitati, uada ac latera quatunt. Aliquando Tyberis retrō infusi recipiunt fluctus, pugnantq; diuersi aquarū impetus intus, & tamen obnoxia firmitas resistit. Trahuntur moles internæ tantæ, non succumbentibus causis operis. Pullant ruinae sponte præcipientes, aut impacte incendijs: quatitur solum terræmotibus. durant tamē à Tarquinio Prisco annis octingentis propē inexpugnabiles. Vide & reliqua, quæ cæterisq; corruatis atq; emendatis, lacus septingentos fecit: præterea fontes centum quinque, castella centum & triginta, complura etiā cultu magnifica, & operibus.

His Cos. lacus Lucrinus in portum conuersus est.

In Campania, iuxta portus Baiarum, sunt duo lacus, Lucrinus scilicet & Auernus: teste Plinio in tertio, & Strabone in quinto Geographiæ. De utroq; Martialis: Dum modò Lucrino, modò se permittit Auerno.

Est autem Auernus, quasi Aornos, id est, auius inaccessus, dictus, ut Maro & Lucanus scribunt. Augustus Cæsar, non Iulius, ut ineptè somniat Seruius, ductis hinc inde duobus brachijs, immissoq; mari, Iulium portum fecit. quem in secundo Georgicorum Virgilius, in laudem Cæsaris Augusti, his uersibus celebrat;

An memorem portus, Lucrinoq; addita claustra,
Atq; indignatum magnis stridoribus æquor,
Iulia qua Ponto longe sonat unde refuso,
Tyrrenusq; fretis immittitur æstus Auernis.

Vnde & Plinius lib. 36. cap. 15. Prætereo uias inter montes excisas, mare Tyrrenum à Lucrino molibus seclusum, tot pontes tantis impendijs factos. De M. Agrippa sic inquit Velleius: Aedificandis nauibus, contrahendoq; militi ac remigi, naualibusq; adsuascendo certaminibus atq; exercitationibus, præfectus est M. Agrippa, uirtutis nobilissimæ, labore, uigilia, periculo inuictus: parendiq; sed uni, sciētissimus: alij sane imperadi cupidus, & per omnia extra dilationes positus, cōsultisq; facta conuentionibus militem remigemq; ad summā & militaris & maritimæ rei perduxit scientiam. Hac classe Cæsar, cum prius despondente ei Nerone, cui antè nupta fuerat, Liuiam, auspicijs reip. omnibus duxisset eam uxore, Pompeio Siciliaq; bellū intulit.

CLXX 3
XVI.

L. GELLIUS PVBLICOLA, ET M.

Nerua.

COCCEIUS.

Cocceius Nerua fuit inter iureperitos illustris, ut libro primo Digestorum, de Origine iuris, Iureconsultus commemorat, ubi ordine numerantur insignes iureconsulti. & Tacitus in quarto, ubi de secessu Tiberij scribit, narrat, quod in comitatu eius fuit unus Senator cōsulatu functus, Cocceius Nerua, cui legū erat peritia: & Frōtinus de Aquæductibus, huius item M. Cocceij meminit. sed Appianus in quinto Civilium, L. Cocceij meminit, sicut & Horatius: siue is fuerit, & prænomen corruptum sit: siue huius frater, qui & Antonio & Cæsari pariter amicus fuit, & cum Cecinna in Phœniciam legatus à Cæsare, ad Antoniū ierat, cum bellum Perusinū ageretur, cuius autor Fulvia Antonij uxor erat. Hac uerò defuncta rediens Cocceius, Cæsarem mira arte miroq; ingenio utriq; conciliauit, ut latè Appianus scribit, Vnde tum subsequuta fuit maior

maior inter Cæsarem Antoniumque necessitudo. nam Octauiam sororem, quæ Mar-
cello denupserat, illo mortuo Cæsar Antonio in uxorem dedit, referentibus Plutar-
cho, Tranquillo, & Appiano. Et inde imperatores se mutuò complexi, principatum
denuò inter se partiti sunt, Illyrium terminum statuentes, ut ab Oriente ad Euphra-
tem usque fluvium Antonio, Cæsari usque ad Oceanum & Occidentem cuncta subes-
sent. Relicta Aphrica Lepido, Cæsari iniunctum, Pompeio inferre bellum, ni unà con-
uenirent: Antonio Parthos adoriri, ob cladem præter fœdera Crasso illatam. Nam
sub id tempus Ventidius Antonij legatus, Parthos prælio uictos Syria expulit: ut Li-
uius uigesimo septimo, ac centesimo libro docet. Et noster Florus bellum illud Parthi-
cum describens libro quarto, titulo nono, disertè & breuiter perstringit: quæ Appia-
nus in Parthico, Plutarchus in Antonio, Iustinus in quadragesimo secundo, passimque
alii diffusius scripserunt. Nam bellum Parthicum aliud, quod Antonius gessit, sequenti
titulo Florus descripsit: & Liuius pluribus libris, si extaret. Velleius: Hoc tractu tem-
porum, Octauia sororem Cæsaris M. Antonius duxit uxorem. Redierat Pompeius
in Siciliam: Antonius in transmarinas prouincias, quas magnis momentis Labienus
ex Brutianis castris profectus ad Parthos, producto eorum exercitu in Syriam, inter-
fectoque legato Antonij concusserat. Qui uirtute & ductu Ventidij, unà cum Partho-
rum copijs, celeberrimoque iuuenem Pacoro regis filio, extinctus est. Cæterum
Pompeius, ut reuertar unde digressi sumus, cum Siciliam teneret, & annonæ com-
meatum impediret, cum eo postulatâ pacem Cæsar, & Antonius fecerunt, ita ut Si-
ciliam prouinciam haberet: conciliatioque inter Cæsarem & Antonium & Sex. Pom-
peium facta est, quâ pluribus Appianus in quinto enarrat. Vnde & lautissimum con-
uiuium in littore maris, in naualibus celebrarunt: despondereque in hoc conuiuio Pom-
peij filiam, Libonis neptem, Marcello Antonij primogenito, & Cæsaris consobri-
no. Postridie c o s s. in quadriennium Antonium & Libonem primos creauerunt: e contra
constituente Antonio, quem prius ipse eligeret: post eos, Cæsarem & Pompeium, dein-
de Aenobarbum & Sossium, postremo iterum Antonium & Cæsarem, tertio tum fu-
turum Consulem, sperantes eundem rempub. populo subindere restitutum fore. Hisque
peractis, ab inuicem diuisi sunt. Pompeius in Siciliam enauigauit, Cæsar & Antonius
Romam redire, non sine publica læticia pop. Rom. quòd iam finem civilium bello-
rum speraret. Tum Cæsar ad Celtas, Antonius ad Parthos profectus est: ut Appia-
nus in quinto scribit. Velleius: Per hæc tempora Ruffi Saluidieni scelesti consilia
patefacta sunt, qui natus obscurissimis initijs, parum habebat summum accepisse, & pro-
ximus à Gn. Pompeio, ipsoque Cæsare ex equestris ordinis c o s s. creatus esse, ni simul
ascendisset, è quo infra se & Cæsarem uideret & remp. tum ex postulante consensu
populi, quem grauis urebat infesto mari annonæ. Cum Pompeio quoque circa Mife-
rum pax inita, qui haud absurde cum in nauis Cæsarem & Antonium cœna excipe-
ret, dixit: in Carinis suis se cœnam dare. referens hoc dictum ad loci nomen, in quo
paterna domus ab Antonio possidebatur. In hoc pacis fœdere placuit, Siciliam A-
ntonio tantummodo salutare aduentu suo patriæ attulit, quòd omnibus proscriptis,
aliisque qui ad eum ex diuersis causis fugerant, reditum salutemque pactus est. quæ & a-
lios clarissimos uiros, & Neronem Claudium, & M. Sillanum, Sentiumque Saturni-
num, & Aruntium ac Titium restituit reipub. Verum hanc ab Appiano scriptam
c o s s. seriem, Cassiodorus non seruat: siue quòd hi alios substituerint, siue quòd alios
annales sequutus sit. Nam, ut omnia quæ mihi in manus uenerint, studiosis profutu-
ra, afferam, incidi in libellum uetustissimum ignoti auctoris, ubi c o s s. nomina à Iulio
Cæsare ad Theodericum Gothorum regem continebantur, quem inter libros Ioan-
nis Fuxmagoni Senatoris Cæsarei reperi: cuius instar alterum exemplar mihi Stabius
meus, Cæsareus historicus, uir acerrimi iudicij, nuper ex Heluetijs attulit, admirandæ
uetustatis, & quem uix legere potui, ita erat carie & situ & tineis corrosus. Hunc &
Ioachimo Vadiano, & Georgio Collimitio, uiris ueterum monumentorum præci-
pue studiosis, & pluribus alijs ostendi: ne me finxisse, ut quidam solent, dum liberè

Olym. Imp. nugari uolunt, quicquid arbitratur. In eo libello is est ordo Cōsulum, ab eo anno quo

Aug. Octavianus puer decem & octo annorum imperium suscepit.

Lentulus	}	}	Horestes	
Pompeius			Crassus	
Volusianus			Pollio	
Lepidus			Plancus, sub quibus tres soles in	
Censorinus			Sabinus	caelo uisi sunt.
Pulcher			Aenobarbus	
Gallus			Agrippa	
Publicola			Nerua	
Pompeius			Cornelius	
Libo			Antonius	
Cicero	Antonius, sub quibus Augustus nomē ac-			

Et ut iunioribus hic suppetias feram, qui, cum Cicero dudum occisus fuerit sub Triumuiratu, possent ordinem hunc c o s s. suspicari falsum: priusquam alios pergam recensere c o s s. subscribam uerba Appiani ex quarto Ciuiiliū, ita scribentis: Cicero, à Cicerone parente eius, in Graciam premissus, cum fortunam huiusmodi uereretur, è Gracia ad Brutum peruenit, defuncto inde Bruto ad Pompeium pertransiuit, tum utroq; Præturae functus officio. Hunc Cæsar, quo se à traditione Ciceronis excusaret, pontificem statim declarauit: nec multo post Consulē instituit, & Syriae Prætorē. Antonio apud Actium posterius deuicto à Cæsare, cum Consul adhuc esset, ius populo plerunq; dixit: seditq; pro rostris eo in loco, quo parentis eius caput manusq; pependerāt. Illud ipsum de consulatu Ciceronis, etiam cum Augusto, obseruabit diligentissimus lector, in Plinio, libro uigesimo secundo, capite sexto, ubi hæc uerba leges de Cicerone: Ipsum Augustum, cum M. Cicerone filio cōsulem, idibus Septembribus Senatus obsidionali donauit, adeo ciuica non satis uidebatur. Idem Plutarchus in Cicerone, cū Cæsar debellasset Antonium, consul factus, sibi Ciceronis filium delegit in collegam, atq; sortitus est: cuius magistratu Senatus statuas Antonij deiecit, ac nonnulla ipsius ornamenta aboleuit. Præterea publico edidit edicto, ex Antoniorum genere neminem Marcum appellari. Sic ergo diuino quodam fato ultima ultio ad Ciceronis domum redacta est. Hæc uerba lector in Plutarcho, non in eo libello de uita Ciceronis, quem Aretinus composuit, inuenies. Quibus uerbis manifestissimè colligitur, Ciceronis iunioris consulatus: de quo nihil Cassiodorus scribit, & præfatum tamen opusculum narrat. Adeo ut mihi magnæ admirationi sit, unde illud Spartiani in Seuero, ubi magnos uiros scribit nunquā bonos & utiles filios reliquit, se, cum inquit: Quid de Tullio: cui soli melius fuerat, liberos non habere. Sed iam reliquos c o s s. recensebo.

Augustus	I	}	}	Tullius	
Augustus	II			Sosius	
Augustus	III			Crassus	
Augustus	IIII			Messala	
Aenobarbus				Scipio	
Augustus	V			Aenobarbus	II
Augustus	VI			Agrippa, sub quibus Carthago restituta est.	
Augustus	VII			Agrippa	II
Augustus	VIII			Taurus	
Augustus	IX			Sillus	
Augustus	X	Flaccus			
Aruncius		Marcellus			
Celsus		Tiberinus			
Lollius		Aemilius			
Apuleius		Sillus	II		
Saturninus		Cinna, sub quibus moritur Virgilius,	Sic se		
Duo Lentuli		annorum LX.			

Hic se habet ordo *COSS.* à quo longè diuersus est Calsiodorus, ut patebit: alios forsatis Annales sequutus. Vnde & Suetonius de consulatibus Augusti, rubrica uigesima sexta, sic scribit: consulatū uigesimo etatis anno inuasit, admotis hostiliter ad urbē legionibus, missis qui sibi nomine exercitus deposcerent. Secundum consulatū post nouē annos, tertium interiecto anno gessit. Sequentes usq; ad undecimū continuauit: multisq; cum deferrētur, mox reculatīs, duodecimū magno, id est, septemdecim annorum interuallo, & rursus decimum tertium biennio post ultro petijt: ut C. & L. filios amplissimo præditus magistratu, suo quemq; tyrociniō deduceret in forum. Quinq; medios, à sexto ad undecimum annos gessit. Cæteros autem sex, aut quatuor, aut tribus mensibus exercuit: secundum, paucissimis horis. Nec omnes Romæ gessit, sed quartum consulatū in Asia, quintum in insula Samo, octauum & nonum Tarracōne inijt. Vnde & longè aliter numerantur eius cōsulatus à Calsiodoro: quæ fortè est causa, ut ille alius autor *COSS.* suffectos recensuerit. Cornelius Tacitus in primo historiarum, cum describit quàm uariis sermo in obitu Augusti de eo haberetur, inter cætera inquit: Numerus etiam consulatū celebrabatur, quo Valerium Coruinū & C. Mariū simul æquauerat, cōtinuata per septem & triginta annos tribunitia potestas, nomen imperatoris semel atq; uicies partum, aliāq; honorum multiplicata, aut noua. At Velleius inquit: Consulatus tantummodo usq; ad undecimum, quem contuaret Cæsar, cum sæpe obnitens repugnasset, impetrare potuit. nam Dictaturam, quam pertinaciter populus ei deferebat, tam constantur repulit. Sed iam domum re-
petamus, satis euagati. Scribemus ergo *COSS.* Calsiodori sic:

SEX. POMPEIUS, ET L. CORNICIUS.

Hic est Sex. Pompeius, Magni Pōpeij filius minor natu: qui ex Hispania aufugit, occiso fratre suo à Iulio Cæsare: uenitq; in Siciliam, suscipiens ad se omnes transfugas ac ciues Romanos, proscriptos à Triumuiris. Cumq; magnum coegisset exercitum, annonæ commeatum in Sicilia interceptit, ut fames urbem occuparet. Ob id Cæsare moliente bellum in Pompeium, interuentu Antonij amicitia primū inter eos facta est, ut superius annotauimus. Postquam uerò rursus Pompeius mare latrocinijs infestum redderet, nec pacem quā acceperat præstaret, Cæsar necessario bello contra eum suscepto, duobus naualibus prælijs dubio euentu pugnauit. Tandē uictus Pompeius, in Ciliciam profugit: M. uerò Lepidus, qui ex Africa uelut ad societate belli, contra Pompeium à Cæsare gerendi traiecerat, ei bellum cum Cæsare quoq; inferret, relictō exercitu, abrogato Triumuiratus honore, uitā impetrauit. M. Agrippa, qui nauali corona à Cæsare est donatus (qui honos nemini ante eum habitus est) Lepidum Circijs in perpetuū relegauit, referente Tranquillo. Illud bellū Cæsaris & Pompeij, Siculum ab autoribus appellatur, à Liuiō 128. & 29. descriptum est: item à Floro lib. 4. tit. 8. Suetonio in Augusto, rubrica decimosexta. Orosius pulchrè bellū hoc perstrin-
git lib. 6. cap. 15. & Eutropius in septimo, cap. 1. Omnium uerò copiosissimè Appianus in quinto Ciuiliū, quo bello opus suum claudit de Ciuilibus bellis. quo coniector, deesse adhuc librum, quo bellum Actiacum, quod etiam inter ciuilia connumerandum est, describitur. De hoc Sex. Pompeio Velleius ita tradit: Hic adolescens erat sturdus rudis, sermone barbarus, impetu strenuus, manu promptus, cognitione celer, fide patri dissimilimus, libertorum suorum libertus, seruorumq; seruus: speciosis inuidens, ut pareret humillimis. Quem Senatus penè totus adhuc è Pompeianis cōstans partibus, post Antonianā fugam, eodem illo tempore quo Bruto Cæsar quoq; transmarinas prouincias decreuerat, reuocatum, ex Hispania, ubi aduersus eum clarissimum bellū Pollio Asinius prætorius gesserat, in paterna bona restituerat, & oræ maritimæ præfecerat. Is tum occupata Sicilia, seruitia fugitiuosq; in numerum exercitus sui recipiens, magnū modum legionum effecerat, perq; Menam & Menecratem paternos libertos, præfectos classium, latrocinijs ac prædationibus infestato mari, ad se exercitumq; tuendum rapto utebatur. Post multa subiungit: Hinc Pompeio, Siciliaq; Cæsare bellum intulit. Sed uirum humana ope inuictum, grauius eo tempore fortuna
E ; conculsit.

Olym. Imp.

Aug.

cōcussit. Quippe longē maiorem partem classis circa Veliam, Palinuricq̄ promonto-
riū, adorta uis Aphrici lacerauit ac distulit. Dehinc subnectit: Penē omnibus exutus
nauibus Pompeius, Asiā fuga petiuit: iussuq̄ M. Antonij, cuius opem petierat, dum
inter ducem & supplicē tumultuatur, & nunc dignitatē retinet, nunc uitam precatur,
à Titio iugulatus est. Cui in tantū durauit hoc facinore contractū odiū, ut mox ludere
in theatro Pompeij faciens, execratione populi, spectaculo quod præbebat pelleretur.
Neq̄ illud est omittendum, quod Plinius lib. 9. cap. 16. scribit: Siculo bello am-
bulante in littore Augusto, piscis ē mari ad pedes eius exiit. Quo argumento uates
respondere, Neptunum patrem adoptare eum sibi, Sex. Pompeio repudiato (tanta
erat naualis rei gloria) sub pedibus Cæsaris futuros, qui maria illo tempore tenerent.
Idem Suetonius, rubrica nonagesima quarta. Meminerunt passim huius belli poetae,
Ouidius, Horatius, Propertius, sed & Plutarchus in Antonio. L. autem Cornificius,
ut scribit Tranquillus, hortatu Augusti ædem Dianæ extruxit. De Cornificio multa
Appianus in quinto. ad hunc Sex. Pompeium consulem scribit Ouidius in quarto
de Ponto, epistola quæ incipit,
Ite leues elegi doctas ad Consulis aures,
Verbaq̄ honorato ferte legenda uiro. Et multas alias.

Libo.

3. 10

L. SCRIBONIVS, ET L. ATRATINVS.

Libo Pompeij socrer erat, qui sororem habuit Scriboniam, quam Octavianus per
Meccenatem sibi connubio adiungi petebat, ut Antonij familiarem ad se traheret: ut
Appianus & Suetonius scribunt. Nec id Propertius ignorauit, cum diceret:
Altera maternos exequat turba Libones.

Superius enim ex Appiano annotauimus, Cæsarem & Antonium, cum in gratiam
rediissent cum Pompeio, Pompeij filiam, Libonis neptē, Marcello Antonij primo-
genito, Cæsaris consobrino despondisse, ac dehinc c o s s. in quadrienniū creasse. Re-
pete quæ superius paulo antè scripta sunt. De Scribonia sic scribit Suetonius, rubrica
sexagesima prima: Simultate cum Fuluiā socru exorta, dimisit intactā adhuc, & uir-
ginem: mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam antè duobus, consulari-
busq̄, & ex altero etiā matrem. Cum hac etiā diuortium fecit, pertæsus (ut scribit)
morum peruersitatē eius. Ac statim Liuiam Drusillam, matrimonio Tiberij Nero-
nis, & quidem prægnantē abduxit, dilexitq̄ & probauit unicè ac perseveranter. Su-
spicor ex Liuij centesimo trigesimo, & sequenti libro, sub id tempus Antonij in Par-
thos post Ventidium profectum, & hortendum illud Parthicum egisse bellum: de
quo præter cæteros supra citatos, nemo pulchrius, meo quidē iudicio, scripsit, quam
Plutarchus in Antonio. Videndus est tamen etiā Velleius Paterculus, qui breuiter
quidem, sed eleganter hoc describit.

Tullus.

4. 11

C. CAESAR, ET L. VOLCATIVS.

Aliqui hunc secundum Cæsaris consulatū faciunt, cum primum egerit, ut Sueto-
nius scribit, admotis ad urbem legionibus. Aliter tamen supputat consulatus Cæsaris
Cassiodorus, ut paulo antè annotauimus. Ideo numerus consulatū in cæteris diuer-
sus est, ab eo quem autor noster ponit, quod admonitionis causa dictum uelim. abun-
dè enim prius de Cæsaris cōsulatibus ex Tranquillo scripsimus. Hoc obiter annotan-
dum, quod, ut Suetonius scribit, rubrica sexagesima, in primo cōsulatu matrem suam
Actiam amisit: siue is sit, siue superior iam dictus. Cæterum priusquam Cæsar hunc
consulatū inijt, Dalmaticū bellum gessit, quo uulneratus fuit in genu, testibus Sueto-
nio & Appiano, in libro cui est titulus Illyrius, cuius uerba subscripsi: Eo, ait, in præ-
lio lapide genu saucius, per multos dies æger iacuit. Conualescens Romam ad consu-
latum redijt, cum Barbutio Tullo collega magistratum initurus: Statilium Taurum
ad residua eius belli reliquit. Mensis initio ingressus consulatum, eamet die Antonio
administratione præbita, ipse in Dalmatas iterum procurrat, triumuiratū adhuc ob-
tinens, iam enim secundi quinquenniij tēpus effluxerat, quæ à se ipsis à principio inua-
serant.

serant, populus uerò subinde confirmarat. Vide si Barbutius apud Appianū, Vol-
carius ille Tullus sit. Velleius: Interim Cæsar per hæc tempora, ne res disciplinæ ini-
micissima, ocium, corrumpere militē, crebris in Illyrico Dalmatiāq; expeditionibus,
patientia periculorū belliq; experientia durabat exercitum. Iulius Frontinus in libel-
lo de Aquæ ductibus, de Iulia aqua sic scribit: Iuliæ Tepula post mixta. nam Agrip-
pæ ædilis, post consulatū primum imperatoris Cæsaris Augusti, Messala & L. Volca-
tio C O S S. anno post ur. con. septingentesimo decimonono, ad miliarium ab urbe duo-
decimum uia Latina, euntibus ab Roma dextrorsus milium passuum duorum, alte-
rius proprias uires collegit, & Tepulæ riuum interceptit: acquisitāq; ab inuentore no-
men Iuliæ datum, ita tamen diuisa erogatione, ut maneret Tepulæ appellatio. Pau-
lo post subiungit: Eodem anno Agrippa ductus Appiæ, Anienis, Martiæ, penē dila-
ptos restituit: & singulari cura compluribus salientibus aquis urbem instruxit. Agrip-
pæ uerò opera omnia quæ fecit, Plinius graphicè describit libro tricesimo sexto, capi-
te decimo quinto. uide diligenter. Verum ut ingenuè fatear, subdubito, an hoc anno,
an post tertio anno id acciderit: quia nomina C O S S. tam diuersa ponuntur hic & illic,
& numerorū notæ undiq; sunt corruptæ. Cogitēt eruditi omnes, ut errata tollantur.

Aenobarbus.

CN. DOMITIUS, ET C. SOSSIUS.

CLXX 12
XVII.

Circiter id tēpus Antonius, cū amore Cleopatrarū insaniret, Octauiamq; uxorem,
Cæsaris sororem, repudiaret, neq; in urbem uenire uellet: neq; finito eius tempore,
triumuiratus imperium deponere: bellumq; moliretur, quod urbi Italiæq; inferret,
ingentibus tam navalibus quàm terrestribus copijs contractis, ut centesimo trigesi-
mo secundo Lilius prodidit: tum Cæsar in Epirum cum exercitu traiecit. Cum autem
ad Cæsarem confugerent Cleopatram Antonius, ab hac contumelijs affecti Titus & Plancus,
les erat, docuere: in quo multa inciuilia cōtinebantur, quo & filios suos & Cleopatrarū
Reges regū appellauit. Hoc Cæsar pro cōcione recitari fecit. Ob quod hostis iudica-
tus est Antonius. de quo testamento plura Plutarchus in Antonio. Remisit tamē, ut
refert Tranquillus, hosti iudicato necessitudines, amicosq; omnes, atq; inter alios C.
Sossium, & T. Domitium, adhuc C O S S. ubi perperam in impressis codicibus scri-
ptum est, Socium. Tu lege, C. Sossium. Domitio prænomē dat Suetonius Tito, Cas-
siodorus Gn. in utro sit erratum, dubitari posset. Quanquam magis sit approbandum
Cn. prænomen, cum (ut superius scripsimus) Aenobarborum familia non aliud ha-
buerit prænomen, quàm L. & Cn. Fuit autem is Domitij illius filius, qui inter socios
Cæsarianæ necis, quanquam insons, damnatus lege Pedia, ad Cassium Brutumq;
confugit. Dehinc se M. Antonio sponte cum classe tradidit. Postremò ad Augustum
transiit, ac paucis diebus obiit, ut Plutarchus, Appianus & Suetonius in Nerone scri-
bunt. Huius hic Cn. Domitius filius, auus Neronis fuit, uir triumphalis ex bello Ger-
manico, Aedilis, Præturæ Consulatusq; honore perfunctus. Antoniam maiore, An-
tonij & Octauiae filiam, uxorem habuit: ex qua L. Domitium patrem Neronis ge-
nuit, qui Agrippinam filiam Germanici duxit, è qua Nero natus: qui flagitijs & a-
mentia penē Romanum subuertit imperium, ut Plutarchus tradit. De his uide Tran-
quillum in Nerone, rubrica quarta & quinta, quid uterq; in uita egerit. Velleius Pa-
& uitiorum, quæ semper facultatibus licentiāq; & assentationibus aluntur, magnitu-
dine, bellum patriæ inferre constituit, cum antè nouum se Liberum patrem appellari
iussisset, cum redimitus hederis, coronaq; uelatus aurea, & thyrsum tenens, cothur-
nisq; succinctus, curru uelut Liber pater uectus esset Alexandriæ. Inter hunc appa-
ratum belli Plancus, non iudicio recta legendi, neq; amore reipublicæ aut Cæsaris
(quippe hæc semper impugnabat) sed morbo proditor, cum fuisset humillimus as-
sentator Regiæ, & infra seruos cliens, cum Antonij librarius, cum obscœnissima-
rum rerum & autor & minister, cum in omnia & omnibus uenalis, cum ceruleatus

Olym. Imp.
Aug.

& nudus, caputq; redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus Glau- cum saltasset, in conuiuio refrigeratus ab Antonio, ob manifestarum rapinarum indi- cia, transfugit ad Cæsarem. Et idem postea clementiam uictoris pro sua uirtute inter- pretabatur, dictitans id probatum à Cæsare, cui ille ignouerat. Hunc mox auuncu- lum Titius imitatus est, Tacitus Cornelius in uigesimo libro actorum diurnalium Augustæ historiæ, refert Iudæos à C. Sossio subactos bello civili interno, postquam in ditionem M. Antonij prouinciæ cesserant, & dehinc Antonius uictus perijt. Unde inquit Egesippus in quinto, capite decimo quinto: Quis Romanos in Iudæam in- trodixit, nisi Hircani & Aristobuli contentio? Quis Sossium, nisi Herodes? Quis Antonium, nisi Sossius? Sed de hoc Sossio plura Iosephus quartodecimo Anti- quitatum, capite uigesimo sexto, & sequenti. Sub his C O S S. teste Cornelio Nepo- te, mortuus est eloquentissimus ac optimus ille uir, Pomponius Atticus, socer M. A. grippæ, cuius uitam diligentissimè perscripsit Cornelius Nepos.

2. 13

C. CAESAR II. ET M. MESSALA.

Messala illustris adolescens, ad Brutum profugerat (referente Appiano in quarto Ciuilium) post cædem Iulij. Eius prudentiam ueriti triumuiro, in hunc modum pro- scripsere: Ex quo Messalam, necessarijs eius nobis affirmantibus, minimè affuisse no- uimus, dum C. Cæsar occisus est, eundem ex proscriptorum numero eximi iubemus. Verùm ille ueniam huiusmodi despexit. Bruto deinde & Cassio in Macedonia de- uictis, cum exercitus magno numero superesset adhuc, naues & pecunias, nec non spes optimas sibi ascisceret, Messala insuper copijs omnibus præsidere cuperet, neu- tiquam suscepit: uerùm aduersanti fortunæ cedendū persuasit, & cum Antonio pari- ter castra iungere illos monuit. Ea ex causa intima familiaritate deuinctus Antonio, cum eodem unà conuenit. Demum Cleopatæ delicijs obnoxium agrè ferens, ad Cæsarem se transtulit. Is Messalam, abrogato Antonio, Consulem effecit: cum ille ite- rum esset hostis iudicatus, & circa Actium aduersum Antonij Prætorem classem con- tinentem, ad Celtas deficientes ire iussit, uictori quoq; triumphum agere concessit. Meminit & huius in fine quinti libri Ciuilium Appianus. Ob id scribit Plutarchus in Bruto, Messalam à Cæsare laudatam, quòd licet in campis Philippicis Bruti gra- tia acerrimus hostis sibi fuisset, in Actio tamen promptissimum se præbuit. Ad que & ille respondisse fertur: Ego tibi ò Cæsar, semper melioris atq; iustioris partis hono- risq; fui. Ad hunc Messalam, oratorem ac poetam eximium, & militaris disciplinæ exercitatissimum, Virgilius ludicrum illud poema elegans ac concinnum, cui Ciris titulus est, scripsit, cupiens eius emereri fauorem, cum iam in album amicorum à Me- cœnate, qui plurimum apud Augustum poterat, receptus esset. Huic puto Messalæ, librum suum Elegiarum dicauit Albius Tibullus, Panegyriconq; decātauit in libro quarto, quod incipit:

Te Messala canam, quanquam me cognita uirtus

Terret, ut infirmæ ualeant subsistere uires, &c.

In quo Messalam à rebus bellicis & eloquentia laudat, & eius natalem suprema e- legia celebrat. Fuit bis consul per annos quinquagintaquinq;, ut inferius clare- scet. Auguratum gessit, aquarum præfecturam primus ab Augusto accepit: à quo præfectus urbis primò factus, sexto die magistratu se abdicauit, inciuilem esse po- testatem contestans. Ante biennium quàm moreretur, ita memoria excidit, ac sensu, ut uix pauca uerba coniungeret, & sui obliuisceretur. Ad extremum, ulcere sibi circa sacram spinam nato, inedia se confecit, anno ætatis septuagesimosecundo. Agere in foro cœpit, iam Cicerone arcem eloquentiæ tenente. In iudicio pro Aufidio, Ser- uio Sulpitio contradixit: causam Phaselli & Herodis, accusantibus Iudæis, apud M. Antonium defendit. Horum C O S S. sic meminit Velleius: Cæsare deinde & Messala Coruino C O S S. debellatum apud Actium, ubi longè ante quàm dimicare- tur, exploratissima Iulianarum partium fuit uictoria. Vigebat in hac parte miles atq; imperator, illa marcebant omnia, hinc reges firmissimi, illinc inopia affectissimi: na- uium

uitem hinc magnitudo modica, sed celerior ex aduerso illa specie erat terribilior. Hinc ad Antonium nemo, illinc ad Cæsarem cotidie aliqui transfugiebant. Denique in ore atque oculis Antonianæ classis, per M. Agrippam Leucas expugnata, Patræ captæ, Corinthus occupata, bis ante ultimum discrimen classis hostium separata, rex Amyntas meliora & utiliora sequutus. nam de illius exemplis, uitæ natura, Dolobella ad Cæsarem: uirque clarissimus Cn. Domitius, qui solus Antonianarum partium, nunquam reginam nisi nomine salutauit, maximo cursu transmisit ad Cæsarem. Aduenit deinde maximi discriminis dies, quo Cæsar Antoniusque productis classibus pro salute alter, in ruina alter terrarum orbis dimicauere. Dehinc pugnam late profequitur. Ideo Calsiodorus breuiter inquit:

Olym. Imp.
Ang.

His Coss. apud Actium Antonius à Cæsare superatur.

Quomodo Antonius classe uictus Alexandriam profugerit, obsessusque à Cæsare, in ultima rerum desperatione, præcipue occisæ Cleopatæ falso rumore impulsus, se interemerit, Alexandriamque in potestatem redegerit, Lilius centesimo trigesimo tertio libro docuit, ut ex ipsius Abbreviatore colligimus. Vbi scribitur, finem impo-
suisse civilibus bellis altero & trigesimo anno: hoc est, 12. postquam hæreditatem Cæsaris adijt, suæ ætatis scilicet 20. anno. Cum Suetonius in Augusto, rubrica octaua scribat, Augustum Cæsarem primum cum M. Antonio M. que Lepido, deinde tantum cum Antonio per duodecim fere annos, nouissimè per quatuor & quadraginta solum Remp. tenuisse, id quod Eutropius quoque repetiuit lib. septimo, capite secundo. Ob id hoc referendum est ad annos ætatis suæ. Vide modum congressus, & acierum ordinem, apud Velleium. Omnia quæ hæctenus ab Augusto facta sunt, Cornelius Tacitus in primo historiarum libro, miro compendio concinnat: cuius uerba subscribere, non inutile reor, quæ hæc sunt: Postquam Bruto & Calsio cæsis, nulla iam publica arma, Pompeius apud Siciliam oppressus: exutoque Lepido, interfecto Antonio, ne lulianis quidem partibus nisi Cæsar dux reliquus: posito Triumuirum nomine, consulem se ferens, & ad tuendam plebem, tribunatio more contentum, ubi militem donis, populum annona, cunctos dulcedine oculi pellexit, insurgere paulatim, munia Senatus magistratuum legum in se trahere, nullo aduersante, cum ferocissimi per acies aut proscriptione cecidissent: cæteri nobilium, quanto quis seruitio promptior, opibus & honoribus extollerentur, ac nouis ex rebus aucti, tuta & præsentia, quam uetera & periculosa mallent, neque prouinciæ illum statum rerum abnuebant: suspecto Senatus populique imperio, ob certamina potentiũ, & avaritiam magistratuum, inualido legum auxilio: quæ ui, ambitu, postremo pecunia turbabantur. & reliqua, quæ ad longum narrat, quibus subsidijs dominationem suam & imperium Augusti firmauerit. Cæterum hoc bellum quod Cæsar cum Antonio & Cleopatra gessit, Actiacum ab autoribus dicitur, & Lilius lib. centesimo trigesimo tertio complectebatur. Is liber cum non extet, requirendi sunt Florus in quarto, titulo undecimo: Træquillus rubrica decima septima: Orosius in sexto, capite decimosexto, qui diligenter satis illud bellum descripsit: & Eutropius libro septimo, capite secundo. Sed omnium copiosissimè Plutarchus in Antonio, cuius uitam ac mores diligenter complexus est. Nam luxus Antonij & Cleopatæ meminit Plinius in nono, in uigesimo primo, & uigesimo tertio libris Naturalis historiæ: & Macrobius tertio Saturnaliũ. Cæsar autem Augustus hoc profecto bello tres triumphos egit: unum ex Illyrico, quos deuicit, ut Appianus & Florus describunt: alterum ex Actiaca uictoria: tertium ex Cleopatra. Quod eleganter insinuauit Virgilius in octauo, ubi Actiacum bellum describit ijs carminibus: At Cæsar triplici inuectus Romana triumpho Moenia, dijs Italis uotum immortale sacrabat. Ouidius, Horatius, Propertius, passim huius belli meminerunt. Sed triumphus post acti sunt, ut inferius patebit: & Suetonius rubrica uigesima secunda, edocet in Augusto.

C. Cæsar

Olym. Imp.
Aug.
3. 14

C. CAESAR III. ET M. LICINIUS CRASSVS.

Alij hunc quartum dicunt Cæsaris Augusti consulatum, ut Orosius libro sexto, capite decimosexto. Cæsar sextum imperator appellatus, & quartum, ipse cum M. Licinio Crasso Brundisium uenit: ibiq; orbis terrarum præsidia diuisis legionibus composuit. Inde in Syriam, mox in Pelusium adiit: ubi ab Antonianis præsidij ultrò susceptus est. Interea Cornelius Gallus præmissus à Cæsare, quatuor legiones, quas Antonius apud Cyrenas præsidij loco reliquerat, suscepit in fidem, &c. Hunc Orosium imitatur Honorius, qui etiam horum *COSS.* facit mentionem: & scribit, Herodem ad Augustum in Rhodo obuiam uenisse, eiusq; fauorem commeruisse. Sed de consulatibus Cæsaris superius diximus. M. uero Crassus refertur à Luito centesimo trigesimo quarto libro, contra Bastarnos & Marfos bellum feliciter gessisse. Quod & Florus libro quarto, titulo duodecimo pulchrè describit. Sed & centesimo trigesimo quinto Luitius, M. Crassum scribit aduersus Thracas pugnasse, quod Florus Pisoni ascribit: id quod aliquanto postea factum est, ut inferius annotabimus.

His *Coss.* Nicopolim Cæsar construit, ludos Actiacos instituit. Antonius à Cæsare prælio peremptus, Alexandriae in Mausoleo cum Cleopatra reconditur.

Suetonius in Augusto, rubrica decimasextima, scribit Cæsarem ambobus comū nem sepulturæ honorem tribuisse, ac tumulū ab ipsis inchoatum perfici iussisse. Sequenti uero rubrica decima octaua: Quoq; Actiacæ uictoriæ memoria celebrator & in posterum esset, urbem Nicopolim apud Actium condidit, ludosq; quinquennales constituit: & ampliato uetere Apollinis templo, locum castrorum quibus fuerat usus, exornatum naualibus spolijs, Neptuno ac Marti cōsecrauit. Huius urbis Nicopolis, quæ uictoriæ ciuitas interpretatur, meminit Plinius, Strabo, Stephanus. Ludi uero Actia dicebantur, Actio Apollini consecrati: qui & prius à finitimis agebantur, quos splendidiores Cæsar fecit. Vnde & Virgilius ad hos alludit: Actiaq; Illia cis celebramus littora ludis.

Quo pacto autem sese interfecerint, ex Plutarcho est discendum, & Strabone in 17. Prodigia quæ Cæsari circa Actium pugnantem euenierint, cum Asmario & Afello. Suetonius rubrica 94. & Plutarchus in Antonio tradunt. Eusebius in Chronicis hæc omnia refert in sequentem annum, hoc est, decimum quintū imperij Augusti: quo tradit Cæsarem Augustum appellatum, & Nicopolim conditā apud Actium, ubi & agon Actiacus institutus est. Velleius Paterculus: Proximo anno persequutus Cæsar reginam, Antoniumq; Alexandria, ultimam bellis ciuilibus imposuit manū. Antonius se ipse non segniter interemit, adeo ut multa desidia crimina morte lueret. At Cleopatra frustratis custodibus, illata aspide, morsu sanè eius, expers muliebris metus, spiritū reddidit. Fuitq; & fortuna & clemētia Cæsaris dignū, quod nemo ex ijs qui contra eum arma tulerat, ab eo sit, iussu ue eius interemptus. D. Brutū Antonij interemit crudelitas. Sex Pompeium ab eodem uictum, idem Antonius, cum dignitatis quoq; seruandæ dedisset fidem, etiam spiritu priuauit. Brutus & Cassius antequam uictorū experirentur animum, uoluntaria morte obierunt. Antonij Cleopatrae q; quis fuisset exitus, narrauimus. Canidius timidus decessit, quā profersioni eius, qua semper uisus erat, congruebat. Vltimus autem ex interfectoibus Cæsaris, Parmensis Cassius pœnas dedit, ut dederat Trebonius.

4 15

C. CAESAR IIII. ET SEX. APVLEIUS.

Appianus in quarto Ciuiliū, ubi foedā proscritionē pluribus exequitur, cuiusdam Apulij meminit: qui cum proscriptus esset, mira arte se turmarū ducem fingens euasit, & tandem liberatus est: si is sit, incertum est. Cæterum si Orosio credendum est, & liber eius menda caret, sub ijs *COSS.* Cæsar Augustus est dictus. quod postea factum, scribit inferius Cassiodorus. Verba Orosij, ut inuenio, ponam, ex libro sexto, capite decimosextimo: Anno ab urbe septingentesimo uigesimo quinto, ipso imperante

imperante Caesare Augusto & L. Apuleio Coss. Caesar uictor ab Oriente rediens, octauo idus Ianuarij, urbem triplici triumpho ingressus: ac tum primùm ipse Iani portas, soppitis omnibus finitibusq; civilibus bellis, clausit. Hoc die primùm Augustus consalutatus est: quod nomen cunctis antea inuiolatū, & huc usq; cæteris inausum, domini tantum orbis licitè usurpatū, apicem declarat Imperij. Atq; ex eodem die summa rerum ac potestati penes unum cœpit esse, & permanit quod Græci monarchiam uocant. Porro autē hunc esse eundem diem, hoc est, octauum Ianuarij, quem nos Epiphaniam, hoc est apparitionem siue manifestationem Dominici sacramenti obseruamus, nemo credentium, siue etiam fidei contradicentium nescit. Sed paulo infra uide, de nomine Augusti. Verùm & capite decimo octauo, hoc est sequenti, Orosius scribit, Augustū quintum consulem, urbem cum triumpho ingressum, tertio Ianuam post ducentos annos clausisse, ac Augusti nomē sumpsisse. Sed & Honorius in suis Chronicis, hæc eadem ijs uerbis tradit: Anno post urbem cōditam septingentesimo uigesimo quinto, hoc est, anno Augusti decimo quinto, imperatore Caesare quinquies, & L. Apuleio Coss. ipse Caesar uictor ab Oriente rediens, octauo idus Ianuarij, triplici urbem triumpho ingressus est: ac tum primò post ducentos annos, ipse Iani portas soppitis omnibus bellis civilibus tertio clausit: eodē die Augustus primùm à Senatu populoq; Romano consalutatus est. Atq; ex illa die summa rerū penes unum esse cœpit, & mansit, quem Græci monarchiam uocant: ideo aliqui ab hoc tempore annos monarchiæ Augusti supputant. Vide Eusebium in Chronicis. Velleius: Dum ultimā bello Actiaco manum Caesar imponit, M. Lepidus, iuuenis forma quàm mente melior, Lepidi, eius qui Triumuir fuerat reipub. constituendæ, filius, lunia Bruti sorore natus, interficiendi, simul in urbem reuertisset, Caesaris consilia inierat. Tunc urbis custodij præpositus C. Mecænas equestris, & splendido genere natus, uir, ubi res uigiliam exigeret, sanè exsomnia, prouidens, atq; agendi sciens: simul uerò aliquid ex negotio remitti posset, ocio ac mollicijs penè ultra feminā fluens: non minus Agrippa Caesari charus, sed minus honoratus: quippe uixit augusto clauo penè contentus: nec maiora consequi non potuit, sed non tam concupiuit. Hic speculatus est per summam quietem ac dissimulationem præcipitis consilia iuuenis: & mira celeritate, nullaq; cum perturbatione aut rerum aut hominum, oppresso Lepido, immane noui ac resurrecturi belli civilis restinxit initium. Et ille quidem malè cōsultorum pœnas exsoluit. Aequetur Calpurniæ Antistij, Seruilia Lepidi uxor, quæ uiuo igni deuorato, præmaturam mortem immortalis nominis sui memoria repensauit.

C. CAESAR V. ET M. AGRIPPA II.

CLXX 16
XVIII.

Orosius in sexto, cap. 19. Anno ab ur. con. septingentesimo uicesimo sexto, imperatore Augusto VI. & M. Agrippa II. Coss. Caesar parū in Hispania per ducentos annos actum intelligens, si Cantabros atq; Astures, duas fortissimas gentes Hispaniæ, suis uti legibus sineret: aperuit Iani portas, atq; in Hispanias ipse cum exercitu profectus est. quod bellum abundè Orosius eo loco describit. Sed Honorius Augusti dicitur, qui hunc æmulatur, breuibus perstringit in hæc uerba: Sequenti anno imperatore Caesare Augusto VI. & iterum M. Agrippa Coss. Caesar parum in Hispania per ducentos quinque annos actum intelligens, si Cantabros atq; Astures, fortissimas Hispaniarum & Galliarum gentes, suis uti legibus sineret, aperuit Iani portas, & cum exercitu in Hispaniā cū Agrippa profectus est. Tunc enim Cantabri & Astures, Vacceos & Antigonas eruptione assidua populati sunt. A quibus Caesar, cum & exercitum perderet, diu fatigatus, tandem ab Aquitanico sinu per Oceanum in tantis hostibus classem admouit. Sic hostes uicti sunt à ducibus Cesaris, Antistio & Firmio. Tum Cantabrico bello per quinque annos finito, tota Hispania in æternam pacem cōposita est. Caesar Romā redijt, Ianiq; portas secundò clausit. Sed hoc bellum scribit etiā Florentinus in quarto, tit. 12. & 135. Liusius: Suetonius rubrica uigesima & 21. Sed de M. Agrippa Cornelius Tacitus primo Historiarū ita scribit: Cæterū Augustus, subsidia dominationi, Claudiū Marcellum sororis filium admodum adolescentem, pontificatu & Curuli

Olym. Imp.

Aug.

Curuli ædilitate: M. Agrippam, ignobilem loco, bonum militia, & uictoriæ socium, geminis consulatibus extulit. mox defuncto Marcello, generū sumpsit. Tyberii Neronē & Claudiū Drusum priuignos, imperatorijs nominibus auxit, integra etiā tum domo sua. nam genitos Agrippa C. & L. in familiam Cæsarem induerat: necdum posita puerili prætexta, principes iuuentutis appellari, destinare coss. spem recusantis flagrantissimè cupiuerat. Velleius: Mors, inquit, Agrippæ (qui nouitatem suam multis rebus nobilitauerat, atq; in hoc perduxerat, ut & Neronis esset focer, cuiusq; liberos nepotes suos diuus Augustus præpositis Caij & Lucij nominibus adoptauerat) admouit propius Neronem Cæsari: quippe filia eius Iulia, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupsit.

His Coss. Parthorum dissensiones per Cæsarem sedatæ sunt.

Velleius in posteriore uolumine, ubi de adolescentia agit Tyberij Neronis, in hæc uerba scribit: Nec multo post missus ab eodem uirico cum exercitu, ad uisendas ordinasq; quæ sub Oriente sunt prouincias: præcipuis omnium uirtutum experimentis in eo tractatu editis, cum legionibus ingressus Armeniam, redacta ea in potestatem P. R. regnum eius Artauasdi dedit. Cuius rex quoq; Parthorum tanti nominis fama

2 17

C. CAESAR VI. ET M. AGRIPPA III.

Quod iam toties repetiui, Cassiodorum in consulatibus Cæsaris ab alijs esse diuersum, hoc loco septimus datur, non sextus consulatus Cæsari. Inuenio apud Velleiū, Agrippam coss. fuisse cum M. Vinicio, sub quibus bellum Pannonicum inchoatum fuit. ut inde liceat coniectari, fortè unum ex ijs fuisse suffectum coss. Vnde & Censorinus in libello Natalicio, de annis Romanis scribens, sic inquit, ubi simul colligit omnes annos suæ ætatis, qua scripsit: At eorum qui uocantur anni Augustani, ducenti sexagintaquinque, perinde Calend. Ianuarijs, quamuis & ante diem decimum sextum Calend. Februarij imperator Cæsar, diui filius, imperator Augusti, sententia Numati Planci, à Senatu cæterisq; ciuibus appellatus est: se septimum & M. Vipsiano Agrippa coss. sed Aegyptij, quod biennio ante in potestatem ditionemq; populi Romani uenerunt, habent Augustanorum annum ducentimum sexagesimum octauum. Nam ut à nostris, ita ab Aegyptijs quidam anni in literas relati sunt. Sicq; Octauus non statim post Antonij & Cleopatras interitum, quando Aegyptus in potestatem Cæsaris uenit, Augustus est appellatus: sed biennio cum tribus mensibus, post Aegyptum subiugatam. Et hinc patet diuersitas Chronographorum, & quod Orosius eum scribit Augustum appellatum superioribus coss. Licet idem cum Censorio sentiat Tranquillus, rubrica septima sic scribens: Postea C. Cæsaris, & deinde Augusti cognomen assumpsit, alterum testamento maioris auunculi, alterum Munacij Planci sententia: quum quibusdam censentibus Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem urbis, præualuisset ut Augustus potius uocaretur: non cum nouo, sed etiam ampliore cognomine, quod loca quoq; religiosa, & in quibus auguratio quid consecratur, Augusta dicantur, ab auctu, uel auium gestu, gustu ue. sicut etiā Ennius docet scribens:

Augusto augurio postquam incluta condita Roma est.

Quod & Festus Pompeius grammaticus asserit, & Ouidius hoc idem fatetur in primo Fastorum:

Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:

Hic socium magno cum loue nomen habet.

Sancta uocant Augusta patres, augusta uocantur

Templa sacerdotum ritè sacra manu.

Florus item in calce operis sui sic subscribit: Tractatum etiam in Senatu, an quia condidisset imperium, Romulus uocaretur. Sed sanctius & reuerentius uisum est nomen Augusti, ut scilicet iam tum, dum colit terras, ipse nomine & titulo consecraretur, Abbreuiator Lii centesimo trigesimo quarto idem, qui & Augustum & mensum

sem Sextilem in honorem eius appellatū scribit, rebus compositis, & omnibus pro-
uincijs in certam formam redactis. Ut planè uideatur inanis Leguleiorum disputa-
tio, an Imperator minuere possit imperium, cum ab auctu dicatur: qui & Ouidius
quoq; scripserit:

Huius & augurium dependet origine uerbi,

Et quodcunq; sua Iuppiter auget ope.

Augeat imperium, nostri ducis augeat annos.

Et nostri Germani Augustum, auctorem imperij semper interpretentur, cum quā
si facer & maiestatis plenus dicatur, siue ab auium gestu, id est, quia ab auibus signi-
ficatus sit: siue quia aues pastæ, gustatu id ratum fecere. Cum tamen Iustinianus adij-
cit, Semper uel perpetuò Augustus, uidetur ad id alludere, ut & ab augendo dici ui-
deatur Augustus: à quo & cæteri imperatores omnes dicti sunt Augusti. Et Egesip-
pus libro quinto, capite decimo quinto, in quadam pulcherrima oratione Iosephi ad
Iudæos inquit: Et ideo Augustum apud eos nomen est imperij, quod augeat suos,
non quod alienos opprimat. Hoc tamen loco illud quoq; prætereundum non est,
quod cum quis apud ueteres appellabatur Augustus, imperator eo nomine signifi-
cabatur. Iulius Capitolinus: Creatus est imperator, id est, Augustus. Cæsar's nomen
imponeretur ijs qui futuri erant imperij successores, nam cū quis creabatur Cæsar, ut
scribit Aelius Spartanus, tanquā principis filius et imperij heres creabatur. Post enim
cū imperatores iam rerū potiebantur, nonnunquā plures creabantur Cæsares. Sed erat
Cæsarū declaratio, non imperij dignitas, sed quæ gradum ad imperiū faceret: ut uelut
per manus ab eo qui Augustus & Imperator fuisset, Cæsares imperij regimen accipe-
rent. Sic & Ammianus Marcellinus docet Augustos appellari, qui nunc regnāt, & à
Senatu Imperatoris nomine honestati sunt: Cæsares uerò, qui ab ipso Augusto electi
sunt ad regendam prouinciam aliquam, cum Cæsar's honore tantum, donec Augu-
stus uixerit: post eius mortem successuri in imperio, ut post in Cæsaribus nostris latif-
tissimè lector inueniet. Adijciendum hoc uidetur, quod Suetonius in Augusto
scribit, rubrica nonagesimaseptima, quod sexto suo Consulatu extruxerat Mausoleū
inter Flaminiam uiam, ripamq; Tyberis, circumiectasq; syluas & ambulationes in u-
ni populi tunc iam publicarat. Cuius sic meminit Strabo in quinto: Commemoratio-
ne dignissimum, quod Mausoleum appellant, & perpetuæ uiriditatis coopertum in
summo usq; uerticem, ad Tyberis ripam exaggeratum. In summo autem positum
est Cæsar's Augusti simulacrum, ex ære fabricatum. Sub aggere ipso sunt eius oculi,
& cognatorum & necessariorum. Vnde Calsiodorus quoq; sub ijs C O S S. Augustum
scribit appellatum, ijs uerbis:

His Cofs. Cæsar leges protulit, iudices ordinauit, prouincias dispo-
suit: & ideo Augustus cognominatus est. Cuius temporibus floruerunt,
Virgilius, Horatius, & Liuius.

Quales leges sanxerit Cæsar, docet Suetonius rubrica 34. quomodo iudices ordi-
nauerit, rubrica 32. quomodo prouincias domuerit, rubrica 21. quomodo eas ordi-
nerit, rubrica quadragesima septima. Cæterū Cornelius Tacitus in tertio Historiarū,
ubi pulchram cōmemorat originem iurium, & quo pacto multitudo ad paucitatē sit
redacta, sic scribit: Sexto demum cōsulatu Cæsar Augustus potentia securus, quæ in
Triumuiratu iusserat aboleuit. Deditq; iura, quis pace & principe uteremur. Vel-
leius: Finita uicesimo anno bella ciuilia, sepulta externa, reuocata pax, sopitus ubiq;
armorum furor, restituta uis legibus, iudicij's autoritas, Senatui maiestas, imperium
magistratum ad pristinum redactum modum, tantummodo octo Prætoribus alle-
cti duo, prisca illa & antiqua reip. forma reuocata. Redijt cultus agris, sacris honos,
securitas hominibus, certa cuiq; rerum suarum possessio: leges emendatæ utiliter,
lata salubriter: Senatus sine asperitate, nec sine seueritate lectus. Principes uiri trium-
phisq; & amplissimis honoribus functi, hortatu principis ad ornandam urbem il-
lecti

Olym. Imp.
Aug.

lecti sunt. Quo pacto uero Virgilius sese in amicitiam Augusti insinuauerit, pluribus docet Donatus, qui scribit Augustum cogitasse de tyrannide republica Senatui reddenda: tunc suasisse Virgilium, ut dominaretur. Si enim (inquit) iustitiam, quod modo facis omnibus, in futurum distribues, dominari te, & tibi conducet, & orbi. Virgilij sententiam sequutus Augustus, principatum tenuit, qui suapte natura erat cupidissimus dominandi: & ut inquit Eutropius, supra quam existimari potest. Sed uide & Suetonium, rubrica uigesima octaua. Eutropius libro septimo, capite secundo: praecipuos habuit amicos, ob taciturnitatem Meecenatem, ob patientiam laboris modestiamque Agrippam. Diligebat praeterea Virgilium, Flaccumque poetas. Et ut addam penes conularium: Hoc tempore omnes bonae disciplinae accesserunt ad summum fastigium, cum maiestate Romani imperij. Ob id scripsit Velleius, cum de natalibus Augusti ageret: iam penes superuacaneum uideri potest, eminentium ingeniorum notare tempora. Quis enim ignorat, direptos gradibus aetatis floruisse hoc tempore, Ciceronem, Hortensium: saneque Crassum, Catonem, Sulpitium: moxque Brutum, Calidum, Coelium Caluum, & proximum Ciceroni Caesarem? Eorumque uelut alumnos, Coruinium, & Asinium Pollionem, amulumque Thucydidis Salustium: autoresque carminum, Varronem & Lucretium: neque ullo in suscepti operis sui carmine minorem Catullum? Penes stulta est inhaerentium oculis ingeniorum enumeratio. Inter quae maxime nostri aui eminent principes carminum, Virgilius, Rabiriusque, & consequutus Salustium Liuius, Tibullusque & Naso, perfectissimi in forma operis sui. Nam uiuorum ut magna admiratio, ita censura difficilis.

3* 19

Caesar.

TAURUS.

77

C. AVGVSTVS VII. ET T. STATILIVS.

Ille est alius octauus Caesaris Consulatus, quem cum Statilio Tauro gessit, a quo amabatur. Multos enim principes uiros unice dilexit, eosque cum ipse iam urbem adornasset ob crebra incendia, adhortatus est, ut pro facultate quisque uel nouis, uel relictis & excultis Romam adornarent: multaque a multis extracta sunt. Sicut a Martio Philippo, aedes Herculis, Musarum: a L. Cornificio, aedes Dianae: ab Asinio Pollione, atrium Libertatis: a Munatio Planco, aedes Saturni: a Statilio Tauro, Amphitheatrum: a M. Agrippa, ductus aquarum plures. Statilij Tauri, unius ex posteris illius, meminit Tacitus: quem opibus illustrem, accusatum esse repetundarum tradit, Agrippina stimulante accusatorem, quae Statilij hortis amoenissimis inhabitabat. Statilius impatiens iniuriae, sibi mortem consciiuit. M. Varro in secundo de re Rustica, docet Statilios Tauros nominatos esse, a tauris, qui sunt e pecore maiores: sicut a minori dicimus Porcios, Quinios, Caprilios. Eusebius in Chronicis docet, Indos amicitiam ab Augusto per legatos circa id tempus postulasse. De quibus sic Florus in fine operis: Indi cum gemmis & margaritis elephantes quoque inter munera trahentes, nihil magis quam longinquitatem uiae imputabant, quadriennium impleuerant: & tamen ipse hominum color, ab alio uenire sole fatebatur. Orosius item in fine sexti sic: Refuderunt in Caesarem Alexandri Magni gloriam, quem sicut Hispanorum Gallorumque legatio in medio Oriente apud Babylonem contemplatione pacis adijt: ita hunc apud Hispaniam in Occidentis ultimo, supplex cum Getulico munere Eous, Indus, & Scythia Boreus orauit.

4* 19

C. AVGVSTVS CAESAR VIII. ET M. SILLANVS.

His Cofs. Astures, & Cantabros, Germanos, Salassosque Caesar perdomuit.

Salassorum tellus aurifodinas habet, diuque olim potentes fuerunt: a quibus Decius Brutus, data uiritim drachma, sese redemit, hicque quoadque Caesaris pecunias diripuerunt.

78

puerunt: tandem eos Augustus funditus deleuit, & omnes sub corona uendidit: auctor Strabo in tertio. Sunt autem Salafsi, Alpini populi, quos Cato Tauriscæ gentis esse arbitratur. De his Lilius centesimo trigesimo quinto libro scripsit, & Suetonius rubrica uigesima prima. De Asturibus sic Florus: Astures per idem tempus ingenti agmine à montibus suis descenderant, nec tenuere suos, ut barbari impares: & positis castris apud Asturam flumen, trifariam diuiso agmine, tria simul Romanorum castra aggredi parant. Fuisset anceps & cruentum (& utinam mutua clade) certamen, tunc iam fortibus etiam subito, iam cum consilio uenientibus: nisi Drigecini prodissent, à quibus præmonitus Carilius cum exercitu adueniens oppressisset conuulsis. Sic tamen quoque non incruento certamine reliquias fusi exercitus ualidissimi, ciuitas Lanciæ excepit. ubi loci adeò certatum est, ut in captam urbem faces poscerentur. Aegre dux impetrauit ueniam, ut uictoriæ Romanæ stans potius esset, quam incensa, monumentum. Orosius hæc Flori uerba quasi interpretatur, sic scribens: Astures uero, positis castris apud Asturam flumen, Romanos, nisi proditi præuentique essent, magnis consilijs, uirtutibusque oppressissent. Tres legatos cum legationibus suis in tria castra diuisos, tribus æque agminibus obruere moliti, repente suorum prodicione detecti sunt. Hos postea Carilius bello exceptos, non parua etiam Romanorum clade superauit. Pars eorum prælio elapsa, Lanciam confugit. Cumque milites circumdatam urbem incendio adoriri pararent, dux Carilius & à suis cessationem impetrauit incendijs, & à Barbaris uoluntate deditiois exegit. Stuidiose enim nitebatur, integram atque incolumem ciuitatem uictoriæ suæ testem relinquere. Ex his uerbis liquet, corrupte in Floro Scurā pro Asturam, & fasces pro faces, & temere pro tenere, & sumptus pro suos, legi. Quæ doctissimus quisque approbabit.

C. AVGVSTVS CAESAR IX. ET C.
NORBANVS.

CLXX 20
XIX

His Cofs. Astures & Cantabros per L. Lamiam perdomuit.

Quia toties Cantabrorum meminit Cassiodorus, mirandum non est, nam teste Orosio, quinque annis Cantabricum bellum durauit, pulchre ab eo descriptum in fine sexti libri. Sed Florus elegantissime in quarto, titulo duodecimo, hoc bellum & has gentes descripsit: licet illic correctorum desideranda sit diligentia. Nam & urbium & populorum, fluminum & legatorum nomina deprauata sunt: quæ studiosus lector ex tertio Strabonis, & Plinii tertio, emendabit, ac ex Tranquillo ac Cassiodori Cofs. nomina legatorum reformabit, ut in transcurso annotabimus. Cæterum Cantabricum bellum descripsit Suetonius in Augusto, rubrica uigesima: & Florus in fine operis, qui tradit per Antistium, Firmium Agrippam, legatos apud Cantabros hæc facta. Quæ eadem inuenies apud Orosium libro sexto, ultimo capite. Sed apud utrumque Firmius scriptum est, cum Furnius sit legendum. Subiungit eodem loco, quod Cantabricæ uictoriæ hunc honorem detulerit Cæsar, ut tunc quoque belli portas clauso cohiberi iuberet. Et ita tunc secundo per Cæsarem, quarto post urbem conditam clausus est Ianus: quod & Suetonius & Florus attestantur. conferendi enim sunt omnes. Repete ea quæ superius in Sex. Ruffo de Hispanis & Cantabris, ex Velleio Patriculo scripsimus.

C. AVG. CAESAR X. ET GN. PISO.

Cæsarem multa egisse per legatos, Tranquillus, Florus & Orosius attestantur. Nam Vindelicos & Rhætos deuicit per Drusum Neronem priuignum, in cuius laudem Horatius quartum librum Carminum edidit: Thraces uero per Pisonem. Fuerunt sub Augusto duo uiri illustres, Gn. Piso, & L. Piso, siue pater & filius, siue fratres: quibus & Flaccus Horatius Artem poeticam inscripsit. Cæterum circa id tempus gestum est bellum Germanicum, si Honorio credendum est, qui in suis Annalibus sic scribit: Anno ur. con. 731. Cæsaris Augusti 21. quibus etiam diebus multa per se, multa per duces & F 2 legatos

Olym. Imp.
Aug.

legatos bella gessit, Claudius Drusus priuignus Cæsaris Galliam & Rhoetiã sortitus, fortissimas Germanorũ gentes subegit: Vsiptes, Tencateros, Rhoetos, Vindelicos, Marcomannos, Cheruscos, Sueuos & Sicambros. unde & filium eo anno natũ, Drusus Germanicũ appellauit. Huius Germanici meminĩt Tacitus in primo Historiarum: At herculẽ Germanicum Druso ortum, octo apud Rhenum legionibus imposuit, adsciriq; per adoptionem à Tiberio iussit. Scripsit hoc bellum Paulus Orosius in fine sexti, & Florus in fine operis sui. Vnde & Orosius inquit: Piso aduersum Vindelicos missus est, quibus subactis, uictor ad Cæsarem Lugdunũ uenit. Cæterũ hic Gn. Piso Germanicum Cæsarem, ut infra notabimus, ueneno sustulit. quem Tacitus in secundo, ingenio uiolentum, & obsequi ignarum scribit, insita ferocia à patre Pisonẽ: qui ciuili bello resurgentes in Aphrica partes acerrimo ministerio aduersus Cæsarem iuuit. Mox Brutum & Cassium sequutus, concessõ reditu, petitione honorum abstinuit: donec ultrõ ambiretur, delatum ab Augusto consulatum accipere, &c. Post à Tyberio est missus in Syriam, ut infra scribemus. ubi post conuictus super morte Germanici, seipsum interemit, & in codicillo suo sic scriptũ relquit: Precor ne filius meus innoxius poenas luat, per quinq; & quadraginta annorũ obsequium, per collegium consulatus quondam diuo Augusto parenti tuo probatus.

22

M. MARCELLVS, ET L. ARVNCIVS.

Velleius Paterculus: ante triennium ferẽ quã Egnatianũ scelus erumperet, circa Murenã Cepionisq; cõiurationis tempus, ab hinc annos L. M. Marcellus sororis Augusti Octauiaẽ filius, quem homines ita si quid accidisset Cæsari, successorẽ potentiaẽ eius arbitrabantur futurum: ut tamen id per M. Agrippam securius ei posse contingere non existimarent, magnificentissimo ædilitatis munere edito, decessit admodum iuuenis, sanẽ ingenuarum (ut aiunt) uirtutum, lætusq; animi & ingenij, fortunãq; in quam alebatur, capax. Post cuius obitum Agrippa, qui sub specie ministeriorum principalium profectus in Asiam (ut fama loquitur) ob tacitas cum Marcello offensiones, præsentĩ se subduxerat tempori: reuersus inde, filiã Cæsaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem: feminam neq; sibi, neq; reipub. felicis uteri. Hunc esse illum Marcellũ puto, qui in 24. anno ætatis suã, ex morbo in 16. cõtracto, post in ædilitate mortuus est. De quo Virgilius in sexto cecinit, Tu Marcellus eris. Quã carmina cum olim legerentur Octauiaẽ, eduxerunt illi lachrymas, ut Seruius scribit. Cæterũ Aruncij cuiusdam in quarto ciuiliũ Appianus meminĩt, inter proscriptos: qui mira arte cum Apuleio, cum se turmarum duces fingerent, euasit. Incertum an hic sit, an unus ex illius posteris.

23

M. LOLLIVS, ET Q. LEPIDVS
ÆMILIVS.

M. Lollius, primus Galatiam prouinciã Propratore administrauit, ut scribit Eutropius libro septimo, capite secundo: cum antea regnum fuisset. Tantumq; apud Barbaros effecit, ut reges pop. Rom. amici in honorẽ Cæsaris urbes conderent, quas Cæsareas appellarunt. Hic Lollius in Germaniam ab Augusto missus, ignominiosa clade affectus est: quam Lollianã maioris infamiae quã detrimenti, nominat Tranquillus, rubrica uigesimalertia. Eusebius in annum Cæsaris uigesimalseptimũ deicit historiam, de M. Lollio inquit: Germanos in arma uersos M. Lollius superat. De hoc ita scribit Velleius: Accepta in Germania clades sub legato M. Lollio, homine in omnia pecunia quã rectẽ faciẽdi cupidiorẽ, & inter summã uitiorũ dissimulationẽ uitiosissimo: amissaq; quintę legionis aquila, uocauit ab urbe in Gallias Cæsare.

CXC 24

M. APVLEIVS, ET P. SILLIVS.

His Cofs. aquilas & signa Crassiana de Parthis Cæsar recepit. Pacem cum Parthis factam, & signa Crasso & Antonio ablata à rege Parthorum, reddita

reddita scribit Livi^{us}, 139. lib. De hoc Florus in calce sui operis sic scribit: Parthi quoque quasi uictoriae poeniteret, rapta clade Crafsiana ultro signa retulere: sic ubique cuncta atque continua totius generis humani aut pax fuit, aut pactio. De hac pace multa pulchra Orofius in fine 6. lib. Sed paulo ante, inquit, Bosphoranos Agrippa superauit: & signis Romanis, quae illi quondam sub Mithridate sustulerant, bello recuperatis, uictos ad deditionem coegit. Parthi quasi toto terrarum orbe uel domito, uel pacato omnium oculis signarentur, atque in se solos omnis uigor Romani imperii uertendus esset (quippe quos pristina ulciscendae Crafsianae caedis conscientia mordebat) ultro signa quae Crasso interfecto abstulerant, ad Caesarem remiserunt, regisque obsidibus traditis, firmum foedus fidei supplicatione meruerunt. De signis redditis a Parthis, Tranquillus rubrica uigesima prima. Velleius: Dum pacatur Occidens, ab Oriente ac rege Parthorum signa Romana, quae Crasso presso Orodes, quae Antonio pulso filius eius Phraates coeperant, Augusto remissa sunt: quod cognomen illi uiro Planci sententia, consensus uniuersi Senatus, populique Rom. indidit.

Saturninus.

Cinna.

C. SENTIUS, ET Q. LUCRETIVS.

2. 25

De his Coss. sic scribit Iulius Frontinus, libello de Aquaeductibus, licet alterius praenomen immutatum sit: Agrippa cum iam tertium Cos. fuisset, C. Senti^o, Sp. Lucretio Coss. post annum tredecimum quam Iuliam deduxerat, Virginem, in agro quoque Lucullano collectam, Romam perduxit, quo primum in urbe responderet, quinto idus lunij. Inuenitur uirgo appellata, quod quaerentibus aquam militibus, puella uirguncula quasdam uenas monstrauit: quas sequuti qui foderant, ingentem aquae modum inuenerunt: aedacula fontis apposita, hanc uirginem pictam ostendit. Describit de hinc Frontinus, quomodo Augustus produxit etiam in urbem Alsietinam aquam, quae uocatur aqua Augusta, cum opus Naumachiae aggredereetur. Sed quibus Consulibus id factum sit, non scribit. Velleius: Praclarum excellentis uiri factum C. Senti^o Saturnini, circa ea tempora Consulis, ne fraudetur memoria. Aberat in ordinandis Asiae Orientisque rebus Caesar, circumferens terrarum orbi praesentia sua pacis suae bona. Tum Senti^o forte & solus, & absente Cesare Cos. cum alia, prisca seueritate summaque constantia, uetere Coss. more ac seueritate gessisset, protraxisset publicanorum fraudes, punisset auariciam, regessisset in aerarium pecunias publicas: tum in comitijs habendis praecipuum egit consulem. nam & quaesturam petentes, quos indignos iudicauit, profiteri uetuit. Et cum id facturos se perseverarent, consularem, si in campum descendissent, uindictam minatus est. Et Egnatium florentem fauore publico, sperantemque ut praeturam aedilitati, ita consulatum praeturae se iuncturum, profiteri uetuit: & cum id non obtinuisset, iurauit, etiam si factus esset Cos. suffragijs populis, tamen se eum non renuntiaturum. Quod ego factum cuilibet ueterum Coss. comparandum reor: nisi quod naturaliter audita uis laudamus libentius, & praesentia inuidia, praeterita ueneratione prosequimur. Et his nos obrui, illis instrui credimus. Caeterum hunc puto esse Lucretium, de quo Appianus sic scribit in quarto: Lucretius duobus fidis seruis commitatus, errabundus cibariorum inopia ad uxorem retrocessit, a seruis ueluti aeger quidam lectica delatus in urbem. Interim uni ex seruis perfracto crure alteri innixus ambulabat. Cum uero ad portas accessisset, quo in loco parens eius a Sylla proscriptus, olim interceptus fuerat: turmam militum accurrentem intuens, pauefactus est loci omnem: & cum seruo aufugiens, in sepulchro latuit. Pollinctioribus denuo sepulchra perscrutantibus, seruus se ultro ut caperetur obtulit, quoad Lucretius iterum ad portas profugit: ibique tam diu commoratus est, ut rediret seruus: cuius uestem sibi induit, inde ad uxorem redijt. Sub cuius cura duobus interclusus laquearibus delituit, donec ex proscriptorum numero eximeretur. Postremo confecta pace, consulari dignitate potitus est. haec Appianus. Sub his Coss. moritur Virgilius poeta, Brundisij, 10. Calen. Octob. qui natus fuit M. Crasso & Cn. Pompeio primo Coss. & hisdem Coss. iterum uirilē togam sumpsit, quo anno Lucretius moriebatur. Sed in uita Virgilij, siue haec Serui sit, siue Donati, scribitur Gn. Plancio Q. Lucretio Coss. Virgilium expirasse: ut pla-

Olym. Imp.
Aug.

ne in alterutro appareat error. Ossa uero Virgilij Neapolim translata, in secundo ab urbe lapide sepeliuntur, titulo istiusmodi, quem ipse dictauerat: Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc Parthenope: cecini pascua, rura, duces. Quod Eusebius factum scribit, Caesaris anno 26. Meminit horum consulum Honorius in suis Chronicis, in haec uerba: Anno ur. con. 735. Augusti 25. Saturnio & Lucretio Coss. Caesar in Syriam profectus, Phylarchos & Carduenos gentes Sarracenorum, & Gangaridas Indiae ferocissimas, in Osroene superauit. Inde Claudium Caesarem cum exercitu misit ad Parthos, Cornelium Balbum direxit ad Indos. Claudius ita per maiestatem Romani nominis, facile cuncta sedans, cum & Parthos & Armenios in deditiorem recepisset, a quodam regni indicum per insidias confossus est: ipseque mox oppressus, ad satisfactionem tam audacis admissi. Persae tamen primum obsides Octauiano Caesari dederunt, & pacem rogantes, erepta sub Crasso signa remiserunt. At uero C. Caesar Agrippae filius in Aegyptum missus, Arabiam & mare rubrum perscrutatus est.

His Coss. Caesari ex prouincijs redeunti, currus cum aurea corona decretus est, quod ascendere noluit.

Florus in calce operis sui, cum describit quemadmodum Caesar Cantabros deuicit, legatosque ad finitimas gentes depopulandas miserit: ubi omnia ex praeepto confecta erant, ipse praesens (ut eius uerbis utar) hos deduxit montibus, hos obsidibus astrinxit, hos sub corona iure belli uendidit. Digna res lauro, digna curru, Senatui uisa est: & Caesar tantus erat, ut posset triumphos contemnere. Velleius: Caesar reuersus in urbem, quo sit fauore omnium hominum, aetatum, ordinum exceptus: quae magnificentia triumphorum eius, quae fuit munerum, exprimi facile non potest. Nihil deinde optare a dijs homines, nihil dijs hominibus praestare possunt, nihil uoto concipi, nihil felicitate consummari, quod non Augustus post reditum in urbem reipub. populoque Rom. terrarumque orbi representauerit.

3. 26

GN. LENTULVS, ET P. LENTULVS.

Ad hos duos usque Lentulos, ut superius annotaui, diuersitas quaedam fuit Coss. inter hos nostri Cassiodori, & auctoris illius incerti, quem a meo Stabio, acerrimo iudice literarum, dono accepit. Sed mirandum non est. nam & Liuius crebro diuersitatem Annalium citat: & res tanta uetustate obscurata, etiam uigilantissimos nonnunquam fallit. Deinceps tamen usque ad Tiberium ipsum, concordat autor ille ignotus cum nostro Cassiodoro, praeterquam in uno aut altero consulatu, ut suo loco annotabimus. Tamen nomina deprauata etiam quandam diuersitatem signant, quae nulla alioqui est. Vt in primo consulatu Augusti datur collega Tullius: noster illi collegam L. Volcatium Tullium. Dehinc datur collega Aemilio Tullius, cum noster Cassiodorus habeat M. Lollium.

4. 27

T. FURNIVS, ET C. SILLANVS.

Horum Coss. Iulius Obseques in libello Prodigijs sic meminit, sed alterum consulem C. Furnium appellat: Sub Apennino, in uilla Liuiae uxoris Caesaris, ingenti motu terra tremuit. Fax caelestis a meridiano ad Septentrionem extenta, luci diurnae similem in nocte fecit. Turris hortorum Caesaris ad portam Collinam de caelo tacta, insidius Romanorum Germani circumuenti sub M. Lollio legato grauiter uexati. Quod cum Eusebio conuenit, qui 27. anno Augusti, Germanos in arma uersos, a Lollio superatos scribit. Ad Furnium extant epistolae Ciceronis lib. 10. qui legatus fuit Plancii: siue is fuerit, siue ex eius familia. Qua re moueor, ut suspicer in Floro, in calce operis, ubi bellum Cantabricum describit, legendum: Haec per Antistium, Furnium, Agrippalegatos, &c. Nam qui Firmium legunt, firmi nihil in literis reperient, quo errores tuerentur. Eadem menda est in fine sexti libri Orosij: corrige lector studiose. Horum Coss. meminit Censorinus libello de die Natali, sic scribens cap. 13. Quintos ludos seculariter Furnio & C. Iunio Syllano Coss. anno 737, Caesar Augustus & Agrippa fecerunt. Idem

Idem Censorinus cap. 6. ubi de Seculo agit, & ludorum originem commemorat, L. Olym. Imp. uium citans, hæc uerba subiungit, quæ huic loco congruunt: item T. Liuius lib. 136. Aug. Eodẽ anno ludos seculares Cæsar ingenti apparatu fecit, quos centesimo quoq; anno (his enim terminis seculi fieri mos, utq; nonagesimo quoq; anno repetantur) tam commentarij Quindecimuirorum, quàm diu Augusti edicta testari uidentur. Adeo ut Horatius Flaccus in carmine, quod de Secularibus ludis canratum est, id tempus hoc modo signauerit:

Certus undenos decies per annos
Orbis, & cantus, referatq; ludos,
Ter die clara, totidemq; grata
Nocte frequentes.

† ut denos.

Aenobarbus.

L. DOMITIVS, ET P. SCIPIO.

CXCI 28

A Scipione Thraces domitos, ex abbreviatore Liuij lib. 138. colligimus. Quanquã Florus in quarto, tit. 12. à Pifone perdomitos scribat. Cæterum ut colligo ex ignoti auctoris de Coss. opusculo, his Coss. aqua Virgo inducta est Romam: M. autẽ Agrippa in sua ædilitate induxit Romæ aquã Virgineam. præterea fecit fontes centũquinq; castella centumtriginta, cæterisq; corruatis atq; emendatis lacus septingẽtos fecit, ac complura alia ædificia culta atq; operibus magnifica, quæ Plinius describit lib. 36. cap. 15. sparsim. Inquit autem, M. Agrippam in ædilitate post cõsulatum cloacas, operum omnium dictu maximũ, urbe pensili subterq; nauigata, mirõ ingenio fecisse. Frontinus quoq; lib. de Aquæductibus: Agrippa ædilis, ductus Appie, Anienis, Martie, penẽ dilapsos restituit. Idem Iuliã deduxit, Virginẽ quoq; Romã perduxit. Sed de aqua Virgine sub C. Sentio Saturnino & Lucretio Coss. inducta, superius annotauimus.

M. DRVSVS, ET L. PISO:

2. 29

De Druso, Velleius ita tradit: Cura deinde atq; onus Germanici bellĩ delegata Druso Claudio, fratri Neronis adolescenti: tot tantaq; uirtutum, quot & quantas natura mortalĩs recipit, uel industria percipit. Cuius ingenium utrum bellicis magis operibus, an ciuilibus suffecerit artibus, in incerto est. Morum certẽ dulcedo ac suauitas, & aduersus amicos æqua ac par sui æstimatio, inimitabilis fuisse dicitur. Nam pulchritudo corporis proxima fraternæ fuit. Sed illum magna ex parte domitorem Germaniæ, plurimo eius gentis uarijs in locis perfuso sanguine, factorum iniquitas, Cõsulem agentem annum tricesimum, rapuit. Moles deinde eius belli translata in Neronem est, quod is sua & uirtute & fortuna administrauit: peragratusq; uictor omneis partibus Germaniæ, sine ullo detrimento commissi exercitus (quod præcipuẽ huic duci semper curæ fuit) sic perdomuit eam, ut in formam stipendiariæ penẽ redigeret pro uincitæ. Tum alter triumphus, cum altero consulatu ei oblatu est. A Pifone (Florus in fine operis inquit, ut paulo antẽ ostendimus) Thraces perdomiti, in ipsa captiuitate rabiẽ ostendẽ: quippe cum catenas morsibus tentarent, feritatem suam ipsi puniebant. Ad L. Pisonem, & eius fratrem, Porphirio scribit, Horatium Flaccum atq; poeticam misisse nuncupatim. Hic est ille L. Piso, qui sua ebrietate meruit præsecuram urbis, à Tiberio principe, ut inferius scribemus, postquam Thraces perdomuit. De quo Seneca in duodecimo Epistolarũ: & Plinius in decimoquarto, cap. 22. Fuit enim Calphurnia domus uirorum gestis mirum in modum celebris. Nam C. Piso, Calphurnio genere ortus, ac multas insignesq; familias paterna nobilitate complexus, claro apud uulgũ rumore erat, per uirtutẽ, aut species uirtutis similes. namq; facundiam tuendis ciuibus exercebat, ut inquit Tacitus 15. Fuit & Calphurnius Piso uictis in Sicilia fugitiuis præclarus. Et Valerius Maximus C. Pisonem cõsulem, libro quarto de Constantia, laudat: L. Pisonem historicum, Liuius, Dionysius, Plutarchus citant. Et P. Piso, orator & consularis, de Hispania triumphauit. M. Pisonem tradit Cicero, Græca doctrina doctissimum omnium qui antea fuerunt. Item L. Piso

F 4 tribunus

Olym. Imp.
Aug.

tribunus plebis, legem primus de repetundis tulit, orationes reliquit, multarum legum suavor ac dissuasor fuit. alius ab hoc L. Pisone, qui urbis custos, & studium liberalium anstites, ad quem Horatius (ut dixi) scripsit. Augustus olim graui morbo pressus, nullum sibi successorem declarans, Pisoni exercitus & publicos redditus in bello scribens dedit. Caelius Piso consul cum Rubrio Gallo fuit, sub Traiano: tradente Iuriscōsulto, de Fideicommissarijs libertatibus, ut inferius dicemus. Velleius huius Pisonis L. sic meminit: Dum ea quæ prædiximus in Pannonia Germaniæque geruntur, atrox in Thracia bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accensis, L. Pisonis, quem hodieque diligentissimum atque eundem lectissimum securitatis urbanæ custodem habemus, uirtus compressit. Quippe legatus Cæsaris, triennio cum his belauit, gentesque ferocissimas plurimo cum earum excidio, nunc acie, nunc expugnationibus, in pristinum pacis redegit modum: eiusque patratione Asiæ securitatem, Macedoniae pacem reddidit. De quo uiro hoc omnibus sentiendum ac prædicandum est, esse mores eius uigore ac lenitate mixtissimos: & uix quenquam reperiri posse, qui aut otium ualidius diligit, aut facilius sufficiat negotio: & magis quæ agenda sunt curet, sine ulla ostentatione agendi.

3. 30

Augur.

CN. LENTULVS II. ET M.

CRASSVS.

Cn. Lentuli auguris Seneca sic meminit, lib. 2. de Beneficijs: Lentulus augur, diuitiarum maximū exemplum, cum omnia incrementa sua Augusto deberet, ad quæ attulerat paupertatem, princeps iam ciuitatis & pecunia & gratia, subinde solebat Augusto queri, dicens se ab studijs esse abductum, nihil tamen in se congestum esse quod perdidisset, perdita eloquentia. Cn. hunc Lentulum augurem, Tranquillus in Tiberio scribit, metu ac languore ad fastidium uitæ à Tiberio actum: & ut ne quo alio, nisi ipso hærede, moreretur. Habuit enim in censu, teste Seneca, quater millies sestertium: quantum hodie decem primores Germaniæ uix habent. Refert Tacitus, Cn. Lentulum, cum in Illyricum cum Druso à Tiberio missus esset, post Augusti excessum, à militibus saxis penè & lapidibus obrutum fuisse. Sed tamen à Druso protectus est.

4. 31

TIBERIVS NERO, ET P. QUINTILIVS.

Varus.

Hic est ille Quintilius Varus, qui cum tribus legionibus à Germanis rebellantibus, funditus deletus est, cum illius superbiam libidinemque ferre non possent. In qua strage Germani Italici quibusdam oculos, quibusdam manus, quibusdam linguam amputabant: ipsius Consulis Varii corpus humi abditum effoderunt, signa & aquilas duas eripuerunt: ut Florus in fine quarti de bello Germanico scribit, quibus aquillis adhuc hodie Germani & Romani imperatores in suis armis utuntur. Ut ridendi sint illi, qui suspicentur aquilam esse bicipitem, cuius caput alterum orientem, alterum occidentem aspiciat: quo nihil monstruosius. Hanc cladem Varianam, penè exitiabilem, quia tres legiones cum duce, legatiisque & auxiliis omnia erant caesa: tanta animi cōsternatione accepit Cæsar, ut barbâ & capillos non tonderet, caputque parieti illideret, uociferans, Quintili Vare legiones redde: ut Suetonius rubrica uigesimalertia late explicat. Plinius in septimo, inter felicitates Augusti Varianam cladem numerat. Et hac clade factum est, ut historici tradunt, quod Romanum imperium in ripa Rheni fluminis statum, uictor Augustus auxit: post mortem nihil expectato Cæsare, Simon quidam regium nomē inuaserat. Is à Quintilio Varo obtinente Syriam punitus, & gentem quidam regium beri Herodis rexere tripertito. Sed tamē hæc clades aliquanto post facta est, ut inferius patebit. Siquidem Velleius de hoc uiro hæc tradit: Varus Quintilius illustri magisque nobili ortus familia, uir ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore & animo imobilior,

bilior, otio magis castrorum, quam bellicæ assuetus militiæ. Pecuniæ uerò quàm non contempnor, Syria cui præfuerat declarauit: quam pauper diuitem ingressus, diues pauperem reliquit. Is cum exercitui, qui in Germania erat, præesset, concepit esse homines, qui nihil præter uocem membraq; haberent hominum: quiq; gladijs domari non poterant, posse iure mulceri. Quo proposito, mediã ingressus Germaniam, uelut inter uiros pacis gaudentes dulcedine, iurisdictionibus, agendoq; pro tribunali, ordine trahebat æstiuã, &c. Tandem ex desperatione seipsum transfixit.

Coruinus.

M. MESSALA, ET P. SULPITIUS.

CXCVII 32

Habet hoc loco ignotus autor Coss. Messalam & Quirinum, seu Cyrinum, quod idem est: siue alius is fuerit, siue Sulpitij cognomen, quod arbitror. Ea enim sum modestia, ut temerè nihil asserere uelim. Sed & Euangelium Lucae cuiusdam meminit Cyri, præsidis Syriæ, cum Christus in Bethleem Iudæ natus est. Licet Valla hunc Cyrenæum dicat appellari. Cui non assentior, cum Iudæus ille Iosephus Antiquitatum (ut Tertullianus scribit) Iudæorum uernaculus uindex, in suo Antiquitatum libro decimo octauo, ab initio scribat: Cyrinus autem unus de ijs qui semper in consulatione congregabantur, uir per omnium magistrorum & principatum officia celebratus, per cunctas administrationes consulatus culmen ascendens, & in cunctis administrationibus & alijs dignitatibus clarus, cum paucis uenit ad Syriam, censor gentis à Cæsare destinatus, & appreciator uniuscuiusq; substantiæ. Mittitur etiam cum eo Copinius, ductor totius equestris agminis: & reliqua quæ subiungit Iosephus. Quod & in suam historiam sacram Eusebius transtulit, ac mutauit libro primo, capite secundo & tertio: ut liquidissimè appareat, Cyrinum consulem fuisse, & Quirinum appellatum. Idem Iosephus in fine libri decimiseptimi: Interea Cyrinus uir consularis à Cæsare destinatur, censum in Syria dispositurus, & domum Archelai rediturus. Eusebius in libro temporum: Edicente Cæsare, & ex S. C. Quirinus in Iudæam missus, census hominum possessionesq; describit. De hoc paulo inferius plura. Sed & Suetonius in Tiberio, Quirini consularis prædiuitis uiri meminit, rubrica quadragessimanona. De hoc Tacitus in tertio, cum gesta septimi anni imperij Tiberij scribit, inquit: Sub idem tempus, ut mors Sulpitij Quirini publicis exequijs frequentaretur, petiuit à Senatu, nihil ad ueterem & patriciam Sulpitiorum familiam pertinuit Quirinus, ortus apud municipium Lanuuium: sed impiger militiæ, & acerbis ministerijs, consulatum sub diuo Augusto, mox insignia triumphi adeptus, datusq; rector C. Cæsari Armeniam obtinenti, Tiberium quoq; Rhodi agentem coluebat: quod & tunc patefecit in Senatu, laudatis in se officijs.

P. FABIVS MAX. ET AELIUS TVBERO.

2. 33

Julius Obsequens horum Coss. meminit in hæc uerba: P. Fabio & Q. Aelio Coss. in Germania in castris Drusi, examē apud tabernaculo Hostilij Rutilij præfecti castrorum cōsedit, ita ut funē prætententē præfixamq; tentorio lanceã amplecterentur. Multitudo Romanorum per insidiã subiecta est. Credo tum bellum illud aduersus Germanos trans Rhenum à Druso gestum, aut annis paucis sequentibus. Quod Liuius ultimo libro suæ historiæ exprensit: quo Drusus ex fractura, equo super crus eius colapso, trigesimo post die mortuus est. Corpus à Nerone fratre, qui nūcio ualetudinis euocatus raptim occurrerat, Romã reuectum, & in C. Iulij tumultu conditū est. Laudatus à Cæsare Augusto uirico, qui supremis illius funeribus plures honores dedit. Meminit Fabij Maximi Cornelius Tacitus in primo historiarum, quem tradit comitatum Augustū in Planasiam insulã, cum inuiseret Agrippam Posthumū exulem: ubi cum lachrymis uictus esset Augustus, ut eum ab exilio reducere cogitaret, Fabius id uxori Martiæ, Martia Liuiæ. Ob id paulo post uenenò sublatus Fabius, quod gemitum in funere Martiæ confessa est. Arbitror hunc fuisse Fabiū: sed id ultima ætate Augusti accidit. Horum Coss. meminit Iulius Frontinus libro de Aqueductibus, ubi de M. Agrippa agit, creberrimè scribēs, quomodo Agrippa uelut perpetuus curator aquarum

Olym. Imp. rum fuerit, & quæ S. C. ac leges de hac re promulgatæ sint. Verba hæc sunt: Primus
 Aug. M. Agrippa, post ædilitatē quam gessit consularis, operum suorum & munerū ueluti
 perpetuus curator aquarum fuit: qui iam copia permittente descripsit, quid aquarum
 cū publicis operibus, quid lacubus, quid priuatis daretur. Habuit & familiā propriā,
 aquarum quæ tueretur ductus atq; castella & lacus. Hanc Augustus hæreditatem ab
 eo sibi relictam, publicauit post eum, Q. Aelio Tuberone, P. Fabio Maximo Coss. id
 est, in re quæ id usq; tempus quasi potestate acta, certo iure eguisset, &c. In unico
 quod habui Cassiodori exemplo, scriptum est, Paulus Fabius. Id prænomen cum Ro-
 manis inusitatum sit, subesse suspicabar errorem. Hunc cum undiq; quærerē, tandem
 ex Iulio Frontino de Aquæductibus didici, P. Fabiū, non Paulum Fabiū legendum.
 Meminit & horum Coss. Plinius lib. 8. cap. 17. his uerbis: Q. Tuberone, Fabio Maxi-
 mo Coss. quarto nonas Maij, theatri Marcelli dedicatione, tigrim primus omnium
 diuus Augustus Romæ ostendit, in cauea mansuefactum.

3. 34 IULIUS ANTONIUS, ET FABIUS APHRICANVS. 743

His Coss. natus est Claudius imperator quintus, appellatusq; Tiberius Claudius
 Drusus: & fratre Germanico Tiberio in Iuliam familiam adoptato, Germani cogno-
 men assumpsit, eo ipso die quo primū ara Augusti Lugduni dedicata est: ut Tranquil-
 lus in Claudio, rubrica secūda scribit. Sed de ara mox plura. Quanquā & hoc iudicio
 acriori est examinandū, quis ille fuerit Iulius Antonius. Plutarchus autē in uita M. An-
 tonij, scribit hunc ex Fuluiā genuisse Antoniū, quem ita magnū apud Cæsare Octa-
 uia soror fecit. Effecit enim, ut post Agrippam, & horū filios, primas partes obtineret.
 Tacitus etiā lib. 4. historiarū, cuiusdam Iulij Antonij meminit, gesta Tiberij scribens,
 anni eius imperij 11. ubi hæc uerba traduntur: Obijt hoc anno & L. Antonius, multa
 claritudine generis, sed improspere. nam patre eius Iulio Antonio ob adulteriū Iuliae
 morte punito, hunc admodum adolescentulum sororis nepotē seposuit Augustus in
 ciuitatē Massiliensem, ubi specie studiorū nomen exilij tegetur. Habitus tamen su-
 premus honor, ossaq; tumulo Octauiorū illata per decretum Senatus. Velleius ubi
 de adulterio Iuliae filiae Augusti scribit, subiungit hæc uerba: tum Iulius Antonius, sin-
 gulare exemplum clementiae Cæsaris, uiolator eius domus, ipse sceleris à se commissi ul-
 tor fuit: quē uictō eius patre, non tantū incolumitate donauerat, sed sacerdotio, prætu-
 rura, consulatu, prouincijs, honoratum etiam matrimonio sororis suæ filiae, in archiepiscopi
 mam affinitatē receperat. Cæterum & in toties citati auctoris ignoti opusculo, pau-
 lulum uariantur nomina Coss. & unus Consulatus adijcitur. Ponam nomina, ut inue-
 nio: & reperam à M. Messala & P. Sulpitio, usq; ad Drusum & Quintium.

Messala	}	&	{	Quirino	N. N.
Rubellio				Saturnino	
Maximo				Tuberone	
Aphricano				Maximo	
Druso				Crispino.	

4. 35 DRVSVS NERO, ET L. QVINTIVS CRISPINVS. 744

Quintij Crispini meminit Velleius, inter adulteros Iuliae filiae Augusti, qui cum a-
 lijs quoq; poenas pependit. Sed an is fuerit, an eius filius, quærendum.

His Coss. apud Lingonum gentem templum Cæsari Drusus sacrauit.
 Lingones populi sunt Galliae, ut Strabo inquit in quarto, uicini Sequanis & He-
 duis, circa Iuram montem in occasum uergentes. Scribit Lilius 137. libro, ciuitates
 Germaniae cis Rhenum & trans Rhenum positas, à Druso oppugnatas, qui ibi tu-
 multum ob censum in Gallia exortū sedauit: aram Cæsari ad confluentem maris &
 Rhodani dedicauit, sacerdotemq; creauit G. Iulium. Huius aræ meminit Seneca, &
 Tranquillus in Claudio, rubrica secunda. In libro autem centesimo trigesimo Claudio
 tradit Lilius, Octauiam sororem Augusti defunctam, antè amisso filio Marcello:
 cuius monumenta sunt theatrum & porticus, eius nomini dicata, Suetonius rubri-
 ca sexa-

ca sexagesima, prodit eum sororē Octāuiam amississe, cum quinquagesimum & quatuordecimum aetatis annum ageret. Quod in hunc annum uenit, si à primo eius consulatu, quē uigesimo anno adiit, secundum Plutarchū, hucusq; numeretur. Sed hic Drusus filius erat priuignus Augusti, ex Liuiā uxore, quae hunc tertio mense in eius domo peperit, olim Decimus Max. Nero praenomine dictus: qui in quaestura, praeturaeque honore, ut Tranquillus scribit in Claudio, dux Rhœtici, deinde Germanici belli, Oceanum Septentrionalem primus Romanorum ducum nauigauit. Reuersus in urbem, quando ius ac triumphalia ornamenta percepit. Post praeturam confestim inuito consulatu (illo scilicet) atq; expeditione repetita, supremū diem morbo obiit in aestiuis castris, licet Liuius ex fractura, equo super crus collapsō, mortuū scribat. Strabo in septimo, inter Salam fluuium & Rhenum periisse scribit. Apud Moguntiacū uisitur monumentum, quam Suetonius uocat Honorarium tumulum ab exercitibus erectum. Ut magnus sit error Eusebii, scribentis in Chronicis, Claudium esse patrum Drusi, qui apud Moguntiacum habet monumentū: cum eius fuerit filius secundum omnes Romanos historicos. Huic mortuo Senatus arcum marmoreū triumphalem, & nomen Germanici, ipsi posterisque eius decreuit: quod & Florus in calce operis attestatur. Et Augustus tantopere dilexit, ut uiuū cohæredē filiis instituerit: ut defunctū pro cōcio nelaudauit, precatus deos ut ei similes suos facerēt Caesares, memoriamq; tam uersibus quam prosa oratione composuit. Ex hoc Druso natus est Claudius Imperator iv.

Gallus.

C. ASINIUS, ET C. MARTIUS
CENSORIUS.

cxc 38
III

Horū cōs s. sic meminit Censorinus in libello de die Natali, de mensibus scribēs: Qui aut Sextilis fuerat C. Martio Censorino & C. Asinio Gallo cōs s. in Augusti honorem dictus est Augustus, anno Augustano uigesimo, quae nomina etiam nunc ad hanc permanēt memoriā. Postea uerō multi principes nomina quaedam mensium mutauere, suis nuncupando nominibus: quod & ipsi postmodum mutauerunt, aut post obitum illorum ea nomina pristina suis reddita mensibus. Suetonius rubrica tricesima prima, tradit Augustum pontificatum maximum suscepisse, mortuo Lepido, annumq; à diuo Iulio ordinatum, sed post confusum ad pristinam rationem redegit. In cuius ordinatione Sextilem mensem ē suo cognomine nuncupauit magis, quam Septembrem, quo natus erat: quia hoc sibi & primus consulatus, & insignes uirtutes obtigissent. Lege Macrobiū primo Saturnaliū, cap. 10. qui plures causas recenset, cur Sextilis Augustus dictus sit. Sed Ammianus quoq; Marcellinus in uigesimo sexto scribit, quomodo annus sit ab Augusto compositus. Fuit aut Asinius Gallus filius Asinij Pollionis, uterq; bonus orator, & insignis declamator. eius praeterea nepos Seneca lib. 4. Declamationū: Marcellus Eserinus Pollionis nepos quāuis puer, iam tantae indolis erat, ut Pollio ad illum pertinere successione eloquentiae suae crederet, cum filium Asinium Gallum relinqueret oratorē. Idem in libris Controversiarum, eiusdem meminit inter declamatores, & ex declamationibus ipsius inserit sententias. Hic Asinius Gallus libros scripsit de comparatione patris Asinij Pollionis, & Ciceronis, in quibus patrem Ciceronis longē antepōnit. De quibus iunior Plinius in septimo Epistolarū inquit: Cum libros Galli legerē, quibus ipse parenti Ausus de Cicerone daret palmamq; decusq;, &c. Contra hos libros instar apologetici conscripsit defensionem Ciceronis Claudius imperator, ut Tranquillus testatur in Claudio, rubrica quadragesima. Meminit autem horum cōs s. senior quoq; Plinius, lib. 33. cap. 10. li ad sextū Calen. Februarij. C. Caecilius Claudius Isidorus testamēto suo dixit, quamuis multa ciuili bello perdidisset, tamen relinquere seruorum quatuor milia, centum decem & sex: iuga bouum tria milia sexcenta: reliqui pecoris ducenta quinquaginta septem milia: in numerato, pondo sexcenta milia. Frequens est Asinij Galli mentio apud Cornelium Tacitum in primo historiarum.

His

Olym. Imp.
Aug.

His Cofs. inter Albim & Rhenum Germani omnes Tiberio Neroni dediti, per Sextum Apuleium Pannonij subacti.

Tranquillus rubrica uigesima prima, scribit Cæsarem Germanos ultra Albim fluuium summouisse, ac Sueuos & Sicambros deditos traduxisse in Galliã, atq; in proximis Rheno agris collocasse. Ex quibus uerbis liquet, Sueuos olim Australem Germaniã partem trans Albim tenuisse. Lucanus in secundo:
Fundat ab extremo flauos Aquilone Sueuos
Albis, & indomitum Rheni caput. —

Sic Strabo in septimo scribit, Romanos non transcendisse fluuium Albim: qui notissimus est fluuius, in duo spacia Germaniam disterminans. Quo pacto uero hodie hic fluuius fluat, qui in Germania notus est, ignorare non potest, qui illum uidit. Illius fluuij etiam meminit Florus in quarto, titulo duodecimo, de Germanico bello. Scribit Velleius, Cæsarem Neroni ex Oriente reuerso, haud mediocrem belli molem imposuisse, ut eius uirtutem experiretur: adiutore operis dato, fratre ipsius Claudio Druso, quem intra Cæsaris penates enixa erat Liuia. Quippe uterque diuisis partibus Rhætos Vindelicosq; aggressi, multis urbium & castellorū oppugnationibus, necnon directa quoq; acie feliciter functi, gentes locis tutissimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, maiore cum periculo quam damno Romani exercitus, plurimo cum earum sanguine perdomuerūt. Pòst subdit: Bellum Pannonicum magnum, atroxq;, & quod perquam uicinum imminabat Italiã, per Neronē gestum est. Huius uictoriã compos Nero, ouans triumphauit.

2. 37

TIB. NERO II. ET CN. PISO II.

Dionysius Halicarnasseus in præfatione Antiquitatum, Romani imperij laudes ponens, horum Coss. in hæc uerba meminit: Statim enim ab initio post ur. con. gentes finitimas, sanè multas atq; pugnaces, sui iuris fecit, processitq; ea semper obuios quoq; prosternens: atq; hoc septingentos iam & quadraginta quinque annos, usq; ad Coss. Claudium Neronem iterum, & Calphurnium Pisonem, qui centesima nonagesimatertia Olympiade sunt creati. Calphirenium alibi perperam scribitur. Hoc enim tempore uixit Dionysius, ut in eodem prologo fatetur dicens: Ego in Italiam trañciens, quum dissolutū est sub Cæsare Augusto bellum ciuile, centesima octogesima septima Olympiade: ac deinde tempus illud omne, quod est anni duo & uiginti, usq; ad hoc, Romæ commoratus, sermonem uernaculum Romanum edidici: & quæ sequuntur. Cæterum huic conuenit illud Eusebij in libro Temporum: Olympiade centesima nonagesimatertia, Tiberius uastata Germania, imperator appellatur. Et paulo pòst subiungit: Tiberius de Rhætis, Vindelicis, Armenijs ac Pannonijs triumphauit, quod sequentibus annis factum est. Cæterum de militijs & bellis per Tiberium gestis, Suetonius in Tiberio, rubrica nona, ubi in fine subiungit: Magistratus & maturius inchoauit, & penè iunctim percuerrit, quæsturam, præturam, consulatum: interposito quoq; tempore Consul iterum, & tribuniciam potestatem in quinquentium tenuit. Meminit eius Consulatus Tiberij Velleius, in posteriore uolumine obiter, quemadmodū paulo antè in Consulatu Drusi scripsimus. Sed pòst paulo subiungit: Breui interiecto spacio, Tib. Nero duobus Consulatus, totidemq; triumphis actis, tribunitiã potestatis consortione æquatus Augusto, ciuium post unum (& hoc quia uolebat) eminentissimus, ducum maximus, fama fortunaq; celeberrimus, & uere alterum Reip. lumen & caput. Mira quadam & incredibili atq; inenarrabili pietate (cuius causæ mox detectæ sunt) cū C. Cæsar sumpsisset iam uirilem togam, L. item maturus esset uiris, ne fulgor suus orientium iuuenum obstaret inijt, dissimulata causa consilij sui, commeatum ab socero, atq; eodem ustrico, ad quiescendū à continuatione laborum, petijt, ac secessit

Rhodum.

D. Lælius

D. LAELIVS ET C. ANTISTIVS.

747 Duo fuerunt uno tempore Balbi, maior & minor, teste Cicerone in epistolis ad Atticum. Cornelius Balbus fuit perquam familiaris Cæsari: unde ab eo inductus est, ut theatrum ædificaret, ut tradit Tranquillus. Sed an hic Decius Balbus ex hac fuerit familia, nondum inueni: sicut neq; illud de Antistio. Fuit enim Antistius perquam familiaris Augusto, nam & Florus in fine operis, inter legatos Cæsaris Antistiu Furnium & Agrippam nominat. Sed & Antistij Labeonis meminit Tranquillus, qui iuris civilis legumq; pop. Rom. apprimè fuit doctus. Sed agitabat hominem, ut inquit Gellius, libertas quædam nimia, & uecors usq; eò, ut diuo Augusto iam principe, & rempub. obtinente, ratum tamen pensumq; nihil haberet, nisi quod iustum sanctumq; esse in Romanis antiquitatibus legisset. Iurisconsulti libro primo ff. multa prodiderunt de Antistio Labeone: qui ita annum diuiserat, ut Romæ sex mensibus cū studiosis esset, & secederet: sex mensibus, ubi conscribendis libris operam dabat. Tradit Porphirio, Antistium Labeonem memorem libertatis in qua natus erat, multa cōtumaciter aduersus Cæsarem Augustū & dixisse & fecisse. Propter quod Horatius in Sermonibus dixit: Labeone infanior inter Sanos dicatur.

Huius Labeonis parens Labeo, cum Cæsio & Bruto in Philippiis occubuit quodam admirando fato, ut docet Appianus in quarto Ciuiliū. Non possum obmittere, quæ de hoc Labeone tradit Tacitus in fine tertij Historiarū, comparans ipsum Capitonij Atteio, qui sub Tiberio mortuus est. Illic ita scribitur: Capito Atteius principem in ciuitate locum studijs ciuilibus assequutus, sed auo centurione Sullano, patre prætorio, consulatū accelerauerat ei Augustus, ut Labeonem Antistium iisdem artibus præcellentem, dignatione eius magistratus anteiret. Namq; illa ætas duo pacis decora simul tulit, sed Labeo incorrupta libertate, & ob id fama celebratior: Capitonis obsequium dominantibus magis probatur. Illi, quòd præturam intra stetit, commendatio ex iniuria: huic, quòd consulatum adeptus est, odium ex inuidia oriebatur. De utroq; Iureconsultus libro primo Digestorum, de Origine iuris, sic inquit: Post hunc maximæ autoritatis fuerunt, Atteius Capito, qui Offitium sequutus est: & Antistius Labeo, qui omnes hos audiuit. Institutus est autem à Trebatio. Ex ijs, Atteius Consul fuit: Labeo noluit, cum ei offereretur ab Augusto consulatus, quo suffectus fieret, & honorem susciperet: sed plurimū studijs operam dedit, & reliqua. Sed Antistij ueteris meminit Plinius libro tricesimo primo, capite secundo: huius in parte prima, exiguo post obitum Ciceronis Antistio Vetere possidente, eruperunt fontes calidi perquam celebres oculis, celebrati carmine laureæ Tullij, qui fuit è libertis eius: ut protinus noscatur etiam ministerium eius haustus, ex illa maiestate. Lege illic pulchrum epigramma.

C. AVG. CAESAR XI. ET L. SYLLA.

748 Toties iam repetiui alijs, hunc Cæsaris esse duodecimum consulatum, de quo sic scribit Plinius lib. 7. cap. 3. In actis diui Augusti temporum inuenitur, duodecimo consulatu eius quæ L. Sylla collega ad tertium idus Aprilis gessit, Crispinum Hilarium ex ingenua plebe Fesulana cum liberis nouem, in quo numero filiarum duæ fuerunt, nepotibus uigintiseptem, pronepotibus uiginti nouem, neptibus nouē, præalta pompa cū omnibus ijs in Capitolio immolasse. Velleius meminit consulatus Augusti, & Galli Caninij, quæ nusquam aliàs reperio: quo tradit, magnificentissimi gladiatorij muneris naumachiaq; spectaculis dedicato Martis templo, animos oculosq; pop. Rom. repleuisse, quū fœda dictu, memoriaq; horrenda in ipsius domo tēpestas erupit. Quippe filia eius Iulia, per omnia tanti parētis ac uiri immemor, nihil quod facere aut pati turpiter posset fœmina, luxuria ac libidine, infectum reliquit: magnitudinemq; fortunæ suæ peccandi li-

Olym. Imp. centia metiebatur, quicquid liberet pro licito iudicans. Vnde relegata est in insu-
 Aug. lam, patriæq; & parentum subducta oculis. Quam tamē comitata mater Scribo-
 nia, uoluntarij exiliij permansit comes.

Sabinus.

Ruffus.

CXC

40

C. CALVISIVS, ET L. PASSIENVS.

III.

Circa id tēpus, aut paululum supra, ut ex Eusebio colligimus, Augustus filiam suam, in adulterio deprehensam, damnat exilio. Passieni Crispi uitrici Neronis, a quo & ditatus est Nero, meminit Suetonius in Nerone, rubrica sexta. & Plinius lib. 16. cap. 45. scribit: Arborem mori eximiā ætate nostra adamauit Passienus Crispus, bis consul, orator, Agrippinæ matrimonio & Nerone priuigno clarior postea, osculari complectiq; eam solitus. Seneca item asseruit, nihil se Crispo Passieno subtilius atq; insignius cognosse, in distinguendis maximè uitijs atq; curandis. Sic enim Passienus dicebat, quorundam se malle iudiciū quàm beneficium, & quorundam beneficium quàm iudicium.

2. 41

C. LENTVLVS, ET L. MESSALA.

Velleius, ubi bellū Illyricū describit, Messalā operis cuiusdā memoria recitat. Qui uir animo etiam quàm gente nobilior, dignissimus qui & patrem Coruinū habuisset, & cognomē suum Cottæ fratri relinqueret: præpositus Illyrico, subita rebellione cū semiplena legione uicesima, circumdatus hostili exercitu, amplius XX. M. hostiū fudit, fugauitq;. Et ob id ornamentis triumphalibus honoratus est. Hunc puto esse Messalam. Ceterū aut hic, aut in Tranquillo est menda. Nam in Galba Suetonius, rubrica 4. inquit: Sergius Galba imperator, M. Valerio Messala, Cn. Lentulo Coss. natus est 9. Calen. Ianuarij. Quē postea subiungit, puerū salutasse Augustum. Cui quasi ominatus imperium, dixit: Et tu fili, nostro imperio adhæreas. Constat aut, Sergium Galbam imperatorē factum circiter annū 72. ut in hoc consulatu natus esse asseratur. Licet prænomina Coss. sint diuersa in Tranquillo & Cassiodoro, qui nunc de nostro Salvatore hæc subdit:

HIS COSS. DOMINVS NOSTER IESVS CHRISTVS, FILIVS
 DEI, IN BETHLEEM NASCITVR, ANNO IMPE-
 RII AVGVSTI XLI.

Quantū hoc in loco desudauī, illos ipsos requiro testes, qui meum uiderunt laborē. Omnes enim angulos, omneis excussi schedas, ut uel mihi soli satisfacere: sed nequiuī, tantā reperi diuersitatē Annaliū. Sæpius enim testatus sum, me duos habere libellos sine autoris nomine, quibus sola Coss. nomina describuntur: sed illi plerunq; dissident & inter se, & inter Cassiodorum nostrū. Pluribus enim in locis sunt māci ac deprauati, & rarò inter se respondēt. Constat aut, ut ab initio annotauimus, duplices fuisse Coss. ordinarios & suffectos. Autores itaq; nunc ordinarios, nunc suffectos scribunt, nonnunquā cōmiscēt. In altero itaq; libello sic scribitur: Augusto XIII. & Sylla Coss. natus est Christus in Bethleem Iudæ, sub Herode rege, 8. Cal. Ianuarij, die prima, luna decimaquinta. Et illi cadunt in annum imperij Augusti 42. quod ad sequentes Coss. referendum est, quum Augustus XIII. & Plaucius Syllanus simul gesserint Consulatu: licet Cassiodorus XII. tantum consulatum Augusto tribuat sequenti anno. In altero uerò sic scribitur: Cæsare & Paulo Coss. Christus natus est, 8. Calen. Ianuarij, luna 15. Et illi cadunt in annum Augusti 44. Quod etiam obseruauit Ioannes Monachus Græcus, Zonaras dictus, in sua historia, qui Eusebium imitatus, 42. imperij Augusti, assumpta humanitate Dominum nostrum IESVM Christum natum scribit. Licet alij, 44. principatus Augusti tradunt natum. Hæc ille. Et id nimirum, quod scribit diuus Augustinus secundo libro de Doctrina Christiana, Ignorantia consularis, quo natus est Dominus, uel quo passus est, nonnullos coegit errare, ut putarent quadraginta sex annorum ætate passum esse Dominum. Quia per tot annos

Ab urbe
con. annos ædificatum est templum, quod imaginem Dominici corporis habebat. Atq; ideo lib. 18. Diuinæ ciuitatis, 46. cap. de natiuitate Christi excluso numero annorum sic scribit diuus Augustinus: Regnante Herode in Iudæa, apud Romanos autem mutato reipub. statu, imperante Cæsare Augusto, & per eum orbe pacato terræ, natus est Christus, secundum præcedentem prophetiam, in Bethleem Iudæ: homo manifestus ex homine uirgine, Deus occultus ex Deo patre, & reliqua. Noster autem Calsiodorus docet, Christum natum anno Augusti quadragesimoprimo: forte Tertullianum imitatus, qui etiam quadragesimoprimo Christum natum scribit, sub imperio Augusti, & quintodecimo Tiberij passum, in libro contra Iudæos, quem etiã citat Eusebius: licet ipse in libro Chronicon tam in præfatione, quàm in cõtextu Olympiadis centesimæ nonagesimæ quartæ anno tertio, & quadragesimo secundo imperij Augusti, IESVM Christum filium Dei natum prodat: quo anno cœpit Christianorum salus, & primus Christianæ salutis annus numeratur. Licet hæc supputatio post Christi natiuitatem quingentis annis sit reperta à Dionysio Abbate Romano, qui tẽpore Iustiniani imperatoris floruit, & temporum supputationem ab incarnatione mirifici uerbi Dei induxit, cum antea anni uel ab ur. con. uel ab annis Augustorũ supputarentur. Sua uerò tempestate tempora à morte Diocletiani, magni Christianorũ persecutoris, numerabantur: cuius ut memoriam extingueret, tanquam impij, cœpit supputationẽ à Verbi incarnatione, quæ uigesimaquinta Martij facta creditur. Et ideo tum à Romano Pontifice decretũ fuit, ut in cerẽis Paschalibus quottannis hic numerus annotaretur. Prisci quoq; astrologi hanc sibi calculationem postea usurpabant. Sed quo pacto prisca illa supputatio à Martio, & Christianæ salutis institutio perierit, incompertum est mihi. Omnes enim magis à natiuitate Christi, quàm à conceptione numerant annos: quãquam melius esset ab incarnatione, quàm à natiuitate (ut Dionysius instituit, & Romana ecclesia diu obseruauit) annos numerare. Sed uidemus hodie notarios plerunq; in suis scriptis annos incarnationis cũ annis natiuitatis confundere & cõmiscere. Cæterum omnes Chronographi, tam Græci quàm Latini, dant natiuitati Christi quadragesimumsecundum annum imperij Augusti. Eusebius prædictus in libro Temporũ iam lectus est, qui in Ecclesiastica historia secũdo capite primi libri inquit: Secundo & quadragesimo imperij Cæsaris Augusti anno, ab Aegypto uerò subiugata, & Antonij ac Cleopatræ interitu, in quem nouissima Prolemæorũ apud Aegyptum regna ceciderant, anno octauo & uigesimo, Dominus & Saluator noster IESVS CHRISTVS, prima adscriptione census, Cyrino Syriæ præsidente, secundum ordinem totius prophetiæ quæ de ipso prædicta est, in Bethleem Iudææ oppido nascitur. Iosephus autem lib. 18. Antiquitatum, cap. 5. descriptionẽ perfectam asserit per Cyrinum, opibus Archelai restitutus anno 37. postquã Antonius Actiaco bello fuerat à Cæsare superatus. Ego uicesimoseptimo, non tricesimoseptimo censeo legendum: totidem enim anni numerantur à consulatu Cæsaris & Crahsi, sub quibus bellum Actiacum fuit hucusq;. Præterea Iosephus decimoquinto Antiquitatum, quinto capite, uictoriã Actiacam Olympiade centesima octuagesimaseptima factam testatur: quod & Eusebius in Chronicis confirmat. A quo si numerabis in centesimam nonagesimamquartã Olympiaden, ut tradit Eusebius, prouenient uigintiocto anni, nõ triginta. Et sic etiam iuxta Iosephi calculum, caderet natiuitas Christi in annum quadragesimumprimum: tamen omnes alij ponunt quadragesimumsecundũ. Eutropius libro septimo, capite secundo, item posteriores omnes, Iornandes, Honorius Augustudensis, Beda, qui in libro Temporũ: Anno, inquit, Cæsaris Augusti quadragesimumsecundo: à morte uerò Cleopatræ & Antonij, quando & Aegyptus in prouinciam uersa est, anno uigesimoseptimo: Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertię anno tertio: ab urbe autem condita, anno septingentesimo quinquagesimumsecundo, quo compressis cunctarum per orbem gentium motibus, firmis-

Olym. Imp.
Aug.

mam uerissimamq; pacem ordinatione Dei Cæsar imposuit, IESVS CHRISTVS
 filius Dei, sextam mundi ætatē suo consecrauit aduentu. Sed iterū hic obserua
 lector, quod Eusebius tertiu annū centesimæ nonagesimæ quartæ Olympiadis,
 hic tertiu centesimæ nonagesimatertie Olympiadis ponit: quod in alterutro ne
 cesse est esse errorem. Sed anni ab urbe cond. conueniunt cum Paulo Orosio, qui
 in fine libri sexti inquit: Anno ab urbe cond. septingentesimo quinquagesimo se
 cundo, Cæsar Augustus ab Oriente in Occidentē, à Septentrione in Meridiem,
 ac per totum Oceani circulum cunctis gentibus una pace compositis, lanī por
 tas tertio ipse clausit: quas æuo per duodecim ferē annos quietissimo semper ob
 seratas ocio, ipsa etiam rubigo signauit: nec prius unquā, nisi extrema senectū
 te Augusti, pulsata Atheniensium seditione, & Dacorum commotione patue
 rant. Eo quoq; anno, quo firmissimam Cæsar uerissimamq; pacem adornatione
 Dei composuit, natus est Christus, Romano censui statim ascriptus, &c. Et rur
 sus statim in præfatione septimi libri: Anno ab urbe cond. septingentesimo qua
 dragesimo secundo, natus est Christus, salutarem mundo afferens fidem, uere pe
 tra medio rerum posita, ubi comminueretur qui offenderet, qui crederet salua
 retur, &c. Sed attende mox corruptam literam, cum paulo antē septingenti
 quinquaginta duo anni, hic septingenti quadraginta duo ponantur, quare & x. su
 perabundēt inter XLII. & LII. Et ideo facilis irrepit annorū error ex notulis illis:
 quare semper integris uerbis numeri sunt scribendi, si uitio carere debent. Li
 cet autem Euangelistę non scribant quo anno natus sit Christus, tamen ex Luca
 colligitur, Christum decimo quinto anno Tiberij Cæsaris, cum ipse esset annorū
 quasi triginta, baptizatum à Ioanne. Si retrorsum igitur progrediemur, inuenie
 mus natiuitatis suæ quadragesimum secundum Augusti Cæsaris, quasi sequente
 esset natus Consulatu. Omnes tamen hi errores inde resultant: primò, quod
 anni notulis quibusdam, non integris dictionibus scribuntur: deinde, quod ali
 qui res gestas per Olympiades, alij per annos ab urbe cond. supputant. Et isti in
 ter se sunt diuersi. Postremò confunduntur anni Imperatorum, quos emergentes
 uel nascentes cum imperio appellare possumus, cum annis ciuilibus aut usuali
 bus, qui semper à Ianuario ordiri solent: cum emergentes anni imperij siue Au
 gusti, siue Tiberij, siue alterius Cæsaris, ab eo die ac mense ordiuntur, quo impe
 rare incipiunt. Quo pacto hodie anni Pontificum, & Imperatorum etiam nume
 rantur. Augustus autem mense Sextili primū consulatum inuasit, & decimo
 quarto Calend. Septembris mortuus est: Coss. uerò consulatum Calend. Ianuarij
 inibant: Christus Saluator octauo Calend. Ianuarij natus est. Fieri potest, ut qua
 dragesimo secundo anno Augusti genitus, octo tantum dies ex illo anno habue
 rit, qui fuerunt à quibusdam non supputati: & nominatus quadragesimus pri
 mus annus imperij pro eius natiuitate à quibusdam: ita quod hæc inter se parum
 discrepare uideantur, si intelligamus initium anni, quo incipimus numerare, &
 mensem ipsum. Sic itaq; deinceps sapius in Casiodoro uidebimus aliam suppu
 tationem, quam faciant cæteri Chronographi, qui numerant annos & tempora
 Imperatorum per emergentes & ciuiles. Sed consulatus suum obseruant tenorē.
 uoluit enim in hoc libello Coss. numerare. Qui autem Christum natum docent
 uigesimo octauo anno imperij Augusti, enumerant annos eius à monarchia,
 quum Augustus cognomento dictus est, subiugata Aegypto, & deuicto An
 tonio. Licet aliter Romani, aliter etiam Aegyptij numerent annos: cum (teste
 Censorino) Octauius non statim post deuictum Antonium sit Augustus ap
 pellatus, ut superius annotauimus. Et biennio antē in potestatem ditionemq;
 populo Romano Aegyptij cesserunt, licet eodem anno Eusebius facta scribat.
 Sed monarchiam Augusti omnes penè tunc auspiciantur: & simul etiam an
 nos Augustanos, ut clarissimè docet Censorinus. Sic etiam Sex. Aurelius Vi
 ctor annos eius supputauit, ut prius admonuimus. Christus itaque, aut priori aut
 sequenti consulatu natus est, ut patet ex autoribus illis adductis. Et sicut Augu
 stinus

Ab urbe
con.

stinus docuit, ignorãtia cõsulatus sub quo Christus est natus, peperit hũc errorẽ.

Olym. Imp.
Aug.

Sillanus.

C. AVG. CAESAR XII. ET M. PLAUCIVS.

3. 42

In ignoto autore hoc loco scribitur: Augustus Cæsar XIII. & Plaucius. quamquam Cassiodorus paulo inferius hunc consulatum ponat. Certum est enim, Cæsa-rem, ut supra scripsimus, tredecim consulatus gessisse: & id etiam vetustissima monumenta testantur. In arcu enim vetustissimo fani ad S. Michaelis ædem, legitur: IMP. CAESAR DIVI F. AVGVSTVS PONT. MAX. COS. XIII. TRIB. POT. XXXII. IMP. XXVI. P.P. MVRVM DEDIT. Eadẽ litera in ponte Arimineo leguntur. Hic itaq; quadragesimus secundus imperij Augusti, certò appellatur natalis Domini, ut tradit Iornandes in suis annalibus, ad Vigilium sic scribens: Quadragesimosecundo imperij Augusti anno, Dominus noster IESVS Christus de sancta uirgine Maria natus, ut uerus Deus, ita & uerus homo, in signis & uirtutibus admirandis enituit, anno ab origine mundi V. D. ab urbe autem Romæ conditione 752.

COSSVS LENTVLVS, ET L. PISO.

4. 43

Florus in quarto, prope finem, cuiusdam meminit Cossi, si fortè is fuerit: Sub meridiano, inquit, tumultuatum magis quam bellatum est. Musulanios atq; Getulos, accolas Syrtium, Cossò duce compefcuit, unde illi Getulici cognomen. Illius Lentuli meminit Tacitus in quarto historiarum, ubi gesta undecimi anni imperij Tiberij recenset ijs uerbis: Obiere eo anno uiri nobiles, Cn. Lentulus & L. Domitius, Lentulo, super consulatum & triumphalia de Getis, gloriæ fuerat bene tolerata paupertas: dein magnæ opes innocenter paratæ, & modestè habitæ. Domitium decorauit pater ciuili bello maris potens, donec Antonij partibus, mox Cæsaris misceretur. Auus Pharfalica acie pro optimatibus ceciderat Ipse electus, cui minor Antonia, Octauia genita, in matrimonium daretur. Post exercitu flumen Albim transcendit, longius penetrata Germania, quam quisquam priorũ: easq; ob res insignia triumphu adeptus est. Qui sint Musulani, fateor mendandum plenè inuenisse. Suspicio tamen, Massylis esse: sed nihil assero, admonitionis causa dixerim. Quia Plinius libro quinto, capite quarto, inter cæteras nationes circa Massylis, ponit & Musinos, & totam Getuliam ad flumẽ Nigrum, qui Aphricam ab Aethiopia dirimit. Stephanus autẽ de Urbibus: Mosylon, inquit, est promontorium & emporium Aethiopiæ, ut Martianus docet: à quo forte Mosylani possunt deduci. Cornelius Tacitus libro secundo, describẽs bellum in Aphrica cœptum, L. Pomponio, C. Cælio Coss. nominat Tacfarnaten ducem Musulaniorum. ubi subiungit: Valida eius gens, & solitudinibus Aphrica propinqua, nullo etiam tum urbium cultu. Et idem libro quarto, ubi hoc bellum finitum describit: Simul, inquit, principes Musulanorũ defectionem cœptantes, securi percutit.

C. AVG. CAESAR XIII. ET L. PAVLVS.

CXCV 44

Autor ignotus qui Coss. nomina ponit singula, sub Cæsare & Paulo scribit natum esse Christum, octauo Calend. Ianuarij, luna decima quinta. Quod fortè inde habet originem, quòd septuagintaduo illi legisperiti, sacra scripturæ interpretes, qui ad requisitionem Ptolemæi Philadelphi regis Aegypti, ab Eleazaro Iudæorum Pontifice missi in Alexandriam, libros sacros in Græcam uerterunt linguam, qua translatione omnes primitiuae Ecclesiæ doctores usi sunt. Qui omnes dixerunt, Christum natum anno à prima mundi constitutione quingentesimo, supra quinquies millesimum. Ex qua supputatione sequitur, Christum per duos annos tardius natum, quam cõmunes Chronographi annotauerunt. Quoniam teste Niceta, anno à constitutione mundi quinto millesimo quingentesimo cyclus solaris fuit duodecimus, cui pro litera Dominicali adscribitur G. Sed

G 3 iuxta

Olym. Imp.
Aug.

iuxta uulgatam annorū Domini supputationē, præsupponitur Christum natum fuisse anno cycli solaris decimo, in quo litera Dominicalis fuit B. Sic ergo tardius natus fuisset duobus annis Christus, quàm uulgares Chronici scribunt: qui quadragesimosecūdo Augusti natū produnt. Et hos fortè sequutus est is autor ignotus, qui sub ijs Coss. Christum natū scribit. Sed de his satis, si hoc unū adiunxerimus: P. uidelicet Orosiū scribere, Christum natū anno ab ur. con. septingētesimo quinquagesimosecundo, ut prius annotauimus. Sed Iulius Cæsar interemptus est idibus Martijs, anno ab urbe condita septingentesimonono. Ergo Christus natus fuit anno 44. non quadragesimosecundo imperij Augusti. Hæc admonitionis causa scribo. Sed iam satis superius de hac re scripsimus. Secundum uerò Eusebium, circa id ferè tempus Augustus Tiberium priuignū & M. Agrippam fratrem C. & L. adoptauit. De qua re uide Tranquillum in Tiberio, rubrica decimaquinta. Fortasse hic L. Paulus Censoris filius fuit, cui Augustus neptem Iuliam ex Agrippa uxorem dedit. Cuius meminit Tranquillus in Augusto, rubrica sexagesimatertia. Et hoc anno Herodes infantes occidisse scribitur.

2. 45

C. VINITIUS, ET P. ALPHENVS
VARVS.

Tranquillus rubrica sexagesimanona cuiusdam Vinicij meminit, quo Cæsar in cōuiujs uti solebat, sic scribens: Cœnauī mī Tiberi, cum ijsdem accesserūt conuiuia, Vinicius & Syluius pater, inter cœnam iusimus. Ego autē puto hunc Vinicium prænomine P. esse dictum. Sæpe enim literæ illæ prænominum, ut crebrò admonuimus, interuertuntur & corrumpuntur. Fuit hic P. Vinicius pater M. Vinicij Coss. sub Tiberio, cui opus suū inscripsit Velleius. Qui ubi de morte egit Caij, in hæc uerba scribit: Sed fortuna, quæ subduxerat spem magni nominis, iam tum reipub. sua præsidia reddiderat. Quippe ante utriusq; horum obitū, patre tuo P. Vinicio Cos. Tiberius Nero reuersus Rhodo, incredibili læticia patriā repleuerat. Non est diu cunctatus Cæsar Augustus, neq; enim querendus erat quem legeret, sed legendus qui eminebat. Itaq; quòd post L. mortem adhuc C. uiuo facere uoluerat, atq; uehementer repugnante Nerone erat inhibitus, post utriusq; adolescentiū obitum facere perseverauit, ut & tribunitiæ potestatis confectionem Neroni cōstitueret, multum quidem eo cūm domi, tum in Senatu recusante, & eum Aelio Catulo & C. Sencio Coss. v. Cal. Iulij, post urbem conditā annis DCC. LIII. abhinc annis XXVII adoptaret. Hæc uerba conueniunt cum illis, quæ Suetonius in Tiberio decimaquarta rubrica tradit, scribens Tiberium rediisse octauo post secessum anno, qui circa hæc tempora fuit.

3. 46

M. SERUILIUS, ET L. LAMIA.

Superius dixit Cassiodorus, Cæsarem Augustum Cantabros per L. Lamiam perdomuisse, in consulatu suo nono. Asinius Pollio orator fertur hoc anno mortuus.

4. 47

SEX. AELIUS, ET C. SENTIUS.

Superius facta est etiam mentio de C. Sentio Saturnino consule, sub quo mortuus est Virgilius: siue is sit, ut eius dicatur consulatus secundus, siue illius filius. De quo C. Sentio Saturnino multa Iosephus, Antiquitatū lib. 19. Horum Coss. mentionem facit Velleius in posteriore historiarū suarum uolumine, quum scribit Augustum adoptasse Tiberium Neronem sub ijs Coss. Sed illic sunt deprauata nomina Coss. Scribitur enim, Aelio Cato, Sentio Coss. cum scribendum sit, Aelio Catulo & C. Sentio Coss. Subiungit Velleius: Adoptatus eadem die etiā M. Agrippa, quæ post mortē Agrippæ Iulia enixa erat. Sed in Neronis adoptione illud adiectum, his ipsis Cæsaris uerbis; Hoc, inquit, reipub. causa facio. Cæterum

Cæterum cum hæc scriberem, uenit ad me ingeniosus iuuenis Ludouiscus Restio, qui magnam operam Cæsareo Pontificioque iuri à primis annis collocarat. Is à me querebat, quid nam esset lex Heliæ sentia (ita enim falsim appellatur) unde & à quo haberet appellationem: quum Iureconsultus in Institutis de Libertinis, & ff. nono, qui & à quibus manumissi liberi non fiant, & ad L. Heliæ sentiam, & alibi crebram faciat mentionem. Fato ad me iuuenem illum delatum mox credidi, & legem illam Aeliæ & Sentia Coss. horum temporibus latam dixi, & ab ijs denominatam. licet temere nihil asseram. Verisimile tamen est, hinc assumpsisse appellationem: & inde nomen fuisse corruptum Eliescentia, pro Elia & Sentia. Sicut enim lex Norbana dicitur, sicut Fusia, sicut Iulia, sicut Poppea: sic Elia & Sentia dici poterit, ab autoribus. Neque etiam ignoro, Iureconsultum in ueteri Digestorum, de Origine iuris, ubi recenset illustres Iureperitos, duos Aelios citare, consules quondam fuisse: & Sex. Aeliū ab Ennio laudatum, qui Tripartitum librum scripsit, quo iuris cunabula continerentur. Sed is non est, cum Ennius centesima trigesima quarta Olympiade sit natus, cuius tēpestate floruit Sex. Aelius Petus, qui Cos. fuit cum T. Quintio Flamino, quorum Liuius in lib. 31. meminit, ut supra annotauimus. Sed & ante illum fuerunt Coss. P. Aelius, & C. Aelius, ut patet recensenti Coss. quos superius scripsimus, quorum meminit Iureconsultus. Legitur & Aelius Lamia apud Tacitū in quarto Historiarū. sed legem Aeliam Sentia, ab ijs nominatā penitus arbitror Coss. Hac enim tēpestate manumissiones exercebantur frequētius. Sic & Angelus Politianus, uir undecunq; doctissimus, hanc legem appellat Aeliam Sentia, non Eliesciam, ut uulgus Imperitorū Iureconsultorū. Tradit Velleius, Tiberiū mox post adoptionem in Germaniam missum, Caninefatos, Cattuaros, Bructeros, Cheruscōs subegisse: transitōque Virguro, ad ulteriorā Germaniæ penetrasse, ut omnem partem asperrimi & periculosissimi belli Cæsar uindicaret. His uerò que minoris erant discriminis, Sentium Saturninum, qui tum legatus erat eius patris, in Germania præfecerat: uirū multiplicem in uirtutibus, nauum, agilem, prouidum, militariumque officiorū patientem, ac peritum pariter: sed eundem, ubi negocia fecissent locum ocio, liberaliter lautēque eo abutentem: ita tamen, ut eum splendidum ac hilarem potius, quam luxuriosum aut desidem diceres. De cuius uiri claro celebrique consulatu prius diximus. Tum perlustrata armis tota Germania, gentes nominibus incognitæ uicæ: receptæ Cauchorū nationes, fracti Longobardi, gens etiā Germana ferocitate ferocior. Denique quod nunquam antea spe conceptum, ad quadragesimum miliarium à Rheno usque ad flumen Albim, Romanus cum signis perductus exercitus, uictor omnium gentium locorumque quos Cæsar adierat, urbem hinc repetens.

Magnus.

Volesius.

CN. CINNA, ET L. VALERIUS.

CXC 48
VI

His Coss. per dies octo, Tyberis impetu, miseranda clades hominum domorumque fuit.

Orosius lib septimo, cap. primo: Anno imperij Cæsaris quadragesimo octauo, adeo dira Romanos inuasit fames, ut Cæsar lanistarum familias, omnesque peregrinos, seruatorumque maximas copias, exceptis medicis ac præceptoribus, trudi urbe præceperit. Eusebius quadragesimonono anno hanc famem factam scribit, ut quinque modij uenderentur denarijs uigintiseptem semis. Seneca in libro primo de Clementia, ad Neronem, recitat quomodo L. Cinna conspiracy fecerit contra Augustum Cæsarem, quod ei fuit detectum. Et cum accerferetur ab Augusto, ita est alloquutus Cinnā, ut eum sibi perpetuo deuinxerit. Dehinc illi ultro consulatum detulit, cum iste non auderet petere. amicissimum eum, fidelissimumque dehinc habuit. Hæres solus fuit illi, nullis amplius insidjs ab eo petitus.

G 4 Lege

Olym. Imp. lege octauum caput. Puto ego hunc esse Cinnam consulem, & prænomen est.
 Aug. se uariatum.

2. 49

M. LEPIDVS, & L. ARVNCIVS.

Vterq; fuit arcta familiaritate Cæsari Augusto deuinctus, adeo ut unum ex ijs post se imperaturum suspicaretur. Vnde Cornel. Tacitus in primo Historiarum sic scribit: Quippe Augustus supremis sermonibus cum tractaret, qui nam adipisci principem locum, succeduri abnuerent, aut impares uellent, uel idem possent cuperentq;: M. Lepidum dixerat capacem, sed aspernantem: Galium Asinium auidum, & minorem: L. Aruncium non indignum, & si casus daretur ausurum. Omnes, præterquam Lepidus, uarijs mox criminibus, struente Tiberio, circumuenti sunt, ut apud Tacitum inuenies. Lepidi illius meminit Vel leius: quem Tib. præfecit copijs in Pannonia, contra Bathonem & Pinetem bellum gerentibus: Vir, inquit, nominis ac fortunæ eorū proximus, quem in quantum quisq; aut cognoscere aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorumq; nominum quibus ortus est ornamentum indicat.

Creticus.

Nerua.

3. 50

Q. CECILIVS, & A. VINITIVS.

Puto M. Vinicius legendum, non A. Non enim inuenio apud idoneos scriptores, Vinicios aut M. aut P. prænomine uocatos, Tiberius Cæsar sub Augusto Dalmatas Sarmatasq; subegit.

4. 51

M. FVRIVS, & SEX. NONIVS.

In alio autore scribuntur, Camillus & Quintilianus. sed in Iulio Frontino, libro de Aquæductibus, ubi agit de curatoribus aquarum, sic legitur: Sex. Nonio Celere & Iunio Quintiliano Coss. Didius Gallus procurator aquarum fuit. Sed hic Furius Camillus, quantum ex secundo libro Taciti deprehendere possumus, fuit sub Tiberio Proconsul Aphricæ, debellauitq; Numidas. Multosq; post annos, ut Cornelius scribit, Furio nomini partum decus militiæ. Nam post illum Imperatorem urbis, filiumq; eius Camillum, penes alias familias imperatoria laus fuerat. Atq; hic bellorum expers habebatur. Eo pronior Tiberius res gestas apud Senatum celebrauit, & decreuere patres triumphalia insignia. Quod Camillo ob modestiam uitæ impune fuit. Cæterum narrat Eusebius, circa id tempus Tiberium Dalmatas, Sarmatasq; in Romanam redigisse potestatem. Suspicio illud bellum esse Illyricum, quod triennio Tiberius gessit omnium maximum externorum post Punica, cum quindecim legionibus & totidem auxilijs. Quod perperam Orosius Germanicum uocat, si diligenter Suetonium examinemus rubrica decimasexta in Tiberio: ut & in fine Illyrici insinuat Appianus. Cur autem Orosius Germanicum appellauerit, ideo existimo, quia sub id ferè tempus, ut Suetonius rubrica decimasexta nominat, Quintilius Varus cum tribus legionibus in Germania periit. unde & Tiberius Illyricum triumphum in biennium distulit: quod apud Tranquillum rubrica uigesima inuenies, in Tiberio. Adde ad hæc, quod Tacitus tradit in primo, quod sub Druso & Norbano Coss. scribit Germanicum Cæsarem cupidine soluenti supra militibus ac duci Quintilio Varo, locum illud cladis contemplatus, miseratione motus omnia conspexit. Vbi tandem hæc uerba scribuntur: Igitur Romanus qui aderat exercitus, sextū post cladis annū, trium legionū ossa nullo noscete, alienas reliquias an suorū humo tegetet, omnes ut cōiunctos, ut consanguineos, aucta in hostem ira, mœsti simul & infensi condebant, &c. Id aut sequentibus Coss. aut circa id tempus fieri oportuit, si anni numerentur secundum consue-

consulatus, usq; ad imperium Tiberij. Quantum autem sit tribuendum Eusebio, sepius admonui: non quòd autorem ipsum, sed corruptum exemplar uerear, & uix umbram Eusebij nos habere asseram. Hæc ita esse affirmat Velleius, in posteriore suarum historiarum uolumine, sic scribens: Ultimam imposuerat Pannoniæ ac Dalmatico bello Cæsar manum, quum intra quinque consummati tantæ operis dies, funestæ ex Germania epistolæ cæsi Vari, trucidatarumq; legionum trium, totidem alarum & sex cohortium, &c. Dehinc bellum illud Germanicum & cladem Varianam graphicè describit. Lege studiose lector, & Tacitum adiunge: tum rei seriem cognosces abundè.

Q. SULPITIUS, ET C. POMPEIUS.

CXC 52
VII

Ignotus autor habet Camerinus & Sabinus: qui ijdem sunt. Horum Coss. meminit Tranquillus in Vespasiano, rubrica secunda his uerbis: Vespasianus natus est in Sabinis, ultra Reatem uico modico, cui nomen est Phalacrine, decimoquinto Calendas Decembris uesperis: Q. Sulpitio Camerino, C. Pompeio Sabinio Coss. quinquennio antè quàm Augustus excederet. Plinius item senior de his Coss. in 7. cap. 48. sic scribit: Valeria Copiola Emboliaria reducta est in scenam, Cn. Pompeio, Q. Sulpitio Coss. ludis pro salute diui Augusti uotiuus, annum centesimum quartum agens, quæ producta fuerat tyrociniò à M. Pompeio magni theatri dedicatione, anus pro miraculo reducta. Vbi id quoq; obseruandum, quòd Pompeium Plinius uocat prænomine Cn. cum Suetonius & Casiodorus C. uocent: ut suspicandum sit, in Plinio esse errorè. Quàm insigniter errauerit Isidorus in 4. (ubi scribit leges quasdam dictas ab ijs qui eas condiderunt, ut Consulares, Tribunicia, Iulia, Cornelia. nam sub Octauiano Cæsare suscepti Coss. Papius & Pompeius legem tulerunt, quæ à nominibus eorum appellatur Papia & Pompeia, continens patrum præmia pro suscipiendis liberis) hic patet error, nusquam inueniri hos duos Coss. Simul fortè deceptus, quòd hunc Pompeium consulem sub Augusto fuisse legerat, Papia Poppæa autè lex, quam olim Papius Poppeius tulerat, ab Augusto in senectute est emendata, ut Tacitus tertio libro Historiarum tradit. Quam Suetonius appellat, De maritandis ordinibus. Ea continebat, ut si uir & uxor filios non haberent, quòd alter alteri reliquisset, decima pars Fisco adiudicaretur. Quæ quidem sublata est Honorij & Arcadij constitutione, quæ sub titulo, De infirmandis pœnis cœlibatus, legitur. Ad hanc legem allusit Iuuenalis Satyra nona:

Iura parentis habes, propter me scriberis hæres,
Legatum omne capis, nec non & dulce caducum;
Commoda præterea iunguntur multa caducis.

Hos uersus perperam omnes sex commentatores interpretantur, cum Iuuenalis de Papia Poppæa lege loquatur, & portionem quæ ex hac lege legatorio uel heredi auferebatur, caducam appellet. Inquit enim adulter, sibi maritum debere, quòd filios suo beneficio de uxore gignat. quamobrem totum legatum assequitur: quod alioquin ex lege Papia, decimam partem fiscus accepisset.

P. DOLABELLA, ET C. SILLANUS.

21 53

Ille est duodecimus annus natiuitatis Christi, quo iuxta Euangelium in medio doctorum disputans repertus est IESVS Christus, cunctis illius pueri sapientiam admirantibus & stupentibus: autor Eusebius. Orosius libro septimo, capite primo: dum per duodecim annos clausæ belli portæ beatissimæ pacis tranquillitate cohiberentur, Gaium nepotem suum Cæsar Augustus ad ordinandas Aegypti Syriae q; prouincias misit. Qui præteriens ab Aegypto, fines Palestinæ, apud Hierosolymam in templo Dei tunc sancto & celebri adorare contempsit, ut Suetonius refert rubrica nonagesima prima. Quod ut Augustus comperit, prauo usus iudicio, eum prudenter fecisse laudauit.

M. Lepi

Olym. Imp.
Aug.

Taurus.

L. LEPIDVS, ET T. STATILIVS.

3. 54

Hoc anno scribit Eusebius, Messalam Coruinum inedia se cōfecisse, anno ætatis suę septuagesimo secundo, cum ante biennium quàm moreretur, memoriã ac sensum amisisset, ut uix pauca uerba coniungeret, & ulcus circa sacram spinam sibi innasceretur. Tauri consulis meminit Horatius in Epistolis, Vina bibes iterũ Tauro diffusa: id est, Tauro iterũ Coss. inueterari cœpta. De hoc more diffundendi, superius plura. Meminit etiam Statilij Tauri Velleius in posteriore historia suę uolumine, in hæc uerba: Rarò eminentes uiri non magnis adiutoribus ad gubernandam fortunã suam usi sunt: ut duo Scipiones duobus Lelijs, quos per omnia æquauerunt sibi: ut diuus Augustus M. Agrippa, & maximè ab eo Statilio Tauro: quibus nouitas familiæ haud obstitit, quo minus ad multiplices consulatus triumphosq; & complura enumerarentur sacerdotia. Etenim magna negotia magnis adiutoribus egent.

Capito.

4. 55

GER. CAESAR, ET C. FONTEIVS.

Germanicus filius erat Drusi, Augusti priuigni, & iunioris Antonia, filia Octauiæ: qui ex Agrippina uxore, M. Agrippæ filia, & Iulia, nouè liberos tulerat. quod & Plin. in 7. attestatur. Horũ duo infantes adhuc rapti sunt, unus puerascens Caius, cæteri primi superstites. tres sexus femineï, Agrippina, Drusilla, Liuilla, cõtinuo triennio nata. totidẽ mares, Nero, & Drusus, & C. Cæsar: qui ijs Coss. natus est, ut refert Trãquillus in Caligula, rubrica octaua, ubi mentio Coss. horũ fit. Sed de Germanico sic Trãquillus in Caligula ab initio scribit: Germanicus Caij Cæsaris pater, Drusi & Antonie iunioris filius, à Tiberio patruo adoptatus, quæsturã quinquennio antè, quàm per leges liceret, & post eam statim consulatũ gessit: missusq; ad exercitũ in Germaniã, excessu Augusti nunciato, legiones uniuersas imperatorẽ Tiberiũ recusantes cõpescuit: atq; hoste mox deuicto triumphauit. Consul deinde iterum creatus, ac prius quàm honorem iniret, ad componendum Orientis statũ expulsus, paulo post mortuus est: ut infra dicemus. Hic est ille Germanicus, quem tantopere Quintilianus inter poetas excellentiores laudat atq; extollit, qui Aratum è Græco uertit, licet M. Tullius ante se hoc fecisset: Poeta eloquẽtia singulari dotatus, nisi immatura morte perijisset. Fonteij consulis meminit Iuuenalis,

— Fonteio consule natus. Et Horatius in Sermonibus:

— Capitoq; simul Fonteius ad unguem

Factus homo, Antonij non ut magis alter amicus.

In Romanis fuerunt Frontones & Capitones, ut docet Cicero in primo de Natura deorum: quæ cognomina à fronte & capite inclinantur. Fuit autem Capito iuris priuati & publici, secundum Gellium, peritissimus. Offitium audiuit consul. Augusti temporibus fuit. Commentaria ad XII. Tab. sicut & ducentos sexaginta Coniectaneorum libros reliquit. Septem de Pontificio iure, & librum singularem de officio Senatorio conscripsit, & de iure sacrificiorum decem, ut apud Macrob. Saturn. lib. 3. reperimus. Commentariũ de iudicijs publicis composuit, ex quo sextum libri decimi capitulum Gellius excerpfit. Cætera in eo scripta desiderantur. Sed an is sit Fonteius Capito, quærendum est.

aliàs Sillanus.

EXC
VIII

36

L. PLANCVS, ET C. SILIVS.

His Coss. ut Suetonius scribit rubrica 98. Cæsar testamentũ fecit tertio Nonas Apriles, ante annũ & quatuor menses quàm decederet. Id cũ duob. codicibus, partim ipsius, partim libertorũ Polybij & Hilarionis manu scriptũ, depositũq; apud sex uirgines Vestales, cũ tribus signatis æque uoluminib. post mortẽ pertulerunt. Quæ omnia in Senatu aperta atq; recitata sunt. Heredes instituit primos, Tiberiũ ex parte

ex parte dimidia & sextante, Liuiam ex parte tertia: quos & ferre nomen suum iussit. De hoc testamēto uide Cor. Tacitum lib. 1. Historiarū ab excessu Augusti. Vide etiā de Munatio Planco ibidem pulchra. Eusebius tradit, hoc anno Augustum cum Tiberio priuigno censum Romæ agitantē, inuenisse hominum nonagies tercentena & septuaginta milia. Meminit illius iustri in campo Martij facti Trāquillus in Augusto, rubrica nonagesimaquarta, cū ostenta eius mortis præ-nuncia indicat. Item in Tiberio, rubrica uigesima prima, ubi scribit: Legem latam per Coss. quos tamen non nominat, ut prouincias cum Augusto Tiberius communiter administraret, simulq; censum ageret. Iulius Frontinus libro de Aquæ-ductibus scribit, Augustum curatorē aquarum perpetuum Messalam constituisse. Cui deinceps et alij successere Messalæ. Successit Arteius Capito, Silio & Plau-cio Coss. quos auguror præsentis esse, & in alterutro nomina esse deprauata. Fuit etiam C. Silius legatus Germanici Cæsaris in exercitu apud ripam Rheni, teste Tacito.

SEX. POMPEIUS, ET SEX. APVLEIUS.

2. 57

Horum Coss. facit mentionem Cor. Tacitus in primo Historiarum ab excessu Augusti. ubi postquam de morte Augusti scripsit, hæc uerba habet: Sex Pompeius & Sex. Apuleius Coss. primi in uerba Tiberij Cæsaris iurauere: apudq; eos Sei-us Strabo & C. Turanius, ille prætoriarum cohortiū præfectus, hic annonæ: mox Senatus milesq; & populus. nam Tiberius cuncta per Cōsules incipiebat, tanquam uetere repub. & ambiguus imperandi. Ne edictū quidem, quo patres in curiam uocabat, nisi tribunitiæ potestatis præscriptione posuit, sub Augusto acceptæ. Verba edicti fuere pauca, & sensu permodesto, de honoribus parentis consulturū. Vide illic, quomodo eius testamentum fuit productum, qualis fama de Augusto. Et quomodo seditiones exortę tam in Pannonicis quam Germanicis legionibus, fuerint sedatæ. Quomodo recusauerit imperiū Tiberius, sed dolose. Quæ adulationes Tiberio, quæ Liuiæ Augustæ sint dictæ. Subiungit post hæc Tacitus: Eodē anno Iulia supremū diē obiit, quę ob impudiciā olim à patre Augusto Pandataria insula, mox oppido Reginorū, qui Siculum fretum accolunt, clausa fuerat, in matrimonio Tiberij, florentibus Caio & L. Cæs. spreueratq; ut imparē. Nec alia tam intima Tiberio causa, cur Rhodum abscederet. Imperium uerò adeptus, extorrē, infamē, & post interfectum posthumū Agrippam omnis spei egenam, inopia & tabe longa peremit, obscuram fore necem longinquitate exilij ratus. Par causa sæuitiæ in Sempronium Gracchum, qui familia nobili, solers ingenio, & prauē facundus, eandem Iuliam in matrimonio M. Agrippæ temerauerat. Nec is libidini finis. traditam Tiberio peruicax adulter cōtumacia & odijs in maritū accendebat: literæq; quas Iulia patri Augusto cum insectatione Tiberij scripsit, à Graccho compositæ credebantur. Igitur amotus in Cercinam Aphrici maris insulam, quatuordecim annis exiliū tolerauit. Tunc milites ad eadem missi, inuenere in prominenti littoris nihil lætum opperientē. quorum aduentu breue tempus petiuit, ut suprema mādanda uxori Alliarie per literas daret: ceruicemq; percussoribus obtulit. constantia mortis haud indignus Sempronio nomine, uita degenerauerat. Quidam non Roma eos milites, sed à L. Asprenate Procōsule Aphricæ missos tradidere, autore Tiberio: qui famā cædis posse in Asprenatem uerti, frustra sperauerat. Subiungit inde: Idem annus nouas ceremonias accepit, addito sodalium Augustalium sacerdotio, ut quondam T. Tatius retinendis Sabinorum sacris sodales Tatios instituerat. Sorte ducti ē primo-ribus ciuitatis unus & uiginti: Tiberius, Drususq; & Claudius & Germanicus adijciuntur. Ludos Augustales tunc primū cœptos, turbauit discordia ex certamine histrionum. indulserat ei ludicro Augustus, dum Meccenati obtemperat, effuso in amorem Bathylli. Neq; ipse abhorrebat talibus studijs: & ciuile re-batur, misceri uoluptatibus uulgi: alia Tiberio morum uia, sed populum per tot annos

Olym. Imp.
Aug.

annos molliter habitum, nondum audebat ad duriora uertere. Mentionem horum Consulum facit etiam Suetonius rubrica nonagesimaseptima: Obijt Augustus in cubiculo eodem, quo pater Octauius, duobus Sextis, Pompeio & Apuleio, Coss. decimoquarto Calend. Septembris, hora diei nona, septuagesimosexto ætatis anno, diebus quinque & triginta minus. Lege dehinc, quibus honoribus sit elatus, eodem loco. Sed præcedentes duæ omnino rubricæ, nonagesimaquinq; & nonagesimasexta, sunt legendæ diligenter. Iosephus libro Antiquitatum decimo octauo, capite quarto: Augustus sub Anno Ruffo, qui Marco successit in prouincia Syriæ, secundus Romanorum imperator moritur: septem & quinquaginta in imperio annos adiuuens, menses sex, dies aliquantulum super duos: ex quibus quatuordecim annis, simul cum eo Antonius reipub. gubernacula rexerat. Viuens itaq; annos septuagintaseptem, uita decepsit. Huic succedit in principatu Tiberius Nero, uxoris eius Iulix filius, qui fuit Romanis tertius imperator: sub quo quintus Iudæorum rector Valerius Gratus efficitur, Annij Ruffi successor. Eusebius: Olympiadis centesimæ nonagesimo octauæ anno primo (si exemplar, quod maximè uereor, non est uitiosum) defectio solis facta: & Augustus septuagesimosexto ætatis suæ anno Attellæ in Campania moritur, sepeliturq; Romæ in campo Martio. Septimum & septuagesimum annum ætatis ingressum, scribit Eutropius libro septimo, capite secundo. Tanta est autorum diuersitas. Eleganter simul & concinnè Velleius mortem Augusti describit, ordine omnia edisserens, & tandem in hunc modum concludit: Cum iam omnem curam fata uincerent, in sua resolutus inuicta, Pompeio Apuleioq; Coss. septuagesimosexto anno animam cœlestem cœlo reddidit. Enarrat dehinc ingeniose, quæ post eius mortem subsequuta sunt, quæ studiosus lector omnino leget. nec enim possunt omnia hic subscribi, nec operis ordo id exigit. Vnde sic Casiodorus de eius morte scribit,

His Coss. imperator Augustus obiit, septuagesimo sexto anno ætatis suæ: imperij autem quinquagesimo sexto semis. Huic successit in imperium Tiberius Cæsar, qui imperauit annos uiginti tres, sub quo hi consules fuerunt.

Orosius lib. 7. Anno ab urbe cond. septingentesimo sexagesimo septimo, post mortem Augusti Cæsaris, Tiberius Cæsar imperium adeptus est: mansitq; in eo annis uigintitribus. Hic per semetipsum nulla bella gessit, sed ne per legatos quidem aliqua grauiâ, nisi quod tantum in aliquantis locis præcogniti citò gentium rumores comprimebantur. Eadem Eutropius lib. 7. cap. 2.

III. IMP. TIBERIVS.

Tiberius quasi coactus, & conquerens miseram & onerosam iniungi sibi seruitutem, imperium recepit, ut inquit Eusebius. Sed de hac re uide inferius, quæ ex Tranquillo & Sexto Aurelio perscripsimus. Sed nemo uberius quàm Cornelius Tacitus, in primo libro historiarum ab excessu Augusti, qui in fine quinti libri quasi anacephaleosin uitæ Tiberij faciens, hæc uerba subdit: Tiberio pater Nero fuit, & utrinq; origo gentis Claudiæ: quanquam mater in Liuiam, & mox Iuliam familiam adoptionibus transierit. Casus primùm ab infantia ancipites, nam proscriptum patrem exul sequutus, ubi domum Augusti priuignus introiit, multis æmulis conflictatus est: dum Marcellus & Agrippa, mox C. L. q; Cæsares uiguerunt. Etiam frater eius Drusus, prosperiore ciuium amore erat. Sed maximè in lubrico egit accepta in matrimonium Iulia, impudicitiam uxoris tolerans, aut declinans. Dein Rhodo regressus, uacuos principis pœnates duodecim annis, mox rei Romanæ arbitrium tribus ferme & uiginti obtinuit. Morum quoq; tempora

pora illi diuersa. Egrēgiū uita tamāq̄, quoad priuatus uel imperijs Augusti fuit: occultum atq̄ subdolum fingendis uirtutibus, donec Germanicus ac Drusus su perfuere. Idem inter bona malaq̄ mixtus, dum Seianum dilexit, timuit ue. Potremō in scelera simul ac dedecora prorupit, postquam remoto pudore & metu, suo tantum ingenio utebatur. Iohannes Monachus, qui & Zonaras dicitur, græcē historiam scripsit, ab orbe condito usq̄ ad tempora Alexij Cōmeni Græci Imperatoris, in qua multa eruditissima continentur. qui etiam uitam Tiberij, & res gestas & mores graphicē depinxit: quæ omnia non grauarer subscribere, nisi fastidium lectorum uererer: cum omnia tamen contineantur in Tranquillo, Sex. Aurelio, & suprā citatis autoribus. Si quis tamen hæc scire cōcupiscet, prope diem Zonaram in publicum prodeuntem, & latinē & græcē legere poterit.

Flaccus.

DRVSVS CAESAR, & C. NORBANVS.

Horū Coss. meminit Tacitus in primo Historiarū, ijs uerbis: Druso Cæsare & C. Norbano Coss. decernit Germanico triūphus, manente bello: quod quāq̄ in æstatē summa ope parabat, initio ueris & repētino in Chattos excursu præcepit. Narrat dehinc latissimē, bellū illud quod gestum est à Germanico in Arminiū & Segestē, duces Germaniæ. Ibiq̄ describit Teutoburgiensem saltū, quo Quintilius Varus cecidit. Quod lector studiose diligenter legas, ut pertritum errorē de Variana clade repellas: de quo in uita Augusti disseruimus. citatq̄ ibi C. Plinius, Germanicorū bellorum scriptorem. Constat enim, Pliniū seniorē uiginti libros de bellis Germaniæ scripsisse. Vtinā ad posteros uenissent, & non essent iactura temporis ē manibus doctorum sublatis: sed eum tamen alicubi latere coniectur. Strabo item libro Geographiæ septimo, ubi Germaniæ populos recenset, scribit illos Germanico iuniori clarissimum præbuisse triumphum: in quo illustrum & uirorū & foeminarum corpora ducta tradit. Sed ipsorum nomina parumper sunt mutata, quod Græci Germanica nomina uix rectē enuncient. Semigunthus Segesti filius, Cheruscorum ductor, à Tacito Seginundus appellatur: quo nomine hodie utuntur Germani. Armenius à Tacito Arminius appellatur. Strabo Egimerum uocat, quem Tacitus Igniomerum: Segimerus item frater Segestis Tacito, Sestachus Straboni. Sed hæc leuia, admonitionis causa iunioribus scripsi. Subiungit Tacitus: Eodem anno triumphalia insignia A. Cecinna, L. Apronio, C. Silio, ob res cum Germanico gestas decreta. Traditq̄ Tiberium, nomen P. P. à populo sapius ingestum, repudiasse: Senatuq̄ permissas leges exercendas, de maiestate, & de pecunijs repetundis. Scribit insuper, eodē anno continuis imbribus auctū Tiberim, tam ædificijs quàm hominibus stragē intulisse. Et cum ob id Asinius Gallus libros Sibyllinos adiri debere censeret, reuocauit Tiberius. Sed remedium coercendi fluminis Atteio Capitonī & L. Aruncio mandauit. Cæterum hic Drusus filius fuit Tiberij ex prima coniuge Agrippina: qui ex intemperantia ac ebrietate, qua patri persimilis erat, ante Tiberium mortuus est. Dicitur autem Cæsar, quasi futurus Imperij successor. Sic enim principis filius ac hæres appellari solitus erat, ut superius admonuimus. nam & fratrem Drusum habuit Tiberius, de quo superius, Liviæ filius, priuignus item Augusti, qui unam Antonij & Octauia filiam uxorem accipiens, genuit Germanicum & Claudium, qui post imperauit. Ex Germanici autem filijs, Caius quidem cum superbè imperaret, trucidatus est unā cum filio & coniuge. sed de hoc alibi. Tradit Tacitus in primo Historiarum, quod cum Tiberius honores Augustæ delatos recusaret, tamē Germanico Cæsari proconsulare imperium petiuit. missiq̄ sunt legati, simul ut mœsticiā eius ob excessum Augusti solarent, quo minus idē pro Druso postulare, ea causa q̄ designatus Cos. Drusus præfensq̄ erat. Hic Drusus etiam à Tiberio missus est in Illyricū, post mortē Augusti, ut sedaret motus militum, qui missionē poscebant, & stipendium. Sed ubi sedatae erant seditiones, redijt in urbem. Iosephus decimo octauo Antiquita

H tum;

Olymp. Imp.

tum, 15. cap. meminuit cuiusdam uiri Consularis, quid dicebatur Flaccus, & qui sub
 Tib. Tiberio dispensabat gubernationem Syriae. Si fuerit hic Norbanus Flaccus, co-
 gita diligenter studiosè lector. Horum Coss. meminuit Suetonius in Vitellio, rubri-
 ca tertia, his uerbis: A. Vitellius, L. filius, imperator, natus est s. Calen. Octob. uel
 ut quidam dicunt, septimo Idus Septemb. Druso Caesare & Norbano Flacco Coss.

Taurus,

Libo.

4 2

SISENNA STATILIVS, & L. SCRIBONIVS.

Scribit Tacitus in fine primi libri: De comitijs consularibus, quae tunc primus il-
 lo principe, ac deinceps fuere, uix quicquam affirmare ausim: adeo diuersa non
 modo apud autores, sed in ipsius orationibus reperiuntur. modo subtractis can-
 didatorum nominibus, originem cuiusque & uitam & stipendia descripsit, ut qui foret
 intelligeret: aliquando ea quoque significatione subtracta, candidatos hortatus, ne
 ambitu comitia turbaret, suam ad id curam pollicitus est. Plerumque eos tantum apud se
 professos differuit, quorum nomina Consulibus edidisset: posse & alios profiteri, si
 gratiae aut meritis consideret. Speciosa uerbis, re inania aut subdola: quantoque maio-
 re libertatis imagine tegebant, tanto eruptura ad infensius seruitium. Caeterum ho-
 rum Coss. meminuit in principio libri secundi Tacitus: sub quibus tradit regna Ori-
 entis esse mota, simul & prouincias Romanas. Quod gratum Tiberio fuit, ut ea
 specie Germanicum suetis legionibus abstraheret, nouisque prouincijs impositum
 dolo simul & casibus obiectaret. Subdit deinde, quae bella tunc etiam apud Germa-
 nos Germanicus gesserit latissimè, contra Cheruscos, Chaucos, Cattsos & Augri-
 uarios: ob quae ei Tiberius triumphum decreuit, ac ipsum reuocauit, alterum Consulibus
 tum offerendo. Quae tum etiam decreta de luxu ciuitatis, de magistratibus,
 de L. Pisone, M. Hortalo, & Clemente seruo Posthumij Agrippae, qui se Agrip-
 pam mentiebat, acta sint, copiose Tacitus illic refert. Sed L. Scribonij Libonis
 meminuit Tranquillus in Tiberio, rubrica uigesima quinta, qui res nouas clam
 moliebatur, post Augusti obitum: quem Tiberius secundo demum anno imperij
 sui, ne quid in nouitate acerbius fieret, in senatu coarguit, medio tempore con-
 tentus cauere. Nam & inter Pontifices sacrificanti Liboni, cultrum plumbeum profer-
 reo subiecit. Nec cum secretum colloquium petentem, nisi adhibito filio Druso,
 admisit: dextra eum firmiter complexus, donec sermo finiretur. Hic fuit ex nobi-
 li familia Scribonij Libonis, qui sedem Praetoris & tribunal collocauit iuxta ar-
 cum Fabianum, quod puteal Libonis ab Horatio dictum est.

His Coss. mathematici urbe pelluntur.

Suetonius in Tiberio, rubrica tricesimasexta: Expulit & mathematicos: sed
 deprecantibus, ac se arte desituros promittentibus, ueniam dedit. Sub ijs Coss. Taci-
 tus in secundo tradit, facta esse de mathematicis magisque Italia pellendis Senatus con-
 sulta: quorum est numero L. Pituanus saxo est deiectus: in P. Martium, Coss. extra
 portam Exquilinam, cum classicum canere iussisset, more prisco aduerrere. Qua autem cau-
 sa magi mathematicique sint ex urbe pulsi, ob Libonem Drusum, qui infernas um-
 bras elicit, uide illic Tacitum. Unde & alibi sic de ijs scripsit Cornelius Tacitus:
 Mathematici, genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in ci-
 uitate nostra & dotabitur semper, & retinebitur.

† uetabitur

Falco,

Ruffus.

CXCIX 3

L. POMPONIVS, & C. CECILIVS.

In alio codice ignoti autoris ponuntur sola nomina Coss. Falconis & Ruffini, si
 non est error librarij. In Tiberio Suetonius, rubrica quadragesima secunda, Pompo-
 nij Flacci meminuit, qui epulando potandoque gratiam Caesaris emeruit, ut tandem eum
 Syriae praeficeret. Quo mihi subit dubitatio de Flacco Syriae praefecto, cuius, ut
 paulo ante scripsi, meminuit Iosephus in decimo octauo Antiquitatum, si Norba-
 nus uel Pomponius Flaccus is fuerit: studiosisque illud discutiendum relinquo. quaque
 autorem hic Tranquillum habeamus, Pomponium fuisse Flacum Syriae praefectum: sed
 aliqui hunc Falconem, non Flacum appellant. Et Cor. Tacitus lib. undecimo (sicut
 nunc

nunc distinctio librorum circumfertur, manca omnino & inuersa) de quodam Curtio Ruffo pulchram recitat historiam, quam illic uidebis: qui Consulare imperium, & triumphii insignia adeptus fuit. lege, & iudica. Velleius, Flacci Pompeij cōsularis uiri meminit, nati ad omnia quę recte faciēda sunt, simpliciq; uirtute merentis semper quàm captantis gloriā. Sed an is sit, quarendū. Ceterū horum Coss. mentio fit apud Tacitū libro secundo, ubi alterius consulis nomē mutātū est, si est sincerus codex. Verba hæc sunt: C. Celio, L. Pōponio Coss. Germanicus Cæsar ad septimū Cal. Iunias triumphauit de Cheruscis, Cattisq; & Angriuarijs, quæq; aliæ nationes usq; ad Albim colunt: uecta spolia, captiui, simulacra montiū, fluminum, præliorum. Bellūq; quia conficere prohibitus erat, pro confecto accipiebat. Describit hinc Tacitus, quos honores Germanico Tiberius, sed nō ex fide charitatis tribuit: & quomodo specie honoris ipsum in Armeniā abegerit. Vide illic pulchra de regibus Orientis, Cappadociæ, Ciliciæ, & Armeniæ, & quæ prouinciæ demandatæ sint Germanico. Eodem item anno, inquit Tacitus, duodecim celebres Asiæ urbes collapsæ nocturno motu terræ, quo improuius grauiorq; pestis fuit: neq; solitū in tali casu effugiū subueniebat in aperta prorumpendi, quia deductis terris hauriebant. Sedisse immēsos montes, uisa in arduo quæ plana fuerant, effulsisse inter ruinam ignes memorant. Vide igitur studiosè lector, quomodo hæc conueniāt cum Eusebio in Chronicis, qui quinto anno Tiberij describit hunc terræ motum: ubi etiam nomina urbium sunt corrupta, quæ ex Tacito mediocriter doctus facile emendabit.

TIB. CAESAR III. & GER. CAESAR II.

Suetonius in Tiberio, rubrica uigesimasexta, tradit, Tiberiū tres tantū egisse Cōsulatus, sic scribēs, ubi de honorib. ac cognominib. à se contēptis agit: Nec amplius quàm omnino tres Cōsulatus, unū paucis dieb. alterū tribus mensib. tertium absens usq; in Idus Maias gessit. Nec mirandū q; aliqui hunc tertium Cōsulatū, & dehinc quartū & quintū numerāt. nam duos sub Augusto gessit. Quod etiā nona rubrica Trāquillus significauit, cum de eius magistratibus sic scriberet: Magistratus & maturius inchoauit, & penē iunctim percurrit, Quæsturam, Praturā, Cōsulatū, interpositoq; tempore Consul iterū. De quo uide superius in Augusto. Germanicus autē is fuit Drusi, fratris Tiberij filius: quem coactus fuit Tiberius prius adoptare sibi, antequam ab Augusto adoptaretur: et quem uerebatur, ne mortuo Augusto sibi imperiū (quod multi cupiebant) ascisceret. De quo sic Tranquillus in Caligula: Germanicus excessu Augusti nunciato, legiones uniuersas, Imperatorem Tiberiū pertinacissimè recusantes, & sibi summā Reipub. deferentes, incertum constantia an pietate maiore, compefcuit. De hoc Tacitus in primo Historiarum: Drusi magna apud Po. Ro. memoria: credebaturq; si rerum potitus foret, libertatem redditurus. Vnde in Germanicum fauor & spes eadem. nam iuueni ciuile ingenium, mira comitas, & diuersa à Tiberij: sermone, uultu, arrogantibus & obscuris. Accedebant muliebres offensiones, nouercalibus Liiuie in Agrippinā stimulis, atq; ipsa Agrippina paulo cōmotior, nisi quòd castitate & mariti amore quauis indomitū animū in bonū uertebat. Sed Germanicus quanto summæ spei propior, tanto impensius pro Tiberio niti. Hoc anno, secundū Eusebiū in lib. Temporū, si non est deprauatus liber, Germanicus Cæsar de Parthis triūphauit. Quod ideo scribo, quia Orosius li. septimo, cap. primo, sic tradit: Sanē quarto Imperij eius anno Germanicus, Drusi filius, Caligulæ pater, de Germanis, ad quos ab Augusto sene missus erat, triūphauit. De cuius morte paulo infrā, sequenti Cōsulatu. Huius triūphi, & huius secūdi Cōsulatus meminit Trāquillus in Caligula, rubrica prima. Sed ex Tacito paulo antè anno tauimus, superiori Cōsulatu Germanicū de Germanis triumphasse. Quod ideo scribo, quia cautè legendus est Eusebius, & à me semper desiderat integritas codicis, quæ suspicor penē undiq; deprauatū. Ceterū horū Coss. facit mentionē in

Olymp. Imp.
Tib.

hæc uerba Tacitus lib. secundo: Sequens annus Tiberium tertio, Germanicū iterū
Coss. habuit. Sed eum honorē Germanicus iniit apud urbē Achaie Nicopolim,
quò uenerat per Illyricā orā, uiso fratre Druso in Dalmatia agente. Deinde de-
scribit eius nauigationem per mare Hadriaticū & Ioniū, ad Actiū promontoriū,
ubi aspexit locū uictorię Augusti auunculi, & cladem Antoni; aui sui Post uenit
ad Athenas: tū Lesbū, ubi Agrippina uxor nouissimo partu Iuliā edidit. Descri-
bitq; tandē, quomodo in Armeniā uenerit: & quomodo sequutus Cn. Piso, cum
uxore Plaucina, omnia quæ potuit conuicia in eum congesserit. Quæ omnia pa-
trientissimē Germanicus tolerauit. Vide illuc, quicquid in singulis locis gestū sit.
Eusebius hoc anno Liuium & Ouidium mortuos esse scribit.

Balbus.

3. 5

M. SILLANVS, & C. NORBANVS.

Horum Coss. sic meminit Tacitus in secūdo Historiarū: M. Sillano & L. Nor-
bano Coss. Germanicus in Aegyptū proficiscitur, cognoscendæ antiquitatis: sed
cura prouincię pretendebat, & c. quę sequunt. Narrat hinc latē, quo pacto hostia
Nili, & urbes, Memnonis effigiem & Pyramides conspexerit, cū interea Drusus
in Germania bellum sedauerit. Ob id à patribus decretum, ut Germanicus atq;
Drusus ouātes urbem introirēt. Structiq; arcus circa latera tēpli Martis ultoris,
cū effigie Cæsarū. Tradunt. inde cōtentiones Germanici & Gn. Pisonis, ob quas
Germanicus ueneno extinctus credit. Eodē anno Liuia soror Germanici pepe-
rit Druso gemellos. Suntq; facta Senatusconsulta, de libidine feminarū coher-
cenda, ac de sacris Aegyptijs Iudaicisq; pellēdis. Estq; eo anno Germanorū dux
Arminius, Germaniæ liberator, mortuus. Item horum Coss. meminit Plinius li.
secūdo, cap. octuagesimonono. Licet alterius Cos. prænomē sit immutatū, sicut
apud Corneliū. sic aut scribit: Inter Cycladas insulas, Olympiadis centesimo
quinto anno quarto, Thera & Therasia: inter easdē post annos centū &
triginta, Hiera, eadēq; Automate: & ab ea duob. stadijs, post annos centū & de-
cē, in nostro æuo, M. Iunio Sillano & L. Balbo Coss. ad 8. Idus Iulij, Thia prodijt.

His Coss. Germanicus Cæsar in Syria mortuus est.

Obijt annū ætatis agens quartū & trigessimū, fraude Tiberij, opera Cn. Piso-
nis, qui sub idē tēpus Syrię erat præpositus, cū luctu uniuersæ prouinciæ, & mœ-
sticia urbis Romanæ. De cuius morte Iosephus decimo octauo Antiquitatū, ca.
7. Trāquillus in Caligula, rubrica secunda: & in Tiberio, rubrica quinquagesima
secūda. Quibus aut uirtutib. insignitus is fuerit Germanicus, & quantū urbs de
eius morte doluerit, Suetonius rubrica 3. 4. 5 & 6. in Caio docet. Sed nemo uberi-
us de eius morte & luctu, habito super ipso, scripsit, q̄ Tacitus in fine lib. secūdi,
& in principio tertij. Hic est diligenter uidendus, quandoquidē omnia diligen-
ter exequitur.

Messala.

Cott. 4.

4. 6

M. VALERIVS, & M. AVRELIVS.

Horū Coss. mentionē facit Cornelius Tacitus in tertio Historiarū, ubi docet,
quo pacto Agrippina uxor Germanici post obitū mariti continua nauigatione
Corcyrā insulā aduecta sit, quomodo populi ac milites obuiā prodierint, & Dru-
sus Terracinā usq; progressus: tū Claudius frater, liberiq; Germanici, cū Coss. ac
Senatu ipsam exceperint cum maximo luctu: ubi tamen cernebant studia homi-
nū in Agrippinā. Latissimē illuc describit Tacitus, qui sermones de pompa fune-
bri habiti sint. Dū itaq; condunt cineres Germanici, uenit ad Tiberiū M. Piso, fi-
lius Cn. Pisonis, ut patrē, qui Germanicū ueneno sustulerat, expurgaret: similiter
& ad Drusum. Sed illo nō obstāte, Fulcinius, Trio, Vitellius & Verānius, reū Pi-
sonē apud Senatū accusarunt: eoq; ipsum impulerūt, ut nocte in cubiculo ense
sefe occideret. Plaucina aut uxor, ob preces Augustę liberat: & filij à Tiberio ab-
soluunt. Interea Drusus ex Illyrico reuertitur, & ouans urbem introijt, Vipsama
eius

eius mater mori: & bellū in Africa iterū commotū, sedat per Aproniū Cæsianum. Narrat inde quaedā leuia, quæ hoc anno gesta sunt: de Lepida, cui aqua & igni interdictum est: & de D. Syllano, qui absolutus est. Postremò pulchram originem iurium recenset, & quomodo multitudo legum redacta sit ad paucitatem quandā: & quo pacto filius Germanici Nero quæsturā & pontificatū ante tempus adeptus sit. Dehinc de morte L. Volusij, & Salustij Crispi. Cæterum hoc anno scribit Eusebius, Fenestellam historiarum scriptorē, et carminū, septuagenarium mortuum, Cumisq; sepultum. Iosephus lib. decimonono, in fine primi ca. meminit Valerij Asiatici, uiri consularis, qui tumultuantes milites propter occisum C. Cæsarem, compescuit: qui cum requirerēt percussores, ipse respondit, Vt nam ego essem. Arbitror hunc fuisse Valerium.

TIB. CAESAR IIII. & DRVSVS CAESAR.

CC. 7

Horū Coss. sic meminit Tacitus in tertio: Sequitur Tiberij quartus, Drusi secundus cōsulatus, patris atq; filij collegio insignis. nā biennio antē, Germanici cū Tiberio idē honor, neq; patruo latus, neq; natura tā cōnexus fuerat. Eius anni principio Tiberius, quali firmadæ ualeitudinis, in Campaniā concessit, longā & continuā absentia paulatim meditās, siue ut amoto patre Drusus munus cōsulatus solus impletet. ac fortē parua res magnū ad certamē progressa, præbuit iuueni materiē adipiscēdi fauoris. Narrat deinde quæ domi acta sunt per Drusum in quotidianis cōtentionibus, quibus se temperatū ac moderatū egit: cū decerneretur, an uxor sequi deberet magistratum, cui prouincia obuēisset: & qui mitti in prouincias deberent. Nā tunc noui motus in Africa, in Thracia, & Gallia nunciabantur: qui tamen omnes sedati. Licet Tiberius contēneret, literis sæpe monitus, solū intētus libellis accusatorū, qui plures damnabant quotidie. Inter quos etiam Clitorius priscus eques in carcere strangulatus est, q̄ carmine celebri Germanici suprema defleuerat, donatus pecunia à Cæsare, cum delator obieci asset, ægro Druso illud composuisse: quod si extinctus foret, maiore præmio uulgaretur. Sic & alij multi delati, ut Antistius uetus, & alij. Cæterū Dionys. narrat, Tiberiū omnes suis in consulatibus collegas uiolenter interfecisse. Vnde cum Drusus simul hunc inijisset honorē, statim cunctos illi necē iudicasse. Hoc etiā annotauit Ioannes Monachus, in uita Tiberij sic scribens, si latino ore loquar: Gessit prætereā consulatū cū Druso, ex quo futurā illi perniciē pronunciarunt. Nullus enim qui cū eo Cos. erat, inuentus est, qui tandē uiolenter non interierit. Ita mox Drusus ueneno sublatus est, Seiano procurante, qui magnæ erat apud Tiberium auctoritatis: & cū iam Drusum percussisset, coadiuuante etiā uxore Drusi Liuiā, quā Seianus adulterio polluerat, pharmacū ei dedit, quo extinctus est. Hæc latē apud Tacitū. Vnde & Tranquillus in Tiberio, crudelitātē & odiū in filios explicat, rubrica quinquagesima secūda: Eusebius uerò in Chronicis tradit, Drusum consortem regni fuisse octauo sui Imperij anno, & sequenti ueneno perijisse. Erit autē iste cōsulatus Tiberij quartus, si duo priores sub Augusto supputētur. Cuius & Eusebius in Sacra historia meminit li. i. ca. ii. quarto namq; cōsulatu Tiberij, qui cōsulatus septimo anno Imperij eius fuit, piaculi in Saluatorē commissi tempus falsa hæc acta perscribunt. Hoc anno, Eusebius scribit in libro Temporum, Tiberiū reges euocasse, quos nunquam remisit. de quibus in eius uita scripsimus.

D. HATERIVS, & C. SVLPITIVS.

2. 8

De his Coss. sic scribit Tacitus in tertio: C. Sulpitius, D. Haterius (ita enim legendum est, licet Haterius corruptē sit impressum) Coss. sequuntur. Inturbidus externis rebus annus, domi suspecta seueritate aduersum luxum, qui in immensum proruperat, ad cuncta quis pecunia prodigitur. Lege illuc literas Tiberij de luxu compescendo, & originem luxus & parsimonie Po. Ro. Hoc anno Tiberius Druso petebat per literas à Senatu, tribunitiā potestatem. Id summi fastigij uocabulum

Olymp. Imp.
Tib.

bulum Augustus reperit, ne Regis aut Dictatoris nomen assumeret, ac tamen appellatione aliqua cætera Imperia præemineat. M. deinde Agrippã, socium eius potestatis: quo defuncto, Tiberiũ Neronem delegit, ne successor in incerto foret: sic cohiberi prauas aliorũ spes rebatur, simul modestiæ Neronis & suæ magnitudinĩ fidebat. Quo tunc exemplo Tiberius Drusus summæ rei admonet, cum incolumi Germanico inter duos iudicium tenuisset. Vide illic literas Tiberij, quibus id petebat: & adulationes Patrum, quæ sequutæ sunt. Nam ob Drusi Tribunitiam concessam potestatem, cæremonias, aras deũ, & templa ac arcus decreuerunt: adeo infecta illa tempora & adulatione sordida fuere. Et ideo etiam Tiberius Græcè solebat Senatores, ad seruitutem paratos homines, ad ignominiam uocitare. Subsequutæq; sunt damnationes & proscriptiones passim nobilium & optimorum ciuium: quod latissimè illic Tacitus explicat. Laborauit hoc anno aduersa ualetudine Iulia Augusta: cui sunt uoti ludi, & dona Equestri Fortunæ delata Ancij. Cæterum in ignoti auctoris opusculo, scribuntur hoc loco Agrippa & Galba, quæ cognomenta horum Coss. proculdubio fuerunt. Sed Q. Haterij meminit Seneca, & Hieronymus, qui dictus est ingenium habere innumerato, ut sine monitore tacere non posset. De quo egregiè Cæsar Augustus: Haterius noster sufflammandus est. & Eusebius, Q. Haterium, promptũ & popularem oratorem, usq; ad nonagesimum annum propè, summo cum honore consenuisse scribit. Tacitus in quarto inquit, gesta duodecimi anni Tiberij commemorans: Q. Haterius familia Senatoria, eloquentiæ quoad uixit celebratæ, monimenta ingenij eius haud perinde retinentur, &c. Q. Haterij meminit Tacitus in primo Historiarum: Eo etiam anno moritur. Plinius in septimo, capite quinquagesimotertio: Cornelius Gallus pratorius & Q. Haterius Eques Ro. in uenere obiere. Inuenio alibi, C. Cassium Longinum, qui iuris peritiã successit Sabino, temporibus Tiberij gessisse consulatum cum Q. Haterio, qui in ea facultate sui temporis facile princeps, natus ex Tuberonis filia, quæ fuit neptis Seruij Sulpitiij. Et ideo proauum suum Seruium Sulpitiũ appellabat. A Nerone, cum maximæ auctoritatis in ciuitate esset, expulsus in Sardiniam, & à Vespasiano reuocatus, diem suum obiit. Mendam suspicor apud Pomponium Iuriconsultum, ff. primo, ubi non à Nerone, sed à Tiberio Cassium deportatum in Sardiniam, scribitur. Quod esse nequit, cum eundem legamus apud Tacitum, Præfectum Syriæ sub Claudio legum peritiã præeminentẽ, priscum morem reuocantem, legiones exercentem, cura, prouisu perinde agentem, ac si hostis ingrueret: ita dignum maioribus suis & familia Cassia ratũ, missum sub Nerone ad sedandum tumultum populi, sæpe tunc in senatu sententiam dixisse. Demũ prohibitum ab officio exequiarum Poppeæ, & à Senatu motum nullo crimine: non quod uetustis opibus & grauitate morum præcellebat: obiectumq; quod inter imagines maiorum etiam C. Cassij effigiem coluisset, ita inscriptam, Duci partium: & quod L. Syllanum ad discordias sibi assumpsisset. Tandẽ S. C. exilium decretum, & in Sardiniam deportatũ. Ob id, ut inferius ostendam, aliqui ponunt Cos. Longinum: qui fortè is est. Sed neque illud obmittendum, quod Eusebius scribit, Octauo Tiberij anno Pompeij theatrum incensum, de quo ita inquit Tacitus: At Pompeij theatrum igne fortuito haustum, Cæsar extructurũ se pollicitus est, eo quod nemo è familia restaurando sufficeret, manente tamen nomine Pompeij. Silius laudibus Seianum extulit, tanquam labore uigilantiæq; eius tanta uis unam intra domum stetit: & Censuræ effigiem Seiano, quæ apud theatrum Pompeij locaretur.

Pollio,

Vetus.

s. 9

C. ASINIVS, & C. ANTISTIVS.

Horũ Coss. mentionem sic facit Tacitus, in principio quarti historiarum ab excessu

55. 77

excessu Augusti: C. Asinio, C. Antistio Coll. nonus Tiberio annus erat compo-
 sita Reipub. florentis domus (nam Germanici mortem inter prospera ducebat)
 cū repente turbare fortuna cœpit: sœuire ipse, aut sœuientibus uires præbere. Ini-
 tium & causa penes Aelium Seianum cohortibus Prætorijs fuit, &c. quæ sequit̃
 tur. Describit deinde, quomodo Seianus creuit, & in eam potentiam ascendit,
 ut imperare quandoq; speraret. Et cum ad iurgia cum Druso uenisset, cœpit eius
 uxorem Liuiam, quæ Germanici soror fuit, stupratam: ipsamq; ad spem coniugij
 consortiumq; regni erigens, ad necem mariti compulit: cum iam uxorem suam
 Apicatam, e qua tres liberos genuerat, domo pelleret. Mox per Lygdum spado-
 nem, quia per ætatem & formam Druso charus, & fortè etiam Liuiæ stupro non
 ingratus, uenenum ei affert, quo paulatim extinctus est. Cuius mortem Tiberius
 animo constanti pertulit, Germaniciq; liberos Neronè & Drusum Senatui com-
 mendauit. Cum paulo post Drusus ille iunior togam uirilè sumpsisset, Senatusq;
 ei omnes illos honores, quos fratri Neroni prius decreuisset, eadem etiam quæ
 olim Germanico decreta sunt, memoriæ Drusi decernuntur: licet maiori adula-
 tione, & pompa funebri singulari. Laudauit tum filium pro rostris Tiberius: ac
 tum omnes domum Germanici reuiuiscere, occultè lætabantur. Quod cernens
 Seianus, cum tres liberos Germanici, quorum non dubia successio erat, ueneno
 occidere, ob egregiam custodiam, & Agrippinæ pudicitiam nequiret, uetus Au-
 gustæ odium & Liuiæ conscientiam in Agrippinam exagitat, criminatoremq;
 tubornat Iulium Posthumum. Damnabantur tamen passim fontes atq; infantes,
 quos plures describit illic Tacitus. His enim iudicijs libenter intererat Tiberius,
 & legationes audiebat: & quædam reformabat oppida, motu terræ collapsa:
 questibus etiam Prætorum irritis aderat: histriones quoque Italia expulit. Mor-
 tuus est eo anno & alter ex geminis Drusi liberis, & Lucillus Longus, om-
 nium tristium ac lætorum socius, & Rhodij secessus comes. De Seiano Ae-
 lio sic scribit Velleius, ubi tradit eminentes uiros magnis adiutoribus usos: Sub-
 ijs, inquit, exemplis Tiberius Cæsar Seianum Aelium, principe Equestris
 ordinis patre natum, materno uerò genere clarissimas ueteresq; & insignis
 honoribus complexum familias, habentem consulares fratres, consobrinos, a-
 uunculum: ipsum uerò laboris ac fidei capacissimum, sufficiente etiã uigore ani-
 mi, compage corporis, singularem principalium onerum adiutorem, in omnia
 habuit, uirum seueritatis lætissimæ, hilaritatis præcæ, actu ociosis simillimum: ni-
 hil sibi uendicantem, eoq; adsequentem omnia: semper infra aliorum æstima-
 tiones se metientem, uultu uitæq; tranquillum, animo exsomnia. In huius uirtu-
 rum æstimatione iam pridem iudicia ciuitatis cum iudicijs principis certant.
 Neq; nouus hic mos Senatus Po. q; Ro. est, putãdi quòd optimū sit, esse nobilif-
 simum. Post hæc uerba enumerat multos nouos homines, maximos assequu-
 tos magistratus. Et tandem subiungit, huius consulis mentionem faciens. Quiq;
 nihil Asinio Pollioni negauerunt, quòd nobilissimis summo cum sudore conse-
 quendum foret. Profectò hoc senserunt, in cuiuscunque animo uirtus inesset, ei
 plurimum esse tribuendum. Cæterum in ignoto autore hoc loco scribitur, Ne-
 rone & Pisone. Frontinus li. de Aquæductibus, scribit Capitoni successisse cu-
 ratorem aquarum Satrium Ruffum, L. Martio & C. Antistio Vetere Coll.
 Obserua & illud, unde nomina sint immutata: cum & ignotus autor, si sincer-
 us est libellus, alia cognomina ijs Coll. tribuat. Sed C. Asinium Gallum ora-
 torem, Asinij Pollionis filium, cuius & Vergilius meminît, Eusebius scribit
 à Tiberio diris supplicij necatum. Dionys. uerò tradit, Asinium Gallum pater-
 na usum audacia, rupisse patientiam: cum Tiberius ambiguus responsis & cal-
 lida cunctatione suspenderet Senatum, precantem susciperet Imperium: & in tu-
 multu proclamasse, aut ageret, aut desisteret, cum post obitum Augusti conse-
 stim neq; agere dubitasset. Cuius facti meminît Tranquillus, suppresso nomine
 Galli. Qui cum multa grauia perpeffus esset, tandem iussu Tiberij iugulatur.

Olymp. Imp.

Hæc, ut Tranquillus & Eusebius rectè intelligant, subscripsi. Sed horum consulum pulchrè meminit Plinius senior, libro tricesimo tertio, ca. secundo: Decuriæ ipsæ pluribus discretæ nominibus fuere: Tribunorum æris, & selectorum, & iudicū. propter hoc etiam nū Nongenti uocabant, ex nominibus selecti, ad custodienda suffragiorū scita in comitijs. Et diuisus hic quoq; ordo erat superba usurpatione nominū: cū alius se Nongentū, Selectū alius, alius Tribunū appellaret. Tiberij demum principatus nono anno in unitatē uenit. Equester ordo, annulo rūq; autoritati forma constituta est, C. Asinio Pollione, C. Antistio uetere Coss. anno urbis conditæ septingentesimo septuagesimo quinto.

His Coss. Drusus Cæsar publicè funeratur.

Eusebius in Chronicis: Nono Tiberij anno Drusus Cæsar ueneno perijt. De morte Drusi Suetonius in Tiberio, rubrica quinquagesima secunda, & rubrica sexagesima secunda, Orosius lib. 7. cap. secundo. Sed nemo uberius quàm Tacitus, qui copiosissimè narrat in quarto Historiarum, originem & modum, quomodo à Seiano Drusus sit ueneno occisus.

4 10

SER. CORNELIUS, & L. VISELLVS.

Tacitus lib. quarto, sic de ijs Coss. loquit: Cornelio Cethego, Visellio Varro- ne Coss. pontifices, eorūq; exemplo cæteri sacerdotes, cū pro incolumitate principis uota susciperent, Neronē quoq; & Drusum iisdē dijs cōmendauere, non tam charitate iuuenū, quàm adulatione: qua morib. corruptis, proinde anceps si nulla, & ubi nimia est. Nam Tiberius haud unq; domui Germanici mitis: tū uerò æquari adolescentes senectuti suæ impatienter indoluit. accitosq; pontifices percūtatus est, num id precibus Agrippinæ, aut minis tribuissent. Et illi quidē, quāquam abnuerēt, modicè perstricti. Etenim pars magna ē propinquis ipsius, aut primores ciuitatis erāt. Cæterū in Senatu oratione monuit, in posterum ne quis mobiles adulescentiū animos præmaturis honorib. ad superbiam extolleret, &c. Describit deinde, quomodo Seianus accusatores in amicos Germanici ac Agrippinæ subornauit: quo pacto C. Silius, & eius uxor Sosia Galla, quod chara esset Agrippinæ, damnant: multiq; alij nūc repetundarū, nunc maiestatis accusant. Et tum filius patrē accusabat, qui Eusebio uocat Seruius Plaucius: à Tacito uerò, Q. Vibius Serenus. Et quomodo hoc anno bellū in Africā caeso duce Tacfarinate, sedatū sit: & pariter seruile bellum in Italia subitò ortū, oppressum.

Cæterū autor ignotus hoc loco scribit, Cethegus & Varro: quæ cognomina sunt horū Coss. ut etiā ex Tacito patet. Quorū facit mentionē quoq; Iulius Frontinus de Aqueductib. Sergio Cornelio Cethego & L. Visellio Varrone Coss. M. Coccium Neruā, diuini Neruæ autē, iuris scientiæ illustrē, curatorē fuisse aquarum, ac Satrio Ruffo successisse. Huius Neruæ mentio fit apud Iurisconsultū, ff. de Origine iuris, ubi illustres iuriū autores enumerat. Traditq; Tacitus in quarto, Coccium Neruā legū peritū, comitē fuisse Tiberio in Campaniam secedenti.

CCI 11

M. ASINIUS, & COSSVS CORNELIUS.

Ignotus uerò autor scribit, Agrippa & Lætulus: quod idē est. nā Tacitus li. 4. sic de ijs Coss. loquit: Cornelio Coss. Asinio Agrippa Coss. Cremutius Cordus postulatur nouo, ac tum primū audito crimine: quod editis annalibus, laudatoq; M. Bruto, C. Cassium Romanorū ultimū dixissent. Accusabant, Satrius Secundus, & Pinarius Natta, Seiani clientes, id perniciabile reo. Et Cæsar truci uultu defensionē accipiens, quā Cremutius relinquendæ uitæ certus, pulchra oratione, quæ illic legit, interrumpit, ac inedia uitam finiuit. Et cum patres censuissent, per Aediles libros cremandos: tamen manserunt occultati, & editi. Describit de hinc, quomodo continuus annus postulandis reis fuit. Narrat dehinc, quomodo Hispani uoluerunt erigere templū Tiberio & matri: quod recusauit quada m oratione. Et quomodo Seianus per codicillos perijt à Tiberio Liuiæ matrimonio. nium promissum, quod dissuasit Tiberius,

C. Calui

Sabinus.

C. CALVISIVS, & GN. GETVLICVS.

Horū Coss. fit mentio in hæcuerba à Tacito, in quarto Historiarū: Lentulo Getulico, C. Caluisio Coss. decreta triūphi insignia Poppeo Sabino, cōtulis Thracū gentibus, qui montiū editis inculti, atq; eo ferocius agitabant. Narrat dehinc causam huius motus, & bellū ipsum latissimè quomodo cōfectū sit. Continuans deinde accusationes. Claudia Pulchra sobrina Agrippinæ, tanq; uenefica in principem, & Furnius tanq; adulter, postulant & damnant. Vnde Agrippina murū in modū lædit, & à Seiano persuadet. sibi à Tiberio parari uenenū. Ideo immutata omnibus epulis abstinet, magisq; sibi infestū principē reddit. Nec cessauit Seianus, quin uniuersæ soboli Germanici insidias strueret. Et nunc Neronem, qui proximus successioni erat: nunc Drusum inuisum principi fecit, seminaq; futurū exitij semper meditabat, ut latè illic Tacitus describit. Tiberius aut postq; diuersas legiones audiuit, secessit in Campaniā, comitibus Cocceo Nerua, Curtio, Attico, Seiano, & quibusdā Græcis, quibus oblectabat. Causam illius abcessus lege illic copiose, & cetera quæ desideras. nam omnia quæ Tacitus scribit, animus nō est afferre: digito indico. Ceterum ut & alia afferamus, fortasse hic est Gn. Lē tulus Getulicus, cuius in Caligula meminuit Tranquillus. de quo Martialis: Sic Peto, sic Getulicus, sic quicunq; perlegit. Cuius et Sidonius mentionē facit. Aut de familia Cossi Lentuli, qui hoc cognomen à deuictis Getulis sortitus est. ut in calce operis Florus scripsit, cuius supra meminimus. Hoc anno, ut Orosius in septimo, cap. secundo scribit, noua & incredibilis clades apud Fidenatū urbē accidit. Amphitheatrū cauea, gladiatorū munus populo spectāte, collapsa est, & plus quam uiginti milia hominū occidit: quod Tacitus sequenti anno factū prodidit, ut patebit. Hoc itē anno, id est, duodecimo Imperij Tiberij, Pontius Pilatus pro curationē Iudææ suscepit: ut Eusebius lib. primo sacrae Historiæ, capite undecimo: & Iosephus in decimo octauo Antiquitatum, capite septimo attestantur.

L. PISO, & M. CRASSVS.

De ijs Coss. ita scribit Tacitus in quarto: M. Licinio, C. Calpurnio Coss. ingentium bellorum cladem æquauit malum improuisum. Nā cœpto apud Fidenam amphitheatro, Attilius quidam libertini generis, quo spectaculū celebraret gladiatorū, neq; fundamenta per solidum subdidit, neq; firmis nexibus lignea compagē superstruxit: ut qui non abundantia pecuniæ, nec municipali ambitione, sed in sordida mercede id negotium quæsiuisset. Affluxere auidi talium, imperitante Tiberio, procul uoluptatibus habitis, ob propinquitatē loci: una de grauior pestis fuit, conferta mole, dein conuulsa, dum ruit inuis, aut in exterrā effundit, immensamq; uim mortaliū spectaculo intentos, aut qui circum adstant, præceps trahit atq; operit. Quinquaginta hominū milia eo casu debilitata, uel obrita sunt: cautumq; in posterum S. C. ne quis gladiatorium munus ederet, cui minor quadringentorū miliū res esset: ne ue amphitheatrū imponeret, nisi solo firmitatis spectata. Attilius in exiliū actus est. Describit illic latè cōmiserationē obritorū, & quomodo quidā fomētis restituti sint. Dehinc quo pacto incendiū urbē affecerit, monte Cælio deusto, quæ Querquetulanū olim dictū commemorat. Sed Tiberius, ex modo detrimenti, pecunias tribuebat: unde ei grates actæ sunt. Dehinc dedicatis p. Cāpaniā tēplis, posus omnia in continētī sita, secessit in Capreas insulā, inq; luxum & otium resoluebat, audiēs Seiani in Agrippinā & Neronē delationes. Sed interim accusatorū maior uis, & infestior, line leuamēto grassabat. Estq; Varus Quintilius postulatus à Domitio Aphro. Verum ut alia qdā afferamus: hic credo est ille L. Piso, qui noctē cōtinuūq; biduū epulādo potandoq; cū Tiberio consumpsit: atq; hinc præfecturā urbis meruit, & amicus omniū horarū uocatus, referente Suet. in Tiberio, rubr. 42. De quo Plin. in deci-

Olym. imp.

Tib.

in decimo quarto, capite uigesimo secundo: Eadem meri commendatione creditur Ab ur. Cassiod. con. dere L. Pisonem, urbis Romæ curatorem à Tiberio delectum, quod biduo duabusq; noctibus potationem continuasset, apud ipsum iam principem. Seneca duodecimo Epistolarum: L. Piso urbis custos, ebrius ex quo semel factus fuit, maiorem partem noctis in conuiuio exigebat, usq; in horam sextam ferè dormiebat. Hoc eius erat matutinum officium: suum tamen, quo tutela urbis continebatur, diligentissimè administrauit. Huic & diuus Augustus dedit secreta mandata: cum illum præponeret Thraciæ, quam perdomuit. Et Tiberius proficiscens in Campaniam, præfecturam urbis dedit: cum multa in urbe & suspecta relinqueret, & inuisa. Puto quod bene cesserit illi Pisonis ebrietas. Hæc Seneca.

4 14

APP. SILLANVS & P. SILLIUS.

Horum Coss. sic fit mentio apud Tacitum, in fine quarti Historiarum: Iunio Sillano & Sillio Nerua Coss. fœdum anni principium incessit, tracto in carcerem illustri equite Romano Titio Sabino, ob amicitiam Germanici. Neq; enim omiserat coniugem liberosq; eius percolere, sectator domi, comes in publico: post cliētes unus, eoq; apud bonos laudatus, & grauis iniquis. Qui accusatus ac damnatus, trahebatur Cal. Ianuarij obducta ueste, & obstrictis faucibus quantum nitii poterat, clamitans: Sic inchoari annum, has Seiano uictimas cadere. Magnus hic timor in plebe ortus est: cum nullus dies uacuus supplicij aut accusationibus, etiam festis sacrisq; diebus. Sed literis Tiberius Senatui grates egit, quod homo infensus Reipub. punitus esset. Trepidamq; sibi uitam ob inimicorum insidias questus est. Sed Seianus cum Senatus operam polliceret, obstitit ne aperirentur ea quæ noluit differre. Per idem tempus Iulia mortem obiit, quam neptem Augustus conuictam adulterij damnauerat, proieceratq; in insulam Trimerum, haud procul Apulis littoribus: illic uiginti annis exiliū tolerauit, Auguste ope sustentata. Quæ florescentes priuignos cum per occultum subuertisset, misericordiam erga afflictos palam ostentabat. Eodem anno Tiberius neptem Agrippinam, Germanico ortam, cum coram Cn. Domitio tradidisset, in urbe celebrari nuptias iussit. In Domitio super uetustatem generis, propinquum Caesaribus sanguinem delegerat. nam is auiam Octauiam, & per eam auunculum præferabat. Erat enim tum Tiberius in Campania, reuersus ex insula: cum sapius uocaretur in urbem, & ara Clementiæ; cum ara Amicitiae essent dicatae, effigiesq; circum Caesaris ac Seiani, in urbem tamen regredi noluit. Horum Coss. meminit Plinius li. octauo, ca. quadragesimo quarto, de canib. scribens in hæc uerba: Sed super omnia in nostro æuo actis Po. Ro. testatum, Appio Iunio & P. Sillio Coss. cum animaduertere ex causa Neronis Germanici filij, in T. Sabinū & seruitia eius, unius ex ijs canem nec à carcere abigi potuisse, nec à corpore recessisse, abiecto in gradibus Gemonijs, mœstos edentem ululatus, magna Po. Ro. corona circumstante, ex qua cum quidam ei cibum obiecisset, ad os defuncti tulisse. Innatauit idem, in Tiberim caduere abiecto, sustentare conatus: effusa multitudine, ad spectandam animalis fidem. Hæc Plinius. Meminit huius historie de cane & T. Sabino, Ioannes Monachus Lydius, in uita Tiberij.

Hoc anno D. noster IESVS CHRISTVS à Iohanne baptizatur, & prædicare cœpit.

Geminus,

Geminus.

CCII 15

C. RUBELLIVS, & C. FVSIVS.

Horum Coss. ita meminit Tacitus, in quinto Historiarum ab excessu Augusti: Rubellio & Fusio Coss. quorum utriq; Geminus cognomentum erat, Iulia Augusta mortem obiit, ætate extrema, nobilitatis per Claudiam familiam, & adoptione Liuiorumq; clarissimæ. Primū ei matrimoniū & liberi fuere cum Tiberio Nerone, qui bello Perusino profugus, pace inter Sex. Pompeiū ac Triuiros

uiris facta, in urbē redijt. Exin Cæsar eam cupidine formæ aufert marito, incertum an inuitam: adeo properus, ut ne spacio quidem ad enitendum dato, penatibus suis grauidam induxerit. Nullam posthac sobolem edidit, sed sanguini Augusti per coniunctionem Agrippinæ & Germanici adnexa, cōmunes proneptes habuit, sanctitate domus priscum ad morē, &c. Dehinc describit, quomodo eius testamentū diu fuit irritum, & modicum funus: sed laudato pro rostris à C. Cæsare Caligula. Tiberius autē magnitudinem negotiorū causatus, absens fuit, semper genio suo indulgens. Sed literis honores à Senatu decretos imminuit, & muliebres amicitias increpuit: Fusū Consulē oblique perstringens, qui gratia Augustæ floruerat, aptus alliciendis feminarū animis, dicax, &c. Idem & Tiberium acerbis facetiis irridere solitus, quarum apud præpotentes in longum memoria est. Cæterum ex eo prærupta iam & urgens dominatio, nam incolumi Augusta erat adhuc perfugium, quia Tiberio inueteratum erga matrem obsequium. Neq; Seianus audebat autoritati parentis anteire, Tūc ueluti frenis exoluti proruperunt: missæq; in Agrippinam ac Neronem literæ, quas pridem allatas, & cohibitas ab Augusta credidit uulgus.

Olymp. Imp.
Tib.

Quemadmodum anno Domini xxxi. Iohannes Baptista ab Herode tetrarcha decollatus fertur, & Stephanus lapidatus anno Domini xxxiii.

Christus à tō-
hanc baptizatur,
& prædicare cœpit. In
alijs Annalib;
scribitur.

DIGRESSIO CVSPI-

NIANI.

Dici uix poterit, quanto fuerim affectus gaudio, cum priores Taciti quinque libros nuper repertos relegissem uno continuo, ut aiunt, spiritu. Cogitabā nāq; illic me posse inuenire, quod dudū quæsierā. Et iam opus ad umbilicū erat perductū. Luce enim clarius meridiana offendi in hoc nostro Cæsiodoro, in Tiberio duos deesse Consulatus, quos sperabam me in Cornelio inuenturū. Sed eheu, quātum prius gauisus sum, tantū post indolui: cum mox à principio quinti libri Taciti deprehendi duos deesse consulatus. Ingemui bis terq; quaterq; & omnes Annales & Chronicos libros euolui. Sed cum negata assequi etiam maximo labore nequeamus, posteros omnes ac posthumos rogo & efflagito, ut meum laborem benignè interpretentur (nunquam enim deest malignus interpres) ac si quid inuenerint huic loco aptum, ex fide subscribant. Cur autē tantum uicē meā indoleā, apertè hic & ingenuè cunctis fatebor: hæc res me malè habet. Diuus Augustinus libro Ciuitatis diuinæ decimo octauo, ultimo capite, sic scribit, horum Coss. mentionē faciens: Mortuus est ergo Christus duobus Geminis Coss. octauo Calendas Aprilis: resurrexit tertia die, sicut Apostoli sui etiam sensibus probauerunt, &c. Firmianus item Lactantius quarto libro de Vera sapientia, in fine decimi capitis, hæc eadem sic commemorat: Exinde tetrarchas habuerunt Iudei usq; ad Herodem, qui fuit sub Imperio Tiberij Cæsaris: cuius anno quindecimo, id est duobus Geminis Coss. ante diem decimum Calendarū Aprilium, Iudei Christū cruci affixerunt. Paria tradit Paulus Orosius libro septimo, capite tertio, omisis tamen nominibus Coss. in hæc uerba: Deinde anno eiusdē decimo quinto, cum Dominus CHRISTVS IESVS uoluntariē quidē se tradidit passioni, sed impiè à Iudæis apprehensus & patibulo suspensus est, maximo terramotu facto per orbem, saxa in mōtibus scissa sunt, maximarūq; urbiū plurimæ partes solita eōcussione ceciderūt, &c. Ad hæc in opusculo ignoti autoris, ubi sola Coss. nomina ponuntur, quem toties cito, ita scribitur: GEMINO ET GEMINO. Dehinc crassiori calamo subscribitur: HIS COSS. CHRISTVS PASSVS EST, DIE SOLIS, LVNA DECIMA QVARTA. Præterea oblatum est mihi peructus opusculum anonymi autoris;

Olym. Imp.
Tib.

ris, quo Pontifices Max. sub quibus C O S S. fuerint, enumerantur. In eo ita scribitur: Imperante Tiberio Cesare passus est Dominus I E S V S C H R I S T V S, duobus Geminis C O S S. octavo Calend. April. Et post ascensum eius, beatissimus Petrus episcopatum suscipit. Ex quo tempore per successionem dispositum, quis episcopus, quot annis praefuit, uel quo imperate. Dehinc maiusculis literis subiungitur: PETRVS ANNIS VIGINTIQUINQVE, MENSE VNO, DIEBUS NOVM. Fuit temporibus Tiberij Caesaris, & Caij & Tiberij, Claudij & Neronis, a consulatu Vinicij & Longini, usq; Neronis & Veteris. Passus autem cum Paulo die tertia, Calend. Iulij, C O S S. imperante Nerone. Postremò Tertulianus Apher, què Cyprianus magistrum suum ob miram eruditionem appellare solitus est, in libro aduersum Iudæos, asserit Christum passum fuisse sub Tiberio Cesare, C O S S. Rutellio Gemino & Ruffo Gemino, mense Martij, temporibus Paschæ, die octaua Calend. Aprilij, die prima Azymorū. Quæ omnia correspondent superioribus, licet C O S S. nomina sint parū deprauata. Danielis enim hebdomadas ad annos refert, longo uerbōrū ambitu. & inter cætera inquit: Videamus autē, quoniam quadragesimo primo imperij Augusti anno, qui post mortem Cleopatæ imperauit, nascitur Christus, post Augustum, qui superuixit post natiuitatē Christi annis quindecim. Successit Tiberius Cæsar, & imperiū tenuit annis uiginti duobus, mensibus septē, diebus uiginti octo. Huius quindecimo anno imperij passus est Christus, annos habens quasi triginta, cum pateretur. Sic etiā eum citat Eusebius in libro Temporum: Iulius Aphricanus, qui librū quoq; de Temporibus scripsit, hebdomadas Danielis prophetæ asserit finire quinto decimo Tiberij Cæsaris anno, quo Christus passus est. Quæ omnia latissimè in Danielis cōmentarijs diuus Hieronymus prosequitur. Et ideo, ut concludā, tot annalibus cōperi Christi passionem esse reiectam in decimum quintū annum Tiberij. Quibus resistit Euangelica ueritas. Lucas enim Euāgelista, capite tertio scribit: Anno quinto decimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Iudæam Pontio Pilato, prædicasse Iohannē Baptistam in deserto, peccatorum remissionem per baptismum: & ab eo tum inter primos baptizatus est Christus, cum esset annorum tanquā triginta. Conuersatus autem est inter Iudæos & prædicando & docendo, post baptismum tribus annis amplius: ita quod eius passio in decimo octauum, non quintum decimū Tiberij decidat: ut Eusebius, Eutropius, & noster Cassiodorus tradunt, ut infra patebit. Et quæ igitur dementia, tam insignes uiros erroris coarguere? Et quanta temeritas, ne dicam perfidia, occæcatum contra Euangelij ueritatem, quempiam aliquid temerè asserere? Ob id, ut à principio dixi, diu me tenuit hoc re. Sed cum iam editurus essem has lucubrationes, per commodè obtulit sese Paulus Mittelburgensis, Foro Sempronienensis episcopus, uir hercle nunquam satis laudatus: qui cum rectam diem Paschæ uenari trigintatribus libris ad Leonem decimum & Maximilianum Cæsarem conaretur, de anno & die, quā uerissimè inuenire potuerit homo, tam natiuitatis quā passionis Domini nostri I E S V C H R I S T I perscripsit. Hunc igitur, studiosè lector, adi, & ultimos decē nouem libros sedula opera euolue: hic inuenies, quod te afficiet sine dubio. Cæterū ut & ipse etiam supra hæc quæ Paulus scripsit de anno passionis asseram, quæ diligentis studio inuestigauerim: habeo uetustissimum opusculum, quo C O S S. nomina sola ordine ponuntur, sine titulo autoris, quem à Cæsareo Senatore Fuxmagine accepi. In eo alia serie C O S S. locantur, hoc scilicet pacto:

14	Sillanus	& Nerua
15	Enobarbus	& Aruntius
16	Vinitius	& Longinus
17	Bassus	& Piso. His C O S S. passus est Iohannes Baptista.
18	Duo	Gemini.

His C O S S. passus est D. noster Iesus Christus. Adeò quod geminorū cōsulatus cadat in 18. annū Tiberij. Et ideo si in quibusdam autoribus non esset numerus quindecim

Ab ur. C. S. con.

quindecenarius anni Tiberij, & consulatus Geminorum: posset fortè fieri concordia autorū. Cuique enim mediocriter erudito manifestum est, quanta Annalium diuersitas sæpius ab autoribus citetur. Et quidem hos Annales, alij alios sequuti sunt. Nos ea quæ potuimus, sine inuidia simpliciter & candidè prestitimus. Qui post nos meliora & sinceriora inuenient, sine calumnia & mordacitate ac conuicijs (ut pleriq; assolent) benignè subscribent. Quanquam uulgati Annales anno xxxiij. Dominum nostrum Iesum Christum Hierosolymis tradant passum, & diuum Stephanum lapidatum. Ego ad Cassiodorum reuertar: qui post Rubellium, & Fusium hos Cofs. subscribit,

Longinus.

M. VINICIUS, & L. CASSIUS.

2. 16

Hos Cofs. deesse queror in Cornelio Tacito, libro quinto. Nam mox ab initio hic liber fragmentatus est, & minimè coheretia habet. Constat autem, Tacitum historiam suam per Cofs. digessisse, ut Liuius fecit: sed hoc loco fenestram habet. Et ideo nihil uolumus temerè asserere, quid hoc anno sit actum: cum circa id tempus sine dubio facta sit relegatio Agrippinæ, & eius filiorum Neronis & Drusii: & fortè Seiani coniuratio. Quarite ô studiosi uiri, integros Taciti libros: si ne dubio extant, & mens mihi uerum præfagit: uereor quosdam ob inuidiam illos occultare. Tacitus in quinto huius M. Vinicij meminit, in hæc uerba: Vinicio, inquit, oppidanum genus, Callibus ortus, patre atque auo consularibus: cetera equestri familia erat, mitis ingenio, & comptæ facundie. Huic Iuliam neptem suam Germanico genitam, Tiberius Cæsar copulauit. hæc ille. Fuit itaq; progener Tiberij Cæsaris: quos ille quatuor habuit, hunc & Gn. Domitium, Cassium Longinum, & Rubellium Blandum. Meminit & huius Vinicij Seneca: & huic inscripsit opus suum Velleius Paterculus, quem nuper Beatus Rhenanus mendis exutum restituit luci, uir humanitate & doctrina iuxta præditus, ac de literis latinis optimè meritus. Cæterum L. Cassij Longini meminit Tranquillus in Caligula, rubrica uigesima quarta, in hæc uerba: Nam huic cum esset collocata Drusilla soror C. Cæsaris in uxorem, eam abduxit, & quasi uxoris loco habuit Cæsar. Nam & prætextatus adhuc, eam uirginem uiciarat: & ab auia Antonia deprehensus fuit. Hanc hæredem omnium bonorum instituit, cum quondam æger esset. Ea defuncta, risisse, lauuisse, cum parentibus aut coniuge pœnale fuit. Hunc Cassium Longinum Asiæ proconsulem iussit occidi, cum sibi denunciatum esset, ut à Cassio caueret: immemor Cheream Cassium nominari, à quo occisus est. Verum ut id etiam memorem, quod me angit, inuenio apud Iureconsultum primo ff. de Origine iuris, ubi illustres narrantur Iurisperiti, C. Cassium Longinum natum ex filia Tuberonis, quæ fuit neptis Seruij Sulpij, consulem fuisse cum Q. Haterio (sic enim legendum, non Quartino, ut uicia ti habent codices) temporibus Tiberij, & plurimum auctoritatis habuisse in ciuitate, eò usque, donec Cæsar eum ciuitate expelleret: expulsus ab eo in Sardiniam, reuocatus à Vespasiano, diem suum obiit. Hæc ego non ideo scripsi, quòd putem hoc anno illos fuisse Cofs. qui optimè teneo memoria Q. Arterium duodecimo anno Imperij Tiberij, C. Caluissio & Cn. Getulico Cofs. diem suum obiisse: ut latissimè Tacitus libro quarto attestatur: Sed quia apud Iurecōsultum hos reperi Cofs. fuisse temporibus Tiberij, qui fortè non ordinarij, sed suffecti Cofs. & loco Tiberij ac Germanici fuerunt, aut aliorū. Coniectura enim nonnunquam opus est, aliquando iudicio acri, quandoq; exemplis, quandoq; & diuinatione. Neq; enim omnes Cofs. cōplexus est Cassiodorus, sed ordinarios tantum: peculiare etiam sequutus Annales. Volui hoc loco illorū meminisse, cum de L. Cassio scriberē. Si quispiam uerum locum reperiet horū Cofs. subscribat diligenter.

TIB. CAESAR V. COS. & SOLVS.

3. 17

Neq; is cōsulatus extat apud Tacitum: quia hoc loco liber est mancus, licet in
I fine

Olym. Imp.
Tib.

fine chartæ unius quæ sequentem cōsulatum præcedit, mentio fiat Fulcinij Trio
 nis & Reguli Cofs. qui fortè suffecti Consules huius anni fuerant. Illic enim in
 quinto scilicet libro, hæc tradit Tacitus: Exitu anni diu aucta discordia Cofs. eru-
 pit. Nam Trio facilis capeffendis inimicitijs & foro exercitus, ut segnem Regu-
 lum ad opprimendos Seiani ministros obliquè perstrinxerat. Ille nisi laceffere-
 tur, modestiæ retinens, non modò retudit collegam, sed ut noxium coniuratio-
 nis ad disquisitionē trahebat: multisq; patrum orantibus, ponerent odia in per-
 niciem itura, mansere infensi ac minitantes, donec magistratu abirent. Ex illis
 quæ paulo antè apud Tacitum scribuntur eo loco, liquidò constat, quòd hoc an-
 no sumptum est supplicium de Seiano, quem Tiberius collegam in consulatu &
 generum asciverat per Liviã Drusi coniugem, & Cæsaris neptem, & quem sæ-
 pe suum Seianum appellare solitus erat: ita uersa est fortuna. Seianus autem gla-
 dio quem sinu abdiderat, incubuit. Corpus eius unco tractum, & in Gemonias
 scalas abiectum. Dehinc sæuitum & in Seiani liberos ac amicos, qui & partim
 occisi, partim in insulas relegati sunt. Meminit illius rei & Ioannes Monachus
 in Tiberio, dicens Seianum in magnam dignitatem à Tiberio prouectum, & fo-
 cerum ex Lulia Drusi filia factum, tandem decernente Senatu interfectum. Cu-
 ius corpus triduo à populo Romano illusum, postremò in Tiberim abiectum.
 Filius pariter occisus, & mater sibi mortem cōsciuit. Hæc autem omnia commo-
 de ex Suetonio discemus, qui rubrica sexagesima quinta ita scribit: Seianum res
 nouas molientem, quamuis iam & natalem eius publicè celebrari, & imagines
 aureas colli passim uideret, uix tandem & astu magis ac dolo, quàm principali
 auctoritate subuertit. Nam primò ut à se per speciem honoris dimitteret, colle-
 gam sibi assumpsit in quinto consulatu, quem longo interuallo absens ob id i-
 psum susceperat. Deinde spe affinitatis ac Tribunitiæ potestatis deceptum, ino-
 pinantem criminatus est pudenda, miserandaq; oratione: quum inter alia P. C.
 precaretur, mitterent alterum è Cofs. qui senem se & solum in conspectum eo-
 rum, cum aliquo militari præsidio perduceret. & reliqua quæ sequuntur. Fuit i-
 taque hoc anno Tiberius quinquies consul, si duo consulatus, quos sub Augu-
 sto gessit, simul supputentur. Tres enim tantum suo imperio gessit. Et fortè hoc
 anno Seianus collega eius fuerat. Designauit nanq; ipsum consulem, cum Ca-
 preas peteret. Et ita hoc anno in summis honoribus, cum eius cōiuratio esset de-
 lecta, mors ei obuenerat. De quo multa Iuuenalis poeta: & Tacitus in princi-
 pio quarti Historiarū sic scribit: Aelius Seianus prætorij præfectus, genitus Vul-
 uii Augusti nepotem sectatus, non sine rumore Apicio diuiti & prodigo stuprū
 uenum dedisse. Mox Tiberium varijs artibus deuinxit, adeò ut obscurum ad-
 uersus alios, sibi uni incautum inuictumq; efficeret: non tam solertia (quip-
 pe isdem artibus uictus est) quàm Deum ira in rem Romanam: cuius pari e-
 xitio uiguit, ceciditq;. Vide illic latissimè, quibus uicijs fuerit inquinatus sordē-
 dissimus. Meminit autem & huius consulatus Plinius in secundo Historiarum,
 capite uigesimo quinto, de cometis sic scribens: Hæc fuit, de qua quinto consi-
 latu suo Tiberius Imperator Cæsar præclaro carmine perscripsit, ad hunc diem
 nouissimè uisam. Cassiodorus itaque noster hoc anno Tiberium, & solum, con-
 sulatum gessisse scribit: quia fortè Seianus fuit mox occisus. Verum & in opu-
 sculo incerti auctoris, ubi solum Consulatum nomina narrantur, scribitur hoc loco:
 Tiberio, & solo. Verum mox ibidem subduntur duo alij consules, Aruncius &
 Aenobarbus: qui in Cassiodori exemplo, quod ad manus meas peruenit, non
 scribuntur, sed desunt, uicio scriptoris sine dubio. Neque enim mihi persuade-
 re possum, hos Cassiodorum prætermisisse, cum mox Cassiodori scriptura sub-
 iungatur: His Consulibus, Dominus noster IESVS CHRISTVS, &c.
 reiiciens passionem Christi in decimum octauum Tiberij annum. Cum itaque
 tantū hæcenus decem & septem recensuisset cōsulatus, necessariò debuit subium-
 gi deci-

CHRISTVS
STI.

gi decimo octauus: alioquin non subscripsisset: His Consulibus, Dominus noster Iesus Christus. Si enim sub quinto Tiberij consulatu passionem Christi uoluisset denotare, dixisset, hoc Cos. non his Cos. &c. Cum itaque in exemplari unico, quod habui, hoc loco uacuum reperissem spaciū, mox deesse Consules duos conieci, quos diligenter undique disquirens, tandem reperi in quinto libro Taciti, quos subscribam fideliter, & opem hanc auctori nostro afferam corrupto & manco. Quisquis post me meliora inueniet, tam candidè ut ego subscribat. Verba autem Taciti hæc sunt:

3. 734 Cn. Domitius, & Camillus Scribonianus

4. 18

Consulatum inierant, cum Cæsar transmissio, quod Capreas & Surrentū interluit freto, Campaniā præterlegebat, ambiguus an urbem intraret: seu quia cōtrā destinauerat, speciem uenturi simulans, & sæpe in propinqua digressus, aditis iuxta Tiberim hortis, saxa rursum & solitudinem maris repetijt, pudore scelerum & libidinum, quibus adeò indomitis exarserat, ut more regio pubem ingenuam stupris pollueret: nec formam tantum & decora corpora, sed in ijs modestam puericiam, in alijs imagines maiorum incitamentum cupidinis habebat. Tunc primū ignota antè uocabula reperta sunt, sellariorum & spintriorum, ex foeditate loci ac multiplici patientia: præpositiq; serui, qui quærent, pertraherent dona in promptos, minas aduersum abeuntes: & si retinerent propinquos aut parens uim raptus, sua que ipsi libita uelut in captos exercebant. Sed de luxuria & libidine eius, Tranquillus in Tiberio, rubrica quadragesima tertia, & sequenti. Idem Suetonius in Othone, horum Cos. meminit rubrica secunda, in hæc uerba: Otho Imperator quarto Calendas Maij natus est, Camillo Aruncio, Domitio Aenobarbo Cos. Fuit autem hic Domitius pater Neronis imperatoris. Quanquam in Vitellio tradat, A. Vitellium in consulatu obiisse, quem cum Domitio Neronis Cæsaris patre inerat: prælatus eloquio, famosq; coenarum magnificentia. Cui fortè suffectus est Aruncius Camillus Scribonianus. Ob id hæc uerba Casiodori, quæ maiusculis literis in uicioso exemplari sub Tiberio ponuntur, hic sunt inferenda:

HIS COSS. DOMINVS NOSTER IESVS CHRISTVS
PASSVS EST VIII. CAL. APRILIS, ET DEFECTIO
SOLIS FACTA EST, QVALIS ANTE VEL POSTMO-
DVM NVNQVAM FVIT.

Itaque Casiodorus noster reijcit passionem Domini in decimo octauum annum Tiberij Cæsaris, iuxta Euangelicam ueritatem: & Eusebium imitatus, qui in libro Temporum, id etiam ex ethnicorum scriptis comprobatur: qui & de solis eclipsi & terramotu miranda prodiderunt. Sic & Eutropius libro septimo scribit, capite tertio: Tiberij imperij decimo quinto, IESVS CHRISTVS prædicationis suæ sumpsit initiū. Octauo quoq; decimo eiusdem anno IESVS CHRISTVS filius Dei pro nobis sese morti offerens, crucifixus est. Sic & recentiores omnes, qui plerunque perspicaciores sunt. Iohannes Monachus, qui pulchram historiam græcè scripsit, in Tiberio sic inquit: τέτα πέμπτω καὶ δεκάτῳ ἔτη, ἐκατὸν δὲ νέειθ' Ἰησοῦς χριστός, οὗ γε τῶν ἄνω καὶ δεκάτῳ πρεσβύτη, καὶ ἐσαυρότη, καὶ αἰσνοῦ. hoc est: Huius quintodecimo anno baptisatus fuit Dominus noster IESVS CHRISTVS, & anno decimo octauo traditus, crucifixus, & resurrexit. Sic Honorius Augustudunensis in suis Annalibus inquit: Anno decimo octauo Tiberij, Dominus sua passione mundum redemit, & prædicaturi per Iudææ regiones apostoli, Iacobum fratrem Domini Hierosolymis ordinant episcopum. Quæ uerba uenerabilis quoque Beda, libro de Sex mundi ætatibus repetit, ut alter ab altero recepisse uideatur, Sic Iornandes in Annalibus ad Vi-

Olym. Imp.
Tib.

gillum scribit: Tiberij decimo octauo anno Dominus noster Iesus Christus sub Pontio Pilato in Iudæa, carne passus est, non deitate. Et hæc opinio de anno passionis conuenit cum Euangelica ueritate. Sed quemadmodum non conuenit inter autores de anno passionis, ita neque de die. Aliqui enim diem resurrectionis diei passionis assignant. Sed Tertulianus, Chrysostomus, Cyrillus, Hieronymus, Augustinus & Beda, cum nostro conueniunt Cassiodoro, dicentes, octauo Calendas Apriles crucifixum fuisse: eodem scilicet die, quo conceptum asserunt. Conceptus est autem mense Martio, octauo Calendas Aprilium. Et eodem die passus, quod ex ijs uerbis Augustini ex quarto de Trinitate, capite quinto, liquidò constat: Octauo, inquit, Calendas Apriles Dominus conceptus creditur, quo & passus. ita monumento nouo quo sepultus est, ubi nullus erat positus mortuorum, nec antea, nec postea: congruit uterus uirginis, quo conceptus est, ubi nullus seminatus est mortalium. Sed hæc omnia diligentissimus ille uir, simulq; doctissimus, Paulus Mittelburgensis, in suis libris de Recta paschæ celebratione exequutus est. Hunc candido lector adi, & quæ desideras, illic inuenies longè lateq; tam de anno quàm die passionis, non modò Chronographorum scriptis, sed & Astronomica supputatione singula examinantem. Cæterùm de solis eclipsi in passione Domini facta, præter hos quos Eusebius citat, & qui uulgò afferuntur, Dionysius ad Polycarpum scribens, de eclipsi apud Heliopolim uisa, sic inquit: Quid de illo, qui tempore crucis Dominicæ factus est, solis defectu, dicturus es? Erasmus tunc ambo apud Heliopolim, amboq; simul incidentem mirabili modo soli lunæ globum annotabamus (non enim eiusce coniunctionis tunc aderat tempus) ipsam querentibus ab hora nona ad uesperam, ad solis diametrum supra naturæ uires restitutam, &c. Subiungit dehinc: Hæc sunt quæ tunc temporis contigere, naturam profectò superantia, ac soli Christo possibilia, qui autor est omnium, &c. Concludit tum: Apollonophanes ad me conuersus, Hæ (inquit) ô præclare Dionysi, diuinarum sunt uicissitudines rerum. Non ignoro, Laurentium Vallam, cum in Acta Apostolorum scriberet, contendere, Dionysium non esse Areopagitam: & opera Dionysij, quæ circumferuntur, esse cuiusdam Apollinaris: deridereq; hanc epistolam Dionysij de solis eclipsi, quasi confictam & fabulosam. Id quod etiam Erasmus Roterodamus in nouo Testamento repetit, & penè confirmat: quòd diuus Hieronymus interpretetur hanc eclipsim non fuisse uniuersalem, licet Euangelista scripsit, tenebras fuisse exortas super uniuersam terram. Cum uerò neque Græcus neque Latinus quispiam illius meminerit defectus solis, uterque contendit, neque Athenis neque in Græcia uisam. Do illis eruditionem ingentem, & doctrinam insignem: sed cur pietatem hanc deturpamus elatione, imò inflatione doctrinæ? Siue is Dionysius Areopagita fuerit, siue Philosophus, hæc impugnare, quæ iam mentibus hominum insederint, subtile nimium censeo, & fortè subtilius quàm necesse sit. Vtique Dionysij meminerunt quàm honorificentissimè, Chrysostomus, Eusebius, Clemens, Andreas Cretensis, Athanasius, & infiniti alij Græci: siue tres fuerint, siue unus: quodq; non eius scripta citentur ab ullo, argumentum est à negatiua, quod non concludit. Et iam pluribus seculis non uisus est Græcus Aeschylus poeta, quem reperi: & Ioannes Monachus à paucis, imò à solo Andrea Alciato hæcenus, quod uiderim, citatur, qui tamen Græcè doctissimam historiam & uerissimam conscripsit, à me nuper casu repertus: ideo non hæc opera ad autores suos referenda. Obmitto oracula & uaticinia Sibyllarum, & Prophetarum, de hac eclipsi: non ne Euangelistæ super uniuersam terram factam concorditer scribunt: licet interpretentur isti, ut uolunt. Sed cur Tertulianus in Apologetico dixit: Eodem momento dies, medium orbem signante sole, subducta est: deliquitum utique putauerunt, qui id quoque super Christo prædicatum non scierunt: & tamen eum mundi casum relatum in Ar-

chiuis

chuis uestris habetis. Neque etiam id potuit latere maiorem Plinium, cum historia naturalem conderet: & in secundo de eclipsibus plura scriberet, cum ei archiua principum liceret cognoscere. Sed quia principes rem uolebant esse occultam, ob metum & ipse tacuit. Phlegon, Olympiadarum egregius supputator, quem Suidas Trallianum fuisse, Augusti libertum, & insignem historicum asserit, citatur ab Eusebio, a quo dicitur libro decimo quarto hæc uerba tradere: Quarto anno ducentesimæ secundæ Olympiadis, magna & excellens inter omnes quæ ante eum acciderant, defectio solis est facta. Dies hora sexta ita in tenebrosam noctem uersus est, ut stellæ cælo uisæ sint: terræq; motus in Bithynia, Nicenæ urbis multas ædes subuertit. Esculus præterea astrologus quidam, quamuis parum religiosus, astrologica supputatione asserit hanc eclipsim factam, cum sol primum arietis gradum, luna principium libræ occuparant, quod contra naturæ cursum est, cum in nouilunio solis defectio fiat. Iudæi autem in plenilunio agnum Paschalem uocabant, circa finem Martij. Lucianus quoque martyr Antiochenus, iudicibus dixit: Requirit in annalibus uestris, & inuenietis, in temporibus Pilati, Christo patiente, fugato sole, interruptum tenebris diem. Et Origenes libro secundo contra Celsum: De sole autem Tiberij Cæsaris tempore obscurato, quo imperante Iesus creditur cruci fuisse affixus, & de magnis terræmotibus factis, scripsit Phlegon, in decimo quarto de Temporibus libro. Si igitur, quod fateri necesse est (in Pascha enim Iudæorum passus est Christus) in plenilunio facta est eclipsis, quod contrarium est cursui naturæ: quomodo eam non uisam quispiam dicet in Græcia? Si unum innaturale est, poterit aliud quoque uideri impossibile. Sed hæc humano iudicio non possunt examinari: pietati magis est studendum. Teneo memoria, quam res graues, quæ factæ sunt nostra ætate, & ueræ, sunt a principibus prohibita ne edantur. Quemadmodum uero Christiana religio omnibus ab initio principibus fuerit exosa, non est opus ut id pluribus comprobem: tantum abest ut non credam, multo quoque plura & grauiora gesta a scriptoribus esse uel metu, uel negligentia obmissa. De his quæ Pilatus egit, require apud Iosephum & Eusebium. Id non possum obmittere, in uetustissimis quibusdam Annalibus legisse me, hoc anno Ratisbonam, quæ Imbriopolis dicebatur antiquitus, a Tiberio fuisse fundatam. Cum hæc annotassem, commodum ad me delata est epistola a polegetica Francisci Pici Mirandulani principis, de Dionysio Areopagita: qui omnia hæc mea scripta confirmat, & cui ego subscribo, & uerissima esse iudico. Lege hanc lector, et boni consule. De hac re satis reuertar ad Coss. nostros.

SVLPITIUS, ET SYLLA.

CCIII, 19

In opusculo ignoti auctoris, qui a me semper citatur, scribitur, Galba & Sulla: quod idem est, quia hæc fuerunt horum cognomina. Nam & deinceps Cassiodorus unica tantum Coss. nomina ponit, sine prænominibus & cognominibus. Sed horum Coss. mentionem sic facit Tacitus libro quinto: Ser. Galba, & L. Sulla Coss. diu quaesito, quos neptibus suis maritos destinaret Cæsar, postquam instabat uirginum ætas, L. Cassium, M. Vinicium legit. Vinicio oppidanum genus. nam Callibus ortus, patre atque auctore consularibus, cætera Equestri familia erat: mitis ingenio, & cooptæ facundie. Cassius plebei Romæ generis, uerum antiqui, honoratque, & seuera patris disciplina educatus, facilitate sapientis quam industria commendabat. Huic Drusillam, Vinicio Iuliam, Germanico genitas, coniungit. Superque ea re Senatui scripsit, leui cum honore iuuenum. Dein redditus absentiae causis, admodum uagis, flexit ad grauiora, & offensiones ob remp. coeptas. utque Macro præfatus, Tribunorumque & centurionum pauci secum introiret, quoties curiam ingrederetur, petiuit: factoque largi & sine prescriptione generis, aut numeri, Senatus consulto, ne tegeta quidem urbis, adeo publicum consilium nunquam adiret: deuijs plerumque itineribus ambiens patriam, & declinans. Sequuntur deinde diuersæ accusationes & damnationes tam uirorum quam mulierum, quorum corpora sparsim iacebant, donec putrefacta in Tiberim traherent, quæ hoc anno factæ sunt: in quibus enarrandis mul-

Olym. imp.
Tib.

tam operam infirmit Tacitus. Hoc anno C. Cæsar Caligula, qui post rerum potitus est, uxorem duxit Claudiam, M. Syllani filiam. Item Tiberius Sergio Galbæ consuli, inter varios sermones prælagiū futuri Imperij, ex scientia Chaldeorum, quam Rhodi didicerat, his uerbis fecit: Et tu Galba quandoq; gustabis Imperium; seram ac breuem potentiam significans. Quemadmodum Tranquillus narrat, Augustum olim puero Galbæ salutanti, dixisse græcis uerbis: Et tu fili, imperio nostro adhæreas. Lege apud Tacitum pulchram historiam, de Thrasullo mathematico. Tranquillus in Galba, rubrica sexta, docet, quod Galba consulatum per sex menses ordinariū gessit. Euenitq; ut ipse L. Domitio patri Neronis, ipsi Siluius Otho pater Othonis succederet: ueluti prælagium sequentis casus, quod medius inter utriusq; filios extitit Imperator. Id fortè etiam comprobatur, quod consulatū gessisse Domitium patrem Neronis: licet in prænomine adlit dubitatio. Refert Ioannes Monachus, in uita Tiberij, quod diligentissimè omnium diuitum ac potentium uitas per dies & horas explorauerit, ut uniuscuiusq; factū nosceretur. Ob id cum Galbæ uitā perscripsisset, obuius ei dixit: Et tu aliquando etiam Imperiū adipisceris. ea re confusus, quod in senectute, & multū post eius mortem esset regnaturus. quæ cōueniūt cum ijs quæ Tacitus scribit. Mortui sunt hoc anno Asinius Gallus, quem egestate cibi peremptū, haud dubiū: sponte, uel necessitate, habebatur incertū. Item Drusus extinguitur, cum se miserandis alimentis, mandendo è cubili tomento, nonum ad diem detinuisset. Sic Agrippina, negatis alimentis, uoluntaria morte obiit: eodem die, quo biennio ante Seianus pœnas luit, cum foedissimis criminibus impudiciā eius arguisset Tiberius, & Alinium Gallum adulterum ad tædium uitæ compulsus exprobrasset. Haud multo post Cocceius Nerva, continuus principis, omnis diuini humaniq; iuris sciens, integro statu, corpore illæso, abstinentia cibi sponte sibi mortem elegit. Tum Planci-
na uxor Gn. Pisonis, cuius fraude Germanicus perierat, sua manu, sera magis quam immerita supplicia persoluit. Mortui dehinc illustres uiri, Aelius Lamia, Flaccus Pomponius, & M. Lepidus: & Iulia Drusi filia, quōdam Neronis uxor, denupsit in domum Rubellij Blandi: cuius auum Tiburtem, equitem Romanum, pleriq; meminerant. Cassium Seuerum oratorem egregium, tanta inopia mortuum tradit Eusebius, ut uix panno uerenda contegere potuerit.

In Annalibus antiquis inueni, anno Christi 34. Paulum tonitru de celo uocatum ad fidem Christi.

2. 20

PRISCVS, ET VITELLIVS.

Ita in Cassiodori opusculo leguntur Coss. quos corruptos, uel ex ignoto attono re colligo, ubi legit, PERSICVS ET VITELLIVS, non Priscus. ac mox maiusculis literis hæc uerba sequunt: HIS COSS. PASSVS EST PROTHOMARTYR STEPHANVS DIACONVS, SEPTIMO CALENDAS IANVARIAS. quod superius anno Domini 33. factū legimus. Et Frontinus id simul testatur in libello de Aquæductibus, ubi ea uerba traduntur: Fabio Persico, & L. Vitellio Consulibus, C. Octauius Lenas curator erat aquarū. Sed Tacitus mentionē horum Coss. sic facit: Paulo Fabio & L. Vitellio Coss. post longum seculorum ambitū auis phœnix in Aegyptum uenit, præbuitq; materiam doctissimis indigenarū & Græcorum, multa super eo miraculo differendi. Narrat dehinc eruditissima de aue phœnice, quæ studiose cuiq; perlegenda sunt, & cōferenda ijs quæ Plin. tradit lib. decimo, cap. secūdo, de phœnice multa scribens. Neq; negligendus est Lactantius, qui elegantissimum carmen de phœnice cōscripsit. Licet & obiter Ouidius in quinto de Transformatis, huius quoque alitis mentionem faciat. Conferas simul omnes studiose lector. Subiungit dehinc Tacitus, quomodo hoc anno multi insignes uiri damnati sint. Pomponius Labeo per abruptas uenas sanguinem effudit. Hunc sequuta est cōiunx Panæa. Sic Mamercus Scaurus, cum Sextia uxore, æquali morte extincti sunt. Cur hæc mors ita frequens erat ea tempestate? hanc inuenio causam. Primum hoc faciebat metus carnificis: & quia damnati publicatis bonis sepultura prohibebantur.

bantur. Eorū uerò qui de se statuebant, humabātur corpora, manebāt testamēta. Id factum fuit festinandæ mortis. Cæterū de hoc L. Vitellio Tranquillus in Vitellij uita sic scribens: L. Vitellius quartus, P. Vitellij filius, ex cōsulatu Syriæ præpositus, Artabanum Parthorum regē summis artibus, non modò ad colloquiū suū, sed etiam ad ueneranda legionū signa pellexit. Mox cum Claudio principe, duos insuper ordinarios cōsulatus cēsuramq̄ gessit. Plinius quoq̄ decimoquinto libro Naturalis historiæ, cap. 19. huius Vitellij sic meminit: Omnia hæc in Albanense rus è Syria intulit L. Vitellius, qui postea censor fuit, cum legatus in ea prouincia esset, nouissimis Tiberij Cæsaris temporibus. Idem in uigesimo secūdo capite, ubi de Pistacijs scribit, & passim alibi. Sed & Tacitus quinto, subsequenti cōsulatu multa de L. Vitellio scribit, quæ uerbis Tranquilli conueniunt.

GALLVS, ET NONIANVS.

3. 21

In codice auctoris ignoti, scribuntur Camerinus & Nonianus: quod fortasse idē est. fuerunt enim hæc cognomina Cofs. de quibus sic scribit in quinto Tacitus: C. Cestio, M. Seruilio Cofs. nobiles Parthi in urbem uenere, ignaro rege Artabano. Is metu Germanici fidus Romanis, æquabilis in suos, mox superbiam in nos, sæuitiā in populum sumpsit: fretus bellis, quæ secunda aduersum circumiectas nationes exercuerat: & senectutē Tiberij ut inermem despiciens, audisq̄ Armenia: cui defuncto rege Artaxia, Arsacem liberorū suorū ueterrimū imposuit: addita contumelia, & missis qui Gazam à Vouone relicta in Syria Ciliciāq̄ repescerent. Sed quo pacto occultis nuncijs, rogantibus illis, Phraatem regē Tiberius dederit, & insidiæ Artabano paratæ fuerint, & Vitellio res Orientis commissa, qui Artabanū fugauit, & res composuit, & hinc cum legionibus in Syriā remeauerit, latissimè inuenies apud Tacitū: qui deinde multorum cædes etiam describit. Nam neq̄ tempus, neq̄ preces, neq̄ satiety Tiberiū mitigabant: licet extra urbem, sed haud longè, singulis diebus literis illa intelligeret. Meminit horum item Cofs. Plinius lib. decimo, cap. quadragesimotertio, ubi de coruis agit: notam illam historiā cōmemorans de coruo illo, qui salutabat Tiberium, Drusum & Germanicū Cæsares: quē cum sutor interfecisset funebri pompa, coruus ille ad rogum usq̄ delatus est. Hoc gestū, inquit, M. Seruilio, C. Cestio Cofs. ad quintū Calendas Aprilis. Sed libro quoq̄ tricesimoseptimo, capite sexto, de opali gemma scribens, alterius Cofs. sic meminit: Siquidem extat hodie huius generis gemma, propter quam ab Antonio proscrip̄tus Nonius Senator est, filius Strumæ Nonij, eius quē Catullus poeta in sella curuli uisum indignè tulit: auusq̄ Seruilij Noniani, quē consulem uidimus. Ex ijs liquet, alterū consulem M. Seruilium Nonianū, alterum C. Cestium Gallū appellatos. Sed sola nomina Cofs. quibus nunc deinceps utitur Cassiodorus, faciunt quandoq̄ lectorem anxium, & me quoq̄ dubium. Sed subiungit Cassiodorus noster:

His Cofs. Persius Flaccus poeta Volaterris nascitur.

Hoc fortè ab Eusebio mutuauit autor noster, qui libro Temporū scribit, uigesimali primo anno Tiberij Persiū poetā Volaterris natū. Inquit etiam, Petrū apostolū hoc anno ab Herode in carcerē trusum, & ab angelo mirabiliter liberatū.

GALLIENVS, ET PLAUTIANVS.

4. 22

Ignotus autor hoc loco scribit, Gallieno & Plautio. Sed Cornelius Tacitus libro quinto sic tradit: Quintius Plautius Sex. Papinius Cofs. sequuntur. Dehinc describit, qui accusati & damnati uoluntario exitu cecidere: Vibulenus Agrippa in ipsa curia depromptum suum uenenum hausit, accusatus: & moribundus, à lic̄toribus in carcerem raptus, strangulatus est. Sic G. Galba consularis, duo Blesij sacerdotijs insignes, Aemilia Lepida iuuenis Drusi uxor, spontanea morte obierunt. Ingens incendium hoc anno urbem afflixit, deusta parte Circi, quæ Auentino contigua, ipsoq̄ Auentino. Quod damnū Cæsar ad gloriā

I 4 uertit,

Olym. Imp.
Cali.

uertit, exolutis domuum & insularū precijs. Millies festertium collatū, tanto ac-
ceptius in uulgū, quanto modicus priuatis ædificationibus. Ne publicè quidem
nisi duo opera struxit, templū Augusto, & scenam Pompeiani theatri. Narrat in-
super, sub ijs Cofs. motū in Cappadocia per Tiridatem factū: quo Artabanus in
suū regnum restitutus est, & cum paucis Tiridates in Syriam reuectus. Meminit
horū Cofs. Plinius li. 10, cap. 2. ubi de phœnice agit, ijs uerbis: Cornelius Valeria
nus phœnicem deuolasse in Aegyptū tradit, Q. Plautio, Sex. Pomponio Cofs.
allatumq̄ esse in urbem Claudij principis censura, anno urbis octingentesimo,
& in comitio propositū: quod actis testatū est, sed quæ falsa esse nemo dubitarit.
Quod cum ita sit, ut etiā patet ex superioribus, cum de phœnice scriberemus ex
Tacito, Persico & Vitellio Cofs. miror cur Solinus in suis collectaneis quasi id
asserat, cum Arabiā describēs ita dicat: Q. Plautio atq; Sex. Papyrio Cofs. Ae-
gyptum phœnix inuolauit, captusq; anno octingentesimo urbis conditæ, iussu
Claudij principis in comitio publicatus est. Quod gestum præter mensuram
quæ manet, etiā actis urbis continetur. Numerorū notæ egent examine, quū
ille sit annus ur. con. 738. non 800 annus. Cæterū neq; illud obmittendū censeo,
quod scribit Eusebius: hoc anno, id est uigesimo secundo imperij, Agrippā Hero-
dis filium à Tiberio in uincula coniectū, quod publicè Deum precatus fuisset, ut
mortuo Tiberio Caium cunctorum dominū uideret: quod & Suetonius docet.
Sed copiosius Iosephus decimo octauo Antiquitatum, cap. 15. Scribit dehinc Ta-
citus, eo anno etiam esse actum in Senatu atrocibus sententijs contra Liuiā, quæ
primū Drusi uxor, dehinc pellex & coniux Seiani. Multiq; eo anno sunt accu-
sati, & damnati. Ac ne feminae quidem exortes periculi: quæ cum ob Rempub.
argui non possent, ob lachrymas accusabātur. Necataq; est anus Vitia, Fufij Ge-
mini mater, quod filij necem fleuisset. Quæ accusationes hoc anno Romæ actæ
sint, latè Cornelius ibi explicat, more suo: qui in ijs maiorem partē operis sui in-
sumit. Sed iterū incidi in Scyllā atq; Charybdim: quia post prædictos Cofs. Cas-
siodorus subiungit, sub ijs Cofs. Tiberiū mortuum esse, qui ab initio huius prin-
cipatus tribuit ei uigintitres annos. At hucusq; numeratur tantū uigintiduo con-
sulatus, etiā cum illo quē adiunximus ex Tacito. Præterea Eusebius tradit, uigesi-
motertio anno Imperij, Pilatū scripsisse de doctrina & morte Christi ad Tiberiū:
qui ad Senatū retulit, ut inter deos Christus etiā reciperetur. Sed Senatus id recu-
savit: quod latius exequitur lib. 2. Ecclesiasticæ historiæ, cap. secundo. Vbi &
Tertulianum citat, qui in Apologetico contra gentes, capite quinto, argutissi-
mè super hac re disserit: pariter & Orosius libro septimo, capite secundo. Quæ
omnia etiam Iohannes Monachus Lydius Græcus, pariter pulchrè exequitur,
in uita Tiberij. Sed demus, id etiā superioribus annis actum, mox post Christi
passionem. Omnes tamen ferè uno ore fatentur, Tiberiū uiginti tribus annis
regnasse: & sub ijs Cofs. quos paulo inferius ponit Cassiodorus, mortuum esse.
Vnde Suetonius in Tiberio, rubrica septuagesima tertia: Obijt in uilla Lucullia-
na, octauo & septuagesimo ætatis anno, tertio & uigesimo Imperij, decimo septi-
mo Calendas Aprilis, Cn. Acerronio Proculo, C. Porcio Nigro Cofs. Subiun-
git hinc diuersas mortis suæ opiniones. Hos Cofs. inferius ponit Cassiodorus
sub Caligula. Vbi etiam obiter illud animaduertendum, in Aurelio Sexto erro-
rem esse: qui Tiberiū post octuagesimum octauum annum, & mensem quar-
tum, in sidijs Caligule extinctū tradit. Quod ideo procedere nō potest, quia ut in
Augusti Cofs. scripsimus, sub Aemylio Lepido 11. & Munatio Planco Cofs.
natus est Tiberius. A quibus numeratur hucusq; septuaginta octo anni, nō octua-
ginta octo. Similiter et Cor. Tacitus in fine quinti libri, mortuū ipsum scribit octa-
uo et septuagesimo ætatis anno, Imperij uero tribus ferè & uiginti: nisi forte an-
ni ciuiles & emergentes simul confundātur, ut plerunq; fit apud scriptores, qui
nūc hos nūc illos sequuntur. Ciuiles aut appello, qui semper ordiuntur in Ianuario:
emergentes uero, qui in alijs mensibus, quando Cæsar aliquis Imperio potitur. Et
inde

inde sunt diuersæ in autoribus calculorum supputationes. Vnde Eusebius in libro Temporum, attribuit Tiberio uigintitres annos. in Ecclesiastica uero historia lib. 2. cap. 4. Interea, inquit, Tiberius duobus & uiginti circiter annis sui principatus exactis, uiuendi finem fecit. Iosephus decimo octauo, cap. 15. Tunc autem Tiberius Gaium constituens successorē in principatu, paucis diebus adiuuens, uita defungitur. Imperauit autē dies tres, menses sex, annos duos & uiginti. Iohannes Monachus: Tiberius annos uixit septem & septuaginta, menses quatuor, & dies nouē: ex quibus duobus & uiginti annis regnauerat, menses septē, et dies septem. Cæteri omnes, Orosius, Eutropius, Beda, Iornandes & Honorius, uigintitres annos attribuunt. Sed menses illi superflui, pro anno supputantur. Volo itaq; ex Tacito hos Cofs. uigesimalitertij anni Tiberij subscribere, licet inferius à Calsiodoro locentur: & quid sub ijs gestum sit, annotare breuiter.

Cn. Acerronius Proculus, & C. Portius Niger.

CCIII.23

De his ita scribit Cornelius Tacitus in fine quinti: Neq; multo post supremi Tiberio Cofs. Cn. Acerronius, C. Pontius magistratū occæpere, nimia iam potentia Macronis, qui gratiam C. Cæsaris nunquam sibi neglectā acrius indies fo uebat: impuleratq; post mortē Claudie, quam nuptū ei retuli, uxorem suā, Ennio immittendo, amore iuuenē illicere, pactoq; matrimonij uincire: nihili abnuentem, dum dominationis adipisceretur. Subiungit dein Tacitus, quomodo Tiberius de successore cogitauit: sed cum nihil certū in animo suo reperiret, fato permisit. Indies igitur augebatur ualetudo aduersa. Sed non remisit quippiā ē libidinibus suis, medicorū artes eludens: quanquā & uires & corpus apertē deficerēt, tamē idem animi rigor sermone & uultu simulabatur, manifestamq; defectiōē tegebat. Tandē mutatis sæpius locis, in uilla Luculliana apud promontoriū Miseni confedit, ingrauescēte quotidie morbo. Cum Macro à Charicle medico intellexisset, ipsum ultra biduū uiuere nō posse: & C. Cæsar primordia imperij missis crebris nuncijs meditaretur, decimo septimo Calendas Aprilis interclusa anima, creditus est mortalitatē expleuisse. Sed postquā iterum respiraret, cibū recreandę defectiōnis afferri iubēs: Macro intrepidus, opprimi senē iniectu multę uetis iubet, discediq; ab limine. Sic finiuit Tiberius, octauo & septuagesimo ætatis anno. hæc Tacitus. Quæ cum ijs conueniunt, quæ Ioannes Monachus Gregorius scribit in Tiberio, in hanc sententiam: Cum iam longo Tiberius Cæsar tempore aduersa detineretur ualitudine, nihil à solido uiuendi genere remisit, medicis nunquam usus: ob consiliū Thrasylli mathematici, qui & diem & horam mortis probē tenebat. Sed decem ei annos amplius promittebat, ne sauiet crudelius in mortem multorum. Cum itaq; nunc acrius ægrotaret, nunc rediret antiqua sanitas: hos in gaudium, hos in tristitiam impellebat. Lætabantur enim homines, cum acutā eius ægritudinē intelligerent: & tristabantur, cum conualescere audirent. Caius itaq; timens ne restitueretur pristinæ sanitati, ei cibum, ne perenti quidē, porrexit nocuū: multaq; cooperimenta addidit, ut magis febrili adureretur æstu: & ita eum suffocauit. Sed Tacitus, more etiā suo, qui hoc anno sint accusati & damnati, pluribus recenset. sicut Anitia P. Vitellij uxor, Albucilla Satrij Secundi uxor: dein Gn. Domitius, Vibius Marfus, & L. Aruntius. Vide illic mirabilem exitū Sex. Papinij. Subdamus nunc uerba Calsiodori, quæ prioribus Cofs. subnexa sunt: licet aliter nos sentiamus, ut iā pluribus cōprobauimus.

His Cofs. Tiberius imperator in Campania moritur. cui successit C. Cæsar, cognomento Caligula: qui regnauit annis tribus, & mensibus XI. Sub quo hi Cofs. fuerunt.

Hunc Orosius tertium, non quartum appellat Imperatorem: quia Cæsarem Iulium metatorem potius appellat. de hoc libro septimo, capite tertio sic scribit: Anno ab ur. con. septingentesimo nonagesimo, tertius ab Augusto C. Caligula cœpit regnare, māsilitq; in imperio annis non plenis quatuor: homo ante se omni um fl.

Olym. Imp.
Cal.

um flagitiosissimus, et qui uerè dignus Romanis blasphemātibus et Iudæis persequutoribus punitor assiduus haberetur: & reliqua quæ sequuntur. Sed Eutropius illū Drusi priuigni Augusti filiū appellat, cum passim ab omnibus Germanici filius dicatur: eiusq; uitam paucis perstringit, capite tertio septimi libri. sicut & Eusebius tam in Chronicis, quàm in Ecclesiasticæ historiæ lib. 2. cap. 4. & tribus sequentibus, quos imitantur recentiores, Beda, Iornandes, & Honorius: sed locupletius Iosephus lib. 18. Suetonius li. 4. & Sex. Aurelius Victor huius uitam describunt. Scripsit & ubertim de hoc nimirum Tacitus, sed libri desiderantur: nisi Deus hos quinque etiam sequentes, ut priores nuper repertos, è tenebris eruat, & euoluat in lucem.

C. CALIGULA IIII. IMP. RO.

PROCVLVS, & NIGRINVS.

Paulo antè narraui ex Cor. Tacito, & Suetonio Trāquillo, Tiberiū his Cofs. esse mortuum: licet eos ponat Casiodorus sub Caligula, quia decimosextimo Calendas Aprilis obiit Tiberius. Poterant hi Cofs. decem reliquos menses dominari, ut quatuor anni darentur imperio Caligulæ. Sed autor ignotus, ubi sola nomina Consulū cum diebus & epactis scribuntur, alium ordinem, alios fortasse Annales sequutus, continet: quem etiam non grauabor subdere. Incipimus autem à Gallieno & Plautiano, qui ultimi erant in Tiberio apud Casiodorum. Ibi sic scribuntur:

B. Gallieno	}	}	Plautio, Sol. XI.
Proculo			Nigrino, Mar. XXXII.
Iuliano			Asprenate, Mer. III.
Cæsare II.			Cesiano, Iou. XIII.
B. Cæsare III.			Solo, Ven. XXV.
Cæsare IIII.			Saturnino, Sol. VI.
T. Claudio III.			Longo, Lun. XVII.
Tito Claudio III.			Vitellio, Mar. XXXIX.
B. Crispo II.			Tauro, Mer. IX. illi à Casiodoro ponuntur
Vinitio			Coruino, Ven. XX. inferius sub Claudio.

Sed quis in tanta rerum obscuritate rectè diiudicabit? cum aliqui consulatus titulos tenus gesserint, quidam ordinarij, quidam suffecti fuerint Cofs. & autores pro suo arbitrio hos uel illos Cofs. suis ascripserint libris? Satis sit mihi, hæc studiosis indicare.

IULIANVS, & ASPRENAS.

Meminit horum Cofs. Iulius Frontinus, libro de Aquæductibus, in hæc uerba: Caius Cæsar, qui Tiberio successit, cum parum & publicis usibus, & priuatis uoluptatibus septem ductus aquarum sufficere uiderentur, altero imperij sui anno, M. Aquilio Iuliano, P. Asprenate Cofs. anno ur. con. septingentesimo nonagesimo, duos ductus inchoauit: quod opus Claudius magnificentissimè consummauit, dedicauitq; Suillio & Ticiano Cofs. anno post ur. con. octingentesimo, sexto Calendas Augusti. Alteri quod ex fontibus Cerulo & Curio perducebatur, Claudiae datū: hæc bonitate proxima Martiæ. Altera, quoniã duæ Anienis aque in urbē fluere cœperāt, ut facilius appellationibus distinguerentur, Anionuus uocari cœpit. Alias omnes præcedit: priori Anieni cognomē ueteris adiectum. Sed & paulo post in eodem libello, iterū horum Cofs. meminit, licet nomina sint parū deprauata. sic enim inquit: Aquila Lumanus, & Nonio Asprenate Cofs. M. Portius Cato curator aquarum fuit. Suetonius in Caligula, rubrica uigesimaprima: Inchoauit autem aquæductum regioni Tiburti, & amphitheatrū iuxta septa: quorum operū à successore Claudio alterum peractū, amissum

sum alterum est. Narrat Eusebius, quomodo Caius Agrippa uinculis à Tiberio ligatum liberauit, & regem Iudææ constituit: & qualis seditio apud Iudæos orta sit, cum Flaccus Attilius præfectus Aegypti, Iudæos multis calamitatibus premeret: & Philo legatus, qui per hæc tēpora floruit, doctissimus uir, philosophus & orator, ad Caium in urbem proficisceretur. Quæ omnia, & quo pacto Petronius legatus Syriæ, & Vitellij successor, Iudæis simulachrum Cæsaris in templum statuere uolens, sit à proposito deterritus, narrat copiosissimè Iosephus libro decimo octauo Antiquitatum, qui à decimo quinto capite ad finem libri à studioso est relegendus, ut res gestas in Iudæa bene teneat. Cæterum arbitror hunc esse Asprenatē, cuius Iosephus decimonono libro, cap. primo meminit: qui, cum C. Cæsar sacrificaret, antequam occideretur à coniuratoribus, tota uestis eius sanguine uictimæ commaculata, auguriū accepit uicinæ mortis sibi imminētis, licet C. rideret: quod & euenit. Nam occiso Caio, dum Germani milites, qui custodes erant corporis Cæsaris, tumultuantur, inquirentes percussores Caij: Asprenas primus occurrēs, exoluit pœnas, trucidatusq; est. nam et ipse particeps operis fuit, cuius caput à militibus ad spectandum est delatum. Meminit autem & Eusebius cuiusdam Iuliani, in secundo historiæ Ecclesiasticæ libro, capite sexto: qui magni nominis fuit, si fortè hic est.

P V B L I C O L A, & N E R U A.

3. 2

Tradit Eusebius, hoc anno tertio Caium Cæsare Lolliam Paulinā C. Memmij Reguli, cuius in decimonono Iosephus crebrò meminit, uxorem duxisse: impulisseq; eum, ut uxoris suæ patrem se esse diceret. De qua multa Traquillus in Caligula, rubrica uigesima quinta. Plinius libro nono scribit, se uidisse Lolliam Paulinam, Caij principis uxorem, in sponsalium ceremoniarū cœna smaragdīs margaritisq; opertam, alterno textu fulgentibus toto capite crinibus, spirīs, auribus, collo, manibus digitisq;. Nec dona prodigi principis illa fuerunt, sed auitæ opes, prouinciæ scilicet spolijs partæ. Præterea addit Eusebius, hoc anno Matthæum in Iudæa Euangelium tum primùm scripsisse.

His Cos. Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interfecit.

Hoc idem Eusebius & in Chronicis, & in Ecclesiastica historia libro secundo, capite septimo. Licet ex sexto capite pleraq; de Pilato scribat, quæ studioso scire interest, & quæ etiam Iosephus in decimo octauo scribit. Egesippus præterea libro secundo, capite duodecimo, Pilatū scribit non excusandum, cū resurrectionem Domini agnoscens, eam credere perfidus contempserit. Nam & in Anacephalæosi ponit epistolā Pilati ad Tiberiū, in qua de resurrectione differit. Licet Tertulianus in Apologetico, cap. uigesimo primo, scribat: Ea omnia super Christo Pilatus, & ipse iam pro sua conscientia Christianus, tunc Tiberio nunciauit.

C A E S A R, & I U L I A N U S.

C C V. 3

In ignoto autore, ut superius scripsimus, hoc loco scribitur, Cæsar III. solus. adeo ut fortasse proximè præcedenti anno secundū egerit Consulātū, cū Cæsiano, titulo tenus: & substituerit Publcolam & Neruam. Quando quidem huius Consulatus ita mentio fit apud Tacitum, in uita Iulij Agricolæ, ijs uerbis: Natus erat Agricola Caio Cæsare ter Cos. idibus Iunijs. Meminit & huius Plinius undecimo libro Historiæ naturalis, capite trigesimo septimo: Caio principi Calendis Ianuarijs, cum consulatū iniret, sacrificanti, defuisse iecur: quo anno interfecus est. Cæterum de Caij Cæsaris consulatibus, Tranquillus rubrica decima septima sic scribit: Consulatus quatuor gessit, primum ex Calendis Ianuarij per duos menses, secundum ex Calendis Ianuarij per triginta dies, tertium usq; in Idus Ianuarij, quartum usque in septimum Idus eiusdem. Ex omnibus duos nouissimos coniunxit: tertium autem Lugduni inijt solus, non ut quidam opinantur, superbia, negligentia ue, sed quod defunctum sub Calendarum diem collegam

Olym. Imp.
Tib.

collegam rescisse absens non poterat. Consulibus igitur detulit honorē. Et olim Cofs. oblitis de die natali suo edicere, abrogauit magistratum: fuitq; per triduum sine summa potestate Respub. Quondam uerò Cofs. quærentibus, quid nam rideret blandē: Quid, inquit, nisi uno meo nutu iugulari utrunq; uestrum statim posse? Idem autem rubrica decimaquinta tradit, ab initio principatus patrum Claudiū collegam sibi in Consulatu assumplisse. Vnde & in Claudio legimus, rubrica sexta: Sub Caio fratris filio secundum æstimationem circa initia Imperij, omnibus lenocinijs colligente honores, auspiciatus Consulatum, gessit unā per duos menses. Euenitq; ut primitus ingredienti cum fascibus forum, præteruolans aquila dexteriore humero consideret. Sortitus est & de altero consulatu in quartum annum. noster autem Casiod. non ponit illos Consulatus, sed tantum ordinarios Cofs. & mox subiungit,

His Cofs. Caius Cæsar, cognomento Caligula, à protectoribus suis occiditur, in Palatio, anno ætatis uigesimoquarto.

Error est Casiodori, uel potius librariorum, qui numerorum notas perperam transcribunt. Nam fuit uigintinouem annorum: quod tum ex Tranquillo ac Eusebio, tum ex uera supputatione patet, cū genitus sit, Germanico patre suo & C. Fonteio Capitone Cofs. à quibus hucusq; numerantur uigintinouē Consulatus.

Par menda occupauit libros Eutropij, ubi scribitur trigintanouem, pro uigintinouē. Neq; quatuor annos & decem menses, sed tres tantum annos cum decē mensibus imperauit. Et ideo etiam anni Olympiadū & anni Christi confunduntur in Eusebio, & fit transpositio, quam nemo nisi bene oculatus perspicit. Item Iosephus decimonono Antiquitatum, cap. secūdo, tradit Caium quarto Imperij anno, minus quatuor mensibus, defunctum: uirum & ante Regnum nequitia summum, libidinibus subiugatum amicum, in rebus terribilibus timidum, & pronæ potestatis semper auidum. Vide in eo libro quomodo occisus sit, & à quibus, latissimè, & quæ eius natura, ac quanta ingenita crudelitas.

V. IMP. CLAUDIUS.

Cui successit Claudius, qui imperauit annis tredecim, menses octo, diebus uiginti octo.

Orosius libro septimo, capite quarto: Anno ab ur. con. septingentesimo nonagesimo quinto, Tiberius Claudius, ab Augusto quartus, regnum adeptus est, mansitq; in eo annos quatuordecim. Numerorum notæ deprauatæ sunt. Eutropius lib. septimo, ca. quinto: Post Caium Claudius fuit, patruus Caligulæ, Drusi, qui apud Moguntiacum monumentum habet, filius: cuius Caligula nepos erat. Hic inedia imperauit, multa gerens tranquillè ac moderatè, quædam crudeliter & insulse. Vixit annos quatuor & sexaginta, imperauit quatuordecim. Post mortem cōsecratus est, Diuusq; appellatus. Sex. Aurelius plura de hoc. Similiter et Iosephus libro decimonono Antiquitatū. Sed & uigesimo lib. ca. 10. sic scribit: Claudius defunctus est, cum imperasset annis tribus & decē, mensibus octo, diebusq; uiginti. Est autē sermo quorundā, quod ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus, Cæsaris frater: uir autē eius Domitius Barbatius, nobilissimus Romanorū. quo moriente, uiduata multo tempore, Claudius duxit uxore, habentem filium qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelum Agrippinæ, Messalinam peremit uxorem, ex qua filios habuerat Britannicum & Octauiam. Erat autē ei antè una filia senior, quam ex prima uxore nomine Petronia habuerat. Octauiam itaq; desponsauit Neroni. sic enim eum postea uocitauit, cum Cæsar eum filium adoptasset. Agrippina autē metuens, ne Britannicus crescens, regnum à patre perciperet: & uolens imperium suo filio præparare, de morte Claudij tractauit. Quo mortuo, repente misit

1
Olym. Imp. Claud.

milit principem militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum ualde præpo-
tentes, qui deducerēt de castris Neronem, & eum more principis adorarēt. Scri-
bunt de eo, & Suetonius Tranquillus, & Cornelius Tacitus, qui ab initio unde-
cimi libri mancus est, quia cæteri defunt. Tamen ibi sextus annus imperij Clau-
dij inuenit. Iuniores, Beda, Iornādes, Honorius, et Ioannes Monachus eadē hec.

Sub quo hi Cofs. fuerunt:

CAESAR II. & SATURNINVS.

CCII.

42-793

De consulatibus Claudij Tranquillus sic scribit, rubrica teritiadecima: Con-
sulus super pristinum quatuor gessit: ex quibus duos primos iunctim, sequentes
per interuallū, quarto quemq; anno: semestrē nouissimū, bimestres cæteros. Ter-
tium aut, nouo circa principē exemplo, in locū demortui successit. Sed ita uene-
ratus est Cofs. Claudius, teste Suetonio, ut de maiore negotio acturus, in curia
medius inter Cofs. sellas, Tribunitio subsellio sederet. Et cum moriturus esset, ne-
minē consulē ultra mensem designauit. Verūm, ut idē scribit rubrica uigesima se-
xta, uigesimo Imperij die, inq; secūdo cōsulatu, natus est ei filius Britannicus ex
Messalina: quem paruulū pro cōcione manibus suis gestās, & militibus & plebi
per spectacula cōmendabat, faustisq; omnibus cum acclamantiū turba eum pro-
sequebat. Id siue hoc anno, quod non credo, siue tertio acciderit, quo Britannia
subegit: & à nostro Cassiodoro Tiberius, nō Cæsar appellat, iam intelliges. Hinc
lector collige, cur noster autor nūc ipsum Cæsarem, paulo post Tiberiū uocabit:
actres cōsulatus Tiberio, duos Cæsari ascribit. Cum planē id quoq; cōstet, Tibe-
rium Claudij quinq; gessisse cōsulatus, ut inferius ex Tacito atq; Iosepho cōpro-
babinus. Sed omnino diuersi annales uariāt scriptorū historias. Cæterū ut ad hi-
storiā reuertar, tradit Iosephus decimonono libro, cap. quarto, sub id tempus Ale-
xandriæ magnā esse ortam seditionē, inter Iudeos atq; paganos, post mortē Cali-
gula. Hunc ut cōpesceret Claudius, primū edictū misit in Alexandria atq; Syriā,
quod incipit hoc modo: TIB. CLAVDIVS CAESAR PIVS GERMA-
NICVS TRIBVNITIAE POTESTATIS D. Subiungens dehinc, ut lu-
dæi non inquietarent. Dehinc in uniuersum orbē aliud emisit, cuius est hoc prin-
cipiū, penē simile priorī: TIB. CLAVDIVS PIVS GERMANICVS TRI-
BVNITIAE POTESTATIS COS. ORDINARIVS, II. D. & cæ-
tera, quæ sequunt. uide Iosephum. Idem quoq; cap. 2. eiusdem libri, meminit Sen-
tij Saturnini: si fortē ille est, cuius elegantissima illuc legitur oratio, quam habuit
post mortē Caligula, suadens ut pristina libertas resumatur, & tyranni abijcian-
tur: ubi etiam mentio fit Cofs. omīsis nominibus. Per Cn. item Sentium, scribit
Tranquillus, & item Eutropius confirmat, bellum Britannicum confectum.

SATURNINVS II. & VENVSIVS.

2. 2

48-794

In ignoto autore hoc loco alij scribuntur Cofs. Tib. Claudius secundū, & Lon-
gus. Puto hunc esse Saturninum, de quo Plinius in septimo libro, cap. 48. inquit:
M. Perpenna, & nuper L. Volusius Saturninus, omnium quos in consulatu senten-
tiā rogauerāt, superstites fuere. Eodē quoq; libro, cap. 13. ait: Nuper etiā Volusio
Saturnino in urbis præfectura extincto, notū est Corneliā ē Scipionū gente Vo-
lusium Saturninū, qui fuit consul post sexagesimum secundum annum, genuisse.

His Cofs. Petrus apostolus Romam mittitur, ubi Euangeliū præ-
dicans, xxv. annis eiusdem urbis episcopus perseuerat.

Eusebius in Chronicis: Anno secundo Claudij, Petrus apostolus natione Ga-
lilaus, Christianorū pontifex primus, cum primum Antiochenā ecclesiam fun-
dasset, Romā proficiscit: ubi Euangeliū prædicans, uiginti quinq; annis eiusdem
urbis episcopus perseuerat. Paulus Orosius libro septimo, cap. quarto, aduentū
S. Petri in urbem, causam fuisse prodit, cur omnia salutaria Romæ acciderint. Et
quod Claudius obliuionē actorum, quam Græci ἀμνηστία uocant, introduxerit:

K &

Olym. imp.
Claud.

& quod ciuilia bella, quæ Furius Scribonianus excitauerat, extinxerit. Nostra tempestate tumultus quidã inter solidos Ecclesiæ doctores & Scholasticos theologos (Deo certè sic uolente, quando quidẽ omnia in deterius abierunt) excitatus est: spero futurum aut saluberrimũ exitum. In ijs quidam opinant, S. Petrum Romæ nuncq̃ fuisse: ecõtrariõ aliter alij sentiunt. Extant utriusq̃ opinionis opuscula sanè non contènenda. Ego, ut ingenuè quid sentiã, fatear, nõ dubito, quin S. Petrus Romæ fuerit. Sed quòd autor fuerit tantarũ ceremoniarũ, quæ incitamentũ sunt potius superbiæ & libidinis, q̃ humiliatõis & deuotionis, planè pernego. Huius assertionis talem affero causam, quòd uetustissimũ comperi in Bibliotheca quadã opusculũ anonymi autoris, quo continent Pontifices Romani, sub quibus Cofs. fuerint, à diuo Petro usq̃ ad Marcellinũ, q̃ sub Diocletiano fuit, quæ admodum deinceps narrabimus. In hoc sic legitur: Petrus ann. x xv. M. I. D. i x. fuit temporib. Tiberij, Caij, Claudij & Neronis, à cõsulatu Vinicij & Longini usq̃ Nerone & Vetere. passus aut cum Paulo die 3. Cal. Iulias, Cofs. s. s. imperante Nerone. Cofs. hi omnes leguntur in Cassiodoro, sed non conueniunt anni: quemadmodũ de passione Domini annotauimus. Consulatus quidẽ, sed uarietatem annorum nemo facile concordabit, quinimõ etiam dierum. Puto ob id scriptores res istas uariasse, quòd nullus ea uixit ætate, qua hæc gesta sunt, sed ex sola relatione posteris illa tradiderunt: unde nata est talis tantaq̃ ambiguitas. Quia sub Diocletiano ecclesiæ demolitæ sunt, & libri Domini cõbusti: & ea quæ poterant nobis suffragari in noscendis gestis eius seculi, perierunt. Omnes tamen in hoc conueniunt: S. Petrum Romæ fuisse. Nec tamen suspicandum est, tantis ceremonijs usos esse tunc Pontifices, quibus nunc utuntur: quibus etiam superbia usque ad aram progreditur. Quamuis non censeam, omnes usq̃ quæq̃ ceremonias in uniuersum tollendas, quia in primitiua ecclesia non fuerunt. Eadem enim ratione deberent homines hodie glandibus uesci, & frugibus terra nascentibus: ut faciebant, priusquã urbes & oppida condebant: cum tamen hodie cibos arte preparamus, quo fiant corpori utiliores & saniores. sed hæc aliàs. Digressi sumus: ob sanctum Petrum: de quo liberũ sit credere quod quisq̃ sentiat, sed tamen non cõtra fidem catholicam. Ob id in alijs uetustissimis annalibus reperio, S. Petrum apostolum Romam uenisse anno Christi 44. Neq̃ per annos 26. menses duos, dies tres, prædicasse.

3. 3

TIBERIVS, & GALLVS.

Claudiu intelligo, quem prius Casarem uocauit, qui Tiberius Claudius post dictus est. Hoc anno, teste Eusebio, Marcus euangelista, interpres Petri, in Aegypto & Alexandria Christum annunciauit. De quo uide Historiam ecclesiasticam libro secundo, cap. tertio & quarto. In uetustissimis item annalibus legitur, quòd eodem anno Iacobus, qui dicitur frater Domini, Hierosolymis episcopus ab Apostolis est ordinatus, & sedit annis 30. In alio autore scribitur hoc loco: Tib. Claudius 3. et Vitellius: & hoc cõuenit cum illo Suetonij, rubrica secunda. in Vitellio: Mox cum Claudio principe duos insuper ordinarios cõsulatus, cõsuramq̃ gessit: curam quoq̃ Imperij sustinuit, absente eo in expeditione Britannica, ut innocens, & industrius: sed amore libertinæ perinfamis, & miri in adulando ingenij, & reliqua quæ sequuntur.

4. 4

CRISPINVS, & TAVRVS.

Crispini præfecti prætorij meminit Cornelius Tacitus lib. undecimo, ut nunc sunt huius scriptoris illustrissimi libri distincti, qui ex Baijs rapuit Valeriu Asiaticum ad iudiciũ, cui ob hoc sunt decreta insignia Præturæ. Nescio si hic sit, quem admodum & non satis constat, an is Statilius Taurus sit, qui post Proconsul Africæ fuit, & accusatus sub Claudio repetundarum, & de magicis superstitionibus, sibi mortem attulit, teste Tacito libro duodecimo. Suetonius in Nerone,

ne, rubrica tricesima quinta, meminit Statilij Tauri bis consulis : cuius abneptam *Olym. imp.*
Statiliam Messalinam uxorem duxit Nero. *Clau.*

His Cofs. Claudius de Britannis triumphauit, & Orcades insulas Romano adiecit imperio.

Eadem uerba ponit Eusebius in Chronicis. Hoc tamē adijcit: In cuius gloriæ memoriam filium suum Britannicum appellauit. Orosius lib. septimo, cap. quarto: Claudius quarto Imperij sui anno, cupiēs se utilem Reip. ostentare principē, bellum ubiq; & uictoriā undecunq; quaesuit. Itaq; expeditionē in Britanniam mouit, quæ excitata in tumultū propter non redditos transfugas uidebat: transfususq; insulam est, quam neq; antē Iulius Cæsar, neq; post eum quisq; adire ausus fuerat. Ibiq;, ut uerbis Suetonij loquar, sine ullo prælio ac sanguine, intra paucissimos dies plurimā insulę partem in deditiōē recepit. Orcadas etiā insulas, ultra Britanniam in Oceano positas, Romano adiecit imperio: ac sexto q; profectus erat mense, Romam redijt. Idem Eutropius lib. septimo, capite quinto. Sed Tranquillū uideas, rubrica decimasexta: quanq; is Stœchades appellat, non Orcadas. Subdit Orosius: Eodē anno Imperij eius fames grauissima per Syriam facta est, quam etiam Prophetæ prænuñciauerāt. Sed Christianorū necessitatibus apud Hierosolymam, cōuectis ab Aegypto frumentis, Helena Adiabenorū regina cōuersa ad fidem Christi, largissimē ministrauit. Iosephus lib. uigesimo, cap. octauo: Horum temporibus cōtiguit illa maxima fames, qua etiam Helena regina multis pecunijs frumenta cōparans ex Aegypto, indigentibus est partita. Cæterum de fame quæ fuit sub Claudio in uniuerso orbe, Eusebius in Chronicis, & in Ecclesiastica historia lib. secundo, capite octauo: cuius & Lucas meminit in actis Apostolorum undecimo capite, quæ quidem fames prædicta fuit per Agabum prophetam, ut illic scribitur.

VINICIUS, ET CORNELIUS.

CCVI. 5

Hoc loco iterum in ignoto autore uariant Cofs. Nam hic scribitur Vinicius & Coruinus, & sequenti anno scribit Asiaticus & Sillanus: siue sint ij dē, siue diuersi.

His Cofs. inter Theram & Therasiam exorta est insula, habens stadia triginta.

Idem Eusebius in Chronicis, & Orosius libro septimo, cap. quarto. De Thera insula Strabo libro octauo, multa. Sed libro decimo, de Thera & Therasia. Plin. libro secundo, cap. octogesimo nono, rationem insularum enascentium scribit.

ASIATICUS, ET CORNELIUS.

2. 6

Hic est ille Valerius Asiaticus, cuius Cor. Tacitus mentionē faciens in ii. Augustæ historiae, tradit bis consulem, raptum ad Claudium, & accusante Suillio, quod milites pecunia & stupro corrupisset, & quod adulteriū cum Poppea fecisset, condemnatū, uenas sibi exoluisse, extracto tamen ante rogo, & uiso. Tantum illi securitatis nouissimæ fuit. Id tamen sequentibus annis est, & fortē proximo Cofs. factum. De hoc Valerio Asiatico scribit Iosephus in 19. Antiquitatū, capite quarto: Cum Caius Cæsar esset occisus, & percussōres inquirerentur: Vt nam, inquit, ego fecissem. Tanta fuit constantia uir ille consularis. Multa de hoc Tacitus. Meminit huius quoq; consulis Seneca secundo Quæstionum naturalium, ubi de fulguratione scribens, causas reddit, cur insulæ quandoq; ardentes fumum eijciant, & saxa. Imò, inquit, nostra memoria Valerio Asiatico cōsule iterum accidit, &c.

His Cofs. descriptio Romæ facta est, & inuenta sunt ciuiū Romanorum sexaginta nouem centena milia. & Thracia hucusq; regnata, in prouinciam Romanorum redigitur.

Descriptionis census ijdem penē uerbis meminit Eusebius in Chronicis, an-

bym. Imp.
Clau.

no quinto factam. Sed Cor. Tacitus in annum octauū reijcit: in numero tamen hominum planè omnino concordat, ut paulo inferius annotabimus. De Thracia uerò in prouinciam redacta, scribit Eusebius sexto anno factam: si modò codices sunt fideles, quod nunquam sine præfatione dico: quia facilè postponenda transponuntur. Et eo anno dicitur mater Iesu Maria in cœlum assumpta, quæ post Christum annis quatuordecim uixisse, & sexagesimum tertium ætatis annum attigisse circiter fertur.

3. 7

TIBERIVS II. ET VITELLIVS.

In alio autore scribitur: Tiberius IIII. & Vitellius III. cum quo concordat & Censorinus in libello de Die natali, describēs distinctiones ætatū hominis secundum opiniones multorum. ubi de ludis Secularibus mentionem faciens, inquit: Sextos autem ludos Seculares fecit Tiberius Claudius Cæsar, se quintum, & L. Vitellio III. cōsulibus, anno octingentesimo. Licet perperam sit illic scriptū, septuagesimo. quod ex Cornelio Tacito lib. II. facile potes ediscere, qui sic scribit: Iisdem cōsulibus ludi Seculares octingentesimo post Romam cōditam, quarto & sexagesimo quàm Augustus ediderat, spectati sunt. Licet, ut paulo inferius uidebimus ex Solino, hic nō sit octingentesimus. Subiungit autem, se scripsisse in libris de Domitiano, qui desiderantur, rationes, cur Augustus, cur Claudius ludos Seculares fecerint. Utinam adhuc libri illi ad nos ueniant. Porro hos ludos Claudius quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempore reseruos exhibuit: quamuis ipse in historijs suis prodidisse memoretur, intermissos eos Augustum multo post, diligentissimè annorū ratione subducta, in ordinem redegit. Quare uox etiam irrita præconis tradit, inuitātis more solenni ad ludos, quos nec spectauisset quispiam, nec spectaturus esset: cum superessent adhuc qui spectauerant: & quidā histrionū producti olim, tum quoq; producerent, ut Tranquillus in Claudio rubrica uigesima scribit. Etenim Stephamonē (cuius & Tranquillus in Augusto meminit) qui primus Togatis saltare instituit, utriusq; Secularibus ludis, Augusti uidelicet & Claudij, saltasse accepimus, qui octogintatres nō amplius anni interfuere. quamuis & ille diu uixerit, ut Plin. in 7. scribit, cap. quadragesimo octauo, ubi huius cōsulatus meminit. Suntq; ludi Circenses acti, & ludicrum Troiæ, in quo Britannicus, & L. Domitius Nero præcesserūt: sed maior fauor plebis in Neronē accessit. Sub ijs præterea Cofs. teste Tacito, & Valerius Asiaticus, & equites Romani illustres à Claudio interfecti sunt. Patresq; legem Titiam flagitant, qua cauet antiquitūs, ne quis ob causam orandam pecuniam domum ue accipiat. Quæ tum ijs Cofs. & Romæ & apud externos gesta sunt, uide apud Tacitum in undecimo, & Iosephum 19. Antiquitatum: qui in 20. libro, cap. decimo, magnam illam seditionē factam tradit, qua multa milia Iudæorum sub Cumano præside sunt obruta. Quam Eusebius & Orosius hoc anno, id est, septimo Claudij factam tradunt. Et in Ecclesiastica historia libro secundo, capite decimonono, similiter traditur.

4. 8

VITELLIVS, ET PVBLICOLA.

Cornelius Tacitus hoc loco in II. ponit Cofs. A. Vitellium, & L. Vipsanum. Sic enim hi appellabant. Sub quibus Claudius censuram nouam egit, ac lustrū cōdidit, quo censa sunt ciuū sexaginta octo centena milia. Quod Cassiodorus & Eusebius prioribus annis factum scribunt, ut superius paulo antè patuit. Hoc item tempore Messalina cum Sillio nouas nuptias celebrans, Cæsare apud Hostiam sacrificante, paulo post accusante Narcisso, in hortis Lucullianis interficit. quod eleganter Tacitus explicat, & Tranquillus rubrica uicesima quinta. Vide in Tacito, quot sint tum equites & Senatores ob Messalinam interfecti. item in lib. duodecimo, quo pacto tres liberti, Callistus, Pallas, & Narcissus, tres diuersas uxores Claudio ducendas suadebāt. Et quomodo tandem duxerit Agrippinam, cuius filius Domitius Nero Octauiae filiae Claudij copulat, licet esset Silliano de

no desponsata, qui est Senatu ac prætura iniuste amotus. Cæterum A. Vitellium consulem puto, qui post Othonem imperauit. nam Suetonius in Vitellio, tertia rubrica sic scribit: L. Vitellius decessit duobus filijs superstitis, quos ex Sextilia probatissima, nec ignobili femina editos, consules uidit, & quidē eodem anno ambos, totoq; anno, cum maiori minor in sex menses successisset. Tradit Tacitus, Gallis ciuitatem Romanam adeptis, ius adipiscendi honoris tamdiu detractum, donec A. Vitellio L. Vipsano Cofs. Claudius imperator uniuersæ Galliarum Comaræ illud quoque indulserit, habita super hoc ornatissima oratione, quam undecimo libro Tacitus refert.

VERANNIUS, & GALLVS.

CCVII. 9.

Tacitus in duodecimo, sub C. Pompeio & Q. Verennio Cofs. tradit nuptias incestas Claudij & Iuliarum Agrippinarum, Germanici filiarum, suafu Pallantis celebratas: cum Senatus decreto, quo iuste inter patruos fratrumq; filias nuptiarum etiam in posterum statu ebantur: licet unus solus Talledius Seuerus Romanus, eques, Agrippinarum gratia simile matrimonium faceret. Sed Claudij & Agrippinarum nuptiarum die Sillanus, cui desponsata fuerat Octauia Cæsaris filia, eiq; erepta, ac delata Neroni filio Agrippinarum, sibi mortem consciuit: quod & Tranquillus rubrica uigesima octaua edocet. Ac Iulia Caluina eius soror, Italia pulsa. Tum uenia exilij Anneo Seneca data, cui ob claritudinem studiorum puericia Neronis tradita. Eisdemq; etiam Cofs. referente Tacito, Lolia, quod & matrimonium principis tentasset, suggerente causas Agrippina, quæ Chaldaeos & Magos ab ea consultos super nuptijs Imperatoris obiecerat, in exiliū est acta. Cætera uide apud Tacitū, de salutis augurio repetito, & pomœrio urbis aucto à Claudio. Cæterum ex Verannij illius familia, is fortē fuit Verannius, quem Catullus Veranniolum uocat, unaq; cum Fabullo unice dilexit: quod ex Epigrammatis ipsius liquidò apparet. Ut certè plurimum mirandi sint, qui in Plinij præfatione malūt Vernaculis & Fabullis, nullo sensu, quàm Veraniolis & Fabullis, apertissimo intellectu legere & interpretari. Scripsit Onosander, Græcus autor, eruditissimū libellum, de optimo Imperatore eligendo, ad quintum Verannium: quem Nicolaus Sangundinus in latinum uertit. Verannij meminit Iosephus decimonono Antiquitatum, cap. tertio, describēs quomodo Claudius sit imperiū assequutus. Horū Cofs. insuper meminit Solinus in suis collectaneis, à principio opusculi, ubi disputat, Romanam esse conditā primo anno septimæ Olympiadis. Inter cætera sic scribit: Inter exortū urbis & Troiam captā, esse annos quadringētos & triginta tres constat. Huic argumēto illud accedit, quod cum C. Pompeius Gallus & Q. Verannius anno urbis conditæ octingentesimo primo fuerūt Cofs. cōsulatu eorū Olympias septima et ducētesima actis publicis annotata est. Quater ergo multiplicatis sex & ducentis Olympiadibus, erūt anni octingēti uiginti quatuor: quibus septimæ Olympiadis annectēdus est unus annus, ut in solidū colligant octingenti uiginti quinque anni. Ex qua summa detractis quatuor & uiginti annis Olympiadū retrō sex, manifestē anni octingenti & unus reliqui fient. Quapropter cum 81. anno ur. con. ducētesima septima Olympias cōputei, par est Romā septimæ Olympiadis anno primo credi conditā. Verū apud Iuliū Frontinū lib. de Aquæductibus, ubi agit de curatoribus aquarū, sic horū Cofs. meminit: Verannio ac Pompeio Longino Cofs. Domitius Apher curator aquarū erat. Orosius scribit in septimo, anno nono Claudij expulsos Iudæos, secundū Iosephū. Sed me magis, inquit, Suetonius mouet, qui ait hoc modo: Claudius Iudæos impulsore Christo assidue tumultuantes, Roma expulit. Quod, utrū cōtra Christū tumultuantes Iudæos coerceri & cōprimi iusserit, an etiā Christianos simul uelut cōgregatæ religionis homines uoluerit expelli, nequaquā discernit. Hoc Suetonius in Claudio, rubrica uigesima quarta. Iosephus uerò lib. decimonono Antiquitatum, abundē multa de Iudæis, quibus Claudius edictū dedit, ut sine prohibitione sua sacra celebrarēt. Sed

Olym. Imp.

Clau.

2. 10

Tacitus in duodecimo, ijs Cofs. tradit Ituræos & Iudæos, defunctis regibus So-

hennio atq; Agrippa, prouinciæ Syriae additos.

VETVS, & NERVILIANVS.

Hoc loco Tacitus ponit C. Antistium et M. Sullium Cofs. qui ijdem sunt cum ijs, sub quibus L. Domitius Nero, Agrippinae ex Cn. Domitio Aenobarbo filius, adoptat à Claudio, suasu Pallantis, qui nuptias Claudio suaserat: Agrippinae ob id deuinctus, & eidem etiã stupro illigatus. Agrippina Augusta cognominat. quæ ut uim suã socijs quoq; nationib. ostenderet, in oppidũ Vbiorũ (sic enim olim nominabantur Colonienses Vbij, & ita legendũ in Cor. Tacito) in quo genita erat, Veteranos Coloniãq; deduci impetrat: cui nomẽ inditũ ex uocabulo ipsius. Ac forte acciderat, ut eam gentẽ Rheno transgressã, anus Agrippa in fidẽ acciperet. Quæ tum in Germania & Britannia gesta sint, uide apud Tacitũ lib. 12. copiose. Sed id obseruandum, qd tradit: Cum Catti latrocinares, & Vangiones ac Nemetes, quos hodie Vuormacienses & Spirenses appellamus, auxiliares adueniret L. Pomponio legato, illi ipsi cum præda circumuenti sunt: et quidã e clade Variana post quadragesimũ annũ seruitio sunt exempti. In 13. Tacitus mentionẽ facit Nerulini, qui filius fuit P. Sullij: ut de illo nomine subdubitẽ, Nerulinusne an Nervilianus sit appellandus. Et simul de altero consule dubitã, quoniã si sincerus est liber Frontini de Aquæductibus, hoc anno Claudius cõsummauit aquæductus, licet Tacitus nihil de hoc scripserit. Vnde sic scribit Iulius Frontinus libello de Aquæductibus: Anno post ur. con. octingentesimo sexto, Sullio & Titiano Cofs. Claudius Cæsar duos aquæductus à Caio inchoatos cõsummauit, dedicauitq;. Pluraq; dehinc subiūgit de Claudia aqua ab eo dicta, ut etiã superius annotauit. Numerus annorũ urbis corruptus est, propter notas. Cum enim I. I. forte scriberentur, VI. indoctus librarius peruertit, ut sæpe fit. Vnde & Suetonius rubrica decimã nona: Claudia aqua gelidos & uberes fontes, aquarũ, quorũ alteri Caruleo, alteri Curtio & Albulino nomẽ est, simulq; riuum Anienis nouo lapideo opere in urbẽ perduxit. Vide illic, quẽ latẽ ibi scribit Tranquillus. At Plin. lib. tricesimo sexto, cap. decimo quinto: Vicin antecedentes aquarũ ductus nouissimũ impenditũ operis inchoati à C. Cæsare, & peracti à Claudio. Quippe à lapide quadragesimo, ad eam excelsitatẽ, ut in omnes urbis mōtes leuarent, influxere Curtius atq; Caruleus fontes, erogata in id tempus sestertia DLV. M.

3. 11

CLAVDIVS, & ORFITVS.

In alio autore scribitur: Claudius Tiberius quintũ, & Orfitus. sic & Tacitus in duodecimo: Tiberio Claudio quintũ, Ser. Cor. Orfito Cofs. uirilil toga Neroni maturata, quo capeffende Reip. habilis uideret: et Cæsar adulationibus Senatus liberis celsis, ut uicesimo ætatis anno consulatũ Nero iniret, atq; interim designatus proconsulare Imperiũ extra urbẽ haberet, ac princeps iuuentutis appellaret. Additũ nomine eius donatiũ militi, congiariũ plebi. Tum ludi Circenses acti, in quibus inter Neronem & Britannicũ odia exorta sunt. Multa eo anno prodigia euenere. Infessum diris auibus Capitolium, crebris terramotibus proruptæ domus. Frugum quoq; egestas, & orta ex eo fames in prodigiũ accipiebatur. Nec occulti tantũ questus: sed iura reddentẽ Claudiũ, circumuafere clamoribus turbidis, pulsumq; in extremã fori partem urgebant, donec militum globos infestos perripit. Quindecim dierũ alimenta urbi, nõ amplius superfuisse, constat. De qua fame & Suetonius in Claudio, rubrica decimã septima: & Orolius lib. septimo, cap. quarto: Tanta fames Romę fuit, ut medio foro Imperator correptus, à populo cõuicijs & fragminibus panis turpissimẽ infestatus, agrẽ per pseudothyrum in Palatiũ refugiẽs, furorẽ excitatę plebis euaserit. Huius famis & Eusebii in Chronicis meminit. De hac fame scribit in Actis Apostolorũ, cap. 11. Sed horum Cofs. & Plinius libro secundo, capite 37. meminit, ubi de pluribus solibus agens, sic scribit: Et nostra uidit ætas diuo Claudio principe, consulatu eius Cornelia

Cornelio Orfito collega, tres soles. Quod & Eusebius nono Imperij anno sub Claudio euenisse scribit. Est etiam hoc anno, referente Tacito, bellū inter Armenios Iberosq; gestum, quod latē in duodecimo scribitur libro.

SILVANVS, ET SILVIVS.

4. 12

Autor ignotus hoc loco habet, Sulla & Otho. Cornelius Tacitus lib. duodecimo: Fausto Sylla, Siluio Othone Coss. Furius Scribonianus in exiliū agitatur, quasi finē principis per Chaldeos scrutaretur. adnectebatur crimini Iunia mater eius, ut casus prioris: nā relegata, erat impatiens. Pater Scriboniani Camillus arma per Dalmatiam mouerat, ut in uita Claudij scripsimus. & hinc de Mathematicis Italia pellendis factum S. C. atrox & irritum. Laudati dehinc oratione principis, qui ob angustias familiares ordine Senatorio sponte cederent: motiq; qui remanendo impudentiam paupertati adijcerent. Inter quæ refertur ad Patres de pœna femininarum, quæ seruis coniungerentur. Scribit Tacitus, in Iudæa tum seditionem ortam, cum Felix præses Syriæ esset, cum Ventidius Comatus Galilæam regeret, Felix Samariā. quæ latissimè, quomodo excitata fuerit, à Iosepho uicesimo libro describitur. Ceterum eodem libro, cap. 3. epistola Claudij scribitur, quæ data est decimoquarto Calendas Iunij, Coss. Ruffo & Pompeio Syluano, quorum nomina in Calsiodoro non inuenio: suspicor, aut fuisse Verannium ac Nerullianum, qui tertio antè anno fuerant, aut præsentis potius. Circiter id tēpus eam scriptam, titulus epistolæ Claudij indicat, qui talis est: CLAVDIVS CAESAR GERMANICVS TRIB. POT. V. COS. ORDINARIVS. IIII. IMP. X. PP. HIEROSOLYMITARVM PRINCIPIS CVRIAE, PO PVLO IVDÆORVM, & CVNCTAE GENTI S. Sed studiose lector, nihil statuo: tu quoq; cogita, & meliora citra inuidiam quæras, & apponas. In fine decimitertij Tacitus Pomponij Syluani meminuit. tanta est nominū diuersitas, ob deprauatos codices. Scribit Tacitus, sub ijs Coss. Claudiu edidisse nauale prælium, cum spectaculo gladiatorum, perrupto monte inter lacum Fucinum, & annē Lirim. quod & Tranquillus narrat, rubrica uicesima. Eusebius in libro Temporum, anno quinto Claudij, prodit Fucinum lacum à Claudio exiccatū, undecim annos, triginta hominū milibus sine intermissione operantibus. Et per eadē tempora portum Hostiæ extruxisse, dextra læuaq; quasi brachijs obiectis. Hoc Suetonius rubrica decimanona. Itē emissariū Fucini lacus, portumq; Hostiensem, quanquā sciret, ex ijs alterum ab Augusto precantibus Marfis negatum: alterū à diuo Iulio destinatum, ob difficultatem omissum. De lacu Fucino, qui est Marforum, Plinius in tertio Naturalis historię, & Strabo in quinto, Vergilius: Tenemus Angitiæ, uitea te Fucinus unda, Teli quidam fleuere lacus, &c.

Ceterum præter ea quæ de Fucino lacu emittendo Suetonius scribit, & Eusebius in Chronicis repetit, uide decimum caput Plinij, in fine libri tricesimiseptimi.

TIBERIVS III. ET ANTONIVS.

CCV 6
III,

Sic in Calsiodori exemplo unico inueni. Quanquam de Claudij Tiberij consularibus abundè iam scripserim, nolui tamen quicquam in Calsiodoro frivole, ne quis temeritatis me accusaret, immutare. In opusculo ignoti auctoris scribitur, Silano et Antonino. Cor. uerò Tacitus hoc loco sic habet: D. Iunio et Q. Atherio Coss. sedecim annos natus Nero, Octauia Cæsaris filiam in matrimonium accepit. Utq; studijs honestis & eloquentiæ gloria nitesceret, causa Iliensium suscepta, Romanum Troia demissum, & Iulix stirpis autorem Aeneā, aliaq; haud procul fabulis uera facunditate executus, impetrat, ut Ilienses omnium publico munere soluerentur. Multi dehinc sunt populi, Rhodij, Apamienses, Coi, & Bisantiij, libertate donati, & tributis soluti: ut Tacitus in duodecimo scribit. Sed Tacitus in decimotertio, Atherium Antoninum appellat, non Antoniu: ut fortè, sicut ignotus autor habet, Q. Atherius Antoninus consul ille fuerit dictus.

K 4

SILVAE

Olym. Imp.

Clau.

2. 14

SILVANVS, ET OTHO.

Cornelius Tacitus in fine duodecimi libri, si est castigatus codex, ponit hoc loco Cofs. M. Asilinū & M. Aciliū (legendū autē est M. Asinius Marcellus, & M. Aciolus Auiola) sub quibus tradit multa accidisse prodigia, quæ rē in deteriori labi portendebant: & quæ prælagia erāt mortis Claudij, ut Trāquillus scribit rubrica quadragesimaquinta, in fine Claudij. Quo pacto autē mors Claudio sit procurata per Agrippinā, et quomodo ueneno interierit, lege Tacitū in fine duodecimi, & apud Suetoniū rubrica quadragesimalatertia. Sed quadragesimaquarta scribit, Claudū excessisse tertio Idus Octobris, Asinio Marcello & Acilio Auiola Cofs. qui sunt illi iisdē Cofs. quos Tacitus ponit, & qui paulo inferius à Cassiodoro sub principatu Neronis ponūtur: adeo ut in Syrtes iterū uehi uidear. Nul lū enim hæcenus authorē uidi, qui hos Cofs. Siluanū & Othonē, neq; Sillanū secundū & Antoniū secundū citaret. Sed omnes sub Auiola & Marcellino Claudij perisse scribūt. Nolo tamē hos Cofs. temerē abijcere, quos fortē Cassiodorus ex antiquissimis annalibus excerpsit. Satis sit admonere lectorē, ut diligētius inquirat. Nā & apud Liuiū sæpe est diuersitas Cofs. ob diuersitatē annaliū. Nisi forte hoc Cassiodori exemplar unicū, quod ego habui, sit librariorū uicio deprauatū: quod etiā facile accidere potest. Nā & in fine Cofs. Neronis iterū ponit Siluanū & Othonē, sub quibus Neronē occisum scribit. De quib. nihil inuenio apud autores, cū sub Telesino & Paulino sit occisus, ut inferius dicemus. Itaq; hæc in medio relinquo. Sed crebra est mentio Siluani Cesi, et Pōponij Siluani, in Epist. Plinij. Siluanū rhetorē, tradit Lāpridius ab Heliogabalo occisum. Sed hæc obiter.

His Cofs. Claudius moritur in palatio, anno ætatis sexagesimoquarto. Cui successit Nero, qui regnauit annis XIII. mensibus VII. diebus XXVIII. sub quo illi Cofs. fuerunt.

Orosius lib. 7. ca. 4. Anno ab ur. con. octingentesimo sexto, Nero Cæsar ab Augusto quintus principatū adeptus est: mansitq; in eo annis nō plenis quatuordecim, Cæsij Caligulæ auunculi erga omnia uicia ac scelera sectator, immo transgressor. Petulantiam, libidinē, luxuriam, auariciam, crudelitatem, nullo nō scelere exerceuit: & reliqua quæ sequuntur, quibus breuiter uitam eius enarrat. Eutropius quoq; cap. 6. lib. 7. uitam eius perstringit. Quos iuniores sequuti sunt, Iornandes scilicet, Beda & Honorius, & cæteri. Copiosius autem Tranquillus lib. 6. & Tacitus 4. libris, à tredecimo ad decimumseptimum, ubertim uitā eius prosequutus est. Iosephus res Iudaicas ad duodecimum annum Neronis, in uigesimo libro Antiquitatum exequitur. qui lib. uigesimo, cap. decimo sic scribit: Nero Agrippinæ matris ope adeptus regnū, principatu sumpto, Britannicū ueneno latenter occidit: matrem uerò propriā interemit, hoc ei retributionis munus impendens, non solum pro matris officio, sed etiam quod ei suis machinamentis Romanorū præbuerat principatum. Peremit etiam Octauiam suam uxorem, multosq; uiros insignes, quia insidias ei fecissent. Multi autem de Nerone historiam scripserunt, quorum quidam pro gratia beneficiorum, eius neglexere ueritatem. Alij uerò propter odiū & eius inimicitias sic impudenter mendacijs inuoluti sunt, ut aperta reprehensione sint digni, &c. Zonaras autem, qui & Iohannes appellatur Monachus, Græcus, ex singulis colligit uitā Neronis. quam etiā Eusebius in Chronicis, & in secundo Ecclesiasticæ historiæ paucis complectitur. In ijs omnibus, quicquid lector desideras, inuenies. Nos etiam excerptimus ex singulis, in Cata logo nostro, quod usui futurum arbitrabamur.

VI. IMP. RO. NERO.

SILLANVS II. ET ANTONIVS II.

Tacitus libro tertiodecimo Historiæ Augustæ, ubi res gestas Neronis describere

bere incipit (si liber non est mancus) nullos Cofs. ponit ante Neronem & Vete-
rem: licet in initio principatus eandem tradat decimumseptimum annum tan-
tum egisse. Constat autem inter omnes (quemadmodum referente Tacito didi-
cimus) Claudium Neroni detulisse consulatum anno uigesimo, ut interim pro-
consulare gereret imperium. à quo etiam anno, usq; ad obitum suum, numeran-
tur triginta duo anni, quibus uixit. Cæterum quid gestum sit ab initio principa-
tus, require à Cornelio Tacito libro tertio decimo, ubi etiam Sillani mors descri-
bitur, cuius & Plinius in septimo meminit, capite decimotertio in hæc uerba: Di-
uus Augustus in reliqua exemplorum raritate, neptis suæ Nepotem uidit geni-
tum, quo excessit anno, M. Syllanum: qui cum Asiam obtineret, post consulatū,
Neronis principis successione, ueneno eius interemptus est. Sic enim legi debet
Plinius, alioqui nullus erit sensus, nullus intellectus. Fuit enim is M. Syllanus ab-
nepos Augusti, ut clarè ex Tacito colligimus. Antonini Atherij meminit Tacit-
us in decimotertio. Verum hos Cofs. hæctenus apud nullum reperi scriptorem,
nisi apud ignotum autorem, & hunc nostrum Casiodorum, Tacitus non ponit,
neq; aliquis quem uiderim. ideo id examinandum censeo.

MARCELLVS, ET AVIOLA.

Superius scripsi, Suetonium in Claudio hos citare Cofs. rubrica quadragesi-
ma quarta, quibus Claudium excessisse scribit: ut scrupulus mihi nō modicus in-
ficiatur, cum autor ignotus nullos ponat ante Neronem. sed in medio hoc relin-
quo. Nam et libellus ille nuper repertus L. Annei Senecæ, de Morte scilicet Clau-
dij Cæsaris ludus inscriptus, sic orditur: Quid actum sit in cælo ante diem tertio
Idus octobris, Asinio Marcello, Aciolo Auiola Cofs. anno nouo, initio seculi fe-
licissimi, uolo memoriæ tradere, &c. E quibus patet, Suetonium, Tacitum, Sene-
cam, tres insignes autores conuenire, sub Marcellino scilicet & Auiola Claudiū
excessisse uita: qui fortè etiam durabant toto anno, donec Nero in imperio con-
firmaretur, dum Claudium patrem in numerum deorū referret, & ipse formam
futuri principatus præscriberet: ut eleganter docet Tacitus ab initio tertij decimi.
In quo loco ostendit etiam, quæ tum in Oriente facta sunt, & quo modo Nero
Cæsar effigiem Cn. Domitio patri, consularia insignia Asconio Labeoni, quo
tutore usus erat, petiuit à Senatu: sibiq; statuas argento uel auro solidas aduersus
offerentes prohibuit. Nec Decembrem mensem, quo erat ortus, principium an-
ni esse uoluit: ob ueterem religionem Calendis Ianuarij, quibus anni principium
concessit, ut erat olim.

His Cofs. S. Paulus apostolus Romam uinctus à Felice præside Iu-
dææ destinatur. Probus etiam eruditissimus grammaticus, Romæ co-
gnoscitur. Ursulus Colossensis celeberrimè in Gallia rhetoricā docet.

In Chronicis Eusebius: Festum in gubernatione Iudææ Felici successisse,
apud quem præsentem Agrippa rege, Paulus apostolus religionis suæ rationem
exponens, uinctus Romam mittitur. In Sacra uerò historia libro secundo, ca-
pite uigesimo secundo, hoc addit: A Nerone Festus mittitur in Iudæam, apud
quem causa dicta Paulus uinctus mittitur Romam, Aristarcho secum comitan-
te: quem consequenter in Epistolis suis concaptiuum appellat. Sed & Lucas, qui
& acta eius, cæterorumq; Apostolorum describit, subiungit in fine, quod bien-
nio in urbe Roma uerbum Dei prædicabat, nemine prohibente: quem tamen
affuisse sibi, & defendisse se apud Neronem, & rursus profectum esse ad prædi-
cationis officium, sermo confirmat: & post hoc denuò redijisse ad supra dictam
urbem (ubi & martyrio consummatus est) tunc, cū in uinculis positus secundam
ad Timotheum scribebat Epistolam: in qua & de prima sua defensione, & de
præsenti simul indicat passione. Repetit partim ea Beda in suo libro Tempo-
rum. Idem Eusebius in Chronicis Probi Berythij eruditissimi grāmatici memi-
nit.

Olym. Imp. Nit, de quo Suetonius, Tranquillus de claris Grammaticis, ultimo capite: M. in-
 Ner. quit, Valerius Probus Berythius, diu centuriatū petijt, donec tædio ad studia se
 contulit: multa deinceps de hoc subiungens. Valerij Probi, qui de notis litera-
 rū scripsit, meminit Gellius in decimoseptimo: & eius libellus circūfertur hodie
 impressus. Quē uerò hic Cassiodorus Vrsulū Colossensem appellat, Eusebio di-
 citur Staius Surculus Tholosanus rhetor: ut in alterutro menda appareat.

NERO, ET VETVS.

3. 1
 Claudius Nero, & L. Antistius Vetus Cofs. ut in tertiodecimo scribit Tac-
 tus, iuxta ueterē religionem Calendis Ianuarij inchoando annum, magistratum
 inierūt. Quanquā patres censuissent, ut principiū anni inciperet mense Decēbri,
 quo ortus erat Nero. Sub quibus Cofs. ortæ sunt dissensiones inter Neronem &
 Agrippinā matrē, ac Octauiam uxorem, ob amorem Actæ libertæ: ut latē Cor-
 nelius explicat. Nam & Britannicū fratrem decimumquartū ætatis annū agen-
 tem, ueneno sustulit. De quo, præter Tacitū, etiā Suetonius in Nerone, rubrica
 trigelimatertia. Sed uberius omnia Cornelius, qui in fine anni scribit, principē ur-
 bem iustrasse ē responso aruspicum, quod Iouis ac Mineruæ ædes de cælo tactæ
 erāt. Vide autē illic in tertiodecimo Taciti, atrocitatē Agrippinæ matris Neronis,
 & multas accusationes quæ factæ, & quomodo Iulia Syllana missa sit in exiliū,
 & accusatores relegatī, & quæ hoc anno in urbe facta sint. Sed neq; illud obmit-
 tēdū censeo, quod is L. Antistius Vetus, qui collega Neronis in hoc cōsulatu erat,
 undecimo anno imperij Neronis post est ab eo crudelissimè occisus, cum filia &
 nepote: quæ quidē historia, quia est pulchra, & scitu digna, require eā in princi-
 pio decimisexti libri Cor. Taciti, & lætaberis te legisse. Illud etiā memoria repe-
 dum, quod superius scripsi in Tiberio, in opusculo illo anonymi autoris, ubi no-
 mina Pontificū scribuntur, fieri mentionē Cofs. Neronis & Veteris, ad quos usq;
 Pontificatus S. Petri durasse scribitur: quia mox sub sequētibus Cofs. describitur
 Pontificatus Linī episcopi. Et ideo in quibusdā Annalibus reperi, Nerone & Ve-
 tere Cofs. passi sunt Petrus et Paulus, tertio Calēdas Iulias. Sed noster Cassiodo-
 rus longē est diuersus ab illis, qui ultimo Neronis anno scribit eos trucidatos. Er-
 rorem quispiam, uix non subolebit: quia sub Italico & Turpiliano aliq; scribunt
 initium Pontificatus Clementis. Cæterum post hos Cofs. ignotus autor, & Ta-
 citus similiter, subiungunt Cofs. quos Cassiodorus in hoc loco obmittit. Nam in
 ignoto autore scribuntur consules, Saturnius & Scipio. Et opusculum illud ano-
 4. 2 nymī de Pontificibus, etiā horum Cofs. ita meminit: **LINVS ANN. XII. 57.**
M. 1111. D. XII. Fuit ergo temporibus Neronis, à consulatu Saturnini & Sci-
 pionis usq; Capitone & Ruffo. quandoquidē in ignoti autoris libello scribitur:
 Nerone Cefare & Vetere Cofs. passi sunt Petrus & Paulus, tertio Cal. Iulij. Cor.
 uerò Tacitus appellat Q. Volusiū et P. Scepionē Cofs. quo anno ocīū foris, domi
 foeda lasciuia, qua Nero itinera urbis & lupanaria et diuerticula ueste seruilī in dis-
 simulationē sui cōpositus pererrabat, comitantib. qui raperent ad uenditionē ex-
 posita, & obujs uulnera inferret. q; etiā Suetonius tradit. Ludicraq; & ars histrio-
 num eo tēpore in prælia cōuersa est, quibus sæpe cōmixtus Nero fuit: sed postea
 histriones Italia pulsi sunt. Est per idē tempus S. C. de libertis factū, duæq; manu-
 mittendī species inuentæ. Dehinc de tabulis publicis Quæstorū actum est. Iisdē
 Cofs. damnati sunt: Vipsanius Lenas, ob Sardinia provinciam auarē habitā: Clodi-
 us Quirinalis damnationē ueneno anteuertit: Cestus Proculus repetundarū abso-
 lutus: Amnius Rebius, missus per uenas sanguine obiit. Omissum hūc à Cassio-
 doro cōsulatū, uel hinc etiā patere potest, si diligenter uerba Suetonij in Nerone,
 rubrica decimaquarta examinētur, sic scribētis: Cōsulatus quatuor gessit, primū
 bimestrē, secundū & nouissimū semestres, tertiu quadrimestrem, medios duos
 continuauit: reliquos intra annua spacia uariauit. Præterea cum idē rubrica deci-
 maquinta

cimaquinta scribat, consulatum in senos plerumque menses dedisse: uerisimile est, & alios, quos Casiodorus hic non ponit, Cofs. temporibus Neronis fuisse: quemadmodum Tacitus quosdam Cofs. designatos nominat, ut Iunium Marulum & L. Pisonem Cerealem, Anitium Plautium Lateranum. Et iureconsultus Vipsianus ff. trigesimo sexto, ad Senatusconsultum Trebellianum, factum id esse scribit temporibus Neronis, octauo Calēdas Septēbris, Anneo Seneca & Trebellio Maximo Cofs. qui ijdem Cofs. repetuntur: Instit. libro secundo, de Fidei commissarijs hereditatibus. De Trebellio Maximo Tacitus libro decimo quarto, & decimo septimo: quæ fortē substituti in ceteros menses sex fuerunt, ut plerisque inferius notabimus sub cæteris imperatoribus. Hinc etiam scribit Trāquilus, rubrica quadragesima tertia: Cum iam Gallia & Hispania à Nerone defecissent, quod consules ante rēpora priuauerit honore: atque in utriusque locum solus inijt consulatum, quasi fatale esset, non posse Gallias debellari, nisi à consule, &c. cuius itē consulatus hic nulla fit mentio. Sed hæc sunt diligentius obseruanda: quandoquidem & in Lampridio legimus, differre ordinarios Cofs. à suffectis. Et nos deinceps dabimus operam, ut ex singulis bonis autoribus undique congeramus Cofs. suffectos. Quod si non debito ordine illos locabimus, ignoscendum erit, donec & alij Annales inuenientur.

NERO II. ET PISO.

CCIX. 3

Scribit Tacitus: Nerone II. & L. Pifone Cofs. amphitheatrum ligneū in campo Martio à Cæsare extructum. Capuam atque Nuceriam colonias, additis ueteranis firmatas esse, uectigaliaque remissa: ac S. C. factum, de spectaculis in prouincia faciendis. Plures hoc anno reos describit idem Cornelius, P. Celerē, Cossutianum, Capitonem, Eprum Marcellum: de quibus etiā Suetonius. Huius Pifonis fit mentio à Plinio, tertio Epistolarum, ijs uerbis: Nuper L. Pifus, pater Pifonis illius qui à Valerio Festo per summum facinus in Aphrica occisus est, dicere solebat: Neminem se uidere in Senatu, quē consul ipse sententiā rogauisset. Hic postea Pifus à Nerone imperatore uectigalibus publicis, cū Decēnio Geminio & Pompeio Paulino præpositus, Vespasiano & Tito Cofs. Aphricæ præfectus fuit. Sed quomodo eius filius occisus sit, latissimè Tacitus explicat. In antiquis annalibus inuenies, hucusque Lucam actus Apostolorum perduxisse.

NERO III. ET MESSALA.

Tacitus in decimotertio, horū Cofs. mentionē faciens, Nerone tertium Cofs. simul inijt consulatum Valerius Messala. Huius Valerij Messalæ proauus orator Coruinus erat, diui Augusti, abauj Neronis, collega, teste Tacito: quē in eo magistratu pauci senū meminerant. Sed nobili familiae honor auctus est, oblatus in singulos annos quingentis sestertijs, quibus Messala paupertatē innoxia sustentaret. Aurelio quoque Cottæ, & Atherio Antonino, annuam pecuniā statuit princeps, quamuis per luxū habitas opes dissipassent. Sub ijs Cofs. bellū in Parthos à Romanis gestum est, duce Domitio Corbulone: quod elegantissimè Tacitus describit. In cuius uictoria supplicatōnes habitæ, statuæque & arcus & cōtinui cōsulatus principi sunt decreti. Hoc anno initiū amoris cū Poppea Sabina factum est. Rei quoque à Tacito enumerantur, qui & damnati & absoluti sunt. Vbi inter cætera lege, quæ P. Suillius obiecit Senecæ. Tū res Germanicæ narratur, usque ad finem libri: quo loco memorabile illud factum Germanorum describitur. Cum enim legati Germanorum in theatro, confessum caueæ, & discrimina ordinum percunctati quosdam, externo cultu in sedibus senatorum legatos uidissent, digrediantur, & inter patres confidunt, exclamantes: Nullos mortalium armis aut fide ante Germanos esse. Quod comiter à uisentibus exceptum est, & à Nerone sunt ciuitate donati Romana. Scribuntur dehinc etiam certamina Hermundorum & Cottorum. Et postremò annotatur Ruminalis arbor in campo Martio, post octingentos quadraginta amplius annos arefacta.

C. CAP.

C. CAPITO, & APRONIUS.

3. 5

Post tertium Neronis consulatum, ignotus autor iterum alios subiungit Cofs. quos omittere uidetur Casiodorus, siue alios sit sequutus annales, siue negligentia scriptoris sint obmissi. Nam, ut paulo ante ex Suetonio annotauimus, inter primum & secundum, ac inter tertium & quartum consulatus, singuli interuenerunt, medios duos continuauit. Ne igitur sciens quicquam preteream, hos quoque interferam. Autor uero incertus hos nominat, Capitonem & Apronianum. Cor. Tacitus in principio decimi quarti, C. Vipfanum & Fonteium: quod idem est. Sub quibus Cofs. ut idem tradit, scelus Neronis diu meditatū erupit. nam ut Poppæa potitur, & Octauiam a se separaret, opus erat Agrippinam matrem e medio tollere. Quemadmodum igitur illa occisa sit, elegantisime Tacitus in decimo quarto describit: & Suetonius in Nerone, rubrica trigesima quarta narrat: Nero ut crudele facinus obtegeret, literas ad Senatū misit, quibus se purgauit, multosque exules ab Agrippina in exilium missos reuocauit. Tum se in omnes libidines effudit, ac studium citharæ & quadrigariorum aperte exercuit. Ludos iuuenales instituit, histrionicamque exhibuit, qua & uiri & feminae apud nemus prostitutebantur: equitesque Auguitanos conscripsit, artesque ludicras omnes aperuit, ex coalito imperio audacior iam factus. de quibus passim legendus est Tranquillus. Multa sub ipsi Cofs. accidisse prodigia, Tacitus late describit. In quibus & sol repente obscuratus traditur: quod Eusebius libro Temporū, si menda caret liber, quarto Imperij anno factum scribit. Plinius libro septimo, capite uigesimo, tradit, se Vipfano & Fonteio Cofs. uidisse annos nouem genitum puerum, a meridie ad uesperam septuaginta milia passuum cucurrisse. Et libro secundo, capite septuagesimo secundo: Solis defectum Vipfano & Fonteio Cofs. qui fuere ante paucos annos, factū pridie Calendas Maias, Campania hora diei inter septimam & octauam sensit.

4. 6

NERO IIII. & CORNELIUS.

Nerone Cæsare quartum, Cornelio Cossio & Lentulo Cofs. quinquennale ludicum Romæ institutum est a Nerone, ad morem Græci certaminis, uaria fama, & cuncta ferme noua: ut in decimo quarto Tacitus, & Tranquillus in Nerone, rubrica duodecima, abunde scribunt. Hoc tempore cometes effulsit, de quo opinio est, tanquam mutationem regis portenderet. Vnde cum Rubellius Plautus ab omnibus futurus Cæsar crederetur (nam & ante mensam Neronis fulmine cecidit, quod octauo anno Imperij factum Eusebius tradit: sed secundum Tacitum, est sextus) huic Nero consulit, ut cum Antistia coniuge & familiaribus in Asiam ad auitos agros proficiscatur. Iisdem diebus nimia luxur cupiditas, infamia & periculum Neroni tulit: quia fontem aquæ Martiæ, ad urbem deductam, nando inceserat, uidebaturque porus sacros & cerimoniam loci corpore toto polluisse. Sequiturque anceps ualetudo, iram deum affirmavit. Vnde & Frontinus libro de Aquarum. Eodem Domitius Corbulo in Armenia bellum gerens, Tigranocertam urbem expugnauit. In Asia, Laodicea & multæ urbes terramotu conciderunt. In Italia, Puteoli colonia facta.

CCX. 7

PIVS, & TURPILIANVS.

A Tacito in decimo quarto appellantur Cofs. Cesonius Petus, & Petronius Turpilianus. Sub quibus Cofs. idem scribit copiose, grauissimam cladem in Britannia acceptam: quæ quo pacto facta sit, illinc require. Post duo recenset insignia scelera: alterum senatoris, alterum serui. De hoc C. Petronio Turpiliano, qui cum indignationem Neronis incidisset, moriturus testamentum conscripsit, quo omnia flagitia Neronis continebantur. Multa scribit Tacitus lib. 16. lege diligenter.

2. 8

MACRINVS, & GALLVS.

In ignoto autore scribitur hoc loco, Marius & Gallus: ut suspicandus sit corruptus

ruptus Casiodorus, nisi Marij cognomento sit Macrinus, nam & in Tacito legitur, P. Marius & L. Asinius sub quibus Cofs. Antistius Prætor condemnatur: Burrus, qui iuuentuti Neronis præfuit, ueneno tollitur. Cuius & Tranquillus meminit in Nerone, rubrica tricesimaquinta. Seneca præceptor à delatoribus clam accusatur: & à Romano, nihil proficiente expurgatione, quam coram Cæsa refecerat, Sylla in Gallijs circa Malsiliam est interfectus, caput eius Neroni allatum. Rubellius Plautus in Asia interficitur, & caput eius refertur: utriusque turbidum ingenium apud Senatum, accusante literis Nerone, interficiuntur. & ueneno liberti potissimi: Doriphorus, quod nuptijs Poppeæ aduersaret: Pallas, quod immensam pecuniã longa senectã detineret. Est autem & interfecta uxor Neronis Octauia, quæ primũ tanquã sterilis domo est exturbata, dehinc reuocata: post in exilium missa, ac occisa est. Vnde in fine decimi quarti libri Taciti, crudelem necem Octauie reperies, quæ materiam dedit Senecæ tragico poetæ ut tragœdiam scriberet, cui titulus est Octauia: si liber Cor. Taciti mancus non est, sed integer, & cui sincera haberi fides potest. Sub id tempus bellum Armeniæ factum est, quo legiones sub iugum sunt missæ. quod latissimè in 15. libro, ut nunc sunt partitilibus, describitur. Est autem ille octauus annus Imperij Neronis, ut patet in oratione Senecæ ad Neronem: & quartus decimus, quo præfuit eius ætati.

Olym. Imp.
Ner.

Regulus, & Ruffus.

3. 2

Cæterum, quem toties cito autorem ignotum, post Marium & Gallum Cofs. alios iterum subiungit, quos & Cor. Tacitus in decimo quinto ponit, & Casiodorus hoc loco obmittit, Regulum scilicet, et Ruffum, de quibus scribit Tacitus: Memmio Regulo & Virginio Ruffo Cofs. natam sibi ex Poppea filiam Nero, ultra mortale gaudium accepit, appellauitque Augustam, dato & Poppeæ eodem cognomẽto. Locus puerperio Colonia Antium fuit, ubi ipse generatus erat. Iam Senatus interim uterum Poppeæ cõmendauerat dijs, uotaque publicè susceperat: additæque supplicationes, templumque Fœcunditati, & certamẽ ad exemplar Atticæ religionis decretum. Quæ tamen omnia fluxa fuere, quartũ intra mensem defuncta infante. Huius filia & Suetonius in Nerone rubrica tricesimaquinta meminit. Sed de legatis Parthorum, & quid Corbulo in Armenia cum Tyridate & Vologese gesserit, Tacitus abundè in decimo quinto. Eodem anno Cæsar nationes alpium maritimarum in ius Latij transtulit. Equitum Romanorum locos sedibus plebis anteposuit apud Circum, namque ad eam diem indiscreti ibant: quia lex Roscia nihil nisi de quatuordecim ordinibus sanxit. Spectacula gladiatorum idem annus habuit, pari magnificentia ac priori. Sed feminarum illustrum, Senatorumque plures per arenam fœdatae sunt. Iulius Frontinus libro de Aquæductibus scribit, Petronium Turpilianum curatorem fuisse aquarum, Virginio Ruffo & Memmio Regulo Cofs. Meminit horum item Cofs. in sexto Naturalium quæstionum Seneca, ubi de terræmotu agit, quo defedit Pompeios celebris Campaniæ urbs, sic scribens: Nonis Februarij fuit motus hic, Regulo & Virginio Cofs. Sic enim legendum est ibi, non Vergilio, ut corrupti habent codices. Marcus euangelista Alexandriæ hoc anno passus fertur.

CRASSVS, ET BASSVS.

4. 10

Horum Consulium meminit Frontinus de Aquæductibus sic: Crasso Frugi & Licinio Basso consulibus, P. Marius Turpiliano successit in curatione aquarum. Tacitus in quintodecimo, post superiora sic scribit: C. Lexanio, M. Licinio consulibus, acriore indies cupidine adigebatur Nero, promiscuas scenas frequentandi. nam adhuc per domũ aut hortos cecinerat, Iuuenalibus ludis, quos ut parum celebres, & tantæ uocis angustos spernebat. Non tamẽ Romæ inciperans, ut transgressus in Achaiam, insignesque & antiquitus sacras coronas adeptus, maiore fama studium ciuium eliceret. In Neapoli tunc theatrum corruit.

L dehinc

Olym. Im.
Ner.

dehinc urbem reuilit: & cum meditaretur iter in Aegyptum, mutato proposito Romæ mansit, conuiujs ac luxui inseruiens. Quale autem conuiuium instituerit circa stagnum Agrippæ, & quomodo illustres feminas in crepidinibus stagni prostituerit, uide apud Tacitum in decimoquinto. Eodem tempore Pythagaræ exoleto Nero denupsit, transformatus in omnia scelera. Graueq; illud incendium urbis fuit, quod sex diebus durauit, à Tacito copiose in 15. descriptum: & à Tranquillo rubrica tricesimo octaua. de quo & inferius Cassiodorus scribit, ut patebit. Quinimò, ut Tacitus subiungit, ut incendij illius rumorem aboleret, Christianos exquisitissimis pœnis affecit: quos serarū tergis coniectos, canibus obiecit. quidam crucibus sunt affixi, ante flammis in usum nocturni luminis immerli. Suetonius rubrica decimasexta, unà cum Tacito, afflictos supplicij Christianos superstiosum genus hominum appellat. Sed Tertullianus in Apologético, illi mendaciorum loquacissimo fidem præstare prohibet: Appellat hæc loquacissima bellua, nostram ueram religionem Christi, execrabilem superstitionem, qui nescit ueram religionem à superstitione disiungere. Eodem tempore fossa Neronis, cuius & Plinius in decimoquarto meminit, & Tacitus, & Tranquillus rubrica trigesima prima, inchoata est: sed irrito labore. Sub id tempus peruastata Italia, prouinciæ euersæ, socij q; populi conferendis pecunijs, spoliataq; templa auro egesto, quod triumphis & uotis populo Romano sacrauerat: per Asiam Achaiamq; missi, qui non dona tantum, sed simulachra simul abriperent. Sed de rapinis, extortionibus ac sacrilegijs, Suetonius rubrica tricesimasecunda. Cæterum plures per ea tempora leguntur Bassi. Galbium Bassum præfectum oræ Ponti, uirum integrum & probum, & Saleum Bassum poetam excellentissimum, suo tempore commemorant Tacitus & Iuuenalis. Iulium Bassum declamatorem recitat Seneca in Controuersijs. ubi corruptè scriptum est, Iouium. Facit tamen Fabij testimonium, legi debere Iunium Bassum: quem hominem dicacem, & cognomento Asinum album, ac à se puero cognitū, idem testatur. In Bassum interdum Martialis. Aurelio Basso, prodit Vlpianus, diuum Pium rescripsisse. Plinius senior Iulium Bassum, qui de Medicinis Græcè scripsit, nominat. Plinius iunior ad Traianum, a sserit acta Iulij Bassi rescissa, dictumq; à Senatoribus omnibus ius, de quibus ille aliquid constituisset, ex integro agendi per biennium. Libro uerò quarto Epistolarum, scribit Pomponio Basso, cuius pueri Urbici mortem immaturam deflet Martialis. Meminit item Tacitus in decimosexto Cællij Bassi Pœni. Noster autem Cassiodorus subiungit:

His Consulibus thermæ à Nerone ædificatæ, quas Neronianas appellauit. Cuius odio, mutato uocabulo, nunc Alexandrinæ nominantur.

Eusebius has factas anno nono Imperij Neronis scribit, quo & Persius poeta mortuus est. Thermarum meminit & Eutropius: sed nihil de ijs Tacitus.

SILVANVS, ET PAULINVS.

Hos Cofs. neq; in Tacito reperi, neq; alibi. Inferius enim de C. Suetonio Paulino uidebimus: qui sine dubio fuit consul. sed non hoc anno. Et ideo autor ignotus hos Cofs. etiam nō ponit: quod mihi scrupulū iniicit, ne fortè liber Cassiodori sit deprauatus, potissimum cum decimo Imperij Neronis anno graue illud urbis incendiū sit factum, quod omnes alij historici fatentur, & superior cōsulatus fuit decimus imperij Neronis annus. De quo hic subiungit Cassiodorus:

His Cofs. Nero, ut similitudinem Troiæ ardentis inspiceret, plurimam partem urbis incendit.

Similia uerba Eusebius in libro Temporum ponit, decimoq; anno imperij Neronis factum esse scribit incendium illud, quod & Orosius libro septimo, capite quar-

CHRISTIANI
STI

capite quarto describit. De quo paulo antè plura scripsimus: quoniam & Calsidorus in decimum Neronis annum illud reiecit, & Tacitus similiter in decimum annum supputat: licet sub diuersis Cofs. ponant, diuersos puto sequuti Annales. Nam & post superiores Cofs. prioris anni, Crassum uidelicet & Bassum, ignotus autor hoc loco ponit Neruam & Vestinum: cui conuenit Tacitus in decimoquinto, à quo ponuntur consules illius anni, Silius Nerua, & Atticus Vestinus. Sub quibus coniuratio C. Pisonis in Neronem, per prodicionem est detecta. Suntq; iugulati plures Senatores, equites, milites, ac feminae: in quibus & Seneca & Lucanus apertis uenis sunt occisi, multi in exilium innocentes acti, plures sibi ipsis mortem conscuerunt. Pars sponte urbem reliquit: & Vestinus consul mori iussus, aqua calida merfus, scidit uenas, & moritur. Adulatores uero Neronis triumphalia & consularia suscipiunt insignia. Fiunt decreta, ut Aprilis mensis Neronis dicatur, templum Salutis extruatur, & templum Neroni: quae omnia diligentissime perscripsit Tacitus in decimoquinto, & Tranquillus in Nerone rubrica trigesima quinta. Quemadmodum uero in Aphricam miserit, qui thesaurum Didonis effoderent: ipse Romae quinquennale ludicrum secundo lustro celebrans, sua carmina recitauerit, ut coronam facundiae perciperet: Poppeaeq; Neronis uxor mortua sit, multiq; iterum exilio sint damnati, multiq; occisi: magnaq; uentorum uis in Campania, uillas, arbusta, fruges, passim dissecerit, pestilentiaq; urbem depopulata sit hoc tempore: docet Tacitus in decimo sexto, Tranquillus in Nerone passim, rubrica tricesima quinta & sequentibus, item rubrica tricesimanona, & alibi: Orosius libro septimo, capite quinto. Vbi etiam hoc annotandum, quod Nero hunc Atticum Vestinum consulem in ipso honore trucidauit, ut potiretur eius uxore Statilia Messalina, Tauri bis consulis ac triumphalis abnepte, quam ipse post occisam Poppeam uxorem duxit.

C E L S I N U S E T A P V L E I U S .

CCXI. II

Cellinus quis fuerit, nondum inueni: Celsennius Siluanus in Tacito saepenumero narratur. Si hic sit, incertum est. Fortè per inuersionem quarundam literarum, Cellinus pro Telesinus ab indocto librario repositum est, sicut & Apuleius pro Paulinus. Sed uolui reponere nomina Cofs. ut scripta erant. iudicium sit acrioribus ingenijs.

His Cofs. duae prouinciae factae sunt: Pontus Palemoniacus, & Alpes Cottiae, Cottio rege defuncto.

Vndecimo Imperij Neronis id factum, Eusebius sub iisdem uerbis explicat: & Eutropius libro septimo, capite sexto: & Aurelius Sextus in Nerone, Tranquillus rubrica decimo octaua. Ammianus Marcellinus Alpes Cottias scribit at tolli ad solis ortus, atque eas extractas molibus magnis à Cottio rege, qui receptus fuit in amicitia Octauij Caesaris: quod & Tranquillus narrat. In his alpebus Cottijs, quarum initium à Segusia est, oppido praecelso, erigitur iugum, nulli ferè sine discrimine penetrabile. Sed & superius in Ruffo Sexto, de his prouincijs scripsimus abundè.

T E L E S I N U S , E T P A V L I N U S .

Ceterum ut ingenuè fatear, iterum dubito qui nam hi fuerint Consules. nihil enim haecenus de ijs inueni. Sed hoc loco habet ignotus autor, Telesinum & Paulinū. & Cornelius Tacitus in decimosexto, C. Suetonium & L. Telesinum Cofs. ponit: sub quibus iterum, sed non sine praefatione, illustrium uirorum caedes elegantissime describit, quas nemo unquam sine commiseratione leget: quorum & Tranquillus, & Plinius iunior in Epistolis crebrò meminit. Illic ergo legas, quomodo crudelissimus gladiator & Ianus Nero, uirtutē ipsam excindere cupiēs, in uiros probitate insignes defauit. Scribit eo tempore Tacitus, Tyridatē regē pro accipiēdo Armeniē regno tum in urbem aduentasse: de quo Tranquillus in Nerone, rubrica 13. Sed, nisi omnino fallor, Tacitus circa finē sextidecimi li.

L 2 deficit.

Olym. Imp.
Ner.

deficit. Nam cum decimumseptimū librum orditur: Initium, inquit, mihi operis Seruius Galba iterum, T. Iunius cōsules erunt. cum inter hos plures mediarint cōsules, ut patebit. Et hoc principium insinuat, aliam olim fuisse librorum diuisionem. Quod ex Tertulliano in Apologetico obseruauī, qui quintum appellat Taciti librum, uigesimalimum, ubi de Iudæis agitur. Verū horum consulum meminit Iulius Frontinus de Aquæductibus, qui scribit, L. Telesino & Suetonio Paulino Cōs. curatorē aquarum fuisse Fonteium Agrippam. Suetonius autem Paulinus dux copiarum fuit inter duces Othonianos clarissimus, quem cunctatorem natura memorat Tacitus. Alius fuit Suetonius Leuis, pater scilicet Suetonij Tranquilli scriptoris Cæsaris, & historiæ, candidissimi sub Hadriano Epistolarum magistri, uiri (iudicio Plinij iunioris) probissimi, honestissimi, eruditissimi, quem ob morum elegantiam & studia in contuberniū suum assumpsit. Et sicut Tacitum Plinius, ita Tranquillus Plinium est ueneratus. Alius præterea est Valerius Paulinus, qui circunciectas Galliæ Narbonensi ciuitates Vitelliana tempestate in uerba Vespasiani, cuius ante fortunam amicus erat, adegit: concitatisq; omnibus qui exauctorati à Vitellio, bellum sponte sumebant, Foro Iuliensem coloniā claustraq; maris præsidio tuebat: ad quem Plinius iunior scribit secundo Epistolarū. Fuit etiam Paulinus Valerius tribunus missus à Vespasiano ad Iosephum latitantē, & postea præfectus Alexandria. Tum accusatus est, & à pluribus prodicionis insimulatus, dum Celso ociose auxilium fert, quod propter religionē non esset functus ducis officio. Prædia in Foro Iulienli possedit, famæ ac immortalitatis unicus possessor, amator, consul creatus, ut supra patuit: Plinio iuniori tanta familiaritate coniunctus, ut moriens ei ius liberorū suorū relinqueret. Sed de hoc Suetonio Paulino Plinius senior in quinto Naturalis historiæ, cap. primo sic scribit: Suetonius Paulinus, quem consulem uidimus, primus Romanorum ducum transgressus quoq; Atlantem aliquot milium spacio, prodidit de excellentate quidem eius quæ cæteri: & reliqua quæ sequuntur.

2. 12

CAPITO, ET RVFFVS.

In decimosexto Tacitus meminit Capitonis Cossutiani, generi Tigillini: qui Anneum Melam, fratrem Senecæ, & patrem Lucani, ad mortem compulit. Hic Thraseæ Peti fuit accusator, ut ibi latissimè explicat. Sed nescio si consul fuerit, nusquam id inueni. Legitur & in 17. Fonteius Capito. Horum etiam Cōs. mentio fit in opusculo de Pontificibus, ut superius de Lino Pontifice scripsimus. ubi legitur: Lino sedisse à cōsultu Saturnini & Scipionis, usq; Capitone & Ruffo. Cæterum neq; hos Cōs. neq; sequentes inuenies in Tacito, quia mancus est codex, & decimosextus liber imperfectus est. non enim habet defectionē Galliarum per Iulium Vindicē factam: neq; Hispaniarū per Sergium Galbam. nec etiam cōtinet mortem Neronis: quia mox in 17. libro continetur status urbis, qui tum erat post Neronis interitum. Iccirco desiderant hic quædam in Tacito: e quibus discere hos consules & nonnulla alia possemus, si extaret integer.

3. 13

ITALICVS, & TURPILIANVS.

Apud autorem ignotum inuenio hoc loco Trachallum & Italicum: ut suspicandum sit alterum nomen desiderari. nam & Iulius Frontinus libro de Aquæductibus scribit, Sillio Italico & Galerio Trachallo consulibus, Albium Crispum fuisse curatorem aquarum. In Opusculo Pontificum sic scribitur: Clemens annis IX. menses XI. D. XII. fuit temporibus Galbæ & Vespasiani, à cōsultu Trachalli & Italici, usque Vespasiano v. I. & Tito. Tacitus præterea in decimosextimo Galerij Trachalli mentionem facit, de gestis Othonis scribens: & tamen Petronium Turpilianum consularē scribit occidisse. Et iunior Plinius libro tertio Epistolarū, septima epist. ad Caninium Ruffum, de Sillio Italico scribens, sic inquit: Vtq; nouissimus à Nerone factus est cōsul, ita postremus ex omnibus quos Nero consules fecerat decessit, illud etiam notabile, ultimus ex Neronianis

67. 818

68. 819

ronianis consularibus obiit, quo consule Nero perijt. Quod ob id scriptum est. Olym. Imp. Ner. primo à Plinio, quia aliqui tradunt Neronem trigesimosecundo, alij trigesimo- primo mortem obiisse, & disparuisse, ut in eius uita ex diuo Augustino enarraui. Præterea Tranquillus in Nerone rubrica quadragesimatertia tradit, Neronem cum iam ex defectioe Galliarum atque Hispaniarum in desperationem uenisset, consules ante tempus priuasse, atque in utriusque locum iniisse consulatum: quasi fatale esset, non posse Gallias debellari nisi à consule. & mox subiungit: Ac susceptis fascibus, quum post epulas egrederetur, innixus humeris famulorum affirmavit, simulac prouinciam attingisset, inermem se in conspectu exercituum proditurum, nec quicquam aliud quam fleturum. Tacitus libro decimosextimo, nouam sectionem operis inchoans, Seruium Galbam iterum & T. Iunium consules ponit, quos etiam ignotus autor prioribus subiungit. Sed noster Casiodorus Siluanum & Othonem locat, nisi sint ijdem.

SILVANVS ET OTHO.

4. 14

His consulibus, Romæ sanctus Petrus & Paulus apostolus trucidati sunt à Nerone.

Superius annotauimus, in opusculo ignoti autoris, ubi sola nomina consulum scribuntur, Petrum ac Paulum passos tertio Calendas Iulias, Nerone Cæsare & Vetere consulibus. Et post Petrum sedisse Linum annis XII. & dehinc Clementem. Cur autem Casiodorus hic illos trucidatos prodat, planè non constat. Cæterum quòd sub Nerone sint passii, tradunt Eusebius & Eutropius: sed omnium pulchrius de prima persecutioe Christianorum Orosius lib. septimo, cap. quinto: Augustinus lib. decimo octauo, cap. quinquagesimosecundo: Tertullianus in Apologetico: Eusebius lib. 2. Sacræ historie, cap. 25. Omnium tamè copiosissime Egesippus in 3. lib. Commentariorum, cap. secundo, ubi ordine narrat causas cur Petrus trucidatus sit. Sed ueritas sic se habet. Et numerus annorum ubiq; etiã in uetustissimis annalibus conuenit plenè: quia uetustissimi omnes in hoc conueniunt, anno Christi LXXIX. Petrum crucifixum, Paulum decollatum, & Neronem seipsum occidisse. Sed & Linus libellum scripsit Græcè, qui nunc latinè uersus est, de Passioe sanctorum Petri & Pauli: qui studiosis legendus est. Licet nostra ætate quidam hunc quasi confictum coarguant.

Qui turpiter uiuens, cum à Senatu quæreretur ad pœnam, è palatio fugiens, ad quartum urbis miliarium, in suburbano, Nomentana uia, sese interfecit, anno ætatis XXXII.

De hoc Nerone Tranquillus, Tacitus, Aurelius Sextus, Philostratus, Eusebius, Iosephus, Egesippus libro quarto, capite uigesimo. Nos quoq; ex ijs excerptissimus in eius uita memoratu digniora, ut suo loco apparebit.

Cui successit Galba, qui regnauit mensibus VII.

De hoc Tranquillus, Plutarchus, Tacitus in 17. libro, capite quinto, qui anno ab ur. con. octingentesimo uigesimosecundo scribit illum assumpsisse imperium in Hispania. Sed notas numerorum suspectas suspicor. Eutropius lib. septimo, cap. septimo: Sex. Aurelius, Egesippus lib. quarto cap. 21. Hoc loco illud obseruandum duco, quòd ignotus autor, post Italicum & Trachallum Cofs. ponit mox, Galbam & Iunium. Et Cor. Tacitus. orsus nouum tomum operis, sic scribit: Initium mihi operis Seruius Galba iterum, & T. Iunius Cofs. erunt. Dehinc narrat, quis status urbis & Imperij erat, post Neronis mortem: quando quidè prior liber Taciti imperfectus est, & sine caret. Et paulo post eodem 17. libro: Cum Seruius Galba iterum & T. Iunius cōsules inchoauere annum sibi ultimum, Reip. propè supremum. Hic est ille T. Iunius, qui unã cum Cornelio Lacone & Icello liberto, abutebat pro sua uoluntate Galba, ut horum trium arbitrio diceret Galba quasi à tribus pæ

Olymp.

dagogis regi. Et qui pacificebatur cum Othone, si adoptaretur à Galba, & successor declararetur, ut filiam suam Crispinam uiduam uxorem duceret. Sed Galba Pisonem Licinianum adoptauit. Hic denique T. Iunius in Plutarcho Quinius scribit, siue librarij uicio id acciderit, qui articulum graecum à Iunio coniunxerit, & unum nomen formauit: siue quod Graeci propria Latinorum non commodè enunciant, & saepe literas inuertunt. sed iudicium sit penes eruditiores. Sed & ibi in Plutarcho horum Cōs. fit mentio. At qualis ab ineunte aetate fuerit T. Iunius, eleganter Tacitus describit: & huius consulatum Plutarchus, ut dixi, sed diligenter, & cum sale est legendus. Nec illud quidem obmittendum est, quod Suetonius in Vespasiano scribit, rubrica quinta: Quod comitia secundi consulatus ineunte Galba, statua diui Iulij ad Orientem sponte conuersa, significauit, ex Oriente ac Iudaea proditura Caesarem Vespasianum. Quod & ex tertia aquila obseruabatur, à solis ortu ueniente, bello Bebriacensi. Haec obiter annotasse, lector boni consule. Nam & si Cassiodorus hos non posuerit, alios sequutus annales, ut tempora metiretur: nos tamen, ut studiosos iuuaremus, quoscumque inuenimus, annotauimus. Nam & eo loco apud Tacitum memorantur consules designati, Ciconius, Varo & Marius Celsus apud Plutarchum in Othone, & alij plures, ut inferius patebit. Nunc iterum uerba Cassiodori subnectamus, sic scribentis:

Post hunc Otho mensibus tribus, diebus quinque.

Licet autem, ut omnes attestantur Historici, tribus tantum mensibus Otho imperauerit: tamen, scribente Tacito in decimosextimo historiae Augustae, Imperator factus Otho, munia Imperij obibat, quaedam ex dignitate Reipublicae, quaedam contra decus, & praesenti usu properando: Consul cum Titiano fratre in Calendas Martias, ipse proximos menses Verginio destinatus, ut aliquod exercitui Germanico delinimentum, iungitur Verginio Pompeius Vopiscus, praetextu ueteris amicitiae: plerique Viennensium honori datum interpretabantur. Caeteri consulatus ex destinatione Neronis aut Galbae mansere. Celio ac Flauio Sabinis in Iulias, Archio Antonio & Mario Cello in Septembres, quorum honori ne Vitellius quidem uictor intercessit. Sed Otho pontificatus auguratusque honoratis iam senibus cumulum dignitatis addidit, &c. Obserua ex his Cornelij uerbis, candide lector, quo pacto consulatus in menses quosdam distribuebantur, quos Cassiodorus non ponit, Annales quasi scribens.

Annotasse tamen hos, nullum est dispendium, sicubi horum fiat mentio. Et ob id inanis est istorum scolorum temeritas, qui pertinaciter contendunt, Cōs. omnes suos magistratus inisse Calendis Ianuarij, ut etiam superius annotauimus. Caeterum de Othone Plutarchus in eius uita, Cornelius Tacitus in decimosextimo longè lateque: Aurelius, Suetonius, Orosius in septimo, capite quinto, Eutropius in septimo, capite octauo, Egesippus libro quarto, capite uigesimo quarto: ex quibus & nos breuiter uitam Othonis excerpimus. Sed nunc iterum subiungam uerba Cassiodori:

Post Vitellius regnauit mensibus octo, die uno.

Tradit Tacitus in decimonono, quod cum Vitellius nihil è solito luxu remitteret, diffidentia properus, festinare comitia solebat, quibus consules in multos annos destinabat. Tranquillus uero in Vitellio rubrica duodecima: Comititia, inquit, in decem annos ordinauit, seque perpetuum cōsulem. Verum ut ex Tacito colligimus. priores consules Vitellius mutauit. nam Mario Cello consulatum ereptum, Cecilio Simplicio dedit: & ut Fabio Valenti ac Cecinnae uacuos honoris menses aperiret, aliorum consulatus coarctati sunt. Dissimulatus M. Macri tantquam Othonianarum partium ducis, cōsulatus: & Valerium Marinum destinatum à Galba consulē distuli nulla offensa: sed mitem, & iniuriam segniter laturum. Pedianus Costa

nus Costa omittitur, ingratus principi. & quemadmodum sub C. Cesare dictato re, ut superius annotauimus, Caninius Rebulus uno die consul creatus fuerat: sic sub Vitellio, cum unus dies Cecinna superesset, Roscius Regulus, pridie Calendas Nouembris consulatum inijt. Memoratur & a Tacito Q. Atticus consul, qui cum Flauio Sabino fratre Vespasiani interfectus est. Sed omnes hi Cofs. suffecti, non ordinarij fuerunt. Cassiodorus autem noster annuos & ordinarios tantum Cofs. ponit. Vitam Vitellij latissimè Tacitus in decimo octauo & decimonono libris exequutus est. Tranquillus libro nono, Sex. Aurelius, Orosius libro septimo capite quinto, Eutropius libro septimo, cap. nono, Egesippus libro quarto, cap. uigesimosexto & trigessimosecundo. Vnde & nos pauca excerptimus e singulis. Sed nunc iterum subiungamus Cassiodori uerba:

Qui omnes infra scriptos duos Cofs. tenuerunt.

VESPASIANVS, & TITVS.

Huius consulatus meminit Tacitus in uigesimo, scribens, literas Vespasiani alacritatem dedisse, tanquam manente bello scriptas: & ob id obsequium Senatus non defuisse. Ipsi igitur consulatus cum Tito filio, prætura Domitiano & consulare Imperium decernuntur.

VESPASIANVS II. & TITVS II.

Vtrumq; consulatū inijisse, Vespasianum & Titum, & quidem absentes, latissimè Tacitus in uigesimo Actorū diurnaliū ostendit: Cum ciuitas moesta & multiplici metu suspensa foret, instantia mala & falsos pauores induens, cum summum ius penes Murianum esset: nisi quod pleraq; Domitiano instigantibus amicis ac propria libidine audebat. Nam qua die Senatum ingressus est, de absentia patris fratrisq; ac iuuenta sua pauca & modica differuit, decorus habitu, & ignotis adhuc moribus: crebra oris confusio pro modestia accipiebatur. Quæ tum bella & in Italia & in Germania facta sint, elegantissimè & omnium copiosissimè explicat Tacitus pluribus. Tranquillus uerò rubrica quarta, sic de Vespasiani consulatu. Præterea consulatum, quem gessit per duos nouissimos anni menses, medium tempus ad proconsulatum usq; in ocio secessuq; egit, Agrippinam timens: & reliqua. Et rubrica octaua sic scribit: Acto de Iudæis triumpho, cōsulatus octo ueteri addidit: suscepit & censuram, & per totum Imperij tempus nihil habuit prius ac antiquius, quam Rempub. stabilire. Vespasiano iterum & Tito Cofs. Sex. Iulius Frontinus uir consularis Præturam urbanam gessit, teste Tacito in uigesimo. & eo eiurante, Domitiano Præturam cepit. Frontinus igitur curam Britannia ac molem sustinens, quantum licebat ualidam & pugnacem Silurū gentem armis subegit, super uirtutem hostium locorumq; difficultatem eluctatus. Aquarum præfectus à Nerua creatus, libellū de Aquæ ductibus urbem influentibus edidit (quem crebrò hoc nostro Commentario citauimus) secessu Tarracineni oblectabatur: auguratum gessit: rei militaris peritus, Traiano libros strategematicos dicauit. Scripsit longè plura, quæ simul cum alijs communi literarum factura interciderunt. Summus Iurisconsultus, Plinto interdum respondet. Martialem, ac ceteros scriptores fouit. moriens uetuit sibi sepulchrum construī. Fuit & Iulius Fronto tribunus urbanarum cohortium, ab Othone exautoratus: & Claudius Frontinus sub Antonio Pio. Et ita

In Aurel. Cassiodori Consules

Olym. Imp. Vef. 402

Galba Vitellius Otho Vespasianus	} ab exer citu	} Hispaniensi Germaniciano Prætorio Iudaico	} in	} Hiberia Germania Urbe Alexandria	} ui imperiū rapue rūt. Vnde subiun git Cassiodorus:
---	-------------------	--	------	---	--

His Cofs. Vespasianus suscepit imperium: qui regnavit annis novem, mensibus x i. diebus vigintiduobus. sub quo hi Cofs. fuerunt.

Idem iisdē verbis scribit Eusebius de Temporibus. Orosius ac Eutropius dant eius Imperio novem tantum annos. Sex: Aurelius & cæteri decem annos. Vide inferius quæ de hoc & nos conscripsimus. Utinā Deus aliquis nobis posteriores Taciti libros amissos restituat, ut integram possimus reddere historiam. Addenda censeo quæ in vetustissimis annalibus reperio, ubi scribitur: ANNO DOMINI LXXII HIEROSOLYMA EXPUGNATA DESTRUITUR. ANNO A PASSIONE DOMINI XLII. A PRIMA CONDITIONE TEMPLI SVB SALOMONE.

VES. CAES. AVG. VII

4 1 VESPASIANVS III. & NERVA.

Horum Cofs. meminit Frontinus de Aquæductibus sic: Vespasiano tertium, & Cocceio Nerua Cofs. Pompeius Silvinus curator aquarum Crispo Albio successit. Vnde & Romæ vetustissima legitur inscriptio talis:

IMP. CAES. VESPASIANVS AVG. PONT. MAX.
TRIB. POT. IMP. VI. COS. III. DESIG. IIII. P. P.
Aguas Curtiam & Ceruleam perductas à diuo Claudio, & postea intermissas dilapsasq; per annos novem, sua impensa urbi restituit.

Plinius quoq; libro secundo, capite decimotertio huius consulatus his verbis meminit: Semel iam acciderit, ut in occasu luna deficeret, utroq; super terram conspicuo sidere. Nam ut in duodecim diebus utrumq; sidus quæreretur, & nostro ævo accidit Imperatoribus Vespasianis, patre tertio, filio iterum Cofs. Sed iam sepius dixi, duplices fuisse Cofs. ordinarios & suffectos: & rursus alij, aliterq; consulatus Vespasiani, secundum diuersos annales ponunt, ut paulo infra annotabimus. Scribit Eusebius, hoc primo Vespasiani anno Capitoliū Romæ incensum. De cuius incendio multa Tacitus libro decimonono. Sed quæ tum prodigia Hierosolymæ acciderunt in cælo cum stellis & alijs, uide Egesippum libro quinto, capite quadragesimo quinto. Vespasianus præterea multas vias publicas destructas instauravit, ut in vetustissimo lapide marmoreo ante ædes Conseruatorum Romæ posito hæc literæ indicant:

IMP. CAESARI VESPASIANO AVG. PONT. MAX.
TRIB. POT. III. IMP. XII. P. P. COS. III. DES. IIII. S. C.

Quod vias urbi negligentia superior. tempor. corruptas impensa sua restituit.

CCXIII. 2

VESPASIANVS IIII. &
TITVS III.

Ignotus autor habet hoc loco: Vespasianus quarto, & Titus secundo. Quoniam nisi unius tantum consulatus Titi prius meminit, & hunc alterum ponit. Vidi etiam verum collegam Vespasiani in quarto consulatu, in quodam autore. Iuxta ripam Tybridis Romæ marmoreus lapis paucis ante annis effossus fuit, cum tali inscriptione:

EX

EX AVCTORITATE IMP. CAES. VESPASIANI AVG. P. M. TRIB. POT. IIII. IMP. X. COS. IIII. V. CENSOR CAIVS CALEPETANVS RANTIVS QVIRINALIS, VALERIVS CESTVS CVRATOR RIPARVM ET AL. VEITYBERIS TERMINAVIT. R. R. PROX.

His Cofs. Titus filius Vespasiani Iudæa capta, præter quos gladio interfecit, sexcenta milia captiuorum publicè uenundauit.

Hæc eadem Eusebius. Iosephus uerò scribit, undecies centena milia fame & gladio perisse: & alia centum milia captiuorum publicè uenundata. Quod autem tanta multitudo Hierosolymus reperiretur, causam Azymorum fuisse refert: ob quam ex omni gente Iudæa ad templum confluentes, urbe quasi carcere sunt reclusi. Oportuit enim iisdem diebus Paschæ eos interfici, in quibus Saluatore crucifixierant. A cuius prædicatione à xv. anno Imp. Tiberij x. ab exordio Euangelicæ prædicationis numerantur in hunc secundum annum Vespasiani quadraginta duo anni. Eusebius 43. ponit, ut elegantissimè docet Egesippus in Anacephaleosi desolationis Hierosolymitanæ. Si à passione Christi numerabis, inuenies 40. Et ideo tam Egesippus quàm Eusebius examine indigent, quo ad numerum. Sed uide Eusebij de Historia sacra librum tertium, cap. quintum & septimum: Iosephum de bello Iudaico lib. 6. Egesippum libro 5. per totum. Sed de numero cæsorum, capite quinquagesimo.

2. 3
VESPASIANVS V. & TITVS IIII.

Ignotus autor ante hos Cofs. ponit Domitianum & Messalinum: siue fuerint suffecti Cofs. prioris consulatus, siue peruersus sit Cofs. ordo. Nam paulo inferiori hi duo ponentur à Calsiodoro, Domitianus & Messalinus. Licet Frontinus pariter ante hunc quintum Vespasiani consulatum scribat, Valerio & Messalino Cofs. T. Annium Flauianum curatorem fuisse aquarum, & Flauiano successisse Acilium Auilam, Vespasiano quinto & Tito Cofs. Item Censorinus de Die natali, ubi de lustro agit, sic prodit: Idem tempus anni magni Romanis fuit, quod lustrum appellabant. Ita quidem à Seruio Tullio institutum, ut quinto quoque anno censu ciuium habito, lustrum conderetur. sed non ita à posteris seruatum. Nam cum inter primum à Seruio rege conditum lustrum, & id quod ab Imperatore Vespasiano v. & Cæsare IIII. Cofs. factum est, interfuerint paulo minus sexcenti quinquaginta: lustra tamen per ea tempora non plura quàm septuaginta quinque sunt facta, & postea planè fieri desierunt.

3. 4
VESPASIANVS VI. & TITVS V.

Autor ignotus habet, Vespasianus sextum, & Titus quartum Cofs. mentio fit ab autore qui de Pontificibus scripsit, ut supra annotauimus, ubi de Clemente Pont. I. Clemens ann. I X. M. XI. D. XII. fuit temporibus Galbæ & Vespasiani, à consulatu Trachali & Italici, usque Vespasiano v. I. & Tito.

4. 5
VESPASIANVS VII. & TITVS VI.

Hic iterum ignotus autor scribit: Vespasianus septimum, & Titus quartum. Spartianus quoque huius consulatus in Hadriano sic meminit: Natus est Romæ Hadrianus I X. Calendas Februarij, Vespasiano septies, & Tito quinquies Consulibus.

His Cofs. Vespasianus incensum Capitolium ædificare orsus est.

Idem scribit Eusebius libro Temporum, quinto anno Imperij Capitolium esse resectum. De quo multa prius, paulo ante. Subdit & in Alexandria factam seditionem. Tacitus in uigesimo tradit, curam restituendi Capitolij Vespasianum in L. Vestinum contulisse, equestris ordinis uirum, sed auctoritate fama que inter

Olym. Imp.
Ves.

inter proceres ab eo contracti aruspices, monuere, ut reliquæ prioris delubri in paludes auherentur, templum ipsidem uestigijs susteretur: nolle enim deos mutari ueterem formã. Undecimo Calendas Iulias, serena luce, spacium omne quod templo dicabatur, euinctis uittis coronisque, ingressi milites, quibus sancta omnia felicibus ramis: dein uirgines Vestales cum pueris puellisque, patrimis matrimisque, aqua riuus & fontibus amnisque hausta perluere. Tum Heluidius Priscus prætor, præeunte Plauto Heliatio pontifice, lustrata boue taurisque area, & secundum cespitem redditis extis, Iouem, Iunonem, Mineruam, præsidisque Imperij deos precatus, ut cæpta prosperarent, sedesque suas pietate hominum inchoatas, diuina ope attollerent: & reliqua illic lege.

CCX 6
IIII

COMMODVS, ETRVFFVS.

Hos Cofs. ignotus autor subiungit octauo Vespasiani consulatu: scribitque Commodum & Priscum. Eusebius hoc sexto Vespasiani anno scribit Achaïam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, Thraciam, Ciliciam, Comagenem, que liberae antea & sub regibus amicis erant, in prouincias redactas. De quibus multa Suetonius rubrica octaua. Et nos in eius uita pariter meminimus.

2. 7

VESPASIANVS VIII. & TITVS VII.

Ignotus autor habet, Vespasianus octauo & Domitianus quinto. In opusculo quoque de Pontificibus, sic fit horum Cofs. mētio: Cletus annis sex, M. duo. d. x. fuit temporibus Vespasiani & Titi, & initio Domitiani à Cofs. Vespasiano octauo & Domitiano quinto, usque Domitiano nono, & Ruffo.

His Consulibus, colossus erectus est, habens altitudinis centum & septem pedes.

Quo pacto colossi reffectorem donauerit Vespasianus, uide Tranquillu rubrica decima octaua. Eadem ipsidem uerbis scribit Eusebius libro Temporum, anno septimo, quo claruisse quoque tradit Q. Asconium Pedianum historicum, qui septuagesimo ætatis suæ anno captus luminibus, duodecim postea annis in summo omnium honore tandem consenuit. qui orationum Tullianarum doctissimus fuit interpres, licet ad nepotes minima pars lucubrationis temporum iactura peruenit. Aduertendum tamen hoc loco obiter, maximos uiros senescentes captos esse luminibus: ut etiam Timoleon Corinthius legitur, qui cum iam ætate prouectus esset, sine ullo morbo amisit lumina oculorum.

3. 8

VESPASIANVS IX. & TITVS VIII.

Autor ignotus habet, Vespasianus IX. & Titus VI. Et est secundum ipsum decimus Imperij annus Vespasiani, si consulatus numerentur, quos ipse enumerat, & ego hic sigillatim obseruaui, sic scilicet sese mutuo sequentes:

Vespasianus II	}	}	Titus
Vespasianus III			Nerua
Vespasianus IIII			Titus II
Domitianus II			Messalinus
Vespasianus V			Titus III
Vespasianus VI			Titus IIII
Vespasianus VII			Titus V
Vespasianus VIII			Domitianus V
Commodus			Priscus
Vespasianus IX	Titus VI.		

Vnde & Suetonius rubrica uigesima quarta, consulatu suo nono, scribit Vespasianum tentatum in Campania motiunculis leuibus, ac protinus urbe repetita, Cutilias

illas ac Reatina rura, ubi æstiuare quotannis solebat, petiisse, & paulo post mortem obiisse. Sed Calsiodorus alios sequutus annales, licet etiam decem annis tradat imperitasse Vespasianum, alium seruat ordinem Consulium. Suffecti enim Cofs. ordinem interturbant. Quandoquidem & Tranquillus rubrica decimaquarta, scribit Vespasianum tam certam habuisse suam genesim, ut cum ab amicis admone retur cauendum esse Merium Pomposianum, quod & is Imperatoriam haberet genesim, ipsum consulem creauit, spondens quandoque beneficij memorem futurum. Quod post & M. Antonius imperator fecit, qui dixit: Si Auidio Calsio diuinitus debetur Imperium, non poterimus interficere, etiam si uelimus, quoniam successorem suum nullus occidit. Sed & Sex. Aurelius hoc idem repetit de Merio Pomposiano: licet quo anno ipsum consulem creauerit Vespasianus, incertum sit. Cæterum octauum consulatus Titum mentio colligatur ex uetustissima inscriptione, quæ Romæ legitur his uerbis:

IMP. CAES. DIVI F. VESPASIANVS AVGVSTVS PONT. Max. Trib. Pot. Imp. XVII. Pater patriæ. Censor. Cos. VIII. Aquas Claudiam & Anienem perductas à diuo Claudio, & postea à diuo Vespasiano patre suo urbi restitutas, cum capita aquarum à solo uetustate dilapsa essent, noua forma reducendas sua impensa curauit.

Sed neque satis constat, quo anno Pegasus & Pulsion Cofs. fuerint: quod uel ex secundo Institutionum de Fideicommissariis hæreditatibus patet, ubi sic scribitur: Postea uero Vespasiani Augusti temporibus, Pegaso & Pulsion Cofs. Senatus censuit, ut ei qui rogatus esset hæreditatem instituere, perinde liceret quartam partem retinere. Quod idem inuenies trigesimo sexto Digestorum libro, ad Senatufconsultum Trebellianum & Pegasianum. Libet nonnunquam ad ea digredi diuerticula, ut Ieguleios nostros è sopore excitem, ac ipsis stomachum moueam, quo sua Senatufconsulta suis temporibus scripta diligentius reforment. Sed redeundum ad Calsiodorum.

SILVANVS, ET VERVS.

Hoc nono Vespasiani anno, tradit Eusebius luem ingentem Romæ factam, ita ut per multos dies in ephemeridem decem milia ferme mortuorum hominum referrentur. Sed ignotus autor hoc loco habet Titum VII. & Domitianum VII. nam & Suetonius in Tito, tradit ipsum non plures quam septem consulatus gessisse, & cum patre suo collega. uide rubrica sexta.

DOMITIANVS, & MESSALINVS.

Puto hunc esse Catullum Messalinum, qui senator delationibus, nec minus adulatione, Domitiano charus fuit: quemadmodum Fabricius Veiento. unde utrosque coniunxit Iuuenalis Satyra quarta:
Et cum mortifero prudens Viento Catullo,
Qui nunquam uisæ flagrabat amore puellæ,
Grande & conspicuum nostro quoque tempore monstrum,
Cæcus, adulator, dirusque à ponte satelles.

Hic Libyæ rector sub Vespasiano & Tito, multa crudelia commisit: sed eorum clementia, quamuis deprehensus, poenam fugit. Non multo post multiplici morbo & insanabili correptus, acerbissime non corporis tantum cruciatus sustinebat (nam erat illi maior animi morbus, & grauior) sed & terroribus expauescebat, & crebro uidebat sibi instantes occisorum manes. Quare exiliebat stratis, tanquam tormentis sibi & flammis adhibitis: quo

Olym. Imp. Ti.
Vesp.

quo magis inualefcente malo, extisq; defluentibus, ac intestinis exhaustis, moritur. Huc igitur & crudelitatis indicio, & quod sub Domitiano plurimum potuit, luscum, nec penitus caecutientem, Iuuenalis, representatum in tragœdia à Damaspippo, cuius natales fuerant clari, taxat octaua Satyra:

Consumptis opibus uocem Damasippe locasti

Suppario, clamosum ageres ut phasma Catulli.

Id est, tragœdiã de Catullo Messalino, qui terroribus agitabatur. Quod & in tredecima Satyra repetit: —Mimum agit ille,

Vibani qualem fugitiuus scurra Catulli.

Alius creditur Messalinus, quem Plinius senior tradit, ex consularibus patricijs admisisse hirudines ad genua, extrahendi sanguinis causa, quod podagris laboraret. interijt autem propterea, quod affixa sanguisugarum relicta capita fecissent uulnera incurabilia. Frontinus, ut superius annotaui, scribit Messalinum cum Valerio consulatum gessisse. De hoc etiam iunior Plinius li. 4. Epistolarum. Sed hos Cofs. praposuit autor ignotus quinto consulatu Vespasiani, ut superius annotauimus, & hic ponitur Siluanus & Pollio. Immo subiungit & alium consulatum qui hic deest. scribit enim post: Domitianus octauo, & Sabinus. ut forte undecim illi menses cum uiginti duobus diebus, imperio Vespasiani adijciantur. At nos Cassiodorum sequimur, qui hæc uerba post nostros Consules subiungit:

His Cofs. Vespasianus est mortuus, profluuiio uentris, in uilla propria circa Sabinos. Cui Titus filius eius succedens, in utraq; lingua disertissimus, regnauit annis duobus, mensibus duobus, sub quo hi Cofs. extiterunt.

Sed prius uerba Orosij ex septimo libro, cap. 6. subiicienda sunt hic: Anno ab ur. con. octingentesimo tricesimo quarto, Titus segregatis à numero principum Othone & Vitellio, ab Augusto octauus, biennio post Vespasianum regnauit. Cuius tanta tranquillitas in Imperio, ut nullius omnino sanguinem in Repub. administranda fuisse referatur. Et tamen tunc Romæ orto repente incendio plurimæ ædes publicæ concrematae sunt. Tunc & Vesuij montis uerticem magna profudisse incendia ferunt, torrentibusq; flammaram uicina regionis cum urbibus hominibusq; delesse. Titus cum ingenti omnium luctu in eadem uilla, qua pater, mortuus est. Ex quibus Orosij uerbis, non modò Titus uitam sub incendio: sed cur etiam Octauus Cæsar dicatur, cum ab alijs undecimus numeretur, satis constat, quod & Cassiodorus sentit.

TITVS VESP. VIII.

CAES. AVG.

DOMITIANVS II. & RVFFVS II.

Ignotus autor habet in hoc loco: Domitianus IX. & Ruffus. Autor quoq; de Pontificibus, ut supra de Clero annotauimus, horum Cofs. meminit. Fuerunt plures Ruffi. Caninius Ruffus municeps Plinij iunioris, qui plures ad eum scribit epist. Satrius Ruffus, quæ aquis publicis præfectus scripsit Iul. Frontinus. Octauus Ruffus, qui carmina docta scripsit, ut Plinius testatur. Cornelius Ruffus, iuris consultus spectatissimus, à Cecilio Plinio cum admiratione dilectus, à quo in petendis honoribus suffragator & testis assumptus, in inchoandis deductor, in gerendis consiliarius, summæ auctoritatis apud Neruam Imperatorem fuit, mortuus sub Traiano. Pomponius Ruffus, uir consularis, tempore Domitiani, ut Plinius scribit: uir eloquens, peritus, & in dicendo uehemens fuit. & Caluilius Ruffus contubernalis Plinij, quem ut amicum in pluribus consulit. Iosephus tradit,

84. 854

dit, Terentium Ruffum, cum Tito in expugnatione Hierosolymarum fuisse. Tacitus in decimo septimo M. Cluuium Ruffum historicum sui temporis diuitem, & eloquentia clarum, sub Nerone citat saepius. Plinius nominat quendam Acilium Ruffum, suis temporibus.

His Cofs. amphitheatrum Romę ædificauit, & in dedicatione eius quinq; milia ferarum occidit.

De amphitheatro sic scribit Tranquillus, rubrica septima, in Tito: Et tamē ne mine ante se munificentia minor amphitheatro dedicato, thermisq; celeriter extructis, munus edidit apparatusissimum, largissimumq; dedit, & nauale prælium in ueteri Naumachia, ibidem & gladiatores, atque uno die quinque milia omne genus ferarum. Idem Eutropius, atque Eusebius. Dion: Theatrum uenatorium, in quo feræ depugnarent, & balneum sibi cognomine dedicauit. Multa quoque admiranda fecit. Grues inuicem, & quatuor elephantes depugnarunt. Aliæ præterea ad nouem milia feræ cicures iugulatae sunt, quas mulieres non admodum illustres interfecere. Viri præterea singulari certamine, multi pedestri pugna, alij nauibus decertarunt. & reliqua, quæ ibi copiosius Dion scribit. Sed hic incendium etiam commemorat Vesuij montis Campaniæ, hoc primo Titi anno factum, de quo omnes scripserunt. Plinius iunior, qui auunculum suum Plinium seniore hoc perijsse tradit: & Statius in quinto Sylvarum de patre scribens ait

Iamq; & flere pio Vesuina incendia cantu
Mens erat, & gemitum patrijs impendere damnis.

De hoc incendio Tranquillus in Tito rubrica octaua, & Aurelius Sextus: sed omnium copiosius Dion de conflagratione Vesunij montis scripsit, quem Mæcula in latinum uertit. Strabo quoque libro quinto, Vesuuium montem describit.

DOMITIANVS III. ET SABINVS.

3. 2

Ignotus autor habet in hoc loco: Domitianus x. & Sabinus. Sic horum consulum meminit autor de Pontificibus: Anaclitus ann. xii. m. x. d. iiii. fuit temporibus Domitiani a cons. Domitiano x. & Sabino, usque Domitiano xvii. & Clemente. Miror cur Platina Anaclitum temporibus Traiani fuisse tradat. Sed confusio est apud scriptores, de Anaclito & Cleto Pontificibus. Nam Anaclitus quartus post Petrum, Atheniensis erat, sub Traiano martyrij palmam accepit, sed itaq; annis nouem, M. i. eius memoria recolitur tertio Idus Iulij. Occurrunt legenti uarios scriptores, sub ijsdem penè temporibus plerique Sabini. Fuit Cæsius Sabinus, quem Plinius iunior ad præsidium & ornamentum sui sumperat, Auli Pudentis municipem, totius Umbriæ decus. Ad eum, librum septimum Martialis mittit, & coronam rosaceam, libro nono:

Seu tu Pestanis genita es, seu Tiburis aruis.

Memorante Pomponio, Cassio iurisperito successit Cæsius Sabinus, qui plurimum potuit Vespasiani temporibus: ad quem rescripsisse Hadrianum, retulit Vlpianus. Iustinianus refert, Iulium Sabinum male tractantem seruos, in quem rescripsit Antoninus Pius. eundem Imperatorem, autor est Vlpianus, Iulio Sabinus rescripsisse. Sabinus item Antonius matrem habuit Iuniam Valerianam, & filium Antoninum. Callistratus tradit, Sabinum Maximum fuisse sub Hadriano: Suidas, declamatorem.

His Cofs. Titus morbo periit, eodem quo pater eius: anno ætatis XLII. Qui ob insignem mansuetudinem, deliciæ humani generis appellatus est.

Idem Suetonius, Dion, Philostratus, Aurelius, Orosius, Eutropius. Vide in se-
 rius eius uitam. CHRISTIANI
STI

Cui successit Domitianus, frater Titi, crudelissimus: qui impera-
 uit annis quindecim, mensibus quinq;. Sub quo hi Cofs. fuerunt:

Vide, quæ nos de hoc scripsimus ex autoribus paulo antè citatis: quem scri-
 bit in regnum successisse Orosius, anno ab urbe condita octingentesimo triceli-
 mo quinto,

DOMITIANVS

CAES. AVG. IX.

4. 1

DOMITIANVS IIII. ET RVFFVS III.

Ignotus autor hoc loco habet, Domitianus x i. & Furius. Cæterum de con-
 sulatibus Domitiani sic scribit Tranquillus, rubrica decimatertia: Consulatus se-
 ptemdecim capit, quod ante eum nemo, ex quibus septem medios continuauit.
 Omnes autem pene titulotenus gessit, nec quenquam ultra Calendas Maij, plu-
 res ad Idus usq; Ianuarias. Aufonius in Panegyrico ad Gratianum: Scis, inquam,
 septem & decem consulatus Domitiani, quos ille inuidia alteros prouehendi
 continuando conferuit, ut in eius auaritate derisus, ut hoc eum pagina factorum
 suorum, immò fastidiorum fecerit insolentem, nec potuerit præstare felicem.
 Dion refert, Domitianum consulatus decem continuos gessisse. Plinius in Pa-
 negyrico, per transitum longum annum consulatus Domitiani, significat quin-
 decim annos quibus imperauit. Nam ante eius principatum duos gessit cõsula-
 tus. Papinius in quarto Syluarum, etiam consulatum Vespasiani meminit. Igno-
 tus author hos consules Domitiani, ut Suetonius tradit, enumerat. Cassiodorus
 alios est sequutus annales.

His Cofs. eunuchos fieri prohibuit Domitianus.

Hoc Suetonius in Domitiano, rubrica septima sic explicat: Castrari mares
 uetuit. spadonum, qui residui apud mangones erant, precia moderatus est. Idem
 Eusebius libro Temporum. Idem Philostratus libro sexto, de uita Apollonij.
 Ammianus Marcellinus scribit, in hoc esse laudandum Domitianum, quòd re-
 ceptissima inclaruerit lege, qua minaciter interdixerat, ne intra terminos iuris-
 dictionis Romanæ castraret quispiam puerum: quod ni contigisset, quisque eo-
 rum ferret examina, quorum paucitas difficile toleratur. Omnes enim detestan-
 tur memoriam Semiramidis reginæ, quæ prima omnium mares castrauit. Hinc
 in laudem Domitiani cecinit Martialis:

Non puer auari sectus arte

Mangonis, uirilitalis damna mœret ereptæ.

CCXVI. 2

DOMITIANVS V. ET DOLABELLA.

Apud ignotum authorem legitur hoc loco, Domitia. XII. & Dolabella. Hu-
 ius cõsulatus meminit Censorinus in libello de Die natali, ubi de lustro scribens,
 sic inquit: Rursus annus idem magnus per Capitolas agonas cœptus est dili-
 gentius seruari, quorum agonum primus à Domitiano institutus fuit, die duode-
 cimo eius, & Sergij Cornelij Dolabellæ consulatu. Et Iulius Capitolinus huius
 meminit consulatus in Antonino Pio, sic scribens: Ipse Antoninus Pius natus est
 tertio decimo Calendas Octobres, sub Domitiano x i. & Cornelio Dolabella
 Cofs. in uilla Laurina educatus Lori, in Aurelia, ubi palatium postea extruxit.

2. 3

DOMITIANVS VI. ET RVFFVS IIII.

Habet hoc loco ignotus autor, Domitianus XIII. & Saturninus. Sed paulo
 inferius etiam Cassiodorus ponit consulatum Domitiani octauum, & Saturni-
 ni. Adeò quòd etiam suspicer, neque ignoto autori usquequaq; credendum: ta-
 men ex

men ex fide omnia affero. Sit iudicium penes lectorem. Inuenio autem Pompeium Saturninum singulari doctrina uirum causidicum, & qui uersu ac prosa in orationibus ac historia fuit mirabilis: & quod Plinium iuniorem moriens haeredem reliquerit. Meminit & Tranquillus Saturnini historici. Saturninum nominat Lucianus, ubi de morte Seueriani agit, & Q. Saturninum Iurisconsultum Pomponius citat. Plinius senior nominat quendam Volusium Saturninum, urbis praefectum, qui nonagesimum excesserat annum, omnium quos in consulatu sententiam rogauerat superstitem. Sed de Ruffo paulo inferius.

FLAVIUS, ET TRAIANVS.

Ignotus autor scribit hoc loco, Domitianus XIII. & Ruffus. Arbitror hunc Flauium fuisse filium Flauij Sabini, fratris Vespasiani: de quo scribit Suetonius in Domitiano, rubrica decimaquarta: Denique Flauium Clementem patruem suum contemptissimae inertiae, cuius filios etiamnum paruulos successores palam destinauerat, & abolito priori nomine, alterum Vespasianum appellari iusserat, alterum Domitianum, repente ex tenuissima supputatione tantum non ipso eius consulatu interemit, quo maxime facto maturauit sibi exitum. Caeterum Censorius libello de Die natali prodit, Domitiano XIII. & L. Minutio Ruffo Coss. anno octingentesimo quadagesimo primo, septimos ludos Seculares factos a Domitiano (puto legendum, anno octingentesimo undequadagesimo, ut numerus recte conueniat) de quibus ludis Suetonius rubrica quarta sic ait: Fecit & ludos Seculares, computata ratione temporum, ab anno non quo Claudius proximo, sed quo olim Augustus ediderat. Horum meminit Papinius in I. Sylua ad praefectum Gallicum, cui titulus Soteria:
Nec tantum induerint fati noua secula crimen,
Aut instaurati peccauerit ara Tarenti.

DOMITIANVS VII. ET NERVA.

Ignotus autor hoc loco habet, Fuluium & Atratinum, si est emaculatus liber. nam forte, si literarum esset lapsus, signarentur Flauius & Traianus, qui prior anno consulatum gesserunt: quandoquidem immediate sequuntur in eodem autore, Domitianus xv. & Nerva. ut locus hic sit cogitatione dignus, quem doctioribus (ut pleraque alia) discutiendum post me relinquo. Nam & Iudi Seculares, si est emaculatus Censorius, alium annum exigunt, si debent anni numeris respondere.

TRAIANVS II. ET GLABRIO.

Dion in Domitiano scribit, Traianum absentem, dum esset in imperio aduersus Germanos, consulem factum, apparuisseque signa quibus Glabrioni mors, Traiano imperium portenderet. Interfecit autem Domitianus Glabrionem, quod cum feris pugnaret, reuera propter inuictum robur, cui se consulem suffecit. Hoc Plinius iunior notat in Panegyrico ad Traianum, his uerbis: Fuit etiam qui in principatus sui sine consulatum, quem dederat, ipse magna ex parte iam gestum extorqueret, & raperet. Sed & huius consulatus sic meminit Tacitus in libello de Moribus Germanorum: Sexcentessimum & quadagesimum annum urbs nostra agebat, quum primum Cymbrorum audita sunt arma. Cecilio Metello ac Papyrio Carbone Coss. Ex quo si ad alterum Imperatoris Traiani consulatum computemus, ducenti ferme & decem anni colliguntur. Tam diu Germania uincit, iuxta numerum nostrum colliguntur ducenti anni, & quadraginta: qui si adijcientur sexingentis & quadraginta, erunt octingenti & octuaginta. Sed quis uerum discernet numerum annorum, in tanta antiquitate? Habuit autem Acilius Glabrio filium eiusdem nominis, ac utrunque nominauit Iuuenalis Satyra quarta:
Proximus eiusdem properabat Acilius aui,
Cum iuueni, indigno quem mors tam saeva maneret,

Olym. imp.
Dom.

Et domini gladijs iam festinata. —

His Consulibus, primùm Domitianus dominum & deum se appellare iussit.

Idem Aurelius Sextus, idem Eusebius ac Eutropius, & Tranquillus rubrica tertia. Pari arrogantia cum procuratorum suorum nomine formalem dicitaret epistolam, sic cœpit: Dominus et deus noster sic fieri iubet. Vnde institutum post hac, ut ne scripto quidem ac sermone cuiusquã appellaretur aliter. Orosius libro septimo, capite septimo: Is in tantam superbiam prolapsus fuit, ut dominum se ac deum uocari, scribiq; ac coli iusserit. Hinc assentator poeta Martialis: Edictum domini Deiq; nostri, Quo subsellia certiora fiunt.

2. 7

DOMITIANVS VIII. ET SATVRNINVS.

Autor ignotus: Domitianus xvi. & Saturninus. Septimo Domitiani anno, scribit Eusebius Septembrẽ mensẽ Germanicũ, & Octobrẽ Domitianũ appellatos. De quibus sic Tranquillus rubrica decimatertia: Post duos triũphos Germanici cognomine assumpto, Septembrẽ mensẽ & Octobrẽ ex appellationibus suis Germanicũ Domitianũq; transnominauit: quod altero suscepisset Imperium, altero natus esset. Ob hoc Martialis dixit, Domitianũ annis autumnos accommodare, cum ij menses autumnales sint. Cum autẽ hoc nomen Domitianus decem literis constet, adulatoriẽ dixit Martialis, Sutilis aptetur decies rosa crinibus, ut sit

Qui posuit sacrae nobile gentis opus.
Nunc bis quina mihi da basia, fiat & illud

Nomen ab Odrysiõ quod Deus orbe tulit.

Quo dicto intelligit Domitianus, sicut sequentibus Germanicus: quod nomen & totidem literis complectitur. Cæterum de ijs mensibus, & eorũ appellatione, Macrobius primo Saturnalium sic refert: Mensis September principalem sui nominis retinet appellationẽ, quem Germanici appellatione, Octobrẽ uerò suo nomine Domitianus inuaserat. Sed ubi infaustum uocabulum ex omni aere uel saxo placuit eradi, menses quoq; usurpatione tyrannicæ appellationis exuti sunt. Censorinus quoq; de Die natali, ubi de mensibus Iulij & Augusti scripsit, subiungit: Postea uerò multi principes nomina quædam mensium mutauere, suis nuncupando nominibus, quod aut ipsi postmodũ mutauerunt, aut post obitum eorum illa nomina pristina suis reddita mensibus. Ad Saturninum plerasq; scribit epistolas Plinius iunior.

3. 8

SILVANVS, ET PRISCVS.

Apud ignotũ autorem legitur hoc loco, Collega & Priscinus: siue eĩdem sint, siue alij, nam & Cornelius Tacitus in uita Iulij Agricolaẽ horum meminuit Cofs. scribens, Agricolaẽ defunctum Collega & Prisco Cofs. Pompeij Collega meminuit iunior Plinius secundo Epistolarum: & apud Iosephum septimo libro falso legitur Colligas, pro Collega: Vix, inquit, motus eorum potuit reprimere Collega adhuc iuuenis legatus, postulatis sibi præmitti ad Cæsarem gesta, &c. Fuit autem quidam iureconsultus Notarius Priscus sub Traiano, quem semper consilio suo adhibuit.

His Cofs. Quintilianus ex Hispania primus Romæ scholam publicam & salarium à fisco accepit, & claruit.

Quintilianus ex Calagurra Hispaniæ oppido oriũdus, inter patricios Romanos insertus, siue iure Tati, siue principum liberalitate, quod multis factitatum uidemus, ut & Plinio iuniori, nam ille, autore Aufonio, consularia ornamenta per Clementem adeptus est. Vnde non mirum, si Iuuenalis eum nobilem per lunata calciamenta designauit: immò magis probetur esse ritus Romanus.

21.444
nus. Videndum est Trebellij Pollionis dictum, ubi Posthumij iunioris eloquentiam laudat adeò probatam asserere, ut eius controuersia Quintilianò dicantur inserta: quem declamatorem Romani generis acutissimum, unius capituli lectio prima statim fronte demonstrat. Fuit autem iunioris Plinij præceptor, ut ipsemet in sexto Epistolarum attestatur.

ASPRENAS, ET CLEMENS.

4. 9

Ignotus autor habet hoc loco, Asprenatem & Lateranum. Eusebius lib. Temporum scribit, hoc anno Domitianum mathematicos & philosophos Romana urbe amouisse: & post quatuor annos publico edicto iterum urbe expulit. Suetonius in Domitiano quoq; rubrica decima, tradit philosophos omnes urbe Italiaq; submouisse Domitianum. Et Gellius lib. 14 Noctium Atticarum: Philosophi, inquit, Domitiano imperate Senatusconsulto eiectione, atq; urbe & Italia interdictione sunt. Qua tempestate Epictetus quoq; philosophus, propter id S. C. Nicopolim Roma discessit. Item apud Philostratum mentio fit de Philosophis eiectione à Domitiano: qui habitu mutato partim in Hispania, partim in Lybiae Scythiaue deserta confugerunt. Quidam etiam uiuendi ratione mutata, scelerum consiliarios sese illi adiunxerunt. Ex quo Demetrius philosophus expulsus, instituta cum Apollonio sermocinatione, dolenter dixit & grauer: Cicadis licet impune canere, nobis nec quidem mutire fas est.

His Cofs. multa mœnia, & celeberrima Romæ facta sunt, in quibus Capitolium, forum transitorium, diuorum porticus, Isæum ac Serapium, stadium, horrea piperatoria, Vespasiani templum, Mineræ Chalcidicæ odion.

Eadem Eusebius. Sed adijcit forum Traiani, & alia quæ Casiodorus in sequentes Cofs. refert. Ad hæc allusit Martialis libro nono Epigrammatum:

Quantum iam superis Casar coeloq; dedisti,

Sireperas, & si creditor esse uelis:

Grandis in æthereo licet auctio fiat Olympo,

Coganturq; Dei uendere quicquid habent,

Conturbabit Athlas, & non erit uncia tota,

Decidat tecum qua pater ipse Deum.

& reliqua quæ sequuntur. Vbi hoc est obseruandum, interpretes hoc loco non ex fide interpretari, quid sit Conturbare: quod uerbum est Iureconsultorum, quo Vlpianus & Alphenus usi sunt. Est autem conturbare, decoquere & dissipare pecuniam suam. & proprie de seruis dicitur, qui cum rationibus dominicis paria non faciunt. Iureconsultus hoc uerbo utitur ff. de Institoria actione. Et in hoc significato accepit Cicero in oratione pro Cn. Plancio, in quarto Epistolarum ad Atticum, in octauo ad Cælium. Et Terentius in Eunuchis: Ita conturbasti mihi rationes omnes. & Iuuenalis:

Sic Peto conturbat, Matho deficit.—

Vbi significantius exprimitur uis illius uerbi. Est enim conturbare medium inter decoquere, & ex fide soluere. Qui ex fide soluit æs alienum, totum dissoluit: qui decoquit, nihil soluit: qui uerò conturbat, partim dissoluit æs alienum, partim decoquit. Sed redeamus ad historiam. Sextus quoq; Aurelius eadem tradit. sed clarius Tranquillus rubrica quinta, his uerbis: Plurima & amplissima opera incendio absumpta restituit, in quibus & Capitolium, quod rursus arserat (nam & Marianis temporibus, & Vitelliano bello incendio absumptum, Vespasianus reparauerat, sed eius morte iterum exarsit) sed omnia sub titulo tantum suo, ac sine ulla pristini autoris memoria. Nouam autem ædem excitauit in Capitolio custodioui, & forum quod nunc Neruæ uocatur. Item Flauie templum gentis, & stadium, & Methodium, & Naumachiam: Eius postea lapide maximus Circus, deustis utriusq; lateribus, extructus est. Est autem Odium (ut pleriq; legunt apud

Olym. Imp.
Do.

Suetonium, pro methodio) locus ubi cantatur: quemadmodum olim Pericles
ille Olympius inter cætera opera quæ Athenis magnificenter extruxit, fecit &
Odion, in quo certamina musica spectabantur, quod multis sedibus exornatum
fuit. Et Marcellinus tradit, Romæ fuisse stadium & odium spectata ab Imperato
re Constantio inter cætera decora Romanæ urbis. Forum aut transitoriū diceba
tur Neruæ, quod à Traiani ad alia fora transibatur, apud Palatium ipsius Ner
uæ: ut adhuc cubitales literæ dirutæ apud decem columnas marmoreas apparēt:
IMP. NERVA CAES. AVG. TRIB. pot. III. Imp. Sed Helius Spartianus
dicit: Statuas nudas uel equestres diuis Imperatoribus in foro diui Neruæ, quod
Transitorium dicitur, locabat cum titulis, & columnis, & alijs.

CCXV 10

III.

DOMITIANVS IX. & CLEMENS.

Ignotus autor habet hoc loco, Domitianus XVII. & Clemens. ut ille sci
licet sit decimusseptimus, & ultimus Domitiani cōsulatus: cum secundum Sue
tonium decem & septem habuerit consulatus. Sed alios nimirum annales Cas
siodorus sequutus est, ut sæpe memini. Facit etiam horum Cofs. mentionem
autor de Pontificibus, ut in Anacleto memini. Arbitror hunc fuisse Clementem
Flauium consulem, cuius ex sorore neptis Domicilla Flauia in insulam Pon
tiam relegata est, quia se Christianam testata est: ut Eusebius tradit, tam in libro
Temporum, quam in Sacra historia lib. tertio, capite decimo octauo. Cæterum
ibi uide plura capita de persecuutione Christianorū. adeundus est & Tertullia
nus in Apologetico. Fuerunt autē iisdem penē temporibus plures Clementes.
Arrius Clemēs, ad quem Plinius epistolas scribit: à quo uxor eius Atesina Sabi
na perdocta, Epigrammate celebratur. Salienus Clemens sub Nerone. Suedius
Clemens, ab Othone classi præfectus. Aretinus Clemens, domui Vespasie
per affinitatē coniunctus à Mutiano, prætorianis præpositus, & prius Domi
tiano gratissimus, familiarisq;: mox ab eo necatus, quemadmodum idem tyran
nus Flauium Clementem patruelem suum iugulari iussit. Fuit & olim Coruinus
Clemens eruditissimus, & poetarum suauissimus, Alexandri Macedonis gesta
complexus, & Apuleio familiaris. Cælius Clemens in Proconsulatu successior
dicitur à Plinio sibi. Clementis Patruini meminit Martialis.

His Cofs. insignissima Romæ facta sunt opera: Forum Traiani,
Thermæ Traianæ & Titianæ, Senatus, ludus Matutinus, Meta aurea,
Meta Sudans, & Pantheon.

Thermæ Titianæ à Tito ædificatæ, non longè sunt hodie ab ecclesia sancti
Martini in montibus, quæ uulgo Capaces hodie dicuntur, ob aquarum capacita
tem. Quo in loco inuenta fuere duo marmora, sculpta cum flamma. in uno erant
literæ, IOVI: in altero uerò IMP. VESPASIANVS AVG. per collegium
Pontificum facit. Vnde, inquit Eusebius, Domitianus tantæ superbie fuit, ut au
reas & argenteas statuas sibi in templo poni iusserit.

2. II

FVLVIVS, & VETVS.

Autor ignotus hoc loco ponit, Neruam secundò, & Ruffum tertio: quos
prioris anni Cofs. Cassiodorus posuit, si fortè uitio scriptoris transpositi sunt:
& quos prius ipse Valerianum & Veterem nominauit, hi sunt quos Cassiodo
rus Fuluium & Veterem uocat. Inuenio enim alibi, quod Fabius Valens (cuius
iunior Plinius in quarto Epistolarum meminit) cum Vetere consul fuit, cum
Respub. diu pressa, tandem in Neruam respirasset. Illo Antonius Pius, quod
erat uir peritus, usus est familiariter. Sed & Valentis Iurisconsulti meminit Pau
lus de Fideicommissarijs hæreditatibus. Alius est Fabius Valens apud Tacit
um, Vitellianas partes sequutus. Coniecto autem ego, hos duos esse con
sules, de quibus Dion in Nerua scribit, ut paulo inferius annotabimus, cum
de

de morte Domitiani loquemur. Quibus utrique fuit prænomen Caius, ut unus C. Fulvius Valens, alter C. Antistius Vetus dicti sint, & à scriptoribus nomina ipsorum vitiosa: quod liquidò facile cuique apparet. Ob id scribit Dion, Domitianum Imperatorem sub ijs consulibus duobus Caijs esse occisum. Cui etiam subscribit Orosius, ut paulò infra liquescet: Neruam Imperatorem esse factum anno urbis conditæ DCCCXLVI. licet Eutropius DCCCL. asserat, & is tantum undecimus annus Imperij dicatur Domitiani: cum tamen ferè omnes historici tradant, Domitianum annos quindecim imperitasse. Adhibe studiose lector & tuum laborem, quo ille noster fiat perfectior. Eusebius tradit, sub id tempus maximam uirginum Vestalium Corneliam cõuictam stupri, iuxta legem, uiuam defossam. De qua Tranquillus rubrica octaua inquit: Mox Corneliam uirginem maximam, absolutam olim, dehinc longo interuallo repetitam, atque cõuictam, defodi imperauit. Sed ponamus Consules, quos ijs prapofuit Casiodorus:

olim. imp.
Do.

NERVA II. ET RVFFVS.

3. 12

Hic iterum variantur Consules apud ignotum autorem: quoniam hoc loco scribuntur, Valerianus & Vetus, qui priori anno ponuntur, ut patet. Autor de Pontificibus sic scribit: Euaristus annos tredecim, menses septem, dies duos: fuit temporibus nouissimis Domitiani, Neruæ & Traiani, à consulatu Valentis & Veri usque Gallo. Sed nimium corrupta sunt nomina Consulium, cum ille Valentem & Verum, ignotus autor Valerianum & Veterem nominet Consules. Sed literæ facile confunduntur, ex socordia scribentium. At horum Consulium meminit Iulius Frontinus, libro de Aquæductibus: D. Imperatore Nerua tertium, & Virginiõ Ruffo tertium Consulibus, ad nos translata cura, eam cum portuicula subiui. Ruffum hunc Verginium fuisse Imperatorem in Germania, qui Iulium Vindicem occiderat, ex Dione colligo, qui in uita Neruæ scribit hæc uerba: Ruffum uerò Virginiõ, quem Romanæ olim legiones Imperatorem nominauerant, minimè ueritus est uel in consulatu collegam assumere. In cuius etiam sepulchro illud quidam inscripserunt:

Hic situs est Ruffus, pulso qui Vindice quondam Imperium asseruit non sibi, sed patriæ.

Huius Ruffi uillam Aliensem Plinius Cecilius eleganter celebrat libro sexto Epistolarum, epistola decima, cum præsentis epigrammate. Sed eius res gestas & funus ac mortem describit libro secundo Epistolarum, epistola prima, ubi ter consulatu perfunctum ipsum tradit. nam primum consulatum gessit cum Memio Regulo: alterum cum Pompeio Vopisco, referente Tacito: tertium cum Nerua Imperatore: autor Iulius Frontinus de Aquæductibus. Defunctus autem est sub Traiano Casare, annum tertium & octogesimum excedens, teste Plinio.

SABINVS, & ANTONIVS.

4. 13

Scribit Eusebius, sub id tempus Domitianum prohibuisse uites in urbibus feri. De qua re uide Tranquillum rubrica septima & decimaquarta. Eutropius tradit, Domitianum consobrinos suos interfecisse. nam Flauium Sabinum alterum ex patruelibus occidit, quòd eum comitiõrum consularium die destinatum, perperam præco non Consulem ad populum, sed Imperatorem pronunciasset. Denique Flauium Clementem, alterum ex patruelibus, contemptissimæ inertia, repente ex tenuissima suspitione, quo maxime facto maturauit sibi exitium.

NERVA III. & TRAIANVS III.

CCXIX, 14

Autor ignotus hoc loco habet, Nerua III. & Traianus II.

SENECIO, & PALMA.

2. 15

Circa id tempus, scribit Euseb, Domitianum Christianos esse persecutum. Vnde

M 4 &

Olym. Imp.

Do.

& Orosius libro septimo, capite septimo inquit: Idem efferatus superbia qua se deum coli uellet, persecutionem in Christianos agi secundus à Nerone imperauit. Quo tempore etiam beatissimus Ioannes apostolus in Pathmos insula fuit. In uetustissimis Annalibus (nihil enim indiscussum relinquo) iuuenio: Anno Domini CI. IOANNES APOSTOLVS APVD EPHESV M DORMIUIT IN PACE, A PASSIONE DOMINI LXVIII. Et quia circa id tempus hoc cadit, huc adscripsi. Qui meliora inueniet, addat. Arbitror uerò hunc esse Palmam, qui sub Traiano Imperatore postea Syriae praefectus fuit. De quo Dion multa in uita Traiani, cui mortuo statuam posuit. De hoc suspicor scriptum illud epigramma Martialis in duodecimo, ad Caesarem:

Palma regit nostros mitissime Caesar Hiberos,
Et placido fruitur pax peregrina iugo.
Ergo agimus læti tanto pro munere grates,
Misisti mores in loca nostra tuos.

30 11

TRAIANVS IIII. & FRONTO.

Ignotus autor habet hoc loco, Traianus tertio & Frontinus. Spartianus in Hadriano scribit, Traianum gessisse quartum consulatum cum Articuleio, quibus Consulibus Hadrianus quaestor fuit. Fronto consul à Dione memoratur in Nerua. Sed multos lego fuisse Frontones. nam Frontonis cum Tito amicitia coniuncti, bis meminit Iosephus, & Tacitus Iulij Frontonis in rebus Othonis, & Licinium Fontonem monstrat Vlpianus fuisse sub imperatore Antonino. Frontonem consulem sub Nerua Dion, quem Martialis & bello & pace clarum praedicat. Cornelius Fronto Catus, orator nobilissimus, Romanae eloquentiae non secundum, sed alterum decus: quanquam illi Macrobius siccum dicendi genus ascribat, Antonini Philosophi praceptor. Dion testatur in Adriano, plurimum floruisse, & primas in agendis causis partes habuisse. Vlpianus de Poenis tradit, Adrianum Iulio Fontoni rescripsisse. Inueni ueterem inscriptionem, in qua quarti consulatus Traiani fit mentio, his uerbis: Ex auctoritate IMP. CAES. DIVINERVAE TRAIANIAVG. Germanici, Pont. Max. Trib. pot. V. Cofs. IIII, P. P. Ti. Iulius Ferox curator aluei & riparum Tiberis, & cloacarum urbis terminauit ripam, R. R. ad prox. rip. p. XXII. ff. I. L. S. Caterum ut ad Frontonem redeam, siue Frontinus sit, scribit Dion, ingentem tumultum exortum, quod Nerua principe facto statim omnes suos inimicos accusarunt. Unde ferunt Fontinum consulem dixisse: Malum esse Imperatorem habere, sub quo nulli liceret aliquid facere (demonstrans sanè Domitianum) sed peius, sub quo omnibus omnia. Quare Nerua in posterum uetuit. Denique ut Spartianus tradit, Traiano quater & Articuleio Cofs. Hadrianus Quaesturam gessit (siue is, siue alius fuerit consulatus) in qua cum orationem Imperatoris in Senatu agrestius pronuncians, risus esset, usque ad summam peritiam & facundiam Latinis operam dedit. De Iulio Frontino paulo superius, etiam in Vespasiani secundo consulatu, quaedam annotauimus ex Tacito, quae huc referri possunt.

His Cofs. Apollonius Tyaneus philosophus insignis habetur.

Hoc idem Eusebius in Chronicis, qui addit & Euphratem philosophum. Sed de Apollonio philosopho, & eius rebus gestis, scripsit graece Philostratus libros octo, qui extant & Graeci, & tralati Latini leguntur. Subiungit autem Cassiodorus:

Et Domitianus occisus in Palatio, anno aetatis tricesimo quinto.

Eusebius tradit, aetatis tricesimo sexto Domitianum occisum, & à uespillonibus, asportatum,

asportatum, clypeosq; & eius imagines passim per Romam in terras deiectas, & per ignominiam conculcatas. Dion in uita Nerue tradit, Domitianum perijisse duobus Caijs, Valente & Antistio Cofs. cū eò iam deuenisset Domitianus per scelerata cadesq; ut omnes homines suspectos haberet, neq; satis libertis fideret: neq; prefectis quidem iudiciorum summam secundum principalem potestatem permiserat: ac Epaphrōditum quendam Neronis libertum necasset, ut à tali audacia suos deterreret, ob id facta coniuratione, cuius participes fuere Parthenius, cubiculo prepositus: Entellus curator actorum Imperij, siue à libellis, Stephanus libertus, Domitia uxor, Norbanus prefectus, ac Petronius secundus collega, horū consilio perijt. Nam & Domitia uxor reperit horum omnium nomina in duplici pugillari ex tilia, quod puluino subditū Domitianus semper habuit: & à puero dormienti subtractū, Domitia puero abstulit, coniurationemq; maturauit. Hæc Dion. Eutropius ab initio octauū libri, horum Cofs. in hæc uerba meminuit: Anno octingentesimo & quinquagesimo ab ur. con. Vetere & Valente Cofs. Respub. ad prosperrimū statum redijt, bonis principibus ingenti felicitate cōmissis. Paulo autem superius ex ignoto autore, & quodam alio de Pontificibus, meminimus Valentis & Veteris Cofs. ubi perperam scriptum est, Valerianus & Verus, lapsu quarundam literarum: si forte sub ijs Cofs. occisus sit Domitianus. nam illi fuerunt anno ur. con. D C C C X L V I. ut superius annotauimus. quem numerum etiam Orosius ponit: adeò ut Cassiodorus, licet alios sequutus sit annales, omnino uideatur peruersus & deprauatus, quemadmodum (ut paulo inferius annotabimus ex ueteri quodam Eutropij exemplari) Traianus fertur D C C C X L V I I imperium suscepisse, & Nerua D C C C X L V I. adeò ut cum Dione Orosius & Eutropius conuenire uideantur. Quod si uerū est, quomodo Domitianus quindecim annis imperauerit, numerare nescio: nec annos eius ætatis colligere. Quanquam hoc etiam uerum est, quod Cassiodorus raro cum ueteribus autoribus concordat in descriptione Cæsarum occisorum: quod etiam superius sæpe obseruaui. unde subiungit,

Cui Nerua succedens, regnat annum, & mensibus quatuor.

De hoc ita Orosius scribit: Anno ab ur. con. octingentesimo quadragesimo sexto (quamuis Eutropius quinquagesimū hunc esse annum scripserit) Nerua admodum senex, à Petronio prefecto pratorio, & Parthenio spadone interfectore Domitiani, Imperator decimus ab Augusto creatus, Traianum in regnum adoptauit, per quem reuera afflictæ Reipub. diuina prouisio consuluit. Hic primo edicto suo cunctos exules reuocauit. Vnde & Iohannes Apostolus hac generali indulgentia liberatus, Ephesum redijt: emensoq; anno imperij sui Nerua confectus morbo, diem obiit. Idē Eusebius libro tertio Sacræ historię, cap. secundo, ubi numerus annorum omnino falsus est. In Orosio puto legendū pro quadragesimo sexto, quadragesimo secundo, et notas numerorū esse transpositas.

NERVA COCCEIUS X

Sub quo ij Cofs. fuerunt,

TRAIANVS V. & ORPHITVS.

In hoc consulatu, si licet ex antiquitatibus coniectari, Traiano fuit statua posita à tribubus triginta tribus, ob instaurati Circi beneficiū ad Circum maximum, qua parte Herculis Victoris templum erat, Eius inscriptio nunc ad diui Iohannis in marmore his uerbis legitur:

Olym. Imp. IMP. CAES. DIVINERVAE F. TRAIANO GERMANI-
 Nr. CODACICO PONT. MAX. TRIB. POT. VIII. IMP. IIII.
 COS. V. P. P. TRIBVS XXXV. QVOD LIBERALITATE
 OPTIMI PRINCIPIS COMMODA EARVM ETIAM LO
 CORVM ADIECTIONE AMPLIATA SVNT.

Sed an hoc consulatu hęc inscriptio facta sit, dubium est, cum nondum fuerit Traianus princeps & optimus cognominatus: ut ex Dione & ceteris liquet. Scribit Eusebius, sub id tempus iustum à Tiberiade Iudæorum scriptorem inclarusse. Sed ut nihil sciens obmittam, ignotus autor ponit hoc loco Cofs. hoc modo: Traianus quartum, & Perus: si fides est habenda libro, nam de Traiani consulatibus paulo inferius plura scribam.

CCXX, 2

SENECIO II. & SVRA.

Ignotus autor habet hic, Seruilo & Sura.

His Cofs. Nerua morbo perijt in hortis Salustianis, anno ætatis LXXII. cum iam Traianum adoptasset in filium. Cui succedens imperavit annos XIX. mensibus quatuor, diebus XV. Sub quo hi Cofs. fuerunt.

Eusebius & Cassiodorus in annis Neruæ conueniunt. Cum Dion & alij huic tribuant tantum sexaginta octo annos, non septuaginta duos. ut suspicandum sit, numerorum notas esse deprauatas: quemadmodum & in Eutropio, ut paulo antè scripsimus, Neruam imperium suscepisse diceus anno urbis conditæ octingentesimo quinquagesimo: cum mox in Traiano, ut ex uetustissimo Eutropij codice manu scripto, quæ meus mihi Stabius exhibuit, didici, scriptum sit, huic successisse Traianum anno urbis conditæ octingentesimo quadragesimo septimo. Sed quantum sit credendum, patet cuiq; erudito & studioso, qui innitur puræ eruditioni & doctrinæ, acricq; iudicio. Multis enim annis nemo hoc saxum uoluit. Ego nescio quo fato incidi in huiusmodi labyrinthum, nisi optimo zelo iuuantidit studiosos omnes. Iuuent posteri hunc meum laborē, quæso enixe. Orosij exemplar mendosum libro septimo, capite octauo, sic habet: Anno ab ur. con. octingentesimo quadragesimo septimo, Traianus genere Hispanus, undecimus ab Augusto, Repub. gubernacula suscepit, ac per annos decem & nouem tenuit.

TRAIANVS IMP. XI.

TRAIANVS VI. &

MAXIMVS.

Plinius in Panegyrico, quem Traiano dixit, dum consul ipse gratias ageret pro se & Cornuto Tertullo, trium consulatuū Traiani meminit, tertiumq; scribit recusasse: siue hoc intelligendum sit, in principatu, siue post principatum. Inquit enim, An consularis uiri, triumphalisq; filius, cum tertio consul creatur, ascendit, non debitum hoc illi, non uel sola generis claritate promeritum: Huius tertij itē consulatus fit mentio à Martiali in undecimo:

Et qui purpureis iam tertia nomina Fastis

Iane refers Neruæ, uos precor ore pio,

Hunc omnes seruate ducem, seruate Senatum:

Moribus hic uiuat principis, ille suis.

Creauerat autem Traianus, Plinio teste, se, & alterum collegam tertij Cofs. in sex menses, Alium uerò designauerat consulem in posteriores sex menses, ut suo consulatu

consulatu duos tertium Cofs. faceret. Vni non semper collega extitit: nam per totum annum duos collegas habuit. Vnde ut utrosque complecteretur, pertulit suum consulatum usque in finem anni, quem tantum semestrem gessisset. Hoc igitur anno, quo Traianus Cos. erat, C. Plinius Cecilius secundus & Cornutus Tertullus simul etiam gesserunt consulatum, per aliquot menses. Licet potius sequenti anno id factum crediderim, quod in Panegyrico ait: Quo fit ut prope in immensum diffundatur oratio mea, & necdum de biennio loquor. Hos enim simul gessisse consulatum, Plinius & in quinto Epistolarum fatetur, & in Panegyrico, sic scribens: Quid, quod eundem in annum consulatum nostrum contulisti? Ergo non alia nos pagina, quam te consulem accipiet: & nostra quoque nomina addentur Fastis, quibus ipse prescriberis. Hos tamen Cofs. Calsiodorus non ponit, sicut nec alios quidem suffectos, contentus ordinarios tantum enarrare: sequutusque alios Annales, quam autor ille ignotus, quem toties cito. qui post priores Cofs. Seruilium & Suram, subiungit: **TRAIANVS V. ET MAXIMVS II.** Cum etiam hactenus nulla sit facta mentio consulatus primi Maximi. Licet autem & superius scripsimus de quinto Traiani consulatu ueterem inscriptionem, tamen & haec Romae legitur:

IMP. CAES. DIVI NERVAE T. TRAIANO AVG.
GERMANICO. DACICO. PONT. MAX. TRIB.
POT. IX. IMP. IIII. COS. V. MARCELLICVL-
TORIS DOMVS AVGVSTA.

SENECIO III. & SVRA II.

3. 2

Hic est ille Licinius Sura, de quo scribit Dion in Traiano. Quamuis enim Licinius Sura eo & potentiae & opum uenisset, ut gymnasium Romae a solo extruere non dubitasset: eum tamen mutua benevolentia ac fide coluit. & cum aliquando delatum inuidi absentem criminando uehementius premerent, eius domum adijt, atque dimisso comitatu, medicum tonsoremque Licinij curandis oculis ac tondensa barbae adhibuit, amoto deinde tonsore lotus, cenauit quoque apud Licinium. Postridie uero praesentibus ijs tamisis, qui de Licinio sinistram quid ingerebant: Heri, inquit Traianus, occidisset me Licinius, si uoluisset occidere. Magnam itaque rem praestitit in eo, quod apud hominem delatum uoluit periclitari. Longe uero maximum illud fuit, quod nihil omnino se credidit perpersum. Huic quoque ipsi Licinio praetorianorum praefecturam daturus, gladium quod illum pro more accingebat, extulit, nudatumque tradens: Accipe, inquit, gladium hunc Licini, quo pro me, si recte imperaui: sin secus, contra me utare, cuius & Plinius in Panegyrico meminit. Eum autem uita functum, publico funere & statua princeps honorauit. Fuit autem uir alti ingenij, & profundae doctrinae, quod uel libro septimo Martialis testatur:

tamisis

Doctorum, Licini celeberrime, summe uirorum,
Cuius prisca graues lingua reduxit auos. & reliqua quae sequuntur. Diuitias eius explicauit & Satyra decimaquarta Iuuenalis:
Dispositis praediues hamis uigilare cohortem
Seruorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
Electro, signisque suis, Phrygiaeque columna,
Atque ebore & lata testudine: &c.
Ad hunc Licinium Suram scribit pulcherrimam epistolam iunior Plinius, de suo fonte, in fine quarti Epistolarum. Denique referente Spartiano in uita Hadriani, suffragante Sura, Hadrianus ad amicitiam Traiani plenior redit, nepte per sororem Traiani uxore accepta, fauente Plotina. Et ut nihil omittam, in Annalibus uetustis legitur: Anno Domini c v. Simon Cleophae filius Hierosolymis episcopus crucifigitur.

VRBA

Olym. Imp.
Tra.

4. 3

VRBANVS, & MARCELLVS,

Ignotus autor habet, Surranus & Marcellus: & ita legendum omnino censeo. Nam Spartiano teste, Surranus bis consul fuit sub Traiano: & Hadrianus prætor factus est sub Surrano bis, & Seruiano iterum Cofs. cum sestertiū iterum uicis es ad ludos edendos à Traiano accepit. Aestimo igitur, Cassiodori exemplar de prauatum, & non Vrbanum, sed Surranum legendum. Inuenio Priscum Neratium Marcellum unice à Traiano dilectum (si fortè hic sit) adeò ut frequens opinio fuerit, id animi fuisse Traiano, relinquendi illum, non Hadrianum, successorem imperij, multis amicis consentientibus, usq; eò, ut Prisco aliquando dixerit: Commendo tibi prouincias, si quid mihi fatale contigerit. Hunc postea Hadrianus in consilio habuit, quem gessisse cōsulatum cum Antonio testatur Venuleius, ad legem Corneliam de Sicarijs. & Pomponius de Origine iuris, consulatus Neratij meminit. Neratium etiā Atticilianum inter Iurisconsultos memorat Paulus. In antiquis annalibus legitur, Anno Domini CVI. IGNATIVS ANTIOCHIAE EPISCOPVS ROMAE BESTIIS TRADITVR.

CCXXI. 4

CANDIDVS, & QVADRATVS.

Ignotus autor habet: Candidus II. & Quadratus. sicut & Spartianus in Hadriano, qui ita scribit de eo: Post quaesturam acta Senatus curauit, atq; ad bellum Dacicum Traianum familiaris profectus est. Quandoquidem indulgisse uino se dicit, Traiani moribus obsequentem, atq; ob hoc se à Traiano locupletissimè muneratum. Tribunus plebis factus est Candido & Quadrato iterum Cofs. in quo magistratu ad perpetuam tribuniciam potestatem, omen sibi factum asserit, quòd penulas amiserit, quibus uti tribunus plebis pluuia tempore solebant, Imperatores autem nunquam: unde hodieq; Imperatores sine penulis à togatis uidentur. hæc Spartianus. Candidus ille Iulius Vespronius dicebatur, qui postea missus est à Senatu legatus ad Septimium Seuerum, qui in Syria cū exercitibus quibus præerat à Iulio descuerat. Erat autem Candidus Vetus consularis olim militibus inuisus, ob durum & sordidum ingenium. Iulio Candido rescripsisse diuum Pium, Vlpianus memorat in Digestis, quadragesimo octauo lib. titulo de Accusationibus. Candidi Iulij meminit Plinius iunior, lib. quinto Epistolarum. & Martialis epigrammate Candidi uxorem momordit, tanquam adulteram, lib. 12. Hunc qui femineis noctesq; diesq; cathedris

Incedit, tota notus in urbe minis.

Quadratus autem alter consul, Numidius dictus (non Vinidius, ut in emendati habent codices Spartiani) hæres relictus ex bese à Numidia Quadratilla auia, conspicuus forma fuit, & omnes sermones malignorum puer & iuuenis euasit: intra uigesimalium annuū maritus. Apud auiam tanta seueritate uixit, ut Pantomimos illius nunquam spectauerit, familiarissimè adamat a Plinio Cecilio, qui in Epistolis crebram facit eius mentionem. Hadrianus grauius Quadratum profectus est. Huius puto filium fuisse hunc Quadratum, qui à Commodo occisus est, de quo Lampridius. Quadrati historici meminit Dion in uita Antonini Pij. Fuit & Quadratus discipulus Apostolorum, qui Hadriano Imperatori oratione splendidissima Apologeticum librum pro nostra religione conscriptum, & ualidissimis communitum assertionibus, obtulit. cuius Eusebius meminit libro quarto Historiæ sacrae, capite tertio.

His Cofs. Traianus de Dacis & Scythis triumphauit.

Idem Eusebius lib. Temporum: & Eutropius lib. 8. cap. 2. Daciam Decibalo uicto subegit, prouincia trans Danubium facta, in his agris quos nunc Taiphali, nunc Victohali & Terungiti habent. Ea prouincia decies centena milia passuum in circuitu tenuit. Diu me torsit, fateor, ubi nã fuerit pōs Traiani super Danubio, sed quā nuper

CHRISTIANUS
ST. L.

106. 857

107. 857

nuper inuenerim descriptiones regni Hungariæ, & tabulam eiusdem edidi, ac re-
ri Hungariæ FERDINANDO dicaui, quæ iam impressa circumfertur, opus her-
clè insigne, absit inuidia uerbo. Eum pontem in hac descriptione posui. Simili-
ter in Austria nostra, ubi omnes fluuios Danubium irrumpentes, ab eius fonte
usq; in mare Euxinum, cum suis hostijs, mentionem feci illius pontis. Eadem
Dion in Traiano. De aduentu Traiani in urbem, Martialis libro decimo ceci-
nit hoc epigramma:

Felices, quibus urna dedit spectare coruscum
Solibus arctois, sideribusq; duces. & reliqua.

COMMODOVS, ET CEREALIS.

2. 5

Plures fuerunt sub id tempus Cereales dicti, Martialis ad Iulium Cerealem li-
bro undecimo epigramma scripsit:

Cenabis belle Iuli Cerealis apud me.

Hic bellum Giganteum heroico uersu descripsit, ut ex Martiali colligimus.
Fuit & Tutius Cerealis, uir consularis, cuius & Plinius libro secundo Epistola-
rum meminit. Scribit idem alibi ad Velleum Cerealem. Turullij Cerealis, & Peti-
lij, Tacitus cum Iosepho & Dione meminere. Mimus Cerealis, & Iunius filius,
sub Hadriano. Suidas primum Cerelem citat.

His Coss. Traianus Hiberos, Sauromatas, Hordoenos, Arabas,
Bosphoranos, Colchos, in foedus accepit. Seleuciam, Ctesiphontem,
Babylonem occupauit, & tenuit.

Idem Eusebius in libro Temporum: idem Orosius libro septimo, capite octa-
uo. Eutropius libro octauo, capite secundo: Armeniã, quam occupauerant Par-
thi, recepit, Sarmatho Syriæ occiso, qui eam tenebat. Albanis regem dedit. Hi-
berorum regem, & Sauromatarum, & Bosphoranorum, & Arabum, & Osdroe-
norum, & Colchorum insulam accepit. Carduenos, Marcomedos occupauit, &
Anthemusium magnam Persidis regionem, Seleuciam & Ctesiphontem, Baby-
lonem, Messenios uicit, ac tenuit. Vide superius Ruffum hæc eadem scribentem
uerbotenus. Paria Dion in Traiano. Sed in Spartiano sic legimus de Hadriano:
Quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo, ut dicebant, Ca-
tonis: qui Macedones liberos pronunciauit, quia tueri non poterant Sarmatas.
Syrin, quem Traianus regem Parthis fecerat, quod eum non magni ponderis
apud Parthos uideret, proximis gentibus regem dedit. Adeo ut aut Eutropius,
aut Spartianus, in nomine regis sit corruptus. Quamuis Dion in uita Traiani
scribat, Parthis regem à Traiano datum Parthenaspatem.

SENECIO IIII. ET SVRRA III.

3. 6

Fuerunt plures Seneciones. Herennius Senecio in Bethica natus, & ibi Que-
stor, accusante Metio Caro interficitur à Domitiano, quod nullum magistratum
post Quæsturã longo tempore medio petijset, quod Heluidij Prisci uitam com-
posuisset, acceptis à Fannia uxore commentarijs. Vnde Tacitus: Nos innocenti
sanguine Senecio perfudit. Fuit & Sossius Senecio, & Sempronius Senecio, ij-
dem penè temporibus. Ad Sossium Senecionem scribit Plutarchus uitam Dio-
nis. Suspicio mendam in Spartiano esse haud leuem, ubi uitam Hadriani descri-
bit. nam postquam sub Candido & Quadrato Coss. Quæsturã adeptum tradit,
paulo post subiungit: Prætor factus est sub Surano II. & Seruiano iterum Coss.
Cum autem nullum inueniam Suranum per hæc tempora, arbitror sub Sura III.
& Senecione, siue Seruiano, Hadrianum Quæstorem factum. nam de Seruiano
paulo post in Hadriano dicemus: & id mihi similis uero apparet.

His Coss. Traianus in mari rubro classem instituit, ut per eam
Indiæ fines uastaret.

N Hæc

Olym. Imp.

Tra.

Hæceadem verba, ut pleraq; alia, Cassiodorus ex Eusebio mutuauit, sicut alter ab altero Valentiniâni temporibus scriptores Eutropius & Ruffus Sextus, qui sic tradunt: Vsq; ad Indiæ fines post Alexandrum accessit, in mari rubro classem instituit. Alter uerò, usq; ad Indiæ fines, & ad mare rubrum accessit.

4. 7

GALLVS, ET BRADVA.

Horum Coss. mentionem fecit autor de Pontificibus, ut supra in Aristo, siue Euaristo meminimus. Inuenio plures quoq; Gallos. C. Asinius Gallus, magnus orator, nisi illum magnitudo patris obruisset: libros scripsit, in quibus eloquentiam & doctrinâ patris, sui Asinij Pollionis & Ciceronis cõparat, superioremq; patris conatur ostendere. Contra eos libros defensionem M. Tullij satis eruditam, composuit Claudius imperator. De hoc scribit iunior Plinius libro septimo Epistolarum:

Cum libros Galli legerem, quibus ille parenti Ausus de Cicerone daret palmamq; decusq;, &c.

Sed hic à Tiberio interfectus est, ut superius annotauimus. Alius fuit Didius Gallus, ad quem iunior Plinius scripsit. Fuit & Aquinius Gallus Iureconsultus, ut Scauola & Florentinus attestatur. Fuit item Gallus, cuius favore Hadrianus Traiano fuit acceptus. Galli præfecti urbis fit mentio apud Iuuenalem Satyra sextadecima, cui hanc dicauit. Martialis libro decimo, Numatium Gallum tradit fuisse simplicitate prisca & bonitate Socrati parem, hoc epigrammate:

Simplicior prisca Numaci Galle Sabinis,

Cecropium superas qui bonitate senem.

Vlpianus testatur fuisse temporibus diui Traiani Rubrium Gallum, cum Cælio Pisone consulem, per quos subuentum libertatibus est Senatusconsulto: libro Digestorum quadragesimo, titulo de Fideicommissarijs hæreditatibus. Sed an hi sint, hæsito.

CCXX 8

APHRICANVS, ET CRISPINVS.

II

Ignotus autor hoc loco habet, Palmam iterum & Tullum. Et in opusculo de Pontificibus sic scribitur: Alexander annis VII. mensibus II. D. uno. fuit temporibus Traiani à cons. Palmæ & Tulli usq; Veliano & Vetere. Palma hic fuit, de quo Martialis in duodecimo scripsit:

Palma regit nostros mitissime Cæsar Hiberos,

Et placido fruitur pax peregrina iugo.

Cæterum Iulius Africanus, nepos Iulij oratoris, memoratur à Plinio 7. Epistolarum: quem Iulium Africanum oratorem uidisse se, testatur Fabius. Fuit enim concitatus orator, sed in cura uerborum & compositione nimius. Nonnumquam longior, & translationibus parum modicus. Hic est ille Africanus, cuius inopinata insigniter sententia apud Neronem de morte patris profertur: Rogante Cæsar Gallia tuæ, ut felicitatem suam fortiter feras. De Africano scripsit Martialis libro duodecimo:

Habet Africanus millies, & tamen captat:

Fortuna multis nimis dat, satis nulli.

2. 9

CRISPINVS II. ET BOLENVS.

Ignotus autor habet hoc loco, Priscinum & Ortium: siue ijdem sint, siue diuersi. Circa id tẽpus, tradit Tertullianus in Apologetico, rescripsisse Traianum Plinio, qui prouinciã tunc rexerat, Christianos inquirendos non esse, sed oblatos puniri debere. & hanc nominant quidam tertiam

persequotionem,

Piso

PISO, & RVSTICVS.

Olym. imp.
Trai.

Autor ignotus habet, Pisonem & Bolanum, in hoc loco. Sed plures fuerunt per eadem penè tempora, qui Rustici nomen habuerant. Iunius Arulenus Rusticus, quem Domitianus interfecit, quòd philosopharetur, & Thraseam laudasset, uirumq; sanctum dixisset. Neq; in ipsum modò autorem, sed in libros quoq; eius sauitum est, delegato triumuiris ministerio, ut monumenta clarissimorum ingeniorum in foro urerentur, teste Dione Græco, & Tacito: apud quem insuper scribitur, Arulenum Rusticum sub Nerone tribunū plebis, cupidine laudis flagrantem obtulisse se intercessiuum Senatusconsulto, quod fieret contra Thraseam, nisi eius ingentes spiritus Thrasea cohibuisset. nam uana, & reo non profutura, intercessori exitiosa inciperet. Hunc iam interfectum, ad se cum ense accedentem uidit per quietem Domitianus, antequam trucidaretur, referente Dione. Fuit item Rusticus filius Antistij Rustici, quem Martialis memorat perijisse in Cappadocia. Iulius Capitolinus scribit, Iunium Rusticum Stoicum fuisse philosophum, qui præceptor Antonini Philosophi erat, domi militiaq; potens, quem idem inperator in primis reuerbatur, cui omnia consilia & publica & priuata communicabat, & ante præfectos prætorio osculum dabat: quem consulem iterum designauit, ac ei post obitum statuas à Senatu postulauit.

3. 10

TRAIANVS VII. & APHRICANVS.

4. 11

Ignotus autor hoc loco habet: Traianus sextò, & Africani. Sed de Traiani consulatibus paulo antè sumus loquuti.

CELSVS, & CRISPINVS.

CCX 12
XIII

Celsum ita amauit Traianus, scribente Dione, ut ei statuam locaret publico iussu, tanquã uiro optimati. Fuit & hic prætor sub Traiano, quod in sexto libro Epistolarum annotat Plinius, & Iuuenalis octaua Satyra:

Nec dubitant Celsi Prætoris uendere ludis.

Vbi blaterant meras nugas interpretes. Dicitur autem est Iubentius Celsus. Fuit alius Celsus, qui curam equitū in bello Othoniano egit, ut Tacitus prodit. Iubentius autem Celsus cum primoribus urbis coniurationem iniens contra Domitianum, accusatus mirabiliter uitauit periculum. Nam cum iniicerent ei manus, dixit se quædam secretò uelle Domitiano deferre, & supplex Dominum Deumq; inuocãs, inquit: Nil tale admisi. uerum si mihi dilationē dederis, quorum princeps non sum, omnia explicabo, multosq; manifestabo ac conuincam. Inde dimissus, nullum detexit: aliquando alias causas prætexens, distulit confessionem, usq; in Domitiani necem.

His Coss. Plinius secundus Nouocomensis, orator & historicus insignis habetur, cuius ingenij plurima opera extant.

Hæc eadem Eusebius in libro Temporum. Sed in præmissò codice Eusebij error intolerabilis est, quia subditicia clausula illic ponitur: Perijt dum inuisit incendium Veseui. quod neq; in scripto manu reperitur, neq; in Casiodori hoc libro, neq; in Honorij Chronicis, qui tamen ambo Eusebium imitati sunt. Nam hoc de seniore Plinio, auunculo suo, iunior Plinius scribit, libro Epistolarum sexto, qui Vesuij montis conflagratione perijt, quæ sub Tito fuit, ut ex Dione superius annotauimus. Adeò ut frustra quidam ex hoc, Plinium maiorem Nouocomensem fore comprobabunt. Cæterum huius iunioris Plinij opera, quæ extant, sunt: Panegyricus ad Traianum, Epistolarum libri nouem familiarium, & unus ad Traianum. Cum autem hic Plinius Bithyniam prouinciam regeret, multosq; Christianos interfecisset, multitudine & cõstantia eorum perterritus, quæsiuit à Traiano quid factò opus esset, cum adulteria, homicidia & latrocinia ueta-

Olymp. Imp.
Tra.

rent, & Christo sacrificarent. Traianus rescripsit, inquirendos non esse: oblatos uerò, puniri oportere. ut Tertullianus in Apologetico, cap. secundo elegantissime. Quem Eusebius citat lib. tertio historiae sacrae, capite tricesimo secundo, & tricesimo tertio, ac in libro Temporum: Paulus Orosius libro septimo, capite octauo. Extant epistolae quoque lib. 10. Epistolarum Plinij, super hac re, quam elegantes, quarum altera incipit: Solenne est mihi domine, omnia de quibus dubito ad te deferre. Altera uerò Traiani: Actum quem debuisti, mi Secunde, in executionibus causis eorum qui Christiani ad te delati fuerant, & reliqua. Tradit tamen Suidas, etiam Traianum uetuisse Christianos supplicio affici. Hic, inquit, Christianis quietem penè quandam reddidit afflictionem, quas magistratus diuersas inferebant. Vnde Tiberianus primae Palaestinarum gentis praefectus renunciauit, cum nihil proficere in occidendis illis, sua sponte ad supplicium currentibus. Tunc Traianus uetuit, quempiam Christianorum occidi. Eusebius praeterea libro tertio Sacrae historiae, capite tricesimo secundo, refert ex Egesippo, Simeonem Cleophae filium episcopum, sub Traiano apud Atticum consularem, martyrem effectum. id quod etiam supra annotauimus anno Christi c v.

2. 13

ASTA, & PISO.

Ignotus autor habet, Vopiscus & Hasta.

3. 14

MESSALA, & PEDON.

Dion in Traiano, elegantissime describens terrae motum apud Antiochiam factum, ubi crudelitatem ipsius latissime, & calamitates hominum describit, inquit: Quamuis cladem nonnulli ut infinito ex numero, duntaxat citra mortem euaserint, e quibus debilitati quidam cruribus atque humeris, alij fracto capite. Nec defuere qui sanguinem redderent, uti consul Pedita statim est mortuus.

4. 15

AEMILIANVS, ET VETVS.

Autor ignotus habet, Aelianus & Vetus. In alterutro oportet ut sit error. In opusculo de Pontificibus, ut supra in Alexandro meminimus, scribitur, Velianno & Vetere, si non est error. Arbitror Aelianum & Veterem legendum Coss. Clemens in Epistolis, epistola tertiae Alexandri pontificis, meminit horum Coss. scribens: Data Calend. Maij Aeliano & Vetere, uiris clariss. Coss. Eusebius dat ei Alexandro annos decem, de quo dubito.

CCX
XIII 16

NIGER, ET APRONIANVS.

Dion in Hadriano, scribens qua arte, quo ue consilio Hadrianus sit imperium ope Plotinae uxoris Traiani assequutus, citat patrem suum Apronianum, qui tunc Ciliciae praerat, & de adoptione Hadriani singula nouerat. quem ego suspicor hunc fuisse. Horum autem Coss. meminit autor de Pontificibus, in haec uerba: Sixtus annis decem, mensibus tribus, diebus uiginti uno. Fuit temporibus Adriani, a cons. Nigri & Aproniani, usque Veronio & Ambidaulo. De quibus uide infra.

His Coss. Traianus Armeniam, Assyriam, & Mesopotamiam prouincias fecit.

Eadem ipsidem uerbis Eusebius libro Temporum scribit. Orosius libro septimo, capite octauo. Copiosius autem Eutropius libro octauo, capite 2. Tres, inquit, prouincias fecit, Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam, cum his gentibus quae ad eum attingunt. Paria Rufus Sextus. Sed tu lector Dionem uide, qui abunde haec omnia describit: adeo ut intelligas quid Florus scripserit,

sub Traiano mouisse rempublicam

lacertas,

Clarus

CLARVS, ET ALEXANDER.

Olym. Imp.

Trā.

2. 17

Hos Cos. omittit autor ignotus, siue negligentia scriptoris id factum sit, siue alia causa. Euritius, siue Erutius Clarus (utrunq; enim legitur) uir sanctus, antiquus, disertus patronus & constans, morum literarumq; ueterū studiosissimus, bis consul fuit. Sub altero eius consulatu nascitur Seuerus, qui post imperauit, ambiguum an is fuerit, quem multo post tempore interfecit idem Seuerus ob crudelitatem, cum tamen uideri uellet clementissimus: an eius filius. Scribit enim Spartianus in Seuero: Ipse natus est Erutio Claro II. & Seuero Cos. sexto idus Aprilis. de quo consulatu inferius. Quia satis constat, hos hoc tempore non fuisse consules, sed sub Antonino Pio, ut inferius patebit. Sicut haud dubie constat, ipsum fuisse ad quem Iulianus libro primo Digestorum refert, diuum Antoninum scripsisse. Quanquam ibi pro Euritio Claro, corrupte legatur Euripio Claro, quemadmodum facile propria inuertuntur. Illius Spartianus, Gellius, & Plinius meminere: qui insuper Plinius Septimio Claro opus Epistolare de dicauit, ut prima ostendit epistola: qui Euricij Clari auunculus fuit, ac praefecto praetorio Turboni, Hadriano uolente, successit. Deinde tamen illi successorem dedit Imperator, quod apud Sabinam uxorem iniussu eius familiariter ageret, quam reuerentia domus Caesareae postulabat, moxq; loco hostis habuit.

HADRIANVS, ET SALINATOR.

3. 18

Traianus in Epistolis ad Plinium testatur, Fuscum Salinatorem uirum fuisse clarissimum, & plurimum autoritate apud se ualuisse. Qui Salinator postea Seruiani filiam duxit: & domo Patricia genitus, parentes habuit honestissimos: uir eruditus & eloquens, puer simplicitate, comitate iuuenis, grauitate senex. Spartianus scribit, Fuscum in summa detestatione habitum, quod imperium praesagij & ostentis agitatibus speraret. Plinius iunior Fusco Salinatori uitae suae ordinem pulchra epistola explicat libro octauo. Hadrianus autem consul factus est, teste Spartiano, quod legatus praetorius disciplinam militarem tenuit. In hoc magistratu, ut a Sura comperit, se a Traiano adoptandum esse, ab amicis Traiani contemni desijt, ac negligi. Et defuncto quidem Sura, Traiani ei familiaritas creuit, causa praecipue orationum: quas pro imperatore dictauerat. Vfus quoq; Plotinae fauore, cuius studio etiam legatus expeditionis Parthicae tempore destinatus est: qua quidem tempestate utebatur Hadrianus amicitia Solij Papi, & Pletorij Nepotis, ex Senatorio ordine: ex equestri autem, Tatiani, moris quondam sui, & Luciani Turbonis, in adoptionis sponsonem uenit, Palma & Celso inimicis semper suis: & quos ipse postea insequutus est, in suspicionem adiecte tyrannidis lapsos. Vnde & Dion in Hadriano, cum de eius adoptione scribit: Nec ullam, inquit, egregiam ab eo dignitatem accepit. Sed nec consul nisi sero fuit. In uetustis annalibus lego, Anno D. XXI. apud Parisios Dionysius episcopus martyrizatur.

HADRIANVS II. ET RVSTICVS.

4. 19

Hadrianus secundo consul creatus est, teste Spartiano, fauore Plotinae: & tum totam praesumptionem adoptionis emeruit. Corrupisse eum Traiani libertos, curasse delicatos, eosdemq; sepelisse per ea tempora, quibus in aula familiarior fuit, opinio multa firmauit. Quinto Iduum Augusti die legatus Syriae literas adoptionis accepit, quare & natalem adoptionis celebrari iussit. Caterum ne id quoq; omittam, quod Spartianus in Hadriano tradit, licet nullum deinceps Cassiodorus Hadriani consulatum ponat: inquit, Tertio Cos. cum ipse III. fuisset, plurimos fecit: infinitos autem secundi Consulatus honore cumulauit. Ipsum autem tertium consulatum & quatuor tantum mensibus egit, & in eo

Olym. Imp. saepe ius dixit. Eusebius scribit, hoc anno Iudæis Mesopotamiæ rebellantibus, Had. præcepit Imperator Traianus L. Quieto, ut eos provincia exterminaret. Aduersus quos Quietus aciem instruens, infinita milia eorum interfecit, & ob hoc procurator Iudææ ab Imperatore decernitur. Vide & in Historia sacra Eusebium libro quarto, capite primo & secundo, de Iudæorum clade: & Dionem, & Spartianum. Annales uetusti habent hoc loco: Anno Domini CXXII. apud Tyburtinam Symphosia cum 7. filijs passa.

CCX 20
XV

SERVILIUS, & FULVIUS.

Ignotus autor habet Seuerum & Fuluium, hoc loco: cui ego quidem assentior. nam hic Catilius Seuerus, ut ex Plinio iuniore didici, à Traiano, & iterum ab Hadriano creatus est: ut inferius clarius ostendam. Alius est Seruilus Nonianus, quem Plinius senior consulem uidit, & Quintilianus audiuit, ingenio clarus, & sententijs creber, minus pressus quàm historiæ autoritas postulabat: cuius & iunior Plinius in Epistolis mentionem facit. Fuluius uerò hic aut auus aut pater fuit Antonini Pij imperatoris. nam teste Iulio Capitolino, T. Aurelius Fuluius auus Antonini, per diuersos honores ad secundum consulatum & præfecturam urbis peruenit. Pater Aurelius Fuluius, homo tristis & æger, pariter consul fuit.

His Cofs. Traianus apud Seleuciam Isauriæ profluuium uentris extinctus est, anno ætatis LXIII. mense nono, die quarto: cuius ossa in urna aurea collocata, sub columna fori, quod eius nomine uocatur, recondita sunt: cuius columnæ altitudo in CXL pedes erigitur.

Eadem Eusebius in libro Temporum, sed addit: Solutusq; omnium intra urbem, & in foro sepultus est. Ceterum forum Traianum ab ipso Traiano extructum est, & dicatum, apud columnam eius Coclidem, in quo posuit lapidem marmoreum cum ijs literis:

TALEM PRIVATIS IMPERATOREM ESSE OPTAT
PORTERE, QVALES SIBI PRIVATOS OPTAT
HABERE. Bracteatum dictum, si cum sale legatur.

Huic successit Hadrianus, utraq; lingua peritissimus Italicè, natus ex consobrina Traiani: qui regnavit annis uiginti, mensibus X. diebus XXIX.

Paulus Orosius libro septimo, capite octavo: Anno ab urbe condita octingentesimo sexagesimo septimo (scribe, septuagesimo tertio) Hadrianus Consobrinæ Traiani filius, duodecimus ab Augusto principatum adeptus, uno & uiginti annis imperavit. Hic per Quadratum discipulum Apostolorum, & Aristidem Atheniensem, uirum fide & sapientia plenum, & per Serenum Granium legatum, libris de Christiana religione compositis, instructus atq; eruditus, præcepit per epistolam ad Minutium Fundanium proconsulem Asiæ datam, ut nemi liceret Christianos sine obiectu criminis aut probatione damnare. Idem quoque continuo Pater patriæ in Senatu ultra morem maiorum appellatur, & uxor eius Augusta. Sed & Eutropius ac Eusebius, Aurelius Sextus, Dion & Spartianus, sunt uidendi de Hadriani gestis.

P. Aelius

P. AELIVS HADRIANVS

IMP. XII.

Olym. Imp.
Had.

Sub quo hi Cofs. fuerunt.

P. VERVS, & AVGV. z. i

Ignotus autor habet in hoc loco, Verus II. & Augur. Nescio an hic sit Annus Verus pater, quē Dion in Hadriano ter consulem & tribunū fuisse scribit: an filius L. Aelius Verus, quem Hadrianus adoptavit. Sed ob valetudinem antē mortuus, quā imperium adeptus est. Cuius uitam diligētissimē Spartianus scripsit. eumq; tradit statim prætorem factum, & Pannoniæ ducem ac rectorem, mox consulem creatum: & quia imperio deputatus erat, iterum consul designatus est. Sic dubitanti mihi sese obtulit Iulius Capitolinus, qui in uita M. Antonini philosophi, scribit hunc Annium Verum auum Marci, iterum consulem & præfectū urbi ascitum in patricios à principibus Vespasiano & Tito Censoribus. & paulo post subiungit: Natus est Marcus Romę sexto Calend. Maias, in mōte Calio, in hortis, auo suo iterum & Augure Cofs. quemadmodum ignotus autor habet. Superius enim sub Vespasiano, Verus etiam consulatum gessit.

His Cofs. Hadrianus Alexandriam à Romanis subuersam, publicis instaurauit expensis.

Hæc eadem iisdem uerbis Eusebius in libro Temporum.

AVIOLA, & PANSIA. 3. 2

Plinius senior cuiusdam Auiolæ meminit lib. septimo, capite quinquagesimo secundo: Auiola consularis in rogo reuixit, & quoniam subueniri non poterat, præualente flamma uiuus crematus est.

His Cofs. Hadrianus reliqua tributorum urbis relaxauit, chartis publicè incensis: plurimos etiam ipsis tributis liberos præstitit.

Eadem Eusebius libro Temporum. Dion: Romam ubi uenit, per edictū condonauit omnia debita, siue ea pertinerent Regi, siue ad ærarium: decenniū præscripsit, à quo tempore debere quisquam desineret, nec postea debiturus esset. Spartianus: Ad colligendam gratiam nihil præmittens, infinitam pecuniam, quæ fisco debebatur, priuatis debitoribus in urbe atq; Italia, in prouincijs uerò etiam ex reliquijs ingētes summas remisit: sygraphis in foro diui Traiani, quo magis securitas omnibus roboraretur, incensis. Vide illic multa quæ sequuntur de liberalitate Hadriani, qua in omnes usus est.

PATERNVS, ET TORQVATVS. 4. 3

Ignotus autor habet hoc loco, si liber menda caret, Petinus & Apronianus: & sequenti anno, Glabrio & Torquatus: adeò ut transpositi uideantur consulatus.

His Cofs. Plutarchus philosophus insignis habetur.

Fuit hic Plutarchus præceptor Traiani, cum quo familiarissimè uixit, & qui multa ingenij sui reliquit monumenta: quæ etiam ad nepotes uenerunt, partim Latine reddita, partim adhuc Græca lingua doctioribus tantum patefcūt. Addit autem Eusebius, & Sextum, & Agathobulum, & Oenomaum, philosophos claros ac insignes, tunc extitisse.

GLABRIO, ET APRONIANVS. CCXX 4

Dion ille Bithynius, Cæsarum scriptor, refert in Hadriano, patrē suum Apronianū Ciliciæ præfuisse, quum Traianus moreretur: ab eoq; didicisse, quo ordine & quo consilio quæq; facta erant, cum ope Plotinæ Hadrianus adoptaretur.

N 4 His VI

Olym. Imp.
Had.

His Cofs. Nicomedia & Nicenæ urbibus plurimis collapsis, Hadrianus ad instaurationem earum publicas largitur expensas.

Eusebius: Terræmotu facto Nicomedia ruit, & Nicenæ urbis plurima everfa sunt: ad quarum instaurationem Hadrianus de publico largitus est impensas.

2. 5

ASIATICVS, ET QVINTVS.

Ignotus autor habet, Asiaticus II. & Aquilinus: Quintillus etiam legitur.

3. 6

VERVS, ET AMBIGVVS.

Apud ignotū autorem leges, Verus III. & Ambibulus, siue Ambigolus: ut in alterutro appareat menda. Eorundem fit mentio in Sixto Pontifice, ut supra scriptissimus. Sed & superius annotauimus, Verū consulem à Spartiano, à Dione tertio fuisse consulem. Sed de successis consulibus res est ignota & incerta. Scribit enim in Hadriano Spartianus hæc verba: Tertio Cofs. cum ipse ter fuisset, plurimos fecit: infinitos autem secundi consulatus honore cumulauit. Ipsum autē tertium consulatum, & quatuor tantum mensibus egit, & in eo sæpe ius dixit. Ceterum parem animaduerti mendam in Capitolino, in uita Pertinacis, ubi nimirum hi Cofs. designantur: licet alterius consulis nomen aliud sit. Verba eius hæc sunt: Natus est, scilicet Pertinax, Calendas Augustas, Vero & Bibulo consulibus. Apparet ergo, quòd diuersitas nominum in consulibus, est ex librorum corruptione.

His Cofs. Atheniensibus leges petentibus, Hadrianus ex Draconis & Solonis reliquorumq; libris iura posuit.

Eadem ipsdem uerbis Eusebius in libro Temporum. Spartianus: Post hoc per Asiam & insulas ad Achaiā nauigauit, & Eleusina sacra, exemplo Herculis Philippiq; suscepit. Multa in Athenienses cōtulit, & pro agonothea resedit. Dion: Hadrianus per hæc tempora ædem Iouis Olympij, in qua & ipsius statua fuit, Athenis ædificauit. Imposuit in ea draconē ex India deportatum. Festa præterea Liberij patris, quod apud eos maximū est, princeps in ueste indigena magnificè concelebrauit: atq; templum eius, quod Græci Panhellenon uocāt, ædificare eis concessit. Certamen & ludos cōstituit, pecunias multas: frumentum annuum, & insuper uniuersam Cephaleniā Atheniensibus largitus est: leges multas tulit. Paulo infra Spartianus scribit: Apud Neapolim Demarchus in patria sua quinquennalis, & itē Hadriæ quinquennalis quasi in alia patria, & Athenis archon fuit. Quæ ut intelligas, scito Demarchum populi esse principem. Archon autem, Athenis summus est magistratus: qualis Carthagini Suffes, & Romæ Dictator. Enumerabatur autē Archon Athenis inter Thesmothetas, id est legum cōditores, qui erant sex. Inter hos Archon rex, qui sedebat in loco qui uocabatur Buccoleum, uel in Prytaneo. Polemarchos uerò erat imperator, sedebatq; in Lycio. Archon etiam in Thesmothesio nonnunquam sedebat: is erat locus, ubi Thesmotheta, id est, iuridici iudices sedebant.

4. 7

GALLICANVS, ET TITIANVS.

Horum Cofs. ita meminit autor de Pontificibus: Telesphorus annis XI. Fuit temporibus Antonini Macrini à Conf. Titiani & Gallicani, usq; Caf. & Albino. Eusebius, quem & Cassiodorus noster imitatur, non sub Antonino, sed Hadriano ponit. Nec quid sit Macrini, satis compertum est. Plinius iunior lib. 1. & 8. Epistolarum, scribit ad Ticianum quendam, si fortè hic est. Spartianus uerò in Hadriano, Cælium Ticianum equitem Romanū cum Vlpio Traiano consobriuo suo tutores fuisse scribit: Sed nomē corruptum suspicor. Paulo enim inferius scribit, cum

bit, eum usum amicitia multorum Senatorum, exequestri autem Actiani tutoris quondam sui. Iterum inferius hæc uerba scribit: Cum Ticiani præfecti sui & quondam tutoris potentiam ferre non posset, nisus est eum obruncare: sed reuocatus est, quia iam quatuor consularium occisorum, quorum quidem necem in Actiani consilia refundebat, premebatur inuidia, &c. At Dion tradit, Hadrianum imperatorem ac Cæsarem factum factione Plotinæ, cum Actianus municeps eius, & Cæsaris procurator diligenter laboraret. Nota igitur nominis diuersitate. Capitolinus in Antonino Pio: Vnus tantum proscribebatur affectata tyrannidis reus, hoc est, Attilius Ticianus, Senatu puniente: à quo consocios inquiri uentit, filio eius semper ad omnia adiuto. Vulcatius Gallicanus, uir consularis, Auidij Cæsij tyranni uitam, qui cum M. Philosopho imperitabat & rebellabat, descripsit.

Olym. Imp.
Had.

His Coss. iuxta Eleusinam ciuitatem, Cephiso fluuio Hadrianus pontem constrauit.

Eusebius libro Temporum: Cephisus fluuius Eleusinam inundauit, quem Hadrianus ponte coniungens, Athenis hyemem exegit. Corrige ibi. nam mali codices habent Sponte, pro ponte. De sacris Eleusinis uide Spartianum supra paulo citatum. Eusebius subiungit, Hadrianum sacris Eleusinæ iniatum, multa Atheniensibus bona esse largitum.

TORQUATUS, & LIBO.

CCX 8
XVII

Ignotus autor habet hoc loco Asprenatem & Libonem, si codex menda caret. Cæterum Capitolinus recitat, M. Antonini philosophi patrum Annium Libonem, consulem & legatum eiusdem imperatoris, in Syria interisse, non sine ueneni suspitione. Plinius iunior in Epistolis meminit Libonis Frugi.

CELSVS, ET MARCELLINVS.

2. 9

Vlpianus Digest. quinto: Prædie Idus Martias, Q. Iulius Balbus & P. Iubentius Celsus Coss. uerba fecere de ijs quæ imperator Cæsar Hadrianus Traiani Parthici filius proposuit. De hoc Iubentio (non Iulio Celso, ut corrupti Spartiani codices habent) qui fuit maximus Iureconsultus, libro Digestorum trigesimo octauo, de operis Libertorum, scribitur. Sed & Pomponius de Origine iuris, Celsos patrem & filium Iurisconsultos fuisse tradit: & Marcellus libro trigesimo secundo, & uigesimo nono. Extat Plotinæ Epistola ad Iubentium Celsum, & eiusdem ad illam. Quanquam plures omnino fuerunt, penè per eadem tempora, Celsi. Sed incertus autor habet hoc loco, Coss. Marcellum II. & Marcellinum: deinde, quos etiam neq; Cæsiodorus, Catulinum & Aprum. Sed nos Cæsiodorum sequimur, qui mox ponit sequentes:

PONTIANVS, & RVFFVS.

3. 16

Ignotus autor habet, Pontianus & Ruffinus. Verum Eusebius libro quarto Historiæ sacre, capite sexto, meminit Ruffi, præsidis Iudææ sub Hadriano: qui tumultuantes Iudæos repressit, ac ipsorum insolentiam acerrime castigauit. lege caput illud. An uero hic Ruffus sit, dubito.

AVGVRIVS, ET SERGIANVS.

4. 19

Circiter id tempus, tradit Eusebius, quod Quadratus discipulus Apostolorum, & Aristides Atheniensis philosophus, libros pro Christiana religione Hadriano edidit: & Aquila interpret claruit.

Tiberius,

Olym. Imp.
Had.CCXX 12
VIII

TIBERIVS, ET SILVANVS.

Ignotus autor habet, Kiberum & Sisennam. Spartianus in Hadriano meminit Laberij Maximi, qui suspectus de imperio, in exilium erat missus.

His Cofs. Hadrianus à Christianorum persecutione cessauit, & Pater patriæ est appellatus.

Eusebius in libro Temporum, scribit Serenum Granium legatum, uirum ap-primè nobilem, literas ad Imperatorem misisse: quibus iniquissimum esse dixit, clamoribus uulgi innocentium hominum sanguinem concedi, & sine ullo crimine, nominis tantum & sectæ reos fieri. Quibus commotus Hadrianus, Minutio Fundano Proconsuli Asiæ scripsit, sine obiectu criminum Christianos non condemnandos. Cuius epistolæ formam idem Eusebius ponit libro quarto sacrae Historiæ, capite nono. Meminit huius Minutij Fundani & Orosius libro septimo, capite octauo. Ad hunc quoque iunior Plinius scripsit epistolas libro primo. Sed quòd imperator Hadrianus hoc anno Pater patriæ sit appellatus, & uxor eius Augusta, attestatur Eusebius libro Temporum. Spartianus sic inquit: Patris patriæ nomen delatum sibi statim, & iterum postea distulit, quòd hoc nomen Augustus serò meruisset.

2. 13

SERGIANVS, ET VERVS.

Ignotus autor habet, Seruianus & Varro. Fuit Seruianus uir summæ auctoritatis apud Hadrianum, teste Spartiano, qui legatus Pannoniæ sub Traiano fuit: & eo imperante, bis consulatum gessit. Illi Hadriani soror Paulina nupsit. Cui is Imperator tantum detulit, ut uenienti de cubiculo semper occurreret. Tertium consulatum, ne esset secundæ sententiæ, non petenti ac sine precatone concessit. Filiam habuit, quam Fusco Salinatori destinauit. Cum incidisset Hadrianus in morbum letalem, factus de successore sollicitus, primùm de Seruiano cogitauit. Postea quasi affectatorem imperij, quòd serius regis cœnam misisset, quòd in sedili regio iuxta lectum posito sedisset, quòd erectus ad stationes militum senex nonagenarius processisset, mori coegit: reuera, ne sibi superstes adesset. Hunc Dion Seuerianum appellat, eum successorem Traianus aliquando & imperio dignum iudicauit. Nam in conuiuio olim quæsiuit ab amicis, ut decem nominarent uiros, quibus summa reipublicæ & rerum fastigium demandari posset. Tum uerò compresso aliquantulum sermone: Nouem, dixit, per uos discere cupio, unum ego Seuerianum habeo. Hunc cum Fusco eius nepote, quòd Commodi adoptionem ægrè ferre uiderentur, suspectos & inuisos occidi iussit Hadrianus: Seuerianum nonagenarium, alterum decem & octo annos natum. Sed Seuerianus antequam iugularetur, ignem poposcit, incensoque thure: Vos, inquit, deos testor, me nihil malè commisisse. Hadriano hoc tantum imprecor, ut cum mori cupiet, non possit. Hæc Dion. Flauius Aegyptiorum, pulcherrimam: quam in uita Saturnini tyranni inuenies. Lege, & lætaberis. Plinius iunior octauo Epistolarum, Seruianum uirum exactissimum nominat. Seueriani Aphricæ Proconsulis meminit Apuleius, & Lucianus de Conscribenda historia. Item Vlpianus refert, Seuerianum consulem Hadriano imperante, apud quem in Digestis libro quinto litera est corrupta: ubi commemorat, Hadrianum scripsisse Seriano, tu lege, aut Seruiano, aut Seueriano.

3. 14

POMPEIANVS, ET ATTILIANVS.

In ignoto autore legitur hoc loco, Lupercus & Atticus.

His

His Coss. templum Romæ Veneris factum est, quod nunc Urbis *Olym. Imp. Had.* appellatur.

Eusebius libro Temporum: Templum Veneris ab Hadriano Romæ factum. De hoc templo Veneris, quomodo Hadrianus illud extruxerit, & quo pacto Apollodoro architecto insultauerit, uide longiusculam Dionis historiam in Hadriano.

POMPEIANVS II. & COMMODVS.

4 15

Puto hunc esse Ceionium Commodum, quem adoptauit Hadrianus inuitis omnibus, appellauitq; eum Elium Verum Cæsarem. In cuius honorem ludos Circenses fecit, donatiuum militibus dedit, dehinc Prætura honorauit, ac statim Pannonijs imposuit, decreto consulatu cum sumptibus. Eundem Commodum secundò Consulem designauit. Sed cum minus sanum uideret, sæpissime dictauit. In caducum parietem inclinauimus: quia ante Hadrianum mortuus est, ut latè Spartianus scribit in Hadriano.

His Coss. Hadrianus, cum insignes & plurimas ædes Athenis fecisset, agonem edidit, bibliothecam miri operis extruxit.

Eadem Eusebius libro Temporum, & Spartianus, qui Hadrianum pro agonothea, hoc est præside agonum resedisse scribit.

SERGIANVS, & ALBINVS.

CCXX 16

Ignotus autor habet, Cæsar II. & Balbinus, alios omnino sequutus *IX* les. Autor quoq; de Pontificibus, habet: Cæsar & Albinus. ubi de Telesphoro Pontifice scribitur: ut in alterutro suspicanda sit labecula. Puto esse suffectum consulem, Commodum Cæsarem.

CAMERINVS, ET NIGER.

2 17

Per hoc tempus quidam scribunt, referente Eusebio, quadragesimale ieiunium à Telesphoro septimo Pontifice Max. institutum, ac præceptum. Spartianus in Hadriano meminit cuiusdam Nigrini, uiri consularis, qui cum esset suspectus de futuro imperio, Fauētij occisus est. An hic sit, dubitari potest. Fuit etiam Pescennius Niger, qui se Cæsarem fecit in Oriente. Quem etiam Commodus imperator Cos. designauit, teste Spartiano, de quo inferius scribemus.

ANTONINVS, ET PRAESENS.

3 18

Horum Coss. fit mentio apud Censorinum de Die natali, capite decimosexto, ubi de annis Romanis agit in hæc uerba: Quiq; hic anno fuit ante diem septimum Calendis Iulij, eum abhinc annos centum, Vlpio & Bruto Præsente Romæ Coss. hisdem dies fuerunt ante diem duodecimū Calendis Augusti, quo tempore solet canicula in Aegypto facere exortū, &c. Sed de hac re paulo inferius, ubi de Maximino Cos. narrabimus, plura ex Censorino scribemus. Cæterum ad Brutium Præsente scribit iunior Plinius libro septimo Epistolarum: qui tanta fuit autoritatis postea, ut Antoninus philosophus Imperator eius filiam Commodi filio suo, qui deinceps imperauit, matrimonio iunxerit, celebratis exemplo priuatorū nuptijs. Ignotus autor habet hoc loco, Antoninus I I. forte quòd prius suffecti hi Coss. fuerant: uel uerè potius, quòd Capitolinus scribit M. Antoninum Philosophum decimo octauo ætatis anno adoptatum in secundo consulatu iam patris sui Antonini. & Hadriano ferente, gratia ætatis facta est, Quæstor est designatus. Si autem numerabis consulatus à principio imperij Hadriani usq; huc, inuenies decem & octo annos. Dion, qui latissimè bellum

Olym. Imp. bellum Iudaicum describit, & Iudæorum rebellionem per hæc tempora notat. CHR. L. 142. 891
Had. Hic Antoninus est Vlpianus cognominatus. STI

4. 19

ANTONINVS II. & PRÆSENS II.

Hic autor ignotus habet, Antoninus III. & Aurelianus Cæsar. Sub id tempus, scribit Eusebius libro Temporum, bellum Iudaicum, quod in Palæstina gestum est, finem accepisse, rebus Iudæorū penitus oppressis. Vide quoque eundem libro quarto Historiæ sacre, capite sexto. Sed in primis uidendus est Dion in Hadriano, & Spartianus. 143. 892

CCX 20

XX

SEVERVS II. & SILVANVS.

Autor ignotus habet, Siloga & Seuerus: si non est error codicis. Credo hunc esse Catilium Seuerum, cuius Spartianus meminit, qui Traiano consule, iterum ab Hadriano creatus, dein Syriæ præpositus, mox præfectus urbis sub eodem, cum Antonini Pij adoptionem factam doluisset, re perditam quod sibi imperium præpararet, accepto successore, dignitate priuatus est, prius tamen grauius ab Imperatore obiurgatus. Fuit autem Catilius Maternus proauus Antonini philosophi, qui postea imperauit. Apud Spartianum eius nomen est deprauatum. nam quandoque Catilius, quandoque Attilius scribitur falso. Et hinc etiam Iurisperitorum libri deprauantur. nam Iustinianus in Institutionibus prodidit, Statilio Seuero diuum Hadrianum rescripsisse: cum legendum arbitrer, Catilio Seuero, cuius etiam iunior Plinius in epistolis meminit: & Iulius Capitolinus tradit, Antoninum Pium consulem fuisse cum Catilio Seuero. Licet per ea tempora multi fuerint Seueri. Curtium Seuerum recitat Tacitus: Septimij Seueri doctrinam laudat Statius in Syluis. Seuerum doctum fuisse, Martialis undecimo libro testatur hoc epigrammate:

Miraris docto quod carmina mitto Seuero,

Ad cœnam quod te docte Seuere uocem,

Iuppiter ambrosia satur est, & nectare uiuit. & reliqua.

Iurisperitus Decium Seuerum, imperante Seuero claruisse scribit. Sicut idem Iulij Seueri meminit, qui (Dione tradente) à Britannia in Iudæos deficientes ab Hadriano missus est, uir iustus & sapiens, dignitate & autoritate insignis, postmodum regendæ Bithyniæ destinatus. Curio Seuero scribit Plinius iunior, libro tertio Epistolarum.

His Cos. Helia ciuitas, id est, Hierosolyma, ab Helio Hadriano condita est: & in fronte eius portæ, qua Bethleem egredimur, sus sculptus in marmore, significans Romanæ potestati subiacere Iudæos.

Eadem Eusebius in libro Temporum. Sed lib. 4. Historiæ sacre, capite sexto sic tradit: Aristo Pelleus historiographus ista profequitur. Ita factum est, ut ciuitas post interitum Iudaicæ gentis, incolis mox in eam peregrinæ nationis confluentibus, permutatis ciuibus Romanorum, uis tota conuersa ritum pariter mutaret, & nomen. Dionysius interea Hierosolyma pridem euerfa, rursus habitari iussit, atque urbem Aeliam Capitolinam appellauit. Latissime inde profequitur Iudæorum cladem & famem, & Solomonis sepulchrum describit multa eius incommoda significasse. uide Dionem.

2. 21

RVFFINVS, & TORQVATVS.

Plures inuenio Ruffinos. Per illa tempora Fabius Ruffinus, uir egregius: item Cecilius Ruffinus, tradente Dione: Iunius Ruffinus, quem Vlpianus meminit præfectum uigilum sub Seuero & Antonino: & Calistratus, proconsulem Macedoniæ, sub Hadriano fuit & Apuleius Ruffinus. Licinium Ruffinum 144. 894

Ruffinum rescripisse Iulio Paulo, iuriconsultus Paulus recitat. Trebonij Ruffini, uiri egregij, meminit Plinius iunior. Ignotus autor habet hoc loco, si non est sine menda liber, Ruffinum & Quadratum.

His Coss. Hadrianus morbo intercutis aquæ apud Baias moritur, maior sexagenario.

Scribit Dion, Hadrianum, cum morbo tentari cœpisset, in fluxum incidisse sanguinis, qui ei consuetus erat per nares effundi. Dehinc nimio sanguinis defluxu in phthisim corpus tabidum resolutum est: atq; hydropisi tandem corripitur. Cæterum Hadrianus magicis artibus & incantamentis quibusdam (quorum erat edoctus) aquam omnem intercutem eduxit, qua tamen rursus & celeriter fuit repletus. Postquam igitur morbus auctus est, & iam undique adhibitis remedijs indies deficiebat, mori decreuit, sæpe aut uenenum aut gladium postulans: & frustra quidem, nullus enim porrigebat. Vide etiam Spartianum. Eutropius: Obijt in Campania maior sexagenario, Imperij anno xx. mense decimo, die xx. Senatus nolebat ei tribuere diuinõs honores: tamen cum successor illius T. Aurelius Fuluius Antoninus hoc uehementer exigeret, & uniuersi Senatores palam restiterunt, tandem obtinuit. Est autem tumulo honestatus, qui moles Hadriani dicitur, de quo ita scribit Procopius: Hadriani Romani imperatoris sepulchrum extra portam Aureliam extat, & ad lapidis iactum à mœnibus procul extructum, spectatu proculdubio dignum. Pario namque ex lapide ædificatum est, saxa quadrata illi inuicem nexa, alia nulla intermixta materia, & quaternis partitum pari dimensione lateribus, eã porrectis in altitudinẽ, ut iactus ex angulo lapis alterum ferè pertingeret: altitudinem tamen hæc urbis mœnia superant. Statuæ ex eodem & Pario marmore, uirorum equorumq; miro artificio factæ, desuper insident. Sepulchrum id prisca homines illi, cum uelut moles & arcis in speciem urbi impositum uideretur, brachijs duobus à mœnibus ipsis ad sepulchrum id usque porrectis, inædificatisq; complexi sic sunt, ut murorum sit parium pars quædam effectum, apparet namque altissimæ id turri persimile.

Cui successit Antoninus Pius, qui regnauit cum liberis suis Aurelio & Lucio, annis xxii. mensibus tribus.

Orosius libro septimo, capite nono: Anno ab urbe condita octingentesimo nonagesimo nono, Antoninus cognomento Pius, tredecimus ab Augusto Imperator creatus, cum liberis suis Aurelio & Lucio, uiginti & non plenis tribus annis Rempubicã gubernauit: adeo tranquillè & sanctè, ut meritò Pius & pater patriæ nominatus sit. Sed uide discordiam autorum, si modò emendati sunt codices. Eutropius libro octauo, capite quarto: Anno ab urbe condita DCCCXXVIII. Hadriano successit M. Antoninus Fuluius Boionius, idem etiã Pius nominatus, genere claro, sed non admodum uetere: uir insignis, & qui meritò Numæ Pompilio conferatur, ita ut Romulo Traianus exæquetur. Sed quomodo conueniant numeri Consulatum cum annis Imperij, dijudica acutissimè lector: quandoquidem omnia sunt corrupta.

ANTONINVS.

PIVS CAES. XIII.

Sub quo hi Consules fuerunt,

TORQUATVS II. & HERODES.

Ignotus autor habet, Torquatus & Atticus: quod idem est, nam Iulius Capito
O linus

Olym. Imp.
Ant. ph.

linus in M. Antonino philosopho tradit, eū usum oratoribus, inter quos nominat Herodem Atticum, Collatinū Frontonem, Cornelium, & alios passim. Scribit Eusebius, Antoninum hoc anno Patrem patriæ appellatum. Iulius Capitolinus sic inquit: Patris patriæ nomen delatū à Senatu, quod primò distulerat, cum ingenti gratiarum actione suscepit. Galenum medicum his temporibus claruisse, Eusebius recitat,

4. 2

A VIOLA, & MAXIMVS.

Ignotus autor habet Auitum. & Maximum. Plures autem fuerunt Maximi per ea tempora. Iulius Capitolinus in Antonino Pio, scribit Ganium Maximum præfectum prætorij, usque ad uicesimum annū sub eo peruenisse, uirum seuerissimum. Cui Tacitus Maximus successit, in cuius demortui locum duos præfectos substituit, Fabium Repentinū & Cornelium Victorinum. Fuit etiam Claudius Maximus Stoicus, inter præceptores diui Antonini: & Albius Maximus, quem uirum doctum Martialis commemorat. Item Plinij secundi extant epistolæ, quibus testat Domitianum scripsisse Terentio & L. Appio Maximis. Refert Dion, aduersum Antonium rebellantem, eundem Imperatorem misisse L. Maximum & Traianum. Idem autor est, Maximum præfectum, cum ipse ad Oceanum nauigaret, destinasse aduersum deficientes, à quibus pugna uictus interijt. Vibio Maximo diuos fratres rescripsisse, Vlpianus mentionem facit. Laberius Maximus Procurator Iudææ, sub Vespasiano fuit. Sed apud Iosephum corruptè legitur, Liberium Maximum, ut omnem terram Iudæorum uenderet. Melsio Maximo scribit Plinius libro quarto Epistolarum.

CCXX 3
XI

ANTONINVS III. & AVRELIVS.

Autor ignotus habet aliter: Antoninus quartum, & Aurelianus Cæsar secundum. Volo subscribere uerba Capitolini ex uita Marci, quæ ad hunc locum faciūt: Post excessum Hadriani, statim Pius per uxorem suam Marcum sciscitatus est de dissoluendis sponsalibus: & ijs gestis adhuc Quæstorem & Consulem secum Pius Marcum designauit, & Cæsaris appellatione donauit. & paulo post: Secundum etiam consulem designauit, cum ipse quartum pariter inierit. Sub id tempus Valentinus hæresiarches & Cerdo magister Macronis Romam uenerunt. Vide Eusebium libro quarto Historiæ sacre, capite decimo, & undecimo, ubi pulcherrima de illis hæreticis inuenies. Sed uide obsecro eiusdem caput decimum tertium, ubi Epistola Cæsaris pro defensione nostrorum ad Asiaticos scribitur, quæ incipit: IMP. CAES. M. AVRELIVS ANTONINVS AVG. ARMENICVS PONT. MAX. TRIB. POT. XV. COSS. III. Vniuersis simul plebibus Asiæ S. & quæ sequuntur.

2. 4

GRATVS, & SELEVCVS.

Ignotus autor habet hoc loco & sequentibus, Consules paululum diuersos. hoc enim loco illic scribitur, Clarus & Seuerus, qui siue desint in Cassiodoro, siue suffecti sunt Consules, alij tamen alio ordine locantur & ponuntur. Vtriusque tamen Consules & Cassiodori & ignoti auctoris ponam, ut inde & anni Imperij colligantur, & diuersitas patescat. Subuereor enim, in alterutro obmissos esse quosdam, si annos Imperij saltem ex Consulibus colligere uolumus. Tamen & Capitolinus in uita Marci inquit: Et Seuerum turmis equitum Romanorum iam cōsulem designatum creauit. Præterea Spartianus in Seuero horum Consulium meminit, in hæc uerba dicens: Ipse natus est Erutio Claro bis & Seuero Cōsulibus, sexto Idus Apriles. Si igitur ab hoc consulatu numerabis usque ad finem Imperij Seueri, prouenient sexaginta quinque anni, quot quibus uixisse scribitur

scribitur. & ideo etiam numerus Imperij x x i i. annorum cum tribus mensibus non proveniet: quoniam alij dant uiginti tantum annos Antonino Pio, ut Orosius & Calsiodorus noster. Sed de ijs Coss. paulo inferius, in consulatu Præsentis & Ruffini, plura.

His Coss. Iustinus philosophus librum pro Christiana religione scriptum, tradidit Antonino Cæsari.

Hæc eadem iisdem uerbis Eusebius in libro Temporum, & libro quarto Historiæ sacræ, capite octauo, undecimo & duodecimo, uberrimè explicat. Et Paulus Orosius libro septimo, cap. nono inquit: Iustinus philosophus librum pro Christiana religione compositum Antonino tradidit, benignumq; eum erga Christianos homines fecit. Qui non longè post, suscitante persecutionem Crescente Cyrico, pro Christo sanguinem fudit, ut Eusebius libro quarto sacræ Historiæ tradit, capite decimosexto. Hunc Iustini philosophi & martyris librum contra gentes, nuper Ioannes Franciscus Picus Mirandulanus Princeps, uir eruditissimus, & mihi longè amicissimus, eleganter & feliciter à Græco in Latinum uertit, & cum cæteris suis operibus impressus circumfertur. Quot autem libros à se scriptos Iustinus posteris dereliquerit, docet Eusebius lib. quarto Historiæ sacræ, capite decimo octauo. Sed in ea oratione quam contra gentiles pro Christianis scripsit, tradit, cum esset Alexandria, in Pharo se uidisse uestigia domuncularum Septuaginta Interpretum, quæ ad id tempus incolumia extiterunt. Quod dictum Hieronymus in præfatione Geneseos, quasi sibi ignotum, Eusebio & Augustino in eo inficiando, aduersatur.

ANTONINVS IIII. & AVRELIVS II.

3. 5

Hic consulatus fuit ab autore ignoto superius alio loco positus, ut patuit ex Annotatis.

LARGVS, & MESSALINVS.

4. 6

Eusebius tradit, sancitum esse à Pio sub id tempus, ut resurrectio Dominicæ die Dominica celebretur: quod à pluribus Pontificibus confirmatum est. Vnde occasio nata est inquirendi nostris, de die uera Paschæ. Paulus Mittelburgensis episcopus Forosempronienensis, ingens uolumen nostra ætate scripsit: quod studioso cuiq; est legendum.

TORQVATVS IIII. & IVLIANVS.

CCXX 7

Sub id tempus, scribit Eusebius libro eTemporum, Mesomedem Cretensem, ci tharædorum carminum musicum poetam claruisse: cuius etiam meminit Iulius Capitolinus, in Antonino Pio sic scribens: Nihil esse sordidius dixit, quam si Reipub. ij arriderent, qui uel in eam suo labore conferrent. Vnde etiam Mesomedilyrico salarium imminuit. Cæterum Spartianus in Didio Iuliano scribit, proauum Iuliani Imperatoris, Saluium Iulianum, bis consulem, & præfectum urbi, ac consultum iuris fuisse. Quærendum, si hic est.

ORPHITVS, & PRISCVS.

2. 8

Iulius Capitolinus in Antonino scribit, Orphitum præfectum fuisse urbis. Inquit enim: Successorem uiuenti bono iudici nulli dedit, nisi Orphito præfecto urbis petenti.

GLABRIO, & VETVS.

3. 9

Ignotus autor habet hoc loco, Gallicanus & Vetus: & in margine scribitur, Romulus. ut creda Glabriõnẽ Gallicanũ, & Veterẽ Romulũ cognominatos: ni si fortẽ sit alter Coss. Vespronius Candidus Vetus, cuius uiri consularis meminit Spartianus in Didio Iuliano. Sed & autor de Pontificibus, horum sic Coss. meminit: Higinius annis duodecim, mensibus tribus, diebus sex. Fuit temporibus

Olymp. Imp.
Ant.

434

In Aurel. Cassiodori Consules

Veri à Conf. Gallicani & Veteris, usque Præsente & Ruffino. Sed uereor & hoc corruptum: cum alij hunc quatuor tantum annis sedisse scribant, ut Eusebius libro Temporum, quod paulo post patefcet, non duodecim.

4. 10

GORDIANVS, & MAXIMVS.

Autor ignotus habet hoc loco, Maximus & Gordianus, si litera non est corrupta. Quandoquidem, teste Capitolino, Gordianus senior, qui post Maximinum hostem iudicatum, cum filio imperauit, originem paternam ex Græcorum genere habuit, maternam ex Traiani Imperatoris patre, auo, proauo Coss. socero, profocero, & duobus absoceris Coss. Cæterum multi fuerunt per ea tempora Maximi. Gaius Maximus, uir seuerissimus, Præfectus Prætorij, usq; ad uicesimum annum: cui postea Tatius Maximus successit, quorum Iulius Capitolinus in Antonino Pio meminit. Fuit & Claudius Maximus Stoicus, inter præceptores Diui Antonini: & Albius Maximus, uir doctus, à Martiali dictus. Urbio Maximo diuos fratres rescripsisse, Vlpianus mentionem facit. & Dion L. Maximi meminit.

CCX
XX

11

GLABRIO IL. & ROMVLVS.

In ignoto autore non Romulus, sed Homulus scriptum est: siue error sit, siue ueritas. Quandoquidem apud Capitolinum in M. Philospho, mentio fit Valerij Homuli, qui apud Pium, Marcum detulit. & in Antonino Pio idem tradit, quod cum domum Homuli uisens Pius, miransq; columnas Porphyreticas, requisisset unde eas haberet: atque Homulus ei dixisset, Cum in domum alienam ueneris, & mutus & surdus esto: patienter tulit. Lampridius quoque in Alexandro inquit ab Homulo ipsi Traiano dictum, cum ille diceret Domitianum pessimum fuisse, amicos autem bonos habuisse: atque illum magis odio fuisse, qui Rempub. peioris uitæ hominibus commendauerat: quia melius est unum malum pati, quam multos. Multi enim mali non possunt ab uno, quamuis bono, ulla ratione superari. Ob id Marius Maximus scripsit: Meliorem esse Rempub. & propè tutiorem, in qua princeps malus est, ea in qua sunt amici principis mali: cum unus malus possit à pluribus bonis corrigi, multi autem ab uno minimè.

12

PRAESENS & RVFFVS.

Ignotus autor habet hoc loco, Præsens II. & Ruffinus. quorum & autor de Pontificibus meminit, ut paulo antè scripsi. Hoc in loco iterum necesse habeo admonere lectores, ut lotis auribus hæc qualiacunq; audiât, quippe qui pro studioforum commodo omnes schedas euoluo. Nam in eo opusculo quo Pontifices traduntur, sub Coss. quidam nominantur, quos hic non inuenio: quamuis anni non sunt omnino ab eo numero diuersi. Verba igitur illius autoris nunc subscribam, quæ talia sunt: P I V S A N N . X X . M . I I I I . D . X X I . Fuit temporibus Antonini Pij, à Conf. Clari & Seueri, usq; duobus Augustis. Sub huius episcopatu frater eius Hermes scripsit, in quo mandatum continetur, quæ ei præcipit angelus, cum uenit ad eum in habitu pastoris. Sed cōsulatus Clari & Seueri superius est positus: & ordo Pontificum sic uideretur præposterus, ideo altius cogitandū. Nam & Eusebius libro Temporum, post Higinium Pontificem ponit Anicetum Romanæ ecclesiæ episcopum decimum, quem & decem annis sedisse scribit. Sed error est.

13

COMMODVS, & LATERNVS.

Huius consulatus mentio sic fit à Capitolino in L. Vero Antonino: Fuit priuatus in domo Imperatoria uiginti & tribus annis, qua die togam accepit

accepit Verus Antoninus Pius, ea occasione qua patris templum dedicabat, populo liberalis fuit: mediusq; inter Pium & Marcum refedit, cum Quæstor populo munus daret. Post Quæsturam statim consul est factus, cum Sestillo Literano. Interiectis annis iterum factus consul. Cur autem hic Commodus, ut eius erat nomen, scribatur, mox explicat Capitolinus, sic scribens: Dato igi Imperio, & indulta tribunitia potestate, post consulatus etiam honorē delatū, Verum uocari præcepit, suum in eum transferens nomen, cum antè Commodus uocaretur. Fuit autem insignis Lateranorū familia Romæ, ut magnæ urbis partim nomen dederit. Vnde & olim Romanus Pontifex, Lateranensis episcopus dictus fuit.

His Coss. Apollonius Stoicus, natione Chalcidicus, & Basilides Syropolitanus, philosophi illustres habentur: qui Veri quoq; Cæsaris præceptores fuerunt.

Eadem Eusebius in libro Temporum iisdem uerbis. Cæterum Capitolinus huius Apollonij philosophi sic meminit in Antonino Pio: Cum Apollonium, quem Chalcide acciuerat, ad Tiberinam domum, in qua habitabat, uocasset, ut ei M. Antonium traderet: atq; ille dixisset, Non magister ad discipulum debet uenire, sed discipulus ad magistrum. risit eum, dicens: Facilius fuit Apollonio à Chalcide Romam uenire, quàm à domo sua in Palatium. Cuius auariciam in mercedibus notauit. In uita uerò M. Antonini Philosophi sic scribit Capitolinus: Vsus est Apollonio Chalcedonio, Stoico philosopho. Tantum autem studium in eo fuit philosophiæ, ut ascitus iam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad domum Apollonij discendi causa ueniret.

VERVS, & SABINVS.

4. 14

Ita Cassiodori exemplar habet. Ignotus autem autor habet Seuerum & Sabinum. Quamuis etiam Capitolinus in Pio scribat, Verum, Antoninum post Quæsturam fecisse consulem, & sic nominatum pro Commodo, ut paulo antè patuit.

SILVANVS, & AVGVRVNVS.

CCXX 15

BARBATVS, & REGVLVS.

XIII

2. 16

TERTVLLVS, & SACERDOS.

3. 17

Superius annotauī, Cornutum Tertullum, uirum sanctum, fuisse collegam Plinio in præfectura ærarij, & consulatu: qui Aemiliæ uia curator fuit. Tertulli & Maximi consulatus meminit Vlpianus ad legem Iuliam, de adulterijs. Fuit etiam Tertullus designatus consul cum Nerua: & Tertullianum Senatusconsultum, quod factum est temporibus diui Hadriani, Iustinianus asserit traxisse appellationem à Tertullo. Diuus Augustinus irridendo autor est, Tertullum uirum grauem & philosophum. ædilem futurum clamasse, in auribus ciuitatis inter cætera sui magistratus officia, sibi Floram matrem ludorum celebritate placandam. De alio Tertullo, eiusdem fortè familiæ, Capitolinus scribit, quem M. Antoninus philosophus prandentem cum uxore deprehenderit. hic fortè consul hoc tem-

pore fuit,

O 3 Quintil.

Olymp. Imp.

Ant.

QVINTILLVS, & PRISCVS,

4. 18 Spartianus in Iuliano meminit Quintilli, in hæc uerba: Cum Iulianus Senatū rogaret, ut Virgines Vestales & cæteri sacerdotes cum Senatu obuiam exercitui Seueri prodirent, prætentis insulis: Fauſtius Quintillus consularis augur contradixit, asserens, non debere imperare eum, qui armis aduersario non posset resistere. Cui multi Senatores consenserunt. Iulius Capitolinus in L. Annio Vero meminit Statij Prisci, quem Imperator cum Auidio Casio & Marco Vero ad Parthicum bellum conficiendum misit.

CCXX 19

XV

VERVS II. & BRADVA.

In ignoto autore scribitur, Bradua & Varo: sed corruptum arbitror exemplar.

2. 20

ANTONINVS V. & AVRELIVS III.

Nec hunc, neque sequentem consulatum ponit autor ignotus in suo libello. Vnde sequitur, Consulatum fuisse aliquot annis continuatum ab Antonino & Aurelio. quod sequens consulatus ostendit, ubi scribitur: P. C. Antonini V. & Aurelij III. quod est, Post consulatum Antonini & Aurelij: quod sæpius dehinc factum est, ut patebit. & hinc etiam manifestatur error annorum Imperij Antonini Pij, cui quidam dant uiginti tres annos, alij uiginti duos, alij uiginti unum.

3. 21

P. C. ANTONINI V. & AVRELII III.

Id est, Post consulatum Antonini & Aurelij. fortè si Pius uigintitres annos imperauit, poterant tres anni hi in consulatu durasse.

Hoc tempore Antoninus Pius apud Lorium uillam suam, duodecimo ab urbe miliario, moritur, anno uite septuagesimo septimo.

Eutropius ei dat ætatem eam, quã hic Casiodorus: si non sunt utriusque corrupta exemplaria. Eusebius ei tribuit septuaginta duos annos. Septuagesimo, scribit Capitolinus, anno Antoninum excessisse. Par diuersitas est annorum Imperij.

Vsque ad hoc tempus singuli Augusti fuerunt, cui successerunt filij sui: id est, M. Antoninus Verus, & L. Annius Antoninus Verus: qui regnarunt annis decem & nouem. Sub quibus hi Consules fuerunt.

Orosius libro septimo, capite nono: Anno ab urbe con. noningentesimo quinto decimo, M. Antoninus Verus, decimus quartus ab Augusto, regnum cum Aurelio Commodo fratre suscepit, mansitq; in eo annis quatuordecim. Hi primi Rempublicã æquo iure tutati sunt. Cæterum omnes alij autores M. Antonino dant decem & octo annos Imperij. cum Casiodorus & Eusebius tam in libro Temporum, quàm in Historia sacra, dent decem & nouem. Eutropius libro octauo, capite quinto sic: Post hunc imperauit M. Antoninus Verus, haud dubiè nobilissimus: quippe cum eius origo paterna à Numa Pompilio, materna à Salentino rege penderet. & cum eo L. Annius Antoninus Seuerus, tumq; primùm Romana respub. duobus æquo iure Imperij administrantibus paruit, cum usque ad eos singulos semper habuisset Augustos. Inuenio in quibusdam Chronicis scriptum, quod à C. Iulio Cæsare usque ad duos Augustos, sunt anni ducenti quadraginta quatuor: quod non procedit. Sed propius uero accedit Herodianus, qui in præfatione Historiæ suæ, ab Augusto ad Marcum circiter ducentos annos numerat. Sed in numeris annorum facilis est lapsus, propter notas, Nam & Eutropius & Capitolinus ponunt tantum

tum decem octo annos pro Imperio M. Philosophi: cum Cassiodorus & Eusebius decem & nouem ponant, si est liber emaculatus. Olymp. Imp. Augg.

M. ANTONINVS VERVS,

ET LVCIVS ANTONINVS
VERVS, IMP. XIII.

DVO AVGVSTI COSS.

Huius consulatus in hac uerba meminit Spartianus in Aelio Vero: Verus cum Marco æquale gessit imperium. Nam ipsi sunt, qui primi duo Augusti sunt appellati: & quorum Fastis consularibus sic nomina præscribuntur, ut dicantur non duo Antonini, sed duo Augusti. tantumq; huius rei & nouitas & dignitas ualuit, ut fasti consulares nonnulli ab his sumerent ordinem consulum. Sed & in Hadriano inquit Spartianus: Hi sunt, qui postea pariter duo Augusti primi Rempubicã gubernauerunt. Capitolinus in M. Philosopho: Post excessum Diui, à senatu coactus regimen publicum capere, fratrem sibi participem in Imperio designauit: atq; ex eo pariter cœperunt Rempubicã regere. Tuncq; primũ Romanum Imperium duos Augustos habere cœpit. Lampridius in Commod, tradit eum Lanubij esse genitum, cum fratre Antonino Gemino, Calendis Septembris, patre patruoq; Coss.

RUSTICVS, & AQUILINVS.

CCXX
XVI

Suspitor hunc esse Iunium Rusticum, quem Capitolinus scribit à Marco uehementer adamatum, eumq; audisse, & præcipue ante alios dilexisse cum reuerentia quadam, & ipsum sectatum domi militiæq;. Pollebat hic Stoica disciplina præ ceteris, & ob id cum eo communicauit publica priuataq; consilia: cui etiam ante præfectos prætorio semper osculum dedit. Quem & consulem iterum designauit, cui post obitum à Senatu statuas postulauit.

His Coss. L. Cæsari Athenis sacrificanti, ignis in cœlo ab oriente in occidentem ferri uisus est.

Idem eisdem uerbis scribit Eusebius libro Temporum. Capitolinus in L. Vero tradit, Lucium, cum ad Parthicum proficisceretur bellum, Athenis inter symphonias & cantica nauigasse.

LÆLIANVS, & PASTOR.

Sub id tempus, scribit Eusebius, Vologesum Parthorum regem, uicinas sibi Romanas prouincias depopulatum esse. De quo Vologeso rege Capitolinus in M. Philosopho: & Orosius libro septimo, capite decimo.

MACRINVS & CELSVS.

His Coss. Fronto orator insignis habetur, qui M. Antoninum Verum latinis literis erudiuit.

Eadem scribit Eusebius in libro Temporum, & Eutropius libro octauo, capite sexto, de M. scribens inquit: Latinas aut eum literas Fronto orator nobilissimus docuit. & Capitolinus in Marco: Vfus est oratoribus † Gero Antonio Macro, Caninio Celere, & Herode Attico: Latino Frontone Cornelio. sed multum ex his Frontoni detulit, cui & statuam in Senatu petijt. Pa-
O 4 ria

† Græco

Olym. Imp.
Aug.

ria scribit idem in L. Vero. Fuit autem Herodes Atticus cognomento, diuitijs & literatura percelebris: qui Athenas præcipue patriam præclaris operibus exornauit, à Gellio in suis Noctibus frequentatus. Is cum ingenio & eloquentia nulli secundus haberetur, filiam habuit adeò hebetem, ut ne elementa quidem literarum perciperet, teste Philostrato, qui in secundo libro Sophistarum multa de hoc tradit. Neque illud obmittendum, Philostratum libros Sophistarum duos Antonino Imperatori tum Consuli dedicasse: quod ex præfatione liquet. Cornelius autem Fronto insigni fuit eloquentia, cui siccum genus dicendi Macrobius adscribit, ut superius annotauimus, bimestri consulatu ab Antonino insignitus. Nuper Ianus Parrhasius in lucem edidit libellum de Nominum uerborumque differentijs, quod Frontonis esse dicitur. Habuit autem & prone-

4. 5

ORFITVS, & PVDENS.

Meminit Orfiti Capitolinus in M. Philosopho sic scribens: Crimini ei datum est, quòd adulteros uxoris promouerit, Tertullum, & Vtilium, & Orfitum, & Moderatum, ad uarios honores: cum Tertullum etiam prandentem cum uxore deprehenderit.

His Coss. L. Cæsar de Parthis, cum fratre Antonino triumphauit.

Eadem scribunt Eusebius, Eutropius & Orosius. Capitolinus in M. Philosopho: Petijtque L. ut secum M. triumpharet. Petijt præterea L. ut filij M. Cæsares appellarentur. Sed M. tanta fuit moderatione, ut cum simul triumphasset, tamen post mortem L. iam tum Germanicum se uocaret, quod sibi bello proprio pepererat. In triumpho autem liberos M. utriusque sexus secum uexerunt. Ita tamen, ut & puellas uirgines ueherent, ludos etiam ob triumphum decretos spectauerunt, habitu triumphali.

CCXX
XVII

PVDENSII, & POLLIO.

Horum Coss. mentionem facit Lampridius in Commodò, his uerbis: Nominatus inter Cæsares quartum Iduum Octobrium, quas Herculeas postea nominat, Pudente & Pollione Coss. Sub id tempus tradit Eusebius, persecutionem ortam in Asia, & Polycarpum cum pluribus alijs subijisse martyriũ. Vnde Orosius libro septimo, capite nono: In diebus Parthici belli persecutiones Christianorum, quarta iam post Neronem uice in Asia & Gallia graues præcepto euberrime tradit Eusebius, libro quarto Historiæ sacrae, capite quinto decimo, ubi Polycarpi martyrium graphicè describitur. Sed quæ passi sunt martyres in Gallia, Eusebius libro quinto explicat, capite primo, & sequentibus.

2. 7

VERVS III. & QVADRATVS.

Quadrati, Parthici belli scriptoris, meminit Capitolinus in L. Antonino Vero: dubium, si hic sit. Herodianus, Quadrati nobilissimi locupletissimiq; adolescentis meminit: cum quo stupri consuetudinem habere existimabatur Lucilla, L. Veri Imperatoris uxor, & soror Commodi. Capitolinus in M. tradit, quòd honorum maternorum partem Vindio Quadrato sororis filio dederit, quia illa iam mortua erat.

3. 8

APRONIANVS, & PAVLVS.

Circa id tempus, tradente Eusebio, lues multas prouincias occupauit. Roma ex parte uexata. Sic Orosius: Sequuta est lues, plurimis infusa prouincijs: totamque Italiam pestilentia tanta uastauit, ut uillae, agri, atque oppida, sine cultore atque habitatore, deserta, in ruinas syluasque concesserint. Exercitum

Exercitum uerò Romanorum, cunctasq; legiones per longinqua latè hyberna dispositas, ita consumptas ferunt, ut Marcomanicum bellum, quod continuo exortum est, non nisi nouo delectu militum, quem triennio iugiter apud Carnuntum mancus tenuit, gestum fuisse referatur. Coniectantur pleriq; docti Carnuntum esse, quod hodie in Austria Petronella dicitur, ubi situs castrorum & moles uisuntur. Capitolinus tantam fuisse tum pestilentiam scribit, ut uehicularum cadauera sint exportata. Vide illic latè de sepultura leges Caesaris, & quo pacto quidam mundi finem affuturum predixit, mirabili usus industria. Eusebius quarto Historiæ sacræ libro, capite uigesimosexto, meminit Sergij Pauli proconsulis Asiæ, quem arbitror hunc fuisse Paulum, tamen consulem.

PRISCVS & APOLLINARIS.

4 9

Capitolinus in Marco, meminit Prisci cuiusdam, quem hunc esse reor: Gestæ sunt, inquit, res in Armenia prosperè, per institutum Priscum, Artaxatis captis: delatumq; Armeniacum nomen utriq; Principum, quod Marcus per uerecundiam primò recusauit, postea tamen recepit.

CETHEGVS & CLARVS.

CCXX 16
XVIII

SEVERVS & HERENNIANVS.

2 11

Horum Coss. mentio fit ab autore illo de Pontificibus, ubi scribuntur hæc uerba: SOTERANN. IX. M. III. D. II. Fuit temporibus Antonini & Commodi à conf. Veri & Herenniani, usque Paterno & Bradua. Fortè hic erat scribendum Seueri, non Veri: & Materno, non Paterno. Nec numerus annorum conuenit, IX. Si enim Soter usque ad consulatum Materni & Braduæ sedit, XIII. non IX anni numerabuntur. Et hoc idem conuenit cum Eusebio, qui libro Temporum sic scribit: Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscepit XI. Soter, anno XIII. Sed anni Imperij minimè concordant. Ob id obseruandum est, in Eusebio, quod sæpe testatus sum, plena omnia esse errorū. Item Imperatori M. Antonino Verò, ut tradit Eusebius, scripsit Melito episcopus Sardensis Apologeticum, pro fide ac religione Christiana. cuius libri sæpe meminit idem in historia sacra. Sed libro quarto, capite uigesimosexto, quot libros scripserit Melito, qui ad nepotes usq; uenerunt, explicat.

His Coss. L. Annius Antoninus Verus, anno regni undecimo, inter Concordiam & Altinum apoplexi extinctus est, sedens cum fratre in uehiculo.

Eadem Eusebius, Eutropius, Orosius, Aurelius Sextus. Capitolinus autem in L. Verò sic scribit: Composito bello in Pannonia, urgente Lucio ut Aquileiam rediret (nam urbanas desiderabat Lucius uoluptates) in urbem destinatus est. Sed non longè ab Altino, subito in uehiculo, morbo quem apoplexin uocant, correptus Lucius, depositus è uehiculo, detracto sanguine, Altinum perductus, cum triduo mutus uixisset, apud Altinum periit. Fuit sermo, quod & soerū Faustina incestasset: & dicitur Faustinae soerus dolo, aspersis ostreis ueneno, extinctus esse: idcirco quod consuetudinem, quam cum matre habuerat, filia prodidisset. Multi etiam mortis flagitium uxori eius assignant, quod Fabiæ nimium indulsisset Verus: cuius potentia uxor Lucij, uel M. ferre non poterat. Tanta sanè familiaritas inter Lucium & Fabiam sorore fuit, ut hoc quoq; usurpauerit rumor, quod inierint consilium ad Marcum è uita tollendū: idq; cum esset per Agaclitū libertū proditū, Marco ante aduentū Lucij Faustina preuenierit. Subiungit post, quod quidam scribunt, Marcum partē uulnè ueneno illatā, eā execuisse cultro una parte

Olymp. Imp. parte ueneriatio, & Vero porrexisse: quod nefas est credere de Marco, tanto ut
 Aug. ro, tamq̄ probato.

3. 12

ORFITVS, & MAXIMVS.

Circa hoc tēpus floruit Oppianus Cilix poeta insignis, qui Halieutica, opus
 insigne de piscibus, miro splendore conscripsit: & nostro seculo latinitate dona-
 tus, a doctis amatur passim. Cæterum horum Coss. mentio fit in Commodus
 apud Aelium Lampridium, his uerbis: Appellatus est Commodus scilicet Ger-
 manicus, Idibus Herculeis, Maximo & Orfito Coss.

4. 13

SEVERVS II. & POMPEIANVS.

Tradit Eusebius, tantam circa hæc tempora pestilentiam per totum orbem
 fuisse, ut penè usque ad internecionem Romanus exercitus deletus sit. Capitoli-
 nus in Marco meminit cuiusdā Pompeiani, quem arbitror hunc esse, in hæc uer-
 ba: Proficiscens ad bellum Germanicum, filiam suam, non decurso luctus tem-
 pore grandæuo equitis Romani filio Claudio Pompeiano dedit, genere Antio-
 chensi, nec satis nobili: quem postea bis consulem fecit, cum filia eius Augusta es-
 set, & Augustæ filia. Sed has nuptias & Faustina, & ipsa quæ dabatur, inuita ha-
 buerunt. Meminit item huius Pompeiani Volcatius Gallicanus in Auidio Cas-
 sio, ubi in epistola quadam Marci ad Faustina inquit: Pompeianum nostrum
 in annum sequentem Consulem dixi. & quæ sequuntur, ibi legito. Herodianus
 libro primo Historiarum, Pompeiani meminit, qui ætate reliquos antebat, &
 Commodi sororem natu maximam in matrimonium habebat. Eius orationem
 ponit ad Commodum, elegantem.

CCXX 14
XIX

GALLVS, & FLACCVS.

Scribit Eusebius libro Temporum, Antoninum Marcum Imperatorem per
 hæc tempora aduersum Quados & Sarmatas fortissimè dimicasse. & cum perti-
 naciter eius exercitus siti oppressus pugnaret, pluuia diuinitus missa est. Cū ecō-
 trario Germanos et Sarmatas fulmina persequerentur, plurimosq̄ interficerent.
 Subdit Eusebius, & repetit Orosius libro septimo, capite nono. Extant literæ
 M. Aurelij, grauissimi Imperatoris, quibus illam Germanicam sitim, Christiano
 rum fortè militum precationibus impetrato imbri discussam contestatur. Id au-
 tem latissimè Eusebius libro quinto Historiæ sacre, capite quinto recenset: &
 Tertulianus in Apologetico, capite quinto. Capitolinus huius rei sic meminit:
 Fulmen de cælo precibus suis contra hostium machinamentum extorsit, suis
 pluuia impetrata, cum siti laborarent.

5. 15

PISO, & IULIANVS.

Lampridius in Commodus sic horum meminit Coss. Assumptus in omnia col-
 legia sacerdotalia sacerdos, decimotertio Calendas Inuictas, Pisone & Iuliano
 Coss. profectus in Germaniam decimoquarto Calendas Aelias, ut postea nomi-
 nauit, iisdem Coss. Vt aut̄ ea intelligas, subscribenda duxi uerba Lampridij, sic
 scribentis: Menses in honorem eius, pro Augusto Commodum, pro Septembri
 Herculem, pro Octobri Inuictum, pro Nouembri Exuperatorium, pro Decem-
 bri Amazonium, ex signo ipsius adultores uocabant. Sed post mortem Com-
 modi, Cingius Seuerus Pontifex censuit abolendas omnes statuas eius, nomēq̄
 ex omnibus priuatis publicisq̄ monumentis eradendum. Mensesq̄ ijs nomi-
 bus nuncupandos, quibus nuncupabantur, cum primū illud malū in Repub.
 incubuit, ut idem Lampridius scribit. Herodianus libro primo: Idem mensium
 nomina demutauit, ac pro uetustis appellationibus nouas de suis cognomi-
 bus imposuit, Quorum ad Herculem pleraq̄, tanquā scilicet ad fortissimū refere-
 bantur.

bantur. Sed ut ad Coss. redeam, ni fallor, hic est Iulius Didius Iulianus, qui Imperator fuit post Pertinacem. Cuius uitam diligentissimè perscripsit Spartianus, ubi hæc uerba continentur: Aedilitatem suffragio Marci consequutus est: Prætor eiusdem suffragio fuit. post præturam legionè præfuit in Germania uicesimæ secundæ primigeniæ. Inde Belgicam sanctè & diu rexit: ibi Cauchis Germaniæ populis, qui Albim fluuium accolunt, erumpentibus restitit, tumultuarijs auxilijs prouincialium: ob quæ consulatum meruit, testimonio Imperatoris. Hic igitur debet esse Iuliani consulatus, ratione temporum: quia circa id tempus Marcus contra Germanos bellum gessit. Fuit autem alius Saluius Iulianus, cuius filium Commodus ad stuprum frustra tentauit. Et ideo Iuliano insidias tetendit, & post interfecit, teste Lampridio. Sed & Spartianus in Seuerio scribit, quod Seuerus successerit Iuliano in Proconsulatu, & fuerit collega eius in consulatu, & in Imperio eius successor: fortè autem substitutus, non ordinarius Cos.

POLLIO II. & APERO

3 16

Horum Coss. meminit Lampridius in Commodò, in hæc uerba: Post hæc uenia legis annariæ impetrata Consul est factus, & cum patre Imperator est appellatus, quinto Calendas Decembres die, Pollione & Apro Coss. & triumphauit cum patre: nam & hoc patres decreuerant. & paulo post togam uirilem accepit, cum patre appellatus Imperator, quinto Calendas Exuperatorias, Pollione iterum & Apro Coss. Triumphauit decimo Calendas Ianuarias, iisdem Coss.

COMMODOVS, & QUINTILLVS.

4 17

Capitolinus in Marco Philosopho scribit: Cum compositæ essent res in Hispania, quæ per Lusitaniam turbatæ erant, filio Commodò accersito ad limitem, togam uirilem dedit: quare congiarium populo diuisit, & eum ante tempus consularem designauit. Lampridius in Commodò: Profectus est commendatus militibus, cum patre in Syriam & Aegyptum, & cum eo Romam rediit. Post uenia legis Annariæ impetrata Consul factus est, & cum patre Imperator est appellatus. De Quintiliorum domo omni per Commodum extincta, uide Lampridium in Commodò. Spartianus in Iuliano meminit Fausti Quintilli, consularis auguris. Quærendum, si hic sit.

His Coss. M. Antoninus Verus Imperator Commodum filium suum consortem regni facit.

Idem Eusebius libro Temporum. Sed quo pacto M. filio suo Rempub. commendauit, cum eum moriturus successorem designaret, eleganter docet Capitolinus in Marco. Sed longè pulchrius ac elegantius Herodianus, libro primo Historiarum sui temporis, ubi pulcherrimam leges Marci ad milites orationem. Lampridius in Commodò inquit: Appellatus autem est Cæsar puer cum fratre Seuerio. quartodecimo ætatis anno, in collegium sacerdotis ascitus est: coaptatus inter tres solos principes iuuentutis.

ORFITVS, & RUFFVS.

CCXL 18

Lampridius sic horum Coss. meminit: Profectus tertio Nonas Commodias, Orfito & Ruffo Coss. in Germaniam.

His Coss. Imperatores de hostibus triumphant, & pecuniam quæ fisco debebatur, prouincijs concedentes tabulas debitorum in medio Romanæ urbis foro, incendio concremarunt: ac ne quid bonitati deesset, seueriores quasque leges nouis constitutionibus temperarunt.

Idem Eusebius libro Temporum, Eutropius libro octauo, capite sexto: Pan-
nonijs

Olym. imp.
Ant. ph.

noniis à seruitio liberatis, Romæ rursus cum Commodo filio suo, quem iam CHRISTIANI
STI Cæsarem fecerat, triumphauit. Ad cuius belli sumptum, cum ærario exhausto largitiones, quas militibus impenderet, non haberet: neque indicere prouincialibus aut Senatui aliquid uellet, instrumentum regij cultus (facta in foro diui Traiani sectione) diffraxit: uasa aurea, pocula crystallina & murina, uxoriæ ac suam sericam & auream uestem, & multa ornamenta gemmarum: ac per duos continuos menses uenditio habita est, multumq; auri redactum. Post uictoriam tamen emptoribus præcia restituit, qui reddere comparata noluerunt. molestus nulli fuit, qui maluit semel empta retinere. Hæc eadem iisdem uerbis Aurelius Sextus. Paria Iulius Capitolinus in Marco: Cũ, inquit, ad hoc bellum omne ærarium exhausisset suum, neque in animum induceret, ut extra ordinem prouincialibus aliquid imperaret, in foro diui Traiani auctionem ornamentorum Imperialium fecit, uendiditq; aurea pocula, crystallina & myrrhina, uasa etiam regia, & uestem uxoriæ sericam & auratam: gemmasq; etiam, quas multas in repositorio sanctiore Hadriani repererat: & per duos quidem menses hæc uenditio celebrata est, tantumq; auri redactum, ut reliquias belli Marcomanici ex sententiâ prosequutus, postea dederit potestatem emptoribus, ut si quis uellet, empta redderet, atq; aurum recipere liceret. Nec molestus ulli fuit, qui uel non reddidit empta, uel reddidit.

2. 20

COMMODVS II. & VERVS II.

His Coss. Antoninus Verus adeò in editione munerum magnificus fuit, ut centum simul leones exhibuerit.

Idem Eusebius atq; Eutropius. Sed & Capitolinus sic in Marco scribit: In munere autem publico tam magnanimus fuit, ut centum leones una missione simul exhiberet, & sagittis interfectos. Subiungit Cassiodorus:

Qui post in Pannonia morbo perijt repentino, Commodus filius eius à Senatu Augustus est appellatus, qui regnauit annis tredecim: sub quo hi Coss. fuerunt.

De morte Marci pulcherrima apud Capitolinum inuenies, & apud Herodianum in primo Historiarum sui temporis. Sed de Commodo sic Orosius libro septimo, capite decimo: Anno ab ur. con. noningentesimo tricesimotertio, L. Antoninus Commodus decimusquintus ab Augusto, patri successit in regnum: mansitq; in eo annis tredecim, & aduersus Germanos bellum feliciter gessit, cæterum per omnia luxuriæ & obscenitatis dedecora deprauatus: & reliqua. Vide Eutropium libro octauo, capite septimo, sed & Aurelius Sextus, & Aelius Lampridius plura de eo scribunt. Sed abundè nimium Herodianus in libro Historiarum sui temporis.

AVRELIVS.

COMMODIVS IMP. XV.

3. 8

PRAESENS II. & GORDIANVS.

Ignotus autor habet in hoc loco, Præsentem & Gordianum, non Gordianum, si est error libri. nam & Lampridius Conditiani cuiusdam meminit, si forte is est. eius uerba ex Commodo subscribam: Domus præterea Quintiliorum omnis extincta, quòd Sextus Conditiani filius specie mortis ad defectiorem diceretur euasisse. Sed in eo loco legunt aliqui non Conditiani, sed Conditiani

ciani filius: quemadmodū etiā superius in Antonino Pio admonui, ex ignoto autore, ubi pariter pro Gordiano scribitur Cocidianus. Et ob id emendandus est locus in Lampridio in uita Commodi, quē hactenus à nullo uidi animaduersum (bona uenia id dictum sit, contra morem meum: qui hos uehementer detestor gloriosos homines, qui se primos inuenisse pleraq; cōtendūt) Neq; illi qui scholia ediderunt, id obseruauerunt. Inquit autem ita Lampridius: Datus in perpetuum ab exercitu & Senatu in domo Palatina Commodiana conseruandus undecimo calendas Romanas, Præsente iterum Cos, tertio. Quis Oedipus hoc mihi explicabit? Si Præsens fuit iterum Consul, quia superius in Pio primū eius consulatum uidimus, ut hic Cos. tertio dicatur: Ob id locum deprauatum mox apprehendit: & potius legendum censeo, Præsente iterum & Condiano Cos. Facilis enim fuit lapsus iterarum: & ignarus quispiam scriptor, Cos. tertium scripsit pro Cocidiano: siue scripsit Gordiano, uel Cotidiano, propria enim illa leui causa deprauantur, quæ ideo sunt omnibus obuia. Non autem ignoro, quod Capitolinus etiam scribit, Gordianum seniore Cos. fuisse & ditissimum ac potentissimum, inq; Pompeij domo habitasse. Sed huic attribuit collegam Alexandrum, quem consulatum in Calsiodoro non inuenio: ut suspicer ipsum suffectum, non ordinarium Consulem fuisse. Et ob id eo loco Condicianus potius, quam Gordianus, scribendum est.

COMMODVS III. ET BIRRVS.

4. 2

Birri mentio fit in Lampridio, quum uitam Commodi describit, in hac uerba: Cleander tantum per stultitiam Commodi potuit, ut Birrum, sororis Commodi uirum, reprehendentem nunciantemq; Commodi quæ fiebant, in suspicionem regni affectati traheret, & occideret, multis alijs qui Birrum defendebant interemptis. Capitolinus in Pertinaci tradit eum in simulas apud Commodum affectati imperij Antistiu Burrum, & Arrium Antoninum. In ignoto autore hoc loco scribitur, Commodus tertium, & Verus secundum.

MAMERTINVS ET RVFFVS.

CCLXI 3

Lampridius ubi describit interemptos uiros bonos & consulares à Commodi, Mamertini etiam meminit ab eo occisi. Mox, inquit, Antium Lupum & Petronios, Mamertinum & Syram, filiumq; Mamertinum Antonianū, ex sorore sua genitum, & post eos simul sex Cos. interemit, Allium Fuscum, Cælium Felicem, Luceium Torquatum, Latium Euripiatium, Valerium Bassianum, Patuleium Magnum cum suis. Eo etiam lubentius hos Cos. subscripsi, ut eorum nomina hic inter Consules annotarentur, qui fortè aut designati erant Consules, aut suffecti.

COMMODVS IIII. ET VICTORINVS.

2. 4

Hic credo est ille Aufidius Victorinus, de quo Capitolinus scribit in Marco. Amauit ex condiscipulis præcipuos senatorij ordinis, Seium Fuscianum, & Aufidium Victorinum. Hic contra Catos missus est à Marco. Est & illic descriptus Furius Victorinus Præfectus prætorio, qui fuit in bello Marcomannico & contra Quados missus.

MARVLLVS ET HELIANVS.

3. 5

Iulius Capitolinus in gestis Gordianorum tradit Seniore Gordianum patrem habuisse Cetrum Carullum: & cum subiungat patrem auum & proauum Cos. fuisse: iccirco facile adducor, ut Carullum hunc credam ex hac fuisse familia.

His Cos. thermæ Commodianæ Romæ factæ sunt.

Idem Eusebius libro Temporum, Lampridius inquit: Opera eius propter la-

P uacrum,

uacrum, quod Cleander nomine ipsius fecerat, nulla extant. Sed nomen eius alienis operibus incisum, Senatus erasit. Herodianus libro primo: Gymnasium quoque maximum ædificauerat, publicatis etiam balneis, ut eo modo populum inescaret.

4. 6

MATERNVS ET BRADVA.

Materni cuiusdam militis sub Commodo meminit in primo Herodianus: qui tertio insidias contra Commodum struxit. Quam conspirationem luculenter & abundè Herodianus describit. Sed Capitolinus in Pertinace Materni senatoris ita meminit: Denique tertium nonarum die uotis ipsis, milites Triarium Maternum Lasciuum senatorem nobilem, ducere in castra uoluerunt, ut eum rebus Romanis imponerent. Sed ille nudus fugit, atque ad Pertinacem in Palatium uenit, & post ex Vrbe decessit. Sed Paterni præfecti crebro Lampridius in Commodo meminit. Sed horum quoque Consulium, mentio facta est in autore pontificum, qui scribit usque ad hunc consulatum sedisse Sotera pontificem Romanum.

CCXLI 7

COMMODVS V. ET GLABRIO.

Glabrionis meminit Herodianus libro secundo suæ historiæ, de Pertinace scribens, quod Glabrionem, cum ipse ad imperium uocaretur, manu comprehensum in imperatoriam sellam seditare iusserit. Erat enim (inquit Herodianus) ille omnium patriciorum nobilissimus, ad Aeneam, Veneris & Anchisæ filium, seriem generis referens, idemq; iterum Consul, qui ita tamen loquutus est: Equidem egomet quem tu putas dignissimum, cedo tibi imperio; atque unâ mecum Senatus omnis summam tibi potestatem decernimus. Ignotus autor hoc loco ponit Marullum & Glabrionem.

2. 8

CRISPINVS ET AELIANVS

Aelius Spartianus in uita Didij Iuliani meminit cuiusdam Tullij Crispini, quem Iulianus præfectum prætorij fecit, occiso Pertinace, & aduersus Seuerum misit, à quo etiam interemptus est.

3. 9

FVSCIANS ET SILLANVS

Apud Lampridium leguntur hæc uerba in Commodo: Vota pro eo facta sunt nonis Pij Fusciano iterum Cos. Sed cum non ab uno Consule hac temperate anni numerarentur, sed à duobus, puto iterum esse Lampridij uerba deprauata & manca: quemadmodum paulo superius, ubi etiam unus Cos. Præfens scriptus fuit, sicut annotauimus. Et censemus potius legendum Fusciano & Sillano Cos. uota esse pro Cæsare Commodo facta. Huius Fusciani meminit Capitolinus in Pertinace. Post hoc præfectus Vrbi factus, in qua præfectura post Fuscianum hominem seuerum Pertinax mitissimus & humanissimus fuit. Fuit etiã Seius Fuscianus condiscipulus Marci, quæ plurimū dilexit, teste Capitolino.

4. 10

DVO SILLANI.

Lampridius inter casos à Commodo numerat Seruiliū & Duillium Sillanum cum suis.

His Cos. Commodus Imperator Colossi capite sublato, suæ imaginis caput iussit imponi.

Eadem Eusebius libro Temporum. Lampridius in Commodo sic scribit: Ornamenta sana quædam Colosso addidit: quæ postea cuncta sublata sunt. Colossi autem caput dempsit, quod Neronis esset: ac suum imposuit, & titulum more solito subscripsit, ut illum gladiatorium effœminatum non prætermitteret. Herodianus libro primo: Eo uesaniæ prouectus est, ut deserere principalem aulam, atque in ludum gladiatorium migrare instituerit: neque se amplius Herculem

culem appellari patiebatur (fuit enim prius dictus Commodianus, teste Lampridio) adoptato nobilissimi gladiatoris nomine, qui iam uita excessisset. quin simulacro illi Colosseo, quod Romanis venerabile est, Solis effigiem gerens, capite dempto, suum imposuit, atque in basi subscripsit, non quos consueisset imperatorios, paternosque titulos, sed pro Germanico mille gladiatorum uictorem. In Antiquitatibus Romanis adhuc legitur, Colossus Commodi Ant. altitudo cuius erat cubitum tricenum, ut adhuc marmoreum caput cum pedibus in conseruatorum manibus apparet.

COMMODVS VI. ET SEPTIMIANVS.

CCXL 9

III

In Commodi uita posuimus ueterem inscriptionem, pro eius memoria, in monumento positam, qua VI. Cos. scribitur. Plures ipse Consules fecit, teste Lampridio. Qui tradit uiginti quinque Cos. in unum annum ab eo creatos, omnesque prouincias uenditas. Et Spartianus in Pescennio Nigro scribit: A Cō modo denique Pescennius Consul declaratus, Seuero prapositus est, & quidem irato, quod primipilaribus commendantibus consulatum Niger mereretur.

APRONIANVS ET BRADVA II.

2. 12

Sub id tempus, teste Eusebio, incendio Romæ factō, Palatium, & aedes Vestæ, plurimamque urbis pars, solo æquantur. Vnde inquit Orosius libro septimo, capite decimo: Flagitia regis pœna urbis insequitur. Nam fulmine Capitolium ictum, ex quo facta inflammatio. Bibliothecam illam maiorum cura studioque compositam, aedesque alias iuxta sitas rapaci turbine concremauit. Deinde aliud incendium postea Romæ ortum, ædem Vestæ & Palatium, plurimamque Urbis partem solo æquauit. Illud incendium inter prodigia, quæ ante obitum Cæsaris Commodi euenerant, elegantissime & latissime Herodianus describit libro primo. Vide illic & alia prodigia quoque, quorum & Lampridius meminit.

COMMODVS VII. ET PERTINAX.

3. 13

Capitolinus in Pertinace scribit, Pertinacem, postquam Rhetias & Noricum ab hostibus uindictarum, eminentem industria, studio Marci Imperatoris, Consul esse designatum. Sed hunc consulatum absens gessit. Alius fuit hic consulatus. Vnde & illud quoque obseruandum, quod Spartianus in Didio Iuliano scribit, his uerbis: Fuit Consul cum Pertinace, & in proconsulatu Africæ eidem successit, & semper ab eo collega est & successor appellatus: maxime eo die, cum filiam suam Iulianus despondisset affini suo. Quod & Capitolinus inter prodigia mortis Pertinacis enumerat.

His Cos. Commodus strangulatur in domo Vectiliani.

Idem Eusebius. Orosius libro septimo, capite decimo: Commodus, cunctis incommodus, in domo Vectiliani strangulatus interisse fertur, hostis humani generis etiam uiuus iudicatus. Eutropius libro octauo, capite septimo: Obijt morte subita, adeo ut strangulatus, uel ueneno interemptus putaretur, cum annis duodecim post patrē & octo mensibus imperasset: execratione tanta omnium, ut etiam hostis humani generis mortuus iudicaretur. Caterum acclamationes populi Romani post eius interitum habitæ, copiose leguntur apud Lampridium, ubi de eius morte plura. Sed pulchriora apud Herodianum de morte eius inuenies libro primo, Capitolinus in Pertinace: Commodus in Vectilianis occisus est. Subiungit autem Cassiodorus:

Cui successit Aelius Pertinax, qui regnauit mensibus sex. Sub quo fuerunt Cos. hi.

Orosius: Post hunc à Senatu creatus est senex Aelius Pertinax, decimuffexus ab Augusto, qui sexto mense quam regnare cœperat Iulianus, iurisperiti sceleris in Palatio occisus est, Iulianus interfecto Pertinacē inuasit imperium. Sed

Olymp imp.
Per.

CHRL-
STI

mox à Seuero apud pontem Miluium bello ciuili uictus & interfectus est, men-
se septimo postquam coeperat imperare. Ita in Pertinacem & Iulianum unus an-
nus consumptus est. Idem Eutropius libro octauo, capite nono. Sed capite o-
ctauo Pertinacem octogesimo die imperij eum tradit occisum; Sex. Aurelius, o-
ctogesimo quinto die: quemadmodum & Capitolinus in Pertinace scribit. Im-
perauit mensibus duobus, diebus uiginti quinque: quod idem est. Sed nota nu-
merorum de uita Pertinacis sunt deprauata apud eundem Capitolinum. Inquit
enim: Natus est Calendis Augustis, Vero & Bibulo Cofs. Interfectus est quinto
Calendas Aprilis, Falcone & Claro Cofs. Vixit annis quadraginta, mensibus se-
ptem, diebus uigintifex. At si numerentur anni ab ijs Cofs. qui fuerunt sub Ha-
driano, ad praesentes, erunt sexaginta & amplius anni, non quadraginta, cum &
Aurelius Sextus annos natum scribat Pertinacem septem atque sexaginta, cum
uulneribus Iuliani obruncaretur.

P. AELIUS PERTINAX IMP. XVI.

Huius uitam Capitolinus scripsit. Sed & Herodianus libro secundo Histo-
riarum sui tēporis. Orosius, Eutropius, Sextus Aurelius, Eusebius, & nos quoque
ex ijs quaedam excerpimus.

FALCO ET CLARVS.

Falconis Consulis sic meminit Capitolinus in Pertinace: Pertinax nocte
Imperator salutatus post laudes suas à Cofs. dictas: & post uituperationem Com-
modi acclamationibus senatus ostensam, egit gratias Senatui, & praecipue Le-
to praefecto praetorij, quo auctore & Commodus interemptus, & ipse impera-
tor est factus. Sed cum Læto gratias egisset, Pertinax Falco Consul dixit: Qua-
lis imperator es futurus, hinc intelligimus, quod Lætum & Marcianum, mini-
stros scelerum Commodi, post te uidemus. Cui Pertinax respondit: Iuuenis es
Consul, nec parendi scis necessitatem, Paruerunt inuiti Commodi: Sed ubi ha-
buerunt facultatem, quod semper uoluerunt, ostenderunt. Iterum idem paulo
post: Insidias parauit ei Falco, uolens imperare. De quo conquestus est in Sena-
tu: quod quidem Senatus credidit, dum sibi quidam seruus, quasi Fabiae esset fi-
lius, ex Ceionij Commodi familia, Palatinam domum ridiculè uindicasset, co-
gnitus, iussus est flagellis caesus domino restitui. In cuius uindictam hi qui ode-
rant Pertinacem, occasionem seditionis inuenisse dicuntur. Falconi tamen per-
percit, & à Senatu impunitatem eius petijt. Denique Falco in rebus suis securus ui-
xit, & hærede filio, periit.

His Cofs. Pertinax occiditur in Palatio maior septuagenario.

Paulo antè de ætate Pertinacis ex Capitolino scripsimus, qui eum sexagena-
rio maiorem tradit esse adeptum imperium. Sed Eutropius cum Casiodoro scri-
bit Pertinacem, cum septuagenariam attigisset ætatem, praefecturam tum Urbis
agentem ex S. C. imperare iussum. At Eusebius, quem aliàs sequitur plerunque
Casiodorus, hoc loco sic scribit, nulla facta mentione ætatis: Pertinax occidit in
Palatio, Iuliani iurisperiti scelere, quem postea Seuerus apud Miluium pontem
interfecit. Cæterum quia Iulianus & Pertinax uix annum adimplerunt, ideo nul-
lam de Didio Iuliano mentionem Casiodorus facit.

Nā uno eodemque tēpo- re, teste Capitolino, post Pertinacem, qui autore Albino interemptus est,	} ab	Iulianus	} Imperatores appellati sunt,
		Septimius Se- uerus	
		Pescēnius Ni- ger	
		Clodius AL- binus	

Sed inter Cæsares nostros de illis fit mentio,

Cui

198. 948

Cui successit Severus, provincia Tripolitana natus, oppido Lepti. Solusq; Afer imperator Romanus fuit. Qui regnavit annis decem & octo. Sub quo hi Cofs. fuere.

Orosius libro septimo, capite undecimo: Anno ab Vrbe condita noningentesimo, quadragesimoquarto: Severus genere Afer, Tripolitanus, ab oppido Lepti, qui se ex nomine Imperatoris, quem occisum ultus fuerat, Pertinacem appellari uoluit, decimus & septimus ab Augusto, destitutum adeptus imperium, decem & sex annis tenuit. Hic natura saeuus, multis saepe bellis lacessitus, fortissimè quidem Rempub. sed laboriosissimè rexit, & reliqua quæ sequuntur. Quæ penè cum his conueniunt, quæ Eutropius libro octauo, capite decimo scribit, ac Eusebius libro Temporum. Sed præter hos uidèdus est Aurelius Sextus: tum Spartianus, qui eius uitam diligentissimè scripsit: Herodianus quoque libro secundo, ac tertio, E quibus & nos uitam eius excerptimus.

SEPTIMIUS SEVERUS IMP. XVII.

SEVERUS ET ALBINUS.

CCX 1

LIIII

Spartianus in uita Seueri scribit ipsum sub Commodò post accusationem absolutum, calumniatore in crucem actò: & consulatum cum Apuleio Ruffino primum egisse, Commodò se inter plurimos designante. Sed hunc consulatum in Calsiodoro non inuenio: quemadmodum nec illum, de quo idem scribit, quòd filias suas dotatas maritis Probo & Aetio dederit, quos Cofs. dehinc fecit. Cæterum quis fuerit Albinus is, quæritur. Nam & Ceionius Albinus enumeratur à Spartiano inter senatores & consulares uiros à Seuero occisos: & Clodius Albinus, qui se in Britannia Cæsarem fecit. Verùm fuit ab eo occisus. De cuius uita Spartianus & Herodianus scripserunt multa. Sed totam eius uitæ seriem Capitolinus, qui sic de Clodij Albini consulatu scribit: Denique Seuerus eum Consulem designauit, quod utique nisi de optimo uiro non fecisset, homo in legendis magistratibus diligens, & paulo infra: Consul à Seuero declaratus est eo tempore, quo illi sibi parauerat Pescennio subrogare, cum ad imperiũ uenit.

TERTVLLVS ET CLEMENS.

2. 2

DEXTER ET PRISCVS.

3. 3

Spartianus in Seuero meminit Domitij Dextræ, quem in locum Bassi præfectum Vrbi reliquit. An is sit, ambigitur.

LATERANVS ET RVFFINVS

4. 4

Memoratur à Spartiano inter occisos illustres uiros à Seuero & Memmius Ruffinus, si hic est. Laterani meminit Aurelius Sextus in Seuero. In uetustissima incerti autoris Chronica scribitur: His Cofs. reuolutus est cyclus solaris. In epistolis Clemētis scribitur epistola Victoris ad episcopos Africanos, ubi in fine fit mētio horũ Cofs. data cal. Septēbris Laterano & Ruffino Cofs. uiris clarissimis.

SATVRNINVS ET GALLVS.

CC 5
LXV

Herodianus libro tertio meminit cuiusdam Saturnini tribuni, cuius opera Plautianus uoluit Seuerum & Antoninum Cæsares interficere, & ipse arripere imperiũ. Sed hic Tribunus detexit Seuero insidias, ut latissimè ibi Herodianus explicat. Horũ Cofs. fit mētio ab autore qui de Pōtificibus scribit, in hæc uerba: Victor ann. IX. menses II. dies X à Consulatu Saturnini & Galli usq; Præsente & Extricato. Sed ad illum consulatum numerantur non IX, sed XIX anni. Licet Eusebius lib. Temporum Victori tribuat tantum annos X.

P 3 ANVLI-

Olymp. Imp.
Seu.

ANVLINVS ET FRONTO.

2. 6

Sextus Aurelius: Fuit Seuerus beneuolētia quò inclinasset mirabili ac perpe- tua, ad quærendū diligens, ad largiendum liberalis, in amicos inimicosq̄ pariter uehemens, quippe, qui Lateranum, Chilonem, Anulinum, Bassum, cæterosq̄ alios ditaret. Ignotus autor iterum Cofs. uariat, si fides est habenda codici, quod uereor. Scribit enim hoc loco: Antoninus & Fronto. Sed fortè primum nomen ex uicinitate literarum est deprauatum, ut certo indicio coniectari potest.

His Cofs. Seuerus Parthos & Adiabenos superauit, Arabesq̄ in- teriores ita cæcidit, ut regionem eorum Romanam prouinciam face- ret. Ob quæ Parthicus, Arabicus & Adiabenicus cognominatus est.

Idem Eusebius libro Temporum. Eutropius libro octauo, capite decimo: Parthos, inquit, uicit, & Arabes interiores & Adiabenos, Arabasq̄ superiores, ut etiam prouinciam ibi faceret. Iccirco Parthicus, Adiabenicus, & Arabicus est dictus. Sed quomodo regiones illas superauerit, uide Herodianum libro ter- tio. Spartianus: Fuit præterea delendarum cupidus factionum, propè à nullo cõ gressu non uictor. Persarum regem Abagarem subegit, Arabas in deditionem accepit, Adiabenos in tributarios coegit.

3. 7

SEVERVS II. ET VICTORINVS,

Scribit Spartianus in Geta, Antonino Cæsare, natum esse Getam Seuero & Vitellio Cofs. Mediolani sexto Calendas Iunias, ex Iulia. Cum autem nusquam illi Cofs. reperiantur, & Geta in iuuentute à fratre Antonino Caracalla sit occi- sus, suspicor Spartiani codicem fortè deprauatum: & pro Vitellio, Victorinum esse scribendum, Dijudicent docti, & meliora afferant, si ista displicebunt.

4. 8

FABIANVS ET MUTIANVS.

Ignotus autor scribit hoc loco, Tertullus & Clemens secundum, siue ijdem sint, siue diuersi: qui tamen superius à Casiodoro sunt positi, & fortasse ordo est peruersus.

His Cofs. thermæ Seuerianæ apud Antiochiam & Romæ factæ sunt, & Septizodium instructum est.

Idem Eusebius libro Temporum. Spartianus: Opera publica præcipuè eius extant, Septizodium & Thermæ Seuerianæ. Nonnulli Septisolum uocant, quod in uia Appia cernitur hodie pro templo diui Gregorij. Pomponius Latus à septem zonis dictum putat. Spartianus dicit: Cum Septizonium faceret, nihil aliud cogitauit, quàm ut ex Africa ueniētibus suum opus occurreret, fortè illud à septeno columnarum ordine est appellatum. Qui Septodium, à septem uis co- gnominant, nescio si bene sentiant. Nam septisolum quid sit, planè ignoro.

CCXL
VI

9

SEVERVS III. ET ANTONINVS.

Huius consulatus Spartianus sic meminit: Deinde cum Antiochiam transisse- set, data uirilī toga maiori filio, secum eum Consulem designauit: & statim in Sy- ria inierunt. Sed ignotus autor habet hic Dexter II & Priscus II.

2. 10

GETA ET PLAVTIANVS.

Geta hic fuit frater Seueri, qui & spem imperij caperat. Sed ut hunc submo- ueret Seuerus, Bassianum filium & Aurelium Antoninum Cæsarem dixit. Plautianus uero fuit Seueri amicissimus: quamuis cū eo in grauissimum odium uenerat, iterum reconciliatus. Cuius filiam uxorē dedit Bassiano filio. Sed post- ea eum occidit, teste Spartiano. Sed longiusculam de Plautiano historiam, quo pacto Seuero & Antonino Cæsaribus insidias struxerit, ut imperium arriperet, uide Herodianum diligentissimè rem omnem enarrantem. Reperi in uetu- rissimis

CHRISTIANI
STI
202.

203. 955

204. 956

205. 957

206. 958

stissimis Chronicis sine nomine auctoris hæc uerba: His Cofs. passæ sunt Perpetua & Felicitas Nonas Martias. Sed in alijs Chronicis sub Cofs. alijs, Antonio scilicet & Geta, passas inueni. utrumque tempus annotaui. Diuus Hieronymus libro de Viris illustribus: Origenes, qui & Adamantius, decimo Seueri Pertinacis anno, aduersum Christianos persecutione commota, à Leonide patre, Christi martyrio coronato, cum sex fratribus, & matre uidua, pauper relinquitur, annos natus circiter decem & septem, &c. Sed de illo paulo inferius plura.

CHILO ET LIBO.

Chilonis meminit Aurelius Sextus, ut paulo antè annotaui: & Lampridius in Commodò, sic scribens: Et cum iussu Pertinacis Liuius Laurentis, procurator patrimonij, Fabio Chiloni Còsuli designato dedisset, per noctem Commodi cadaver sepultum est. Meminit Chilonis item & Lampridius in Caracalla, quòd in summum discrimen etiã Chilo iterum præfectus & Consul uenit, ob hoc, quòd concordiam inter fratres suaserat: & cum idem Chilo, sublata ueste senatoria, nudis pedibus, ab urbanis raptus esset, Antoninus seditionem compressit. Et Cenforinus in libello de Die natali, (quãquam corruptè ibi scribãtur nomina Cofs.) inquit: Octauos ludos seculares fecit Imperator Septimius Seuerus, & Aurelius Antoninus Cæsar, Chilone & Libone Cofs. anno tricentesimo sexagesimo septimo. Qui numerus penitus est corruptus & falsus. Sed meo iudicio sic castigandus, anno noningentesimo quinquagesimo nono. Sape enim testatus sum, notas numerorum facile corrumpi. Sed subiungit Cenforinus: Hinc animaduertere licet, neque post centum annos uti referuntur ludij, statutum esse seculum, neque post centum & decem. Quorum etiã si alterutrum retro fuisset obseruatum, non tamen satis id esset argumenti, quo quis his ludis secula discerni constanter affirmet. Hos ludos seculares & uidisse se memorat Herodianus, & Dionætate sua factos, memorię prodidit. Herodianus in tertio sic scribit: Vidimus, inquit, sub illo quosdam omnis generis ludos, cunctis editos theatris, simulq; supplicationes & peruigilia ad formam Cereris initionum: seculares hi tunc appellabantur, celebratos (ut aiunt) decurso trium spacio ætatum, siquidem Vrbe tota atque Italia præcones itabant conuocatum omnes ad ludos, quos nec uidissent hæcenus, nec uisuri postmodum forent: ita scilicet interuallum præteritæ futuræq; celebritatis, supra omnem esse hominum ætatem significantes. Zosimus negat post Seuerum instauratos ludos seculares. Quoniam hic annorũ centum & decem penè receptus autoritate ambitus in Consulatum Constantini Christiani Principis & Licinij, quem dein bello ipse uicit, incurrisset. Tamen Philippum legimus huiuscemodi ludum instaurasse, ut post uidebimus.

ANTONINVS II. ET GETA.

4. 12

Huius consulatus pariter mentio fit à Spartiano in Seuero. Inquit enim: Getæ maiori filio togam uirilem dedit. Maiori Plautiani filiam uxorem iunxit, filios deinde Cofs. designauit. Getam fratrem extulit. Obseruandum, quòd Spartianus in Geta scribit: Septimius Seuerus quodam tempore, cum consuluisset ac petisisset, ut sibi indicaretur, quo esset successore moriturus, in somnis uidit Antoninum sibi successurum. Quare statim ad milites processit, & Balsianum filium maiorem natu, M. Aurelium Antoninum appellauit. Quòd cum fecisset, & à patricia cogitatione, uel ut quidam dicunt, à Iulia uxore commonitus, quæ gnara erat somnij, quòd memori filio hoc facto ipse interclusisset aditum imperandi, etiã Getam minorẽ filium, Antoninum uocari iussit. Itaque semper ab eo in epistolis familiaribus dictus est Antoninus, cum si fortè abesset, scriberet, Salutate Antoninos filios & successores meos. Sed nihil ualuit patris matrisq; cautio. Nã solus ille successit, qui primus Antonini nomen accepit. In uetustissimis

Olymp. Imp.
Seu.CC 13
XLVII

Chronicis incerti auctoris legi, his Cofs. passas esse Perpetuā & Felicitatem uirginis, Carthagine non, Martias sub Seuero Imperat. ut etiam superius annotaui.

ALBINVS ET AELIANVS.

Ignotus author habet hoc loco, Albinus & Anulinus, uel si forte Aemilianus esset scribendum. Nam & Spartianus inter occisos illustres uiros à Seuero, nominat Casperium Aemilianum. Meminit idem & cuiusdam Aemiliani, qui cum Nigro hostis iudicatus fuit, cuius & Herodianus mentionem facit. Ceterum cur Albinus nomen hoc habuerit, Capitolinus in eius uita sic explicat: Albinus fuit Adrumetinus oriundus, sed nobilis in Africa inter suos, & originem à Romanis familijs trahens, Posthumiorum scilicet, & Albinorum Ceioniorum. natus parentibus sanctis, patre Ceionio Posthumio, matre Aurelia Messalina: cum exceptus utero, quòd contra cōsuetudinem puerorum qui nascuntur, & solent rubere, esset candidissimus, Albinus dictus est. Subiungit deinde epistolam patris ad Aelium Bassianum, qua idem testatur,

2. 14

APER ET MAXIMVS.

His Cofs. Seuerus in Britannos bellum mouit: ubi ut receptas prouincias ab incurfione barbarica faceret securiores, uallum per centum triginta passuum millia à mari ad mare duxit.

Idem Eusebius libro Temporum, qui addit, Clodium Albinum, qui se in Gallia Casarem fecerat, apud Lugdunum tunc interfectum. Orosius libro septimo, capite undecimo: Seuerus uictor in Britanniam defectu penè omnium sociorum trahitur. Vbi magnis grauibuscq; praelijs saepe gestis receptam partem insulae à cæteris indomitis gentibus, uallo distinguendam putauit. Itaque magnam fossam, firmissimumq; uallum, crebris insuper turribus munitum, per centum triginta duo millia passuum à mari ad mare duxit. Idem Eutropius libro octauo, capite decimo. Spartianus in Seuero: Britanniam, quod maximum eius imperij decus est, muro per transversam insulam ducto, utrinq; ad finem oceani muniuit. Vnde & Britannici nomen accepit. Quo pacto in Britannia pugnauit Seuerus, in primisq; curam habuit pontibus occupare paludes (paludosa enim Britannia est) ut stare in tuto milites possent, atque in solido praeliari. Herodianus eleganter circa finem tertij libri docet,

3. 15

ANTONINVS III. ET GETA II.

Geta dictus est uel à patris nomine, uel à ui parui. Fuit autem Antoninus Geta etiam ob hoc ita dictus, quòd in animo habuit Seuerus, ut omnes deinceps principes, quemadmodum Augusti, ita etiam Antonini dicerentur: atque amore Marci, quem fuisse fratrem suum dicebat, & cuius philosophiam literarumq; institutionem semper imitatus est. Dicunt aliqui, non in Marci honorem tantum Antonini nomini delatum, cum id Marcus adoptiuus habuerit: sed in eius qui Pius cognominatus, Hadriani scilicet successoris: & quidem ob hoc, quòd Seuerus ille ad fisci aduocationem delegerat. Scribit præterea Spartianus in Geta, quòd natus sit Seuero & Vitellio Cofs. Mediolani, Calēdis Iunijs, ex Iulia. Sed de ijs paulo superius quædam annotaui. Hoc tēpore feruntur claruisse Symmachus & Theodotio interpretes: & annū Iubileum à maioribus obseruatum.

4. 16

POMPEIANVS ET AVITVS.

His Cofs. Tertullianus Afer Christianorum scriptor celeberrimus habetur.

Eusebius: Tertullianus Afer, centurionis pro cōsularis filius, omnium ecclesiarum sermone celebratur. Qualis hic uir fuerit, diuus Hieronymus in catalogo uirorum illustrium docet. Quem Cyprianus suū magistrū appellabat, nullum diem ab eius le-

CHRIST. AB
STI

207. 961

210. 962

211. 963

212 964

ius lectione abstinendum existimans. Multa præclarissima extant illius doctissimi hominis uolumina, Quæ nuper bene emendata à Beato Rhenano doctissimo uiro prodire in lucem.

FAVSTINVS ET RVFFINVS.

Cæsiodori exemplar habuit, Faustinus & Ruffus: sed ignotus autor habet pro Ruffo, Ruffinum, cui magis accedo. Nam & Spartianus inter illustres & consulares uiros à Seuero occisos nominat Memmium Ruffinum, licet illic etiã Iulius Ruffus & Clodius Ruffus enumerentur.

His Cofs. Origenes scriptor Alexandriae studijs eruditur.

Origenes filius Leonidis martyris, quæ in pueritia fecerit, quo pacto studijs fuerit eruditus, & quomodo in Ecclesia claruerit, abudè Eusebius docet in sacra historia libro sexto, capite secundo, tertio, quarto, quinto & sexto. Quantum uerò studium dederit scripturis diuinis, uide eiusdem libri caput duodecimum, tredecimum, decimumquartum, & decimumquintum. Præterea, teste Hieronymo in primo libro contra Ruffinum ad Pammachium & Marcellum, sex libros Eusebius Cæsariensis Episcopus, Arrianæ quondam signifer factionis, pro Origene scripsit, latissimum & elaboratum opus. Extat & Apologia Pamphili martyris pro Origene. Sed & Diuus Hieronymus in catalago uirorum illustrium multa de hoc clarissimo uiro scribit. Gausus equidem nuper fueram, cùm congesta uolumina Origenis impressa cernerem: ex quo epistola illa diui Hieronymi non extat, qua index librorum continebatur Origenis. Sed cum uiderem etiam in illo uolumine pleraque decessse Origenis, rursus indolui. Si enim libros epistolarum haberemus Origenis, multas res gestas huius seculi obuiam haberemus. Scripsit enim ad Philippum Cæsarem, & ad matrem, & alios plerosque, è quibus multa discere possemus. Nostra ætate duo magni uiri digladiati sunt propter Origenem, an saluatus sit, an damnatus, Petrus Garsias, & Ioannes Picus Mirandulanus princeps. Vtriusque opus extat. Lege lector studiose.

GENTIANVS ET BASSVS.

Fuit etiam Bassus præfectus Vrbi, ut Spartianus in Seuero scribit.

His Cofs. Seuerus Imperator Eboraci in Britannia moritur. Cui Antoninus Caracalla Seueri filius succedit, qui regnauit annis septem. Sub quo hi Consules fuerunt.

Orosius libro septimo, capite undecimo: Anno ab Vrbe condita noningentesimo, sexagesimo septimo, Aurelius Antoninus Bassianus, idem Caracalla, decimus octauus ab Augusto principatum adeptus est, mansitque in eo annis non plenis septem, uixit uero patre asperior, omnibus libidine intemperatior, qui etiam nouercam suam Iuliam uxorem duxit. Hic contra Parthos bellum moliens, inter Edessam & Carras circumuentus, occisus est. Idem de eo Eutropius libro octauo, capite undecimo: Sextus Aurelius titulo uigesimo tertio: Spartianus uero in uita Antonini, & Herodianus in quarto Historiarum uberius omnia prosequuntur.

ANTONINVS CARACALLA

AVG. IMP. XVIII.

DVO ASPARI.

ANTONINVS IIII. ET BALBINVS.

Fuit, arbitrator, hic Balbinus, qui postea Imperator cum Maximo & Gordiano imperauit, uetustissimæ familiæ, à Cornelio Balbo Theophane originem ducens, qui per Cn. Pompeium ciuitatem meruerat, cum esset suæ patriæ nobilissimus, idemque historie scriptor. Cuius uitam, unam cum Maximi, tradidit posteris Capitolinus,

CCXL 17
VIII

2. 18

3. 5

4. 2

Olymp. imp.
Car.

452

In Aurel. Cassiodori Consules

linus, & adhuc extat. Sed fuit idem Balbinus iterum Cos. quod quærendum est. Cæterum ignotus autor in hoc loco nō scribit Balbinus, sed Albinus secundum, cui plus credendum sit, hæsito.

CCXLIX 3

MESSALA ET SABINVS.

De Sabino sic scribit Lampridius in Heliogabalo: Sabinum consularem uirum, ad quem Vlpianus scripsit, quod in Vrbe remansisset, uocato centurione, mollioribus uerbis iussit occidi. Sed centurio aure surdior, imperari sibi credit, ut Vrbe pelleretur: itaq; fecit, sic uitium centurionis, Sabino saluti fuit. Verum ignotus autor hoc loco non habet Sabinum, sed Saturninum. De Sabino paulo inferius scribit.

His Cofs. Antoninus Caracalla nominatur, propter genus uestis quod Romæ erogauerat.

Idem Eusebius libro Temporum iisdem uerbis, sed addit: Et è contrario Caracallæ ex eius nomine dictæ sunt Antoniniana, Spartianus in uita Caracallæ: Nomen accepit à uestimento, quod populo dederat, demisso usque ad talos, quod antè non fuerat. Vnde hodieq; Antoniniana dicuntur Caracallæ huiusmodi, in usu maximè Romanæ plebis frequentata. Sextus Aurelius: Cum è Gallia uestem plurimam deuexisset, talarèsq; caracallas fecisset, coegissetq; plebem ad se salutandum indutam talibus introire, de nomine huius uestis Caracalla cognominatus est.

2. 4

LAETVS ET CEREALIS.

Arbitror de hoc Læto scribere Spartianum in Caracalla: Lætum ad mortem coegit, misso à se ueneno. Ipse enim inter suafores Getæ mortis primus fuerat, qui & primus interemptus est. Ipse mortem eius sapissimè fleuit.

3. 5

SABINVS II. ET VENVSTVS.

Autor ignotus habet, Sabinus & Anulinus. Fuit enim Sabinus, ut supra diximus, uir consularis, ad quem scripsit Vlpianus quinquaginta & unum libros: qui filium reliquit Fabium Sabinum, uirum insignem, & qui Cato sui temporis diceretur, Alexandro principi percharum, teste Lampridio.

His Cofs. Antoninus Romæ thermas sui nominis ædificauit.

Idem Eusebius libro Temporum. Idem Eutropius libro octauo, capite undecimo: Opus Romæ egregium fecit lauacri thermarum, quæ Antoniniana appellatur. Spartianus in Caracalla: Opera Romæ reliquit thermas sui nominis eximias: quarum cellam solearem architecti negant posse ulla imitatione qua facta est, fieri. Nam & ex ere uel cupro, cancelli suppositi dicunt esse, quibus camera ratio tota concredita est: & tantum est spacij, ut id ipsum fieri negent potuisse docti mechanici. Reliquit & porticum patris nomine, quæ gesta illius contineret, & triumphos, & bella. Viam nouam præterea muniuit, quæ est sub Thermis. Visuntur autem & hodie Antoniniana semidituta è regione S. Sixti euntibus dextrorsum ad portam Capenam. Dicta est autem Solearis cella (ut id quoq; intelligas) in qua solia balneatoria asseruarentur.

4. 6

PRAESENS ET EXTRICATVS.

Horum Cofs. mentio fit ab autore de Pontificibus in hæc uerba: Victor annos IX, menses II, dies X, Fuit temporibus Antonini à Conf. Saturnini & Galli usq; Præsente & Extricato. Sed illos Cassiodorus posuit superius à principio imperij Septimij Seueri Cæsaris: à quo cōsulatu numerantur in Præsente & Extricati consulatū anni decem & nouem cū aliquot mensibus & diebus. & forte scribendum erat in illo autore, XIX ann. non IX. Licet Eusebius interserat alium Pontificem Zepherinum, cui dat septendecim annos. Vtrumque tamen tradit XIII fuisse.

ANTONI-

CHRI. 11. 12.
STI 96
217. 969

218. 970
219. 971

220 972

ANTONINVS, ET ADVENTVS.

CCL 7.

Idem autor de Pontificibus horum Cofs. sic meminit: Calixtus annos V, mensis II, dies X, fuit temporibus Macrini & Heliogabali, à Conf. Antonini & Adventi usque Antonino secundum, & Alexandro. Capitolinus in Gordianis tradit Gordianum seniore consulatum gessisse splendidissimum & amplissimum. Sed primum consulatum, inisse cum Antonino Caracalla, secundum cum Alexandro. Sed neutrius meminit Calsiodorus. Sed multa de consulatu Gordiani Capitolinus scribit.

His Cofs. Antoninus interficitur inter Edessam & Carras, anno ætatis quadragésimo tertio.

Idem Spartianus, idem Eutropius libro octavo, capite undecimo. Defunctus est in Osroena apud Edessam, moliens aduersus Parthos expeditionem, anno imperij sexto, mense secundo, uix egressus ætatis quadragésimum tertium annum. Funere publico elatus est, Eusebius ponit quadraginta quatuor annos ætatis, & sex annos imperij.

Cui successit Macrinus, præfecturam prætorianam gerens. Regnavit autem anno uno. Sub quo hi Cofs. fuere.

Orosius libro septimo, capite undecimo: Post hunc decimus nonus ab Augusto, Opilius Macrinus, qui præfectus prætorio erat, cum filio Diadumeno inuasit imperium. Sed emenso anno continuo, apud Archelaïdem militari tumultu occisus est. Eutropius libro octavo, capite duodecimo: Anno VI, con. noningentesimo sexagesimo nono, Opilius Macrinus, qui præfectus prætorio erat, cū filio Diadumeno facti Imperatores, nihil memorabile ex temporis breuitate gesserunt. Nam imperium eorum duorum mensium & unius anni fuit: seditione militari ambo occisi. Aurelius Sextus titulo uigésimo quarto: Macrinus cum Diadumeno filio ab exercitu Imperatores creati, imperauerunt menses quatuordecim. Ab eodem exercitu obruncantur, pro eo, quia Macrinus militarem luxuriam stipendiæque confusiora comprimeret. Sed Herodianus libro quarto Historiarum in fine, & ab initio quinti, plura de Macrino, Capitolinus item & Læpadius multa de utrisque scripserunt, alter patris, filij alter uitam enarrans. E quibus & nos quedam excerptimus.

OPILIVS MACRINVS IMP. AVG. XIX.

ANTONINVS II. ET SACERDOS.

2. 1

Hic est Antoninus Heliogabalus, qui post regnavit. Hoc enim satis constat, tam amabile fuisse illis temporibus nomen Antoninorum, ut qui eo nomine non uteretur, mereri non uideretur imperium, teste Spartiano. Vnde etiam quidam & Seuerum & Pertinacem & Iulianum, Antoninorum prænomina honorandos putant. Vnde postea duos Gordianos, patrem & filium, Antoninos cognominatos putant. Sed aliud est, cum prænomen asciscitur: aliud, cum ipsum nomen imponitur. Immo pluris fecerunt nomen Antonini, quam dei alicuius, Derisus ideo fuit Commodus, cum Hercules appellari uoluerat. Capitolinus in Macrino scribit: Sub Antonino Pio, cum apud Carthaginem sciscitaretur de imperio uates, Antonini nomen Augusti octies clara uoce edidisse. Quod cum crederent annis octo imperaturum Antoninum, quæ tamen iterum superauit, aliud designatum postea inuenerunt: octo scilicet Antoninos Imperatores è numero: Pius primus, Marcus secundus, Verus tertius, Commodus quartus, Caracalla quintus, Geta sextus, Diadumenus septimus, Heliogabalus octauus. Nec inter Antoninos referendi sunt duo Gordiani, aut qui prænomen

Olymp. Imp.
Hel.

nomen tantū Gordianorū habuerunt: aut etiā Antonij dicti sunt, nō Antonini. Vnde subdit Capitolinus, quendā poetā uersus cecinisse, quibus ostenditur Antonini nomen cœpisse à Pio, & paulatim per Antoninos usq; ad sordes ultimas peruenisse. Siquidem Marcus nomen illud sanctum, uitæ genere auxisse uideatur, Verus autem degenerasse: Commodus uerò etiā posuisse sacri nominis reuerentiam. Iam quid de Caracalla Antonino, quid de Diadumeno dici potest? Postremò quid etiā de Heliogabalo? qui Antoninorum ultimus, in summa impuritate uixisse memoratur. Sed plura de nomine Antonini uide apud Spartianum, Capitolinum, & Lampridium, qui in Heliogabalo id nomen usque adeò charum fuisse gentibus testantur, ut etiā parricida Bassianus causa nominis amaretur.

His Cofs. Macrinus occiditur in Archelaide. Cui successit M. Aurelius Antoninus, qui regnauit annis quatuor. Sub quo hi Cofs. fuerunt.

Orosius libro septimo, capite undecimo: Anno ab Vrbe con. noningentesimo septuagesimo, M. Aurelius Antoninus, uigésimus ab Augusto, imperium adeptus, tenuit annis quatuor. Hic sacerdos Heliogabali templi, nullam reliquit stuprorum & flagitiorum, totiusq; obscenitatis, infamem memoriā reliquit. Tumultu autem militari exorto, Romæ cum matre interfectus est. Eadem Eutropius libro octauo, capite tredecimo. De hoc multa Sextus Aurelius, Lampridius, Herodianus in quinto: qui tamen, si ex fide translatus est, scribit sexennium imperio præfuisse Antoninum.

ANTONINVS HELIOGABALVS

IMP. XX.

3. 1

ANTONINVS III. ET COMAZON.

Ignotus autor habet in hoc loco, Antoninus septimum, & Gomazon.

4. 2

GRATVS ET SELEVCVS.

His Cofs. Heliogabalo templum Romæ ædificatur.

Idem Eusebius libro Temporū, & cæteri. Sed Lampridius in uita eius sic scribit: Opera publica ipsius, præter ædem Heliogabali dei, quem Solem alij, alij Iouem dicunt, & amphitheatri instauratio post exultionem, & lauacrum in uico Sulpitio, quod Antoninus Seueri filius cœperat, nulla extant, & lauacrum, quod Antoninus Caracalla dedicauerat, & lauando, & populum admittendo. Sed porticus defuerant, quæ postea ob hoc sub Decio Antonino extructæ sunt, & ab Alexandro perfectæ. Cæterum ut intelligas, qualis sit ille deus Heliogabalus, ex quinto libro Herodiani uerba quædam subscribam, unde intelliges: quandoquidem apud neminem alium reperi. Indigenæ Solem colunt, Phœnicum lingua Heliogabalum uocitantes: templumq; illi maximum constructum habent, auro argentoq; plurimo, ac lapidum eleganti magnificentia exornatū. Neq; solum indigenæ deum illum uenerantur, sed uicini quoq; satrapæ, regesq; barbari, certatim quotannis splendida offerunt munera. Simulacrum uerò nullum, græco aut Romano more manu factum ad eius dei similitudinem: sed lapide figuram. Niger lapidi color, quem etiā iactant cœlitus decidisse. Eminent in lapide quædam, formæq; nonnullæ uisuntur: ac Solis imaginem illam esse affirmant, minime artificio humano esse factam. Anienus ex Dionysio Afro urbem Emessam cum templo sic describit:

Et qua Phœbeam procul incunabula lucem
Prima fouent, Emesus fastigia celsa reudent.

Nam

223 975

224 976

Nam diffusa latus latè explicat, ac subit auras
Turribus in cœlum nitentibus: incola claris
Cor studijs acuit. Sed & amplius imbuit ordo.
Deniq; flammicomo deuoti pectore soli
Vitam agitant.

ALEXANDER ET AVGVSTVS.

CCLI 3

Incertus autor habet hoc loco, Antoninum quartum & Alexandrum: quod idem est. fuerunt autem consobrini. Nam, ut Herodianus scribit, Mœsa Phœnissa mulier, ab Emesa urbe Phœnicia, soror fuerat Iulæ coniugis Severi, & matris Antonini Balsiani, quæ grandi pecunia abundabat: utpote longissimo tempore inter principalem potentiam enutrita. Reuersa igitur anus, domi agitabat. Erât ei filia duæ, quarum natu maior Soanis, minor Mammea uocabatur. Illi filius Balsianus, huic Alexianus: amboq; sub matribus, auiaq; educabantur, & quidē Balsianus annos natus erat circiter quatuordecim, Alexianus autem decimum iam annum attigerat, sacerdotes ambo Solis. Auia igitur, facta militibus largitione, tantū effecit, ut Balsianus, qui postea Heliogabalus dictus est, Imperator fieret, Macrino occiso. Cum uerò ille imperium adeptus, auriga ret, saltaret, suaq; uitia ne latere quidem pateretur, sed pictis oculis genisq; purpurissatis, ut mulier in publicum prodiret, in odium uenit militum. Mulier itaq; Mœsa timens hoc quod accidit, interim Heliogabalum à militibus, ne priuata degeret, curauit ex altera filiarū nepotem, Mammea scilicet progenitum, à militibus in Imperatorem substitui. Ut autem illud effectum daret, conata est persuadere Heliogabalo, ut illum adoptaret. Quo facto, Alexianus Alexander appellatus, ac Cæsar delaratus, Consul factus est cum Antonino, senatu scilicet per ridiculum decernente, quod ille uoluerat, hoc est, uideri ipsum patrem, qui natus annos foret circiter quatuordecim: Alexandrū uerò filiū, qui tantū duodecimū attigisset. Sed quo pacto postea poenituerit adoptiōis, & quales insidias, ut eum necaret, machinatus sit, latissimè Lampridius docet, præter Herodianū.

His Cofs. in Palæstina Nicopolis, quæ prius Emaus uocabatur, urbs condita est.

Eusebius libro Temporum: In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emaus uocabatur, urbs condita est, legationis industriam pro ea suscipiente Iulio Africano, scriptore temporum. Hæc est Emaus, quam Dominus post resurrectionem suo ingressu, sicut Lucas narrat, sanctificare dignatus est. Historia Tripartita libro sexto, capite quadragesimo secundo: Est ciuitas Palæstina, Nicopolis nomine: hanc, dum uicus adhuc esset Emaus, sacer Euangeliorum liber appellat. Quam Romani post uastationem Hierosolymorum, Iudæamq; uictoriā, Nicopolim ex euentu uictoriæ uocauerūt. Ante hanc urbem triuio, ubi Christus cum Cleopha post resurrectionem noscitur ambulasse tanquam ad alium uicum, fons mirus quidam est salutaris, in quo passiones hominum diluuntur, & alia pariter animalia diuersis detenta languoribus emundantur. Quod ut ita contingat, traditur, ex quodam itinere apparuisse Christum ad fontem cum discipulis suis, & lauisse pedes: ex quo est aqua facta diuersarum medicabilis passionum.

MAXIMVS ET AELIANVS.

2. 4

Horum Cofs. sic facit mentionem autor de Pontificibus: Urbanus ann. v. III, menses XI, dies XII, fuit temporibus Alexandri à Cons. Maximi & Aeliani usq; Agricola & Clementino. Meminit Iulius Capitolinus in uita Maximi & Balbini Imperatorum Celsi Aeliani in epistola congratulatoria de morte Maximini: qui cum fuit v. C. sine dubio prius gesserat consulatum. Cofs. enim is dabatur titulus, ut dicerentur Viri clarissimi, ut liquet ex omnibus ueteribus historicis.

Q

His

Olymp. Imp.
Alex.

456

In Aurel. Cassiodori Consules

His Cofs. M. Aurelius Antoninus Romæ occiditur tumultu militari. Cui successit Alexander, Mammeæ filius, qui regnavit annis tredecim. sub quo hi Cofs. fuerunt.

Orosius libro septimo, capite undecimo: Anno ab Vrbe condita noningentesimo septuagesimo quarto, Aurelius Alexander, uicesimus primus ab Augusto, Senatus ac militum uoluntate creatus Imperator, XIII annis dignus equitatus preconio fuit. Cuius mater Mamea Christiana Origenem presbyterum audire curauit. Nam statim expeditione in Persas facta, Xerxem regem eorum maximo bello uictor oppressit. Vlpiano usus assessore, summam sui moderationem Reipub. exhibuit. Sed militari tumultu apud Moguntiacum interfectus est. Eadem Eutropius libro octauo, capite tredecimo, ac ultimo, ad Sextum Aurelium titulo uicesimo sexto. Copiosissime autem Lampridius Alexandri uitam describit: & res gestas Alexandri Herodianus libro sexto.

ALEXANDER IMP. XXI.

3. 1

IVLIANVS ET CRISPINVS.

Crispini uiri consularis mentio fit ab Herodiano in octauo Historiarum libro: qui cum Menephilo a Senatu fuit deputatus in Aquileia, ut urbem contra incursum Maximini custodiret. Sed ignotus autor alterum Consulē Crispum appellat.

His Cofs. Alexander Xerxem regem Persarum uicit.

Idem Eusebius libro Temporum, qui tamen addit hæc uerba: Et disciplinae militaris tam seuerus corrector fuit, ut quosdam tumultuantes legiones integras exauctorauerit. Eutropius libro octauo, capite tredecimo: Suscepto aduersus Persas bello, Xerxem eorum regem gloriosissime uicit, militarem disciplinam seuerissime rexit, quosdam tumultuantes legiones integras exauctorauit. Lampridius hæc omnia in Alexandro copiosissime: sed regem Artaxerxem nominat, quem Herodianus libro sexto Historiarum Artaxacen appellat: scribitque, Alexandrum potius ab eo rege uictum esse, quam uictorem fuisse, eiusque exercitum, morbo, ferro, frigore perisse. Quod tamen ceteri omnes negant, in primisque Lampridius. Vterque autem multa satis de eius seueritate in milites. Herodianus autem (id quod opere precium dixi annotandum) tradit Alexandrum, cum iam sine querela cuiuspiam tredecim annos regnasset (nam tribuit eius imperio quatuordecim annos, quos dicit citra sanguinem, ne uno quidem occiso, gubernasse) allatas esse Syria literas, quibus Artaxacen hostem intellexerat, expeditionem in Parthos sumplisse, cum tamen nullum certum tempus describat Lampridius, sicut hoc loco facit Cassiodorus. Videnda est omnino apud Lampridium concio militaris, qua Alexander Seuerus milites castigat.

4. 2

FVSCVS ET DEXTER.

Ignotus autor hos omnes & sequentes Cofs. usque ad Modestum & Probum uariat, hoc enim loco scribitur, Faustinus & Maximus.

CC
LII

3

ALEXANDER II. ET MARCELLVS.

Lampridius inter familiares & amicos Alexandri enumerat Catilium Seuerum, cognatum eius, uirum omnium doctissimum: Aelium Serenianum, omnium uirum sanctissimum: Quintilium Caium Marcellum, quo meliorem ne historie quidem continent. Hunc credo ibi designari Marcellum. Ignotus autor scribit hoc loco, Alexander & Dexter.

2. 4

ANNIANVS ET MAXIMVS.

Hoc in loco apud ignotum autorem scribitur, Albinianus & Maximus. His Cofs. Vlpianus iuriconsultus assessor Alexandri insignissimus habetur.

Idem

CHRISTIANUS
STI

227. 979

228. 980

229. 981

330. 982

Idem Eusebius, Eutropius atq; Orosius. Sed & Lampridius multa de hoc Vlpiano scribit. Nam in Heliogabalo inquit: Remouit & Vlpianum iuriconsultum, ut bonum uirum: & Siluinum rhetorem, quem magistrum Cæsaris fecerat, & Siluinus quidem occisus est, Vlpianus uero reseruatus. In Alexandri uero uita scribit: Vlpianum pro tutore habuit: primum repugnante matre, deinde gratias agente: quem saepe a militum ira, obiectu purpure summe defendit, atq; ideo summus Imperator fuit, quod eius consilijs precipue Rempublicam rexit. Vnde paulopost idem subiungit: Negotia & causas prius a scriuitorum principibus & doctissimis iurisperitis & sibi fidelibus (quorum tunc primus Vlpianus fuit) tractari ordinariq; atq; ita referri ad se precepit. Paulo infra: Paulum & Vlpianum in magno honore habuit. Quos praefectos ab Heliogabalo alij dicunt factos, alij ab ipso, qui ambo graeco uerbo Coryphaei dicuntur, id est principes, assessores Papiniani in praefectura. Nam & consiliarius Alexandri, & magister scriuinarum, Vlpianus fuisse perhibetur. Cum Alexander inter suos conuiuaretur, aut Vlpianum, aut doctos homines adhibebat, ut haberet fabulas literatas, quibus se recreari dicebat & pasci. Fuit enim Domitius Vlpianus & iuris & doctrinae multijugae eruditissimus, natione Tyrius, ut ipse de colonijs agens, prodidit: quemadmodum Papinianus, iuris asyllum, iuriconsultorum celeberrimus (a quo iuris auditores quandoq; Papinianistae sunt dicti) Seruidij Scaeuolae discipulus, Seueri Imperatori, non propter affinitatem tantum, sed ob uirtutem imprimis charus. Cui etiam moriens uni filios commendauit. Sed ut reuertar ad Vlpianum, require lector apud Lampridium in fine uita Alexandri, quales Imperator assessores consiliarios ac iuris doctissimos habuerit, quibus & salaria statuuit, & ab ijs optimus Imperator euasit. Fuit autem Vlpianus a Christi religione alienus, deosq; ethnicorum coluit. Nam ea tempestate nondum recepta erat Christi fides. Ideo non mirum, si nostram fidem, superstitionem Iudaicam appellauit, quonia primus in Iudaea Christiani fuerat. I. generaliter l. ff. de Decurionibus. Quod & Tacitus, eloquentissimus quidem, sed impijssimus autor, Plinius Caecilius, Suetonius & Quintilianus faciunt.

ALBINVS ET MAXIMVS.

3. 5.

Prioris anni Cofs. autor ignotus non ponit, ut scripsi: sed hos arbitror negligentia scriptoris obmissos. Sed in Casiodori reperio exemplari. Sed ab eo ponuntur in hoc loco Fuscus & Marcellus, adeo quod Consulium nomina omnia inueniuntur, sed uariata, ut annotaui.

His Cofs. Neronianae thermae Alexandrinae uocatae sunt.

De thermis sic scribit Lampridius: Bracciariorum, linteonum, uitreariorum, pellicionum, plaustrariorum, argentariorum, aurificum, & ceterarum artium uectigal pulcherrimum instituit. Ex eoq; iussit thermas & quas ipse fundauerat & superiores, populi usibus exhiberi, syluas etiam in thermis publicis deputauit, addidit & oleum luminibus thermarum, cum antea non ante auroram paterent, & ante solis occasum clauderentur. Opera etiam ueterum principum instaurauit. Ipse noua multa constituit. In his thermas nominis sui iuxta eas, quae Neronianae fuerunt, aqua inducra quae Alexandrina nunc dicitur. Nemus thermis suis de priuatis aedibus suis quas emerat, diruptis edificijs, fecit. His thermis & ueterum, ut idem testatur Lampridius, frequenter cum populo usus est. Vestigia harum hodie cernuntur apud Ecclesiam S. Eustachij in Vrbe.

MODESTVS ET PROBVS.

4. 6.

Horum Cofs. mentionem reperi in quodam pulcherrimo saxo Budae, cum essem in legatione Cæsaris Maximiliani ad Vladislaum rege Hungariae, in domo thesaurarum, quae est in regione templi S. Georgij. in eo sic scriptum legitur:

SCHOLA SPECVLATORVM LEGIONVM I. ET II. ADIVTRICIVM,
PIARVM FIDELIVM SEVERIANAR. REFECTA PER EOSDEM:

Q 2 QVO.

Olymp. Imp.
Alex.

QVORVM NOMINA INFRA SCRIPTA SVNT: DEDICANTE FL. AELIANO LEG. AVG. PR. PR. CAL. OCTOB. MODESTO ET PROBO COSS.

AEL. OPTATVS AEL. CANDIDVS MARC. SABINIANVS. IV SECVNDANVS IVL. EMERITVS. CASS. FVSCIANVS. IVL. PROBINIS. AEL. VRBANVS RVB. MARTINVS VAL. FESTVS. IVL. ALEXANDER. FL. EMERITVS. VA. CLEMENTINVS IVL. PRISCIANVS VERISSIMVS IVL. INGENVVS. IVL. CELERINVS. IVN. ADIVTOR. AVR. LVPVS EL. CELSINVS CVRANTE AVR. PE. K II. N. ACT. FRUMENTARIO.

Sed ut intelligas hic de schola, scito, scholā militū dici, ut Vegetius autor est, sicut schola literarū, à græco σχολή, id est ab ocio. Meminit & Cicero in Tuscul. pri- ma; & Seuerus Sulpitius in uita S. Martini. Vnde scholares, militantes in sacro Palatio dicunt. Titulus est in C. de Priuilegijs scholarū, ubi hæc intelligendæ sunt scholæ. Extat elegantissima oratio Eumenij de instaurandis scholis, qui sub Constantio floruit. Ausonius Scholā à uacatione dici sentit, & laxamento quod pueris dandū est: Grato schola nomine dicta est, iuxta laboriferis tribuantur ut ocia Mulis. Sed neq; prætereundū est, quæ sit Adiutrix legio. Cuius & iureconsultus meminit de Castrensi peculio: ubi Accursius multū se torquet. Est autē Adiutricis legionis cognomen, cuius mētio fit in Plutarcho, in uita Othonis. Cor. Tacito, & ceteris. Hoc enim legionis Othonianæ nomen erat, quæ cū Rapace Vitellij conferuit manus. Mutabantur tamen plerunq; hæc nomina. Nam Spartianus in Adriano primam legionem appellat Mineruam, & secundam quoq; Adiutricem dictam, ostendunt antiquæ inscriptiones.

CCL
III

7

ALEXANDER III. DION.

Huius consulatus sic meminit Lampridius in Alexandro: Consulatum ter inijt tantū ordinariū, ac primo nundino sibi alios semper suffecit. Vnde paulo post, duplices olim fuisse Consules insinuās, inquit: Coss. quoscunq; uel ordinarios uel suffectos creauit, ex Senatus sententia nominauit, sumptum eorum contrahens. Ignotus tamen autor habet pro Dione, Dionysium hoc loco Consulē. In uetusto codice annalium lego hic, Anno dicto CCXXIII, passos VRBANVM papam, Cæciliam uirginem, Tiburtium & Valerianum.

2. 8

GRATVS ET SELEVCVS.

Hi Coss. superius in Heliogabalo fuerūt etiā à Cassiodoro positi. Suspiciandū est inesse errorē Cassiodoro. Nā ignotus autor hos non habet: sed eorū loco ponit, Agricolā & Clemētīnū seu Clemētē, quod obseruādū est. Et autor in libello Pōtificum sic scribit, ut suprascriptimus, Urbanus ann. VIIII menses XI. dies XII. fuit tēporibus Alexādrī à Cōf. Maximi & Aeliani usq; Agricola & Clemētino.

His Coss. Origenes Alexandriae clarus habetur.

De hoc Eusebius & lib. Temporū, & in Sacra historia libro sexto, capite decimo octauo, & uigesimo secundo. & superius etiā mentio Origenis facta est. Fuit autem Origenes tam præcellentis ingenij & doctrinæ, ut septē notarij sibi inuicem succedentes homini uix sufficerent. Liberarios habuit totidē, & puellas apprimē eruditæ, quos omnes ingenij copiā & ubertatē effundēdo defatigabat. Ab Antiochia uerò accersitus Romā à Mamea Alexandri matre, in quā unicē pius filius fuit, in precio habitus est. Mulierem Christianam fidē edoctam relinquens, Antiochiam redijt. Videndus est Hieronymus de Viris illustribus.

3. 9

POMPEIANVS ET FELICIANVS.

Ignotus autor, ubi scriptū est Felicianus, ponit Pelignianus. Facilis error literarū lapsu coeuntū. Sed puto Pelignianū legendum. Nā & autor ille incertus qui Pōtifices describit, sic habet: Pōtīanus ann. V. M. III. D. VII, fuit temporibus Alexandri

CHRISTIANUS
STI

233. 95

234. 966

235. 987

xandri à Conf. Pompeiani & Peligniani. Eo tempore Pontianus episcopus, & Hippolytus presbyter exules sunt deportati in insulam nociuam Sardiniam, Seuerus & Quintino Cofs. In eadem insula discinctus est IIII. Cal. Octobris, & loco eius ordinatus est Anteros XI. Cal. Decem.

LVPVS ET MAXIMVS.

4. 10

Autor ignotus hoc loco scribit, Lupulus & Maximus.

His Cofs. Alexander in matrem Mammeam unicè pius fuit, ob hoc cunctis amabilis.

Idem Eusebius, Eutropius, & Orosius. Herodianus libro sexto sic de ea scribit: Mater illi supra modum imperitabat, ac dicto audientem semper habebat: ut hoc tamen reprehendi in Alexandro possit, quod mansuetudine nimia & reuerentia maiore quam oportuit, etiam contra animi sui sententiam, matri obsequeretur. Erat enim pecuniam avidior, & opum cumularum studiosior uidebat. Etenim cum simularet ideo se thesauros congerere Mammea, ut suppeditare Alexandro posset, quod is facile abundanterque suis largiret militibus, proprios domi thesauros extruebat. Quae res Imperatori nota infamiae attulit, quod illo scilicet inuito, atque indignabundo etiam, mulier auida, per fraudem bona quorundam atque haereditates suppilabat. Lampridius in Alexandro: Cum puer ad imperium peruenisset, fecit cuncta cum matre, ut & illa uideretur pariter imperare: mulier sancta, sed auara, auri atque argenti cupida. Idem paulopost: In matrem Mammeam unicè pius fuit: ita ut Romae in Palatio faceret diuitas nominis Mammeae, quas imperitum uulgius hodie ad Mammam uocant. Sed Eusebius in Sacra historia libro sexto, capite sedecimo, sic de Mammea scribit: Alexandri uero Imperatoris mater Mammea nomine, de raris religiosa foemina, cum de Origene fama magnifica ubique & celeberrima haberetur, ita ut ne principum quidem latere aures, compta opinione uiri, summo nisu gestire coepit, quatenus sibi eius praesentia fieret, ut in literis, in sermone, in fide, in prudentia, omnique doctrina, quam cunctis in admiratione esse cernebat, per semetipsam sumeret documenta. Igitur Antiochia urbe, ubi per idem tempus degebat, missis militaribus uiris cum omni honore & supplicatione, ad se, tanquam uere diuini uerbi interpretem famulumque Dei, orat uenire. Quo cum uenisset, & quantum oportebat operis expleisset, ac ceteris omnibus ritibus peractis, quae ad uerbum Dei & gloriam Domini spectant, stabilesque ac firmos in fide quos instruxerat derelinquens, praesentia quam fama longe clarior factus, ad proprias scholas Alexandriae rediit. Haec Eusebius. Neque enim id mirandum in Mammea, cum & Alexander Imperator Christianos diligeret, rescripsissetque olim popinarijs, melius esse ut quocumque in loco quem illi occupabant Deus colatur, quam ut popinarijs dedatur. Quinimo & in larario suo cum ceteris dijs Christum quoque posuit, ut late Lampridius docet.

MAXIMVS ET PATERNVS.

CCL 11

Ignotus autor habet in hoc loco, Maximus II. & Paternus.

IIII

MAXIMVS II. ET VRBANVS.

2. 12

Hoc quoque loco ignotus autor scribit, Maximus III. & Urbanus. Fortè hic est Maximus, qui à Senatu postea cum Balbino Imperator fuit. Cuius uitam diligenter perscripsit Iulius Capitolinus.

SEVERVS ET QVINTILIANVS.

3 13

Hos ignotus autor Cofs. non ponit. Sed post superiores subiungit, Maximus III & Africanus, quos inferius assignauit, siue sint hi omisi negligentia scriptoris, siue aliam non ponat. licet autor ille de Pontificibus hos scribat, ut paulo ante annotauimus, Seuerum scilicet & Quintinum: sub quibus occisum scribit Pontianum episcopum. In epistola catholica apud Clementem horum consulum fit mentio in haec uerba, Data Cal. Maij Seuerus & Luciano Coss.

His Cofs. Alexander occiditur Moguntiaci tumultu militari.

Q 3

Quomodo

Olymp. Imp.
Max.

Quomodo bello Germanico occisus sit Alexander, elegatissime & copiosissime Herodianus in fine sexti Historiarum scribit, Cuius uerba non grauiter subscribere, nisi timerem ne fastidium parerem. Laetius quoque omnino uideus est, qui omnia, & causam mortis, late profecit. Herodianus quatuordecim annos eius imperio attribuit: Et nisi, inquit, filium mater auara infamasset, nihil plane desiderari in illius gubernatione imperii potuisset: ita caecibus & crudelitate abhorruit.

Cui successit Maximinus, regnans annis tribus, primus omnium ex corpore militari, sine Senatus autoritate Imperator electus. Sub quo hi Cōs. fuerunt.

Orosius libro septimo, capite duodecimo: Anno ab Urbe condita noningentesimo octogesimo septimo, Maximinus, uigesimus secundus ab Augusto, nulla Senatus uoluntate, Imperator ab exercitu, postquam bellum in Germania prosperè gesserat, creatus. Persecutionem in Christianos, sextus à Nerone, exercuit. Sed continuo, hoc est tertio quod regnabat anno, à Pupieno Aquileia interfectus, & persecutionis & uitae finem fecit. Qui maxime propter Christianam Alexandri, cui successerat, & Mammaeae matris eius familiam, persecutionem in sacerdotes & clericos, id est doctores, uel praecipue propter Origenem presbyterum miserat. Eusebius quoque libro sexto Historiae sacrae, capite uigesimo, persecutionis à Maximino factae meminit. Eutropius libro nono, capite primo: Maximinus ex consortio militari primus ad imperium accessit, sola militum uoluntate, cum nulla Senatus intercessisset auctoritas, neque ipse Senator esset. Is bello aduersus Germanos feliciter gesto, cum à militibus esset Imperator appellatus, à Pupieno Aquileia est occisus, deserentibus eum militibus suis, cum filio adhuc puero, cum quo imperauerat triennio, & paucis diebus. Sextus Aurelius titulo uigesimo septimo: Iulius Maximinus Thrax ex militaribus imperauit annis tribus. Is dum persequitur pecuniosos infantes pariter, noxiosque, apud seditionem militum discerptum est una cum filio, clamantibus cunctis militari ioco, Ex pessimo genere ne catalogum habendum, Sed Capitolinus latissime patris & filii uitam complexus est: & Herodianus libro septimo Historiarum, & octauo, è quibus & nos quadam excerptimus in catalogo nostro.

MAXIMINVS AVGVSTVS IMP. XXII.

MAXIMINVS ET AFRICANVS.

Apud ignotum autorem scribitur hoc loco, Maximus & Africanus. Et qui describit Pontifices, sic habet: Anteros mensis I, dies X. Dormit III. Nonas Ian. Maximo & Africano Cōs. Et post subiungit: Fabianus annos XIII. mensis I, dies X. fuit temporibus Maximini & Gordiani ac Philippi à Cōs. Maximini & Africani usque Decio II, & Grato. Passus XII. Cal. Feb. Hic regiones diu ista diaconis, & multas fabricas per coemeteria fieri iussit. Post passionem eius Moses & Maximus presbyteri, & Nicostratus diaconus, comprehensi sunt, & in carcerem missi. Eo tempore superuenit Nouatus ex Africa, & separauit de Ecclesia Nouatianum, & quosdam confessores, postquam Moses defunctus est in carcere, qui fuit ibi mensis XI. dies XI.

PERPETVVS ET CORNELIANVS.

Ignotus autor habet hoc loco Perpetuum & Cornelium.

PIVS ET PROCVLVS.

Inuenio & alios Cōs. sub Maximino, qui siue successi fuerint, siue ordinarij, non ponuntur à Cassiodoro. Herodianus in septimo describit magnam quandam patricium & consulari uirum, qui delatus Imperatori, quasi manum contra ipsum compararet, ut imperium arriperet, à Maximino casum. Meminit idem eodem libro & Albini bis Consulibus, & Gallicani Consulibus, qui superius etiam sunt scripti à Cassiodoro.

CCL
V

3

240.

241. 990

242. 919

à Cassiodoro, Sed & Capitolinus in Maximino Iulij Sillani Consulis & Crispini meminit: ponitq; epistolam congratulatoriam Claudij Iuliani de morte Maximini, in uita Maximii ac Balbini. Hoc uerò loco ponuntur in ignoto autore Pius & Pontianus, siue ijdem sint illi, & hæc eorum cognomina, siue diuersi. Aliqui etiam habent Vlpium & Pontianum, quasi dicti fuissent ij Cofs. Vlpus & Proculus Pontianus. Autores enim sumunt diuersa nomina quandoq; cum tamen res eadem sint. Licet posteris sit illud difficile iudicare, quibus non sunt nomina & cognomina tam prompta, ut illa tempestate fuerant. Cæterum per hoc intelligitur difficilissimus locus Censorini libello de Die natali in capite decimo sexto, ubi de annis Romanis agit, qui hæctenus à paucissimis erat intellectus, q; etiam nonnullæ mendæ sunt & defectus quorundam uerborum in eo loco. Ideo non grauabor ea omnia subscribere. Candide lector boni consulas, & benignè quæso interpreteris. Vbi enim Censorinus ex Varrone tria discrimina temporū distinguit, mox ita subiungit: Sed hoc, inquit, quodcunq; caliginis Varro discussit, & pro certa sua sagacitate nunc diuersarum ciuitatum conferens tempora, nunc defectus eorumq; interualla retrò dinumerans, eruit uerum, lucemq; ostendit, per quam numerus certus non annorum modò, sed & dierum perspici possit. Secundum quam rationem, nisi fallor, hic annus, cuius uelut index & titulus quidam est Pij & Pontiani consulatus, ab Olympiade prima millesimus est & decimusquartus, ex diebus duntaxat æstiuis, quibus agon Olympicus celebratur. A Roma autem condita, nongentesimus nonagesimus primus: & quidem ex Palilibus, unde Urbis anni numerantur. Eorum uerò annorum, quibus Iulianis nomen est, ducentessimus octogesimus tertius: sed ex die Cal. Ianuarij, unde Iulius Cæsar anni à se constituti fecit principium. At eorum qui uocantur anni Augustani, ducentessimus sexagesimus quintus, perinde à Calendis Ianuarijs, quamuis & ante diem xvi. Cal. Feb. Iulij Cæsaris Diui filius, Imperator Augustus, sententia Munatij Planci, à Senatu cæterisq; ciuibus est appellatus septimum & M. Viscano Agrippa Cofs. Sed Aegyptij, quòd biennio ante in potestatem ditionemq; po. Ro. uenerunt, habent Augustanum annum ducentessimum sexagesimum septimum. Nam ut à nostris, ita ab Aegyptijs quidam anni in literas relati sunt, ut quos Nabonnagarij nominant, quòd à primo eius imperij anno confurgunt. Quorū hic nongentesimus octogesimus sextus est, Item Philippi, qui ab excessu Alexandri Magni numerantur, & adhuc usq; perducti, annos quingentos sexaginta duos consummant. Sed horum initia semper à die primo mensis eius sumuntur, cui apud Aegyptios nomen est Thoth: quicq; hic anno fuit ante diem septimum Cal. Iulij. eum abhinc annos centum Vlpio & Brutio Præsente Romæ Cofs. ijdem dies fuerunt ante diem xii. Cal. Aug. Quo tempore solet Canicula in Aegypto facere exortum. Quare scire etiam licet anni illius magni, qui ut supra dictum est, Solaris & Canicularis & Trieteris uocatur, nunc agi uertentem annum centesimum. Initia autem istorum annorū, propterea notaui, ne quis eos aut ex Cal. Ian. aut ex aliquo tempore simul putaret incipere: cum in his conditorum uoluntates non minus diuersæ sint, quam opinionēs philosophorum. Iccirco alijs à nouo sole, id est à brumali: alijs ab æstiuo solsticio, plerisq; ab æquinoctio uerno, partim ab autumnali æquinoctio, quibusdam ab ortu Vergiliarum, nonnullis ab earum occasu, multis à Canis exortu, incipere annus naturalis uidetur. Hæc Censorinus, & ita legendus est: licet uulgò sit deprauatissimus. Sic enim omnia correspondent: & usque ad Philippi tertium, & filij Philippi consulatum, ubi numerabitur millesimus conditæ Urbis annus, uera supputatio eueniet. Sed ut iuniores etiam intelligant, qui mensis Thoth apud Aegyptios fuerit, & clarior reddatur Censorinus: obseruandum quòd ex Græco quædam Epigrammate annotantur ijs nominibus menses Aegyptiaci.

Thoth
Phaothi
Athyr
Chocac
Tybi

Mechir
Phamenothe
Pharmuthi
Anantheta
Payni
Epephi
Mefori

In hoc
mense

falcem racemis submittunt in uindemia.
insidias auibus moliuntur.
Pleiades hybricæ exoriuntur.
generatio spicarum semente obrutarum ostenditur.
Purpurea uestis uires ferens quæritur, hoc tempore aperitur uer floricomum.
ostenditur nauigationibus tempestiuitas.
tempora ad Martia bella commoda notantur.
uernarum rosarum indicium fit.
custodinnitur incisæ messes falcibus.
nunciatur fructuosus autumnus.
uindemia capitur.
Nilus genitiuam aquam ferre consueuit.

Et quibus facile studiosus lector intelliget, quomodo hi menses sint ordinati apud Aegyptios, & quanta oriatur diuersitas anni, si numeretur annus secundum menses Romanos & Aegyptios. Sed quomodo sint conferendi ad nostros, ut eis correspondeant, etsi Theodorus Gaza pulcherrimum libellum de mensibus ediderit: tamē adeo difficilis est, ut hactenus neminē reppererim, qui possit illum ipsum recte intelligere: quando scæpius Marcus Musurus, uir eruditissimus nostro seculo, ingenuē falsus sit libellum hunc plenum esse nodis multiplicibus & inextricabilibus.

His Cofs. Maximinus Aquileiæ occiditur. Cui succedit Gordianus, qui regnauit annis sex. Sub quo hi Cofs. fuerunt.

Priusq̃ de Gordiano loquamur, annotandum ex Capitolino, quod occiso Maximino Senatus adhibuit Gordiano duos uiros consulares, ut essent tres. Ob id scribit Eutropius libro nono, capite secundo: Postea tres simul fuerunt Augusti: Puppienus, Balbinus & Gordianus: duo superiores obscurissimo genere, Gordianus nobili. Quippe cuius pater senior Gordianus, consensu militum, cum proconsulatum Africæ gereret, Maximino imperante princeps fuisset electus. Itaq̃ cum Romam uenissent Balbinus & Puppienus, in Palatio interfecti sunt, soli Gordiano imperio reseruato. Et ideo Cassiodorus de Balbino & Puppieno nullam facit mentionem. Horum tamen uitas diligenter exequutus est Capitolinus: per tractatum Orosius & Sextus Aurelius.

GORDIANVS IMP. AVG. XXIII.

Eutropius libro nono, capite tertio: Anno ab Vr. con. noningentesimo nonagesimo primo, Gordianus admodum puer, cum Tranquillina Romæ duxisset, Ianum geminum aperuit: & ad orientem profectus, bellum Parthis intulit, qui iam moliebant erumpere. Quod quidem mox feliciter gessit, prælijsq̃ ingentibus Persas afflixit. Rediens haud longè à Romanis finibus interfectus est fraude Philippi, qui post eum imperauit. Milites ei tumultum uigesimo miliario à Circesso, quod castrum nunc Romanorum est, Euphrati imminens, edificarunt, ac Diuum appellarunt. Orosius libro septimo, capite duodecimo: Anno ab Vr. condita noningentesimo nonagesimo primo, Gordianus uigesimo tertius ab Augusto Imperator creatus est. Mâsitq̃ in eo annis sex. Nam & Puppienus, interfecto Maximini, & frater eius Balbinus, qui usurpauerunt imperium, in Palatio mox interfecti sunt. Gordianus admodum puer in Orientem ad bellum Parthicum profectus, sicut Eutropius scribit, Ianum portas aperuit: quas utrum post Vespasianum & Titum aliquis clauerit, neminem scripsisse meminisse: cum tamen eas ab ipso Vespasiano post annum apertas Cornelius Tacitus probet. Igitur Gordianus ingentibus prælijs aduersum Parthos prospere gestis, suorum fraude haud longè à Circesso super Euphratem interfectus est. Sextus Aurelius titulo uigesimo octauo: Gordianus, nepos Gordiani ex filia, ortus Romæ clarissimo patre, imperauit annis sex, apud Ctesiphontem à Philippo prefecto

praefecto praetorio accensis in seditionem militibus occiditur, anno uitaе xx. Corpus eius prope fines Romani Persiciq; imperij positum, nomen loco dedit, sepulchrum Gordiani. Sequuntur Cofs.

GORDIANVS ET AVIOLA.

2. 1

Scribit Capitolinus in Maximinis, q; cū senior Gordianus cum filio essent in Africa Imperatores delecti, & Maximinus cū filio hostes iudicati, tales fuisse in Vrbe à populo factas acclamationes: Gordiani Augusti, dii uos seruēt, ambo feliciter agatis, ambo feliciter imperetis, Nepoti Gordiani praeturā decernimus. Nepoti Gordiani Consulātū spōdemus. Nepos Gordiani Cēsar appelleretur. Tertius Gordianus praeturā accipiat. Idē in Gordianis scribit: Postq; cōstitit apud ueteranos, solū Gordianū imperare, inter populū & milites ac ueteranos pax roborata est. Et hic finis belli intestini fuit, cum esset delatus Gordiano puero consulatus.

SABINVS ET VENVS TVS.

3. 2

Horū Cofs. sic meminit Capitolinus in Gordianis: Venusto & Sabino Cofs. inita est factio in Africa cōtra Gordianū tertiu, duce Sabiniano: quē Gordianus per praesidē Mauritanīae obsessum à cōiuratis, ita oppressit, ut ad eū tradēdū Carthaginē omnes uenirent, & crimina cōfidentes, & ueniā sceleribus postulantes.

His Cofs. Gordiano Romae ingresso, Pupienus & Balbinus, qui imperium arripuerant, in Palatio occisi sunt.

Idem Eusebius, Orosius, Eutropius & Capitolinus passim in Gordianis & in Maximo atq; Balbino. Est autē hoc loco animaduertendū, quod Capitolinus tradit, & imperitiā quorundā historicorū taxat, q; apud Herodianū libro octauo legitur, Maximū & Balbinū Imperatores factos, & Maximū contra Maximinū missum, nō Pupienū. Quod & Dexippus graecus scriptor attestatur. Tandē subiungit Capitolinus: Sed apud latinos scriptores plerosq; Maximi nomen nō inuenio, & cū Balbino Pupienū imperatorē reperio. Inducor ut idē esse credatur Pupienus, qui Maximus dicitur. Post epistolā Iuliani Cōsulis citat, qua etiā probat eundē esse Pupienū, qui à plerisq; Maximus dicitur nomine paterno: Siquidē, inquit, per hāc tēpora apud Graecos nō facile Pupienus, apud latinos non facile Maximus inueniatur: & ea quae gesta sunt contra Maximinū, modò à Pupieno, modò à Maximo acta dicantur. Sed Fortunatiano credamus, qui dicit Pupienum dictum nomine suo, cognomine uerò paterno Maximum, ut omnium stupores legentibus aboliti uideantur.

GORDIANVS II. ET POMPEIANVS.

4. 3

Horū Cofs. itē mentio fit à Capitolino in Gordianis, in hāc uerba: Finita sollicitudine in Africa, Gordiano iam iterū & Pōpeiano Cofs. bellū Persicū natū est. Sed anteq; ad bellū adolescens Gordianus proficisceretur, duxit uxore filiā Mithrei, doctissimi uiri, quē causa eloquentiae dignū parentela sua putauit, & praefectū statim fecit, post quod nō puerile iam & contēptibile uidebat imperiū. Pau lopost subiungit: Fuit terramotus his tēporibus eousq; grauis, ut ciuitates etiam terrae hiatu cū populis deperirēt. Ob q; sacrificia per totā urbē, orbēq; totū terrarū ingētia celebrata sunt. Et Cordus qdē dicit, inspectis libris Sibyllinis, celebratisq; omnibus, quae illic iussa uidebant, mundanū malū esse sedatū sedato terrae motu.

ATTICVS ET PRAETEXTATVS.

CCL. 4

Horum Cofs. item mentio fit in Gordianis apud Capitolinum. Praetextato, inquit, & Attico Cofs. Gordianus aperto Iano Gemino, quod signum erat indicii belli, profectus est contra Persas cum exercitu ingenti, & tanto auro, ut uel auxilijs uel militibus facile Persas uincere posset.

ARRIANVS ET PAPPVS.

2. 5

In Capitolino perperam, ut reor, scriptum est Aprianus, Sic enim scribit: Apriano

Olymp. Imp.
Gor.

Apriano & Pappo Cofs. Mortuo Misitheo, in eius locū præfectus prætorij factus est Philippus Arabs, humili genere natus, sed superbus, qui se in nouitate atq; enormitate fortunæ non tenuit: ita ut statim Gordiano, qui eum in locū parentis ascuerat, insidias per milites faceret. Lege ibi qualis uir Misitheus, socer Gordiani, & præfectus fuerit, quàm prudens & sagax, quomodo exercitum ordinauerit, & Vrbes prouiderit.

PEREGRINVS ET AEMILIANVS.

6 His Cofs. Gordianus admodum adolescens Parthorum natione superata, cū uictor ad patriam reuerteretur, fraude Philippi Præfecti prætorij, haud lōgè à Romano solo interfectus est. Gordiano milites tumultum ædificant supra Euphraten, oisibus eius Romā peruectis.

Eadem Eusebius, Eutropius ac Orosius. Sed Capitolinus sic: Gordiani sepulchrū milites apud Circeū castrū fecerūt, in finibus Persidis, titulū huiusmodi addētes, & Græcis & Latinis & Persicis & Iudaicis & Aegyptiacis literis, ut ab omnibus legeretur, legiq; posset: DIVO GORDIANO VICTORI PERSARVM, VICTORI GOTTHORVM, VICTORI SARMATARVM, DEPULSORI ROMANARVM SEDITIONVM, VICTORI GERMANORVM, SED NON VICTORI PHILIPPORVM. Quod ideo uidebatur additum, quia in campis Philippis, ab Alanis tumultuario prælio uictus, abscesserat: simul etiam, q̄ à Philippis uidebatur occisus. Quem titulum euertisse Licinius dicitur eo tempore, quo nactus est imperium, cum se uellet uideri à Philippis originem trahere.

Cui successit Philippus, qui regnauit annis septem. Qui mox Philippum, filium suum, consortem regni fecit: primusq; omnium ex Romanis Imperatoribus Christianus fuit.

Orosius libro septimo, capite tredecimo: Anno ab Vr. con. noningentesimo nonagesimoseptimo, Philippus uicesimusquartus ab Augusto Imperator creatus, Philippū filiū suū cōsortē regni fecit, mansitq; in eo annis septē. Hic primus Imperatorum omnium Christianus fuit. Ambo tamen, quamuis diuersis locis, tum multu militari, & Decij fraude, occisi sunt. Eutropius libro nono, capite quarto: Philippī duo, filius ac pater, Gordiano occiso imperium inuaserunt: atq; exercitu incolumi reducto, ad Italiam è Syria profecti sunt: ambo deinde ab exercitu interfecti sunt: senior Philippus Veronæ, iunior Romæ. Annis quinq; imperarunt. inter diuos tamen relati sunt. Idem Sextus Aurelius, titulo uicesimonono.

PHILIPPVS IMP. AVG. XXIII.

Sub quo hi Cofs. fuerunt,

PHILIPPVS ET TITIANVS.

1 Philippū hic intelligito patrē, seniorē scilicet. Nā duos legitur habuisse filios, Philippū scilicet & Quirinū. Et cū primus dicatur fuisse Imperator Christianus, & Serena eius uxor pariter Christiana, Quirinus est in numerum sanctorū relatus, & factus episcopus Laureacensis. Australes, qui tum Norici uocabantur, ad fidē Christi conuertit, & ideo Australium apostolus cognominatus, & de cuius uita, moribus, & rebus gestis in Austria nostra abundè scripsimus. Sed de Ticiano nihil dignum hæctenus scitu reperi.

2 PRAESENS ET ALBINVS.

3 PHILIPPVS II. ET PHILIPPVS.

Alter ex ijs, primus scilicet Philippus, fuit pater, & alter fuit filius, quē Sextus Aurelius appellat Gallū Iulium Saturninum, cæteri omnes historici Philippum. His

CHR. AB
STI

247. 997

248. 998

249. 999

250. 1000

His Cos. millesimus annus Urbis expletus est. ob quam solennitatem innumerabiles Philippus cum Philippo filio suo bestias in Circo magno interfecit. ludosq; in campo Martio theatrales tribus diebus ac noctibus, populo peruigilante, celebrauit. Quadraginta etiam missus natali Romanæ urbis cucurrerūt, & agon mille annorū actus.

Capitolinus in Gordianis sic huius rei meminī: Fuerunt sub Gordiano Romæ elephantī triginta, & duo: quorum ipse duodecim miserat, Alexander decem: alces decem, tigres decem, leones mansueti sexaginta, leopardi mansueti triginta: belbi, idest hyænæ decem: gladiatorum fiscalium paria mille: hippopotamus & rhinoceros unus, arcoleontes decem, camelopardi decem, onagri uiginti, equi feri quadraginta, & cætera huiusmodi animalia innumerata & diuersa. Quæ omnia Philippus ludis secularibus uel dedit, uel occidit. Has autem omnes feras mansuetas & præterea efferatas parabat ad triumphum Persicum. quod uotum publicum nihil ualuit. Nam omnia hæc Philippus exhibuit secularibus ludis & muneribus atque Circensibus, cum millesimum ab Vr. con. annum in consulatu suo & filij sui celebrauit. Eutropius libro nono, capite quarto: His imperantibus millesimus annus Romanæ urbis ingenti ludorum apparatu & spectaculorum celebratus est. Filiusq; iunior Philippus patrem ludis secularibus petulantius cachinnantem uultu auerso notauit. Orosius libro septimo, capite tredecimo: Post tertium imperij eius annum millesimus à conditione Romæ annus impletus est. Ita ludis magnificis augustissimisq; omnium præteritorum hic natalis annus à Christiano Imperatore celebratus est. Nec dubium est, quin Philippus huius tantæ deuotionis gratiam & honorem ad Christum & ad Ecclesiam reportarit, quando uel ascensum ab eo Capitolium, immolatasq; ex more hostias nullus auctor ostendit. Eusebius libro Temporum eadem quæ hic Cassiodorus iisdem uerbis scribit. Sunt autem missus ludorum, ut illud quoque intelligas, equorum circuitiones in ludis Circensibus, dum à carceribus ad metas recurrunt. Seruius super tertio Georgicorum tradit, olim in ludis Circensibus uiginti quinque missus solitos exhiberi: quorum ultimus appellabatur ærarius, eo quod de collatione populi exhibebatur. Vnde Domitianus, teste Tranquillo, cum ludos seculares exhiberet, in his Circensium die, quo facilius centum centum missus peragerentur, singulos à septenis spacijs ad quina corripuit. Totum tamen certamen ex missibus uiginti quatuor expediebatur ex horis dñei computatis. Quatuor uerò facti, anni etiam tempora totidem notabant. Arbitror missus apud ueteres fuisse, ut nostra ætate sunt brauia, seu præmia ob quæ toties currebatur. Dicimus autem & missus ludorum, & missus ferculorum. In ludis centum missus equestres exhibebantur. De missibus autem ferculorum & eduliorum Lampridius in Heliogabalo scribit, solitum struere omnes missus sola carne fastianorum. Idem celebrauit tale conuiuium, ut apud amicos singulos, singuli missus apparerentur. Cæterum de agone notandum, quoniam ἀγών græcè, certamen latinè nominatur. Nero quinquennale instituit, ac Neroneum appellauit. Strabo in quinto Geographiæ scribit, quod apud Neapolitanos quinquennalis agon, hoc est, certamen, per complusculos dies celebratur. Qui agon erat musicus & gymnicus, illis agonibus æmulus, qui per Græciam clarissima celebritate agebantur. Quem agonem gymnicum & quinquennalem, iubente oraculo, Neapolitani celebrant. & in Syluis Staius meminuit. Censorinus in libro de Die natali, ubi de anno magno agit, inquit: Rufus tamen annus idem magnus per Capitolinos agonas coeptus est diligentius seruari, quorum agonom primus à Domitiano institutus fuit die duodecimo eius, & Sergij Cornelij Dolabellæ consulatu, ut superius annotauimus in Domitiano.

Olymp. Imp.
Phil.
CCL. 4
VII

466

In Aurel. Cassiodori Consules

PHILIPPVS III. ET PHILIPPVS II.

His Cofs. Philippus urbem sui nominis in Thracia construxit.

Eadem iisdem uerbis Eusebius libro Temporum: Sed in Arabia Philippopolis urbs dicitur ab eo constructa, in paterno solo, natalisq; agro: adeo ut uerear errorem esse in Cassiodoro, qui nominis similitudine deceptus est, & Eusebius pariter. Nam quae in Thracia est Philippopolis, regum Macedoniae opus est, quam Scythae diripuerunt.

2. 5

AEMILIANVS ET AQUILINVS.

Hunc puto esse Aemilianum, qui post interfectos Gallum & Volusianum imperauit, licet tribus tantum mensibus. Cuius & Trebellius Pollio in Galienis meminit. De quo inferius plura, licet non ignoro hunc Maurum fuisse, humilis generis.

3. 6

DECIVS ET GRATVS.

Ignotus autor ponit hoc loco, Decius II. & Gratus, quasi Decius prius fuerit Cof. suffectus. Est autem hic Decius, qui post regnauit. Inuenio quoque in quadam ueteri Chronica sine autore, his Cofs. tantam factam Christianorum persecutionem, ut cogerentur idolis sacrificare. In alijs quoque Chronicis scriptum est: His Cofs. passus est Sixtus Episcopus, & Laurentius Diaconus, Romae octauo Idus Augustas. Meminit horum Cofs. etiam autor ille de Pontificibus, ut superius in Maximo annotauimus, ubi de Fabiano episcopo scriptum est.

3. 7

DECIVS II. ET RVSTICVS.

Eadem uetustissima Chronica habet, his Cofs. passum esse S. Laurentium tertio Idus Augusti. Lege Prudentij elegantissimum hymnum, libro qui inscribitur *πὸ δὲ σαρδανῶν*. Ignotus autor ponit hoc loco, Decius III. & Decius Caesar. Quorum Cofs. meminit Trebellius Pollio in Valerianis, in haec uerba: Duobus Decijs Cofs. sexto Cal. Nouembris die, cum ob Imperatorias literas in aede Castoris haberetur Senatus, ireturque per sententias singulorum, cui deberetur censura deferri, (nam id Decij posuerant in Senatus amplissimi potestate) ubi primum Praetor edixit, omnes una uoce dixerunt, Valeriani uita censura est, & reliqua quae hic scribuntur. Autor quoque ille incertus, qui de Pontificibus scripsit, sic horum Cofs. meminit: Cornelius ann. II. menses III. dies X. a Cof. Decij III. & Decij II. usque Gallo & Volusiano. Sub episcopatu eius Nouatus extra ecclesiam ordinauit Nouatianum in urbe Roma, & Nicostratum in Africa. Hoc facto, confessores qui se separauerunt a Cornelio cum Maximo presbytero, qui cum Moyse fuit, ad Ecclesiam sunt reuersi. Post hoc centum cellis expulsi, ibi cum gloria dormitionem accepit.

His Cofs. Philippus senior Veronae, Romae uero iunior occiditur. His successit Decius, qui regnauit anno uno, mensibus tribus. Sub quo hi Cofs. fuerunt.

Orosius libro septimo, capite decimoquarto: Anno ab Vr. con. millesimo quarto, Decius ciuilibus belli intentor & repressor, occisis Philippis, uigesimalquintus ab Augusto, inuasit imperium, tenuitque annis tribus. Idem continuo, ob quod se etiam Philippos interfecisse docuit, ad persequendos interficiendosque Christianos, septimus post Neronem, feralia sparsit edicta, plurimosque sanctorum ad coronas Christi de suis cruciatibus misit: idemque filium suum Caesarem Igit, cum quo simul continuo in medio barbarorum sinu interfectus est. Eutropius libro nono, capite quinto: Post hos Decius in Pannonia inferiore Bubaliae natus, imperium sumpsit. Bellum ciuile, quod in Gallia motum fuerat, oppressit. Filium suum Caesarem fecit. Cum biennio ipse & filius eius imperassent, uterque in barbarico bello interfecti sunt. E' quibus senior gurgite paludis immersus est, ita ut nec caudauer eius potuerit inueniri: digno damnatus iudicio, qui persequutiones in Christianos

CHR. Ab ur.
STI con.
251. 1001

252. 1002

253. 1003

254. 1004

Christianos mouens, inter cæteros beatissimum Laurentium Leuitam & martyrem igne decoxit, de quo uide Aureliū Prudentiū in eius passiōe & hymno. Idē Sex. Aurel. tradit titulo trigesimo, de Decio, quemadmodū immerſus sit paludi. Eusebius in Sacra historia libro xxv, capite uigesimonono: Philippo Decius succedit, qui pro eo q̄ infestus esset Philippo, persecutionem Ecclesiis suscitauit.

DECIVS IMP. AVG. XXV.

GALLVS ET VOLVSIANVS.

CCL I
VIII

Hic est ille Gallus Vib. Trebonianus Gallus qui post Decium imperauit, ut inferius patebit. Alius fuit Antoninus Gallus Cos. cui Valerianus Augustus pulchram epistolam scripsit de seueritate Aureliani, ut Vopiscus in Aureliano scribit. Autor quoq; ignotus, qui de Pontificibus scripsit, sic meminit: Lucius annos III. menses VIII. dies X. fuit temporibus Galli & Volusiani usq; Valeriano III. & Gallieno II. Hic exul fuit, & postea Dei nutu incolumis ad Ecclesiam reuersus est, tertio Nonas Martias.

His Cos. Decius lauacra publica ædificauit, quæ suo nomine appellari iussit.

Hæc lauacra Thermæ dicuntur Decianæ, quas in Auentino monte Senatus nomini suo extruxit.

Decius cū filio suo in Aprutio, Thraciæ loco, à Gotthis occiditur.

Abbrittum Mœsiæ urbem dicunt, ubi ara est Decij, qui locus nomen facti habet, ubi Decius dicitur occisus.

Cui successit Gallus cū Volusiano filio, qui regnarunt annis duobus, & mensibus quatuor. Sub quibus hi Cos. fuerunt.

Paulus Orosius libro septimo, capite decimoquarto: Anno ab Vr. con. millesimo sexto, Gallus Ostilianus uigesimussextus ab Augusto, regnū adeptus, uix duobus annis cū Volusiano filio obtinuit. Exoritur ultio uiolati nominis Christiani: & quatenus ad profligandas ecclesias edicta Decij cucurrerunt, eatenus incredibiliū morborū pestis extenditur. Nā nulla ferè prouincia Romana, nulla ciuitas, nulla domus fuit, quæ non generali illa pestilentia correpta atque uastata sit. Hac sola perniciæ insignes Gallus & Volusianus, dum contra Aemilianum nouis rebus studentē bellū ciuile moliantur, occisi sunt. Aemilianus tamē tertio mense inuasa tyrannidis extinctus est. Eutropius libro nono, capite sexto: Mox Imperatores creati sunt, Gallus Hostilianus, & Galli filius Volusianus. Sub his Aemilianus in Mœsia res nouas molitus est. Ad quē opprimendum, cum ambo profecti essent, in certamine interfecti sunt, non cōpleto biennio. Nihil omnino clarū gesserunt. Sola pestilentia, morbis atq; ægritudinibus notus eorū principatus fuit. Aemilianus autē obscurissimè natus, obscurus imperauit, (siquidē Maurus fuerat) ac tertio mense extinctus est. Sex. Aurelius titulo tricesimoprimo: Vibius Gallus cū Volesiano filio imperauerunt annis duobus. Horum temporibus Perpenna à Senatu Imperator creatus, nec multo post pestilentia cōsumptus est. Sub his etiā Aemilianus in Mœsia superatus est. Contra quē ambo profecti, apud Intraannam ab exercitu suo cæduntur, anno ætatis pater septimo circiter & quadragesimo. Creati in insula Menynge quæ nunc Girba dicitur. Aemilianus uerò menses quatuor dominatus, apud Spoletū siue Pontē, quē ab eius cede Sarinariū accepisse nomē ferunt, inter Otriculū, Narniamq; & Spoletū & urbē Romam regione mediā positū. Fuit autem genere Maurus, pugna, nec tamen p̄ceps. Vixit annis quatuor minus quinquaginta. Trebellius Pollio in Gallienis mentionē sic facit Aemilianus: Per idē tēpus Aemilianus apud Aegyptū sumpsit imperium, occupatis horreis, multa oppida malo famis pressit. Sed hunc Dux

R Gallieni

Olymp. Imp.
Gall. 468

In Aurel. Cassiodori Consules

Gallieni Theodotus conflictu habito caput, atq; Imperatori Gallieno uirum
transmisit. Sed nimirum is alius fuit, ut inferius patebit.

CHRISTIANI
STI

GALLVS IMP. AVG. VOLVSIA.

NVS FILIVS XXVI.

VOLVSIANVS II. ET MAXIMVS.

2. 1 Horū Cofs. meminit autor ille de Pontificibus in hæc uerba: Stephanus annos
IIII. menses II. dies XXI. Fuit tēporibus Valeriani & Galbini à cons. Volusiani
& Maximi usq; Valeriano III, & Gallieno II, Sed Cofs. mirum uariantur ab au-
toribus cæteris.

His Cofs. Nouatianus apparuit.

Eusebius libro Temporū: Nouatus presbyter Romā ueniens, Nouatianū &
cæteros cōfessores sibi sociat, eo q; Cornelius pœnitētes apostatas recepisset. Sed
longē plura de Nouato & hæresi Nouatianorum Eusebius in Historia ecclesia-
stica libro sexto, capite tricesimo tertio, & sequentibus, & diuus Hieronymus in
libro de Viris illustribus etiam Nouatiani meminit.

VALERIANVS ET GALLIENVS.

3. 2 His Cofs. Gallus & Volusianus Interamnæ interfecti sunt.

Eusebius libro Temporum: Gallus & Volusianus cum aduersum Aemilia-
num, qui in Mysia res nouas moliebatur, ex Vrbe profecti essent, in Foro Flami-
nij, siue, ut alij putant, Interamnæ interfecti sunt. Aemilianus tertio mense tyran-
nidis in uasē extinctus est.

Quibus successerunt Valerianus & Gallienus, qui regnauerunt
annis quindecim. Sub quibus hi Cofs. fuerunt.

Quomodo Valerianus à Persarū rege Sapore uictus sit, Gallienus in omnem
lasciuā dissolutus, Rempub. perdiderit, ut triginta penē tyrannis Romanū impe-
riū sit lacessitū, Eutropius lib. nono, cap. nono, decimo, undecimo, duodecimo
abūde explicat. Orosius uerò libro septimo, capite decimo quarto sic scribit: An-
no ab Vr. con. millesimo septimo, duo Imperatores uigesimo septimo post Au-
gustū loco creati sunt. Valerianus in Rhetia ab exercitu Augustus est appellatus.
Romæ autem à Senatu Gallienus in regno infeliciter sublimatus annis quindecim,
respirante paulisper ab illa supra solitū pestilentia & graui humano generi,
prouocat pœnā suā obliuiosa malicia. Impietas enim flagella quidem excruciat
sentit: sed à quo flagellatur, obdurata non sentit. & reliqua quæ sequuntur. Plu-
ra dehinc de Valeriano capto, & Gallieno in lasciuā lapsa, decē triginta tyrannis
sequentī capite decimo quinto idē Orosius latē explicat. De Valeriano quoq; &
Gallieno Sex. Aurelius titulo trigesimo secundo & trigesimo tertio. Trebellius
Pollio utriusq; uitā & triginta tyrannos, qui hac tēpestate diuersis regionib; Ro-
manū imperiū occuparūt, latissimē scripsit, è quibus & nos quaedā excerptimus.

VALERIANVS CAES. AVG. GALLIE.

NVS IMP. AVG. XXVII.

VALERIANVS II. ET GALLIENVS.

4. 1 Vopiscus in Aureliano prodit Valerianū principē Aurelianū & Vlpīū Crī-
nitū suffecisse in consulatum Valeriani & Gallieni: siue is fuerit consulatus, siue
sequens. Sic enim in quadā epistola ad eū scripsit. Neq; enim minor est in cuius
locū fidēq; delegi consulatū cū eodē Vlpio Crinito in annū sequentē, à die unde-
cimo Cal. Ianuarij in locū Gallieni & Valeriani. Vide dehinc epistolā quā præ-
fecto ærarij scribit, qua illi munera ad consulatū assignat, & quomodo adoptio
Aureliani

256. 1006

257. 1007

258. 1008

Aureliani facta sit. Lege cū diligentia illic Vopiscū, & ut aiunt, cū grano salis. Idē tradit Vlpīū Crinitū ter Consulē fuisse. Cū hunc in manibus laborē haberem recognoscendi Cofs. ut studiosis prodessem, nullū unq̄ ociū habuī, omnes schedas euolui, & omnes bibliothecas. Fortē fortuna aliū reperī libellū, quo Cofs. nomina cū præfectis urbiū continebātur, sine nomine autoris, à temporibus Gallieni usq̄ ad Constantinum. Ex eo quoq̄ præfectos Urbis collegi, sub quibus fuerant Cofs. Romulus enim, teste Dionylīo, unū elegit quē urbanis negocijs præfecit. Hunc præfectū Urbis fuisse, satis constat. Licet quidā arbitrentur Augustū primū instituisse præfectū Urbis, cū noua officia excogitauerit, curā operū publicorum, uiarū & aquarū, aluei Tiberis, frumenti populo diuidendi, & præfecturam Urbis, ut Suetonius meminit, Tamen longo post tēpore, tantū sibi iuris præfectura uindicauit Cesarū temporibus, ut crimina omnīū in Vrbe cognoscerentur. Et demū cū Cæsares ab Vrbe abessent, præfectus uelut alter Cesar imperabat, de rebus omnibus quæ ad Urbē pertinebāt censebat. Vnde Vlpianus Digestorū primo: Omnia crimina præfectura Urbis sibi uendicauit: nec tantum ea quæ intra Urbē admittunt, uerū ea quoq̄ quæ extra Urbē intra Italiā. Initio epistolæ Diui Seueri missæ ad Fabiū Chilonē præfectū Urbis ita scriptū fuit: Cum Urbē nostrā fidei tuæ cōmiserimus, quicquid intra Urbē admittitur, ad præfectum Urbis pertinere uidetur. Sed & siquidē intra centesimū miliarīū admissum sit, ad præfectum Urbis pertinet. Si ultra ipsum lapidē egressum est, præfecti Urbis cognitio nō est. Quies quoq̄ populorū & discrimina spectaculorū ad præfecti Urbis curā pertinere uidetur. Idē potest Urbē interdicerē & negociatione & professione & aduocantibus & foro ad tēpus & in perpetuū, & quæ ab eodē iurisperito recitantur. Seneca duodecimo Epistolarū, præfectū Urbis, custodē appellat: & Iuuenalis satyra quarta, uillicū. & ut finīā, præfectura Urbis cunctis quæ intra Urbem sunt, antecellit dignitatibus & potestatibus, tantū ex omni parte deriuās, quantū sine omni iniuria ac detrimēto alieni honoris usurpat. Et ideo Trebellius Pollio in Valeriani uita scribens Censorē ius habere in omnes, præfectum Urbis excipit. M. Varro & Atteius Capito, referente Gellio, dicunt ius fuisse præfecto Senatus habendi. Mutius negauit, q̄ senator nō esset. Ut igitur ad propositū redeā, quia satis multa de præfecto autor ille mihi nō cognitus nomine in eo libello sic scribit, Valeriano II. & Gallieno Cofs. Lollianus præfectus Urbis fuit. Lollianū describit tyrannū Trebellius Pollio libro de triginta tyrānis. Si plura uolueris de præfecto Urbis nosse, Vlpianum in primo Digestorum adeas de præfecto Urbis. Vnde sumpsit Fenestella quæ suo operi indidit, titulo uigesimo primo. Sed & Gellius libro quarto, capite ultimo, de præfecto Urbis nonnulla, qui eundem esse contendit præfectum Urbis.

MAXIMVS II. ET GLABRIO.

Idem autor quem paulo antè citauī de Cofs. & præfectis mihi non cognitus hoc loco ita scribit: Maximo & Glabrione Cofs. Mūmius Albinus præfectus Urbis fuit. Horū itē Cofs. meminit autor ille de Pontificibus, in hæc uerba: Sixtus annis duobus, mensibus undecim, diebus sex. Cepit à Conf. Maximi & Glabrionis usq̄ Tusco & Basso, & passus est octauo Idus Augusti, Aemiliano & Basso Cofs. Eusebij exemplar de Tēporibus habet hoc loco CCLIX. Olympiadē, quod stare non potest. sicut paulo post sexto anno imperij Valeriani scribitur Olympias CCLXIX. quod minimē conuenit. Et inde sequuntur intolerabiles errores, quod accidit ex incuria librariorum.

VALERIANVS III. ET GALLIENVS III.

Scribit Trebellius Pollio, Gallienū in eam fuisse prolapsū libidinē, ut matronas ad suum consulatū rogaret: iisdem manum sibi osculantibus, quaternos aureos sui nominis daret. Require illic quas sibi uoluptates parauit, & qua tamen

Olymp. Imp.
Val. &
Gall.

crudelitate in milites fuit. Idem autor de Cofs. & præfectis, cuius nomen ignoro, sic scribit hoc loco: Valeriano III. & Gallieno II. Cofs. Valerius Maximus præfectus Urbis fuit. Vbi obseruandū, quod is Cofs. uariat. Nam mox subiungit: Valeriano III. & Gallieno III. Cofs. Iunius Donatus præfectus Urbis fuit, qui tamen cōsulatus hic non ponitur. Sed & ille qui Cofs. scripsit cū Pontificibus, huius meminit cōsulatus, ut paulo antè obseruaui. De hoc consulatu etiā scribit Vopiscus in Aureliano, ubi recitat quandā Valeriani epistolā ad Aurelianū, & in fine sic scribit: Ego de te spero tantū Deo fauente, quantū de Traiano, si uiueret, posset sperare respublica. Neque enim minor est, in cuius locum fidemque te legi. Consulatum cum eodem Vlpio Crinito in annum sequentem à die undecimo Calendarū Iulianarum, in locum Valeriani & Gallieni sperare te conuenit sumptu publico.

His Cofs. Cyprianus primū rhetor, deinde presbyter, ad extremum Carthaginensis episcopus martyrio coronatur.

Eadem Eusebius iisdem uerbis libro Temporum. In autore uerò ignoto scribitur sequētibus Cofs. Tusco & Basso. His Cofs. passus est Cyprianus episcopus Carthaginē decimo octauo Cal. Octobris. Hieronymus in libello de Viris illustribus, Passus sub Valeriano & Gallieno Principibus persequutione octaua, eodem die quo Romæ Cornelius, sed non eodem anno. Eius opera elegantissima impressa feruntur, à Beato Rhenano emendata.

3. 4

TUSCVS ET BASSVS.

Horum Cofs. meminit Trebellius Pollio in triginta tyrannis his uerbis: Tusco & Basso Cofs. cū Gallienus uino & popinīs uacaret, cumque se lenonibus, mīmis ac meretricib. dederet, ac bona naturæ luxuriæ cōtinuatione deperderet. Ingenuus qui Pannonias tūc regebat, à Mœsiacis legionibus Imperator est factus, &c. De hoc Ingenuo Orosius quoque libro septimo, capite decimo quinto: & Eutropius libro nono, capite nono. Trebellius in triginta tyrannis meminit cuiusdam Aurelij Fusci uiri Cōsularis, qui in locum Valeriani successerat, & in rogandis sententijs dixerat, Consul consule: ut mihi dubium occurrat, an hic Fuscus sit, qui Tuscus dicatur. Nam facilis est literarum lapsus. Præterea Vopiscus in Aureliano scribit Valerianum Augustum consedisse in Thermis apud Byzantiū præfente exercitu, præfente etiam officio Palatino: absidentibus Memmio Fusco Consule ordinario, Bebio Macro præfecto prætorij, & alijs. Sed & ille autor, cuius nomen non inuenio, de Cofs. & præfectis sic nominat hos Cofs. dicens, Tusco & Basso Cofs. Cornelius Secularis præfectus Urbis fuit. Tamen in plerisque Trebellij exemplaribus inuenio Fuscum, non Tuscum, & ego suspicor Fuscum legendum.

His Cofs. Valerianus in Christianos persequutiōe cōmota, statim à Sapore rege Persarum capitur, ibique seruitute miserabili cōsensescit.

Eadem Eusebius libro Temporum. Sed in Historia Sacra libro septimo, capite nono, ex Dionysii scriptis refert, quo pacto Valerianus ab initio & humanus & benignus extitit erga famulos Dei: ita ut in initijs multo tempore, etiā illis benignior uideretur, qui nomine saltē Christiani dicebantur. In tantū uenerabatur seruos Domini, & omnis eius domus erat ecclesia Dei. Deprauatus autē est, à ueritate deiectus per quendam doctorē pessimū, magistrū & principem Aegyptiorum magorū, ut iustos & sanctos uiros persequi & interimī iuberet, tanquā qui aduersarentur magicis artibus, quibus ipse se subdiderat. Erat enim reuera, & sunt etiam nunc qui possent uirtute meritorū suorum restringere fallacias demonum. Nam ille ut impuros ritus & execranda mysteria ac sacra incesta conficeret, pueros inuestes iugulari iubebat, & orbari liberis patres, atque in teneris uisceribus humanas rimari per piaculum fibras: & uocem illic quærebat, ubi fugauerat uitam.

CHRISTIANI
STI

361.

uitam. Ob id à barbaris captus, & luminibus orbatus, filios sceleris & impuritatis suæ reliquit successores. Vide caput decimumquintum Orosii libro septimo, ubi paria reperies.

Olymp. Imp.
Val. &
Gal.

AEMILIANVS ET BASSVS II.

4. 5

Hos Cofs. etiam nominat autor ille de Prefectis, cuius nomen nō inuenio, sic scribens: Aemiliano & Basso Cofs. Cornelius Secularis prefectus Urbis fuit. Et autor quoque ignotus de Pontificibus horum meminit Cofs. ut paulo antè notauit, sic scribens: Dionysius annis octo, mēsis duobus, diebus quatuor, fuit, tēporibus Gallieni ex die undecimo Calendarū Augusti, Aemiliano & Basso Cofs. usque in diem septimum Cal. Ianu. Cofs. Claudij & Paterni.

SECULARIS ET DONATVS.

CCLX 6

Autor de Prefectis ita scribit hoc loco: Seculare II. & Donato Cofs. Cornelius Secularis prefectus Urbis fuit. In Eusebii libro Temporum impresso notatur hic Olympias ducentesima sexagesimanona, quod non est tolerandum.

GALLIENVS IIII. GENTIANVS.

2. 7

Autor ignotus hoc loco habet, Gallienus quartū, & Volusianus: siue unus & idem sit, siue diuersus, Volusianus & Gentianus. Quorū Cofs. meminit Trebellius Pollio in Gallieni his uerbis: Gallieno igitur & Volusiano Cofs. Macrianus & Balista in unū coeunt, exercitus reliquias conuocant: & cū Romanum in oriente nutaret imperiū, quem facerent Imperatorem, requirunt, Gallieno tam negligenter se agente, ut eius ne mentio quidē apud exercitū fieret, & reliqua ibi require, quomodo Macrianus cum filijs sit factus Imperator. Similiter autor ille de Prefectis mihi non cognitus, sic scribit: Gallieno IIII. & Volusiano Cofs. Mūmīus Albinus prefectus Urbis fuit. Flauius tamen Vopiscus in Aureliano epistolam quandam ponit, quam Valerianus Augustus Ceionio Albino prefecto Urbis scripsit: si forte ille sit, & alterum nomen corruptum. Doctioribus & anti-

GALLIENVS V. ET VICTORINVS.

3. 8

Autor ignotus scribit hoc loco, Gallienus & Faustinus, quorū item Cofs. ita meminit Trebellius in Gallieno: Gallieno & Faustino Cofs. inter tot bellicas clades, etiam terramotus fuit, & tenebræ per multos dies. Auditum præterea tonitruum terra mugiente, non Ioue tonante. Quo motu multæ fabricæ deuoratae sunt cum habitatoribus. Multi terrore mortui: quod quidē malum tristius in Asiae urbibus fuit. Mota est & Roma, mota & Libya. Hiatus terræ plurimīs in locis fuerunt, cum aqua falsa in fossis appareret. Maria etiā multas urbes occuparunt. Pax igitur deūm conquisita, inspectis Sibyllæ libris, factumque Ioui Salutari, ut præceptum fuerat, sacrificium. Nā & pestilentia tāta extiterat uel in Achaicis urbibus, ut uno die quinque millia hominum pari morbo perirent, sauiente fortuna. cum hinc terramotus, inde hiatus solī, ex diuersis partibus pestilentia orbē Romanum uastaret. Meminit huius pestilentia & Orosius libro septimo, capite decimoquarto. Sed copiosissime de illa scribit Eusebius libro septimo, capite decimo octauo Sacrae historiae, & duobus sequentibus. Sic & autor ille de Prefectis hos Cofs. nominat, sic scribens: Gallieno V. & Faustino Cofs. Mummius Albinus prefectus Urbis fuit. De Ceionio Albino prefecto Urbis Vopiscus. Auguror alterutrum esse mendosum.

ALBINVS ET MAXIMVS.

4. 9

Apud ignotum autorē inuenio hoc loco, Albinum & Dextrū, & autor similiter de Prefectis sic scribit: Albino secundū & Dextro Cofs. Mummius Albinus prefectus Urbis fuit. Vopiscus in uita Aureliani epistolam Valeriani ponit Augusti, ad Ceionium Albinum prefectum Urbis, qua laudatur Aurelianus.

R 3 His

Olymp. imp.
Val. &
Gall.

472

In Aurel. Cassiodori Consules

CHRI. Ab ar.
STI

His Cofs. Græcia, Macedonia, Pontus & Asia depopulata per Gothos. Aliasq; prouincias barbarorum quassauit irruptio.

Eusebius libro Temporū: Gallieno in omnē lasciuiā dissoluto, Germani Ra-uennam usq; uenerunt. Alemanni uastatis Gallijs, in Italiā transiere. Græcia, Ma-cedonia, Pontus, Asia depopulata per Gotthos. Quadi & Sarmatæ Pannonias occupauerunt. Germanis Hispaniā obtinentibus, Tarracon expugnata est. Par-thi Mesopotamiā tenentes, Syriam incurfauerunt. Orosius libro septimo, capite decimoquinto: Soluuntur undiq; permissu Dei repente ad hoc circūpositæ reli-ctæq; gentes, laxatisq; habenis in omnes Romanorū fines inuehuntur Germa-ni. Alpibus, Rhetia, totaq; Italia penetratis, Rauennā usq; perueniunt. Alemanni Gallias peruagantes, etiā in Italiā transeunt. Græcia, Macedonia, Pontus & Asia Gotthorum inundatione deletur. Nam Dacia trans Danubium in perpetuum aufertur. Quadi & Sarmatæ Pānonias depopulātur. Germani ultiores abrafa potiantur Hispania. Parthi Mesopotamiā auferunt, Syriamq; corradūt. Extant adhuc per diuersas prouincias in magnarū urbiū ruinis parua & pauperes ædes signa Myliarum, & nominū indicia seruātes. Ex quibus nos quoq; in Hispania Tarraconem, nostram ad consolationem Mysiæ recentis ostendimus. Vide de Gotthorum irruptione in Asiam Trebellium Pollionem in Gallieno.

CC-
LXI

10

GALLIENVS VI. SATVRNINVS.

Horū Cofs. sic meminit Trebellius Pollio: Gallieno & Saturnino Cofs. Ode-natus rex Palmyrenorū obtinuit totius orientis imperiū: iccirco præcipue, q; se fortibus factis dignū tantæ maiestatis insulis declarauit, Gallieno aut nullas, aut luxuriosas, aut ineptas & ridiculas res agente. Deniq; statim bellū Perlis in uin-dictam Valeriani, quam suus filius negligebat, indixit. Nisibin & Carras statim occupat, tradentibus sese Nisibinis atq; Carrenis, & increpantibus Gallienum, &c. Vbi multa egregia Odenati gesta cōmemorat: quæ hic si omnia afferrē, fortē fastidiū generaret, illic require. Hos quoq; Cofs. nominat autor ille de Præfectis, sic scribens: Gallieno VI & Saturnino Cofs. Paternus præfectus Urbis fuit.

267. 1017

2.

11

VALERIANVS ET LVCILLIVS.

Horum Cofs. pariter Trebellius Pollio in Gallieno commemorat, his uerbis: Laudatur sanē eius optimū factum. Nam cōsulatu Valeriani fratris sui, & Lucil-lij propinqui, ubi comperit ab Odenato Persas uastatos, redactam Nisibin & Carras in potestatem Romanam, omnem Mesopotamiā nostram, deniq; Ctes-siphontem esse peruentū, fugisse regem, captos satrapas, plurimos Persarum occi-dios: Odenatum, participato imperio, Augustum uocauit: eiusq; monetam, qua Persas captos traheret, cudi iussit. Quod & Senatus & Vrbs & omnis ætas gra-tanter accepit. Fuit autem is Valerianus, filius Valeriani senioris capti à Sapore Persarū rege, & frater Gallieni, ex alia tamē matre genitus. forma conspicuus, ue-recūdia probabilis, eruditione pro ætate clarus, moribus periuicundus, atq; à fra-tris dissolutione seiunctus. A patre absente Cæsar appellatus, à fratre Augustus, miserabiliter postea cum fratre iuxta Mediolanum interemptus. Cui Claudij iussu sepulchrum, addito titulo, positum, Valerianus Imperator. Quod aliqui de maiore Valeriano perperam intelligentes, quasi postliminio redditum esset corpus Imperatoris, qui in seruitute periit: cum de minore sit intelligendum. Ob id autor ille, cuius nomen hactenus non inueni, qui de Cofs. & præfectis opu-sculum edidit, sic scribit: Valeriano secundò & Lucullo Consulibus, Paternus præfectus Urbis fuit. Et præterea Trebellius Pollio, siue Capitolinus, Paternus Gallieni uitam scripsit, cum de eius morte differit, hunc Valerianum fra-trem secum obisse scribit: quem narrat in factis Valerianum Imperatorem Consulem nominari.

269. 1018

GALLIE-

GALLIENVS VII. ET SABINILLVS.

Horum Cofs. mentionem sic facit autor de Præfectis ignotus, Gallieno VII. & Sabinillo Cofs. Paternus præfectus Urbis fuit.

3. 12
4. 13

PATERNVS ET ARCHESILANVS.

Horum Cofs. meminit autor ille de Præfectis, sic scribens: Paterno & Arce-
lao Cofs. Petronius Volusianus præfectus Urbis fuit.

CC. 14
LXII

PATERNVS II. ET MAIRNVS.

Horum Cofs. pariter præfatus autor de Præfectis sic meminit: Paterno II. & Marimano Cofs. Petronius Volusianus præfectus Urbis fuit.

2. 15

CLAVDIVS ET PATERNVS III.

Hic Claudius post imperauit: sed prius consulatum gessit. Vnde scribit Trebellius Pollio de eo: Cum esset nunciatum, illum cum Macriano fortiter contra gentes in Illyrico dimicasse, acclamauit Senatus: Dux fortissime habes uirtutibus tuis, deuotioni tuæ: Claudio statuam omnes dicamus. Claudium Cōsulem omnes cupimus. Qui amat Rempub. sic agit. Qui amat Principes, sic agit. Antiqui milites sic egerunt. Felicem te Claudii iudicio principū, felicem te uirtutibus tuis, te Cōsulem, te Præfectum. uiuas Valeri, ameris à principe. Subdit Pollio, quod Claudium Senatus & po. Ro. ante imperium, & in imperio, & post imperium sic dilexit, ut satis constet, neque Traianum, neque Antoninos, neque quenquam alium Principem sic amatum. Horum Cofs. quoque meminit autor ille de Præfectis sic: Claudio & Paterno Cofs. Flauius Antrociānus.

His Cofs. Gallienus Mediolani occiditur. Cui successit Claudius, qui regnauit annū unū, mensibus nouem. Sub quo hi Cofs. fuerunt.

Orosius libro septimo, capite decimoquinto: Anno ab Vr. con. M. uigesimoquinto, Claudius uigesimo octauus uoluntate Senatus sumpsit imperium. Statimque Gotthos, iam per annos quindecim Illyricum Macedoniamque uastantes, bello adortus, incredibili strage deleuit. Cui à Senatu clypeus aureus in curia, & in Capitolio statua æque aurea decreta est. Sed continuo apud Syrmium priusquam imperium expleret, morbo correptus interiit. Eutropius libro nono, capite tredecimo: Claudius ei successit, à militibus electus, à Senatu appellatus Augustus. Hic Gotthos Illyricum Macedoniamque uastantes, ingenti prælio uicit: parcus uir, atque modestus, & iusti tenax, atque Reipub. tenendæ idoneus. Aduersus trecentos mille Alemanorum haud procul à lacu Benaco, in sylua quæ Lugumna dicitur, dimicans, tantam multitudinem fudit, ut ægrè pars dimidia superfuerit. Qui tamen intra imperij biennium morbo periit, & Diuus appellatus est. Senatus eum ingenti honore decorauit: scilicet ut in curia ipsi clypeus aureus, item in Capitolio statua aurea poneretur. Vide de Claudio Aurelium Sex. titulo tricesimo tertio, & Trebellium Pollionem, qui eius uitam longè lateque descripsit. Vnde & nos quædam sumpsimus.

M. AVRELIVS CLAVDIVS

CAES. AVG. XXVIII.

ANTIOCIANVS ET ORPHITVS.

3. 1

Horum Cofs. fit mentio à Trebellio Pollione in Claudio. Sed alterutrum non est sine menda, ut patebit. Verba eius subscribam: Dum hæc à Diuo Claudio aguntur, Palmyreni ducibus Sabba & Timogene contra Aegyptios bellum sumunt, atque ab his Aegyptia peruicacia & indefessa pugnandi continuatione uincuntur. Dux tamē Aegyptiorū Probatas Timogenis insidijs interceptus est. Aegyptij uerò omnes se Romano imperio dediderunt. in absentis Claudij iurantes uerba, Atticiano & Orphito Cofs. Caterum, ut etiā scias qui Palmyreni fuerint,

R 4 attende

attende q̄ Palmyreni fuerunt inter duo summa imperia, Romanorū & Parthorum medijs, Palmyra horum metropolis, ut & genti nomē, uasto ambitu undiq̄ arenis includit, uelut cæteris terris exēpta: mediā inter Damascū & Seluciā Parthorum, quæ ad Tigrim nominatur. Condidit Palmyram urbē Solomon rex, si Iosephus uerus est autor, eamq̄ Thadamurum appellauit. Autor quoq̄ de Præfectis horum Cofs. mentionem faciens, inquit: Antiochiano & Orphito Cofs. Flauius Antiocinus præfectus Urbis fuit.

4.

2

VALERIANVS ET BASSVS.

274.

Sic in unico, quod uidi, scriptum erat Casiodori exemplari. Sed ignotus autor in hoc loco habet, Aurelianus, non Valerianus, & Bassus, & ita centeo esse scribendum. Nisi staret Valerius, quo nomine etiā Valerianus dictus est. Sed & autor ille de Præfectis horum Cofs. mentionē faciens, scribit: Aureliano & Basso Cofs. Posthumius Varus præfectus Urbis fuit. Sex. Aurelius tit. tricelimo quarto, mentionē facit Pomponij Bassi, quem Consulem fuisse arbitror, ita scribens: Claudius uerò cum ex fatalibus libris, (quos inspicere præceperat) cognouisset, sententiæ in Senatu dicendæ primi morte remedium desiderari, Pomponio Basso, qui tunc erat Consul, se offerente, ipse uitam suam, haud passus responsa frustrari, dono Reipub. dedit: præfatus, neminem tanti ordinis primas habere nisi ipsum Imperatorem. Ea res sicut erat cunctis grata, non Diui uocabulum modò, sed ex auro statuum prope ipsum Iouis simulacrum, atq̄ in curia imaginem auream porceres sacrauerunt.

His Cofs. Claudius barbaros, Gotthos, Illyricum & Macedoniam uastantes repellit, & Syrmij moritur. Cui successit Quintillius, Claudij frater, à Senatu Augustus appellatus. qui decimo septimo Imperij die Aquileiæ occiditur.

Pollio in uita Claudij: Claudio ad deos & sidera demigrante, Quintillius frater eiusdem, uir sanctus, & sui fratris ut uerè dixerim frater, delatum sibi omni iudicio suscepit Imperium, non hæditarium, sed merito uirtutum. Qui factus est Imperator, etiam si frater Claudij principis non fuisset. Ob breuitatem autē temporis, nil dignum imperio gerere potuit. Nam decima septima die imperij interemptus est. Vnde cum Claudius eum consortē imperij habere uellet, & sorte de eo consuleret, responsum huiusmodi accepit, Ostendent terris hunc tantum fata. Vopiscus autor est, Quintillium sibi uenas secuisse, dum accepisset Aurelianū ab exercitu Imperatorem dictum. De hoc Quintillio Eutropius libro nono, capite decimo quarto: Quintillius post eum, Claudij frater, consensu militum Imperator electus est: unicæ uir moderationis & ciuilitatis, æquandus fratri, uel præponendus, consensu Senatu appellatus Augustus, septima decima imperij die occisus est. Idem Orosius libro septimo, capite decimo quinto: & Aurelius titulo tricelimo quinto.

Post quem Aurelianus factus est Imperator, qui regnauit annis quinque, mensibus sex.

VALERIVS AVRELIANVS

IMP. AVG. XXIX.

Orosius libro septimo, capite decimo quinto: Anno ab Vr. con. M. uigesimo septimo, Aurelianus, uigesimo nono ab Augusto, imperium adeptus, quinque annis & sex mensibus tenuit, uir industria militari excellētissimus. Expeditione in Danubium suscepta, Gotthos magnis prælijs strauit, ditionemq̄ Romanam antiquis terminis statuit. Inde in Orientem conuersus, Zenobiam, quæ, occiso Odenato

Odenato suo marito, Syriam receptā sibi uendicabat, magis prelii terrore, quam praelio in potestate redegit. Tetricū in Gallia minimē sufficientē sustinere seditiones militū suorū, scribentemq; etiā, Me eripe his inuicte malis, ac per hoc proditorem exercitus sui sine labore superauit. Sic Oriētis & Aquilonis receptor magna gloria triumphauit. Urbē Romanā firmioribus muris cinxit. Nouissimē cū persecutionem aduersum Christianos agi, nonus à Nerone decerneret, fulmē ante eum magno astantium pauore ruit, ac non multo post in itinere occisus est. Eadem, sed uberius, Eutropius libro nono, capite decimoquinto, qui eum Alexandro Magno & Cæsari Dictatori comparat: eademq; iisdē uerbis de Aureliano scribit, quæ Sex. Aurelius titulo tricesimosexto. Confer utrumq; simul. Meminit huius & Ruffus Sextus. Sed Flauius Vopiscus Aureliani uitam latissimē exequutus est, ē quibus & nos quædam excerptimus.

Sub quo hi Consules fuerunt:

QUIETVS ET VOLDVMIANVS.

CCLX. 1

Horum Cofs. mentionem faciens autor ille de Præfectis, sic scribit: Quieto & Voldumiano Cofs. Flauius Antiocianus præfectus Urbis fuit.

TACITVS ET PLACIDIANVS.

2. 2

Autor de Præfectis inquit: Tacito & Placidiano Cofs. Furius Orphitus præfectus Urbis fuit. Sed alius itē de Cofs. ignotus autor, quem frequenter citauit, Consulem alterū Placidum, non Placidianum uocat. De quo puto illa scribi, quæ Vopiscus in Aureliano prodit in hæc uerba: Vidimus proximē consulatum Furij Placidi tanto ambitu in Circo editū, ut non præmia dari aurigis, sed patrimonia uiderentur. Cū darētur tunicæ subsericæ, lineæ paragaudæ, darētur etiā equi, ingemiscensibus frugi hominibus. Factum est enim, ut iam diuitiarū sit, non hominum consulatus: quia utiq; si uirtutibus defertur, editorem spoliare non debent. Perierunt casta illa tempora, & magis ambitione populari peritura sunt. Sed nos hanc rem in medio relinquamus.

AURELIANVS ET CAPITOLINVS.

3. 3

Autor ille ignotus de Præfectis horū Cofs. mentionem ita facit: Aureliano secundo & Capitolino Cofs. Furius Orphitus præfectus Urbis fuit. Autor quoq; de Pontificibus sic horū Cofs. meminit: Felix annis quinque, mensibus undecim, diebus uiginti quinque Claudij & Aureliani à Conf. Claudij & Paterni usq; in consulatū Aureliani secundū & Capitolini, ut supra scripsimus: quia iam Felix Papa cū ceteris passus est, ut quidam scribunt, anno Christi 272, mense Augusto.

His Cofs. Aurelianum Romæ triumphantem captiui Tetricus & Zenobia præcesserunt.

Eadem Eusebius libro Temporum iisdem uerbis, Sed addit: Ex quibus Tetricus corrector postea Lucaniæ fuit. Zenobia in Urbē summo honore consenuit. A qua hodie quoq; Romæ Zenobia familia nūcupatur. Eutropius libro nono, capite decimoquinto: Ingressus Romam Aurelianus, nobilē triumphum, quasi rector Orientis Occidentisq; recepit, præcedētib; currū Tetrico & Zenobia. Qui quidē Tetricus etiā corrector Lucaniæ postea fuit, ac priuatus diutissimē uixit. Zenobia autē posteros, qui adhuc manent Romæ, reliquit. Eadē Sextus Aurelius titulo tricesimosexto. De Tetrico uerò & Zenobia Trebellius Pollio multa in libello de triginta tyrannis. Quam speciosus autem fuerit ille Aureliani triumphus, & quo ordine gestus, latissimē Vopiscus in Aureliano explicat.

AURELIANVS I. ET MARCELLINVS.

4. 4

Autor mihi non cognitus nomine de Præfectis sic scribit: Aureliano tertio & Marcellino

Olymp. Imp.
Aurel.

Marcellino Cofs. Posthumius Syagrius præfectus Urbis fuit. & autor de Pontificibus sic horum meminit: Eutythianus annis octo, mensibus undecim, diebus tribus. Fuit temporibus Aureliani à Conf. Aureliani tertio, & Marcellini usq; in quartum diem Idus Decembris, Caro secundò & Carino Cofs.

His Cofs. Aurelianus templum Soli edificat: Romam firmioribus muris circumuallat.

Eadem Eusebius in eisdem uerbis libro Temporum, Eutropius, & Sex. Aurelius. Hic muris ualidioribus & laxioribus Urbem sepsit. Templum Soli edificauit, in quo infinitum auri gemmarumq; instituit. Vopiscus in Aureliano: Templum Solis magnificentissimum constituit. Muros urbis Romæ sic ampliauit, ut quinquaginta propè millia murorum eius ambitus teneant. In templo Solis multum auri ac gemmarum constituit.

CCLX. 5
IIII

PROBUS ET PAULINVS.

Ordo Cofs. Cassiodori, & duorum authorum, quos sæpe cito, ignotorum, diuersificatur hoc loco. Ob id utriusq; ordinis Cofs. ponam. Hoc enim loco, ubi Cassiodorus Probum & Paulinum ponit, duo ignoti autores Tacitum secundò & Aemilianum locant. Autor quoq; de Præfectis sic scribit: Tacito secundò & Aemiliano Cofs. Quinius Pacatianus præfectus Urbis fuit. Et post hos Cofs. subiunguntur illi quos Cassiodorus ponit, Probus & Paulinus. Sub quibus item Quinius Pacatianus præfectus Urbis fuit. Adeò ut suspicandum sit, deesse unum consulatum in Cassiodoro: sed & sequenti anno, ubi ponuntur, quærendum itaq; est. Sicut apud Eusebium libro Temporum, ubi penè omnia sunt deprauata, hoc loco scribitur Olympias ducentesima sexagesima secunda.

2. 6

PROBUS II. ET PATERNVS.

Autor ignotus scribit. Probus secundum & Lupus: & sequenti consulatu adscribitur Probo Paternus. Vnde & autor de Præfectis inquit: Probo & Lupo Cofs. Furius Lupus præfectus Urbis fuit.

His Cofs. inter Constantinopolim & Heracleam Aurelianus occiditur. Cui successit Tacitus, qui regnauit mensibus sex. Sub quo hi Consules fuerunt.

Orosius libro septimo, capite decimosexto: Anno ab Urbe condita millesimo tricesimo secundo, Tacitus tricesimo imperium adeptus, sexto mense occisus in Ponto est. Eutropius libro nono, capite decimosexto: Tacitus post hunc imperium suscepit: uir egregie morigeratus, & reipublicæ gerendæ idoneus. Nihil tam egregium potuit ostendere, infra sextum enim mensem imperij morte preuentus est. Aurelius titulo tricesimo septimo: Tacitus post hunc suscepit imperium, uir egregie moratus, qui ducentesimo imperij die apud Tarsum febri moritur. Taciti Vitam Vopiscus descripsit. Vnde nos quoque quædam excerptimus.

P. ANNIUS TACITVS IMP.

CAES. AVG. XXX.

3. 1

PROBUS III. ET PATERNVS.

Autor mihi non cognitus de Præfectis: Probo III. inquit, & Paterno Cofs. Furius Lupus præfectus Urbis fuit. Sed mihi hoc loco occurrit dubium. Nam Vopiscus in Tacito, quod etiã obseruandum est, scribit, ante electum à senatu Tacitum Imperatorem, fuisse interregnum per sex menses. Quandoquidè milites ac exercitus eligendi Caesaris copiam Senatui fecerunt. Quod senatores uicissim in milites reiecerunt, ac ita senis mensibus interregnum fuit. Sed cum Senatus in curiam Pompilianam

Pompilianam conuenisset Velius Cornificius, Gordianus Cōsul, ordinante Me-
tio Falconi Nicomacho uiro cōsulari, Tacitū Imperatorē designauit, & Aelius
Cesetianus præfectus Urbis hunc in cāpo Martio militibus cōmendauit. Neu-
ter tamen ab illis autoribus memoratur, neq; Col. Gordianus, neq; Aelius præfe-
ctus Urbis, nisi fortè Gordianus ille, quod omnino credo, suffectus fuerit Cōsul,
non ordinarius. Suffecti enim tum creabantur. Nā & Vopiscus cōmemorat in
Probo in quadā epistola Taciti, Tacitū seipsum cum Probo in proximum annū
Cōs. destinasse. Sed cū Tacitus Imperator factus, Floriano fratri suo consulatū
petisset, nō obtinuit. De qua re gauisus, testatus est scire Romanū Senatū quem
Imperatorē legisset. Non impetrauit autē iccirco, q̄ iam Senatus omnis inuidia
suffectorum Consulū clauerat. Idem præterea Vopiscus in Probo mentionē
facit Consulis cuiusdam, qui inter hos non legitur, cui nomen est Aelius Scor-
pianus: qui fortè etiam ex suffectis fuit.

His Cōs. Tacitus in Ponto occisus est, & obtinuit imperium Flo-
rianus diebus octogintanouem.

Eadem Eusebius libro Temporū. Orosius: Post quē Florianus partem regni
in sortem ferens, tertio demum mense apud Tarsum interfectus est. Eutropius li-
bro nono, capite decimoseptimo: Florianus, qui Tacito successerat, duobus mē-
sibus & diebus uiginti in imperio fuit. Neq; quicquam dignum memoria egit.
Sex. Aurelius titulo tricesimo octauo: Huic successit Florianus. Sed cum magna
pars exercitus equitantium, Probū militiæ peritū legisset, Florianus dierū sexa-
ginta, quasi per ludum imperio usus, incisis à semetipso uenis, effuso sanguine
consumptus est. Sed & Vopiscus huius uitam conscripsit.

Hoc quoque apud Tarsum interfecto, Probus factus est Impera-
tor, qui regnauit annis sex, mensibus tribus.

Orosius libro septimo, capite decimosexto: Anno ab Vr. con. millesimo trice-
simotertio, Probus trigessimus primus regnū sortitus obtinuit, annis sex & men-
sibus quatuor. Gallias iā dudū à barbaris occupatas, per multa ac grauiā prælia,
deletis tandem hostibus, ad Præfectum liberauit. Bella deinde ciuilia, equidem
plurimo sanguine, duogessit: unū in Oriente, quo Saturninum tyrannide sub-
nixum oppressit, & cepit: alterum, quo Proculum & Bonosum Agrippinā ma-
gnis prælijs superatos interfecit. Ipse apud Symiū, in Turre ferrata militari tumul-
tu interfectus est. Sextus Aurelius titulo tricesimonono: Probus genitus patre a-
gresti, hortorū studioso, Dalmatio sanguine, imperauit annis sex. Iste Saturninū
in Oriente. Proculum & Bonosum Agrippinæ Imperatores effectos, oppressit.
Vineas Gallos & Pannonios habere permisit: opere militari Almū montē apud
Syrmiū, & Aureū apud Moesiā superiōrē uineis cōseruit. Hic Syrmio in Turri fer-
rata occidit. Eadē Eutropius libro nono, capite decimo octauo. Plura Vopiscus.

M. AVRELIVS PROBUS XXXI.

Sub quo hi Cōs. fuerunt:

MESSALA ET GRATVS.

Meminit horum Cōs. autor ille ignotus de Præfectis, in hæc uerba: Messala
& Grato Cōs. Furius Lupus præfectus Urbis fuit.

His Cōs. Galliæ, quæ fuerant à barbaris occupatæ, à Probo Ro-
mano restituuntur imperio.

Eusebius libro Temporū: Probus Gallias, à barbaris iterū occupatas, ingenti
uirtute restituit. Paulo antè ex Orosio & Aurelio illud annotauimus. Sed si bellū
illud Gallicū clarius scire uolueris, Vopiscum adeas, qui luculenter te edocebit.

PROBUS

Olymp. Imp.
Probi.CCL
XV

2.

PROBUS IIII. ET TIBERIANVS.
Horum item Cofs. autor ignotus de Præfectis sic meminit, Probo IIII. & Tiberiano Cofs. Ouinius Paternus præfectus Urbis fuit.

PROBUS V. ET VICTORINVS.

De his Cofs. ita scribit præfatus autor: Probo quinto, & Victorino Cofs. Pomponius Victorianus præfectus Urbis fuit.

His Cofs. infana Manichæorum hæresis in commune humani generis malum exorta.

Eusebius eadem libro Temporū, eisdem penitus uerbis: Quo pacto aūt hanc hæresim Persa quidam, nomine Manes, excitauit, pluribus id Eusebius docet libro septimo, capite uigesimo septimo Ecclesiasticæ historiæ. Tradit Eusebius, quod Probus Gallos & Pannonios uineas habere permisit, Almeamq; & Aureum montem militari manu consitos prouincialibus colendos dedisse.

3.

4

CARVS ET CARINVS.

De his Cofs. sic scribit ignotus ille de Præfectis autor: Caro & Carino Cofs. Turtius Robustus præfectus Urbis fuit. Vopiscus in uita Carini, eius flagitia describens, inter cætera inquit: Inuito patre Consul processit, superbas ad Senatum literas dedit, & reliqua quæ sequuntur. Meminit & horum Cofs. autor ille incertus de Pontificibus, ut superius annotauī. Tradit Eusebius, quod iuxta hæc tempora Saturninus magister exercitus, nouam ciuitatem Antiochiæ orsus est condere: qui postea imperium molitus inuadere, Apameæ occiditur.

14.

5

CARINVS II. ET NUMERIANVS.

Ignotus autor habet, Carus II. & Numerianus. Et de præfectis, Caro secundo, inquit, & Numeriano Cofs. Ceionius Varus præfectus fuit Urbis.

CCLX

VI

6

DIOCLETIANVS ET ARISTOBOLVS.

Ignotus autor habet, Diocletianus secundum & Aristobolus, sub quibus præfectus Urbis fuit Ceionius Varus.

His Cofs. Probus apud Syrmium tumultu militari in turri, quæ uocatur Ferrata, occiditur. Cui successit Carus cum filijs suis, Carino & Numeriano, qui regnauerunt annis duobus. Sub quo hi Cofs. fuere.

Orosius libro septimo, capite decimosexto: Anno ab Vr. con. millesimo tricesimo septimo, Carus Narbonensis trigessimus secundus suscepit imperium, ac biennio tenuit. Qui cum filios suos, Carinum & Numerianum, consortes regni efficeret, bello Parthico, postquam duas ualidissimas urbes & nobilissimas Parthorum, Cothem & Ctisiphontem cepit, super Tigridem in castris fulmine ictus interiit. Numerianus, qui cum patre fuerat, rediens, fraude Apri soceri sui interfectus est. Obseruandum subesse errorem in Orosii exemplaribus. Nam Eutropius & Ruffus Sextus Soanē & Ctisiphontem urbes Carum cepisse scribunt, non Cothem. Par menda occupauit Eusebium. Eadem Eutropius, sed diffusius, libro nono, capite decimonono: & Sex. Aurelius titulo quadragesimo. Satis est enim digito indicare: ne si omnia huc congerantur, fastidium pariant. Vopiscus omnium uitas & res gestas abunde scripsit: è quibus & nos inferius quedam excerptimus.

M. AVRELIVS CARVS CAES. AVG. XXXII.

2.

1

MAXIMVS ET AQUILINVS.

Ignotus autor de præfectis scribēs, inquit: Maximo & Aquilino Cofs. Iunius Maximus

CHRL. Abbr. STI 283. 284.

285. 1035

286. 1036

287. 1037

288. 1038

Maximus praefectus Urbis fuit. Vopiscus in Caro refert Iunium Calphurnium, qui ad memoriam dictabat, talem ad praefectum Urbis super morte Cari dedisse epistolam: Cum, inquit, Carus princeps noster, uerè carus, aegrotaret, & tanti turbinis subito exorta tempestas esset, ut caligarent omnia, neque alter alterum noscere permitteret; coruscationum deinde ac tonitruum in modum fulgurum igniti sideris continuata uibratio omnibus nobis ueritatis scientiam sustulit. Subito enim conclamatum est, Imperatorem mortuum, & post praecipue tonitruum, quod cuncta terruerat. His accessit, quod cubicularij dolentes principis mortem, incenderunt tentorium. Vnde fama emerfit, fulmine interemptum eum, què quantum scire possumus, egritudine constat absumptum esse. Vide Vopiscum. Hac tempestate floruerunt uiri eruditione clari, Iulius Capitolinus, Vopiscus Syracusanus, & his aliquanto antiquiores Trebellius Pollio, Aelius Lampridius, Volcatius Gallicanus, Aelius Spartianus, & Herodianus, omnes Caesarum scriptores, & quos magna ex parte sequuti sumus.

His Cofs. cum Carus deuictis Parthis castra supra Tigridem posuisset, fulmine ictus interiit.

Eadem Eusebius libro Temporum, Orosius, Eutropius, Aurelius Ruffus, ut paulo ante annotauimus.

1039 DIOCLETIANVS II. ET MAXIMIANVS. 3. 2

Autor ignotus de Praefectis: Diocletianus tertium & Maximiano Cofs. Iunius Maximus praefectus Urbis fuit.

His Cofs. Numerianus occiditur, Carinus apud Margum fluuium praelio uictus interiit.

Eutropius libro nono, capite decimonono: Numerianus filius eius, quem secum Caesarem ad Persas duxerat, adolescens egregiae indolis, cum oculorum dolore correptus, in lecticula ueheretur, impulsore Apro, qui socer eius erat, per insidias occisus est; & cum dolo eius mors occultaretur, quousque Aper inuadere posset imperium, foetore cadaveris prodita est. Milites enim qui eum sequebantur, foetore commoti, deductis lecticulae pallijs, post aliquot dies mortem eius notam habere potuerunt, Carinum Diocletianus apud Margum fluuium Dalmatiae superauit.

Post quos Diocletianus Dalmata suscepit imperium, qui regnauit annis uiginti. sub quo hi Cofs. fuere.

Orosius libro septimo, capite decimosexto: Anno ab Vr. con. millesimo quadragessimoprimum, Diocletianus tricesimustertius, ab exercitu Imperator electus, annis uiginti fuit. Statimque ut potestatis copiam habuit, Aprum interfectorem Numeriani manu sua interfecit. Carinum deinde, quem in Dalmatia Carus Caesarem reliquerat, flagitiose uiuentem, difficilimo bello & maximo labore superauit. Quae uero deinde in imperio gessit, & quomodo Maximianum consortem imperij asciuit, qui deinceps duos Caesares adoptarunt, Constantium & Galerium, late dehinc hoc capite & sequenti describit, fastidium gigneret, si omnia coaceruarem. satis est digito indicare. Eutropius quoque libro nono, capite ultimo, Diocletiani & Maximiani res gestas enumerat. Libro uero decimo ab initio Galerij & Constantij imperium explicat. Sextus item Aurelius titulo quadragessimoprimum, & sequentibus tribus, quid sub ijs gestum sit, enarrat. Porro Eusebius in Ecclesiastica historia libris duobus, octauo & nono, quaecumque Ecclesia sit passa sub ijs Imperatoribus, latissime explicat; & nos in Catalogo Caesarum quaedam de his scripsimus.

Olymp. Imp.
Dioc.

481

In Aurel. Cassiodori Consules

DIOCLETIANVS IMP. AVG. XXXIII.

4. 1

MAXIMIANVS II. ET IANVARIVS.

Hoc anno scribit Eusebius libro Temporum, Diocletianum occidisse Aprū in concione militum, de quo Vopiscus, Orosius, Eutropius, Aurelius, & penē omnes. Meminit horum Cofs. autor ille ignotus de Præfectis, qui ita scribit: Maximiano iterum & Ianuario Cofs. tertio Cal. Martias Pomponius Ianuarius præfectus Urbis eligitur.

CCLX- 2
VII

BASSVS, ET QVINTIANVS.

Autor ignotus de Præfectis: Basso secundo & Quintiano Cofs. Pomponius Ianuarius præfectus Urbis fuit.

His Cofs. Diocletianus in consortium regni Herculium Maximianum asciuit.

Eusebius libro Temporum: Diocletianus in consortium regni Herculium Maximianum assumpsit: qui rusticorum multitudine oppressa, quæ factioni suæ Bacharidarū nomen indiderat, pacem Gallijs reddit. Orosius libro septimo: Dehinc cum in Gallia Amandus & Aelianus, collecta rusticorum manu, quos Vacandas uocabant, perniciosos tumultus excitauissent, Maximianum cognomēto Herculium Cæsarem fecit, militēq; in Gallias, qui facile agrestium hominum imperitiam & confusam manum militari uirtute compefcuit. Eutropius libro nono, capite uigesimo: Cum tumultum rusticani in Gallia concitassent, & factioni suæ Bagauridarum nomen imponeret, duces autem haberent Amandum & Aelianum, ad subigendos eos Maximianum Herculium Cæsarem misit: qui leuibus prælijs agrestes domuit, & pacem Gallia reformauit.

2. 3

DIOCLETIANVS III. ET MAXIMIANVS III.

Autor ignotus de Præfectis ita horum Cofs. meminit: Diocletiano quarto, & Maximiano tertio Cofs. Turranius Gratianus præfectus Urbis fuit. Scribit Eusebius libro Temporum, hoc anno Carausium sumpta purpura Britannias occupasse. De quo Eutropius clarius sic scribit: Per hæc tempora etiam Carausius quidam uilissimè natus, qui in strenuæ militiæ ordine famam egregiam erat consequutus, cum apud Bonnam (sic enim legendum, non Bononiam, ut peruersi omnes habent codices) tractum Belgicæ (non Bellicæ) & Armorici, compacandum mare accepisset, quod Franci & Saxones infestabant, multis barbaris saepe captis, nec præda integra aut prouincialibus reddita, aut Imperatoribus missa, cū suspicio esse cœpisset, cōsultò ab eo admitti barbaros, ut transeuntes cum præda acciperet, atq; hac occasione ditaret se, à Maximiano iussus occidi, purpuram assumpsit, & Britannias occupauit. Hæc eadem breuius Orosius libro septimo, capite decimosexto.

3. 4

TIBERIANVS, ET DION.

Autor ignotus de Præfectis inquit: Tiberiano II. & Dione Cofs. duodecimo Cal. Martias Iunius Tiberianus præfectus Urbis fuit. Illius Tiberiani mentionē facit Flauius Vopiscus in Aureliano his uerbis: Hilaribus quibus omnia festa & fieri debere scimus, & dici, solennibus, uehiculo suo me & iudiciali carpēto, præfectus Urbis, uir illustris, ac præfata reuerentiā nominandus, Iunius Tiberianus accepit, &c. Erāt autem Hilaria (ut id quoq; iunioribus aperiā) dies festus octauo Calendas Apriles, ut in Romano Calendario peruetusto obseruauī. In quibus lætitiæ exordium erat, quo primū tempore sol longiorē diem facit, Pani deo dicatus, omnium autori: & quo die Saluatorem nostrum passum esse quidam tradunt, ut superius scripsimus.

ANNIBA-

CHRI- Ab
STI
290.

291. 1041

292. 1042

293. 1043

ANNIBALLIANVS, ET ASCLEPIODOTVS.

Olymp. Imp.
Dioc.

1044 Auctor ignotus de Præfectis horum Cofs. mentionem faciens, inquit: Anniballiano & Asclepiodoto Cofs. tertio Nonas Augusti Cl. Marcellus præfectus Urbis fuit. Eutropius Asclepiodoti cuiusdam mentionem facit, qui præfectus prætorio fuit, à quo fuit allectus socius Carausii, qui post eum occisum Britannias occupauit. interemptus est decimo anno Britannia recuperata. Si hic fuerit, an alius, quærendum est. Constantius præterea ex Theodora uxore filiū habuit Anniballianum nomine, ut in Cæsaribus nostris dicemus, qui & Gallus dicitur. Cuius filius Dalmatius à Constantino Magno Cæsar & hæres est factus. Licet & ex Constantia, uxore Licinij, etiam Anniballianus legatur, qui consanguineus Dalmatij Cæsaris ab Aurelio uocatur, Armeniasq; occupasse scribitur. Circa hæc tempora, ut Eusebius testatur, & ferme omnes temporum scriptores, Narseus Perfarum rex in oriente bellum excitauit, Achilleus in Aegypto, Quinquigentiani in Africa. Ob quas turbas Diocletianus Maximianum Augustū fecit, assumptis duobus inde Cæsaribus, Constantio atq; Galerio, quibus suas insuper filias dederunt, ut arctiori affinitate sibi hos coniungerent. De quibus in Cæsaribus nostris plura scripsimus. Sed & Eutropius & Orosius ac Sex. Aurelius sunt uidendi.

4. 5

DIOCLETIANVS IIII. ET MAXIMIANVS IIII.

CCLX. 6

VIII

1045 Aliter auctor ignotus de Præfectis, Diocletiano v. & Maximiano IIII. inquit Cofs. tertio Idus Martias Septimius Acyndinus præfectus Urbis fuit. Tradit Eusebius, quod Busris & Copus contra Romanos belligerantes, ad solum usq; subuerfae sunt, & q; Carporum & Bastarnarū gentes in Romanū solū sunt conflatae.

CONSTANTIVS, ET MAXIMVS.

2. 7

1046 Ita scribitur in exemplari Casiodori. Sed autores duo ignoti de Cofs. & Præfectis scribunt, Maximiano. Ita enim alter horum ait: Constantio & Maximiano Cofs. Septimius Acyndinus præfectus Urbis fuit. Diuersi enim sunt hi Maximiani. Primus enim Diocletiani collega Maximianus, Herculus cognomento dicebatur: Collega autem Constantij Maximianus, Galerius, nisi forte tribus hic nominibus appellatus sit, Maximus Galerius Maximianus. Quem tamen Sextus Aurelius cognomine Armentarium uocat, ut latius in Cæsaribus nostris scriptum reliquimus. Sed & Pomponius Lætus in suis Cæsaribus admonuit lectores, ne Maximinum, pro Maximiano, errore librariorum, legerent. Affertq; epigramma in agro foro Sempronienſi ex faxo quadrato exscriptum, his uerbis:

ETERNI IMPERATORES DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS
AVGG. PERPETVI CAESARES CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS,

Pridie Calendas Ianuarias ingressi sunt.

Hoc etiam Casiodorus annotauit, dicens:

His Cofs. Vandali & Halani transito Rheno Gallias intrauerunt.

1047 Vide Orosium libro septimo, & Paulum Diaconum, atque Iornandem de origine Gotthorum.

TVSCVS, ET ANVLINVS.

3. 8

Auctor ignotus de Præfectis horum Cofs. sic meminit: Tusco & Anullino Cofs. tertio Idus Ianuarias Aristobolus præfectus Urbis fuit. Sex Aurelius Anulini Senatoris meminit: traditq; libertinum huius senatoris fuisse patrem Diocletiani. An is sit, an alius, quærendum. Emaculandus est igitur codex Eutropij, ubi scribitur Anuli Senatoris, pro Anulini. Circa id tempus Diocletianus pacauit Aegyptum, superato Achilleo, qui imperium arripuit, & urbes duas populosas ac dites euertit, quæ prope Thebas erant posita, quæ dictæ sunt Busris & Capos.

S 2 & Capos.

Olymp. Imp.
Dioc.

4. 9

& Capos, Corrige Eusebium, ubi perperam legitur Coptus.

DIOCLETIANVS V. ET CONSTANTIVS II.

Autor ignotus de Præfectis: Diocletiano VI. & Constantio II. Cofs. duodecimo Calendas Martias Calsius Dion præfectus Urbis fuit. Et ille quoque autor de Pontificibus sic habet: Gaius annis XII. mensibus IIII. diebus VII. fuit. Temporibus Cari & Carini ex die XVI. Cal. Ianuarij Cofs. Caro II. & Carino usque in X. Cal. Maij Diocletiano VI. & Constantio II.

CC-
LXIX

10

MAXIMIANVS V. ET MAXIMVS II.

Iterum est apud ignotum autorem alia lectio. Scribit enim, Maximiano V. & Maximiano II. Afranius Anniballianus præfectus Urbis fuit. Et sunt duo Maximiani, de quibus paulo antè scripsimus, intelligendi, Maximianus Hercules Aug. & Galerius Maximianus Cæsar.

2. 11

FAVSTVS ET GALLVS.

Autor ignotus de Præfectis sic scribit: Fausto secundum & Gallo Cofs. Artorius Maximus præfectus Urbis fuit.

His Cofs. primus Diocletianus adorari se iussit ut Deum, & gemmas uestibus calciamentisque conseruit, cum ante eum omnes Imperatores in modum iudicum salutarentur, & chlamydem tantum purpuream à priuato habitu plus haberent.

Eadem ipsidem uerbis Eusebius libro Temporum. Eutropius hæc eadem ita narrat: Diocletianus morigeratus callidè fuit sagax, præterea & admodum subtilis ingenio, & qui seueritatem suam aliena inuidia uellet implere, diligentissimus tamen & solertissimus princeps, & qui imperio Romano primus regie consuetudinis formam magis quam Romanæ libertatis inuexerat, adorari se iussit. Cum ante eum cuncti salutarentur, ornamenta gemmarum uestibus calciamentisque addidit. Nam prius imperij insigne in chlamyde purpurea tantum erat, reliquaque communia. Hodie noster summus Pontifex, qui se seruum seruorum appellat, per humilitatem suos pedes deosculandos præbet, calceis gemmas & formam sanctæ crucis insinuans: fortè Diocletiani maiestatem imitatus, à quo didicit sic adorari.

3. 12

DIOCLETIANVS VI. ET MAXIMIANVS VI.

Autor ignotus de Præfectis, Diocletiano septimo, & Maximiano sexto Cofs. Anitus Faustus præfectus Urbis fuit.

4. 13

CONSTANTIVS III. ET MAXIMVS III.

Sic habet codex Cassiodori, quanquam ut superius testatus sum, credam Maximianum fore scribendum, non Maximum. Nam & autor ignotus de Præfectis scribit, Constantio tertio, & Maximiano tertio Cofs. Calendas Martias Pompeius Faustinus præfectus Urbis. Et Pomponius Lætus tradit in templo Vestæ nuper reperto ad forum Ro. in marmorea basi fuisse scriptum:

DEDICATA XIII CAL. IAN. CONSTANTIO III. MAXIMIANO III. CAESS. COSS. CVRANTE AVR. NICETA.

CC-
LXX

14

TITIANVS ET NEPOTIANVS.

Autor ignotus de Præfectis horum Cofs. sic meminit: Titiano II. & Nepotiano Cofs. Aelius Dionysius præfectus Urbis fuit. Circa id tempus, teste Eusebio, libro Temporum, post decem annos per Asclepiodotum præfectum prætorij Britannia sunt receptæ. Idem Eutropius atque Orosius.

CONSTAN-

CHRIST. AB. AN.
STI
298. 1049

299. 1049

300. 1050

301. 1051

302. 1052

303. 1053

CONSTANTIUS IIII. ET MAXIMVS IIII.

Autor ignotus de Præfectis: Constantio quarto & Maximiano quarto Cofs. undecimo Cal. Martias Nūmius Tuscus præfectus Urbis fuit. Iam satis de Maximo & Maximiano diximus: sed non temerè mutamus Calsiodori codicē. Sed quo piaculo illud prætereā, quod Eusebius tradit in octauo Historiæ sacræ ultimo capite, ubi docet, Maximianū Cæsare postq̃ morbo fuerat crudeli afflictus, edictū per omnes prouincias emisisse, ut Christianis parceretur. Idē factū eius octauo & Constantij quarto consulatu. Quanq̃ autē inferius octauus ponatur Maximii Consulatus, cui adiungitur Licinius: ambigo ne fortè notarum numerus, ut sit plerūq̃, sit corruptus. Vt cumq̃ tamē siue sit hoc anno, uel alio emissum hoc edictum, omnino subscribere placuit, quod sonat in hæc uerba:

IMP. CAES. MAXIMIANVS INVICTISS. AVG. PONT. MAX. Germanicus, Aegyptiacus, Thebaicus, Sarmaticus v. Persicus I I. Carpicus v I. Armenicus, Medorū & Adiabenorū uictor. Trib. pot. X X. Imp. X I X. Cofs. V I I I. P. P. Proc. & Imp. Cæs. Flauius Val. Constantius. P. F. inuictus, Aug. Pont. Max. Trib. pot. Imp. V. Cofs. I I I I. P. P. Proc.

Inter cætera quæ ad usum Reipub. decernimus, primò quidē uolueramus secundū antiquas leges & publicā Romanæ obseruantiaē disciplinā omnia moderari: inter quæ hoc etiā addere, ut Christiani qui paternā reliquerāt, ad eā rursū reuerterentur. Sed quoniā suo quodam iudicio tanta eos obstinatio huius rei habuit, ut nullo modo ad cultū antiquæ religionis redire uellent, quæ à maioribus nostris fuerat instituta, sed eo magis pro uoluntate sua unusquisq̃ legem sibi ipsi constituit, & in locis diuersis plebs diuersa concurrat: cūq̃ ijs propositū à nobis edictū fuisset, ut ad patrias leges redirent, & ueterū auctoritate cōstitutæ, pleriq̃ illorū magis se periculis subijcere, cædesq̃ in numeras perferre, q̃ præceptis talibus obedire maluerunt: quoniāq̃ in eadē adhuc sententiā permulti obstinatius agunt, ut nec dijs Romanis honorē ullū redderēt, neq̃ religioni suæ satisfacerēt: pro nostra clementia atq̃ mansuetudine, quā omnibus exhibemus, & nūc erga Christianos putauimus probandā, ut rursū Christiani sint, & cœtus habeant & cōuenticula, in quibus orare cōsueuerunt, cōstruere atq̃ ædificare possint: ita tamen, ut nihil cōtra publicā disciplinā faciant. alijs uerò locis atq̃ epistolis satis indicauimus, quid eos oporteat obseruare. Vnde hac nostra indulgētia illis cōcessa, suum Deum exorare debent, pro salute nostra, & pro Reipub. statu, ut ea integra atq̃ incolumi, ipsi etiam securi agere in proprijs laboribus possint. Hoc edictum ex Romano sermone in Græcum uersum ex Eusebio Pamphilo, rursū Iurantijs Ruffinus latinum fecit. Sed nisi sex mensibus ratum tenuit hoc edictum, reuersus ad solitam sæuitiam.

His Cofs. L X millia Alemanorum sunt cæsa.

Eusebius libro Temporū: Iuxta Lingonas à Constantio Cæsare sexaginta millia Alemanorū cæsa. Eutropius libro nono, capite uigesimo: Per idē tēpus à Constantio Cæsare in Gallia pugnātū est circa Lingonas, die una aduersam & secundam fortunā expertus est. Nam cū repente barbaris ingruentib. intra ciuitatem, iisset coactus tam præcipiti necessitate, ut clausis portis per murū funibus tolleretur, uix quinque horis medijs aduentante exercitu, sexaginta ferè millia cæcidit. Orosius libro septimo, capite decimosexto: Constantius uerò Cæsare in Gallia, primo prælio ab Alemanis profligato exercitu, uix ipse surreptus est. Secundo autem sequuta est satis secunda uictoria, Nam paucis horis sexaginta millia Alemanorum cæsa referuntur.

Olymp. Imp.
Dioc.

3.

16

DIOCLETIANVS VII. ET MAXIMIANVS VII.

Autor ignotus de Præfectis: Diocletiano VIII. & Maximiano VII. pridie Idus Septēbris Iulius Tiberianus præfectus Urbis fuit. In quodā uenerāde antiquitatis chronicorum libello incerti autoris reperi: Diocletiano VII. & Maximiano VII. Cofs. Ecclesiæ demolitæ sunt, & libri Domīnici cōbusti sunt. & passa est S. Euphemia XVI. Cal. Octobris. Eusebius quoq; libro Temporū, ciciter id tēpus scribit, q̄ Veturius magister militiæ Christianos milites persequitur, & paulatim dehinc persequutio aduersum Christianos est inchoata. Sed idē Eusebius historia sacra libro octauo, capite secūdo, tradit, nonodecimo imperij Diocletiani anno persequutionē esse inchoatā, iusto tamen Dei iudicio, & necessaria correptione, ut latissimē ipsemet priori capite explicat. Tanta tū erat sacerdotū insolentia & superbia. Vereor ne aliquando id quoq; nostris tēporibus accidat, tanta est sacerdotum plurium hodie ab omni honestate degeneratio. Sed nolo os imponere cœlo. Deus immortalis cuiq; sua tribuet pro meritis. Damasus scribit, decē & septē millia hominū utriusq; sexus, diebus triginta, per diuersas prouincias martyrio coronata fuisse: præter hos qui in insulas sunt relegati, uel ad metallum damnati, quorum infinita propē multitudo habita est.

4.

17

DIOCLETIANVS VIII. ET MAXIMIANVS VIII.

Autor ignotus de Præfectis: Diocletiano nono & Maximiano octauo Cofs. pridie Nouas Ianuarij Eraclius Ruffinus præfectus Urbis fuit. Autor quoq; ignotus de Pontificibus sic horū meminit: Marcellinus annis VIII. mens. II diebus XV. Fuit tēporibus Diocletiani & Maximiani ex pridie Cal. Iulias a Conf. Diocletiani sexto, & Cōstantij secūdo, usq; in Conf. Diocle. IX. & Maxi. VIII. Eusebius annos illi X. tribuit, nec suo ordine, & minio colore scribit. Ideo a plerisq; putatur ab Eusebio omissus. Sed meo iudicio nō omissus ab Eusebio, sed cū Marcello Papa confusus, quē eundē esse putauit falso. Marcellinus enim natione Romanus, ex patre profecto de regione Capritauri, sub persequutione Diocletiani martyrio coronatus, Marcellus autem sub Maxentio migravit ad Dominum, natione Romanus, ex patre Benedicto de regione Viā latæ. Hic corpus Marcellini post XXX. dies necis, clam sepeliuit iuxta corpus S. Petri in Vaticanano. Seditq; annū I. menses VI. dies XX. Obijt in Cataballo, in quo postea ecclesia cōstructa, eiusq; nomini dicata. Et hinc liquet, diuersos esse Marcellū & Marcellinum: & Eusebiū longē aberrasse, qui cū suis sequacibus ineptē supputant. Cletū Marcū & Marcellū obmittēdo, quorū anni sunt XXXII. Id fecit persequutio, quē pluribus annis durauit. Et nihil certū extat inter Christianos ob tēpla defolata & bibliothecas cōbustas, p̄ter epistolas Alexādrī episcopi Hierosolymitani, ē quibus pauca colligi poterāt. Et ideo ne mirū quidē, si & cōsulatus sunt pleni errorū. Vndiq; enim boni libri cōburebant. Circa id tēpus thermæ Diocletianæ Romæ sunt factæ, & Maximiano Carthaginī. Thermæ enim nominis Diocletiani inchoatę fuerūt a ueteribus principibus, & cōsecratæ Nonis Augustis a Cōstantio & Maximiano, ut quidā scribūt. Quē nos Maximianū Galerium nuncupamus. Diocletianus igitur absoluerat opus omni cultu perfectū, Sequuti Principes posuerūt ibi statuas & seniorū & nouorū Imperatorū: quorum capita integra & fragmenta reliqua corporū erui ex subterranea testudine, Pōponius Latus uidit, & partim in Capitoliū delata, partim Florentiā missa: CONSTANTIVS ET MAXIMIANVS INVICTI AVGG. SEVERVS ET MAXIMINVS CAESS.

CC

18

CONSTANTIVS V. ET MAXIMVS V.

LXXI

Autor ignotus de Præfectis: Constantio quinto & Maximiano quinto Cofs. pridie Idus Februarij Posthumius Titianus præfectus Urbis fuit.

2.

19

CONSTANTIVS VI. ET MAXIMVS VI.

Autor ignotus de Præfectis: Constantio sexto & Maximiano sexto Co s decimaquarta

CHRISTIANI
STI
305.

306. 1059

307. 1057

308. 1058

cimaquarta Aprilis Annius Anullinus praefectus. In uetustissimo sine auctoris titulo Chronicorū libello reperi hęc uerba: Cōstantio sexto & Maximiano sexto Cōs. passus est Timotheus Romae decimo Calendas Iulias. Vnde Eusebius libro Historiē sacrae ecclesiasticā octauo, capite secundo: Nonusdecimus, inquit, agebatur annus imperij Diocletiani, mensis Martius, & dies solennis Paschae imminebat, cum edicta Principis in omnem terram proponebantur, ut cunctae quae ubicunque usquam sunt Ecclesiae, ad solum usq; destruerentur, sacrae scripturae igne exurerentur. Dehinc qualitatem persecutionum toto libro octauo & nono latissimē ordine explicat. Eusebius quoq; libro Temporum illius decimononi anni meminit, quo ecclesiae omnes sunt subuersae.

His Cōs. Diocletianus & Maximianus Augg. insigni pompa Romae triumpharunt, antecedentibus currum eorum Narsei coniuge, sororibus, liberis & omni praeda, qua Parthos expoliauerant.

Eadem Eusebius libro Temporū, & Eutropius: Cū Diocletianus, ut supra memorauimus, edicto sanxisset, uti omnes sine generis discrimine prostrati pedes exoscularentur, uoluit ex ipso habitu ueluti Deus colī, adorari, uenerariq;. Itaq; ueste gemmata, & aureo gemmatoq; curru, cū imperij consorte triumphauit, ingenti ferculorū pompa, antē praecinentibus & saltantibus militibus latitia, quibus libertas erat, scommata in ipsos effundere triumphantes. Ipsa quidem fercula primus ostendit Romulus, qui ramum quernū manu capit, in quo casu Acronis regis Ceninensiu opima Ioui Feretrio in Capitoliū tulit. Ferculis apud ueteres ferebantur spolia caesorum hostium sanguinolenta. Postq; Romana arma longius prouecta uicere, fabricata fuere cum signis & monumentis uictoriae, quae possent manibus militū ferri. Inferebantur ferē omnes triumphi uia Appia, porta Capena. Ea enim uia ampla, & octo milibus passuū ab Vrbe frequens ex utroq; latere habitata, & inde in Capitolium amplū & rectū iter. In quo lignei primū contuitiq; arcus, post marmorei columnis suffulti, unde multitudo satis cōmodē triumphum spectare posset. Fuerunt item arma uictorū in triumpho laureata. Et qui triumphabat, ex lauro coronā, cum peruenisset in Capitolium, post sacrificia ponebat in Iouis gremio. Primi triūphi fuere currus, clypei, arma horrida & spolia perfusa sanguine. Bello Punico secundo M. Marcellus de uictis Syraculis ostendit opes & signa, intulit & deorum simulacra: in quo reprehensus est à Q. Fabio, q; relinquere debuisset deos suis iratos, ut ipse prius fecerat de Tarentinis. Verū inualuit consuetudo Marcelli. Nam longē antea captis Veijs M. Furius Camillus Veientanam Iunonem intulit Vrbi. Sed non idem semper ordo in triumpho seruatus fuit, quemadmodum superius latē docuimus. Pomponius Lætus graphicē historiarum libro secundo Diocletiani triumphum describit: à quo mutuare potueris quae huc transferas.

DIOCLETIANVS IX. ET CONSTANTINVS.

3. 20

Ita scribitur in codice Casiodori. Ceterū autor ille ignotus de Praefectis in hoc loco aliter habet, & sequenti consulatur: quae uerba, ut ibi reperi, subiiciam, licet quaedā corrupta sint. Ita tamen se habent: Maximiano VII. & Maximino, ex mense Aprili factus est sextus Consulatus, quod est Diocletiano nouies, & Constantino sexto Calēdas Septembris Iusteus Tertullus praefectus Urbis. Tum sequitur: Cōs. quos iusserunt D. D. N. N. A V G G. ex septimo Calendas Maij factum est Maxentio & Romulo, quod est Diocletiano decies, & Maximiano septimo Cōs. Idibus Aprilis Statius Ruffinus praefectus Urbis. Sed noster Casiodorus simpliciter subiungit:

DIOCLETIANVS X. ET MAXIMVS VII.

4. 21

Circa id tempus grauissimae fuerunt persecutiones in Christianos, quae decē

S 4 annos

Olymp. Imp.
Diac.

annos penè durarūt. De quibus uide Eusebiū libro nono historiae Ecclesiasticae. Sed quæ pœnæ inde sequutæ sunt, uide illius caput octauū; & Orosiū libro septimo, cap. 18. plurib. enarrātes hāc rem. Est aut, ut toties iam repetā, Maximianus ille Galerius intelligendus, collega Constantij. Verūm autor ille ignotus, qui sub Cofs. prefectos Urbis ponit, aliter Cofs. enumerat, q̄ Cassiodorus noster. Sed illius uerba paulopōst sub Cōstantini Cofs. ponā, ut diligenter omnes indagemus antiquitates. Nūc uero Cassiodori uerba subiiciamus, ut omnia ordine ponātur.

His Cofs. Diocletianus Nicomediæ Maximianus Mediolani purpuram deposuerunt, ob ætatis defectum, & creati sunt Constantius & Galerius Augusti.

Eutropius: Ingrauescente æuo cū se parū idoneum Diocletianus moderando imperio esse sentiret, autor Herculio fuit, ut in priuatā uitā concederent, & statio nem tuendæ Reipub. uiridioribus iunioribusq̄ mādarent. Cui ægrè collega obtemperauit. Tamen uterq̄ uno die priuato habitu imperij insigne mutauit, Nicomediæ Diocletianus, Herculius Mediolani, post triumphū in clytū quē Romæ egerāt ex innumeris gentibus, pompa ferulorū illustri. Concesserunt tamē, Salonam unus, alter in Lycaoniā. Diocletianus priuatus in uilla, quæ haud procul à Salonis est, præclaro ocio senuit. Qui dū ab Herculio atq̄ Galerio ad recipiendū imperiū rogaretur, tanq̄ pestem aliquā detestatus, in hunc modū respōdit: Vtinā Salonæ possētis uisere olera nostris manibus instituta, profectō istud tentandum nunq̄ iudicaretis. Lege reliqua de eius obitu, & eade scribentem Orosium libro septimo, capite decimoseptimo. Cæterū Galerius solus Augustus biennio imperium tenuit, cum ueluti Cæsar annis sedecim regnasset: & Constantius decimosexto imperij anno diem obiit in Britannia Eboraci. Cui Constantinus successit, ut Eusebius, Eutropius, Orosius, Sextus Aurelius, & omnes colligūt. Ideo Cassiodorus Constantij annos filio attribuit, dicens:

Sed Constantius tantum Augusti dignitate contentus, cum esset ociosus, anni ipsius adscribuntur filio eius Constantino, qui natus dicitur ex Helena concubina: qui regnauit annis triginta, & mensibus decem.

De Galerio & Constantio Eutropius libro decimo, primis duobus capitibus, & decimoseptimo: Orosius libro septimo. Eusebius uerò in Ecclesiastica historia, capite decimosexto, sic de Cōstantio scribit: Cōstantius multa clemētia erga homines, erga Deū uerò religione maxima utebatur. Neq̄ uerò ex consortij rabie regnū suū piorū sanguine maculauerat: neq̄ orationū domus & cōuenticula nostrorum, imitatus Maximiani uesaniam, hostili uastatione destruxerat: quin potius cultores Dei uenerationi habuit, & honori. Vnde & meritò religiosus pater, religiosiorē filiū Constantinū regni bene parti reliquit hæredē. At uerò Constantinus post Constantiū statim ut Romani regni apicem ex paterna hæreditate suscepit, mira quadam Dei gratia, ciuibus charus, exercitui acceptus, uiris fortibus imitandus, facinorosis uerò & ignauis terribilis fuit, in obseruantia quoq̄ religionis longè etiam patrem uincere studuit.

CONSTANTINVS MAGNVS

AVG. IMP. XXXIIII.

Orosius libro septimo, capite decimoseptimo: Anno ab Vr. con. M. LXI, Constantinus tricesimusquartus ab Augusto gubernacula imperij à Constantio patre suscepit: quæ uno & triginta annis felicissimè tenuit. De eius gestis plura Eutropius libro decimo, capite tertio. Sextus Aurelius titulo quadragesimosexto: Hic autē Constantinus primus Imperatorū Christianus creatus est: excepto Philippo,

CHRISTIANUS
STI

Philippo: qui Christianus annis admodū paucissimis ad hoc tantū constitutus fuisse uidetur, ut millesimus Romæ annus Christo potius quā idolis dicaret. Nā cum uxore Serena & filio à Fabio Pontifice baptizatus fuit. Et ideo glossator & Bartolus scribunt in libro C. de episco. & cler. auctoritate. l. diui. C. de Natur. lib. Constantinum primum fuisse Christianum Imperatorem. Quæ tamen lex dicit, quod muniuit imperiū fide Christiana: quia & ceteri Imperatores ab eo sunt baptizati. Quod Philippus facere nequiuit, quia paucis annis præfuit imperio, Zonaras, qui & Ioannes Monachus dicitur: Constantinus, inquit, inter reges celebris famæ, & inter eos qui Christiani fuerūt, maximè insignis, primus tamē Christianus Imperator. Addendum est hoc quoque, quod in Tripartita historia libro primo, quarto capite scribitur, Constantinū in Britannia patre mortuo Imperatorem ordinatū primo anno ducentesimæ septuagesimæ primæ Olympiadis, uigesimo septimo Iulij. Verustus annalium codex, qui ad manus meas peruenit, habuit hæc uerba, quæ huc quadrant: Anno domini Constantinus Constantij XXXIIII, ab Augusto ex concubina Helena filius. Hic primus Imperator, excepto Philippo, Christianus fuit, Et ex hoc Imperatores Christiani esse cœperunt.

Sub quo hi Cofs. fuere:

P. C. DIOCLETIANI X. ET MAXIMI VII.

CCLX. 1
XII

In historia Tripartita libro primo, capite quarto, Socrates sic scribit, quod huic loco maximè quadrat: Cū Diocletianus & Maximianus Herculus priuatā elegerint uitā, & Maximinus Galerius, qui cū eis imperauerat, tenens Italiā, duos Cæsares fecisset, Maximinū in Oriente, & Seuerū in Italia; tūc Constantinus in Britannia patre mortuo ordinatur Imperator, primo anno ducentesimæ septuagesimæ primæ Olympiadis, XXVII, die mensis Iulij. Romæ uero à prætorianis militibus Maxentius, Maximiani Herculi filius instituitur Imperator. Hinc eius pater imperandi cupidine uoluit filiū regno priuare: quod facere nequiuit. post hæc autē Ciliciæ Tarso moritur. Porro Seuerus Romæ contra Maxentiū ueniens, militū prodicione peremptus est, Maximinus autem Galerius, instituens Licinium Augustum, moritur. Proinde Maxentius Romæ uelut tyrannus habebatur, aduertia impudēter exercēs, & earū uiros occidēs, quæ Constantinus postea occidit.

P. C. DIOCLETIANI X. ET MAXIMIANI VII.

Sic scribuntur Cofs. nomina in unico quod uidi exēplo Casiodori. Quancūq; semper per Maximum accipio Maximianum, Autor uero ignotus de Cofs. in hoc loco sic habet:

Post Consul. x. & septimum.

Anni I. post Consul. x. & septimum.

Alter uero autor de Præfectis in hoc loco sic scribit, licet etiā suspicer uerba deprauata & mutilata. Subscribā tamen, ut occasionē præbeam cæteris alia inueniendi. Verba hæc autoris: Cofs. quos iusserint DD. NN. AVG. ex mēse Septemb. factum est Rufino & Eusebio VI. Cal. Nouē. Annus Anulinus XXXIIII. præfectus Urbis. III. Cal. Araclius Rufinus iterū præfect. Vr. Autor item de Pontificibus in hoc loco sic scribit: Marcellus episcopus sedit annū unum, mensibus sex, diebus uiginti. Fuit temporibus Maxentiū à Conf. Diocletiani X. & Maximiano usq; post consulatum decimum & septimum. Tanta est concordia horū duorum ignotorum autorum, quo ad consulatus, licet plerisque in locis nomina sint deprauata. Persequutio post X. decem annos finita est.

MAXIMVS VIII. ET LICINIVS.

3. 3

Autor ignotus de Cofs. scribit: Maximianus octauū, & solus. Et cū paulo ante ex alio autore de Præfectis duo ponuntur, Præfectus Vr. forte quædā uerba de sunt. Autor quoque de Pōtificib. sic scribit: Miltiades ann. III, mēses VI, dies VIII.
Ex die

Olymp. Imp
Con.
Mag.

Ex die VI. Nonas Iulias à consulatu Maximiani VIII. solo quod fuit mense Septembri Volusiano & Ruffino, usq; in III. Idus Ianuarij Volusiano & Anniano Cofs. Antiquarij igitur cum in bibliothecis uenationi librorum insistant, uenentur accurate, si fortè in hanc prædam decidant, ut has feras insectari possint. Ego quod potui, feci, & profectò non sine diligentia. Circa id tempus uel paulo antè est Maxentiùs Herculi filius à pratorianis Romæ Augustus dictus: & à Galerio Seuerus aduersus hunc missus, & occisus Rauennæ. Maximianus autè, Maxenti pater, primùm filio, dehinc genero Constantino insidias molitus est: tandè à Fausta filia proditus, & Malsilia occisus. Vt Eusebius, Eutropius, Orosius docent, & nos in Cæsaribus nostris latè explicauimus. Licinius autem priori anno Carnunti à Galerio factus erat Imperator. Doctiores nostræ ætatis Carnuntum esse putant in inferiori Austria, Hodie Petronella dicitur.

4

4.

CONSTANTINVS II. ET LICINIVS II.

Eusebius libro Temporum tradit, sub id tempus Galerium Maximianum interisse uigesimo imperij sui anno, quod partim Cæsar, partim Augustus exercuit. Item ab alijs fertur Diocletianus obiisse, & inter deos esse relatus, qui tamèn à Cassiodoro post quatuor annos scribitur defunctus.

CCLX.
XIII

5

CONSTANTINVS III. ET LICINIVS III.

Autor ignotus de Præfectis: Constantino III. & Licinio III. Cofs. sexto idus Decèbris, Rufinus Volusianus præfectus Urbis. Zosimus, Græcus autor, qui de ludis secularibus Græcè scripsit, negat post Seuerum instauratos seculares ludos: quandoquidem hic annorum centum & decè penè receptus autoritate ambitus in consulatum Constantini Christiani principis hunc tertium & Licinij, quem dein bello ipso uicit, incurrisset: licet Philippo Imperatori, ut superius patuit, millesimum Urbis conditæ annum ludis secularibus celebrarit.

2.

6

VOLVSIANVS, ET ANNIANVS.

Horū Cofs. sic meminit autor de Præfectis ignotus: Rufinus Volusianus præfectus Urbis fuit. Autor quoq; de Pontificibus sic prodit: Syluester annis XXI. mens. XI. Fuit temporibus Constantini à cōsulatu Volusiani & Anniani, ex die pridie Cal. Februarij usq; in diē Cal. Ian. Constantio & Albino Cofs. Circa hoc tēpus Maximianus persequutione in Christianos facta, referēte Eusebio, cū à Licinio puniendus esset, apud Tarsum moritur, anno imperij sexto, cū iuxta pontē Miluiū Maxentiùs à Constantino etiā superaretur sequenti anno, ut præter Eusebiū etiā Tripartita historia meminit. Lege studiose lector Panegyricū Cōstantino Augusto dictum à nescio quo autore. Cuius principium est: Vnde mihi tantum confidentiæ sac. Imp. Inuenies multa, & lætaberis. Crispus & Constantinus, filij Constantini, & Licinius, Cæsares appellantur: & Laetantius claruit.

3.

7

CONSTANTINVS IIII. ET LICINIVS IIII.

Autor ignotus de Præfectis horū Cofs. meminit his uerbis: Constantino IIII. & Licinio IIII, Cofs. XIII. Cal. Sept. Vetius Ruffinus præfectus Urbis fuit. Hoc loco libet mihi pro asserenda ueritate, optare à Deo opt. Max. ut Laurētius Valla, homo ueritatis strenuissimus assertor, in uitā rediret, & hos. Cofs. Cassiodori diligēter examinaret, ut erat acutissimi & rarissimi iudicij, quo opus suū de Donatione Cōstantini plus muniret cōtra Bartholomæū Picernū de Mōte Arduo, qui ad Iuliu II. Pont. Max. scribens, asserit se in bibliotheca Pape decretū illud reperisse Græcis literis. Quod ipse postea uertit in latinū, licet eadē utrobicq; sit materia, & par argumentū. Credit tamen distare ab eo quod in Decretis legit distinctione 96. capite Cōstantinus. In cuius decreti fine ponitur: Datum Romæ Cal. Aprilis Cōstantino IIII, & Gallicano IIII, Cofs. Vbi Valla tanq; auguraretur rem fictā, inquit: Mirū, si uterq; ter fuerat Cons. ut in quarto consulatu forent college. At hic

CHR. I. Ab 1064
STI

314. 1064

315. 1065

316. 1066

317. 1067

At hic aperte cernitis studiosissimi lectores, neq; Constantino fuisse collegam in ullo cōsulatu, quos octo gessit, Gallicanū, neq; Gallicanū IIII, fuisse Consulē, qui unicū solū gessit. Quod, si, ut in plerisq; etiā codicibus inuenio, scribitur, Cōstantino IIII. & Gallicano Cōs. adeo ut tum primum gessisse cōsulatū uideatur Gallicanus: neq; id ferendum est. Nam nusq; legitur eius fuisse collega in cōsulatu. Præter enim Calsiodori Cōs. ut sæpe testatus sum, duos habeo ignotos & sine nomine autores: quorū alter Cōs. solis nominibus à Bruto & Collatino primis Cōs. usq; ad Theodosiū II. & Honorij VIII. cōsulatus ponit: alter uerò Cōs. cū præfectis Urbis à temporibus Gallieni ad Iulianū usq; enumerat. Sed neq; in his etiam ponuntur Cōs. Constantinus IIII. & Gallicanus: ut minimè quis suspicari possit, suffectū fortasse Consulē Gallicanum, non ordinariū. Sed tres illi autores, Calsiodorū scilicet tertium dico (qui diligentissimus in cæteris etiam uel uerbo saltem debuit in Cōs. illius meminisse donationis Constantinianæ) concorditer hos simul Cōs. iungunt, Constantinum IIII. & Licinium, ut de conficta donatione argui possit ex Cōs. ipsis. Quod item scribitur, Datum Romæ, uereor iterum maximum esse fictionis argumentum: cum, ut omnes historiae commemorare, Constantinus deuictō Maxentio, contra Licinium profectus sit, & apud Cibalas in Pannonia conflixerit. Quod uel in primis Eusebius libro Temporum attestatur, qui bellum Cibalense aduersus Licinium hoc tempore factum scribit, uel paulopost. Nam adhuc unus Licinij cōsulatus sequitur Cum itaque Antoninus præsul Florentinus in Chronicis tradat, in antiquis uoluminibus Decretorum hanc donationem non contineri: & Iacobus de Voragine Archiepiscopus, in gestis sanctorum nullam faciat Constantinianæ donationis mentionem: nec item Eusebius, atque Rufinus qui per ea tempora floruerunt: denique nec ipse Calsiodorus, qui tamen propensus fuit ad ea annotanda quæ in Ecclesia facta sunt: & Ioānes Monachus, qui ab alijs neglecta in Ecclesia, studiose rependit, & tamen nihil penitus de hac donatione annotat: uereor ne ille Bartholomæus Picernus frustra transtulerit e Græco in latinum nouam illam Decretalē siue Constantini cōcessionem: confictaq; planè sint quæ de Syluestro leguntur, & de lepra Constantini: cum post hunc cōsulatū, quo ferebatur donū illud fecisse, quatuor adhuc alios gesserit cōsulatus, ut uidebimus. Nec Romæ à Syluestro, sed Nicomediæ ab Eusebio sit baptizatus. ut omnes historiae attestantur. & ultimo ætatis anno. Quomodo igitur quarto die baptismatis hoc donū cōcesserit, nō uideo non obstante, q̄ referentibus Isidoro in Chronicis, & Beda libro de Temporibus, multa donaria in Urbe fecerit, & basilicas extruxerit. Lateranensem scilicet Seruatoris nomine, ubi baptisteriū addidit, in quo natalis nocte lucerna balsami ardebat. Vbi quoq; legitur in eius fronte epigramatis principium: Insons esse uolens, isto mundare lauacro,

Seu proprio premeris crimine, seu patrio.

Præterea duas condidit basilicas apostolis Petro & Paulo: Sancto Laurētio, extra muros uia Tiburtina. S. Petri exorcistæ & Marcellini presbyteri martyrum, in uia Lauicana inter duas laurus, ubi diu corpus Helenæ iacuit in quodā mausoleo Sancti Petri & Pauli apud hostiam Sancti Ioannis Baptistæ, apud albam Apostolorum in Basilica Petri, supra arcum, in medio templi, hi leguntur uersus:

Quod duce te mundus surrexit in astra triumphans,

Hanc Constantinus uictor tibi condidit aulam.

Condidit & fanū S. Crucis in theatro Sessoriano. quo magnam partem crucis intulit ex Hierosolymis deportatam à sua matre Helena: tum Agnetis templum, cum baptismi fonte: in quo filia sororq; Constantini sacris sunt lymphis abluti. Et multa præterea alia templa quæ donarijs & prouentibus dotauit. Sed hæc omnia

Olymp. Imp.
Con.
Mag.

omnia priuata erant, & sua prædia quæ donauit, non publica. Sed ne arbitreris me lector per socordiam illa indagasse, uide obsecro quæ doctissimus ille Germanus Nicolaus de Cusa Cardinalis, cui patuerunt omnia scrinia pontificum, & qui nihil reliquit indiscussum, cū eius esset farina, unde Pontifices cōqueruntur, scripsit in eo libro de Concordantia catholica, libro scilicet tertio, capite secūdo, ubi adamussim rem examinat. Cū ea iam annotassem, superuenit Pylades meus amantissimus, Gabriel Eubolius, archigrammateus urbis Viennæ Pannoniæ, antiquitatis studiosus, zelator, & ueritatis indagator solertissimus, qui mihi copiam fecit antiquissimæ uoluminis Decretorum manuscripti, quod uix præ uetustate legi poterat: in quo distinctiōe præfata nonagesimafexta, duo capitula, quæ in uulgo impressis decretis sequuntur, omnino defunt. Quod oculis diligenter uidi, & obseruaui, & plerosq; in testimoniū uocaui, ut locus coniecturæ haud sit mediocris, non modo esse paleas, sed & quisquilias & peripsmata. Ad hæc cum Ambrosius, episcopus Mediolanensis, Valentiniano iuniori Imperatori, qui forte post octoginta annos successit, persuaderet contra Symmachum, ne gentilium sacra reciperentur, respondens nulla prædia suis sacerdotibus esse intercepta, reditus ac fructus Ecclesiæ enumerans: Possessio, inquit, ecclesiæ, est sumptus ege-
norū. Non siluisset Symmachus, excellentissimus senator & orator, cum Theodosium & Valentinianum alloquitur, de grandī illa donatione lamentatus fuisset acerbissimè. Sed cum omnia excutiat, & nihil de hac differat, suspicandum certè ac credendum penitus rem esse fictam. Ea tamen diiudicanda acrioribus & bonis committo, ne quid ultra crepidam sutor uidear attigisse.

4. 8

SABINVS ET RVFFINVS.

Horum Cofs. etiam autor mihi nomine nō notus de Præfectis sic meminit: Sabinus & Rufinus Cofs. pridie Nonas Augusti Quinius Gallicanus præfectus Urbis fuit. Circa id tempus Diocletianus haud procul à Salonis in uillæ suæ palatio moritur, & solus omnium inter deos priuatus refertur, ut tradunt Eusebius, Orosius, Eutropius. Historia Tripartita libro primo, capite quinto: Congressus Constantinus circa pontem Miluium uicit in flumine, necato Maxentio. Erat enim annus septimus Constantini imperij, cum Diocletianus Salone defunctus est.

CCLX. 9
XIII

GALLIENVS ET BASSVS.

Autor ignotus de Præfectis in hoc loco sic scribit, si non est codex maculatus mendis: Cofs. quos iusserunt DD NN Augg. ex die XIII Cal. Mar. Gallicano & Basio Idibus Maij Septimius Bassus præfectus Urbis fuit. Eusebius libro Tēporum tradit sub id tempus Cæsares factos Crispum & Constantinum, filios Constantini Imperatoris, & Licinium adolescentem, Licinij Augusti filium, Constantini ex sorore nepotem. Ex his Crispum Lactantius latinis literis erudiuit uir omnium suo tempore eloquentissimus: sed adeo pauper, ut necessarijs etiam indiguerit. Cuius præceptor fuit Arnobius, insignis rhetor: qui cū multa aduersus Christianos esset meditatus, non est ab episcopis ad fidem permissus, donec luculentissimos libros aduersum pristinam religionem ederet, quibus quasi obli-
dibus quibusdam pietatis foedus impetrauit. Dehinc in Psalteriū commentarios scripsit, qui iam sunt uulgò impressi, duce Erasmo Roterodamo.

2. 10

LICINIUS V. ET CRISPVS.

De Præfectis autor ignotus sic de his Cofs. scribit, Licinio v. & Crispo Cæs. Cofs. ex die III. Idus Iulij in Idus Aug. uice illius cognouit Iulius Cæsius, eo q; ad Augustū profectus est Septimius Bassus, regressus præfectus Urbis fuit. Fuit autē Crispus ille superiori anno Cæsar factus à Cōstantino patre, qui ipsum ex priore coniuge, uel ut alij tradunt, ex concubina genuit, & postea interfici iussit, ut inferius

inferius patebit. De quo in Cæsaribus nostris plura. Licinius aut Augustus erat, cui similtas cum Constantino ob fidem Christi intercessit. Vnde Eusebius tradit, hoc anno pacem nostris à Constantino redditam, Ob id Melchiades Papa ita de hac re scriptum reliquit: Ecclesia ad hoc usq; peruenit, ut nō solum gentes, sed etiam Romani Principes, qui totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Christi et fidei sacramenta concurrerent. E quibus uir religiosissimus Constantinus, primus fidem ueritatis potenter adeptus, licentiam dedit, per uniuersum orbem suo degentibus imperio, non solum fieri Christianos, sed etiam fabricandi ecclesias, & prædia constituit tribuenda. Deinde idem præfatus Princeps donaria inmensa contulit, fabricā templi primæ sedis beati Petri, adeo ut sedem imperialem relinqueret, & beato Petro suisq; successoribus præfecturā cōcederet.

Olymp. Imp.
Con.
Aug.

CONSTANTINVS V. ET LICINIUS CAES. 3. 11

Sichorum meminit Cofs. autor de Præfectis: Constantino v. & Licinio Cæs. Cofs. Cal. Septembris Valerius Maximus Basilius præfectus Urbis fuit. Erat autem hic Licinius Licinij Imperatoris, & Constantiæ sororis, Constantini filius, quem Aug. Cæsarem fecit, ut iam scripsimus. Senior autem Licinius, referente Eusebio, circa id tempus Christianos de palatio suo exegit, alij CCCXIX, anno Christi factum produnt.

CONSTANTINVS VI. ET CONSTANTINVS CAES. 4. 12

Autor ignotus de Præfectis: Cōstantino vi. & Constantino Cæsare Cofs. Valerius Maximus præfectus Urbis erat. Hic consularem patrem habuit, qui vi. & filium Constantinum, qui primum gessere consulatum. Cum autem tot Consulatus gesserit Constantinus Maximus, quomodo post quartum cōsulatum, quo donationem factam scribunt, potuit fuisse leprosus? Verisimile enim non est, si elephantia, morbo teterrimo, fuisset correptus, ipsum inter homines mansisset: quælisset secretum aliquem locum, in quo delituisset. Sed fabula hæc conuenit cum uespis Vespasiani & ranis Neronis, ut elegantissimè Valla dixit.

CRISPVS II. ET CONSTANTINVS CAESAR II. CCLX. 13
XV

Hos pariter Cofs. nominat autor ignotus de præfectis, dicēs: Crispo ii. & Cōstantino Cæs. ii. Cofs. Valerius Maximus præfectus Urbis fuit. Vterq; autē Cæsar filius erat Constantini Maximi, ex duabus tamen uxoribus. Sub id tempus Arrius floruit, pertinacissimus hæreticus: propter quem Nicenum concilium & prima synodus trecentorum & decem & octo episcoporum facta est. De quibus latissimè Ruffinus libro decimo Historiæ ecclesiasticæ. Sed & Tripartita historia iam receptissima duobus primis libris de Arrio, eiusq; sectatoribus, ac de Nicæno concilio haud parum multa tradit.

PROBIANVS ET IULIANVS. 2. 14

Autor ignotus de Præfectis: Probianus et Iuliano Cofs. Valerius Maximus præfectus Urbis fuit. Tripartita historia libro secūdo, capite decimonono, meminit cuiusdam Probiani magni nominis in Palatio: qui à crudelibus fuit Constanti-nopoli, ob uirtutem diuinam S. Crucis liberatus, & tum ex gentili Christianus factus. Si is fuerit Consul ille, nam tempora correspondēt, quærēdum est. Nam circa id tempus ab Helena crux Domini inuenta est, ut infra patebit.

SEVERVS ET RVFFINVS. 3. 15

Seuero & Ruffino Cofs. inquit autor ignotus de Præfectis, Idibus Septembris Lucer Verinus præfectus Urbis fuit. Circa id tempus, tradēte Eusebio, Helena Constantini, Augusti mater, scemina incomparabili religione, diuinis admonita oraculis, Hierosolymam profecta est, ut beatissimum crucis signum, in quo salus nostra pependit, inueniret. Quæ quo pacto reperit, lege Ruffini librū decimum, & caput septimū, & sequens: Tripartitam historiam lib. 2. cap. 18. ubi

T de

Olymp. Imp.
Con.
Mag.
4. 16

de clavis, quos Helena mater Constantino filio attulit, qui alterum galea pro a-
muleto, alterum ephippijs equi admouit, ut hostium tela ac iacula euitaret.

CRISPVS III. ET CONSTANTINVS CAES. III.

Autor ignotus de Praefectis: Crispo III. & Constantino IIII. Cofs. Lucer Ve-
rinus praefectus Urbis. A consulatu horum orditur historia Tripartita. Sic enim
in eius praefatione scribitur: Procedit autem mea conscriptio a tertio consulatu Cri-
spi & Constantini, usque ad 17. annum Theodosij. Post lib. 1. cap. 4. inquit: Crispo &
Constantino Caesaribus, atque Cofs. Romanae quidem ecclesiae Syluester praeside-
bat: Alexandriae autem Achilas, Hierosolymorum Macarius, Antiochie uero post
Romanum nondum quisquam fuit ordinatus persecutionibus prohibentibus.

CCLX. 17
XVI.

PAVLINVS ET IVLIANVS.

Horum Cofs. sic meminit autor ignotus: Paulino & Iuliano Cofs. pridie no-
nas Ianuarij Acilius Seuerus praefectus Urbis. Praeterea & Beda libro de Tempo-
ribus horum Cofs. meminit sic: In Nicæno concilio fides catholica exponitur, an-
no post Alexandrum 636. die mensis, secundum Graecos die decimanona, quod est
decimo Calen. Iuliarum consulatu Paulini & Iuliani v. v. c. c. Eusebius in super
libro Temporum tradit hoc anno Constantium filium Constantini Caesarem fa-
ctum. Sic est enim legendum apud Eusebium, non Constantinum, qui iam dudum
erat Caesar. Sed is fuit secundus genitus Constantini ex Fausta coniuge. Unde &
sequenti anno gessit pater cum ipso consulatum.

2. 18

CONSTANTINVS VII. ET CONSTANTIVS CAES.

Autor ignotus de Praefectis: Constantino VII. & Constantio Cofs. Idus No-
uembrii Anitius Iulianus praefectus Urbis fuit. Est autem iste Constantius filius Con-
stantini ex Fausta coniuge, quem cum Constantino primogenito, & Constante
tertio fratre reliquit haeredes. Hoc ferè tempore Licinius est Thessalonicae iussu
Constantini Augusti occisus. Eusebius, Eutropius, Orosius.

3. 19

CONSTANTIVS ET MAXIMVS.

Autor ignotus de Praefectis: Constantio & Maximo Cofs. Anitius Iulianus
praefectus Urbis. Sub id tempus Crispus, Constantini filius, et Licinius iunior Ce-
sares crudelissimè ambo interficiuntur, anno imperij sui nono, teste Eusebio. Sed
haec planius in Caesaribus nostris.

4. 20

IANVARIVS ET IVSTVS.

Horum Cofs. sic meminit autor de Praefectis: Ianuario & Iusto Cofs. Anitius
Iulianus praefectus Urbis fuit. Circa haec tempora floruit insignis orator Naza-
rius, cuius elegantissimus circumfertur Panegyricus, Constantino dictus, erudi-
tione multa & arte insignis. Hic filiam habuit Eunomiã, uirginem Christianã,
quae patri in eloquentia haud celsit. Est autem huius Panegyrici principium: Di-
cturus Constantini augustissimas laudes, &c. Dictus in quinquennialibus Caesa-
rum Crispi & Constantini iunioris, decimo quinto imperij anno.

His Cofs. Vicennalia Constantini Nicomediae acta, & sequenti
anno Romae edita.

Haec eadem uerba apud Eusebium libro Temporum scribuntur. Tripartita hi-
storia libro secundo, capite decimo quarto: His a concilio ita dispositis, contigit
Vicennalia Constantini principis prouenire. Et est consuetudo Romanorum,
unum quodque decennium Imperatorum publica donatione celebrare. Opportunum
ergo iudicans Constantinus, immutauit ad conuiuia. Synodum & donis compe-
tentibus honorauit, admonitosque de concordia fidei, & communi inter alterutros
pace petita ab eis, oratione ualedixit uniuersis in Nicæa. Post capite decimo octa-
uo ait: Celebrata ergo festiuitate publica Vicennialium suorum, mox ad erigen-
das ecclesias festinus accessit. Hoc quoque faciebat per singulas festiuitates & in
Urbe

CHR. AD
STI
326. 1077

327. 1077

328. 1078

329. 1079

330. 1080

Urbe cognominis sui. Narrat dehinc, quomodo Constantinopolim aedificauit, templa erexit, atq; exornauit. Nec est illud obmittendum, quod in uita Constantini ex quodam ignoto Graeco autore a Ioanne Capnione tralata legitur, cum mortem Constantini scribens, sic inquit: Vbi uero triginta iam annos regnasset, tamen diuinissimè super regali trinitati, filiorum suorum trinitatem, diuersis tamen temporibus, obtulit. In primo enim decennio, primum ex liberis susceptū, consimili nomine Constantinū; in secundo uero decennio secundum filium, patris sui nomen ferentem, Constantium, hoc est anno uigesimo; tertium autē Constantem, circiter tertium decenniū, ad honorem regni & status magnitudinem prouexit, &c. Hæc eadem inuenies in tertio libro historiae Tripartitæ, ultimo capite, ubi subiungit: Anno uero post hæc transacto, ingressus quadagesimū quintum ætatis annum, ægritudine captus, ex urbe Constantinopolitana quali ad calidas aquas egressus est: qui cum Nicomediæ degeret, languore grauatus, uitæ huius interitū, sacri baptismatis gratia adeptus est. Distulerat enim in istud tempus, in Iordane fluuio hoc promereri desiderans. Vereor, pro quadagesimo, quinquagesimum legendum.

CONSTANTINVS VIII. ET CONSTANTINVS IIII.

CCLX. 21
XVII

Sic omnino sunt hi Cofs. scribēdi, & intelligendus est pater cum filio primo genito. Quancp̄ in meo exemplari, quod unicum habui, Casiodori ponebatur Constantinus VIII. quod erratum est manifestum, ut uterq; autor ignotus indicat. De præfectis enim sic inquit: Constantino VIII. & Constantino Cæs. IIII. Cofs. septimo Idus Septembris Publius Optatianus præfectus Urbis XXXI. Idē VIII. Idus Octob. Petronius Probianus præfectus Urbis fuit. Usq; ad hoc tempus scripsit Eusebius librum Temporū, quem postea Hieronymus cōtinuauit. Circa id tempus quoq; Drepanum, Bithyniæ ciuitatem, in honorē martyris Luciani sibi conditi Constantinus instaurans, ex uocabulo matris suæ Helenopolim uocauit. Quæ etiam Hierosolymæ deserta tum circuit. Sepulchrum Domini & sanctam crucem inueniens, deleto sceleratissimo Veneris deæ templo, nouum erexit, & clauos quibus Christus affixus erat, secum filio attulit: ut latissimè Tripartita historia libro secundo, capite decimo octauo, uidere licet.

CONSTANTIUS VII. ET SYMMACHVS.

2. 22

Sic est apud Casiodorum scriptum. Ignoti autores ambo scribunt hoc loco aliter, sic scilicet qui de Præfectis scribit: Gallicano & Symmacho Cofs. Petronius Probianus præfectus Urbis fuit. Hoc tempore fertur Fausta uxor a Constantino esse interfecta. Vide in Cæsaribus nostris causam cur id fecerit. Alius autē est hic Symmachus ab eo qui Cof. etiā fuit sub Valentiniano, de quo inferius plura.

BASSVS ET ABLAUIVS.

3. 23

Autor de Præfectis: Basso & Ablauio Cofs. pridie Idus Aprilis Anitius Paulinus præfectus Urbis factus. Fuit & Alladius præfectus prætorio, qui cum multis nobilibus cæsus est eo anno, quo Dalmatius Cæsar, de quo inferius paulo. Circa hæc tempora floruit Iuencus presbyter, natione Hispanus, qui Euangelicam historiam hexametris uersibus conscripsit, et Antonius monachus clauit.

PACATIANVS ET HILARIANVS.

4. 24

Autor ignotus: Pacatiano & Hilariano Consulibus Anitius Paulinus præfectus Urbis fuit, & Dalmatius Cæsar efficitur.

His Cofs. ciuitas, quæ prius Byzantium dicta est, mutato nomine, a Constantino Constantinopolis dedicatur.

Hieronymus Constantinum scribit Constantinopolim adornasse aliarum penè omnium urbium nuditate. Quæ uero undiq; adducta sint, uide libro secundo

Olymp. Imp.
Con.
Mag.

do Tripartitæ historiæ capite 22. & prioribus capitibus, quomodo templa condi-
derit. Sed nusquam copiosius de hac urbe, quæ apud Ioannem Monachum inue-
nies: qui præter ornamenta quæ illi Constantinus attulit, tradit eam esse condi-
tam & perfectâ undecima Maij anni trigelimo octauo, super quinquies & octin-
gentos annos. Dicata est autem urbs diuæ Genitrici, et honestata dignitate Pa-
triarchatus à principe, cū prius in episcopatu Thracensis Heracleæ foret, transla-
taq; est huc imperij sedes. Cæterum multa illic etiam inuenies de Byzantio, &
eius fortitudine, quæ te plurimum oblectabunt, quæ ex Dione mutuauit.

CCLX- 25
XVIII,

DALMATIVS, ET ZENOPHILVS.

Autor ignotus de Præfectis: Dalmatio & Zenophilo Cofs. septimo Idus A-
prilis Publius Opatianus præfectus Urbis, item in dies 32. itē sexto Idus Maias
Ceionius Iulianus Camenus præfectus Urbis. Sub id tempus Constantini edi-
cto gentiliū templa sunt subuersa, referente Hieronymo.

2. 26

OPTATVS, ET PAVLINVS.

Autor ignotus de Præfectis: Optato et Paulino Cofs. v. Cal. Maij Anitius Pau-
linus præfectus Urbis. Circa id tempus sunt Gotthi à Romanis in Sarmatarum
regione uicti. Vetusissimâ comperi historiâ, in qua & gentes & reges & Cofs.
usq; ad hoc tempus enumerantur: quam quidam arbitratur esse Pauli Orosij, in
qua anni hoc modo colliguntur. Ex quo mundus constitutus est usq; ad Cyrum
regem Persarū anni sunt IIII. DCCCC. decem & sex. Deinde Iudæi reuersi sunt
in Iudæam de Babylonia, & seruire annos ducetos triginta. Deinde cum Ale-
xander Magnus Macedo deuicit Dariū, et uenit in Iudæam, et deuicit Persas,
& deposuit regnū eorū. Tum sub Macedonibus fuerunt Iudæi annis CCLXX.
Inde reuersi sunt à Macedonibus, & sub suis regibus fuerunt usq; ad Agrippam,
qui nouissimus fuit rex Iudæorū, anni CCC. XLV. Item ab Agrippa usq; ad L. Se-
ptimij Seuerū Urbis Cōsulē v. DCCCLXX. A Seuerō usq; ad Aemilianū & A-
quilinū Cofs. anni sunt LVII. Ab Aemiliano & Aquilino usq; ad Diocetianum
IX. & Maximianum VIII. Cofs. anni sunt LV. à Diocetiano IX. & Maximiano
VIII. usq; ad Optatum & Paulinum Cofs. anni sunt XXX. Fiunt ergo à mundo
constituto usq; ad Paulinum & Optatum Cofs. anni MXVII.

3. 27

CONSTANTIVS, ET ALBINVS.

Autoris ignoti suspicor opusculum deprauatū, qui scribit Constantio & Pau-
lino, cum Albino legendum sit. His Cofs. tertio Cal. Ianuarij Rufinus Albinus
præfectus Urbis. Amborum quoq; Cofs. meminit autor ille de Pontificibus, qui
ad hos usq; Syluestri pontificatum durasse scribit. Eo ferè tempore Collocerus in
Cypro res nouas molitus opprimitur, Cuius & Orosius meminit.

4. 28

NEPOTIANVS, ET FACVNDVS.

Horum Cofs. sic meminit autor ignotus: Nepotiano & Facundo Cofs. Rufi-
us Albinus præfectus Urbis. In quodā uetusissimo Chronicorū libello sine no-
mine autoris inueni hæc: His Cofs. introierunt in Urbem Cōstantinopolim Lu-
cas & Andreas. Fortè hic est Nepotianus qui postea gladiatorum ope Impera-
tor est salutatus post Constantis mortem, ut in Cæsaribus latius dicemus. Autor
quoq; ignotus de Pontificibus horum Cofs. sic mentionem facit: Marcus VIII.
mens. dies XX. & hic fuit temporibus Cōstantini Nepotiano & Facundo Cofs.
ex die XV. Februarij usq; in diem I. X. Octobris Cofs. SS.

CCLX- 29
XIX

FELICIANVS, ET TITIANVS.

Autor ignotus: Feliciano & Titiano Cofs. sexto Idus Martias Vaerius Pro-
culus præfectus Urbis. Et autor ille incertus de Pontificibus horū Cofs. sic com-
meminit: Iulius annis XV. M. I. D. XI. Fuit temporibus Cōstantini à Cons. Felicia-
ni & Titiani ex die VIII. Idus Februarij in diē pridie Idus Aprilis Constantio v.
&

CHRI-
STI

Ab ur-
con.

335. 1085

336. 1086

337. 1087

338. 1088

339. 1089

& Constantio Cæsare Cofs. Hactenus autor de pontificibus maximis, quem citavi, progreditur, nec quicquã ulterius offendi quoad Papæ dicti sunt: ob id nihil certi asserere possumus. Subdit idẽ autor depositionẽ episcoporum, sed fateor me ignorare quò tendat. Tamẽ ex alijs colligere quis uetat libris: quod ex fide faciã. Hoc loco certè admonendi sunt lectores, (si qui tamen fuerint qui has nõ aspernabuntur lucubrationes) Tripartitã historiã non cõuenire cum hoc nostro Calsiodoro. Licet eius quoq; auspicio eadem sit edita. Nam in fine lib. 3. cap. ult. scribitur: Vixit aut̃ Constantinus Imperator annis LXXV. Regnavit XXXI. annos. Defunctus est consulatu Feliciani & Titiani XXXI. mensis Maij, qui erat annus secundus ducentesimo octauæ Olympiadis. Hæc non cõueniunt cum Calsiodoro, qui sequenti anno & alijs Cofs. & præterea 66. ætatis anno, ut cæteri quoq; tradit Constantinũ defunctũ, cum hoc anno tricennalia sunt Constantini acta: quibus Dalmatiũ Cæsarem factũ Hieronymus scribit. Nec etiã Olympias uera est, cum sequens annus quidẽ, secundus ille fuisse tradatur, sed Olympiadis 278. Ut omnino suspicandũ sit hic esse errorẽ. Videant igitur diligentiores lectores, sicubi castigatius exemplar nacti fuerint, ut ueriora reponãt. Secundũ enim numerum nostrũ proxima Olympias erat 278. Si igitur secundo anno illius Olympiadis est mortuus, & regnavit 31. annos, mea supputatio rectè procedit. Si uerò historiã Tripartitã credimus, Valentem Augustum mortuum quarto anno ducentisimæ octuagesimæ nonæ Olympiadis, tum duo anni superabundant, uel duo deficiunt: quod facit annus intercalaris, & dies superflui, uel error libri.

VRSVS, ET POLEMIVS.

2. 30

Autor ignotus de Præfectis: Vrsus & Polemius Cofs. Idus Ianuarias Mecilius Hilarianus præfectus Urbis. Hoc anno omnes historici tradunt Constantinũ in extremo uitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediẽsi episcopo baptizatũ, præter libellũ apocryphũ de Syluestri uita. Quod & Ambrosius quoq; testatur de morte Theodosij: Cõstantinus, inquit, quandõ in extremo uitæ baptisma accepit, magno opere laudãdus, q̃ fidem successoribus hereditariã reliquerit. Gregorius item piæ memoriæ Constantinũ uocat. Græci inter sanctos referunt, eiusq; festũ XI. Cal. Aprilis celebrant. quòd autem in hunc usq; annum distulit, causa putatur, quòd uoluerat in Iordane baptizari, nisi morte fuisset præuentus.

CONSTANTIVS II. ET CONSTANS.

3. 31

Horũ Cofs. sic meminit autor ignotus de Præfectis: Pridie Idus Iulias Turgius Apronianus præfectus Urbis. Item VIII. Cal. Nouembris, Fabius Titianus præfectus Urbis.

His Cofs. Cõstantinus Imperator, dũ bellũ pararet in Persas, in Acirone uilla publica iuxta Nicomediam moritur, anno ætatis 66.

Hęc eadem Eutropius, qui tantum addit, mortem eius esse denunciãtam per crinitã stellam, quæ inusitata magnitudinis aliquandiu fuit, quã Græci cometã uocant: atq; inter deos meruit referri. Idem Orosius lib. 7. cap. 19. Idem in Chronicis Hieronymus. Ioannes Monachus tradit, Constantinũ quinq; & sexaginta annos habuisse: è quibus duos & triginta, minus mensibus duobus, imperauit.

Post quem tres liberi Augusti, Cõstantinus, Constantius, & Constans, ex Cæsaribus Augusti regnauerunt annis uigintiquatuor, mensibus quinq; diebus uigintitribus.

De his tribus Augustis, Eutropius lib. 16. cap. 4. 5. & 6. Orosius uerò lib. 7. cap. 19. ita scribit: Anno ab Urb. con. 1092. Constantius, 35. ab Augusto, cũ Constantino & Constante fratribus suis adeptus imperium, 24. annis tenuit. Fuit autem inter successores Constantini, & Dalmatiũ Cæsar, fratris filius: sed cõtinuò militari facione deceptus est. Fuerunt aut̃ illo tẽpore et plures tyranni, Magnen

Olymp. Imp.
Con.

tius, Decentius, Sylvanus, Britannion et Gallus Cæsar, patruelis Cōstantij: quos omnes Constantius interfecit, & solus imperiū obtinuit. De quibus Sextus Aurelius titulo quadragesimoseptimo, quadragesimooctauo, & nono, & quinquagesimo. Et nos in Cæsaribus nostris abunde de ijs omnibus loquuti sumus.

CONSTANTIUS AVGV IMP XXXV

Sub quibus hi Cofs. fuerunt:

ACYNDINVS, ET PROCVLVS.

4. 1

Horum Cofs. ita meminit autor ignotus de Præfectis: Acyndino & Proculo Cofs. ex die tertia Nonarū Maias in 4. Idus Iunias Iunius Tertullus cognouit, eo quod ad Augustū profectus est. Postea reuersus Fabius Titianus præfectus Urbis. Hieronymus in Chronicis scribit, circa id tēpus Saporē Persarū regē Mesopotamia uastata duobus mensib. Nisibin obsedisse: urbis autē episcopū Iacobū precibus ad Deū saepe urbē discrimine liberasse. Quod latissimè inuenies descriptum in Tripartita historia lib. 5. cap. 45. Sed annorandus est error historię Tripartitæ lib. 4. cap. 4. ubi deprauata sunt Cofs. nomina, ubi sic scribitur: Non multo post Cōstantinus, Cōstantini maioris filius, dū nititur inuadere partes minoris fratris Cōstātis, circa Aquileiā cōgressione facta perimit, cōsulatu Iacinctini & Protii. Vbi sine dubio scribendū est, Acyndini & Proculi, facili literarū lapsu, sicut habet nouus codex Tripartitæ historiæ impressus. Nec obstat, quod tertio uix anno imperij impleto, peremptus Cōstantinus fertur. Quia, ut superius annotauimus, sub Feliciano & Titiano Cōstantinus Maximus scribitur mortuus, à quo hic est annus 3. Licet Cassiodorus aliter supputet, ut saepe fit. Sed licet forte is nō sit Acyndinus, quid tamen obstat inferere, cū sit facetissimū epigramma, quo iocat Ausonius in duos fratres, Acyndinū & Chrestū, quib. malè nomen scribit Germani fratres sunt Chrestos, Acyndinos alter. (esse impositū;

Falsum nomen utriq; sed ut uerum sit utriq;
Alpha suum Chresto det Acyndinos, ipse sine alpha
Permaneat, uerum nomen uterq; geret.

MARCELLINVS, ET PROBINVS.

CCLX- 2
XX

Horū Cofs. meminit autor ignotus de Præfectis: Marcellino, inquit, & Probinno Cofs. quinto Cal. Martias Aurelius Celsinus præfectus Urbis. Fit & horum mētio Cofs. in Tripartita historia lib. 4. cap. 9. licet anni cū nostris nō cōcordat, ob diuersitatē forte annaliū, Nam & superius hoc ipsum aduertendū censuimus. Verba sunt illa: Fit synodus Antiochiæ sub præsentia Cōstantij principis cōsulatu Marcelli & Probinii. Erat autē quintus annus mortis Cōstātini patris Augustorū. Hoc obseruandū est loco, quod superius annotauit in cōsulatu Feliciani & Titiani, autorē illū tradere factā esse Cōstantini mortē, à quo consulatu ille quintus annus erit: licet aliter Cassiodorus Cofs. recenseat. Subiungitur in eadē historia sequenti capite: Eodē tempore gens Francorū circa Gallias constituta, Romanis erat infesta, & in Oriēte maximus est terræmotus factus, quo Antiochia iugiter est mota. Sub id tempus Dalmatius Cæsar, quē patruus Cōstantinus confortē regni filijs reliquerat, factione Cōstātij patruelis & tumultu militari occisus est. Ea quoq; tēpestate Arriana impietas per orbē penè grassata est, Cōstatio ptectore.

2. 3

CONSTANTIUS III. ET CONSTANS II.

Horum Cofs. autor ignotus sic meminit: Constantio tertio, & Constante secundò Cofs. Cal. Aprilis Lollianus Mauortius M. III. præfectus Urbis. Item pridie Nonas Iulias Catullinus Philomatrus præfectus Urbis.

His Cofs. Constantinus bellum fratri Constanti inferens, iuxta Aquileiam Alſæ occiditur.

Eadem iisdem uerbis scribit Hieronymus in Chronicis, Sed historia Tripartita lib.

CHRISTIANI

342 1092

343 1093

344 1094

ta lib. 4. cap. 4. ut superius admonuimus, alio cōsulatu Constantinum scribit in-
teremptum. Vide sequenti capite eodem libro, quomodo sacerdos quidam Con-
stantio testamentum Cōstantini Magni detulit, & multorum malorum occasio
fuit. Sed eodem 4. lib. cap. 14. scribitur, Hermogenē Thraciarum magistrum mi-
litum Constantinopoli à populo fuisse occisum, dum Paulū episcopū nititur eij-
cere tēplo. Vnde subiungit: Hæc gesta sunt consulatu Cōstantij tertio, & Cōstan-
tis secūdo. Quo tempore Cōstans quidā Francos Romanorū subiecit imperio.

PLACIDVS, ET ROMVLVS.

3. 4

Autor ignotus de Præfectis horū Cōs. sic meminit: Placido & Romulo Cōs.
Aco. Catullinus præfectus Urbis fuit. Sub id tēpus uario euentu aduersum Fran-
cos à Cōstante pugnat. Tripartita historia lib. 4. cap. 19. Eodē tēpore uel cīciter
Imperator maiorē ecclesiā fabricabat, quæ nunc Sophia uocitat: & est copulata
ecclesiæ quæ dicit Irene, quæ pater Imperatoris cū esset modica, ad pulchritudinē
magnitudinēq; perduxerat. Quæ modō uelut sub uno circuitu cōtineri noscun-
tur. Sed heu proh dolor hodie stabulū est equorū nefandissimī tyrāni Turci, no-
bilissimū illud æternæ sapiētīæ tēplū: nō sine magno dedecore nostri summi Pōti-
ficis & Cardinaliū, imō oīm Christianorū regū ac Principū: quib. ob id æterna sa-
piētia adeo irascit, ut nullā penē sapiētīā, imō ne prudētīā quidē apud illos inue-
nias. Sic summē studēt penē oēs tū auariciæ, tū luxuriæ, tū superbiæ, & ob id exce-
cati ferūtur in altū.

LEONTIVS, ET SALVSTIVS.

4. 5.

Sic etiā meminit autor ignotus horū Cōs. Leontio & Salustio Cōs. Aco. Ca-
tullinus præfectus Urbis. Sed tertio Idus Aprilis Q. Rusticus præfectus Urbis.
Fuit autem & illo tempore episcopus quidam Leontius, cuius est creba mentio
in historia Tripartita, sed alius ab illo. Marcellinus libro decimoquarto Leontij
etiā meminit, qui fuit præfectus Urbis.

His Cōs. Franci à Constante perdomiti, in pacem recepti sunt.

De hoc paulo antē scripsi. Sed qualis tum rabies in Ecclesia fuit propter Arria-
nos & Macedonianos hereticos, uide Tripartitam historiam libro quarto pluri-
bus capitibus. Licet Franci antea dicantur domiti.

CONSTANTIVS IIII. ET CONSTANS III.

CCLX. 6

Hos Cōs. neq; autor ignotus de Præfectis, neq; alter qui sola Cōs. nomina
recenset, ponit. Sed solus Cassiodorus. Arbitror autē omnino hic esse locandos.
quādoquidē post ponit cōsulatus Cōstantij 5. ut necesse sit hūc quartū præcedere.

AMANTIVS, ET ALBINVS.

2. 7.

Horū Cōs. uterq; ignotus autor meminit, qui eos priorib. obmissis, post Le-
ontij & Salustij subiungūt. De Præfectis autor sic scribit: Amantio & Albino
Cōs. Q. Rusticus præfectus Urbis. Tertio Nonas Iulias Probinus præfectus Vr-
bis. Antiquos annales repperi more meo, qui nihil indiscussum relinquo, ut po-
steros iuuem, in quib. sic scriptū est: Anno Christi 348. Romæ Liberius Papa or-
dinatur: quo ab Arrianis eiecto, Felix sedem occupat annū unum, Sed Liberius
hæresi subscribens, redijt, & Felix eijcitur. Cōstans occiditur.

P. C. AMANTIVS, ET ALBINVS.

3. 8.

Huius consulatus pariter autor ignotus de Præfectis cōmeminit, dicens: Post
consulatum Amantij & Albini Probinus præfectus Urbis, septimo Cal. Ianua-
rij Placidus præfectus Urbis. Quando enim (quod hoc loco obseruandum) ali-
quæ turbæ erāt, ut nullus nouus Consul eligeretur, ne annus uacuus Cōsulibus
nomine careret, prioris anni Cōs. anno nomē dabant. Fuerunt autē illis tempo-
ribus inter duos fratres Constantiū & Constantem nonnullæ turbæ propter Ar-
rianos qui Ecclesiam Christi defœdabant. Plures boni antistites ad Constantem
fugerūt, qui eos protexit, uidens bonos iniuste grauatos: & pro ijs literas ad Con-
stantinū fratrem dedit plurimas. Quod latissime in Tripartita historia inuenies.

Olymp. Imp.
Con.

RVFFINVS, ET EVSEBIVS.

4. 9

Autor ignotus horū Cofs. sic meminit: Ruffino & Eusebio Cofs. Placidus prefectus Urbis. Pridie Idus Iunias Limenius prefectus praetorio & Urbis. Horū itē Cofs. meminit historia Tripartita lib. 4. ca. 23. his uerbis: Undecimus, inquit, annus erat patris duorū Augustorū, Cofs. aut tunc fuere Ruffinus & Eusebius, quādo celebratū est Sardicense conciliū 370. episcoporū. Sardice uerò ciuitas est Illyrici, ad quam facillē Orientis & Occidentis Pontifices cōuenire poterāt. Numerat aut mortē Constantini à consulatu Feliciani & Titiani, ut saepe admonuimus. Ob id undecimum annum uocat, quum sit aliās nonus.

His Cofs. magnis Reip. expensis in Seleucia Syriae portus efficitur.

Hęc eadē isdē uerbis Hieron. in Chronicis. Qui adiicit, Dyrrhachiu corruisse terremotu; et trib. dieb. ac noctib. Romā nutasse, plurimasq; Capaniae urbes tū

CCLX- 10
XXII

PHILIPPVS, ET SALLIA.

Horū Cofs. sic meminit autor ignotus de Praefectis: Philippo & Sallia Cofs. Vlpianus Limenius prefectus praetorio & Urbis.

His Cofs. facta defectio solis est.

Idē Hieronymus in Chronicis, qui etiā scribit, tū rursus Saporē tribus mensibus obsedisse Nisibin. de qua multa historia Tripartita lib. 5. cap. 45.

2. 11

LIMENIVS, ET CATVLLINVS.

Autor ignotus horum Cofs. sic meminit: Limenio & Catullino Cofs. Limenius prefectus praetorio & Urbis. Cessauerūt prefecturę dies quadraginta unus, à die sexto Idus Aprilis, usq; in decimum quintum Cal. Iun. XIII. Cal. Iun. Hermogenes prefectus praetorio & Urbis. Sub id tempus bellum Persicum nocturnum circa Singaram factum est, ut Hieronymus scribit.

3. 12

SERGIVS, ET NIGRIDIANVS.

Horum Cofs. sic meminit autor de Praefectis: Sergio & Nigriniano Cofs. Hermogenes prefectus Urbis & praetorio. Tertio Cal. Martias Fabianus Titianus prefectus Urbis. Horum praeterea Cofs. meminit historia Tripartita libro 4. cap. 37. Hoc tempore Magnentius tyrannus circa partes emerit Hesperias. qui Constantem Imperatorem occidentalium partium, facto dolo, circa Gallias interemit. Quo gesto, intestinum inflammatum est bellum. Magnentius enim tyrannus cunctam tenebat Italiam, Africamq; cum Gallijs. In Illyrico uerò & Symio aliud rursus à militibus excitatum est bellum per tyrannum nomine Bri tannionē. Sed etiam tumultus nō fortuitus Urbem detinebat. Fratruelis namq; Constantini, Nepotianus nomine, imperium assumpserat, Monomachorū uirtute suffultus. Et Nepotianum quidem Magnentij milites deposuerūt. Magnentius autem procedens, uniuersas partes uastabat Hesperie. Horū igitur omnium immensa confusio hoc tempore generata est. Quarto enim anno post Sardicense concilium hęc acta noscuntur consulatu Sergij & Nigriani. His itaq; apparebat, quia ad Constantium solum imperij iura peruenissent, quo profectu contra tyrannos semetipsum quo poterat preparabat.

His Cofs. Cōstās haud lōgē ab Hispania in castro, cui Helene nomē est, interficit, an. etatis 30. et imperij 13. Cōstātius solus māsit in regno.

Hieronymus in Chronicis: Magnentio apud Augustodunum arripiente imperium, Constans haud longē ab Hispania in castro cui Helene nomen est, interficitur anno aetatis tricesimo, imperij uerò sui anno tredecimo. Quā ob rem turbata Rep. Vetrannio Murfa, Nepotianus Romae Imperatores facti. Idem Eutropius libro decimo, capite quarto & sequenti. Orosius libro septimo, capite decimonono. Scribunt quidam Horoscopus Constantis mathematicum, qui dixit perituum gremio genitricis. Nam Helena auia mortua matre, Constantini filios

CHRI- Ab
STI
350. 1100

351. 1101

352. 1102

353. 1101

filios nutriuit ut parēs. Sed hoc fortè intelligendū erat de oppido Helena, Nam fessum uenatione Constantem, qui ei insidias parabāt, ingressi tentorium, nihil tale cogitantem interficiunt. Alij dicunt eum uigilem cognouisse parricidas, & abiisse in templum propinquum, & insignia imperij deposuisse, & ab altaribus tractum cæsum fuisse. Tripartita historia libro quinto, capite quarto, hæc tradit: Imperator Constantius in Illyricum profectus est ob publicam necessitatem, & maximè Britannionis, qui per milites fuit Augustus appellatus. Cumq̃ uenisset Syrmium, mutuis fœderibus factis, cum milites in fauorem Constantij transirēt, eumq̃ solum Augustum clamassent: Britannio sentiens se proditum, ad pedes Imperatoris se prostrauit. Cui Constantius coronam & purpuram auferens, clementer monuit, ut sub stemmate priuato degeret, quod magis eius ætati conueniret. Sumptus quàm uberrimos ex publico largitus est. Dehinc in Prusam Bithyniæ se contulit, ibiq̃ tranquillè quieuit.

P. C. SERGIVS, ET NIGRIANVS.

4. 13

Huius cōsulatus etiam meminit historia Tripartita, libro quinto. Postq̃ enim in præfato libro quinto, capite quarto describit Imperatoris Constantij in Illyricum aduentum, ubi Britannionem purpura ac regno exuebat, & in Bithyniam illum misit: post sexto capite tradit, concilium in Syrmio congregari fuisse, ubi hæc uerba scribuntur: Isti siquidem post consulatum Sergij & Nigriani, quo anno propter bellorum turbas nullus Consulatus fuerat solenniter ordinatus, conuenerunt in Syrmium, &c. Autor uerò ignotus de Præfectis hoc loco ponit Magnentium, qui tunc tyrānus sese Augustum appellabat, & Gaisonem Cofs. Verba autoris hæc sunt: Magnentio & Gaisone Cofs. Fabius Titianus præfectus Urbis, iterum Cal. Mar. Aurelius Celsinus præfectus Urbis, Iterū quarto Idus Maias, Celsus Probatas præfectus Urbis, Septimo Idus Iunias Clodius Adelphius præfectus Urbis, Decimoquinto Cal. Ian. Valerius Proculus præfectus Urbis. Huius Nigriani filius fuit Florentius, qui magister officiorum erat Constantij Imperatoris. Cuius Marcellinus meminit in decimoquinto libro. Vbi post paulo fit quoq̃ mentio Gaisonis. Scribit enim Lauium Gaisonem tribunum militum candidatum affuisse morituro Constanti. Adelphi uerò præfecti Urbis, idem Marcellinus meminit libro decimosexto.

CONSTANTIUS V. ET CONSTANTIVS IUNIOR.

CCLX. 14
XXIII

Diu, fateor, me torli, ut scirem quisnam iunior ille fuisset Constantius. Nam nullam sobolem ex Constantio usquā legi, qui fuit natura penè impotens. Et autor ille ignotus de Præfectis alios hoc loco ponit Cofs. Decentiū scilicet, fratrem Magnentij tyranni, qui post uitam laqueo expleuit, & Paulum. Nam ita scribit: Decentio & Paulo Cofs. Valerius Proculus præfectus Urbis. Iterū quinto Idus Septembris, Septimius Mnasea præfectus Urbis. Sexto Cal. Octobris, Neratius Cerealis Præfectus Urbis. At cum diligenter undiq̃ inuestigare, quisnam iunior esset Constantius, reperi Gallum Constantij patruele, quem paulo ante Cæsarem fecerat, sic appellatū. Historia Tripartita libro quinto, capite duodecimo: Gallus uerò qui & Constantius. Et iterum eodem libro, capite quinto: Tunc igitur Imperator Gallum consobrinum suum Cæsarem fecit: cui suum nomen imponens, in Syriam Antiochię destinauit, ut partes per eum custodirentur Orientales. Quo ad Antiochiam ueniente, circa Orientem signum Saluatoris apparuit. Columna namq̃ sub specie crucis in celo uisa, maximo miraculo conspicientibus fuit. Alios autem duces suos cum multo exercitu contra Magnentium destinauit. Ipse uerò in Syrmio morabatur, & rei sustinebat euentū. Hieronymus etiam in Chronicis tradit sub id tempus Syriæ populis, crucis signum, cum maximo conspicientium terrore in Orientali plaga apparuisse. Et nimirum Gallus iam

Olymp. Imp.
Con.

iam Iudeos multos neci tradidit, & ciuitates eorum Neocesaream, Tiberiadem, & Diospolim, cum plerisque alijs oppidis, igni tradidit. Vide Tripartitam historiam libro quinto, capite undecimo.

2. 15 CONSTANTIVS VI. ET CONSTANTIVS CAES. II.

Horum Cofs. sic meminit autor ignotus de Praefectis: Constantio VI. & Constantio II. Cofs. Neratius Cerealis praefectus Urbis. Sexto Idus Decembris, Vitrasius Orphitus praefectus Urbis. Sed historia Tripartita libro 5. cap. 10. scripsit horum Cofs. gesta abunde in haec uerba: Interea Magnentius ad Urbem perueniens, multos peremit senatorum ac populi: agnoscens uicinos esse contra se Constantij milites, abscessit ad Gallias. Cumq; modo hi, modo illi uictores essent, nouissimè deuictus Magnentius, fugit in Mursam, quod est Galliae castrum: uidensq; suos milites quasi desperatione tristes, ipsos consolatus, solitum fauorem Magnentio exhibere parati, ediuerso nolentes clamarunt omnes, Constanti Auguste tu uincas. Hoc augurium Magnentius traxit ad semetipsum, tanquam ei diuinitus non concederetur imperium: & propterea relinquens castrum, ad ulteriora tendebat. Sequentibus aut Constantij militibus, circa montem Seleucium facta congressione, solus fugiens uenit in Lugdunensem urbem, comperiens suam matrem, & fratrem quem Caesarem constituerat, Nouissimè interfecit semetipsum, consulatu Constantij VI. Galli II. Augusti die XV. Non post multum uerò tempus, Decentius alter eius frater semetipsum strangulauit. Sed neq; sic ad Remp. pax peruenit. Nam paulo post apud Gallias occidentales Syluanus quidam tyrannus exortus est, quem duces Constantij uelociter peremerunt.

3. 16 CONSTANTIVS VII. ET CONSTANTIVS III.

Autor ille ignotus qui de Praefectis scripsit, Constantio VII. inquit, & Constantio III. Cofs. Vitrasius Orphitus praefectus Urbis fuit. Nec quicquam amplius de hoc autore habeo. Rogo & obtestor eruditos omnes & antiquarios, si amplius de hoc autore habeant, aut inueniant, posteritatè neu defraudent. Ego quicquid habui, libens in medium citra inuidiam contuli. Quod ut optimi quicq; faciant, & oro & obsecro. Sed huius Orphiti praefecti Urbis meminit Ammianus in decimo sexto, & in decimo quarto. Meminit & horum Cofs. Tripartita historia libro quinto, capite duodecimo. Cum enim Gallus tyrannidè indueret, felicitatem suam non ferens, occisis plurimis bonis uiris, Magno Quaestore & Domitiano praefecto Orientis, Constantius indignatus eum uocauit. Qui cum contemnere non ualeret, pergebat ad principem. Cumq; contra insulam Flaconensem uenisset, eum illic Constantius praecipit interimiri. Post paululum uerò Iulianum, Galli fratrem, Caesarem constituens, direxit in Gallias. Gallus uerò, qui & Constantius, VII. Constantij consulatu & suo tertio ita perimit. De Galli ferocia et tyrannide Ammianus Marcellinus toto lib. quartodecimo. Vbi quoq; horum sit mentio Cofs. & mors Galli apertius describitur, quibus consultoribus & ubi sit patrata. Licet illic scribatur: Constantius consulatu suo septies, & Caesaris iterum, egressus Arelate, &c. Sub his Cofs. Constantius Imperator cum Alemanis foedus percussit, & Mediolanum concessit, & Gallum interfici iussit, ut describit latissimè in decimo quarto Marcellinus. Utinam ad nos integer is peruenisset autor: cuius paucos quidem libros & mancos & mutilos iactura temporis suscepimus. Deus det ut adhuc reperiatur integer. Audio enim circa Rhenum illum adhuc integrum in quodam monasterio detineri. Frangite quæso ergastula & carceres doctissimi uiri, uosq; in primis quorum nomina inter literatissimos sunt conspicua: tu Capnion Sueviae triumuir, & tu Theoderice Grefemunde, Beate Rhene, Erasme magne, & quicumque sunt antiquitatis zelatores, liberate a carceribus captum tot seculis Marcellinum, ne tineis corrodat, & in macellia

lis ab indoctis monachis dilanietur, dum suos sermones concinnant, Vade mecum, Dormi securè, & Stude nunq̄; præclara herde studiorum uolumina.

Olymp. Imp.
Conf.

ARBETIO, ET LOLLIANVS.

4. 17

Horū Cofs. fit mentio in Tripartita historia libro quinto, capite duodecimo, his uerbis: Iulianus sequenti consulatu Arbetionis & Lolliani constituitur Cæsaris die septimo mēsis Nouembris. Ammianus quoq̄; Marcellinus decimoquinto libro historiae suae horum Cofs. mentionem facit, describens cur Constantius hunc Iulianū Cæsarem fecerit, & qualis tum in Gallijs tumultus fuerit: quando scilicet Syluanus sese Imperatorē constitutus, fuerit interfectus, hæc uerba subiicit: Hæc die octauo Iduum Nouembriū gesta sunt, cum Arbetionē Consulē annus haberet & Lollianum. Deinde diebus paucis Helena uirgine, Constantij sorore, eidem Cæsari cōiugali fœdere copulata, paratisq̄; uniuersis, quæ maturitas proficiscendi poscebat, comitatu paruo suscepto, Cal. Decembribus egressus est: deductusq̄; ab Augusto ad usq̄; locum duabus columnis insignem, qui Laumedum interiacet & Ticinum, itineribus rectis Taurinos peruenit. Cæterū licet his Cofs. Iulianus à Constantio sit adoptatus, aliqui tamen scribunt in Gallia Cisalpina, propter irruptionē Germanorū, qui Gallias uastabant, factū. Aliqui scribunt Athenis adoptatū: Marcellinus Mediolani id factū tradit. Arbitror aut̄ omnino hūc Mauortij Lollianū Cof. esse illū, ad quē Iulius Firmicus Maternus scribit libros octo Astronomicorum. Nam in præfatione eius operis inquit: Nam cum tibi totius Orientis gubernacula domini atq̄; Imperatoris nostri Cōstantini Augusti, serena atq̄; uenerabilia indicia tradidissent, nullum prætermisisti tempus, quo nō à nobis exigens, quod tibi incōsulta pollicitatione promiseramus. Proconsuli itaq̄; tibi & ordinario Consuli designato promissa reddimus, &c.

His Cofs. Victorinus rhetor, & Donatus grammaticus, Romæ insignes habentur.

Eadem Hieronymus in Chronicis scribit. Sed addit, Donatum grāmaticum præceptorem suum fuisse: & Victorinum statum in foro Traiani meruisse.

CONSTANTIUS VIII. ET IULIANVS CAES.

CCLX. 18
XXIII

Ammianus Marcellinus horum Cofs. mentionem facit ab initio sextidecimi libri Historiarum, scribens, Iulianum Cæsarem consulatum inisse apud Vienne. Et quæ tum in Gallia Cæsar gessit, luculenter & copiose explicat Marcellinus, quæ in Augustoduno, quæ in Agrippina, quæ alibi. Quod studiosus lector sedula aure ex detruncato Marcellino excerptet.

CONSTANTIUS IX. ET IULIANVS CAES. II.

2. 19

Hos Cofs. in Ammiano non repperi, quia 16. liber est cōfusus in fine cum 17. & quædā pagine sunt transpositæ inter imprimendū. quod nō nisi diligēs lector animaduertet. Totusq̄; hic consulatus deest, præter pauca quæ de obelisco tradit,

His magnæ Alemanorum copiae apud Argentoratum oppidum Galliarum deletæ sunt.

Hieron. in Chronicis eadē, sed copiosissimè Marcellinus in fine libri 16. Sed aduerte, ut admonui, paginas quasdam esse transuersas. Meminit & illius belli Sextus Aurelius titulo quinquagesimo. In hoc bello Iulianus fuit à militib, Augustus dictus, ob quam rem ultra solitum Constantius excanduit,

TITIANVS, ET CEREALIS.

Ignotus autor, qui sola Cofs. nomina habet, hoc loco non Titianum, sed Dacianum scribit. & Marcellinus lib. 17. Diutiano & Cereali Cofs. fortè librariorū uitio: ut Dacianus omnino fuisse Consul ille æstimandus sit. Sub his Cofs. Marcellinus scribit literas à Sapore Persarum rege ad Constantium, & è contrario missas

Olymp. Imp.
Con.

missas ad Saporē, pro pace inter eos facienda. Eodem præterea tempore, eodem teste Marcellino, terræmotus horrendi per Macedoniam Asiamq; & Pontum assiduus pulvis oppida multa concusserunt, et montes. Inter monumēta tamen multiformium ærumnarum eminuere Nicomediæ clades, quæ funditus euersa est. Vnde Ammianus occasionem nactus, copiosissimè de terræmotu & eius speciebus in eo loco scribit. Narrat deinceps quæ Iulianus in Alemanos gesserit, & quæ probra in Palatio Constantij ab adulatoribus sustinuerit: ac quæ Cōstantius contra Sarmatas & Quados egerit, unde & Sarmatici cognomen meruit. Horū Cōs. etiam fit mentio in Histōria tripartita lib. 5. cap. 34. his uerbis: Erat primitus constitutum, ut in Nicomediā Bithyniæ congregarētur episcopi: quorū conuentū prohibuit maximus terræmotus. Hoc contigit consulatu Titiani & Cerialis, octaua die mensis Augusti. Tractabant enim transponere synodum in uicinam Nicææ ciuitatem. Quod cum displicuisset, rursus uolebant in Tarso Cilicię cōuenire. Deinde placuit apud Seleuciā Isauriæ, quæ Aspera uocabat, celebrare conciliū, Quod actū est cōsulatu Eusebij & Hypatij: fueruntq; c. XL. episcopi.

4. 21

EVSEBIVS ET HYPATIVS.

Horum Cōs. meminit Marcellinus, appellans eos fratres (erat enim illis soror Eusebia, prima cōiunx Cōstantij Imperatoris) lib. 18. ubi pulchre describit, quæ Iulianus Cæsar in Gallijs & Germania egerit: quæ Cōstantius in Syrmio & Mesopotamia, & quomodo Amyda urbs capta sit. Quæ omnia latissimè duobus libris explicat, decimo octauo & decimonono. Meminit & horum Cōs. Tripartita histōria lib. 5. cap. 20. his uerbis: Exposita fides præsentē domino nostro Constantio consulatu Eusebij & Hypatij Syrmio XI. Cal. Iunij, & iterū eodem libro, capite trigesimo quarto tradit synodum celebratam apud Seleuciam Isauriæ, quæ uocatur Aspera.

CCLX. 21
XXV.

CONSTANTIUS X. ET IULIANVS CAESAR III.

Horum Cōs. meminit Marcellinus libro uigesimo, quo scribit Constantiū ad orientē tendisse, ut rebus Persicis se accingeret: & Iulianum in Gallia, excitata militum seditione, Augustum acclamatum: licet diu multumq; reluctaretur, pluribusq; milites adhortaretur, ne discordiarū materias excitarent. strictis dein ensibus impulerūt, ut Iulianus tandem ipsorū uoluntati assentiret. Impositus scuto pedestri, sublatus est altius, & Augustus renunciatus. Cū autē diadema non esset, uxoris de collo uel capite simile aliquid postulabant. Quod cum tanq; inauspicatū detestaretur, ueluti Cæsari Augusto mundus muliebris nō cōueniret, qui per sudores & uictorias nomen illud assequi deberet, equi phaleras quidam quærebant. Sed & illis recusatis, Maurus quidam, torquem, quo ut draconarius utebatur, sibi detraxit, & capiti Iuliani imposuit pro diademate. Hæc omnia Iulianus per literas ac legatos, Constantiū docuit, cupiēs ipsum mitigare, quæ sciebat plus solito irasciturū. Nullaq; dignatus est responsione legatos, incertus an in Persas, an contra Iulianū moueret exercitū. Quomodo inde Bezabda Vrbs Mesopotamiæ sit capta, & quæ cōtra Persas acta in Oriēte, hoc libro Ammianus explicat. Eisdē etiā Cōs. Helena uxor Iuliani mortua est. Mortua & Eusebia Cōstantij uxor. Huius quoq; consulatus mētio fit in histōria Tripartita, lib. 5. cap. 35. his uerbis: Cumq; se in altera die pararet ad consulatū, quod prima die mensis Ianuarij Romanorum more celebrabatur, totam diem & maximā noctis partem expendit, inter episcopos certamen habens. Item eodem libro, capite 39. Tunc etiam maior ecclesia, quæ dicitur Sophia, dedicatur, consulatu Constantij X. & Iuliani Cæsaris III, quintadecima die Februarij mensis.

His Cōs. Honoratus ex præfecto prætorio Galliarum primus Constantinopoli præfectus Vrbi esse cœpit.

Eadem

CHRI-
STI

362. 112

363. 113

Eadem iisdem uerbis Hieronymus in Chronicis. & in Tripartita historia lib. 5. cap. 31. illius sic fit mentio: iubet ut de Acacij quaestione iudicaretur, praesentibus maximis proceribus & Honorato, quem non ante multum tempus Imperator ab urbe Roma reuertens, primum Praefectum urbis Constantinopolitanae constituit. Meminit & illius Honorati Marcellinus libro decimoquarto.

TAVRVS, ET FLORENTIVS.

2.

23

Marcellinus lib. 21. meminit Florentij, qui per Illyricum praefectus pratorio per haec tempora fuit, quando Iulianus relictis Gallijs, per Pannoniam tendebat contra Constantiu. Quo tempore & Taurus praefectus pratorio per Italiam fuit, forte priusq; Cofs. fuerent. Nam quae tum gesta sunt, pulchre Marcellinus docet, si syncerus est codex. sed cum paginas transuersas, non semel etiam hoc loco animaduertim, quod etiam noui nuper correctores ac impressores non senserunt, nihil certi possumus asserere. Quamq; & hoc libro narrat Constantij mortem, & quae priusq; moreretur prodigia euenirent, nullam faciens Cofs. mentionem. Quod sine dubio obmissum ab eo non est, sed factura temporis e libro est deperditum & deprauatum. Nam in principio lib. 22. tradit Iulianum, ubi Constantinopolim uenit, tanq; Imperator quosdam sibi contrarios puniuisse. In quibus Taurum legimus exilio multatum. Et cum actorum gesta prouulgarentur, id uoluminis publici continebat exordium consulatus Tauri & Florentij: Florentius autem magister officiorum (nam duo eo tempore erant Florentij) Nigriani filius, contrusus est in syluam Dalmatiam Boas. Alter enim praefectus pratorio Consul etiam cum permutatione territus subita, cum coniuge exemptus periculis, diu latuit, nec redire ante mortem potuit, capitis tamen crimine damnatus est absens. Historia Tripartita lib. 5. horum Cofs. meminit, & cap. 42. ubi de Concilio agit Constantinopolitano, & cap. 24. & cap. 50. ubi sic scriptum est: At Mopsocrenis inter Cilicias atq; Cappadocas nimia cogitatione apoplexiae passione defunctus est consulatu Tauri & Florentij, tertia die Nouembris, anno uitaе suae 45. ex quibus tredecim cum patre regnauit, 25. post illum. Noster autem Cassiodorus sequentibus Cofs. ipsum tradit mortuum. Quod uereor ne sit scriptorum incuria transpositum. Nam & Iulianus annum unum, mensibus octo imperauit. & Mamertinus elegantissimum Panegyricum, qui adhuc extat, Iuliano Caesari dixit, in quo gratias ei agit, ut suspicanda sit menda. Nam et Constantinus consulatu Feliciani et Titiani mortuus scribitur. Si igitur anni ab eo consulatu usq; ad hunc XXXIII. annum imperij Constantij numerentur, erunt 25. anni Constantij imperij. Omnia igitur sunt cum sale legenda. Quis enim in tanta antiquitate & librorum corruptione potest ad apicem numerum indagare annorum.

MAMERTINVS, ET NEUITTA.

3.

24

Marcellinus lib. 21. Mamertinum scribit fuisse praefectum pratorio per Illyricum: sed postea cum Neuitta designatum Consule. Sed eodem libro saepius et perperam scribitur in omnibus impressis libris, Nec uita, pro Neuitta. & lib. 22. illius consulatus meminit, sub Iuliano tunc rerum potito. Inquit enim: Allapso itaq; Cal. Ianuariarum die, cum Mamertino & Neuittae nomina suscepissent paginae consulares, humilior Princeps uisus est in officio pedibus gradiendo cum honoratis, quod laudabant alij, quidam ut affectatum & uilem carpebant. Narrat deinceps Marcellinus, quae Iulianus hoc consulatu egerit, & quas leuitates in ludis Circensibus Cofs. exercuit. Hic est ille Mamertinus, qui elegantissimum Panegyricum Iuliano Imperatori dixit, qui adhuc extat, & impressus circumfertur, multa elegantia & rerum doctrina refertus. In quo gratias agit Iuliano de consulatu. Ut certe hi Cofs. sub Iuliano fuisse credendi sunt, uel solius Marcellini testimonio.

His Cofs. Constantius Mopsocrenis inter Ciliciam Cappadociamq; moritur, anno etatis 43. Cui successit Iulianus, qui regnauit anno 1. mens. 8.

V Orosius

Olymp. Imp.
Con.

Orosius lib. 7. cap. 19. Anno ab Urb. con. M. C. XVI. Iulianus dudum Cæsar, post aũt 36. ab Augusto, regno potitus anno uno, mensibus octo, imperij summam solus obtinuit. Christianã religionem arte potius quã potestate insectatus, ut negaretur fides Christi, & idolorũ cultus susciperetur, honoribus magnis prouocare, quã tormentis cogere studuit. Aperto tamen præcepit edicto, ne quis Christianorũ docendorum liberaliũ studiorum professor esset. Sed tamen sicut à maioribus nostris compertum habemus, omnes ubiq; propemodum præcepti conditiones amplexati, officium q̄ fidem deserere maluerunt. Iulianus autem aduersus Persas bellum parans, cum Romanas uires contractas undiq; ad destinatam secum retraheret perditionem, Christianorum sanguinem dijs suis uouit, palã persequuturus ecclesias, si uictoriã potuisset adipisci. Nam & amphitheatrũ Hierosolymis iussit extrui: in quo reuersus à Parthis, episcopos, monachos, omnes eius loci sanctos, bestijs etiam arte fauoribus obijceret, spectaretq; laniandos. Itaq; postq; à Ctesiphonte castra mouit, dolo cuiusdam transfugæ in deserta perductus, cum & sitis et ardore solis atq; insuper labore arenarum confectus periret exercitus, Imperator tanto rerum periculo anxius, dum per uasta deserti incautius uagatur, ab obuio quodam hostium equite, conto ictus, interijt. Sic misericors Deus impia cõsulta dissipauit. Plura de hoc Eutropius lib. 10. cap. 7. qui sub eo militauit. Plura Sex. Rufus, & Sex Aurelius titulo 51. sed omnium copiosissimè Ammianus Marcellinus, qui comes expeditionis Persicæ fuit, à lib. 21. usq; in librum uigesimalimum quintum. Historia quoq; Tripartita lib. 6. eius gesta cõmemorat: & Rufinus lib. 10. historię Ecclesiasticæ, E quibus recentiores Iordanis & Beda, ac seculo nostro Pomponius Lætus, sua mutuati sunt. Ioannes Monachus, qui eius uitã latissimè enarrauit, historię Tripartitæ res Christianas subscripsit. Sed nemo melius pinxerat Iulianũ, q̄ Gregorius Nazianzenus, lib. 2. contra gentiles, ubi hæc uerba scribuntur: Hęc quidem de Iuliano alijs ipsa experimẽta tradiderunt, & assumpta potestas imperij. Mihi autẽ eius mores comperti sunt. Cum hũc uirũ Athenis clarius agnouissem (uenerat enim illuc, cum frater eius Imperatori uideretur inimicus) tunc non frustra considerauĩ uirum. Non enim fortuito ista conplexi, sed faciebat me cautũ inconstantia morũ eius, & excessus uberior. Vates siquidem egregius est qui bene considerat. Nullum enim signum in eo utile mihi uidebatur: Cervix inflexibilis, humeri iactabiles, oculi currentes huc illucq; directi & furiosè respicientes, pedes impatientes, nares spirantes iniurias atq; cõtemptus, schemata risibilia, & hoc ipsum semper habentia: risus incontinens, & quasi subbulliens: consensus & negatio simul, rem nulla ratione consistens: interrogatio inordinata, atq; responsio nulla congruentia sibi conueniens. Sed quid uniuersa discuro? hunc ante opera uidi, & operibus ipsis agnouĩ. Et reliqua multa de moribus eius Nazianzenus narrauit.

IULIANVS XXXVI

Sub quo hi Cofs. fuerunt:

4. 1

IULIANVS IIII. ET SALVSTIVS.

Ammianus Marcellinus lib. 23. sic horũ Cofs. meminit: Iulianus iam ter Cof. ascito in collegio Trabeę Salustio præfecto per Gallias, quater ipse amplissimũ inierat magistratũ. Et uidebatur nouum adiunctũ esse Augusto priuatũ, q̄ post Diocletianũ & Aristobolũ nullus meminerat gestũ. Narrat itẽ Marcellinus, hoc anno fuisse præfectũ Romę Apronianũ. Historia quoq; Tripartita lib. 6. ca. 47. horum Cofs. sic mentionẽ facit: Iulianus ergo quarto cõsulatu suo, quẽ ediderat cum Salustio, sexto die Iunij mēsis, in Persica regione defunctus est, anno tertio imperij sui: septimo uerò ex quo Cæsar à Constantio fuerat ordinatus, uitæ anno 32. Eadem Hieronymus in Chronicis. Pomponius Lætus in suis Cæsaribus, cum

366. 1116

CHRISTIANI

cum Iulianum describit, huius sic meminit cōsulatus: Iulianus quartum iniijt cōsulatum, ascito Salustio collega, quem præfecerat Gallijs præfectum, cum uer ap peteret, Hieropolim uenit, hinc in Mesopotamiam signa commouit.

His Cofs. Iulianus post uictoriam apud Persas occiditur, anno ætatis tricesimosecundo. Post quem sequenti die Iouianus ex Primicerio Domesticorum factus Imperator: qui regnauit mensibus octo, sub quo hi Cofs. fuere.

Orosius lib. 7. cap. 19. Anno ab Urb. con. M. CXVII. Iouianus XXXVII. ab Augusto Imperator, in summo rerum discrimine ab exercitu eius creatus, cum & locorum iniquitate captus, & hostibus circumseptus, nullam e uadendi facultatem nancisceretur, fœdus cū Sapore rege Persarū, etsi parum purant dignum, satis tamen necessarium pepigit. Quippe ut tutum & incolumem exercitū Romanum, non solum ab incurſu hostium, uerum etiam à locorum periculo liberaret, Nisibin oppidum & partem superioris Mesopotamiæ Persis concessit. Inde per Illyricum rediens, dum per Galatiam iter agit, cum in cubiculum quoddam nouum sese cubitum recepisset, calore prunarum & parietum nidore nuper calce illitorū aggrauatus & suffocatus, octauo demū mense quo imperare inceperat, uitā finiuit. Eutropius lib. 10. ca. 8. qui per hæc tempora floruit, multa de hoc scripsit. Sextus Aurelius titulo 52. Iouianus genitus patre Varroniano, incola agri Singidonensis prouinciæ Pannoniæ (sic enim est legendū, non insulæ: nec Indigonensis, ut Lætus, cum hodie dicatur, paucis immutatis, Segodanius ager) imperauit menses octo. Eius patri cum liberos crebros amitteret, præceptum somno est, qui eum, iam instante uxoris partu, edendum fore diceret Iouianū. Hic fuit insignis corpore, lætus ingenio, literarum studiosus. Hic dum à Perside hyme me aspera mediâq; Constantinopolim accelerans, cruditate stomachi, tectorio noui operis grauatus, repente interiit, annos gerens proximè XL. Ruffus quoq; Sextus in fine sui libelli, Iouiani & eius mortis meminit. Abundè autem de hoc Ammianus Marcellinus lib. 24. historia Tripartita lib. 7. & Ioānes Monachus, qui Zonaras dicitur. Et quibus nos quædam exerpſimus. Ceterum ut intelligas, quis apud uetetes dictus sit Primicerius, licet C. Titulus sit de Primicerio: tamē non est audiendus Accursius, qui interpretatur eum esse qui primus cereum ferat: cum Primicerius notarius Principis dicatur, honore inter notarios primus, & primicerius domesticorum, & primicerius aliarum dignitatum. Marcellinus decimo octauo: Valentinus ex primicerio protectorum Tribunus. Et apud Hieronymum, primicerius scholæ candidatorum. Vegetius libro secundo: Primicerius in officio præfectorum prætorio ad honestum quæstuosumq; militiæ peruenit finem. Sunt autem à tabulis cereis, quæ ceromata Græcè dicuntur, in quibus antiqui scribebant, primicerij appellati. Vnde & historia Tripartita uocat hunc Millenarium, qui Græcis χιλιαρχος appellatur, hoc est tribunum qui mille militibus præerat. Neque illud est silentio prætereundum, quòd cum Iulianus legem proposuisset militibus omnibus, ut aut sacrificarent, aut militia cederent: maluit Iouianus cingulū amittere, quàm impijs præceptionibus obtemperare. Et ideo raptus ad imperium, clamabat nolle se infidelibus imperare, cum ipse esset Christianus. Cui respōsum est à militib. omnib. sese quoq; Christi fidei esse obnoxios.

IOVIANVS XXXVII

IOVIANVS, ET VARRONIANVS.

CCLX. 1

Horum Cofs. meminit Eutropius lib. 10. cap. 8. ubi librum suum claudit, in hæc uerba. Is status erat Romanæ rei, Iouiano eodem & Varroniano Cofs. anno Urb. con. millesimo, centesimonono, & decimo, fuit autē hic Varronianus.

V 2 nus,

XXXVI

Olymp. Imp.
Iou.

nus, filius Iouiani Imperatoris, cuius pater etiã Varronianus appellabatur, qui somnij cuiusdam monitu præcisse filij Iouiani imperatoriã dignitatem dicitur, teste Marcellino in libro uigesimoquinto: idẽ duobus amicis commississe fidisiã mis, illo adiecto, quod ipsi quoq; deferretur trabea consularis. Sed impetrato uno, adipisci non potuit aliud. Audita enim filij celsiore fortuna, antequam eum uideret, fatali præuentus est morte. Et quia huic amplissimum magistratum portendi per quietem prædictum est seni, cum illi consulatus non eueniret, nepos eius etiam infans cum Iouiano patre declaratus est Consul. Et cum in sella curuli de more ueheretur, uagibus mortem patris proximẽ futuram declarauit. Illic enim fit mentio horum Consulum. Historia Tripartita etiam huius consulatus meminit libro septimo, capite sexto, in hæc uerba; Tunc igitur Imperator impetum retinens hæreticorum, discessit ab Antiochia, & uenit ad Tarsum Ciliciã, ibiq; corpus Iuliani sepeliuit: & dũ cuncta solennia funeri eius exhibuisset, Consul est designatus. Dumq; Constantinopolim festinaret, uenit ad prædium nomine Dadastram inter Galatiam & Bithyniam, quo Themistius philosophus, cum alijs senatoribus occurrens, consularem recitauit orationem. Feliciter tunc agi potuissent res humanæ Reipub. simul & ecclesiasticæ sub principe benigno dispositæ, nisi repentina mors mortalem uirum ab hominibus abstulisset. In prædicto namq; prædio hyemis tempore in fraxis, hoc est obdurationis seu stuporis languore constrictus est. Mortuus consulatu suo & Varroniani filij xvii. die mensis Februarij. Qui regnauit mensibus septem, uixit annis triginta tribus.

His Cofs. Iouianus Imperator moritur, anno ætatis tricesimotertio.

Eutropius: Multi exanimatũ opinantur nimia edacitate. Inter coenandum enim nimis epulis indulserat. Alij odore cubiculi, quod ex recenti tectorio calcis graue quiescentibus erat, quidam nimietate prunarum, quas graui frigore adoleri multas iusserat. Decessit imperij mense septimo, quartadecima Calendas Martias, ætatis ut qui plurimum uel minimum tradunt tertio & trigesimo: ac benignitate Principum qui ei successerunt inter diuos relatus est. Nam & ciuitate propria & natura admodum liberalis fuit: uir aliàs neq; iners, neq; imprudẽs. Hieronymus in Chronicis, quem puto fuisse imitatum Cassiodorum, annos trigintaquatuor ei attribuit, si est liera castigata, cum omnes alij tantum 33. scribãt.

Post quẽ Valentinianus tribunus scutariorum apud Niceam Augustus appellatus, fratrem Valentem Constantinopoli ad communionem assumit imperij. Qui regnauerunt annis quatuordecim, mensibus quinque. Sub quibus hi Cofs. fuerunt.

Orosius libro septimo, capite decimonono: Anno ab Urb. con. millesimo centesimo decimonono, Valentinianus tricesimoseptimus, apud Nicæã consensus militum creatus est Imperator. mansitq; in eo annis undecim. Qui cum Christianus integra fide sacramentum militiæ gereret, & sub Iuliano Augusto tribunus scutariorũ iussus ab Imperatore sacrilego aut immolare idolis, aut militia excederẽ: fideliter sciens & grauiora esse Dei iudicia, et meliora promissa, sponte discessit. Ita parua interiecta mora, Iuliano interfecto, et Iouiano mortuo, qui pro Christi nomine amiserat tribunatũ, retribuẽte Christo in locũ persecutoris sui accepit imperiũ. Qui postea fratrem suum Valentem participẽ fecit imperij, & Propertium tyrannũ, pluresq; postea satellites eius occidit. Eadem adiectis quibusdam Paulus Diaconus, qui Eutropij historiam suppleuit, libro undecimo, cap. primo: et Sextus Aurelius titulo quinquagesimotertio: Historia Tripartita lib. septimo, capite septimo. Cumq; in Nicæam Bithyniã uenisset exercitus, Valentinianum ordinauit Imperatorem, uirum optimum, & apice principali dignissimum, uicesimo-

368. 1119
 simoquinto Februarij, Pannonium genere, de Cibala ciuitate, cui tunc erat militum cura cōmissa, quoniā probatissimē militarem nouerat disciplinam. Fuit enim uir magnanimus, & semper præsenti fortuna melior apparebat. Nō modō enim fortitudine, sed etiam prudentia, temperantia, atq; iusticia & corporis magnitudine præfulgebat. Adeō enim fuit regalīs pariter & urbanus, ut cum exercitus tentasset ei alium sociare consortem, ille responderit: Vestrum fuit, ō milites, Imperatore non existente, mihi dare regimē imperij: uerū ubi hoc ego suscepi, meum iam, & non uestrum est, de rebus cogitare cōmunibus. Cuius uerba admirati milites, eius sequuti sunt uoluntatem. At ille fratrem de Phœnicia uocans, quod non debuit, socium fecit imperij. Post triginta dies auspicij sui, cui Asia scepra contradens pariter & Aegypti, Europam sibi distribuit.

VALENTINIANVS AVGVSTVS IMPERATOR XXXVIII

VALENTINIANVS ET VALENS.

2.

2

Horum Cōs. meminit Ammianus Marcellinus libro uigesimosexto, qui scribit ambos fratres Principes in Syrmio res ordinasse suas, cum prius trabeas consulares accepissent: & post Valentinianus Mediolanum, Valens Constantinopolim discessit, diuisis copijs. Quo anno cum Alemanni limites Germaniæ infestassent, qui legatos suos pro stipendijs miserant: acceptis autem uisioribus muneribus, obiecerunt Ursatio officiorum magistro, & magis hostes tum incendebant. In Oriente Procopius tyrannidē assumpsit, & Constantinopolim intrauit, priusquam Valens ueniret, pluribus ciuitatibus occupatis. Eodem tempore præerat Romæ Rufius Turcius Apronianus, literis & Reipub. moderandis habens uir illustris & clarus, præfectus Urbis: qui iudex seuerus & integer Urbem æternā regebat: & ueneficos plures qui Urbem tum fœdabāt, summa cura exegit: & Hilarium Aurigam, ac plures alios, supremo supplicio castigauit. De quo multa Marcellinus libro uigesimosexto. Historia Tripartita libro septimo, capite decimoquinto, horum Consulū mentionem faciens, ita habet: Cum belli euentus interea percurreret, terræmotus factus multas diruit ciuitates. Sed etiam mare terminos proprios mutauit, & in quibusdam locis tanto potius ibi fluxit, ut loca quæ pridem ambulari poterant, remigarentur: ab alijs uerò locis tantum recessit, ut arida tellus inueniretur. Hoc ergo factum est primo duorum principum consulatu. Vnde apud ignotū autorem de Cōs. sic scribitur: Valentiniano & Valente Cōs. maris recessio & accessio fuit duodecimo Cal. Augusti. Idē & Hieronymus in Chronicis, & Orosius: Terræmotus per totum terrarū orbem factus, ita turbatum quoq; pelagus excussit, ut per uicinas terrarū campestrium partes refuso mari, plurimæ insularum urbes concussæ & subrutæ perijsse ferantur. Eadem Paulus Diaconus in Valentiniano. Sed Ammianus Marcellinus libro uigesimosexto in fine, quantum nos habemus, graphicè hunc terræmotum describit. Cuius uerba nō grauarer subscribere, nisi fastidium lectori uerer me ingesturum. Vide, si placet, illic Marcellinum in fine operis, quemadmodum ad nos uenit lacer, mancus, & capite & pedibus truncatus. Nō enim persuadeo mihi, uirum hunc clarissimum tam frigide opus suum clausisse.

GRATIANVS, ET DAGALAIPHVS.

3.

2

369. 1119
 Dagalaiphus olim magister fuit equitum, & equestris militiæ rector, uir clarus & illustris. Cuius crebram in plerisq; locis mentionē facit Marcellinus. Qui in uigesimosexto quoq; libro horum Cōs. meminit his uerbis: Translato uerò in Gratianum adhuc priuatum & Dagalaiphum amplissimo magistratu, aperto iam uere, suscitatis uiribus, Valens iuncto sibi Lupicino, cum robustis auxilijs in Phrygiam tendit, &c. ubi post Procopij mortem describit, cui ceruix fuit amputata.

V 3 putata.

Olymp. Imp.
Val.

putata. De quo plura in Caesaribus nostris. Nec quicquam amplius de hoc illustris, autore Marcellino reperitur: quem auguror Augustalē suam historiam inchoasse uel post Suetonium, uel Cornelium Tacitum, & ad sua usque tempora deduxisse, quod sepe in his quos habemus mancis et mutilatis libris, meminit Hadriani, Antonini, Gallieni, Seueri rerum gestarū, quas se dicit scripsisse, ut diligenter obseruauimus. Sed prohi dii immortales, quemadmodū Cornelij Taciti historiam sine capite, uentre, & cauda accepimus: ita Marcellini quoque libri, neque caput habent, nec pedes. Utinam si qui adhuc sunt bibliotaphi, qui hunc aut utrumque de uinctum habent, ad sese redeant, & thesaurum non sub modico condant, sed pluribus participant, ut illustrium heroum gesta noscantur & imitentur, innumerosque pariant. At neque magnus ille Erasmus cum Frobenio daret omnes Caesarum scriptores accuratē imprimendos, potuit ullum exemplar Ammiani castigatū ac integrū reperire. licet mihi certō dictū sit, integrum Ammiani Marcellini opus in quodā monasterio Rhenano latere. Sed forte noua ista lues rusticana, qua mille bibliothecae sunt concrematae in Germania, sustulit et hoc insigne opus. dii perdat huius tumultus autores, qui hoc nouū diluuiū in mundū introduxerunt. Sed redeamus ad rem nostrā. Historia Tripartita lib. 7. cap. 15. huius consulatus Gratiani & Dagalaiphi meminuit, sub quo describit Procopij tyranni necem: quē discerptū duabus incuruatis arboribus & redditis in altum colligatū tradit. Et proditores eius Agelon & Gomarius ferris per mediū diuisos scriptum reliquit. Meminit eorundē Cofs. rursus eodē lib. cap. 22. ubi habet Procopiū esse caesum in fine mensis Maij, cum post paulo Valentiniano Imperatori nascere alius filius post Gratianū, nomē patris referens, Valentinianus iunior dictus. De quo in Caesaribus nostris. Gratianus enim illi natus est, priusquam imperium assumeret.

4.

3

LUPICINVS, ET IOVINVS.

Lupicinus olim magister fuit equitum, & Iouinus magister armorum, ut Marcellinus tradit, adiuncti Valenti profecturo ad Orientem. Lupicini huius fit mentio in libello Seueri Sulpitij de uita sancti Martini. Historia Tripartita lib. 7. cap. 22. sic horum Cofs. meminuit: Consulatu Lupicini & Iouini grandinis multitudo in Constantinopolitana urbe secunda Iunij mensis die saxorum gerens similitudinem effunditur. quod multi dicebant propter motum Imperatoris accidere, quod plurimos sacerdotum exilio deportauerat, Eudoxio communicare nolentes. Hieronymus in Chronicis: Tanta Constantinopoli est orta tempestas, ut mirae magnitudinis decidens grando nonnullos hominum interfecerit.

His Cofs. Gratianus, Valentiniani filius, Ambianis Imperator factus est. apud Atrebatas lana è cælo pluuiae mixta defluxit.

Historia Tripartita lib. 7. cap. 22. Post paululum uerò tempus eodem consulatu Valentinianus princeps filium Gratianum Imperatorem constituit uigesimo die mensis Augusti. Orosius: Horū anno imperij tertio Gratianus, Valentiniani filius, Imperator est factus. Eodē anno apud Atrebatas, uera lana de nubibus pluuie mixta defluxit. Eadē Paulus Diaconus, eadē Hieronymus in Chronicis.

CCLX. 4
XXVII.

VALENTINIANVS II. ET VALENS II.

Horum Cofs. in hac uerba fit mentio in Tripartita historia lib. 7. cap. 22. Sequenti uerò consulatu Valentiniani II. & Valentis II. terræ motus circa Bithyniam maximus Nicæam subuertit urbem undecimo die mensis Octobris. Agebatur enim annus duodecimus post Nicomediae casum. Post paucū uerò tempus, alio terræ motu multę partes Gemmaciae ciuitatis in Helleponto constitutę destructę sunt. His ergo ita prouenientibus, nulla reuerentia terruit neque Eudoxium Arrianorum episcopum, neque Valentem Imperatorem. Non enim à persecutione cessabāt. Porro terræ motus ecclesiasticarum iudicium esse uidebatur.

VALEN-

CHRI-
STI

370. 1120

371. 1121

VALENTINIANVS N. P. ET VICTOR.

Olymp. imp.
Val.

172, 1122
Autor ignotus, qui sola Cofs. nomina scripsit cū dieb. hoc loco ita scribit: Valentiniāno Nouili & Victore, XVI. Idus Aprilis. Puto circa hæc tēpora id esse factū quod Hieron. in Chronicis, Paulus Draconus & Orosius tradūt, quod Athanaricus rex Gotthorū Christianos gēte sua crudelissimè persequutus, plurimos barbarorū ob fidē interfectos ad coronā sublimauerit. Quorū tamē plurimi in Romanū solū nō trepidi uelut ad hostes, sed certi quod ad fratres p Christi cōfessione fugerūt.

VALENTINIANVS III. ET VALENS III.

173, 1123
Horū Cofs. meminit historia Tripartita lib. 7. ca. 29. his uerbis: Eudoxius, Arrianę religionis, post egressum Imperatoris Valētis à Cōstantinopoli defunctus est consulatu Valentiniāni et Valentis III. cū undecim annis sedē Cōstantinopolitanę tenuisset ecclesię. Est autē is Eudoxius Arrianę hereseos episcopus, à quo baptizatus Valens, in sæuisimā hæresim dilapsus est, conatusq; catholicos persequi, sed fratris autoritate cōpressus est, ut Orosius & Paulus Diaconus scribunt. Ut autē ecclesię à Valente sunt molestata, sequentib. capitibus docet historia Tripartita. Quo pacto uerò ea tempestate legiones Romanę ripam Danubię nostri custodierint ab incursum hostium, docet lapis nuper anno salutis M. D. VIII. in ipsa (nomen oppidi est) Danubię ripa effossus, qui hodie in collegio Ducali Viennę Pannoniæ est affixus, in quo hæc uerba leguntur:

D. D. D. N. N. N. VALENTINIANI VALENTIS ET GRATIANI perenniū Augustorū saluberrima iussione M. hunc burgum à fundamentis ordinante uiro clariss. Equitio comite & utriusq; militiæ magistro. Insistente etiam Leontio P. P. milites auxiliares Laureacenses curæ eius commissi consulatus eorundem dominorum principumq; nostrorum tertij ad summā manū perduxerunt perfectiones.

174, 1124
Leontij & Equitij, qui paulopost etiam cōsulari affulsere dignitate, crebra est mentio apud Ammianum Marcellinum, Hieronymus in Chronicis: Equitius Comes Illyrici iniquissimis tributorum exactioibus ante prouincias quas regebat, tanquam à barbaris uastarentur erasit.

GRATIANVS II. ET PROBUS.

175, 1125
Historia Tripartita meminit horum Cofs. libro septimo, capite tricesimo septimo: Athanasius consulatu Gratiani II. & Probi, post crebra pro ecclesię statu certamina, hac priuatus est uita, quum quadraginta & sex annis per multa secula rexisset sedem Episcopalem. De hoc Athanasio eadem historia, & Ruffinus in Ecclesiastica historia multa. Probum uerò Consulē, patrem esse Probini & Olybrij Cofs. Claudianus in eorundem Panegyrico affirmat.

MODESTVS, ET ARINTHEVS.

Arinthei legati mentio fit in Marcellino, qui Parthis occurrebat uolentib. Armeniā rūpere: sed coacti sunt prouinciā relinquere. Historia quoq; Tripartita libro 8. cap. 13. Arinthei magistrū militū meminit, qui Armeniā ab incursum hostilitatus est. Nec aliud precij ab Imperatore Valēte petijt, q̄ ut ecclesiā ijs cōcederet, qui pro doctrina Apostolica pericula sustinuerūt. quas tamē eius preces Imperator non exaudiuit. Sed ibi Terentius legitur, ubi Arintheus est legendum.

VALENTINIANVS IIII. ET VALENS IIII.

176, 1126
His Cofs. Saxones cæsi de Vfone in regione Francorum & Burgundiorum octoginta ferè milia, quod nunquā antea accidit, ad Rhenum descenderunt. Clearchus præfectus urbi Constantinopoli necessariam aquam & quam diu ciuitas optabat, induxit.

Eadem Hieronymus in Chronicis, & Paulus Diaconus libro undecimo, pri-

Olymp. imp.
Val.

mo capite. Sed Orosius ita: Valentinianus Saxonum gentem in Oceani litoribus & paludibus inuisa sita uirtute atq; agilitate terribilem, periculosam Romanis finibus eruptionem magna mole meditantem, in ipsis Francorum finibus oppressit. Burgundionum quoq; nouorum hostium nouum nomen, qui plus q; octuaginta millia, ut ferunt, armatorum ripae Rheni fluminis infederunt. Hos quondam subacta interiore Germania a Druso et Tiberio, adoptiuus filius Augusti Cesaris, per castra dispositos, aiunt in magnam coaluisse gentem: atq; ita etiam nomen ex opere praesumpsisse: quia crebra per limitem habitacula constituta, Burgos uulgo uocant: eorumq; esse praualidam & perniciosam manum Galliae, hodieq; testes sunt, in quibus praesumpta possessione consistunt. Quauis providentia Dei omnes Christiani modo facti catholica fide, nostrisq; clericis quibus obedirent receptis, blandè, mansuetè, innocenterq; uiuant, non quasi cum subiectis Gallis, sed uerè cum fratribus Christianis. De aqueductu Clearchii historia Tripartita lib. 7. cap. 21. Cum aqueductus in ciuitate fuisset inductus, praefectus Urbis tunc Clearchus nymphemum maximum tunc aedificauit, in platea quae nunc Theodosij nuncupatur, ubi aquae affluentia est emissa, in quo maximam festiuitatem ciuitas habuit. Illuc lege totum caput, de quodam saxo cum miranda inscriptione, & miraberis.

3. 10

GRATIANVS III. ET EQVITIVS.

Circa haec tempora Hunnorum gens de Meotidis paludibus exijt, & Emericus rex Gotthorum C. & XX. anno uitae suae obiit.

4. 11

P. C. GRATIANI III. ET EQVITII.

Historia Tripartita libro octauo, capite undecimo, horum Cofs. sic meminit: Inter haec cigitur Valentinianus Imperator Heperiae contra legatos Sauromatarum uehementi furore commotus, eruptione uenarum fluxu sanguinis exspirauit, post Consulatum Gratiani II. & Equitij. uigesima septima die mensis Nouembris: anno uitae quinquagesimo quarto, imperij undecimo. Quo moriente, Italiae milites, sexto die post eius mortem, Valentinianum puerum eius filium ad imperij culmina peruenerunt: cuius imperium frater cum patruo (licet ingratis, quod eis ignorantibus factum esset) tamen postea susceperunt. Hoc itaq; modo Valentinianus iunior in paterno successit imperio, natus de Iustina, altera Valentiniani uxore.

His Cofs. Valentinianus apoplexi Brigetione moritur. post quem Gratianus, sumpto in imperium Valentiniano fratre, cum patruo Valente regnat.

Orosius: Anno undecimo imperij sui Valentinianus, cum Sarmatae gentes sese per Pannoniam diffudissent, easq; uastarent, bellum in eos parans apud Brigitionem oppidum subita effusione sanguinis (quod graece Apoplexis uocatur) suffocatus & mortuus est. Post quem Gratianus filius eius Occidentis imperium tenuit, Valente patruo in Orientis partibus constituto. Valentinianum etiam fratrem suum, paruum admodum, socium creauit imperij. Mox subiungit Orosius, quae sub Valente gesta sunt longius, & quomodo perierit. Quod illic inuenies lector. Et apud Paulum Diaconum capite secundo libri undecimi. Est autem Brigetion urbs Pannoniae superioris Ptolemaeo in Danubij ripa, ubi olim erat legio Germanica decimaquarta, haud longè a fluuio qui Ptolemaeo Arabon dicitur.

CCLX. 12
XXIX

VALENS V. ET VALENTINIANVS IUNIOR

Hieronymus in Chronicis: Quia superiore anno Sarmatae Pannonias uastauerunt, isdem Cofs. permanserunt. In uetustissima quadam Chronica incerti autoris inueni sic scriptum: His Cofs. Sarmatae totam Pannoniam deuastauerunt. Valens tam atroci erat in monachos odio, ut, teste Eusebio Casariensi in historia Ecclē-

Ecclesiastica, libro undecimo, capite tertio, eremū vastaret, tria millia simul, aut eo amplius viros, secreta & solitaria habitatione dispersos, oppugnare pariter aggredditur. Idem attestatur Socrates Tripartitæ hist. libro octauo, capite septimo: sed etiam Theodoritus in vii. capite xxxix. Eremi incolas Antonij sequaces Lucius expulit: eorumq; sanctissimos præfules duos Macarium Isidorumq; & cæteros speluncis suis eiciens, in quandam insulam, quam impij inhabitabāt, destinauit. Orosius: Valens, ait, effrenata liber audacia, legem dedit ut monachi, id est Christiani, qui ad unum fidei opus, dimissa secularium rerum multimoda actione, se redegerant, ad militiam cogentur. Vastas illas tunc Aegypti solitudines, harenasq; diffusas, quas propter sitim & sterilitatem, periculosisimamq; serpentium abundantiam conuersatio humana nō nosset, magna habitantium monachorū multitudo compleuerat. Hinc tribuni & milites missi, qui sanctos & ueros milites Dei alio nomine persecutionis abstraherent, interfecerunt agmina multa sanctorum, &c. Idem Eutropius, Hieronymus. Idem Suidas, qui scribit Valentem omnium deorum contemptorem, & præsertim à fide Christi alienum ac abhorrentem. Hanc autem cōstitutionem Valentis libro x. C. Iustiniiani inseruit de Decurionibus etiam Trebonianus, quia suæ quoque impietati conueniebat: cum esset, teste Suida, omnis religionis contemptor, & præsertim à Christiana fide abhorrens, adulator & fraudulentus. Qui persuasit Iustiniiano Imperatori, fore ut nunquā moreretur, sed in cœlum cum carne assumere-tur. Quamuis naturæ dotibus ingenioq; polleret, ut suæ ætatis nemini secundus esset: auaricia autem tanta, ut ius & fas uenale haberet, quam doctrinæ præstantia uelabat. Eadem Procopius.

GRATIANVS IIII. ET MEROBAVDES.

2.

13

Hic Merobaudes olim tribunus consuluit Gratiano, cum Treueris ageret, ut fratrem suum Valentinianum, ex Iustina matre editum, Cæsarem & consortem imperij faceret. Affuit autem huic quoq; consilio L. Equitius magister equitum cum matre, ut testatur Sextus Aurelius.

His Coss. Alemanorum circiter triginta millia apud Argentariam oppidum Galliarum cæsa ab exercitu Gratiani, Gotthi diffunduntur in Thracia.

Orosius: Gratianus interea Imperator admodum iuuenis, cum inæstimabilem multitudinē hostium, Romanis infusam finibus cerneret, fretus Christi potentia, longè impar militum numero sese in hostem dedit. Et continuo apud Argentariam oppidum Galliarum formidolosissimum bellum incredibili felicitate confecit, nam plus q; triginta milia Alemanorum minimo Romanorum detrimento in eo prælio interfecta narrantur. Vide hinc latè Hunnorum in Gotthos & Gotthorum per Thracias incursionem. Hieronymus: Gens Hunnorū Gotthos uastat, qui à Romanis sine armorum depositione suscepti, per auaritiā Maximi ducis fame ad rebellandum coacti sunt. Superatis in congressione Romanis, Gotthi funduntur in Thracia.

P. C. GRATIANI IIII. ET MEROBAVDIS.

3.

14

In uetustissimo annalium libro legi hæc uerba: Anno Christi cccclxxxvi, synodus centum quinquaginta episcoporum Constantinopoli contra Macedonium congregantur.

VALENS VI. ET VALENTINIANVS IUNIOR II.

4.

15

Historia Tripartita lib. 8. cap. 15. Valens Imperator cum prima die Maij mensis, sexto suo consulatu & Valentiniani iunioris secundo, Constantinopolim uenisset, inuenit populum in mœstitia constitutū. Barbari namq; per Thracias discurrentes, etiam Constantinopoleos suburbana uastabant, non existente qui eis resistere

Olymp. imp.
Val.

resistere fortiter perualeret. Qui dum usque ad muros uenissent Urbis, afflictâ ciuitas murmurabat, quasi eos Imperator illuc euocasset, dum nec resisteret, et magis bella protraheret. Circenses igitur agebantur, & illic Imperatori clamabant: Da arma, et nos pugnabimus. Hinc accensus Imperator, undecima Iunij egreditur, interminatus poenas se pro iniurijs, cum rediret, à Constantinopolitanis ciuibus exacturum. Et quoniam prius uidebantur Procopio præbuisse solatium, ita ut ciuitatem aratro uertere minaretur: deduxit igitur ciues usque ad Hadrianopolim, quæ est in confinio Macedonia, & exercitu quidem præmissis in quodam uico uictoriam sustinebat: ad quem uenientes barbari, ubi Valens agnita proditione se celare nitentur, immisso igne concremauerunt cum uico pietatis inimicum: nona die mensis Augusti, quarto anno ducentesimæ octogesimæ nonæ Olympiadis, anno uitæ 50. qui cum fratre regnauit annos 13, post fratrem tres. Vide Orosium & Paulum Diaconum, qui eadem, sed latius, scribunt. Et sic finitur hic Olympias 289, secundum historiam Tripartitam. Nec in Eusebio libro Temporum alia reperitur Olympias, licet historia Tripartita continuet usque ad septimum decimum consulatum Theodosij, qui fuit annus secundus 35. Olympiadis. Tam diu etiam Olympiadas continuabimus. Si quid uero deinceps inueniemus fide dignum, apponemus. Nam huc usque Hieronymus Eusebij tempora produxit. reliquum tempus alio opere describendum promittit. In uetustissima quadam Chronica incerti auctoris reperi, Valente VI, & Valentiniano II, Coss. Orosius & Prosper Chronicas scripserunt, & Valens Imperator incensus est. Nam & post Hieronymum Prosper cætera deinceps continuauit. Et Marcellinus quidam hinc tempora pulcherrime per consulatus & indictiones produxit, opere quidem breui, sed pulcherrimo: cuius copiam mihi fecit Ioannes Gremperius amanuensis meus: Orditur autem præfatus autor opusculum suum ita: Post mirandum opus, quod à mundi fabrica usque in Constantinum principem Eusebius Cæsariensis huius seculi originem, tempora, annos, regna, uirtutesque mortalium & uariarum artium repertores, omniumque prouinciarum monumenta commemorans, greco edidit stylo, noster Hieronymus cuncta transtulit in latinum, & usque in Valentem Cæsarem Romano adiecit eloquio. Igitur uterque huius operis auctor V. D. LXXXVIII, annorum hunc mundum tunc fore miro computauit ingenio. Ego uero simplici duntaxat computatione, orientale tantum sequutus imperium, per indictiones, perque Coss. infra scriptos 140. annos à septima uidelicet indictione, & consulatu Ausonij & Olibrij, quibus etiam Coss. Theodosius Magnus creatus est Imperator, enumerans, & usque in consulatum magni indictione undecima colligens, eorundem auctorum operi subrogauit. Itemque alios decem & sex annos à Consulatu Iustini Augusti primo, usque in consulatum Iustiniani Augusti IIII, suffeci. Hi sunt simul anni 156. Appellauit autem is Marcellinus opusculum suum Deflorata. Mos enim est Orientalium, ut breuem & publicam fide transsumptam narrationem uocet Deflorationem. Iosephus: Berosus Chaldaeus omnem Chaldaicam deflorauit historiam. Et ideo etiam opus Berosi dicitur Chaldaica defloratio. Huius Marcellini meminit Cassiodorus in primo libro Introductorij in sacras literas cap. 17. ubi Christianos historicos recenset in hæc uerba: Marcellinus etiam quatuor libros de temporum qualitatibus, & positionibus locorum, pulcherrima proprietate conficiens, itineris sui tramitem laudabiliter percurrit, quæ uobis pariter dereliqui. Et paulo infra subdit: Eusebium subsequutus est superscriptus Marcellinus Illyricianus, qui adhuc patricij Iustiniani fertur egisse cancellos. Sed meliori conditione deuotus à tempore Principis usque ad fores imperij triumphalis Augustiniani opus suum Domino iuuante perduxit: ut qui ante fuit in obsequio suscepto gratus, postea ipsius imperio copiose amantissimus appareret. Sed ut ad propositum

positū reuertamur. Præfationis aut̄ uerba Marcellini ideo subscripsi, ut lectores diligenter disquirant, ne autor ille, sicubi latet, intereat. unicum habui & deprauatum & lacerum exemplar, multis in locis fenestratū. Hermannus Cōtractus etiam ad sua usq; tempora diligentissimē deduxit summo studio.

His Cofs. à Gotthis in Thracia Valentis trucidatus est exercitus. Ipse quoq; Imperator, incensa domo ubi se occultauerat, igne cōbustus est. Cui successit in Oriente Theodosius Theodosij filius, quem sibi in consortium Gratianus asciuit. Gratianus itaq; cum iam XIIII. regnaret annis, cum Theodosio annis III. sub quibus hi Cofs. fuerūt.

Eusebius: Lacrymabile bellū in Thracia. In quo deserente equitū presidio, Romanę legiones à Gotthis cinctæ, usq; ad internecionē cæsæ sunt. Ipse Imperator Valēs cū sagitta saucius fugeret, et ob dolorē nimium super equo laberēt, ad cuiusdā uillici casam deportatus est, ubi persequētib. barbaris, & incensa domo, sepultura quoq; caruit. Orosius lib. 7. Anno ab Vr. con. M. C. XXXII. Gratianus quodragessimus ab Augusto Imperatore (nam Valentem Cassiodorus cum Valentiniano supputat, & ideo hunc 39. facit) post mortem Valentis sex annis imperium tenuit: quamuis iam dudum antea cum Valente patruo, & cum Valentiniano fratre, regnaret. Qui cum afflictum & penē collapsum Reip. statum uideret, eadem prouisione qua quondam legerat Nerva Traianum, uirum Hispanum, per quem Respub. reparata est, legit & ipse Theodosiū, equē Hispanum uirum, & restituendæ Reipub. necessitate, apud Syrmium purpuram induit, Orientis & simul Thraciæ præfecit imperio. Hoc perfectiore iudicio, quia cum in omnibus humanæ uitæ uirtutibus iste par fuerit in fidei sacramento, religionisq; cultu, sine ulla comparatione præcessit. Siquidem ille persequutor, hic propagator Ecclesiæ: ita illi ne unus quidem proprius filius, quo successore gauderet, indultus est. Huius autem Orientali simul atq; Occidentī per succiduas usq; ad nunc generationes gloriosa propagatio dominat. De illo plura Paulus Diaconus libro II. cap. 3. Sextus Aurelius titulo quinquagesimo quinto: Historia Tripartita lib. 9. & Hermannus Contractus, è quibus & nos quædam excerptimus.

GRATIANVS AVG▷ IMP▷ XXXIX▷

AVSONIVS, ET OLIBRIVS.

CCXC 1

Prosper, qui librum Chronicōn post Hieronymum continuauit, Cofs. etiam ponens, Musonium alterum Consulē appellat. Sed error est. Aufonius enim elegantissimus ille poeta, cuius adhuc hodie extant ingenij plura monumenta, & qui præceptor Gratiani fuit, hic Consul erat. Extat Panegyricus & consularis oratio, quam Gratiano dixit, ut de consulatu ei gratias ageret. Narrat Cassiodorus in Introductorio libro, Prosperum Chronica ab Adam ad Genserici tempora & Urbis deprædationem usq; perduxisse. Tradit autē Prosper, his Cofs. Gratianum post mortem patris, Theodosij filium, in consortiū imperij assumpsisse, & ei regnum Orientis tradidisse. Quod & historia Tripartita commemorat lib. 9. cap. 4. ubi horum quoq; Cofs. fit mentio, sub quibus XVI. die mensis Ianuarij id factum tradit. Quo anno etiam Theodosius Gotthos è Thracia pepulit. Marcellinus hos Cofs. nominans, septima indictione sic ait: Theodosius Hispanus, Italicæ Diui Traiani ciuitatis, à Gatiano Augusto apud Syrmium XXXIX. post Valentis interitum Imperator creatus est. XIII. Cal. Februarias Orientalē duntaxat Rempub. rector, admodū religiosus, & catholica Ecclesiæ propagator, omnibusq; Orientalibus principibus præponendus, nisi quod Marcianum Tertium post se principem imitatorē habuit. Alanos, Hunnos, Gotthos, gentes Scythicas

Olymp. imp.
 Grat.

thicas magnis multisq; prælijs uicit. In uetustissimis Chronicis, quorum autor ignoratur, scriptū reperit: Aufonio & Olibrio Cofs. Theodosius eleuatus est Imperator à Gratiano Syrmij. Ad hunc Aufonium legitur eruditissima Theodosij Imperatoris epistola, ut ei libros suos mittat, & responsio Aufonij carmine. Quinimò elegantissimæ epistolę Symmachi ad hunc Aufoniū multæ circumferuntur.

2. 2

GRATIANVS V. ET THEODOSIVS.

Sub his Cofs. Theodosius Thessalonicæ est baptizatus ab Anatolio, eiusdem ciuitatis episcopo, cum illic ægrotaret. & legem Constantinopolitanis proposuit de cultu religionis, cuius tenor scribitur in historia Tripartita capite septimo lib. noni, ubi horum quoq; Cofs. mentio fit. Fit & horum Cofs. mentio capite decimo, eodem libro. Fuit etiam hoc anno pax cum Gothis firmata, procurate Gratiano, quod Theodosius ægrotaret. Marcellinus sic scribit: Indictione octaua, Gratiani Augusti quinto, & Theodosij Augusti primo, Gregorius Nazanzenus sacundissimus Christi sacerdos, & Hieronymi nostri præceptor in Ecclesia nostra apud Byzantium ab Arrianis capta, plebem catholicam in beatæ Anastasiæ Oratorio Catholico quotidiana alloquutione continuit. Sæpe namq; prauorum cõuicijs insectatus est: sed gratia Christi præditus, usq; ad id tempus, quo eadem Ecclesia sui præsentia nostris est reddita, perfidis obstitit Arianis. Nam his Cofs. Theodosius Magnus postquam de Scythicis gentibus triumphauit, expulsis continuo de orthodoxorum Ecclesia Arrianis, qui eam per quadraginta ferme annos sub Arrianis Imperatoribus tenuerant, nostris catholicis orthodoxis restituit Imperator mense Decembrio. Hermannus Contractus in suis Annalibus tradit, ab hoc anno Theophilum Alexandria Episcopum Paschales cyclos inchoasse. Cur autem hoc templū, siue hæc basilica, Anastasia sit dicta, lege Tripartitam historiam libro nono, capite nono.

His Cofs. Ambrosius episcopus de Christiana fide multa sublimiter scribit.

Prosper Gratiano quinto & Theodosio Cofs. pro catholica fide multa sublimiter Ambrosius scribit. Cæterum de Ambrosio multa historia Tripartita libro septimo, capite octauo: libro nono, capite uigesimo primo: & Ruffinus libro undecimo historiae Ecclesiasticæ, capite undecimo & decimo quinto. Verum quisquis scripta illius sanctissimi antistitis Ambrosij in tres partes hodie distincta non uiderit, ille se sciat in literis sacris parum, aut nihil, uidisse. Utinam nostri hodie episcopi, huius præfulis innixi uestigijs, aut similia scriberent, aut scripta saltem legerent, non autem fastui aut pompæ dediti, religionem solis uestibus profiterentur. Omnes uos sacerdotes admoneo, hortorq; ut huius disertissimi Doctoris Ecclesiæ libros assidujs manibus euoluatis. In his oleum & operam ponatis: non alexæ aut ludo tempus uestrum atteratis, ut digni tandem sacerdotio repertioes uobis cõmissas digno pabulo enutrire ualeatis. Paulus Diaconus post Auxentij seram mortem, cum Ambrosius ex pagano iudice subito apud Mediolanū diuino nutu episcopus fuisset ex cunctis electus, moxq; catholico baptisimate tinctus, præful esset ordinatus, cumq; pro fide catholica libros Gratiano Imperatori porrexisset, ac reuerentia qua debuerat susceptus esset, uniuersa statim ad rectam fidem Italia repullulauit.

3. 3

SYAGRIVS, ET EVCHERIVS.

Prosper scribit, quod Euagrius & Eleutherius Cofs. tum fuerint. Fuit autem Euagrius uir eloquentissimus, discipulus & diaconus Gregorij Nazanzeni. cuius fit mētio in historia Tripartita, libro octauo, capite primo. Licet libro nono, capite duodecimo, faciens horum Cofs. mentionem, scribat consulatu Euagrii & Eucharij, mense Maio, conuenisse episcopos contra Macedonianos, qui tantum

etum spiritum Deum esse negabant. Quo tempore Synodus centū & octoginta patrum apud Constantinopolim celebrabatur, iussu Theodosii, ut latissimè illic historia Tripartita recenset, & Hermannus Contractus in suis Annalibus repetit. Marcellinus autem noster horum Cofs. sic meminit: Indictione nona Eucherij & Euagrii Conf. centum quinquaginta patribus in urbe Augusta congregatis, aduersus Macedonium in sanctum spiritum naufragantem, ab ijdem episcopis sancta Synodus firmata est, Damaso scilicet sedem beati Petri tenente. Constantinopoli uerò Timotheo Alexandrino perq; Miletium Antiochenum & Cyrillum Hierosolymitanum episcopos Neclareo ex pagano protinus baptizato, & in præfata synodo Pontifice ordinato, Athanaricus rex Gotthorum, cum quo Theodosius Imperator pepigerat, Cōstantinopolim mense Ianuario uenit, eodemq; mense morbo periit. Id quoq; Calsiodorus sequenti anno factum scribit, ut infra patet; nisi sit error codicis.

His Cofs. Martinus episcopus Turronum Gallia ciuitatis multis clarus habetur.

Paulus libro undecimo, capite tertio: Eo tempore in Gallijs apud Turronos multis beatissimus Martinus florebat uirtutibus. Quem admodum sanctus Martinus, ex Sabbaria Pannoniorum oppido oriundus, Ticini sit alitus, & quomodo primū sub Constantio meruerit, deinde sub Iuliano Cæsare, & quomodo sit factus præsul Turronicæ ecclesiæ, elegantissimè Severum Sulpitium eius uitam scribentem, ac eius miracula, quisquis id concupierit, adeat, & gaudebit, & lætabitur, cum illud opusculum leget.

ANTONIVS, ET SYAGRIVS II.

4. 4

De his Cofs. sic noster scribit Marcellinus: Decima indictione Antonij & Syagrii Cōf. Diui Valentini Magni cadauere, Theodosius Magnus princeps, ab Italia reportato apud Comitatum regio in sepulchro condidit. Eodem anno uniuersa gens Gotthorum Athanarico rege suo defuncto, Romano se imperio dedit, mense Octobri. Et Damasus Romanæ Ecclesiæ, exceptis Liberio, & Felice tricesimo quinto Episcopo, anno pontificatus sui decimo octauo, in Domino requieuit. Prosper libro Chronicōn in hæc uerba: Antonio & Syagrio Cofs. Athanaricus rex Gotthorum apud Constantinopolim quintadecima, qua fuerat susceptus die, occiditur. Calsiodorus quoq; de hoc inquit:

His Cofs. Athanaricus rex Constantinopolim uenit, ibiq; uitam exegit.

Paulus Diaconus libro undecimo, capite tertio: Athanaricus Constantinopolim ad Theodosium uenit, quem ille mira animi iucunditate & affectione recepit. Deniq; cum Urbem Athanaricus intrasset, & tum ædificia ciuitatis, quam exornari quasi ad diem festum populi frequentiam cerneret, ac per singula mente inhæreret: cumq; deinceps Imperatoris regiam ingressus, obsequia, officiaq; diuersa conspiceret: Sine dubio, inquit, Deus terrenus est Imperator. Contra quæ qui manus leuare nisus fuerit, ipse sui sanguinis reus existit. Nec mora tamen su perueniente ualetudine rebus humanis excessit. Cuius exequias Imperator ipse præcedens, dignè eum tradidit sepulturæ. At uniuersæ Gotthorum gentes aspicientes uirtutem benignitatemq; Imperatoris Theodosii, Romano sese Imperatori dederunt. Idem Hermannus Contractus in suis Annalibus.

MEROBAVDES II. ET SATVRNINVS.

CCXCI 5

Horum Cofs. sic memini Historia Tripartita libro nono, capite decimo octauo: Inter hæc Theodosius Imperator filium Arcadium designauit Augustū Consulatu

Olymp. Imp.
Grat.

fulatu Merobaudis secundo (ita enim legendū) & Saturnini, decimasexta Ianuarij mensis die. Non longo post tempore aderant undiq; totius religionis episcopi eodem consulatu Iunio mense. Merobaudis mentio fit in illo elegantissimo Panegyrico Latini Drepani Pacati, quem Theodosio dixit Romæ.

His Cofs., Arcadius, Theodosii Imperatoris filius, Augustus appellatur.

Prosper: Merobaude secūdō & Saturnino Cofs. Arcadius Theodosii Imperatoris filius Augustus est appellatus. In uetustissimis quoq; chronicis, quorū autorē ignoro, inueni Merobaude secūdō & Saturnino Cofs. Gratianus occisus est à Maximo Lugduni octauo Calendas Septembris. Quo anno natus est etiā Honorius Constantinopoli quinto Idus Septembris. Et leuatus est Arcadius. Quę cōuenire uidentur cū his quę historia Tripartita tradit libro nono, capite uigesimoprimo, ubi mors Gratiani describitur in hæc uerba: Mortuus est ergo consulatu Merobaudis & Saturnini anno imperij decimoquinto, die uigesima quarta, uitæ uicesimo & quarto. licet & Cassiodorus eius mortem in sequentes Cofs. reijciat. In quos etiam historia Tripartita natales Honorij collocat. Lege ibi quomodo Gratianus bellū Germanis intulit: quæ Probus ex consul fecit, Valentiniano tū pubere existente: quid Iustina uxor Valentiniani senioris cōtra Ambrosiū episcopū patrata est: & quo pacto fraude Andragathij trucidatus sit Gratianus.

2.

6

RICIMER, ET CLEARCHVS.

Horum Cofs. meminit historia Tripartita libro nono, capite uigesimoprimo, his uerbis: Ea tempestate etiam legatio Persarum aderat pacem petens, quo tempore filius quoq; Honorius ei natus est de uxore Placilla, consulatu Richomeris & Clearchi, octaua die Septembris mensis. Quo consulatu Agelius quoq; Nouatianorum episcopus est defunctus. Prosper: Ricomede & Clearcho Cofs. Honorius, Theodosii filius, nascitur, & in Britannia per seditionem militum Maximus Imperator est factus. Quo mox ad Gallias transferente se, Gratianus Patricius Merobaudis magistri militū prodicione superatus, & fugiens, Lugduni captus atque occisus est. Maximus uerò Victorem filium suum Cæsarem fecit, & consortem regni. Orosius libro septimo, capite uigesimo: Maximus uir quidem strenuus, & probus, atque Augusto dignus, nisi contra sacramenti fidem per tyrannidē emerisset, in Britannia inuitus propemodum ab exercitu Imperator creatus, in Galliam transit: ubi Gratianum subita incursione perterritum, atque in Italiam transire meditantem, dolis circumuentum interficit: fratremq; eius Valentinianum Augustum Italia expulit, Valentinianus in Orientem refugiens, paterna pietate à Theodosio est susceptus, & mox imperio restitutus.

His Cofs. Gratianus apud Lugdunum captus occiditur. Residuis Valentinianus & Theodosius regnant annis octo. Sub quibus hi Cofs. fuere.

Orosius libro septimo, capite uigesimoprimo: Anno ab Vr. con. millesimo centesimo trigesimo octauo Theodosius quadragesimus primus, interfecto à Maximo Gratiano, imperium Romani orbis obtinuit: mansitq; in eo annis undecim, cum iam in Orientis partibus sex annis Gratiano uiuente regnasset. Itaq; iustis necessarijsq; causis ad bellum ciuile permotus, cum è duobus Augustis fratribus & ultionem unius interfecti sanguis exigeret, & restitutionem misera alterius exulantis oraret, posuit in Deo spem suam: seq; aduersus Maximum tyrannum sola fide maior (nam longè minor erat uniuersa apparatus bellici comparatione) proripuit. Aquileie tunc Maximus uictorie sue spectator infederat. Andragathius uerò Comes eius summam belli administrabat: qui cum largissimus militum

CHRISTIANI
STI

385. 1138

militum copijs, ipsaq; magnarum copiarum fortitudine præcellente consilio incredibiliter omnes Alpium & fluminum aditus communisset, ineffabili iudicio Dei, nauali expeditione, dum incautum hostem præuenire & obruere parat, sponte eadem quæ construxerat claustra deseruit. Ita Theodosius, nemine sentiente, Aquileiam improuisus adueniens, Maximum clausit, caput, & occidit. Vide deinde longa serie quæ Orosius tribus capitibus de Theodosio persequitur, quæ omnia mutuauit Paulus Diaconus libro undecimo. At Sextus Aurelius titulo quinquagesimosexto & ultimo, Historia Tripartita libro nono, & Rufinus ultimo libro Historiæ ecclesiasticæ, ac Beatus Ambrosius libro epistolarum quinto multa de Theodosio perscribunt. E quibus & nos quædam excerptimus in Cæsarium Catalogo. Valentinianus autem Iunior regno restitutus, extincto Maximo, eiusq; filio Victore, quæ Imperatorem Gallis relinquens præfecerat, ipse in Galliam transijt. Vbi cum tranquilla Repub. in pace ageret, apud Vienne dolo Arbogastis comitis sui, ut ferunt, strangulatus, atq; ut uoluntariam sibi consciuisse mortem putaretur, laqueo suspensus est.

VALENTINIANVS IUNIOR

THEODOSIVS XL.

ARCADIVS, ET BAUCO.

Horu Cofs. meminit historia Tripartita libro nono, capite uigesimosecundo. Sed perperam ibi scriptum est, Baudonis & Bauconis. Prosper quoq; in Chronicis in hæc uerba: Arcadio & Baucone Cofs. Hieronymus presbyter, toto iam mundo clarus, habitat in Bethleem, egregio ingenio & studio uniuersali ecclesiæ seruiens.

His Cofs. Hieronymus presbyter in Bethleem positus, toto mundo mirabilis habetur.

Paulus Diaconus libro undecimo, capite tertio: Eo tẽpore toto orbe doctrinis & scientia clarus, apud Bethleem ciuitatẽ Palestiæ situs, radiabat Hieronymus. Marcellinus: Hieronymus noster literis Græcis atq; latinis Romæ apprime eruditus, presbyter quoq; ibidẽ ordinatus est. Porro ad Bethleem iuuenis aduenit: ubi prudens animal ad præsepium se mox obtulit permanens. Inter cætera studiorum suorum opuscula usq; ad Theodosii decimumquartũ imperij annũ a beato Petro sumens exordium, usq; in semetipsum, de uiris illustribus scribit innumeris. Præterea libris Apostolorum Prophetarumq; cõstructionibus editis, immobilem catholicæ turrim Ecclesiæ cõtra perfidorũ iacula cõsummauit. literis quoq; Hebraicis ita doctus, ut omnes ueteris Testamenti libros ex Hebræorũ scilicet codicibus uerterit in latinũ: Danielẽ q; prophetã Chaldaico stylo loquentem, & Iob iustũ Arabicõ, in Romanã linguã utrumq; autorẽ perfectã interpretationẽ mutauerit. Matthei quoq; Euangeliũ ex Hebræo fecit esse Romanũ. Mẽtis insuper ac corporis uirginitatẽ prædicans atq; custodiens, solus omnium Romanorũ in oēs sedecim prophetarũ cõmentatus est libros. Iunctis præterea suorum librorũ prologis, ita se luculentissimũ interpretẽ, & immensa Epistolarum uolumina cõdens, neruosum se catholicis exhibuit lectoribus, ut ne perfidis quoq; pepercisse, nec inuidis celsisse uideatur. Nonagenarius ferme, ut perhibetur, in Domino requieuit. Quẽ Stridõ oppidũ genuit, Roma erudiuit, Bethleẽ alma tenet. Nõ possum non stomachari iterũ, cum uideo nostros sacerdotes ita luxui & ocio deditos, ut præter horas Canonicas, quas sine intellectu ac deuotione nulla absoluunt, nullas penitus literas inspiciunt. Gentiliũ & ethnicorũ libros aspernantur, quasi lege Christiana uetiti. Sed esto, hos non legant. Cur nõ diui Hieronymi scripta melle dulciora, omni sententia, doctrina & eruditione legunt? Et intermissa alea, quã frequentius exercent q; Psalteriũ, perlegunt ac relegunt? Sed inquit: Noli tu

Olymp. Imp.
Val.
Iun.

sacerdotes Christi censere, qui uncti sunt, qui sacrati sunt, qui benedicti sunt. Ast ego hos minimè censeo. Indignor, quod non à maioribus, hoc est episcopis, Cardinalibus, ac summis Pontificibus, errores & scandala de clero tollantur. Sed pro dolor, qualis horum vita: Sileo, taceo: quandoquidem dicunt, mala morte perire, qui sacerdotes carpat. Sed Christus opt. max. cum pontifices, scribas, ac Phariseos ob ipsorum delicta reprehenderet, à sacerdotibus est morti condemnatus. Veri & boni Christi sacerdotes omni sunt ueneratione dignissimi, & hi tempore non abutuntur, neque dies in luxu ac uoluptate coterunt, sed diuorum Hieronymi, Augustini, Ambrosii, Lactantii, Anastasii, Cyrilli, Pamphili, & id genus alios libros dies noctesque euoluunt, & uitam honestam ac pudicam uiuunt.

4. 2 HONORIVS N. P. ET EUODIVS.

Prosper horum Cofs. sic meminit: Honorio Nepote, & Euodio Cofs. Burdegalis quaedam Priscilliani discipula, nomine Urbica, ob impietatis pertinaciam, per seditionem uulgi lapidibus obruitur. Hermannus in suis Annalibus: Priscillianus haereticus in synodo Burdegalensi iam damnandus, fugit: & Treueri ab Euodio praefecto auditus, cum sequacibus erroris, gladio adductus est.

CC-
XCII

3 VALENTINIANVS III. ET EVTROPIVS.

Historia Tripartita libro nono, capite quadragesimo quinto, mentionem facit cuiusdam Eutropii eunuchi, quem fidelissimum fuisse scribit Theodosio Imperatori, & ab eo missum ad Ioannem Monachum, ut ei belli euentum significaret.

2.

4 THEODOSIVS II. ET CYNEGIVS.

Prosper: Theodosio secundo & Cynegio Cofs. Maximus tyrannus Valentianus no & Theodosio Imperatoribus, tertio ab Aquileia lapide spoliatus indumentis regis, sistitur, & capite danatur. Cuius filius Victor ab Arbogasto est interfectus in Gallijs. De hoc Maximo Paulus Orosius lib. 7. capite uigesimo: Paulus Diaconus lib. 11. cap. 12. & historia Ecclesiastica libro undecimo: historia Tripartita lib. 9. cap. 23. ubi horum quoque Cofs. fit mentio. In uetustissimis Chronicis scribitur: Theodosio secundo & Cynegio Cofs. occisus est Maximus 5. Calendas Septembris.

3.

5 TIMASIVS, ET PROMOTVS.

Horum Cofs. sic meminit Prosper: Timasio & Promoto Cofs. Longobardi eorum ducibus defunctis, primum sibi regem creauerunt Agelmundum, Aronis filium, qui regnavit annis triginta tribus. In eadem uetustissima Chronica (sic hodie loquimur uulgò) quam paulo ante citavi, sic scribitur: Timasio & Promoto Cofs. Theodosius Romam introiuit cum Honorio Idus Iunias. Et exiuit inde tertio Calendas Septembris. Haec faciunt pro intellectu capitis uigesimitertii & uigesimiquarti libri noni historiae Tripartite. Tunc, puto, dictus est elegantissimus Panegyricus Theodosio à Latino Pacato Drepano, qui multijuga scaturit eruditione & doctrina. Quae lector studiose omnino legas, ut uirtutes Theodosii Imperatoris condiscas. Ex his autem tibi iam patecet argumentum. Marcellinus sic de his Cofs. scribit: Timasii & Promoti consulatu Theodosius Imperator cum Honorio filio suo Romam mense Iunio introiuit. Congiarium populo Romano tribuit, Urbemque egressus est Calendis Septembris. Per idem tempus grando crepitans per biduum continuum plurima cecidit pecudum arborumque pernicies. Item stella à Septentrione gallicinio surgens, & in modum luciferi ardens, priusquam splendens apparuit, uigesima sexta die desit esse. Templum Serapis apud Alexandriam Theodosii Imperatoris edicto solutum est.

4.

6 VALENTINIANVS IIII. ET NEOTERIVS.

Prosper: Valentiano quarto & Neoterio Cofs. signum in caelo quasi columna pendens ardensque per dies triginta apparuit. Et Theodosius venerabile Ioannis Baptistae caput, ex uico Coslai Constantinopolim deportans, septimo ab Urbe lapide in basilica, quam magno sumptu in eius honorem exerat, recodit. Vide de hoc

CHR. I. Ab
STI

386. 1140

387. 1141

388. 1142

389. 1143

390. 1144

hoc quadragesimotertio capite libri noni historiã Tripartitam. Marcellinus: Valentiniani Augusti III. & Neoterij Cofs. signum in cœlo quasi columna pendēe ardensq; per dies triginta apparuit. Galla Theodosii uxor ab Arcadio priuigno suo electa est, Obeliscum in Circo positum est. Columna haud longè ab ecclesia constituta est, quæ argenteam Theodosii Magni statuam ferens hæcenus contemplatur.

TITIANVS, ET SYMMACHVS.

CCXC 7

III

Tatianus à quibusdã hoc loco scribitur. Ego malo Titianum, cuius Aufonius meminit in epistola quadã ad Probũ, & in Panegyrico: Symmachus uerò in epistolis suis crebrò. Est autẽ hic Q. Symmachus, uir cõsularis, & Vrbi præfectus eloquentissimus & doctissimus, Aufonij frater: qui causam gentiliũ deorũ luculentissima oratione defendit apud Theodosiũ & Valentinianũ Imperatores. Quæ oratio libro quinto epistolarum inseritur. Contra quam ardentissimè scripsit diuus Ambrosius, & Aurelius Prudentius, qui circa hæc tempora floruit, duobus elegantissimis libris, uersu heroico, Cuius operis initium est:

Paulus præco Dei, qui fera gentium

Primus corda sacro perdomuit stylo

Christum per populos ritibus asperis, & reliqua.

Scripsit autẽ epistolas quoq; familiares elegantissimas, miræ breuitatis ac rotunditatis, Ciceronis Academiæ primus accola: quæ pro Caroli & Casparini epistolis certè sunt iunioribus legendæ: & quas nostri seculi duo clarissima lumina, Pomponius Lætus & Angelus Politianus mirè laudarunt. Habent enim elegantiam concinnã cū breuitate amabili, & huius tẽporis gesta nõnulla explicat. Lege lector, & lætaberis. De Symmacho fit & mentio in historia Tripartita libro nono, capite uigesimotertio. Sed uigesimo quarto capite horũ Cofs. fit mētio his uerbis: His actis, relicto Valentiniano Romæ, ipse cum Honorio Constantinopolim remeauit cõsulatu Tatiani & Symmachi die decima mēsis Nouẽbris. Reperi in uetustissima sepe citata chronica hæc uerba: Tatiano & Symmacho Cofs. defunctus est Valentinianus Imperator Viennæ IIII. Idus Iunias, & leuatus est Eugenius Imp. XI. Calendas Septembris. Sed Cassiodorus reijcit in sequentes Cofs. Prosper uerò dicit: Titiano & Symmacho Cofs. Eugenius fauore Arbogastis cõsensus, imperiũ sibi met usurpauit. Marcellinus sic horũ Cofs. meminit: Quarta indictione Tatiani & Symmachi Cofs. Theodosius Imperator Italia decedens, Constantinopolim remeauit. Valentinianus Imperator apud Viennam dolo Arbogastis strangulatus interiit Idus Martias. Eugenius Arbogastis fauore confusus, imperium sibi met uindicauit.

ARCADIVS II. ET RVFFINVS.

2.

8

Prosper: Arcadio II. & Ruffino Cofs. Valentinianus ad uitæ fastidium nimia Arbogastis magistri militũ austeritate ductus, laqueo apud Viennam periit. Et hinc Eugenius in Gallijs imperat. Marcellinus: Quinta indictione, consulatu Arcadij II. & Ruffini Arbogastes, Valentiniano Imperatore extincto, & Eugenio Cesare factò, innumeras inuictasq; copias undiq; in Gallias contraxit, occidentale sibi imperium utpote uendicaturus.

His Cofs. Valentinianus uitæ tædio apud Viennã laqueo periit. Theodosius cū iam quatuordecim annos regnaret, cū Arcadio & Honorio filijs regnat annis duobus. Sub quibus hi Cofs. fuerunt.

Quor annis Theodosius regnauit, superius ex Orosio & alijs docuimus, & res etiã eius gestas. Cassiodorus nũc illos annos à superioribus separat. Tu uide paulo antè citatos autores, Sed eadẽ uerba Cassiodori apud Prosperum inuenies.

X 3

THEODORVS

THEODOSIVS PRIMVS XLI

THEODOSIVS III. ET ABVNDANTIVS.

Prosper: Theodosio III. & Abundantio Cofs. Honorii pater suus Theodosius in eodē loco quo fratrem eius Arcadium Cæsarem fecit, Principem constituit, decimo-septimo ab Vrbe miliario, quā hora diei tertia tenebræ factæ sunt. Historia Tripartita lib. 9. cap. 44. horum Cofs. sic meminit: Secūda certamina post Maximū præparabat, cōgregansq; militarē uirtutem, & Honorii filiū designans Imperatorem, cōsulatu suo & Abundantij decimo die Ianuarij mensis, denuò ad partes Hesperias magno studio festinabat. In uetustissimo ignoti autoris libro reperi, Theodosio III. & Abundantio Cofs. tenebræ factæ sunt die Solis hora secunda, sexto Calendas Iunias. Et leuatus est Honorius Imperator Constantinopoli in miliario quarto à Theodosio patre suo decimo Calendas Februarij. Eadem Marcellinus: Sexta indictione Theodosii III. & Abundantij Cof. Honorii pater suus Theodosius in eodē loco quo frater eius Arcadium Cæsarem fecerat, Principem cōstituit, id est 7. ab Vrbe miliario. Tūc quippe hora diei tertia tenebræ factæ sunt.

ARCADIVS III. ET HONORIVS II.

In eisdem uetustissimis Chronicis scribitur: Arcadio III. & Honorio II. Cofs. occisus est Eugenius octauo Idus Septēbris. Quod & historia Tripartita latissime designat lib. 9. cap. 45. Hæc gesta sunt 17. die Septēbris, consulatu Arcadij tertio, & Honorij secundo. Marcellinus: Septima indictione, Arcadij III. & Honorij II. Cofs. Theodosius Augustus, assumpto Honorio Cæsare, eodēq; filio, cōtra Arbogastem, qui Eugeniū tyrannū Imperatorem facere ausus est, bello cōmissio Eugenius uictus atq; captus, interfectus est. Arbogastes sua se manu percussit. Terræmotu à mēse Septēbrio in Nouembriū imminēte, aliquātæ Europę regiones quassatę sunt. Therme Arcadianę ex cōditoris sui nomine nomē acceperūt.

His Cofs. Ioannes Monachus, gratia diuina præditus, Theodosiū consulentem de euentu belli, quod aduersum Eugeniū mouebat, uictorem fore pronunciat.

Prosper: Arcadio III. & Honorio II. Cofs. Ioannes Monachus Anachoreta clarus habetur: qui ornatus prophetiæ gratia, Theodosiū consulentē de euentu belli, quod aduersum Eugeniū mouebat, uictorem futurū prædixit. Meminit illius & Paulus Diaconus lib. 12. Nā consultus Ioannes Anachoreta, eū uictorem spopōderat. Et Historia Tripartita cap. 45. lib. 9. Interea euentum belli considerans, mittit ad Thebaidē ad Ioannē Monachū, præscientia clarū, ad quē destinauit Eutropium Eunuchū sibi met fidelissimū, ut aut eū, si uellet, uenire deduceret, aut nolentē de euentu belli requireret. At ille Ioannē quidē deducere nō præualuit, sed mandatū retulit eius, quia bello uinceret, & perimeret tyrannū, & post uictoriam in Italia moreretur. Meminit & huius Ioannis Monachi Augustinus lib. 5. Ciuitatis diuinae, cap. 26. Alius est à Ioanne Monacho qui & Zonaras dicitur, qui historiam Græcē à creatione mundi ad tempora Alexij Comneni Imperatoris luculentissime conscripsit, à quo multa sum mutuatus, ut claret.

OLYBRIVS, ET PROBINVS.

Hi sunt illi germani fratres, Olybrius atq; Probinus Cofs. filij Probi Cof. quos pulcherrimo & elegāti. Panegyrico Claudianus poeta celebrat, cuius est initium: Sol qui flammiferis mundum complexus habenis, Voluis inexhausto redeuntia secula motu, Sparge diem meliore coma, crinemq; repexi. & reliqua.

Horū Cofs. meminit Historia Tripartita lib. 9. cap. 50. his uerbis: Superueniente nocte defunctus est cōsulatu Olybrij & Probinij, 17. die Ianuarij ducētesime nonagesimæ quartæ Olympiadis. & lib. 10. cap. 1. inquit: Circa octauā diem Nouembriis,

uembris, eodē consulatu, corpus Theodosii delatū est, & cū solēni honore ab Arcadio filio sepulturæ traditū. Marcellinus ita de ijs scribit: Octava indictione, Olybrii & Probinii consulatu, Theodosius Magnus apud Mediolanū uita decessit. Imperauit annis decē & septē. Corpus eius eodē anno Constantinopolim allatū atq; sepultū. Arcadius & Honorius germani utrūq; imperiū, diuisis tantum sedibus, tenere cœperunt. Rufinus patricius Arcadio Principi insidias tendēs, Alarico Gotthorū regi missis clam pecunijs, infestū Reipub. fecit, & in Græciā misit. Porrò detectus dolo suo Rufinus ab Italicis militibus cū Gaina Comite Arcadio missis, ante portas Urbis meritò trucidatus est. Caput eius, manusq; extra tota, Constantinopoli demonstrata. Paria de Rufino historia Tripartita libro decimo, capite primo, Pomponius Latus in suo Theodosio libro secūdo horū quoq; Cōs. mentionem facit. Sed alterius Cōs. nomen est immutatum, atq; ideo corrigendum. Appellat enim eos Olybrium & Primum corruptè.

His Cōs. Theodosius Eugeniū tyrannū uincit & perimit. Augustinus, beati Ambrosii discipulus, multa facūdia doctrinaq; excellēs, Hypone Regio in Africa episcopus ordinat. Hoc tēpore Claudianus poeta insignis habet. Theodosius Imperator Mediolani morit. Post quē, cū iā regnasset annis 12. cū fratre Honorio regnat annis tredecim.

Hæc eadē ijsdem uerbis Prosper in Chronicis. De diuo Augustino opus nō est, ut plura differā, cuius doctrina & uitæ sanctimonia toto mūdo est decantatissima. Utinam & huius scripta diligentius à nostris tractarentur, melius de Reipub. Christiana inter Christianos sacerdotes ageretur. Natione Afer, patria Tagatenis, ut Possidius tradit, uir acri ingenio, diuinarū humanarūq; rerū capaci, à pueritia ita profecit ut nondū uiginti annos natus, Carthaginī rhetoricam docuerit, Mathematicas artes, & ceteras philosophiæ partes, per se multa legens, adeptus est. Hic Augustinus cū libro quinto de Ciuitate Dei Theodosii gesta enarrat, Claudiani meminit. Vnde & poeta Claudianus, quamuis à Christi nomine alienus, in eius tamen laudibus dixit:

O nimium dilecte Deo, cui fudit ab astris
Se Iouis armatus, uehemens tibi militat æther,
Et coniurati ueniunt ad clausa uenti.

Sic in Augustino legitur, cum sit legendum, Cui fundit ab antris Aeolus armatas hiemes. Orosius quoque libro septimo, capite uigesimaltertio, eadem his uerbis prodit: Quamuis hoc ego testimonio non laborem, quum unus ex ipsis, poeta quidem eximius, sed paganus peruicacissimus, huiusmodi uersibus & Deo & homini testimonium tulit, quibus ait:

O nimium dilecte Deo, tibi militat æther,
Et coniurati ueniunt ad clausa uenti.

Quos uersus etiam Paulus Diaconus repetit lib. 12. Quæ duo certè testimonia magnorū uirorū illos coarguūt, qui Claudianū facere Christianū nituntur, cū id sua scripta testentur, q̄ fuerit à Christi religione alienus. Licet quidā ei adscribant carmina, quæ sua esse doctissimi quicq; pernegant. Verū in auctoritate illū fuisse apud Arcadium atq; Honorium Imperatores, declarat illa statua in Traiani foro locata, quæ eum quintæ cohortis tribunum & notarium fuisse, manifestat, de qua ipse cecinit. V. C. alij, & melius, uirum clarissimum appellant, non v. cohortis. Quod legimur medio conspicimurq; foro.

ARCADIUS ET HONORIUS

IMP. AVGG. XLII.

Orosius lib. 7. cap. 24. Anno ab Vr. millesimo ceteresimo quadragesimonono, Arcadius Augustus, cuius nūc filius Theodosius orientem regit: & Honorius Augustus

Olymp. Imp.
Arcad.

gustus frater, cui nūc Respub. innitit 42. loco cōmune imperiū, diuisis tantū sedi bus, tenere cōperūt. Vixitque Arcadius post patris excessum annis duodecim: imperijq; summā Theodosio filio suo admodū paruo moriens tradidit. Quæ de hinc gesta sunt, longo ambitu Orosius describit, quæ illic inuenies: nō enim sunt omnia scribenda Paulus Diaconus præterea libro decimotertio, quæ sub ijs Im- peratoribus gesta sunt, latissimè enarrat. Historia autē Tripartita libro decimo.

Sub quibus hi Cofs. fuerunt:

2.

1

ARCADIUS IIII. ET HONORIVS III.

Prosper Arcadio IIII. & Honorio III. Cofs. terræmotus per plurimos dies fuit, cœlūq; ardere uisum. Quod etiā notat diuus Ambrosius in funebri oratio- ne quā habuit de Theodosio. Per hæc tēpora Orosius Hispanus, uir eloquens, & historiarū cognitor, claret. Cuius septē libri historiarū mira breuitate cōcinni ad beatum Augustinū extant, quos sæpe citauimus. Celebrauit hunc consulatū Ho norij Claudianus poeta tersissimo carmine, cuius est principium:
Paruos non aquilis fas est educere fœtus

Ante fidem solis, iudiciūq; poli. &c.

Quod carmen Panegyris subsequitur. Sub id tempus Ruffinus, qui Hunnos introduxit Armeniā uastantes, trucidatus est. Cuius meminit historia Tripartita lib. 10. & Paulus Diaconus lib. 13. & Orosius lib. 7. cap. 25. In quē duo extāt libri Claudiani, Marcellinus: Nona indictione Arcadij quarto & Honorij tertio con- sulatu, Ruffini uxore & filia exulata, Eutropius sacri palatij cubicularius, omnes opes arripuit, auaritiāq; transgressus est. Terræmotus per plurimos dies fuit. Cœlum ardere uisum est.

3.

2

CAESARIUS, ET ATTICVS.

Prosper: Cæsario & Attico Cofs. Flaccilla filia nata est Arcadio Imperatori. Meminit & horū Cofs. historia Tripartita libro decimo, capite tertio, Sed Anici corruptè legitur, pro Attici, Marcellinus: Decima indictione Cæsarij & Attici consulatu, his Cofs. Flaccilla nata est filia Arcadio.

4.

3

HONORIVS IIII. ET EUTYCHIANVS.

Horū Cofs. meminit diuus Augustinus in decimo octauo libro Ciuitatis diui- næ, capite ultimo: ubi persecutiones Ecclesiæ recenset pulcherrimè, qui est dili- genter relegendus. Meminit horū & Prosper, sed ordine præpostero: & historia Tripartita lib. 10. cap. 3. tū Marcellinus: Vndecima indictione, Honorij IIII. & Eutychiani Cofs. Romanæ ecclesiæ Anastasius tricesimus septimus episcopus ordinatus, uixit annis quatuor, Eusebius 37. Romanæ ecclesiæ episcopatū tenet Anastasius, cui præfuit ann. III. dies XXI. sub Honorio IIII. & Eutychiano Cofs. anno Christi 401. uel secundū alios 402. Ambrosius Mediolanēsis episcopus uir tutū arx, fidei orator catholicus ad Dominū cōmigravit. Ioannes Antiochiæ na- tus, ubiq; à Meletio, eiusdē ciuitatus episcopo, eodemq; confessore, lector Eccle- siæ ordinatus, per singulos officij gradus ascendit. Ibiq; per quinquennium conti- nuū diaconus multos diuinosq; edidit libros, presbyter quoq; factus per duode- cim annos plures fecit. Tāta dehinc opinione undiq; propagatus Cōstantinopo- li loco notarij Pontificis suffectus est. Vbi plurima dulcia diuinarū scripturarum uolumina suo operi catholicis addidit. Hos quoque episcopos habuit inimicos, Theophilū Alexandrinū, Epiphaniū Cypriū, Achaicū Bergomēsem. Gildo Co- mes, idēq; paganus, qui mortuo Theodosio Principe Aphricæ preerat, dū Arca- dio & Honorio adhuc pueris regnātibus inuidet, Aphricā nitit obtinere. Frater eius Mascezel cognita eius uesania, relictis apud Aphricā duobus filijs, in Italiā remeat. Gildo utrūq; fratris filiū dolo trucidat. Mascezel fratris cognito scelere, cū quinq; millibus suorū cōtra Gildonē cū septuaginta armatorū sibimet obuiam tem accedit infestus: Gildonemq; parricidā ieiunijs & orationibus, immo beati

Ambrusii

Ambrosii in somnis admonitus auxiliantibus fugauit. Gildo fugiens, propria se manu strangulauit. Sicq; Mascezel sine bello uictoriam meruit, ac sine caede uindictam. Sed elegantissimum Panegyricum Claudianus in hunc quartum consulatum Honorij scribit, cuius principium hoc est:

Auspicijs iterum sese regalibus annus
Induit, & nota fruitur iactantior aula,
Limina nec passim circum priuata morari
Exultant reduces Augusto Consule fasces. &c.

Quem studiose lector accuratè legas, ut multas eius temporis historias. Ple-
nus enim est rerum & historiarum, & omnimoda scater eruditione.

MANLIUS, ET THEODORUS.

cc 4
xcv

Sic in Cassiodori legitur, quod unicū uidī, exemplo. Et est ac si dicas, Iulius & Caesar. unus enim fuit Consul Manlius Theodorus. Vnde & Augustinus libro decimo octauo Ciuitatis diuinæ capite ultimo hunc consulatum signans, inquit: Et sequenti anno Theodoro Consule. Et Prosper hoc loco scribit: Manlio & Theodoro Cofs. cum hunc consulatum inierat, Eutropius eunuchus mox honore & uita exutus est. Ideo in autore ignoto, qui sola nomina Cofs. ponit, hoc loco legitur: Eutropius & Theodorus. Sed quum ob uitia quædam Imperator Eutropium iussisset obtruncari, præcepit ex ordine Cofs. eius nomē penitus abrogari. Quamobrē solūmodo qui cū eo Cōsul fuit Theodori nomē ascriptū est, ut habet historia Tripartita libro decimo, capite quarto. Hic est ille Manlius Theodorus Cōsul, cui elegantissimū Panegyricū scripsit Claudianus, cuius hoc est exordiū: Audebisne precor, doctæ subiecta cateruæ,

Inter tot proceres nostra Thalia loquitur &c.

In quo inter cætera hoc quod paulo antè scripsimus, de unico Theodori consulatu ita scribitur, Culmen utrumq; tenes, & cætera. Fuit autē Eutropius eunuchus Aegyptius, qui post longam seruitutem, leno factus, ab æmulis Stiliconis Consul est factus. Sed cum cædes ac clades & prouinciarum direptiones fierent, eo Consule dignitate priuatus Consulari, in Cyprum est deportatus, ac tandem honore & uita exutus est. Is est Eutropius in quem satyrico felle detonuuit Claudianus poeta duobus libris, qui sic exordiantur:

Semiferos partus, metuendaq; pignora matris,
Mœnibus in medijs auditum nocte luporum
Murmur. & reliqua.

Qui profectò libri cū omni scateant eruditione & doctrina, à studiosis sunt q̄ diligentissimè legendi, ut res eius tempestatis gestæ innotescant. Marcellinus: Duodecima indictione Theodori & Eutropij Cons. Hic Eutropius omnium spadonum primus atq; ultimus Cos. fuit. De quo Claudianus poeta ait:

Omnia cesserunt Eunucho Consule monstra.

Itē Pulcheria Arcadio altera filia nata est, Gaina Comes apud Cōstantinopolim ad præparandū ciuile bellū barbaros suos occultè admonet. Ipse ualentinē simulans, Vrbe egreditur. Cœpto aduersus Byzantium prælio, plurimī hostiū cadūt. Cæteri fugientes, Ecclesiæ nostræ succedūt. Ibiq; detecto ecclesiæ culmine, iactis desuper lapidibus obruunt. De hoc Gaina historia Tripartita lib. 10, ca. 6.

STILICO, ET AVRELIANVS.

24 5

Prosper: Stilicone & Aureliano Cofs. Gotthi Italiā Alarico & Rhadagiso duobus ingressi sunt. Marcellinus: Tredecima indictione, Stiliconis & Aureliani Cōs. bellū nauale cōtra Gainā tyrannū inter Chersonesum & Hellepontū gestū est. Multa millia Gotthorum cæsa uel demersa sunt. Gaina uerò de hoc bello fugiens euasit. Ipso tñ anno occisus est mēse Februario, Iordanis in lib. de Origine Gotthorum:

Olymp. Imp.
Arcad.

Gotthorum: Mox ergo Alaricus creatus est rex. cū suis deliberans, suavit eos suo labore quærere regna, q̄ alienis per ociū subiacere. & sumpto exercitu, per Pannonias, Stilicone & Aureliano Cofs. & per Syrmii dextro latere quasi uiris uacuum intrauit Italiā, nullo penitus obsistente. Hoc idem subiungit Cassiodorus:

His Cofs. Gotthi Alarico & Rhadagiso ducibus ingrediunt Italiā.

De Rhadagiso Orosius libro septimo, capite uigesimosexto plura. Diaconus libro tredecimo: Claudianus item poeta, De Alarico Orosius eodē libro, sed capite uigesimooctauo: Diaconus præfato loco: Iordanis libro Gotthorū. Sed qualis fuerit Stilico, præfati autores omnes edocent: potissimum tamē Claudianus, qui tribus eū panegyricis celebrat, ueluti suum Meccenatem. Cū tamen reuera is Stilico immemor beneficiorū, quæ plurima perceperat, Eucherio filio suo regnū affectabat. Ob quā rem cū filio in foro Pacis est obruncatus: licet diu sub Theodosio Imperatore fortiter militasset, meruissetq̄ ut ei filiū suū Honorii cōmendarer. Cui ipse postea duas filias, Mariam scilicet & Thermantiam, unā post alterā, matrimonio copulauit, quāuis utræq̄ inopinata morte extinctæ sint. Ex tāt Claudiani de his nuptiis epithalamia duo tersissima & elegātissima, quæ studiosus lector leget. Fuit autem Stilico Vandalus natione, dehinc patricius Romanus, cui Serena Honorij filia uxor data ex. Ex qua genuit Eucherium filium, Mariam & Thermantiam filias. Sed huius consulatus Stiliconis mentionem facit Claudianus in primis duobus Panegyricis: quos suspicor unum esse, & diuisum postea nescio, qua incuria: & tertium Panegyricum in alterum scriptum consulatum, quem post quinq̄ annos gessit.

3. 6 VINCENTIUS, ET FRAUITA.

Prosper scribit: Vincentio & Fabricio Cofs. Ioannes Cōstantinopolitanus & Theophilus Alexandrinus episcopi illustres habentur: quorū multa est mentio libro decimo historiæ Tripartitæ. Sed credo esse erratū in alterius Cōsulis nomine. Nam in uetustissima incerti autoris Chronica, quā sæpe cito, scriptū reperio, Vincentio & Frauito Cofs. natus est Theodosius Cōstantinopoli Idus Aprilis. Et intrauit Alaricus in Italiā decimoquarto Calendas Septembris. Marcellinus: Decimaquarta indictione Vincentij & Frauitæ Conf. caput Gainæ hastili præfixum, Cōstantinopolim allatū est. Maris Pontici superficies ita gelu frenata est, ut per triginta dies soluta tandē glacies per Propontidē instar montiū super reporta recurreret. Theodosius Iunior patre Arcadio natus est tertio Idus Aprilis.

4. 7 ARCADIVS V. ET HONORIVS V.

Prosper: Arcadio v. aduersus Gotthos uehementer utrisq̄ Pollentiæ partis clade pugnatū est. Marcellinus: Decimaquinta indictione Arcadij v. & Honorij v. Conf. Romanæ ecclesiæ Innocentius tricesimooctauus creatus antistes, uixit annis quindecim. Et Theodosius Iunior in loco quo pater patruusq̄ suus Cæsar creatus est, Constantinopoli ingens terræmotus fuit.

His Cofs. Pollentiæ Stiliconem cum exercitu Romano Gotthi acie uictum fugauerunt.

Hoc latissimè apud Orosium & Diaconū inuenies. Licet Claudianus poeta uictoria in Stiliconis contra Alaricum elegantissimè celebrauit, cum caneret: Intacti cum claustra freti coeuntibus æquor

Armatum scopulis audax irrumperet agro. & quæ sequuntur.

CCXC 8 THEODOSIUS ET RUMORIDVS.

VI

Prosper: Theodosio & Rumorido Cofs. Eudoxia Arcadij uxoris statua super columnā posita est. Marcellinus: Prima indictione Theodosij Iunioris & Rumoridi Cofs. Martina patre Arcadio nata est tertio Idus Februarias. Eudoxie Arcadij uxoris supra porphyriticam columnā argentea statua iuxta ecclesiā posita ha-

clenus

tenus sistit, Ioannem Constantinopolitanæ ecclesiæ episcopum, cui supradicti antistites in cassum æmuli fuere, aliosq; trigintamet episcopos sibi ascuere, nolente Arcadio Principe, in Armeniam miserunt, & hinc in aliud exilium: post mortuum plebs in atrio Basilij episcopi recondit. De hac statua argentea uide decimumquintum caput libri decimi historiæ Tripartitæ, Vetusissimæ Chronicæ ignoti autoris habent hæc uerba: Theodosio & Rumorido Cofs. Theodosius Imperator leuatus est Constantinopoli quarto Idus Ianuarias. Veterem morem leuandi Imperatores, significat etiam Claudianus illo uersiculo:
Sed mox cum solita miles te uoce leuasset.

HONORIVS VI. ET ARISTENICVS.

Prosper: Honorio VI. & Aristenico Cofs. Eudoxa uxor Arcadij diem suum clausit. Pōponius Letus libro secundo historiarū, in Theodosio, scribit Eudoxā ante uiri obitū tribus annis morbo solutam, Honorio IIII. & Eutychiano Cofs. Vbi hæc legerit, ipse uideat, supputatio temporū & res gestæ refragantur. Horū Cofs. meminit etiam historia Tripartita libro decimo, capite decimosextimo. & iterum eodē libro, capite uigesimo, ubi sic scribitur: Eodem tēpore grando uehemens, Constantinopolim & circa eius suburbana descendit. Quod actū est eodē consulatu Honorij VI. & Aristenici, tricesima Septēbris. Quod dicebant iracundia Dei gestū, eo q; sine iudicio Ioannes episcopus condemnatus fuerit, Quibus uerbis incrementū dedit mors Augustæ continuo subsequuta, quarta namq; die post grandinē est defuncta. Sic Marcellinus: Secūda indictione Honorij V. & Aristenici Cofs. Ecclesia Cōstantinopolitana flāma ignis, quæ de beati Ioannis sepulchro quondā episcopi nata fuit, subito cōflagrauit, uicināq; Ecclesiæ urbis facie serpens nihilominus exussit. Eudoxa uxor Arcadij diem clausit. Hic est ille sextus Honorij cōsulatus quē Claudianus celebrauit Panegyrico, cuius est initiū:
Aurea Fortunæ reduci si templa priores
Ob reditum uouere ducum, non dignius unquam
Hæc dea pro meritis amplas sibi posceret ædes.

Quem studiose lector hoc loco diligenter perlegas, ut res gestas eius tēpestatis teneas, quæ de Alarico & Honorio Claudianus scribens, elegantissimē enarrat.

STILICO II. ET ANTHEMIVS.

Prosper: Stilicone & Anthemio Cofs. Rhadagisus in Tuscia multis millibus Gotthorū caesis, ducente exercitū Stilicone, superatus & captus est. Et hæc elegāntissimē describit Claudianus in tertia Panegyri, quā puto tunc esse scriptā, utpote in qua Stiliconis triumphū & uictoriā pulchrē describit. Et annus ille fuit quintus post primum consulatum. Vnde haud ab re inquit in præfatione:
Temihī quintos annorum Roma recursus
Reddidit, & uotis iussit adesse suis. & reliqua.

Potest diligens lector ex Claudiano quæ hic desiderat adscribere. Fastidium enim esset, omnia coaceruare, quæ mediocriter doctus ex alijs intelligit: satis est digito indicare. Vide etiā lector caput uigesimumquartū libri decimi in historia Tripartita, & caput uigesimumprimū, ubi scribitur Vrsatiū episcopū Cōstantinopolitanū consulatu Stiliconis II. & Anthemij mortuū, undecimo Nouēbris: Tertia indictione consulatu Stiliconis II. & Anthemij, Isauri per montem Taurum discurrentes, ingens dispendium Reipub. importarunt. Quibus Narthasaleus legatus maius continuo rependit incommodum.

ARCADIVS VI. ET PROBVS.

Meminit horū Cofs. historia Tripartita libro decimo, capite uigesimosexto. Prosper: Arcadio VI. & Probo Cofs. Vandali & Alani Gallias traiecto Rheno intrauerūt pridie Calendas Ianuarias. Hæc etiā Cassiodorus annotauit, dicens:
His

Olymp. Imp.
Arcad.

His Cofs. Vandali & Alani transito Rheno Gallias intrauerunt. Vide Orosium libro septimo, & Paulum Diaconum atque Iordanem de origine Gotthorum.

CCXC. 12
VII

HONORIUS VII. ET THEODOSIUS.

Meminit horum Cofs. historia Tripartita libro decimo, capite decimo octauo, & libro undecimo, capite sexto, quo tempore scribit Dorotheum, qui centum decem & nouem annos uixerat. Et Prosper in Chronicis inquit: Honorio VII. & Theodosio II. Cofs. Constantinus ex infima militia ob solam spem nominis in Britannia tyrannus exoritur, & ad Gallias transit. De hoc Constantino Orosius libro septimo, capite uigesimo octauo: Paulus Diaconus libro decimo tertio, capite tertio, ut impressi codices sunt distincti. Quartodecimo autem die Septembris hoc consulatu mortuus est Chrysostomus ex dolore capitis, ardore solis uitam languore finiens.

2. 13

BASSVS, ET PHILIPPVS.

Prosper: Basso & Philippo Cofs. Arcadius Imperator Constantinopoli moritur. Historia Tripartita libro decimo, capite trigesimo quinto: Arcadius itaque relicto annorum octo filio Theodosio, defunctus est consulatu Bassi & Philippi, prima die Maij, anno secundo ducentesima nonagesima septima Olympiadis. Is ergo cum patre quidem Theodosio tredecim regnauit annis, post mortem patris quatuordecim. Vixit annis quidem triginta uno. Marcellinus: Sexta indictione Bassi & Philippi consulatu Stilico Comes, cui duae filiae Maria & Thermania, singulae uxores Honorij principis fuere. Vtraque tamen uirgo defuncta, spreto Honorio: regnoque inhians, Alemanorum, Sueuorum, Vandalorumque gentes donis pecuniisque illectas contra regnum Honorij excitauit, Eucherium filium suum paganum, & aduersus Christianos insidias molientem cupiens Caesarem ordinare, qui cum eodem Eucherio dolo suo detecto occisus est Romae in foro Pacis. Tum per dies septem terra mugitum dedit. Arcadius Imperator uitae finem fecit. Regnauit post obitum patris sui Theodosii annis tredecim. Idem Iordanis in annalibus suis: Anno Christi quadringentesimo octauo Arcadius Imperator Constantinopoli moritur, relicto pro se Theodosio filio. Cum quo dehinc patruus Honorius annis quindecim regnauit, & Stilico dux fortis una cum filio Eucherio ab Honorio Augusto occiditur.

His Cofs. Arcadius Imperator Constantinopoli moritur. Honorius cum Theodosio fratris filio regnat annis quindecim. Sub quibus hi fuerunt Cofs.

Orosius libro septimo: Anno ab Vr. con. millesimo centesimo sexagesimo secundo (sic est enim legendum) Honorius Imperator uidens tot oppositis tyrannis nihil aduersum barbaros agi posse, ipsos prius tyrannos deleri iubet. Constantio Comiti summa est commissa. Sensit tum demum Respub. & quam utilitatem in Romano tandem duce receperit, & quam eatenus perniciem per longa tempora barbaris comitibus subiecta tolerauit. Narrat dehinc late Orosius usque in fine libri sui quae gesta sunt sub Honorio. Et Paulus Diaconus latissime libro decimo quarto: Tripartita historia lib. undecimo, cap. primo: Igitur Arcadio Imperatore defuncto, Honorius quidem frater eius regebat Hesperiam, Orientales autem prouinciae sub ditione manebant Theodosii iunioris, cum esset annorum octo, Anthemio praefecto omnia disponente. Erat enim iste nepos Philippi, qui Paulum episcopum sub Constantio ab ecclesia expulerat, & Macedonium introduxerat. Is enim muro maximo urbem Constantinopolim circumdedit: qui uir sapientissimus inter illius temporis homines reputabatur, & nihil inconsulte faciebat, sed cum multorum consilio quae erant agenda tractabat, & maxime sophistae Troilo se credebat.

HONORIUS

HONORIVS AVGV IMPV XLIII

CVM THEODOSIO.

HONORIVS VIII. ET THEODOSIVS III.

3+ 1

Prosper: Honorio VIII. & Theodosio III. Cofs, Vandali Hispanias occupaverunt. Attalus Romæ Imperator factus, qui mox priuatus regno, Gothhis celsit. De hoc Attalo Orosius lib. 7. cap. ult. historia Tripartita lib. 11. ca. 9. Paulus Diaconus lib. 14. Horum Cofs, item sic meminit Marcellinus: Septima indictione Honorij VIII. & Theodosij iunioris III. Conf, apud Constantinopolim magna populi exarsit seditio panis uidelicet penuria ingruente. Jordanis in Annalibus 409. anno Vandali, Alani, & Sueui Cal. Octobris Hispanias occupant: & Attalus Imperator Romæ per tyrannidem factus, & mox pulsus, Gothhis celsit.

His Cofs. Vandali Hispanias occupauerunt.

Consulendi sunt Orosius & Paulus Diaconus.

VARRON ET TERTVLLVS.

4+ 2

Prosper: Flauio Varrone Cofs. Roma, orbis quondam uictrix, à Gothhis Alarico duce capta: & ob hæc solus fuit Orientaliū partium Consul, quod in sequenti anno obseruatum est. Licet hic Cassiodorus ei Tertullum adiungat. Sed forte hic mox obruncatus est. Nā de eo sic scribit Orosius lib. 7. ca. ult. Nec mirum, si iure hac pompa miser lusus est, cuius ille umbratilis Consul Tertullus ausus est in curia dicere: Loquar uobis P. C. Consul & Pontifex, quorum alterum spero, sperans ab eo qui non habebat spem, & maledictus utiq; qui spem suam posuerat in homine. Paulus Diaconus lib. 14. Tertullus Cof. qui se principem in Senatu futurū gloriatus est pari nihilominus periit exitu. Marcellinus in sua Chronica unicū tantū ponit Cof. sic scribēs: Octaua indictione Barraniæ solius consulatu Alaricus trepidā Vrbe inuasit, partemq; eius cōcremauit incendio: sextoq; die quo ingressus fuerat depredata Vrbe egressus est, Placida Honorij principis sorore abducta, quam post Ataulpho propinquo suo uxorem tradidit.

His Cofs. Roma à Gothhis Alarico duce capta est, ubi clementer usi uictoria sunt.

Orosius: Anno ab Vr. con. millesimo centesimo sexagesimoquarto, irruptio Urbis per Alaricum facta est. Sed idem Orosius lib. 2. cap. 3. Item Babylon post annos mille centum sexagintaquatuor q; condita à Medis, & Arbaeto rege eorum, præfecto autem suo spoliata, opibus & regno atq; ipso rege priuata est: ipsa tamen post aliquādiū mansit incolumis. Similiter & Roma post annos totidem, hoc est mille centum sexagintaquatuor, à Gothhis & ab Alarico rege eorum, comite aut suo, irrupta & opibus spoliata, non regno, manet adhuc & regnat incolumis: quamuis in tantum arcanis statutis, in utramq; urbē conueniente, totus ordo seruatus sit: ut & ibi præfectus eius Artabus regnū inuaserit, & hic huius præfectus Ataulphus regnare tentauerit. Tametsi apud hanc solam meritò Christiani imperatoris Honorij attentatio prophana uacuata sit. Itaq; hæc ob hoc præcipue cōmemoranda credidi, ut tanto arcano ineffabilium iudiciorū Dei ex parte patefacto intelligant hi qui insipienter utiq; de temporibus Christianis murmurant, unum Deum disposuisse tempora, & in principio Babylonis, & in fine Romanis. Illius clemētiæ esse, quod uiuimus: quod aut miserē uiuimus, intemperantiæ nostræ. Ecce similis Babylonæ ortus & Romæ, similis potentia, similis magnitudo, similia tempora, similia bona, similia mala. & reliqua quæ sequuntur. Paulus: Capta est Roma millesimo centesimo sexagesimoquarto cōditionis suæ anno. Die sanè tertia sponte Gotthi ab Vrbe discedūt, facto aliquantarū ædium incendio: sed ne tanto quidem, quantum olim à Cæsare Nerone factum est. Iordanis:

Y, danis:

Abur.
con.
409. 1163

410. 1164

Olymp. Imp.
Hon.

danis: Anno Christi quadringentesimo decimo, Alaricus rex Gotthorū Romā possedit, & irrupit, multasq; cædes ibi & prædas faciens, locis tantum sacris & ad ea per fugis, quia Christianus erat, pepercit. Anno ab Urb. con. millesimo centesimo sexagesimo quarto, Placida soror Honorij Augusti à Gotthis in Vrbe inter alios capta. Gotthorum pars Venetiam captam possedit, qui postea Ostrogothi uocati, & cum Romanis confœderati sunt. Vide etiā historiam Tripartitam lib. 11. cap. 9. de Vrbe capta. Apud Procopium solum reperi mirum quendam astum, quo usi sunt barbari in capienda Vrbe, quod hæcenus nusq; legi, & in uulgò etiā impressis Procopij codicibus nō reperitur. Budæ in bibliotheca regia, dum illic oratorem Cæs. Maximiliani apud Vladislaū regem agerem, mirè uetus statis Procopiū Græcū reperi, quem mihi rex mutuò dedit: in quo, cum conferrem cum latino, multa deesse obseruauī, tam lacer et mancus uenit ad manus interpretis: quod & crebrò lamentatur. Sed ad historiam. Interfecto Stilicone Honorius princeps fœcors & iners, cum nullū præfēcisset exercitui suo ducem, qui contra Gotthos pugnaret, occasionem exhibuit Gotthis, ut Urbem iam auxilio nudatā obsiderent: qui obseruabant milites palantes ac disperfos sine duce rem negligentissimè agere. Facta itaq; obsidione, cum Alaricus biennium penè frustra obsedisset, quoniam uī eam expugnare non poterat, ad dolum confugiebat. Videbat enim Honorium Rauennæ desidentem oscitabundū, & qui Romanis ferre suppetias uel nequibat, uel non audebat. Soluens itaq; Alaricus obsidionē, simulat in patriam reditum. Sed prius trecētos iuuenes & animi & corporis uirtute insignes delegerat, quos in Urbem nobilioribus ut illis q̄ familiarissimè inferuient, & gratiam dominorum emererentur, donauerat. Quos tamen sic instituit, ut stato die post meridiem dominis in somnū solutis, aut aliò intentis, ocio ad portā Alinariā, occisis custodibus accurrerent, ac sibi referarent, qui ad hunc usum ordinauerat exercitū. Cum itaq; aliquot ita dies reditum distulissent Gotthi, iuuenes trecenti oblata occasione mandata exequuntur, & imperata faciunt. Aperta porta, Gotthorum exercitus insperatus Urbem ingreditur, domus excurrunt paucas, spolia & prædā abigunt: sed maiore ignominia q̄ iactura Vrbs est capta, & depopulata. Aliqui tradunt Probæ illustris fœminæ arte apertam Gotthis portam, propter crudelē famem, ac crudeliores morbos, qui Pop. Ro. ita uexabat in obsidione, ut instar pecudum passim caderent. Quibus ut miseraretur, maluit urbem ab hostibus capi, q̄ tantis supplicijs affligi.

CCXC.
VIII

3

THEODOSIUS AVG. IIII. V. C. COS.

Prosper: Theodosio Augusto IIII. consulatu suo Constantinus per Honorij duces Constantium & Valliam (sic est enim legendum, qui rex Gotthorum confœderatus Romanis erat) apud Arelatense oppidum uictus & captus est. Cuius filium Cōstantem in Hispania regnare orsum Gerontius Comes, in Maximum quendam tyrannidem transferens, interemerat. Sed hæc omnia latissimè Orosius et Paulus Diaconus tradūt. Iordanis: Anno quadringentesimo undecimo, Constantius tyrannus apud Arelatum uictus ab Honorio, captusq; est. Filiusq; eius Constans in Hispania à Gerontio Comite peremptus est. Maximus ab eo in regnum leuatus est. Constantius dux ab Honorio constitutus est. Pestilentia, fames, bestia, & gladius barbaricus miserum latè uastant orbem.

2.

4

HONORIVS IX. ET THEODOSIUS V.

Prosper: Honorio IX. & Theodosio V. Cofs. Maximo in Hispania regno ablato, uita est concessa, eo quod modestia humilitatis affectati imperij inuidiā non merebatur. Et Gotthi rege Ataulpho Gallias ingressi sunt. De hoc Maximo Orosius & Diaconus plura. Meminit horum Cofs. historia Tripartita libro undecimo, capite septimo. Iordanis in Annalibus: Anno Christi quadringentesimo duodecimo, Maximo in Hispania regno ablato, uita concessa est, Gotthorum pars

CHRI.
STI

411. 1165

412. 1166

pars maxima rege Ataulpho Gallias ingressa. Heros S. Martini discipulus, Arelatensis episcopus, sanctus, innocens, sede sua pulsus est, & pro eo Patroclus ordinatus. Vandali & Sueui Galletiam, Alani Lusitaniam & Carthaginem provincias, Silingi Beticas fortiuntur. Vereor ne potius Turcilingi scribendum sit.

His Cofs. Gotthi rege Ataulpho Gallias intrauerunt.

Orosius libro septimo, capite ultimo: Anno ab Urb. con. millesimo centesimo sexagesimo octavo (sed sexto potius) Constantius Comes apud Arelatum Galliae urbem consistens, magnarum rerum gerendarum industria, Gotthos à Narbona expulit, atq; abire in Hispaniam coegit, interdicto praecipue atq; interdusso omni conatu nauium & peregrinorum usu cõmerciorum. Gotthorum tunc populis Ataulphus rex praerat, qui post irruptionem urbis ac mortem Alarici, Placidia captiua sorore Imperatoris in uxorem assumpta, Alarico in regnũ successerat. & reliqua quae sequuntur latissimè. Vide praeterea Paulum Diaconum, & Iordanem de origine Gotthorum.

LVCIVS V. C. COS.

3. 5

Prosper: Luciano uiro clariss. Cos. Huius collega in consulatu fuit Heraclianus, qui nouarum in Africa rerum reus, & honorem amisit, & uitam. Orosius: Heraclianus interea Africae Comes missus, cum Attalus umbram gestaret imperij, Africam strenuè aduersum iudices ab eo missos tutatus, consulatum assequutus est. Quo elatus supercilio, Sabinum generum allegit, cum quo incredibili nauium classe Romam contendit: & mox in fugam uersus, Carthaginem redijt: captus, ac dehinc exilio mulctatus, interemptus est. Idem Paulus Diaconus. Iordanis in Annalibus: Anno Christi quadringentesimo tredecimo, Heraclianus huius anni cum Lucio Cos. fuit, nouarum rerum in Africa reus, honore & uita priuatur. Burgundiones partem Galliae Rheno contiguam obtinuerunt. Iouinus & Sebastianus fratres, Galliae tyranni, Narbone ab Honorio perempti sunt. His temporibus Pelagius Britto, adnitentibus Celestino & Iuliano, liberum arbitrium plus iusto extollens, & hominem sine gratiae Dei auxilio, proprio nisu, perfectum fieri posse asserens, fidem ecclesiae turbat. Cuius haeresim beatus Augustinus singulariter praecæteris expugnat, & Papa Innocentius, cum alijs haeticis, condemnat.

His Cofs. Burgundiones partem Galliae Rheno cõiunctam obtinuerunt.

Idem Prosper iisdem uerbis. Sed subiungit: Iouinus atq; Sebastianus fratres, in Gallijs regno accepto, interepti. De quib. uide di sunt Orosius atq; Paulus Diaconus.

CONSTANTIVS, ET CONSTANS.

4. 6

Sic Casiodori exemplum habet, quanquam certè suspicer erratum. Nam de Constantio Comite, qui Placidiam uxore postea suscepit, Caesar factus, et Valentinianum Imperatorem genuit, iam dictum est ex Orosio, Constans autem, filius Constantini tyranni, à patre ex monacho Caesar factus, truncatus est, & mox uitam cum tyrannide amisit. Nullibi legitur consulatum fuisse assequutum. Et ideo Prosper unicum Consulem Constantium ponit in Chronicis suis, sic scribens: Constantio uero Cos. Attalus Gotthorum consilio & praesidio tyrannidem resumit in Gallijs. Marcellinus in hoc loco mancus est, & habet defectum quatuor consulatum. Iordanis in Annalibus sic scribit: Anno Christi quadringentesimo decimo quarto Attalus Gotthis autoribus in Gallia tyrannidem inuasit. Quod & sexto anno imperij Honorij cum Theodosio factum esse, scribit Hermannus Contractus in suis Chronicis.

HONORIVS X. ET THEODOSIVS VI.

CCXC 7

Prosper: Honorio X, & Theodosio VI, Cofs. Attalus à Gotthis ad Hispanias

IX
Y 2 migran-

Olymp. Imp.
Hon.

migrantibus neglectus, & præsidio carens, capitur, & Constantio patritio uiuus offertur. Ataulphus uerò à quodam suorum uulneratus interiit: regnumq; eius Vuallia inuadit. De quo uide Iordanem de Origine Gotthorum, Orosium, & Diaconum, Meminit horū Cofs, historia Tripartita libro undecimo, capite duodecimo, narrans memorabile facinus de quadam muliere quæ occisa est illo consulatu, & Marcellinus de his Cofs, ita scribit: Indictione tredecima, Honorij decimo, & Theodosij sexto consulatu, ecclesia Constantinopolitana dudum igne cremata, his Cofs. restaurata dedicataq; est, Attico episcopo eandem regente ecclesiam, Lucianus presbyter, uir sanctus, cui reuelauit Deus his Cofs. locum sepulchri & reliquiarum corporis sancti Stephani primi martyris, scripsit ipsam reuelationem Græco sermone ad omnium ecclesiarum personas. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo decimo quinto, Gotthi Hispanias petūt. Quorum præsidio Attalus destitutus, à Romanis captus est. Ataulphus rex Gotthorum à quodam sociorum uulneratus interiit, & pro eo Vuallia regium nomen inuasit. Hierosolymis corpora sanctorum Stephani Protomartyris, Gamalielis, & Nicodemi, Luciano presbytero diuinitus reuelata, inueniuntur, & innumeris miraculis glorificantur.

2.

8

THEODOSIUS VII. PALLADIUS.

Prosper: Theodosio VII. & Palladio Cofs. Placidiam, Theodosij Imperatoris filiam, quam Romæ Gotthi ceperunt, quanquam Ataulphus coniugem habuerat, Vuallia pacem Honorij exoptans, reddidit, eiusq; nuptias Constantius promeretur. Palladij mentio fit libro undecimo historiae Tripartite, capite decimo quinto, his uerbis: Inuenit Theodosius quendam uirum habitu corporis fortissimum, qui tanta uelocitate ueredos agebat, ut diebus tribus perueniret ad terminos Romanorum & Persarum, & rursus totidem remearet ad Constantinopolim. Huic nomen erat Palladius, & reliqua quæ sequuntur. A quo quidam putant dictos equos Palladios, celeres ac ueloces, qui nostra ætate postam currunt. Quanquam aliqui hos palmatos, alij palmatios, à diuite quodam equorum Palmatio, qui sub Valeriano fuit, uocant, cuius bona per tyrannidē proscripta sunt. De quibus Imperator C. de grege Dominico. I. Propositis siue Hermogenianis seu palmatis. Ueredos autē equos publicos uocant, ut testatur Procopius in bello Persico. Inde ueredarij, & paraueredarij, de quibus sepe loquitur Imperator Marcellinus: Indictione decimaquarta Theodosij Augusti VII. & Palladij consulatu Orosius presbyter Hispani generis septem libros historiarū scripsit, missus ab Augustino episcopo. Idem pro discenda animæ ratione, ad Hieronymū presbyterū reliquias beati Stephani nuper inuentas rediens primus intulit Occidenti. Atticus Constantinopolitanus scripsit ad reginas Arcadij Imperatoris filias de fide & uirginitate librum ualde egregium, in quo præueniens Nestorianum dogma impugnat.

His Cofs. Gotthi placati Constantio Placidiam reddiderunt. Cuius nuptias ipse promeretur.

De hac Placidia quomodo restituta sit, lege Orosium & Diaconum, ipsumq; Iordanem de Origine Gotthorum, qui latissimè de hoc disserunt, quomodo ex ea Constantius postea peperit Valentinianum Imperatorem. Hæc eadem Iordanis in Annalibus facta esse scribit anno incarnationis quadringentesimo decimo sexto: & Hermannus, anno octauo imperij Honorij cum Theodosio, in suis Chronicis.

3.

9

HONORIUS XI. ET CONSTANTIVS II.

Prosper: Honorio XI. & Constantio II. Cofs. Honorius triumphans Romanum ingreditur, præeunte curru eius Attalo, quem Lypara uiuere exulē iussit. Idem Iorda-

CHRIST. ABRAHAM. STI

416. 1170

417. 1171

Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo decimosextimo Honorius Augustus Romam triumphans ingreditur, Attalo currum eius precedente, & post in exilium misso. Quæstio & dissensio de huius anni Pascha oritur sub Papa Zosimo. Constantinus Fredibaldum regem Vandalorum sine bello arte captum Honorio Imperatori misit. Marcellinus horum Cofs. sic meminit: Indictione decimaquinta Honorij XI. & Constantini II. cōsulatu tenebrę factę sunt. Tiberia Asię ciuitas, aliquaq; prædia terræmotu demersa sunt. Romanę ecclesię Zosimus tricesimus nonus episcopus ordinatus est. uixit annis tribus.

HONORIVS XII. ET THEODOSIVS VIII.

4. 10

Prosper: Honorio XII. & Theodosio VIII. Cofs. concilio Carthagini habito, Pelagiana est damnata hæresis. Et Valentinianus Constantij & Placidia filius nascitur sexto Nonas Iulias. Quod aliqui in sequentem consulatum reijciunt. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo decimo octauo Carthagini concilio episcoporum ducentorum decem & septem collecto, & Zosimo Papa confirmato, Pelagius aliq; hæretici damnantur. Eclipsis solis decimoquarto Cal. Aug. facta, & cometa abhinc usq; ad mensem Septembrem uisa. Pugna inter Gundericum Vandalorum regem, & Ermenricum Sueuorum regem facta. Marcellinus horum Cofs. sic meminit: Indictione prima Honorij XII. & Theodosij VIII. Conf. Plinta Comes, idemq; Rebellio, apud Palestinam deiectus est. Solis facta defectio est. Stella ab Oriente per Septembrem mensem surgens, ardensq; apparuit.

MONAXIVS, ET PLINTA.

CCC 11

Ita habet unicum quod uidi Casiodori exemplum. Pomponius Latus, antiquitatis solertissimus indagator, secundo historiarum libro in Theodosio sic scribit: Ex quibus nuptijs Rauennæ quinto Nonas Quintilis natus est puer Valentinianus Moma & Plinta Cofs. unde ipse hoc excerpserit, ingenuè fateor me nescire. At Prosper inquit: Maximo & Plinta Cofs. Constantius pacem firmat cum Vuallia, data ei ad habitandum Aquitania, & in quibusdā ciuitatibus confinium prouinciarum. Hoc idem Paulus Diaconus libro decimoquarto. Augustinus epistolam scribit ad episcopos Græcos, in cuius datis ponithos Cofs. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo decimonono, Honorius Augustus Constantinum ducem in consortium imperij assumit, Romæ Bonifacius Papa quadragesimus sedit annis quatuor, cum quo ab alijs Papa ordinatur Eulalius. Quo ab Augustis deiecto, Bonifacius in sede firmatus, sua etiam decreta constituit, & ecclesiam sanctę Felicitatis & S. Syluani in Vrbe construxit. Constantinus Imp. pacem cum Vuallia rege Gotthorum firmat, data ei tum aliquot urbibus ad inhabitandum Aquitania secunda. Marcellinus horum quoq; Cofs. sic meminit: Monachi & Plintæ consulatu Valentinianus iunior apud Rauennam, patre Constantio, & Placidia matre, quinto Nonas Iulias est natus. Multę Palestinę ciuitates uillęq; terræmotu collapsę. Dominus noster Iesus Christus semper ubiq; præsens & super montem Oliueti Hierosolymę uicinum sese de nube manifestauit. Multę tunc utriusq; sexus uicinarum gentium nationes tam uisu quàm auditu perterritę atq; credulę, sacro Christi fonte ablutę sunt, omniumq; baptizatorum inimicis crux Saluatoris diuinitatis nutu exemplo impressa refulsit. Meminit illius Plintæ uiri consularis historia Tripartita libro nono, capite quadragesimo, scribens sub hoc consulatu Arianos, qui trigintaquinq; annis diuisi erant à Psathyrianis, esse unitos.

THEODOSIVS IX. ET CONSTANTIVS III.

2. 12

Prosper: Theodosio IX. & Constantio III. Cofs. Constantius ab Honorio in consortium regni assumitur, & Hieronymus Presbyter anno ætatis suę nonagesimo

Olymp. Imp.
Hon.

gesimoprimum pridie Cal. Aprilis moritur. Paulus Diaconus: His diebus apud Bethlehem Palæstinæ beatissimus Hieronymus, expletis nonaginta & uno annis uitæ, ad Christum migravit.

His Cofs. ab Honorio in societatem regni recipitur Constantius.

Paulus Diaconus: Cernens Honorius ubiq; se Constantij uirtute & ingenio seu per bella seu pacis moderatione tueri, eum cunctis adnitentibus apud Rauennam in regni cōsortium adsciuit, qui nec dum septem mensibus euolutis, ex hac luce subtractus est. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo uigesimo, Vuallia Gothorum rege mortuo, Theodericus successit. Bethlehem Hieronymus presbyter, doctor & interpres incomparabilis scripturarū, anno atatis nonagesimoprimum obiit. Alani à Gothis adeò cæde domiti, ut regio nomine neglecto, Gunderico regi Vandalorum se tuendos submitterent.

3.

13

AGRICOLA, ET EVSTACHIVS.

Prosper: Agricola & Eustachio Cofs. Constantius Imp. moritur. Quod etiam Cassiodorus annotauit:

His Cofs. Constantius Imperator moritur:

Quod etiam paulo antè ex Paulo Diacono annotauimus. Sic etiam Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo uigesimoprimum, Constantius Imperator Rauennæ moritur. Bellum inter Vandalos & Gothos oritur.

4.

14

HONORIUS XIII. ET THEODOSIVS X.

Prosper: Honorio XIII. & Theodosio X. Cofs. exercitus ad Hispanias contra Vandalos missus est, cuius Castinus dux fuit: qui Bonifacium, uirum bellicis artibus præclarum, inepto & iniurioso imperio ab expeditionis suæ societate auertit. Nam ille periculosum sibi atq; indignum ratus sequi, quem discordem superbūq; expertus esset, celeriter se ad portā Urbis, atq; inde in Africam proripuit. Idq; Reipub. multorum laborum initium fuit. Hæc omnia latissimè Paulus Diaconus. Meminit & horum Cofs. historia Tripartita libro undecimo, capite decimoquinto, ubi describit bellum Persarū cum Romanis, quod est lectu dignum, & quod latissimè Procopius exequutus est, licet ad nos mancus peruenerit. Sub id tempus Honorius Tricēnalīa apud Rauennam celebrauit magno apparatu. Sic enim erat imminentibus periculis consuetudo, ut ludī uouerentur: quod triumphalia monimenta ex marmore, ære, argento, & auro indicant & testantur, sub ea figura, Votis x x, Votis x x x. hoc est uicēnalibus & tricēnalibus, quod etiam indicat annos imperij.

His Cofs. exercitus ad Hispanias contra Vandalos missus est.

Hoc latè apud Paulum Diaconum. Vbi etiam de Britannis, Scotis, ac Pictonibus fit mentio, requirere illud. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo uigesimosecundo, exercitus contra Vandalos duce Castino ad Hispanias Gothis auxilio mittitur. A quo offensus Bonifacius, uir bellicosus, secedens ad Africam se contulit. Vandali uerò penè ad desperationem coacti, Castino incaute manum conferente, uictores effecti sunt.

CCCCI

15

MARINIANVS, ET ASCLEPIODOTVS.

Prosper: Mariniano & Asclepiodoto Cofs. Placidia Augusta à fratre Honorio pulsa, ad Orientem cum Honorio & Valentiniano filijs proficiscitur. Et Honorius moritur. Cuius regnum Ioannes occupat, annuente, ut putatur, Castino, qui exercitui magister militum præfuit. Hæc omnia latè Paulus Diaconus libro decimoquarto, capite primo. Meminit & horum Cofs. historia Tripartita libro undecimo, capite decimo octauo. Et Marcellinus in suis Chronicis his uerbis: In dictione sexta, Asclepiodoti & Marini consulatu, Celsinus Romanæ ecclesiæ quadragesimus primus antistes creatus, uixit annis octo, Euagrius scripsit Iudæi Symonis

422. 1179

Simonis & Theophili Christiani historiã, quæ penè omnib, nota est. Terræmo-
tus multis in locis fuit, & frugū inedia subsequuta. Philippus & Salustius morbo
perierūt. Stella ardēte sæpe crinita Honorius Imperator fatale munus impleuit,
Jordanis in Annalibus: Anno 423, Placidia Augusta à fratre Honorio pulsa, cū
filio Valentiniano ad Theodosium Augustū in Orientem proficiscitur. Romæ
Celestinus Papa XLI. sedit annis IX. Qui plurima in ecclesia fecit statuta, & ba-
silicam Iulij in Vibe constructã dedicauit. Honorius Imperator Occidentis Ra-
uennæ moritur, & Ioannes tyrannus regnum eius occupat. Theodosius Impera-
tor Orientis post mortem patris sui Honorij regnauit annis XXVI.

His Cofs. Placidia Augusta à fratre pulsa, ob suspicionem inuitato-
rum hostium, cum Honorio & Valentiniano filijs ad Orientem mit-
titur. Honorius moritur, & solus Theodosius Romanum tenet Impe-
rium annis uigintiseptem.

Paulus Diaconus: Anno ab Vr. con. 1177. Theodosius Arcadij filius 43. rege-
bat imperiū. Qui cōperta patris sui Honorij morte, mox Valentinianū, amitæ
sue Placidia filium, Cæsare effectū cū matre Augusta ad recipiendū Occidentis re-
gnū dirigit. Quo tēpore Ioānes dū Africā quā Bonifacius obtinebat, bello repo-
scit, ad defensionē sui infirmior factus est. Deniq; uenientes, Placidia Augusta, et
Valentinianus Cæsar, mira cū felicitate cōtinuò opprimūt, regniq; gubernacula ui-
ctores arripiūt. Lege deinceps latissimè quæ tū gesta sunt. Vide insuper Annales
Jordanis, q; pulcherrimè res gestas eius tēporis tradūt; et historię Tripartitę lib. 12.

THEODOSIVS IVNIOR XLIIII

Sub quo hi Cofs. fuerunt:

CASTINVS, ET VICTOR.

2. 1

Prosper: Castino & Victore Cofs. Theodosius Valentinianū amitæ suæ filiū
Cæsare fecit, & cum Augusta matre sua ad recipiendū occidentale mittit impe-
rium. Quo tempore Ioannes dū Africā, quam Bonifacius obtinebat, bello repo-
scit ad defensionem sui infirmior factus est. Jordanis in Annalibus: Anno 424.
Theodosius Valentinianū amitæ suæ filiū Cæsarem faciens ad regnū occidentis
cum matre possidendū remittit. Ioānes tyrānus Africā contra Bonifaciū petijt.

His Cofs. Theodosius Valentinianū consobrīnum Cæsare facit, et
cum Augusta matre sua ad recipiendū occidentale mittit imperium.

Hæc latissimè Paulus Diaconus lib. 14. cap. 2. qui scribit: Postq; gubernacula
sunt recepta à Valentiniano, milites tunc Rauennā crudeliter deuastasse, quod
ciues in tyrannū fauissent Ioannē: Castinumq; magistrū militū tunc exilio dāna-
tum. cuius factione arripuisse Ioannē tyrannidē credebatur: data Aëtio uenia, eo
quod Hunni quos per ipsum Ioannes acceperat, eius studio remeassent ad pro-
pria. Valentinianus igitur consensu totius Italię Imperator efficitur, & ex decre-
to Theodosij Augustus appellatur. Eadem historia Tripartita lib. 12. cap. 1.

THEODOSIVS XI. ET VALENTINIANVS CAES.

3. 2

Prosper: Theodosio undecimo & Valentiniano Cofs. Placidia Augusta &
Valentinianus Cæsar mira felicitate Ioānem tyrannum opprimunt, & regnum
uictores recipiūt: data uenia Aëtio, quos per ipsum Ioannes acciuerat, eiusdem
studio ad propria reuersi sunt. Castinus autem in exilium actus est, quia uideba-
tur Ioannem sine comitiua regnum non potuisse assumere. Item Archilias nobi-
le oppidum Galliarum à Gothhis multa uis expugnatum est, donec imminente
Aëtio non impuniti discederent. Meminit horum Cofs. historia Tripartita libro
duodecimo, capite secundo, sub quibus tradit Atticum episcopum Constantino

Olymp. Imp.
Theo.
Iun.

politianum mortuum, anno episcopatus uigelimoprimo, die decima mensis

Octobris.

His Cofs. Ioannem tyrannum Valentinianus Imperator extinxit. Hunnosq; qui in Italia erant, Ioanni praesidio per Aetium mira felicitate dimouit.

Hæc omnia latissimè apud Paulum Diaconum libro decimoquarto, capite secundo. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo uigesimoquinto, Valentinianus cum matre Ioanem tyrannum Rauennæ à suis extinctum oppressit. Regnum Occidentis recepit. Castinum Ioani fauentè exilio damnauit. Aetio patritio, qui Hunnos euocatos reuerti fecerat, ueniam dedit.

4. 3 THEODOSIUS XII. ET VALENTINIANVS II.

Prosper: Theodosio XII, & Valentiniano II, Cofs. Patroclus Arelatensis episcopus à tribuno quodam barbaro multis uulneribus laniatus occiditur. Quod facinus ad occultam iussione Felicis magistri militum referebatur. Cuius impulsu creditus est etiam Titus Diaconus, uir sanctus, Romæ pauperibus pecunias distribuens, interfectus. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo uigesimo sexto Patroclus, Arelatensis episcopus, à Tribuno quodam barbaro in nocens trucidatus est. Gundericus rex Vandalorum Dei iudicio percussus moritur. Eiq; Geysericus tyrannus, Arrianusq; hæreticus, & catholicorum crudelis persecutor, successit. Meminit & horum Cofs. historia Tripartita libro duodecimo, capite tertio, quibus scribit Sisinnium episcopum Constantinopolitanum à plebe post mortem Attici electum.

CCCII

4

HIERIUS, ET ARDABURES.

Prosper: Hiero & Ardabure Cofs. Bonifacio, cuius potentia gloriaq; in Africa augebatur, bellum ad arbitrium Felicis, qui ad Italiam uenire annuerat, publico nomine illatum est, ducibus Mauortio & Galbione, & Sinoca. Cuius proditione, Mauortius & Galbio, cū Bonifaciū obsiderent, interempti sunt. Moxq; ipse à Bonifacio dolo detectus, occisus est. Exinde gentibus quæ uti nauibus nesciebant, dum à concertantibus in auxilium uocantur, mare peruium factum est. Belliq; cōtra Bonifacium cepti in Sigisualtum Comitem cura translata est. Item gens Vandalorū ab Hispania ad Africam transiit. Meminit horum Cofs. historia Tripartita libro duodecimo, capite tertio: & Jordanis libro de Origine Gotthorum, in hæc uerba: Duodecimo anno regni Vuallia, quando & Hunni post penè quinquaginta annos inuasa Pannonia, à Romanis & Gothis expulsi sunt: uidens Vuallia Vandalos in suos fines, id est, Hispaniæ solum audaci temeritate ab interioribus partibus Gallia, ubi eos fugauerat Ataulphus, egressos, & cunctos in prædis uastare, eo ferè tempore quo Hierius & Ardabures Cofs. excessissent, nec mora, mox cōtra eos mouit exercitum. Gensericus rex Vandalorum iam à Bonifacio in Aphricam inuitatur: qui Valentiniano Principi ueniens in offensam, non aliter se quàm malo reipub. potuit uindicare. Is ergo suis precibus eos inuitans, per tractum angustum, quod dicitur Fretum Gaditanū, & uix septem millibus passuum Aphricam ab Hispanijs diuidit, ostioq; maris Tyrheni in Oceani æstum egeritur, transposuit.

His Cofs. Bonifacio Aphricā tenenti infaustè bellū ingeritur. Gens Vandalorū à Gothis exclusa, de Hispanijs ad Aphricam transiit.

Quæ omnia latissimè etiam præter supra citatos Paulus Diaconus libro decimoquarto, capite secundo. Sed apertius tradit Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo uigesimo septimo, Bonifacius in Aphrica pollēs, duces quosdam contra se dimicantes occidit. Contra quem euocatis barbaris, mare ad id tempus ignotum, peruium efficitur. Vnde gens effera Vandalorum de Hispanijs

CHRISTIANI

426. 1150

427. 1151

nijs exclusa à Gotthis, freto traiecto Aphricam inuadens, gladio, præda, & igne miserabiliter debacchatur, interfecto prius Ermengario rege Sueuorum, Postq̄ in Hispania decem & nouem annis debacchati sunt.

FELIX, ET TAURVS.

2. 5

Prosper: Felice & Tauro Cofs. Nestorius Cōstantinopolitanus episcopus nouum ecclesijs molitur inducere errorem, prædicans Christum ex Maria hominẽ tantum, & non Deum natum: eiq̄ diuinitatem collatã esse pro merito. Huic impietati præcipua Cyrilli Alexandrini episcopi industria & Papæ Celestini repugnans auctoritas. De quo & historia Tripartita libro 12, cap. 4. Vbi & horũ Cofs. fit mentio. Item pars Galliarum propinqua Rheno, quam Franci possidendam occupauerunt Aëtij Comit̄is armis recepta. Iordanis libro Annaliũ: Anno quadringentesimo uigesimo octauo, Nestorius Constantinopolitanus episcopus, duas in Christo personas prædicans, hominemq̄ purum ex uirgine natum deita-tem postea accepisse affirmans, à Cyrillo Alexandrino episcopo & Papa Celestino hæreseos arguitur. Aëtius Romanus Comes multis Francorũ celsis, partem Galliarum, quam peruasam tenuerant, recepit.

His Cofs. Aëtius multis Francis cæsis, quam occupauerant propinquam Rheno, Galliarum partem recepit.

Paulus Diaconus: His temporibus Gundicariũ Burgundionum regem intra Gallias habitantẽ Aëtius patritius bello obtriuuit, pacẽq̄ ei supplicanti concessit.

FLORENTIUS, ET DIONYSIUS.

3. 6

Prosper: Florentio & Dionysio Cofs. Felice ad patritiam dignitatem euecto, Aëtius magister militũ factus est ex agricola, Iordanis in libro de Origine Gothorum: Aëtius patritius tunc præerat militibus, fortissimorum Mœliorum stirpe progenitus, in Dorostena ciuitate à patre Gaudetio labores bellicos tolerãs, Reip. Romanę singulariter natus, qui superbiam Sueuorũ Frãcorũq̄ barbariem, immensis cædibus seruire coegisset, &c. Idẽ aut̄ Iordanis libro Annaliũ sic scribit: Anno 429. Aëtius magister militum & patritius factus est. Agricola hæreticus Pelagianista Britannias suo inficit errore. Vnde S. Germanus episcopus Antiochodorensis à Celestino Papa illuc missus hæresim expugnauit, plurimisque salutẽ fuit. Meminit horum Cofs. etiã Marcellinus in suis Chronicis, his uerbis: Indictione duodecima, Florëtij & Dionysij cōsulatu, orthodoxi nostri Macedoniorũ ecclesiã extra muros Urbis positã abstulerũt, quoniã ijdem Macedoniani Antoniuũ catholicũ episcopũ interfecerũt. Beatus Augustinus Hyponensis ecclesiæ elegantiss. Christi sacerdos, doctorq̄ præcipuus, placida morte quieuit. Sed hoc ceteri in sequentẽ annũ reijciũt: et hic autor lacer & scissus in manus meas uenit. Ideo huius libelli fidẽ desidero. Plures enim consulatus, sicut cernere est, desunt.

THEODOSIUS XIII. ET VALENTINIANVS III.

4. 7

Prosper: Theodosio XIII. & Valentiniano III. Cofs. Aëtius Felicẽ cũ uxore sua Egruuntium Diaconum eos insidiari cum præsensisset, interemit. Diuus Augustinus episcopus per omnia excellentissimus moritur quinto Cal. Septembris anno 76. ætatis, libris Iuliani inter impetum obsidentium Vandalorum in ipso die suorum sine respondens, & gloriose in defensione Christianæ gratiæ perseverans. De quo uide etiã Paulum Diaconum. Meminit & horum Cofs. historia Tripartita libro duodecimo, cap. quarto. Iordanis in Annalib. Anno quadringentesimo tricesimo S. Augustinus Hyponensis episcopus, ecclesiæ Christi & catholicæ fidei propugnator & defensor inuictissimus, in ciuitate sua à barbaris obsessus, cũ inter ipsas obsidionis angustias sollicitus Iuliani argutijs pro gratia Dei pugnans respondisset: ipsa Dei gratia, ne ruinam suorum uideret, subtra-ctus, quinto Cal. Septembris migravit ad Dominũ anno ætatis 76. episcopatus uerò

Olymp. Imp.
Theo.

uerò seu presbyteratus quadragésimo. Marcellinus in sua Chronica horū quoq̄
Cofs. mentionem sic facit: Indictione 13. Theodosij XIIII. & Valentiniani Cofs.
Theodosius Imperator Tricennalia gessit. Felix apud Rauennam occiditur.
Celestinus Romanæ arcis pontifex Nestorio prauitatis episcopo per epistolam
suam, datis eidem decem dierum inducijs, uel pœnitenti ueniã, uel dissentienti
denunciat damnationem. Idem Nestorius ecclesiæ Constantinopolitanæ per-
fidus antistes, à quo et Nestoriana perfidia pullulauit, apud Ephesum ducentorū
sanctorum patrum sententiã in synodo cõdemnatus est, Celestino Cyrillum A-
lexandriæ ciuitatis episcopū pro tempore uicarium denunciante. In locum Ne-
storij Maximianus episcopus subrogatur. Et illa quoq̄ ab alijs in sequentem an-
num reiiciuntur. Quare fides huius libelli desideratur. Fuit autem hic Aëtius ex
Dorostana Mœsię, cum disciplina militari excelleret, Constantio defuncto, ab
Honorio Principe illi sufficitur. Cuius ductu Attila in campis Catalaunicis ui-
ctus est, & Burgundiones repressi. Sed cum postea Valentinianus hunc occide-
ret, ac quempiam interrogaret, an iure occisum crederet, mox ille subiunxit: Lu-
re an iniuria occideris, Imperator, Aëtium, nescio: illud scio, quòd sinistra tua de-
xtram tibi abscideris. Nec falsus omnino uates. Nam eius morte Hunni rerū po-
titi, & imperium euersum est: ut Procopius latissimè in tertio Vandalico.

CCCIII 8

BASSVS, ET ANTIOCHVS.

Prosper: Basso & Antiocho Cofs. congregata apud Ephesum plus ducento-
rum synodo sacerdotum, Nestorius cum hæresi nominis sui & cum multis Pela-
gianis, qui cognatum sibi dogma iuuabant, damnabatur. Ad Scotos in Christū
credentes ordinatur à Papa Celestino Palladius, & primus episcopus mittitur.
De synodo Ephesina uide historiam Tripartitam lib. 12. cap. 5. ubi horum quoq̄
Cofs. mentio fit: & capite octauo. Sed alterius Cof. nomen est corruptum. Legi-
tur enim Antonij, pro Antiochi. Iordanis in Annalibus: Anno 431. tertia syno-
dus uniuersalis ducentorum episcoporum apud Ephesum congregatur, sub Ce-
lestino Papa: ubi inter alias hæreses Nestorius cū sua secta damnatur. Palladius
ad Scotos Christo credentes à Celestino Papa primus episcopus mittitur. Facit
horum Cofs. mentionē Marcellinus sic: Indictione decimaquarta, Antiochi &
Bassi consulatu Flaccilla, Theodosij Augusti filia, extremum spiritum finit. Bar-
bari urbe Augusta enutriti, ad ecclesiam nostram hostili ritu confluunt, ignē ad
comburendum altare dum infesti iaciunt, inuicem sese resistente Deo trucidāt.
Hoc tempore dum ad Horrea publica Theodosius processum celebrat, truci pe-
nuria plebi ingruente, Imperator ab esuriēte populo lapidibus impetitur.

2. 9

AETIUS, ET VALERIUS.

Prosper: Aëtio & Valerio Cofs. totius orbis pace & confessione mirabili Bo-
nifacius ab Africa in Italiam uenit in Urbem, accepta magistri militum dignitas
te. Qui cum sibi resistentem Aëtium prælio superasset, paucos post dies morbo
extinctus est. Aëtius uerò cum deposita dignitate in agro suo degeret, ibiq̄ cū
quidam inimicus eius repentino eum incurso opprimere tentasset, profugus ad
Urbem, atq̄ illinc ad Dalmatiam, deinde Pannoniã ad Hunnos peruenit. Quo-
rum amicitia auxilioq̄ usus, pacem principum & ius interpolatæ potestatis ob-
tinuit. Hæc eadem iisdem uerbis Paulus Diaconus. Iordanis in Annalibus: An-
no quadragesimo tricesimo secundo Romæ Xystus Papa XLII. sedit annis
VIII. Qui accusatus à Basso quodã, uentilata in synodo causa ab episcopis quin-
quaginta sex purgatus, et Bassus damnatus est. Bonifacius de Africa reuersus, et
magister militum factus, cum Aëtio pugnauit, & uicit, & post paucos dies mor-
bo absumptus est. Aëtius uerò inimicos fugiens, Dalmatias Pannoniasq̄ petijt,
& Hunnorum auxilio gratiam Principum, pristinaq̄ dignitatem recepit.

THEODO-

THEODOSIVS XIII. ET MAXIMVS.

Prosper: Theodosio XIII. & Maximo Cofs, maxima urbis regiae pars Septentrionalis per tres continuos dies incensa collapsaq; est mense Augusto. Ioannes Monachus, cognomento Casianus, Massiliae insignis & facundus habetur scriptor. Marcellinus in suis Chronicis sic horum Cofs, meminit: Indictione prima, Theodosij Aug. XIII. & Maximi Cofs, maxima urbis regiae pars Septentrionalis triduo conflagrauit. Sed hoc quoq; incendium sequenti anno ab alijs factum scribitur. Iordanis autem in Annalibus sic: Anno quadringentesimo tricesimo tertio, Burgundiones ab Aetio pugna uicti sunt. Hoc tempore Xystus Papa ecclesiam S. Mariae, quae Liberij dicebatur, & ecclesiam S. Laurentij in Vrbe construxit. Confessionem sancti Petri, itemq; S. Laurentij ordinauit. Valentinianus quoq; Augustus multa ecclesijs dona dedit, & confessionem S. Pauli construxit. Petrus autem Episcopus sanctae Sabinae ecclesiam fecit.

3. 10

ASPAR, ET ARIOBINDAS.

4. 11

Meminit horum Cofs, & Prosper, & historia Tripartita libro duodecimo, capite decimo, quo loco fit etiam mentio incendij Constantinopolitani. Lege illic quae desideras. Vide eandem historiam libro XI, capite ultimo, ubi quidam memoratur Aspar. Sed & capite decimo quinto Ariobinde fit mentio. Fuit Asparis filius Ardaburius, ut in Caesaribus nostris amplius expressimus. Scribit Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo tricesimo quarto, Vandalis iam nono anno Africam infestantes, pactum a Romanis postulant.

THEODOSIVS XV. ET VALENTINIANVS IIII.

CCCIII 12

Prosper: Theodosio XV. & Valentiniano IIII. Cofs. pax facta cum Vandalis, data eis ad habitandum per triennium, in loco Africae, portione Hyponae tertio Idus Februarij. Eodem tempore Gundicarium Burgundionum regem intra Gallias habitantem Aetius bello obtriuuit, pacemq; ei supplicanti dedit, qua non diu potuitus est. Siquidem illum Hunni cum populo suo atq; stirpe deleuerunt. Eadem Iordanis in Annalibus facta esse prodit isdem uerbis, anno CCCXXXV.

His Cofs, pax facta est cum Vandalis, data eis ad habitandum Africae portione. Praeterea Gundicarium Burgundionum regem Aetius bello subegit, pacemq; ei reddidit supplicanti, quem non multo post Hunni peremerunt.

Paulus Diaconus: Post eam igitur quae praemissa est Africae cladē, data per triennium ad habitandum Vandalis Africae portione, pax cum eisdem necessaria magis q; utilis facta est. His etiam temporibus Gundicarium Burgundionum regem intra Gallias habitantem Aetius patritius bello obtriuuit, pacemq; ei supplicanti concessit.

ISIDORVS, ET SENATOR.

2. 13

Prosper: Isidoro & Senatore Cofs. Gotthi pacis placita perturbant, & pleraq; municipia sedib. uicina suis occupant, Narbonensi oppido maxime infesti. Quod cum diu obsidione & fame laboraret, per Littorium Comitem ab utroq; periculo liberatum est: siquidem per singulos equites binis tritici modijs aduectis, strenuissimē & hostes in fugam uertit, & ciuitatem annona repleuit. Eadem isdem penē uerbis Paulus Diaconus lib. 14. cap. 2. Meminit horum Cofs, historia Tripartita lib. 12. cap. 13. Iordanis in Annalibus: Anno quadragesimo trigessimosexto, Gotthi pacem turbantes, inter alia mala Narbonam obsessam fame premunt. Sed Littorius dux Romanus superueniens, & hostes ui repulit, & ciuitatem aduecto frumento fame liberauit.

AETIVS II. ET SIGISVLTVS.

3. 14

Prosper: Aetio II. & Sigisualto Cofs. bellum aduersus Gotthos Hunnis auxiliantibus geritur, Geysericus rex Vandalorum, intra habitationis suae limites, uolens

Olymp. Imp.
Theod.

510

In Aurel. Cassiodori Consules

uolens catholicam fidem Arriana impietate subuertere, quosdam nostrorū episcoporum eatenus persecutus est, ut eos priuato iure basilicarū suarum, etiam ciuitatibus pelleret, cum ipsorum constantia, nullis superbissimi regis terroribus cederet. Lege deinceps, quomodo quatuor Hispanos uiros, Arcadiū, Probum, Paschaliū, & Eutychem martyrio affecit, & puerum Paulillum. Meminit huius consulatus Imp. C. ut nemo ad suum patrociniū, l. i. Sed illic corrupte legitur Sigisbudi, pro Sigisulti. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo tricelimo septimo bellum à Romanis contra Gothos, Hunnis auxiliantibus, geritur. Geysericus rex Vandalorum Arrianus, catholicos in Africa persecutus, quosdam ecclesijs suis pepulit, quosdam exilio damnauit, quosdam etiam uarijs poenis affectos, martyrio coronauit. Barbari piraticā exercere aggressi. Valentinianus Augustus ad Theodosium Augustum, auunculi sui filium, Constantinopolim ueniens, filiam eius accepit uxorem. Ermenricus rex Sueuorum morbo oppressus, Richilam filium pro se regem constituit. Ceterum quis fuerit Geysericus, siue Gensericus, & cuius naturæ, pulcherrimè describit Jordanis libro de Origine Gothorum. Mutues ab illo quæ desideras.

His Cofs. Valentinianus Augustus ad Theodosium Principem Constantinopolim proficiscitur, filiamq; eius in matrimoniū accipit.

Paulus Diaconus: His deniq; diebus Valentinianus Augustus ad Theodosium Principem suum fratrualem Constantinopolim profectus est, filiamq; eius uxorem accepit. Hæc Eudoxia dicebatur. De qua historia Tripartita lib. 12, cap. 13. Licet nuptias celebratas illic tradat superioribus Cofs.

4 15

THEODOSIUS XVI. ET FAUSTVS.

Prosper: Theodosio XVI. & Fausto Cofs. piraticam barbarorum sceleratorum desertores exercuerunt, & multas insulas uastauere, sed præcipue Siciliam. Paulus Diaconus: Per idem tempus piratæ Vandali multas insulas, præcipue Siciliam, populati sunt. Meminit & horum Cofs. historia Tripartita lib. 12, cap. 14. sed nomina Cofs. sunt deprauata. Pomponius Lætus lib. 2. Historiarum in Theodosio, scribit Theodosium Imperatorem Constantinopoli Vicennalia edidisse, se XVI. & Fausto Cofs. cum tamen XVII. cum Fausto, XVI. cum Fausto gesserit, testibus Cassiodoro, & Prospero. Sed facilis est lapsus literarum, & error condonandus. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo tricelimo octauo: Gothi Richilam regem Sueuorum pugna uictum thesauris spoliauerunt. Mentionem horum quoq; Cofs. facit Marcellinus in sua Chronica, his uerbis: Indictione sexta, Theodosij XVI. & Fausti cōsulatu, Cetradis prædo cum piraticis, suisq; comitibus, captus interfectusq; est. Reliquiæ beatissimi Ioannis Augustæ urbis quondam episcopi redditæ ciuitati, ibiq; sepulte mense Ianuario, die 28. Valentinianus Imperator cum Eudoxia uxore Rauennam ingressus est. His diebus Prosper Reginensis episcopus, contra librum Calsiani de Protectione Dei conscripsit. In quo illum liberum arbitrium multum extulisse probauit.

CCCV 16

THEODOSIUS XVII. ET FESTVS.

Prosper: Theodosio XVII. & Festo Cofs. Littorius qui secunda ab Aëtio Patricio potestate, Hunnis auxiliantibus, præerat, dum Aëtij gloriam superare appetit, dumq; aruspiciū responsis & dæmonum significationibus fidit, pugnam cum Gothis imprudenter cōseruit: fecitq; intelligi, quantū illa eorum quæ perijt manus prodesse potuerit, si potioribus consilijs, q̄ sua temeritate uti maluisset, quando tantam ipse cladem hostibus intulit, ut nisi inconsideranter prælians cautiuitatē incidisset, dubitandū foret, cui potius parti uictoria adscriberetur. Post paulo subiungit: Pax cum Gothis facta, cum eam post ancipitis pugnae lachrymabile experimentū humilius q̄ antea poposcissent, Aëtio rebus in Gallijs, quæ com-

CHRISTIANUS
STI

439. 1191

439. 1191

componebantur, intento, Genfericus, de cuius amicitia nihil metuebatur, 14. Calendas Nouēbris Carthaginē dolo pacis inuadit: omnesq; opes eius, ex cruciatis diuersorū tormentorū genere ciuibus, in ius suū uertit. Nec ab ecclesiarū ipoliatione abstinens, quas & sacris ualis exinanitas & sacerdotū administratione priuatas, nō iā diuini cultus loca, sed suorū esse iussit habitacula. In uniuersum captiui populi ordinē saeuus, sed præcipuē nobilitati & religioni infensus, ut nō discerneret, hominibus magis, an Deo bellū intulisset. Sic Carthago à Vādalis capta, anno, postq; Romana esse cœperat quingentesimo octogesimo quinto. Horum Cofs. meminit historia Tripartita lib. 12. cap. 16. ubi finitur his uerbis: Finem facimus historiæ in anno secundo tricentesimæ quintæ Olympiadis, cōsulatu septies decies Imperatoris Theodosii. Meminit & horum Cofs. Iordanis libro de regione Gotthorum: ubi de Aëtio & Littorio multa prodit, quæ huc spectant.

His Cofs. bellum aduersus Gotthos Hunnis auxiliariis geritur, & Littorius dux Romanus ab eis capitur. Genfericus, de cuius amicitia nihil metuebatur, Carthaginem dolo pacis inuadit.

Hęc omnia abūdē Paulus Diaconus. Iordanis in Annalibus: Anno 4039. Iulianus Atelenensis episcopus, Pelagianista iactantissimus, ecclesię cōmunionem surripere tentans, à Xysto Papa denuò dānatur. Romani Hunnis auxiliariis aduersum Gotthos & regē Theodericū infausta pugna confligunt in Gallia, & Littorius dux Romanus uulneratus, & post ab eis capitur, & occiditur. Quibus tamē nō multo post suppliciter petentibus pax cū Romanis facta est, ipso anno Aëtio & Romanis cōtra Gotthos intēto, Geysericus rex Vādalarū, qui fidus & amicus Reipub. putabatur, dolo sub specie pacis 14. Calendas Nouēbris Carthaginē capit, ciues & maximē nobiles trucidauit, opes eorum diripuit, sacerdotibus cæsis & pulsis ecclesiis in usus suorū uertit: omniaq; diuina & humana iura cōfudit. Ibiq; trigintaquatuor annis regnū obtinuit. Sub quo plurimi sanctorum martyrio ob fidē catholicā coronati sunt. Marcellinus quoq; in suis Chronicis horū Cofs. sic meminit: Indiētione septima, Theodosii X VII. & Festi cōsulatu, Theodosius Imperator Quinquēnaliam edidit, Eudoxia, uxor Theodosii Principis, ab Hierosolymis ad Urbem regiam remeauit, Beatissimi Stephani martyris reliquias, quæ in basilica beati Laurentij positæ uenerantur, secum deferens. Hoc tempore Genfericus rex Vandalorum Africæ ciuitates Carthaginemq; metropolim cum suis satellitibus occupauit decimoquarto Calendas Nouembris,

2192 VALENTINIANVS AVG. V. ET ANATOLIVS. 2. 17

Prosper: Valentiniano V. & Anatolio Cofs. Genfericus Siciliā grauiter affligens, accepto nuncio de Sebastiano ab Hispania ad Africā tendēti celeriter Carthaginē redijt: ratus periculosum sibi ac suis fore, si uir bellandī peritus, recipiendæ Carthaginē incubuisset. Verū ille amicū se magis q̄ hostem uideri uolens, diuersa omnia apud barbaros q̄ præsumserat reperit. Ea q; spes causa illi maxima & calamitatis & infelicis mortis fuit. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimoquadragésimo, Romę defuncto Xysto Leo uir doctrina insignis & moribus, Papa quadagesimustertius sedit annis uiginti duobus: qui plurima ad utilitatem Ecclesiæ sublimiter scripsit, & cōstituit. Eutychnam & Nestorianam hereses condemnauit. Cuius tempore Demetrias ancilla Christi Romæ S. Stephani ecclesiam fecit. Eadem Paulus Diaconus.

His Cofs. Genfericus Siciliam grauiter affligit.

Vide Paulum Diaconum libro decimoquarto, capite secundo, qui latissimē hoc profequitur. Iordanis: Genfericus Siciliam peruersam grauiter affligens, timore Sebastiani ducis ad Carthaginem tuendam redijt. Richila rex Sueuorum Beticam prouinciam & Carthaginem Hispanicam cepit.

Prosper: Cyro unico Cos. Theodosius Imperator bellū contra Vandalos mouet, Ariobinda & Anaxilla atq; Germano ducibus, cū magna classe directis: qui longis cunctationibus negociū differentes, Siciliae magis oneri, q̄ Africa praesidio fuerunt. Huius meminit Suidas in suis Collectaneis his uerbis: Cyrus Pano- plites uerificator, ac Cōsul patricius, factus est Praefectus Urbis, & praetorij. Floruit sub Theodosio iuniorē, & demū episcopus factus est Phrygiae in Cotyeo, & uixit usq; ad Leonis Imp. tēpora. Fit & illius mentio in C. ut nemo ad suū patrocinū. Zonaras autē tradit, q̄ cū Theodosius moenia Constantinopoleos dilatare uellet, curā illius operis Cyro praefecto iniunxit, qui sedulitate & summa adhibita diligentia, intra sexagesimum diem à mari ad mare lateritium murum excitat. Quo tempore populus delectatus, & propter celeritatem & industriam praefectum passim praedicat, taleq; eulogium muro apposuit:

CONSTANTINVS POSVIT, ET CYRVS INSTAVRAVIT.

Propter quod Principi suspectus factus & inuisus, clericus est tonsus: demum Smyrnae episcopus delectus.

Hoc Consule Theodosius Imperator bellum contra Vandalos inefficaciter mouit.

Paulus Diaconus haec omnia copiosius. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragessimoprīmo Theodosius Imperator cōtra Geysericum & Vandalos per duces suos bellum mouet. Sed ipsi negocium cunctando differentes, Siciliae magis oneri quā praesidio fuere.

Prosper: Dioscoro & Eudoxio Cofs. (sic est enim legendū, nō Leudoxa) Hunnis Thraciā & Illyricū saeva depopulatione uastantibus, exercitus qui in Sicilia morabatur, ad defensionē orientaliū partiū reuertitur. Cū Genserico autē ab Augusto Valentiniano pax cōfirmata, & certis spacijs Africa inter utrūq; diuisa est. In Gensericū apud suos de successu rerū superbientē, quidā optimates ipsius conspirauerunt. Sed proditione detecta, multis ab eo supplicijs excruciatī atq; extincti sunt. Cumq; id audendum etiā alijs uideretur, multis regis suspicio exitio fuit, ut hac sui cura plus uirum perderet, quā si bello superaretur.

His Cofs. Hunni Thracias & Illyricum saeva depopulatione uastarunt. Cū Genserico ab Augusto Valentiniano pax confirmata, & certis spacijs Africa inter utrosq; diuisa est.

Diaconus lib. 14. Per haec tēpora Hunnis Thracias & Illyricū saeva populatio- ne uastantibus, exercitus qui Siciliae morabatur, ad defensionē orientaliū provin- ciarū reuertit. Idē lib. 14. Valētinianus occidui rector imperij, pacis ea tēpestate foedera cū Genserico Vandalorum rege firmauit, certisq; spacijs Africa inter utrosque diuisa est. & reliqua. Multa de Genserico idem Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimo secundo eisdem uerbis tradit. Marcel- linus autē sic horū Cofs. meminit: Indictione decima, Eudoxij & Dioscori cons- sulatu stella quae Crinita dicitur, per plurimum tempus ardens apparuit. Bleda & Attila fratres, multarumq; gentium reges, Illyricū Thraciamq; depopulati sunt.

Prosper: Maximo iterū & Paterno Cofs. plurimos Manichaeos intra Urbē las- tere diligentia Papae Leonis innotuit, qui eos de secretis suis erutos, & oculis totius ecclesiae publicatos, omnes dogmatis suae turpitudinis & danare fecit & pro- dere, incensis eorū codicibus, quorū magnae moles fuerūt interceptae. Quae cura uiro sancto diuinitus, ut apparuit, inspirata, nō solū Romanae urbi, sed etiā uni- uerso orbi plurimū profuit. Siquidē cōfessionibus in urbe captorū, qui doctores eorum,

eorum, qui episcopi, qui uel presbyteri, in quibus prouincijs uel ciuitatibus degerent, patefactum est. Multiq; Orientalium partium sacerdotes industriam apostolici rectoris imitati sunt. Scripsit tum Leo Papa ad uniuersos episcopos per Campaniam, Samnium & Picenum epistolam, ubi hi etiam Consules nominantur. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimotertio, sanctus Briccius Turonensis episcopus decessit, cui S. Eustachius successit. Leo Papa multos in Vrbe Manichæos inueniens, publicauit, & libros eorum incendit. Marcellinus horū Cofs. sic meminit: Indictione undecima, Maximi & Paterni consulatu tanta nix cecidit, ut super sex menses uix liquefcere potuerit, & multa hominum ac animalium millia frigoris rigore confecta perierint. Theodosius Imperator ex Asiana expeditione Urbem redijt. Thermae quæ Achilæe dicuntur Nicææ factæ

THEODOSIUS XVIII. ET ALBINUS.

20 21

Prosper: Theodosio XVIII. & Albino Cofs. Attila rex Hunnorum Bledam fratrem & consortem suum perimit, eiusq; populos sibi parere iussit. Diaconus libro decimoquinto: Interea rex Hunnorum Attila, dum cum fratre Bleda regnū intra Pannonias Daciāq; gereret, Macedoniam, Mysiā & Achaiā, utraq; etiā Thracias immanissima rabie deuastaret, Bledam germanum suum regniq; consortem peremit, eiusq; parere sibi populos iussit. Eadem Paulus Diaconus. Hos Cofs. nominat Leo Papa in datis literarum, quas scribit ad episcopos Italiae. De huius autem anni Pascha Protadius & Paschalius Leoni Papæ scribunt, ut tradit Iordanis in Annalibus, qui eadem de Attila scribit anno quadringentesimo quadragesimoquarto facta. Marcellinus autem horum Cofs. sic meminit: Indictione duodecima, Theodosii decimo octauo, & Albini consulatu, Theodosius princeps quinquennialia dedit. Arcadia soror Theodosii uiuendi finem fecit. Aliquantum Bithyniæ oppida continua pluuiarum & fluuioꝝ inundatione crescentium sublapsa dissolutaq; perierunt. Seuerum presbyterum, & Ioannem Diaconum Eudoxiæ reginæ apud Heliam urbem ministrantes, missus ab Imperatore Theodosio Saturninus Comes domesticorum occidit. Eudoxia nescio quo excita dolore, Saturninum protinus obrūcauit: statimq; mariti Imperatoris nutu, regijs spoliata ministris, apud Heliam ciuitatem moritura remansit.

His Cofs. Attila rex Hunnorum Bledam fratrem & consortem in regno suo perimit, eiusq; populos sibi parere compellit.

Autor annalium Hungaricorum, Ioannes de Thurocz, latissime Attilæ uitā & res gestas explicauit. Sed & nostra ætate uir doctissimus Callimachus Florentinus peculiari opere Attilam descripsit. Multa de illo etiam Antonius Sabellicus in Enneadibus. Sed ante hos omnes uidendus est Iordanis in libro de Origine Gothorum, Quanquam & Paulus Diaconus libro decimoquinto satis superq; de illo scribit.

VALENTINIANUS VI. ET NONIUS.

30 22

Vsq; ad hos Cofs. Prosper librum suum Chronicōn extendit, ut est impressio Eusebij. Sed alij longius scripsisse testantur. Cætera supplet Palmerius Florentinus. Iordanis autem suos annales ultra extendit, & in hoc loco sic scribit: Anno quadringentesimo quadragesimoquinto, Leo Papa inter alia bona basilicas Apostolorum Petri & Pauli renouauit, & Ecclesiam S. Cornelij Papæ, & tum uia Appia construxit.

AETIUS III. ET SYMMACHUS.

40 23

De hoc Aëtio superius scripsimus, quem postea Valentinianus occidi iussit. Symmachum uero Theodericus interemit cū Boetio, ut infra uidebimus. Sed quo pacto Aëtius Bonifacium in odium Placidæ Augustæ duxerit, nemo pul-

Olymp. Imp.
Theo.

542

In Aurel. Cassiodori Consules

chrius enarrat quàm Procopius libro tertio de bello Vandalico. Marcellinus in sua Chronica hos Cofs. confundit. desidero enim fidem huius manci codicis, quia superiorem unum Consulem & inferiorem simul iungit, sic scribens: Indictione decimaquarta, Valentiniàni VII. & Scij III. consulatu. His Cofs. magna fames Constantinopolim inuasit, pestisq; ilico subsequuta. Templum regie civitatis igne crematum. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimo sexto, Britanni ab Aetio & Romanis contra Scotos & Pictavos auxilium implorant, nec impetrant. Apud Ephesum septem dormientes, qui sub Decio multa pro Christo tormenta passi, in spelunca quadam obdormierunt. Post annos centum nonaginta sex expergefacti sunt, & confirmata fide resurrectionis mortuorum, iterum obdormiunt.

ccc- 24
VII

CALEPPIVS, ET ARDABVRES.

Caleppij Consulis meminit Leo Papa in datis epistolae quinquagesimasecundae ad Leonem Augustum. Sed huic tribuit Maiorianum collegam, si fidelis est codex. Sed epistola sexagesima ad Iulianum episcopum ponit hos Cofs. Calippium & Ardaburem. Marcellinus horum Cofs. sic meminit: Indictione decima quinta Ardaburis & Calippij consulatu, ingenti terremotu per loca varia immittente, plurimi Augustae urbis muri, recentis adhuc reedificatione constructi, cum quinquaginta turribus corruerunt. Statimq; plurimae sine ullius laesione collapsae sunt, plurimis nihilominus civitatibus collapsis. Tum fames & pestifer aeris odor multa millia hominum iumentorumq; deleuit. Ingens bellum & peior conflictus renouatus per Attilam regem nostris inflicus, penè totam Europam excisis inuasitq; civitatibus atque castellis contraxit. Eodem anno urbis Augustae muri olim terræmotu collapsi, intra tres menses, Constantino praefecto praetorio operam dante, reedificati sunt. Attila rex usq; ad Thermopolim infestus aduenit. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimo septimo Eutyches presbyter & Abbas Constantinopolitanus, confusa in Christo diuinitatis & humanitatis substantia, unam in eo naturam dogmatizans, annitente Theodosio Augusto, & Dioscoro Alexandrino episcopo, resistentem sibi Flavianum Constantinopolitanum archiepiscopum expulsam ad mortem usq; persequitur. Contra quam haeresin Leo Papa legatos misit. Richila rex Sueuorum moritur, eius Richarius filius successit.

2. 25

POSTHVMIANVS, ET ZENO.

Posthumiani Consulis etiam meminit Leo in Epistolis ad Dorum Episcopum. Sed Marcellinus in sua Chronica sic scribit: Indictione prima, Zenonis & Posthumiani consulatu, provincia India Theodosio Principi tigrim domitam pro munere misit. Vtramq; porticum Troadensium, turresq; portarum utraq; ignis subitus exussit. Qua ruina continuo repurgata, Antiochus praefectus praetorii in pristinam erexit speciem. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimo octavo, Theodosius Imperator Leonem Papam pro defensione Eutychetis ad se uocat, qui a Po. Ro. uenire prohibitus, legatos pro se misit. Richarus rex Sueuorum, ducta in coniugium Theoderici regis Gotthorum filia, Vasconiam deuastauit. Hoc tempore Anglisaxones a Britannis contra Pictos & Scotos arma conuertunt. Et post multa bella magna ex parte insula subacta potiti sunt.

3. 26

ASTERIVS, ET PROTOGENES.

Horum Cofs. crebra est mentio in epistolis Leonis Papae, qui sub his Cofs. plures scripsit epistolas ad Theodosium Imperatorem, & ad Iulianum episcopum ad synodum Ephesinam, & ad Pulcheriam Augustam, Theodosii sororem. Jordanis

CHRISTIANI
STI

447. 1299

448. 1300

449. 1301

danis in Annalibus: Anno quadringentesimo quadragesimonono, iterum Catholicus ab Imperatore Theodosio ad audientiam euocatus. Attila rex Hunnorum Gallias, aliasque circum prouincias uastat, & arte Aëtij magno inter eum & Gothos praelio concitato, Theodericus rex Gotthorum cecidit, eius Torismod filius eius successit.

VALENTINIANVS VII. ET AVIENVS.

4. 26

Hos Cofs. saepe nominat Papa Leo in epistolis, sub quibus scripsit ad Marcianum & Faustum presbyteros, & ad Pulcheriam Augustam, & ad plures presbyteros, Martinum, & alios. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quinquagesimo Leo Papa legatos ad confutandam haeresim mittere curauit. Theodosius Imperator moritur: & a Placidia Augusta & Leone totoque Senatu ingenti pompa deductus, in Mausoleo apud S. Petrum sepelitur. Pro quo Marcianus Orientis imperium adeptus est: septem annis regnans, Eutychetem cum suis sequacibus damnat, Placidia Augusta moritur. Romani Aëtio duce Gotthis auxiliatoribus contra Attilam regem Hunnorum grandi utrinque caede pugnantem in campo Catalaunico deuictum, in superiorem Galliam fugere compellunt. Qui in regnum timidè reuersus, non multo post arma commouit in Italiam, Sed Cassiodorus in sequentem annum reijcit.

His Cofs. Theodosius Iunior moritur Constantinopoli. Post quem Marcianus adscitur imperio, Qui regnauit annis septem. Sub quo hi Cofs. fuerunt.

Paulus Diaconus libro decimoquinto: Anno ab Vrbe condita millesimo ducesimoquarto, defuncto Theodosio, quadragesimus quartus in numero Marcianus Orientali aulae praeficitur Imperator, ceterum Valentiniani tempora huius uel superioris Imperatoris curricula adscribuntur. Dehinc describit latissime quae sub hoc gesta sunt, & res Attilae. De hoc Marciano & Jordanis in Annalibus, & Beda in libro Temporum, & reliqui multi.

MARCIVS IMP. ORIENTIS XLV.

MARCIVS AVG. ET ADELPHVS.

ccc
viii

Leo Papa crebras epistolas Marciano Augusto scribit, in quibus Adelphij Consulis meminit. Cum enim data scribit, Adelphio, inquit, Consule, Marcianum mittens Augustum: sed in epistola ad episcopum Rauennatem Marciani Augusti meminit, Marcellinus meminit horum Cofs. in suis Chronicis his uerbis: Indictione quarta, Marciani Augusti & Adelphij consulatu, Leone pontifice sedi beati Petri presidente, sexingentorum triginta patrum, sancta & uniuersalis synodus contra Eutychianum nefandissimorum praesulem monachorum, apud Chalcedonem in basilica S. Euphemiae firmata est. Solus Dioscorus Alexandriae ecclesiae episcopus dissensit, statimque ab eisdem catholicis sacerdotio abdicatus est. De hoc consilio lege pulcherrima apud Ioannem monachum in uita Marciani, quo Dioscorus sit exilio multatus, & cetera quae sequuta sunt hoc consilium, quomodo utraque opinio in charta scripta, reposita sunt in sepulchro S. Euphemiae, quae decretum fecit. A quibusdam quinquagesimo tertio anno synodus illa facta legitur.

His Cofs. Romani Aëtio duce Gotthis auxiliaribus contra Attilam in campis Catalaunicis pugnaverunt, qui, uirtute Gotthorum superatus, abscessit.

Attila, Hunnorum rex, quo pacto, & quibus auxilijs contra Romanos pugauerit, late describit Paulus Diaconus lib. 15. & Jordanis libro de Origine Gotthorum, ac Callimachus in libro suo qui inscribitur Attila: ut alios interim neoteri-

Olymp. Imp.
Mar.

cos obmittam. Sed & nonnihil Procopius libro tertio de Bello Vandalico. Ut autē intelligas qui nā sint Campi Catalaunici, scito eosdē dici & Mauriacos, qui centū leucas, ut Galli uocant, in longū tenent, & septuaginta in latū. Leuca autē Gallica mille & quingentorū passuū quantitate metitur. Fit ergo area innumera biliū populorū pars illa terrarū, conseruntur acies utraq; fortissimē. Ipsi pugnē acies Iordanes latē longēq; describit, & quo ordine populi simul cōgressi sunt.

2.

2

HERCVLANVS, ET ASPORACIVS.

Meminit Herculani Cōsulis Papa Leo in epistolis pluribus ad Anatoliū episcopū, ad Marcianū Augustū, & ad Pulcheriā Augustā, & ad episcopos Galliarum. Facit & horū Cōs. mentionē Marcellinus in suis Chronicis his uerbis: Indictione quinta, Asporaci & Herculani consulatu, Marcianus Augustus suis statutis decretis, ut hi qui Cōs. fieri cupiebant, nihil aeris in populū spargerent, sed statutam pecuniam ad reparandū Urbis aqueductum. Hoc tempore tres magni lapides ē celo in terram ceciderunt. Aquileia ciuitas ab Attila Hunnorum rege excisa est. De qua Procopius & Paulus Diaconus.

His Cōs. Attila redintegratis uiribus Aquileiam, magna uiridicans, introiuit. Cum quo à Valentiniano Imperatore Papa Leo directus p̄ pacem fecit.

Quomodo Attila Italiā ingressus, Aquileiā triennio obsessam diruerit, Mediolanū diripuerit, Concordiam euastauerit, Patauū depopulatus sit, ac per Vicentiam, Veronā, Brixīā, Bergomū debacchatus sit, & iter ad Urbē disposuerit, pulcherrimē Diaconus, Iordanis & Callimachus perscribunt. Vide illic admirandū facinus Dignae mulieris in Aquileia, quae se ē turri precipitauit, ne Hunnis in stuprū sui corporis assentiret. Vide crudele facinus Attilae in Marullū Calabrū poetam apud Callimachū. Antonius Sabellicus in suis Enneadibus format orationē elegantē, qua Papa Leo usus fuerit ad Attilā, pro pace Italię impetrāda. Sunt hęc studioso lectori in tāta librorū felicitate diligenter reuidentia: tantū abest, ut quae passim apud singulos legerim, quod pleriq; alij faciūt, occultē. Iordanis in Annalibus: Anno 451. Attila relictis uiribus Aquileiam uir magna diu obsessam cepit, & circumquaq; praedīs & cedibus furibundus bacchatur. Ad quem Valentinianus Imperator Papam mittens, pacem cum eo fecit, exercitusq; eius fame, peste, morbo, caedibusq; insuper ab Aëtio attritus eum reuertī fecit.

3.

3

OPILIO, ET VINCOMALVS.

Meminit Cōs. Opilionis Leo Papa in plerisq; epistolis ad Marcianum Augustum, & ad Iulianū episcopū, & ad Pulcheriā Augustā, & ad Eudoxiā Augustā, & ad Theodericū episcopū, ad Iuuenalem episcopū. Marcellinus sic horū Cōs. meminit: Indictione sexta, Vincomali & Opilionis consulatu, Ioannis praecursoris Domini & Baptistae caput suū, quod olim Herodias impia nefandaq; postulatione ab humeris amputauit, & in disco positū accepit, proculq; a truncato eius corpore sepeliuit, duobus orientalibus monachis ad adorandū apud Hierosolymā Christi Domini resurrectionē introeūtibus reuelauit: & ad Herodis quondā regis habitaculū accedentes, admoniti ut requirerent, & fideliter humo tollerēt. Hoc ergo capite fide repertū, suaq; hispida in mantica cōditum, dum ad propria remeantes habitacula peruehant, quidā Emesenae ciuitatis figulus, diutinā inmentēq; sibi fugiens paupertatē, sese ijs exhibuit comitē. Quiq; dum nescius perā sibi creditā cū capite portat sacro, ab eo cuius caput uehebat noctu admonitus, utrūq; comitē fugiens dereliquit: statimq; Emesenā urbem cū sancto leuicōne reintrogressus est. Ibiq; quoad uixit, praecursoris Christi ueneratus est caput: moriensq; sorori suę rerū nesciā signatū in uasculo tradidit recolendū. Illa uerō successori suo repolitū signatumq; dereliquit. Porro Eustochius quidā occultus Arrianæ fidei presbyter, talē tantūq; thesaurū indignus obtinuit, gratiaq; quā Christus Do.

451. 1204
452. 1209

stus Dominus per Ioannē Baptistā infirmo populo tribuebat, is eā ac si suā duntaxat in uulgo disseminauit. Hinc prauitate sua detectus, Emesena ciuitate expulsum est. Hoc deinde antrū, quo beatissimi Ioannis caput in urna missum, sub terrā reconditū erat, quidā monachi pro habitaculo habere cœperunt. Marcellus demū presbyter, totiusq; monasterij præful, dum in eodē specu uita irreprehensibili habitat, idē beatus Ioannes Christi præcursor sese eidē suūq; ostendit caput: ibidēq; sepulchrū multis præfulgens uirtutibus patescit. Hoc igitur uenerabile caput sub Vranio præfatæ ciuitatis episcopo per Marcellū præfatū presbyterum constat inuentū Vincomalo & Opilione Coss. mense Februario, die uigesima quarta, mediā ieiuniorū Paschaliū septimana, Imperatoribus Valentiniano & Marciano regnantibus. Pulcheria autem Augusta, Marciani Principis uxor, beati Laurentij atrium inimitabili opere cōsummauit, beatumq; uiuendi finem fecit. Zonaras: Circa id tempus Pulcheria regina, pietatis famæ & spei optimæ plena, diem suum obiit, omnibus suis diuitijs in pauperes distributis, ut sua in eos misericordia Dei in se clementiam demereret.

His Coss. Attila in sedibus suis moritur, fluxu sanguinis è naribus repente ac subito erumpente.

Cū Attila Hunnus, more gentis suæ plures haberet nuptias, amore captus cuiusdā admodū pulchræ & decore, cui Hildico nomen: quā ubi uxore duceret, in nuptijs tantū uini hausit, ut nocte subito suffocaretur, ut omnes historici tradūt. Hoc memorabile, q; ea nocte apud Constantinopolim Marcianus Imperator in somnis uidit arcū Attilæ fractū, Corrige apud Paulū Diaconū uerbū, Indictio nomine: quod scribi debet, Hildico nomine. Et ut nihil obmittā quod studiosis concludere existimē, cōparat Pomponius Lætus in suis Cæsaribus Attilā Bonoso Cæsari, qui congiū uini optabat. Vnde cū sibi laqueo gulā fregisset, amphora dicebatur pendere prouerbio, quod & nos aliubi memorauimus. Jordanis in Annalibus: Anno 452, Attila rex Hunnorum in suis sedibus moritur. Torismodo rege Gotthorum perēpto, Theodericus frater successit. Hoc tempore quarta synodus uniuersalis sexingentorum triginta episcoporum in Chalcedone contra eutychen & omnes hæreticos congregatur. Sed Marcellinus superioribus annis hanc factam scribit, ut superius annotauimus.

AETIUS IIII. ET STVDIUS.

4. 4

Horū quoq; Coss. meminit Leo Papa in datis literarū multarū ad Marcianū Augustū, ad Iulianū episcopū, & ad Anatoliū episcopū, ad Iuuenalē episcopum.

His Coss. Aëtius Patricius in Palatio manu Valentiniani extinctus est. Boethius uero præfectus prætorio, amicus eius, circumstantiū gladijs peremptus.

Hoc tēpore Seuerinus monachus uenit in Noricū. Sciendū autē, ea tēpestate Austriā dictā Noricū, cuius præter hoc argumentū de S. Seuerino, habeo aliud & euidentissimū argumentū. In uilla mea quā possideo Schuuechat, in domo coloni mei Lauij, dū seruator meus cellā uinariā subterraneā effoderet, reperio duo corpora humana in sepulcro lapideo ex coctili latericio fabrefactio. In isto sepulcro legebatur hæc inscriptio: LEG. I. NOR. Paulopost in alia linea legebatur: LEG. X. post legi non poterant sequentia uerba, nisi P. E. In tertia legebatur LEZ. BE. E quibus sine dubio liquet, hanc regionem Austriā tunc dictam Noricū, & legionis primæ & decimæ in Norico fuisse tum præfectos, qui hic sepulti reperti sunt. Paulus Diaconus: Igitur quia uirtus inuidiam semper parit, Valentinianus Imperator, quantum res docuit, prosperos Aëtij successus pertimescens, eum, simulq; Boethium Senatorem nobilissimū gladio peremit. Ita uir bellicosissimus Aëtius, & quondam Attilæ regis potentissimi terror, occubuit: cum quo pariter & Occidentis imperium, salusq; Reipub. corruit. Nec hactenus ultra ualuit rele-

Z 4 uari.

Olymp. Imp.
Mar.

uari. Longam historiam apud Procopium tertio libro Vandalici belli inuenies, cur Aëtius sit interfectus, quam alibi non leges. Alius autē est is Boethius ab eo quem Theodericus cum Symmacho interfecit, de quibus inferius paulo. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quinquagesimotertio, Valentinianus Imperator in Palatio Aëtium Patricium, qui multa pro Repub. laborauerat, manu sua fraudulenter occidit, Et à circumstantibus Boethius praefectus, amicus eius interemptus est.

CCC
IX

5

VALENTINIANVS VIII. ET ANTHEMIVS.

Horum Cofs. mentionem sic facit Marcellinus in suis Chronicis: Indictione octaua, Valentiniani VIII. & Anthemij consulatu, Valentinianus Princeps docto Maximi Patricij, cuius etiam fraude Aëtius perierat, in campo Martio per Totilam & Traustilam Aëtij satellitum, iam percusso Heraclio spadone, truncatus est. Idem Maximus inuasit imperium, tertioq; tyrannidis suae mense membratim Romae discerptus est. Geysericus rex Vandalorum ab Eudoxia Valentiniani uxore epistola inuitatus, ex Africa Romam ingressus est: eamq; Urbem rebus omnibus spoliata, eandem Eudoxiam cum duabus filiabus secum rediens, abduxit. Eadem Iordanis in Annalibus anno quadringentesimo quinquagesimo quarto facta tradit. Adiungitq; hucusq; Prosperum Chronicon suum perduxisse. De quo Gennadius in Viris suis illustribus scribit, & eius opera recenset.

His Cofs. in campo Martio ab amicis Aëtij Valentinianus Imperator occiditur. Post quem Maximus inuadit imperium. Qui intra duos menses à militibus extinctus in Tiberim projicitur. Eodem anno per Genfericum omnibus opibus suis Roma uacuata est. Post Maximum Auitus in Gallias sumit imperium.

Hæc omnia latissimè Paulus Diaconus. Superfluum esset omnia eius uerba subscribere. Illud non obmittendum, qd idem tradit, Romam denuò captā à Genferico, postquā eam primò Alaricus inuaserat, expletis ab eo tēpore quadraginta quatuor annis: à conditione sua mille ducentis atq; octo euolutis. Tunc fuit à Vandalis ex Vrbe abacta maxima præda, cum regina Eudoxia, atq; suis filiabus quæ Genfericum inuitauerat, ut mortem sui mariti Valentiniani uindicaret: simul etiam, qd à Maximo tyranno, qui occupato imperio, uiolentis nuptijs eam sibi coniunxit, per eam sperabat facile imperium seruare posse. Sed secus euenit. Nam corpus Maximi dilaniatum, in Tiberim proiectum est, septuagesimo septimo die postquā regnum inuaserat. Vnde in uetustissimis quibusdam Annalibus sic scriptum reperi: Valentiniano octauo & Anthemio Cofs. post interitum Valentiniani Imperatoris leuatus est Maximus Imperator decimosexto Calendas Aprilis, & occisus est pridie Idus Iunias, & intrauit Genfericus Romam, & prædauit eam dies quatuordecim. & leuatus est Imperator in Gallijs Auitus sexto Idus Iulias. Et euersa est Sabaria à terræmotu septimo Idus Septembris die Venensis. Hinc est, qd annales Hungarorum tradunt, etiam ex Sabaria Venetias creuisse, sicut ex Aquileia. Sabariam enim insignem fuisse urbem, præter rudera, quæ adhuc cernuntur, testatur etiam Plinius in tertio, qui eam Diui Claudij coloniam appellat. & in trigesimo septimo tradit, succinum per eam delatum ad Padum, ut quasi Romanorum fuerit emporium. Sed de Auito sic Diaconus: Recedente igitur ab Vrbe Genferico, Romani in sequenti mense exinanitæ Reipub. Imperatorem Auitum præficiunt. Scribit Procopius in tertio belli Vandalici, quod Geysericus omnem gazam Imperatoriam nauibus impositam, secum in Africam tulerit, si qua erant Romæ decora. Inter quæ Iouis Capitolini tegularum ex ære auratarum partem dimidiā arripuit. unam uerò ex his nauibus ubi statuæ fuerunt, tempestate perijsse dicunt, cæteras incolumes in Africam dela-

CHRL. Ab
STI

454. 127

cam delatas. Lege apud eundem Procopium de Maximo, quomodo illius uxorem Valentinianus stuprauerit, & quomodo sequuta sit cædes illa.

IOANNES, ET VARRON.

In uetustissimis quibusdam Annalibus, quorum autorem non inuenio, sunt hæc uerba: Ioanne & Varrone Cofs. occisus est Remiscus Patricius in Palatio classis x v. Calendis Octobris. Et captus est Imperator Auitus Placentiæ a Magistro militum Ricimere. Et occisus est Melsianus Patricius eius decimasexta Calendas Iunias. Marcellinus in suis Chronicis: Indictione nona, Varronis & Ioannis consulatu, innumera locustarum agmina fructus Phrygiæ uastauerunt. Item Eucherius Lugdunensis ecclesiæ Pontifex multa scripsit tam ecclesiasticis quam monasticis studijs necessaria.

His Cofs. Placentiæ deposuit Auitus imperium.

Jordanis libro Annalium: Anno quadringentesimo quinquagesimo quinto, Richario regi Sueuorum in Hispanijs uastationibus instante, consilio Auiti Theodericus rex Gotthorum contra eum ueniens, in ita pugna grauiter cæde prostruit, uulneratumq; fugauit, & postea captum occidit, uastataq; impiè & crudeliter Hispania, & iplis quas possederant, prouincijs, Sueuos sibi subiugauit. Auitus Gotthorum auxilio destitutus, iubente Marciano Augusto, Placentiæ imperium deposuit. Hoc tempore apud Francos mortuo Mereueo rege, filius eius Hildericus regnauit annis quatuordecim. Qui ob luxuriam regno pulsus, in Thuringiam fugit. Sed arte amici sui Viromali reuocatus est.

CONSTANTINVS, ET RVFFVS.

Meminit horum Cofs. Leo Papa in Epistolis, in ea præsertim quam scribit Anatolio episcopo Constantinopolitano, & ad Leonem Augustum sæpe. In uetustissimis illis chronicis toties citatis legitur sic: Constantino & Ruffo Cofs. Ricimer magister militum, patricius factus est, Pridie Calendas Martias & factus est Maiorianus magister militum ipso die.

His Cofs. Marciano Imperatore defuncto, Leo Orientis, Maiorianus Italiae suscepit imperium. Sub quibus hi Cofs. fuere.

Paulus Diaconus libro decimosexto: Anno ab Vrbe condita millesimo ducentesimo undecimo. post Marciani Imperatoris interitum, Leo quintus ac quadragesimus Romanorum regum apud Constantinopolim urbem Augustali positus est dignitate. Qui deinceps sequenti tempore Leonem suum filium sui imperij consortem effecit. Exempto quoq; in Italia rebus humanis Auito, Maiorianus apud Rauennam inuadit imperium. Quod cum annis propè quatuor obtinisset, haud procul à Tertoneto ciuitate iuxta Hiram flumen occisus est. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quinquagesimosexto, ab hoc anno Victorinus paschales cyclos, sed errore plenos incohat, iubente Papa Hilario, Marciano Imperatore defuncto. In Oriente Leo Imperator annis decem & septem, Romæq; Maiorianus Imperator annis quatuor regnarunt. Theodericus rex Gotthorū, multis in Hispania ecclesijs & ciuitatibus uastatis, Emeritam obsidet urbem. Sueui Maldram sibi statuunt regem.

LEO, MAIORIANVS IMPP. AVGG. XLVI.

LEO AVG. ET MAIORIANVS,

Leo Papa meminit consulatus Maioriani in epistola ad Anatolium episcopū conscripta. Vetusissimi uerò Annales, quos sæpenumero cito, ignoti autoris sic tradunt: Leuatus est Imperator Maiorianus Calēdis Aprilis, in miliario sexto in cāpo ad Columellas. Marcellinus in suis Chronicis horū Cofs. sic mentionē facit: Indictione 12. Leonis Augusti & Maioriani cōsulatu, Leo Imperator Prothomo Chalcedo

Olymp. Imp.
Leon. &
Maior.

Chalcedonense per uniuersum orbē singulis orthodoxorum episcopis, singulas consonātesq; misit epistolas, quo sibi quid de eodē Prothomo sonuerunt, cuncti suis rescriptionibus indicarent. Horū omnium temporum ita conspirantes susce-
pit epistolas, ut eas putaret uno tempore, uniusq; uiri eloquio, fuisse dictatas.

His Cofs. Maiorianus in Africam mouit procinctum.

Iordanis libro Annalium: Anno CCCCLVII. Maiorianus Imperator contra Vandalos in Africam mouit procinctū. Theodericus territus nuncijs, relicta E-
merita, Gallias repetit, & pace fugata, cæde furens, ecclesias, urbes, uillas uastauit & incendit. Procopius hunc Maiorinum appellat, & de eius uirtute multa præ-
clara scripsit in tertio belli Vandalici.

CCCX

3

RICIMER, ET PATRICIUS.

Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo quinquagesimo octauo, Sueui Galliciam, & Beticam Gothi prouincias uastant.

2.

3

MAGNVS, ET APOLLONIUS.

Horum Cofs. mentionē facit Marcellinus in suis Chronicis his uerbis: Indi-
ctione decimatertia, Apollonij & Magni consulatu Cyzicus ciuitas terræmotu
concussa, murorūq; suorū ambitu interrupto, se ferosq; diu deplāxit. Iordanis in
Annalibus: Anno quadringentesimo quinquagesimonono, Sueuorū alij cum
Maldra rege Lusitaniā, alij cū Richmundo Galliciam deprædantur. Heruli Be-
ticam inuadunt. Maiorianus Imperator, facta cum Theoderico & Gothis pace,
contra Vandalos & Sueuos suo eos asciuit auxilio.

3.

4

SEVERINVS, ET DAGALAIPHVS.

Horum Cofs. ita meminit uetustissimus chronicus toties à me citatus, his uer-
bis: Seuerino & Dagalaipho Cofs. depositus est Maiorianus Imperator à Patri-
cio Ricimere Dertonæ, quarto Nonas Augusti: & occisus est ad fluuiū Hyram
septimo Idus Augusti. Ac seuerus est Imperator dominus Seuerus tredecimo Ca-
lendas Decēbris. Marcellinus in suis Chronicis sic horū Cofs. mentionē facit: In-
dictione decimaquarta Dagalaiphi & Seuerini cōsulatu, Romane ecclesie Hila-
rius quadragesimus quartus Pontifex factus, uixit annis sex. Maiorianus Cæsar
apud Dertonam, iuxta fluuium qui Hyra dicitur, interfectus. Locum eius Se-
uerus inuasit. Quibus penè uerbis concordat Cassiodorus, dicens:

His Cofs. Maiorianus immisione Ricimeris extinguitur. Cui Se-
uerum natione Lucanum Rauennæ succedere fecit in regnum.

Paulus Diaconus lib. 16. cap. 1. Maiorianus apud Rauennā inuasit imperiū.
Quod cum propè annis quatuor obtinisset, haud procul à Dertonensi ciuitate
iuxta Hyram flumen occisus est. Statimq; Seuerus apud Rauennam Imperator
efficitur, & Augustus appellatur. Iordanis in libro de Origine Gotthorū: Maio-
rianus Occidentale suscipiens Imperiū gubernandum, non diu regnauit. Dum
enim contra Alanos, qui Gallias infestabant, mouisset procinctū, Dertonæ iux-
ta fluuium Hyrā cognomento occiditur. Cuius locum Seuerus inuasit: qui ter-
tio anno imperij sui Romæ obiit. Eadem penè idem Iordanis libro Annalium sub
his uerbis: Anno quadringentesimo sexagesimo, Maldras rex Sueuorum occi-
ditur, Sueui à Gothis prædati, pacem à Theoderico postulāt. Maiorianus quoq;
Imperator Hispanias petens, classē contra Vandalos parauit, quæ tamen ab
ipsis inuasa & direpta est. Rursum cum ad Africam contra eos traicere moliren-
tur, Geysericus territus pacem postulat. Maiorianus Romam reuersus, cū Rem-
pub. disponderet, fraude Ricimeris Patricij Sueuorū consilio fulti peremptus est.

4.

5

LEO AVG. II. ET SEVERVS AVG.

Macellinus in suis Cronicis sic scribit: Indictione decimaquinta, Leonis Au-
gusti solius II, consulatu, Iacobus, natione Archinus, religione paganus,
medicinæ

CHR. AS-
STI

458. 1211

459. 1212

460. 1213

461. 1214

1215 medicinae artis peritia tā ingenio q̄ literatura praeclaruit. Hic ad medendū Leonem Augustū febre defatigatum sacri Palatii cubiculū uocatus intrauit, statimq̄ in sella, iuxta thorum imperialē posita, sine ullo Augusti nutu cōsedit, sicq̄ medicas adhibuit manus. Porro meridie ad idē sacrum puluinar reuersus, sublatum suū p̄pter solium in quo matutinus resederat, protinus intellexit: spondāq̄ thori regiā intrepidus supersedit, Veterumq̄ studij sui repertorē preceptionibus monitū id se egisse, nō temerē presumpsisse, aegrotantē docuit Principē. Iordanis libro Annaliū: Anno quadringentesimo sexagesimo primo: Seuerus Rauennae à Ricimere Imperator effectus, quatuor annis regnauit. At Rabēnus in Gallia Comese Theoderico regi Gotthorū confederatus, Narbonā ei tradidit. Turonis beatus Perpetuus episcopus factus est. Qui basilica S. Martini adaucta, corporis eius translationē fecit. In Gallica uillā, homines, & greges mirū in modū fulmine tacti, cōburunt. Et duo iuuenes in unū adustiōe cōcretis cadaueribus inueniunt.

BASILIVS, ET VIVIANVS.

cccj 6
xi

1216 Marcellinus in suis Chronicis horū Cōs. sic meminit: Indictione prima Bibiani & Felicis cōsultatu, Prosper homo Aquitanicę regionis, sermone scholasticus, & assertionibus neruosus, multa cōposuisse dicitur. Epistolae quoq̄ Papę Leonis aduersus Eutyche de uera Christi incarnatione ad diuersos datae, ab isto dictatae creduntur. Sed de illo superius multa, & Gennadius libro uirorū illustriū. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo sexagesimo secundo, Romae Hilarius Papa quadragesimo octauus sedit annis sex, mensibus tribus. Qui pro statu Ecclesiae nonnulla decreuit, & constituit. Hereses Eutychanā & Nestorianā damnauit, & multis metallis plures in Vrbe basilicas ornauit, Oratoriaq̄ construxit. Monasterium S. Laurentij ad Balneas fecit: itemq̄ aliud ad Lunam, & duas bibliothecas in Vrbe condidit.

RVSTICIVS, ET OLYBRIVS.

2 7

Horū quoq̄ Cōs. etiā mentio fit in uetustissimis illis Chronicis, his uerbis: Rusticio & Olybrio Cōs. occisus est Beorgor rex Alanorū Bergomo ad pedē mōtis octauo Idus Februarias. Quae cū his cōueniunt, quae scribit Cassiodorus. Sed & Rusticij nobilissimi meminit Ioānes Monachus Graecus autor. Vbi gesta Leonis Imperatoris describit libro suo Historiarum, quem militaribus copijs tanquā scientissimum praefecerat Imperator.

His Cōs. Rex Alanorum Beorgor apud Bergomum à Patricio Ricimere peremptus est.

1217 Paulus Diaconus lib. 16. cap. 1. Tertio Seueri imperij anno Beorgor rex Alanorū cū exercitu adueniens, occurrente Patricio Ricimere, superatus nō lōge à Bergomo ciuitate Venetiā, atq̄ extinctus est. Eadem Iordanis libro de Origine Gotthorū, & lib. Annaliū, anno quadringentesimo sexagesimo tertio facta tradit.

ARMINERICHVS, ET BASILISCVS.

3 4

De his Cōs. ita habent uetustissimi illi incerti aoris Annales: Hermínerico & Basilisco Cōs. defunctus est Imperator Seuerus Romę decimo octauo Calendas Septembris. Fuit autē Basiliscus Verinā coniugis Leonis frater, quē Leo clausis praefectū, utpote imperio tunc maximē fidum constituit contra Vandalorum incursionē. Aspar autē metuens ne ex uictoria Vandalica Leo insolesceret, Basilisco suasisit ut bellum duceret, teste Procopio. Cassiodorus sic subscribit:

His Cōs. ut dicitur, Ricimeris fraude Seuerus Romae in Palatio ueneno peremptus est.

Paulus Diaconus lib. 16. cap. primo: Seuerus cum quatuor annis imperasset, morte propria apud Urbem occubuit. Eodem tempore egresso inopinato igne, magna Constantinopolis aediū strage cremata est, Ioannes Monachus: Sub hoc Principe

Olymp. Imp.
Leon. &
Maio.

Principe incendiū horribile Cōstantinopoli factū est, quod à mari ad mare, idest à Septentrionali parte ad meridionalē cōprehendit Urbē. In latū uerò à Bosphoro ad tēplum usq; S. Ioannis Calybitæ se extēdit. Ad austrum ab æde S. Thomæ apostoli usq; ad insigniū martyrum Sergij & Bacchi, in medio urbis à Lauso usq; ad Taurū interposita omnia uastauit. Tunc fama est, Asparē humeris uas plenū aquæ gestantē per uias discurrissē, populū quo ignis extingueretur, ut idē faceret admonentē: unicuiq; nummū argenteū pro mercede dedisse. Perseuerauit ignis ille in urbis populatione dies quatuor. Tunc inter alias incensa est domus maxima in loco quē Senatū nominant, ubi cōuenire patres prudentesq; uiri, ipse etiā Princeps quū cōsulari fungebatur dignitate, cōsulendi gratia solebant. Erat autē ædificiū conspicuū & insigne ualde, ē cuius regione posita domus alia quę Nympheū uocabatur, pariter igni est absorpta. In hac nuptiē celebrari solebant ab his qui domos suas augustiores q̄ hominum multitudinē capere possint. Tertia itidem domus maxima & elegās, quæ fuerat in Tauro. Super hæc nobilissima templa priuataq; ædes illustrium hominum multæ perierūt. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo sexagesimo quarto, Seuerus Imperator fraude, ut aiūt, Ricimeris Romæ in Palatio ueneno interiit.

4. 9

LEO AVG. III. COS.

Vetustissimi annales hoc in loco habent, Leo ē III. & Tatianū Cofs. id quod etiā nō est negligendū. Licet Marcellinus in suis hronicis sic scribit: Indictione tertia, Leonis Augusti III. solius cōsulatu Theodericus episcopus Syrię ciuitatis scripsit de incarnatiōe Domini aduersus Eutyche presbyterū, & Dioscorū Alexandria episcopum, qui humanā in Christo carnem fuisse denegant. Iordanis in Annalibus: Anno 4065. Vādali per Marcellinū in Sicilia uicti cæsi sunt, & fugati.

CCC-
XII. 10

PVSEVS, ET IOANNES.

Horū Cofs. illi ueteres Annales sic meminerunt: Puseo & Ioanne Cofs. leuatus est Imperator, deinde Anthemius, Romæ pridie Idus Aprilis. Marcellinus uerò sic: Indictione quarta Pusei & Ioannis cōsulatu Leo Imperator Anthemium patricium Romā misit, Imperatoremq; constituit. Romanæ ecclesiæ Simplicius XLV. Pōtifex creatus uixit annis XVI. Rauennā ciuitatē terræmotus deterruit.

His Cofs. Anthemius à Leone Imperatore ad Italiam mittitur, qui tertio ab Vrbe miliario in loco Brontotus suscepit imperium.

Paulus Diaconus lib. 16. Deinde totius cōsensu militiæ post Seueri mortē iura imperij Anthemius suscepit. Iordanis libro de Origine Gotthorū: Tunc Leo Anthemiū, diui Marciani generū, ex patricio Cæsare ordinans, Romæ in Imp. destinauit, Bigelemq; Getarū regē per Ardaburē Asparis filiū interemit. In Annalibus uero sic: Anno 4066. Leo Imperator Anthemiū de Constantinopoli ad regendum Occidētis imperium Romā misit. Qui suscepto imperio regnauit annis quinque. Procopius lib. 3. belli Vādalici: Leo Anthemiū senatorē opibus & genere magnum ad imperium Occidentis suscipiendū miserat, ut Vandalorū bello auxilio foret. Geysericus uero Olybriū itē senatori potētissimo pollicet, ut si unā conspiret, ei Occidentis imperium, simul cum Placidia Valentiniānā filia, se daturum. Quo fretus, maiores assumpsit spiritus, audaciusq; omnē Imperij ditionē uexauit. Sed paulopōst Anthemius qui Occidētis susceperat imperiū, ab eius sororio Ricimere de medio tollitur. Et Olybrius ei succedēs, breuiter & ipse eundem sortitus est exitum. Sed hæc latē Ioannes Monachus Græcus auctor & diligentissimus libro suo Historiarum.

2. 11

ANTHEMIUS AVG. II. COS.

Vetus Chronicorum liber: Domino Anthemio Augusto secundo Consule occisus est Marcellinus in Sicilia mense Augusto, Eadem Cassiodorus.

Hoc

Hoc Consule in Sicilia Marcellinus occiditur.

Jordanis libro Annaliū: Anno quadringentesimo sexagesimo septimo, Marcellinus in Sicilia occiditur Tolosæ, ubi sedes regni Gotthorū erat. In medio ciuitatis sanguis ē terra prorumpens, tota die una fluxit. Procopius in tertio belli Vandalici meminit cuiusdam Marcelliani, qui notus fuit Aetio: uir admodum probus, & post occisum Aetium ad Imperatorē uenire recusauit. Sed cū magnæ esset potentia, res nouas in Dalmatia excitauit. Quē Leo Imperator metuens, si hūc cōciliatū in Sardinia misit, ut eam à Vandalis liberaret, quod breuiter effecit.

MARCIANVS, ET ZENO.

3. 12

Fuit hic Marcianus filius Anthemij, qui Romæ imperabat, habens alteram filiam Leonis Leontiam nomine in uxorem. Nam cum Leo uxorem haberet Berinam, duas ex ea filias suscepit: Ariadnen, quam Zenoni desponsauit Imperatori; & hanc Leontiam. Jordanis in Annalibus: Anno 468. Arabundus imperium tentans, iussu Anthemij Imperatoris exilio deportatur. Romæ Simplicius Papa XLIX. sedit annis XV. mensibus III. Qui basilicam sancti Stephani in Celio monte dedicauit: item basilicā S. Andreae, iuxta S. Mariam, construxit: item S. Stephani, iuxta S. Laurentij; item basilicā S. Sabinae, iuxta Palatium Licianū.

His Cofs. ArabūduS imperiū tētās, iussu Anthemij exilio deportat.

Paulus Diaconus: Sequenti anno Seruandus, Gallorū præfectus, imperium tentans inuadere, iussu Anthemij Principis in exilium trusus est.

SEVERVS, ET IORDANES.

4. 13

Horum Cofs. sic meminit Marcellinus: Indictione septima, Jordanis & Seueri consulatu, Gennadius Cōstantinopolitanae ecclesiae Pontifex, in Danielē prophetam ex integro ad uerbum cōmentatus est. Homilias multas composuit, & Pauli epistolas omnes exposuit. De hoc scribit sic Ioannes Monachus: Anatolio Patriarcha, qui annos octo ecclesiā rexit, mortuo, Gennadius successit. Qui cū ad 13. annū ecclesie præfuisset, diem suū obiit, Acatiusq; in eius locū assumptus est. Circa id tēpus uenerāda sanctissimę Dei matris uestis Cōstantinopolim ex Palestina est deportata, & imposita in eade quā ipse Princeps in Blachernis extruebat, in loculo argēteo, ex quo templū illud S. Loculus cognomento dictum est.

His Cofs. Romanus Patricius affectans imperium, capitaliter est punitus.

Paulus Diaconus lib. 16. Rursus annali emenso spacio Romanus Patricius imperij tam fraudulenter satagens arripere dignitatem, præcipiente Anthemio capite cæsus est. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo sexagesimo nono, Romanus Patricius imperium affectans, capitaliter punitus est.

LEO AVG. IIII. ET PROBIANVS.

ccc. 14
XIII

His Cofs. Constantinopoli affectata tyrannide à Leone Principe Aspar occiditur.

Paulus Diaconus lib. 19. At uerò in Orientis partibus Aspar Patricius Leoni Augusto insidias molies, suū filiū Cæsare effecit. Leo uictorē exercitū suū statim ē Sicilia uocans, Patriciū cum Nouello Cæsare, alioq; eius germano digno uitæ multauit excidio. Jordanis in libro de Origine Gotthorum: Quo tempore in Constantinopoli Aspar primus Patriciorum & Gotthorum genere clarus, cum Ardabure & Patriciolo filijs, illo quidem olim patricio, hoc autem Cæsare, genero Leonis Principis appellato, spadonum ensibus in Palatio uulneratus interiit. Idem Jordanis libro Annalium: Asparem autem Patricium, cum filijs Ardabure & Patriciolo, Zenonis generi sui instinctu, in Palatio trucidauit. Anno quadringentesimo septuagesimo in Gallia S. Remigius coelitus antequā nasce-

A a retur

Olymp. Imp.
Leon. &
Maior.

retur prænunciatus, à cella in qua se adolescentulus Deo militans incluserat, ui abstractus, Remorum archiepiscopus ordinatur.

FESTVS, ET MARCIANVS.

2. 15

Horū Cofs. ita mentio fit in uetustissimis Chronicis sæpius à me citatis incerti autoris: Festo & Marciano Cofs. bellū ciuile gestū est Romæ inter Anthemii Imperatorē, & Ricimerem Patriciū. Et leuatus est Imperator Romæ Olybrius, occisus uerò Imperator Anthemius quinto Idus Iulias, Defunctus uerò est Ricimer 15. Cal. Septembris. Quo anno Gundibalus patricius factus est ab Olybrio Imperatore. Defunctus uerò est Imperator Olybrius Romæ 10. Cal. Nouēbris. Marcellinus: Indictione decima, Marciani et Festi cōsulatu, Vesuuus mons Cāpaniæ torridus intestinis ignibus æstuans, exulta euomuit uiscera. Nocturnisq; in die tenebris incumbentibus, omnē Europæ faciem minuto contexit puluere. Huius metuendī cineris memoriā Byzantiū annua celebrant octauo Idus Nouembris. Anthemius Imperator Romæ à Ricimere genero suo occiditur. Loco eius Olybrius substitutus, septimo mense imperij sui uita defunctus est. In Asia aliquantæ ciuitates uel oppida terræ motu collapsa sunt. Zonaras in uita Leonis Principis: Huius tempore uehementissimus terræ motus Antiochiæ factus est, ut totā fermè urbem prostrauerit. Dicitur etiā in eo tractu, ubi est Byzantiū, tanto cinere pluuisse, ut ad quatuor digitorū altitudinē creuerit, unde Princeps perterritus Vrbe migrarit, & ad S. Mamantem plurimū sit cōmoratus. Jordanis in Annalibus: Anno 471. Romæ Ricimer Patricius Olybriū faciens Imperatorē, contra ius affinitatis & imperij cum graui clade Urbis Anthemium occidit. Sed non diu scelere lætatus, ipse quadragesimoprimo die, & Olybrius septimo mense, exegerunt. Quæ uerba cum Cassiodori conueniunt, qui sic scribit:

His Cofs. Patricius Ricimer, Romæ factō Imperatore Olybrio, Anthemii cōtra reuerentiā Principis, & ius affinitatis, cū graui clade ciuitatis extinxit. Qui nō diutius peracto scelere gloriatus post 40. dies defunctus est. Olybrius autem septimo mense imperij uitam peregit.

Paulus Diaconus: Hoc ipso tempore inter Anthemii Principē, eiusq; generum Ricimerē Patritium, qui tunc Mediolani positus præerat Liguria, magnus discordiarū fomes exortus est. Quibus se uir sanctitate conspicuus Epiphanius Ticinensis episcopus interponens, eò primū ad concordiam reuocauit. Deinde barbarica perfidia fœdus Ricimer rumpit. Erat enim Gotthus prosapia. Cum manu mox ualida urbem contendit: atq; apud Anienis pontem castra cōposuit. Diuisa itaq; Roma est, & quidā fauebant Anthemio, quidā uerò Ricimeris perfidiam sequebantur. Inter hæc Olybrius à Leone Augusto missus ad Urbem uenit: uiuocq; adhuc Anthemio, regiam adeptus est potestatē. Bilimer Galliarum rector, cognita aduersus Anthemium conspiratione Ricimeris, Anthemio ferre præfidiū cupiens, Romā properauit. Is cum Ricimere apud Adriani pontem prælium cōmittens, cōtinuo ab eo superatus atq; occisus est. Extincto Bilimere, mox uictor Ricimer urbem inuadēs, quarto iam anno agentē iura imperij Anthemium gladio trucidauit. & deprædata Vrbe non diutius de perfidia lætatus, post tertium mensem excruciatu languoribus & ipse interiit. Olybrius cum septem menses imperium gessisset, propria morte Romæ defunctus est.

3. 16

LEO AVG. V. COS.

Huius consulatus sic meminit uetustissimorum Chronicorum liber incerti autoris: Leone Augusto v. Consule leuatus est Imperator Glicerius Rauennæ tertio Nonas Martias. Sic Cassiodorus:

Hoc Cōsule Gūdbalo hortate Glicerius Rauēng sumpsit imperiū. Eodem anno Leo nepotem suū Leonem consortem facit imperio.

Post

Post huius funus Glicerius Domesticus à Gundibalo Patricio, totiusq; uoluntate exercitus apud Rauennam Imperator efficitur. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo septuagesimo secundo, Gundibalo hortante, Glicerius Rauennæ sumpsit imperium. Constantinopoli Leo Imperator Leonem nepotē suum imperij consortem fecit.

LEO IUNIOR . AVG. COS.

4 18

Vetus Chronicorum liber sic huius meminit consulatus: Domino Leone iuniorē Augusto Cos. deiectus de imperio Glicerius in portu urbis Romæ. Eo anno leuatus est Dñs Iulius Nepos octauo Calendas Iulias. Marcellinus: Indictione duodecima, Leonis iunioris solius consulatu, Leo senior Imperator, Leone iuniorē à se iam Cæsare constituto, morbo perijt, tam sui imperij annis, quàm huius Leonis regni mensibus computatis, anni sunt decem & septem, menses septem. Zenonē Leo iunior, idemq; imperator, principem fecit regni. Glicerius Cæsar Romæ imperium tenens, à Nepote, Marcellini quondam patricij sororis filio imperio expulsus, in portu urbis Romæ ex Cæsare episcopus ordinatus est, & obiit. Iordanis: Anno quadringentesimo septuagesimo tertio, Constantinopoli Leo senior Imperator obiit. Post quem Leo iunior paucis regnans mensibus, & ipse decessit. Et post hunc Zeno Imperator effectus, regnauit annis decem & septem. Romæ quoq; Glicerio Nepos in imperio successit. Quæ uerba concordant cum Cassiodoro, qui ita scribit:

Hoc Consule Imperator Leo senior defunctus est. Cui Zeno successit in imperio: qui regnauit annis XVII. Sub quo hi Coss. fuerunt, qui sequuntur. Eo etiã anno Romæ Glicerio Nepos successit in regno.

Paulus Diaconus: Anno sequenti inopinatē Nepos Patricius cum exercitu ueniens, Glicerium regia exiit potestate. Eumq; apud Salonas Dalmatarum urbem episcopum ordinauit. Paulo post subiungit: Leo igitur Augustus, postquã Orientale decem & septem annis rexit imperium, diem clausit extremum. Mortuo Leone Zeno continuò Augustalem nactus est dignitatem. Leonem autem, quem Leo pater in regni ascuerat potestatem, mater sua, Zenonis imperium formidans, occultē clericum fecit: exigente uehementer Zenone, ut filium proderet, pro eo alium similem forma obtulit. Qui Leo deinceps in clericatu ad Iustiniani usq; tempora uixit. Hæc ille. Iordanis uerò libro Annalium ad Vigilantiū sic prodit: Occiso Romæ Anthemio, Nepotem, filium Nepotiani, copulata nepte sua in matrimonio apud Rauennam per Domitianum clientem suum Cæsarem ordinauit. Qui nepos regno potitus legitimo, Glicerium, qui sibi tyrânico more regnum imposuisset, ab imperio expellens, Salonæ Dalmatiæ episcopum fecit. Sic quoq; Leo Leonem iuniorem, ex Ariadne filia nepotem suum, in imperio confirmans Orientali, anno regni sui sextodecimo obiit. Leo iunior mox paucis mensibus cum pueriliter, ordinanter tamen, rexisset imperium, manu sua genitorem suum Zenonem coronans, Imperatoremq; constituens, rebus humanis excessit.

ZENON IMP. OR.

P. C. LEONIS AVG. IUN.

ccc-
xiiii

Huius consulatus sic meminit Chronicorum liber incerti autoris: Hoc Consule introiuit Rauennam patricius Orestes cum exercitu, & fugauit Imperatorem Nepotem ad Dalmatias quinto Calendas Septembris. Eo anno leuatus est Augustulus Imperator Rauennæ à Patricio Oreste patre suo pridie Calendas Nouembris. Paulus Diaconus his conuenit, dicens: Ipso quoq; anno Augustulus

Aa 2 apud

Olymp. Imp.
Zen.

apud Italiā aduersus Nepotem cum exercitu ueniens, effugato eo, imperij regimen inuasit. Cassiodorus autem sic scribit:

Eodem anno Orestes, Nepote in Dalmatias fugato, filio suo Augustulo dedit imperium.

Iordanis in libro de Origine Gotthorum: Orestes suscepto exercitu, & contra hostes egrediens, à Roma Rauennā peruenit. Ibiq; remoratus, Augustulum filium suum Imperatorē effecit. Quo comperto, Nepos fugit Dalmatias, ibiq; defecit priuatus à regno. Vbi iam Glicerius dudum Imperator episcopatum Salonitanum habebat, Augustulo à patre Oreste in Rauenna Imperatore ordinato. In libro autē Annalium sic scribit: Anno 474. Romæ Orestes patricius, Nepote Imperatore in Dalmatias fugato, filiū suum Augustulum Imperatorē constituit.

2.

2

BASILISCVS II. ET ARMATVS.

Horum Cofs. sic meminit Chronicorū liber uetus: His Cofs. leuatus est Odoacer rex decimo Calendas Septembris. Eo etiam anno occisus est Orestes Patricius Placentiæ quinto Cal. Septembris. Item eo anno occisus est Paulus frater eius in Rauenna pridie Nonas Septembris. De Basilisco abundē plura Ioannes Monachus Græcus libro Historiarum, ubi Zenonis Imperatoris res gestas describit. Et Procopius libro tertio de bello Vandalico. Fuit enim Basiliscus frater coniugis Leonis Vering, uir magni nominis, qui cum Vandalis pugnavit, ut illic latē patet. Marcellinus quoq; horum Cofs. mentionem in suis Chronicis sic facit: Indictione decimaquarta, Basilisci & Armati consulatu, Basiliscus tyrannus Marco filio suo Cæsare facto, dum cōtra fidem catholicam, Nestoriana perfidia intumescens, conatur assurgere, antē inflatus crepuit, quā poenitens intrare potuerit. Basiliscus cum filio & cum Zenobia uxore sua, iam Zenone ad pristinum imperium remeante, in exilium missus est: atque in oppido, quod Lemnus in Cappadocia dicitur, trusus, fame detabuit. Odoacer rex Gotthorum Romam obtinuit. Orestem Odoacer illic trucidauit. Augustulum filium Orestis Odoacer in Lucullano Campaniæ castello exilij poena damnauit. Ita Hesperium Romanæ gentis imperium, quod septingentesimonono Urbis conditiæ anno, primus Augustorum Octavianus Augustus tenere cœpit, cum hoc Augustulo perijt, anno antecessorū regni Imperatorum DXXXII, Gotthorum deinde regibus Romam tenentibus.

His Cofs. ab Odoacre Orestes & frater eius Paulus extincti sunt. Nomenq; regis Odoacer assumit, cum tamen ne purpura, nec regalibus uteretur insignibus.

Multa eleganter de Odoacre Procopius libro primo de bello Gotthorum scribit. Sed Paulus quoq; Diaconus lib. 16. cap. 3. ut nunc distincti sunt libri, pulchra de Odoacre, Oreste, & Augustulo cōmemorat: & sequenti capite similiter, quæ consulto omisi, ne fastidium generarent, si omnia subscriberem, quia plura sunt, & notatu digna. Satis est digito monstrare. Iordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo septuagesimo quinto, Odoacer rex Torcilingorū & Rugorum cum multis barbarorum auxilijs, peruasa Italia, Romam obtinuit, anno à condicione eius millesimo ducentesimo tricesimo primo, Orestem & Paulum fratres occidit: Augustulum Imperatorem exilio damnauit, & pro eo regis nomen arripuit, cum tamen nec purpura, nec regni insignibus uteretur.

3.

3

P. C. BASILISCI II. ET ARMATI.

Huius consulatus item meminit Chronicorum uetustissimus liber his uerbis: P. C. Basilisci & Armati occisus est Brauisa à rege Odoacre quinto Idus Iulias Rauennæ. Iordanis libro de Origine Gotthorū: Interea Odoacer rex gentium omnium Italia subiugata, ut terrorē suum Romanis indicaret, mox initio regni sui

CHR. AL. 171
STI

475. 1215

476. 1219

Ab ur. con. 477. 1230

fui Braciam Comitem apud Rauennam occidit: regnoq; suo confortato, penè quatuordecim annos usq; ad Theoderici præsentiam obtinuit. Vide Paulū Diaconum lib. 16. cap. 4. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo septuagesimosexto Odoacer possessa Roma maximam Italiae partem sibi subiugauit.

HELLVS V. C. COS.

4. 4

478. 1231

Jordanis in Annalibus: Anno 477. Geysericus rex Vandalorum, post 37. & paulo plus inuasa Carthaginis annos, tandē moriens tyrannidi finem fecit. Post quem non melior filius Hunericus regnavit annis ferè octo.

ZENO AVG. II. COS.

ccc. 5
xv

479. 1232

Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo septuagesimo octavo. Huius tempore Zenonis Imperatoris corpus, Barnabæ Apostoli, & Euangelium Matthæi Evangelistæ, stylo ipsius scriptum, ipso reuelante inuenti sunt.

BASILIVS V. C. COS.

2. 6

480. 1233

In uetustissimo illo meo Chronicorū libro toties à me citato omnes hi quoq; Cofs. leguntur. Scriptumq; ibi est: His Cofs. occiditur Nepos Imperator septimo Idus Maias. Pomponius Letus in suis Cæsaribus lib. 2. Mira res, ne quid integrū maneret, defecit cognomen Augustorū in uno Consule Basilio, cum consulatus antea duos fuissent. Quod scilicet fore portendit Romanæ urbis excidium. Hæc sunt Tite Arunti, quæ tu ante aliquot secula prædixisti, ex Romulū uulturibus. utrum confusus fuisset numerus ne quis tutelā uinciendo iacturā peroraret. Ma theseos peritus homo inuenit rem sacerdotū uitio turbatā. Nec clauī in pariete Mineruæ tam liquidò cōstitere, nec Annales sub titulo Consulū tenere numerum potuerunt. Sed iudico nō de hoc Basilio esse id intelligendū, cū plures adhuc sequuntur Cofs. Sed de illo ultimo, qui in fine huius libri ponetur, qui plures post annos ferè uiginti cōtinuauit cōsulatus. Marcellinus in suis Chronicis: Indi cione quarta, Basilij solius consulatu, urbs regia per quadraginta cōtinuos dies assiduo terremotu quassata magnopere se afflictā deplanxit. Ambæ Troadenses porticus corruerunt. Aliquætæ ecclesiæ uel scissæ sunt, uel collapsæ. Statua Theodosij magni in foro Tauri super cochlydē columnā posita corruit, duabus fornibus eiusdē collapsis. Hunc formidulosum diem Byzantiij celebrāt Nono Cal. Octobris. Jordanis in Annalibus: Anno 479. his temporib. Simplicius Papa Petrum Alexandrinum episcopum hæreticum Eutychianum ab Acacio Constantinopolitano accusatum damnat.

PLACIDVS V. C. COS.

3. 7

481. 1234

Jordanis in Annalibus: Anno 480. hoc tēpore, mortuo Hilderico rege Francorum, Ludouicus, filius eius quem Clodouem dicunt, regnat annis triginta. Ipso anno Odoacer Romæ regnans in Dalmatia Odiuam regem uicit. Hoc Cof. Odoacer in Dalmatijs Custodiam uincit, & perimit.

482. 1235

Marcellinus in suis Chronicis hoc in loco, sicut in alijs plerisq;, mutilatus & mactus est, sic habet: his Cof. Nepos, quē dudū Orestes imperio abdicauerat, Viatōris et Ouidē comitū suorū insidijs haud longē à Salonis, sua in uilla occisus est.

SEVERINVS V. C. COS.

4.

483. 1236

Jordanis in Annalibus: Anno 481. nihil præclari gestum est.

FAVSTVS V. C. COS.

ccc. 9
xvi

Jordanis in Annalibus: Anno 482. Theodericus Theodmari filius, idem qui olim in Italia remanserant Gotthorum Zenoni Augusto familiaris effectus, ei cum suis Gotthis militauit. Puto hunc esse Faustum ad quem Theodericus rex scribit, ut Cassiodorus in primo Variarum testatur.

DN. THEODERICVS, ET VENANTIVS.

2. 10

Horum Cofs. mentionem facit Marcellinus in suis Chronicis his uerbis: In dictione

Olymp. Imp.
Zen.

dictione septima, Theoderici & Venantij cōsulatu, Illus natione Isaurus, dignitate magistri officiorum, amputata apud Comitatum auricula, Orientem Zenoni infestam inuasit. Porrò cum Leontio tyrānidem arripuit. Totam namq̄ per Africam crudelis Hunerici Vandalorū regis in nostros catholicos persecutio importata est. Nā exulatis effugatisq̄ plusq̄ trecētis trigintatribus orthodoxorum episcopis, ecclesijsq̄ eorum claulis, plebs fidelium uarijs subacta supplicijs, beatum consummauerūt agonem. Nempe tunc idem rex Hunericus unius catholici adolescentis uitam à natiuitate sua sine ullo docentis linguam præcepit abscindi: idemq̄ mutus, quod sine humano auditu Christo credens, fide didicerat, mox præcisā lingua sibi loquutus est, gloriamq̄ Deo in primo uocis suæ exordio dedit. Deniq̄ ex hoc fidelium cōtubernio, aliquantos ego religiosissimos uiros, præcisīs linguis, manibusq̄ truncatis, apud Byzantiū integra uoce conspexi legentes. Hæc Arrianorū crudelitas in religiosos Christi cultores cœpit infligi. Paulus Diaconus lib. 16. cap. 4. Theodericum ad se euocatum Cōstantinopolis Zenon magno simul honore & diuitijs extulit in tantum, ut etiam consularibus eum fascibus sublimaret (quæ dignitas post imperiale fastigiū prima est) ane amq̄ illi equestrem statuam ante suum Palatiū collocaret. Jordanis libro de Origine Gotthorū: Theodericum gentis suæ regem audiens ordinatum Imperator Zenon, gratè suscepit: atq̄ euocato imperio destinato ad se in Urbē uenire præcepit: dignoq̄ suscipiens honore, inter proceres sui Palatiij collocauit. Et post aliū quod tēpus ad ampliandū honorē eius in arma, sibi eū filiū adoptauit, de suisq̄ stipendijs triumphū in Vrbe donauit, factusq̄ est Cōsul ordinarius. Quod summum bonū, primumq̄ in mundo decus dicitur. Nec tantū hoc, sed etiā & equestrem statuā ad famā tanti uiri ante regiam Palatiij collocauit. Pomponius item Letus huius cōsulatus in suis Cæsaribus cōmeminit his uerbis: Theodericus rex Ostrogothorū mirè à Zenone diligebatur: ab eo factus Consul, collega Venantij. Jordanis in Annalibus: Anno 483. Zenon Augustus Theodericū huius anni Consulē & magistrū militum fecit. Romæ Felix tertius Papa 50. sedit annis ferè nouem, qui basilicā sancti Agapiti iuxta S. Laurentiū construxit. Cirola Arrianus episcopus in Africa aduersus Eugeniū Carthaginensem archiepiscopū, aliosq̄ catholicos miraculis claros, zelo ductus, quendā è suis pecunia corruptū cæcitatē simulare iussit, ut eum coram se inuocantē quasi per fidem illuminaret. Qui cū corā omnibus imposuisset manus, uera mox diuinitus cæcitate percussus, dolum aperuit: conuersusq̄ à sanctis episcopis, Eugenio Vindemiāle, & Longino, rursus illuminari promeruit. Ab hoc Cirola Hunericus instigatus, catholicos persequitur: & plurimis martyrio coronatis, ipsum Eugeniū in trecentis 24. episcopis, exilio relegauit, & catholicas ecclesias clausit.

3

11

SYMMACHVS V. C. COS.

Hic est ille Symmachus socer Boethij, qui postea ambo sunt à Theoderico occisi, ut inferius latius scribā. Jordanis in Annalibus: Anno quadringentesimo octuagesimoquarto, Hunericus rex Vandalorum diuinitus percussus, scatens uermibus expirauit. Post quem fratris eius filius Gundamundus regnauit annis ferè XII. Qui non multo post Eugeniū episcopum reuocauit. Ludouicus rex Francorum, iuuante Ragnabario cognato suo, Syagrium regem Galliarū, Aegidij filium, bello uictum, ad Alaricum regem Gotthorum fugere compulit, sibiq̄ redditum occidit, & totum regnum illius ac thesauros sibi subiecit.

4.

12

DECIVS, ET LONGINVS.

Antiquus Chronicorum liber habet ut superiores omnes hoc loco. Decius V. C. Consul. Sed maior est fides habēda Cassiodoro, qui per ea tempora floruit.

ccc
xvii

13

BOETHIVS V. C. COS.

Huius consulatus meminit uetustissimus ille Chronicorū liber in hæc uerba: Boethio

CHRISTIANI

484. 137

485. 138

486. 139

Boethio unico Consule, pugna facta est inter Odoacrem regem & Febanum regem Rugorum: & uicit Odoacer, & adduxit captiuū Febanum regem sub decimaseptima Cal. Decembris. Quæ cum Cassiodori uerbis conueniunt.

Hoc Cos. Odoacer Febano rege Rugorū uicto captoq; potitus est.

Aliqui regem Rugorū Filicteum uocant. Obseruandum autē & hoc est, Boethium uirum illustrem fuisse, ad quem plures epistolas Theodericus rex scripsit, ut patet in Cassiodori libris, quos Variarū inscripsit. Sed penultima primi libri in primis legenda est, in qua Theodericus artes et disciplinas Boethij enumerat: rogatq; ut horologia mittat, quæ per umbram & aquam defluentē horas signēt, quæ Gundibalo regi Burgundionū transmittat. Sicut etiam idem rex Theodericus à rege Francorum Ludouico rogatus pro citharædo scribit Boethio pro tali mittendo sibi libro secundo, ubi iterum eius doctrinam plurimum extollit: pariter penultima epistola libri dicti. Lege lector utramq; inuenies in secunda pulcherrimas musicæ laudes, quas non alibi reperies.

DYNAMIVS, ET SIFIDIVS.

2.

14

Horum Cos. etiam meminit ille uetus Chronicorum liber, his uerbis: *Dynamio & Sifidio Cos.* arsit pons Apollinaris noctu in Pascha 15. Cal. Maias. Paulus Diaconus tradit sub id tempus Constantinopolim maximo conflagrasse incendio. Huius incendiij sic meminit Ioannes Monachus: Maximum illud Constantinopolitanū incendium incepit à foro ærario, omniaq; uicina populatum est: porticus etiā quæ in publicis plateis erant, cum hæretibus omnibus ædificijs: sed & quæ basilicā uocabant, ubi erat bibliotheca 120. millia uoluminū habens: Traditū est inter alia, in draconis intestino longitudinis 120. Homerij poemata Iliada scilicet atq; Odyssi, literis aureis fuisse descripta. Cuius rei & Malchus, qui horū principū res memoriæ mādauit, mentionē facit. Quicquid uerò speciosum in urbe ad Lausum erat, signa maximè quæ artificio celeberrima ibi posita erant Samiæ lunonis, Mineruæ Lindiæ, & Gnidie Veneris, ignis ille destruxit, et ad forum usq; excurrit.

PROBINVS, ET EVSEBIVS.

3.

15

Meminit horū etiā Cos. uetus ille Chronicorū liber, et eorū nomina ponit sola.

His Cos. felicis, atq; fortissimus Dominus rex Theodericus intrauit Italiam. Cui Odoacer ad Sontium pugnam parās, cum tota gente fugatus est. Eodē anno repetito cōflictu Veronæ uincitur Odoacer.

Paulus Diaconus: Theodericus egressus à Mysia cum omni Ostrogothorum multitudine, uniuersaq; supellectili, per Syrmium Pannoniasq; iter faciens, ad Italiam uenit. Ac primum iuxta Sontium flumen, quod non longè ab Aquileia labitur, castra componens, dum uberrimis, quæ eo loco habentur, pascuis, fatigata aliquantulū ex itineris longitudine iumenta resiceret, ibi mox ei cum grandi suorum exercitu totis Odoacer Italiæ uiribus occurrit. Quem Theodericus alacriter excipiens, magno superatū prælio, postremò in fugā conuertit. Exinde Theodericus mouens cum Veronam uenisset, iterum aduersus eum Odoacer non minori q̄ prius belli apparatu occurrit. Contra quem Theodericus haud procul à Veronensi urbe conflagens, nimia eius exercitū cede cōtriuuit: ipsumq; pariter & omnem illius multitudinem dare terga cōegit. Qui dum fugæ metu se præcipites in Athesim fluuium mergunt, ex magna parte rapidissimis eius gurgibus impliciti suffocantur. Theodericus uerò dum ipso impetu subsequitur fugientes, Veronam ilico pauore ciuibus consternatis inuadit.

FAVSTVS V. C. COS.

4.

16

Huius cōsulatus meminit uetus ille Chronicorū liber, sed uereor errata, quia literæ uix legi præ uetustate poterant. Vbi sic scriptum erat primum: Faustus Faustus Nn. Cos. & postea: His Cos. ingressus est rex Theodericus in Fossato pōtis

Olymp. imp.
Zen.

Sontij 5. Cal. Septembris: & fugit Odoacer rex de Fossato, & abiit Veronā. Ad
Fauſtū Patriciū uirum illuſtrem extant pleræq; epiſtolæ Theoderici regis apud
Cafſiodorum in libro Variarū, quem aliquando Præpoſitū uocat. Eo anno in-
greſſus eſt Odoacer rex in Fofſatū, Herulis in Pineta exiſtentib. Et occiſus eſt Li-
bila magiſter militum, & ceciderunt plurimi ab utraq; parte. Et clauſit ſe Rau-
enā Odoacer rex VI. Idus Iulias. Et regreſſus eſt rex Theodericus in Ticino XI.
Cal Septembris. Aliter noſter Cafſiodorus, ſic ſcilicet:

His Coſs. ad Adduam fluuium Odoacrem Dominus Theoderi-
cus rex tertio certamine ſuperauit: qui Rauennam fugiens, obſidetur
intercluſus.

Paulus: Odoacer cum ijs qui euaserant fugiens, Romā cōtendit. Sed obſeratis
cōtinuō portis, excluſus eſt. Qui cum ſibi denegari introitū cerneret, oīa que at-
tingere potuit, gladio flāmiſq; cōſumpſit. Inde q; egrediēs, Rauēnā ingreſſus eſt.
Ibiq; quib. ſe tuereſ aduerſum hoſtes, munitionē preparare & obſtacula cœpit.

ccc. 17
xviii

OLYBRIVS V. C. COS.

Jordanis in Annalibus: Anno 490. Odoacer noctu à Rauēna cum Herulis
egreſſus collectis uiribus, quartò cū Theoderico cōflixit: & itidē uictus ab eo, ca-
ptusq; eſt. Ipſo quoq; anno Gundamundus rex Vandalorū pacem cū Romanis
fecit. Cōſtantinopoli Zeno Imperator moritur. Poſt quē Anaſtaſius imperium
Orientis 28. annis tenuit. Hoc tempore Ludouicus rex Francorū, intercurrente
Aureliano legato ſuo de Burgundia, Rhodildem uxorē Chriſtianā accepit, filiā
ſcilicet Hilperici, quem frater ſuus Gundabalus cum uxore & filijs trucidauerat.

Hoc Conſule Odoacer cum Herulis egreſſus Rauennam noctur-
nis horis ad Pontem Candidam, à Domino noſtro Theoderico rege
memorabili certamine ſuperatur. Tunc etiam Vandali pace ſupplici-
ter poſtulata, à Sicilia ſolita deprædatione ceſſarunt.

Paulus: Theodericus cum expeditis armatorū cuneis, ad Odoacris obſidionē
Rauennam perrexit. Dumq; eo loco cui Pinetum nomen eſt, non procul ab Vr-
be caſtra poſuiſſet, per continuū penē trienniū obſedit. Qui cum frequenter ex
urbe cum ſuis egrediens, eius exercitum inquietaret, nouiſſimē noctu in caſtra
irruens, magna Theoderici exercitum ſtrage proſtrauit. Victus ad extremum,
fortiſſimē Gothiſ reſiſtentibus, in urbē confugit. Jordanis libro de Origine Got-
thorum: Theodericus tranſacto amne Pado, ad Rauennam regiam caſtra com-
ponit, in tertio ferē miliario ab Vrbe loco, qui appellatur Pineta. Quod cernens
Odoacer, intus in urbe ſe cōmuniuit. Inde q; ſurreptitiē noctu frequenter cum
ſuis egrediens, Gothorum exercitum inquietat: & hoc non ſemel, ſed iterum et
frequenter, & penē toto molitur trienio, & fruſtrā laborat: quia cuncta Italia Do-
minum iam dicebat Theodericum, & illius ad uotum Reſpub. illi obſecūdabat.
Tantum ille ſolus cum paucis ſatellitibus et Romanis qui aderant, et fame & bel-
lo quotidie intra Rauennam laborabat.

Eodem anno Zeno occubuit Conſtantinopoli. Cui ſucceſſit Ana-
ſtaſius in Orientali Imperio.

De hoc ita ſcribit Paulus: Zeno itaq; Auguſtus, cum per annos xvii. reipub.
præſuiſſet, apud urbē Cōſtantinopolim uitæ terminum accepit. Poſt ſubiungit:
Ceſſante autē Romanæ urbis imperio, utiliſ aptiuſq; mihi uidetur ab annis Do-
minicæ incarnationis ſupputationis lineā deducere, quo faciliſ quid pro tem-
pore actum ſit, poſſit cognoſci. Anno itaq; ab incarnatione Domini 492. poſt
Zenonis exceſſum, Anaſtaſius purpurā induit. Qui 47. in regum numero exi-
tit. Subiungit poſt hæc que ſub ea geſta ſunt, Sed & Jordanis in libro Annalium.
multo

CHRISTIANI
STI

490. 1248

multo uerò plura Ioannes Monachus Græcus, è quibus singulis & nos quædam
excerpsimus.

ANASTASIVS IMP. OR. XLVII

ANASTASIVS AVG. ET RVFFVS.

Huius consulatus mentio fit in illis ueteribus Chronicis ignoti autoris toties
à me citatis, his uerbis: Anastasio Principe Augusto & Ruffo Cos. terræmotus
factus noctu ante gallorum cantus VII. Idus Iunij. Iordanis: Anno 491, Romæ
defuncto Felice Papa, concilium à presbyteris & diaconis actum est. Hoc an-
no, ut in uetustis. annalib. didici, Seuerinus Monachus in Norico quieuit: qui
in Austria olim in uilla prope Vienna ab eo dicta Seuerinus fidem Christi præ-
dicauit, ut in eius uita legitur.

ALBINVS V. C. COS.

Iidem chronicorū annales sic de hoc Consule scribunt: Albino v. c. Cos. re-
gressus est rex Theodericus ad Rauennā, et uenit ad Fossatum Pallacioli 4. Cal.
Septembris. Hoc Consule facta est pax inter Theodericū regem & Odoacrem
3. Cal. Martias. Et ingressus est Theodericus in clasē maris. Hoc Cōsule ingres-
sus est Rauennā rex Theodericus tertio nonas Martias, & occisus est Odoacer
rex à rege Theoderico in Palatio cum cōmilitonibus suis. Huius Albini memi-
nit Cassiodorus in quarto Variarū. Marcellinus est in suis Chronicis mutilus &
lacer, & hoc loco sic habet: Indictione prima, Eusebij II. & Albini consulatu bel-
la ciuilia aduersus Anastasij regnum apud Cōstantinopolim gesta sunt. Statuæ
regis reginæq; funibus ligatæ, atq; per urbes tractæ. Tullianus magister militiæ
nocturno prælio pugnans Scythico ferro confossus interiit.

Hoc Consule Dominus rex Theodericus Rauennam ingressus,
Odoacrem molientem sibi insidias interemit.

Paulus: Nec multo post à Theoderico in fidem susceptus, ab eo truculenter
peremptus est. Procopius lib. 1. belli Gothici: Theodericus in Rauennæ obsidio-
ne cum annū iam tertium contriuisset, Gothiq; ipsi diutius hanc obsidendo tæ-
dio ac molestia afficerentur, & Odoacri insuper milites necessariatū rerum urge-
rentur inopia, conuentū adinuicem est Rauennæ antistitis interuentu & pacifi-
cantis, Theodericus, Odoacerq; æqua ac simili sorte ea in urbe ut uiuerent, paria
terq; potirentur imperio. Quibus conuentionibus aliquandū utrinq; seruatīs,
Theodericus per causam, quod in se machinatus insidias esset, Odoacrū ad epu-
las fraudulenter uocatū cum occidisset, barbaris sibi & hostibus cōciliatis, qui re-
liqui fuerant, Gotthorū solus & Italiensium imperiū tenuit. Romani tamen Im-
peratoris nec insignia quidē, nec nomen desumpsit. Sed quoad uixit, rex est ap-
pellatus, quo nomine suos barbari uocant duces. Iordanis in Annalibus: Anno
492. Theodericus Rauennæ Odoacrū insidias sibi molientem peremit, ac ipse
occidentis imperiū triginta annis obtinuit. Romæ Gelasius Papa 51. sedit annis
4. mensib. 7. uir doctus & pius: qui pro ecclesie statu nōnulla decreta fecit. Mul-
ta sublimiter scripsit, hæreticos dānauit, clerū Romanū auxit, pauperes dilexit.
Ipse dedicauit basilicā S. Euphemie Tiburtina urbe, aliasq; edes, S. Nicadri, E-
leutherij & Andreg, uia Lauicana. Fecit etiā basilicā S. Mariæ uia Laurentina.

ASTERIVS, ET PRAESIDIVS.

Horum Cos. sic meminit Marcellinus: Indictione secunda, Asterij & Præ-
sidij consulatu, Anastasius Imperator contra orthodoxorum fidei maiestatem
intestina cœpit prælia commouere piaculi sui perfidia. Prius in Eusebium, Vr-
bis episcopum, sibi orthodoxorum fidem uiriliter resultantem, profano manife-
stauit

Imp.
Anast.

stauit ingenio, Laodicea, Hieropolis & Tripolis, atq; Agathium, uno tempore, unoq; terræmotu collapsæ sunt. Romanæ ecclesiæ quadragesimusseptimus episcopus ordinatus, uixit annis quatuor. Inter opuscula Sedulij legitur elegans carmen elegiacum, quod est à Turcio Ruffo Asterio quinto v. c. ex consule ordinario atq; patricio scriptum, Quem hunc Asterium esse suspicor, id sic incipit: Cantemus socij, Domino cantemus honorem,

Dulcis amor Christo personet ore pio.

Jordanis: Anno ccccxciii. His tēporibus in Africa beatus Fulgētius episcopus, qui Ruspensem xxvi. annis rexit ecclesiam, doctrina & actibus effulsit. Qui & ipse plurima inter alios catholicos mala & exilia perpeffus est. Hac etiā tempestate Ludouicus rex Francorum Gallias usq; Sequanam, et deinde usq; Ligirim, fluuios, suo regno subegit. Hunc multa instātia Rhodildis uxor ad Christi fidem cohortatur.

4

VIATOR V. C. COS.

Jordanis: Anno quadragesimo nonagesimoquarto, Vundamūdus rex Vandalorum, persuadente Eugenio archiepiscopo, tandem post decem annos catholicos episcopos de exilio reuocauit, & diu clausas Ecclesias pace reddita aperuit, Rex Francorum contra Alemanos pugnans, cum exercitus eius periclitaretur, Dominum coeli inuocans, & fidem suam Christo uouens, ipso iuuante uictos Alemanos subiugauit.

5

PAVLVS V. C. COS.

Marcellinus huius consulatus sic commemorat: Indictione quarta, Pauli solius consulatu, Augustatice suo dudum Anastasio militibus præstito, donariū quoq; hoc fratre Consule tribuit, India Anastasio Principi elephantum, quem Plautus poeta noster Lucabum nomine dicit, duasq; camelopardalas ipso mune re misit. Jordanis: Anno quadragesimo nonagesimoquinto, Ludouicus, seu Clodoueus, rex Francorum, instante Rodhilde coniuge sua, à sancto Remigio Remensi archiepiscopo fide Christi imbutus, cum gente sua baptizatur.

6

ANASTASIVS AVG. II. COS.

Marcellinus: Indictione quinta, Anastasij solius consulatu, solis defectus apparuit: bellumq; Isauricum hoc sexto anno sedatum. Athenodorus Isaurorum primus in Isauria captus decollatusq; est, Caput eius Tarsum ciuitatem allatum, pro portis hastili affixum, extabuit. Jordanis: Anno ccccxcvi, Vundamūdo rege Vādalorū defuncto, Thrasamūdus xxv. pauloplus annis pro eo regnavit, Qui itē catholicis infestus, ecclesias post aliquot annos clausit, & inter alios persequutionis labores 240. episcopos in Sardinia & alijs insulis afflixit.

7

PAVLINVS, ET IOANNES.

Marcellinus horum Cos. mentionem sic facit: Indictione sexta, Ioannis Scythæ & Paulini consulatu, Romanæ ecclesiæ 47. Anastasius Pontifex ordinatus, uixit annis duobus. Longinus Isaurus, cognomēto Selinanthus, apud Antiochiam Isauriæ ciuitatē à Comite Prisco captus, Constantinopolim missus est, catenatusq; per gentē Anastasio Principi populocq; ingēs spectaculū fuit. Varijsq; deinde cruciatibus apud Nicæā Bithyniæ ciuitatē expensus est. Et nūmis, quos Romani Terentianos, Græci Follares uocāt, Anastasius suo nomine figuratis, placabilē plebi cōmutationē distraxit. Jordanis in Annalibus: Anno 497. Boethius Patricius & Cōsul, multa his temporibus ingenij sui monimēta in seculari philosophia excellenter edidit. Romæ Anastasius Papa 52. sedit annis duobus. Hic confessionē S. Laurentij exornauit. Et quia quibusdā hæreticis cōmunionē clam reddere uelle uidebatur, quidam se ab eius cōmunionē sequestrarūt. Huius Paulini meminit Cassiodorus in secundo libro Variarum.

IOANES

Procopius lib. 1. belli Persici, Ioannis cuiusdā Cappadocis meminit, qui præfectus Prætorij erat sub Iustiniano. Qui eò infantiæ processerat, ut Theodoram Augustam, sceminam sapientissimā apud uirum calumniaretur, sed frustra. Hic quæ miserabilē exitū sortitus sit, in fine libri docet Procopius. Et hic inter patricios potentissimus, præfectus & Consul fuit. Meminit huius & Cassiodorus lib. 3. Variarum: quæ scribit præfectū Campaniæ à Theoderico post consulatū cōstitutū, & itē lib. 4. Iordanis in Annalib. Anno 498. Isauri, occiso Lilingo duce suo, ab Anastasio Imperatore uicti trucidatiq; sunt. Hoc tēpore Ludouicus rex Frācorū, Gūdobalū & Gotegiselū fratres Burgundionū reges pugna uicit, & fugauit. Et Gundobalū Auennione obsessum tributariū fecit, & cū magna præda redijt.

PATRICIUS, ET HYPATIUS.

Hypatius Anastasij Imperatoris sororis filius fuit, Patricius uerò Prætor Orientis. De quibus multa Procopius libro primo de bello Persico. Quomodo uerò Hypatius fuerit factus Imperator, uide in fine primi libri, & quomodo cesus. Hoc anno Dominus rex Theodericus Romā, cunctorū uotis expectatus, aduenit, & Senatū suū mira affabilitate tractans, Romanæ plebi donauit annonas: atq; admirandis xenijs, deputata per singulos annos maxima pecunię quantitate, subuenit. Sub cuius felici imperio, plurimę renouant̄ urbes, munitis. castella cōdunt̄. Confurgūt admiranda palatia, magnisq; eius operibus antiqua miracula superantur.

Paulus: Theodericus extincto apud Rauennā Odoacre, totius Italiæ adeptus est ditionē. Nec multo post Romā profectus, à Romanis magno gaudio est susceptus. Quibus ille singulis tritici ad subsidiū annis uiginti millia modiorū concessit. Iordanis: Anno 499. Theodericus rex Romæ & alibi multa per hæc tempora mirifica cōstruxit ædificia, Romę Symmachus Papa 53. sedit annis 15. mensibus ferè octo. Cū quo simul per dissensionē nimiam ordinatus est Laurentius, & magna Romæ inter clerum & populū discordia facta, donec iudicio Theoderici regis & maioris multitudinis Symmachus in sede cōfirmaret̄. Cassiodorus in libro Variarū passim in hac re est perlegendus, & præcipuè lib. 3. ad Argolitū præfectū Urbis. Ut aut̄ studiosi à me iuuentur, in quibus dubitant, operæ precii est scire, hunc Theodericū Triarij filium, licet ex Gothico genere, alium esse ab illo Theoderico quæ uulgus de Verona appellat. Hic enim Theodemiri ex concubina Ereliana filius naturalis fuit, miræ indolis puer, qui in octauo anno obsecutus fuit Leoni Imperatori, cum Ostrogothi concesserantur Imperatori, Et cum esset elegantissimus puer, plurimū ab Imperatore deamabatur. Et post cum magnis muneribus à Leone patri remissus. Qui cum 18. ageret annum, incio patre collecto exercitu, regē Sarmatarū prostrauit: & abacta ingenti præda, uictor domum redijt. Ea ex Iordane libro de Origine Gotthorū lector colliges studiose. Scribit Ioannes Monachus, quòd Theodericus Arrianus fuerat, & cum famulum haberet, qui cum ad emerendam suam gratiam rectam abnegasset fidem, Arrianæq; se rectæ perfidia cōmaculasset, hunc iugulari fecerit, dicens: Si fidem erga Deum quam à parentibus didicisti, ut mihi gratificareris, fregisti, multo facilius & mihi non fidem seruabis.

AVIENVS, ET POMPEIUS.

Iordanis in Annalibus: Anno quingentesimo Symmachus Papa synodo Romæ acta, inter alia Laurentium æmulum suum, Niceriæ episcopum constituit. Ioānes Monachus Pompeiū tradit fratrem fuisse Hypatij, eorundē crebrā faciens mentionē in libro suo historiarū. Procopius quoq; lib. 1. belli Persici Hypatium et Pompeiū Anastasij principis sororis filios esse manifestat, ubi multa de his dis-

ferit quomodo ambo fratres caesi sunt, postq̄ Hypatius imperium assumpsit.

11

AVIENVS, ET PROBVS.

Iordanis in Annalibus: Anno quingentesimo primo, Theodericus rex aqueductū Rauennæ fecit. His temporibus S. Mamertus Viennensis Archiepiscopus uirtutibus claruit, qui propter luporum & ursorum immanitatē, aliasq̄ plagas triduanas ante ascensionem Domini Letanias primus instituēs, Domini misericordiam, plagarumq̄ cessationem promeruit.

His Cofs. Dominus rex Theodericus aquā Rauennā perduxit, cuius forinas sumptu proprio instaurauit, quæ longis antè fuerat ad solū reducta temporibus.

Forinarū mentio fit apud Iurecōsultos de aqueductibus in C. lib. xi. Iustinianus l. prima. Iulius Frontinus de aqueductibus pro tubis aquarum ubiq̄ accipit: nō uno enim loco meminit. Græci uocāt κρήνες, ut Lucianus. Ceterū Varro de Latina lingua, Forinā cuidā sacrificari solitū scribit. Nonius Marcellus appellat foriam, liquidiora excrementa. Vnde apud eundē foriolos eos qui sunt aluo cista appellari arbitror. Admonuit me huius loci amanuēsis meus Ludouicus Brasicanus, iuuenis græcarū & latinarū literarū studiosus, neotericos diligenter disquirens, Alciatum, Budæum & Pyrrhum Anglobermensem.

12

CETHEGVS V. C. COS.

Hoc Cōsule, uirtute Domini regis Theoderici, uictis Bulgaribus, Syrmium recepit Italia.

Paulus: Dum hæc apud Italiam geruntur, à Bulgaribus uniuersa Thracia deuastatur. Iordanis: Anno DII, Theodericus rex uictis Bulgaribus Syrmium regno Italiæ restituit.

13

THEODORVS, ET SABINIANVS.

Iordanis in Annalibus: Anno quingentesimo tertio, quidā ex Romanis Symmachum Papam falso criminātes, & apud regem accusantes, Laurentiumq̄ reuocantes, magnum Romæ schisma fecerunt. Et Petrus, Altinæ urbis episcopus, permisso Theoderici sedem Apostolicam inuasit. Fuit is Sabinianus etiam præfectus Illyrici, Cuius meminit Iordanis in libro de Origine Gotthorum.

14

MESSALA, ET ARIOVINNA.

Iordanis in Annalibus: Anno quingentesimo quarto, synodo centū & quindecim episcoporum collecta, beatus Papa Symmachus de illatis purgatur, & sedis suæ cum gloria restituitur. Et peruasores sedis eius, Laurentius, Nucerinus, & Petrus Altinas condemnantur. Ludouicus rex Francorum per S. Petri sanctiq̄ Martini, & aliorum sanctorum preces, diuinum implorans auxilium, Gotthos petijt, eosq̄ iuxta Pictauis Urbem in campo Voglenli pugna uicit: & regem eorum Alaricum, qui iam uigintiduobus annis regnauit, occidit: regnumq̄ eius quod in Gallijs habebat, ac thesauros accepit. Almaricus uerò filius Alarici fugiens, regnum patris sui in Hispanijs recepit.

15

AVG. ANASTASIVS III. ET VENANTIVS.

Iordanis in Annalibus: Anno quingentesimo quinto Ludouicus rex Francorum Parisijs beati Petri basilicā ædificat. Hunc Venantiū Theodericus rex Comitem domesticorum creauit, ut testatur Cassiodorus libro secundo Variarum. libro tertio appellat eum uirum sublimē, correctorem Lucaniæ, & Brutiorum.

16

VENANTIVS II. ET CELER.

Iordanis: Anno quinquagesimo sexto, hoc tempore Ludouicus rex Francorum Regnehartum cognatū suum, regniq̄ participem, ignauum & luxuriosum, à suis proditum, uictum fugauit, & comprehensum sua manu cum fratre Richario

Richardo occidit, & eius sibi populum subiecit. Theodericus rex Italiae contra Francos in Gallia exercitum misit. Imp. Anast.

His Cos. contra Francos à Domino nostro destinat exercitus, qui Gallias, Francorum deprædatione confusas, uictis hostibus ac fugatis, adquisiuit Imperio.

Vide librum tertium Variarum Cassiodori, in quo epistolæ pleræq; ad Alaricum Visigothorum regem, ad Gundibaldum regem Burgundiorum, ad Herulorum & Tungrorum regem, ad Ludouicum Francorum regem, ut pax seruet, scribuntur à Theoderico.

IMPORTVNVS VC. COS.

17

Huius cōsulis Importuni meminit Paulus Diaconus lib. decimosextimo, ubi de Iustino imperatore scribit, quod paulo inferius latius memorabimus. Cassiodorus lib. 3. Variarum tradit, quomodo Importunus creatus sit patricius à Theoderico rege. Iornandes anno quingentesimo septimo: His temporibus Romæ iterum dissensione cōtra Symmachum papam & ecclesiam orta, nonnulli ex parte eius fustibus & diuersis plagis afflicti, nonnulli trucidati & necati: & multa & nefaria contra Ecclesiam & religionem commissa sunt.

BOETIVS VC. COS.

18

Hic est ille Boetius, uir eruditissimus, qui multa ingenij monumenta posteris reliquit: quem Theodericus postea, cum suo genero Symmacho, gladio obruncavit, ut Paulus 17. habet. De quibus ita scribit Procopius lib. 1. belli Gothici, ubi de morte Theoderici agit: Symmachus, & huius gener Boetius, à suis maioribus gentis nobilitatem adepti, inter Romanos & Senatorios uiros principes erant, & cōsulatus utriq; dignitate perfuncti, philosophiæ supra cæteros & æquitate studuerant, multisq; tam ciuium quàm externorū inopiæ succurrendo salutifere. Hi postquã ad ingentē gloriam euasere, deterrimos quosq; in sui inuidiã concitarunt. Nam ijs delatoribus Theodericus rex persuasus, Symmachum Boetiumq; res perinde nouantes occidit, eorumq; bona omnia publicauit. Sed paucis post diebus, cœnanti sibi, cum miræ magnitudinis piscis ministri decoctū caput apposuisent: Symmachi nuper occisi caput illi est uisum, præfixis & extantibus inferiore in labro dentibus, ac toruẽ intuentibus oculis, furibūdẽ sibi & acerbis cōminari. Vnde monstri nouitate territus, membrisq; præter modū tremebundus & rigens, in cubiculū statim citato gradu secessit: identidem togarū ut sibi magnam uim ingererēt, lecto decubuit, & parumper quieuit. Elpidio deinde medico omnibus, quemadmodum accidissent, diligentius explicatis, in Symmachum Boetiumq; patratū per se scelus deflebat. Quo deniq; deplorato, ex accepta calamitate dolore ingenti affectus, haud longē post morit. Cum primum id iniustitiæ & ultimū in suos iccirco exercuisset exemplū, quia non suo & pristino more diligenter peruestigata causa, in tantos uiros animaduertent. Vide etiam Paulum Diaconū lib. decimosextimo, cap. 2. Boethius autē est potius legendum, quàm Boecius, ut non modò ex antiquis scripturis cernere licet, sed etiam quòd *Boethius* idem est quod adiutor. unde dicuntur boethi, adiutores scribarum: quos alij subadiuantes, alij adiutores appellant. quorū meminit Imperator C. de Tabularijs, scribis & logographis: & in l. Vnicuiq; C. de prox. sac. scrin. Quomodo uerò Rusticiana uxor Boetij, & filia Symmachi, postquã Totylas rex Gothorum urbem cepit, ad eam miseriam fuit redacta, ut ab hostibus panem emendicaret, quæ olim ditissima egentibus multa fuerat elargita: docet pulcherrime Procopius lib. 3. de bello Gothorum. Iornandes in Annalibus, anno quingentesimo octauo: Hoc anno Romæ Boetius uir eruditissimus consulatū administrauit. hoc quoque tempore Auitus Abbas Aurelianensis uirtutibus & prophetiæ spiritu effulsit.

Imp.
Anast.

FELIX, ET SECVNDINVS.

19 Felix crebra est mentio apud Cassiodorū lib. Variarū. Horum Cos. memi-
nit Marcellinus, Augustæ urbis episcopus. Licet olim Anastasij Imperatoris
dolis fallacijsq; circumuentus, prauorumq; testimonijs eidem Cæsari accusatus,
quod iam Tomum sanctorū apud Chalcedoniā sancta dudū subscriptione robo-
ratum, eidem principi dare distulit, ab eodem Euchaico in exilium deputat. Lo-
cum Macedonijs Timotheus meridiano tempore ab Anastasio Cæsare episco-
pus ordinatus inuasit. Annales ueteres: Anno quingētesimonono Ludouicus,
& Clodouæus magnus Francorū rex, post multas uictorias totam penē Galliā
possidens, Parisijs, ubi sedem regni instituit, morit, & in basilica S. Petri à se con-
structa sepelit, anno regni 31. post transitū Martini, ut in gestis Francorū habetur,
anno centesimo duodecimo. Post quem quatuor filij eius diuiso regno, Theode-
ricus Metis sedem habens, annos uigintitres cum strenuo suo filio Theodober-
to regnauit: Clodomeris Aurelianis, Hildebertus Parisijs, & quartus Lotharius
Suelsionis sedem statuens, annos quinquagintaunum regnauit. Horum soror
Rhodhildis æquiuoca matris, & æque religiosa, Amalrico regi Gothorū Arria-
no in Hispanijs nupsit, materq; uidua apud S. Martinū Turonis in orationibus
& eleemosynis permansit. De consulatu huius Felicis extant tres epistolæ apud
Cassiodorū, lib. 2. Variarum: prima ad Anastasium Imperatorē, secunda ad Feli-
cem uirum illustrem & consulem ordinariū, tertia ad Senatum urbis Romanæ, à
Theoderico rege scriptæ. In secunda inquit: Te tantorū desiderijs præsentī com-
proba largitate.

20

PAVLVS, ET MUSCHIANS.

Horum Cos. sic Marcel. meminit in suis Chronicis, in dictone quinta: Pau-
li & Muschiani consulatu saepe cœlum à septentrionali plaga ardere uisum est.
Die Dominicorū, dum iubente Anastasio Cæsare per Marinum, perq; Platonē
in ecclesię pulpito cōsistentes, in hymnum Trinitatis Deipassianorū quaternas
additur, multi orthodoxorū pristina uoce psallentes, perfidosq; præcones clamo-
ribus obiurgantes, in eiusdem ecclesię gremio cæsi sunt, ductiq; in carceres pe-
rierunt. Altero nihilominus die, in atrio S. Theodori, maiori cæde Catholici pro-
fide unica percussi sunt. Quapropter cōmota orthodoxorū agmina die sequen-
tis, id est, octauo Idus Nouembris, quo die cineris dudum totam Europam regen-
tis memoria apud Byzantios celebratur, in foro Constantini undiq; confluunt.
Quorum alij quidam, cæteris die noctuq; hymnū Trinitatis Christo Deo psal-
lentibus, totam peragrant ciuitatē, & Anastasij Cæsaris monastico habitu ac Se-
natores ferro flammisq; interimunt. Alij clauis portarum, omniaq; signa milita-
ria ad forum, quò religiosi castrametati fuerant, deferūt. Ibiq; Anastasio Cæsare
in processibus degente, Ariobindam sibi fieri Imperatorē clamitant. Imaginibus
statuisq; deinde Anastasij in terram deiectis, Celerem ac Patriciū Senatores ad
se supplicandī uel satisfaciendi gratia missos, iactis pluuia instar lapidibus repu-
lerunt, domibus Marini & Pompeij succensis. In circū ad Anastasiū ante saum
solium cōsistentes, hymnū Trinitatis iuxta morem catholicū cōcinnentes, coru-
scansq; Euangelium crucemq; Christi ferentes, in foro plurimi conuenerūt. Ma-
rinum Platonemq; eius prauitatis autores feris subijci clamitantes. Idem Ana-
stasius Cæsar, solitis periurijs simulatisq; uocibus sese facturū cuncta promittēs,
tertia die qua in forum aduenerant, sine ullo rerum effectu ad sua fecit habitacula
repedare. Porrò redintegrata Anastasij prauitate, infamem & irridendā synodū
apud Sydonem ciuitatem, cuius de nomine in ridiculis nomina præponunt, o-
ctoginta fermē perfidorū episcopis cōgregatis aduersus orthodoxorū episcopo-
rum fieri imperauit. Flauianus Antiochiæ catholicus Patriarcha, & Plateensium
oppidi pontifex, quum hunc cœtum sacrilegū repellerēt, in castellū quod Petra
dicitur, exules missi sunt. Ibi Flauianus cōfessor Christi in Domino requieuit. Io-
annem

CHR. AB. STI. 509. 1262

510. 1267

annem Iustinus Augustus mox Imperator factus reuocauit. His ferè temporibus solis defectus contigit. Gens Herulorum in terras atque ciuitates Romanorum, iussu Anastasij Cæsaris introducta. Annales ueteres, anno quingentesimo decimo: His temporibus Symmachus Papa inter alia bona Manichæos in urbe damnauit, ecclesiam sancti Andreae ad sanctum Petrum construxit: oratorium sancti Thomæ, confessionē sancti Casiani, itemq; sanctorū Prothi & Iacincti, oratorium sancti Apollinaris, item sancti Sosis, item sanctæ Crucis, item sancti Ioannis Baptistæ, item sancti Ioannis Euangelistæ, basilicam sancti Petri, & porticum marmore strauit, & multis modis ornauit. Xenodochia instituit, & singulis annis catholicos à Trasamundo rege Vuandalorū Arriano per exilia dispersos, alimonia & uestibus iuuit. Construxit etiam basilicam sanctæ Agathæ, uia Aurelia: sancti Pancratij, item sancti Syluestri, item sancti Martini, item sanctorum Cosmæ & Damiani: & alias nonnullas struxit, renouauit, & ornauit.

PROBUS, ET CLEMENTINVS.

Tradit Procopius lib. primo de bello Persico: Probum Anastasij principis fororis filium, uirum patricium fuisse, quem legatum ad Bosphorum misit ut Hunnorum exercitum ad præstanda auxilia Iberis induceret. Horum Cos. sic meminit Marcellinus, in dictione sexta: Clementini & Probi consulatu Seuerus, Euty chetis perfidiæ cultor, Anastasio Cæsare uolente sedem Flauiani antistitis, ex monacho factus episcopus, occupauit. Dorotheus Ancyræ ciuitatis uenerandus antistes, Anastasio principi propter unicam orthodoxorum fidem iugiter aduersarius, finem uiuendi, quem sibi met à Cæsare misso contra se Magistrano ipse prædixerat, indicto tempore fecit. Iornandes in Annalibus, anno quingentesimo undecimo: Hoc tempore reges Francorū, Clodomeris, Hidelbertus & Lotharius, Burgundiorū reges, Sigismundum & Godmarum petunt, & pugna uictos fugant. E quibus Sigismundus rex religiosus, ad sanctos Agaunenses confugiens, insequente Clodomere ibidem captus, & Aureliam in carcerē missus, una cum uxore & filijs trucidatus est. Et sequuto tempore Clodomeris iterum Burgundiones petens pugna, fugauit: & ipse inter hostes equo delatus, ab ipsis iugulatur, & Burgundia à Francis subiugatur.

SENATOR, VC. COS.

Senatoris est crebra mentio apud Cassiodorū in libro Variarum. Hic autem per Senatorem, Cassiodorum intelligito, qui per excellentiam sic appellabatur, ut etiam apud Iornandem & plerosq; alios patet. Iornandes, anno quingentesimo duodecimo, Almaricus in Hispanijs rex Gothorum Arrianus, Rothildē uxorem suam catholicam multis modis afflixit: qui postea à fratre eius Adalberto uictus pugna, & peremptus est, & pro eo Theuda regnauit.

ME ETIAM CONSULE, IN VESTRORVM TEMPORVM ADVNATO CLERO VEL POPVLO, ROMANÆ ECCLESIAE REDII OPTATA CONCORDIA.

Hæc ideo scribit Cassiodorus, quia his temporibus discordiæ in Ecclesia orate fuerant, ut annotauimus: in quibus pars sacerdotum Laurentium Pontificem elegit, cuius gratia Romani diuiduntur, & Rauennæ coram Theoderico concilio habito, Symmachus in Apostolica sede confirmatur: ut Ioannes Monachus in uita Anastasij tradit. Vnde Paulus Diaconus libro decimo septimo, capite primo, sic hanc rem exequit: His temporibus tanta propter Symmachi ac Laurentij electionē Romæ dissensio facta est, ut Faustus Senatorum nobilissimus & ex consul, & alius excōsul Probinus, Laurentij partibus fauētes, aduersus Faustum exconsulē, cæterosq; qui Symmacho adhærebant, Pontifici bellum inferret: multasq; caedes & homicidia in medio urbis facientes, plerosq; ex sacerdotali numero, multos etiam clericorū, per plures ciuium Romanorū extinguerent. Sed hæc discordia fuit sedata, Cassiodoro existente consule, Nam Cassiodorus consul ac

Imp.
Anast.

senator primū fuit: postea monachus factus est, ut Iornādes scribit in hac uerba: CHR. L. Ab. 513
Anno quingētesimo tredecimo, Cassiodorus huius anni consul fuit: qui postea STI
conuersus, & monachus effectus, cœnobium cōstruxit, & in seculari diuinaq; li-
teratura clarus effulsit, psalmos exposuit, libros Institutionū & Chronica fecit,
& Tiptartitam historiam ordinauit. Romæ tandem diffensione cessante, inter cle-
rum & populum optata redijt concordia, & Symmachus Papa beatus obiit.

23

FLORENTIVS, & ANTHEMIVS.

Horum Cofs. sic meminit Marcellinus indictione nona: Anthemij & Florētij
consulatu Romanæ ecclesiæ L. Hormisda episcopus consecratus, uixit annis
quatuor: item Vitalianus eidē Anastasio Imperatori immanior factus est inimi-
cus. Præmissis quippe suorum equitibus, armatisq; nauiculis sinistro sibi littore
decurrentibus: ipse peditum armis stipatus, Sistenense prædium ingressus est, to-
tiusq; loci palatiū habuit mansionem. Missi sunt ad Vitalianum à Cæsare Sena-
tores, qui pacis cum eo leges cōponerent. Nongenta pondo auri, exceptis rega-
libus muneribus, precio tunc accepit, Hypatij iam mille centum auri libris cum
Vranio captiuo sibi à suis in Soropolim ablati. Magister militū Vitalianus per
Thracias factus, Hypatium, quem captiuum cathenatumq; apud Acres castellū
tenebat, reuersus suo remisit auunculo. Ea tempestate Hunni Armenia transmis-
si, totam Cappadociam deuastantes, usq; Lycaoniam perrexerunt. Ariadne Au-
gusta sexaginta annis in palatio exactis, uita decessit. Iornandes: Anno quin-
gentesimo decimo quarto, Theodericus rex Italiæ filiam suam Amalafundā, Eu-
tharico Cillicæ in matrimonium iunxit. Romæ Ormisda Papa quingentissimus
quartus sedit annis nouem, qui inter alia bona Eutychianos & item Manichæos
damnauit, clerum erudiuit, basilicas ordinauit.

His Cofs. Dominus rex Theodericus filiam suam, Dominam Ama-
lasuintam, gloriosi uiri Domini Eutharici matrimonio, Deo auspi-
ce, copulauit.

Paulus: Theodericus, ut regni sui uires constabiliret, Andefredam Ludouici
Francorū regis filiā sibi in matrimonium iunxit: Amalafredā germanā suam Vuan-
dolorū regi Honorico, eius Amalafredæ filiam Malabergam Hermenfredo To-
ringorū regi: Theudigoto quoq; & Ostrogotho ex concubina filias, alteram Ha-
larico Visigothorū regi, alteram Sigismundo Burgundionū cōsociauit. Amala-
suintam uerò tertiam filiam, Eutharico ex Amalorū stirpe uenienti, euocato ab
Hispania tradidit. Nec fuit aliqua uicina Italiæ gens, quæ Theoderico, aut con-
iunctionis affinitate, aut pactiōnis foedere sociata nō fuerit. Licet omnia abundē
et pulcherrimē Iornandes in lib. de origine Gothorum: sed de hac Amalasuinthā
copiosissimē Procopius lib. primo belli Gothici. Mira sunt quæ Cassiodorus
de hac femina prodidit: in qua tantā ait fuisse indolem, ut sine ueneratione eam
uideret nemo. Pro miraculo fuit audire loquentem, quum græcē latineq; sciret
egregiē. Lege secundā epistolam libri duodecimi Variarum Cassiodori. Et Pro-
copius scribit, hanc feminam quibusuis uirtutibus pertinacissimē fuisse deditā.
Quo pacto autem sit obtruncata sub Theodoto, uide Procopiū libro primo bel-
li Gothorum. Obmittere nescio, quæ Sudas de hac illustrissima femina tradit:
Amalasuinta, inquit, Atalarici mater, iustitiæ cultrix, ingenio uirilem uirtutē re-
ferens, quoad in urbe fuit, neminem ē Romanis neq; corpore neq; re nummaria
mulctauit: neq; ullo pacto Gothis, cum in urbem scire uellent, cōsensit. Natum
etiā inter Romanos magistratus cōmuni eorū uitæ usu uoluit teneri, adegitq; ut
literatos audiret, delectis à Gothorū Principibus, qui annis, usu rerū gerendarū
& moderatione animi præstabant, eos Atalarico nato ad cōmunem usum stu-
diorū iuueniliū socios addidit. Quæ ob id Gothis inuisa erant, quod hi libidine
Barbarica uastandi domitos Romanos tenebantur. Fortē fortuna euenit, ut ma-
ter filiū delinquentē publicē arreptū cederet, & puer collachrymans in aulam du-
ceretur:

ceretur: ubi cum Gothi iuueni occurstantes, tumultuâtes cōuicijs afficiebāt Ama-
 lasuinthā, tanq̄ ipsa uim strueret puero, ut perēpto eo, ipsa alterius cōnubijs con-
 iungeret, & in Imperio perpetua esset. Post hoc & agminatim Gothi adorti eam
 accusabant, puerū regem iniustē literis imbui, & senibus magno incōmodo assue-
 scere, & quod illa indigna uiro forti esset. Senes enim aiebant effœtos, uirili uirtu-
 te destitutos, promptos adolescentiū animos emollire. Commodius fore, si tener
 audacia & cupidine gloriæ aleretur, inter scuta ac tela exercitaretur. Alioqui iu-
 uenem euirari, inter eos qui nunquam arma tractarent, Et demū postulabāt Go-
 thi, ut regina puero magistrōs adiungeret æquales annis ac studio, qui uirilem
 eius spiritū acuerent, & accenderent ad uirtutem, ac patrios mores cōseruandos.
 Non annuit mulier, Tandē tamē metu coacta, rem arbitrio Barbarorū permisit.

PETRVS VC. COS.

24.

Procopius de bello Gothorū, Petrū quendā natione Illyricū describit, ex Ro-
 horum numero elegantissimū fuisse, & mirificē suapte natura ad persuadendum
 idoneum, quem Iustinianus Imperator in Italiam oratorem misit. Si hic fuerit,
 idoneum, quem Iustinianus Imperator in Italiam oratorem misit. Si hic fuerit,
 quarendum est. Iornandes anno quingentesimo decimo quinto: Hoc tempore
 Vitellianus quidam seruus dignitatibus elatus, Anastasio Imperatori rebellat: &
 Scythiis adiunctus, crebris prelijs milites eius uictos fugans, magno Reipub. de-
 decori & detrimento fuit.

ANASTASIUS, & AGAPITVS.

25

Agapiti consulis sic meminit Paulus lib. decimosextimo, cap. secundo: Cum
 in Italia rex Theodericus Arriana lue pollutus, audisset Iustinū ecclesias catholi-
 ca religione consecrare, Ioannē papam, simulq̄ cum eo Theodorū, Importunum
 atq̄ Agapitū, consulares uiros, aliumq̄ Agapitū patriciū, Constantinopolim ad
 Iustinū principem dirigit, mandatq̄ per eos intermitās, ut nisi quantocyus hæ-
 reticis ecclesias redderet, uniuersos Italiae populos ipse gladio extingueret: & cæ-
 tera que sequunt. Sed horū Cos. mentionē sic facit Marcellinus in dictione deci-
 ma: Anastasij & Agapiti consulu, olla illa quæ in Hieremia uate ab Aquilone
 aduersus nos, nostraq̄ delicta sæpe succendit, tela ignita fabricauit, maximamq̄
 partem Illyrici iisdē iaculis uulnerauit. Duæ tunc prouinciæ Macedonia Thessa-
 liaq̄ uastatæ: & usq̄ Hermopolim ueteremq̄ Epirum Getæ equites deprædati
 sunt. Mille tunc librarum auri denarios per Paulū Anastasius Imp. pro redimen-
 dis Romanorū captiuis Ioanni præfecto Illyrici misit. Deficiente precio, inclusis
 suis domunculis captiui Romani deleti sunt, uel pro muris clausarū urbium truci
 dati. Iornandes, anno quingentesimo decimosexto: His diebus Hormisda Papa
 pro fide catholica ad Imperatorē Anastasiū Constantinopolim legatos mittens,
 & nihil proficiens, alios itidē cum epistolis legatos mittit. quos Anastasius cum
 corrumpere nō posset, exilio deputauit. Et inter alia Domino Papæ rescripsit, di-
 cens: Nos iubere uolumus, non nobis iuberi.

MAGNVS VC. COS.

26

Huius cōsulatus sic meminit Marcellinus in suis Chronicis, ijs uerbis: Magni
 solius consulu in prouincia a sidiuo terremotu 24. castella in momēto collapsa
 sunt, quorū duo cum suis habitatoribus demersa: quatuor, dimidia ædificiorum
 suorū, hominumq̄ parte amissa, destructa: undecim, tertia domorū totidē populū
 clade deiecta: septē, quarta parte tectorū, totaq̄ plebe depressa. Vicula uerò me-
 tu ruinarū deiecta sunt. Templū namq̄ & populus, licet sine ciuiū suorū hostem
 fugientiū clade, funditū tamē corruit, in uno agello ruptis tum terræ uenis, et ad
 instar torridæ fornacis exæstans diutinū altrinsecus, feruentemq̄ imbrem euo-
 muit. Plurimi totius prouincię montes hoc terremotu scissi sunt, saxaq̄ suis euul-
 sa cōpagibus deuoluta, & arborū crepido per triginta passuū milia patens, et duo
 decim pedum latitudine dehiscens, ciuibus castellarū saxorūq̄ ruinas, uel adhuc
 hostiū incurfione fugientibus iustra parauit, Anastasius Imperator t̄ subita mor-
 Bb 3 te præ

Imp.
Anast.

te praeventus, maior octogenario periit, & regnavit annis 28. Sed alij eius mortem in sequentem annum rejciunt. Ioannes Monachus in Anastasio: Sub hoc tempus, quo princeps moriebat, ingens factus est terramotus, per quem multa Byzantij loca sunt diruta. Et magna Antiochia ferme tota decidit, eiusque ciues rubris oppressi sunt. Iornandes, anno quingentesimo decimo septimo: His temporibus Theodericus rex Francorum, Danoseos invadentes, per filium Theodebertum, una cum rege suo ad internecionem deleuit.

Eo anno Dominus Eucharicus Cillica, mirabili gratia Senatus & plebis, ad edendum exceptus est feliciter consulatum.

27

DN. EVCHARICVS CILLICA, ET IV-
STINVS AVG.

Iornandes in Annalibus, anno quingentesimo decimo octavo: Anastasius Imperator cum haeresi Eutyctetis fauisset, & Catholicos persequeret, fulmine ictus interiit, maior octogenario. Pro quo Iustinus Imperator catholicus, Constantinopoli regnavit annis octo: qui nonnullos Imperio inhiantes occidit. Et cum Vitaliano tyranno pace prius facta, eundem postea peremit.

Eo anno multa vidit Roma miracula, editionibus singulis stupente etiam Symmacho Orientis legato: diuitias Gothis, Romanisque donatas dignitates, cessit in curiam, muneribus amphitheatralibus diuersi generis feras, quas praesens aetas pro nouitate miratur, exhibuit. Cuius spectaculis, voluptates etiam exquisitas Africa sub deuotione transmissit. Cunctis itaque eximia laude completis, tanto amore ciuibus Romanis infederat, ut eius adhuc praesentiam desiderantes, Rauennam ad gloriosi patris remearet affectus. Vbi iteratis editionibus, tanta Gothis Romanisque dona largitus est, ut solus potuerit superare, quem Romae celebrauerat consulatum.

Derthonae antiquum marmor uisum in diui Martiani caenobio, ubi tumulus est, quem antiqua inscriptio Boethio & Eutharico Coss. factum ostendit. Licet hi Coss. simul hic in eodem magistratu non reperiantur: aut forte superius, ubi solius Boethij consulatus ponitur, ambo sint scribendi.

EPILOGVS.

Igitur ut effusam annorum seriem autorum testificatione digestam, sub breuitatis compendio redigamus: ab Adam usque ad diluuium, sicut ex Chronicis Eusebij Hieronymi collegimus, anni sunt M. CCC. XLII. A diluuium usque ad Ninum Assyriorum regem, DCCCXCXVIX. A Nino usque ad Latinum regem, anni sunt DCCCLII. A Latino rege usque ad Romulum, anni sunt CCCLVII. A Romulo usque ad Brutum & Tarquinium primos Coss. anni sunt CCXLII. A Bruto & Tarquinio usque ad consulatum uestrum, ut ex T. Liuiio, & Aufidio Basso, & Paschali, clarorum uirorum auctoritate firmato, collegimus, anni sunt MCCCLXX. ac sic totus ordo seculorum usque ad consulatum uestrum, colliguntur anni V. DCCXLI.

Hactenus Cassiodorus, qui Eusebium in libris Temporum sese imitatum scribit, & Liuium, & Aufidium Bassum, cuius & Tacitus Cornelius meminit in Dialogo oratorum, & senior Plinius in praefatione Naturalis historiae: & iunior libro tertio Epistolarum: qui sine dubio pulcherrimam historiam scripsit, a cuius sine maior Plinius se orsum scribit. Verum ut bona pars Liuij, ita totus Aufidius Bassus

Bassus interijt: licet quædam uerba de morte Ciceronis extant. Seneca illum uidiſe se teſtatur. Paſchalem hæctenus non uidi, nec qui ſe uidiſſe teſtaretur ullum noui. De numeris annorum in hoc epilogo neceſſe eſt hoc animis læctorum inculcare, numeros ubique eſſe deprauatos & in Euſebio, & in Caſſiodoro. Nam quū Caſſiodorus ſcribat, à Bruto & Tarquinio Coſs. uſq; ad cōſulatum Eucharici & Iuſtini numerari annos M. & XXXI. (ſic enim habent Caſſiodori exempla qua uidi) quomodo proueniet numerus annorū ad Philippum Cæſarem, quo milleſimus urbis numerabatur, & à Philippo uſq; huc, quo numerant 1270. ab ur. con. &c. ſi ſex illas Olympiadas ſubtraxeris omnino, ueniet v̄ DCCCC. anni, & aliquot, ut liquet ſupputāti. Inueni tamen poſt Caſſiodori uerba in illo unico ac uetuiſſimo codice, aliquos adhuc Coſs. fortè uſq; ad ſua tempora quib. uixerat, quos etiam ne perirēt, ſubiūxi. Quoad enim poſſum, antiquitatis ſum ſtrenuus & indefeſſus uindex. Deus Optimus Maximus tam diu mihi uitam proroget, ut poſſim hos Annales Caſſiodori ad noſtra uſq; tempora deducere: id quod anxie dies nocteſq; meditor, illucq; omnes meos conatus dirigo, ac omnes bibliothecas euoluo, ut annales ab interitu uindicem, qui multa ſecula latuerunt. Sic nuper cum oratorem agerem Cæſaris Maximiliani ad Hungarie regem Vladilaum, Diodori Siculi, Procopij, & Ioannis Monachi hitorias, hæc uenit latinitate nō donatas, & noſtris incognitas, è tenebris erui, ut Latinos adirēt, ac multa quæ nos fugerunt edocerent. Sed iam Coſs. apponā reliquos, quali appendicem huius operis, quos apud Marcellinum reperi. Læctor boni & id conſulas.

IVSTINVS IMP.

Imp. Iuſt.

RVSTICIVS, ET VITALIVS AVG. AVG. COSS.

Puto ſcribendū, Vitalianus. Tradit enim Iornandes, quod Iuſtinus Imperator Vitalianum ad ſe euocauit, & præſentem magiſtrum militum & conſulem ordinariū ſecit. Quod tum factum puto (quia temporum ſupputatio accedit) quia in defectio-
ne ſua ab Anaſtaſio multas cædes commiſit, & reconciliatus Iuſtino Imperatori, ite-
rum dominari uelle uidebatur. de quo Ioannes Monachus in Iuſtino. Sed hic Vita-
lianus poſtea à Byzantijs interfectus eſt. Iornandes in Annalibus, anno quingentefi
modecimonono: Iuſtinus Auguſtus legatos Apoſtolice ſedis ab Hormiſda Papa
Conſtantinopolim pro fide miſſos, ſummo tum honore ſuſcepit, eiſq; in damnatione
hæreſeos per omnia conſentaneus, plurima per eos Romam donaria miſit.

VALERIVS, & IVSTINIANVS VIII. CC.

Horum Coſs. ſic meminit Marcellinus indiſtione decimaquarta: Iuſtiniani & Va-
lerij conſulatu, famoſiſſimū hunc conſulatū Iuſtinianus conſul, omniū orientaliū con-
ſulatum profectō munificentior, his liberalitatibus edidit. Nam ducentorum nona-
ginta octo ſolidorū in populum, inq; ſpectacula, ſiue in ſpectaculorū machinas diſtri-
buit: uiginti leones, triginta pardos, exceptis alijs feris, in amphitheatro ſimul exhibuit. Numerofos præterea phaleratosq; in circo caballos, iam donatis quoque im-
pernam aurigis, una duntaxat mappa inſaniente populo denegata. Iornandes anno
quingēteſimo uigefimo: Hac tempeſtate Theodericus rex Francorū cum filio Theo-
derico Thuringos petens, immenſa eos cæde protriuuit, & Hermenfredum regem
eorū fugauit. Quem poſtea fide data ad ſe uenientē ſuſcipiens, è muro præcipitauit, et
filios eius occidi fecit. Iuſtinus ſororis ſuæ filium Iuſtinianum conſulem fecit, cum Va-
lerio collega: qui conſulatus contra legem Marciani adeò inſignis fuit ludis atq; mu-
neribus, ut facile superiores ſuperauerit. Viginti leones iubatos, et triginta pardos ex-
hibuit, aliasq; innumerabiles feras. Itē gladiatores, et ſcenas, circēſeſq; et magna auri-
garū præmia, in quibus ultima tantū mappa denegata eſt à populo, propter factiones.

SYMMACHVS, & BOETHIVS III. CC.

Quomodo illi duo à Theoderico ſint occiſi, ſuperius ex Procopio narrauimus. Sed
id poſtea factū. Paulus Diaconus uerò ita inquit: Theodericus rabie ſuæ iniquitatis
ſtimulatus, Symmachū exconſulē et Patriciū, et Boethiū Senatorē et excōſulē, catho-
licos uiros, gladio trucidauit, in uetuiſſimis annalibus cōperi, eum annū quo Sym-

Imp. Iust.

machus & Boethius Cofs. fuerant, extitisse uigesimalimum penè ab anno salutis, supra quingentesimum. quo anno Ioannes Constantinopolitanus episcopus hæreticus, in duas Christo naturas tribuens, de cælo icetus, luit suę impietatis pœnas. Iornandes in Annalibus, anno quingentesimo uigesimo primo: Iustinus Augustus hæreticis infestus, Arrianos etiã Constantinopoli persequit. Vnde iratus rex Theodericus Italia, Arrianis exitiũ minitaf, in Italia Catholicis. Sed cur hic scribat Boethius quartũ consul, quærendũ est. Nam & Derthona in diui Marciani cœnobio marmor adhuc extat, ubi tumulus est, in quo inscriptio uisitur, Boethio & Eutharico Cofs. ut inde facile conijci possit, alios quoq; magistratus plures, & consulatus, ipsum gessisse.

4

MAXIMVS II. C.

Illius Maximĩ mentio fit in Procopio, li. 3. de bello Gothorũ, qui unã cum Olibrio, Decio & Oreste fugit in templũ S. Petri, cum Totylas rex Gothorũ urbem cepit. Huius etiã meminit Cassiodorus in quinto Variarũ. Iornandes anno D. XXII. In Africa mortuo tandem Trasamundo rege Vuandalorũ, Arriano, Hildericus pro eo regnavit annis octo: qui statim in principio regni ecclesias diu clausas aperuit, & omnes Catholicos de exilijs reuocare studuit, & optatam Ecclesię pacem restituit.

5

OPIPIO, ET IVSTINVS. AVGG. IIII. CC.

Opilionis meminit Procopius lib. 1. belli Gothici, quem scilicet cum Liberio Theodorus ad Iustinianũ Imperatorem mittit, contra Amalasuinthã. Meminit item Cassiodorus lib. 8. Variarũ. Horum Cofs. sic meminit Marcellinus in dictione secunda: Iustini Augusti & Opilionis cõsulatu, His Cofs. inopia olei magnam penuriã in populum importauit. Iornandes anno quingentesimo uigesimo tertio: Romæ Ioannes Papa quinquagesimus quintus, sedit annis duobus, mensibus nouem: qui cœmeteria in urbe restauras, & alijs bonis instans, à Theoderico Constantinopolim legatus mittitur, & summo honore & gaudio à Iustino Augusto & cunctis ciuibus susceptus, ad portam quæ dicitur aurea cæcum illuminat: & coronato à se Iustino Augusto, & pro quibus uenerat impetratis, donarijs & muneribus donatus reuertitur.

6

PROBVS, ET FILOXENVS. IIII. CC.

Horum Cofs. sic meminit Marcellinus in dictione tertia: Philoxeni & Probi cõsulatu, Ioannes Romane ecclesię Papa L V. anno, & Petri apostoli pontificumq; præfulis C C C L X X V. selsionis eius, Theoderico rege sese pro Arrianis suę cæcemoniæ reparandis infecto, solus duntaxat Romanorũ sibimet decessorũ orbe digressus, Constantinopolim uenit, miro honore susceptus est, & dexter dextrũ infedit solium, diemq; Domini nostri Resurrectionis plena uoce Romanis precibus celebravit. Iornandes in Annalibus, anno D. XXIII. Theodericus rex Gothorũ & tyrannus Romanorũ, inter alia mala, Boetium patriciũ & philosophũ diu carceratũ occidit. Nec multo post socerũ eius Symmachũ, patriciũ itidem, peremit. Ioannem quoq; papam beatũ de Constantinopoli reuersum, Rauennę unã cum comitibus carceris afflictione necauit X V. calẽdas Iunias. Qui non multo post Romam relatus, apud sanctum Petrum sepultus est. Probi meminit Procopius lib. 1. belli Persici, quem dicit Anastasiũ principis sororis filiũ patriciũ fuisse, ac à Iustino ad Bosphorum ciuitatẽ maritimã iuxta Euxinũ Pontũ missum, ut Hunnorũ exercitũ ad præstada auxilia Iberis induceret. Nam Cabades Persarũ rex Iberos cogere ad deserendam fidem Christi uoluit.

7

OLYBRIVS V. C.

Procopius 3. lib. belli Gothici, hunc Olybriũ tradit cum cæteris fugisse ad templũ S. Petri, cum Totylas rex urbem cepit. Iornandes anno D. XXV. Theodericus tyrannus post tres menses, ab obitu Pape Ioannis, post multa mala sua, Dei iudicio subitanea morte Rauennę interiit. Et sicut solitario cuidã reuelatũ est, à Ioanne Papa & Symmacho patricio in ollam Vulcani deiectus, anno regni Italicĩ 32. Post quem nepos eius Athalaricus puer, cum matre Amalasuinthã, regnat annos octo. Romæ Felix quartus, Papa quinquagesimus sextus, sedit annis quatuor, mēsis duobus. Qui fecit basilicam sanctorũ Cosmæ & Damiani, uia Sacra, & S. Saturnini Salaria.

MABVRTINVS VC.

Error est. Mauortius est enim legendū, qui cōsul fuit sub Iustino, cuius etiā meminit Pomponius Lætus in suis Caesaribus: sub quo fertur Iustinianus à Iustino adoptatus. Huius consulatus sic meminit Marcellinus in suis Chronicis indictione quinta: Mauortij solius consulatus, anno regię urbis conditæ centesimo nonagesimoseptimo, Iustinianus Imperator Iustinianū ex sorore sua nepotē iam dudū à se nobilissimū designatū principē, regemq̄, sui successorē creauit Cal. Aprilis. Ipse uerò 4. ab hoc mense uita excessit, anno Imperij sui nono, mense 2. Qui quidē numerus annorū urbis cōditæ penitus est deprauatus, nec subsistere ullo modo potest. Ante enim tēpora Anastasij numerabatur millesimus quadragesimus quartus annus: cum Paulus Diaconus tū cessaret numerū annorū urbis cōditę scribere, inchoans numerare ab incarnatione Christi: quē sumus sequuti. Ob id uerba illa sunt uana, nisi quòd uereor ne codex sit corruptus. In ceteris concordat Iornandes in Annalibus, sic scribens: Anno quingentesimo sexto, Constantinopoli Iustinus Imperator Iustinianum regni cōsolem & successorē faciens obiit. Pro quo Iustinianus ex sorore nepos eius, imperauit annis 38. multa pietate & prudentia conspicuus, nisi in quibusdam hæreticis fauisset.

IUSTINIANVS AVG.

IUSTINIANVS AVG. II VC.

Iornandes, anno DXXVII. Iustinianus Augustus Belisariū amicū suum principē militiæ fecit. Per quem & de Parthis triumphauit, & magna ex parte Rempub. recuperauit. Gens Vuinilorū siue Longobardorū rege Obluino Pannoniā inuasit, ibiq̄ habitare cœpit. His tēporibus beatus Abbas Benedictus immensa uirtutū gloria claruit. Priscianus quoq̄ Grammaticus ijs fuit tēporibus. In uetusto codice lego, S. Benedictum claruisse anno D. CCCCXXIII. quod etiam fieri possibile est.

DECIVS VC.

Hic Decius unā cum Basilio ex urbe fugerunt, quando Totylas urbem cepit, ut scribit Procopius lib. tertio de bello Gothorū. Anno quingentesimo uigesimo octauo, tradit Iornandes exercitum Romanum sabbato Paschæ à Parthis superatum.

LAMPADIUS, & ORESTES IIII. CC.

Iornandes anno quingentesimo uigesimonono: In Africa occiso malè Helderico rege Vuandalorū Catholico, Geilamar regnū inuadens, tanta feritate in Catholicos & in omnes debacchatur, ut nec parentibus suis parceret. Romæ Bonifacius episcopus, & Papa quinquagesimus septimus, sedit annis duobus, mēse ferme uno. Cum quo per diffusionem ordinatus Dioscorus, paucis post diebus est mortuus. Quem tamen Bonifacius collecta synodo damnare molitus est.

PC. LAMPADII, & ORESTIS IIII. CC.

De ijs Cofs. sic scribit Bedali. Temporū: Dionysius Paschales scribit circulos, incipies ab anno Domini incarnationis DXXXII. q est annus Diocletiani CCXLVIII post consulatū Lāpadij & Orestis, quo anno codex Iustiniani orbi est promulgatus. Huius cōsulatus sic meminit Marcellinus indictione decima: Post cōsulatū Lāpadij & Orestis, Hypatius Probus & Pōpeius genere consobrini, diui Anastasij Imperatoris nepotes, imperiū quod sibi singuli indigni ambitione exoptabant, Idus Ianuarias, iam plerisq̄ nobiliū cōiuratis, omniq̄ seditiosorū turba armis donisq̄ ac ministerijs illecta, dolis inuadere tractauerūt. In qua per quinq̄ cōtinuos dies urbē regiā rapinis, ferro igneq̄ per sceleratos ciues, sine certo interrege discurretes, hostili impietate ipsi se fideles R. P. in Palatio dissimulantes depopulati sunt. Quodā uerò huius nefādi facinoris die, dū se foro Hypatius sceleratorū comitū manibus, torque redimitus aureo, & Pōpeius comes eius sub ueste sua loricatedus ad inuadendū conscendunt Palatiū, uterq̄ eorū ante fores Palatiij captus est: statimq̄ ante p̄ssimi Principis pedes cathenatus tractus, pœnas luit: & ante Imperium perdidit, quā haberet: innumeris passim in circo populis trucidatis, & tyrannorū socijs cōtinuò proscriptis. Ecclesiā incensam tunc, mox cœpit idem Augustus renouare, Iornādes, anno quingentesimo tricesimo:

Imp. Iust. Bonifacius Papa Vigilium diaconum post se Papam eligi in synodo, sub chirographo CHR. decreuit. Quod tamen postea rescindens, quia contra canones erat, combussit. Ipse STI in periculo famis clerum & pauperes alimonia iuuuit.

5 IVSTINIANVS AVG. III. COS.

Iornandes anno quingentesimo tricesimo primo: Ab hoc anno, scilicet Iustini Imperatoris sexto, Dionysius Abbas utriusque linguæ peritissimus, cyclum magnum Paschalem inchoat: qui iam semel ab incarnatione Domini in annis DXXXII. exactus, totidem annos in se continet. Incipit autem à primo Diocletiani anno, unde Greci suos cyclos inchoabant, cyclis decennialibus tredecim exactis, idem annis CXLVII Romæ Iohannes secundus, qui et Mercurius Papa quinquagesimus octauus, sedit annis duobus, mensibus quatuor. Ad hunc Iustinianus Augustus de fide sua literas & donaria S. Petro transmisit. Theodericus rex Francorum, anno regni uigesimo quarto moritur, & Metis sepelitur, pro quo filius eius Theodebertus regnat annos XLIII.

6 IVSTINIANVS AVG. IIII. & PAULINVS COS.

Marcellinus indictione duodecima, Iustiniani Augusti IIII. & Paulini consulatione: Prouincia Aphrica, quæ in diuisione orbis terrarum à plerisque in tertia parte posita est, uolente Deo uindicata est. Carthago quoque ciuitas eius, anno excidionis suæ nonagesimo sexto, pulsus deuictisque Vuandalis, & Gilimere rege eorum capto, & Constantinopolim misso, quarto Iustiniani principis consulatione, ipsius moderatione recepta est, sua cum patria, pulchriusque quam dudum fuit redintegrata. Quo tempore Theodahastus Gothorum rex Amalasuintam reginam creatricem suam de regno euulsam, in insula Iacubusnensi occidit. Cuius mortem Imperator ut doluit, sic est uoluit tamen mutare quicquam: quia prudens lector facile, etiam quæ transposita sunt, in ordinem rediget.

7 BELISARIVS VC.

Quomodo Iustinianus Belisarium primum ducem Orientis cum exercitu constituerit, Procopius late libro primo de bello Persico. Sed idem libro quarto, de bello Vuandalico scribit, quomodo consul factus triumphum egit de Gilimere rege Vuandalorum. Et quæ in primo consulatione gesserit, idem Procopius libro primo de bello Gothorum eleganter enarrat. Huius consulationis sic meminit Marcellinus indictione decimatertia: Belisarii solius consulatione, postquam Carthago Libyæque suo cum rege Gilimere per Belisarium est subiugata, de Roma Italiaque deliberauit Imperator. iterumque expeditio, iterumque classis paratur: idemque ductor, qui consul eligitur, rectoque nauigio in Siciliam properat, Catanam & Syracusam sine mora, immo omnem peruenit Trinacriam, ibique comperiens, quod in Aphrica ciuile bellum exoritur, et miles in proprium ducem insurgit, cum paucis ad Aphricam tendit: Solomoni, qui preerat, subuenit. Exercitum uero partim blandiendo, partim ulciscendo, inimicum tyrannum effugando, Reipub. consulit utilitati, remeque nauigio Trinacriam rediit. Agapitus tertius Romanæ urbis episcopus, à Theodato rege Gothorum in legationem directus, Constantinopolim uenit. Tzita Patricius in Misia cum hoste Bulgarum congregatus, superior euadit. Epiphanius episcopus Regiæ urbis, ante aduentum Romani prefulis moritur. Cuius episcopatum contra canones Anthemius, Trapezatena ecclesiæ relicta, intradit. Iornandes anno quingentesimo tricesimo tertio: Romæ mortuo Athalarico rege Gothorum, Amalasuinta Theodatum in consortium regni assumit. Qui tamen ipsam non multo post occidi iussit, & regnum sibi soli usurpauit. Obseruandum tamen est, ne numerus sit corruptus: quia anno sequenti quingentesimo tricesimo quarto nihil ponitur. Sed anno quingentesimo tricesimo quarto sic scribitur: Belisarius Patricius à Iustiniano Imperatore missus, Vuandalorum gentem in Aphrica bello uictam deleuit. Geilamerum regem eorum captum, Constantinopolim adduxit: & Carthaginem Reipub. restituit, post annum nonagesimum quartum, quo à Genferico capta est. Geilamer quoque post aliquot annos à Iustiniano Augusto

P. C. BELISARII VC.

Huius consulatus sic meminit Marcellinus in dictione decima quarta: Post consulatum Belisarii Ebremud Theodati gener, inducto exercitu regio in Brutios, ad Belisarium euolauit. In Africa uero Solomone identidem cum exercitu dissidente, Germanus succedit, Solomonem remittens ad principem. Belisarius Campaniam transiens, Neapolim uastat. Gothorum exercitus Theodatum habens suspectum, Vuitigem in regnum asciscit: qui mox in campo Barbarico regnum perdit: expeditione soluta Romam ingreditur. Vbi iam Agapito Constantinopoli defuncto, Theodatus rex Siluerium in episcopatum surrogat, ibique sedens dirigit Rauennam: Theodatum occidit in loco qui dicitur Quintus, iuxta fluuium Salernum: & ipse subsequitur, per Tusciam, omnes opes Theodati diripiens, quae in insula uel in urbe Venetiam congregauerat. Rauennam ingressus, Matresuintam neptem Theoderici, sibi sociam in regno pulsam copulat. Quam ob rem Belisarius, Domino fauente, Romam ingreditur. Germanus in Africa feliciter administrat. Agapitus Constantinopolim, ut diximus, Episcopus a Roma adueniens, Anthemium mox ecclesiam pellit: dicens, eum iuxta Ecclesiasticam regulam adulterum, qui sua dimissa ambierat alienam. In cuius locum Memiam presbyterum Episcopum ordinauit, & ipse extremo die obiit in Domino. In nullo tamen, sicut ei a principe immaniss. obiectum erat, sentiens contra fidem. Ipso autem illo anno ob nimiam siccitatem pastura in Perside denegata, circiter xv Sarracenorum ab Alamundato Coonchabo & Hezydofylartis limites Euphratis ingressa: ubi Barseas dux eos partim blanditijs, partim distractione pacifica fouit, & inhiantes bella repressit. Iornandes anno quingentesimo trigesimo sexto: Romae Agapitus Papa quinquagesimus nonus sedit, anno fere uno. Hic a Theodato tyranno pro gratia Iustiniani Augusti, propter occisam Amalasuintam sibi infensi, Constantinopolim missus, constanter cum Augusto pro fide catholica certauit. Anthemium eiusdem urbis Episcopum haereticum conuictum damnauit, & in locum eius fauente Augusto Nicenam ordinauit. Ipse quoque ibidem morbo tactus obiit: & in loculo plumbeo Romam relatus, ad S. Petrum sepultus est.

IT. P. C. BELISARII VC.

Huius consulatus sic meminit Marcellinus in dictione decima quinta: Iterum post consulatum Belisarii, Vuitigis tyrannus exercitu aggregato, Romam obsidet. Cui tunc fauentem Papam Siluerium Belisarius ab episcopatu submouit, & loco eius Vigilium diaconum ordinauit. Tempore quoque longo Romam obsidente Vuitige, Belisarius intus inedia laborans, Vigilij auxilium ab Imperatore deposcit. Cui directi sunt Martianus & Valerianus, uterque magister militiae. Nec sic tamen Vuitigis obsidionem reliquit. In Africa Germanus rebellionem militum cum Stroza tyranno inter Matronam deserta bellando effugit. In oriente quoque Iohannes Scythicus arripens tyrannidem, anequam aduersi quicquam tentaret, Daras extinctus est. Ecclesia maior Constantinopolis ab imperatore Iustiniano singulariter in mundo constructa, die quinto Cal. Ianuarij, in dictione prima. Iornandes anno quingentesimo tricesimo septimo: Romae Siluerius Hormisdas dudum Papae filius, contra uoluntatem cleri a Theodato tyranno pecunia corrupto, sexagesimus Papa uolenter promotus, sedit anno uno, mensibus quinque. Theodatus tyrannus abhinc post duos menses a Vuitigis peremptus, Vuitigis rex factus est. Belisarius patricius a Iustiniano Augusto in Italiam contra Gothos missus, per Siciliam transiens, & Sunderat ducem eius uicerat: Africam quoque de tyranno eruens, Neapolim transfretauit: ipsam quoque urbem sibi resistentem obsessam uic cepit, & tam ciues quam Gothos nulli parcens trucidauit. Inde cum urbem Romam ingressus esset, Gothi omnes qui ibi fuerant, nocte egressi, fugientes petiere Rauennam. Quos insequutus conferto praelio, septem millia ex eis occidit. Vuitigis uero collecto grandi exercitu, Belisarium, urbem quoque Romam uno anno possedit: omnia quoque circumuastans, urbem bello & fame oppressit. Postea uero egresso Belisario, pugna commissa uictus, Rauennam aufugit, Fames tanta facta est, ut in Liguria quaedam mulieres

imp. Iust. mulieres parvulos suos comederent. Siluerius Papa cū in restitutione Anthemij & Chrysostomi & Chrysostomi communionē hæreticorum Augustis noller parere, iussu ipsorum à Belisario patri-
cio falso criminatus, & secretò positus, monachiq; habitu indutus, in dictione deci-
ma quinta à Vigilio diacono exilio afflictus, & deficiens, XII Cal. Jul. post obitum
etiam miraculis claruit. Ipseq; Vigilius Papa sexagesimus primus ordinatus, sedit an-
nis decem & septem, mensibus septem. Ipsi diebus Belisarius Theodebertum regē
Francorum, cum grandi exercitu Italiam ingressum, uicit, & inde reuertī coegit. Ipse
Romæ S. Petro dona obtulit.

IOHANNES VC.

¹⁰ Vide quæ scribit Procopius in libro de bello Gothico, de hoc Iohanne: multa ete-
nim sunt, quæ hæc pagina non capit. Ab eodem in fine primi libri de bello Persico
cognominatur Capadox, & præfectus fuerat Prætorij. Sed in seditione ab Iustinia-
no deiectus magistratu, post in exilium actus, hinc ultimo punitus supplicio. Lege
illuc longam & pulchrâ historiam. Sed & de eodem, in fine libri secundi de bello Per-
sico. Iornandes in Annalibus, anno quingentesimo tricesimo octauo: Belisarius pa-
tricius commissa cum Gothis pugna, iterum uictor, Vuitigisum regē eorum in ipsa
fuga à Iohanne Sangrinario magistro militum comprehensum, & Romam adductū,
ipse & Vigilius Papa Constantinopolim, cum uxore & thesauris, ad Iustinianum
Augustum perduxere. A quo Patricius & Comes factus, in Orientem contra Par-
thorum seu Persarum excursionē constitutus, ibidem uitam finiuit. Gothi in Ligu-
ria manentes, Hellebadum regem sibi eleuant, iterumq; Romanis rebellant.

APPIVS VC. COS.

¹¹ Anno quingentesimo tricesimo nono, Parthi rupta pace, Antiochiam totamq;
Syriam inuadentes deuastant: donec à Belisario tandem repulsi, ad terminos suos re-
dierunt. Posteaq; à Martino duce pax cum eis facta est, Belisario ad Italiam contra
Totylâ reuocato, Gothi Hellebado post unum annū perempto, Errariū regē faciūt.

IVSTINVS IVNIOR VC.

¹² Hic Iustinus filius fuit Germani, uir industrius, & ad res gerendas promptior, licet
iuuenis, atq; ad eum ut nondum annis maturus consularem ascenderit curam: de quo
multa Procopius libro tertio belli Gothici. Anno quingentesimo quadragesimo, in
Italia occiso post unum annum Errario rege, Gothi Totylam, qui & Babinda dictus
est, regem sibi statuunt: qui bellorum fretus successibus, Romanum exercitum du-
cesq; aliquoties superauit. Et per multos annos Italiam totam, ipsamq; urbem Ro-
mam captam, pluribus malis attritam euastauit.

BASILIUS VC.

¹³ Et huius crebrò meminit Procopius de bello Gothico, anno quingentesimo qua-
dragesimo primo: Totyla per hæc tempora apud Fauentinum Aemiliæ oppidum,
Romanum exercitum superat. Nec multo post iterum duces Romanos fugans, par-
tim uel donisq; exercitū superauit. Et tyrannidi instans, Româ & Campaniâ uastat.

PC. BASILII VC.

¹⁴ Anno quingentesimo quadragesimo secundo: Circa id tempus corpus S. Antho-
nij monachi diuinitus reuelatum, & Alexandriam translatum, in ecclesia sancti Ioh-
annis Baptistæ tumultatum est. Hoc etiâ tempore quinta Synodus uniuersalis Con-
stantinopolis, contra Theodorum, & omnes hæreticos, sub Vigilio Papa collecta est.

IT. PC. BASILII VC.

¹⁵ Anno quingentesimo quadragesimo tertio: Per hæc tempora cū Belisarius à Par-
thorum finibus ad auxilium Italiæ reuocatus, & diu impeditus, tandem cum modica
classe Româ iam penè uastatam ingressus esset, Totylæ superirruentis exercitū comi-
so prælio fudit, & in Tyberis merisit, ipsumq; in Campaniâ repulit. Hoc tempore Be-
nedictus Abbas, cum discipulum suum Maurum ad Gallias transmisisset, migrauit
ipse post multas uirtutes ad Dominum.

ET IT. P. C. BASILII VC.

Huius consulatus meminît Marcellinus indictione sexta: Post Consulatum Basilij anno tertio, Totila uastat Campaniam, urbesq; muratas euertens, per suos Tiburim obsidet. Mortalitas magna Italiam deuastat, Orientem iam & Illyricum peræque attritos. In Oriente iam Persis adhuc tenentibus conflictum cum nostris, Sergius in Africa inquietatur à rebellionibus cum Stoza & Mauris. Iornandes anno quingentesimo quadragésimo quarto: S. Remigius Remorum episcopus, & gentis Francorum Apostolus, anno episcopatus septuagesimo quarto, Idus Ianuarij, plenis uirtutibus migravit ad Dominum. Arator subdiaconus Romanus librum suum, quem de Actibus Apostolorum heroico metro edidit, Vigilio papæ oblatum, publicè cum magno fauore recitauit.

IIII. P. C. BASILII VC.

Anno quingentesimo quadragésimo quinto: Hoc tempore cum Belisarius à Sicilia iussu Augusti Constantinopolim reuocatus esset, Totila iam securus Romam iterum inuasit: & sequuto tempore collectis uiribus, Siciliam etiam inuasam cepit: totamq; insultans Romanis, qui diuersis occasionibus subducti erant, deuastat Italiã.

V. P. C. BASILII VC.

Anno quingentesimo quadragésimo sexto, Theobertus rex Francorum strenuus & fortis moritur, & filius eius Theodpaldus, multum patre nequior & ignauior, pro eo regnat annis septem.

VI. P. C. BASILII VC.

Huius consulatus sic meminît Marcellinus indictione nona: Post consulatum Basilij anno sexto, Vigilius Papa LVIII ab apostolo Petro, euocatus ab Imperatore Roma egreditur, & Siciliam uenit. Totyla occupata Lucania & Brutio, Romam obsidet. De Africa Sergius euocatur, & Ariouinda nepte Imperatoris accepta ibi iudex dirigitur. In Oriente foedus cum Parthis inicitur, per Constantinum magistrum militiae, & exercitus reuertitur Constantinopolim. Iornandes anno quingentesimo quadragésimo septimo: His temporibus Vigilius Papa cum ad consensum hareseos, & restitutionem Anthemij episcopi nullatenus adduci posset, iussu Imperiali uicarius, & Constantinopolim perductus, cum constanter in incepto perstitisset, nec Augusto celsisset, cum comitibus affectus est exilio, abductusq; & per annos aliquot grauius afflictus.

VII. P. C. BASILII VC.

Anno quingentesimo quadragésimo octauo: Per hæc tempora Iustinianus Augustus, inter alia magnifica basilicã Saluatoris, quæ Hagia Sophia dicitur, incomparabili opere Constantinopoli construxit. Ipse leges Romanas ferè infinitas abbreviatas collegit, & leges quæ Iustinianæ dicuntur composuit. Huius consulatus sic meminît Marcellinus indictione decima: Post cõsulatum Basilij anno septimo, Gothi legationem mittunt ad Imperatorem per Episcopum ciuitatis Asisinatium, nomine Auerratum. Iohannes magister militũ ad Italiã pergît. Belisarius à Rauenna egresus uenit ad Dyrrachium, indeq; directo Iohanne Calabria, ipse per Siciliã Romã perrexit. Papa Vigilius ingressus est Constantinopolim VIII Calendas Februarias, Totila dolo Isaurorum ingreditur Romam, die xvi. Cal. Ianuarij, ac euertit muros, domos aliquantas igni comburens: ac omnium Romanorũ res in prædam accepit. Hos ipsos Romanos in Campaniam captiuos abduxit. Post quam deuastationem XL aut amplius dies, Roma fuit ita desolata, ut nemo ibi hominum nisi bestia morarentur. Hinc ueniens Belisarius, murorũ partem restaurat, uenienteq; Totyla ad pugnam resistit. Eodemq; anno de Africa neptis Imperatoris reuertitur uidua, occiso Ariouinda à Gunthario tyranno, qui cum Stroza iuniore tractus eum occiderat. Sed Arthabanis utrosq; comprehensos Gunthariã occidit. Iohannem idem Stoziã iuniorem uinctum transmittit ad Principem. Post aliquantos dies mittitur in Africã Iohannes, & Arthabanis euocatus præsentale accepit magistrerium.

Imp. Iust.

VIII. PC. BASILII VC.

21 Anno quingentesimo quadragesimo nono. Hoc tempore gens Gepidarū forti āre ge Alboino & Longobardis, qui in Pannonia tunc habitabant, praelio uicta, & penē deleta est: & Chunimundus rex eorum occisus est. De cuius capite auro incluso Alboim sibi pateram fecit, filiamq; eius Rosmodā inter alios multos captiuam, postea defuncta coniuge, Lotharij regis Francorū filia, in sui perniciē sibi iunxit uxorem.

IX. PC. BASILII VC.

22 Anno quingentesimo quinquagesimo. Victor episcopus Captianus, de huius anni Pascha scribens, erroneos Victorij cyclos arguit. Hoc tempore Totyla rex Gothorum, iterum Romam obsessam, & fame nimis oppressam cepit. Et quibusdam senatoribus confugientibus, securus urbem possidet.

X. PC. BASILII VC.

23 Anno quingentesimo quinquagesimo primo. Huc usq; Iornandes episcopus Chronica sua de gestis Romanorū abbreviata perduxit. His temporibus in Africa Mauri per Iohannem patricium domiti sunt. Sic autem scribit Iornandes in Chronica ad Vigilium, in præfatione: Ab ipso Romulo ædificatore originem sumens, in uicesimum quartum annum Iustiniani Imperatoris, quamuis breuiter, uno tamen in tuo nomine, & hoc paruissimo libello confeci. In fine uerò operis sic inquit: Hæ sunt causæ Romanæ Reipub. Præter instantiam cotidianam Bulgarum, Antium & Sclauinorum, quæ si quis scire cupit, Annales Consulūq; seriem reuoluat sine fastidio, reperietq; dignam nostri temporis Rempub. tragœdia: scietq; unde orta, quomodo aucta, qualiter ue sibi cunctas terras subdiderit, & quomodo iterum eas ab ignaris rectoribus amiserit. Quod & nos pro captu ingenij breuiter tetigimus, quatenus diligens lector latius ista legendo cognoscat.

XI. PC. BASILII VC.

24 Hoc tempore Iustinianus Aug. Narsetem eunuchum, chartularium & cubicularium suum, principem militiæ fecit, & in Italiam misit. Qui commissa pugna, Dei gratia uictor, Totylam occidit, & gentem Gothorum, auxiliantibus etiam Longobardis, in Italiam exterminauit. Per hæc tempora, cum Bucellinus comes cum socijs à Theodberto rege Francorum dudum missus, per annos aliquot Italiam Siciliamq; infestaret, & Romanum sæpe exercitum superaret, tandem exercitus eius profuturo uentris attritus & attenuatus, Narses pugna uictus & profligatus, ipse dux occisus est. Nec multo post, socius eius Omnirugus dux, cum reliquis Gothorum, quibus se iunxit, peremptus est.

XII. PC. BASILII VC.

25 Anno DLIII. Theobaldus rex Francorum moritur, & regnum eius, uxoremq; Vuanderadam Lotharius rex, patris eius Theodeberti patruus, accepit, qui iam XLIII annis regnabat. quo ipso anno Lotharius ipse Saxones rebellantes iuxta Vuiferam fluuium magna cæde domuit, & Thuringiam peruasam deuastauit.

XIII. PC. BASILII VC.

26 Vigilius Papa tandem ab Imperatoribus Romanis & Narsete de exilio relaxatus, cum Romam redire cœpisset, in Sicilia morbo calculi tactus decessit. Moxq; Romam perlatum, apud sanctū Marcellum in uia Salaria sepultus est. Pro quo ordinatus Pelagius Papa LXII. sedit annis XI. mensibus X. Qui à Pop. Ro. factionis contra Vigilium inculatus, celebratis unā cum Narsete Letanijs, apud sanctum Petrū ambone ascenso, euangelioq; super caput suum posito, iuramento se crimine purgauit.

XIII. PC. BASILII VC.

27 Anno DLV. Hoc tempore Saxones iterum Lothario rebellantes, cum ab eo peterentur hostiliter, eiq; pro satisfactione dimidium rerum suarum offerrent, idq; exercitus Francorum refutatus eo inuito pugnasset: magna ab eis cæde prostritus, fugæ præsidium petijt.

XV. PC. BASILII VC.

Anno DLVI. His diebus Christianus, patri suo Lothario, annitente patruo Hildeberto, rebellans, regnum Francorum seditione perturbat. Saxones factione Hildeberti in Francia prædas egerunt. Hildebertus Remensem Campaniam populatur.

XVI. PC. BASILII VC.

Anno DLVII. In Britannia Bredius rex Pictorū efficitur. Hildebertus rex Francorum circa hæc tempora moritur, & Parisius in basilica Sancti Vincentij à se constructa sepelitur: regnumq; eius frater Lotharius assumens, totam paterni regni monarchiam obtinuit.

XVII. PC. BASILII VC.

Anno DLXVIII. Christianus patrem Lotharium, quem multis malis offenderat, hoc tempore in Britanniam fugiens, insequente eo ibidem cum Conobro rege pugna uictus & captus, cum uxore & filiabus uiuus incensus est. Quo etiā tempore Thuronis basilica sancti Martini, rebellibus ad eam fugientibus, igne crematur.

XVIII. PC. BASILII VC.

Sic quotidie deficiebat Consulatus, ut tandem qui annuus erat magistratus, fieret continuus: duraretq; apud aliquem decem & octo annis, sicut hic uidetis, quod prius nunquam contigit: ac postremò penitus oblitteraretur, & sola umbra illius dignitatis remaneret, nec amplius post illos ad manus meas ueniret. Ob id hic finem Consulatum statui. Quid dein Iustinianus in cæteris annis fecerit, require eius uitam, & in earum gestas. Nā in annū Christi DXIII uitā suam produxit, quo mortuus esse dicitur.

In fine Chronicæ Marcellini inueni hæc, quæ ne perderentur, etiā subiunxi,

COLLECTIO OMNIUM ANNORVM

istius Chronicæ.

Colliguntur omnes anni usq; in consulatum Valentis VI. & Valentiniani iunioris Augusti III. à XV anno Tiberij, & prædicatione Domini nostri Iesu Christi, anni CCLLI.

Ab anno Darij regis Persarum, quo tempore templum Hierosolymis instauratum est, anni DCCCLXXXIX.

Ab Olympiade prima, qua ætate apud Hebræos Esaias prophetabat, anni MCLV.

A Solomone & prima ædificatione templi, anni MCCCCXI.

A captiuitate Troiæ, quo tēpore Sampson apud Hebræos erat, anni MDLXI.

A Moysse & Cætrope primo rege Atticæ, anni MDCLXXXIX.

Ab Abraham & regno Nini, & Semiramidis, anni ICCCCV.

A diluuiō usq; Abraham, supputantur anni DCCCCXLII.

Ab Adam usq; ad diluuium, anni IICCXLII.

Fiunt ab Adam usq; ad XIII Valentiæ annum, id est, usq; ad Consulatum eius, & Valentiniani II, omnes anni VDLXXIX.

A Valente VI. & Valentiniano iuniorē, usq; consulatū eius Eudoxij, colliguntur LXXXIII. anni. Et per hoc à XV. Tiberij anno, quo Dominus prædicare cœpit, ad consulatum Eudoxij & Dioscori, sunt anni CCCCXI.

A Troiæ excidio usq; ad primam Olympiadem, anni sunt CCCCVI.

Item à Troiæ excidio usq; ad destructionem urbis Romæ, anni CCCCXXXVI.

Quæ condita est à Romulo VII. Olympiade, anno secundo, qui XVII. ab Aeneæ regnauit.

Ab urbe Roma condita usq; ad aduentū Domini, anni DCCCLII. & ab eadem conditione usq; ad passionem Domini, anni DCCCLXXI. Et à passione usq; in consulatum Eustachij, anni CCCXCII.

Simul

Simul ab urbe condita usq; ad prædictum consulatum, colliguntur anni MCLXXV. usq; ad consulatum Domini Theodosij XV. anni MCLXXXIX.

A morte Cæsaris usq; ad Consulatum Theodosij XV. sunt anni CCCC LXXXVI.

Passus est Dominus Iesus Christus à cōstitutione mūdi, post annos VCCXXIX. Eusebius ponit VCCXXX. si numeri non sunt transpositi.

Ab Abraham autem usq; ad passionem Domini, anni TI. XLIIII. Idem Eusebius libro Temporum, ubi agit de passione Domini.

A Passione Domini usq; ad Consulatum Eustachij, anni sunt CCCXCIIII. & usq; ad consulatum Domini Theodosij XV. anni CCCCIIX.

CVSPINIANVS

LECTORIS.

En aspice candidè lector, quanto labore & quanto studio hos tibi Cofs. congefferim, qui tot seculis latuerunt. Vnicum habui Cassiodori exemplar, quod meus Stabius, homo acerrimi ingenij, mihi attulit: & id plerisq; in locis mutilum, ac penè abrasum fuit. Habui & Cofs. cuiusdam ignoti autoris, quem tandem reperi, & uetustissima quædam Chronica, quibus item Cofs. continebantur. Hos omnes contuli: & quos præterea apud Plinium, Liuium, Diodorum Siculum, Dionysium, Orosium, Eutropium, Ioannem Monachum, Iornandem, Bedam, passim comperi, citra inuidiam adduxi: quosq; & in Iure ciuili, ac in faxis & uetustissimis monumentis legi. Tu si idem feceris, pauci credo supererunt, quos desiderabis, & bona pars Liuij restituetur. Duos tantum habeo oculos, quibus hæc inuestigauit. Tu lector & tuum adiunge laborem huic meo, ut fiat perfectior. Multa fortassè uidebis, quæ me fugerunt. Nec id mirum. Habes spacium, quo adscribas, quæ hic desunt. Iuua laborem, & affer quæ potes, & boni consule. Vale.

Απὸ τοῦ Θεοῦ ἰαχέως.

COMMENTARII DE CONSULIBVS
IOANNIS CVSPINIANI

FINIS.

A V S T R I A

IOANNIS CVSPINIANI CVM OMNIBVS EIVSDEM MARCHIONIBVS, DVCIBVS, ARCHIDUCIBVS, ac rebus præclarè ad hæc usq; tempora ab ijsdem gestis.

EIVSDEM IOANNIS CVSPINIANI ORATIO PROtreptica ad S. Ro. Imperij principes & proceres, ut bellũ fuscipiant contra Turcum : cum descriptione conflictus in Hungaria facti, quo perijt rex Hungariæ LVDOVICVS, & qua uia Turcus Solemet ad Budam usq; peruenerit ex Alba Græca. cum enumeratione clara dotium, quibus à natura dotata est Hungaria : & insertione multarum rerum annotatu dignissimarum.

ACCESSIT

CHRONICON MAGISTRI ALBERTI ARGENTINENSIS, INCIPIENS A' RVDolpho primo Habspurgenfi, usq; ad sua tempora.

CUM GASPARI BRUSCHII POETAE Laureati & Comit' Palatini Præfatione, quæ Carmine Elegiaco scripta, Encomion eiusdem Austria continet.

BASILEAE, PER IOANNEM
Oporinum, 1553.

AUSTRIA

IN OMNIBUS PARTIBUS
SACRAE IMPERII AUSTRIAE
ET REGNI BOHEMIAE
ET REGNI HUNGARIE
ET REGNI CROATIAE
ET REGNI SLOVACIAE
ET REGNI GALICIAE
ET REGNI LITHUANIAE
ET REGNI POLONIAE
ET REGNI MORAVIAE
ET REGNI SILESIAE
ET REGNI BOHEMIAE
ET REGNI HUNGARIE
ET REGNI CROATIAE
ET REGNI SLOVACIAE
ET REGNI GALICIAE
ET REGNI LITHUANIAE
ET REGNI POLONIAE
ET REGNI MORAVIAE
ET REGNI SILESIAE

IN OMNIBUS PARTIBUS
SACRAE IMPERII AUSTRIAE
ET REGNI BOHEMIAE
ET REGNI HUNGARIE
ET REGNI CROATIAE
ET REGNI SLOVACIAE
ET REGNI GALICIAE
ET REGNI LITHUANIAE
ET REGNI POLONIAE
ET REGNI MORAVIAE
ET REGNI SILESIAE
ET REGNI BOHEMIAE
ET REGNI HUNGARIE
ET REGNI CROATIAE
ET REGNI SLOVACIAE
ET REGNI GALICIAE
ET REGNI LITHUANIAE
ET REGNI POLONIAE
ET REGNI MORAVIAE
ET REGNI SILESIAE

IN OMNIBUS PARTIBUS
SACRAE IMPERII AUSTRIAE
ET REGNI BOHEMIAE
ET REGNI HUNGARIE
ET REGNI CROATIAE
ET REGNI SLOVACIAE
ET REGNI GALICIAE
ET REGNI LITHUANIAE
ET REGNI POLONIAE
ET REGNI MORAVIAE
ET REGNI SILESIAE
ET REGNI BOHEMIAE
ET REGNI HUNGARIE
ET REGNI CROATIAE
ET REGNI SLOVACIAE
ET REGNI GALICIAE
ET REGNI LITHUANIAE
ET REGNI POLONIAE
ET REGNI MORAVIAE
ET REGNI SILESIAE

IN OMNIBUS PARTIBUS
SACRAE IMPERII AUSTRIAE
ET REGNI BOHEMIAE
ET REGNI HUNGARIE
ET REGNI CROATIAE
ET REGNI SLOVACIAE
ET REGNI GALICIAE
ET REGNI LITHUANIAE
ET REGNI POLONIAE
ET REGNI MORAVIAE
ET REGNI SILESIAE
ET REGNI BOHEMIAE
ET REGNI HUNGARIE
ET REGNI CROATIAE
ET REGNI SLOVACIAE
ET REGNI GALICIAE
ET REGNI LITHUANIAE
ET REGNI POLONIAE
ET REGNI MORAVIAE
ET REGNI SILESIAE

IN OMNIBUS PARTIBUS
SACRAE IMPERII AUSTRIAE
ET REGNI BOHEMIAE
ET REGNI HUNGARIE
ET REGNI CROATIAE
ET REGNI SLOVACIAE
ET REGNI GALICIAE
ET REGNI LITHUANIAE
ET REGNI POLONIAE
ET REGNI MORAVIAE
ET REGNI SILESIAE
ET REGNI BOHEMIAE
ET REGNI HUNGARIE
ET REGNI CROATIAE
ET REGNI SLOVACIAE
ET REGNI GALICIAE
ET REGNI LITHUANIAE
ET REGNI POLONIAE
ET REGNI MORAVIAE
ET REGNI SILESIAE

REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC
 AMPLISS. DOMINO, D. GREGORIO LECHNERO ABBA
 ti Cremiphansenſi in Auſtria ſupra Anaſum ſita: eiufdemq; germano fra-
 tri, D. Iacobo Lechnero, Philoſophiæ ac ſacræ paginæ Magiſtro, eximia
 uirtute ac doctrina præſtanti uiro, Dominis ac benefactoribus
 ſuis S. D. GASPAR BRVSCHIVS Egranus Poeta lau-
 reatus, & Comes Palatinus.

VALIS erat quondã pulcherrima Gracia, mira
 Ubertate ſoli, & fertilitate ſoli:
 Artium & illarum ſtudijs, quarũ author Apollo
 Aurea cultores tollit ad aſtra ſuos:
 Sed quoq; mirificè populofis urbibus, atq;
 Doctrina claris, ingenioq; uiris,

Principibus magnis hinc uſq; ad ſidera nota,
 Et geſtis horum rebus honorificis:
 Talis & eſt, & erit (ueluti ſperamus, & à Dijs
 Optamus ſuperis) Auſtria, terra potens.
 Auſtria multorum patria illuſtriſſima diuim,
 Imperij ſedes Auſtria, diua domus.
 Ex qua tot magni Reges uenere, Ducesq;
 Et tot Regina, magnanimæq; nurus.
 Induperatores quæ iam dedit octo potentes
 Imperio ſacro Martia Roma tuo.
 Ex Habſburgiaca prognatum ſtirpe Rodolphum,
 Cuius Othaccarus ſenſit is ipſe manus:
 Qui Boiemorum & Morauorum robore fidens,
 Efferus ac nimium ſeditioſus erat.
 Iſtius & gnatum Albertum, qui poſt duo luſtra
 Cognati miſerè concidit enſe ſui.
 Et Fridericum, olim Ludouici competitorẽ:
 Imperij quo cum ſceptra is habebat ouans.
 Nominis Albertum quin eiufdemq; ſecundum,
 Cui Lacheſis traxit non ſua fila diu.
 Et Fridericum illum, quo nemo diutius inter
 Auſtuſtos omnes hæc ſacræ ſceptra tulit.
 Quinetia magnum & Mauortem Maxmilianum,
 Quo genuit maius non domus iſta decus.
 Iſtius atq; duos magnos, fortesq; nepotes,
 Imperij qui nunc in chytæ ſceptra tenent.
 Quos omnes fato genuit meliore, Deorum
 Auſtria bella nurus, Auſtria diua nurus.
 Atq; hæc gloria (qua cunctis ſupereminet orbis
 Partibus, iſta dijs Auſtria chara ſoror)

E' domo Au-
 ſtriaca octo
 Imperatores.

Carolus v. &
 Ferdinandum.

G ASPARIS BRV SCHII

Et tanta est, & tam præclara profecto, ut eidem
 Vix maiorem aliam dicere forte queas.
 Prædicat ipsa suos ut Achilles Græcia, sic &
 Tercentum Fabios maxima Roma suos.
 Prædicet & (quis enim uirtuti & rebus honestis
 Inuideat, nisi qui non generosa facit?)
 Prædicet: hoc saltem nobis tribuatur, ut ipsa
 Ornemus nostros hac quoq; laude duces.
 Illustres proceres, stirps quos Hæbæurgica tanquam
 E præsci fudit Laomedontis equo.
 Spectemus uerò & reliqua ornamenta. Ubi maior
 Copia uel frugum prouenit, atq; meri?
 Vel tanta ubertas magnorum est ingeniorum,
 Austria quantam amplis exhibet una modis?
 Ipsa suas taceant opulentas Gargara messes,
 Nec deinceps tellus iactet Hetrusca suas.
 Accola nec Latij Siculas mirare: nec ipsa
 Gens Thuringa, licet sis opulenta, tuas.
 Austria cui cedat resolubilis ubere gleba,
 Non est sub† Clario terra reperta Deo.
 Est fecunda lacus Larij pars utraq; gignit
 Et uina & fruges, ac preciosa satts.
 Nec Mediolanum taxauero: uidimus illic
 Ceu Paradisi hortos, Hesperidumq; domos.
 Sed Larius nihil est, nihil est Insubria tota,
 Et Longobardus nil erit omnis ager:
 Si spectes, frugum & uini quàm copia diues,
 Copia quanta salis, copia quanta croci:
 Atq; omnis generis pomorum (& si aurea desint)
 Proueniat regnis Austria pulchra tuis.
 Utq; suas Itali fruges, sua uinaq; iactent:
 Hoc iactare pari non tamen ore queunt,
 Quòd durare queant, plures seruari & in annos,
 Quæ Latijs crescunt Massica uina uiris:
 Post annos cum tres pereant, omnino & acefcant,
 Omnino profunt amplius illa nihil.
 Atq; eadem ratio est frugum. namq; ut citò fiunt
 Præcoces: abeunt sic, pereuntq; citò.
 Hinc quoties perijt tantum spes unius anni,
 Diræ statim sequitur, tristis & ægra fames.
 Austriacæ & reliquis Germani partibus orbis
 Enatae fruges, nataq; uina manent:
 Et pulchrè longos seruari & commode in annos,
 Non in

Ubertas & fer-
 tilitas soli Au-
 striaci.

† Sole.

Kumer sech.

Vina & fruges
 Italiae caducæ

CARMEN.

Non in lustra aliquot, sed quoque secula queunt.
 Ac tales fruges, & talia uidimus ipsi,
 Non seruat a uno mascula uina loco.
 Quod si iam pulchras etiam spectabimus urbes,
 Has quoque praeclaras Austria diues habet:
 Non Mahometigena fractam obsidione Viennam,
 Linczion illustri conspicuumque foro:
 Vuelsum morte sui famosam Maxmiliani,
 Cremisium patrio nomen ab amne gerens.
 Praeclaram & Tulnam ueteres, Stiramque potentem,
 Urbis quinetiam mœnia celsa Noua,
 Innumerasque alias: quis enim recitauerit omnes,
 Austria queis hodie dicere iura solet?
 Huc omnes etenim spectant, quas Stiria fortis,
 Atque Carinthia, quas Carniolanus ager,
 Quas Norani, Illyrii, & Croata, portusque Naonis,
 Ac Tyrolensis item quas comitatus habet:
 Quas lacus Acronius uidet, & Brisgauia felix,
 Nam pars Austriaco paret & ista Duci.
 Iam si quis fluuios (quibus importantur abunde
 Omnia) spectabit, uel numerare uelit:
 Cremisium, Stirum, Trunamque, Agriamque, Anasumque,
 Nauigerumque Oenum, Fœck heliumque senem:
 Erlachiumque, Ipsumque, & Athesino e colle cadentes,
 Et Leytam, quae nunc Pannona regna secat:
 Quin Noram & Traysnam, maioremque omnibus Istrum,
 Is paradisum istam non male dicet humum.
 Si montes quæris, Comagenus, & arduus alter
 Cacijs, illustris nomina laudis habent:
 Et sexcentum alij, quos multa uestit ubique
 Uite, immortalis Bacchus honore suo.
 Si quem planities etiam delectat aprica,
 Est Tulnensis ager latus, ubique uirens:
 Plurimum & ipse ferens, atque haud ignobile uinum,
 Diuorum mensas quod decuisse queat.
 Quod si forte scholas quis quæret, in urbe Vienna
 Ille illustre equidem & grande Lyceon habet:
 Austriacis ceptum à Ducibus præstantibus olim,
 Præmia magna illis qui statuere uiris:
 Quorum formatur studio & sudore iuuentus,
 Auxilium patriæ ac fama futura sua.
 Claruit hic quondam Celtis Protucius ille,
 Egregius uates, magnus & historicus:

Ciuitates Au-
striae.

Vuien.
Lincz.
Vutels.
Krems.
Pechlarn.
Tulln.
Steyr.
Neuustati

Austriæ ducis
latissimum de-
minium.

Flumina Au-
striae.

Etscher.

Môtes Austrig

Tulner feeld.

Academia Vi-
ennensis.

Celtis.

G A S P A R I S B R Y S C H I I

Qui primus laurifrones gestavit ad Istrum
 Porrectas manibus Rex Friderice tuis.
 Hic Stabius quoq; Collimitius, & Vegelinus,
 Velius & noster Cuspinianus item.
 Et tercentum alij vixere industrij, & omni
 Doctrina insignes & pietate viri.
 Illic hac etiam vivunt etate beata,
 Ingenio proceres eloquioq; graves:

Doctor Am-
 bro. Salczerus
 Canonicus Vi-
 ennae.

SALZERVUS sacrae scripturae Doctor, in ore
 Cuius diua Venus, diua Suada sedet:
 Qui veram Christi pietatem amplectitur illam,
 Quae Christo accepta hic omnia nostra refert.
 Omnia qui miro studio documenta Sophorum,
 Et summo amplexus religione fuit.

Doctor Philip-
 pus Gudelius.

Quinetiam nostrae etatis doctissimus ille, &
 Verus Aristoteles vultu animiq; bonis,
 GVNDELIVS noster, Patavina natus in urbe,
 Eximius uates, mirificusq; Sophus:
 Iurisconsultus, qualis uel Scaeuola quondam,
 Aut turbae adiutor pauperis Ipho fuit.

Doctor Ioan-
 nes Goeselius
 Vuonsidensis.

Qualis & ipse meus IANNES GOESELIVS ille est,
 Lumen honosq; scholae clara Vienna tuae.
 Quem Rex, quem Regis ueneratur Curia tota,
 Quem mons ex animo Pinifer ille colit:
 Quattuor ex uno qui mittit flumina cornu,
 A patria procul haud istius, atq; mea.
 Quod si forte uelis ea lumina Regis in aula
 Cernere, in illustri conspicuoq; loco:

Docti in aula
 Regis.

Sunt equidem, sunt hic, quos ornamenta Vienna
 Summa, uel & soles dicere iure queas:

D. Sigismun-
 dus ab Herber-
 stain Baro.

Gente SIGISMVNDVS satus Herberstainius ampla,
 Ingenij & generis nobilitate potens,
 Multarum illustris linguarum cognitione,
 Plurima qui uidit disita regna procul.
 Saepè à Rege suo externas legatus ad oras
 Missus, & in regnum barbare Mosce tuum.
 Cui post non paucos alios (quis enim explicet omnes)

Doctor Iacob.
 Ionas, Cancel-
 larius Regius.

Et Doctor IONAS subiciendus erit,
 Vir grauis eloquio, sapiens, doctusq; bonusq;
 Consilio magnus, carmine & ipse potens.
 Adde Machaonia praestantem LAZION arte,

Doctor Vuolf.
 Lazius.

Oratorem illum Regis, & Historicum:
 Cuius ubiq; uolant totum monumenta per orbem

Plu-

CARMEN.

Plurima de patria, de ducibusq; suis.
 Adde & IORDANVM nostru, sed & AVVION ipsum,
 Eloquio magnos, consilioq; viros:
 Regi à secretis, à consilijsq; supremis,
 Quos sua FERNANDVS pectora chara uocat.
 Adde alios multos, quorum uix nomina noui:
 Nam multos tales Austria tota fouet.
 Austria doctorum sedes præclara uirorum,
 Austria Apollineis penè referta uiris.
 Atq; hæc sunt laudes, hæc sunt decora alta & honores,
 Quos ueluti proprios Austria diues habet.
 Quos quia præclare celebrarunt, Cuspinianus,
 Lazius &, multa clarus uterq; fide:
 Eximia certè cantari laude merentur,
 Et merito Regi est charus uterq; suo.
 Eximiam sed & hic famam laudemq; meretur,
 Describenda sacris qui dedit ista typis,
 Cõspicius meritis IANNES DERNSCHVAMIYS, ipsum
 Quem quoq; nostra fouet Pannonis ora uirũ:
 Cui debere libros hos ipsos Cuspiniani,
 Se fateatur amans talia scripta cohors.
 At defensores ut, tutoresq; fideles
 His quoq; uicturis sint, genijq; libris:
 Vos ego selegi, uos uestraq; nomina, pellant
 Omnem mordacem que procul inuidiam:
 Quæ derisorum sannas & sibila, linguas
 Atq; uenenatas, diraq; tela premant:
 Non secus ac Domini uenerabile nomen IESV
 Dæmoniorũ omnem uimq; facemq; premit:
 Pellit & à nobis procul omnia tristia, tanquam
 Inuictus gladius, ceu clypeusq; bonus.
 Vos clari Heroes, tu magne ac nobilis Abba,
 Ac tu docte uir, & chare patrone mihi:
 Sumite, quod uobis de alieno munus amoris
 Offerimus plenum, & consulitote boni.

Ioannes Iordanus, & Ioanes ab Aauu, Secretarij Regij.

D. Ioannes Derschuuam.

Dedicatio.

Verè ætologias, quia uno die effusa & exarata: Basilea apud Ioan. Oporinũ, 20. Iuly, An. reparata per filium Dei æternum & pro nobis crucifixum salutis,

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

IOANNIS CVSPINIANI AVSTRIA,

CVM OMNIBVS ARCHIDVCIBVS EIVS

dem, ac urbis Viennensis descriptione, &

quicquid in Austria præclari
habetur.

PROOEMIUM IN VITAM

Leopoldi.

Archionis Austriae diui Leopoldi scripturus uitam, & res gestas, *Quid mouerit*
operę duxi precium, maiorum suorum in primis enarrare genea- *autorē ad hoc*
logiam: dehinc Austriae situm, & urbis Viennensis originem, ac *scribendum o-*
ueram descriptionē, multo aliter & uerius quā priores, qui par- *pus.*
tim odio, partim fauore, res huius regionis eleuarunt, & urbem
insignem dehonestarūt: Postremò, quemadmodum diuus Leo-
poldus in numerum est relatus Sanctorum, miraculisq; sancti-

moniam uitæ plerisq; testatus, à Friderico III. Cæsare August. apud Innocentium *Fridericus*
maximum Pont. & apud Alexandrum Pont. Max. Maximiliano Cæsare Augu- *Imp.*
sto annitentibus, è tumba est translatus. Ea omnia uerissimis narrationibus, abie- *Maximilia-*
cto uerborū lenocinio & inani ostentatione, è receptis Annalibus, & uetustissimis *nus Cæs.*
antiquitatibus, ac diplomatibus, quæ oculata fide perspexi, exequar. Interim fidem
lector habeat, quoad certiora intelliget. Si friuola, quæ temeritate quadam nonnulli
sibi usurpant scriptores, nulla autoritate suffulti, attulerimus: id liberum sit cuiq; uel
damnare, uel reiicere. In animo est uerissima quæq; asserere, & uetustissima, & pru-
dens sciensq; in nullius gratiam fictum aliquid asserere. In primis uerò obtestari le-
ctores uolo, si qui has legent lucubratiunculas, ne stomachentur, si Germanica, quæ
nō recipiunt latinam etymologiam, nomina germanicè exprimam. nullum enim est
idioma, quod possit alterius sincerè & graphicè explicare uoculas. Et ob id innumeri
sunt orti à scriptoribus Italicis errores in Germanicis historijs: quanquam nullius no-
men ignominia perstringere uolo. Optimus quisq; enim, quæ meliora nouit, posteris *Modestia au-*
relinquit à se scripta, qui hanc obit scribendī prouinciā. Nemo uolens errat: si uerò *toris.*
errat, aut indiligentiæ, aut negligentia culpam incurrit, ut nos homines esse recor-
demur. Nec enim Deus uni omnia præstitit. fragiles nos creauit, ut originis nostræ
memores, non nos efferamus, neue superbiāmus: sed quisq; secum reputet, quā sit
cuiq; curta supellex. Videmus Græcos, qui omnium disciplinarum literarumq; sunt
authores, utpote, à quibus Romana lingua sumpsit exordium, nonnunquam Roma-
norum nomina, præsertim propria, corruptissimè enunciare: sicut ex Diodoro Sicu-
lo & Dionysio Halicarnasseo, in nostris Cos. latè ostendimus. Sic nomina urbium, op-
pidorum, fluminum sæpe corrumpuntur, potissimum Germanica: quod ex Strabo-
ne, Ptolemæo, Arriano, Dionysio, Stephano, studiosus lector facilè deprehendet, si
erit diligens. Sic & Plinius, Mela, & cæteri passim in Germanicis hallucinantur. Un-
de quidam Austeraiam Germaniæ insulam, uel Austraiam, maximo errore Au-
striam putant: & nonnulli nimis scioli, Germanicum nomen Friderichus, ut pleraq;
alia, à fœdere Fœdericum, ridiculè nimis enunciant: cum natuum & genuinum sit,
Fridreich, ut alia, quæ enumerare longi esset operis. Sic nonnulli Leopoldum, à Leo-
ne ineptè nimis deriuāt: cum, ut uetera diplomata testantur, Luipaldus sit dictus anti-
quitus, quemadmodū in expeditione Asiatica Friderici primi Cæs. Ro. Tagenobata
uenis Decanus attestatur. Veteres enim Germani nomina à proprietatibus quibus-
dam, quas nouerāt, indiderūt: hunc Wolfgang, hunc Bernhart, hunc Leonhart,
hunc Frenreich, illū Fridreich, nominibus Germanis uocitantes, lingua patria. Po-
steaquā autē Romana lingua in has regiones nostras penetrauit, ut est humana natura

Dd prompta

prompta ad imitandū exterarum nationum, adiectione syllabę, uel nonnunquā unius literę, Leonhardū, Bernhardum, Fridericum, nomina effecerūt Latina. Sic Carus & ueteres Oscam Etruscāq; linguam polientes, reddiderunt Romanam. Cum uero acutissimus ille Rhetor F. Quintilianus doceat, sermone fore utendum ut numismate, cui publica forma est: superstitiosum arbitror, inconsuetis uti nominibus, & affectantibus, dummodò recte sciamus ueras uoces, & non ea quę perperam enunciantur, nos fugiant. Loquendum enim est ut multi, sapiendum ut pauci: & ut ille dicebat, Lauda uetus nempe ueteres, sed nostris utimur annis: cum uetus sermo nihil aliud sit, quam uetus loquendi consuetudo, ut Laurentius Valla in tribus illis libris regis Ferdinandi Arragonię longē lateq; disputat, afferens uoculas illas quibus olim Itali utebantur in Italia, longē esse diuersas ab ijs quibus hodie utimur. Et id quod Valla de Italia sentit, ego de Germania recte afferre possum. Illud nullo piaculo prætereire possum, ad iuniorum peritiam & utilitatem narrandam & intelligendam Germanica nomina siue uerba, dum non sunt composita seu deriuata, cuncta esse monosyllaba. Ordiamur ab homine. Nūquid dicimus, *haubt, aug, naß, mund, kin, halß, pruß, bauch, bein, knie, fuß*, & mille alia, neq; pudenda excipio: item uerba similiter, *geh, lauf, isß, trinck, ste, schlaff, wach, lig, zürn*, (mutata enim cum liquida nullam faciunt syllabam) Immodò infantes ipsi cum incipiunt lallare, monosyllaba natura enunciantes, aiunt, cum parentes uocāt, *nenn, dett*: & cum cibum postulāt, *pepp, mem*, & mille talia: Quinimodò si Latine aut alterius lingue uoculas in nostrum traducimus idioma, si sunt polysyllaba, in unam contrahimus syllabam, & Germanicum efficiunt uocabulum, ut maneat uel efficiatur monosyllabum: uerbi gratia, Ioannes quadrissyllabum, germanice enunciamus, *Hanns* monosyllabo: Fridericus quadrissyllabum, enunciamus uerba syllaba *Friz*: Chünradus trissyllabum, uocamus *Ring*: Henricus, *Heinz*: Wolfgangus, *Wolff*: Leonhardus, *Liendl*, per collisionem, quia muta cum liquida nullam faciunt syllabam. Et mille id genus alia, quę enumerare ingens faceret fastidium: quisq; secum diligenter singula trutinat. Ob id etsi sciam Luipaldos Sueuię duces, qui Marchiones Austrię facti sunt, ut clarius posthac docebimus, esse appellatos à proprietate, qua Sueui sua utuntur lingua, *Luipald*: tamen ne uidear affectate nimis inusitatam usurpare uocem, ut & uulgo obsequar, protrito nomine nostrum Marchionem Leopoldum appellabo: dummodò antiquarij sciant, rectius hunc Luipaldum dici. Sed, mea sententia, peculiari oratione, & quidem proluxa opus esset, ut inueteres uetera Germanica recte & intelligerent, & caperent: tum demum quo pacto scriptores, potissimum eminentiores, in rebus Germanicis essent decepti, uel mediocriter eruditi facile caperent. Sed alio opere hæc res eget. Nos Marchionis nostri Leopoldi exordium antequam auspiciemur, haud inutile censemus, Marchiones omnes Austrię, quotquot sunt, quos in receptis Annalibus inuenimus, ordine explicare, quoad duces creati sunt, & hæc domus defecerit, familiaq; Habsburgensiu Comitum successerit, in qua sex Cæsares Augusti in hunc usq; Carolum V. feliciter durant, sic ordientes.

PROOEMIUM IN DUCES

Austria.

Iudaifapta.

Archionatus Austrię initium ad amussim nunc scribere, perquam difficile est, ob eius seculi scriptorum penuriam. Nec enim nugatori illi nugacissimo, & simul perditissimo, (qui Austrię Chronica, opus scribens, Iudaifapta in exordio adpellat) aures sunt adhibende: in quo sunt tot nugę, quot uerba: quem etiam Pius ille Syluius, Friderici Cæsaris olim à secretis, in opere illo imperfecto cui titulum fecit *AUSTRIA*, satis superq; confutauit, & mendacij coarguit, ineptissimum ipsum sycophantam, & nebulonem stupidissimum nuncupans: qui tum de Marchionatu scribens, cum in orbe toto non esset inauditum uocabulum, quod & nouum est, & Germanicum à ueteribus nusquam lectum. Romani enim, quod doctis satis omnibus constat, finibus suarum regionum

regionum posuerunt exercitus ac milites, qui Limitanei dicebantur: quorū quidam Limenarche, quidam Præsides dicebantur. At Germani Imperiū assequuti, peculiari-
bus malebant & natiuis uti uoculis: & quos Latini limites, hi *March* patria lingua
uocitarunt. unde Marchia, quasi dicas Limitanea dicta sunt: & qui his præerāt, Mar-
chiones sunt dicti. Sic Marchia Austriae, Marchia Morauiae, Marchia Stiriae, Mar-
chia Badensis. & plerūq; ubi tales sunt limites, præterfluunt flumina quædam, quæ
regiones secernunt, eadem uoce dicta. Quantum uerò ex uetustissimis annalibus
colligere possumus, temporibus Caroli Magni, qui & mensibus & uentis Germani-
ca nomina, quibus hodie adhuc utimur, in uniuersa Germania indidit, hæc quoq; no-
mina inuenta esse credimus, & haud inani coniectura argumentamur. Ante enim Ca-
rolum Magnum neq; Marchiones, uel Marchgrauios (quod tamen recentius est uo-
cabulū) neq; Burggrauios, aut Landgrauios, in ullis reperimus receptis Annalibus:
nec *osterreich*, nec *westerreich*, id est, Orientale regnū, uel Occidentale: quæ omnia
Germanica sunt uocabula, & à Germanis inuenta. Multa enim renascentur, quæ
iam cecidere: cadentq;

Quæ nunc sunt in honore uocabula, si uolet usus: ut ille poeta cecinit. Et nun-
quid licet cuiq; nationi suas effingere uoces, quibus arbitrabatur proprietas rerum
significantius exprimere posse suis genuinis & natiuis uocibus, quàm alienis? Græci
putant multa esse uocabula, quæ Romanus sermo explicare nequeat: Romani uicif-
sim, sese locupletiores Græcis arbitrantur. & certè nemo unquam tam Latinus fuit,
qui posset omnia Germanorū, ut hodie est locupletata Germanica lingua, aptè con-
cinneq; sine circumlocutione inuenire: multo difficilius Græcè. nam hæc lingua ma-
gnum habet cum Germanica lingua cōmerciū, tam in componendis dictionibus,
quàm in inflectendis ac contrahendis. Verbi gratia, Græci Demosthenē uocant, quē
Germani Volckardum dicunt: Leonthem, nos Leonhardum, ab Homero Timo-
leontem dictum. Græci Polyphemum, Germani Albrechtum uocant, quasi amplissi-
mè famæ. Græci Chrysandrum, quem nos Mangoldum patria lingua dicimus. Græ-
ci Arctosthenem, nos Bernhardum. Nicolaum, Volckherum etiā appellitant. Græ-
ci Theophilum, nos Gotsholdum: quemadmodum passim Hulderychus, cui singu-
lifauent, & qui morum suauitate omnium fauore obblanditur, uocatur. Burchardus
quoq; qui nostris dicitur homo tam solidè fidei, ut in eum munitissima arx sit inædifi-
canda: Fridericus, pacis autor & conseruator: *Chimad*, strenui consilij, & minimè
inconstantis: *Erhard*, qui fortiter ea occupat quæ ad honorem ac rectam æstimatio-
nem attinent, quasi dicas Latine Honorius: & mille talia, quæ ex Græca scaturigine
uidentur detorta. Adeò ut Græca lingua uideatur non uulgare cum Germanica ha-
bere commercium. Sicut & ALEXANDER BRASSICANVS, plurima mi-
hi amicitia iunctus fatetur: qui se peculiare opusculum de ijs conficere pollicetur. Et
olim Ioannes Gracchus Pierius, ni morte fuisset præuentus, grammaticam polliceba-
tur in Germanicam linguam, sub certis regulis & inclinationibus sese scripturū, idq;
multis doctis palàm testabatur: & si uixisset, proculdubio præstitisset. Erat enim acu-
tū ingenij, & carmine & prosa probè doctus, ut eius syntagmata clarè ostendunt: Ele-
giæ præsertim, quibus cum antiquis certat, in rebus præcipuè Germanicis. Cuius uti-
nam manes, ambrosia pascantur & nectare. Ad historiam redeamus.

AUSTRIÆ MARCHIO I. LEOPOL-

dus, cognomento Illustris dictus.

Vm nunc non antiquiorem inueniā in ferè omnibus annalibus Au-
striæ Marchionem, quàm Leopoldum cognomine Illustris, primū
eius nominis ponam: si quis post me seniorem inuenerit, nō graue-
tur subscribere. Hoc planè constat, Austriam esse per Marchiones
gubernatam, ea tempestate qua Vngari sæuiebant per totam Ger-
maniam, à palude Mæotide in Scythia egressi, nouas quærentes

Dd 2 sedes,

Limitanei mi-
lites.

Limnarchæ.

Marchiones

unde.

Græci cū Ger-
manis conue-
niunt.

Leopoldus
Illustris.

sedes, expulsis Auaribus, qui & Hunni dicuntur: cum quibus Carolus Magnus pos-
 stea bellum gessit grauisimum, quod inter cætera cõmemoratur Auaricum dictum,
 quod quidam nimis indocti Bauaricum stolidè nuncupant. Iplis q̄p cæsis ad Budam
 usq̄ (quæ rectius Bleda, de Attilæ fratris nomine, qui eam cõdidit, uocitaretur) me-
 tropolim regni Auares est persecutus: expeditionisq̄ suæ uestigiū linquēs, ut religio-
 sus princeps, in honorē diuæ Virgīnis templum construxit primū in Hungaria, quod
 hodie extat, & Albæ uirginis ædes nuncupatur. Habibat tum fortissimā arcem A-
 uarum princeps, quam ætas etiā nostra Auar, Germani Altenburg appellant. totus
 nanq̄ ille tractus ad Pannoniam superiorē spectābat, ut paulo inferius latius scribe-
 mus. Ob id sine dubio, ut olim Romani præsidia limitibus imponebant, quos Limes-
 narchas uocabāt: sic sunt tum Marchiones huic impositi regionī, qui arcerēt Hunga-
 ros incurstantes, post obitum Caroli, sub Arnolpho, Ludouico, Chunrado & Hein-
 rico Cæsaribus. Sed cum fortè per ea tēpora dignitates illæ, siue magistratus, ut sic di-
 cam, non peruenirent ad hæredes, uel nomina Marchionū tunc interierunt, uel negli-
 gentia scriptorū ad nepotes non transferunt. Vnum inuenio, sub Heinrico I. Impera-
 tore, Rudingerū de Pechlaren Marchionē Austriæ sine sobole decessisse: & in uetu-
 stissimis Annalibus tres alios, qui sua adhuc hodie perseuerantia monumenta habent
 in Austria, reliquisse, quibus nomina planè Germanica fuerūt: ut Rudingero, Perch-
 toldum scilicet, Gundoldū, & Gumpoldū: à quibus oppida & uillæ nominatæ sunt,
 corruptè hodie Peterisdorf uocant, Gundoldsdorf, & Gumpolskirchen, uel Gumpol-
 dorf, nobilissimis uinis clarū in Austria: ubi hi Marchiones olim habitauerunt, priusquā
 urbs Vienna esset extructa, de qua inferius copiosius loquemur. Nihil tamen assero,
 præterquā quod ea sic reperi in uetustissimis annalibus uenerandæ antiquitatis. Et pu-
 to hunc Leopoldū I. Illustrē dictū, Gumpoldi Berchtoldi Gundoldi fuisse quartū fra-
 trē, qui extruxit castellū patria lingua Leopoldsdorf. Et idcirco Cēsarē Heinricū I. in
 inuenio, anno à nato IESV DCCCCXXVIII. substituisse hunc Leopoldū I. eius no-
 minis, quem nos primū Marchionē in Austria nuncupamus: à quo deinceps omnē
 eius familiam subscribemus, quoad deficiet. Hic itaq̄ Leopoldus ex ducibus erat
 Sueuorū, & ob id à scriptoribus Illustris appellatus, de insigni familia Alberti Comi-
 tis Babenbergensis, qui Conradum Francorū Comitem occidit, & ipse subinde aſtu
 Hattonis archiepiscopi Moguntini similiter est captus, & dehinc publica sententia
 condemnatus, & eius tunc familia dissipata: ita ab Heinrico imperatore in Austriam
 trāsmisus est, dehinc Marchio, ut nobilem suam plantaret familiam, & regionē ferti-
 lissimam, quæ crebras patiebatur deuastationes, feliciter fœcundaret, tutaretur, & gu-
 bernaret. Cum hac tēpestare Gyso quidam potens, Melicū arcem cū oppido polsi-
 deret, quod Ferreum castrum tum nuncupabatur, Leopoldus cū eo congressus, hunc
 prostrauit & cæcidit: omnēq̄ sortitus prouinciā, ampliauit regionē, Marchionatūq̄
 Austriæ fortiter administruit, & annis 55. feliciter habenas gubernationis tractauit,
 in summo senio moriens. Nam anno Christi DCCCCLXXXVIII, diem suum clausit
 extremū, cum prius duodecim Canonicos seculares cū necessaria prouisione in tēplo
 arcis suæ instituisset, qui Deo laudes psallerent. Habuit aut̄ uxorem Richardis, Quo-
 nis ducis de Braunschweig filiam, Heinrici Romanorū Imperatoris sororem, quæ
 affinitate & consanguinitate contigit nobilissimos ferè totius Germaniæ Principes,
 duces Saxonix, Francorū, Sueuorum: è qua duos sustulit filios, Henricū scilicet Mar-
 chionem, & patris successorem, ac Popponem Treuerensem episcopum. Ipse ideo cū
 coniuge sua sepulti quiescunt in Melico, in medio templi, ante chorū sepulchro quo-
 dam eleuato à terra, ut magis conspicuum reddatur intuentibus.

AUSTRIÆ II. MARCHIO

Henricus primus.

Henricus Re-
bellis.

Einricus primus eius nominis, Marchio Austriæ II. filius primogenitus
 Leopoldi Illustris Marchionis Austriæ, ex ducibus Sueuorum, & succes-
 sor, ac Richardis coniugis, cognomento dictus est Rebellis, quod impe-
 rio Ro-

rio Romano obedire recusaret diu. Nam ciuilia bella, ut sic dixerim, totum penè obruerant imperium: quibus adhæsit Marchio ille, quoad Heinricus Imperator II. sanctus, & Hungarorū Apostolus, ad obedientiā hunc redegit, & obtemperare imperio coegit: Princeps alioqui iustus & seuerus, religioniq; deditus. Sub quo diuus Colomannus, ex sanguine regum Scotie, dum terram sanctam quæreret, in has delatus terras, in oppidulo ripensi, quod à truncis arborum in Danubiū per inundationem crebram collapsis nomē fortitur *Stocketaw* (quasi dicas terram truncorū, Asturis olim appellatum inuerso uocabulo) martyrium passus est. Et cum Marchio corpus sancti uiri in arbore anno toto & sex mensibus suspensum inaudisset illæsum, & terræ traditum pari temporis spacio non tabefieri, iussit effodi, & Melicum cum summa ueneratione transferri: quod à Meginaldo Halberstatiensi episcopo factum fertur, anno humane incarnationis M. XIII, quum Heinricus II. Imperator Romæ eodem anno à Benedicto VIII. inungeretur. Sed adhuc hodie in templo Melicensi, splendido & eleganti sepulchro cernitur sepultus martyr ille, qui à uicinis incolis piè ac religiosè quotannis aditur, & solita ueneratione pro auxilio imploratur. Paucos post annos cum regnum Hungariæ Heinrico II. Imperatore annitente ad fidem Christi cum rege suo Stephano appellato esset conuersum, Poppo Treuerensis episcopus, Heinrici huius Marchionis Germanus, uir religiosus, à Petro Hungarorum rege, qui Stephanus successit, rogatus, ut corpus diui Colomanni pro firmanda Christi fide in Hungariam abducere liceret, assensit. Fortè enim Poppo ea tempestate per Græciam & Austriam reuersus ab urbe, fratrem suum Marchionem Austriæ inuisit, & hoc ab eo facile impetrauit. Licet quidam putent Heinricum Marchionē tunc mortem obiisse, & à posterioribus Marchionatus patruelibus hoc assequutū, ut corpus in Hungariā deferretur: mirum dictur, cum eo tempore quo corpus in Hungaria erat, semper aut pestis, aut fames, aut ariditas noxia, aut nimia humiditas regnū molestauerit, quoad corpus sacrum Melicum reduceretur. Caput D. Colomanni ferunt in Alba Regali adseruatam, quod illic adhuc ueneratur. Cum autē Heinricus Marchio trigintaquinque annos Marchiam hanc Austriæ rexisset, immatura morte obiit, anno à nato IESU M. XVIII. in Melico cum coniuge sua sepultus. Alij scribunt, M. LXXVI. hunc obiisse: sed falso. Habuit autem uxorem Suenhildin, nobilissimam matronam: de qua genuit duos filios, Albertum Marchionem, successorem suum in Austria, & Ernestum dictum seniore ducem Sueuiæ, qui ab Alberone Comite sagitta casus in uenatione, qua plurimum oblectabatur, anno Christi M. XVII. obiit. Cuius uxor erat insignis & nobilis Gysela, Lotharij Francorum regis filia, ex Caroli Magni stemmate, Rodolphi Burgundionum regis consanguinea: quæ ex Ernesto gemellos peperit, Ernestum & Hermannum, duces Sueuię. Sed defuncto Ernesto, secundum duxit maritū, Conradum ducem Franconiæ, qui post Imperator & Saliquus est cognominatus: è quo tulit filium Heinricum Nigrum, III. Imperatorem: licet aliqui eius filiam Kunigundam fuisse credant, quæ Heinrico filio desponsata fuit: sed filia est dicta generali uocabulo, quo nurus & generos, filios & filias nuncupamus. Gysela autem Spyræ, cum eius marito Conrado Cæsare, iacet sepulta. Cuius autē familiæ hæc Suenhildis fuerit, hætenus non inueni.

Henricus Imp.
II. Apostolus
Hungarorum.
S. Colomannus
martyrizatus.

Henricus II.
Romæ inaugu-
ratus.

Suenhildis
uxor.

Gysela.

Conradus Sali-
quus Imp.
Henricus
Niger.

ADELBERTUS III. MARCHIO

Austria, cognomento Victoriosus.

Delbertus I. eius nominis & familię, Marchio Austriæ III. cognomine dictus Victoriosus, filius Heinrici Marchionis, & Suenhildis, patri successit tanquam primogenitus, & hanc Marchiam annis triginta duobus feliciter gubernauit, eamq; recuperauit cum filio Leopoldo forti milite, ab Hungarorum rege Abba, quem nonnulli Ouonem uocitant annales, euastatam & partim ablatam, ac in ius suum redactam. Hic enim Abba Hungarorum rex, in odiū Petri à nonnullis factiosis, qui externos plus solito diligeret, per uim creatus, Petrum

Adelbertus Vi-
ctoriosus.
Luipoldus for-
tis miles.
Abba.
Ouo rex.

Petrus Hung.
rex.

Gotofredus.

Leopoldus for-
tis miles.

Petrus excæ-
catus rex.
Andreas Hun-
garie rex.

Adelheidis
uxor.

Leopoldus for-
tis miles.

Frouuiza
uxor.

Ernestus Stre-
nuus.

Prior Rom.
Imp.

Aduocatus
episcopatus
Laureacensis
& Batauen-
sis.

legitimum regem regno deturbat. Et quamuis Petrus prius Bratislao duci Bohemie contra Heinricum III, cui rebellabat, adhæsisset, eiectus regno non habuit nisi Casarem quò fugeret, eiusq; præsidio restitueretur. Erat tum imperator contra Gotofredum Lotharingorum ducem in bello, qui indignè ferens Hungaros Austriam in utraq; ripa populari, & Bauariam similiter, spoliata etiam Carinthia: licet legatos regis Hungariæ audisset, qui explorandi causa Imperatorem adierunt: rem in suum aduentum distulit. Interea Adelbertus Marchio, eiusq; filius Leopoldus II eius nominis, Fortis miles cognomine dictus, quoad ueniret Imperator cum magno exercitu, collectis militibus magnam cladem exercitui regis Hungariæ intulit. Superueniens autem Heinricus imperator, Hungariam ingressus cum exercitu, igne & ferro omnia deuastat. Marchiones Austriæ, pater & filius, Heinrici imperatoris beneficio ablatam Marchionatus Austriæ partem iterum recipiunt, eorumq; libertates & priuilegia ab eodem confirmantur. Sed cum Abba Henrico Imp. omnem ablatam prædam ex Bauaria ac Austria cum captiuis polliceretur, & non modò restitueret Petrum regem: ira cōmotus, denuò ingreditur Hungariam, omniaq; populatus, regnum sibi subiecit, ac Petrum regno restituit. Sed quarto Quone tiam pulso, post Cæsaris discessum, Hungari Petrum excæcarunt, & Andream regem sibi statuerunt. Indignatus ergo rei atrocitate Albertus Marchio (nam Petri sororem, ut paulo inferius dicemus, habuit coniugē) collecta manu Hungariam iterum ingreditur: & facta maxima strage, cū uictoria reuertitur in Austriam, & Victoriosus hinc cognominatus est. Ne itaq; in se Heinricum imperatorem concitaret, missis legatis Heinrico imperatori Hungariam subijcit, annumq; tributum pollicetur. Imperator itaq; Albertum Marchionē Andree regi conciliat: qui captiuos omnes, prædamq; abactam sub Abba restituit, adiectis maximis donis. Sic itaq; pacatis, Andreas rex in unione uixit cū Alberto Marchione: qui post sex annos diem suum clausit extremū, anno à nato IESV M LVI, in Melico cum coniuge sua sepultus. Habuit autem uxorem Adelhaidem, Petri regis Hungarorū sororem, & ob id leuir eius Petrus dictus est, quæ ex magni Caroli familia traxit originē, affinitate diuum Sigismundū Burgundiorum regem contingens: quæ ex Adelberto peperit duos filios, Leopoldum II. cognomento Fortē, qui multa fortitudinis suæ egregia edidit facinora, è quibus hoc cognomentum sortitus est, & patri affuit dum Hungaros debellaret, & patriam reciperaret, dignus qui multa secula uiueret. Sed dum in Ingelhaym nuptijs interest Imper. Heinrici III, inopinata morte uitā finiuit, ab universa nobilitate desertus, à pio auunculo Poppone Treuerensi archiepiscopo corpus Treuerim delatū est, ac honorificè sepultum. eius uxor Frouuiza sine liberis decessit, cum socero suo Alberto in Melico sepulta. Alterum autem filium Ernestum habuit successorē: de quo mox dicemus.

MARCHIO AUSTRIÆ III. ERNE-
stus, cognomento Strenuus.

Rnestus huius nominis III, cognomento Strenuus, filius Adelberti Victoriosi, dux Sueuiæ, & Marchio IIII Austriæ, patri mox successit, Austriamq; undeuiginti annis feliciter gubernauit. Nam cum per id tempus Hungari sæpius incursiones in Austriam facerent, tanquam Strenuus bellicator eos à regione sua repulit, nec ultra alias regiones populari permisit: multis cladibus eos affecit, & strenuum omnino principem egit: ob id ab Heinrico IIII imperatore Prior Rom. Imperij est appellatus, quòd Christi fidē tam strenuè defensaret, multisq; est libertatibus ab Imperatore donatus. cōcessit enim sibi, ut aduocatus esset episcopatus Laureacensis & Batauensis, quodq; illum tanquam suum aduocatū & præfectum uenerarentur & obseruarent. Indulsi illi præterea, & suis successoribus, ut nudus ensis cum suo uexillo palàm præferretur per totum Romanum Imperium. Quòd autem priuilegia idem Henricus imperator Marchioni cōfirmasse fertur, quæ Iulius Cæsar, quæ Nero dicuntur donasse, meræ nugæ sunt, & à quodam impudenti fatuo, qui rationē temporum non obseruauit, confictæ: quod cum dudum obseruasset,

sem, tanquā rem friuolam & uanam, tandem reperi à Francisco Petrarca in episto-
la ad Carolum IIII, longè lateq; confutatum & irrisum. si cui legere uacat, Epistolarū
seniliū, ut nunc uocant, adeat lib. 16. & intelliget id quod uerū est. Hæc planè menda-
cia sunt, nescio à quo demente & insano scriptore conficta, ad emerendū huius terræ
principum fauorē: sed ignorauit ille nebulo, mendaciū nullum posse senescere. Ad
Ernestum nostrum reuertor, quē aiunt ferrum lanceæ D. Mauricij, cum ligno crucis,
& paterā D. Vdalrici attulisse in Melicū. Nam D. Vdalricus Augustensis episcopus
circa annum Christi D C C C L I I I claruit: ipse, quod satis constat, Heinrico imperato-
ri acceptus in bello Saxonico, quod gessit cum haud cōtemnendo exercitu, socius ac
comes occisus est, apud fluuium quod patria lingua Mistrau, siue Vnstrut uulgo dici-
tur, anno humanæ reparationis M L X X V. relicta Iuditha filia, quæ in uirginitate o-
biit: & duobus filijs, Leopoldo successore, de quo nunc scribemus, & Alberto eius
nominis II, ex Mechthilde coniuge, quæ unā cum filia in Melico quiescit cum mari-
to. Albertus autem filius Ernesti, cognomento Leuis, cum fratre Leopoldo discor-
dias iniit, & mutuis cædibus fraternas acies instituerunt: factaq; est maxima strages
apud castrum, quod ex crudelissima & sanguinolentissima pugna Mordperg, uulgò
Meilperg nuncupatur: de qua cæde inferius in Leopoldo copiosius scribemus. Hic
uerò Albertus ex uxore ducis Poloniæ filia nullos liberos sustulit, sepultus in mona-
sterio apud S. Crucem, in Austria in Capitulo, ut uulgò loquimur.

Lancea diu
Mauricij.
Patera D.
Vdalrici.

Leopoldus.
Albertus.
Albertus
Leuis.

Meilberg.

V. MARCHIO AUSTRIÆ LEOPOL-
DUS III. cognomine Pulcher appellatus.

Leopoldus eius nominis cognomēto dictus Pulcher, ob proceritatem, &
corporis elegantiam, Ernesti Marchionis & Mechtildis filius, v. Austriae
Marchio, patri successit in gubernio, anno Christi M L X X V, quo pater
mortem obiit. Sed cum ea tempestate Bratislaus Bohemiæ rex, & Chun-
radus eius frater Morauia Marchio, Austriam infestarēt, collectis copijs
obuiam progressus, uiriliter cecidit. Conuenerant autem denuò & Bohemi & Baua-
ri, Austriam uastaturi, & iuxta Danubium manus cōseruerant, ubi Palatini Comitū
Cononis filius in acie cecidit. Ob idq; Popponis Treuerensis archiepiscopi (quē in-
uenio in quibusdam Annalibus fratrem suum appellari, in alijs filium) auxilium im-
plorauit: qui illi Azonem cognatum ex Treueri cum magna militari manu misit, bre-
uicq; Bauaros, Bohemos & Hungaros Austria eiecit, uictoriaq; potitus Azonem ob-
fortiter res gestas secū retinuit, ac Marefcalcum ac pincernā Austriae in beneficium
creauit. Qui eo anno M L X X X I I I, ut Deo gratias persolueret percepti honoris ac be-
nificij, templum in honorē Apostolorum Philippi & Iacobi construxit, ab episcopo
Batauenli Altmanno consecratum in eo Austriae loco, qui uulgo appellatur à funda-
tore Azmansuuisen: quasi dicas, Azonis pratum: iuxta quod templū Azonis nepo-
tes post aliquot annos arcē miro opere extruxerūt, & nomine mutato Chüenring,
à magnanimitate & fortitudine fundatoris appellarunt. Azo enim ille, ducta uxore
Treuta, tris filios, Anshelmum, Azonem, & Adalberonē genuit. Anshelmus ex Ger-
trudi nullos procreauit liberos. Azo ex uxore Adelheide genuit Pijssimum, Had-
marū de Gueffaren. Adelbero ex Gysela uxore genuit Adalberonē filiū, qui se primū
ab arce constructa de Chüenring uocauit, ob animi sui uirtutē, à quo nobilis hæc fa-
milia originē de cognatione Marchionis Austriae duxit, & hodie in Austria uiget, flo-
retq;. Nam hic Adelbero ad fundationē monasterij in Zwettel se accinxit, parrochia
in Cisterdorff prius à se erecta. eius uerò uxor Elizabetha, quæ II Hadmarum de
Chüenring peperit, unā cum filio monasteriū perfecit, donarijs auxit, ac censibus lo-
cupletauit. Testantur annales, ex hoc Azone insignes familias Austriae Baronum
descendisse, Sunnenberg, Falckenberg, Puchberg, Mistelbach, Volckendorf, Schon-
berg, Starckenberg, Kranichberg, Hackenberg, Velsperg, de Liechtenstain, de Ot-
tenstain, de Turstain, & Bottendorff, de Krey, de Vuittingau, de Vueitrau, de Ca-
peln, quæ claræ in hoc Marchionatu fuerunt, & penè omnes hodie defecerunt: tam

Leopoldus
Pulcher.

Batisslaus rex
Bohemiae.
Chüradus Mo-
rauiæ Mar-
chio.

Azo Marefcal-
cus & pincer-
na Austriae.

Azmasuuisen.
Chunring.

Treuta uxor:

Zwettel fun-
dat monaste-
rium.

Familia Baro-
num ex domo
Chuenring.

felix fuit hæc profapia. Sed ad Leopoldum Pulchrum reuertamur, Marchionẽ Au-
 striæ, qui intestina & grauissima bella cum fratre Alberto gessit, quæ pleriq; scripto-
 res memorant quidẽ uerbo, sed belli causas ob pudorem obticent: cum tamẽ deecat
 historicũ, ut antea diximus, in nullius fauorem ac gratiã, in nullius odium ac dispen-
 dium ueritatẽ celare, sed fideliter quæ gesta sunt ad imitandum uel fugiendum poste-
 ris tradere, ut hinc nepotes discant uirtutẽ sequi, uitiã detestari. Scribã itaq; quæ repe-
 ri in uetustissimis Annalibus: liberũ sit cuiq; uel fabulosum, uel uerum censere. Sæpe
 enim Deus Opt. Max. nobiliores quoq; sinit labi, ut sese agnoscant, & homines sese
 fore recordentur. Leopoldus hic noster, cum ob miram corporis elegantiam Pol-
 cher esset cognomento dictus, uxore caput Itham, Heinrici III. Ro. Imp. filiam, & so-
 rorem Heinrici IIII. Imperatoris. Hanc cum frater eius Albertus, qui tum in Berneck
 castro habitabat, uocatus à Leopoldo, qui eius gratia eo die uenabatur, ut fratrem lau-
 tẽ ac opiparẽ acceptaret, & ideo absens, uitiasset pulchritudine captus femina, uiolen-
 terq; eiectis puellis, quæ illi subministrabant, cõstuprasset: reuersus in castrũ Gars do-
 miciliũ suum, ubi habitabat, reperit moestam ac penẽ moribundam uxore, amissa pu-
 dicitia. quæ ubi falsa est facinus crudele, iniunxit illis secretioribus ministris, quibus
 hoc delictum innotuit, quàm grauissimis sub pœnis, silentium: omniaq; dissimulauit
 prudens ac sciẽs. Albertus frater, qui ob hoc credo stupendũ facinus Lewis est à poste-
 ris cognominatus, fratris miratus silentiũ, taciturnitatẽ Dominæ Ithæ laudauit. Sed
 cũ ducis Poloniae filiã breui post duxisset coniugẽ, uocato fratre Leopoldo, qui arma
 ta manu ut sese ulcisceretur, positus in campo tentorijs, aduenerat: captaq; occasione,
 fratris cõiugi eandẽ uim intulit, eamq; palãm sub papilionibus constuprauit. sed sce-
 lus hoc quia palãm fiebat, tegiq; nõ poterat, ad arma uentũ est. Hinc fraternæ acies u-
 trinq; stabant ordinate, & cominus & eminus arma iaciebant. Pugnatũ est saeuissimẽ
 in multã usq; noctẽ, ac cædes tanta est edita, ut sanguinis riuus in eo campo uideretur
 fluere. Paucisq; fuga elapsis, tot tantaq; cadauera terrã oppleuerunt, ut castrũ, ubi isa-
 ctus est cõflictus, à crudeli hac pugna Mordberg sit appellatũ, quod uulgo hodie cor-
 rupte Meilperg dicitur. Albertus rem ad Imperatorẽ retulit. is uocato Leopoldo ge-
 nero, quũ crudele hoc facinus principe indignũ obijceretur, quam sibi iniuriã frater
 ac suæ sorori intulisset, trepidẽ respondit. Territus hoc quoq; scelere, rem duxit com-
 ponendam: remotisq; arbitris, ne uitiã illa magis palãm innotescerent, iniunxit Leo-
 poldo maiori natu, quia ipse palãm peccasset, ut à minori natu fratre Alberto flexis
 genibus feudũ præcedentibus duodecim uexillis submissẽ acciperet, seruata tamẽ di-
 gnitate Marchionatus: frater autẽ Albertus Landgrauius minus honorificentiore ti-
 tulo uteretur. Sicres inter fratres pacata est. Sed Leopoldus dehinc Imp. Heinrico
 IIII. rebellis, unã cum multis alijs principibus, ut in Cæsaribus nostris abundẽ scripsi-
 mus, cum annos unum & uiginti gubernasset, uitam finiuit suam, in Melico iuxta pa-
 trẽ Ernestũ sepultus: cũ expulsis Canonicis, qui inhonestã uixerãt uitã, monachos re-
 re, aut paulo antè annis IIII, tẽpore, Althmãnus Batauẽsis episcopus (sic enim rectius
 loquimur, q̃ Batauiensis) ob eius post uitæ sanctimoniã in numerũ electorũ relatus,
 monasteriũ Gotuuense cũ Canonicis regularibus instituit, qui post etiã uersi sunt in
 monachos S. Benedicti: Itha uerò Leopoldi cõiunx, cũ ex eò sex filias sustulisset, & si-
 lios duos, Leopoldũ & Popponẽ, superstes suo marito, cũ Archiepiscopo Guelpho
 ne Salizburgẽsi, et Thyemone duce Bauarię, ac alijs principib. teriã sanctã petijt (nã
 tum expeditio Goteфриди Franci agebat) per ea tẽpora, in reditu, in Græcia mortua est
 ac sepulta. Pleriq; Annales Popponẽ tradunt fuisse fratrẽ Leopoldi Pulchri, nõ filiũ,
 qui Azonẽ in exiliũ cõtra Hungaros & Bauaros misit, ut supra scripsimus: quibus &
 ego accedo, & iudico D. Leopoldũ unicũ fuisse filiũ Leopoldi pulchri, & paternorũ
 honorũ heredẽ. Idcirco et tam potentẽ, & tam clarũ, tanta prestuisse, tamq; excellẽtia
 facta. Ithę autẽ primogenita filia Elizabetha, Ottochari Sueuorũ Marchionis et Stirię,
 cõiunx, mater Leopoldi & iunioris Ottochari, Marchionũ Stirię: secunda Leutoldo
 Marchioni Morauia despõsata est, filio Cõradĩ ducis Bohemia: Helpirgis terciã Ber-
 sino

Ithauxor Leo-
poldi.

Berneck.

Gars.

Albertus
Lewis.

Mordberg.

Melicũ mona-
sterium Leo-
poldus funda-
uit cum mona-
chis.

Gotuueich.

Guelpho epi-
scopus Saliz-
burgensis.

Althmanus.

ino duci Bohemiae, Vladislai regis filio, celsit uxor: quartā Cōrado Bauaro Hirsuto pater despondit Leopoldus, quintam Comiti Sigardo: sexta data est uxor cuidam magnifico, cuius nomen nescitur, nec hactenus inuenire potui: inq̄ dotem oppidula duo, Ipsa & Poesenpeugen. cū castro, quemadmodum & Comitātū Peilstain. Quarta & quinta, Comitatum de scala in dotes contulerat. Itaq̄ familia Leopoldi ob tale facinus defecit tandem, & degenerauit in Comites, cū alijs quoq̄: unde posterī forte, ut Deo se conciliarent, fundauerunt monasteria. Ecuuardus Comes, qui in Berneck habitabat, monialitū fundauit monasteriū: Huldericus uerò, qui in Gars habitabat, uirorum monasteriū, quod patria lingua Gerens uulgò dicitur, forte à Gars deriuatū: quod praepositum habet, qui ad comitia Austriae uenit, quoties fiunt. Et sicut ab alijs fratribus Leopoldo & Alberto, Marchionibus Austriae, originem hi sumunt Comites: sichi Austriae Marchiones in comites degenerauerunt, ob delicta forte, quae in Deum perpetrarunt sui maiores.

Berneck.
Gars.
Gerens praepositus.

AUSTRIAE VI. MARCHIO, LEOPOLDUS IIII, cognominatus Pius.

Leopoldus eius nominis IIII, Leopoldi pulchri, & Ithae coniugis filius, Pius cognominatus, ob eius singularem in egenos liberalitatem, Austriae VI. Marchio, in cuius honorem hoc opus quantumuis tenue, Georgio praeposito huius cenobij hac tempestate, uiro religioso, à me crebrius efflagitante, sumpsimus scribendum simpliciter & quam uerissimè, citra phaleratā dictionem, nulli ostentationi inseruientes: longè aliter quàm ceteri, adulationi dediti: ut omnes planè intelligant, non immeritò tam pium Principem in numerum esse diuorū relatum. à primis enim, ut aiunt, unguiculis rectè educatus, spem indolis praebuit futuri incrementi. Semper à pueritia in egenos liberalis, in oppressos clemens, in feroces iustus. Et ob id mox post patris obitum, anno à I E S V nato M L X X X X V I, licet adolescens, omnium uotis gubernationem Marchionatus suscepit: quem tanta iustitia ac clementia administrauit, ut perpetuo Pij ac Felicis titulo Marchionis passim ab omnibus decantaretur, & uulgo pauperum pater nuncuparetur. Erant tunc atrocissima, & ut uerius loquar, parricidalia bella inter Heinrichum IIII patrem, & Heinrichum quintum filium, imperatores. Filius enim contra legem naturae patri insidiabatur, & praetextu religionis, quòd Caesarem Pontifex patre ferebatur anathemate notasse, sed reuera potius imperandi cupidine, ipsum imperio deturbare annitebatur. Duo autem potentissimi principes per ea tempora Henricum seniorē sequebantur, Bohemiae dux, & hic Marchio Leopoldus: quorum uiribus filius, filij factionem fecerat nihili. Iunior itaque Henricus, ut patris uires imminueret, ad astum confugit. Illisq̄ duobus, si sese sequantur, seorsum cuiq̄ persuadet, sororem Agnetem, quae eadem tempestate omnium ferebatur uenustissima, daturum in coniugem. Erat enim tum uidua à Friderico duce Sueuorum relicta, de qua ubertim paulo inferius scribam. Tanti Caesaris sororem, tam pulchram, tot dotibus naturae adornatam ut assequeretur, relicto patre, filium sequutus est: Agnetemq̄ in coniugem accepit, cumq̄ ea coniunctissimè multis annis uixit, multorum liberorum parens. Tandem ubi iunior Caesar patrem atrocius infectatur, impellitq̄ imperio cedere, senior in maxima aerumnarū ac miseriarū perturbatione, ab omnibus penè suis derelictus principibus ac iuratis, Leodij ex mœrore mortuus est, relicto imperio Henrico IIII filio: quod laetus adijt quidem, sed infelicissimè in multis cladibus & turbis administrauit, ut in Caesaribus nostris scripsimus copiose. Fuit diuus Leopoldus alioqui uir strenuus & bellicosus, cum Stephano II Hungarorū rege congressus, quē Austria eiecit. Crebra enim fuerunt ea tempestate Hungarorū in Austriam incursiones: unde & D. Leopoldus militarem baltheum ob singularem fortitudinem accepit, anno à nato I E S V M. C. IIII. Sed decem octo annis postea maximus est factus conflictus apud fluuium Leitam, qui hodie nescio qua ratione limes esse debet Austriae uersus Hungariam:

Leita fl.
Raba fl.
limes:
cum

Quatuor com-
petitores Impe-
rij.
Lotharius Cæ-
sar.

cum olim Raba fluuius uertor sit Pannoniæ superioris, quæ nunc Austriæ dicitur, terminus. Ibiq; cæsi Hungari, profligatiq; sunt, Leopoldusq; cum uictoria lætus do-
mum redijt: sicut prius Stephano debellato. Defuncto autem Heinrico IIII. Impera-
tore, quatuor erant competitores Imperij, è quibus principes Cæsarem deligere cu-
rabant, Conradus scilicet Sueuiæ dux, Fridericus frater, nepotes ex sorore Hein-
rici imperatoris IIII, & priuigni Leopoldi Marchionis nostri, qui tertius erat: & Ca-
rolus Flandriæ Comes. Sed arte & ingenio præfulis Moguntini, Lotharius inuitus
Cæsar est designatus. Cæterum Deus Opt. Max. sæpe, quos magnos inuitus
uult in æterna patria, ut sese recognoscant, hic labi nonnunquam sinit, ut tollantur
altius, cæteris in exemplum, sibi in remedium. Marchio itaq; Leopoldus ducta
coniuge, sæpe memor foceri sui Imperatoris senioris, cladem quam filia eius Agnes
tanquam deuotissima mulier ingemiscebat miserata, ex patris casu mœstior semper
facta, quoties sermo de hoc inciderat: nam eius corpus quinquenio inhumatum, im-
pius filius relinquebat ante uestibulum templi Spiræ, quòd diris pontificis esset exe-
cratus Cæsar pater: in poenitentiam uersus pius princeps, quòd sine causa seniore
reliquisset, cœpit cum uxore sua Agnete, cui delictum id patefecit, secretò delibera-
re, ut pro admissio periurio sese Deo conciliaret. Agnes coniunx, deuota mulier,
marito suadet, ut locum aliquem designet, in quo laudes Christo dicantur, & diuæ
eius genitrici Mariæ, pro monasterio condendo, ut misericordiã à Deo consequeren-
tur ambo, id utrisq; uisum est pium opus, pro reconciliatione. Dum has sanctas in-
ter se cogitationes meditantur (ex arce enim in altissimo monte Cecio, ubi Leopoldus
habitabat, sua in fenestra arcis, tum fluenta Danubij fortè sic cõtemplantes, con-
spiciēbant) leui Zephyro fiante est è capite Agnetis flammeolum in nemus & syl-
uam proximam in ripa Danubij delatum: quod cum post multos annos Marchio,
dum ueneretur, inter dumeta insperatò illæsum & recens inueniret in frutice sam-
buci, post nouem annos scilicet, non sine Dei Opt. Maximi numine factum animo
reuoluens, lætus ac hilaris arripuit, & coniugi Charissimæ gestiens præ gaudio attu-
lit, quæ læta id accipiens, Charissimè marite, is locus, inquit, est à Deo designatus,
quem sibi uult dicari: huc opes nostras congeramus, admissa scelera diluamus,
Deumq; nobis propitium reddamus. Mox aduehuntur saxa, accersuntur architecti,
secantur ligna, locus senticosus arboribus & dumis defectis purgatur, area consti-
tuitur, ut fundamenta firma pro templo & cœnobio iaciantur. Puto esse haud abs-
re, si originem Monasteriorum & claustrorum paulo altius repetam: quæ longè alia
profectò causa antiquitùs à maioribus nostris extructa excogitataq; sunt, quam nunc
fiant. Omnes enim abusus mali à bonis olim orti sunt exemplis. Dicam igitur libe-
rè, quid in uerissimis ac certissimis, dum hanc rem inquirò paulo diligentius, hi-
storij ac diplomatibus inuenerim: quod fortè alij surda aure, uel cæcutientes præte-
rierunt. Constat apud omnes, sub Decio, Diocletiano, Gallo ac Volusiano impe-
ratoribus, Christianorum sæuam factam esse persequutionem: licet & antea sub Ne-
rone ac cæteris, Christi discipuli & imitatores persequerentur. Sed sub posteriori-
bus multa sanctorum milia sæuissimè trucidata sunt. Et tum heremite latibula in
syluis & nemoribus quærentes primùm uisi sunt, qui multis post seculis claruerunt, *in Heremita*
atque hi Monachi sunt dicti. Monasterium inde appellatum, in quo Deus reli- *Monachi*
giose colebatur, & adorabatur. Nam sub Constantino magno Christiani respiran- *Monaste-*
tes, propter sanctissimã eius matrem Helenam, nobile illud Imperatoris edictum læ- *rium.*
ti susceperunt, quo cavit, omnium gentilium templa subruui, subuertiq;. & tum fides
Christi securius amplexa à multis, creuit indies: quamuis iterum post sub Iuliano
apostata imperatore, Christiani persequuti sunt. Et Valens Cæsar lege data coegit *Valens*
monachos militare, recusantes fustibus ad interitum cedere: quo tempore multi *Cæsar.*
monachorum, ut Annales attestantur, ab eius tribunis ac militibus sunt cæsi. At mul-
tis annis post, sub Iustino maiore diuus Benedictus in monte Calsino continentia uis *Diuus Be-*
tè mirabilis, cœnobium instituit, anno à nato IESV quingentesimo tricesimo quarto cir *nedictus.*
citer: uirosq; collegit, qui sub quadam regula honestã uiuerent uitã. hi piè simul dege-
bant,

Origo clau-
strorum &
monasterio-
rum.

Decius,
Diocletianus,
Gallus,
Volusius, Cæ-
sares.
Persequutio
Christiano-
rum.

Iulianus a-
postata.

Iustinus im-
perator.

bant, & e' cōmuni uictu communiq; pœnu uiuentes, gloriã altissimo concinebant in primis, reliquum diei in bonis sacrisq; literis insumpserunt. sic fratres suos Benedictus instituit, & hinc cœnobium nomen sortitum est, quasi dicas communis uita. Talem monachus fuit Casiodorus Rauennas, humanis ac diuinis literis satis eruditus, Romanus Consul. In cœnobijs itaq; optimæ artes docebantur, erudiebantur fratres in uirtutibus ac disciplinis, uitam uiuebant honestam ac sanctam, omnis conatus erat in adipiscenda simul eruditione ac tranquillitate uitæ. Sic diuus Bernhardus dehinc cœnobiũ Cisterciense, sub anno humanæ reconciliationis M. LXXXVIII primũ fundauit. Sed diuus Bernhardus cum socijs cognatis & affinibus triginta fere, Cistercium ingressus dicitur, anno M. C. XIII. & Cisterciensis tum religio cœpta est, quæ uiros habuit eruditione insignes, qui in talibus cœnobijs alebantur: quemadmodum nostra ætate uiri docti in publicis gymnasijs ac scholis enutriuntur, Primũ enim gymnasium Parisiense Carolus Magnus, præceptoris sui Alcuini uiri doctissimi cohortatione, sub annum Christi septuagesimum nonagesimum primum circiter instituit: à quo cæteræ scholæ dehinc sunt deriuatæ. Licet & in abusum scholæ illæ quoq; publicæ nostro seculo abierint, ut pleraq; alia. Quemadmodum & hodie psallitur in cœnobijs, psallitur & cantatur sine intellectu, sine eruditione, sine (quod peius est) mente: ita in gymnasijs discitur sine uirtute, sine moribus, sine honestate. Quum tamen penè eadem res esse deberet gymnasium, & cœnobium, ac in utroq; summa licentia hi diem partiantur in horas septẽ: prandetur, pomeridianus somnus exercetur, bibitur, cœnatur, in hortis deambulatur, nusquã literis opera datur. Piaculum enim est apud illos, si quispiam hora bibitionis (ita enim appellant) uel legat, uel studeat, & ideo apud illos nulli, uel instar phœnicis rarissimi sunt, qui uerbum Dei populo enarrare sciant, qui Euangeliũ prædicent: conducunt quippe seculares sacerdotes, qui id præstent: quasi non illis uerbum diuinũ, ad quod maximè omniũ creati sunt, palam prædicare deceat. Sic illis qui in gymnasijs degunt, licentia summa in inutilibus plerunq; doctrinis, sine usu & cōmodo uersantur, sine uirtutũ exemplo. At ideo tam raros hodie inuenimus, qui rectè instituti possint, quod debent, religionem Christi augere, sua eruditione locupletare, bona semina diuini uerbi facere: qui cum in gymnasijs hodie dignitates, ut uocamus, doctoratus assequuti, Theologiæ suggestum ascendere, ut literas sacras ritè interpretarentur, debeant, plebi non audent colloqui: in scholis aut potius ueluti sophistæ digladiantur pro sophismate quodam, ac ita certant, quasi his contentiõibus sola fides Christi consistat, apud plebẽ uerò elingues ac muti apparent. Ita iam aberrauimus *dis. de. mon. o. v.* longè à priscorum institutione. Cæterum aliud genus Monachorum apud primos Christianos inuenio, qui in claustris degebant: quæ hanc appellationem sortita sunt, quasi in carceribus clauderentur illi, qui & enormiter & grauissimè delinquebant, uel parricidia, uel homicidia, uel incestus, uel grauissima scelera committentes. Pij enim Christiani olim indignum censebant, hominẽ parricidam eculeo insui, aut extremo supplicio, aut perpetuo exilio, ne in desperationem inciderent, mulctare: domus quasdam extruentes, in quibus miseri illi homines pœnitentiã agerent pro suo reatu, Deumq; sibi reconciliarent, à cœtu hominum seorsum degerent sequestrati. Atq; hi eleemosyna, quæ à pijs largiebatur, uictitabant: quemadmodum cœnobia ex certis redditibus ac annuis censibus utrum sibi quærebant: ut liberè possent Deo & bonis disciplinis uacare. Qui uerò sub Friderico imperatore Barbarossa cognominato, & deinceps Fratres mendicantes dicti, primũ in lucem prodierunt, perpetuũ cœlibatum, obedientiam extremã, ac inopiam perpetuam iureiurando in ingressu promittentes, cum prædia, uineas, agros, ruraq; possideant, ac honores quoscũq; ambiant, episcopatus ac cæteras ambitione quærentes dignitates: ipsi uiderint. Aliam certè fuisse longè originis suæ causam arbitror. Sed alijs id relinquo discutiendũ. Satis mihi sit, ueluti digito indicasse, qualena cœnobia habuerint originem primã: & quid mouerit pientissimos Principes, ut tot sumptibus, tantisq; expensis, ea tam magnificè extruerent, ac redditibus locupletarent,

Cœnobium
unde.
Casiodorus.

Diuus Bern-
hardus.

Parisiense gym-
nasium primũ.
Alcuinus præ-
ceptor Caroli
Cæs.

Claustra ex
Monasteria
differunt.

Mendicantes
fratres.

rent, ne egestate oppressi scilicet non possent id ad quod erant addicti, exequi: nempe Deum Opt. Max. cū devotione adorare, illi supplicare, eius laudes cū intellectu psallere, literas sacras publicè plebi interpretari, cum commodo uitam æternam docere: & quod Apostolis Christus iniunxit, Euangelium uniuersæ creaturæ prædicare diligenter: non quod nunc fit, somno & ocio indulgere, uentri seruire, nunquam esurire, nunquam sitire, nihil addiscere. Quotusquisq; enim hodie Cœnobium ingreditur alio studio, nisi quòd ocium præponat negotio, & quòd liber ab omni molestia certus uult esse de suo uictu: Et hinc ueluti faginati quidam, & rubicundi, ac uentricosi prodeunt: in populo adorari cupientes, & salutari Rabi, tanquam religionis Antistites, cum nihil minus quàm ueram sectentur religionem: quæ non in habitu illo, ac uita à moribus Christianis longè aliena consistit. Et idcirco hanc puto causam, quare seculo nostro illis quidam principes census eripiunt, suos redditus imminuunt, ac odio multis passim exponantur ac ludibrio. Quod si institutionem suam primæuam recordarentur, eamq; religiose tractarent, non dubito quin principes summa cum ueneratione econtrario uiros religiosos, doctos, eminentes uitæ integritate, amplecerentur, fouerent, nouis censibus auerent. Sed in abusum omnia sunt uersa, pace omnium dixerim. In uniuerso quippe orbe nullus status, nulla conditio, nullus sexus penè, quæ sua sunt, agit. Ciuis nobili, nobilis Comiti, Comes Principi, Princeps Regi, Rex Cæsari, Cæsar Deo, ob unicam ambitionem furatur suum titulum, decus, honoremq;. Cum enim solus sit Deus inuictus, homines tantæ fragilitati obnoxij ac debiles, cupiunt inuictissimi appellari: & cum subditi uicissim maioribus debeant parere, quascunq; possunt fraudes ac dolos suis patronis machinantur: uicissim cum superiores subditos fouere debeant, deglubunt, corradunt, sanguinè exugunt, ut præter pelles & ossa in corpore nihil habeant reliquum. Ideo uidemus hac ætate uillas, oppida, urbes, prouincias, regiones & regna indies imminui, desolari, & euastari, & ædificia corruui, susq; deq; uerti. Quod enim regnum in uniuerso Christiano orbe hodie est pacatum? An Italia: quæ extrema premitur inopia, ac angustia: ubi pestis, fames, bellumq;, & omnium rerum caritas: agri desolati sterilescunt, uineta corrupta & secta putrescunt, neq; terra suos fructus ut olim producit: & iam non amplius flos mundi Italia nuncupatur, sed terra deserta & effœta. An Francia: ubi adeò nullus fidei ac religionis est respectus, ita impietas grassatur, ut sub Diocletianis & Maximinis uerè Christianis olim tutius agere fuerit. An in potentissimo archiregno Hungariæ, à Turco desolato, & iam ense à rege nostro recuperato: ubi quotidie fiunt tot cædes, ut pauci salui hinc euadant. An in regno Daciæ: uersus Septentrionem, ubi & quotidie mala oriuntur, quæ in finitimas grassantur regiones: ubi antiquus Daciæ rex expulsus, nouus suffectus: principes & reguli partim cæsi, partim extorres, semper inter se digladiantur, & simultates exercent cum uicinis. An in alijs regnis, quæ sunt suis regibus orbat: ut futurum pleriq; putent, extremū diem breuè affuturum: adeò undiq; bella, & excidia. in urbibus sunt intestinæ factiones, hinc eijciuntur principes, illinc eorum regna populantur incendijs, & ferro uastantur: & quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Idcirco uoracissima interim bellua Turcus, per suos exploratores edoctus, finitima quæq; regna euastat, homines ut pecora abigit, in quoscunq; obuios truculentissimè desæuit: regno Hungariæ iam sua uestibula & antemuralia, Naudaralbam & Schabatz abstulit, & Taururum siue Bellgradum obtinuit: in mari nobilissimam insulam Rhodon, ut iter sibi pararet in Siciliam & Italiam, uè abripuit, non sine maxima Christianorum principum ignominia: qui dum inter se digladiantur, partim ob superbiam, partim ob inanem ambitionem quisq; iustam sibi fore putat pugnandi rationem: & hæc bella plus quàm ciuilia Christiani orbis gerunt primates, Deo ob scelera nostra permittente, & assentatoribus Consiliarijs obmutescentibus. Quin potius sincero corde, charitate Christiana, suspirijs nō simulatis, ad Deum Opt. Max. manus porrigentes, enixè precamur supplices, ut sceleribus nostris ignoscatur, nostri misereatur, & Turcorum inundationes & cataclysmos à nobis auertat pius & clemens pater, ob unigeniti filij IESV CHRISTI effusum in ara crucis-

languinem: alterq; alterum fraternè moneat, ut rancores, odia, inuidias, simultates quisq; ponat, ac reipub. Christianæ studeamus unanimes. Hæc esset Christiana respublica si sic uiueretur. Expergiscimini igitur, expergiscimini Principes Serenissimi ac Illustrissimi: satis iam somno datum est, & bello: arripite uexillū Christi, ac circumducite per orbem Christianum unanimes: sæuisimèq; bestia Turco rictum suum hiantem ensibus confodite, tot animas quotidie uorantem ac deglutientem, de quibus principes olim rationē sunt reddituri. Quid autem in imperio Germanico fiet, Deus nouit. Nam auguror, ob tam densas fidei sectas, rem grandem & terribilem futuram. nemo enim animaduertit illud poetæ: Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet: ob principum Germaniæ inter se simultates, & discordias plus quàm hostiles.

Sed quum hoc anno M. D. XXVIII, mense Iulio, die XVIII, uentura sit coniunctio planetarum superiorum in Cancro, sperandus est de secta Mahumetica, quæ etiam in Cancro accepit initium, nobilis finis, ac potius interitus prophanæ & bestialis sectæ. Deus Opt. Max. faxit, ut suam gratiam assequamur, & uideamus, quandoquidem sine eius gratia nihil sperare homini licet fragili, ut iste suum errorem agnoscat, qui dixit, contra Turcos pugnare esse exitiale, & contra Deum: homo natus ad seducendum multos, & periclitandum innocentes: quia infiniti suum sanguinem fuderunt isto duce. Et quum frustra reuocare uellet, ac mactare turpiter doceret, sibi contrarius Scariotida sequutus, qui innocentem tradiderat sanguinem, cui à Iudæis est responsum, Tu uideris, quid ad nos? Itidem dicendum est huic impudenti sycophantæ, qui arroganter nimium de successu suæ hæresis sæpe dixit, Bene adhuc procedere opus suum, quo mediā penè Christianitatem infecit suo occulto ueneno: homo, cui melius foret non esse genitum in mundum, nisi se Deo reconciliet, & palinodiam cantet. De quo amplius loqui non licet, ne dum historiam cœpi, Satyram uidear scribere: & amphoram cum instituerim, fingam urceum. Obiter tamen attingisse hoc uolui, ut cur diuus Leopoldus & sua pudicissima coniunx noua monasteria instituerint, uetera collapsa reparauerint, illis pro necessarijs abundè prouiderint, ut hinc altissimi laus propagaretur, plebes in recta fide religiose institueretur, egenis necessaria subministrarentur, cæteri quoq; principes idem facientes in memoriam reducant. Omnium enim cœnobiorum prima dos esse debet hospitalitas, ut libenter communicent cum peregrinis & aduenis, exteris & incolis, ea quæ Deus abundè illis subministrat, & principes liberalissimè in suos usus suppeditarunt. Ob id D. Leopoldus pauperum pater dictus est, instituit enim quotannis in eius memoriam, eius festiuitate, quicumq; hoc cœnobiū ingrediuntur piè, ut carne, uino, pane uescantur, ac obolo donentur, ut eius liberalitas passim omnibus innotescat, Deiq; bonitas hinc extollatur ac laudetur. Diuus Leopoldus itaq; Princeps pius, ut ad historiam reuertamur, inter frutices coniugis flammeolo reperto, cœnobiū iactis fundamentis struit splendidum in ripa Danubij, uiris hoc probatæ uitæ & doctis adimplet, & Canonicos seculares cum Præposito suo, qui primus Ottho eius filius magnæ doctrinæ fuisse perhibetur, tandem episcopus Frisingensis factus, instituit: non ut paulo liberioris essent uitæ, sicut in magnis Cathedralibus cernimus hodie, plures aucupes ac uenatores, quàm studiosos aut doctos, aut religiosos. Nam & hi antiquitùs addicti erāt bonis literis: unde & eorū congregationes & tēpla Collegiata sunt dictæ ecclesiæ, quòd simul ueluti in collegio honestam uiuerent uitam, & tranquillam, non scurrilem. Appellauit pius princeps hoc cœnobiū Nouum-burgum, quod perperam hodie Claustroneoburgum uocant, cum clastrum non sit anno salutis quartodecimo post millectum fundatum, & trigesimoquarto post mille centum ab Archiepiscopo Chunrado Salizburgensi, Reginario Batauiensi, & Romano Gurcensi episcopis consecratum, Lothario IIII Cæsare imperante: & eodem anno à diuo Leopoldo, Deo & S. Petro oblatum, quod ab initio secularibus Canonicis, postea regulam S. Augustini dicti canonici obseruarunt, ut nunc: quod dehinc pontifices Romani, Innocentius II anno Christi M. C. XXXII. Eugenius III anno M. C. XL. Urbanus III anno M. C. LXXXVII, multis immunitati-

E e bus

Quando Neo-
burgum condi-
tum, et quan-
do consecratū
sit.

bus, priuilegijs, & libertatibus donarunt: & sub anathematis poena, ne huic cœnobio uis ulla inferatur, religiosissimè cauerunt. Diplomata & pij principis, & summorum pontificum oculata fide perlustrauit. Fertur autem pius princeps antea cœnobium, quod Cellas Mariæ appellant, in ruinam & egestatem uersum, refecisse & instaurasse. Dehinc cœnobium Melicense, uetustate & assiduis bellis, & Hungarorum irruptionibus collapsum, reparasse, censibusq; auxisse. Sed ut regula diui Bernardi à uiris etiam religiosiis in sua prouincia, & felicissimo illo Marchionatu dilataretur (palsim enim tum laus diui Bernardi increbuit) in ualle nemorosa S. Crucis cœnobium extruere cœpit, ac redditibus certis prouidere: Othone filio, qui ea tempestate in Morimundo cœnobio regularem uitam subierat, adhortante, alijsq; filijs, Alberto, Heinrico, Leopoldo & Ernesto, assentientibus, ut ex uetustis foundationis diplomatibus didici, quæ mihi Guilielmus Abbas huius temporis, uir honestæ religionis, exhibuit, olim in mea disciplina in scholis educatus: qui iam pertæsus laborum & inquietudinum, liberè cessit, soli Deo, literis & studijs deditus. E quibus quidem diplomatibus discitur, quæ bona illis sint donata à pio principe: & acta multorum Baronum, qui illic nominantur, præsentia referuntur: anno M. C. XXXVI, indictione XIII, regni Lotharij VIII, Imperij uerò III, paulo antè quàm uitam finiret. Diuus autem Leopoldus cum ex Agnete uxore decem octo liberos peperisset, Marchionatumq; annis summa integritate, clementia ac pietate, quadraginta administrasset, perfectis suis foundationibus, cum uxoris & liberorum assensu, quasi uatico ad futuram uitam præparato, ultimum diem suum clausit X VII Calendas Decembris, humanæ salutis anno M. C. XXXVI, superstite coniuge Agnete cum VI filijs, & V filiabus, in cœnobio Nouiburgi in Capitolio (ut aiunt) sepultus, & post annos trecentos undequinquaginta in numerum beatorum receptus, ut ultimo loco huius opusculi clare enarrabimus. Fuit autem Agnes hæc Leopoldi coniunx, primùm desponsata Friderico de Hohenstauffen Baroni, & dehinc Duci Sueuiæ, cui peperit Chunradum & Fridericum Duces Sueuiæ. Sed Chunradus factus est rex Romanorum, Fridericus uerò genuit Fridericum Barbarossam Imperatorem, à quo longa series Ducum Sueuorum orta est. Post Friderici obitum nupsit Marchioni Leopoldo, cui decem & octo liberos peperit, quorum septem, duo masculi & quinque puellæ, in pueritia immaturam obiire mortem: undecim iustam assequuti ætatem, principum dignitates obrinuerunt. Albertus enim primogenitus, III eius nominis, cognomine Deuotus dictus, aduocatus à patre institutus cœnobiorum à patre extractorum, Belæ cæci Hungarorum regis sororem habuit consortem, quæ tamen nullos liberos produxerat. Is cum Boritio Duce, Stephani II regis Hungarorum fratre bellum gerens, Alberti auxilium implorauit: qui fortissimorum militum manu congregata, uenit contra Boritium, qui cum Alemannorum copias insignes adesse audiret, ex strepitu magno & clamantium adhortatione, licet Polonorum quoque magnum haberet numerum, territus fugit, multis amissis. Subsequuti Alemanni, eadem magnam intulerunt: postquam pars cæsa, pars oppressa, uictoria Belæ & Alberto cessit. Sunt in eo conflictu centum & uiginti nobiles Austriæ baltheo militari adornati, anno nostræ salutis M. C. XXV. Hic Albertus mox patris obitum sequutus, Marchionatum Austriæ non rexit. Henricus secundus eius nominis, filius Leopoldi Marchionis secundus, ex patris testamento Leopoldo quinto eius nominis, Marchionis Leopoldi tertio filio postpositus in gubernatione: de utroque inferius scribemus. Quartus diui Leopoldi filius, Ernestus, eius nominis & familiæ IIII, adolescens excellentissimæ formæ, decimo octauo ætatis anno immatura morte diem suum clausit. Quintus filius Leopoldi Otho, in bonis disciplinis à pueritia educatus, cum Parisiense gymnasium adisset pro bonis capeendis literis, post primi Præpositi obitum in cœnobio Nouiburgi à patre fundari, designatus Præpositus, multas ex Francia attulit Sanctorum reliquias, reuersus que in Franciam

Cellæ Mariæ.

Melicense cœnobium.

Cœnobium S. Crucis.

Guilielmus Abbas S. Crucis.

Albertus III Deuotus.

Henricus Itame Deus amet.

Leopoldus V. Ernestus.

Otho, diui Leopoldi V filius.

Franciam pro maioribus assequendis disciplinis, in Burgundiam concessit: & cœnobium Morimundi ingressus, ordinis Cisterciensis, sanctam fratrum conuersionem, & arcam supremæ philosophiæ sectatus, breui ad episcopatum Frisingensem electus, quam felicissimè administrauit, alienata enim recuperauit, collapsa restituit, ac uelut uigilantissimus pastor omnia in meliorem partem instaurauit. Cum imperatore Chunrado II, fratre ex genitrice Agnete, terram sanctam uisurus, & uestigia Seruatoris nostri adoraturus adijt. Reuersus aut̃ annales doctos, qui extant, & eruditis probantur, à creatione mundi ad sua tempora, & in octo digestos libros, res gestas Friderici I. Imperatoris cōscripsit: imperfectis Friderici imperatoris rerum gestarum libris duobus, duos alios (nam quatuor extant) Raduuinus Frisingensis præpositus, & eius amnuensis adiecit: sed & ipse ante Fridericum mortuus, non expleuit Friderici imperatoris historiam. Cum Fridericus imperator iterum Italiam peteret, consilij gratia, ut secum iret, rogauit: fortè ut se cū Romano Pont. Maximo, cum quo dissidebat, componeret: sed senium causatus, ad concilium Cisterciense, quod Morimundi agebatur, se potius contulit, ubi morbo & senecta oppressus, mortem oppetiit sanctissimè ac religiosissimè, postquam de æterna uita longa oratione habita, non sine astantium fratrum lachrymis multa locutus, illic honorificè sepultus, anno à nato I E S V M. C. LVIII. Friderico I Imperatore, è cuius scriptis licet uidere, quales tum fuerint Cistercienses monachi, & an se ocio an literis tradiderint. Descripsit eius mortem copiose, simul & uitam, Radeuuinus præpositus, in quarto libro de rebus Friderici imperatoris gestis, capite II. si quis scire plus uoluerit, hunc adeat. Chunradus sextus Leopoldi filius, primùm Batauësis episcopus, Reniperti successor, post Archiepiscopus Salizburgensis, Eberhardo successit, utrumq; bene administrauit: in altero uerò molestias passus à Friderico imperatore, qui cum Alexandro III. Pont. Max. dissidebat, cui ille adhæsit. Nec uictorem agnoscere uoluit, sed furori cedens, in cœnobium Admontense se contulit: & morbo correptus, Deo animam reddidit, anno Seruatoris nostri M. C. LXVIII. Berchtam filiam primam diuus Leopoldus Heinrico Burgrauio Ratisponensi desponsauit, quemadmodum Agnetem, secundam, Boleslao Poloniae Duci: & Gertrudim, tertiam, Vladislao Duci Bohemiæ, qui à Friderico I. Imperatore primus rex Bohemiæ creatus est, ob insignia eius in Casarem beneficia & obsequia, & genuit ex ea tres filios, Fridericum, Primislaum regem Bohemiæ, & Albertum Salizburgensem Archiepiscopum. Elizabetham filiam quartam, diuus Leopoldus tradidit nuptui Hermãno Lantgrauio Saxonie. Quintam filiam Leuthã (quæ rectius Guetha, id est, bonitas dicta est) diuus Leopoldus Marchioni Montis Ferrati Regnigero matrimonio copulauit. Reliquas filias & filios, ut antè memorauimus, in pueritia mortuos, in Nouiburgi cœnobio sepultos iuxta parentes cernimus. Age iam candide lector, quod Plinius in septimo suæ Naturalis historiæ cū magna admiratione scribit, dispice: Vna feminarum, inquit, in omnium æuo, Lampedo Lacedæmonia refertur, quæ regis filia, regis uxor, regis mater fuit. Nūquid multo hanc Agnes diui Leopoldi coniunx superat ac excellit? quæ Heinrici IIII Imperatoris filia, Heinrici III Imperatoris neptis, Heinrici V Imperatoris soror, & item Chunradi regis Italiae soror: & ex primo marito Duce Sueuiæ Friderico ab Heinrico IIII, creato ex Barone de Hohenstauffen, produxit Fridericum Ducem Sueuiæ, patrem Friderici I Barbarossæ imperatoris, & Chunradum regem Romanorum Ducem Franconia, post ex diuo Leopoldo dictos decem & octo liberos: adeo ut hæc Agnes

Chunradus episcopus Batauenfis, dehin Salizburgensis.

Filie Leopoldi. Vladislaus primus rex Bohemiæ.

Lampedo.

Clarescat esse Imperatoris { Filia } Regis { Soror }
 { Neptis } { Mater. }
 { Soror }
 { Auia }

Quæ Pliniana Lampedoni, omnium iudicio, multo præstat. Sed ut obiter alteram de domo Austriae afferam feminam longè Lampedoni excellentiorem, Elizabetham Elizabethi
 scilicet Alberti V Romanorum Hungariæ & Bohemiæ regis filiam, Ladislaui Bohemiæ

Ioanna.

mia & Hungariae regis sororem, Casmiri regis Poloniae uxorem, matrem uero Vladislai, Ioannis, Alberti, Alexandri, Sigismundi, regum Hungariae & Bohemiae, ac Friderici cardinalis, & Casmiri in numerum sanctorum relati: auam regis Ludouici Hungariae & Bohemiae. Nescio si ulla aetas parem huic feminae multis seculis tulerit, de qua inferius plura in Alberto v. scribemus. Nonne Ioanna filia regis Arragonum Ferdinandi & Isabellae, reginarum Hungariae & Bohemiae Daciae & Portugaliae mater, Philippi regis Castellae & Legionis uxor, inter raras feminas & clarissimas erit computanda: cum FERDINANDVM quoque regem Hungariae & Bohemiae, &c. & CAROLVM V. Romanorum Caesarem produxerit? Ut igitur domum repetamus, nobilissima haec Agnes, uiginti partus enixa, non sine ingenti dolore liberos in omnium uirtutum disciplina educauit, ueluti pudicissima mater sanctam prolem felicissima planta produxit, marito superstes aliquot annis religiosissime uitam suam concludit, in eodem sepulchro cum eo est sepulta, & aliquot impuberibus liberis. Quanquam autem iam libellum de gestis D. Leopoldi claudere possemus, quia tamen Austria nos scripturos recepit, Marchiones reliquos, quoad haec familia defecerit, ordine recensebimus, ut textus rerum gestarum serie quadam continuetur: si prius Defensorium Canonizationis diui Leopoldi subiiciamus. Quanquam autem Maximilianus Caesar August. literis suis ad Innocentium Papam VIII. iuuit pro Canonizatione S. Leopoldi, superfluum recensere puto: qui uidi, quantum annexus est pius Caesar in eius translatione, cum hic S. Leopoldus de tumba transferretur anno Christi M. D. VI, die 15. Februarii, qui quidem dies dicatus est translationi diui Leopoldi, qui hodie adhuc concelebratur. Hic namque dies in praesentia principum & episcoporum celebratus est, reuerendissimi Leonardi episcopi Salizburgensis, reuerendissimi episcopi Vuigilei Batauensis, reuerendissimi Matthaei episcopi Gurcensis hodie Cardinalis & Archiepiscopi Salizburgensis: multorumque Praelatorum & Abbatum, Illustrissimi Principis & Ducis Iuliacensis & Cleuensis, multorumque Baronum, & nobilium Archiducatus Austriae, comitantibus Caesarem Maximilianum: qui habitu Archiducis, S. Leopoldum in argentea fabrefacta capsula bene ornata compositis ossibus suis, sequebatur, omnes in fletum astantes commouens, ob D. Leopoldi memoriam. Non enim ut Caesar coronatus ambulauit, sed in pallio ducali, cum corona rostrata: quem quidem habitum dehinc monasterio nouo S. Trinitatis, in Noua ciuitate, obtulit.

LECTORI.

Hic iam subiiciendum erat Defensorium Canonizationis S. Leopoldi. Sed quia in manuscripto exemplari, quo unico inter excudendum usi sumus, id desiderabatur: certis de causis sublatum putamus, maxime cum typis etiam excusum esse id ipsum alicubi constet.

AUSTRIAE MARCHIO VII. LEOPOLDUS V. Largus cognominatus.

Leopoldus iunior eius nominis v. diui Leopoldi & Agnetis tertius filius, & Austriae Marchio VII, Largus cognomine dictus, quem ob amorem pater maiori filio Heinrico in administratione praeposuit, & Marchiam annis sex gubernauit, orsus suam gubernationem a patris interitu, anno a Christo nato M. C. XXXVI, & primogeniti sui Alberti fratris. Hic est a Chunrado III rege Romanorum, fratre ex matre Agnete, Dux Bavariae creatus. nam cum post mortem Lotharii Caesaris, Chunradus a ceteris Principibus esset designatus, una cum Saxonibus Heinricus Bavariae Dux cognomine dictus Superbus, Chunradum illegitime electum causatus, rebellat, ipsumque calumniatur, Regalia a focero sibi collata Lothario pertinacissime seruans: sed tandem reddere a principi bus coactus, & Ratisponam deferre, Cum in odium Chunradus exercitum ducatus

Ducatus ei Bavariae abiudicatur, & huic Leopoldo Marchioni à Cæsare confertur: qui electissimorum militum manu Baviarum ingressus, Ratisponam sedem Ducatus Bavariae, & alia adiacentia sibi subdit: & ad Lycum usque progressus, multis è suis militibus celeriter reuertitur. Nam Henrico Superbo ex mœrore mortuo, eius frater Guelfo ad sese iure hæreditario pertinere causatus, Cæsari quoque rebellis, mox exercitum in Leopoldum, qui tum castrum quoddam Bavariae Valeiam obsidebat, ductitans, caesis ac raptis multis eius militibus, in fugam turpiter & ignominiose uertit. magna enim ibi & acris caedes facta est, pertinaciter utraque acie diu ancipiti Marte pugnant. Guelfo dux dehinc exercitum in Cæsarem Chunradum duxit, qui castrum Vvein-sperg obsederat: sed caesus, fugatusque, cum paucis militibus Saxoniam est ingressus. Luipoldus dum leges conderet Ratisponensibus, & iura illis præscriberet, Otho Palatinus de Vuitelspach in urbe tumultum quendam exciuit: unde territus ipse, cum suis armatus ex urbe uiam incendio fecit: hinc longè lateque omnia populatus, haud longè ab urbe castrametatus, cum ingentes paulo post copias coegisset, ut fame in urbe omnes conficeret obsessos. Sed magna auri capta parte, obsidionem soluit: & ut priorem ignominiam apud Valeiam acceptam aboleret, Baviarum populatur usque ad Lycum fluiuium. Reuersus iam in Austriam, quieti sese tradidisset, cum annis quatuor bella in Baviaria gereret, ni morbo esset præuentus, qui eum in Baviaria detinuit. Sed cœnobio S. Crucis à patre fundato, auxit redditus, adijciendo uillas, fundos, prædia & flumina: opemque tulit haud uulgarem Gotuicensi monasterio, iam per bella deuastato. Sub id tempus ab Hadmaro de Chuenring, & coniuge sua Gertrude, qui ambo cœlibatum ducebant, quia liberis carebant, in monasterij Zuetlenfis fundatione omne suum patrimonium distraxerunt, circa humanæ reparationis annum M. C. XXXVIII. Hoc Luipoldo gubernante, est à quodam Comite de Maglandt cœnobium Paumgartenberg in Austria constructum, anno à IESU nato M. C. XXXXII, quo hic Luipoldus mortem oppetit, cum in Baviaria ærotare post Bavarum desolationem capisset, in monasterio Alltag inferiori: sed corpus eius est delatum in Austriam, & cœnobio S. Crucis à se aucto & locupletato sepultum. Habuit uxorem Mariam Sobeslai ducis Bohemiarum, filij Vladislai regis Bohemiarum filiam: sed nihil liberorum ex ea tulit, quia cum ea paucis annis uixit. Nupta est dehinc Hermanno duci Carinthiarum.

Monasterium
Zuetlense.

Cœnobium
Paumgarten
à quo extru-
ctum.

MARCHIO AUSTRIAE VIII. ET
ultimus, & Austria dux primus.

Henricus II eius nominis, & stirpis diui Leopoldi secundogenitus, Austriae Marchio VIII, fratris Luipoldi fuit dicti successor, & in Marchionatu Austriae & Ducatu Bavarum à proverbio, ita me Deus amet, quod semper in ore habuit, ita *samer Gott* cognominatus uulgo, patri minus charus, & ob id minori filio Luipoldo postpositus, omnium fratrum superiores, hæreditates tandem assecutus est omnium, totam Austriam felicissimè rexit, & auxit annis trigintaquinque, XIII ueluti Marchio, XXI tanquam Dux, integer ac religiosus princeps, à Chunrado III Cæsare post fratris obitum dux Bavarum creatus, quam annis quatuordecim gubernauit: & cum regem Chunradum in Saxoniam proficiscentem comitaretur, ab eo est data illi uxor Gertrudis, Lotharij Imperatoris & Saxonum ducis filia, olim Henrici superbi Saxonie & Bavarum ducis relicta uidua, que altero anno nulla prole suscepta obiit, secutaque est pax inter Chunradum regem & Saxones. Cum dehinc generalis expeditio in terram sanctam Hierosolymam, cum magno Christianorum feruore, summaque deuotione in ablutionem criminum, à multis passim susciperetur, Henricus noster Chunradum & Ludouicum Francorum reges comitatus, unà cum fratre suo Othone Frisingensi antistite, ac alijs multis Christianis Flandriae, Phrisiae, & Alemaniae principibus, circa nostrae salutis M. D. & XLVII annum, per multos sudores ac infinitos labores hanc peregrinationem hila-

Ita *samer Gott*.

ris assumit: utinam tam felicem exitum habuisset, quam lætum principium ac feruens habuerat, non fuissent res Christianæ in Asia ad desperationē usq; periclitatæ. Vix enim exercitus Constantinopolim appulerat, dolo Orientalis Imperatoris Manuelis, qui liuentibus oculis nostros aspexit, licet multis muneribus allexisset nostros: apud Iconium gipsa uel terra cretosa immixta farinæ, uenenum pro comætu, quem pollicitus erat regibus impius tyrannus subministrat. sic ludificati nostri dum magnis conatibus amplificandæ in Asia rei Christianæ studēt, laceros exercitus, infinita multitudinē pane uenenato & bello consumpta, reducere in Europam coguntur. In reditu huic Heinrico est desponsata Theodora Emanuelis imperatoris consanguinea: de qua paulo inferius. Cum autem post Chunradi III Cæsaris obitum, Fridericus I Barbarossa cognomento dictus, Cæsar esset electus, quia solus ille posset iam dudum pullulantes & succrescentes discordias sedare, omine ab eius nomine accepto, quod sonat pacis diuitem, *Friderich* (ut nimium mihi scioli uideatur, qui Germanico nomini indere uolunt Latinum etymon, à fœdere Fœdericū deriuantes, ridiculè nimis & stultè) multis sedatis rixis, & intestinis bellis, grauissimum uidebatur exoriturum bellum inter Saxoniam Ducē Heinricum iuniorem, qui hæreditario iure Bauariam petebat: & hunc Heinricum Austriae Marchionē, qui Luipoldo fratri successor, Bauariam, quam Conradus illi donarat, & patri alterius ob rebellionem surriperat, potenter iam gubernarat ac possederat. Imperator Fridericus utrunq; arcu sanguinitate contingebat, futuro malo mederi satagens, ut suis parceret, consilio Vladislai Bohemici ducis, multorumq; imperij procerum assensu in Ratispona congregatorum, rem ita composuit, ut Marchio Austriae Heinricus ducatu Bauariæ cederet Heinrico duci Saxoniam, qui partem ducatus Bauariæ uicissim iure compensum, prouinciā dictam supra Onasum, traderet Marchioni Austriae, Clypeus ac cor sacri Romani Imperij appellatus. Et ipse Heinricus ut in honore aliquā pateretur iacturā, dictus ac creatus est Dux: est & à Friderico Imperatore magnis libertatibus, immunitatibus ac priuilegijs supra alios principes Imperij donatus, quæ extant ac circūferuntur: insignitus præcipuè pileo ducali crinito, qualis fuit apud Romanos corona rostrata: tum ueste principali, qui quidem habitus regius est, & inde Archidux dictus est. Incidit id in annum salutiferæ incarnationis M. C. LXXI. cum iam Fridericus primus regnasset annis ferme quinq;. Longum esset recensere donatas ab Imperatore Friderico I, Heinrico Austriae Duci libertates, & post à Friderico II Imp. confirmatas & auctas, Diadema scilicet cum Crucis insigni, cum plerisq; immunitatibus, anno Christi M. CC. XLV. eius Imperij uigesimo quinto anno. sed hæc priuilegia inferius in cōmōdiore loco ponuntur. Fuit hic Heinricus princeps bellicosus, & sæpe ab Hungaris, sæpe à Bauaris, sæpe à Bohemis lacessitus: quibus uiriliter restitit, & sæpe manus cum illis conferuit. In obsidione Mediolani cum Friderico primo imperatore, tanquam strenuus miles, portam urbis qua Mediolanenses erumpere soliti erant custodiens, sæpe cum illis congressus, multas clades intulit. Marchioni etiam Stiriae Otho caro iuniori arma intulit, ut ducatum suum ampliaret: & cum Hungaris congressus, Geysa II regis Hungarorum exercitum bis circa fluuium Leytam profligauit: Guelphonem Bauarum sæpe in fugam uertit, Steinpach castrum destruxit, cum duce Carinthia conflixit: Sobeslau Bohemiae regem, qui ducatum suum imminuere enitebatur, bello attriuit. Est itaq; Austria, præcipuè Transdanubiana, penè incendijs ferroq; euastata. Nam & Posenium direptum à nostris: sed iuxta Leytam fluuiū uictoria penes Hungaros stetit, & Posenium redditum est, paxq; secuta. Semper enim Hungari & Bohemi pro finibus Austriae concertarunt. Sed strenuus hic princeps non modo prouinciā, sed & ciuitatem Viennam, ut dein latius scribemus, & alia oppida auxit, & dilatauit. Cum filijs quoq; suis Luipoldo & Heinrico, superato fluuio Marchia, Bohemis occurrit, illosq; abegit. Morauiam præda incendioq; populatus, patriam suam tutatus est. Arcem autem suam in eo loco ciuitatis Viennensis habuit, ubi hodie fratres de monte Carmelo monasterium habitant: & idcirco hodie adhuc locus ille Curia appellatur, quòd princeps illic sedem suam habuit. uixit autem religiosus prius

*Austria supra
Onasum.*

*Corona ro-
strata.*

Posonium.

Fines Austriae.

Curia, am hoff.

lus princeps in timore Dei, & patris foundationem cœnobij S. Crucis imperfectā perfecit, adiectis duabus uillis, *Winchendorff* & *Sigenfeld*. Et ut memoriā quoque suam pijs factis extenderet, cœnobium Scotorū Viennę D. Marię & S. Gregorio dedicauit, fundauitq̄, & censibus locupletauit: quod Scotis, qui tum habebantur religiosiores, ut sub S. Benedicti normā uiuerent, adimpleuit, in quo post multas exantlatas erumnas sepultus iacet: casu equi in glacie improuidē lapsus, dum cum suis militibus uoluptatis gratia obequitat, mortuus anno nostrę salutis MCLXXII, Calendis Februarij, relicta superstite coniuge sua altera Theodora (nam duas habuit) ē qua sustulit Agnetā filiam, quam Stephano Hungarorum regi matrimonio copulauit: duosq̄ filios, Leopoldum successorem suum, & Heinricum: quos baltheo militari accinxit, antequā moreretur: de quibus nunc dicam, omnes sepulti Viennę ad Scotos. Henricus II eius nominis enim minor natus, de Medling senior cognominatus, oppida illa & uillas inter Viennā & nouam ciuitatem possedit, & cum patre suo ac fratre Leopoldo contra Sobeslaum ducem Bohemię circa Olomutium & Brunnam Morauiam longē lateq̄ uastauit, ex Reytza uxore, filia regis Bohemię, Henricū iuniorē de Medling genuit, qui sine liberis decessit in Nouoburgo sepultus. A burgo Medling, quo uterq̄ habitabant, nomen sortiti sunt. Pater cum cōiuge in cœnobio S. Crucis quiescit. Obijt autem senior anno à nato 1ESV MCC. XXIII. Iunior autem, post patris obitum non admodum diu superstes fuit.

Cœnobium
S. Crucis.
Minchendorff.
Sigenfeld.
Cœnobium
Scotorum.

Henricus II.
de Medlin senior.

Henricus iunior
de Medling.

AUSTRIÆ DUX II. ET PRIMUS

*Stirię, Leopoldus VI. cognominatus
Virtuosus.*

L Leopoldus VI eius nominis & familię, cognomine dictus Virtuosus, Austrię Dux secundus ex Marchione à Friderico imperatore factus, filius Heinrici Ducis Austrię I. & Theodorę primogenitus, post patris obitum Austrię ducatū suscepit gubernandū, anno ætatis suę uigesimo: quē tanta felicitate rexit, ut passim Pater patrię diceretur: religiosorū amator præcipuus. & quo anno mortē eius pater Henricus oppetiit, hoc est, à nato 1ESV M.C.LXXVII. ipse in Italiā ad Fridericū Imperat. I. unā cum Hermannō Carinthię concessit, ac iuxta Pisaurum in castro quodam uicino Ducatus Austrię feudum multis Italis & Germanis astantibus suscepit, VI. Calend. Martij. Aiunt hunc quidā interfuisse reconciliationi Alexandri III. Pont. summi, & Friderici I. Imperatoris, quę sub id tempus Venetijs agitabatur. Reuersus in Austriam, cōtracto exercitu, Bohemos, qui Transdanubianam Austriam uexabant, expulit, ac in fugam conuertit. Quia autem religioni admodum deditus erat, cum multis principibus ut terram sanctā, in qua Christus uestigia impressit plantis suis sanctis, inuiseret, sese accinxit, sub Clemēte Pont. III. ac dein sospes reuersus, magnam S. crucis portionem secum attulit, quam cœnobio S. Crucis donauit. Collecta hinc Bohemorū Hungarorumq̄ magna manu, oblidionem castri Ortenberg Comit̄is Rapatonis moliebatur: sed cum Batauiā aduentaret, occurrit illi Comes, imperata facere pollicitus, seseq̄ submisit. & multorum suasionē iram princeps remisit: in suamq̄ reuersus patriam. Magno luctu paulo post per uniuersam Germaniā increbuit rumor, circa annū nostrę salutis M.C.LXXXVII. Sarracenorū & Aegypti regem quē Saladinū uocant, uulgus Suldānum, Damasci habitantem, castellisq̄ expugnatis Sarracenos imposuisse cæsis Christianis, Syriam armis inuasisse: ac Palæstina in suam redacta ditionem, urbem Hierosolymam expugnasse: quod & Græcorū Imperatori molestū erat. suspecta enim erat illi ipsius potentia. Itaq̄ Friderico imperatori nūcios mittit, ceu bellicosissimo principi, ne terra sancta prorsus periret, subsidia petēdo. qui cū principibus Imperij, designato post Henricum filio suo Cesare, expeditionē Asiaticā suscepit, cū episcopo Dietpoldo Batauēsi, Herbipolensi, Monasteriensi, Ossenburgēsi, Misnensi, principib. Friderico duce Ale-

Comes de Ortenburg.

manis, Bartoldo Moraviae ex Bauaria de castro Andochiso, Hermanno Marchione Badense, cruce signatis, ut crucis ignominiam uindicaret Christianissimus princeps. Et anno uirginei partus M. C. LXXXVIII, per Hungariam ac Bulgariam, Graeciam penetrat: multisq; tandem exantlatis laboribus, à Græco imperatore Græca fide acceptus, cum iam Eugenius III pontifex Romanus in Seleucia campos descendisset, cū latissimo exercitu post labores superatos innumeros, IIII idus Iunii fluuio quodam submersus, tristem ac lacerum reliquit exercitum, anno nostræ reparationis M. C. LXXXIX. Expeditionem hanc Asiaticā scripsit Dietpoldus Batauensis episcopus, per suum Decanū, qui Comes itineris erat, cui nomen erat Tageno. Ad hunc Luipoldum Austriae ducē (ut Auentinus noster, uir doctus, & diligens antiquitatis indagator, qui se in monasterio Boioariae Richobergomo inuenisse hanc expeditionis Asiaticæ descriptionem testatur) dum Friderici ossa Antiochiæ sepeliuntur, & Fridericus dux Sueuiæ filius reliquis exercitus collectis Accaron ad cæteros Christi milites uenit: mox febre correptus, patrem sequitur. Nam pestilentia sæuissima subito orta, magnā cladem uniuerso intulit exercitui, quæ & Dietpoldum Bathauensem episcopum cum plerisque alijs principibus sustulit. Quo ferè tempore Philippus Franciæ rex cum Comite Flandrensi, & Richardus rex Angliæ perfidus, pariter excitati à Cardinalibus, à Cœlestino III missis, hanc expeditionē ineunt. Et in Germania Heinrico VI Imperatore monente, hic Leopoldus dux Austriae cum multis Germaniæ præsulibus cruce signatis, iter hoc assumunt, ut Sarracenis debellatis, Acconem Palæstinæ urbem Christianis restituant, quam miles Christianus iam secundo anno obsessam expugnare non poterat. Rex Franciæ aduertens Richardi perfidiam, quòd cum Saladino uidebatur colludere (est enim inter Francos & Anglos odium plusquam humanum) relicta terra sancta, & traiecto mari, concessit Apuliam. Leopoldus autem hic noster, & Richardus, diuersis à se inuicem locis locatis castris, ac benemunitis, oppugnationem urbis aggrediuntur, quam frustra impedire Saladinus nitentur. Expugnata itaq; urbe, Richardus signa triumphalia in turribus undiq; affixit, uictoriam sibi soli ascribens: cum tamen Luipoldus dux Austriae hic noster, cum suis una turri ciuitatis capta, primus muro eius loci superato, ante omnes adeò cum hostibus conflisset, ueste alba ornatus, quam totam cruentam militis sanguine conspersam post pugnam reperit, solo spacio albo quo baltheus medium hominem cingebat relicto: ut pleriq; pro insignibus ac armis, quibus nūc utuntur principes Austriæ, arbitrentur à Cæsare in rei memoriam clypeum rubrum cum linea intersectum alba donatum. Licet alij aliam causam referant armorum, bonitatem scilicet, seu feracitatem terræ Austriae, quam secutur fluuius Danubius per mediū. In hac itaq; turri à Luipoldo & suis capta, cum uexillum ducis Richardus aspexisset, deijci in opprobrium, ac conculcari iussit princeps perfidus, non sine ducis Orientalis ignominia ac uerbis contumeliosis, & quibus regi Francorum post occasionem dederat abeundi. Ad hæc indignus Rex prædam communi sudore partam, inter suos tantum partitus, magna iniuria cunctos afficiebat: suoq; usus tantum arbitrio, cæteros omnes despexit. Offensi tanta contumelia milites & Italici & Germanici, in regem inuolassent: nisi milites templi Teutonici Hierosolymitani dicti fratres, orando ac supplicando furorem ac iram aliorum lenissent & mitigassent. Detestantes itaq; alij principes Anglicam perfidiam, conscensis nauibus unā cum Luipoldo duce Austriae abierunt. Interea Heinricus VI Imperator à Pont. Maximo cum coniuge benedictus & inunctus, Apuliam debellauit. Cui priusquam suas iniurias à Richardo rege contumeliose & iniquè irrogatas conquereretur, præter spem omnium eundem Richardum per terras Austriae in suum regnum repetentem (nam naufragio conquassatus, ob superbiam suam, Deo sic ordinante, multis è suis amissis, ac dispersis in loca uaria, cum paucis per Austriam reuertitur) Luipoldus dux capit, dum in uenatione lepores sectatur. Nam ut in uetustissimis Annalibus Austriae, & fide dignis reperi, in uillula prope Viennam in ripa Danubij, cui nomen patria lingua est Erdpurg, à Luipoldo Richardus capitur, & Hadmaro de Churning Baroni in castrum Tyerenstain asseruandus traditur:

Arma Austriae
noua.

Regē Angliæ
capit dux Au-
striæ.

Erdpurg

traditur: sed quum Ottho de S. Blasio, non indiligens scriptor, qui Otthonis Frisingensis episcopi historiam ad annos centum dilatauit, tradat, regem hunc, ne cognosceretur, habitu priuato ac seruili, ob timorem, in ueste coci assantē, à duce Austriae, prodente ipsum annulo cum preciosissima gemma, quem in digito retinuit imprudens (sic uolentibus fati) captum, dum in diuersorio publico extra urbem ob prandij necessitatem à quodam Ducis ministro, qui apud Acconem ipsum nouerat, casu cerneretur, ac dein Ducem certiore de eo faceret, plerique hanc captiuitatem detestabantur, quasi in peregrinū sepulchri Domini sacrilegiū admilisset princeps Austriae: & idcirco Max. Pont. anathemate feriebat ducem, ne scilicet transmarinę expeditionis milites deterrerentur, ignari contumeliam tam saeuam & crudelem à rege perfido pio principi inuistam. Mittitur igitur captus rex Anglus Vormaciam Cæsari Henrico VI, quò multi è suis confluunt. Sed diligenti examine discussis omnibus, pro redemptione sui magno auri & argenti pondere multatus, & ipsi Cæsari Henrico centum milia, & Luipoldo Orientis duci ducenta milia, priusquā liber abiret, afferre iubetur. Imperator hanc multam militibus in stipendium donat, qui Apuliam ex hostium manibus reciperent. Dux Austriae ne auaritię insimularetur, suam sibi donatam pecuniam in constructionem urbium suarum Austriae, potissimum in exteriorem urbem Viennensis murum, ac pomerium eiusdem, cum congestis illis aggeribus per urbem circuitum, qui hodie adhuc extant, expendit. Aspice lector huius rei non contemnendum uestigium in muro Viennensi, inter turrim rubeam & Salis cognominatā, ubi duas uidebis lapideas statuas, quarum una regis capti formam habet, altera ducis Luipoldi erat. His imaginibus annexa tabula, quę scriptis hoc monumentum testatur: quam uidi, sed iactura temporis & incuria nostratium iam periit. Hic Leopoldus, uel ut uerius scribam, Luipaldus, dux Austriae, fratres Hierosolymitanos ex Accaron, postquam à Friderico II Imperatore in imperium assumpti, & magnis libertatibus sunt insigniti, etiam in Austriam uoluit implantare, multisq; redditibus ac annuis censibus locupletauit. Et uillam illam prope Viennam, Erdpurg dictam, ubi captus est ab hoc Luipoldo dux Anglię Richardus, liberè donauit, ceteraq; bona suppeditauit, quę posteriores Austriae duces Fridericus pater & filius confirmarunt: necnon Alberti, quorum diplomata oculata fide cōspexi. Nam hic princeps urbem Viennensem ampliavit, ob amorem ciuium, quos mirè dilexit, ac plerisque libertatibus donauit. Sobeslaum Bohemię ducem, Austriae infestum, adeo oppressit, ut & Brunnae & Olmutio urbibus Morauię multa incommoda, ferro, præda, incendijs, adductis copijs suis, adduceret & inferret. Fridericum insuper Bohemię ducem, Vladislai filium, à Sobeslao regno deturbatum, suo auxilio restituit, tanquam consanguineus pietissimus. Ceterum cū Marchioni Stirię Ottocaro iuniori, nuper à Friderico imperatore Duci creato, filiam Kunegundim uxorem dedisset, quę sine libertis ante maritum discesserat, lepræ morbo incurabili Otthocarus infectus, Ducatum Stirię ultrò socero suo, huic Luipoldo, donauit, antequam moreretur: huic uni omnia sua bona fauens. quod cum agrè tulissent alij, tot tantaq; bona gratis dari, sine etiam subditorum assensu, ne res in dissensionem ueniret, neue quis cauillari posset, Stiriam omnem Duci Luipoldo uendidit, sed admodum precio perexiguo. Henricus VI Imperator hanc emptionem & donationem, cessionem legationemq; approbauit, literisq; ac diplomatibus ratificauit, Luipoldoq; feudum concessit, ipsumq; principem Stirię creauit. Sicis nunc primus erit huius stemmatis dux Stirię. Quum autem & tertio, ut quidam ferunt, Palæstinam cuperet cum nonnullis Christianis principibus ingredi, in Stiria descendens ex arce Gretio (quod rectius Grenitium, quasi dicas limitem, patria lingua Grenitz, uocaretur) casu equi decidit, natoq; præter spem iuxta fracturam ossis crudeli apostemate, ob intolerabilem dolorem amputare pedem coactus, Monachi habitum induit, ac summa religione uitam suam finit. Dux Austriae monachus. Cænobium S. Crucis. Cuius nonagesimotertio anno supra millesimum centesimum, quum cænobium S. Crucis, ubi sepultus iacet, quibusdam uillulis ac annuis redditibus auxisset, ac Gottuulfo cense cænobium quibusdam donarijs locupletasset: relicta Helena filia, Geyse II sore,

Due statue in muro Viennensi, Ducis scilicet Austriae & regis Leopoldi.

Primus dux Stirie.

Dux Austriae monachus. Cænobium S. Crucis.

rore, Beleg III regis Hungarorum coniuge: quæ illi sex annis superstes, duos sibi procreauerat filios, Fridericum & Leopoldum, ac Kunegundim, quæ uxor erat Orthocari iunioris ducis Stiria: à quo, ut scripsimus, Ducatus Stiria: ad Austriam delatus est.

AUSTRIAE III. DUX, ET

Stiria II.

Locustæ.

Fridericus in Hispaniam.

Ortuo Luipoldo VI Duce Austriae & Stiria:, successerunt duo fratres, Fridericus I Catholicus cognominatus, & Leopoldus VII dictus Gloriosus, qui paternas inter se diuidentes hereditates, Fridericus Austriam, Stiriam Leopoldus sortitus est, tanquam maior natu. Qua ferè tempestate in Carinthia ingens locustarum multitudo, cum insigni corporis magnitudine, arborum germina & sata depasta, magnam terræ sterilitatem induxit: quam caritas annonæ, fames ac pestilentia subsequuta est. Fridericus princeps religioni deditus, qui in omni sua uita ab adolescentia hostibus Christi esset infensus, contraq; eos semper enses stringeret, Catholicus princeps est appellatus. ideoq; cum multis præclaris & illustribus principibus traiecit in Hispaniam, debellaturus gentes Barbaras, & Christiani nominis hostes: quæ ex Africa in Hispaniam pridem ingressæ, magnam cladem Christianis intulerant, undiq; agros, oppida & urbes euastantes: quibus eiectis & cæsis, reuersus hortatu Heinrici VI Imperatoris, qui tum Apuliam compescebat, cum multis Germaniæ & Gallia: principibus caractere crucis insignitus, ut Sarracenos quoq; debellaret, & gloriam Christi ampliaret, tanquam princeps Catholicus, mare traiecit, ac Hierosolymam sospes delatus, multa egregia suæ uirtutis facinora edidit, nulli in tota militia secundus. & altero suæ expeditionis anno, dum hostes Christiani nominis persequitur, ualitudine aduersa correptus, uitam cum morte commutauit: anno à nato IESV M.C.LXXXVIII, sine liberis, sine coniuge decedens. in Austriam eius corpus delatum, in cœnobio S. Crucis, quod & censibus auxit, sepultus iacet optimus Princeps, cum iam Austriam post patris obitum sex annis uixisset moderatus.

AUSTRIAE DUX IIII.

Emericus, Heinricus.

Noua ciuitas conditur.

Vipoldus VII huius nominis & familia:, Gloriosus cognomine dictus, Friderici fratris Catholici cognominati successor, utrunq; post eius obitum sortitus Ducatum & Austriae & Stiria:, feliciter, sed non sine labore rexit. Nam Emericus rex Hungaria: uulgò dictus, rectius uerò Henricus (ita enim patria lingua sua Hungari nomina Germanica inuerterunt) Austriam mox post fratris obitum cum magno præter spem exercitu ingressus, serro, flamma, præda populatur, absente principe: sed interuentu Chunradi archiepiscopi Moguntini, & Eberhardi Salizburgensis, & Volffgeri Batauensis, qui cœnobium Scotorum ab Henrico fundatum sub id tempus dedicauit, paulo post Aquilegensis patriarcha creatus: huius aliorumq; principum ope rex Henricus Hungaria:, & Luipoldus dux Austria:, compositi pacatiq; sunt. Similiter rex Henricus, & Andreas II, frater eius, qui illi successit, diu in rancore uersati, persuasione præfatorum Principum cõcordiam inierunt. Hinc Leopoldus in tanto publico gaudio, baltheo militari est donatus. Sed ne continuò Hungari per fluuium Leytam in Austriam irrumperent, nouam ciuitatem tum cõdidit, ut incursiones illic arceret. Semper enim illic irrumpebant: licet Austria, quod postea scribemus, longè ulterius naturali limite protenderetur, ad Rabam usq; fluuium. Noua aut ciuitas propter cõtina incendia sic dicta est, quod omni penè anno innouetur, & ex nouis ædificijs noua & renata appareat: unde & arma huius ciuitatis gẽtilitia sunt, alba mœnia cū turri noua in rubeo cãpo. Statuit Ferdinandus noster princeps, rex Hungaria: & Bohemia: (Deus sibi uitam prorogauit) qui Burgū illud ornatissimè & magnificè extruxit, & fontibus per aquæductus ornauit,

ornauit, ut nimirū regia sit dicenda, condere hospitale cum triginta personis, qui debent hic ali & nutrirī necessarijs sumptibus, quos certa pecunia & parata uult instituire: Deus faxit, ut hoc sanctū propositum procedat. Tum fortē hęc urbs amplius non Noua ciuitas, sed Fernadinopolis iure & meritō dice. Habet hoc Burgum uirariū amoenissimū, ex damis, ceruis, hinnulis, cuniculis & labyrintho ingeniosissimo. Præterea priusquam urbs conderetur, Heinricus rex Hungarorū (quod est paucis notum) statuit præuenire hunc nostrum Leopoldum, & aream haud longē à Noua ciuitate fossa & aratris circumduxit. Conuenerant hi duo principes pacto, ut qui prior ex illis urbem extrueret, alium superaret & uinceret. Leopoldus itaq; dicto citius urbem suam perfecit. Heinricus Hungarus uidens rem perfectā, rubore perfusus, cum ignominia discessit. quales namq; sint Hungarici artifices & architecti, si careant Italis & Germanis, hinc omnibus manifestō patet. Quum meditantur domum extruere, cum faciunt stabulum, & ut poeta dixit Horatius, Amphoram cum instituant, uix urceus exit. Cernitur hodie haud longē à Noua ciuitate area illa Hungarica pro urbe condenda, quæ futuro seculo apud posteros post annum Platonis extruetur. Sed ad Leopoldum nostrū ueniamus. Hic Dux, Viennę habitabat: Burgumq; quod iam regijs ædificijs exornatum est, extruit. nam Heinrici primi Ducis Austriae habitatio Carmelitīs celsit. Multum enim Viennenses amabat, pluresq; illis immunitates concessit, & priuilegia: quia illum uicissim deuotissimē obseruabant, illiq; fideliter obtemperabant. ob id nuptias hic præsentē rege Romanorū Philippo, alijsq; principibus magnificas regijs sumptibus, cum Theodora Emanuelis Constantinopolitani Cæsaris expulsi consanguinea, celebrauit honorificentissimē. unde & illi superpetias tulit, dum Coloniā obsideret, pluresq; in circuitu inimicos & castella caperet, commeatum eorū interciperet & aquis ac terra, Nussiamq; occuparet. Nam Ottho Bauriæ Dux à quibusdam per ea tempora designatus erat rex Romanorum, contra Philippum regem: è qua re multi sunt facti conflictus & strages, de quibus in Cæsaris nostris copiose scripsimus. Perrexit paulo post Luipoldus hic noster Austriae dux, & Stirie, cum multis alijs principibus in terram sanctam. Tantus erat tum feruor & zelus in religionem Christi, ut nemo ex Ducibus Austriae putaretur bonus Christianus miles, qui terram sanctam non inuiseret ac adiret: è qua ingentem S. Crucis portionem secum religiosus princeps abstulit. Sed cum Sarraceni ex Africa traiecessent in Hispaniam, cunctaq; ferro & flamma euastarent, Leopoldus dux Austriae cum suis illos ipsos in Hispaniam aggressus, in Gallicia manus cum illis conferuit, deq; hostibus triumphauit: multisq; fortitudinis suæ præclaris facinoribus editis, reuersus in patriam, quia admodum religioni deditus erat, maiores suos sequi, ne ab ijs degenerare uideretur, statuit. Cœnobium itaque quod Liliorum campus appellatur, fundare cœpit, in quo repositi sunt Monachi S. Bernhardi, pulchris ædificijs exornatum, censibus ac redditibus auctum. Adiecit & plerasq; arces & ciuitates huic prouinciæ, quas emit suo ære, ac se frugi principem modis omnibus ostendit. Cum uerò Sarracenorum princeps in Palæstina ac Iudæa aliquot urbes & oppida Christianis eripuisset, euastassetq; in Hispanijs multa loca, superbissimē minatus est regi Aragonum, cæterisq; Christianis principibus, ni legem Sarracenam, abiecta Christiana, acceptarent, fore ut breui orbe Christiano uniuerso debellato, grauissimas essent sibi daturi pœnas. Conueniūt itaq; pleriq; Christiani Principes, & signati cruce mare traiciūt. Ibi Luipoldus hic noster, uocata uniuersa sua nobilitate Austriae & Stirie in Nouoburgo cœnobio, secundò se cū suis caractere crucis consignat: ac per Hungariam descendens, Andream II regem hortatur supplex, ut sit comes itineris: felicisq; ac prosperrima nauigatione paucis diebus, quod uix credibile est cuiquam, Danciam urbem Aegypti perueniunt, eamq; è manibus Sarracenorum liberant, potissimum hoc Leopoldo duce authore: hostibusq; Christi profligatis ac cæsis, reuersus est saluus & sospes Luipoldus Dux Austriae & Stirie, in Austriam, non sine magna subditorum suorum lætitia. Cum autem princeps Luipoldus ex sua coniuge Theodora, de qua paulo post uberius, Margaritam filiam maiorem natu procreasset, circa

Burgum Viennense quando extructum.

Cœnobii campi liliorum.

hæc

hæc tempora despondit Heinrico regi Romanorum Friderici II Imperatoris filio in coniugem: quæ anno à nato IESU uigesimo septimo, post mille ducentos, in reginam consecrata est, Nornbergæq; nuptiæ tanto apparatu factæ, ut multi homines in ijs nuptijs ferantur oppressi uitam amisisse. Sunt & eodem die, & in eadem urbe altera celebrata nuptiæ Heinrici ducis Austriae de Medling, Crudelis appellati, fratris Margarethæ, & Richardis sororis Ludouici Thuringiæ Landtgrauij, maximo & splendidissimo apparatu. Ut autem lector scias, quis ille fuerit rex Romanorū Heinricus, cum septem tantum Heinricos catalogus Cæsarum teneat, scito Fridericum II Imperatorem ex prima coniuge Constantia Arragonum regina (nam sex habuit legitimas uxores) genuisse hunc Heinricum ducem Sueuiæ, & Iordanem, qui in pueritia obiit: quæ quidem Constantia prius habuit maritum Emericū, siue Heinricum, regem Hungariæ. Post cuius mortem hic Luipoldus dux Austriae hanc Constantiā, ut tuto perueniret cum sua suppellectile & regia dote in Arragoniā, illi non uulgares suppetias tulit, & hæc dehinc Imper. Friderico II nupsit. Cumq; is Fridericus Imperator à Pontificibus toties lacefferetur, ne forte uiolenter Imperio deturbaretur, hunc primogenitum ope multorum principum, uix adhuc decennem, regem Romanorū designauit. & cum adulesceret, illi uxorem huius Ducis Austriae & Stiriae filiam Margaritam matrimonio copulauit: è qua duos sustulit filios gemellos, Fridericū & Heinricum: quos in duodecimo ætatis anno Manfredus spurius Imperatoris, ne sibi Sicilia regnum auferrent post Friderici Imperatoris obitum, ueneno sustulit. Hic itaq; Heinricus Romanorum rex, octo annis tantum Imperio præfuit, Friderico II Imperatore tum in Apulia bella agitante. Ob res itaq; præclare à Luipoldo Duce Austriae gestas, Heinricus is Romanorum rex uolens focerum suum magis exornare, ac cæteris ducibus præferre, de regali sua potestate diadema regium, hoc est, circum aureum coronæ adiecit pileo suo ferrato Ducali: quod quidem insigne nostra tempestate nullus princeps gestat. Extat huius donationis diploma, cuius exemplar hic subnectam, ne quispiam me calumniatur in principis mei fauorem cōfinxisse: è quo colliges, si annos Christi supputabis ex fide, hoc priuilegium non ab Heinrico VI Imperatore, ut pleriq; decepti sunt arbitrantes, principibus Austriae, sed ab hoc Heinrico Friderici II Imperatoris filio concessum & largitū. Sub id enim tempus Heinricus sextus dudum decesserat, qui Leopoldo Virtuoso, hoc est, patri huius, Stiriam collatam approbavit: ut superius scripsimus. sed donatio hæc principis ita sonat:

DONATIO HEINRICI IMPERATORIS, Duci Austriae.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Amē. Heinricus Dei gratiarum ex Romanorum semper Augustus: Dignum est nimirum & consentaneū, possibilibus rogatibus regiā Maiestatem omni tēpore annuendo largissimè subuenire, ipsosq; benigniter adimplere. Nouerit igitur omnē Christi nostriq; regni fidelium ætas, & successura posteritas, quod nos Principū, quorū iuris quencq; Romanorū Regē est eligere, bene placito, cōsilio & fauore, omnia iura, gratias & libertates, cunctasq; bonas cōsuetudines nobiliū terrarum Austriae & Stiriae, quæ usq; ad nos uariè deuenērūt, de quibus etiā ritè & rationabiliter noster & sacri regni dilectus Leopoldus dux Austriae & Stiriae, antiquorū Imperatorū Romanorumq; regū literis, quas certitudinaliter læsione procul mota, quales uidimus, plenius nos instruxit: & cū diuina gratia, Regia perfectissima perfruamur potestate, proculdubio nostram Regalem bene condecet liberalitatem, ut nostros & sacri regni principes, eorumq; terras, iuribus & gratijs specialibus sublimemus: è quibus specialiter Magnificum & sacro regno fidelissimum, summum nostrum principem Leopoldum, Ducem Austriae & Stiriae, easdemq; suas terras sequentibus iuribus, gratijs & libertatibus uolumus honorare. Primo, quod si quis alicui Ducum Austriae & Stiriae, quacuncq; censeretur dignitate, suarum terrarū prouinciās, & alia cætera quocuncq; nomine nuncupationeq; censeantur: quæ autem à regali magnificentia seu à Principibus spiritualibus concessionis, collationis uel officio

officio deriuaretur, legare, dare, obligare, unde cōtinget eosdem uenditores siue obligatores huiusmodi nostra regalis Maiestas, nec aliquis hominum æqualiter ualeat impedire. Quod si autem eadem uenditio, obligatio, datio, legatio euenire contingeret tam repente, quòd nec regia sublimitas, nec harum rerum collatores possent aliquatenus requiri, Ducibus Austriae & Stiriae praedictis in eorum iuribus ob hoc nullum eueniat penitus detrimentum. Etiam idem generosus princeps Leopoldus Dux Austriae & Stiriae, coram nostrae Maiestatis oculis, & electorum Romani regni culminis inquisitione & sententia obtinuit, pro solerti suarum antiquarum literarum recitatione, ut omnia sua iura seu feuda, cuiuscumque sint conditionis, in equo residens recipiat, talibus collationibus magnifice praedicatus. Praeterea eidem illustrissimo Principi Leopoldo Duci Austriae & Stiriae, cunctisque suis sequacibus hanc largiter concedimus dignitatem, ut sui principatus pileo nostrae regalis coronae diadema solenniter ferre possit. Volentes largius, suas terras seu ditiones, districtus, & caetera ad huiusmodi pertinentia, uel quae in posterum poterint obtinere, habere cuncta iura, libertates, gratias, bonasque consuetudines, quas Duces olim terrarum iam dictarum pie recordationis in comendabilem ex antiquis consuetudinem perduxerunt, atque recenter à nostrae manibus excellentiae susceperunt, quibusuis impedimentis inuolabiliter procul motis. Demum mandamus, & sub interminationibus nostrae gratiae districtè praecipimus, ut nullus sit qui ausu ductus temerario, strenuissimum Principem Leopoldum Ducem Austriae & Stiriae praefatum, suosque sequaces, audeat impedire, uel alicuius ingenij scrupulo molestare. Quod qui facere praesumpserit, offensum nostrae Celsitudinis se nouerit incursum. Ad quarum etiam gratiarum concessarum perennem memoriam hanc ei literam conscribi, & sigillo nostro iussimus insigniri. Testes hi sunt: Ludouicus Dux Bauariae, Palatinus Comes Rheni, Ulrichus & Ludouicus Comites de Ferroto, Conradus Burgrauus de Neurnberg, Fridericus de Thruhendingen Comes, Eberhardus Dapifer de Vualpurg, Conradus Pincerna de Vuintterstetten, Chunradus de Sindelued, & alij quam plures. Acta apud Eslingen, anno Dominicae incarnationis M. CC. XXVIII. nono Calendas Septembris, indictione prima.

Fuit hic Leopoldus Pater cleri à plerisque dictus, cum sacerdotes nimirum ueneraretur, & monasteria collapsa reficeret. nam Carthusianorum claustrum Stiriae Geyrach uocitatum reparauit, & censibus auxit. hic hospitale S. Spiritus dictum de Saxia Viennae fundauit, multisque magnis libertatibus donauit: & templum diui Antonij eregionè parrochiam fecit, ac priuilegijs muniuit, quae uidi. sicut & omnium Principum Austriae diplomata, quae singulis monasterijs & templis dederunt, summa diligentia disquisiui, ut fidem facerem omni posteritati, uerè domum Austriae religiosi Principibus semper fuisse claram & insignem. Caeterum cum exitiales inimicitiae sub id tempus essent inter Gregorium I X Pontificem Maximum, & Fridericum II Imperatorem, quem diris deuouit Pontifex Maximus, ob amorem Imperatoris, concessit in Apuliam cum Patriarcha Aquileiensi, Bertoldo Archiepiscopo Salizburgensi, Vdalrico Patauiensi, Hermanno Duce Carinthiae, accersitisque nonnullis alijs Principibus, Imperatorem Pontifici conciliauit, pacemque fecit, anno à nato Christo M. CC. XXX. Quo anno lethali morbo correptus, in Apulia ad S. Germanum uitam suam finiuit, cum iam Stiriam annis XXXVII, Austriam unum & triginta annos gubernasset, intestinis suis sepultis in monte Casino: ossa uerò delata in Austriam, in coenobio Campi liliorum à se fundato & constructo conduntur in sarcophago elato, qui hodie in choro cernitur D. Andreae apostoli, quo ab Archiepiscopo Salizburgensi templum coenobij est consecratum. Habuit autem uxorem Theodoram, Alexij Constantinopolitani Caesaris consanguineam, e qua tris filios & quatuor filias procreauit, Leopoldum scilicet VIII, cognomèto Infantem dictum: qui puer ex negligentia paedagogi sui, cum in horto ex arbore praecipitatus periret, nono gratissue anno, patri uehementè dolorem excitauit. In coenobio Nouiburgi sepultus est, anno Christi M. CC. XVI. cum matre sua Theodora, quae etiam illic quiescit. Alter

Luipoldus
VIII.

Heinricus V
Crudelis.

Fridericus
Neapoli
trunca-
tus.

Stephanus de
Sagabria.

Margareta.

Ottocharus.

Agnes.
Constantia.

Gertrudis.

Henricus de
Medling.

filius erat Heinricus V eius nominis, de Medling, cognominatus Crudelis et impius, quod patri rebellis, matrem Theodoram ex arce Haymburgo cum omni suo gynaecio expulerit, oppidumque & castrum inique possederit, utriusque parentibus insidias locauerit: sed Dei iudicio ante aetatem, & triennio ante patrem mortuus, & castra oppidaque ablata vi, & alia quae sibi haereditario cesserant, parentibus reliquit impius filius, qui poenas dederat scelerum suorum. Nam & Richardis eius coniunx, Ludouici Thuringiae Landtgrauis soror, qui Ludouicus diuæ Elizabethæ matrimonio copulatus fuerat, post unicum filium Gertrudim, mortua sepelitur. Gertrudis autem illa per patruum suum Fridericum Austriae Ducem, de quo paulo post, desponsatur Vladislao Marchioni Morauiae, filio regis Bohemiae, qui post Fridericum Austriae ducem successit in ducatu Austriae, ob suam coniugem. Sed cum nullam ex ea gigneret prolem, breui occubuit. Gertrudis autem secundo nupsit Hermanno Marchioni Badensi, qui paucis annis obtinuit Viennam, & nonnulla alia oppida Austriae: ex eoque tulit filium Fridericum, qui Neapoli est capite tuncatus innocenter: & filiam Agnetem, quae Vlricum ducem Carinthiae maritum habuit: sed nullam prolem. eoque defuncto coacta est nubere Comiti Vlrico de Heunburgo, per Otthocarum Morauiae & Austriae ducem, quemadmodum copiosius paulo infra scribemus. Ex hoc Comite nati sunt filij & filiae, e quibus orta dehinc est familia Comitum de Pfannenbergo, & de Cilia. Sed & illo marito defuncto, Gertrudis tertio nupsit Romano Russe regi: qui eam relinquens impregnatam, rediit in Russiam, nec unquam reuersus est ad eam: quae tum peperit Mariam, quae post Stephano de Sagabria, Capitaneo Stephani V, Hungarorum regis, desponsata est. Multa est perpeffa haec Gertrudis incommoda ab Otthocaro, qui eam, ne ducatus Austriae in suas perueniret manus, persecutus adeo est, ut ipsa relicta Austria secederet in Misnam, ad consanguineam suam Constantiam, de qua in sequentibus scribemus. Tertius Leopoldi filius erat Fridericus, de qua sequenti capite scribemus. Restat ut etiam eius quatuor filias ordine recensamus. Prima erat Margareta, quae fuit desponsata Heinrico Romanorum regi, filio Friderici II Imperatoris, ut paulo ante scripsimus: & ei duos gemellos peperit. Sed post anno Virginei partus quinquagesimo quarto post mille ducentos, cum iam per obitum Friderici ducis, Austriae & Stiriae ducatus careret masculino haerede, per prouinciales Austriae denuo desponsata est Margarita, unica haec Austriae soboles, Ottocharo Morauiae Marchioni, & dehinc Bohemiae regi: qui per eam, Austriam sortitus est. Sed cum nullam ex ea ferret prolem, septimo post nuptias anno repudiata illa, duxit Kunigundim Rasselai Moscorum ducis filiam. haec autem Margarita reposita in Kremps oppido, sexto post diuortium anno est ab impio marito sublata ueneno, in Campo liliorum sepulta, cui coenobio multa bona fecit. Altera filia Luipaldi ducis, Agnes, desponsatur a patre duci Saxoniae. Constantia, tertia filia Luipaldi, & Theodorae, per fratrem suum Fridericum Ducem Austriae copulatur matrimonio Heinrico Marchioni Misnae, cui peperit duos filios, Theodoricum scilicet & Albertum: e quibus, ni obstitissent Ottocharus & Vuenceslaus reges Bohemiae, alter creatus fuisset Dux Austriae post Friderici obitum. Quarta Luipaldi & Theodorae filia, Gertrudis, Landtgrauio Thuringiae fuit uxor collocata: quos uero illi liberos pepererit, annales Thuringorum requirendi sunt. Hanc post se reliquit propagationem gloriosus ille Princeps, & in omni uita sua humanus ac religiosus, Luipaldus V II, Austriae dux IIII, & Stiriae II.

AUSTRIAE DUX V, ET ULTIMUS, Fridericus II, cognomento Bellicosus.

Ridericus secundus eius stirpis & nominis, Bellicosus cognomine dictus, quintus & ultimus Austriae Dux, & Stiriae III, filius fuit Luipaldi septimi, & Theodorae: qui mox patre defuncto, utrumque sibi Ducatum regendum usurpauit, Nam & frater suus de Medling, sine filiis

hīs breui, unica sola filia Gertrude superſtite relicta, ut ſuperius ſcripſimus, deceſſit. Eſtq; omnis huic hæreditas ad Fridericum deuoluta. Strenuus Princeps in periculis obeundis, animo imperterrito, bello fortunatus, ſed petulans, atq; ideo improuidus militibus: liberalis præcipue, licet & aliàs non eſſet parcus, ut eſt natura totius familiæ Ducum Auſtriæ. Viuente patre, anno à nato IESV uigelimofexto ſupra mille ducentos, uxorem duxit Gertrudim, Ducis de Brauſchweig filiam, reginæ Hungariæ Gertrudis, quæ mater fuit diuæ Elizabethæ, neptem: qua cum magnificis apparatibus, multorum principum præſentia, nuptias in ciuitate Braunſuicenſi ſplendidiffimas celebrauit. Sed triennio poſt, quum liberos non procrearet, eam repudiauit, ſuperducta filia Otthonis ſenioris Ducis Morauie: quod pleriq; uifum eſt indignum, & impium. Quandoquidem Gertrudis regina Andree regis Hungariæ uxor, & mater S. Elizabethæ, ſoror erat Otthonis Ducis Morauie, Bechtholdi patriarchæ Aquileienſis, Egberti epiſcopi Babenbergienſis, & Heinrici Marchionis Hiſtriæ: cuius ſorores fuerant, diua Heduuigis duciſſa Poloniæ, Agnes regina Franciæ, uxor Philippi regis: & Abbatiffa quædam, cuius † nomen hæcenus non reperi, † Bruſchius inuenit eam Mechtildim fuiſſe dictam; duciſſamq; Meraniæ fuiſſe. in Kytzing, propè Herbipolim. Inceſtuofa itaq; putabatur hæ nuptiæ. Poſt patris obitum fortè cum abſens eſſet à patria Fridericus, eius ſubditi & familiares pater nos theſauros hæredi uero contra ius ac phas abſtulerunt, prædis ac direptionibus intenti: quorum authores feruntur fuiſſe duo fratres de Chuenring, Henricus & Hadmarus, Canes à ſæuitia & crudelitate erga ſuum naturalem dominum dicti. Nam & Kremſam & Steinam oppida, in Danubij ripa locata, incendio euafarunt, magna ſæuitia uſi in ciues illos iniquè. Sed redeunte Principe, mox pœnas ſuorum facinorum dederunt. Nam Hadmarus in deſperationem redactus, eo anno ignominioſe eſt mortuus in Zuettel monaſterio, ad quod confugiebat, inops conſilij horum foundationis: & clam ſepultus, Henrico fratri Princeps abſtulit Tyrnſtain, & adiacentes uillas, quæ huius familiæ prius erant, & in ſuum uſum conuertit, potiunturq; adhuc hodie Principes Auſtriæ his bonis: pulchrè itaq; eos humiliauit: cæteris theſauros paternos uſi raptos iterum abſtulit, ſupplicioq; affecit condigno, partim enſe, partim cruce ſcelera ultus. Baro autem de Chuenring Henricus, Canis dictus, & ſuos & fratris ſui filios, Hadmari deſuncti obſides, Principi dedit, ut quoad omnia ablata reſtituerentur integrè, & perſoluerentur, his pro arbitrio uteretur. Sic eſt & hoc bellum ciuile uix ſedatum, quum Bela IIII Hungariæ rex, cum Andree filio, in principio gubernationis Friderici in Auſtriam irruerent, fortè ob nuptias parum æquas, de quibus iam ſcripſimus. Quibus obuiam Fridericus uſq; ad Heymburgum occurrit, uiriliter ac intrepidè manus conſerens cum illis, adeo ut incruenta uictoria illico remearet ad Viennam: quam uix ingreſſus, audit Vuenceslaum, uel ut alij ſcribunt, Primislaum regem Bohemiæ, Tranſdanubianam Auſtriam ferro & igne euafare. Exciti ferebantur Bohemi à Baronibus de Chuenring, & rebellibus alijs, quos Princeps iam ultus erat. Verùm audientes, punitos authores ſeditionis, & belli illius ciuilis, reuerſi ſunt in ſuum regnum, ſed non abſq; præda. Quod Fridericus, quia tum occaſio non erat, pauliſper diſſimulauit, uindictæ tempus opportunum quærens. Sed ut ſuos milites more antiquo Imperatorum exerceret, quo bello fierent accommodiores, ex omni militia ducentos elegit, quos in uilla Pentzing, Vienneniſi urbi propinqua, ordinibus & phalange rectè quali in legionibus adornatis, iuſta acie decertaturos commiſit. qui uerò inepti uifi, reiecti ſunt, & alij ſubſtituti agiliores. Delectos uerò, nobiliſſimo habitu, albo & rubeo purpureo, qualem præferunt colorem arma Ducatus Auſtriæ, cohoneſtauit: uelitari id ueteres dixerunt. Inde Calendis Februarij poſt Chriſtum natum anno M. C. X. X. I. I., Gebhardo Bathaueniſi epiſcopo, alijsq; multis inſignioribus præſentibus in cœnobio Scotorum, cum ducentis nobilioribus baltheum militarem aſſumpſit: quos dehinc donarijs & congio militari donauit, uti eos inſcicaret, quo fierent ad arma capellenda feruentiores. Et hinc uilla Pentzing nomen fortita eſt, quali irritamentum dixeris uerè pugne. Poſt memor illatè à Morauis ac Bohemis iniuriæ, collectis copijs Morauiam ingreditur:

& arcem quæ Vetouia uulgò dicitur, furum ac prædonum receptaculum, nullo penè labore, nemine uel præsentiente, in deditioem capit: quod suis etiã militibus uisum est facile fieri non posse. Quinimò Vuenceslaus rex tam inopinato & subito casu deiectus, non modò non illi obuiam prodit, sed per syluam Bohemicam exercitum suum fugienti similis traduxit, non ausus illi occurrere. At rex Hungariæ Andreas II, felicitati Ducis Austriæ inuidens, nescio qua causa, quã ue ratione motus, magno exercitu Austriam ingreditur: & uillam quæ haud longè à Pruck in Leyta flumine locata, Hofflein patria nuncupatur lingua, adoritur: longè lateq; finitima populatus loca, sed illa haud incruenta uictoria celsit, multis è suo exercitu cæsis ac profligatis, multis captis. Teben arx & oppidum incendio cõflagrauit: ideo coactus retrocedere rex, pacem à duce Friderico petijt coactus, quam cum ille concessam acceptasset, inter redeundum iuxta ciuitatem Nouam Friderico occurrit: à quo humanissimè acceptus est, simulq; honorificentissimè pacem firmarunt. Rex præterea Ducem ad regnum Hungariæ inuitauit, quò simul profecti sunt, & iunctis dextris, cum aliquot dies publico gaudio uixissent, Fridericus Austriam reuersus, Hungari uerò incio rege suo Stiria fines populati, cum longius abduxissent Stirios, qui sine Duce uagabundi, sine ordine palati hostes adgrediuntur, cæsi fugatiq; sunt, sed ancipiti Marte utrinq; pugnantes, neutris uictoria celsit. Audiens autem contra se moliri Marchionem Morauia, qui iam Vetouiam arcem cum alijs castellis recuperauerat, exercitum quadraginta milium coegit, Vetouiam denuò cepit cum nõnullis alijs castellis, processurus in regnũ Bohemia, atq; omnia euastaturus, sed morbo correptus lethali penè, ab incepto destitit: ualitudini uerò pristina restitutus, celeberrimas nuptias cum sorore Constantia, quam Heinrico Marchioni Misna desponsauerat, extra urbem Viennensem, iuxta **Stadlaw** in planitie, Calendis Maij maximo apparatu & splendore perfecit, præsentibus regibus Hungariæ Andrea II patre, & Belej IIII filio Venceslao Bohemia: episcopis Salisburgense, Batauense, Babenbergense, Frisingense, Secouiese: ac principibus Vladislao Morauio Marchione, Vdalrico Carinthia duce, item & Saxonia duce, Landtgrauioq; Thuringia, multisq; Comitibus, Baronibus ac nobilibus, matre etiã Theodora præsentibus. Noluìt Princeps in Vienna has celebrare nuptias, ueritus & seditiones & incendia. Nec enim satis tutum erat credere uicinis suis, qui quotidie limites Austriæ supergressi, finitima loca populabantur. Et maius suis flosculis arridebat, & concentus auium suauissimi aures demulcebant: florebat tum omnis ager, & erat formosissimus annus. Mouebat hic luxus animos Hungarorum: qui mox sequenti anno tanta fertilitatis terræ inuidentes, sperabant se Fridericum è terra sua deturbaturos. magnis itaq; copijs Austriam populantur. Erant in exercitu pater & filij Andreas & Bela, ac Colomannus: penitusq; sibi Austriam subigi posse sperabant. Fridericus tantæ potentia impar, licet esset animi ad omnia subeunda pericula parati, formidans ne omnem amitteret prouinciam, ad astum confugit. Oratores mittit, ueniamq; si quid deliquisset rogat: conuiuio acceptat reges, & munificè tractat. sic per hoc omnes abigit è prouincia bene pacatos. Venceslaus autem Bohemia rex, haud ignarus Hungarorum irruptionis, ipse per Morauiam ingressus Austriam, sperans, dum manus Fridericus cum Hungaris confereret, sese potiturum prouincia. Sed ecce dum haud longè à ripa Danubij castrametatur, triduana pluuia, & resoluta in montibus nix, Danubij inundationem procreat: quæ tanta fuit, ut plerisq; hominibus ac iumentis submersis, uillis, brutis, agris, & satis coopertis, impelleret cum omni exerciturogem, etiã impedimentis relictis retrò abire. Præcesserat hanc inundatione prior alia tempore uerno, quũ glacies resoluereetur, nam asperrima eo anno fuerat hyems, hominibus ac pecudibus admodum molesta: quæ ita aquam conuerterat in glaciem, ut alueum egressus Danubius, ripam, & adiacentes in ea syluas & oppidula penitus destrueret, arbores radicitus euerteret, segetes obrueret, ut ualida sequeretur ex fatis destructis fames, & ingens penuria. Cum itaq; Fridericus nouis & insolitis exactio-

*Stadlaw ultra
Danubium.*

*Hungarorũ in
Austriã amor
& proba uici
nitas.*

nibus

nibus ciues suosq; subditos molestaret, unoq; die cuncta totius Austrię cœnobîa inopinatò suis thesauris spoliaret, depositaq; præter omnem honestatem diriperet uolenter, suorum incidit odium capitale, sanguine expiandum. Accessit aliud, & intolerabilius facinus principis. Deperibat Fridericus uxorem quandam forma eximia Viennensis cuiusdam ciuis: appellabatur hæc ex re, pulchra Braunhildis. ea cum potiri non posset (nam neq; donis neq; promissis pellicere pudicam feminam impudicus princeps ualuit) conuiuium Viennæ instituit, ciuesq; insigniores accersit cū coniugibus ac filiabus. facta cœna, chorea celebratur: subornantur lenones, subseffores, abactores, qui Braunhildim in media chorea (dum aut maior adest iuuenū ac puellarum tripudiantium copia, aut uino maior pars hominum sepulta, haud facile aduertit quę in strepitu fiunt) inuiram quidem, sed uerbis fictis, quasi ad aliam habitationem abducturi, demulcentes in principis cubiculum abripiunt. cui cum uim princeps inferret, maritusq; id senioribus conquestus, ciuium tumultum excitasset, princeps clam de muro urbis demissus, aufugit in arcem Starckenberg prope Nouam ciuitatem, illicq; delituit. Cum autem pleriq; etiam uicini super iniuria eis à principe illata lamentati essent Friderico II Cæsari & Imperatori Romano, qui quoties ab eo uocatus, semper eius mandata non modò cõtempserat, sed Cæsaris etiam nuncium literas afferentem inhonestè tractauerat: quinimò & matrem suam Theodoram custodię mancipauerat, quæ elapsa ad regem Venceslaum Bohemię confugerat, delatis prius ad Imperatorem querimonijs: ob id Imperator eum banno imperiali prosequutus, omni suo honore exiit, ac terris suis hæreditarijs spoliauit, in publico principum Germanorum consensu, & ob id contumaciã proscripsit. Cum autem Fridericus Imperatoris edicta aspernaretur, Imperator regem Bohemię & Ducem Bauriarię in Austriam præmisit, ut hominis rebellionem compescerent. hi licet terram incendio & ferro uastarent, Princeps in arce Starckenberg, & Noua ciuitate sese præmunijt, ut illæsus ab omnibus permaneret. Cum autem Burgrauius Norinbergensis, collectis copijs ad persequendum Ducem usq; ad Nouam ciuitatē perrexisset, aduocaturus Stiros, quibus Imperator id iniunxerat, & opem insuper à Patriarcha Aquileiense implo raturus, quo ducem in obedientiã reduceret: Fridericus dux unà cum Comite de Bogen ex Bauriaria, quem secum habuit, suppetias sibi ferentem, subsequutus illos, partim caput, partim occidit, plures in fugã uertit: Stirienses re infecta, cum confusione domū repedarunt. Episcopus Bathauensis Rudigerus, & Frisingensis Chunradus, cū multis nobilibus, qui pro defensione terræ ab Imperatore huc missi erāt, à Friderico capti, irrisi sunt. Tota Austria bello, ob bellicosum uel potius rixosum principē e uastatur. Coactus est itaq; Imperator, & si multis magnisq; disfringeret negocijs, Austriam ingredi. Per Stiriã idcirco delatus, fortissima munimenta & castra occupauit, quæ huic Principi abstulit. ingressus Viennam, à ciuibus est honorificentissimè exceptus. Comitatus sunt Imperatorē Eckenuertus antistes Babenbergensis, Ottho Dux Bauriarię, Burgrauius Normbergensis, Comites de Hennenberg, de Eberstain, cum multis episcopis, baronibus & nobilibus. Descendit per Danubium Chunradus Imperatoris filius, rex Romanorum, cum insigni nobilitate, tribusq; mensibus hybernarunt Viennæ: & quia Fridericus Dux exul, præter Nouam ciuitatem, Medling oppidum & castrum, & arcem Starckenberg, nihil reliquum habebat in Austria: Imperator Viennam Imperialem urbem creauit, eamq; Romano imperio subiecit, duci Austrię auferens: insigniaq; urbi donat, quibus hodie utitur, aquilam scilicet auream in campo nigro. mansit quatuor annis in ditione imperiali, quoad Fridericus dux exulauit. Arma hæc urbis Viennensis, auream scilicet aquilam in campo nigro, cum imperiali corona ac diademate, post aliquot annos Fridericus imperator III, sed rectius quartus dicendus, confirmauit, ut inferius cõmodiore loco adponemus, cum catalogum ducum Austrię de familia Habspurgensium scribemus. Cum dehinc Imperator Ratisponam, ubi comitiã indixerat, cum suis ascenderet, moturus hinc in Apuliam, Viennæ reliquit antistitē Babenbergensem Eckenbertū (qui breuî post mortem obiit, ad Scotos sepultus) Burgrauium Norinbergensem, Comites de Hennen

Vienna Imperialis urbs.

berg & Eberstain, qui urbi præessent Viennensi. Sed nulla re consternatus dux Austriae, quinimò minas, proscriptionem, & alias calamitates faciens nauci, animosior factus, indies eruptionibus laceſſebat præsidia in Austria relicta: & quoties uel equites uel pedites in campo Steinfeld, patria lingua ita appellato, deprehenderet, uinctos in Nouam ciuitatem abduxit: qua re territi plerique discedebant. Quibus successibus elatus Fridericus Dux, quotidie & uillas & oppida in suam recepit ditionem. Cum autem Imperator denuò comitem de Eberstain, qui & cum cæteris præsijs discesserat, remisisset ad Austriam tutandam, ueluti supremum capitaneum, & Austriae præsidem (strenuus enim erat, bellicosusq; Comes, & qui inter militares imperij non haberet secundum) cum Austriam cum suo exercitu ingrederetur, iuxta Tulnam Fridericus Dux illi occurrit, manusq; cõserit: adeoq; cæcidit, ut magno labore uix Viennam attingeret, quæ adhuc firmiter Ducis resistebat. non erat autus Comes ille de Eberstain, Theodoricus nomine, illi se credere: ita erant omnia confusa, erroribusq; completa: quisq; sibi timebat, & huius aut illius gratiam ac fauorẽ mercabatur. Fridericus itaq; dux artes bellicas omnes cognoscens, cum audisset Venceslaum regem Bohemiarum Imperatori rebellem: occasionem sumpsit, ut in suam partem eum deduceret, multa illi pollicitus, præsertim eam Austriae partem quæ Marchiarum campus trans Danubium dicitur. sed & Laha oppidum mox illi in arrabonem contulit, promittens illi omnem Transdanubianam Austriam. Erat præterea, ut antè meminimus, in exercitu Friderici Ducis Austriae, Comes de Bogen (qui nunc uocatur Comites de Archie Latina uoce, & in comitatu Tyrolensi degunt, ecclesiarum Tridentinarum feudatarij) ex Bauaria, acer & bellicosus uir. Coacto igitur insigni exercitu, Vienna obsidione cingitur, ne ullus importetur commeatus: omnia itinera, omnes semitæ intercluduntur, ad summam in ediam & famem ciues impelluntur, multi fame pereunt, & ad foetidos immundos & inhumanos cibos comedendos coguntur. Multi fuga elapsi urbem relinquunt, maximo precio & frumenta & uina distrahuntur: nulla quies, nulla tranquillitas, plena omnia calamitatum. Quum Princeps omnem undiq; annonam coemisset, & omnia horrea uacua reliquisset, fames undiq; inualeſcit, & commeatus penuria. Prouinciales itaq; & ciues Viennenses sese principi de dunt coacti: utq; gratiam illis largiatur, & beneuolentiam ostendat, precantur humiles. Omnia itaq; bonis consilijs pacantur. Fridericus Viennam ingreditur, in gratiam ciues suscipit, bono fauore illos prosequitur, amnestia celebratur. Venceslaus rex Bohemiarum sibi à Duce promissa, hoc est, Transdanubianam Austriam postulat. Princeps dissimulat, non modo non se daturum quippiam, sed Laha oppidum, quod prius erat illi dicatum, clam se suo Principi subigit, & dedit sponte sua. Noui itaq; tumultus, noua bella surgunt inter Regem & Principem: & nisi fauoria obstitisset hyemis, erat iterum cum magno exercitu prouinciam euastaturus Bohemiarum rex. Sed ut omnia pacatiora redderentur, Fridericus Heinrici fratris filiam Gertrudim, Vladislao Marchioni Morauiarum, filio regis Venceslai, coniugem despondet. tum sunt omnes lites & differentiarum hoc matrimonio sublatae inter principes. Et ut se conciliaret Imperatori Friderico, tempus exposcebat, ne grauiora pateretur: diris deuouebatur, & imperio Romano erat execrabilis. Delectis itaq; ducibus equitibus splendide ornatis purpureo & albo nobiliore habitu, intrepidus Imperatorem Veronam usq; adiit: à quo benigne susceptus, in gratiam recipitur submissus, omniaq; condonata sunt illi quæ prius patrarat scelera: honorisq; pristino restitutus, accepit omnes iterum sibi ablatas prouincias, Austriam, Stiriam, & Carniolam, quam paulo antè obtinuit: & insignia ab Imperatore munera, duodecim mulos excellentes Hispanicos bene ornatos, cum duodecim externis curato ribus animalium. In reditu à Verona egressus, circa urbem in ponte Athesis fluminis ab Italis molestatus, uiriliter cum illis pugnans, plures in fluuium præcipitauit. Ab Eccelmo post res est composita. Dehinc ut Ducem Austriae, qui ab auo suo imperatore Friderico II seruo puniceo siue corona rostrata, & à filio suo Henrico rege Romano diademate & circulo aureo erat exornatus, magis honorificentiusq; condecoraret, crucem auream, qualem Cæsares in suis coronis gestant, prioribus insignibus adiecit, quo

quo ipsum parem Regiæ dignitati efficeret, ut inter cæteros imperij duces ueluti Archidux splenderet. Nullus enim in uniuersa Christianitate princeps tot tantisque gaudet immunitatibus, priuilegijs, eminentijs, ab imperatoribus & regibus Romanis concessis, quemadmodum dux Austriae: ut merito Albertus Krantz Saxoniae scriptor neque indoctus, neque indiligens, iam mirari desinat, qui in sua Saxoniam, incertum quo duce hanc appellationem sibi usurpauit, Princeps orientis nouissimus prodit. Sed ne uidear lateres lauare, & pro meo arbitrio fabulas comminisci: ecce huius donationis Friderici II Imperatoris exemplar, cuius archetypum in archiuis (quamuis alij rectius *αρχιου* graece dici credant, ut Budeus & Alciatus) principum Austriae conseruatur, quod bona diligentia uidi, & huc adscripsi.

FRIDERICI II. IMPER. I. PRI

uilegia pro Duce Austriae.

In nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis, Amen. Fridericus II diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem & Siciliae rex. Iustis Principum nostrorum petitionibus cõdescendere cogimur: quas nisi fauorabiliter audiremus, obaudire quod iuste petitur, per iniuriam male audiremus. Eapropter per praesens priuilegium nouerit tam praesens aetas, quam successura posteritas, quod noster excellentissimus Princeps Fridericus Dux Austriae & Stiriae, ac Dominus Carniolae, dilectus Princeps ac consanguineus noster, quoddam priuilegium diuini Augusti Imperatoris quondam Friderici, aui nostri scilicet, primi eius nominis, memoriae recolendae Heinrico quondam duci Austriae proauo suo dudum indultum, nostro culmini praesentauit, supplicans attentius, ut ei illud innouare, & omnia quae continentur in eo confirmare de nostra gratia dignaremur. cuius tenor per omnia talis est. In nomine S. & indiuiduae Trinitatis, Amen. Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus, primus eius nominis. Quanquam rerum commutatio ex ipsa corporali institutione possit firma consistere: nec ea quae legitime geruntur, ulla possint refragatione conuelli: ne causa rei gestae ulla possit esse dubietas, Imperialis debet interuenire autoritas. Nouerit igitur omnium Christi imperijque nostri fidelium praesens aetas, & futura posteritas, qualiter nos, eius cooperante gratia, a quo coelitus pax missa est hominibus super terram, in generali nostra curia Ratisponae, in natiuitate S. Mariae celebrata, in praesentia multorum religiosorum & catholicorum, litem & controuersiam, quae inter charissimum nostrum patrum Henricum ducem Austriae, & inter nepotem nostrum charissimum Henricum ducem Saxoniae, diu agitata extitit, super ducatu Bauariae, & super Marchia, a superiori fluminis parte Anasi, terminauimus hoc modo: quod dux Austriae resignauit nobis ducatum Bauariae, & dictam Marchiam, quos tenebat. Qua resignatione facta, mox eundem ducatum Bauariae in beneficium contulimus duci Saxoniae. Praedictus uero Dux Saxoniae cessit & renunciauit omni iuri & actioni, quas habebat ad dictam Marchiam, cum omnibus suis iuribus & beneficijs. Ne autem in hoc facto honor & gloria patri nostri charissimi aliquatenus minuatur, de consilio & iudicio principum, illustri Vladislao duce Bohemiae sententiam promulgante, quam ceteri principes approbabant, Marchionatum Austriae, & dictam Marchiam supra Anasum commutauimus in Ducatum: eiusdemque ducatum cum subscriptis iuribus, priuilegijs, & gratijs omnibus liberalitate Caesarea contulimus Henrico praedicto patrio nostro charissimo, praenobili suae uxori Theodorae, & liberis eorundem, ob singularem fauorem, quo erga dilectissimum patrum nostrum Henricum Austriae ducem, eius conthoralem praenobilem Theodoram, & eorum successores, nec non erga terram Austriae, quae clypeus & cor sacri Romani imperij esse dinoscitur, afficimur, de consilio & assensu principum imperij, dictis coniugibus, eorum in eodem ducatu successoribus, necnon praetactae terrae Austriae subnotatas constitutiones, concessiones, & indulta, autoritate imperiali in iura plena & perpetua redactas, donauimus liberaliter uigore praesentium, & donamus: primo quidem, quod dux Austriae quibusuis sub-

Priuegiu Fri
derici I. Imp.
pro Henrico
duce.

Austria super
rior supra A-
nasum in ducatum uersa.

Terra Austria
clypeus & cor
sacri Rom. imp.
perij.

XII *utri arma
ti in Hungaria
per mensem.*

dijs & seruitijs tenetur, nec esse debet obnoxius sacro Romano imperio, nec cuiquã alteri, nisi ea de sui arbitrij libertate fecerit: eo excepto duntaxat, quòd Imperio seruire tenebitur, in Hungariam duodecim uiris armatis per mensem unum sub expensis proprijs, in eius rei euidentiã ut Princeps Imperij agnoscat. Nec pro conducendis feudis requirere seu accedere debet imperium extra metas Austriae, uerum in terra Austriae sibi debentur sua feuda conferri per Imperium, & locari. Quod si sibi denegaretur, ab Imperio requirat, exigat literatorie trina uice; quo facto, iuste possidebit sua feuda, sine offensa Imperij, ac si ea corporaliter conduxisset. Dux etiam Austriae non tenetur aliquam curiam accedere, edictam per Imperium, seu quemuis alium, nisi ultrò de sua fecerit uoluntate: Imperium quoque nullum feudum habere debet, Austriae in ducatu. Si uerò Princeps aliquis, uel alterius status persona nobilis uel ignobilis, cuiuscunque conditionis existat, haberet in dicto ducatu possessiones ab ipso iure feudali dependentes, has nulli locet seu conferat, nisi eas prius conduxerit à Duce Austriae memorato: cuius contrariũ si fecerit, eadem feuda ad Ducem Austriae deuoluta, liberè sibi ex tunc iure proprietatis & directi dominij pertinebunt, principibus Ecclesiasticis & monasterijs exceptis duntaxat in hoc casu. Cuncta etiam secularia iudicia, bannum syluestrium & ferinarum, piscinae & nemora in ducatu Austriae, debent iure feudali à Duce Austriae dependere. Etiam debet Dux Austriae de nullis oppositionibus uel obiectis quibuscunque, nec coram Imperio, nec alijs quibuslibet, cuiquam respondere, nisi id sua propria & spontanea uoluerit facere libertate: sed si uoluerit unum locare, poterit de uasallis seu homologijs, & coram illo secundum terminos praefixos parere potest, & debet iustitiae cõplemento. Insuper potest idem dux Austriae, cũ impugnatus fuerit ab aliquo de duello, per unũ idoneum, nõ inenormitatis macula detentum, uices suas prorsus supplere. Et illam ipse eadem die seu princeps, uel alius quisquam pro alicuius nota infamiae non potest impetere, nec debet impugnari. Praeterea quicquid Dux Austriae in terris suis seu districtibus seu fecerit, uel statuerit, hoc imperium nec alia potentia modis seu uijs quibuscunque debet alio quoquo modo in posterum commutare. Et si, quod Deus auertat, Dux Austriae sine hærede filio decesserit, idem Ducatus ad seniore filiam, quam reliquerit, deuoluatur. Inter Duces Austriae qui senior fuerit, dominium habeat dictae terrae. Ad cuius etiam seniore filium iure hæreditario deducatur: ita tamen, quòd ab eiusdem sanguinis stirpite non recedat, nec ducatus Austriae ullo unquam tempore diuisionis alicuius recipiat sectionem. Si quis in dicto ducatu residens, uel in eo possessiones habens, fecerit cõtra Ducem Austriae occultè uel publicè, est dicto duci in rebus & corpore sine gratia condemnatus. Imperium dicto Duci Austriae cõtra omnes suos iniuriatores debet auxiliari & succurrere, quoad iustitiam assequatur. Dux Austriae principali indutus ueste, supposito pileo ducali, circumdato sero pinnito, baculũ habens in manibus, equo insidens, & insuper more aliorũ Principum Imperij, conducere ab imperio feuda sua debet. Dicti Ducis institutionibus & destitutionibus in ducatu Austriae suo est parendum. Et potest in terris suis omnibus tenere ludæos, & usurarios publicos, quos uulgus uocat *gewerteschin*, sine Imperij molestia & offensa. Si quibusuis imperij curis publicis Dux Austriae praesens fuerit, unus de Palatinis Archiducibus est censendus. Et nihilominus in confesso & incessu, ad latus dextrum imperij, post Electores principes obtineat primum locum. Dux Austriae donandi & deputandi terras suas cuiuscunque uoluerit, habere debet potestatem liberam, si (quod absit) sine hæredibus liberis decederet: nec in hoc per Imperium debet aliquo modo impediri. Praefatus quoque Ducatus Austriae habere debet omnia & singula iura, priuilegia, & indulta, quae obtinere reliqui principatus Imperij dinoscuntur. Volumus etiã, ut si districtus & ditiones dicti ducatus ampliati fuerint ex hæreditatibus, donationibus, emptionibus, deputationibus, uel quibusuis alijs deuolutionũ successibus, praefata iura, priuilegia, & indulta ad augmentũ dicti dominij Austriae plenariè referant. Et ut hæc nostra Imperialis cõstitutio omni quo firma & incõuulsa permaneat, praesentes literas scribi, & sigilli nostri impressione fecimus insigniri, adhibitis idoneis testibus,

bus, quorū nomina sunt hæc: Pilegrinus Patriarcha Aquileiēsis, Eberhardus Archiepiscopus Salisburgensis, Ottho Frisingensis episcopus, Chunradus Bathauensis episcopus, Eberhardus Babenbergensis episcopus, Hartmannus Brixniensis, Hartuicus Ratisponensis & Tridentinus episcopus, dominus Vuelffo, dux Chunradus frater Imperatoris Friderici primi Cæsaris: Palatinus Rheni Fridericus, filius regis Chunradi: Henricus dux Charinthiæ, Marchio Engelbertus de Histria, Marchio Albertus de Staden. Marchio Deopaldus de Vochburg, Hermannus Palatinus Comes de Rheno, Ottho Comes Palatinus, & frater eius Fridericus de Schiern. & Vuitelspach, Eberhardus Comes de Sultzbach, Rudolfus Comes de Suueinf-
 heut, Albertus Comes Hallensis, Eberhardus Comes de Purchausen, Comes de Putina, Comes de Peilstain, & quamplures, &c. signum, &c. Ego Reynaldus Cancellarius uice Arnoldi Moguntini Archiepiscopi & Archicæcellarij recognoui, regnante Domino Friderico Romanorū Imperatore Augusto, eius nominis primo, in Christo. Datum Ratisponæ, quintodecimo Calend. Octobris, indictione quarta, anno Dominicæ incarnationis M. C. LXVI. feliciter, Amen. Anno regni eius quarto, Imperij II. Nos itaq; qui fidem & obsequia nostrorum Principum non patimur irremunerata transire, attendentes fidem puram & deuotionem synceram, quam prædictus Princeps ad Maiestatis nostræ personam & sacrum Imperium habet, pro gratis quoq; seruitijs quæ nobis & Imperio exhibuit hætenus fideliter & deuotè, & quæ exhibere poterit ut in antea gratiora ipsius supplicationibus fauorabiliter inclinati, supra scriptum priuilegium D. Augusti aui nostri prædicti, huic nostro priuilegio de uerbo ad uerbum inseri iussimus, omnia quæ continentur in eo de Imperialis præminentia nostræ gratia confirmantes. Igitur cōpetit etiam nostro Imperiali imperio, illustri Principi nostro prædilecto Friderico, speciali gratia gratiando. Quapropter concedimus ei, & damus eidē illustri principi Duci Austriæ hæc subscripta, ad habendum pro iure plenario, ut nullus suorum feudalium, aut suarum terrarum inhabitantium, uel possidentium, nulli alteri aliquid iuris obediat, excepto etiam sibi metipso nostro prædilecto Friderico principi Duci Austriæ, ac suas uices suppletibus, siue potestatem habentibus. Concedimus etiam nostro illustri principi Duci Austriæ crucem nostræ diadematis, suo principali pileo sufferendam. Volumus etiam, ut dictus Dux Austriæ omnia sua feudalialia siue iura liberaliter suscipiat, datione sine omni. Igitur iura omnia præscripta illustris Dux Austriæ ritè & liberaliter tenere debeat, in omnibus suis terris quas iam possidet, & in futurū possidebit. Statuimus igitur, & Imperiali sancimus edicto, quatenus nullus Rex, nullus Marchio, nullus Princeps, nullus Comes, nullus Prælati, nulla deniq; persona alta uel humilis, Ecclesiastica uel mundana, contra præsentis inuouationis & confirmationis nostræ tenorem uenire præsumat. Quod qui præsumperit, indignationem nostri culminis & poenam mille librarū auri se nouerit incurrisse: quarum medietas Camerae, reliqua uerò parti partem iniuriam applicetur. Ad huius igitur inuouationis & confirmationis nostræ futuram memoriam & robur perpetuò ualiturum, præsens priuilegium fieri, & bulla aurea typario nostræ Maiestatis impressa, iussimus cōmuniri. Huius testes sunt, Conradus Frisingensis episcopus, Henricus Bambergensis electus, Fridericus filius illustris Regis Castellæ, Rudolphus nobilis Comes de Habsburg, Rodomerus Comes de Helffenstain, Albertus de Nifre, & alij quamplures, & cætera. signum, &c. Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis M. C. C. XLV. Mense Iunio, tertia indictione: imperante Domino nostro Friderico gloriosissimo Romanorum Imperatore semper Augusto, Hierusalem & Siciliae rege, Romani Imperij eius anno uigesimo quinto, regni Hierusalem uicesimo primo, regni uerò Siciliae quadragesimo septimo. Datum Veronæ, anno, mense, & indictione prædictis.

M. C.
LXVI.M. C. C.
XLV.

Ad hæc reperi nuper in epistolis Petri de Vineis, qui Friderici II Imperatoris ab epistolis fuit, exemplum priuilegij cuiusdam, quo Ducem Austriæ in Regiam ex-
 tulit dignitatem: quod ut posteris etiam innotescat, subiici.

In no.

Privilegiū Fri-
derici II Im-
peratoris, pro
Duce Austriae
in Regem ex-
altato.

Dux Austriae
Rex creatur.

In nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis, Amen. Fridericus II, diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem & Siciliae Rex, Friderico II Duci Austriae & Stiriae, suo dilecto Principi, & Comiti Carniolae, gratiam suam & omne bonū. De fulgore throni Caesarei, uelut ex sole radij, sic caetera prodeunt dignitates, ut primae lucis integritas innominati luminis non sentiat detrimento: tantoque magis Imperiale scriptū extollitur, tanto cura regiminis à sollicitudinibus releuatur, quanto tribunal ipsius digniores in circuitu circumspicit consimiles regiones. Hac igitur consideratione commoti, qui caelesti prouidentia Romani Imperij moderamur habenas, solij nostri decus tam ueterum dignitatum ornatibus confouemus, quam nouis honoribus ampliamus. Tuis igitur, deuotissime Princeps noster, supplicationibus fauorabiliter inclinati, nec minus ad exaltationē honoris sacri Imperij nostri respectum habentes, de infracriptorū Principum consilio, uidelicet C. Ratisponensis episcopi, & Vormacensis episcopi, O. Bambergē. episcopi electi, P. Brixienensis electi, A. Abbatis Campidunensis, C. Abbatis Cluniacensis, F. Ducis Prauantiae, R. Ducis Bauariae, Ducatus Austriae & Stiriae, cum pertinentijs & terminis suis quot haecenus habuit, ad nomen & honorem Regium transferentes, te haecenus Ducatum praedictorum Ducem, de potestatis nostrae plenitudine & magnificentia speciali promouemus in regem, per libertates & iura praedictum regnum tuum praesentis epigrammatis autoritate donantes, quae regiam doceant dignitatem: ut tamen ex honore quem tibi libenter addimus, nihil honoris & iuris nostri diadematis aut imperij subtrahatur. Enimvero sicut haecenus tanquam Dux, Princeps, & fidelis noster extiteras: sic in posterū Regio decoratus honore tu & successores tui, multum Principes fideles & deuoti nobis & successoribus nostris in Imperio assistatis: nihilque propterea iuri & honori Imperij in praedictis regno & terris tuis omnino depereat, uel decreseat: & quae haecenus habuit, in eisdem, eo specialiter & nominatim expresso, quod successores tui non per electionem Praelatorum, Ducum, aut quorumlibet nobilium eligantur in Reges, sed semper maior natu seu senior ex generatione tua, ex te & successoribus tuis ultimis descendentes, in regno succedant: nullusque ex eis coronam aut consecrationem in praedicto regno tuo de manu cuiusquam accipiat, sed à nobis & successoribus nostris tantum in curia nostra, uel ab his qui speciale mandatum à nobis super hoc habeant, coronationis aut consecrationis munus detur pro tempore. Alij uero haeredes minores natu, non habeant aliquid, quod ex Regis gratia possint obtinere, illud etiā iuri & honori regio coniungimus, ut si aliquis Comes, nobilis aut ministerialis, uel miles, de regno tuo contra te & successores tuos & terram tuam forsitan excesserit, ut pro suo excessu castrum uel munitiones suas ab excedente parte eos uel per nuncios tuos peti contigerit, ipseque negauit assignare ipsum, ex iure Regiae dignitatis per sententiam curiae tuae bannire & forbanire ualeas, ipsumque extra legem facere omnis iuris suffragio, prout est moris Imperij carcerare. Ceterum ut pacem & iustitiam, quae sunt regnorum omnium fundamenta, possis in praedicto tuo constantius confouere, praesentium tibi autoritate concedimus, ut si quis in praedicto regno tuo manifestus extiterit malefactor, tuo uidelicet iusto iudicio aut curiae condemnetur. Cumque aliquis de praedicto regno tuo tenuerit, fouerit, uel defenderit eundem, & requisitus cum tuo iudicio noluerit assignare, eadem poena puniri debeat receptor, eadem defensor, qua malefactor ipse puniri debet, & transgressor. Ad decus praeterea regni tui praesentis priuilegij autoritate permittimus, ut de prouincia Carniolae Ducatum facias immediatē tibi subiectū, parte nobis & successoribus nostris & Imperio responsurum: & ut in Ducatu ipso C. cognatum tuum, fidellem nostrum, in Ducem ualeas promouere, plenam tibi concedimus potestatem. Ad cuius rei memoriam & robur perpetuò ualiturum, praesens priuilegium fieri, & bulla aurea typario nostrae Maiestatis impressa iussimus communiri. Hoc diploma, ut memorauimus, in epistolis Petri de Vineis extat, qui Secretarius Friderici Imperatoris II fuit, uir doctus & diligens: sed ut ueritatem asseram, in archiuo Principum non uidi. Ideo nullus annus salutis hic ponitur: nisi uelimus idem esse cum superiore, ubi annus

annus scribitur. Quantum autem dignitatis addiderit Duci Austriae, ac quibus praeo-
gatiuis fulgeat is Archiducatus, CAROLVS V Caesar ac Rex catholicus nuper suo
diplomate testatus est, quod sequitur uernacula lingua: licet Maximilianus Caesar ex
regionibus Austriae omnibus aperte regnum, quod Orientale ipse uocitabat, institue-
re, id palam sepius testatus, si non fata obstitissent, decreuerat. Caroli diploma au-
tem ita sonat patria lingua: nam Latinum adhuc non uidi, licet extet.

WIR Carol der fünfft / von Gottes gnaden erwelter Römischer
Kaiser / zu allen zeyt merer des Reichs / in Germanien / Hispanien / zu Castilia / zu Aragon / zu Leon / beyder Sicilien / zu Iherusalem / zu Hungern / Dalmacien / Croacien / zu Nauara / zu Granaten / zu Colleten / zu Valentz / zu Galicien / Maioritarum / zu Hispallis / Sardinie / Cordube / Corsice / Murcie / Siennig / Alzaron / Algezire / zu Bibraltaris / vnd der insel Canarie / auch der insel Indiarum vnd terre firme / des Wörs Oceani / etc. Khönig. Erzherzog zu Osterreich / Herzog zu Burgund / zu Lottring / zu Brabant / zu Steyr / Rheintem / Crain / Limburg / Lüzelburg / Geldern / Wirtemberg / Calabrie / Athenarum / Neopatrien: Graue zu Flandern / zu Habsburg / zu Tiroll / Görz / Barsilionien / zu Archois vnd Burgundi: Pfalzgrau zu Nönnigaw / zu Holland / zu Seelad / zu Phierdt / zu Rhiburg / zu Namur / zu Kossilian / zu Territan / vnd zu Zuephen: Landgrau in Elfas: Margraue zu Burgaw / zu Drifstain / zu Gornrain: vnd des Neyligen Römischen reichs Fürst zu Schwaben / zu Cathalonia / Asturia: Herr in Friesland / auff der Windischen March / zu Portaw / zu Biscaria / zu Nouia / zu Saling / zu Tripoli / vnd zu Wechlen.

Bekenn für vns vnd vnser nachkommen im Reich öffentlich mit disen Brieff / vñ thun khundert aller meniglich / Wie woll wir auß Khayserlicher wurdigkeit / dar zu vns der almächtg Gott durch sein göttlich gnad vnd güttigkait gericht hatt zu erhöhen / vnd auch durch angeborne güte vñd miligkait / allezeit willig vnd geneigt sein / aller des heiligen Reichs Fürsten vñd mercklicher glider / erwirde vnd gnad zu handhaben / vnd sie dabei gnädiglichen bleiben zulassen. Nach dem vñd solche gnaden von vnseren vorsehern / vnd dem heiligen Reich durch ir getrew dienst uff sie kumen sein. Vedoch so sein wir in sonderhait / vnd billich mer bewegt / vnd zimbt vns auch gebürlich / das wir solche freihait vnd Gnad / die vnser vorsehern / die Durchleuchtigen Fürsten / vñd das löblich haus von Osterreich / von dem heiligen Römischen reich / vnd von den altten Khaisern vñd Khünigen mit irem blutvergiessen / schwären darlegungen vnd arbeiten in der heiligen Christenhait / vñd des Reichs diensten erworben vñd cosparlich erdienter vñd erobert haben. Durch sollich dienst vnd bestandne trew sy auch vormals erhöcht / vnd zu dem heiligen Reich erckhorn sein / vnd das lang vñd manig iar vestetlich vnd loblich verwesen vñd geregirt haben / nit vergessen / sonder der eingedenck sein / als das die vernunft vñd allerecht das billich hayschen / vñd natürlich lieb vnd zünaygung vnser geburt vnd stammens vns dar zu beweget. Wan nun der Durchlechtig Fürst / her Don Ferdinand Infant zu Hispanien / Erzherzog zu Osterreich / Herzog zu Burgund / zu Brabant / zu Steyr / zu Rharmten / zu Rian / zu Wirtemberg / etc. Graue zu Habsburg / zu Tiroll / zu Görz / etc. vnser lieber Brüder vnd Fürst / vor vns erschienen ist / vnd hat vns mit vleis ersucht vñd gebetten / dieweill nach absterben weiland des allerdurchleuchtigsten Fürsten herr Maximilians Römischen Khaisers / Erzherzogen zu Osterreich / etc. vnser lieben herren vnd anherren löblicher gedächnuß / das haus Osterreich mit allen seinen verlassen Fürstenthumben / Pfalzgraffschafften / Landgraffschafften / Marggraffschafften / Graffschafft / Herrschafften / landen

landen vnd gebietten/an vnß vnd sein lieb erblich künmen vnd gefallen wären/
das wir als Römischer Khayser/im an vnser vn sein selb stat / vn vnserm lob/
lichen hauß Osterreich all vnd yedlich freihaitte/ gnad vn privilegia/brieff vn
handtwesen/vber was fürstenthumb / land oder stuckh die lautend/ die vnser
vorfodern vnd das hauß von Osterreich von alten Khaysern vnd Khünigen
treffentlich herbracht haben/ zu confirmieren/ zu bestetten/ zu vernewern vnd
zu befesten gerüchten. Des haben wir angesehen sollich sein vleißig vnd zim/
blich bit/vnd sonderlich das vnser vorfodern die durchleuchtigen Fürsten von
Osterreich/sollich gnad vnd freyhaitten mit iren güttaten vnd grosser besten/
digtheit vnd lauter trew erworben haben/ vnd das der selb vnser lieber Brä/
der/vnß vnd dem heiligen Reich in thünftihayt woll dienen mag vnd soll.
Vnd darum mit wol bedachten mit/güttem zeitigen rhatt vnser vnd des
heiligen Reichs Cursfürsten/Fürsten vnd Grauen/herrn vn ander vnser tref/
fenlich rhatt so dazumall in gütter anzall beieinander gewesen sein/vnd rech/
ter wissen / den gemelten vnsern lieben Brüder den Erzherzogen Ferdinand
den/von vnsern vnd sein selbs wegen / auch allen vnsern andern erben/vnd
nachthommenden Fürsten des hauß von Osterreich gmainlich vnd sonderlich
zu ewigen zeitren sollich privilegien/gnaden/freihaitten/gerechtigkait/vn
güt alten gewanheitren/confirmiert/bestätt/vernewert/vnd befestet/vnd
sonderlich die freihaitten so der Edlen Marggraffschafft vnd Erzherzog/
thumb Osterreich von den alten Römischen Khaysern vnd Khünigen gege/
ben vnd verlichen sein. Erslichen/

Das das land Osterreich/der herschafft von Osterreich/vnd der erben/in
abstendigen irers geschlechts nachkomen/ewig lehen sein soll/also das kein Rö/
mischer Khayser/kain potentat oder gwalt darum setzen soll.

Der Fürst soll auch alle nutzung des lands haben / des gleichen sein nach/
thommen.

Er soll auch sein der allergehaimest ratt des Römischen reichs / also das
thain sach so in ewigkait raicht/on sein wissen beschloffen werden oder besche/
hen soll/ des gleichen seine nachthomen.

Das land Osterreich ist auch exempt vnd frey/sampt seinem ainmemē / für
all ander land/aller zins vnd auffschlegen der Khayser in ewigkait. Vnd die
selben Fürsten von Osterreich sein dem Römischen Khayser thain steuer noch
dienst schuldich/si wellen dan das gern thün:ausgenommen zwelff gewapnetter
man in seinen costen in Hungern ain monat lang zuhalten.

Sie sein auch nit schuldig vmb empfangung irer lehen / ausserhalbten des
lands Osterreich nachzuraisen/sonder sollen sy im in dem selben land gelichen
werden:vnd ob im das versagt wurd/sollen sie das drey mal schriftlich erfor/
dern / vnd mögens demnoch on forcht der seligkait besitzen / als hetten sy es
leiplich empfangen.

Der selb Erzherzog zu Osterreich / so im/wie oben stett/ seine lehen vom
Reich gelichen werden / soll er die empfangen beklaidet mit ainem Fürstlichen
gewandt / vnder seinem Erzherzog hütlin / vmbfangen mit ainem gezim/
meten oder gespizten thranz/ vnd ain stab in seiner handt haltend/auff sei/
nem pferdt sitzendt / vnd ist mit solcher ggestalt der leyhung Grosmechtiglich
für ander gehabt.

Der Erzherzog zu Osterreich hat die würdighait vom Reich / das er der
Künighlicher kron diadem / vnd das kreuz der Khayserlichen diadem / auff
seinem Erzherzog hütlin offentlich tragen mag.

Er empfangt auch sein lehen frey/on ainiche gab.

Die Fürsten von Osterreich sollen vnd möge ir gericht/ fürstlich schwert/vn
des lands panner offentlich vor dē Reich vn aller welt tragē/ oder fürē lassen.
Der

Der obgemelt Erzherzog ist vns thain sach schuldig vor dem Reich zu recht zustecken / er wöll dan gern / sonder mag er ainen seiner lehenman setzen / vor dem selbst sol er dem rechten gehorsam oder stat thun.

Er ist auch nit schuldig auff die Reichs tag zu kommen / vnd zu erscheinen / dan mit guttem willen.

So aber der Herzog auff ainer Reichs versammlung ist / sol er als ein Pfaltz Erzherzog gehalten werden / vnnnd nichts weniger im sitz vnnnd gang zu der gerechten seiten des Reichs / die erst stat nach den Churfürsten haben vnnnd behalten.

Das Reich soll auch dem Erzherzogen zu Osterreich wider all seine verzweltiger / oder die ime vnbillichs zufuegen / hilff bewisen / das er recht erlang.

Er mag durch ainen vnuerleumpten man thempfen / vnd den selben seiner thempffer mag des selben tags thain Fürst / noch ander personen / ainicher verleumdung anziehen.

Was der Herzog zu Osterreich in seinen landen vnd gebietten thut / oder auffsetzt / das sol weder Khaiser noch ander gwalt hernach nit verendern.

Das Reich sol thain lehen haben im Herzogthumb Osterreich.

Welcher Fürst oder Herr im Herzogthumb Osterreich guetter hatt / so vom ime lehen sein / die soll er nieman leyhen noch zustellen / er hats dan vor vom Herzog von Osterreich bestanden oder empfangen . wo das nit beschäch / sein die guetter dem Herzogen frei aigen verfallen: allain die Gaistlichen Fürsten vnd Clöster hierin außgenommen.

Die Bistumb vnd stift Salzburg vnd Passau / mit allen iren guettern / gehören vnder die Costuogtey des lands Osterreich.

All weltliche gericht / schatz / perckwerck / münzer / wildpret / vischweid / vorst vnd weld / in obbemelten iren landen / sollen von dem vorgemelten Erzherzogen zulehen sein.

Der elstist vnder den Herzogen soll die herschafft des lands habē / vnd nach im sein eltister sun / erblich.

Doch also / das er von de stammen des blüttes nit them / vnd das dis Herzogthumb nimmermer getailt sol werden.

Wo aber bemelt Fürsten vnerbsam abgiengen / so soll das Herzogthumb vnd die landt an sein eltiste verlasne tochter fallen.

Der Erzherzog hat frey macht sein landt zu vergeben vnd zu verschaffen wem er will / so er (das Gott verhüt) on erbthinder abgieng / vnd sol daran durch das Reich nit verhindert werden.

So yemand / in was wüerden der wäre / et was seiner landen / oder wie das genandt möcht werden / so er vom Reich oder von geistlichen Fürsten lebens / oder ander gabweiß innen heet / ainem Herzog von Osterreich vnnnd Steyr verschaffe / gaben / verpfenden wurd / das die selben gaben themff vnd versatzungen weder Khaiser noch yemand verhindern mügen.

Vnd ob solche gaben themff vn vermechnuß so eylends beschehen / das der Khaiser oder die lehenherren nit mechten darumb angesücht werden / das sol dem Herzogen thain nachtail geben.

Des Erzherzogē von Osterreich vnd aller seiner Fürstenthumb vnd land / vnderthanen / hauptleutt / vögt / pfleger / thätt / diener vnnnd ampleütt / sollen für thain frembdt gericht des Reichs zu Westuallen / zu Rotrweill / noch für thain ander hoff oder land gericht geladē noch erfordert werden / sonder das recht vor des Erzherzogē von Osterreich geordnet vnd gesetzten Richtern nemen vnd geben.

Ob aber von ainichem frembden hoff oder landgericht wider des gemelten hauf Osterreich vnnnd seiner zugehörigen land vnderthanen ichtes gehandelt /

geurtailt oder gesprochē wurde / das selb sol nichtig thraffelas vñ cassiert sein.
Der obgemele Erzherzog sol auch sein landgericht mit Edlen / oder sunst mit andern erbern vnuerleumbten mannen / an Ritterstat besetzen / vñd verordnen mögen.

Auch so sollen die vnderthanen vñd diener des Hausß gewalt haben / offen achter zühaltē / vñd mit in gemainschafft zū haben / doch das sie auff anruerfender parthaien die zū recht haltenn.

Ob auch yemandt an der gemelten Erzherzogen zū Osterreich hoff oder landgerichten in die acht erkhendt wurde / so sollen die selben an vnserm vñd des Reichs hoff mit darauß genommen werden mügen / die seien dan zū vor an der gemelten Erzherzogen hoff oder landgericht darauß thommen.

Vñd was also vor des Fürsten der Osterreichischen landen verordnet vñd gesagte hoff vñd landgerichte / oder ander iren gerichte / mit vrtail vñd recht erkhandt vñd entschide wurde / dabey soll es endlichen bleiben. Es were dan / das die sach ein appellation auff iro trüg / so soll doch die selb nach ordnung des regierenden Landsfürsten / vñd der landgebreich / auch mit weiter dan in des Landsfürsten Chamerggericht volführt / vñd daruber an vns noch vnsern noch thommen am Reich Rhömisch Rhayser vñd Rhönig / noch an des Reichs Chamerggericht / oder ander gericht nit appelliert / suppliciert / noch reuduciert werden.

All auß jeden Juden / so der zeit vñd der irem gwalt sitzen / vñd thunfftig thlich sitzen werden / sollen bei alln iren rechten vñd zugehörningen bleiben / wie die Herzogen vñd ire vorfodern solch Juden herbracht haben / vñd die in iren landen halten / stewarten / vñd damit in alweg handeln vñd farn mügen in aller maß / als wir vñd vnser noch thömen Rhömisch Rhayser vñd Rhönig in dem heiligen Reich von rechte fruhaitten / gewonhaitten / vñd alte herthömen die halte / vñd mit stewarten / vñd in ander weeg mit in farn gethün vñd handeln mügen. Sie mügen auch sunst in allen iren landen offen wücher halten.

Der gemelte Erzherzogen zū Osterreich vnuerait Ampleut / sollen in thainen Reichstetten ainich recht haben / vñd wer auß iren landen zeucht / der mag nimmer auß sein güte wider darein ziehen.

Welcher einwoner des lands / oder der guetter darinnē hat / wider den Erzherzogen thut / haimlich oder offentlich / der ist im leib vñd güte verfallen.

Die Erzherzogē müge in den vorgemelte iren Fürstenthumbē / Herrschafftē vñd landen / die sye iez haben / oder in thunfftigen zeytten gewinnen / sich aller gewaltsam gebrauchē / mit freyung zugebē / new auffschleg / meurt / zoll / vñd ander merung ir nutz vñd rendt zū mache / vñd auff zusezung / vñd dero in all ander weg / wie die genandt sein / vñd sich bewegen werden / zū genieffen vñd zū gebrauchē / zū gleicher weiß als wir vñd vnser noch thömen Rhömisch Rhayser vñd Rhönig / die in dem Reich geben / machen / auffsetzen / vñd gebrauchē mügen / nichts darin außgenommen.

Auch das sie vñd ire erben vñd nach thömen / in allen iren landen / herschafftē vñd gebietē / als oben gemelt ist / Grauen / Freyherre / Ritter / thnecht / auch daungsam vñd verdient personen von newem edel machen / den selben wappen vñd clainatt mit schilt vñd mit helm / vñd allerlay zierhait / farbē vñd plasmierungen geben vñd leihen / der Rhayserlichen rechten / der ergney / der sibem freyen thunstlerer vñd maister / auch offenschreiber vñd geordent Richter setzen vñd creieren / also das die selben Grauen / Freyherren / Ritter / thnecht / Edleut / leier / maister vñd offenschreiber vñd geordēt Richter / von Rhayserlichem gwalt gemacht / geordent vñd creiert / der gebrauchē / üben vñd niesen / von gerechtigkeit vñd gewonhait / doch das sie voran gebürlich gelüpt vñd aid / darumb von in an vnser stat vñd noch thommen / vñd des Reichs stat nemen /

nemen / als dan solch gelüpt vñnd aid vor den selben Eren vñnd würdigkheit wegen züchün gebürt.

Das sie auch in allen iren landen / herschafften vñnd gebietē / als oben gemelt ist / all vñnd yeglich bastarten / vñnd ander vñneelich geborn / in welcherlay weis das ist / oder was gebrechē die an irer geburt haben / eelichē / vñnd zü dem rechtē des so eelich geborn sein / bringen / auch zü eeren / wüorden vñnd ständen vñnd allen ämptern tauglich machen / vñnd sie zü vätterlicher vñnd mütterlicher vñnd aller ander erbshafft beider selben ir vatter vñnd mütter / lebendig oder noch dem tod / es sein Eelich erben vorhanden oder nicht / zülaffen / Auch all vñngeleumbt von welcherlay tat / die sollen durch vrtel oder sunst gemerckt vñnd verleumbt / vñ an iren eeren / wüorden vñnd stenden geschwecht / irn leumbder vñnd würd wider geben / vñnd sie in ir vordern stand wider züsetzen.

Auch Grauen / Freyherren / Ritter / Knechte / vñnd Edellewt / leter / maister / offen schriber / vñnd die geordneten Richter / die irer wird vñnd ampt nie gebrauchen als recht ist / dauon entsetzen von aller irer wird vñnd ampt / auch den die es verschulden der Ritterschafft vñnd maisterschafft zierhaidt abnemen / vñnd vor in auffheben mögen.

Das das selb Herzogtumb hab all vñnd jede recht privilegien vñnd indult / wie die andern Fürstenthumb des Reichs auch haben.

Ob auch die district gebietē vñnd herschafft vorgemelts Erzherzogs erweytert werde durch erbshafft / gabungē / theuff / vermachnussen / oder ainich ander anfall / so sollē obbemelte recht freyhaitē vñnd indult auff die selbē mörungē oder erleuterungē volthömenlich auff gerecht vñnd gezogen werde. Si sollē auch habē all vogteye vñnd vogtrecht / in Bistumbē / Abteyen / Probsteyē / Clöstern / Gottes heusern vñnd Kthirchē / an lewte vñnd guettern / die in iren herschafftē vñnd landen oder anderstwo gelegē sein / dern Erbnuögt sy sein / vñnd zü recht sollen sein.

Vñnd wider die obgeschribnen gnad / privilegien vñnd freyhaitē sollen nicht helfen thün oder sein Kthainerley gemain / Kthaiserlichen geschriben gesetz vñnd recht / noch Kthainerley gewonhait / oder ander sonder sagung oder ordnung an ainicherlay end oder statt gemacht / in was laut die sein / ob die auch also gethon werden / das dauon sondern meldung vñnd von wort zü wort beschehen solt / wann wir den selben allen vñnd yedlichen in den obgeschribnen dingen entziehen / vñnd entzogen haben wellen / durch disen vnsern brieff : doch den selben gesetzen / vñnd in den andern iren sthuckhen vñnd inhaltungē / vnuergriffenlich.

Ob auch vnser vorfarn vñnd vordern Römisch Kthayser vñnd Kthünig / icht freyhait gnad oder brieff / wie die wärn / gegeben hetten / die wider vorgemeltē des haus Österreich freyhait / brieff / gerechtthait / wird / gnad oder gewonhait weren / die selben vernichten wir / vñnd wellen das sie gang Kthrafftlos vñnd vñngeschedlich sein sollen / vñnd dem selben haus Österreich / noch des selben haus Fürsten / Herzogen vñnd noch thömmē Kthaynerlay schadē noch irrung nicht bringen sollen noch mögen / in Kthain weg.

Es sol auch dem gemeltē Erzherzogen nit schaden / noch abbruch geben / ob ainicher der vorgemelten brieff / oder sonderlich ainicher artikhel darin zerissen oder verbrochen wer / von Kthünig Ottathern zü Behaym / oder Kthünig Bela zü Hungern / oder noch verbrochen möchte werden / sonder die Herzogen sollen die freyhaitten all haben / wie die vorgemelten lautend.

Wie dan die vorgemelten freyhaitten / privilegien / gab vñnd gnad in etlichen vnsern vorfarc Rthömischen Kthaisern vñnd Kthünigē privilegien vñnd brieffen vñnd vñnthündig / mit merer auffeierung lautter begriffen vñnd außgedruckt sein / vñnd sonderlich in den nachgemelten brieffen / namlich Kthünig Hainrichen des vierdten / mit inserung zwaiet brieff von Kthaiser Julio vñnd Nerone / Kthünig Hainrichen des fünffte / Kthayser Friderichs des andern / mit inserie

Deberet etiam
ferri mentio Re-
gis Friderici,
ut inferius pa-
tebit.

zung Khaiser Fridrich des ersten / Khünig Rüdolff / Khünig Albrechten /
Khünig Hainrichen / Khaiser Ludwigen / Khaiser Rharln des viertten /
Khünig Wenzla / Khünig Sigismunden / vnd Khaiser Fridreichen des drit-
ten / aller Rhömischer Khaiser vnd Khünig / mit sampt ander freihaytten vñ
handuesten / mit mer außsierung vnd gruntlichen angaigen begriffen sein.

Darauff vernewern / confirmieren / besterten vñ besestnen wir die vnd sunst
all ander freyhaitte / so hierin nit benet vnd begriffen sein / vñ doch die Erzher-
zogen / vñ vnser hauß Osterreich habē möchtē / zū gleicherweys als ob die von
wort zū wort hierin auch begriffen vnd geschriben stünden / von Rhömischer
Khaiserlicher macht volthommenhait / wissenlich in thrafft dis Brieffs / was
wir dem selben vnserm Bruder dem Erzherzog Ferdinanden in namen vnd
an stat / wie obgemelt ist / vñ den obbemelte Fürstenthumb / landē / herschafft-
ten vñ gebiette von recht vnd billichthait auch gnad wegē daran vernewern /
confirmieren / besterten vnd besestnen sollen vnd mügen.

Meinen / ordnē / setzen vñ wöllen auch / daß der vorgemelt vnser lieber Brū-
der / wie obgemelt ist / vnd all vnser baiden erben vnd nochthommen / der vor-
gemelten Fürstenthumb / landt / herschafften / vñnd gebiet / so wir iez habent
oder in thünfftigen zeitten gewinnen möchten / mit der hilff des almechtigen
Gots aller sölicher freihait / recht vñ gnaden zū ewigē zeitten gebrauchen vnd
geniessen sollen / als ob sie in selber vñ von newes gegeben wāren / on allen ein-
trag vnd widerred. Wir erfülln auch von der eegemelten Rhömischer Khays-
serlicher macht volthommenhait alle gebrechen / die in sollichen Br ieffn vnd priuile-
gien von vnbillichen intragē die man fürbringen möcht / wie das am quemi-
sten gefunden werden möche : vnd wellen das die sölichen Brieffen vnd priuile-
gien thain threchtung / irrung oder schadē pringē sollen / innerhalb oder auß-
serhalb gericht / sonder sie sollen in allen iren puncten / clausulen / artikhel vnd
mainungen / wie die von wort zū wort lautend vñ begriffen sein / gang threff-
tig vnd beständig belauben zū ewigen zeitten / alles getreulich vnd on generde.

Vnd gebiette darauff fallen vñ yeglichen vnsern vñ des hailigē Reichs Chur-
fürsten / Fürsten / Gaislichen vnd weltlichen / Prelaten / Grauen / Freyherren /
Rittern / vñ thnechte / haupleütte / landtuogte / landmarschalcken / vögte /
phlegern / landtrichtern / Richtern / Amptmā / Schluthaisē / Stett / gemain-
den / Burgenmaistern / Khätten / vnd sunst allen andern vnsern vnd des haili-
gen Reichs / auch vnser erblich Fürstenthumb vñ landen / vnderthanē vnd
getrewē / in was würdē / sthatt / oder wesen die sein / vñ Rhömischer Khaiserli-
cher macht volthommenhait / ernstlich / vestiglich / vñ wellen / das sie den vorge-
melten vnsern lieben Bruder den Erzherzogen Ferdinanden / in namen / wie
vorgemelt ist / auch vnser baiden erben vnd nochthommē der obbemelten vnser
landen / so an vñ baiden erblich gefallen vnd thömen sein / oder thünfftlich
an vñ vñ die vnser fallen vnd thömen möchten / gemainlich vnd sonderlich /
an den berürtte gnaden / freyhaitte / rechten / Brieffen / priuilegien / handuesten /
altē herthömen / gebreuchen / gütten gewonhaitte / nach aller iren inhaltung /
vñ diser vnser Khaiserlichen cofirmation vnd beuestigung nicht hindern noch
irre / sonder sie der aller vñ yetlicher / wie obstet / on einredt / außzug / eintrag / o-
der verhinndernß gerueblichē / gebrauchē / geniessen / vñ gänglich dabei bliben
lassen / vnd hierwider nicht thün / noch das yemanz andern zū thün gestattē / in
thain weyse / als lieb ainē yeden sey vnser vnd des Reichs schwer vngnadē vnd
straff / vnd darzū ein peen / nemlich 40 march lötigs goldes zū vermeiden : die
ein jeder / so oft er fräuenlich hierwider thāt / vñ halb in vnser vnd des Reichs
Cammer / vnd den andern halben taill den vorgemelte Erzherzogen vnd Für-
sten der obbemelten landē / dem sölich widergerth vnd beschicht / onablässlich
zū bezalē / verfallen sein soll. Datū Murmacie / in Imperiali vrbē nostrā / etc.
Manife-

Manifestant & confirmant hæc literæ, omnium antecessorum Imperatorum priuilegia, libertates domus Austriae antiquitus datas & concessas, ut innouetur, & posteris declaretur, qualis domus Austriae erat, & qualis etiam nunc sit, licet crebris impulsibus sit molestata & uexata, tamen Deo duce hæcenus illæsa permansit: quod dubio procul ex religione Christiana, seruire & zelo in fidem Christianam uenit. Nunquid enim satis id declarauit Rodolphus rex Romanorum & Archidux Austriae, qui cum uideret diuinam Eucharistiam à quodam sacerdote infirmo cuidam deferri, dimisso proprio equo, cui insedit, donauit sacerdoti qui pedestre erat: indignum existimans, hunc pedes ire, & ipsum equestrem proficisci. Magna herclè Principis pietas, magna clementia, magnus seruir in religionem Christi. Sic quoties in Deum peccarent, euidenter puniti sunt: ut patet de Rodolpho IIII, qui in iuuentute perijt, cum sine sacramento nobilem fecisset minus prudenter decollari. Sed ut reuertar ad historiam, per ea tempora, sub Friderico scilicet II, dicto Bellicoso, Austriae duce, Cumanis, gens crudelis, duce Gotthano Hungaria ingressi, simulantes sese fidem Christi accepturos, sedem ab his expetere: quæ cum illis concederetur, ad innatam uersifauitiam, in omnes utriusque sexus adeò defæuierunt, ut ne infantulis quidem parcerent, uirgines prostituerent, in uxores ac feminas quascunq; nullo discrimine debaucharentur. Suppetias rex Hungariae à duce Austriae Friderico petijt, qui in omni sua uita ad quæcunq; subeunda pericula animo erat fortis & imperterritus. Itaq; collecta forti manu ex suis prouincijs, usq; Pestum oppidum, Budæ e regione locatum peruenit. Nam illic Gothan cum suis concubinis latuit, cum quo primùm certare statuit. Sed cum duellum mulierosus ille expauesceret, & detrectaret, diuersorium illud quod bestia illa latebat, succendit. At ille, quo se ab ignominia assereret, primùm concubinis, quas reginas appellabat, gladio occisis, se tandem manu interfecit. Fridericus satellites tyranni cecidit, ac fugauit, Austriamq; repedauit. Mox crudelior gens subsequuta Tartari,

Gotthanus.

Fridericus cum Gothano petiit duellum.

Tartarorum irruptio in Hungariam.

Quæ lac concretum cum sanguine potat equino: cum quinquies centenis millibus hominum Hungariam deuastat: ac triennio destructis templis ac ædibus sacris, crudelissimè totum regnum inundat ac depascitur, euastata prius Polonia & Russia, quæ sibi Cumanos subegit. Subsequuta est in Hungaria incredibilis caritas annonæ, quòd toto triennio pauci agros coluere: cultos autem locustæ, quarum ingens multitudo, quæ uolando tenebris diem uincebat, depasta est: adeò ut plures fame, quam prius ense perirèt. Sed cum Austria irrumperere uellent, à Friderico profligati sunt. Demum in Græciam euntes, à Balduino Imperatore Græco cæsi fugatiq; sunt: non tamen incruento prælio. Fridericus Dux Austriae accipiens, regem Bohemiae oppidum Laha potenti manu expugnaturum, & solo æquaturum, & ex Morauia præter spem irrupisse Austriam, quòd, ut paulo ante dictum est, ciues se sponte sua principi naturali subdidissent: ne mora obesset, illic cum paucis equitibus oppidum ingreditur, cum innumerum exercitum rex Bohemiae duceret: in quo & Vdalricus Carinthiae dux, cum ducentis electis equitibus fuerat: & duo fortissimi milites Germani Seufridus & Catoldus, Orphanum dicti: Vuocho de Rosenberg centum armatis bene munitis, Smilo de Leuchtenberg cum equis cataphractis quinquaginta: & alij multi insignis familiae bellatores. Quibus certè Princeps feruidus cum paucissimis occurrisset, seq; præcipitasset, nisi à capitaneo suo Bernhardo Preussel admonitus, & milites & arma expectasset: ubi, quantum breuitas temporis poterat cogere milites, dictu citius affuerunt: acie ordinata, pauci cum multis congressi, Bernhardus Preussel Seufridum Orphanum, Henricus Preussel Capitanei frater Catoldum Orphanum, duos fratres duo germani prosternunt, & in ditio nem capiunt. Fridericus dux Vdalricum Carinthiae ducem manu propria capit. Rex cum omni exercitu se fugæ committit: prælium sopitum est, dux cum triumpho domum repedauit. Sed non admodum diu quieuit. nam semper aut cum Bohemis, aut Hungaris, pro limitibus suæ prouinciæ erat dimicandum. itaq; placuit utrisq; uicinis Austriae. Bela itaq; Hungariae rex (quem scriptor Saxoniae Balam uocat, nonnulli ob

Locustæ.

Laha.

Nobiles Orphanum.

Vuocho.

Smilo.

Preussel.

Duo germani fratres à duobus fratribus germanis.

scuitiam belluam uocitant) immemor beneficii sibi ab Austriae duce collati, dum Cu-
 mani regnum suum euastaret, quos Princeps ille egregius forti manu profligauit, in
 Regis fauorem, immo circa Leytam fluuium, haud longe à Noua ciuitate castra locat,
 & finitima quaeque populatur. Fridericus iusto exercitu Regi occurrit. fit cruentissima
 pugna: multi cadunt, multi capiuntur. Hungari eadem tamen maiorem sentiunt. Prin-
 cept fortiter pugnans, iuxta oculus dextrum lancea traiectus, equo decidit. Strenue
 uerò pugnantes Australes, VI Hungaros in fugam uertunt, multis caelis ac profliga-
 tis. Fuisset laeta proculdubio tanta uictoria, nisi Principis casus ingentem attulisset ui-
 ctori exercitui luctum. Quum enim supra mille septingenti Hungari cecidissent tru-
 cidati, totidem sunt in carcerem & custodiam coniecti: caeteri in fugam uersi, & palati,
 temeritatis suae dederunt poenas. Aiunt apud oculus dextrum graue uulnus Prin-
 cem accepisse, & equo lapsum, incertum à suis an alienis contritum, occubuisse XV
 lunij, à IESV nato M. CC. XXXXVI. matrem uerò Theodoram suam ex nuncio mor-
 tis filij, octauo post die. Alij uerò memoriae prodiderunt, uulnus quidem in hoc ui-
 ctorioso praelio accepisse Ducem, sed non lethale extitisse: at conualuisse. Post confli-
 ctum uerò Dux uenationi cum indulgeret, à quodam Barone Austriae de Pottendorff,
 esse freno seu capistro equi sui strangulatum, & pugione transfixum: quod longam
 cum cognata sua consuetudinem habuisse putaretur. Huius rei afferunt illi qui haec
 tradunt, duo indicia. primum, quod eulogium suae sepulturae in coenobio S. Crucis,
 quod censibus etiam adauxit, ubi eius corpus quiescit, cum imagine sua laqueis scul-
 ptis & capistro equi sui, quo à carnifice Barone illo ab equo detractus cernitur, hoc
 clare manifestat. alterum, quod haec familia ab omnibus Austriae ducibus tanquam
 infamis, ad nullum fuit post officium admissa multis seculis, & semper suspecta habi-
 ta, usque ad Leopoldum tutorem Alberti V Romanorum regis, qui anno Christi M.
 CCC. X. hanc ab hac familia labem sustulit, & Hartuicū de Pottendorff Marescal-
 cum & suum à consilijs fecit. Sed haec tota familia iam prorsus defecit. Haud lon-
 ge à Noua ciuitate in agris positi sunt duo insignes lapides, testantes spacium terrae,
 quo Dux ille tractus ab equo fuisse fertur. Habuit hic princeps Fridericus duas con-
 iuges, Gertrudim scilicet, ducis de Braunschuuich filiam, quae tertio anno post splen-
 didissimas quas habuit nuptias, repudiauit, tanquam sterilem: quae apud S. Crucem
 iacet, mortua ex moerore. Altera eius uxor fuit Agnes, Otthonis senioris ducis Mera-
 niae filia, è qua etiam nullam prolem cum susciperet, & incestuosa à plerisque iudica-
 rentur nuptiae, quemadmodum superius retulimus in praesentia Eberhardi Salisbur-
 gensis & Rudigeri Bathauensis episcoporum, hanc quoque quarto post nuptias anno
 repudiauit, ex neutra liberos suscipiens. Ob id in eius morte tota haec Marchionum
 & ducum Austriae familia defecit, & Austria legitimis est orbata haeredibus. Vnde
 innumeratae subsequutae sunt calamitates, de quibus nunc scribemus, antequam Au-
 striae descriptionem ordiamur. Hic Fridericus dux Austriae Carniolam Au-
 striae adiunxit, uir à prima aetate semper bellis deditus, rarissime quieuit, aut pacem
 habuit usque in exitum uitae suae. Vno enim die dum in castro Hinperg uoluptuare-
 tur, tres simul accepit nuncios, qui bellum indixerant, ex Bohemia scilicet, Hungaria
 & Bauaria. nihil tamen territus, conuiuium quod instituerat, cum animi alacritate
 perfecit. Princeps alioqui & admirandus, & laudandus. Post mortem Friderici ducis
 Austriae & Stiriae, cum haec regiones orbatæ essent suo principe, Margarita soror Fri-
 derici, Heinrici Rom. regis, filij Imperatoris Friderici II, olim uxor, ex quo gemellos
 (ut supra scripsimus) pepererat, Fridericum & Henricum, marito & filijs orbata, in
 Austriam redijt unica haeres. Sed cum Gertrudis quoque mortem audisset Friderici, in
 Austriam concessit, filia olim Henrici ducis de Medling, fratris quoque Friderici, &
 per eundem desponsata Vladislao Marchioni Morauiae, quo cum octo & decem uix
 mentes uixerat: copulata dehinc Hermannō Marchioni Badensi, quum filium pro-
 creasset Fridericum ducem Austriae & Badensem Marchionem, cui procul dubio am-
 bo ducatus celsissent, nisi fuisset capite truncatus in Neapoli, ut in Caesaribus nostris
 copiose scripsimus: Agnetem unicam quam habuit filiam, Vdalrico duci Carinthiae
 dedit

Fridericus o-
culum amisit.

Friderici o-
bitus M. CC.

XLVI.

Theodora ma-
ter ex moero-
re mortua.

Fridericus à
Domino ex
Pottendorff
strangulatus.

Pottendorff
infamis.

De uxoribus
S. Friderici.

Austria dese-
cit in Mar-
chionibus.

Margarita so-
ror Friderici,
unica haeres.

Gertrudis vla-
dislai marchio-
nis Morauiae
uxor.

Hermannus
Badensis Mar-
chio.

dedit uxorem. Sed cum neq; Hermanus ille superstes admodū diu uixisset, quatuor tantum annis cum coniuge uiuens, orbata marito, Gertrudis in Austriam uenit, & Medling arcem & oppidum uidua possedit, quemadmodum Margaritæ Heymburgum fuit assignatum. Cum itaq; Fridericus castrum Starckenberg cuidam fratri ordinis Teutonicorum, cum suo, quem ibi habebat, thesauro cōmendasset, diu ille hæredibus cedere noluit: uictusq; tandem & arcem & thesaurum tradidit, qui in tres partes diuisus est: una Margaritæ: altera Gertrudi Constantiæ Misnensi Marchionissæ, quæ duos habebat filios, Theodoricum & Albertum: tertia celsit sororibus Friderici defuncti. Subinde maxima est inter Barones & prouinciales exorta dissensio, quem sibi dominum statuerent: cum ex mascula sobole nullus extaret Princeps, solæ superessent mulieres. Frequenter enim Principum mortem subsequuntur tumultus & seditiones, potissimū cū nullus extat certus hæres. Quanta enim nuper sit orta in Austria tempestas, post clementissimi Principis Maximiliani Cæs. Augusti immaturam mortem, licet certissimi extarent hæredes, Carolus scilicet rex Catholicus, & iam Cæsar, ac Ferdinandus Hispaniarum infans clarissimus, Austriæ Archiduces, Principes potentissimi, nemo ignorat: & nos nō sine periculo satis superq; experti sumus, qui omnī die mortē ob oculos sic habuimus: omnibus nempe consiliarijs fugatis in Nouā ciuitatem, meq; solo relicto in hoc naufragio inter lupos feroces. Licet Principis nostri FERDINANDI clementia discussa sit hæc nebula, & tempestas in serenitatem redacta. Bifariam itaq; ut nuper, proceres Austriæ diuisi sunt. Vnam factionem tenuit pincerna Austriæ de Rattenburg: alteram fuit Otho de Haslaw, Hattmarus de Liechtenberg quibus adhæserunt, Pottendorff pincerna de Vuellperg, de Chuenring, de Volkesdorff, de Vuinckel, de Misnau, de Liechtenstain, de Sunneberg, de Zellingking familiæ. E quibus discordijs multa sequuta mala, rapinæ, deprædationes, tumultus, & calamitates innumeræ. Nam adiacentes & uicini Principes incolarum uidentes discordes factiones, ipsi quoq; tumultuabantur, & spolia & u. stationes machinabantur, ut nemini satis tutò liceret domū egredi. Fridericus II Imperator audita Principis morte, Palatinum Rheni in Austriam, ut tutelam ducatus Austriæ Imperatoris nomine assumeret, cum honesto comitatu misit. cui subiunxit paulo post Meinhardum Tyrolis Comitē, ut has prouincias usurparet. Sed cū Cæsar paucis post annis ueneno est e medio sublatus in Apulia, creuerunt Austriæ calamitates. Quandoquidem & Bela III Hungariæ rex Cumanos, & quos habere potuit bellicosos populos, ut in suam traducerent ditionem Austriam, cum exercitu uenit, multa hominū milia occidit, multos sine causa abduxit. Stiriam tamen in primis molestauit corruptisq; quibusdam nobilibus, ducatum sibi uenūciavit. Otho item Bauariæ dux misit filio suo Ludouico, superiorem Austriæ partem supra Onasum, cū oppidis et uillis, quam olim Fridericus Barbarossa Imp. Austriæ adiecerat, cum Henricū diui Leopoldi filium ex Marchione Ducem crearet, ut rapuit, & hostiliter sibi usurpauit: quæ tamen pars Austriæ postea sub ducibus Austriæ Habsburgensibus iterum recuperata est. Conuenerunt itaq; proceres Austriæ in uetustissimum Tulne, antiquissimi oppidi Austriæ, uicinum oppidulum, quod patria lingua Trebentsee appellatur, comitia celebrantes, ac deliberaturi quem sibi in tanta rerum perturbatione ducem deligerent. ibi omnes unanimi consensu (quod in magna urbe, ubi diuersa plerunque & mala ingenia, bona sæpe consulta inuertunt, uix factum foret) in unum Henricum Marchionem Misnensem conueniunt, ut alterum scilicet filium (nam duos habuit, Theodoricum & Albertum, ex Constantia Friderici defuncti sorore) sibi daret Ducem, Austriam & Stiriam qui gubernaret. Misit itaq; oratores ad Marchionem, Abbas Scotorum, Dietmarus præpositus Neoburgensis, pincerna de Hauspach, Henricus de Liechtenstain. qui in Bohemiam delati Pragam, quum à rege securitatem in Misnam proficiscendi peterent, regioq; excepti conuiuio, cum imprudenter cōsilia suæ profectiois detexissent, Rex ilico eos admonuit, ut obmissa profectio, filium suum Odoacrem, seu Othocarum (quod idem pleriq; nomen existimant) sibi dominum ac Austriæ ducem sumerent. Quod cum recusarēt, alia sibi mandata, quæ trans-

Teutonicis m^g
gister.Turba in Au-
stria post obi-
tum Friderici,Diuisio nobilit^{is}
um, domini de
Rattēberg, Do-
mini de Potten-
dorff.Meinhardus
Tyrolis Co-
mes.Meinhardus-
perg.Factiones in
Austria: post
Fridericum.

Ludouicus

Dux Bauariæ

Austria supra
supra Anasum.Tulna uetustū
oppidum.

Trebentsee.

Henricus
Marchio
Misnensis.

Stulti oratores

gredi non liceret, causati: iter eis interclusum est. additæ etiam minæ, ni obsequerentur, prouinciam omnem armis sese obruturum. Mœsti itaq; redeunt, imperfecta legatione: ac iterum noua hæc res proceres diuisit, &

Scinditur incertum studia in contraria uulgus. Othocarus autem, ne tanta sibi e manibus elaberetur occasio, ab alijs præripienda, adit Viennam sine mora, & suæ factioni se credit, quæ illi mox gubernationem Austriæ & Stiria contulit. Alij contraria factionis, Dietmarum Vveitsenecker Heinrico Bauariæ duci mittunt, qui generis Hungarorum Bela fuerat, offerentes illi Ducatum Austriæ. Sed cum is loceri consilium in hac re quæreret, Rex hunc Ducatum prius usurpare annixus, ilicò Comitē Stephanum de Sagabria mittit Capitaneum in Grecium: qui pluribus nobilibus Stiria pecunia corruptis, titulo emptionis Ducatum sibi uendicat. successorem dehinc illi, ob illius insolentiam, Catoldum de Lindauu submittit, & Amboldum huius prouinciæ præsidem adiungit. quibus breui, ueluti ingratis patriæ, eiectis, Othocaro obedientiam pollicetur: ob id potissimum, quòd Margaretam reginam olim Romanorum Friderici demortui sororem, unicam Austriæ hæredem, duxerat uxorem: quæ licet prouectæ esset ætatis, & absq; matrimonio reliquos uitæ dies in religione decreuisset absumere, tacitè professa (ut quidam uolunt) perstrasa tamen à suis secretarijs & silentarijs, & in odium Philippi ducis Carinthia, fratris Vlderici olim à Friderico capti, qui plures sibi & iniuste arces Stiria uendicauerat, ut Rotenman, & telonium uallis Anasi: plures de nouo arces erexerat ac condiderat, Cziechperg scilicet in monte Pesselberg, & arcem in monte Zuitsperg, in matrimonium tandem cum Ottocharo consensit, qui Austriam regendam accepit anno à nato IESU, M. CC. LIII.

Stephanus de
Sagabria.
Grenitium.

Philippus dux
Carinthia.

M. CC. LIII.

Othocarus
Margaritæ ducit.

Gertrudis cū
Romano Russia rege.

Stephanus de
Sagabria.
Hungari in
Austriam.

Crudelissimi
Hungari in
mulieres.

Venceslaus pater
Othocari.

Margarita uxor
Ottochari
ueneno sublata.

LIII. (nam alijs annis prioribus & Vladislaus Marchio Morauis, qui Gertrudim filiam Austriæ ducis Heinrici de Medling uxore habuit: & Hermannus Marchio Badensis, qui Vuadislao in connubio cum Gertrudi successit) Austriam rexerant. Postea quam uerò Othocarus ob matrimonium Margaritæ in Austriæ gubernationem successerat, indignata Gertrudis, tertio nupsit Romano, filio regis Russia Leonis, sperans maritum auxilio Belæ regis Hungarorum Austriam potiturum. ex quo genuit filiam Mariam, quæ post desponsata est Stephano de Sagabria: licet prior filia ex Hermanno Badensi Marchione, Agnes, desponderetur Vlrico duci Carinthia. Sed cum à Romano impregnata desereretur, in Iudenburga oppido, post obitum mariti, qui nunquam rediit, relicta est. Interea Hungari Austriam irruentes, nullum non genus sauitiæ in Austriacos, quod humanum excogitare potuit ingenium, patrarunt. Fertur enim non modò populando agros, uillas, & oppida, innumeros occidisse, iugulasse, & crudelissimè trucidasse, uerum etiam ingentem numerum hominum ueluti pecora abegisse: in quibus erant uirgines moniales e claustris eductæ, uxores uiduarum, quibus ita abusi sunt crudelissimi homines & procacissimi, ut pleraq; sibi mortem conscirent, multæ uenere nimia exspirarent, pars diuisæ per medium, reliquæ post abusum istum & expletam libidinem diuenditæ & distractæ ut pecudes. ita didicerant humanitatem à Cumanis, socijs belli, Hungari. quibus cum Ottocharus resistere uellet, genitor eius Venceslaus rex Bohemiæ diem suum claudit. Ne autem hoc quoque regnum primùm amittat, quia iam Cumani per Austriam, Morauiam irruerant, cum Hungaris de pace agit: & promissa illis Stiria, quiescendum deliberauit, quoad composito regno Bohemiæ posset foelicius terris suis prouidere. Bela igitur Rex cū Stephano filio manu potentis Stiriam aggreditur: Petouiamq; primùm obsidet, ex itinere: deinde aggressurus Stiriam omnem, quam Huldericus dux ratione coniugis sibi asserere nitentur. Maxima sunt tum excitata bella inter Salisburgensem episcopum, ducem Carinthia, Belam Hungarorum regem, & ducem Austriæ, quæ multis annis durabant & in Stiria, & in Austria ac Morauia. Tandem Ottocharus in Margaritam cōcepto odio, à se eam alienauit, collocans eam in Kremps: ubi post aliquot annos ueneno est sublata, & in patris cœnobio Campi liliorum sepulta. ac fingens Vrbanum III Pont. Max. id sua authoritate diuortium fecisse ratum, superduxit nepotem regis, Belis reginae Mosouie filiam Kunegundim. Itaq; absq; feudo Ottocharus duc-

rus ducatum Austriae administrans, ob donationem uxoris sibi factam, post in Prussia bella gessit. Reuersus iterum cum Bela, certamina uaria habuit, partim ob limites Stiriae & Austriae circa montem Seminium, partim cum Stephano eius filio post patris obitum. Nam & in Austria quaedam factio duce Seufrido Vuehinger, Hungariam ingressa, † Laurinū & Nitriam urbes euastarat, capto Quinqueecclesiensi antilitate. Sed dum lacum gelu concretum improvidi transeunt, magna pars glacie resoluta obruitur aquis. Vicissim Stephanus Hungarorum rex Carinthia multis in locis euastata, Austriam ingressus, uno praelio duos, fratrem Othonē, & Chunradum de Hardeck & Pleyhen comitem, cum haud parua nobilitate fudit. Otthocarus exercitum Hungarorum profligauit, & ex Austria deturbauit: Agnetemq; Leopoldi, neptim Vlrici Carinthiae ducis, ne iterum sobolem ex aliquo Principe produceret, cui Austria olim legitime cederet, Vlrico Comiti de Hauunburg in Carinthiam, in dedecus familiae desponsauit. Circa quae tempora oppidum Marcheck, anno a nato IESU, M. C. C. LXXVIII, iuxta fluuium Marchiam ob incursionem frequentem Hungarorum ab Otthocaro extruitur, ob uictoriam olim contra Belam & Stephanum reges habitam. Coegit dein Philippum Salisburgensem, Patriarcham Aquileiensem electum, mortuo Vlrico duce Carinthiae, Carniolam sibi suppeditare, quibusdam illi ex Austria assignatis redditibus: occupataq; Charinthia, multa incommoda Stiriae, & cuidam nobili Ortolpho de Gretz intulit, de quibus paulo post. Sed haud multum est laetatus de tanta factione. Interea etenim Rodolphus Comes de Habsburg, cum pluribus annis Romanorum uacasset Imperium, rex est Romanorum designatus. Cui cum hic Otthocarus rex Bohemiae rebellis existeret, & crebro uocatus uenire dedignaretur ad comitia procerum Rom. Imperij, quod nulla unquam feuda ab ullo Imperatore accepisset, Ducatus Austriae, Stiriae, Carinthiae & Carniolae est legitime priuatus: quod latissime in Caesaribus nostris, ac in Rodolpho scripsimus. Sic itaq; Austriae ducatus a Rodolpho Romanorum rege, filio suo primogenito, est collatus, & in hanc Habsburgensium familiam transijt, in qua nunc per annos ducentos quinquaginta amplius felicissime manet, septemq; Caesares ac Reges produxit, quos instar catalogi nominibus suis explicabimus. nam omnes ordine, & eorum res gestas scribere, nunc non est nostri instituti, aliis id praestitimus.

seaurinum re
Eius dicitur.

M. C. C. LXX

VIII.

Marcheck

quando con-

ditum.

Ortolphus

in Gretz.

Rodolphus de

Habsburg

Rex.

Priusquam autem catalogum Ducum & Principum Austriae ad nostra usq; tempora describam, qui orsus sum hos Annales a primis Marchionibus ex antiquo stipite Ducum Sueviae ad Habsburgenses, qui nunc secuti sunt: praefari mihi liceat bona uenia in Hieronymi Geuileri libellum ad Sereniss. Regem Ferdinandum Hungariae & Bohemiae, &c. Principem meum clementissimum, cui opus inscripsit, quod latine & patria lingua impressum circumfertur: in quo praeterquam quod duces Austrigae ex arca Noe deducit, unde totum humanum genus prodijt, si sacris literis credimus, post cataclysmum generalem, quo totus mundus periit: sibi arrogat inuentionem Ioannis Stabij, historici & poetae eruditissimi diui Maximiliani Caesaris, propria, non suam: quam quidem inuentionem D. Caesar Maximilianus ab initio admiratus est & laudauit, sed tandem reiecit & uetuit, contentus ex Regibus Francorum ducere suam profapia. Audiui ego quoq; coram D. Maximilianum sapienter loquentem cum meo Stabio: Tu me ex arca Noe ducis? & stemmatis originisq; meae authorem tribuis Iaphet, tertium scilicet filium Noe, qui pudenda patris detexit: quasi ex radice non bona, possit produci stipes bona & fertilis, cum tamen mala arbor nunquam bonum producat fructum? Et licet Stabius acute diuo Caesari multis aulicis astantibus respondisset (nam haud uulgariter amabatur a Caesare, quod omnibus constat & compertum est) tamen Caesar postea dixit: Caueas hanc ignominiam mihi & posteris meis inurere, qui mihi irascuntur, & alij exerta lingua me subsannabunt. Cessauit deinde Stabius a tali tantaq; adulatione. Quod si Carolus Caesar & Rex Ferdinandus tantas assentationes (quibus inescatur Principes ab adulatoribus, qui frontem perfricauerunt, coruis peiores) inaudierint, credo equidem (ut sunt candidi Principes) nollent seduci, ac tales au-

Iaphet.

ditis

dire nugas, quas etiam mediocriter docti subsannant ac derident. Et quod deinde libro secundo longa serie recenset idē Hieronymus Gebuilerus, Comites ab Habsburg, post reges Austrasię, Otuerthū primū Comitē ab Habsburg, usq; ad Vuernerum: dehinc alios, quorū gētilitia insignia in cœnobio Aue maris stella Cisterciensis ordinis (uulgò Vuettingen, ut ipse inquit, appellatur) extant, ubi gentilitia signa sua habēt, fortē hic sepulti: labor meo quidē iudicio est magis superstitiosus, & ostentationis plenus, quā utilis aut necessarius: cum hi Principes nunquā attigerint Austriam, fortē nec unquam somniarint, posteros suos in hac terra tam diu longē lateq; dominari, & tantam post se relinquere progeniē, & generosam prosapiam, quæ nunc totam ferē Christianitatem consanguinitate aut affinitate contingit, ut inferius latissimē prosequemur: ut certē (aliorū Principum pace dixerim) nulla reperiaturs domus in uniuerso Christiano orbe, quæ huic sit conferenda, ut mox in catalogo comprobabimus. Nam per sexingentos annos amplius, à nato scilicet IESV, D. CCCC. XXVII. ad annum M. D. XXVIII, quo hæc scripsimus, una serie ex duabus familijs, Sueuorum scilicet & Habsburgensium, quæ Austriam rexit, tam numerosa soboles propagata est, quæ omnes penē Christianos principes aut affinitate aut consanguinitate cōtingit. Et nisi Serenissimus rex Ludouicus Hungarię & Bohemię, genitus ex Vladislao patre, qui matrem habuit de familia Austrię, Elizabetham Calimiri regis Polonię uxorem (quę quatuor Reges, & Cardinalem progenuerat) à sæuissimō Turco Solemano esset obrutus, dubio procul ex Maria uxore sobolem produxisset innumeram. Sed Deus seruet hanc pudicissimam Mariam reginā marito, qui faciet hanc sobole pulchra beatam. Sed nunc ad catalogum Principum Austrię descendamus, de domo Habsburgensi: qui iam satis superq; de Marchionibus Austrię, & eorum gestis loquuti sumus.

CATALOGUS DUCUM AUSTRIÆ de familia Habsburgensi.

RODOLPHVS rex Romanorū, Comes Habsburgensis, filius Alberti eius nominis II, Comitis Habsburgen. Langrauij Alsatię, & præfecti Argentinensis, ex comitissa de Kyburg Hayduuige, quę filia erat Hartmanni Comitis senioris. Hic ex prima cōiuge Anna, comitissa de Hohēburg in Sue-

Hæc Basilea
sepulta est.

uia, Alberti Comitis de Hohenberg filia, † sustulit septem filios, totidemq; puellas.

I. ALBERTVS primogenitus, qui etiam, ut pater suus, Rodolphus dictus, post patrem factus est rex Romanorum, ut infra scribetur. Cum enim à Friderici II Imperatoris obitu interregnum fuisset, hic Rodolphus Romanorū rex electus, in obsidione Basileę creatus est, & regnum Romanum administrauit annis XVIII. Post patris obitum, rex item Romanorum electus, ex Elizabetha Meinhardi Comitis Tyrolensis filia, procreauit XXI liberos: quorum sex in pueritia sunt mortui, ut infra patebit.

II. FILIUS Rodolphus, Rodolphi regis, mortuus & sepultus Pragæ: qui prius ex Agnete Otthocari filia genuit Ioannem ducem Austrię, patris nomē referentem, qui puer XII annorum obiit.

III. HARTMANNVS, qui cœnobium Monachorum & Monalium Tulnæ, à patre inceptum, post eius mortem compleuit.

III. FRIDERICVS, qui in adolescentia mortuus, Tulnæ est sepultus.

V. HERMANNVS, qui anno XVIII ætatis suę in Rheno submersus, cum XIII nobilibus militibus, glacie rupta, priusquā cū sponsa regis Anglię filia cōcumberet.

VI. CAROLVS, in pueritia obiit, Basileę sepultus. Et ideo quidam numerant tantum quatuor filios regis Rodolphi, qui ad iustam ætatem prouenerunt: excludentes eos, qui in pueritia mortui sunt.

NUNC DE SEPTEM FILIABVS RODOLPHI loquemur ordine.

I. EUPHEMIA dicta, quæ ingressa cœnobium, quod pater Tulnæ extruxit, monialem egit,

II. GVTA

- II. **GVTA**, quod est latinè Bona, siue Bonitas, Venceslao Bohemiæ regi desponsata.
 III. **MECHTILDIS**, desponsata Ludouico Palatino Rheni, & duci Bauariæ, Electori Imperij.
 IIII. **CATHARINA**, Othonis regis Hungariæ, & ducis Bauariæ uxor legitur.
 V. **AGNES**, Alberto Saxonie duci nupsit, Electori Imperij.
 VI. **HEYDVVIGIS**, Othoni Brandenburghensi desponsata est uxor.
 VII. **CLEMENTIA**, Carolo Martello, regi Siciliæ & Neapolis, nupsit, qui & rex Hungariæ fuit. Quòd uerò tam felices successus Rodolphus rex cum filijs & filiabus sortitus est, quis non credat diuinitus factum? Vnde nos olim iuuenes lusimus hoc tetrastrichon:

*Austriacam sobolem fundauit riuè Rodolphus,
 Germine felici, & semine prolifico.*

Usq; nouem Imperij rexu feliciter annos,

Et quater ac decies praelia uictor obiit.

Nam quoties manus cum hostibus conferuit, ut latè in eius uita in Opere nostro Caesarum differuimus, semper cum uictoria redijt. Habuit autem Rodolphus & alteram uxorem Agnetem, filiam ducis Burgundiæ, neptem regis Francorum, quam

*Secunda uxor
 Rodolphi.*

iuuenculam in senio duxit, & nihil liberorum ex ea sustulit. Ea post regis obitum, in patriam est reuersa.

ALBERTVS I, cognomento dictus Victoriosus, comes ab Habsburg, Austriæ dux, rex Romanorum, Rodolphi Caesaris filius, ex Elizabetha, Meinhardi ducis Carinthiæ & Comitit Tyrdenis filia, genuit XXI liberos, quorum decem impuberes obierunt mortè: de reliquis XI, sex masculis, & quinque puellis, nunc ordine uideamus.

I. **Rodolphus**, eius nominis tertius, primogenitus Alberti, cognomine dictus **Mitis**, duas habuit uxores: Blancam scilicet, Philippi III Francorum regis filiam, Viennæ sepultam: & Elizabetham, Venceslai regis Bohemiæ uiduam, per quam rex Bohemiæ est factus. Ex singulis singulos filios genuit, duces & reges Bohemiæ. Pragæ sepultus est, & mortuus anno Christi M. CCC. III.

II. **HENRICVS** dux Austriæ, Alberti filius, cognomento dictus **Placidus**, Rodolphi regis Bohemiæ frater, ex Elizabetha comitissa de Viruburg, nulla prole auctus, in cœnobio Regij campi cum patre Alberto sepultus, anno à nato I E S V, M. CCC. XXVII.

III. **OTHO** dux Austriæ, filius Alberti regis, cognomento **Venustus** dictus, Annam Iohannis Bohemiæ regis filiam coniugem primam est sortitus, absq; prole. Alteram dein assequutus coniugem Elizabetham, Stephani Bauariæ ducis filiam, e qua **Fridericum** & **Leopoldum** sustulit liberos, in pueritia morte immatura mortuos, ipse obiit anno salutis M. CCC. XXXX, in cœnobio Austriæ dicto **Nouo monte** sepultus.

Neuperg.

IIII. **LEOPOLDVS** dux Austriæ, Alberti Romanorum Caesaris filius, dictus cognomento **Gloria militum**, quòd bellica uirtute splendidus erat. ex Catharina Antici, siue Amadei Allobrogum comitis filia, duas genuit filias: Agnetem scilicet, quæ desponsata fuit Slesie duci de Sueinitz: & Catharinam, uxorem ducis Slesie, de magna Glogouia.

V. **FRIDERICVS** dux Austriæ, filius Caesaris Alberti primi, cognomine dictus **Pulcher**, duas sortitus coniuges: Isabellam scilicet ducis Geldriæ filiam, quæ ante celebratas nuptias mortua est: Elizabetham post Iacobi minoris Arragonum regis filiam coniugem duxit, ex qua tres liberos genuit, scilicet **Fridericum** patri cognominem, in adolescentia mortuum: & duas filias, Elizabetham Iohanni Bohemiæ regi desponsatam, quæ uirgo mortua est: & Annam, quæ Polonia regem primò sortita coniugem, sed postquam naturæ concessit, Iohanni Carinthiæ Comiti nupsit: quo iam fato functo, montalis effecta tandem est, Viennæ apud S. Claram in Austria. Hic **Fridericus** mortuus est anno Christi M. CCC. XXX, in Maurbach Carthusiana domo Austriæ sepultus: cuius ego ossa mandato Imperatoris Maximiliani, unà cum Lauren-

M. S. Clara.

tio Saurer Quastore Regio, Iota in loculos deposuimus, anno Christi M. D. XVIIII.
De quo Friderico mihi nō abs re quadam praefari licet hoc loco. Antiquissimos quosq; annales ducum Austriae de more meo (qui omnes angulos & schedas disquirō, ut studiosos iuuenem) reuoluens, & praesertim diligentissimū annalium scriptorem M. Albertum Argentinensem, qui per ea tempora floruit, & res Austriacas summa fide cōplexus est: tamen hoc anno M. D. XXVII, affinis meus Guilielmus Putschius, regis Ferdinandi à secretis, antiquitatis zelator studiosus, ex archiuis principum Austriae uetera diplomata recognoscens, quorum mihi copiam fecit, reperit, quae patria lingua sic sonāt, ut omnis homo intelligat qualis domus Austriae olim fuerit, in hunc usq; diem sic (Deo uolente) aucta: quomodo scilicet hic Fridericus & Ludouicus Bauarus reges effecti Romanorū, simul gubernarint. Attende Lector, & lataberis, si cum saepe haec legas.

Wir Ludwig vnnnd Friderich/ von Gottes gnaden Römische Könige/ zu allen zeitē merer des Reichs/ thūn thundt allen den die disen brieff sehen/ oder hören lesen/ das wir in dem namē Gottes/ Gott vnd seinen heiligen zu lob/ der thirchen zu Rom zu eeren/ Römischem reich zu frum/ vnd der hailigen Christenheit zu frid vnnnd zu schirm/ noch weiser vnnnd geleterter leuttre paffen vnd layen rhatt vnnnd weisung/ vns miteinander verainet vnd verbunden haben ewiglich/ das wir das Römisch reich/ darzu wir beide erwolt vnnnd geweiht sein/ mit allen seinen wörden/ eeren/ rechte/ leutten vnd guettern/ vnd was es hat/ vnd darzu gehört/ über alle die welt mitainander/ gleich als ain person/ ainem nicht bas dan dem andern yetweder/ mer noch minder besitzē/ haben/ phlegen/ vnnnd handeln sollen vnd wellen vns mitainander beholffen sein mit stetter trew/ mit rettē/ mit arbeit/ mit fleisithait/ mit reden/ mit werckhē/ vñ mit allen vñ an allen sachē/ als ferr vns leib vñ gütt wārett/ wider aller menig thlich/ vñ sollen ainer den andern nit lassen/ noch im entweichē/ ob ainen sonderlich sach angeing/ weltlich ader geistlich: sonder was ains sach ist/ die sol ouch des andern sein/ auff alle ort/ vnd auff alle nor: Vnd sollen übel vnd gütt/ frum vnd schaden/ gleich wegen an allen dingen. Wir sollen auch gleich eer haben zu strassen/ zu thirchen/ vnd an aller statt/ vnd vns baide Römische Könige vnd merer des Reichs schriben vnd nennen/ vnd vns Brüder haissen vnd schreiben an ainander/ vnd auch als Brüder haben. Vnd wer vnder vns dem andern schribet/ der sol in fürsetzen: schreiben wir aber beide mitainander handtuest oder breiff/ so setz sich der heutte/ der morgen für/ das daran thain vorgang sei. Handlet vnser ainer icht/ do der ander nit entgegē ist/ an weelcherlai sach das ist/ der sol das thūn in jehnes vnd in seinen namen/ vnnnd sol in fürwerffen/ das man nicht war nem/ das die handlung des pōser sei/ der sie thuet/ dan des andern: wān vnser werckh von baider wegen vntailig geschehen sollen/ an allen dingen. Wir sollen zway newe insigel machen/ in den yetweder vnser baider namē geschriben sein/ vñ in vnserm Rkünig Ludwigs insigel sol Rkünig Fridrichs namen vorsteen: als den in vnserm Rkünig Fridrichs insigel/ sol Rkünig Ludwigs namen vorsteen: vnd sollen die insigel gleicher größe/ form vnd puechstab sein. Was grosse lehen/ als Rkünigreich/ Fürstenthumb/ Graffschafft/ Herschafft/ vnnnd die anderst grosse lehen seind/ dem Reich ledig werdent/ die sollen wir beide mit ainander leihen/ vñ ainer on den andern nicht. Ander weltliche lehen vñ geistliche/ Probstei/ thirchen/ wie sie genant sein/ werden die ledig/ wer die verleihet vnder vns/ sol der ander stāt haben/ vnd hat fürgang. Leihen wir aber gleich/ wer die gwer ee gwindt/ der gwintt. vnnnd nach weelichen lehen/ die ledig werdent/ welcher vnder vns leihet/ der sol den aid nach dem lehen nemē/ das vns baiden geschworen werd: vñ der fürgesetzt an dem aid/ der nit entgegen ist: vnd sol er den lehenman zu dem andern

andern weisen/so er schier ist zu im thumē mag/das er sie auch vō im emphabe.
 Ist es aber das ein geistlicher od weltlicher Fürst/prelat oder herze/der sein lehē
 von dē Reich nemē soll/vō vnsern ainē emphieng/der sol den aid vō im nemē/
 vñ in zu dē andern weisen/als vor geschribē stet. Vnser yetweder on den an-
 dern/sol noch mag des Reichs steet/burg/veste/herschafft/lādē/vñ leutte/vñ
 was so groß ist/nicht emphrendē noch verthumne/noch gar grosse sach han-
 deln. Fert vnser einer gen wälisch landē/dem sol der ander sein gwalt hinein
 gebē/vñ ihener disen hie aussen lassen williglich. Was auch vnser einer fürbas
 thuet/das sol der ander stāt haben/vñnd bestātigen mit seinen Brieffen. Was
 aber vorher vnser yetweder gethon hat/mit gaben/mit lehen/mit versehen/
 verthumben/vñ welcherlay anders das ist/es sei an weltlich oder an geistlich
 sachen/da er gwalt het/das sol stet sein yederman. Es sei dan/das wir mit ge-
 mainem rat vnd willen dem Reich bas gebessern mügen. vnd mit namē/was
 wir König Ludwig gen vnsern sun dem Margraue von Brandenburg/vnd
 gen vnserm aiden dem Margraue von Meissen/mit lehē irer Fürstenthumb/
 vnd mit andern gethon haben/das soll ganz vnd steet sein. haben wir baiden
 seit ein gütt oder ding/was das ist/zwaien oder mer gegebē/verlihē/versetzt/
 oder verthumbert/welcher des in nutz vnd gwer sitzet/dem sol das belaißen. al-
 les auch das vnser yetweder des Reichs inne hat/oder noch eingewinnet/
 land/leutte/vnd wie das genandt ist/das sol er dē andern vnderthānig mache.
 vnd wer ainē geschworē hat/oder schweret/der sol dem andern auch schwerē/
 er sei Fürst weltlich oder gaislich/Graue/frey/dienstman/Stett/marcht/
 pfaffen oder laye/vnd wer vnser aines fründ vñnd gunner: wer aber sich des
 letzte/wider den sollen wir vnß aneinander beholffen sein mit aller macht/das
 der oder die sein benōttet werden. Wir sollen auch baiden ainē hofrichter/vnd
 ainen hofschreiber habē/das vnser gericht vngetailt sei:vnd die sollen ein halbs
 jar/oder viertel jares/Bei vnser ainem/das ander tail bei dem andern sein:vnd
 was vor vnser ainem gericht wirdt/das ist vor dem andern stāt:vnd das an-
 gefachet wird vor ainem/das mag geendet werden vor dem andern/vñ herwi-
 der thumen/als digt sich die zil verlauffen:vnd wer vor vnser ainem geachtet
 wurdet/der mag vor dem andern darnon thumen/wan es ain gericht vnd
 richter ist. Was auch vor vnß gericht zwischē den die vns für Rhünig hetten/
 das soll beider seitt stet sein vnd volfiert werdē. Was aber wir Rhünig Fride-
 rich gen den die an Rhünig Ludwigen iāhen nach der vnser thlage/vnd wir
 Rhünig Ludwig hinwider gen den die Rhünig Friderich iāhen/nach der vn-
 ser thlag gericht haben/das ist baiden seit ab:vnd soll yederman fürbas vor
 dem andern recht nemmen vñnd thūn vber das alles/an allen sachen/wirden
 vnd eeren in allen landen/über all die welt/zū allen rechtē vnd werden/vnd zū
 allen dingen gen Fürsten gaislich oder weltlich/Grauen/freien/stettē/gen rei-
 chen vnd armen/edlen vnd vnedlen/sein wir gleiches gewalts vnd herschafft/
 das aindweder der vorder noch der hinder/der ober noch der nider ist in allem
 das das Reich hatt:vnd sollen vns baid setzē als ain man/ob man wider vns/
 oder wider vnser ainen mit gaislichen oder weltlichen sachen/es seind pfaße o-
 der laye/ichtes ich gehandelt oder thūn wolt/oder vor gehandelt oder gehort
 hett/vnß oder dem Reich zūgeuerde oder zūschaden/welcherlay weiß das ist:
 vnd sollen vns aneinander nit lassen/durch thain not/geistlich oder weltlich.
 Vnd wan wir in Gott/vnd mit Gott/alles das vorgeschriben ist/ainmützig
 thlich gethan haben/gehaisst wir bei vnsern ayden vnd trewen/die wir darū-
 ber leiplich geschworen vnd gegeben haben/vnd bei aller verbindnuß der wir
 vns gen Gott zwischen vns vor vnsern beichtigern vor verbunden haben/das
 wir es alles von wort zū wort/als oben geschriben ist/bis an vnser baiden ende
 vnzerbrochenlich stet vnd ganz haltē/leiplich vnd getrewlich/vnd volfüren
 Hh wellen/

wellen/an allen seinē stückē/vnd besonderlich/das wir in der aynung dē Rōmischē Reich sein eere/sein gūt/vñ/wirde vordern/wäre/haltē/vnd merē wellen/mit aller macht/als wir ferrist mugen/leibs vnd gūtz halb/noch rechtem glauben vñnd Christenlichem leben. Darüber zū vrthund haben wir disen brieff mit vnsern anhangenden insigel/den wir ietzt wolten versigeln/vnd gehaltē sen/bei aller der verbindung/als nun vorgeschriben ist/das wir in verneuen/vnd versigeln mit vnsern neuen insigeln/als sy schrifft gegraben werden. Aller der vorgeschriben sachen sein gezeuge/Graue Berchtolt von Hennenberg/Sri derich Burggraue von Turnberg/Brüder Comad von Gundelfingen Maister des Teutschē ordēs in Teuschē landē/Hermā vō Liechtenberg Cangler/Maister Vlrich der wilde oberste schreiber vnser Rkhünig Ludwigs/Dietrich vō Billichdorff/Hans Drugfās von Dieffenhofen/Beigand von Trausnitz/brüder Cunrad prior von München/vñnd Brüder Gottfrid prior zū Maurbach in aller hailigē tall/vnser baidere beichtiger/die alle dabei gewesen sein. Der brieff ist gebē zū München/an dem Pfingstag/vor vnser Frarwē tag/als sie geboren wardt/da man halt von Christi geburt dreyzehenhundert jar/darnach in dem fünfundzwanzigsten jare/in dem ailffte iar vnser Reichs.

Der ander brieff laut also.

Wir Ludwig von Gottes gnaden Rkhömischer Rkhünig/alle zeit merer des Reichs/veriche/vnd thün thundt alle den die disenn breiff sehend oder hörend lesen/das wir durch gemainen frid der Christenheit/vñ des bedacht haben/das wir mit guetliche willen/vñ mit freiem müt/vnserm lieben Rkhöm vñnd Brüd der Rkhünig Friderich von Rom/entweichē wollen an dem Rkhünigreich von Rom/vñ alles das darzū thün/mit mund oder mit breiffen/dero er notturfftigist/vñ im nutz vñ fürderlich mag sein zū dē Reich/on alle generde/also beschaidenlich/als ob er vō dē Pappst bestättiget wurd an dē Rkhünigreich/es sei mit der Fursten willen/oder on iren willē. Vnd geloben diß zethün bei gücten trewen/on alles generde.vnd des zū ainem offen vrthund/henckhē wir vnser Rkhünigklich insigel an disen brieff/der ward geben zū Ulm/do man salt von Gottes geburt dreyzehenhundert jar/vñ in dem xxxij jar an dem Frichttag/nach dem zwelfften tag/in dem zwelffte jar vnser Reichs.

Ex his literis planē liquet, longē errasse ueteres Annalū scriptores, qui putant solū Ludouicū imperasse, & Fridericū Austria omni caruisse regali dignitate. Sicut & olim D. Cæsar Maximilianus, qui nunquā sine lachrymis & suspirijs mentionē huius Friderici uel audiuit, uel ipse fecit (nā has literas nunquā uidit, nec in eius conspectū uenere unquā) sic ex hoc seculo harū ignarus transijt clemētissimus princeps. Anno itaq; Christi M. CCC. in die cœnæ Domini, à fratre Conrado priore Monacēsi, ordinis heremitarū S. Augustini, ambo reges Fridericus & Ludouicus sacrā Eucharistiam assumūt. Coram quo, & Priore de Maurbach, iureiurando sese mutuò ad cōmunem fraternitatē astringunt, & osculo pacis totā fraternitatē conferunt. Fridericus posita barba, eam mittit Carolo regi Hungarię, & post Festū paschę Viennā descēdit, à Baroni bus & ciuitatibus munificē susceptus. Paulo pōst apud fratres Augustinenses, presen tibus suis fratribus, Alberto, Leopoldo & Othone, uoti reus, diuo Augustino uotū, quod in carcere uouerat, soluit solenniter, multis astantibus nobilibus. Dehinc filiam suam filio Ludouici desponsat, & Othonem fratrē filię Ducis Stephani in matrimo niū collocat: quæ nuptiæ Monaci factæ sunt eodē anno. Cæterū Deo sic uolente, hæc literę in lucem sub Ferdinando nostro uenere, in quibus apparet singularis Dei Opt. Max. pietas in nostros Principes, qui & Deū purē confitentur & amant, & ob id gloriā assequuntur perpetuā & nunq̄ interiturā. Sed pergamus catalogū ducū Austria recensere, filios filiasq; Alberti I. regis Ro. post hunc Fridericū Pulchrū (qui, ut fertur, diē obiit M. CCC. XXX.) in Maurbach Carthusiana domo à se fundata sepultū, VI, ALBERTVS II, dictus Sapiens, siue Claudus cognomine, uulgo Contra.

Contractus uocatur, frater Friderici regis: qui ex Ioanna Hulderici Comitis Phiretarum filia, genuit quatuor filios, & duas filias, ut paulo inferius dicam, quum eius familiam recensebo. nunc filias narrabimus quinque, post dictos sex filios.

I FILIA Elisabetha, Theobaldi ducis Lotharingiae uxor, illi peperit tres liberos: Rodolphum scilicet Lotharingiae Ducem, in bello cum Ioanne Bohemiae rege occisum: Margaritam dehinc filiam, quae Duci Cabilonensi primum nuptui datur, sed eo à fratre occiso, sumpsit D. de Rapolstain: ex quo filium procreauit, qui xviii anno intoxicatur.

II ALBERTI filia Anna dicta, quae primum maritum habuit Hermannum Marchionem Brandenburgensem: quo mortuo, duci Vratislauenfi uxor datur. ex utroque utriusque sexus liberos peperit, sed ex Vratislauenfi quinque genuit filias.

III ALBERTI regis filia Gutta uulgo Teuton. Latine Bonitas: maritum sortita est Ludouicum Comitem de Ottingen in Rhœtia: ex quo filium peperit, in pueritia defunctum.

IIII ALBERTI regis filia Agnes dicta, uxor Andreae regis Hungariae, quem quidam Ducem fuisse tradunt Venetiarum: sed nullos liberos omnino ex eo genitos inuenio.

V ALBERTI primi regis filia Catharina dicta est, & primum Heinrico septimo Imperatori, quem Dominicani fratres ueneno in sacra hostia intoxicarunt, nupsit (in perpetuam sui sceleris memoriam hi fratres & calicem sanguinis Christi abscondunt, dum diuinum celebrant officium, ob crudele & inhumanum facinus, digni ut ex omni Christiano orbe extirparentur nephandissimi lenones & homicidae) sed eo mortuo, Carolo duci Calabriae iuncta est, post mortem in aede D. Laurentij Neapolis sepulta iacet. Nunc ad Albertum II eius nominis, ordine ueniamus, eius enarraturi liberos.

ALBERTVS II, Sapiens cognominè dictus, Alberti primi Romanorum Regis filius, Comes ab Habsburg, dux Austriae, mira grauitate & prudentia excellens, Christianae pietatis amator singularis, Claudus ab alijs cognominatus, siue Contractus, & ob id in iuuentute sacris initiandis traditus. Sed cum Rodolphus, Henricus, Ottho, Fridericus, Leopoldus, Alberti huius fratres, sine prole mascula mortem obijissent, ne posteritas fraudaretur, data est illi uxor Vdalrici Comitis Phiretarum ultimi filia, Ioanna nomine, per quam accessit domui Austriae Comitatus Phiretarum, postquam focer neminem uirilis stirpis haeredem reliquerat. Vnica enim filia supererat, Ursula dicta, cui octo millia marcharum argenti pro sua paterna haereditatis portione data sunt. qui quidem Vlricus Comes obiit circa annum millesimum trecentimum uigesimum quartum. Hic itaque Albertus circiter annum Virginei partus millesimum trecentimum quinquagesimum primum, ad Rhœni partes concessisse fertur, atque Reinfeldam imperiale oppidum Austriae ducibus oppignoratam, à Comite de Nidaw redemisse: Imperij quatuor oppidulis tunc Alberto duci audientibus, Schaffhausen, Rinselden, Nouum castrum, & Brisacum: simul ut Ioannem Comitem ab Habsburg iuniorem, cognatum suum, quem Thuricenses in uincula coniecerant, redimeret. Hic itaque Albertus, praeter Comitatum Phiretarum, adiecit domui Austriae ducatum Carinthiae uacantem, morte ultimi Ducis ad Ludouicum Imperatorem deuolutum: quem in feudum Alberto concessit. qui quatuor post genuit filios, & filias duas, ut nunc enarrabimus. Mortuus anno à nato IESV, millesimo trecentesimo quinquagesimo octauo, sepultus in Gemming, Cartusiano monasterio à se constructo in superiore Austria supra Onasum, decimotertio Calendas Augusti, quum primum lapidem anno millesimo trecentesimo trigemosecundo Idus Augusti in fundamento collocasset. in Gemming quidem sepultus, sed in Habsburg natus: cuius uxor Ioanna, anno Christi millesimo quadragesimo quinquagesimo tertio obiit, in Gemming quoque sepulta. Multos hic Sueuos in Austriam deduxit, & praesertim quatuor insignes familias, de Walsee, de Dirstein, Comites, qui post de Ebersdorff dicti sunt: & Dominos de

Leopoldus
primus.

Wissaw, & Marefchalcos de Reichenaw. Et cum Australes quererentur de multitudine Sueuorū, quasi minoris ipsi aestimarentur, indignatus Princeps, quasi ipsi uellent ei prescribere, e qua prouincia sibi essent habēdi familiares, ijs respondit: Ne canē quidem Sueuicū ob causam uestrā dimitterē: Liceat mihi uiuere ut Principē decet.

I RODOLPHVS IIII, cognomento dictus Industrius, siue Ingeniosus, qui domui Austriae Comitatum Tyrolis adiecit per uxorem Margaritam, cognomine dictam **Waulrasch**, ob os deforme quod habuit. quam quo ingenio sortitus sit, inuenies in nostris Caesaribus, in uita Friderici regis Romanorum, latissimē: qua mortua, superduxit alteram uxorem Catharinam, Caroli quarti Romanorum Imperatoris filiam: ex neutra, prole auctus in iuuentute. Mediolani obiit, in aede diui Stephani, quam Cathedralē fecit, cum ambabus uxoribus sepultus. Hic & studium generale Viennae excitauit, & uiris doctis allatis condecorauit: quod iam ruinam minatur, nisi Ferdinandus noster bellis multiplicibus intricatus, paulo liberior, ut speramus in Deum Opt. Maximum, resarciat. Mortuus est anno Christi millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. Eius uerō uxor Elisabetha, filia Imperatoris, obiit anno millesimo trecentesimo septuagesimotertio, decimotertio Calend. Octobris: Praegae quidem genita, Viennae uerō sepulta.

II ALBERTVS, Alberti secundi filius, cognomento dictus Cum trica, duas habuit uxores: Elisabetham, Caroli quarti Imperatoris & Bohemiae regis filiam: qua mortua sine prole, sortitus est Beatricem Nurnbergenfis N. Burgrauij filiam, ex qua Albertum quartum Austriae ducem, unicum filium procreauit. Hic Albertus tertius gymnasium Viennense, à Rodolpho fratre inceptum, perfecit, & censibus auxit, animam efflans anno humanę redemptionis M. CCC. XCVIII. Calend. Septembris, in aede D. Stephani Viennae sepelitur.

III LEOPOLDVS quartus, Alberti secundi filius, dictus cognomine Militiae decus, ab alijs Gloria auratorum equitum, primus eius nominis de familia Habsburgensium, ex Catharina uxore Anticij, siue Amadei Allobrogum Comitatis filia, duas filias genuit: quarum altera matris nomen referebat, N. Duci Slesiae dicto de Glogfenglog, id est, Glogouia magna: altera uerō Agnes, duci Slesiae de Schweinitz nupsisse legitur. Mortuus anno Christi millesimo trecentesimo uigesimo septimo, in cœnobio regij Campi cum uxore sepultus, sine mascula prole. In alijs Annalibus inuenio, defunctum Leopoldum millesimo trecentesimo octogesimo sexto idus Iulij, in **Röngsfeld** monasterio monialium prope Pruck, ciuitate prima Bernensium, cum Comitria tumulatum. Quantum autem mœrorem attulerit clades Leopoldi circa **Sempach** facta, ubi tot nobiles cum suo Duce sunt caesi à suis, nemo est qui nesciat: quum flos Sueuiae illic occiderit, ex Alsatia, Brisgouia, Stuttgartia, Hegouia, qui Principem suum sequuti sunt, quorū cadauera ad domestica & gentilitia sua conditoria abducta & sepulta sunt. Dux ipse ad Regium campum, cœnobiū suum perlatas. Quia autem Leopoldus quartus Alberti filius, praeter duas filiolas, nullam masculam prolem reliquerat, natus est ex Alberto eodē Claudio, siue Sapiente, Leopoldus secundus dux Austriae, alter dictus Leopoldus, Probus cognomento: qui ex Virida Bernabouis Mediolanensis ducis F. quatuor genuit filios, & unam filiam Elizabetham, Heinrico Comiti Goriciae desponsatam, sed ante nuptias mortuā. Hic Leopoldus ab Heluetijs, qui Suintenses sunt dicti, circa Sempach oppidum crudeliter à suis occisus, anno Christi M. CCC. LXXXVIII. De huius filijs paulo inferius suo loco dicemus. est autem in cœnobio Regij campi tumulatus. Genuit & Albertus Sapiēs duas filias ex Ioanna uxore:

I CATHARINAM scilicet, quae contemptis mundi illecebris, coelibatus studio sa, monialis effecta est, & apud S. Claram Viennae Abbatissa secunda fundatrix effecta est: de qua inferius plura, ubi monasterium S. Clarae Viennae describemus.

II MARGARITAM alteram primò desponsatam Meinhardo duci Bawariae, Comiti Tyrolensi, qui sine liberis decessit: secundo locatur Ioanni Marchioni Morauiae, fratri Imperatoris Caroli quarti, Brunae sepulta in Morauia, in Augustinensium monaste-

monasterio. Exigit nunc ordo, ut Alberti III filium, qui genuit unicum heredem, Albertum scilicet quartum, ex Ioanna Alberti ducis Bauariæ & Comitissæ Hollandiæ. & unicam filiam Margaritam, Henrici ducis Bauariæ uxorem, ac filium, enarremus. Albertus itaque quartus genuit ex Ioanna uxore ducis Bauariæ:

ALBERTUM V, qui rex Romanorum Hungariæ & Bohemiæ fuit, cuius uxor Elizabeth, Sigismundi Imperatoris filia, genuit duos filios, & duas filias. Hic V Albertus cum ex eius uxore Elizabetha sortitus esset duo regna, astu Sigismundi Imperatoris foci sui, & post eiusdem mortem electus in regem Romanum, ab electoribus Imperij quod acceptare recusauit, quia Hungari questi erant super Sigismundo Imperatore, qui in Imperio multa obmiserat: nec acceptasset unquam electionem, nisi ducum Austriæ importuna interpellatione, qui Hungaros rogabant ut in electionem assentirent. Tum Albertus V lachrymatus, alta uoce & longis suspirijs exclamauit: O monstrofa fortuna, non diu duratura, uno anno tria regna consequi: Id quod factum est. Nam uix duos annos, cum aliquot mensibus, regnauit.

I. LADISLAUS rex Bohemiæ & Hungariæ, filius Alberti V, Posthumus dictus, ex Elizabetha uxore, Sigismundi Imperatoris filia, priusquam sponsam Magdalenam (alij Margaritam uocant) Caroli VII Francorū regis filiam traduceret, ab Bohemis intoxicatus est (peste mortuum finxerūt laudatissimum Principem, anno eius ætatis XVIII) dux Austriæ nunquam satis laudatus.

II. GEORGIUS dux Austriæ, & Comes ab Habsburg, in pueritia est mortuus.

Genuit & Albertus V, filias duas, Annam scilicet, Guilhelmi ducis Saxonie uxorem: & Elizabetham, Casimiri regis Polonie coniugem, que longè superauit Lampedona illam apud ueteres, que scilicet fuit filia regis, Alberti scilicet V, soror regis Ladislai: mater quatuor Regum, Ioannis Alexandri, Alberti, Vladislai, Sigismundi, & Friderici cardinalis, auia regis Ludouici Hungariæ & Bohemiæ, & uxor regis. Quis mihi similem ostendet matronam, que filia Regis, soror Regis, uxor Regis, & mater quatuor Regum, & auia Regis fuerit? At talem feminam produxit domus Austriæ decantatissima, Deo amabilis & accepta. Veniamus nunc ad Leopoldi profapiam, que habuit filios & filias.

LEOPOLDVS itaque filius Alberti II, cognomēto Sapientis, ipse Militie decus dictus, quod strenuus & impiger miles, fidei firmus athleta, ob quam etiam a suis est Heluetijs cū magna nobilitate fusus et stratus. habuit ex uxore Virida, Bernabouis ducis Mediolanensis filia, liberos utriusque sexus, ut sequitur, quemadmodum paulo antè scripsimus.

I. LEOPOLDVS, patris nomē referens, primogenitus, cognomento Ambitiosus, siue Superbus, cuius uxor Catharina, Philippi ducis Burgundie filia, absque prole obiit. Sed hic patrem ulturus, ingentes copias coegit: quem tamen infecto negotio, finitis inter ipsum & hostē inducens, uix anno duraturis, Heluetij quoque uicerunt: qui hac uictoria elatiores redditi, remp. suam sub Alberto Sapiente inchoatā auxerūt. hic arcem Nouæ ciuitatis in Austria restaurasse fertur. Quemadmodum autem Luipal-

II. GVLIELMVS cognomine dictus Curialis, cuius due leguntur uxores: prima dicta Heduuigis, Ludouici Hungarie & Polonie regis filia, cui desponsata quidē fuit, sed eam nō traduxit, quia præcepta illi à duce Mazouie Semouito & rege Polonia: quam tamen primū uī abducere licuisset Vuilhelmo duci Austrie, quem magis amabat, & cum quo occultè congressus & choreas clanculum crebrō deduxerat: & nisi summa custodia fuisset detenta, cum illo obiisset. Sed postquā in reginam Polonia fuit consecrata & inuncta, & redditus illi annui assignati, cessit Semouito, ex cluso Guilielmo duce Austrie, cui terra Polonie fuit prohibita. Hæc Heduuigis cum regi Polonia & duci Mazouie traderetur inuita, quia ducem Austriæ plus amauit, ab eo tandem imprægnata, simul cum foetu occubuit miserè, anno à nato IES V, M.

ccc.lxxxviii. Hæc itaq; Heduuigis, filia Ludouici regis & Elizabethæ, tam miserandum exitum habuit: & eius soror maior natu Maria, ex eisdem parentibus lætam & feliciorem sortita est fortunam. Nam hæc desponsata fuit Sigismundo Marchioni Brandenburgensi, regi Boheimiæ, qui post rex Hungariæ fuit, & Imperator Romanus. Sic dispar fortuna sororibus accidit. Ostendit mihi antiquum diploma Sigismundus de Hermstein, quod nuper Strigoni, cum rex Ferdinandus arcem expugnasset, & Hungariam armis sibi subigeret, sese reperisse aiebat: uir antiquitatis studiosus, à consilijs Regis, homo militaris, uir nunquam satis laudatus, ut propediem eius Mazouia, ab eo descripta, omni posteritati docebit ac manifestabit. Id diploma ne periret, subscribendum duxi, quod tale est:

Sigismundus
ab Herber-
stein.
Eiusdem Mo-
scouia.

Nos Leopoldus Dei gratia dux Austriae, Stiriae, Carinthiae & Carniolae, Comes Tyrolis, &c. profitemur & recognoscimus per presentes, prout de presenti, cum illustri & præclara Domina Elizabeth regina Hungariæ, sorore nostra dilectissima, de quodam tractatu concordati sumus, super consummatione & ultimata expeditione parentelæ & matrimonialis contractus, quos alias illustris Princeps Dominus Ludouicus rex Hungariæ, felicitis recordationis, & nos cum ipso fecimus & ordinauimus inter illustrem Reginam puellam Heduuigem filiam suam, & illustrem Principem dilectum nostrum primogenitum ducem Vuilhelmum, iuxta tenorem & continentiam earum literarum, traditarum super hoc à parte utraq; hinc & inde. Sicq; nos promissimus & spondimus, promittimus & spondemus fide nostra mediante, quod quãprimùm præfatus noster filius ad prædictam suam conthoralem adpositus fuerit, & dictus matrimonialis contractus fuerit legitime cum omnibus nuptialibus iuxta dictarum harum continentias expeditus: quod nos tunc indilate & præter fraudem, dum de hoc requisiti fuerimus, præfato nostro filio duci Vuilhelmo, ad prædictam suam conthoralem, ipsius maritagiũ uidelicet ducenta milia florenorũ expedire debemus, uel super certis redditibus tradere, & earundem literarum tenorem realiter assignare. Est etiam inter nos proloquutum & ordinatum, quod præfatus noster filius dux Vuilhelmus præsentialiter & post mortem nostram, cum alijs nostris filijs & liberis presentibus, & tunc relictis, ad iustam & hæreditariam portionem omnium nostrarum patriarum principatum & dominiorum ius habeat patrimoniale, & æqualem cum ipsdem portionem habere debeat, iuxta iura & consuetudines Principum, præter fraudem: harum testimonio literarum. Datum Bude, die xxix. Mensis Iulij, anno Domini M. ccc. lxxxv. Altera Guilhelmi ducis Austriae uxor dicta Ioanna, Caroli Pacis regis Hungariæ & Siciliæ filia fuit.

III. FRIDERICVS senior Leopoldi filius, duas consortes sortitus: Elizabethã scilicet, Ruperti regis Romanorum & Comitum Palatini filiam, quæ illi unicam peperit filiolum, matris nomen referentem, in puellari ætate defunctam: alteram, Annam ducis de Braunschwig filiam, quæ illi produxit Heiduuigin & Margaritam filias, quæ in pueritia extinctæ sunt. Duos item filios: Sigismundum ducem Austriae, & Volfgangũ, in prima iuuenta mortuũ cognomento. Hic Fridericus patria lingua erat dictus, Cum uacua pera, mit der Ieren taschen: quia collegit thesauros, quos Sigismundo filio reliquit, & Fridericus tertius & Maximilianus repperunt: Sigismundus autem cum duas haberet uxores, Leonoram scilicet, regis Iacobi Scotiæ filiam, & Catharinam ducis Alberti Saxoniae filiam, nulla prole auctus, sed ut olim Priamus cum quinquaginta filijs & filiabus locupletatus, liberalissimus Princeps est habitus passim, quoad uiueret.

III. ERNESTVS Leopoldi 4. filius, Ferreus cognominatus, duas item habuit uxores: Margaritã scilicet de Stetin Ducis filiam, e qua nullam sobolem sustulit, nisi quasdam puellas in infantia mortuas, in Campo Iuliorũ sepultas. Post quã duxit Zimburgam, alteram uxorem, Alexij ducis Masouie filiã, e qua filios quinq; & filias tres procreauit, Leopoldum, Rodolphum, & Ernestum: qui sine liberis & uxoribus decesserunt. Item Albertum Prodigum, quem alij Mitem cognominant, Academiae Friburgensis fundatorem: cuius uxor Mechtildis. Ludouici Comitum Palatini Rheni filia,

Leopoldus V.
sine uxore.
Albertus Pro-
digus.

filia, sine prole decessit: qua defuncta, uiduam Ludouici Comitis Vuirtembergensis duxit, sed nullam ex ea sobolem produxit. Item Fridericum Romanum Imperatorem, qui ex Leonora Eduardi Portugalliae regis filia tris filios, & duas genuit filias.

Habuit & Ernestus, praeter quinque filios iam scriptos, ex Zimburga filias tres: Annam, infantili aetate mortuam: Catharinam, Caroli Marchionis de Baden conthoralem: Margarittam, ducis Saxoniae Friderici coniugem.

FRIDERICVS autem IIII Imperator, ex Leonora coniuge genuit tres filios, & duas filias: quem idcirco IIII scribo, propter Fridericum Pulchrum, qui rectius III dicitur, ut patet superius. Filij eius sunt,

Christophorus	} in pueritia mortui, & in Nouomonasterio Austriae sepulti.
Ioannes	
Helena	

MAXIMILIANVS Imperator Romanus, qui duas habuit uxores: Mariam, Caroli ducis Burgundiae filiam, e qua & filios & filias sustulit, ut mox explicabo: & Helenam, Friderici Imperatoris filiam, quae in pueritia mortua, & in Noua ciuitate sepulta est, quam denuo repeto, quia quoties Fridericus Imperator, alio qui uir strenuus, & animo imperterrito, etiam in senili aetate, & in rebus periculosis, recordabatur trium illorum liberorum, Christophori, Ioannis & Helenae, ita deiectioni fuit animi, ut tremet praeter ira: sic indignatus uxori, quod haec causa fuisset mortis suorum filiorum, quos pascere uolebat more Portugalensium, aromatibus ac speciebus aromaticis: cum infantes sint lacticiuijs, quae sunt prima illorum alimenta, nutriendi. Et ideo cum etiam Kunegundis, altera eius filia, in pueritia aegrotare inciperet, iussit in suum cubiculum deferri, & nostratibus alimentis eam pascere ac nutrire. Id quod in tanto Principe est magnopere mirandum, & obseruandum.

KVNEGVNDIS Friderici altera filia, uxor Alberti ducis Bavariae, tres peperit filios, totidemque puellas, Guilelmum scilicet, & Ludouicum, duces Bavariae, & Ernestum administratorem Batauensem, nunc episcopum Salisburgensem. Item tres filias: Sophiam, quae nupsit Casimiro Marchioni Brandenburgensi: Sibyllam, quae nupsit Ludouico Palatino Rheni, quam proculdubio propediem uidebimus matrem multorum liberorum: Sabinam, quae uxor data Ulricho duci Vuirtembergensi, mater uidelicet filij Christophori, qui in Noua ciuitate a rege Ferdinando tanquam filius regis nutritur, in bonaque disciplina sustentatur. Sed filia Kunegundis Friderici Imperatoris, licet astu eam abduxerit Albertus Bavarus, literis a se fictis nomine Imperatoris, sigilloque adulterino eiusdem, quibus decepit Sigismundum Archiducem Austriae, apud quem ipsa educabatur in Gynecio: futura erat sponsa Mahumeti II Caesaris Turcorum, qui Constantinopolim expugnauit, & se Caesarem Orientis Constantinopolitanum effecit (cum quo pactus erat Fridericus Imp. si fidem Christi cum omni sua plebe assumeret, filiam haberet suam. Ac missae sunt ultro citroque litterae cum imaginibus utriusque, Caesaris uicissim, & filiae) nisi princeps Bavarus tam sanctum opus interceptisset. Multa enim sanguinis effusio Christianorum facta non fuisset ab hoc tempore, multae animae seruatae, honor Christi creuisset latius, multae urbes non fuissent periclitatae, aut euersae penitus, multa regna custodita & seruata, homines infiniti in miseram seruitutem non fuissent abacti. Decet maximos Principes, gratia huiuscemodi tractare consilia, & suos cogitatus in res arduas iacere ac dirigere. Sic Maximilianus, de quo paulo post disseremus, cogitabat cum Baiazathe II (cum quo fuit occulta & paucis nota, sed arcta amicitiae consuetudo) si uterque diutius uixisset. Audiui eum differentem saepe de integritate huius Turci. Det Deus Opt. Max. ut quod maiores non poterant, nepotes ad felicem exitum deducant. Nec enim mirum cuiuspiam uideri debet, cum, ut superius scripsimus, plerique Archiduces Austriae uxores a Graecis Imperatoribus duxerint, priusquam Turci has terras occupabant. Quid igitur, si unita religione affinitas inter tantos Principes olim futura sit, quam nemo iam sperat: Est enim necesse quandoque fieri ouile unum ex tam diuersis gregibus. Nunquid & Henricus II Imperator, qui haberet Gisela sororem immensa pulchritudine.

dinis, regem Hungarorum, ut idolorum cultum abijceret, & religionem Christi assumeret, uxorem dedit, qui postea Stephanus dictus est, & ex ea filium genuit Emericum: qui Henricus rectius dicitur, si patria lingua Hungarorum admitteret. Vnde & prefatus Imperator Henricus II, Hungarorum apostolus est dictus, ut latissime in nostris Caesaribus scripsimus. Pergamus iam ad sequentem prolem Friderici scribendam Maximiliano Caesari. Extat huius rei uerum & euidentis indicium in Noua ciuitate: ubi Fridericus fabricari & scalpere fecit arborem Iesse ante chorum, ubi uterque Caesar, hic David regem, ille regem Solomonem refert, cum suis imaginibus graphice expressis ac delineatis, ut si quis alterum semel uiderit, absque dubio dignoscat: & uera me scribere probe intelliget, sine fuco ac dolo.

MAXIMILIANVS Caesar ex prima coniuge, Caroli Burgundiae ducis filia Maria, primo genuit Franciscum, in pueritia mortuum.

PHILIPPVS alter Maximiliani filius, rex Castellae Legionis ac Granatae, ex Ioanna Ferdinandi senioris & Elizabethae filia, Hispaniarum regina, coniuge, duos genuit filios, & puellas quatuor.

I. CAROLVS V, Imperator & rex Catholicus, ex Isabella, Lusitaniae regis filia, uxore tulit regem Philippum: paritura plures, ut speramus, ut haec soboles adolescat, & domus propagetur. Hic aui nomen refert, ut Ferdinandi filius Maximilianum seniore repraesentat.

II. FERDINANDVS Archidux Austriae, rex Hungariae & Bohemiae, ex Anna Vladislai regis Hungariae & Bohemiae filia, coniuge sua, tulit filiam Isabellam primo genitam, & Maximilianum iuniorem, & Annam matri cognominem: plures adhuc, ut speramus, paritura.

GENVIT & Philippus rex & Ioanna quatuor, ut scripsimus, filias: Leonoram scilicet, quae Francisco Francorum regi, dum apud Carolum captiuus esset, data est uxor: qui ea relicta, in Franciam transgressus est: de quo quid futurum, breui uidebimus. Isabella altera, Philippi regis ex Ioanna, filia, Christiarni regis Daniae uxor, nuper mortua. Maria tertia, Philippi regis ex Ioanna, filia, uxor Ludouici regis Hungariae & Bohemiae, miserè à Turco occisa: ipsa uidua adhuc in humanis degit. Quarta Philippi regis filia Catharina, iuniorem Lusitaniae regem consortem adepta est.

MAXIMILIANI filia Margarita, primùm uix bimula, Flandrensiu opera Carolo octauo Francorum regi desponsata est: quam repudiavit, Anna ducissa Britanniae Maximiliano desponsata, superinducta: quod indignum facinus Deus Opt. Maxim. immatura morte Caroli ultus est. Tum uxor Ioannis regis Hispaniaru, dehinc Philiberti ducis Sabaudiae, ex nullo mater, sterilis adhuc uiuit.

EPILOGVS.

Tot filij, filiaeq, ex domo Austriae, de familia Sueuoru, & stirpe Habsburgensium, Austriam tanquam Marchiones & Duces & Reges rexerunt. Nam consulto & sciens obmissi priores Habsburgenses, qui Austriam non uiderunt: in quibus usque in hunc diem fuerunt septem Caesares, Rudolphum primu & Fridericum Pulchrum etiam computando. Et nisi mens auguratur falsum, propediem uidebimus octauum Caesarem, & Orientis quoque, Ferdinandum nostrum: sic enim speramus in fati esse Austriadum regum. Deus Opt. Max. dignetur sua clementia adesse, & Christianitate fouere, ac reddere unum ouile, quod tam firmis septis munitum, securum reddatur à sauis lupis oues Christi laniantibus ac discerpentibus. Quod faxit immortalis Deus, trinus & unus: cui sit laus in secula. Ex ijs omnibus praeterea liquet, unicam hanc familiam Habsburgensium habuisse quinquagintaseptem masculos, Duces, Reges, & Principes: ac filios quinquagintanouem circiter, ut patet calculanti, produxisse: quibus si addideris filios & filias Marchionum & Ducum Austriae, ex ducibus Sueviae, erit numerus ingens liberorum, non modo Niobis numerosior, sed forte multo etiam felicior & splendidior, clariorque: cum uetustas illum admirata sit ob septenarium numerum

numerum filiorum & filiarum, licet exitus eorum fuerit infortunatus. Occulta enim sunt scelera hominum, quæ diu latere non possunt, & plerumq; malo exitu terminantur. Nunc uerò ad Austriae descriptionem, & urbis Viennæ ueniamus, ut promissimus.

REUERENDISS. SIMUL ET AMPLISS.

Principi & Domino, D. Bernardo episcopo Tridentino, & Regis Hungariae ac Bohemiae, &c. magno Cancellario, felicitate, cum seruitiorum debita oblatione, & prompta animi seruitute, & corporis, Cuspinianus urbis Viennensis praefectus optat.

SCRIPSI hac hyeme opus de Marchionibus Austriae, à primo exorsus Marchione, qui in has terras delatus est ex Ducibus Sueviae, cum omni sua prosapia & nepotibus, quoad stirps hæc defecerit. His desinentibus, quum Habsburgenses Comites in demortuorum successerint gubernationem, omnes eos à primo Marchione, Rege Romanorum scilicet Rodolpho, usq; ad Carolum v. Cæsarem, & Ferdinandum regem, cum omni familia & posteritate recensui, non sine magno labore & diligentia, longè aliter quàm & impressi & scripti annales, qui circumferuntur, habent: quod Lectores singuli, si qui legent, licet inuiti, fateri cogentur, sine falerata oratione & lenocinio uerborum ampuloso planè & simpliciter, ut historiae & annales scribi debent, seruata ueritate & integritate, quæ oculus est historiae scribendæ dexter. Idq; iure optimo Principi nostro dicatum est opus, FERDINANDO. Nactus hinc occasionem, Austriam descripsi, unde scilicet sortita sit nomen, quantum pateat ac extendatur, quibus fluminibus irrigetur. Et Danubij descriptionem ab eius ortu usq; in pontum Euxinũ, quibus fluminibus nauigalibus augeatur: & Austriae descriptionem, quam Stabius mathematicus Maximiliani iussu, Cæsaris Romanorũ, pinxerat, & noster Colimitius auxerat & perfecerat. Quo itẽ pacto publica comitia fiant, quoties Princeps omnes suos subditos conuocat ex quatuor ordinibus provincialiũ, quis ordo seruetur in tractandis negocijs. Et hunc quidem Tomum tuæ Reuerendiss. D. & ampliss. dignitati dicaui, qui altera es manus Principis, & magnus Austriae ac omniũ regionum Australium Cancellarius, ac Curia, ut meritò secundo loco illi succedas: qui statui etiam tibi mox, si Deus mihi uitam prorogabit, catalogum Antistitum Tridentinorum tuo nomine edere: quum iam Vigilij episcopi Tridentini opus haudquaquam poenitendum, sit nomini tuo dicatum. Ita certant omnes nostri seculi scriptores passim tuum nomen immortalitati consecrare, & quidem meritò, qui bonas literas pro uirili iuuas, & simul studiosos omnes, quos enarrare longum esset. Ego qui iamdudum in album tuorum clientum, tanquam humilis seruitor, & hospes olim tuæ Reuerendiss. D. adscriptus sum, ne uiderer ab alio superari, quum nulli cedere libenter uelim

uelim in amore & obseruantia erga te mea, & emeritum fauorem amittere, uolui hac noua lucubratione, & præterita hyeme apud me nata, peccatus tuum demulcere: qui gaudes raris & non protritis scholijs. In doctrina facile alijs cedam: in obseruatione autem nulli penitus, quantumuis doctis & eruditis. Accipe igitur Reuerendiss. Antistes, & simul amplissime Princeps, hos meos benignè labores, & boni consules: qui scis, quibus obruor negocijs in repub. & quàm paucissimæ horæ, succissuæ uidelicet tantum, meis studijs pateant: & quòd sola nocte literis mihi inuigilandum sit, dum tota die publicis curis & domesticis addictus sum negocijs. & res domi angusta non sinat ut uelim, & ex animo cuperem, totus esse deditus literarum studijs, & ijs tantum inuigilare. Vale Reuerendissime Antistes, & Princeps clariss. Præfulum Germaniæ decus & splendor. Ex ædibus nostris, Viennæ. Anno à nato IESV, M. D. XXVIII, uigesima Maij.

AUSTRIÆ REGIONIS DESCRIPTIO.

Vm animū induxissem, uitam & historiā D. Luipaldi Marchionis Austriæ posteris tradere, necessariū mihi uisum est, quomodo hæc familia in hanc terram descenderit, orsus à primo Marchione usq; ad duces Austriæ, quoad hæc stirps defecerit: dehinc, quomodo Comites Habsburgenses in locum successerint, & innumeros Duces, Reges, Cæsares, in hunc usq; Carolum v. Cæsarem Romanum, & Ferdinandum regem Hungariæ & Bohemiarum, infantem Hispaniarum, Archiduces Austriæ procreauerint, hanc inclitam domum Austriæ aucturi deinceps felicissimè, recensere. Superest itaq; ut hanc regionē Austriæ, unde nomen sortita sit, quibus finibus claudatur, quantum pateat, cum suis partibus nunc ostendam, & situm in ea urbis Viennensis, caput regionis, cum alijs scitu dignis posteritati tradam: non obstante, idem olim Aeneam Syluium, summū Pontificem, ante me tentasse quidem: sed quid ipse adiecerim, alijs iudicent. imperfectum enim opus, cui titulum dedit Austriæ, reliquit: & in descriptione urbis Viennensis, dum situm & ordinē urbis, cum plerisq; antiquitatibus quæ illic reperiuntur, obmisit, longè lateq; errauit: in plerisq; uerò etiam scopum non ut debuit assequutus est, aliò tendens quàm quòd concepit. Sub Attila itaq; Hunnorum Principe (Deo Opt. Max. sic uolente, quia mundus flagitiorum ac scelerum plenus, ut flagellum mitteret in terras, omniū regna ac principatus confudit) sic periit Italia, Francia, Germania, finitimarumq; regionum status: imperiumq; Romanum diu fractum, diu passum est desolationem. Nec usquā Ducatus aliquis sincerus ac integer, inuolatus ue

Austria.
Ostria.

Longo-
bardi.

permanlit, ob Hunnorum Gotthorumq; diluuium & inundationem. Ea ergo tempestate Ostria, quam nunc Austriam appellamus, à Gotthis, post Attilæ obitum, sen sit etiam hoc malum: & hoc uocabulo patria lingua *Osterreich* appellata, hoc est, Ostria, siue Austria, diphthongo adiecta, ut Sueui loquuntur, qui plerumq; o per au enunciant: quum primi inhabitatores huius terræ fuerint duces Sueuorum, post Longobardos, qui prius hanc terram possederunt, expulsi à nostris. Sic itaq; Australes ab Austro dicti: sicut Ostrogothi & Vesogothi cognominati sunt, quali incolentes Orientem ac Occidentem: quemadmodum Franci Orientales & Occidentales uulgò hodie etiam appellantur. & ideo hæc regio Marchia Orientalis recto uocabulo cœpit appellari Austria: ubi enim claudabatur Germania, atq; limes quidam, quem nostra patria lingua March uocitamus, dicta à maioribus, Pannonia superior olim appellata

pellata est, Noricum antiquitus dictum, cum nō haberet principes priuatos qui hanc
 prouinciā regerent. Id nuper inueni, cum Eusebii Chronica paulo diligentius per-
 lustrarem: qui tradit, S. Severinum Australium apostolum, Noricum uenisse, per quē *S. Severinus.*
 fidem Christi maiores nostri edocti, ad hanc conuersi sunt. Quod factum tradit sub
 annum Christi CCCC. LIII. circiter accidisse. Villam enim S. Severini, ubi cel-
 lam habuit pius pater S. Severinus, iam ego possideo, ubi nobilissima crescunt uinea,
 arboribus illic defectis ac purgatis. Aliud euidentissimum huius rei argumen-
 tum est, quod hęc regio Noricum sit dictum, quod cum meus seruus nuper in uilla
 mea Schuuechat, in domo lanij coloni mei, cellam uinariam sub terra effoderet, duo
 corpora reperit humana in sepulchro quodam latericio coctili, in quo legebatur Ro-
 manis literis, LEG. I. NOR. in alia linea, LEG. X. NOR. sequentia ob uetustatem legi
 non poterant. Item affinis meus Doct. Marcus Beck, Quæstor Regius, cum stagnū
 piscium nuper effoderet, quod non plene duobus milibus passuum à uilla mea Schuue-
 chat distat, in castello suo cui nomen est Leopoldsdorff, duo similiter corpora effodit
 humana cum antiquis Romanis numismatis, & urna Romana: in quo etiam legeba-
 tur sepulchro lapideo Romanis literis, LEG. NONAGESIMA: qui quidem lapis co-
 ctilis est, & latericius. Quæ omnia indicant, hanc terram Austriæ olim fuisse dictam
 Noricū, & à Romanis suis legionibus & subsidijs administratā, ad custodiendas Da-
 nubij ripas: quemadmodū olim circa Viennā legio Alaudarū quieuit, quæ dedit ue-
 teribus ducibus Austriæ arma, quibus antiquitus usi sunt: sicut S. Leopoldo, cuius ue-
 stes sunt quinque alaudis condecoratę, de quibus alaudis & Suetonius & Ammianus
 Marcellinus meminerūt. Cum itaq; hęc regio Germaniæ terminus Austria, dicta
 Marchia Oriētalīs, et antiquitus fuerit Noricū: quod ob id dico, quemadmodū olim
 fuerint Ostrogothi & Westrogothi, id est, orientales & occidentales Gothi, & nūc o-
 rientales & occidentales Franci sunt; & ego orientalis sum Fræcus, ex Imperiali ciuitate
 Schuueinfurt oriūdu, patria lingua, quæ rusticano tumultu destructa est, quæadmo-
 dū tota penē Germania: factus iam Austriæ incola annis propē quadraginta, incēdio
 & alijs incommoditatibus ad miseriam redactus, nisi quod adhuc quibusdā uillulis &
 possessionibus ac stipendio Principis mei adhuc honorificē dego: quiescendū est mi-
 hi, & ideo gratiæ habendę sunt, quod uiuo, & reliquū temporis scribendo insumere
 possum. Sēper enim Vergilianū illud mihi occurrit, etiā impræmeditato: Fata uia in-
 ueniēt, aderitq; uocatus Apollo: hoc est, Christus, qui est Deus sapientia, imō uera &
 æterna sapientia, in quē spem meā colloco. Quod si Deus Opt. Maximus uitā mi-
 hi prorogabit, natale solum rusticano tumultu foedatum, etiam lubens scriberem, ut
 patriæ aliquid rependerē, amore principis mei Reuerendiss. antistitis Chunradi Her-
 bipolenis, ac illustrissimi principis Franconiæ: qui cum nuper in tanta animi pertur-
 batione ab insultu rusticano commotus, cogeretur à uicinis Principibus suppetias
 quærere, in arce sua diuæ Virginis custodem reliquit illustrem Principem Marchio-
 nem Brandenburgensem Fridericum, Præpositum maioris Ecclesiæ, uirum bel-
 licosum & nobilem Sebastianum de Rottenhan, de Rempersdorff, utriusq; mili-
 tiæ equitem auratum, uirum nunquam satis laudatum, re bellica clarum, literis erudi-
 tum, qui manibus eisdem arma tractare, quibus annales ac res gestas scribere solitus
 est: exēplo Iulij Cæsaris, cum alijs insuper uiris clarissimis, quibus arcē suam tutandā
 reliquit. Inter quos etiam fuit meus gentilis Georgius Cuspianus, in faciendis igni-
 bus mirus artifex, quo pro magistro Artalariae usus, qui strenuē contra insultus rusti-
 canos ingeniū suū exercuit, quos pulchrē abegit & repulit: olim à me in Gymnasio
 Viennensi educatus, & sub præceptoribus non pœnitendis institutus: tum sacris ini-
 tiatus, & Canonicus Herbipolenis factus. Et hoc anno, quo hęc scripsi, Sereniss. re-
 gi Ferdinando pulcherrimū opusculū de faciendis ignibus arte & ingenio singulari
 obtulit Regi, ab eodem splendidē remuneratus. Cur autem hoc non patriæ meæ,
 cui omnia debeo, tanquam natali solo, iure optimo persoluerem (qui iam Cæsares o-
 mnes à primo Iulio usq; ad Maximilianum, cum omnibus Græcis Imperatoribus ac
 tyrannis: omnes Cōs, à primo Iunio Bruto & Collatino, usquequō defecerunt sub
 Iustinia.

Sebastianus
de Rotten-
han.

Georgius Cus-
pianus.

Francia Orientalis.

Franconia.

Laus Austriae.

Iustiniano & Iustino Imperatoribus non sine ingenti labore duobus magnis uoluminibus perscripsi, qui propediem egredientur) cum hæc patria mea, Francia scilicet Orientalis, regio sit non minus fertilis, quam potens ac ampla, haud facile alijs regionibus cedens bonitate, ubertate ac aeris clementia. hæc etenim Francia Orientalis, nomen Occidentalibus sine dubio dedit, qui Francigenæ, quasi de Fræcis geniti, uulgo dicuntur. Et quemadmodum Oriens præstantior est Occidente, quod hic solem habet orientem, ille uerò occidentem: ita nobiliores sunt Franci orientales, quam occidentales, utpote ab eis geniti. Vnde est quod hi liberi Franci dicuntur, quod nemini tributa pendunt: & Francus ex suo etymo sonat liberum. Hæc nunc passim non Francia, sed Franconia uulgo dicitur, tribus decorata Antistibus: Herbipolensi scilicet, qui Dux quoque Franconiæ appellatur, & utrunque ius, spirituale etiam & seculare habet, iuxta cõmune & protritũ uerbum, Herbipolis sola regnabit ense & stola: episcopum dehinc Bambergensem, ac episcopũ Aichstatensem: tum Marchionẽ Brandenburgensem, secularem Principem, unde elector Imperij nascitur. Adde quod multi alij Principes bonam Franciæ Orientalis partem occupant: utpote Comes Palatinus Rheni, & Comites Misnenses, qui ducibus Saxonix cohærent. Tam latè patens est Francia Orientalis, quæ ab Hercinia sylua usque in Galliam protenditur per Rhenum (unde & Carolus Magnus Imp. in Ingelheim natus, Francus iure appellatur) multo longior latiorque regio quam sit Austria, de qua præsens opus scripsi. Hæc autem ueluti parerga & per digressionem adieci, ut meam patriam legentibus aperirem, cui multa debeo. licet utrobique sim redactus ad miseriam: hic in Austria per incendium destructus, ubi sum aduena: illic per rusticorum impetus paterna priuatus hæreditate. licet nec in Austria caruimus hoc malo rusticorum, quod totam Germaniam penè infestauit. Quis tanti sit sceleris author, nemo non uidet, licet sit talpa cæcior. Melius foret profecto, hominem hunc non prodixisse in mundum. Sed tibi Deus uindictam, qui nouisti hominum corda. A te expectamus ultionem: licet lento proficiscaris gradu, sed longitudine poenæ tarditatem recompensas. Satis iam satis euagatus sum: domum itaque repeto, nempe ad descriptionem Austriae, quam Pannoniam superiorem appellauit, quondam Noricum dictam, cum sit Germaniæ quasi limes quidam, qui patria lingua Marck uulgo dicitur. Sic etenim necesse est me loqui, cum scribam præsentibus futurisque hominibus. Nam hæc & cætera loca aduersis subinde uocibus appellata sunt. Et uetus sermo nihil aliud, quam loquendi uetus consuetudo est. Hæc terra agris, pascuis, pratis, hortis, fluminibus irrigua, satis omnium fructuum ferax, fluminibus honestata, uillis, oppidis, castris, templis illustrata, syluis decora, montibus eminens & aucta, nihilo planè quod desideres, tam in situs amœnitate, quam uictus necessitate, carens: uinetis speciosa, fontibus & aquis decora. Vnde tanta abundantia quotidiani uictus prouenit, quod adiacentes regiones suis alimentis nutrit & fouet, adeo ut olim proverbio ueteri & protrito dictum sit ab exteris, Austriam non habere parem. Ut omittam clementiam & bonitatem aeris, cum omni puritate ac tranquillitate. Terra profecto nobilis, si bene gubernetur: omnium fructuum quos Germania habet, ingens copia. Aromatica ex Venetijs afferuntur. Sale utitur proprio, uidelicet arte cocto & facticio. Auri & argenti uenas non habet. piscium maxima multitudo, & quicquid ad uictũ spectat humanum, mira abundantia. Sed huius terræ termini multum sunt uariati, tum ob continua bellata, quæ in multa secula durauerunt: tum ob Principum, qui has terras rexerunt, uarietatem. Tempore enim Ladislai Posthumi dicti, ut uetustiores Marchiones omittam Austriae, Bohemia & Hungaria unius erat Principis. Sub Friderico Imperatore, alia fuit ditio: sub Maximiliano item Casare, filio Friderici, alia ab ea quæ nunc est sub Ferdinando: qui cum sit Archidux Austriae & infans Hispaniarum est, & Hungariæ & Bohemiæ rex, & nunc feliciter Austriam, Bohemiam & Hungariam gubernat, utinam in multos annos. Nouis certè literis ac diplomatibus hanc urbem Viennensem ornauit. Si autem diligenter inspexerimus fluuios, montes, syluas, quibus natura prouinciæ & regiones disiunguntur: quis credit fluuiũ illum exiguũ, tantillum quidem

quidem, quæ Leytā à uicinis collibus fluentē, Leytterperg dictā, Pannoniā superiorē siue Austriā secernere à Pānoniā inferiore, siue ab Hungaria latissimo regno, & esse limitē utriusq; Pannoniæ. Malo ego Austriā uersus ortū terminare fluuiō Raba (qui Ptolemæo Arabo dicitur) qui ex Stryijs montibus fluit in Scaurinū, ubi est insignis urbs & castrum cum episcopatu: q̄ oppidulo Pruck, & flumine Lyta finire. Quanq; bellis & seditionibus Principū nō modò is uersus ortū limes uariatus est, sed & ad meridiē, occasum & septentrionē usq;. Sic olim Carolus Magnus Marchiā orientalem, deuiētis Auaribus & Hunnis, limitē orientālē esse uoluit Rabā fluuiū, ubi Scaurinū, qd̄ perperā hodie laurinū, olim à Marco Scauro, qui suas legiones hīc habuit, oppidū à se dictū appellari uoluit, qui Pannonias utraq; separat. Nos hūc imitati sumus, quia hodie uidemus homines illos Vngaros in Scaurino moribus nostris aptiores, q̄ inferiores Pannonos. Vbi alius etiā fluuius pari penē passu haud longe à Raba Danubiū influit, Rebnitz dictus, scaturiens prope Kirchschlag: ubi sunt etiā duæ uillæ, superius Rebnitz, et inferius Rebniz, ab eo fluuiō dictæ, qui post etiā fluit per lacū Neuusidel, qui in longū septem miliaribus, & in latū tribus protenditur, ut in tabula nostra Hungariæ apertē uidemus, Regi nostro dicata à me: quæ duo in quā flumina insulā efficiūt, Rabauū dictā, populosā & fertilem. E regione ultra Danubiū insulæ dictæ Schutte, quam Danubius bifurcatus efficit, oppidulis, uillis, castris, & frugibus feracē & fertile, piscibus insuper abundantē, & locupletē omnis generis fructibus. Porro uersus occasum Austriæ, sine dubio naturalis limes Austriæ erit Oenus fluuius, qui Danubiū influit iuxta antiquā hāc et insignē urbē, quæ Batabis antiquitūs Gothico uocabulo, nūc Patauia latinē uulgò dicitur, quā Valēs, Valētīnus, Gratianus, Cæsares Aug. coloniā deduxerūt, sicut ex uetustissimis monumētis & annalib. obseruauit: quandoquidē & facile in u, et rectē uertit, et Batabinus in Patauinus facile trāsit. Et uicus præterea hodie & platea circa Oenū, **Beuatern**, Boiotrū olim, uulgò dicitur, quæ admodū haud longē infra Batabim, & Quintanā ueterē, supra Viltzhofen, patria lingua **Rünzing** appellatur: ut etiā Ioannes Auentinus, uir doctiss. Baioariæ scriptor eruditissimus, & mihi amicitia iunctus, olim meus auditor & discipulus, longē lateq; differit. Austria itaq; in superiorē (quæ Onaso fluuiō terminat, & qui olim ducatus à Friderico Imperatore primo factus, cū Heinricus diuī Luipaldi filius, primus dux Austriæ crearetur, & alter Ducatus illi auferentur, ut supra scripsimus, ob pacē & quietē) & inferiorē secernitur. ut rursus Danubio simul diuisa, partit̄ in quatuor campos: sic enim hodie uulgò distinguit̄ Austria. Duo cis Danubiū: Steinfeld, quasi dicas campum petrosū, uina & frumenta nobilia producentē: & Tulnerfeld, ab oppido uetustissimo Austriæ Tulna, à primo Rodolpho rege Rom. & duce Austriæ nobilitata, monasterioq; & quorundā liberorū suorū sepultura insignita. Duo præterea campi ultra Danubiū, Marchfeld, à Marchiā fluuiō appellatī: frumētis, uini copia, & crōci abundantia insignes: ac quartus Gensfeld, ab anserū copia dictus, qui illic proueniūt prope Vuetram oppidū, clarus & nobilis. Rursus hæc eadē inferior Austria in quatuor partes secernitur, quoties ad publica comitia Australes in quatuor status diuisi, prælatos scilicet, barones, nobiles & oppidanos, aduocātur. Vna pars cis Danubiū, infra nemus Viennense, altera supra nemus Viennese. Ultra uerò Danubiū una sub mōte Meinhardi, altera supra montē Meinhardi. Ex his quartis uocant̄ ad comitia prædicti quatuor status prouincialiu, sicut paulo inferius latius differemus. Quemadmodū in Sueuia, ut Cæsar in suis Cōmentarijs prodidit, quæ centū pagis habitabat olim, à fontibus appellatis feliciter q̄ rura. Tū enim terrā notat græcē: unde si uertas in **Gew** patria lingua, ex græca lingua rectē torquebis. Hodie uerò septē habet principalia rura, quæ patria lingua **Gew** uulgò nominant̄: ut **Sungew**, quasi dicas solis rus, ob antiquitatē: **Algew**, quasi dicas alpiū rus, qd̄ ijs adiacet: **Heugew**, quasi dicas foeni rus, qd̄ abūdē illic prouenit: **Veugew**, quasi dicas honoris rus, ubi nobilitas habitat ab Eluetijs penē expulsa: **Preysgew**, quasi dicas laudis rus, ob fertilitatē insignē: **Nortgew**, sic dictū quia Noricis adiacet. Sic itaq; diuisa Austria suos habet limites & terminos, ut scripsi.

Nūc superest ut de Danubio paulo altius repetā, quæ apud Cosmographos & Topographos inueniā: quæ etiā ipsa experientia, quæ neminē fallit, docet. Cū enim Danubiū,

Raba.
Rebnitz.
Kirchschlag.
Neusidler
see.
Tabula Hungariæ Cuspi niani.
Rabauū.
Schutte.
Oenus fl.
Batabis.
Valens.
Valentinus.
Gratianus.
Beuatern.
Boiotrum.
Quintana.
Ioan. Auentinus.
Austriæ diuisio.
Steinfeld.
Tulnerfeld.
Marchfeld.
Gensfeld.
Alia Austriæ diuisio.
Quatuor ordinis prouincialium.
Sungew.
Algew.
Heugew.
Eergew.
Preysgew.
Nortgew.
De Danubio eius ortu. et fluminibus. quæ in illū ingrediuntur, usq; ad mare Euxinum.

nubius, insignis Europe fl. magnitudine, ab occasu in ortum fluēs per mediā Austriā, seceat & Pannoniā inferiorē, sexaginta fluminibus nauigabilib. auctus, tandē sex magnis hostijs in mare Euxinū descēdat (ut Plin. lib. 3. de Norico agēs, & Pānonijs) receptis in sese Sauro & Drauo fluminibus nostris notis: tamen nō facile inuenies candidē lector, qui tibi hos sexaginta fluuios, cū suis hostijs & nominib. recēseat. Ego itaq; ut accepī à fide dignis, et potissimū à Collimitio nostro, qui ad Lycū genitus, hos fluuios tanq̄ insignis Mathematicus & Cosmographus, q̄ notissimos habet, fideliter enarrauo, patria lingua suis nominibus fluuios enuncians, utpote qui nō patiuntur Latinā etymologiā: & hæc propria in aliā linguam uersa, suā amittunt gratiā. Debent enim hæc propria siue locorum, siue fluminū, natiuam & genuinam seruare originē: alioquin infinitos pariūt errores: ut in plerisq; neotericis, si uacaret, ostenderē, qui & docti & excellētes aliās uisi & habiti sunt. Nūc rem ipsam aggrediar, originē Danubiū sumēs bonis auibus (ut aiunt) ab eo loco ubi nasci putatur. Veteres autē Cosmographi hunc ē radicibus montis Arnobæ, quē Plinius Arnobū uocat, oriri scribunt: cū tamē nō ē monte, sed ē fontibus quibusdam ebullientibus prope uillam notissimā, quę patria lingua Doneschingen appellatur, erumpat: quasi dicas Danubiū lotionē, ex fonte paulo infra tēplum medio ferē uillæ, uix mille passus à templo. Adeo ab initio exiguus, ut uix sit anseribus nauigabilis, non dignus ut fluuius nominetur.

Sed mox paululū infrā duobus auget fluminibus, quorū origo altius ex iugo Hercinie syluę deriuat: quorū alterū Persch, alterū Perschlingen uocat accole, duob. milibus passuū Alemanicis supra Vlmā Imperialē urbē, prope Phullendorff. Et hinc nata est

- 1 ambiguitas de origine Danubiū, an in præfata uilla Donesching, an ad radices Hercinie, ubi Persch & Perchling nascunt, ortū habeat Danubius: id qd ueteres dubitabāt.
- 2 flumina enim illa maiora sunt, q̄ tenuis ille ortus prope uillā. Et ideo quidā putāt hic potius oriri Danubiū, q̄ illic. & coniectura est aptior. Vadit enim primū lentus, antequā augeatur prope Vlmā Hilario, qui à Campiduno descendit nauigabilis in Danubium, à meridie. Sed eregione Vlmę alter fluuius Danubiū irrupit, à septentrione,
- 3 Blabus: ubi monasterium situm prope, siue cœnobium potius, Blabpeyren à fluuiio cognominatum, nomē ab eo sortitū. post per Marchionatū Burgouiā à dextris ingreditur Danubiū à meridie fluuius, patria lingua dictus Gins: ad cuius hostiū, oppidū sitū ex eo nomē seruans, Ginspurg appellatū. Post alter celer fl. per eundē Marchionatū Burgouiā à meridie, Kamlach dictū, prope Offingen, Burgauu oppidū alluēs.
- 4 A' sinistris intrat Danubium præterfluēs Haiden, Gengen, & Gundelfingen magnus fluuius, à Septentrione fluens, patria lingua dictus Prentz.
- 5 Deinde prope Lauhingen, ingreditur amnis cognominatus patria uoce Tuuirch, à Septentrione fluens.
- 6 Inter Tullingen & Höchstett oppida, propē uillam dictam Staina, à Septentrione fluit fluuius dictus Eguua.
- 7 A' sinistris post oppida, mille passibus incedit fl. profundus, propē Taphel, à meridie fluens uillę Zuzunhalte & Pfaffenhofen intermedia, alteri nomē donans Zuzū.
- 8 Prope dehinc Vuerdeā à sinistris, & Septentrione magnus fluuius præterlabitur, dictus Vuirnitz, Vuending oppidum alluens. A' dextris uerò prope Vuerdeā præceps fl. à meridie supra Augustā fluit, Schunter. Prope hostium uilla dicta est Larding, à dextris simulatē fluens, fl. pfundus, à meridie, Egiffæ.
- 9 Dehinc amnis notus & decātatus, aquis diues, præteriēs Schongauu, Fuessen, Lägsperg, Augustā, Raniā, oppida, à meridie fluēs Lycus, qui prope hostiū uillā habet olim comitatū insignē, cuius rudera cernūt: Lechsmūd patria lingua Lyci hostiū dicit.
- 10 Post Raniā mille passus magnos ppe Ranthertz hofen, à Septentrione fluit fl. Vrs.
- 11 Circa Ingolstadium à Septentrione fluit in Danubiū fluuius dictus Schutter.
- 12 Paulo post Ingolstadiū præterit fluuius Aichen, & Schrobenuhauser, dictus Pir.
- 13 Itē post mille passus à meridie circa Voburg, ingredit Danubiū fluuius dictus Ill.
- 14 Hinc haud longē prope Kelhaim, à septentrione fluit fluuius Altmull.
- 15 Deinceps prope Absperg, à meridie labitur Abs.
- 16 Haud lōge à Ratispōa, siue Tiberina, à septētriōe currit Nab. paulo post à septētriōne fluit

Tansletter.

Arnoba.

Donesching.

Flumina Danubium ingreditentia.

Persch
Perschlingen
Hilario.

Blabus

Gins
Ginsburg
KamlachPrentz
Tuuirch

Eguua

Zuzun

Vuernitz
Schunter
Egiffæ

Lycus

Lech
VrsSchutter
PirIll
AltmullAbs
Nab.

- 21 ne fluit fluuius, urbi nomen concedens, dictus Regen. Inde Regenspurg, urbs olim Tiberina, iam Ratisbona dicta. Regen
- 22 Sub Ratispona à meridie labitur fluuius in Danubium, propè Phetter ac Geisselring, dictus Laber. Laber
- 23 Infra Deckendorff haud longè ab inferiori Alta, à meridie fluit Iser fluuius. Iser
- 24 Prope Filtzhofen oppidum, à meridie labitur fluuius Filtz. Filtz
- 25 Paulo infra ingreditur Danubium fluuius, dictus Vuolffang. Vuolffang
- 26 Intra Patauiam & Viltzhofen labitur fluuius, dictus Gaisa. Gaisa
- 27 Patauia à meridie ruit nominatissimus fluuius Oenus, In patrio uocabulo Patauia, à Septentrione, gemmas ferens, ut aliqui afferunt, ex Bohemia, IIs. In
IIs
- 28 Infra Batauiam à Septentrione currit fluuius Renn arcu, nomen donans. Renn
- 29 Infra Rennam iuxta arcem Neuuenhaus, à Septentrione, fluit fluuius dictus Rott. Rott
- 30 Supra Efferding mille passus prope Aschach, labitur fluuius dictus Aschach. Aschach
- 31 Infra Efferding currit fluuius dictus Iun, torrens, sicut est Vienna. Iun
- 32 Infra Lintz regium oppidum, à meridie, ex lacu Hallis, ubi sal coquitur, & ex lacu Gmunden, labitur fluuius dictus Trauun, per utrunq; lacum medius fluens. Trauun
- 33 Prope Metthausen, à meridie, intrat Danubium fluuius Ens, Onasus siue Anasus latinè dictus. Ens
- 34 Post 50. passus à Septentrione præterlabitur liberam ciuitatem fluuius dictus Aist. Aist
- 35 Infra Metthausen prope Perg uillā, à Septentrione labitur fluuius dictus Horen. Horen
- 36 E regione à meridie iuxta cœnobium Erlacloster, labitur fluuius Erlach. Erlach
- 37 Iuxta oppidum ipsum ingreditur Danubium à meridie fluuius dictus Ips. Ips
- 38 Prope arcem, siue cœnobium Melicum nobile, à meridie fluit fluuius Melch dictus. Melch
- 39 Paulo inferius à meridie labitur fluuius dictus Pylach. Pylach
- 40 Infra Pechlaren oppidum subintrat Danubium à meridie Erlauff. Erlauff
- 41 Prope uetustissimum oppidum Tresmaur, ciuitatem & cœnobium S. Hippolyti præterfluens, labitur fluuius dictus Trezen, à meridie fluens. Trezen
- 42 Infra Krembsam urbem, à Septentrione labitur fluuius, dictus Kamp. Kamp
- 43 Circa uetustissimum oppidum Austriae Tulne, cuius crebra est mentio superius, à meridie uenit fluuius Tuln, & urbi & adiacenti regioni nomen tribuens. Tuln
- 44 Circa Viennā Austriae metropolim, de qua plura, torrens eiusdē nominis Vienna, fortè urbi nomen concedens, ab ea simul dictus est. Vien
- 45 Infra duobus millibus passuum est uilla nostra, quam possidemus, Schuechat fluuius, cum alio item fluuio nostro Kaltengang dicto. Schuechat
Kaltengang
- 46 Paulo infra nostram possessionem Fische fluuius, circa cuius hostium Fische. Fische
- 47 Posthac Leytta fluuius iuxta urbē, ubi debet finiri Austria, de qua re abundè alibi. Leytt
- 48 Omnes hi fluuij à meridie currentes, Danubium ingrediuntur.
- 49 Eregionē Vienna prope oppidū Marcheck, à Septentrione fluit insignis fluuius, dictus Marchia. March
- 50 Circa Scaurinum, ubi episcopatus & ciuitas, à meridie currit Rebnitz. Rebnitz
- 51 Paulo post Raba fluuius: quæ duo flumina quasi insulā faciūt, annis duob. prius scriptissimus, à rusticis obsessa, cū Turcus urbē Bledā euastaret. Strenuè sese defenderūt, se & suos ab incurſu defensantes. Sed postq; Rex noster Ferdinandus manu armata Hungariā ingressus, suū ius quesituit et obtinuit, dicto audiētes, sese pacificè dederūt. Rab
Rabaun
- 52 Prope Istrogranum, quod corruptè Strigonium uulgò dicitur, ubi Archiepiscopi sedes, à Septentrione labitur fluuius in Danubium, uulgò dictus Gran. Gran
- 53 Prope nobilem in Hungaria arcē & uillam dictam Comarum, à Septentrione ingreditur Danubium uulgò dictus Vuag, qui per Vaciensem episcopatū labitur, nomen inde sortitus, Trentschin oppidum & castrum præterfluens: ubi nuper maxima fuit clades à nostris facta, & arx debellata cum oppido, & incensa. Vuag
- 54 In Hungaria castrum, oppidum & arx est insignis, qua fluuius à meridie in Danubium mittitur, uulgò dictus Trag, latinè etiam decantatissimus, Drauus appellatus. Trag
- 55 Circa Nauderalbam recipit in se Danubius fluuium à meridie currentē, æquè nobilissimum, dictum Sauu: à Latinis uerò Sauus, passim descriptus. Sauu

- 56 Per Segedunum agrum erumpit à septentrione fluuius Danubiū ingrediens, uulgo dictus Teyssa, à ueteribus Tibiscus appellatus, nūc Titia, pisculētissimus fluuius.
- 57 Prope Titellum arcem per Senderouiam, à meridie labitur Themis fluuius, qui urbem à se nominatam Temeschuar, quasi Themesis urbem appellat.
- 58 Intra Senderouia & Gallenpotz à meridie intra Danubiū fluuius dictus Moraua.
- 59 Prope Pudanum à meridie irrupit Danubium fluuius Ischar.
- 60 Per Trāssyluaniā à meridie intra Pudanū & Nicopolim ingrediē Danubiū fl. Allu.
- 61 Sub Nicopoli infra per Vualachiam à septentrione irrupit Galophitz. (tus.)
- 62 Per Moldauiam à septentrione, currit fluuius Steritus.
- 63 Per eandē Moldauia fl. appellatus Prutt. Hæc sexaginta & amplius flumina, ut

Teyssa
Themis
Moraua
Ischar
Allu
Galophitz
Steritus
Prutt

nostra ætate uulgo dicunt, scripsimus: quibus ueteres, & Plin. in 3. de Noricis agens, parce de ijs scribat, ubi solū Sauū & Drauū celebrat. in quarto uerò de Danubio scribēs, Histrū appellat, ubi Illyricū alluit, sexaginta amnibus receptis, medio ferme numero eorū nauigabili, in Pontū uastis sex fluminibus euolui scribit. Ac primū Peuce, alterū Naracustoma, tertium Calostoma, quartū Pseudostoma, Boreostoma quintū, ac ultimū Spireostoma appellat. In ijs fluminibus hoc quoq; obseruandū duximus, horū nomina penē omnia, quæ Germanica sunt, monosyllaba esse. Et quanquā Plinium defendat antiquitas, nemo tamē naturā effœtam putet: quoniā his auribus à fide dignis ex Liuonia audiui, asserētes, in Liuonia esse tractū Danubiū: huiusce rei asserētes hoc effi-
 cax argumentū, quod ille idē fluuius sua patria lingua uocat Danubius, qui & pisces nutrit copiose sine ossibus, cū cartilaginib. tantū, ut apud nos sunt, quos lingua nostra Husones, Styrones, Schirikios, magnos & paruos passim appellamus. Sed cū in hac essem admiratione, subiit cogitatio, ne Tanais fluuius pro Danubio ab indoctis putaretur. Tandē diligētius querēs, offendi tabulā, quā mihi Sigismūsus ab Herberstein, eques auratus, Ferdinādi regis à Cōsilijs, qui multas peregrinationes fecit in Germania, Polonia, Hūgaria et Moscouia, quā etiā graphicē descripsit, utpote qui ter fuit in Moschouia, et has regiones luculētissimē ut topographus depinxit: lucubrationibus insuper nō cōtemnēdis, quæ propediē pdibūt in lucē, quas mihi ostēdit, illustrauit, etiā oculata ego fide uidi: qui asserit, ducētis miliaribus Germanicis amplius Ripheos montes à Moschouia distare, & fluuios Rha ac Boristhenē, qui hodie Neper dicit, & Duinā, cū Tanai, nō ex mōtib. sed plana terra oriri. Ex hoc ego didici, fluuiū quendā esse, qui in mare Balthicū siue Germanicū exonerat, Duinā nomine, circa Richā, ubi est archiepiscopatus in Liuonia, quē nunc uulgares Danubiū putant fluuiū, cū patria lingua uterq; dicatur Duna & Duina, facili errore, unius literę auctu. Vnde hos sexaginta fluuios Danubiū irruētes, quidā nostri seculi poeta haud uulgaris, Richardus Bartholinus, in opus suū, cui titulū fecit Austriadōs, in lib. scilicet quartū, ductu Georgij Collimitij, Astrologi et Mathematici insignis, trāstulit, referēs latinē fluuios prædictos, quos ego patria lingua, ut oēs nostrates intelligāt, posui. Richardus sic cecinit:
 Principiō ante omnes Perseæ cursib. undæ Cōueniunt equis, & Cāpidunius Iler Deserit Algouios, genus insuperabile bello. Diuitis hinc Vlma descendit Blauus ab oris, Burgouiusq; altis infertur Gynsus ad undas Danubij, & de se dictā præterfluit urbem, &c. quos subscribere potes lector.

Ut itaq; in descriptione Austriæ pergā, opere precium est scire, Pannonias utraq; apud ueteres fuisse cōiunctissimas: quod, præter quod in Plinio hoc leges, etiā in itinerario Caij Iulij Cæsaris, ac itinerario M. Antonini Imperatoris inuenies, si eris diligēs lector. Tum ex historia diui Martini, quā Severus Sulp. scripsit, facile discēs: qui tradit, S. Martinū ex oppido Pannoniorū Sabaria oriundū, quod Claudij Cæsaris colonia ferebat, insigne olim emporiū, quo succinū ex Germania Romā deferrebat, ad incrustandos parietes, & tessellata pauimenta: quod licet hodie sit in Hungaria, & inferiori Pannonia, Germanicū tamē nomen sortitū, & patria lingua Steinemanger uulgo appellatur: ut multa alia Hungariæ oppida, quæ Germanicis nominibus sunt notiora, quæ sua propria lingua, & Latina. Ceu Suppronium, quod ego à Sempronio Romano, qui legiones illic habuit, rectius Sempronium dici puto: nostra lingua Oedenburg, quasi dicas desertū burgum, minus conuenienti & apto nomine. Quanquā alij

Suppronium.

Sabaria.

conten.

contendant, rectius Erenburg dici, quod sub Honorio Imperatore sit ædificatū. Fui-
mus in hoc burgo sapius orator & commissarius sub Maximiliano Cæs. & sub Fer-
dinando rege, & multas discordias inter finitimas gentes sustulimus & cōposuimus. Pofoniuit.

Pofonium in ripa Danubijs, quod certè à L. Pifone, Pifoniū crediderim rectius di-
ci: nostri Presburg uocāt. ibi arx sita est, ubi Ferdinandus rex, priusquam Budam oc-
cuparet, & regnum sibi subiugaret, Consiliarios longo tempore habuit, & olim ab
antiquis Marchionibus Austriæ multa bella facta sunt, ut suprā scripsimus. Auar, Auar.
quod sine dubio ab Auaribus, qui & Hunni dicuntur, nomen sortitum, à nostris uer-
nacula lingua dicitur Altenburg. Et sexcenta alia, quæ enarrare longi esset laboris.
Satis sit id inde comprobare, Pannonias utraq; olim fuisse cōiunctas, præsertim ante
Carolū Magnū. Et nunc iterum fatis orbem rotātibus, unius Principis factæ ambæ
Pannoniæ: nolimus uelimus cogimur esse coniuncti, id Deo sic gubernante. Fecit id
Ferdinandus rex Bohemiæ & Hungariæ, infans Hispaniæ, Archidux Austriæ, &c.
ex Hispania in terras has delatus, ut utranq; gentem olim discordem uniret, & unam
faceret. nec enim ullam occasionem obmittit, quin totis id uiribus conatur, legatio-
nes ad confinia mittit, ut querelas subditorum audiant & componant.

Nunc itaq; ut ordo exigit, de prouincialibus Austriæ in quatuor quartas diuisis,
& ex quatuor ordinibus compositis, latius differemus, qui ad publica comitiā conue-
niunt quoties Archidux D. noster rex clementissimus suos aduocat, cis Danubium Meinhardus.
& ultra, ac supra nemus Viennense & infrā, supra & infra montē Meinhardi, qui pro-
pe **Weissaw** oritur, à Meinhardo comite Stirię & Goricię & duce Carinthię dictus.
ut meritò quis mirari possit, tantulam regionem tot habere prælatos: illis exclusis,
qui in superiori Austria sub Anaso conuenientes, in suis comitijs pinguisima sa-
cerdotia possident. sicut est Prepositus S. Floriani, Abbas **Kremsmünster/Wille-
ring/Paumgartenberg** à Comite de Machlandt fundatū, & alia cœnobia à Leo-
poldo duce & Marchione Austriæ, filio S. Leopoldi ædificata & condita: Lampach,
ab episcopo Herbipolensi, **Walthausen**. De nostris nobis sermo est in inferiore Au-
stria, qui in nostris comitijs conueniunt, quoties à Principe aduocantur: quos enarra-
bimus, ut sunt ab Austrię ducibus fundati, & à quibusdā alijs nobilibus. In primis
conueniunt duo episcopi, Viennensis, & Nouæ ciuitatis, uterq; à Friderico III Ro-
manorum Imperatore fundati, principales Prælati. Magnus inde magister ordinis S. Magister Ma-
gnus S. Geor-
gij.
Georgij, à Friderico item tertio Imperatore Romano & Archiduce Austriæ funda-
tus, à Maximiliano Cæsare auctus, & qui eundem ordinem cum militibus & proceri-
bus induit, quorum professio est contra Turcos & infideles pugnare, & ideo rubra
cruce in pectore munitur pro habitu suo: qui quidem magister ordinis summus statū
Principis gerens, & si in Austria habeat possessiones aliquot, in Carinthia tamen ad
mille statuas plerunq; habitat, & Principis titulo fruitur, primū locum in ordine præ-
latorum post duos Antistites occupat. Et Magister huic Teutonicus Hierosolymi-
tanus, Viennæ ad S. Elizabeth habitans, à Friderico I Imperatore ex Accone in Pru-
siam delatus, ubi supremus eorum magnus magister, plerunq; Dux natus, cæteros
in Germaniam mittit. hunc nostrum ab Austriæ duce supra quatuor prouincias, Au-
striam, Stiriam, Carinthiam & Carniolam, supremum constituit, & in Viennam ciui-
tatem suscepit Fridericus I, dictus Catholicus: & Fridericus II, dictus Bellicosus, ex
ducibus Sueuiæ. quem pluribus libertatibus Leopoldus VII donauit: parrochiam
scilicet in Gundelskirchen dedit, id quod & Albertus confirmauit. Vidi Friderici I
& II, & patris eorundem Leopoldi VII, super uarijs libertatibus †: quorum data sunt Diplomata.
M. C. C. XL. quæ Albertus confirmauit anno M. C. C. LXV. Fridericus Imperator II o-
mnia in primis ratificauit. Luipaldus item VII, anno M. C. C. X. plures libertates dedit,
quæ omnia oculata fide diligenter conspexi & uidi, ut posteris mihi fidem certam ha-
beant. Et hodie hic magister Teutonicus, Iodocus de insigni familia dapiferorum
ex Francia orientali, uulgo dicti Truchsas non Vuetzhausen, haud parua mihi fami-
liaritate iunctus, à consilijs regis nostri D. Ferdinandi, cuius opera in plerisq; grandi-
bus negocijs utitur, uir dignus & nobilis, cōsanguineis & fratribus præclarus, ab eo

dem Ferdinando cum omnibus antecessorum suorum, & priuilegijs optimè prouisus & adiutus. Magister S. Ioannis Rodiensis, à duce Austriæ Viennam receptus, cuius Superior in Boemîa habitat, de magna familia nobilium, de Rosis uel Stragnitz uulgo dictus: atq; hi duo magistri posteriores sedent in ordine Baronum supra alios prælatos. Magister tamē S. Ioannis Hierosolytanus, Viennæ ad S. Ioannem plantatus, per Rodolphum regem Romanorum, pluribus immunitatibus ab eodem est donatus, ut liberè possit sine omni exactione ac telonio per terras & a quas meritas quascunq; traducere. Ab Elizabetha regina, uxore Alberti Romanorū regis uidua, super sale ex Halle stat, uulgo dicto Gottseyle, quasi dicas eleemosynam Dei, & item super cætera bona mobilia & immobilia, quæ omnia Ottocharus rex Bohemiæ & dux Austriæ intrusus confirmauit.

1 Præpositus Viennensis à Friderico III Imperatore fundatus, postquam in ecclesia cathedrali diui Stephani episcopatum erexit, hunc alteram eius manum creatit, & Vniuersitatis siue studij Viennensis Cancellariū ordinauit, licet ipse contendat, esse Cancellarius ducatus Austriæ, quod rex ipse discutiet.

2 Præpositus Neoburgensis à diuo Leopoldo Marchione, qui in numerum sanctorum est receptus, ob cuius amorem præfens opus scripsi, ut ab initio latè differuimus, anno M. C. XIII. fundatus à Leopoldo Pio, & Agnete sua coniuge, qui illic sepulti iacent. Sunt autem hic infra notati Præpositi omnes huius cœnobij ordine, qui huic præfuerunt usq; in præsentem Georgium Hausmanstetter, in cuius honorem hoc opus, ad eius preces, scripsi.

HIC NOTANTVR PRAEPOSITI ECCLESIAE Neuburgensis.

Ottho primus, Præpositus secularis.

Ottho secundus, Præpositus secularis.

Hardmannus primus, regularis Præpositus.

Rudgerus	Chunradus
Marquardus	Nicolaus
Pabo	Stephanus
Vuerngerus	Nicolaus
Gotshalcus	Ruduuinus
Vuernherus	Ortolffus
Rudolphus	Cholomannus
Dyetræ, Dietmarus	Petrus
Vuyfento	Bartholomæus
Vualterus	Adelbertus
Perichtoldus	Georgius.

Simon: hic coram erat, cum in noua turri S. Stephani fundamenta altera iacerentur, ut inferius patet, cum de turribus templi S. Stephani abundè scribo.

Simon Heindel, Ioannes Hechtel, Iacobus Pamperl, Georgius Hausmanstetter. Hic est Georgius, qui me induxit precibus, ut hoc opus, puto non triuiale, haud absq; sudore conscriberem, posteris ac posthumis usui & commodo futurū.

3 Præpositus S. Hippolyti, ab episcopo Bathauensi fundatus.

4 Præpositus ex Glocknitz, à *

5 Præpositus S. Andreae prope Dresen fluuium, ab Othone III Rom. Imperatore fundatus: sed ob bella, quum hæc regio infestaretur, à Leopoldo instauratus legitur.

6 Præpositus S. Dorotheæ, ex Vienna, fundatus cum suo cœnobio à quodam plebano in Gars, Andrea Planckner, qui fuit Cancellarius ducis Austriæ Alberti quinti, sed ab initio incepta ædificataq; ab Alberto III Archiduce Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ. Sed ante consummationem, eo defuncto, Rodolphus primogenitus eius Alberti magis cōstruxit & dotauit. Dehinc Leopoldus germanus Rodolphi successit, qui Andreæ Planckner, plebanum in Gars aduocauit, quem cōfirmauit, & ei commisit Capellā, Idem fecit Albertus IIII, & post Albertus V, qui impleuit patris sui incepta se-

pta feliciter, & subitanea morte Alberti præuenti laudabiliter terminauit, & de nouo dotauit, ut in eius literis patet, quæ idem Præpositus S. Dorotheæ oculata fide lustranda exhibuit.

7 Præpositus S. Hulderici ex Noua ciuitate, fundatus cum suo cœnobio à Friderico III Imperatore, qui uoluit omnes religiones maiorum suorum plantare, sicut & fecit. Sed præsens Præpositus immemor sui honoris & famæ, & omnipotentis in primis Dei Opt. Max. contra edictum regis nostri sparsit nouam doctrinam in concione, & uitam cum suis horrendam egit in nobilissima præpositura. Itaq; carceri est iam Viennæ mancipatus, suis annuis redditibus, sexingentis annuis florenis & plus priuatus: quos census Rex noster pro gymnasio Viennensi deputauit, ipse poenam quam meretur luet. Fui ego cõmissarius cum alijs consiliarijs regijs, & rem ut iuuaremus, perfecimus, mēse Iulio anni præsentis M. D. XXVIII. Nunc emissus è carcere, priuatã uitam apud S. Dorotheã agit miserè, sine honore & fama, ab episcopo Viennensi iussu Regis Deo reconciliatus.

8 Præpositus ex Liechtentall, prope Zuuettel, à Friderico III Imperatore fundatus, & liberaliter donatus: aliàs dictus Clareuallis, ex re ipsa.

9 Præpositus ex Berneck.

10 Præpositus ex Eysfgar, à nobilibus antiquis Austriae dictis Klingeñ, qui ex Sueuia huc descenderunt cum Alberto duce Austriæ & Sueuiæ, & in choro sepulti quiescunt, fundatus cum quinque sacerdotibus secularibus, quorũ quintus semper eligitur Præpositus, & iterum alius substituitur: quæ quidem familia nobilium hodie defecit in Austria.

11 Præpositus ex Hertzoburg, fundatus à quodam episcopo Bathauienti Vlrico, qui Comes fuit Ciliæ & Tyrolis, redditibus & annuis censibus abundè prouisus. In amoenissimo loco constitutum est hoc monasterium.

12 Præpositus ex Ardacker, qui Latine Ardeata aliàs dicitur.

13 Præpositus ex Tirnstain.

SEQVUNTUR NVNC ABBATES.

1 Abbas ex Melico, ubi olim erat Ferreum castrum dictum, dehinc secularibus sacerdotibus cohonestatum: & cum prophanam ducerent uitam, religiosi fratribus ordinis S. Benedicti est donatum: fundatũ anno Christi M. LXXXIX. ac tandem Luipaldo III huius nominis dicto, cognomento Pulchro, tandem à diuo Leopoldo auctum censibus & redditibus, ac locupletatum. Hic ergo Abbas primum habet inter Abbates locum. cœnobium insigne, diui Colomanni corpore, quod ibi quiescit, clarum. Consecrauit monasterium Melicense Calixtus Papa VII, idibus Martij, anno M. C. XXII.

2 Abbas Scotorũ ex Vienna, à uiris olim Scottis, qui circa id tẽpus cæteris religioso res putabãtur, possessum: ab Heinrico Marchione diui Luipaldi filio, ac primo duce Austriae fundatum, cognomento dicto *Ja summer Gott*, quod latine est, Ita me Deus amet. Nam cũ ea tẽpestate urbs Vienna non tantũ extenderetur, extra urbem in suburbio cœnobium extruxit, relicto suo burgo fratribus ex monte Carmelo, quod ipse tum inhabitauit. Vnde adhuc hodie locus ille Curia, patria lingua dicitur, quod illic Princeps habitat. Et ante hunc Ducem, cum Hunni Austriam irruerent, & in uila haud longè à Vienna mille fortè passuum dictus locus sanctorum, qui illic mactabantur ueluti pecudes, ad urbem usq; minando hominibus cadem, ense nudato discurrerent, ubi hodie statua locata, quæ dicitur *Haidenschuß*, quasi dicas, illuc usq; sagittis molestati sunt homines Christi religione initiati.

Curia.

Statua Hunni sagittantis.

3 Abbas S. Crucis monasterij, seu cœnobij potius, in nemore prope Viennam, quatuor fortè millibus passuũ circiter, à diuo Leopoldo dotatũ, & censibus auctũ, anno M. C. XXVI. dedicata aut est ecclesia S. Crucis à uenerabili cardinale Theobaldo, Hostiensi & Veltrensi episcopo, Apostolico legato, Dominica septuagesima anni Christi M. C. LXXXVII. Sed chorus in S. Cruce cõsecratus est à uenerabili Vuernhardo

- Patauiensi & Secouienti episcopis: ubi tantus cōuenit populus, quòd multi ex niue & frigore morerentur, anno Christi M. CC. LXXXV.
- 4 Abbas S. Trinitatis, ex Noua ciuitate, ordinis S. Benedicti, à Friderico III Imperatore fundatur: ubi eius liberi, Dux Ioannes, Christophorus & Helena, cum uxore D. Leonora, quiescunt: eiectis fratribus Prædicatorum, quibus alium locum S. Petri scilicet dictum, in clausura, ne & illi quererentur, assignauit.
- 5 Abbas Gotuicensis, in monte arduo Gotuueich situm, olim canonicis secularibus ædificatum, sicut sunt Batauiæ apud S. Nicolaum, ab Altmanno episcopo Patauiensi fundatum: tandem ordinis S. Benedicti monachis, ut hodie, repletum, cui annexum est monasterium, ut uulgò loquimur, monialium, bene prouisum redditibus & censibus.
- 6 Abbas ex Seusenstain, fundatus à dominis de Vualsee, qui fuerunt potentissimi Barones in Austria, ex Sueuia cum Alberto secundo dicto Sapiente in Austriam descenderunt.
- 7 Abbas ex Altenburg.
- 8 Abbas Campi liliorum, fundatur à duce Austriæ Leopoldo VII, dicto Glorioso, de familia diui Luipaldi, anno Christi M. CC. VI. redditibus certisq; censibus auctū. Illic etiā sepultus est in choro sepulchro eleuato, ut superius in Luipaldo septimo abundè scripsimus. Quinimo ipsum Principem constat in Apulia mortuum, & ad S. Germanum in monte Cassino sepultum. Ossa eius tantum in hoc monasterium Campi liliorum delata ex Apulia, ad suam foundationem.
- 9 Abbas in cellis Mariæ: fundatur hoc monasteriū à diuo Leopoldo dicto Pio, cum coniuge sua Agnete, anno M. LXXXV.
- 10 Abbas ex Seitterstereñ, fundatus à Vueigando episcopo Babenbergensi, in Francia orientali.
- 11 Abbas ex Zuuettal: fundauit hoc monasterium Adalbero de Chuenring, de cognatione Leopoldi III, dicti cognomine Pulchri, ex Popone Treuerēsi Archiepiscopo, qui huc miserat Azonem cognatum, quem Marchio Pincernā & Marefcalcum suum creauit: unde postea genitus Hadmarus & Adalbero de Chuenring: qui fundatores monasterij, postquam parrochiam in Cisterdorff erexissent, fundatores nunc monasterij in Zuuettel, & abbatīs illius qui multo est ditior suis fundatoribus, licet fuerint multarum familiarum Baronum Austriæ autores, ut supra scripsimus in Leopoldo III, cognomento Pulchro.
- 12 Abbas ex Gereus, fundatus ab Equardo Comite in Berneck, cum eius frater Vdalricus monasterium monialium extrueret. Hi namq; Comites nati sunt ex Luipaldo & Alberto Austriæ Marchionibus. Hi namq; Marchiones Austriæ cum post crudelem cladem apud Meilberg fraternas acies commisissent, ut superius scripsimus, tantum degenerarunt, ut eorum posterī ad Comites usq; mutarentur. hi postea pœnitentia moti, ut se Deo conciliarent, monasteria & templa Deo dicarunt: unde & Abbas ille cum suis monialibus est fundatus. Originem tamen hæc monasteria ab initio ab Austriæ ducibus sumpserunt, Leopoldo scilicet III & Alberto, qui cognomento dicebatur Lewis.
- 13 Abbas ex Nouo monte, ab Otthone marchione & duce Austriæ, fratre Friderici Pulchri regis Romani, electi cum Ludouico IIII, duce Bauariæ, rege Rom. de quibus multa superius, fundatum, redditibusq; auctum & locupletatum, annoq; Christi M. CCC. XXV. fundauit ritè, plenè, cum fratrum suorum consensu, hoc nomen illi indidit Nouum montem: in quo eius conthoralis Elizabeth primū sepelitur, M. CCC. XXX. Tandem & ipse Ottho, anno Christi M. CCC. XXXIX, cū prius monasterio castrū suum Reichnau contulisset, cum suis censibus. Ibidem etiā sepulti sunt Fridericus & Leopoldus filij, in adolescētia mortui. Cōueniunt & ad prouincialia comitia Priores tres, qui sua loca in ordine habent prælatorum, ordinis Cartusienfis.
- 14 Prior in Aspach, cuius fundator fuit Baro quidam Austriacus clari nominis, & famæ non contemnendæ.

2 Prior in Gemming, cuius fundator fuit Albertus dux Austriae II, dictus Claudus, siue Contractus, uir sapiens, illic sepultus. Vbi sunt ipsius & aliorum Ducum Austriae epitaphia, & uaria Eulogia: quae subscriberem, nisi fastidium timerem, quandoquidem & passim alibi inseruntur.

3 Prior in Maurbach Austriae ualle, omnium sanctorum, Cartusienensis ordinis, à Friderico duce Austriae Pulchro cognominato fundato, rege Rom. electo, illic sepulto: de quo multa superius scripsimus, & pulchra.

Hi omnes episcopi, praepositi, abbates, priores, unum statum Prouincialium efficiunt, & dicuntur Praelati: & hi sunt primi in ordine. Secundus ordo prouincialium est Baronum, & procerum Ducatus Austriae. Tertius est ordo, nobilium & militum. Quartus est ordo oppidanorum & ciuitarensium, in quibus haec series seruatur. Quoties Archidux Austriae publica celebrans comitia, uel subsidium aliquod, uel auxilium petit, Viennae tanquam in metropoli conueniunt: nisi alius locus ex certa causa Principi placeat. Ibi domus est prouincialium Regia, mirifice magnis impensis & sumptibus extructa, quatuor mansionibus, pro quatuor ordinibus, eleganter distincta, ut in ijs singuli ordines deliberare, consultareque possint. Cum itaque Principis commissarii animum Principis explicarint, post dies aliquot habita deliberatione prouincialium, iterum in eundem locum conueniunt, accepturi responsum à prouincialibus, à quatuor ordinibus. Tum in statuto tempore fit contributio, ut promiserunt. Est autem haec domus tam egregie, tamque magnifice extructa, ut licet sint pleraque domus Viennae, quibus possit Princeps aliquis inhabitare, tamen haec omnes alias longe superet, ut iure possit Regia dici, utpote secunda post Burgum: tanta arte est polita. Necdum est ei extrema manus addita, ob bellicos Regis tumultus: adeo insignis extat domus.

Hi itaque Praelati, qui in comitia publica ueniunt, sunt omnes à Principibus Austriae, & nobilibus huius prouinciae fundati, aucti, & locupletati, Principem superantes in censibus, redditibusque. praeterea qui, quae possident in Austria alienigenae & externi praelati, uineas, decimas uini & frumenti, iura montana, ut nostri loquuntur, quae nescio cur Principes Austriae exteris supra liberalitatem largiti sunt, in primis Archiepiscopus Saltzburgensis, episcopus Batauensis, episcopus Frisingensis, episcopus Ratisponensis, multa insuper Bauariae coenobia superius & inferius, Altag, Vueihenstephen, & reliqua, quae enumerare difficile: hi omnes liberalitate Principis habent in Austria decimas, iura montana, quae ex Austria obducuntur, & quidem sine exactio-
ne liberè adeo, ut nullus angulus sit Austriae liber, quin laceretur, & quisque externus partem suam abducatur. Quae regio quaeque, dii boni, potest Austriae conferri bonitate & fertilitate terrae, amoenitate & ubertate soli, copia fructuum omnis generis: quod nimirum efficit, ut Principes Austriae zelo & feruore religionis moti, sua liberalitate ob laudem Dei tot tantaque munera tam incolis quam exteris largiti sint. Ob id tota Germania non habet parem Austriae regionem. Quod si, ut caeteri principes, auariciae studuissent, & in suum fiscum & proprium commodum singula attraxissent, quis princeps Germaniae possit Austriae duci comparari: adeo ut non immerito Archidux censeatur. Et haec tantum de Austria uerè dicere possum. Quid de comitatu Tyrolis, qui etiam subest Archiduci Austriae, loquar, argento & mineris refertissimus: qui solus comitatus pendet principi quotannis ordinariè tercentum millia aureorum nummum. Vbi talis reperitur in Germania comitatus? Sed hunc missum facio, de Austria mihi sermo est, quae scribo. Duo itaque, meo iudicio, fuerunt, qua causa moti Austriae Principes (quo tandem concludam) tantam liberalitatem exercuerunt: primum bonitas patriae, alterum feruor & religio Christi. Et hinc adeo tantam uicissim acceperunt mercedem, ut eorum familia sit adeo aucta & multiplicata instar seminis Abrahamae, ut nulla possit regio huic conferri, pace aliorum dixerim: quod longè lateque superius in catalogo ducum Austriae recensui, & toti penè mundo est notum ac perspetum. Vnum penè obmiseram, quod non debui, quandoquidem inter praelatos Austriae canonici diui Stephani unum semper mittunt capituli procuratorem, qui publicis comitijs, quoties prouinciales conueniunt, interest, & sua suffragia etiam locat. Illi
Canonici

Canonici fundati à Rudolpho IIII duce Austriae, quum in Cathedralem ecclesiam e-
 rexisset, & simul gymnasium Viennense fundasset, ordinemq̄ dedisset ut ex XXIIII
 Canonici media pars ex collegio iuxta senium illic assumeretur ex quatuor nationi-
 bus, quibus constat Vniuersitas, ex Australibus, Rhenensibus, Hungaris & Saxoni-
 bus: ita enim omnes studiosi qui illuc cōueniunt discendi causa, partiuntur in has na-
 tiones, undecunq̄ confluunt. Reliqua pars Canoniorum Princeps suis ministris,
 qui sacris initiari uolunt, sibi ad conferendum reseruauit, locupletauit eos censibus
 annuis, eisq̄ trigintiquatuor sacellanos substituit, cum quibus & ipsi horas canoni-
 cas psallerent. Dedit autem eis peculiarem habitum, quem nō alibi in uniuerso Chri-
 stiano orbe reperies: chlamyden scilicet rubeam ex purpura, ut ferunt, cardinalis ue-
 stem, cum cruce gemmata in pectus pendente: iussitq̄ totidem fratres de monte Car-
 melo, quos Henricus I dux Austriae, diui Leopoldi filius, fundauit, & suum illis bur-
 gum, ut alibi diximus, assignauit, eodem numero uigintiquatuor in medio canoni-
 corum incederent, & gentilitium Austriae insigne representarent, scutum scilicet ru-
 beum, cum albo insecto per medium. Sed quid facit luxus hominum? Dum eorū
 fundator Rudolphus quartus Mediolani esset, ubi etiam uitam suam finiuit, praedicti
 Canonici spernentes tam decorum honestumq̄ habitum, clam Principe, indultu (ut
 aiunt) Pontificis, ueterem abijcientes habitum, qui etiam cardinalibus displicuit, ne
 sibi pares uiderentur, communem aliorum Canoniorum habitum, ex pellibus ua-
 rijs scilicet caputia, sibi impetrant, ac assumunt supra lineas suas uestes, quas subpel-
 litia nomināt. Id ubi intellexit Princeps, fratrem rogat Albertum, ut hunc luxum Ca-
 nonicorū castiget: quod & fecit. Nam defuncto Rodolpho, cum Albertus à Canoni-
 cis suā & fratris foundationem requireret, quibus ita erant dotati, ut singuli canonicus
 scilicet ducentos aureos nummos Hungaricos quotannis perpetuò haberent, & ip-
 sorū sacellani quadraginta aureos nummos eiusdem mensurę, arreptis suis literis qui-
 bus fratris sigillū appēdebat, discerpserit, in eamq̄ redegit inopiā (si inopia dici potest)
 ut sacerdotē uellet habere annuos florinos certos centū, aut circiter: nō amplius, post
 multas etiam preces. quin & hodie nunc laborant, ut uix pro sumptu quotidiano ip-
 sorum census sese extendat, & queruntur auari homines, quibus nihil satis est: ita ca-
 stigatus est ipsorum luxus. Manet autem uestigium huius foundationis, qua solent
 in magnis solennitatibus Carmelitæ post Canonicos in ædem diui Stephani ex suo
 monasterio descendere, & ædem diui Stephani circuire. Est alioqui hoc templum
 mirificè instructum atq̄ exornatū organis, musicis instrumentis, & uiuis uocibus: a-
 deò ut nemo sine admiratione hoc ingrediatur, à Friderico III Imperatore Rom. epi-
 scopatu insignitum: qui habet templo adiacentem curiam, & episcopalem domum.
 In choro habet cryptas, in quibus Archiduces Austriae, & Marchiones, cum uxori-
 bus & liberis, resurrectionem extremam expectant. In abside altera, quæ uocatur A-
 postolorum, est miri operis mausolæum Friderici Caesaris, ex nobilissimò & uario
 marmore sculptū, quod pientissimus eius filius Maximilianus Caesar maximis sum-
 ptibus & impensis extruxerat, cum imagine Friderici, & omnibus Ducatibus & ar-
 mis ac insignibus prouinciarum, nec non cum foundationibus cœnobiorum & mona-
 steriorum quæ extruxit: ut si quis hoc lustrare pergat diligenter, uix illi dies sufficiet
 legendo titulos & inscriptiones suæ foundationis: tam religiosus fuit Princeps. Sed
 hæc & multa alia in Caesaribus nostris abundè scripsimus. Fiunt in hoc templo ce-
 remoniæ tam Christianæ quàm religiosæ, sacrorum mysteriorum *ἀγρυπναι*, quas uul-
 gò Missas trito uocabulo nominamus: fundatę hæc tam à ciuibus quàm nobilibus, nu-
 merantur plus quàm ducentæ quotidianæ, quarum pars tamen nunc abolita in cas-
 sum abiit: pars in alios usus templi & eius ministrorum uersa est, exigēte necessitate,
 ne tam insigne templum rueret. Quoties in magnis festiuitatibus circuitur templum,
 duodecim ex Senatu Viennēsi, cum Burgimagistro, & Iudice ciuitatis, & duodecim
 assessoribus iudicis, cum argenteis baculis circa Canonicos ob Dei honorem obam-
 bulant, & Principis decorē: qui etiam ad Offertoriū sua munera eodem ordine offe-
 rentes, eleganter incedūt. Episcopus in suis pontificalibus religiose officium peragit,
 cui cantores & musici egregiè respondent. Toto anno digna fiunt Deo obsequia. In
 hebdo-

hebdomada sanctæ diei Parasceues fit figuratio passionis Dominicæ, & simul sacramentum Eucharistiæ in sepulchro reconditur. Multi ex ciuibus & incolis urbis utriusq; sexus atrati nudis pedibus, & cereas manibus gestantes, summa deuotione, primum templum precedente episcopo & clero tandem ingrediuntur, & Seruatoris nostri corpus Dominicum ad sepulchrum comitantur, adstantes in lachrymas & deuotionem prouocantes: quæ omnia ob honorẽ altissimi fiunt, & pueros ad memoriam Dominicæ passionis alliciunt. Licet iam has ceremonias quidam irrideant, asserentes has non fuisse tempore Apostolorum: à quibus libenter scirem, ut mihi dicerent, antequam urbes & oppida conderentur, qualis uictus tum hominum fuisset? Nunquid respondebunt, ex glandibus fructibusq; cæteris, quos natura produxit, potumq; è puris fontibus hauisse? Sed postquam homines agros colere, uitesq; didicere plantare, num alium uictum homines didicere? Ita illis responderim, si more prisco uiuendum censent, obmissis ceremonijs, uescantur glandibus, & aqua pura, & tum crediderim eis opus non esse ceremonijs. Circa diem omnium animarum episcopus atrato habitu cum canonicis ter ædem circuit, sequente senatu: ac loca mortuorum cum precibus, ubi ossa defunctorum seruantur, salutat pie ac religiose, in refrigerium omnium animarum. Circa festum S. Ioannis euangelistæ, omnes sacerdotes templi preciosissimis sacris uestibus ornati, statuam quandam lapideam forma angeli ultro citroq; obambulant, in memoriã diui Ioannis euangelistæ, qui uiuus sepulchrũ ingressus creditur, post Pathmos exilium perpeffum. Longi esset laboris, & fastidientis, enumerare singulas huius tẽpli ceremonias, quæ non absq; pulchra religione & deuotione fiunt, ad excitandam plebem in deuotionem ac religionem piam. Ob id cum exteri è diuersis mundi regionibus ad hanc urbẽ conueniunt, in primis hoc templum nõ sine admiratione, & excellentissimã huius turrim spectantes, quæ cõdita fuit anno à nato IESV M. CCC. XL. & finita anno M. CCCC. adeo ut sexaginta annis circiter turris fuerit absoluta, quæ habet in altitudine à terra usq; ad coronam qua circuitur, ducetos pedes, & aliquot, iuxta mensuram, ut calcei siue pedes secundũ lapicidas mensurantur, ac à thematicis: à corona autem usq; ad summitatem cacuminis, ducentos calceos, aut pedes, & decẽ: quod in summa facit quadringentos & octuaginta calceos, ut sæpe qui ascendit & descendit insignis lapicida, huius templi architectus, magister Gregorius Hauser ex Friburgo mẽsurauit. Superat hanc turrim in altitudine turris Argentinensis, octo & decem pedes circiter. Extructa est autem hæc turris sub Alberto II, qui dictus fuit Sapiens, Alberti Victoriosi filius, & ob malos pedes Claudus: sub quo tanta fuit omnium rerum fertilitas Austriæ, ut nemo aliquam inopiam quereretur, ut ex ædificijs, quæ tum condita sunt, cernere licet, cũ prius semel & iterum depascerent segetes locustæ. Est eo anno M. CCC. XL. chorus sancti Stephani à pluribus episcopis consecratus. Sed hic Albertus non uidit perfectam turrim, mortuus circa annum M. CCC. LXXVIII, in Carthusia Gemming, quã fundauit, sepultus. Cuius uxor Ioanna, ultimi comitis Phiretarũ Hulderici F. comitatũ illum Phiretarũ domui Austriæ attulit, ut patet ex insignibus illius domus, quæ sculpta cernitur in uestibulo diui Stephani è regione domus cantorum in cemeterio Viennæ. Minabatur hæc turris ruinam, nam apex cacuminis sese flectebat, ictus fulmine sapius. Et licet multi magistri accerserentur, ut cõsulerent quo pacto subueniretur tanto malo: nullus tamen repertus est ex tot architectis qui accersebantur, qui tale ingenium inueniret, quale Leonardus Hauser ex ualle Circo, olim Maximiliani uenator, & capitaneus peditũ nobilis, qui unã cum Gregorio Hauser prædicto lapicida & architecto tẽpli, cuius supra mentionem feci, turrim scandentes, secto lapide in particulas, cacumen absq; omni periculo demiserunt, & partem post partem sine iactura templi sancti Stephani in terram demiserunt, & absq; periculo, & id quidẽ paucis diebus. Lapidæ huius templi paulatim lapides turris, tempestate & igne combustos, refecerunt: & paucis annis in eam faciem, ut olim fuit, reedificauerunt. Præcipuus autem labor erat in rectificando longo & quadrato ferramento, quod cacumen ferebat. Sed & illud sine periculo, per ignem in turri ipsa est ad æquilibrũ rectificatum: idq; in XII annis circiter, magnus hercule labor & incredibilis: & cum denuò cacumen imponeretur, architectus quo tempore Caro-

re Carolus v. Cæsar est designatus, & urbs hæc publico gaudio in cacumine nouo quinque ignes ex pice & sulphure iussisset incendi, qui in mediam noctem durabant: Architectus inquam præfatus fumo illo morbum contraxit, quo paulo post expirauit, indignam mercedem sui immensi & magni laboris accipiens. Magnum autem reliquit sui desiderium, ob eius excellentissimum ingenium: dignus ut multa secula uideret, uir omni memoria dignus. Veniamus ad alteram nouam turrim, huic uicinam erectionem, cuius fundamentum fuit locatum, sicut à senioribus fide dignis acceptam nullam occasionem inquirendi à singulis obmissi, omnes insuper annales diligentissimè euoluens quidem, ut posteritati seruirem, & studiosis omnibus. Ita igitur à maioribus accepti, huius fundamenta turris bis iacta esse: primum anno M. CCC. XLIII. Sed episcopus Bathauensis, & architectus ecclesiæ, ea occultuit, iterum contracta ac cooperta aliquot annis. Tandem anno à nato IESV, M. CCC. L. denuò positum ad hoc fundamentum in die S. Hippolyti, XIII. mensis Augusti, à uenerabili patre D. Simone Præposito Neuburgæ claustralis, & Ioanne Puchspaum lapicida & architecto templi. Eo anno creuerunt tam acerba & immatura uina, ut plerique ciues effunderent in plateas publicas, quòd nemo illa bibere posset præ acerbitate, quæ uulgò & patria lingua dicebantur Reiffbeisser, quasi dicas, à pruina antequàm maturescerent adusta. Ignari & indocti, quasi circulos uasorum adurerent ac consumerent, Reiffbeisser cognominabant, falso. Tum Fridericus III rex Romanorum, uetuit graui edicto, ne ita profunderent uina: sed si quis nollet bibere, ad cœmeterium S. Stephani duceret, ut hinc calx uino posset extinguui, & fundamentum rectè locari. Tum discopertum fuit denuò uetus fundamentum, & nouum camentum ex uino inductum: quo completo, creuit iam altera turris in hanc quam uides cellitudinè, cum notis numerorum inscriptis, quantum singulis annis fuit ædificatum. Quis igitur non miretur hanc terram Austriam, non modò tot Ducibus, Regibus ac Cæsaribus, quot fortè nulla habet sub orbe regio, sed tanta ubertate soli locupletatam, tot ædibus sacris, tot cœnobijs ac monasterijs refertam, tanta nobilium ac procerum copia insignem: ut non immeritò sex habeat patronos sanctos in numerum diuorum relatos, sanctum scilicet Quirinum archiepiscopum Laureacensem & apostolum Australium, beatum item Maximilianum quoque Laureacensem episcopum, diuum Florianum tribunum militum, S. Seuerinum alterum Australium apostolum, S. Colomannum martyrem, & diuum postremò Leopoldum Austriæ marchionem: qui hanc regionem tutantur, defendunt, ac custodiunt. De quibus nunc mihi scribendum censeo ordine, initium sumens à diuo Quirino Laureacensi episcopo.

Reiffbeisser.

QUIRINUS ARCHIEPISCOPUS LAUREACENSIS, & patriarcha Aquileiensis.

Dum diuus Petrus Apostolus iussisset beatum Marcum Euangelium conscribere, ut omni populo innotesceret, ad Aquileiam magnam urbem uenit: Hermagoram episcopum ordinat pro se, & Fortunatum archidiaconum instituit, ut Euangelium prædicent. qui in has terras delati, plerisque ad fidem Christi conuertebant. inter quos Laureacensis quidam extitit, qui Laureaco nomen primùm indidit, ab eo qui sub Decio Imperatore ac tyranno martyrium passus fertur cognominatus, à nato IESV CC. LV. circiter, unde à diuo Laurentio martyre Laureacum urbs nomè sortita: quæ meruit prima in istis terris Euangelij prædicationem, ut illic archiepiscopalis sedes constitueretur, doctrina magni Origenis abiectis idololatriis. Ad hoc plurimum iuuit Philippus Imperator I Christianus, qui cum duos haberet filios, hunc scilicet Quirinum, cum quo æquo iunior Philippus patrimonium diuidens, in laudem Dei uertit, & sedem episcopalem erexit. Postquam perfidus Hunnus Attila in Austria copiosum Christianorum sanguinem fudisset, multis urbibus dirutis & solo æquatis, adeò ut macellum Christianorum sæuus Attila undique, atque lanienam institueret, & urbem Laureacum duobus milibus passuum in longitudine protensam adeò dirueret, quod hodie è uestigijs cernere licet, ut nulli non uerisimile uideretur, tantam illic fuisse urbem. Sed & luce clarius

Laurentius. Quando S. Laurentius passus sit sub Decio, uide Prudentium in hymno de S. Laurentio martyre.

Vide nostros Coss. de Philippis duobus, patre & filio.

clarius potentia Quirini episcopi è patrimonio coniectari potest, & hinc qualis olim fuerit episcopatus Laureacensis, à quo ueluti ex equo Troiano manarunt episcopi totius ferè Germaniæ, Salisburgensis, Batauensis, Aichstatis, Frisingensis, Ratisponensis, & alij complures. Habebat enim Philippus Imperator utranq; Pannoniã, qui Pannon natura fuit, & utranq; Misiã, Dalmatiã, Illyricum, Bulgariã, usq; ad pontum Euxinum. & cum Romã, priusquã occideretur à Decio, iunior Philippus ingentem thesaurum Sixto ad cõstruenda templa Deo Opt. Max. & largis elemosynis in solatium egenorum distribuisset, quos etiã beatus Laurentius pauperibus erogauit, ob quod etiã igne coctus est, ac martyriũ subijt. hic itaq; Quirinus Philippi Imperatoris filius maior natu, ex Serena matre Christiana (ab grandi doctore Origine bene in fide instructa, quã quidam Genofeuã aliàs uocant, ita postea dictã) claris quidem natalibus, ut patet, ortus, sed longè clarior uirtutibus paternis insigniter dotatus, quũ aliquot annis Laureacensem ecclesiã administrasset, cum XXXII ciuitatibus huic ecclesiã subiectis: tandem est ad ecclesiã Aquileiensem feliciter translatus, cuius & primus cõstitutus est & factus patriarcha: in qua post multos agones & claras pro Christo uictorias, demũ sub Diocletiano grauissimo tyranno & persecutore coronã martyrij adeptus, odio patris & fratris Philipporũ. Alij, quod mihi uerisimilius uidetur, asserunt, sub Claudio successore Gallieni in Tyberim submersum, non potuisse submergi. ac post crebras immersiones licetorũ, beatum Quirinum à Deo rogasse, ut animam in aqua exhalaret, & ita tandẽ eius corpus è cimiterio Pontiani honorificè sepultum, miraculis claruisse. Et cum olim dux Baioariæ Albertus, & dux Burgundiæ Ottocharus, gemini fratres, hæredibus orbat, per filiũ Pipini regis Francorum ob homicidium limina Apostolorũ uisitassent: & tum fortè Sarraceni urbem popularẽtur, quos fortiter hi Principes & strenuè insequerentur, & urbẽ tutarentur, spolia abacta reducerent, & manubias summo pontifici Zacharię offerrent: nullum aliud præmiũ suorũ postulant laborum, nisi ut corpus diui Quirini illis detur deferendum ad suam fundatiõnẽ in Bauariã, ad cõnobiũ Deegernsee: quod facile impetrant. Sed uix dici potest, quanto labore illuc sit delatũ, per uarios casus, & inopinata disturbia, quę illis in itinere acciderũt: ut planè indicat huius cõnobiij fundatio, & annales illius monasterij, ubi profectò mira hospitalitas exteris ostenditur. de qua si dicere pergerem, fortè esurientibus, qui hic gustarunt ientacula & iura quæ hospitibus exhibentur, famem excitarem.

MAXIMILIANUS ARCHIEPISCOPUS

Laureacensis, ac Martyr.

Defuncto S. Quirino sub annũ Christi CC. VIII, diuus Maximilianus successit, omnium uotis tam cleri quã populi, anno à nato IESV, CC. LXXXVIII, natus in Celeia ciuitate nobili, quã hodie Ciliã dicimus, ex magnis & claris parentibus: sed nõ tam insignis parentela, quã uitæ ac morum integritas, cũ sanctimonia uitæ, clarũ reddiderunt & dignũ antistitem, à teneris annis rectè institutum, & in timore Dei educatum sub Oranio præceptore. Dum quatuordecim annos ageret, patrem amisit, sexto anno post matre secuta. Maximilianus itaq; utroq; parente orbatus, familiã, quam numerosam possedit, manumisit, & cuiq; de prædijs suis iuxta suam conditionem distribuit, reliqua egenis cõtulit: totus orationibus, uigilijs, ieiunijsq; deditus. Sed postquam Quirinus in Aquileiensem sedem esset translatus, inuitus & ui cõpulsus Laureacum se contulit, benignè ab uniuerso populo acceptus: ubi cum sacris initiatus sacerdotem ageret, Romam accessit, nihili faciens Decianam rabiem ac furorẽ, à Sixto Pontifice episcopalem benedictionem accepit: domumq; reuersus, Cileiã incolas quotidiana uerbi Dei prædicatione rectè instituit. Sed cum Numerianus Imperator post Carum patrem, & fratrem Carinum, quendam Eulãsiũ præfectum misisset Cileiam, ut Hunnorũ insultus compesceret: edictoq; cauisset, ne quis stato die non Marti Deo ob uictoriam adipiscendam libaret, multiq; metu tyrannidis etiã initiati sacris conuenissent in templum: solus Maximilianus episcopus, contemptis omnibus

minis, præfectum increpat, & unum Deum IESVM CHRISTVM & se & uerbo fatetur. Quem frustra tyrannus quæ blanditijs abduci posse speraret, acris castigat beatus Maximilianus. Se uis itaq; tyrannus bile ac ira motus, extra muros Celeiæ diu obtruncat, anno nostræ redemptionis CC. LXXXVIII, quum uiginti annis ecclesiæ Laureacensi præfuisset.

DIVVS FLORIANVS, TRIBVNVS MILITVM,
martyr Laureaci passus, Austriæ
patronus.

Florianus tribunus militum in superiori Austria, cum quadraginta fortissimis & electissimis militibus in oppido residens, cui nomē Cecia, patria lingua hodie Zeiselmair, sub Otthone duce Austriæ nobile oppidum, ubi à rusticis nobili uiro Ostrofranco de familia Fuchs genito, multi ioci habiti sunt, & hodie adhuc quibusdam carminibus Alemanicis, quæ uulgò decantantur, audientibus risum mouent. Cecia olim dictum oppidum, quòd sub monte Cecio haud admodum longo interuallo adiacet. Hic inquam diuus ille Florianus, cum suis militibus habitabat. nam & hic locus subiacebat episcopatu Laureacensi. Et audiens Aquilam præfectum Diocletiani, sub quo tanta fuit Christianorum persecutio, undiq; disquirere Christianos, qui nolent idolis immolare, & crucifixum abnegare, quærentibus Christicolis latebras & speluncas quibus abderentur, hic uir fortis & strenuus Christi athleta: Cõmilitones, inquit, ò charissimi, turpe est uobis omnibus, sic segnes torpescere: quin imus obuiam sauis istis lanis, qui corpus quidẽ occidere possunt, animæ nihil possunt obesse, neq; hanc in piaculum adducere, quantumuis truces & sanguinolenti, cruorisq; humani auidi & insaturabiles. dictoq; citius forti illi athletæ audientes, cum tribuno suo festinabundi Laureacum contendunt: in ponteq; præfecto illi Aquile, per quem Anasus fluuius labitur, intrepidi occurrunt: & quid uenerint, minimè hæsitantes libere profiterentur. Attonitus præfectus animositate militum, carceribus occludi iussit, & custodibus muniri: & post multas ultro citroq; habitas dissertationes, blandimentis commixtis minis, nihil moueri poterat insanus ille præfectus. Ob id in iram motus, post saeuissima uerba, quibus diuum Florianum cæterosq; in timorem affecit, tandem in fluuium præcipitauit, ac submersit. Et cum eius corpus, licet manus & pedes essent constricti ac ligati, submergi nequiret: tandem lapidem molarem iussit appendi, ut submergeretur. Et licet animam sanctus martyr efflaret, tamen Deo Opt. Max. sic iubente, eius Floriani corpus in quandam petram est delatum, contra naturam aquæ, indicante aquila expansis alis, corpus diui Martyris, & postea à sacris uideis & matronis sepulturæ traditum. Subsecuti sunt dehinc cæteri milites animo constanti & firmo, nullo tormentorum genere territi, animas suas Deo offerentes. Feruntur hæc factis anno à nato IESV, CC. XXX, regnante Diocletiano Imperatore, saeuissimo tyranno. Nec mireris lector, & Quirinũ & Maximilianũ obiisse, alterũ CC. LXXXVIII, alterum CC. XLIII. Hi enim ob dignitates suas tanquam archiepiscopi sunt prælati, ac illic præpositi.

S. SEVERINVS, POST ATTILAM HVNNORVM
Regem defunctum, secundarius Austriæ
Apostolus.

Diuus Severinus quondam Rauennæ archiepiscopus, gratia prædicationis uerbi in hanc patriam descendens, & primùm Asturum ueniens, ubi etiam S. Colomannus, ut post dicemus, martyrium passus est: dum ciues & incolæ diuinitus admoneret, ut insidias sibi imminentes orationibus & pijs operibus præcauerent, nihilq; sancti uiri admonitiones curassent, descendit in Austriam, sibiq; cellulam struxit ad uineas haud longè à Vienna, quæ tum Flauabis Gotthico uocabulo dicebatur, ut Batabis quæ nunc Batauia: cuius cellulæ uestigium hodie adhuc manet, quam quidem uillam nos hodie possidemus, ob amorẽ diui Quirini mercati: licet & à sancto Severino patria lingua Seuerin appellatur: pulchra uilla, & populosa, extructa uineis, & hortis excultis.

excultissima. Indeque per hanc patriam remeans, ad Comagenis oppidum, quod hodie Kaumberg uulgo dicitur, uenit, undique uerbum Dei predicans: regem Rugorum Flaccitheum nomine, qui tum Burgum habitabat, ubi hodie est Burckensdorff, fidem Christi docuit. Tum Quintanis, quæ hodie uulgo dicitur Cuntzing, prope Batabin: & Tiberinam, quæ hodie Ratispona dicitur, perrexit. Et rursus Laureacum concessit, quæ hodie à fluuio Anafo, Ens uulgo dicitur, & in Boiotro oppido circa Batabin, inter Oenum & Danubium, Euangelium predicauit. unde monachos statuens, & uiros religiosos, factus sic Apostolus Australium, ut longè lateque in eius uita, quæ tamen rara & paucis nota est, scribitur. Tandem quum, ad quod missus erat à Deo, exequutus, finem uitæ suæ, multo antè præuidens agnouisset, mortuus, ad regnum Neapolitanum delatus est: ubi dein monasterium exædificatum, & illic multis quotidie miraculis claret. Quod autem Apostolus Australium dicitur, hinc est, quod ea tempestate non Austria hæc regio dicebatur, sed adhuc Noricum uocabatur. Sed eius uestigia adhuc in prædicta uilla, ab eo nominata Suiering, cernuntur. Claruit sub Marciano Imperatore oriens, à nato IESV, CCCC LIII circiter, post Sixtum Papam III, ut in nostris Cos. late differuimus. Præterea in uilla mea *Swechat*, reperta sunt duo corpora humana sub terra, in domo Ianij, cum puero. quod quidem sepulchrum erat ex coctilatericio saxo: quod aspexi, & legi hanc in eo inscriptionem: LEG. I. NOR. LEG. X. & post erosas aliquot literas PP. Quod est euidens argumentum, hos fuisse præfectos legionis primæ Noricorum, & legionis X Noricorum, qui hic sepulti sunt post mortem in Austria, quæ tum Noricum dicebatur. Et ideo hoc nemo dubitare debet. nam post multa secula hæc regio postea cœpta est dici Austria, sub Carolo Magno scilicet. Si quis plura de tam sancto uiro nosse cupiat, eius uitam perlustret, quæ non caret miraculis, & multas huius patriæ antiquitates inueniet.

DE SANCTO COLOMANNO MARTYRE, quinto Austria patrono.

Ordo nunc exigit, ut de diuo Colomanno loquamur. Colomannus natione Scoticus, quæ natio olim admodum religiosa, terram sanctam, quæ olim Saluator noster suis sanctis pedibus calcauit, frequens inuisit: immo qui hanc non adisset, non censebatur rectè Christianus uir. Itaque sanctus in has oras siue fortuito, siue Deo sic uolente delatus, in oppidum *Stocheaw*, quod antiquitus Asturis dictum est, lingue & idioma nostri ignarus, cum quicquid rogaretur, imprudens omnia affirmasset, pro stolido habitus, siue exploratore patriæ, anno à nato IESV, M. XII. ab hominibus impijs & inexpertis est in arbore uimine siue reste suspensus. Postquam uir Dei animam suo creatori reddidisset, uiuenti similior quam mortuo: resticula etiam florescere, & folia emittente. quibus miraculis territi homines, cœperunt stupere, & admirari. Ac cum in Melicum monasterium à Mainhardo episcopo Halberstatensi transfereretur, post duos annos à suo martyrio, plus cœpit indies miraculis coruscare, ubi quotianis à multis peregrinis aditur, colitur ac ueneratur.

DE S. LEOPOLDO PIO MARCHIONE, & sexto Austria patrono.

De hoc Leopoldo satis superque superius in Marchionibus Austriæ suo ordine diximus. Hic est enim Marchio ille, propter quem tantum hunc laborem recepimus, ut superius latissimè scripsi. Repetere itaque eadem sæpius, & inculcare, fastidium & nausæam parit studioso lectori. Satis sit mihi, eruditum ac doctum carnem Ioannis Stabij mathematici & historici diui Maximiliani Cæsaris, de ijs sex patronis Austriæ subscribere, ne pereat.

IN SANCTOS AVSTRIÆ PATRONOS,
Precatio Ioannis Stabij.

*Aetherei proceres, placido quos numine sentit
Austria patronos, qui culmina summa polorum
Luce sub immensa Christo regnante tenetis,*

Annuit omnipotens quibus omnia rector Olympi:
 Pro nobis quoties nostraq; salute precari
 Collibuit, quoniam semper Deus audit amicos,
 Vos patria Austriaca in primis decet esse benignos,
 Unde gradum primò è terris super astra tulistis,
 Et liquidum scandistis iter, cæloq; recepti
 Sanctorum adscripti numero angelicoq; senatu.
 Vestras reliquias hæc puris mentibus ornat,
 Et precibus castis cumulat, ueneratur, adoratur.
 Hæc uobis patria in terris, uos illius ergo
 Patroni, indigeresq; boni: pro Principe sitis
 Solliciti, populoq; pio, cum uenerit hora
 Iudicij, Christusq; sedebit in aere iudex,
 Deposuit uobis gremio complexa benigno,
 Quod tenuit reddet: quanta tunc luce patefecerit
 Gloria uestra patres? ubi uos spectare licebit
 Austriaca tellure noua consurgere carne,
 Aëris & liquidos conscendere corpore tractus,
 Felices turba (quondam dum uita manebat)
 Quas precibus inuistis, erunt comites famuliq;
 Obuia sic Christo ducentes agmina, sanctis
 Spiritibus mixti, medios transibitis orbes.
 O utinam nobis sacra ad uestigia ferri
 Contingat Domini, placidos tum cernere uultus,
 Auribus & cupidis hoc uerbum audire, VENITE.
 Interea populis, qui numina uestra rogando
 Sollicitant, aras uotis & thure Sabæo
 Cum precibus cumulant, speratum adhibete fauorem.
 Praesidio semper secura sit Austria uestro,
 Corporum omne genus, quæ corpora nostra fatigant,
 Infandumq; malum, crudelem auertite pestem.
 Sit flauæ Cereris, lati sit copia Bacchi:
 Tartareo sonitu reboent nec classica Martem,
 Sed pax alma ferens ramum felicitis oliuæ
 Illustrat terras, soror & Concordia mitis,
 Sed comitem Astrea societ cum uirgine sancta.
 Pulcher uirtutum properet simul huc chorus omnis,
 Pura Fides, Spes alma, Dei dilectio, uestras
 Possideant animas, cæliq; palatia pandant.
 Caesaris Augusti uobis ante omnia curæ
 Sit pietas, proliq; pia: sit numine uestro
 Victor ubiq; potens, sit felix Maxmilianus:
 Sospite namq; illo, sunt nobis omnia salua.

EPILOGVS AD LECTOREM.

Habes candidè lector, sub compendio succinctè Marchiones & dūces Austriae, à primo Marchione, qui in has terras ex Sueuia delatus, hanc patriam gubernauit: unà cum familia Habsburgensium, ad nostros usq; Principes CAROLVM V scilicet, & Regem FERDINANDVM, cum uniuersa eorum familia, filiabus atq; nepotibus, sub breui catalogo. Dehinc Austriae descriptionem, quantum pateat, & cur ita dicta: tum Danubij descriptionem, fluentis per utranq; Pannoniã, cum sexaginta nauigabilibus fluminibus: dehinc Prælatorum, Baronum, militum & oppidanorū quatuor ordinum ac statuum ad comitia uenientium seriem, à quibus sint monasteria & cœnobîa fundata: postremò sex Austriae patronorum uitas, cum precatatione Ioannis Stabij. Superest, ut nunc omnes fluuios, montes, oppida, castra & uillas pro complemento subiiciamus, quæ omnia sua peregrinatione Ioannes Stabius oculis iustrauit, & iussu Maximilianî Cæsaris descripsit: Georgius Collimitius auxit, & in pulchrâ tabulam redegit, quam nunc subiungam, ut omnibus innotescat Austriae situs.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

Que sequebantur, in exemplari manuscripto, quo unico sumus usi, cū & mutila essent prorsus, & ita concisè negligenterq; scripta, ut uix percipi certa aliqua ex illis sententia possset, omittenda esse duximus: maxime cum & à D. Vuolsango Lazio eadem & plenius omnia, & eruditius, in Vienna & Austriacarū rerum historia descripta extent. Cæterum quod ad M. Alberti Argentinensis Chronicon attinet, neq; illud adiecissimus, nisi ipsi Cuspiniano ita omnino esset uisum opere precium, non semel & honorificè ipsius mentionem facienti, & cum se isti Austriae suæ adiecturum supra pollicito. Itaq; rem ipsam potius, quàm dictionis simplicitatem, consiliumq; nostrum, ac in tuendo officio nostro fidem expendens, non facile reperies lector, quod iurè uel in his reprehendas, uel in nobis desideres. Vale, & opera nostra qualicumq; fruerè.

CHRONICON MAGISTRI ALBERTI ARGENTINENSIS, INCIPIENS A' RV. dolpho primo Habsburgensi usq; ad sua tempora.

Rudolphus Comes de Habsburg, ex antiquis progenitoribus ab urbe Roma traxit originē. Olim namq; duobus fratribus propter potentis po. Romani occisionē eliminatis ab urbe, propter eorum nobilitatē, Romanus dans cuiuslibet eorum immensam pecuniam, ipsos iussit abire in partes remotas. Qui se in superiori Alemania receperunt. Antiquior autem ad emptionem prædiorū & munitiorum, iunior autem ad uasallorum multitudinē contende-

Habsburgensium origo uetus.

bant. Patre autem eorum post aliquot annos filios uisitante, cum uidisset senioris prædia, ab eo empta, eius prudentiam commendauit. Requirens autem de iuniorē, quid egerit: illum se in fortissimam quandam munitiorē collocasse uidit. & iussis omnibus uasallis suis, cum eorū liberis masculis, optimè armatis, uenire ad montem, ubi castrum Habsburg est collocatum: illuc patrem traducens, illam fortium multitudinē ostendit, quos & omnes eorum posteros masculini sexus suæ posteritati fideles fore speraret. in illius ergo animosa nobilitate gauisus, magnum thesaurum destinauit eidem. ex his itaq; duobus fratribus, omnes de Habsburg postea processerunt.

RVDOLPHVS uerò cū esset cum Friderico Imperatore in Lombardia (qui & ipsum Rudolphū leuauit de sacro fonte) Astronomus quidā ipsi Rudolpho, quamuis iuueni, frequenter assurgens, ipsum præ cunctis spectabilibus & clarissimis honorauit. Sciscitatus ergo Astronomus à Cæsare, cur isti præ cæteris tantum exhiberet honorem? respondit, quia ad eum Imperij honor & ipsius Principis posteritas deueniret. Turbato autem Cæsare, & illi indignanti, Astronomus dixit: Non indignemini

Kk 3 ei: quia

ei: quia antequam incipiat eius dominium, ex uobis, qui iam decem habetis filios, qui succedat in Imperio penitus nullus erit. Verum Rodolplus abinde recessit.

*DE ELECTIS POST FRIDERICUM,
non habentibus processum.*

Malè autè succedente Principi deposito, & dolis cleri prævalentibus contra eum, ipso tandem in regno suo Sicilia in Panormo defuncto, Principes Germaniæ Richardum regem Angliæ indyctum eligere decreuerunt: qui regi Franciæ inuidens, illico eidem ciuitatem quandam obsedit, & in obsidione iaculo est occisus. Statimq; postea electio per Principes Vuilhelmo Comiti Holandiæ celsit: qui Renum ascendens, Brisacum uenerat: & descendens Frisiam inuasit, ibiq; est occisus. Et ita post Fridericum Imperatorem, imperium regnumq; Romanorum 30 annis uacauit. Richardus enim, & Vuilhelmus, quia non durauerunt, non fuisse existimantur.

*Richardus
Anglicæ
rex.
Vuilhelmus
Comes Ho-
landiæ.
Viginti annis
uacat Impe-
rium.
Chunradinus.*

INNOCENTIVS autem Papa quartus, qui Fridericum deposuit, Carolū Marcellum Comitē prouinciæ, fratrem scilicet regis Franciæ, instituit Sicilia regem: contra quem Chunradinus nepos Friderici, ex Chunrado ueniens, in Italiam cum duce Austriæ, & magna multitudine Germanorum profectus, cum Carolo iniit conflictū. Victoq; per Germanos Caroli exercitu, & fugato: Germani prædam fugientium insequentes, Chunradinum cum Duce dereliquerunt. Quod uidens Carolus, qui se in montem cum magna parte exercitus sui receperat, ut finem uideret, Chunradinū quasi desolatum inuasit: quo cum Duce capto, & quibusdam alijs, indeq; abducto, exercitus totus dispersus ob prædam miserabilem, fugatus est, & occisus. Scripsit autem Carolus Martino tunc propè existenti, quid faciendum esset de Chunradino: qui rescripsit, Vita Chunradini mors Caroli, mors Chunradini uita Caroli. Sic Carolus Chunradinum cum duce Austriæ & cæteris decollauit.

DE PETRO REGE ARRAGONUM.

Quod Petrus Arragonum rex, Chunradini proauunculus, ægrè ferens, aliquibus machinationibus per mare occultis, insulam Sicilia ingressus, occisus Francigenis, & fugato Carolo & alijs, insulam Sicilia occupauit: quam eius posteritas postea tenuit, & eius abnepotes hodie detinent, sine lite. Carolus autem Neapolim, & reliquam partem circa mare, unà cum comitatu prouinciæ, summa postea cum quiete possedit, semper resistendo Germanis. sub quo Guelphonum de parte Ecclesiæ, & Gibelinorum ex parte Imperij, sunt nomina inchoata.

*Guelphi.
Gibellini.*

*DE POTENTIA ET SUPERBIA SE-
dis Apostolicæ, ac Prædicatorum & Mi-
norum.*

Post Fridericum creuit potentia & superbia sedis Apostolicæ, ac Minorū & Prædicatorum, qui per Fridericum & suos detestabantur. Tunc ipsa sedes præ cunctis ordinibus, priuilegijs illos exaltauit in tantum, quòd nunc ipsa sedes & clerus uix defendantur ab illis.

*DE ASTUTIA ET HONORE CO-
mitis de Habsburg.*

Creuit autè Rudolphus de Habsburg, astutia & honore, qui cum litem duram haberet cum Abbate S. Galli, & duæ lites aliæ sibi succrescerent, ad domum Abbatis iuit, qui eum persequebatur odio capitali. Ac ibi sedens ad mensam eiusdem edentis, nihil

nihil hostile præ se tulit. Abbas ergo, licet iratus, ipsum tamen honorificè & gratanter recepit. & sic illico in tantum sunt amici effecti, quòd Abbas cum exercitu ad inuadendum alios cum eodem perrexit. Tunc dixit ei Comes: Quicūq; tres lites habeat, duas reformet. Habuit sororem, quam dedit Domino de Ochsenstain in uxorem: ex quo Domini & de Ochsenstain, & de Strasberg, postmodo prodire.

Ochsenstain.
Strasberg.
Brisgau.

Erat autem antiquū castrum in Brisgagia, ex opposito nunc castri Friburgensis. Cumq; olim dux Carringia, à sororio suo Comite de Kyburg, precibus obtinuisset, ut annueret Ducem facere domū uenationis in monte castri Friburgensis, uxor Eritia dixit Comiti: Bene dixit frater meus, quòd domū uenationis ibi facere uellet, quia uenabitur & expellet uos per ipsam domum.

DE MORTE DUCIS ZARIN

gia, tempore Friderici Imperatoris.

Mortuo autē, tempore Friderici, Berchtoldo duce Zaringen. unī sororio de Khyburg celsit illud dominium in Burgen: alteri Egenoni cum barba, Comiti de Vrach, celsit inferius dominium. quo mortuo, cum reliquisset duos filios, scilicet Chunradū seniore, cui celsit Brisgagia: & Egenonem, cui celsit pars in Sueuia, à qua Comites de Fürstenberg processerūt: Chunradus Comes Friburgensis moriēs, reliquit duos filios: Egenonem seniore, cui celsit dominium Friburgense: & Heinricū, cui celsit Neuenburg & Baden. qui Hainricus, cum Neuenburg uenisset, animo recipiendi in craftino ab hominibus fidelitatem: tunc in sero sub macellis uxorem cuiusdam Burgensis stuprauit: propter quod illi Burgenses fidelitatem facere noluerunt.

Berchtoldus
de Zaringen.

Furstenberg.

Neuenburg.

DE NOBILIBUS CIUITATIS BASI-

liensis, & primò de Pfitacis & Stelliferis.

Erant autem in diebus illis partes inter nobiles Basilienses, hodieq; durans inter Pfitacos & Stelliferos. Cum enim ad tornamenta, uel probamenta alia uenirēt, & cū multitudine egrediebantur, dicebant: Qui sunt isti? tum dicebatur, Scularij monachi, qui erant excellentiores. de quo alij commoti, consilio habito, fecerūt uexillum albæ stellæ magnæ in rubeo campo, sub quo signo erant progenies de Eptingen, Xynow, Krenzow, Xiehen, Pfäffingē, de Ramstain, Am kornmarckt, de Neuenstettē, Martrer, & plures alij. Alij uerò fecerunt uiridem Pfitacū in albo campo: ij erant Scularij monachi, marscalci, kamerer, & multi alij, qui semper Stelliferos præcesserūt: omnes Comites, & nobiles uicini, de altera partium. Et etiam eo tempore inualuit bellū contra Neuenburgenses, quòd pluribus annis nec agri nec uineæ, nec unus hortus culti fuerunt: multisq; occisis, & captis ultra quinquaginta, qui pedibus sunt truncati, multa etiam alia acciderant. quod durauit usq; ad creationem Rudolphi, in Regem promoti. qui tamen, conquerentibus de stupro oppidanis, ad ius Romanū eos accepit. Et faciēs tum etiam, quod Comes fuit captus, & ad unguem excoriatus. Sed insuper Rex decimam partem omnium bonorum oppidanorum recepit, quam Comiti assignauit.

Pfitack.
Stelliferi.

DE EPISCOPO MÖGUNTINO, QUI

promouit Rudolphum Comitem de Habsburg in Romanorum Regem.

In diebus illis, electo quodam archiepiscopo Maguntino, ad urbem pro confirmatione proficiscente: Rudolphus Comes prædictus per Electum prædictum literis rogatus ab Argentina usq; ad Alpes euntem conduxit: eoq; feliciter confirmato ac redeunte, archiepiscopus grates sibi agens, optauit ut nunquam moreretur, nisi Comiti de tanto officio respondisset. Itaq; Maguntinus feliciter & prosperè pro creatione regis Principes ad oppidum Franckfurt conuocauit. Interea accidit, quòd Pfitaci Stelliferos, & eorum fautores iuxta capellam Binningen circa Basileam obsederunt.

Kk 4 Congre.

Congregatis autem Principibus & Electoribus, & inter se de periculo vacationis Imperij, & de perditione iuris Principum quærentibus, & de persona eligenda tractantibus, Maguntinus Rudolphi Comitis de Habsburg magnanimitatem ac sapientiam cõmendauit: multisq; potentibus nominatis, Maguntinus asserens, sapientiam & strenuitatē diuitijs & potentiaē esse præferendas, Pio Rudolpho instetit, Coloniensem quoq; & Treuerensem ad ipsum inducens. Dux autem Bauariæ, qui clarissimam uxorem suam, ex patre duce Brabantia, & ex matre Hollandia natam, ob falsam adulterij suspicionem decollauerat, inter conuocatos IIII Principes aderat. Sed & Burggrauus de Nornberg, qui & ipsius Rudolphi extitit consobrinus. ad quem dux Bauariæ ait: Si Rudolphus promoueretur, quomodo essem ab eius læsione securus? Habet ne aliquam filiam, quam mihi daret in uxorem? Et illo asserente, quod Rudolphus sex haberet filias: & de danda sibi una, sub omnium bonorum suorū hypotheca Duci cauente: dux annuit. quod audientes, dux Saxoniae, & Marchio Brandenburgensis, qui & ipsi nõ habebant uxores, receptis rationibus de dandis sibi Rudolphi filiabus, similiter consenserunt. sicq; concorditer est electus, anno Domini M. CC. LXXIII. 12. Octobris.

QUOD NUNCIATUM FUIT RUDOL-

*pho de Habsburg, per Burggrauum de Nurenberg,
quia fuit electus.*

Burggrauus autem acceptis literis de electione Principum, Basileam ad Rudolphi exercitū properauit, & uenit ibi repente in media nocte. & dicto sibi quod esset Rex: ille credens se illud, contra Burggrauū mouebatur. Ille uerò dixit: Absit quod uos ludam, ualentissimum dominorum. & sibi exposuit seriem rei gesta. Rex uerò audiens, filias suas nuptiatis tantis Principibus, de prosperitate sua digna gauisus, Burggrauum direxit in ciuitatem ad episcopum & Psitacos, & eius inimicos, pro amicitia & reformatione. Audiens autem episcopus, quod erat factum, se percutiens ad frontē, dixit: Sede fortiter Domine Deus, uel locum occupabit Rudolphus tuus. Igitur Rudolphus cum regina & magnatibus illarum partium, & cum Alberto strenuissimi Comitis de Hohenberg F. cuius habuit sororem, quæ fuit regina, qui uenerunt Aquisgranum pro ipsorum coronatione, egregiè profecti sunt rebus per omnia bene gestis.

DE TRIBUS FILIABUS PRÆDICTI

electi magna progenies processit.

Ex his namq; tribus filiabus multi duces Bauariæ, Saxoniae, & Marchiones de Brandenburg processerunt. Deditq; unam filiarum Carolo tertio nepoti prædicti regis Sicilia, ex qua reges Vngaria, Clemētia regina Fræcia, & mater Delfinorum, & Andreas rex Cecilia processerunt. Non dico rex insulæ, sed Cecilia, quam semper Arrogani tenuerunt. Habuit autem rex à prædicta uxore de Hohenberg tres filios, Albertū, Rudolphum & Hartmannū: qui Hartmannus prope Rinaw in Rheno fuit submersus. Basileæ cum matre prædicta, & uno filio paruulo, in choro maioris ecclesiæ sunt sepulti. Albertus autem accepit Elizabeth filiam Comitis Tyrolis. erat autē ipsa Elizabeth soror quondam Chunradini ex matre, ex patre Chunrado rege defuncto. recipit Comitem Tyrolis. Vacauerāt autem Imperio à tempore occisionis Chunradi, in ducatus Austria & Carinthia. Rex autem de ducatu Carinthia, quem alias ipse Comes occupauit, recepta ab eo magna pecunia, inuestiuit eundem: qui postea non Comes, sed dux Carinthia uocabatur.

DE VACATIONE DUCATUS AU-

stria, quem Rex filijs suis contulit.

Ducatum autem Austria, quem occupabat Ottokarus rex Bohemia, contulit Alberto

berto & Rudolpho filijs suis. & ueniens cum exercitu, in Viennam ciuitatē Austriæ capitalem receptus est: habitisq; multis tractatibus, Ottocharus Bohemiā, Austriā, Morauiam, & Hungariam, & totam quasi terram usq; ad Brussiam, & usq; ad mare tenuit, à rege suo feuda receperunt. Viennenses autē ad regem cum ineffabili pompa & ostensione potentiae & diuitiarū peruenerunt. Rex autem largus, & gracilis stature ualde, aquilum habens nasum, indutus grisea rusticali tunica, cum alto galerio, in communi strata sedens: Ottocharus autem indutus preciosissimē, cui more regio ser uierunt nobiles, genibus flexis, etiam in feudis recipiendis. Cum autem Rudolphus rex feuda contulisset, indignatus Ottocharus, & per uxorem suam Polonicam contemptus, quod se in tantū subijceret, cœpit regem & Austriā infestare. Rex autē congregato forti exercitu, Bohemiam cōtra Ottocharū est profectus. transeuntes autē syl uam Bohemiæ per inuales, qui fugientes damna plurima sunt perpessi. Episcopus autē Basiliensis tenēs extremā custodiā, inuales iterū uenientes, inuasit: qui in amnē fugiētes more solito se trāsituros credebāt. Episcopus uerò personaliter in flumē pro filiis, quem sui sequebatur, cœpit eosdem: quos nudos ligatos super equis secum du xit ita diu, quousq; fuerunt à muscarum corrosione perempti, nec amplius fuerunt infestati. Dicebatur autem de multitudine inimicorum, latitantium in sylua. quod cum rex dixisset Episcopo, constanter episcopus procurauit, quod quingenti galeati ultra flumen, iuxta Regis exercitum processerūt. Quarenti autem regi qui essent illi, episcopus respondit: Pro uobis sunt illi. Rex habens tædium de illis, rogauit episco pum, ut abirent: & iubente episcopo, abierunt. Venit autem Ottocharus cum exerci tu innumerabili contra regem. Rex autem nō insignis regalibus, sed in armis rubigi nosis prodijt in conflictum. Venit autem quidam uolens ad regem, cupiens ab eo donum, eo animo ut sibi seruiret. Quod cum rex renueret, uenit ad Ottocharum: & illius dono recepto, permisit regem, quantumcunq; se abscondentem, positurū ad ter ram. Videns Ottocharus exercitū Regis, nec uolens eum uitare, accessit ad dominū Zeuusch, Bohemū potentem, cuius fratris filiam ipse Ottocharus dolose cognouit, & patrem eius in turri igni occidit, dicens illi, quod ignosceret, si quid unquam male egerit contra ipsum, ut perpetuū daret eundem. Ille uerò respondit, quod pro eo fi deliter pugnare non posset, segregans se ab Ottocharo cum electis duobus milibus Bohemorum. Appropinquantibus autem timorose & paulatim exercitibus ad con flictum, Rodolphus de Reno, miles Basiliensis, sonora uoce cantauit, quod per am bos exercitus audiebatur, Domina sancta Maria, domina sancta: quod tempore Le tania rustici cantant. præordinauerat Hainricus Marchio de Hochberg, quod quan docunq; tempore conflictus acclamarent, ipsi fugiant: quod & ceteri etiam clama rēt. quod factū est. Per quod territi sunt Bohemi. Heinricus quoq; Schorlin Sueuus, seruator Episcopi Basiliensis, habens equum indomitum, pressuram & cornu seu a ciam exercitus regis sufferre non ualens, tacto equo cum calcaribus, primus Bohe mos inuasit. Dixitq; rex, Tempus est ut iuuetur. Initoq; conflictu prædictus Valens, qui dona ab Ottocharo recepit, cognoscēs Regem quamuis absconditum, per scapu las proclinans, occiso equo regis, Regem prostrauit in terram. & illo Valente occiso, cum seruitores Regis pro ipso, multi pro illius erectione se occupare uellent, Rex di xit: Non curetis de me. non est uis de uno homine, sed progredimini ad conflictū. Illi dimisso Rege progrediētes uiriliter, Ottocharū occiderunt: imò eo capto, finito con flictu, quidam Bohemus occidit, cuius relicta prædictus Zeuusch postea recepit uxore: quē Vuenceslaus rex Ottochari filius postea decollauit. Reliquit enim Otto charus filium & filiam, quibus Romanus rex prædictus suos liberos copulauit, dans Vuenceslao unam filiarum suarū, & sorori eius filium suum Rudolphum, cui sorori dominium de Khyburg hæreditario iure donauit. Rudolphus uerò dux postea mo riens, Ioanni duci Alberti regis uxorem reliquit. Vuenceslaus rex Bohemiæ quie tē & sine armis in lecto moriens, filium & duas filias ex prædicta uxore reliquit. Fi lius factus rex, clam in lecto occisus est. Vnam filiarum habuit Heinricus dux Karim thia, quem pro rege receperunt Bohemi: qui tamen propter iustificationes Alberti regis,

regis, qui & ipse filium suum Rudolphum primogenitum ibi regem constituerat, possessionem habere pacificam nequiuit. Aliam uero filiam Vuenceslaus, diu postea occisus, succedens Adolpho & Alberto regibus, & creato Hainrico Comite de Lutzelburg in Romanorum regem, recepit in uxorem, & regnum Bohemorum cum ea. Filius autem Ioannes Imperatoris eiusdem. Occiso itaque Ottharo, Rudolphus rex in Austriam pergens, diu permansit in Vienna.

*DE MAXIMO DOLO ET FRAUDE,
quod rex Rodolphus unquam fecit.*

Erat autem quidam potens Comes Vngarus, nomine Ywan, qui regem & Austriam plurimum infestauit, pluries pacta inita inter ipsos infringens. Pro quo rex uerbis pacificis misit in dolo. & cum uenisset Viennam, & timor magnus irruit super eum, accedens mensam regis, bibit de scypho Regis, dicēs: Modò sum securus, quia bibi cū probiore uiuente. Verùm statim post mensam arreptus est, & sub glacie submersus. Videns autem quidam de Bele magister militum arreptionem, irruit in gladium suum pro illius defensione. Rege uero dicente: Desiste, quid ad te? ipse uidens perfidiam regis, mœrens quieuit. Quidam uero miles, qui eum iubente rege illic conduxit, ac uidens quòd fiebat per se impediri non posse, quasi amens factus, postea præ uerecundia laudauit. Cum autem in Vienna nocte famuli spoliarentur, euntes pro uino, & resistentes uulnerarētur: Fridericus Comes de Liningen, quadam nocte assumens Gruem militem suum, personaliter iuerunt pro uino: circuiens undiq; cum canis tanquam garconnes, omnes in eum irruerunt. & omnibus illis amputatis capitibus, Grus cuiuslibet caput posuit super uentrē. Mane autem factò, plures ciuium filij occisi reperti sunt, & magnus clamor factus est coram rege. Quis autem fecisset, nemo sciuit. Progrediente autem rege ad missam, & sequente eum Friderico Comite, uiderunt unum in strata occisum, caput non supra uentrem habentem. & clam dicente Friderico ad Gruem, se illi non rectè fecisse: Rex audiens, tacuit. Sed post in camera quærens à Friderico facti seriem, ipsum cōmendauit. de cuius Friderici consobrini regis gestis, integra historia opus esset.

*Albertus de
Vualsee.*

Reliquit autem filio suo Duci Alberto multos Sueuos in Vienna, quorum unus de Walsee: cuius liberi propter eorum uirtutem constantiæ ditissimi sunt effecti: ita quòd, qui per pedes uenerant in Austriam, postea decem milium marcarum redditus habuerunt. Rediens autem rex ad Renum cum episcopo Basiliensi, ad castrum & oppidum Brundrut: qui episcopus post multos bonos actus, & strenuos & utiles ecclesiæ Basiliensis, ad Maguntinum archiepiscopatū promotus est. Rex autem nullum motum habens ad Italiam, forsitan quia uidit cæteris malis multis successisse, misit prædictum regem Hainricum ad episcopum Basiliensem, cum membranis sigillo suo sigillatis, ad ciuitatem Romanā, qui ibidem sedit Apostolicè Romandiolani, & quadam alia in damnū gratiæ Imperij, ubi habitis quibusdam tractatibus nomine regio sigillauit.

Berna.

Fuerunt autem tres fratres de Habsburg, filij patru Regis, scilicet Rudolphus episcopus Constantiensis, Gottfridus dominus de Louffenberg, & Eberhardus qui dicebatur de Khyburg. Rex quoque oppidum Rottlingen obsedit: & oppidum Murten de manibus comitis Sabaudiaë eruens, ad regnum retraxit. Rex quoque Bernam sibi rebellantem obsidens, & euertere non ualens, sed quotidiana lite infestans: tandem Rudolphum filium suum clam cum quadringentis equitibus misit, qui se ponens in insidijs, quosdam abductores pecorum solito more præmiserunt: quos illi insequentes usque ad locum insidiarum, capti sunt, & occisi. Ipsi uero Ludouicum Comitem de Hennenberg, patrem ualentissimi Vuernharij, primùm aggredientium cuspidibus recipientes necarunt. Sicque Berna est regi reformata. Cumque rebellantē sibi Columbariam obsedisset, quidam uero Imperatori Friderico simillimus, in inferioribus Reni partibus seipsum Fridericum fingens, ac Barones ac ciuitates sibi congregans, & usque

*Columbaria.
Pseudofri-
dericus.*

& usq; Vuestphelat uenisset, Rex pertimescēs admissam cū Columbariensibus concordiam, cum gente descendens, ac si illum uellet tanquā Imperatorem uenerari, ipsum apprehensum cremauit. Dicitur quoq; quod cum rex Franciæ illis diebus monasterium sancti Dionysij, quod Imperio pertinebat, grauaret, & pluries à rege Rudolpho rogatus non desisteret: tandem Rege scribente Franco in singula, quod desisteret, alioquin ipsum uisitare, per uires & uiros, quos sibi felix Germania germinauit: Francus se nolens inbrigare cum illo, quieuit.

In diebus illis cum Petrus Basiliensis episcopus, haberet litem cū Gallicis uicinis, succubuit in cōflictu militum, præsertim Basiliensium magna multitudine captiuata: rex Rudolphus pro illorum recuperatione ueniens, Bisanciam obsedit: ubi manicas uuambasij sui fractas cū nouis pecijs reparans, dedit exemplū alijs, ita faciendū. Dux aut Burgundiæ, cum omnium quasi potentia Gallorū, cum exercitu maximo se posuit contra Regis exercitum, ne Regi uictualia possent afferi: ita quod una die Regis exercitus in uictu defectum maximū est perpeffus. Videns autem Rex rapas in campo, rapas raras comedit: quod uidentes alij, rapis sunt omnes saturati. Rex autem accedens ad Gallorum exercitum, in ualle positum iuxta ripam, in monte desuper se recepit, ita quod unus exercitus in alterum posset respicere. Et in sero tractans cum satrapis suis de ineundo manē cōflictu, cū quidam ex eis mirarentur, & dicerent quomodo uiuere uellent: Rex dixit, inanem ipsos habere curam, respondens: Si ipsos uicerimus, uictualibus eorum uescemur: si nos uicerint, cum nobiles sint, dabunt uictū captiuis. Iplisq; sic tractantibus, nox accessit. Erat autem tumultuosum murmur in exercitibus, ut moris est. Et ecce quidam de Suuicia, quorum Rex mille quingentos habuit, soliti currere in mōtanis, descendentes montem irruerūt in castra Theobaldi Comitis Ferretarum, qui fuit adiutor in acie Gallicorum: à quibus est occisus, ipsius spolia deferendo, & plurima laniando. Itaq; in ualle facta est commotio clamorosa, Gallicis quoq; tractantibus de præcludendo Regi descensum. & quia nō erat aptus descensus ad eos, securus à cōflictu, quidam ex eis dixit: Nosco Regem talem, & si deberet manibus & pedibus repere, nos inuadet. Sicq; timentes, diluculo solennes uiros ad Regem pro concordia destinarunt. Cumq; Rex aliud nollet nisi ante omnia captiuis liberē restitutus: Dux & maiores Burgundiæ se Basileam præsentarunt, ibi de concordia tractantes. Vasalli Imperij quoq; præstita fidelitate, sunt de regalibus inuestiti. Dicitur etiam, Regem in ipso exercitu dixisse, se in qualibet mundi parte cum electis quatuor galeatorum, & quadraginta peditum armatorum de Alemania milibus, stare inuictum: æstimans, hos omnem multitudinem aggressuros.

Theobaldus
Comes Phy
retarum.

DE GENEALOGIA DOMI ne Anna.

Rex autem Rudolphus cum Anna de Hochenberg, sorore Alberti de Hochenberg, habuit tres filios, inter alios: Rudolphum, Albertum & Hartmannū. Qui Hartmannus apud Raynarw in Reno periit, & cū matre & paruulo fratre Carolo in choro Basiliensis ecclesie est sepultus. Itē habuit sex filias, quarū unam habuit dux Bauariæ superioris, alterā dux Bauariæ inferioris, tertiā dux Saxonie, quartā dux Vratislauriæ: quo defuncto, recepit Marchionē in Brandenburg. quintā habuit rex Vuenceslaus Bohemiæ, filius Ottochari, per ipsum regē Rudolphum regem occisi. sextā habuit Carolus primogenitus regis Cecilie, siue Apulie. Ex Rudolpho filiorū primogenito, ex sorore Vuenceslai, descendit Ioannes Bohemiæ dux, occisor prædicti Alberti. Ex Alberto, qui habebat Elizabeth, filiā Comitis Tyrolis, antequā pater promoueretur in Regem, quē Comitem ipse Rex postmodū ducem Carinthiæ creauit, creati sunt, Rudolphus primogenitus, qui factus est rex Bohemiæ, & filiam regis Franciæ ducens, sine liberis est defunctus. item Fridericus, in Romanorum regem in discordia electus, & coronatus: qui ex filia regis Arragonum, sola relicta filia, quæ postea Comiti Carinthiæ data est, sine alijs liberis est defunctus. item dux Leopoldus strenuissimus,

nuiſſimus, qui relictis duabus filiabus ex filia Comitum Sabaudie, quarum una poſtea data eſt duci Sweinitz Sileſie; alia domino de Cuſin Francia, ſine alijs liberis defunctus. Item Ortho dux ex filia ducis Bauariae inferioris, duos relinquens filios, Fridericum & Leopoldum, qui mortui ſunt ſine liberis. Item dux Auſtria, qui ex filia Comitum Ferretarum habet filios & filias, quorum Rudolphus primogenitus habet filiam Caroli Imperatoris, & Bohemiae regis. Item Agnes, ducens Andream regem Vngariae, ſine liberis defuncta, quae hodierno die ducit uitam ſanctam & beatam. Item duceſſa Lotringenſis, ex qua Rodolphus filius, & Rodolphus nepos, & domina de Babylone ſunt nati. Itē Catharina deſponſata Hainrico Imperatori, eo defuncto Duci nupta Calabriae, filio regis Ruperto Ceciliae, ſine liberis eſt defuncta. Itē Comitiffa de Ottingen, ex filia Rudolphi regis in inferiori Bauaria. ex ſuperiori Bauaria nati ſunt, Rudolphus primogenitus dux & Palatinus Reni, Ludouicus Romanorum Imperator quartus, & Landgrauus Haſſiae. Ex Rudolpho & Metza, filia Adolphi regis Romanorum, eius coniuge, deſcenderunt, Adolphus, Rudolphus, & Rupertus minor, quē Arneſtum nomināt: cuius mater fuit de Ottingen, & de Vuyrttemberg: qui Arneſtus filiam regis Ceciliae duxit uxorem. Ex Rudolpho & filia ducis Carinthiae, deſcendit uxor Romanorum & Bohemiae regis. Ex Ludouico Imperatore deſcenderunt, ex Polona Ludouicus & Stephanus filij, ex Marchioniffa de Miſſen: ex Holanda autem deſcenderunt, Romerius Marchio Brandenburgens, Vuilhelmus Comes Holandiae, & Albertus, & duae filiae, quarum unam habet frater regis Hungariae, aliam Maſturus dominus Veronenſis. Ex Ludouico primogenito Marchione in Brandenburg, ex filia regis Daciae, deſcendit filia nupta regi Noruegiae: ex filia uerō ducis Carinthiae, ablata Ioanni Bohemo, propter impotentiam, nati ſunt filij & filiae. Ex Stephano, & filia regis Ceciliae, & poſtea ex filia Burggrauij de Norenberg, multi filij & filiae ſunt creati. Ex Marchioniffa Miſſenēſi plures filij & filiae creati ſunt. Ex Saxona, Rudolphi regis filia, plures Saxoniae duces ſunt creati. Ex duceſſa Vra-tiſlauię, poſtea ex Marchione in Brandenburg, Vuolmarus, & quidam alij Marchiones nati ſunt. Ex regina Bohemiae ipſius Rudolphi regis filia, & ex Vuenceslao rege, deſcenderunt Vuenceslaus filius, qui Rex factus ſine liberis eſt defunctus: Item duae filiae, quarum unam habuit Hainricus dux Carinthiae, ex qua deſcenderunt duae filiae, aliam habuit Ioannes rex Romanorum, & Ioannes Marchio Morauiae, uxor Hainrici ducis Bauariae inferioris. Ex Carolo Romanorum Imperatore, & ſore regis Francia, deſcenderunt duae filiae: una regina Hungariae, quae ſine liberis eſt defuncta: alia duceſſa Auſtria, ex regina Siciliae ipſius Rodolphi filia deſcenderunt, Carolus ſucceſſor patris, etiā regis Ceciliae, ſed per patrem Rudpertū & per Papam eiectus, ſed de adiutorio Alberti regis Romanorum auunculi ſui Hungariae rex creatus: item Delphina, ex qua duo Delphini filij ſunt nati: item Clementia regina Francia, quae abſq; liberis eſt defuncta. Ex Carolo rege Hungariae praedicto deſcenderunt, nunc Carolus, primogenitus rex Hungariae: item Andreas rex Ceciliae, iugulatus per Io-hannam uxorem & patrualem ſuam.

DE ANIMOSO ET PROBO COMITE

*Alberto de Haigerloch & de Hohenberg, qui dicebatur eſſe
unus de XII. pugilibus.*

Albertus Comes de Hohenberg & de Haigerloch, frater praedictae Reginae, dominae Annae, duos Comitatus habuit antiquos ualde, ſcilicet Haigerloch & Hohenberg: & ſiti ſunt in corde Sueuiae, & dicebantur Comites de Hurmingen, & illi Comites fuerunt potentes in Sueuiae & Elſacia. in Elſacia habuerunt caſtrum quod dicitur Ortenberg, & magnas uillas, & totam uallem quae dicitur Albrechtztall, cum omnibus pertinentijs: in qua ualle duo domini & fratres de Hurmingen, quorum unus fuit laicus, conſtruxerunt clauſtrum ſolenne ordinis S. Benedicti, in honorem S. Michaelis, & procurauerunt eximi ab omnibus exactionibus & muneribus quibuscuq;

buscunq; à Papa Sixto, excepto quod annuatim debent præsentare ad Cameram Pa-
pæ unum marmotinū, hoc est, denarium aureum, qui bene noscitur à curia, & est mi-
noris ualoris quàm paruulus florenus de Florentia. Nomen Clauſtri latinè Hugonis Hugonis
curia, Teutonicè Hugeschonem. Prædicti uerò duo domini ambo mortui sunt, & in curia.
dicto clauſtro sepulti, ubi corpora eorum hodierna die requiescūt. Quod dominium
Albertus Comes postea dedit Rudolpho de Habsburg, in dotē dominæ Annæ præ-
dictæ sororis suæ. Albertus uerò prædictus multa bona fecit tempore suo, & laudabi-
lia. Fuit bellicosus, animosus, & probus. & cantatum fuit à quodam magistro, qui di-
cebatur Kumier, quòd idem Albertus esset sustentaculum Romani imperij, totius
Sueuiæ. qui Albertus fuit occisus in proprio comitatu suo, per quendam ducem Ba-
uariæ, iuxta castrum Lintſtetten, pessimè derelictus à seruatoribus suis, quorum pro-
genies hodie prædicto domino est nota: qui fugitiuè recesserunt à domino suo, sicut
canes quibus alligantur uellicæ, quibus impositæ sunt fabæ. Progenies fugientium di-
cuntur die Lember uon Vuittingen, & duxerunt agnū per ista: & sicut legitur, quòd
una ouis interficit totū gregem, ita dominus eorū interfectus fuit per fugam ipsorū:
utinam fuissent lupi rapaces, qui deuorassent corpora eorum. Ex prædicto Alberto
descenderūt, Albertus & Rudolphus. Albertus dicebatur *Rosthman*. Rudolpho
existente, Albertus mortuus est. Rudolphus multa & laudabilia fecit: & potentior
Sueuus fuit, qui tūc uixit. Et habuit tres Comitatus, scilicet Rattēburg, Haygerloch,
Hohenburg, exceptis pluribus munitiōibus, Horuue, Nordlingen, Vuersch, † der Sueuus mons,
Bus, Buggingē. Obsedit etiam Rudolphus Eberhardum de Vuirtemberg, & filiū à quo Sueuiæ
suum Vlricum unicum, cum machinis & alijs instrumentis, cum quibus castra & mu- nomen habet.
nitiones inuaduntur, & duo sibi castra destruxit, & eum obsedit pluribus septimanis
cum magnis expensis: quorum unum dicebatur Mogneggen, aliud uerò Pfullentz
Grauenueyler. & ita destruxit, quòd domini de Vuirtemberg nunquam audebant
eum depellere de loco. Ex Rudolpho & domina de Vuerdemberg descenderunt,
Albertus, Rudolphus, Hugo, Hainricus, & una filia.

DE ALBERTO PRIMOGE-
nito Rudolphi.

Albertus missus fuit in Constantiam per patrem suum Rudolphum, causa stu- Albertus in
dij: ubi stetit honorificè pluribus annis, & multum profecit in artibus. factus est Cano Constantia cati
nicus maioris ecclesiæ: & rector cuiusdam ecclesiæ in Austria, quæ dicitur Ruspach, sa studij canoni-
& rector trium ecclesiarum in Sueuia, quarum pater eius fuit patronus. Postea missus cus maioris ec-
fuit Parisios, ubi stetit pluribus annis cum magnis sumptibus, & profecit in magnum clesiæ, plebanus
clericum: & legebat iura ad tempus, multis audientibus. Postea Licentiatus fuit in in Ruspach.
Decretis, non causa domini, sed causa ueræ scientiæ. Postea rediens ad patriam, rece-
ptus est in Canonicum Argentinenſem. Mortuo autem domino Rudolpho episco-
po Constantiensi, electus est in episcopū: sed in discordia nō habuit processum, quia
maior pars Capituli & *burgenses* erant contra eum, qui timuerunt potentiam patris.
Postea factus est Cancellarius domini Ludouici Imperatoris, & eius aduocatus pro-
uincialis totius Elſatiæ. in cuius seruitio multa peregit, & in solennibus negocijs mis-
sus fuit per Imperatorē in Franciam, tunc in prouinciam ad Papam, modò ad regem
Angliæ, tunc ad ducem Austriæ. Postea uidens Imperatorem esse pigrum, & nō mul-
tum promotum ab eo, transtulit se Auinionem. ibi diu stetit per longum tempus: ubi
prouisum fuit sibi de episcopatu Herbipolensi, à Papa Clemente sexto. & non obti-
nuit, propter potentiam illius de Hohenloch, cōcorditer electo à toto Capitulo. Post
mortē domini de Ottingen, qui fuit famosior phycicus mundi, papa Clemens sextus
prouidit prædicto domino Alberto de episcopatu Freysingensi, quē potenter & sine
impedimēto tenet: qui fuit uirtutibus plenus, sociabilis, affabilis, largus: sed minus hu-
milis, quia nimia humilitas parit contemptū. Rudolphus secundogenitus fuit pro-
bus, uirilis, sed crapulosus. Ex quo, & domina sua de Nassouue, descendit unus fi-
lius,

lius, qui sepultus est in Collegio Ehingensi, iuxta Neccarum, quod pater ipsius construxit. Hugo uerò tertio genitus, animosus, bellicosus, mitis, uirtuosus, sociabilis, & audax, non curans de futuris contingentibus, sed excessit in multiloquio, contra dogma Catonis:

Virtutem primam esse puta compescere linguam.

Et Aristotelis: O' quàm speciosum est, & honestū in homine, abstinere à multiloquio. A quo, & filia Ferrerarū Comitum, descendit filius. Hainricus uerò quartogenitus, animosus, bellicosus, & prodigalissimus erga seruitores suos, ita quòd omnes munitiones & uillas eis distribuit, exceptis paucis uillis, & una munitione optima super Danubio, quā tenuit, scilicet Fridingē, uel die Neuuenhohnberg: qui dominus Hainricus occisus fuit, & cum eo optima iudicia Sueuię, in episcopatu Curienfi, per dominos de Bellmont, & adiutores eorū, in montanis: qui sepultus fuit honorifice in claustro quod dicitur Salmansuiler, anno Domini M. CCC. LII.

QUAEDAM FABULA DE QUO-
dam notario Alberti Comitum de Ho-
henberg.

Quidam notarius domini Alberti Comitum de Hohenberg, qui dicebatur Cappadocier, sociabilis, curiosus, & subtilis, nō curans pecuniam, qui fuit rector cuiusdam ecclesię in Schera, nomine Tieringē: Rex uerò Rudolphus libentissimè confabulabatur cum eo: in cuius curia frequenter morabatur, propter dominium suum, cuius sororem Rex habuit in uxorem. Quadam uice Rex indixit curiam Principibus in Franckfurt. Cappadocier ueniens à longē, & uadens ad cancellariam, inuenit mensam paratam, & cancellarium & notarios splendidè prandentes. Sedit uerò & ipse ad mensam, & pauca cibaria dabantur sibi, licet magnam haberet famem: & superius in mensa erant magnę scutellę, impletę optimis cibarijs. Ipse uerò uocauit unum de seruis suis, & dixit ad eum: Redeas ad modicum tempus, & uoca me festinanter, & dicas quòd dominus meus miserit pro me. Ille uerò interim circumuoluit secretè mensale, & in fine rotę calcaris sui fortiter firmavit. Seruus uerò intrauit, & festinanter uocauit dominum suum. Ille surgens festinanter, & mensale cum omnibus ferculis & scyphis traxit in terram, & exiuit ad dominum suum. Rex uerò percipiens, quasi uit ab eo, dicens: Quid modò fecisti? ille respondit: Dum ueni ad mensam cancellarij, & notarij uestri habuerunt fercula diuersa, & dabatur mihi, quod sanę mentis & corpore infirmus bene comedissem: tunc egi, quòd ipsos mecum oportuit ieiunare. Rex uerò ridens, & respondens, Optimè fecisti. Ille uerò postea gratulanter & honorificè tractatus fuit à cancellario, & omnibus notarijs Regis. Item quaesitus fuit à Rege, si haberet ecclesiam bonam: ille respondit, Fortem & bonam ecclesiam habere, & bonas campanas, sed quòd dominus suus nimis frequenter acciperet sibi fructus ecclesię. Quod Rex audiens, promisit se acturum, quòd dominus permetteret fructus cum ecclesia.

ALIA FABULA DE EODEM

Item Rex quadam die erat in Vima, ubi oleum nucum erat in carissimo foro. Cappadocier dixit, dominū suum habere plures arbores nucū in comitatibus suis, quàm in tota Elfatia & tota Vuestaugia, idē iurando affirmauit coram multis dominis & alijs, aliqui credebant eum mentiri, & dixerunt Regi. Rex uerò uocauit Cappadocier, & dixit: Quid dicis de arboribus nucū fororū mei? respondit: Ego dico, & dixi per iuramentum, dominum meum plures habere arbores nucum, quàm in tota Elfatia & Vuestaugia sunt. Sed sunt coryli, qui sunt arbores nuces proferentes, si non magnas, tamen paruas. Rex ridens dixit: Sicut te dimitto, ita te inuenio. Multa talia fecit prædictus.

ALIA FABULA DE QUODAM

*militis, qui dicebatur Iacobus Müller de
Thurego.*

Rudolphus Comes de Habsburg fuit inimicus capitalis Jacobi dicti Müller, militis Thurocensis, antequam fuit electus in Regem. Cui quadam vice obuians, cum nullo modo posset effugere manus Comitum, sapiens fuit, & festinanter descendit equum, & proiecit gladium suum in terram, & extraxit braccam, & sedit in uiam quasi merdando. Comes uero & seruitores sui uenerunt uehementer exeuginando gladios suos, uolentes eum occidere. Ille uero extensis manibus, clamauit Comiti: Non decet dominationi & honestati uestrae occidere merdantem, detis mihi pacem quousque attraham braccam. Comes respondit: Sit ita. Ille uero dixit, Tunc bracca mea nunquam plus ueniet ad culum meum. Comes uero hoc audiens, furore repletus, recessit ab eo, & idem postea factus est seruator eius specialis.

DE MORTE ET SEPULTURA HAIN-

rici, dicti Frouuenlop, magni dictatoris.

Anno Domini M. CCC. XVII, in uigilia S. Andreae, sepultus est Hainricus dictus Frouuenlop, in Maguntia, in ambitu maioris ecclesiae, iuxta scalas honorifice ualde: qui deportatus fuit a mulieribus ab hospitio usque ad locum sepulturae, & lamentationes & querelae maximae auditae fuerunt ab eis propter laudes infinitas, quas imposuit omni generi femineo in dictaminibus suis. Tanta etiam ibi copia fuit uini fusa in sepulchrum suum, quod circumfluebat per totum ambitum ecclesiae. Cantica canticorum dictauit teutonice, quae uulgariter dicuntur *Unser frauen laidt*, & multa alia bona.

FABULA QUaedam DE REGE.

Rex quadam uice transiens pontem Thuregi, cum uidisset quendam senem cum canorum multitudine pilorum, dixit ad quendam confabulantem sibi: O quot bonos dies in uita sua peregrisse potuit iste canus? Quod audiens ille, dixit suauiter: Domine fallimini, quia nunquam habui bonum diem. Quod quasi audiens Rex, quasi uit ab illo, quid factum fuisset ab eo? Respondit, & dixit: se regentem in iuuentute uetula deformem, quam accepit in uxorem propter pecuniam, cum qua diu uiuentem iracunda praetimore aliarum mulierum, dixit, se uitam irascibilem peregrisse: quia ipsa iam sene defuncta, illico iam aliam iuniorem recepi, nec illi in lecto complacere possum, uitam cum ea rixosam & duriolem peregrisse. De quo Rex in risum est prouocatus.

ALIA FABULA DE REGE.

Igitur cum iam quidam diues mercator, sagacior praeter omnibus in mercatura, semper gerens negocia sua uerisimiliter pro utiliori conamine, & tamen defecisset: quadam uice cum uocauit Rex, quaerens si uellet recipere pro socio mercatorem, & consilium suum sequi: quo annuente, quilibet eorum ponit centum marcas. Dixit autem Rex, Volo omnino quod Argentinae empta hallecia traducas Coloniae, & ibi uina empta reducas Argentinam: cuius consilio quamuis nimis & merito territus adque uit. Erat autem eo tempore Argentinae tanta multitudo hallecum, quod quasi pro nihilo uendebantur. & cum uenisset Coloniae, accidit quod periculum in lacu factum est, quod illo anno non poterant haberi hallecia, quia non poterant captuari, & ualde in hallecibus lucrabatur. Accidit autem quod tanta multitudo uini descenderat, quod uina leuiori foro & precio uendebantur Coloniae, quam in Alsatia: uina itaque super curribus Argentinam ducens, cum interim uinae repentina geliditate perierint, illa precio uendidit triplicato: ita quod Rex & ipse maxime sunt lucrati. Dixit ergo Rex: Oportet quandoque contraria, non semper lucri, sed ueri similia inchoare.

DE QUADAM ASTUTIA REGIS.

Venit etiam quadam uice clam ad Regem in Nurnberg, quidam mercator, indicans Regi, quòd hospiti ibidem noto & famoso commiserit ducentas marcas argenti, quas hospes se recepisse negabat. Rex autem scissitans, in quo sacco esset argentum, mercatorem abscondit. Venientibus autem ciuibus, & inter illos hospite, ad alloquendum Regi: Rex alloquens iocose hospitem sibi notum, uidens eum pulchram ualde habere mitram in capite, sicut tunc moris erat, dixit se oportere mitram eandem habere: & ipsam extraxit ab illo. de quo hospes ridens, gaudebat. Proposito autem sermone ciuium, Rex pro consilio intrauit cameram, & clam quendam de ciuitate cum mitra per interinsignia misit ad uxorem hospitis, quòd sibi hospiti talem saccum cum argento illicò destinaret. quod cum illa fecisset, ille Regi presentauit argentum. quo ostenso mercatori, & illo dicente suum esse: Rex abscondito argento, uocato ad se hospite solo, ei querelam exposuit mercatoris: quo negante precise, mercatore uerò asserente, instans Rex, producto sacco hospitem nimis territum deuincit. Redditoque mercatori argento, hospitem praediuitem in substantiam bonorum multauit. Rex quadam uice de Marchione Hainrico, quid comederet, requisiiuit: quo respondente, quòd ipse & sui comederent unum pulmentum cum carnibus, & ipse & uxor eius unum caponem, & qui uellet acciperet alteri: Rex respondit, Non malè comedis, si sic facis.

DE MORTE RUDOLPHI REGIS.

Deficiente tandem rege praesensio, & dicentibus sibi medicis, quòd ultra certos dies durare nequiret, ipse dixit: Eamus Spiram ad alios Reges sepultos. & manens in Germerschen iuxta Spiram, ibique moriens, & sepultus Spirae in sepulchro regalibus honorifice, anno regni eius xviii. cuius Epitaphium in silice supposito sculptum tale est:

ANNO DOMINI M. CC. LXXXXI. PRIDIE CALEND. OCTOBRIS OBIIT RODOLPHVS REX.

DE ELECTIONE ADOLPHI

de Nassouue.

Mortuo itaque Rudolpho, & ueniente Alberto duce Austriae, pro quo eligendo Principes miserant cum magnis expensis usque Haganow, Adolphus Comes de Nassouue in regem Romanorum est electus à Principibus. à quo idem Albertus de feudis suis, praesertim ducatu Austriae inuestitus, in Austriam est reuersus. à quo Duce cum postea missis legatis Rex petijt filio suo filiam suam copulari, Dux respondit: Se, si posset ex filia sua facere Principem, hoc facturum: uel quòd Rex filiam suam uni ex filijs Ducis coniungeret, quoniam se Principem facturum promisit. Ex quibus & alijs inter Regem & Ducem odium est subortum. Rex autem Metzam filiam suam Rudolpho duci Bauariae Palatini in uxorem copulauit, qui ex ea genuit tres filios, Adolphum, Rudolphum, & Rupertum: tamen intoxicatus Albertus in Austria, & diu per pedes suspensus, oculum perdens euasit.

• *Albertus monoculus.*

DE BONIFACIO PAPA OCTA

uo, & Columnensibus, ac rege

Anolie.

Eisdem temporibus Bonifacius Papa s. Columnenses persequebatur ad unguem, Cardinalibus de Columna depositis, alijsque plurimum molestatis. Fouens autem Rex Francia Columnenses, Papam persequebatur odio capitali, propterea Papa in odium Francia Regem diligebat Adolphum, Rex autem Angliae propter antiquam dominorum guer-

ram,

ram, cupiens aggredi Francum, centum milia marcarum pro auxilio sibi promisso, Adolpho principi, sed non præstito destinavit: qui infideliter agens, se non disposuit ad litem, sed à Marchione Misnensi, nepote olim Friderici Imperatoris ex filia, odiū habente, filio suo eundem Marchionatum emit, & tempore breui possedit, exceptis quibusdā munitiōibus: quia filius Marchionis Fridericus nomine, eiecto Principe occupavit eundem. Princeps enim Misnam potenter ingressus, crudelia multa peregit. unum tamen castrum uincens, C. L. decollavit, qui domino suo castrum manu tenuerant. Postea Princeps Columbariam, quæ sibi fidelitatem fecerat, sibi rebellantē obsedit: cui aderant inter alios episcopus Basiliensis, Comes de Ferrato, de Liechtenberg, de Rapolztstetten, episcopus Argentinenſis, & alij. Et per quosdam plebeios porta de nocte aperiēbatur Principi, & fugientiū multi sunt comprehensi, inter quos Anshelmus de Rapolstetten uix decollationem euasit. Captus est autem Baltherus Schultetus Columbariæ, & Ioannes filius eius, per episcopum Basiliensem: quos omnino Rex habere uolēs, sed propter officium episcopi uitam reseruans, eorum patrē omni die longo tempore fecit ligari super rotam erecta manu, in signum perfidiæ, & per uias & ciuitates ante se duci, & tandem matri seruari: & ibi patre extincto, filius post mortem Regis est liberatus.

DE ODIIO INTER REGEM ET
ducem Austria.

Princeps autem intendebat facere brigam duci Austriæ, propter quod multi Australium superbiebāt cōtra Ducem. dixerat autem Dux: Si dominus meus Romanorum Princeps stipendiarius est Angelici factus: & ego minore dedecore stipendiarius ero Franci. Plures electorum Principum, & specialiter Maguntinus, Principem ipsi æstimantes ingrātū, Duci, quod ueniret ad Renum, & nuncios & literas destinarunt. Dux autem timens se à Rege in Austria uisitari, allata secum pecunia, partes Reni & Sueuiæ est ingressus, malens in partibus consanguineorum suorum potius litem inferre, quàm in Austria uisitari. Rex autem ascendens cum Chunrado de Liechtenberg, episcopū Argentinensem Duci fauentem in Rubiaco oppido diu potenter obsedit. Fuerant autem quatuor duces Bauariæ fratruales, Rudolphus & Ludouicus fratres superioris, Stephanus & Ottho inferioris. Venienti autem Otthoni in auxilium Regis, Albertus strenuissimus Comes de Hohenberg in Sueuia, sibi obstaculum ponens, ab Otthone in conflictu est occisus.

DE CONGRESSU REGIS ET
Ducis, & occasione Regis.

Cum Dux Austriæ ueniēs de Sueuia iuxta oppidum Kentzingen castra metaret, Rex eundē locū accessit: cumq; propter flumē Eltzach exercitus se mutuò inuadere non possent, oppidumq; Regi aperiretur, Dux cum hostili exercitu Sueuorum & Renensium equitum descendens Maguntiam uenit, ibiq; à Principibus quibusdā quasi congregatis, Regemq; tanquam inutilem ac destructorem reipub. & Imperij destituentibus, in Romanorum regem est electus. Et cum regi Adolpho adesse nimiam multitudinem populi ascendenti sentiret, se doluit descendisse. & ascendens iuxta montem Dornberg prope Vuormaciam, expectauit. Rex autem feruens, metuēsq; Australem aufugere, non expectato peditum exercitu suo, cum equitibus suis celeriter sequebatur. Argutus autem, suis dicentibus, Acie equitū esse minus fortem, noluit assentire. Aspiciens autem exercitum Ducis, quem credidit non mansurū, dixit: Verū dixistis, nostrū exercitū nimis breuē esse, illis uerò dicentibus, modò neglectū esse. & sic inierunt conflictum. Erat enim Rex animosus ualde in Australes, atq; habito consilio, exercitum suum declinauerat, ut acies Regis obuium haberet solem. Ipsi aggredientibus, hinc inde occisis, & præ calore, inter quos Ottho de Offenstein uexillifer Alberti & Ludouici, cum alijs, caloribus sunt extincti. Rex ipsum Alber-

tum aggrediens dixit: Non euadetis, sed hic imperium dimittetis. Ille uero dicens, Hoc est in potestate Dei: Regem iuxta oculum uulnerauit gladio. Prostratus autem Rex in terram, per quosdam comites syluestres, & alios Bolleria, modico in collo est uulnere occisus. quod uidit Dux, & nullū amplius occidi permisit. Sicq; Adolphus cum octo annis regnasset, nolens expectare suos, stultitiæ furia est occisus, & in monasterio *Stowensfeldt* ad quod præsentē Alberto uenerunt, est sepultus, de quo scripti sunt uersus:

Anno milleno trecenteno minus uno,
In Iulij mense, Adolphus ruit in ense
Per manus Australi processit marchinam.

Victo autem Regis exercitu, cum Rex per garcones spoliatus, omnino nudus iaceret, Maguntinus, scilicet de Eppenstein, cōsanguineus & machinator facti, uidens Regem, fleuit, dicens: Cor ualidissimum periisse. Dux autem timens Maguntinum uariari, dixit ei: A' me non recedatis, meo negotio non perfecto.

DE ELECTIONE ALBERTI

Ducus in Regem.

Occiso itaq; Adolpho, Albertus dux Austriæ occisor, ab omnibus Principibus est electus, & Aquilgrani solenniter est coronatus. Quem Papa Bonifacius diu odio prosequens, & læsæ maiestatis crimine reum dicens, tandem similiter in odium regis Franciæ approbavit: quem Albertum cum Papa contra regem Franciæ mitigare uellet, ille se hoc non facturum, nisi sibi & hæredibus suis regnum & Imperium confirmaretur per sedem, respondit: quod si sibi fieret, aut se Francum expulsum de regno, aut se per hoc moriturum promisit. Noluit enim in hæredum destructionem se tanto periculo exponere, pro incerto. De quo cum multum tractaretur per sedem, tandem in contrarium resedit consilium. recensuerunt enim, quantum à tempore promotionis Rudolphi regis patris sui illa fuerit progenies exaltata, in seruitutem rede-
Iubileus. gisse timēs. Dixit ei Papa: Non fiat uiuente ista lesabel: denotans Elizabeth reginam, quæ ex matre soror extitit Chunradini. Hic Bonifacius alludens suo tempore centesimum annum statuit Iubileum, in quo scilicet M. CCC, Romā multitudo maxima confluebat. hunc Bonifacium Columnenses de auxilio Franci Aramiæ captiuarunt, qui tentus, necdum illos absoluere uoluit: imò amplius maledixit, & præ ira manus corrodens, tandem liberatus per Romanos, egrediens de Aramea, conuersus ad eum dixit: Si non meminero tui, obliuioni detur dextera mea. Verum breuiter expirauit. Hic est Bonifacius, de quo dicitur, quod Coelestino prædecessori suo, uiro utiq; sancto, de quo curia doluit se in luteis non perficere, per longam cannam loquebatur, Coelestine cede, Coelestine cede: quo etiam cedēte, & Bonifacio tanquam certissimo creato, eum populus uenerabatur ut Papam. Bonifacius hoc sub excommunicatione prohibens, constitutionem edidit, quo Papam posse renunciare papatui declarauit: quia multi asserentes contrarium, eum Papam negabant. Hic condidit Sextum
Sextus Decretalium. Decretalium, in quo claritate & uenustate dictionis omnes qui unquam iura scripserunt antecessit: edidit cōstitutionem Super cathedram, grauem Minoribus & Prædicatoribus. Quo mortuo, Benedictus IX successor, qui fuit Prædicator, fecit constitutionem Inter cunctas, per quam reuocauit aliam. Quo etiam sub Alberto rege mortuo, creatus est Clemens quintus Vualto, qui constitutionem Super cathedram reuocauit. Ex tunc curia fuit à Roma translata. primò enim fuit in Burdegali, postea super Rhodanum. hic contraxit cum Heinrico Imperatore. Iste Albertus rex monoculus, potens in regno Almaniam, & inibi filijs suis omnia quæ potuit attrahens, partes alias non curauit.

DE SEX FILIIS ALBERTI REGIS.

Habuit enim sex filios: Rudolphum primogenitum, qui ex relicta secunda scilicet uxore

uxore Venceslai regis Bohemiæ, filio eiusdem regis mortuo contrahens, & rex Bohemiæ effectus, sine liberis est defunctus. Item habuit Fridericum, elegantem, formosum & fortem: Leopoldum bellicosum, & prudentem: Hainricū, Albertum, Otthonem, & una filiarum eius Andree regi Hungariæ patri nupta, olim de regno Hungariæ eiecto. & ueniens Venetijs filiam ditissimi ciuis ducens, & ex ea hunc Andream genuit: qui ueniens ad curiam Alberti huius, adhuc ducis Austriæ, & receptus in regem Hungariæ, petijt Alberti filiam. quod cum Dux renueret, dicens eum mercatoris filium: ipse Hungarus Viennam in omni parte obsedit, & dandam sibi filiam coegit, dans filia Bresburg, & multas alias munitiones. cuius fratres postea Bresburg recipientes, dederunt ipsi Reginae relictae alia bona. Captis autem Hainrico & Friderico ducibus Austriæ, Carolus rex Hungariæ ab ipsis Bresburg extorsit. Quo Andrea sine liberis defuncto, relicta in loco occisionis patris, uitam cœlibem duxit. Item aliam dedit duci Lothringiæ, quæ ex eo ducem Rudolphum Lothringiæ procreauit. Item dedit unam Goldemmaro Marchioni Brandenburgensi: quo mortuo sine liberis, ipsam dedit duci in Presla Poloniæ. Itē Comitissæ relicta de Strasberg, sorore, Otthonis de Ochsenstein, consobrinam Regis, ipse rex Rodolphus Marchioni dedit de Baden. Regno Hungariæ uacante, Carolo quarto filio sororis Regis Alberti de regno Hungariæ per populum prouiso, Albertus rex eundem nepotem & regnum Hungariæ traducens, ipsum potentē effecit: quæ eius potentia pluries liberis Alberti regis in perniciem conuersa est. Ipse namq; Carolus strenuè se tenens, eiectis pluribus magnatibus regni, potentissimus est effectus. Accepit autē filiam regis Cracouię, filiam sororis regis Lituaniæ gentilis in uxorē. quæ uxor quadam uice conata ipsum regem interficere, sedentem in mensa, per gladium, ipsa gladium manibus suis detegens, ad caput regis tres digitos amisit. Ille autem malefactor per quendam repente fuit occisus. Fato autem eodem rege Alberto functo, uixit adhuc relicta, olim Rudolphi ducis Austriæ, fratris Alberti: qua morante adhuc in Brugga, misit frater eius Vuenceslaus rex Bohemiæ pro ea, uolens eam copulare regi Hungariæ. quæ cum filio suo duce Ioanne ueniens in Bohemiā, est defuncta. Rex autem Albertus omnino uolens rehabere Ioannē ipsum, remissum cum filijs suis, tandem ab ipso est occisus, quem enutriuit. Orta autem discordia inter Albertum regem, & Vuenceslaum Bohemum super quibusdam terris, Bohemiam decem septimanis cum magna potentia incendio deualtauit, sed nullam munitionē obtinuit, Alberto rege facto, Comes de Friburg habens sororem Chunradi de Liechtenberg, episcopum Argentinensem ad subiiciendum sibi Friburgenses obsedit. Ciues autem castrum Friburg machinis deturbarunt. Veniens autem episcopus ad deualtandum Friburgenses, illisq; exeuntibus, inierunt conflictum: multisq; Friburgensium occisis, quidam carnifex episcopum sub dextro in rubea basia circumeuntē, & exercitum suum ad pugnandum incitantem, cuspede perforauit. quo occiso, Comes & sui per ciues postea continuè debilitati sunt, & depressi. Rex Albertus Ioannem episcopum Eystetten, cancellariū suum, illegitimē natū, pro episcopatu Argentinensi obtinēdo Ioanni de Ochsenstein scholastico Argentinensi, consobrino Regis, ad Romanam curiam destinauit. Papa non scholastico, sed eidem Cancellario de episcopatu Argentinensi prouidit: quem Rex tanquam sua manu tenuit, & uix de scholastici amicis defendit: episcopo multa pro illis faciente, & magna donante. Hic Ioannes in structuris & munitionibus benefecit ecclesiæ, & postea filijs Regis, præterquam in fine adhæsit Bauaro. Rex quoq; in principio creationis, cū Chunrado episcopo Theobaldum Comitem Ferretarū, inuasit, eius terrā uastando: qui Comes dando filiam suam Otthoni de Ochsenstein, Regi est reformatus. Aliam filiam dedit Vdalrico de Vuirtenberg Comiti, ex quibus duabus nunc domini de Vuirtenberg & de Ochsenstein perueniunt. Itē quidam Petro de Tyrole, qui physicus erat, & per sedem Apostolicam in episcopum est promotus Basiliensem. Ioannes autē fratruelis Regis, quem Rex in curia sua cum filijs suis nutriuit, asserens dominium in Khiburg ad se spectare, tanquam matri suæ per Rodolphum regem olim Morganatico iure donatum, libenter habuisset sua,

Morganatico
iure.

instans feruenter, ut sibi saltem eum intuentes aliquos assignasset, ad quod Rex minime induci potuit, quod nequiret, & insuper multos Baronum bonis suis & uiribus spoliaret. Instabat uero frequenter regina, ut liberos suos sibi commendatos haberet, ac ipsius Ioannis prodigalitatē nimiam accusabat: tandem ipse Ioannes dux cum Baronibus Rudolpho de Vuart, Vualthero de Eschibach, & Vdalrico de Palma, Regem interficere cogitauit. Ascendente autem regina uersus Rinsfeldam, cum iuxta minorem Basileam ad eam currens uenisset Ottho episcopus Basiliensis, iuxta curru eius gratiam pro rege placando implorans, luto fuit perfusus. Crastino autem Rege existente apud locum suum balnearum, ac Ioanne episcopo Argentinense rogante Regē, ut predicto Duci de munitionibus suis aliquid assignaret: Rege uero respondente, quod uellet ipsi Duci committere centum galeatos in expeditionē Regis uersus Bohemiam, & post reuersionem uellet sibi aliqua assignare: hoc episcopo ad Ducem prolato, Dux dicens se nihil habere in commissione quod sibi faciēti onerosum esset futurum: Episcopo respondente, se mortem & suorum ablationē ad paria iudicare. Vualtherus quoque de Eschibach, cum à Rege sibi ablata repeteret, dicens se Regis consanguineum, & patrem suum in seruitio occisum, nec proficeret: quod pariter ipsum posset submergere, dixit Regi. Prandentibus autem illis cum Rege, eiusque filijs, rex Ioanni Duci unum crinale rosarū posuit super caput, & alijs. Dux autē flens, suum posuit super mensam: ipseque & sui comedere noluerunt in mensa. Cum autem post prandium Rex uellet equitare ad regnum in Rinsfeldam, uenissetque ad flumen Rufam, Ioannes dux & sui primi in nauis ascenderunt, quæ ibi unica erat. Sequenti autem uice transeunte Rege, & equitante per sata, sicut in more habuit, colloquente sibi milite de Casteln, accesserunt Dux & sui, primusque Rudolphus de Vuart dixit: Quam diu istud cadauer equitare permittimus? ac Rulasingensi famulo eius frenum Regis apprehendente, Ioannes Dux cultrum collo Regis infixit. Rudolphus uero de Vuart Regem gladio perforauit, Vdalricus uero de Palma faciem & caput diuisit: Vualtherus uero de Eschibach licet Regem facto non læserat, interfuit tamen sic Rege occiso in sua terra, anno Domini M. CCC. VIII, Calend. Maij in meridie, anno regni sui decimo, in quo loco occisionis solenne monasterium Kunigsfeldt ordinis Minorū est constructum, in quo Rex primò sepultus, Spirā postea translatus: in quo loco plures filiorū suorū sepulti sunt. Occisores autē sunt fugati. Primò enim uenerūt in castrū Froburg. dolo autem illusi per Comitem de Wydow, postea sunt dispersi. De Palma autem miles fortis diu Basileæ in domo Conuersarum, item in castro suo Alburnensi latitans, tandem obiit. Obsesso autē per Luipoldum Regis filium † Schmelburg, decapitati sunt quinquaginta, & alijs bonis Vualtheri & Eschibach destructis, ipse in terra Comitum de Wuirtemberg pastor pecorum est effectus. post annos xxxv, in morte se pandens, honorifice est sepultus. De Vuart uero, postquam in castro suo de Valkenstein aliquandiu latitasset, uolens ire ad sedem Apostolicam, ueniens ad Ylam oppidum Theobaldi Comitum de Blamund, pandente histrione comiti & uxori suæ, quæ fuit de Veringē, illaque cum lachrymis dicente, Absit quod euadat, qui dominum & consanguineum meum interfecit: per ipsum Comitem fuit captus, cum famulo suo Rulasingenē. receptaque pecunia, duci Lupoldo sunt assignati. Vnde & mercator idem dictus est Comes Rulasingenē, iuxta Einsingsch est positus super rotam, de Vuart uero, iuxta locum occisionis Regis ductus ad iudicium, cum non daretur ei aduocatus pro se loquens, primò negans occidisse Regem, obtulit se duello. Secundò dixit, in eo nullum fuisse crimen commissum, qui occidendo dominum suum Romanum Regem reus læsæ maiestatis fuisset. Sed ex quo ipsi occisores fuerunt, per sententiā Hainrici Imperatoris dānati sententialiter fuerūt: & quod nulla alia sententiā opus esset, ut ligaretur ad caudam equi, tractusque ad locum supplicij, fractis dorso & membris, flexus est super rotam. Eius uxor de Palma ueniens nocte sub rotam, prostrata ad terram ad modum crucifixi in oratione permansit. Ille uero interrogatus, si suā uellet uxorem adesse? respondit, quod non: quia pari modo in uxoris compassione, atque in propria pateretur. quæ relicta, multis annis Basileæ beatissimam

† Fortè Vuir-
uelfburg, quod
Auenticum o-
lim.

tissimã duxit uitam. Ioannes uerò Dux post multas occultationes, tandem in forma Beghardi ueniens Pisas, ab Imperatore Hainrico inibi captus, & post Imperatoris mortem pluribus annis tentus, tandem inibi honorificè est sepultus. Occiso autem rege, cum obsessi in Furstenfeldt se manè uoluissent captos dedisse: in crepusculo noctis ueniens nuncijs, in uertice montis clamãs, Domine de Raperg, Rex est occisus: eoq; audito, etiam exercitus ante mediũ noctis nunciũ haberet: territi, summo mane recesserunt. Obsessi autem uenientes Basileam, contra Monachos mouebantur. & magna facta briga in Basilea, omnes Monachi & adhaerentes expulsi fuerunt.

*DE ELECTIONE HAINRICI DE
Lutzelburg, Strenui Imperatoris.*

Occiso itaq; Alberto rege, Hainricus Comes de Lutzelburg, strenuus & sacer, eodem anno in festo omnium Sanctõrum, à Principibus concorditer in Franckfurt est electus, & Aquisgranì in sequenti Epiphania coronatus. Ascendens autem Rhenum, cum uenisset Spiram, uenit Eberhardus Comes de Wuirtemberg cum DCC equis in magna superbia, etiamq; cum multa tyrannide in homines Imperij commissa. eius cum non recordaretur, à Rege indignanter recessit. propter quod idem Comes postea ad mandatum Regis per ciuitates in Sueuia adeò est destructus, quòd sibi uix tres ex omnibus suis munitionibus remanserunt, quem de casto Asperg obsessum, cum multo tremore fugiẽtem, Hesso Marchio de Baden in oppido Belencken recepit. qui Comes depauperatus, cum concepisset Imperatoris gratiam, in Italia, postea percepit de morte Imperatoris, paulatimq; reuixit. Venientibus autem nuncijs ad regem Argentinam, pro gratia Regis & priuilegiorum inuocatione transmissis, nec Spiræ nec Argentinæ ab ipso responsum habebant. Ascendentes autem Columbariam ad Regem, edocti à quodam secretario Regis, dixerunt ei: Ciues uestri Argentinenses hoc petunt, quos Rex dicens se antè non intellexisse, quorum fuissent nunciij: cum dominos Argentinenses se nominassent, fauorabiliter exaudiuit. Ascendens autem Homagia, & fidelitatem dominorum & ciuitatum capiens, cum non abundaret, concepit in Italiam proficisci: & ueniens Spiram, Fridericum ducem Austriæ occisi filium post plures tractatus & tentationes, si possent Alberti liberi ab Austria separari: dicente cõsilio Regis, quandoq; Reges propter ducatum Austriae occisos: ac Friderico respondẽte, Et iste, si carere noluerit, poterit esse sextus. Tandẽ de illo ducatu & alijs dominijs eũ inuestiuit, quæ pendebant ab Imperatore, acto quòd duces Regi ultra montes cum ducentis galeatis seruirent: auditoq; quòd Rex una die, Albertus & Adolphus Romanorum reges, sepulti fuerunt Spiræ, & ipse interfuit. postea collectis multis per prouinciã Sabaudia Comitis, intrauit Lombardiam, cumq; eo Lupoldus dux Austriae, Rudolphus Bauariae, archiepiscopus Treuerensis, Leodiensis, Basiliensis, & plures alij episcopi, & quasi totius Alemaniae stipendiarij ciuitatum, & ueniens Astam, post receptionẽ suam, de eis dubitans per Guidonem de turri Gelfiae dominium ciuitatis habentem (credidit enim eum citò recessurum) misit Rex pro melioribus in tota Italia, de utraq; parte Gibellinorum & Guelfiorum, tentans si quo modo posset inter eos concordia ordinare. ac illis post magnam deliberationem dicentibus hoc impossibile esse, Rex desistens, illos negotio imperfecto remisit. Videns autem Guido, Regem diu & potenter in Mediolano morari, & de traditione & nece regis & suorum per se & suos cogitans, quendam de Sodoma damnatum educere decreuerant ad cremandum, ut Alemannis egredientibus ad uidentum, clausis portis Regem occiderent desolatum. Et irruentibus illis cum populo ad palatium Regis, primi fratres Teutonici signati S. Mariae armis & uexillo ordinis, qui decreuerant non exire cum cremando, cum quibusdam alijs irruentem populum uiriliter inuaserunt: defensoq; palatio Regis, ad portam ubi iacuit Lupoldus dux Austriae cum ducentis galeatis, cum labore properantes, proiecta in uicum uasorum, & alia obstacula remouerunt, ictusq; lanceorum & lapidum de domibus sustinentes:

nentes: & uiolenter aperta porta, cum Dux & alij ad Regis palatiū peruenissent, ad mandatum Regis Guidonem & suos inuadentes, nemini pepererunt. illoq; extra ciuitatem fugato, suisq; occisis, cum Comes Sabaudia conquestus esset, qui fuit Guelphus, quod Teutonici illos sine misericordia occidissent: Rex respondit, quod ipsos in potentiam uoluerunt calliare. Quibus uictis & eiectis, Rex de Mediolanensibus pro sua disposuit uoluntate, Matthæum Vicecomitem ponendo ministrum: qui, & liberi sui, etiam post mortem Cæsaris, illius terræ dominium tenuerunt. Rexq; postea Gibellinis adhæsit. Vualtherus autem Comes de Hohenberg relictus in Lombardia à Rege, quot & quantas uictorias habuerit, & quàm feliciter nomine Imperatoris triumpharit, integra historia non caperet. Postea obsidendi animo ad Cremonam transiit, qui eum & suos missos renuerunt acceptare. Territi autem Cremonenses, ferendo funes in collis obuiam ibant regi. Habita igitur Cremona, & multis alijs ciuitatibus Lombardiae, Brixiam obsistentem inuenit: quam cum Mediolanensibus, Veronensibus, & alijs ciuitatibus suaq; militia per integram ætatem obsedit: ubi Vualtramus frater Regis iaculo est occisus. Huius obsidionis & exercitus multitudinē fetorem & pestilentiam esse factam, quid opus est narrare: cum multę ciuitates ibidem quasi cum domicilio residerent, ut aggredientes per duo miliaria fetorem senserint. Exercitus ambitum habebat per tria miliaria, nec erat numerus captiuorum & multo occisorum, nec unquam mors communior uidebatur. Omnes autem Guelphi eidem ciuitati in uictualibus auxilium præbuerunt. Habebant autē intrinseci pro se montem contiguum ciuitati. Et ecce quadam die manē ascendens montem uirilis Regis exercitus, uicit multitudinem ascendentium ex aduerso conflictu. Ibi Theobaldus Brixiae dominium tenens, autor huius belli, quem Rex Spiræ militauerat, lethalliter uulneratur. Allato autem eo regi, Rex eum intuendo cognoscens, mirabiliter est gauisus. Cum autem ille ope medicorum curari non posset, & diutius puniretur, per quatuor tauros membratim est laniatus, & qualibet partium postea super rotam, & caput uersus portā ciuitatis lancea figebatur. Quæsitus autē ille adhuc uiuens, cur tantum nephas attentauerit contra Regem: respondit, Se Regis superbiam ferre nō potuisse. Intrinseci autem uidentes quæ fiebant, de multitudine captiuorum de exercitu Regis magnum numerum iuxta mœnia suspenderunt. Obteno autem monte ab extrinsecis, tandem illi intrinseci se & ciuitatem Regis gratiæ obtulerunt, funes ferentes in collis. Rex autem demolita parte muri, ingressus est ultra murum. Posthæc circa hyemem Iannam profectus cum regina, honorificè est receptus: ubi Beatrix regina moriens sepulta est ad Minores. Ibi pluribus mensibus permanens, postea iuit Pisas. Pisis autem mensibus aliquot manente eo, uenerunt subinde nuncijs solennes Romanorum pro rege. Erat autem ingressus Italiam de assensu & approbatione Clementis papæ quinti, qui ei Hostiensem episcopum cum tribus alijs Cardinalibus, pro impendenda unctione & confirmatione cum insignijs destinauit. Rex igitur prope- rauit ad urbem, quò etiam Rupertus rex Apulie ueniens, Romanos ausus est impedire. Stephanus uerò de Columna, cum suis, potentiores, Latriani, tenebant unū pontem super Tyberim: alios uerò tenuerunt Ursini, qui quasi omnes adhærebant Ruperto. Misit autem Rupertus Ioannem fratrem suum cum alijs, ad obstruendum iter Regi, ad fractionem pontis, qui parati machinis & alijs quamplurimum laborabāt: quo facto recessit ad S. Petrum. Rex autem in uigilia Pentecostes pontem transiens, multos fecit milites. Belfi enim ex turri, quem habebant super pontem, in Regem & suos instar grandinis direxerunt sagittas. Latriani autem honorificè est receptus, & super castro, quod Militia dicitur, manens, quasi quotidie ex parte Ruperti, & fautorum suorum multas pugnas pariter & conflictus iustinuit. Misit autem pro 50. melioribus Latrianis, qui & pro eo miserāt, petens ab eis, ut sua urbs sibi fortalicia aperirēt. qui cum se difficiles redderent, aliqui uerò præcedentes fingerent se esse Ruberti uasallos: Rex ab ipsis recedens, eos fecit includi, quousq; sibi liberos & obsides & fortalicia assignarent: turrimq; prædictam illicò expugnarunt. sicq; Capitolium nunc hæc nunc illa parte contraria inuadentes, continue expugnarunt, quousq; totaliter occuparent

parunt Latranū. Occisus autē in eiusmodi conflictu multis, & quadam uice ab episcopo Leodionensi, Regis consanguineo, & abbate Vuissenburgensi domino de Blanckenberg, id Regi flendo nunciaretur: Rex ipsum redire cū fletu ad suam matrem dicebat. Differētibus autē Cardinalibus, quorū unus obierat, coronationē Regis, & deprehenso quodā cū literis Papalibus, quibus ipsis Cardinalibus papa Regis coronationem interdixerat, & persuasione Hostiensis, qui & Gibellinus fuit, & Stephani de Columna: multitudoq; Romanorum irruisset in Palatium regis: & requirente Rege, qui nollent, se uelle occidere: illi Vuarateres dixerunt, qui stipendia militum deuorarent, & sic territi Cardinales, Regi in ecclesia S. Ioannis Calend. Augusti unctio-nem coronationis Imperialis impenderunt. Erant autem alba omnia eius indumenta, cum equo albo. Postea uerò assurrexit Cardinalibus, nec quenquam in suam mensam locabat, sicut antē. Pœnituit autem Papam, uidentem eius potentiam ac rancorem inter Rupertum & ipsum, imò & inter Philippum regem Franciæ & ipsum Regem. Turbauit Francū, quòd ipse Rex se in scribendo præposuit. Cæsar recedens inibi, reliquit Hugonem de Buchegge Comitem cum ducentis galeatis, qui cum Stephano prædicto uiriliter se tenens, & frequenter cum Belfis confligens, urbem S. Petri, quam Cæsar habere nō potuit, acquisiuit. Cæsar autem Florentiam, habentem centum milia armatorum (omnes autem Gelfi illic subsidium destinārāt) cum pauca gente obsedit. Infirmos autem aliquantulum in uillam uicinā sub monte causa melioris aeris collocauit, & ascendentes inimici in montem, uexarunt Cæsarem lapidibus & sagittis, & dicente Cæsare, Ah quòd neminem habeo cui hæc cordi existant: multi ascendentes de turba Cæsarīs, difficulter è monte inimicos fugarunt, interficiendo du-centos, & ultrā. Decrescente autem turba Cæsarīs, misit pro relictis in urbe, & sic Hugo de Buchegge cum reliquis Romæ, urbe Stephano cōmissa, ad Cæsarem properauit, in itinere duobus conflictibus feliciter triumphando, plures enim quàm ipsi fuerant in obsidione Florentiæ, Cæsari præsentarunt captiuos. Posthæc Cæsar Pisas rediens, citato inibi Ruperto rege, & habitis processibus debitis, tanquam in maiestatis læsæ reum ac proditorem & hostem Imperij, priuationis omnium dominiorum & decapitationis, si unquam ueniret in Imperij fines, sententiam promulgauit: quā sententiam Clemens post mortem Cæsarīs reuocauit. Conuenit autem Cæsar cum Rege Siciliæ, de danda filia sua, filio suo Siculo, & disposuit se iterū Neapolim, & in partes illas. Rex quoq; Rupertus disposuit recedere de regno Cæsare ueniēte, & in pro-uinciam se transferre. Deceuit autem Cæsar, se Apuliam & terram Rupertī, Siculo commissurum. Præceperat enim omnibus ciuitatibus, episcopis, & alijs magnatibus Germaniæ, ut transmitterent nouam gentem, quæ iam erat in itinere ueniendi. Venerat etiam mater Imperatoris cum filia Siculo danda, usq; Basileam, ad Cæsarem profectura. Ducebatur iam etiam domina Catharina soror ducum Austriæ, imperatori nuptura. Præmisit etiam Cæsar prædictum Comitem de Blanckenberg, ad urbem, sibi apud S. Petrum domicilium paraturum: & uenit Cæsar cum exercitu suo iuxta Senas, aliquot diebus, ad Senensium sibi rebellium terram ignis incendio deuastandam, & captos ex eis in arboribus suspendendos. Et in assumptionis uirginis Mariæ uigilia, decantata coram eo missa, eoq; per quendam Prædicatorem communicato, post missam cœpit illico infirmari, dicebatur enim, quòd ipse Prædicator uenenū sub ungue digiti tenens absconsum, post cōmunionem potui Cæsarīs immisisset, & illico discessisset. Cum autē consuleretur Cæsari, quòd Pisas reuerteretur: ipse se in seruitio Domini esse, & non retrocessurum, respondit. & procedens, cum uenisset ad uillam quæ dicitur Bonconuet, progredi ultra nequiuit: sed in die beati Bartholomei decessit, quem exercitus Pisas reduxit, ubi cum ineffabili lamentatione est honorificè sepultus, anno Domini M. CCC. XIII. Sicq; heu periit columna magnanimitatis & iustitiæ, ac flos germinis germinorum. Pisani autem, magnates Cæsarīs repatriantes secum manere rogarunt. multiq; etiam militares de exercitu remanserunt cum illis. Et facta est briga inter Rupertum regem capitaneum Gelforū, & Pisanos. & post facto conflictu ante montem Catinum, ubi omnis pars Gelforum cōuenerat, Pisani cum Al-

Heinrici Imperatoris mors.

cum Almannis uicerunt: & occisi sunt in die illa centum milia Gelforum. & cecidit Ioannes princeps, frater regis Ruperti: super quem sedens comes Niger Pifanus, miles factus est super eum. A tempore enim Conradini, nullus de progenie eorundem Comitum militari uoluit, nisi in bello, ubi fieret uindicta in stipe, quæ Conradinum occidit.

DE LUDOUICO BAUARO

Romanorum Imperatore.

Perdito itaque felici Hainrico Imperatore, & uocatis Principibus in Franckfurt, Fridericus dux Austriae, filius Alberti regis, & nepos Rudolphi regis, pro regno laborauit. Cui Petrus Treuerensis, Mogunt. & olim episcopus Basiliensis, quem Albertus quondam Rex laeserat, & Ioannes Bohemus, se opponunt. Fridericus autem Australis alloquitur Rudolphum & Ludouicum duces Bauariae, Palatinos Rheni, exhibens se ad assistendum eis. & astimantes se tanto negotio impotentes, se Friderici seruitio astrinxerunt. Dux uero Saxoniae, & Blodmarus Marchio Brandenburgensis, Friderico adhaeserunt. Hi enim laici omnes, ex uxore Bohemi fuerunt, quondam regis Rudolphi nepotes. Item Hainricus de Freiburg Colonienfis, inter alios tractatus fecit, quod filia fratris sui Comitis de Friburg copulata fuit Hainrico duci Austriae, fratri Friderici: & hic similiter adhaesit eidem. Venienti autem Friderico cum forti exercitu ualde, & castrametato iuxta Franckfurt apud Saxsenhausen, Petrus Moguntinus uictualia iuxta Maguntiam abstulit Friderico. Exercitus autem Moguntini, Teueren, & Bohemi, se ex inferiori parte Moguntiae collocauit. Inductus est autem dux Ludouicus Bauariae iunior, qui & aliam Friderico praeualuit in conflictu, quod contra eum eligi se permisit: quia in promissione facta Friderico, ipse Ludouicus intelligebatur exceptus. Inductus est autem miles Goldemari Brandenburgensis, habens ab eo mandatum sufficiens in genere eligendi Ludouicum contra domini uoluntatem. Electi sunt igitur in discordia, in die beati Lucae Euangelistae, anno Domini M. CCC. XIII, Fridericus dux Austriae, ab episcopo Colonienfi, a Rudolpho Bauaro, Palatino Rheni, duce Saxoniae electus: Ludouicus uero, a Petro Moguntinensi, Vualdeuind Treuerensi, Goldemaro Marchione, & Iohanne Bohemo. Nec hi Principes conuenerant, sed quisque in suo exercitu, per se uel procuratorem elegit, & in suis exercitibus publicarunt. Australis uero praefame recedere est coactus, multique dextrarii in ascensu manserunt in uia. Ludouicus itaque Aquisgranum a Moguntino & Treuerensi, in loco quo debuit, sed non a quo debuit: Fridericus uero in Bunna a Colonienfi, a quo debuit, sed non in loco in quo debuit, coronati sunt. Adhaeserunt autem Ludouico ciuitates inferiores Rheni, usque Seltz: Friderico autem, Seltz, & superiores Rheni, exceptis Berna & Soldera, quae neutrum curabant. Descendit autem Lupoldus dux Austriae cum grandi exercitu Spiram, contra Ludouicum: ubi Ludouicus cecidit de campo in cimiterium Iudeorum. Lupoldus autem uillas Spirensum & aliorum inibi aduersariorum comburens, ascendit, & uastans transiit. Post haec ipse Lupoldus iuxta Augustam, ad flumen Lech, & in superiori Bauaria multa, & inter alia oppidum Landsperg, per se uictum, ignis incendio deuastauit. Indicta est autem curia, in festo Pentecostes sollemnissima per Australes, ubi inter Fridericum & filiam Regis Arragonum, & Lupoldum & filiam Comitis Sabaudiae, nuptiae celebrarentur. Ibi quot & quanta hastiludia, etiam torniamenta peracta sint, quis enarraret? Vbi Comes de Katzenellenbogen, per dictum Gratt & Gelluul militem hastiludio prostratus, cum maxima poenitentia moriens, cum magno fletu mulierum Basiliensium, ad Rhenum est deductus. monstrabantur ibi sanctuariorum insignia, quae Regum dicuntur, scilicet lancea, clauis, pars crucis Saluatoris, corona, gladius Caroli, & alia, per quendam Cisterciensem: & cecidit machina, ubi plurimi sunt depressi, & plurimae dominarum laesae, & multa clenodia sunt detracta. Vbi Ioannes de Clingenberg, praeteritis & praesentibus, & postea xxx annis continuatis, ualentissimus militum censebatur, Obsedit autem Lupoldus Solodorum, & ad recognoscendum, fratrem

fratrem suum pro Rege coegit. Ascenditq; cum magno exercitu uersus Suuiciam, uolens fratri uillas illas quæ sunt de iure Imperij subiugare. Et cum Ottho Comes de Strafsberg cum uno exercitu ex parte Ducis ingrederetur, per uallem *Vnderwalden*, artans eam partem, ac declinare uolens ad Ducem, & ascendente Ducis exercitu magno ex alia parte montium: ecce descendit populus Suuiciæ cum impetu per cliuum montis quendam, & læsis ibi atq; sine misericordia interfectis melioribus nobilibus, qui præcellerant, Ducem cum exercitu suo lamentantem fugauerunt. Et Ottho de Strafsberg intelligens, per cliuum montis, per quem descenderant pedites, festinanter ascendit: ex quo læsus intrinsecus, postea breuiter est sepultus. Perierunt autem ibi mille quingenti. Sicq; ualles illæ post adhuc stant inuictæ.

*DE QUODAM CONCILIO VIENNÆ,
per Papam Clementem quintum contra Hainricum Imperatorem celebrato.*

Celebrauit autem Clemens Papa quintus post mortem Cæsaris concilium Viennæ, reuocans sententiam Imperatoris contra Rupertum prolatam: & eidem facto Imperatori periurium impinxit, multas faciens constitutiones, quas non publicauit, morte præuentus. Obijt autem, ubi curiam habuit: cuius thesaurum, eius patruus occupauit. Vacauit autem curia plus quam per annum. Post hæc Cardinales cõgregati Auinionem, per Rupertum regem inclusi, Iacobum episcopum Caturicensem, ipsius Regis olim cancellarium, elegerunt in Papam, anno Domini M. CCC. XV, mense Augusto. Et uocatus est Ioannes XXII, qui constitutiones Clementis publicauit: sanctum Ludouicum minorem, prædicti Ruperti fratrem, canonizauit: episcopum Caturicensem ex quadam suspicione sortilegij in Papa facti degradatũ, excoisari fecit, & in omnibus fauit Ruperto. Postea Fridericus & Ludouicus electi Romanorum reges cum magnis exercitibus in Sueuicia iuxta Eslingen, quam uterq; habere conabatur, ubi in fluuio Neccaro non ex proposito, sed casu adaquantibus equos hincinde abeuntes, & adiuuantibus unusquisq; suos paulatim, magna est facta strages utrinq;, multiq; nobiles utrinq; capti. Vbi & Vuernherus Comes de Hohenberg est captus, Neccarusq; sanguineus uidebatur, propter occisionem equorum.

*DE CURIA ET HASTILUDIO,
quam Lupoldus frater Friderici regis habuit
in Baden.*

Indixitq; Lupoldus dux curiam in Baden, in terra sua: ad quam quanta multitudo nobilium confluerit, quantaq; hastiludiorum solemnia sint peracta, de machinis spectaculorum, de 12 candelabris, & candelarum magnitudine & longitudine, quantum unam uix 12 uiri portabant, & multis alijs, quis enarrabit? Ibiq; soror dominorum ducum Austria, Ludouico seniori de Ottingen est cõiuncta, quæ ante ex sorore Comitiss de Wuirtemberg habuit filium & filiam, qui Ludouicus ante fuit secretarius Ludouici electi, & seruator: postea eum persequebatur ad unguem.

*QUALITER LUPOLDUS CUM MAGNA
gente descendit uersus Spiram.*

Lupoldus quoq; dux cum grandi exercitu ueniens Spiram, aduersantiũ uillas comburens: & cum ascendisset, dimissa gente, illic denunciat, Ludouicum ascendere cum magno equitatu feroci. Ipse Lupoldus dilapsa gente sua, nuncios misit, ipseq; ad Vdalricum Ferretarum & Ioannem episcopum Argentinensem repente descendit: qui duo cum suis populis ad Bruscam flumen, ab occidente uersus orientem fluens, in Argentinam se cum magno tremore locarunt. Et uenit super Bruscam Ludouicus electus, cũ Treuerensi Bohemo, gente Maguntini, & alijs quatuor millibus galeatorum electis. In nocte autem Comes Ferretarum de Brusca uersus Mollstein, præ timore
Mm recessit:

† recessit: manē reuersus ad Bruscam, populis quos aduersari quemadmodū comedissent: illi asserentes se nolle cū rusticis pugnare, Bruscam iuxta Argentinam transibāt, se iuxta Thorolzheim collocantes, tam diu confringere differendo, quoad Lupoldo gens magna equitum & peditum affluebat. Argentinensium autem pars una, scilicet *Mulenhausen* Zoronum, Friderico: alia uerò, scilicet † Milenheims Ludouico fauebant. Et cum Argentinensi post Fridericum, nunc in transitu Ludouicum multis cum armatis ingredientem, & citò egredientem in maiori ecclesia receperunt, qui & ipse eorum priuilegia confirmauit, anno Domini M. CCC. XX, de mense Augusto: & Fridericus in Austria de congregatione Ludouici intellexisset, cum paucis spadonibus cursu uelocissimo properauit ad regnum. Veniensq; Rinaugiā, intellectu de constructione fratris, properauit ad ipsum, & appropinquans aciei Ludouici, quam credebat esse Lupoldi, retrocedentes per aliam uiam ad aciem Lupoldi uenerunt: qui amplectens fratrem præ gaudio, fleuit amarè, dicēs: O domine, quā diu & in quāto periculo me dimisistis: & distabant acies in plano campo ad inuicem, non ad quartā partem miliaris, paratæ ad conflictum. Gens autē Lupoldi abductis equis se parauit ad pugnam, clamatumq; fuit sub pœna capitis, ne quis calcaria retineret: gauisq; sunt de Friderici aduentu. Dicto autem in acie Ludouici, de aduentu Friderici, missus est miles cum conductu ad tentandum, si ita esset. Prænderant enim inferiores, se nolle confligere cum Lupoldo, quia eo uicto finem negocij non haberent. Adducto autem milite coram Friderico, dixit Fridericus militi: Dicite auunculo meo, me hic ad conflictum paratum, & tempus esse ut finem demus nostræ guerra, † impij fidelibus faciamus. Et cum iam superiores essent, in angustia & tremore fuissent, eo quòd inferiores nobilissimam habentes miliciā, euaginatīs iam gladijs se istos simulauerāt inuasuros: ecce reuersi sunt ultra Brusca, quanto ocius poterant: descendentes quoq; isti, per biduū sunt sequuti.

DE OBITU MARCHIONIS BRANDENBURGENSIS.

Eisdem temporibus, anno 19 obiit Vuolmarus Marchio Brandenburgensis absq; liberis, Marchionatu ad Imperium deuoluto: de quo prædictus Ludouicus, Principi Ludouico, filio suo primogenito, prouidit.

DE ELECTIONE EPISCOPATUS CONSTANTIENSIS.

Eisdem tēporibus Gerhardo de Bena episcopo Constantiensi mortuo, exclusis aliquibus electis, Rudolphus de Monte forti per ipsum Papam ad Constantiē. ecclesiam est promotus. Cui etiam uacans monasterium S. Galli committitur. Sed eotam diu assistente Ludouico, idem monasterium ad preces Hugonis de Buchegge, collocatum est N. de Bonstettē, auunculo Berengarij de Landenberg, qui se fecit extra cimiterium sepeliri. Mortuo Basileæ illis diebus Vdalrico, unico Comite Ferretarum, absq; filijs, & Comitatu pro maiori parte ad ecclesiam Basiliensem deuoluto, iamq; in ipsius Comitatu populus aduentum Basiliensis episcopi expectaret, ecce Iohanna Comitissæ filia cum dominio traditur duci Alberto: & post multa discrimina, post submersionem Montanam, nuncij plures literas legentes. post expugnationem aliquam castrorum per Gablonem factam, de episcopatu litigante cum commissione Basiliensis post multos processus, tandem celsit Hartungus dispensatione super beneficijs, & pro receptis obtentus.

DE QUODAM EXERCITU FRIDERICI AUSTRALIS IN BAUARIAM CONTRA LUDOUICUM.

Egressus est autem de Austria sub anno M. CCC. XXI, Fridericus electus cū gente magna

te magna in Bauariam, ad quem Lupoldus cum D CCC galeatis de Sueuia prope-
rauit. Lupoldus autem cum exercitu suo, antequam fratres conuenire possent, aciem
suam ad inuadendum Fridericum direxit. Lupoldus autem iuxta Monacum Baua-
riæ, Iseram transiens, sed satis ambiguae coniunctus fortunæ, Ludouici exercitum se-
quebatur. quod Ludouicus intelligens, recessit de campo, munitionibus se commit-
tens. Sicq; Fridericus & Lupoldus conuenientes, quod non posse fieri credebatur,
mirabiliter sunt gauisi, terramq; Ludouici superiorem Bauariam decem hebdoma-
dis incendio, omniq; inquietudine vastauerunt.

*QUALITER AUSTRALES MISE-
runt Hainricum fratrem ipsorum in Lom-
bardiam.*

Posthæc miserunt Australes Hainricum fratrem ipsorum cum exercitu, in fauo-
rem Papæ Ioannis Brixien. in subsidium partis Gelfæ: qui cum inibi aliquandiu ste-
tisset, non multum uiriliter agens, concordatus cum Cane Veronensi aduersario,
clam comportauerat pro conductu: & simulans se cum exercitu suo quosdam Gibel-
linos inuasurum, repente recessit, & in Austriam est reuersus.

*DE CONFLICTU, QUEM LUDOUI-
cus & Fridericus inuicem habuerunt, quando Fridericus
captus fuit per Ludouicum.*

Ingressi sunt itaq; iterum superiorē Bauariam sub anno Domini M. CCC. XXIII,
de mense Septembri, Fridericus & Heinricus Australes, cum duobus milibus &
ducentis galeatis, & quatuor milibus Hungarorum sagittariorum, missis sibi à re-
ge Hungariæ, & de Sueuia Lupoldus frater eorum cum ducentis galeatis electis.
Tardante autem se in uastatione terræ Vuilhelmi Comitis de Monte forti, qui cum
Ludouico adhæsit: ipse Ludouicus episcopus Treuerensis cum exercitu suo, scilicet
mille D. galeati, & cum 30000 peditum, ad fratris exercitum declinauit uexillum,
conflictum committens cum Comite de Flusselberg. Ipse autem Ludouicus met
duodecimus in armis blancis, cum albis crucibus, ne cognosceretur, absq; signis
Regis apparebat. Non enim dubitauit, si uinceretur, occidi. Aderāt etiam sibi Burg-
grauius de Nurnberg, duo de Ottingen, Vuilhelmus de Monteforti, multiq; Comi-
tes & Barones. Cumq; uenissent ad flumen paruum, quod eorum exercitus diuide-
bat, sagittarij Australes adeo infestabant, quod ad castrum suum uicinum situm su-
per ipso flumine declinauit manē transeuntes ibidem. Intellecto autem quod Ba-
uari transiissent, & consulentibus pluribus quod Fridericus paulatim uersus iter
Lupoldi declinaret: ipse Fridericus animosus nimis, omnino se disposuit ad con-
flictum in armis Regis contra suorum consilium procedendo, & præmisit aciem du-
centorum galeatorum, quam sequebantur cum uexillo acies octingentorum galea-
torum. Postremò ipse in acie octingentorum processit, & progredientibus ad con-
flictum, fractoq; uexillo Bauari, acriterq; certantibus Australibus, & præsertim
Friderico manu sua, qui ualentior in pugna reputatus est in omnes: cedenteq; a-
cie Bauarorum, ita quod uicisse credebatur omnino. Et ecce equites Bauari re-
uocantes pedestres, qui cesserant, ac se terræ committentes, cum illis reuersi sunt
ad conflictum. Posthæc uenit Burggrauius cum acie equitum, cum clamore: & fu-
gientibus sagittarijs Australibus, multisq; cum illis, captoq; Heinrico Australi, ac
deuicto Australium uexillo, eisq; pro maiori parte terga uertentibus, & ualentio-
ribus captis, tandem armiger quidam Fridericum desolatum à suis, equo etiam eius
perforato, eoq; se demittente ad terram, capere uolens, nec eum cognoscens, quasi

tus fuit ab illo, cuius esset seruator. Quo respondente, quòd Burggrauj: Fridericus fecit Burggrauium aduocari, cui gladium porrexit, & eius gratiæ se commisit, qui eum certificatus de uita, Bauaro præsentauit, salutante eum Bauaro, & dicente: Auuncule, libenter uidemus uos. Ille autem consternatus animo, non respondit. Licet autem multi consuluerunt, quòd in signum uictoriæ per noctem in campo manerent: Ludouicus timens aciem Lupoldi, non remansit. Lupoldus hoc intelligens, dolenter recessit, mirans quòd rex Romanorum in discordia captus, non esset occisus. Et factus est conflictus in die sancti Michaelis, quo quinq; anni erant, quòd auus amborum Rudolphus de Habsburg in Regem electus est Romanorum, & postea Australes in potentia decreuerunt. Habuit autem Ludouicus quendam Martinum monachum, postea factum sacerdotem, qui sibi multa futura prædixit. Hic ante medium annum, Fridericum ante diem Michaelis finitum, captiuandum prædixit, curiam suam in ualore centum marcarum cuidam de Monaco, paciscenti in contrarium, ad certam summam pecuniæ obligans super eo, & in die sancti Michaelis, alter inuicto Martino, & continuo dicente, Vos aliud audietis: per iudiciũ occupauit, quæ sibi comperta ueritate est restituta: ipseq; Martinus pecuniam acquisitam iussus est recipere. Hainricus quoq; Australis captus regis Bohemiæ, restitutus ipsi Regi quibusdam munitiõibus Morauia, quas Australes occupabant, liberatur: Fridericus uerò in castro † Tribenstritt Ludouici fortissimo detinetur, multiq; Australium, præsertim de Vualsee durè tenti in magnis sunt cathenis. Ciuitates autem Elsatia, Columbaria, Schletstatten, Ensenheim, Bosheim, Hagnouue, quæ Friderico adhæserant, territa, Henbeloneg de Liechtenberg, Suueuum, in aduocatum Ludouici nomine receperunt. Ioannes episcopus Argentinensis conuenit cum eo, de non assensu alicui eorundem. Marchiones uerò de Baden perseuerantes in Lupoldo, oppidum Seltz Imperiale eis obligatum per Fridericum, ingressi, infestationes plurimas patiebantur. Lupoldus autem ueniens Basileam, militiam congregauit. Congregati uerò sunt nobiles utriusq; sexus, qui Lupoldum chorifare & iocundari quantum poterant compulerunt, & ille fecit omnia absq; risu. Misit autem 50 galeatos in Eenzheim, qui Columbarienses cum inquietudine infestarent, quos posthac in Seltz destinauit, qui ciuitates & Bauaros spolijs & incendijs infestinautes, inibi potenter sunt obsessi. Lupoldus autem gentem in nauibus traducens, quamuis respectu obsidionis ueniens, liberauit obsessos, & contra suorum consilium, suadentium omnium ultra Renum reuertì, per Elsatiam est reuersus, undiq; cum incendio prætereundo: Argutus autem ab Argentinensibus damnificatus, malè in se actum esse, & ob hoc, se huiusmodi incendia nõ obmissurum respondit. Verecundantes autem Bauari, quòd ob tam paucam gentem recesserant, de obsidione scripserunt Lupoldo: qui iam uersus ab exercitu Bauari erat, ut eos expectaret, per biduum pugnans: quos biduo expectauit, & ascendit.

DE OBSIDIONE CASTRI RICHENBERG, & Marchionũ de Baden, per Eberhardum comitem de Uirtenberg.

Post hæc Eberhardus de Uirtenberg, castrum Richenberg, quod Marchiones de Baden tenebant, potenter obsedit. Matthias Maguntinus, cum magna gente subuenit eisdem.

Inuenit autem Lupoldus expertum nigromanticũ, cum quo de educatione Friderici tractauit. Confidentibus aut solis in camera bene firmata, Lupoldo, & magistro faciente characteres suos: Ecce uenit demon stans coram eis, in specie uiatoris, habentis calceos corruptos, & pellicium in capite, oculosq; lippos. Cui Lupoldus ait, Nostis me? at ille ait: Bene nosco te, & quaeritis aliquibus, iniunctoq; sibi quòd absque omni periculo deduceret Fridericum: eo respondente, quòd sic eum educeret, dummodo consentiret: nimis territus est Lupoldus. Dæmonq; ueniens Trauuznit in specie scholaris cuiusdam, in partibus Argouia habentis pannum circumuolutum

uolutū per collum, ac si in eo panes portare uellet. dixitq; Fridericus: Ingredere hunc pannum, & ducam te ad tuum fratrem Lupoldum. quo respondente, quis esset? & illo dicente, Non cura, si ingrederis, securē te ducam: Fridericus factō crucis signo, & inuocato Christi nomine, dæmonem profugauit, dicēs custodibus, quōd per aliquas reliquias uel preces à dæmonio se custodirent. quod & factum est diligenter. Qui postea liberatus, uidens scholarem dixit: Hic fuit dæmon, qui uoluit me eduxisse.

DE OBITU MATTHÆI MEDIOLANEN-

sic, qui reliquit quinq; filios, seniore dominium occupante.

Eo tempore mortuo Matthæo Mediolanensium domino, relictis Galeatio, Ioanne, Marco, Luca, & Stephano filijs, & Galeatio seniore dominium occupante, cum Papæ Ioannis mandatis pluribus paruisset, tandem eo non desistente, parēre contempsit: qui citatus personaliter, etiam de articulo fidei responsurus, non comparens, excommunicatus, post annum de hæresi est damnatus. Hic à Ludouico Romanorum rege, cum Friderico cœpissent regnum Mediolanenses, assumpsit. Conglutinatis autem Papa Franco & Lupoldo, Papa Ludouicum super eo quōd nondum approbatus per sedem Apostolicam, iura Imperij ministraret, & Galeatium hæreticum foueret, citauit: & non comparentem, excommunicatum, post annum similiter de hæresi condemnauit, priuationis iuris, electionis ducatus, & dominiorum, & alijs pluribus in eum & filios & fautores eius successiue sententijs promulgatis: quas Lupoldus undiq; ubi potuit promulgauit, & procurauerat promulgari. Conuenerunt autem Francus & Lupoldus, ubi multa, & præsertim contra Ludouicum tractarent. Conuenerunt & Principes ecclesiastici, nuncijs Papæ, & Franciæ, ac Lupoldus in Rienz: ac soli ducti super Rhenum in nauis, diu tractarunt de Franco in Imperatorem promouendo. Sed per Berchtoldum de Buchegge commendatorem Maguntinē, principaliter extitit impeditum, de quo eum Secretales Papæ post mortem Maguntini ab ipso Berchtoldi prouisione retraxit. Reuersæ sunt autem prædictæ ciuitates Elsatæ ad Lupoldum, qui aliquoties scribens Franco, uel Papæ, tali titulo utebatur: Lupoldus Dei gratia Austria, Stiria, Sueuiæ, Carinthiæ & Morauia Dux, dominus Carniola & portus Naoni, Comes in Habsburg & in Kyburg, ac Landgrauis superioris Elsatæ.

DE OBSIDIONE OPPIDI DICTI BURGOUUE,

ducis Austriae, per Ludouicum Principem, tempore hyemali.

Obsedit autem eo tempore Ludouicus oppidum Burgouue, ducis Austriae, tempore hyemali, quo Dux in illa parte eum impedire posse nullatenus credebatur. Scripsit autem dux Burchardo de Ellerbach, ministro suo, quōd se uiriliter teneret, quia eum infra dies 14. liberaret: & repente ueniens cum gente feroci, illis ignorantibus appropinquaret. Ludouicus tandem intelligens, dimissis multis, Lupoldus eum insequabatur. Tractabatur autem sæpe de liberatione Friderici: & impediēte liberationem, quōd Dux insignia sanctuariorum Imperij lanceam uidelicet, & alia noluit resignare, dicentibus suis quōd frater esset eius captiuus. Dux prænoscens astutiam Ludouici, dixit tractatoribus: Ecce ne hoc mihi impingatur à uobis, dabo uobis ea, & scio quōd nec adhuc tractastis quōd fratrem habebo. quod etiam cum factum esset, Lupoldus Ludouicum infestauit: quōd tandem Ludouicus cum Friderico, comitante eos ambos uno Cartusiensi, eorum confessore, & seruare pacta iurantibus, latenter conuenit. Emisso autem fratre, & seruante pacta, Lupoldus usq; ad mortem suam restitit Ludouico. Obsedit autem Lupoldus oppidum S. Hippolyti, Landgrauis Elsatæ seruatoris Ludouici, qui ipsi Lupoldo sæpe ueneris causa Argentinā eunti,

dicebatur insidias posuisse. Ipse Lupoldus muros destruens, funditus uillam tenebat. Quamuis autem medici sibi prædixerint, quod eum labores necarent, non destitit ab expeditione. Itaque de Spira reuersus, Argentinæ in curia dominorum de Ochsenstein decumbens, & insaniens, absque poenitentia diem clausit extremum. Iuerat autem illis diebus Ludouicus in Lombardiâ, quem Galeatius Mediolanensis deduxit, ac postmodum etiam post magnam sibi datam pecuniam, Romam quasi captiuatum traduxit, Vuilhelmo de Monte forti Mediolanum committens, quod non Imperij, sed fata sua agens, & pecuniam ad partes transmittens, Imperium negligebat. propter quod, quamuis æstimaretur in uirilibus gestis ualentior huius mundi, non tamen extitit ibi nimium commendatus.

*DE INGRESSU IOANNIS REGIS BOHE-
miæ in Italiam, & de consensu principis
Ludouici.*

In diebus illis, post egressum Principis de Italia, uiuente Ioanne papa, Ioannes rex Bohemiæ cum consensu Principis ingressus est Italiam, & diu inibi manens, Lucanam ciuitatem per se tenens, quæ eum pro domino recepit, non more patris sui quondam Hainrici de Lutzelburg Imperatoris, qui inibi uiriliter se tenuit, & constanter se tenens, ac se successorem Imperatoris, & pacificatorem Italiæ scribens, Papæ & Imperatori complacere cupiens, & ambobus displicens: obligata Lucana cum uerecundia reuersus est, nulla sibi uel Principi in Italia parte relicta. Erat autem in diebus illis Bononiæ legatus Papæ, Bertrandus de Pogeto, Hostien. episcopus, dominium ciuitatis tenens crudeliter multis occisis: qui Bononiæ murum circundans, & sibi fortissimum castrum inibi construens, multaque mala peragens, quamuis Gelfæ ipsi rex Bohemiæ familiaris extitit, tandem per rumorem populi uicto repente castro, & funditus demolito, turpiter est fugatus. Habuit autem rex Bohemiæ duos filios, quorum maior Carolus nomine, qui Marchio Morauicæ nominabatur, habuit sororem Philippi regis Franciæ in uxorem. Minor uero habuit filiam ducis Carinthiæ, & duas filias: quarum unam habuit Ioannes primogenitus regis Franciæ, aliam Hainricus Bawariæ. Et ecce mortuo duce Carinthiæ sine filio, sola ipsius regis Bohemiæ nuru relicta, cum ipse Rex sine omni briga crederet in ipso ducatu filium suum successurum, Princeps de ipso ducatu duces Austriæ filios sororis ipsius quendam ducis Carinthiæ inuestiuit: filio autem regis Bohemiæ Comitatus Tyrolis remansit. ex quo ipse Rex contra Principem mouebatur odio capitali, iuramento affirmans publice, se nunquam reformaturum eidem Papam regi Franciæ, ducem Bawariæ, item reges Hungariæ & Cracouiæ, incitans contra eos ipsum. Papa autem Ioannes de militari progenie ditans fratrem, & sororum filios & nepotes diuitijs & honoribus, anno pontificatus sui 19 moriens, reliquit sedi decies septies centum milia florenorum. Erat autem quidam uicinus episcopus Romæ, in uia eundi ad Curiam, ad Papam: cui in nocte mortis Papæ in somno apparuit quidam dicens: Papam quæris? non est. Et post pusillum: Vis uidere Papam? ecce iste est: monstrata sibi persona magna incognita. & procedens in itinere de morte Papæ, ueniens autem Auinionem, iuit ad consistorium, ingredientiens diligenter inspiciens singulos Cardinales. Et cum non uidisset personam monstratam, quæsiuit à quodam, nunquid omnes cardinales ingressi fuissent? & responso accepto, quod omnes, excepto Cardinali Blanco ordinis Cisterciens. & illum quæsiuit in domo ipsius, ipsumque inspiciens, perpendit monstratam sibi soli in camera sua. dixitque: Pater uos estis Papa futurus. De quo cum ille risisset (nulla enim fuit spes promotionis eius, cum esset pauperior inter omnes) episcopus exposito sibi somnio adiecit: Pater, ille qui mihi monstrauit faciem uestram, introduxit me ad stabulum immundissimum, stercoreibus plenum, ubi uidi archam in marmoream albisimam, sed uacuum. uos estis illa archa, quam debetis in officio uestro implere uirtutibus. Et o pastor & stabularie, curiam & sedem Apostolatus, iam immundissimum stabulum

stabilium, ab auaricijs & fumosis stercorebus expurgate, uobisq; sanctam Romanam ecclesiam & urbem recōmissas habete. Et ecce in electione à tot Cardinalibus, quasi inscijs, sub altercatione electus extitit: Ego N. nomino illum: qui si esse non poterit, nomino Blancum. quòd repertum à duabus partibus nominatum, dictusq; Benedictus XII. Itaq; statim pro reformatione ecclesiæ S. Petri in urbe 50. milia expendit florenorum. Et sic à Ioanne papa discrepabat in statura. Ille enim fuit pallidus, uoceq; pusillus: iste in corpore maximus, facie sanguineus, & uoce sonorus. Ille ad magnificandum & ditandum consanguineos, ad regnandum nobilibus, & exaudiendis eorum petitionibus, ad uestiendum annuatim plus quam 70 Comites & milites intendebat: iste de talibus non curauit. Dixit enim, Absit quòd rex Franciæ per consanguineos meos super me ditaretur, meq; sicut prædecessorem meum ad sua quæuis uota coartaret. Fuit enim ex Tholossa regis Fraciæ, filius pistoris, Theologorū summus, quem inter omnes à longissimus temporibus iustissimū æstimabant, cui & ante suam mortem quidam S. homo, se pro eo captiuū tradens, quòd illo anno moreretur, prædixit.

DE LEGATIONE REGIS FRAN-
cia ad papam Benedictum, in principio crea-
tionis suæ.

Huic in principio creationis suæ Philippus rex Franciæ mittens legatos audacter, quasi nihil sibi denegare deberet, petijt inaudita: inter alia scilicet, ut filium suum primogenitum generum regis Bohemiæ, faceret regem Viennæ, quòd se faceret uicarium Italiæ, quòd sibi per totam Christianitatem daret decimam decimarum per decennium, & sibi daret totum ecclesiæ thesaurum in subsidium terræ sanctæ. De quo ipse & Cardinales territi, se reformare cum Ludouico Romanorum Principe decreuerunt: quod Principes ex scriptis quorundam familiarium suorum quos in curia Papæ habuerūt, qui & hoc ex Cardinalibus intellexerant, statim Papæ & collegio nuncios & literas humillimas destinarunt, qui à Papa & fratribus edocti sunt qualiter & sub qua forma redire deberent, & cum quibus articulis: iterum à Principe, cum illis articulis & mandatis sufficientissimis sunt reuersi. Inter quos erant duo Comites de Ettingen, præpositus Argentinenf. de Randegg, præpositus Bambergēn. postea per Papam eiusdem ecclesiæ præpositus effectus: & mater Vdalrici protonotarij Principis doctissima. Et proposito in publico consistorio, cū inter se per prædictū de Randegg ex parte Principis humillimo super petitione absolutionis & restitutionis in faciundo sermone, de quo omnes qui aderant mirabantur, Papa gloriosissimè respondens dixit, Se & fratres suos de hoc, quòd ramus, qui se in persona domini Ludouici lædi per ecclesiā æstimans, iam ob arbore ecclesia separari cœperat, eidem arbori cū tam magno honore sedis reintegraretur, plurimum gratulari, multum commendans Alemaniam, & dominum Ludouicum, quem nobiliforem mundi dicebat: conquærens regi Italiæ per tyrannos, ac regnum Armeniæ capi à Paganis, cuius Princeps tempore Ioannis Papæ & suo Christianorum implorabant auxilium, ac terram sanctam propter Imperatoris carentiam occupari, unde meritò dixit, absolutionem impertiri debere, quæ & dari castino sperabatur. Verum prædictus rex Franciæ, & rex Cecilæ, seu Apuliæ, omnes Cardinales à proposito auerterant præconcepto. Venerāt enim ad impediendū factum ad Curiam domino Archiepiscopo duo episcopi, & duo Comites ex parte Franci, & totidē ex parte Ruperti, proponentes erroneum esse, tantum heresiarchā proponere dominis eorum ecclesiæ fidelissimis: Papamq; ca uere debere, ne fautor hæreticorum esset. Papa uerò dicente: Quid uolunt domini uestri, quòd non sit Imperium: illis uerò proteruè dicentibus: Pater non impingatis hoc dominis uestris, uel nobis, quòd non dicimus: quia contra imperium non loquimur, sed contra personā Ludouici damnatam. Cumq; dicerent, Ludouicum multa contra ecclesiā fecisse, Papa dixit: Imò nos fecimus contra eum. quū ipse cū baculo uenisset ad pedes prædecessoris nostri, ipse noluit eum: & quicquid ille fecit, prouocatus fecit.

Quantumcunq; autem Papa assereret, se meliora sperare ab ipso Ludouico, pro prædictis regibus, eorum regnis & posteris extractum, quam si eum teneret, penitus nil profecit. Rex Franciæ etiam in terra sua undiq; bona & redditus Cardinalium interdixit. Scripserant etiam illis diebus ad Curiam, rex Bohemiæ, & Hainricus dux Bauariæ, gener eius, quòd de auxilio Vngariæ & Cracouiæ regis, & aliorū, alium uellent constituere regem Romanorū potenter. Et sic Cardinales Papam absolutione Principis retraxerant, dicentes, cum sui in partibus suis uellent eum destruere, incautum esse sedi, si propter impotentem & inopem tot Principes offensaret. Sic dato alio termino nunciij infecto negotio sunt reuersi. Et ecce illis diebus rex Hungariæ, filius fratris prædicti Ruperti regis, terram ducum Austriæ tunc fautorū Principis ingressus, ipsam multis hebdomadis potenter uastauit. Prædicti autem Bohemiæ & Cracouiæ reges, & H. dux Bauariæ, terram Principis Bauariam superiorem ingredi intendebant. Princeps autem gentem immitissimam congregans, Hainrici ducis inferiorem Bauariam ingressus est cum septem milibus galeatis, illam 10. hebdomadis deuastando. Rex autem Hungariæ audiens tam fortem exercitum adesse Principi, ab Austria sine mora recessit, aduentum eius etiam in Hungaria pertimescens. Alij uerò tres, quamuis magnam haberent gentem, expectare Principem in campo non audebant. Veniens autem Austriæ ad Principem, exercitum eius in Bohemiam ducere nitentur. Exercitus uerò diu in campo fatigatus, se grauem reddebat, ita quòd hinc inde exercitus sunt reuersi. Dicebatur autem, quòd exercitus Principis quam diu habuisset uictum, in omni parte mundi iacuisset inuictus. Gloriabatur autem Papa ab exercitu Principis, dicens: Isti dicunt esse destitutum, sed quis adhuc ingressus est locum suum? Misit ergo Papa solennem legatum, episcopum Magolensem, qui mores & motum Principis erga ecclesiam indagaret. Prætendebat etiam Papa occupationem archiepiscopatus Maguntinensis, per Treuerensem factam, exclusionem Hainrici de Vuirtemberg archiepiscopi sedis prouisi reformationi obstare. Volensq; procedere contra Treuerenses, & Treuerensem archiepiscopum, Moguntinensis potenter tenuit, Capituloq; resignauit. Capitulo uerò, præsertim magister Ioannes Vnderhoff decanus sedis prouisus, adherentes, Imperatori prædictum Hainricum archiepiscopum, ligantem se primò Principi, retentis in manibus capituli VI, castris abiuratis per eum ne uariare possit, scilicet Oppenheim, Bingen, Erenuelfz, Starckenberg, Lonstain & Miltenberg, concorditer receperunt, qui & postea feruenter Imperatori adhæsit.

DE HOMAGIO PRAESTANDO PRINCIPÌ à rege Bohemiæ.

Rex quoq; Bohemiæ uidens se non proficere, se cum Principe reformauit, Homagium præstando eidem. Dataq; certa pecunia Bohemo per Australem in recompensam ducatus Carinthiæ, cum Australi concordatus est & Hungarus & Bohemus, quantumcunq; Benedictus Papa ad absolutionem Principis niteretur in prædictis Franciæ & Apuliæ regibus: ut quasi omnibus Cardinalibus seductis, per eos assensum habere nequiret. Vnde tandem legatis Principis saepe ad curiam uenientibus, cum legati Regis plures in curia uerecundias inferrent, quòd nullum posset habere finem, respondit, asserens sibi hoc non ab homine, sed à S. Spiritu inspiratum. Et creditur habuisse reformationem in animo, non cum tanto honore & commodo prædicti Regis & sedis, sed cum eorum detrimento & fraude & dolo processuram, quòd & ipsius Regis discrimina subscripta demonstrant. Et extunc Papa, qui ab initio quasi mortem non curans, ea quæ gessit in animo patefecit, motum suum didicit occultare. In diebus illis, Spiræ cōuenientibus principe Hainrico, Moguntinens. archiepiscopo, item Argentinenf. Augustan. Eystettenf. Spirenf. Curienf. & quibusdam alijs episcopis prouinciæ Maguntinæ cōuocatis, missisq; per eos literis & nuncijs, scilicet episcopo Curienf. & Berlaco Comite de Nassouue, ad Papam, pro absolutione Principis: & deli-

& deliberato de eo, si Papa uellet, quòd iterum conuenire deliberent, & deliberare quid sit faciendum de eo. Cum Papa nuncios recepisset benignè, manè nuncius flens conquerebatur, quòd rex Franciæ scripsit Bauarum sine eius uoluntate, si absolueret, peiora sibi fierent, quàm Papæ Bononiæ à suis prædecessoribus essent facta. nuncijq; ad rogatum Papæ per Delphinum per montana sunt usq; Laufannam producti.

QUOMODO EDUARDUS REX UALENTISSIMUS Angliæ, intromittit se de regno Franciæ.

Eduardus rex Angliæ ualentissimus, reuocato contra Philippum prædictum regem Franciæ regni hæredem, habitis tractatibus cum Flandriensibus, duce Brabantia, Comitibus Hollandiæ, Gelriæ, Iuliacens. Montium, & alijs inferiorum partium magnatibus, qualiter posset ipsum Francum inuadere cogitauit. Quamuis etiã Princeps Aquilo ipsum Francum ipsis grauem & exosum haberet, cuius causa omnes quasi eius essent uasalli, non ab Imperatore mouerentur, cuius essent ligij, inuadendi eum cum occasione aliquam, non habebant. Et ecce rex Angliæ cum reuerentiã accedens in uilla Rinse, Principem super Rhenum sibi facto homagio, colligauit se eidem. Princeps ipsum Regem dans, super eo literis Imperialibus generalem Vicarium per Germaniam & Teutonicam deputauit. Scripsit quoq; literas Princeps regi Franciæ, Philippum de Volasio nominauit, quòd ab occupatione terrarum Imperij desisteret: ac fideli Imperij Eduardo regi Angliæ, Principi suo, & querelis suis iustitiam faceret, coram ipso Principe. Aliquando cum ipse Philippus feuda quæ tenet ab Imperio, non recognouisset, sic ut rex Angliæ ipsi Eduardo cogeretur, & defraudare Philippum, quo diffidato & monitis inferioribus Principibus ut assisterent imperio omnes ijdem principes sunt regi Angliæ colligati. Dedit autem Angliæ Principi LXXX milia aureorum, & in duplo tantum, ut cum eo magno exercitu terram accederet Franciæ, eidem promisit. Fuit autem Rex recens, & paratus Franciam uisitare: sed ex persuasione & astutia Principis, simulantes se illicò progredi, nõ iuerunt: Rex autem Franciæ timens eorum aduentum, se in finibus regni sui uersus Flandriam posuit, cum XXX milibus galeatis, decem hebdomadis eorũ expectantes aduentum. cumq; in aliqua parte terram inimicorũ attingens, sed quolibet die duos florenos pro quolibet galeato expendens, exceptis equorũ perditionibus, & alijs damnis, ita quòd brigarum sarcinam didicit inconsuetam. Sequenti autem anno rex Angliæ se simulans non iturum in Franciam, cum duodecim galeatorum milibus est ingressus, terramq; ipsam per XL miliaria in circuitu ignis incendio, & alijs crudeliter uastauit. Quæ uastando multas munitiones non bene fortes funditus demoluit: Ludouico de Brandenburg, Marchione filio Imperatoris, qui tunc eidem Regi cum centum galeatis aderat, in ipso exercitu cum incendiarijs Regem continuè præcedente. A' Parisijs autem ipsius Angli exercitus minus una dieta distabat, quæ Francus cum XXX equitum milibus, & sua multitudine aggredi nõ audebat. Et cum ipse Anglicus diebus aliquot expectasset, tandem præ carentia uictualium illæsus recessit. Tertio autem anno, rex Angliæ cum omni potentia Flandrensium, & præscriptorum Aquilonis Principum, se parans Principi, sibi pecuniam promissam aliquot diebus post terminum statutum in oppidum Francfurt destinauit, desiderans eum secum propria in persona trãsiturum. Princeps autem prætendens lapsum termini, & pactum partium de amittendo iam datam pecuniam, cum liberatione promissi, nisi contra terminum præfixum pecunia solueretur, pecuniam remisit eandem, prætendens & se non cum quingentis galeatis, pro ut Rex egerat, sed cum duobus milibus sub expensis Regis, pro ut conuentum asseruit, & pro eo ut deceret Principem, trãsiturum. sicq; conquerente Rege de ipso Principe secundum quosdam, secundum alios occultè in unum concordantibus, Princeps cum magno uituperio Almanorum remansit. Anglicus uerò cum prædictis Principibus & Flandrensibus ciuitatem Tornacensem regis Franciæ

Francia pluribus mensibus potenter obsedit. Francus uero se ponens in uicino, cum maxima hominum multitudine, Anglici exercitum non inuasit. Habuit enim Anglicus, exceptis equitibus, ter centum milia peditum armatorum. Et post multa discrimina, relicta quondam comitis Hollandia Monialis, soror Franci, mater comitis Hollandia, focus principis Anglici & Comitis Iuliaceni. de uno exercitu in alium saepe transiens, nititur treugas inter Francum & Anglicum & eorum consortes, cum difficultate maxima ordinare. Dixit autem Papa Benedictus de Franco: iste pacem noluisset, & elongabitur ab eo. Tunc misit Francus nuncium & literas Imperatrici, filiae sororis suae, ad quam dominus Alemaniae scripsit, ut inter ipsum & Principem concordiam ordinaret, & sibi nuncium, de quo Princeps confideret, destinaret. Et missis hinc inde pluries nuncijs & literis inter Principem & Francum, interpositis iuramentis, & confectis literis liga perpetua & firmata: in qua ipse Francus Principem cum se de Apostolica reformare iurauit, & sic Princeps per Francum & in tota Francia est Parisijs scriptus & nominatus Imperator. Cum autem consilarij Franci propter processus Apostolicos anxij dubitarent, dicebant nuncijs Principis: Si estis in proposito nostro, quod processus non ligent, consulistis Domino uestro: sin autem, tradidistis eundem. & sic Princeps commissionem uicariatus factam regi Angliae, in publico proclamato reuocauit. Missisq; interim saepius nuncijs Imperatoris, una cum legatis & literis Franci, nunc haeticum, nunc Christianissimum haberi debere, respondit. & protracto uarijs occasionibus negocio, Francus, ut credebatur, quod noluisset, simulauit se uelle: Benedictus uero, quod uoluisset, simulauit se nolle. Interim conuenientes in uilla Rens super Rhenum Imperatores & Principes & Electores, confectis de super literis & iuramentis praestitis, quod imperium & eius iura contra omnes nullo excepto manu tenerent, & ad ipsum omnes quos possent artarent, nulla absolute uel quauis occasione obstante firmarunt. Princeps quoq; in Franckfurt decretum quoddam de consilio quorundam fratrum Minorum confectum, sub sigillo suo magno, in quo & inter alia declarauit processus quondam domini Ioannis Papae nullos, & quod Papa non possit contra Imperatorem talia attentare, cum iurisdictiones sint distinctae, ianuam suae curiae affigebat. Quarum copiam, & coniurationis principium cum Papae tulissem, exponendo, ducem Argentinensem nec posse plus resistere Principi suo, quo minus ab eo regalia faciendo Homagium recognoscat: ipse uisus dure loqui de Principe, cum a me audiuisset benignum sermonem, suum Principem plus extulisse, quam si ei centum milia marcarum dedisset: Papa ultra modum ridens dixit, O uult ergo pro beneficio malum reddere. Ex quo risu apparuit, quod ex corde uerborum duritia non processit.

*DE MORTE HAINRICI DUCIS BAUARIAE,
generi Bohemi.*

Obijt autem Hainricus dux Bauariae, gener Bohemi, relinquens filium paruulum: quo breuiter mortuo, Princeps totam eius terram, scilicet inferiorē Bauariam, excepto matri relicto usufructu, illico occupauit: quod non solum Bohemus, sed & Australes aegre tulerunt. Duo enim filij quondam Otthonis ducis Austriae, qui fuerant filij sororis praedicti Hainrici Bauariae, ad terram aspirabant eandem. Rex autem Cracouiae, qui praedictam relictam etiam non uisam marito uiuente amauit, assumpto sibi Bohemo patre causa ducendi ipsam, in Bauariam est profectus. quam inuenerat infirmantem. Ingrediens autem pater, rogauit eam, ut aduenam Cracouum diligentem saluaret benigne. de quo Cracouo quasi gentili illa probissima ualde territa, cum eum saluasset, se uertens ad parietem, nullo uerbo dicto amplius, expirauit. Cuius terram Princeps similiter occupauit. Histrones autem quidam, super praedictorum nece Bauarorum, intoxicationis fraudem Principi impingebant. Item eo tempore duces Austriae obierunt, ita quod de Australibus nemo remansit, &c. Albertus Secundus in manibus & pedibus contractus, qui ex Ioanna de Phirtt Rudolphum filium paruulum

lum habuit. & quia non crederetur eius Contracti filius, ipse eum suum esse fecit in sermonibus prædicari. Cum autem Princeps aspirare ad ducatum Austriæ diceretur, idem Albertus, ac Carolus Marchio Moraviæ Bohemus, de prædicto Rudolpho puero & filia Marchionis sponsalia contraxerunt. Cum autem Rupertus rex Cecilie, imò Apuliæ, non haberet filium, misit ad Carolum regem Hungariæ, fratruem suum, ut sibi unum de filiis suis destinaret, post se dominia sua obtenturum, recognoscens se eundem Carolum supplantasse. Masloq; Andrea Hungari filio, Rupertus ei nepotem suam ex filio copulavit. Mortuo autem eodem Carolo quarto Hungaro, successit ei filius primogenitus Carolus quintus. Idemq; Carolus quintus rex Hungariæ, filiam Caroli Marchionis Moraviæ duxit in uxorem. Obierat autem sine liberis masculinis, uxor Ludouici Marchionis de Brandenburg, primogeniti Principis, quæ fuit filia regis Daciæ.

DE PRIVATIONE COMITIS TYROLIS,

lis, filij Bohemi per Ludouicum primum.

Cumq; Hainricus Comes Tyrolis, filius Bohemi impotens, uxorem suam semifatuum plurimum molestaret, inter alia eius mordendo mamillas: illa cum Baronibus suis, habitis occultis tractatibus, eiectione Bohemo de Comitatu, Marchionem de facto in maritum recepit. Sicq; Ludouicus princeps, filius Ioannis regis Bohemiæ, uxore & dominio spoliavit, inconsuetum & horribile facinus attentando. Filium namq; ad hoc maleficii genus induxit inuitum, quod uidelicet uxorem sui consanguinei in tertio gradu, non separatam ab ullo iudice ecclesiæ, ipsamq; suam consanguineam non uxorem, sed mœcham traduxit. Præterit autem Princeps, se iuste illum à comitatu eiecisse, de quo ut tenebatur, & ut sibi per Regem Bohemiæ patrem promissum asseruit, sub cautione rehabendi ciuitatem Eger non fieret, nunquam se in Principe petijt inuestiri. O idolorum seruitus auaritia, quæ tantos Principes confudisti, ex quibus iterum inter Bohemos & Principem & filios suos non immerito liuor edax, & odia suscitantur. Progredior autem ad gesta Papæ Clementis sexti, & ad aliqua quæ sub Benedicto gesta sunt, stilo reddenda.

DE MORTE REGIS CECILIAE RUPERTI,

& fratre Andrea obtinente dominia.

Mortuo namq; Ruperto Cecilie rege, & prædicto Andrea fratre Hungariæ regnum comitatumq; prouinciæ, & omnia Rupertus dominia obtinente, eoq; apud Papam Clementem pro coronatione laborante, Papa sibi Cardinalem dare uisus est, curationemq; quod ille petens, nimium uilipendit. Cardinalis quoq; Petraganiten- sis, ex cuius sorore olim Ioannes frater Rupertus regis reliquit filium Principem, tardanti pro eodem Principi in consistorio allegauit, ipsum tanquam una linea Rupertus proximiorum quam fuerat Andreas, eadem dominia annis aliquot tenuisse. Tandem missis nuncijs Papæ per regem Hungariæ fratrem Andree, octoginta milibus florenorum pro coronatione Andree, cum crederet coronari debere, nocte Neapolim cum ipse Andreas in camera sua iam ingredi uellet lectum, quidam uocantes eum, dicebant sibi de fratre suo nuncios destinatos: quos cum in crastinum expectare iubere, & illi pro eius egressu instarent: uxor Andree ipsum egredi incitauit. Quo egresso de camera, illi mittentes laqueum in collum regis Andree, ipsum crudeliter iugularunt, ipsum etiam præcipitantes de muro. nutritrix autem eius, quam de Hungaria secum adduxerat, quæ frequenter reginæ aderat, de mora reuersionis Andree atradita, egressa cameram, cum neminem inuenit, prospiciens per fenestram, uidebatur ei uidere Regem in terra iacentem. ac territa dicens, Domine: ac repente descendens, ipsum reperit iugulatum. de quo crimine non solum Principes tardantes coronationem, sed & Papa & aliqui Cardinalium tenebantur suspecti. Factum est autem hoc

facinus

facinus anno Domini M. CCC. XLV. Sed quid ex hoc ſequutum ſit, reſeruans, regre-
dior ad priora.

*DE DUOBUS FRATRIBUS DEL-
phinis Viennensibus.*

Erant autem duo fratres Delphini Viennenses, nepotes Caroli tertij regis Apu-
liæ, ex filia, & pronepotes Rudolphi Romanorum regis: quorum iunior Humbertus nomine, ducens filiam sororis Ruperti regis, fratris prædicti Caroli, cum ipſo Ru-
berto Neapoli morabatur. Socer autem prædicti Humberti, quem uxor eius clam
receperat, Comes Nouellus à nouitate est dictus. Orta est autē briga durissima inter
Delphinum seniore, & Cymonem comitem Sabaudia, à tempore Ioannis Papæ
multis annis durantem, ac tandem Delphino per iaculum in cuiusdam castro prædi-
cti Comitis occiſo, Humbertus frater eius dominiū Delphinatus nanciscens, ita Cy-
moni comiti reformabatur, quod pro maiori causa quilibet eorū uasallus alterius est
effectus. sicq; inter eos briga cessauit. Hic Humbertus bene literatus, liberis carens,
faciem quasi muliebrem habens, plus sermonibus & studijs militiæ insiſtebat. Hunc
Benedictus Papa diligēs, statim promotus, curiam suam omnem dedit eidem. Et quia
Papa regi Franciæ exosus erat, multum in Delphini defensione confidit. Cum autem
quandam terram Delphini uicinam Curia ab eo emisset, si sine liberis decederet, ad
Romanam sedem deuoluendam, & 5. milibus florenorum ipsiq; Delphino pro uita
sua castrū pontis Sorginæ assignasset, recepta pecunia, homines terræ cum cōsentire
nollent, districto com meatu penitus Delphino serē tota remansit. Misit autem rex
Franciæ pro Delphino, qui cum bona fide ad curiam Regis uenisset, quidam salutans
in transitu dixit ei: Facite quicquid petetur à uobis, uel perpetuo estis tentus. Ductus
autem Delphinus ad cameram Regis, in præsentia cōsiliij audiuit à Rege: Auuncule
cupio quod recipias pecuniam, & sis seruitor meus, annuēs omnibus factis meis. Ad
quod respondit: Domine, cum sitis consanguineus & promotor meus, aliter in om-
nibus uobis consentirem, ex quo ergo largitatem ueſtram mihi ostenditis, feruenter
in omnibus uobis obstringar. Rex autem grates ei referens, & annuos redditus pro-
mittens, dixit: Cum intendam uillam Viennensem intra Rhodanum circumdare mu-
ro, rogo quod tibi placeat. cui ille: Non solū illud, sed quicquid uolueritis placet. Del-
phino itaq; euadente, Rex illicò ex opposito Vienna ciuitatem construxit, turrim in
ponte ponendo, quod pro Delphinis progredi nō audebat. Post hæc idem Rex cum
auxilio archiepiscopi Viennensis attrahere conabatur Viennam. Veniens autē Del-
phinus, episcopum expulit. Transeuntes autem ministri Regis, dixerunt Delphino:
Domine, factum archiepiscopi est factum Regis, quibus ille satis habet agere. Rex
uerò uehementer abceſsit, & sic dolus Regis est impeditus. Post hæc tempore Cle-
mentis papæ sexti, cuius & cor regis Franciæ unū cor erat, actum est, quod terra Del-
phini post mortem eius sine liberis, pro multa pecunia data & promissa, ad Regem
deuolui deberet: quæ tamen terra quasi tota ab Imperio detinetur.

*QUALITER REX LITUANIAE IUUE-
nis plurimum infestauit fratres Teutonicorum.*

Rex autem Lituaniæ gentilis, iuuenis & recens, tempore ipsius Clementis fratres
Teutonicos S. Mariæ in Brusia & Lituania plurimum infestauit, multa Christiano-
rum milia occidendo, & conuersos ad fidem reducendo in perfidiam. Venerunt au-
tem magistro ordinis, sequenti anno, scilicet sub anno Domini M. CCC. XLV, in subsi-
dium, reges Hungariæ, Bohemiæ, Marchio Morauia, filius Bohemi, Comes Hollan-
diæ, & multi dominorum. Sed propter desidiā magistri de eis diffidentis, cum ue-
nissent in terram Lituaniæ, & diceretur Regem Lituaniæ ex alia parte ingressum, re-
uerſi sunt, & infecto negotio recesserūt. Ob quam desidiā deposito magistro, alter
uirilis est substitutus, anno Domini M. CCC. XL.

Qualiter

• QUALITER COMES HOLLAN-
diæ obsedit ciuitatem.

Eisdem diebus Comes Hollandiæ à Frisonibus est occisus, qui fuit iuuenis & re-
cens, qui fuit frater Imperatricis & reginæ Angliæ, gener ducis Baurariæ. Sed relicta
accepit filius Ioannis regis Bohemiæ, Comes de Lutzelburg. Sicq; eodem anno Do-
mini M. CCC. XLV, comes Hollandiæ & Andreas rex Apulię perierunt. Eoq; tempo-
re gentiles, scilicet Turci, qui & antè regnum Armeniæ ad perfidiã coegerant, & ter-
ras Christianorum, scilicet Cyprum insulam, Rhodos Hospitaliorũ, & alias uiciniã
cœperũt uiriliter infestare. quibus Veneti, rex Cypri, Hospitalarij, & alij Christicolæ
resisterunt: quibus etiam Delphinus cum CCC coopertis equis, quasi sub nomine Pa-
pæ in subsidium transfretauit, qui prædictum regem Andream Apuliæ cõsobrinum
suum iugulatum inuenit.

Item Benedictus Papa una uice rogatus, ut promoueret suos, respondit: Si mei
non fuerint dominati, tunc immaculatus ero. Obijt autem feliciter Benedictus Pa-
pa, octauo anno pontificatus sui, scilicet anno Domini M. CCC. XLII, de mense
Maij. & inclusis Cardinalibus per Senescalcum prouinciæ, statim electus est Pe-
trus Rogerij, ordinis S. Benedicti, Cardinalis progenie militaris, qui nominatus
est Clemens sextus. Statim ergo ut electus est Petrus, sermonem faciens, & gra-
tes Deo referens: qualiter primò in diuitem Abbatem, postea in optimum Archie-
piscopum Franciæ promotus fuerit, & has dignitates omnes grauibus reliquerit
sarcinis debitorum grauatas, & postea ad Cardinalatum, & postremò ad summam
hanc dignitatem prouenerit, & diuitias, eo quòd priora eum nutrire nequiverant,
per ordinem enarrauit. Hic ab antecessoribus suis moribus multum distans, mu-
lierum, honorum & potentia cupidus, ac suorum auidus promotor, ac seipsum &
curiam de Symonia difformans: ipse Francus, Franco feruenter adhæsit. Tempo-
re quoq; coronationis suæ, primogenito Franci, qui cum duce Burgundiæ auuncu-
lo suo aderat, magnam pecuniæ summam erogauit. Qui filius Franci, gener Bohe-
mi, intrans consistorium, pro rege Almaniæ rogauit, in dolo. Simulauit Papa se refor-
mationẽ Principis affectare. Missiq; iterum atq; iterum nunciij per Principem ad Pa-
pam, & ad regem Franciæ: sed legati dolo diu tenti finem habere non ualentes, infe-
cto negotio sunt reuersi. Papa aut processus hostijs ecclesiæ Auinioni affixit contra
Principem, ut usq; ad tertium diem satisfaceret ecclesiæ & Deo, aut ab occupatione iu-
rium Imperij desisteret, & plura alia faceret sub grauium cõminatione poenarum. in
quo termino consistorio, & castino similiter Latine & Theutonice declarari fecit, si
aliquid adesset pro Ludouico de Bauraria: nemine tamen comparente. & licet contra
eum intendisset acriter, procedere tamen ipsum reputauit, solummodo cõtinuatione.
Scripsit Princeps Franco, cum certum esset Papam ad nutum suum regi: Si quid con-
tra se fieret, hoc à Franco haberet, & si nihilo se regeret. & ipse Princeps literas Franci
Principibus ostendebat. Vnde pro tunc Francus scripsit Papæ, quòd nullatenus pro-
cederet contra illum. Postea tamen innouauit omnes processus factos per Ioannem
Papam, nominans schismaticum & hæreticũ, & sermones publicos fecit contra eum.

Eisdem diebus episcopus Argentinensis per Papam est absolutus, præstato iura-
mento, quòd eidem Ludouico de cætero non assistat, nisi fuerit cum ecclesia reforma-
tus. Eisdem diebus Ioannes rex Bohemiæ, & Carolus Marchio Morauia, filius eius,
fuerunt in curia, de oppressione Ludouici principis, & de promotione Caroli cogi-
tantes. Antea autem idem Carolus in curia existens, in odium Hainrici Maguntini,
Braygenf. episcopatu subditum Moguntinens. promoueri in archiepiscopum procu-
rauit, & duos episcopatus in Bohemia sibi subiici, & à Moguntinens. ecclesiæ ditio-
ne absolui: & eidem Braygen. ius coronandi regem Bohemiæ. Quod autem habuit
Moguntinus, † concedit. de quo postea Argutus Ioannes rex Bohemiæ, pater eius, à
Principibus, respondit, quòd sine scitu eius factum esset, iurauit. Posthæc prouisus
Maguntinus de Nassouue, ad uillam Rens super Rhenum ad feriam quartam, post
Nn Marga-

Margarethæ, ſub anno Domini M. CCC. XLVI, ad eligendum regem Principes conuocauit. ubi conuenientes Baldeuinus de Lutzberg Treuerenſis, Vualderamus de Iuliaco Colonienſis, epiſcopi, item Gerlacus de Naſſouue nouiter prouiſus Moguntinenſ. archiepiſcopi, item Rudolphus dux Saxonix, & Ioannes rex Bohemix, & Imperium diu uacante decernentes, prædictum Carolum Marchionem Morauix in regem elegerunt Romanum: pro quo prædicti, Colonienſ. & dux Saxonix, magna pecunia ſunt corrupti. Intenderat autem electus ire Aquilgranum, pro coronatione. cui tamen Aquenſes, quantum in eis fuerat, intenderant reſtituiſſe. Imperatrix autem ſtans tunc Hollandix, ſcripſit Ludouico principi, quòd per gentem ſuam poſſet reſiſteret Carolo, ne poſſet Aquilgranum uenire. Occiſo enim à Friſonibus, anno priori, Comite Vuilhelmo Hollandix ſine liberis, cum Imperatrix eſſet ſenior ſorum eius, regina Anglix & Comitiffa Iuliacenſ. iuniores fuerunt. Gentes autem occiſi Imperatorem, & unum de filijs ſuis accipere in dominos, decreuerunt. Transcenderat autem in hyeme Imperatrix cum uno filio ſuo, per Lotringiam & Franciam: & primò ueniens Hagnouiam, inibi eſt recepta: ita tamen, quòd de redditibus terrarum nihil reciperet, quouſq; occiſi omnia debita ſint perſoluta. Promouit autem rex Francix Imperatricem, forſan non amore Principis, ſed quia Turcos per Anglicum timuit occupari. Anxius autem Princeps propter diutinam uxoris abſentiam, cum miſiſſet pro illa, gentes autem illæ uoluerunt habere ſeniorum filium Imperatoris pro domino, Princeps Vuilhelmum filium ſuum miſit ad terram illam, cum Comite de Katzenellenbogeñ, poſt quem idem filius ſpadonem, more Garconis, equitabat. Timor enim erat pariter, propter litem prædictam, ipſum deprehendi in uia.

DE CONFLICTU EPISCOPI LEODIENSIS, quem habuit contra ciuitatem Leodiensem.

Cum autem Carolus electus, ad coronationem iuiſſe debuiffet, eodem menſe Iulij epiſcopus Leodiens. propter quædam homicidia & iniurias clero allatas, ciuitatem Leodiens. obſedit, uolens ibi ad condemnandum illos pro tribunali ſedere. ad quem epiſcopum tanquam conſanguineum & adiutorem ſuum, idem Carolus properauit, & pater. Habuit autem epiſcopus ſecum circa quatuor milia galeatorum. Aderant enim ſibi rex Bohemix, & Carolus filius etiam Comes Marchix, frater eius Marchio Iuliacenſ. Comes Montium dominus de Kalkenburg, & alij multi Barones. miſerant autem quædam ciuitates uicinæ populo Leodiens. XL milia peditum armatorum, qui ſe poſuerunt in locum iudicis, qui ſunt extra muros ciuitatis, ſe circumuallantes, ne ibidem epiſcopus poſſet præſidere. Cum autem extra locum epiſcopus præſidere illum uinceretur, habitisq; inter partes tractatibus, uolenteq; populo reſtituere clerum in perſonis & rebus, & ſuper iniuria ad arbitrium meliorum ſatisfacere, epiſcopi eadem uice: epiſcopo autem contra conſilium ſuorum omnino præſidere uolente: ecce quidam Ribaldi de populo impetum facientes in aciem equitum, qui uerſus ſtratam, ubi popularibus patebat exitus, fuerant ordinati, eodem equitis ab ingreſſu per eandem ſtratam ad populum prouocarunt. & ingredientibus circa quingentis galeatis, occiſisq; in impetu multis de populo non armatis: de populo uero armato in equites impetum faciente, multisq; occiſis, & præcipue domino de Vualkenburg ualentiffimo, quingenti ingreſſi, cum alij non ſequerentur, eò prout poterant inuaſerunt, totaq; acies epiſcopi ſtatim confuſa reſeſit. Iuliacenſ. autem in loco libentiſſime permanſit. Venientibus autem rege Bohemix, & filio ſuo, ſtatim uenerunt noua, de tranſitu regis Anglix in terram Franci, Francuſq; Bohemos pro adiutorio deprecatur, qui illicò in Franciam ſunt profeſti. Anglus autem Normandiam partem Francix ingreſſus, cum aliquibus egregijs uiris, ciuitatibus alijs modicis omnino deſtructis, ſpolijsq; in Angliam deſtinatis, terram illam per LX miliaria in circuitu ignis incendio deſtauit. Poſthæc ad ciuitatem Pariſienſem ad unum miliare tranſiuit, ibiq; multis diebus

diebus glorians, multaq; uastans, non audente Philippo cum longè maiori gente Parisios egredi contra ipsum, tandem per defectum uictualium recessit: uersusq; ciuitatem Almanē. descendit. Egrediebatur autem Philippus, sequens eum cum gente innumerabili equitum & peditum, ad 4 diætas. & ubi Anglus præcedente nocte iacuit, se posuit Francus sequenti nocte. Sciens autē Anglicus illos sequentes, uno die eo uelocius quandam syluam transiuit, manē iuxta syluam quasi abscondit se ad conflictum disponens. Transiens autem Francus cum exercitu suo, cum credidisset Anglum ad unam diætā transiisse, ecce reperit eum ad conflictum paratum. Anglus enim omnes equos suos cum Garconibus ad se iuxta syluam collocans, pedestribus se commisit, curribus se circumdans, ne equites Franci alibi quā in cornu anteriori inuadere eum possent ante se, & milites suos præmittēs triginta milia sagittariorum. Francus autem præmisit 10 milia sagittariorum, & gentem innumerabilem Bauariæ fratris sui Comit̄is, item Comit̄is Flandriæ, ducis Lotringiæ, & aliorum, si posset, illos ponens post Bohemos & Alemannos, nolens eis dare honorem progrediendū Alemannis. ita se fatum crediderunt sequutos: manens ipse Francus cum exercitu suo circa XVI milia equitū. Congredientibus autem primis ad conflictum circa meridiem, sabbatho post Bartholomei, anno Domini 1346. diuq; certantibus, sagittarijsq; Franci terga uertentibus, ac cum populo fugientibus, tota Frāci acies fugā dedit, eo reclamante diu, cumq; paucis manente. Diu autem in certamine remanserunt Alemanni, ita quod multi sint occisi: inter alios, Ioannes rex Bohemiæ cæcus, Rudolphus dux Lotringiæ, Comes Flandriæ, Comes de Blais nepos Franci, Comes de Salmis, dominus de Rodt bach, item Monachi de Basilea, Hainricus de Clingenberg, Hainricus de Ratenhusen, & alij plures electi.

QUALITER REX ANGLIÆ DO-
luit de occisione regis Bohemia, & Ale-
mannis.

Anglus autem recessum inimicorum uidens, & Bohemum occisum dolens, super eum dixit: Alter lectus regem Bohemię deceret. celebransq; sollemnissimè exequias, ipsum in Lutzelberg cum XII dextrarijs habentibus arma Bohemiæ deorsum uersa transmisit. Doluit autē de Alemannis dicens, Et bene hi in mortem cum Franco pergunt, qui eos odio prosequitur, nec eis quicquam largitur, & ego eos diligens largitus sum eisdem. Carolus autē cum armis Imperialibus fugiens de conflictu cum alijs, cum à Franco aliquid peteret, saltem pro Alemannorum expensis, nil dedit eidem. Dicebatur autem, quod Francus magnam pecuniam dederit Ioanni Bohemo patri pro stipendio Alemannorum: quam ille eis nō assignans, Coloniensi archiepiscopo pro coronatione filij destinauit. Filius autē Franci, ac dux Burgundię, exeuntes in Vasconiā cum uiginti milibus, in obsidione cuiusdam munitiois, optimè per Comitem de Hercke capitaneum Angli uicti treugas fecerūt amodò subueniendū Franco: sed antequam eò uenerunt, Francus uictus est, ut præfertur.

DE CAUSA GUERRÆ ANGLORUM & Francorum.

Licet autem ab antiquo inter Anglos & Francos super terram Vasconiæ lis fuerit immortalis, causam tamē specialem discordiæ horū Philippi & Eduardi super regno Francię, digrediens à materia duxi breuiter exprimendā. Olīm Philippus Pulcher, rex Francię, qui regnauit tēpore Clementis sexti & Hainrici Imperatoris, qui omnes Iudæos à terra sua expulit, eorum thesauris retentis: ordinem quoq; Templariorum, propter eorum potentiā & diuitias, pro quibus aspirauit, confictis in eos quibusdam turpibus, ab ipso Papa destitui procurauit, quorū domus hospitalariæ sunt unice, per quod modicum profecerunt. qui Philippus habuit fratrem Carolum, huius Philippi de Volasio Regis patrem. Ipse habuit tres filios, Ludouicū, Philippum & Carolum: quorū primus & tertius de Burgundia, sorores duas habuerūt uxores. Habuit etiam

ipse Rex filiam reginam Anglię, matrem prædicti Eduardi. Hęc post natiuitatem ueniens ad Philippum patrem, Eduardum maritū suum de Sodomia deferēs, ipsum de patris auxilio captiuauit, & usq; ad mortē tenuit captiuatū. quo defuncto, hic Eduardus præclarus regnans, matrem captiuauit, & detinuit captiuā: multosq; qui in nece patris aspirasse propter adulteram Reginam dicebantur, occidit. Hęc Angla antequā discederet à curia patris, nedum maritum de Sodomia, sed & tres uxores fratrum suorum militum de curia accusauit de adulterio: nec cessauit, nisi decollatione uxoribus, militibus excoriatione extinctis. Ludouici uxore extincta, idem filiam Caroli tertij regis Cecilie, neptem Rudolphi Romanorum regis duxit uxorem. quibus, Ludouico & Philippo post mortem patris successiuē regnantibus, & sine prole defunctis, cum iam Carolus frater eorū regnaret, uenit ad eum ducissa Burgundie, mater uxoris eius captæ, timens huic similiter mortis periculum imminere, dicens eis: Parcatis mihi domine, ego iungam matrimonio filiam meam, quam pater meus de sacro fonte leuauit. & adducens Ducissā quosdam testes expertos ad Clementem Papam quintum, gaudente Rege, diuortium per Papam fieri procurauit. Regi q; Carolo, filia quondam Hainrici Imperatoris, soror prædicti regis Bohemie, data est in uxore: quæ formosa ualde, omnes alias uirtutibus & moribus antecessit. Transiens autem quadam uice Rex, & Rubertus Atrebatensis Comes, causa uenationis iuxta castrum, in quo prior uxor morabatur captiua, missa familia sua in syluam, ipse Rex & Comes sunt castrum ingressi. Illa autem existens in lotionem capitis, fugiente familia, uiso autem Rege, se in modū crucifixi ad pedes Regis prostrauit. timuit enim ex aliqua delatione clam Regem iratū uenisse. Erat enim pulchra & amabilis ualde. Rex autem eleuans ipsam, egresso Comite, eam repente cognoscens recessit. ex quo illa impregnata, soli nunciauit Comiti, rogans ut ipse uirtute sua uice mulieris & partus insidias præcaueret: quæ pariens masculum, clam eo subtracto, alienum submisit. Verus autem filius ex ordinatione Comitis, ad amicam suam, prædictam reginam Anglię est transmissus, quæ eum clam delicatē nutriuit: putatiuus autem filius breuiter expirauit. Dicebatur enim, Carolum patrum, prædictorum filiorum cura quasi ad regnum aspirasse, & ob hoc filiorū Regis mortem petiisse. Mortuo autem eodem Carolo, & post eum Carolo rege & uxore sua de Lutzelburg nulla prole relicta: ecce hic Philippus prædicti Caroli filius, sibi regnum usurpat: qui omnes reges Franciæ à tempore Caroli Magni diuitijs & potētia antecessit. Mortuo autē Eduardo Anglo in captiuitate, Eduardo succedente præclaro, filiumq; Caroli auunculi sui secum habente, uictorq; per eum rege Scotorū, idem Anglus cum prædicto Philippo litem pro regno uiriliter est ingressus, non prætendens tam auunculi filium, quam sententiā Papę, quum se prædicto ultimo rege Carolo proximiorē hæredem cū Franciā à nullo haberi dicatur in feudum, quouis econtrā nullus per femininā lineam in regnum successisse dicatur.

*DE EMPTIONE OPPIDI DICTI MINISTER,
& castri Scharpsenstein, per Albertum ducem Austrię in Brisgauia.*

Friburgensi castro. Prædicto anno XLVI, Albertus dux Austrię emens à Ioanne de Stouffen oppidum Minister Brisgauię, S. Ruperti castrum Scharffenstein, quod à Duce tenebatur in feudum, † sub Friburgis castrum cum oppido confregerat, asserens ea sibi obligata, nec tempore statuto redempta.

*QUALITER REX SCOTORUM IUIT
ad oppugnandum terram regis Anglię, ipso Rege existente in obsidione Kalis.*

Anglo illis temporibus in obsidione occupato, rex Scotorū ex instructione Franci latenter, ut credidit, Angliam est ingressus. Anglus munitus, scripsit Anglis: qui, ingrediente rege Scotorum, occisa omni sua gente, ipsum cæperunt. Eisdem temporibus

ribus, ante festum Martini, in dominica, Papa in consistorio prædictum Carolum & Romanorum regem sollemniter approbavit: quem Aquenses & Coloniens. non recepissent, nec Colonienses, nisi in Bunna ab archiepiscopo Coloniensi extitisset Coronatus, & ab ipso Coloniens. Treuerens. Gerlacus de Nassau prouisus Moguntinus archiepiscopus: item Monasteriensis, Metensis, Leodiensis, & Verdunensis episcopi de suis regalibus inuestiti.

DE CONDOLORE REGIS HUNGARIE, pro fratre suo rege Apuliae Andrea, iugulato per Gallicos.

Prædicto anno XLVI, mense Iulij, Carolus rex Hungariæ de iugulatione fratris dolens, cum magno exercitu scilicet LXX milium equitum, Aquilegiam est ingressus, patriarcham coercens, ingrediendi Apuliam uiam quærens. Intromisit autem se defensionem Rhodis ciuitatis maritimæ, quam olim Veneti obsederant, cupiens ibi portum maris habere. Et cum diu Rex in terra, Veneti uerò circa ipsam ciuitatem iacuissent in mari, Venetorum exercitus latenter de montanis egrediens, magnam occidit multitudinem Hungarorum. Triumphauerant enim Veneti cum domino Mediolanensi, & Veronensibus, ita quòd potentes fuerunt. Sic quòd Vngarus iuuenis & inexpertus litium, frustratus proposito suo & negotio, Vngariam est ingressus. Veneti autem ciuitatem uicerunt. Papa enim sciens sibi aduersari Ludouicum principem Vngarum, cum Mediolanensi antiquo hoste foedus amicitiae ligauit.

DE INGRESSU COMITATUS TYROLIS per Ludouicum Principem, cum Ludouico & Stephano filijs suis.

Eodem Iulij mense Ludouicus Princeps cum Ludouico & Stephano filijs suis, Comitatum Tyrolis est ingressus. & in Trideto, quòd sibi & filio ratione ipsius subesse credidit, sic antè cum Vngaro & Mastino Veronensi habere colloquium nitetur. Episcopus autem Tridentinus ad preces regis Bohemiæ sedis prouisus, occisa sibi gente Mediolanensi, Tridentinos à prædicti Ludouici Marchionis denominatione retraxit: & custoditis Montanis, ne illi conuenire possent, impediuit.

CAROLUS INGREDITUR BOHEMIAM latenter post electionem per Elsatiam.

Carolus electus dum latenter per Elsatiam & Sueuiam transiuit, & ad terram Bohemiæ properauit, honorificè est receptus. Postea de mense Februarij, anno Domini XLVI, ipse Carolus cum Carolo rege Hungariæ genero suo, & cum Alberto Australi colloquium habuerunt in Vienna: quibus simul euntibus in Bresburg, eiusdem Vngari, Ludouicus princeps statim in Vienna colloquium secretissimum habuit Australi. Bohemus autem ueniens Tridentum, pro rehabendo Comitatu Tyrolis, de auxilio Mediolanens. institit. Inerat autem Marchio Brandenburgensis Brusiæ contra gentiles, cuius uxor castrum Tyrolis omnibus necessarijs muniuit ad annum. Engelmarus autem miles & potens in Comitatu, qui & ipsum tradidit Marchioni, tractatus habuit hinc & inde. Marchio autem intelligens hoc, illicò est reuersus. Bohemus autem cum oppidum Meron, & alia plurima uicisset, Principe cum magno exercitu uicto, per se comburens reuersus Tridentum: Princeps similiter est reuersus, quia maxima fuit caristia utrobique. Ludouicus autem Marchio, ipseque Bohemus, in ipso Comitatu multis mensibus se inuicem infestarunt. Bohemus,

mus, cui etiam adhæsit episcopus Curienſis, aliquas munitiones per ſe uictas Medio-
lanenſi pro multa pecunia obligauit.

*DE ELECTIONE IACOBI LAU-
rentij prudentis notarij, in notarium Ro-
manorum.*

Eodem tempore quidã Iacobus Laurẽtij notarius prudens & facundus, plebeius,
Romæ in tribunum electus, ſclera, & item iuriſdictionem urbis exercens, unum de
captiuis decapitauit, & Columnenſes ab urbe exterminans, arguente Romanos Pa-
pa de his turbato, quòd non infra annum rediret: Se cum Romanis alium Papam
creaturum reſpondit.

*DE QUODAM HUMBERTO DEL-
phini, quid egerit uxore ſua defuncta.*

Eo tempore Humbertus Delphini, qui per annum ſteterat inter cunctos, defun-
cta ſibi uxore, nepte quondam Ruperti regis ex ſore, infecto negotio eſt reuerſus.
Papa enim iuxta promiſſum ſuum & theſaurum, nec gentem milit eòdem. Rex e-
nim Curtorum cum ueniſſet Delphinus in terram ſuam, in quandam ciuitatem for-
tem per Chriſtianos obtentam, ex quo nomine eccleſiæ uenerat, ſuſpicatus eum ma-
gnam habiturum ſequelam: treugas fecit cum eo, animo uiſitandi perſonam, &
intelligens quòd abſq; Alemannis uenerit: nec ex factio imperij cernebat muliebrem
perſonam, ipſumq; paruipendens reſceſit, & magis ex aduentu eius animoſus factus
eſt. Eodem anno Princeps Ludouicus, in uenatione urſi in ſyluis iuxta Monacum, de
equo corruens expirauit, anno Domini M, CCC, XLVII. V Idus Octobris, anno regni
ſui XXXIII, minus octo diebus finito.

*DE EGRESSU CAROLI REGIS BOHE-
mia, electi Romanorum regis, animo inuadendi terram
Ludouici principis.*

Egreſſus eſt itaq; de Bohemia, cum magno equitatu, in Bauariam, animo inuaden-
di terram Ludouici principis, Carolus rex Bohemiæ, electus Romanorum nepos,
ex filio quondam Hainrici de Lutzelburg, Romanorũ Imperatoris. Item pronepos
ex filia & nepte Rudolphi de Habsburg, Romanorũ regis, proneposq; Ioannis du-
cis Brabantiæ, ſororius Philippi regis Francia, cuiusq; Philippi primogenitus Ioan-
nes dux Normandiæ ipſius Caroli eſt ſororius, ipſe Carolus ſocer Caroli regis Hun-
gariæ, ſocerq; Rudolphi ducis Auriæ: & ueniens in terram ipſius Ludouici Baua-
riam, intellecta morte Principis Ratiſponam perrexit, ubi tanquam Romanus illico
eſt receptus. Deinde ueniens Nurnberg, ibi grauib; factis promiſſionibus Burg-
grauio, ibidem quem euadere non potuit, in Nurnberg eſt receptus. Miſerunt autem
Eberhardus & Vricus fratres, Comites de Vuirtemberg, ſecretarios ſuos ſingulos
ad ipſum Regem, & ad Ludouicum Marchionem in Brandenburg, querentes cuius
eorum ſe ſeruitio obligarunt, & reuertentibus prius ad Regem miſſis, ipſi Comites
cautione recepta de LXX milibus florenorum eius ſe ſeruitio aſtrinxerunt. De quo
alii à Marchione uenientes, & pactum de centum milibus florenorũ aſſerentes, plu-
rimum ſunt commoti. Duoq; fratres de Hohenloch, unus Bambergens, alter Herbi-
polenſis episcopi, etiam ſe Regis ſeruitio aſtrinxerunt. Argentiæ etiam honorifice
eſt receptus, ipſum episcopum in gradibus eccleſiæ induens regalibus inſignijs, ha-
bens coronam auream in capite, & pomum & ſceptrum in manibus, de ſuis regali-
bus præſtito ſibi homagio ſolemniter inueſtiuit: deinde per ciuitates Elſatiæ, quæ &
ſingulæ eum receperunt, ſpouondit ciuitatibus, ſe relaxationem proceſſuum Papa-
lium curaturum,

Articuli commissionis Bambergensis de absolutione illorum, qui adhærebant Bauaro, sunt tales: Cum multi per sententias & processus & pœnas Ioannis Papæ inflictas, adhærentibus quondam Ludouico de Bauaria hæretico, & de hæresi damnato, redire cupiant ad Ecclesiæ unitatem, committimus tibi, ut qui confessi fuerint errores suos, confessatos & non confessatos, & pœnas quas inciderunt explicitè uel implicitè: & iurauerint, deinceps fideles fore sedis Apostolicæ, & nulli deinceps uel scismatico fauere, & credere quòd non spectat ad Principem, Papam disponere, & alium creare, sed hoc hæresim esse damnatam: & quòd nullum pro Imperatore habebunt, nec per sedem Apostolicam probatum, nec relictæ & liberis ipsius Ludouici pareant, nisi cum ecclesia reformatur. Et qui Carolo Romanorum regi per sedem approbato parebunt, ab huiusmodi sententijs & pœnis absoluas, ita quòd si in aliquo errauerint, in sententias & pœnas pristinas relabantur: & quòd procuratoriorum & gestorum formam episcopus Bambergensis Papæ rescriberet, sub publicis instrumentis.

*DE FORMA ABSOLUTIONIS,
ut haberentur diuina per Papam Cle-
mentem.*

Visa autem forma huiusmodi dura, omnibus displicente, aliqui consuluerunt eam non acceptandam esse per Regem, sed occultandam, & pro alia forma scribendum. Sed timor erat Basilienses non iuratos Regi, ne reformarentur diuina * repertum oportuit exhiberi. Cum autem ciues uellent facere ut formam iurarent, clerus autem quasi penitus cessauit, & si non occasione quæreretur celebrandi animo nunquam similia reactandi: ecce comparuerunt Magistri & Consules Basilienses coram Rege, cum quibus & Conradus de Berenuells magister ciuitatis, necessitatem uniuersitatis uulgariter coram tabellione præsentem exponens hæc in uerba: Domine Brandenburgensium, sciatis quòd nec facere nec credere uolumus, quòd quondam Dominus noster Ludouicus Romanorum Imperator unquam fuit hæreticus. Quemcunq; etiam nobis dederint Principes Electores, uel maior pars ex eis, pro Romanorum rege & Imperatore, illum habebimus, etiamsi nunquam Papam requiret: nec quicquam aliud faciemus, quòd sit contra iura Imperij quouis modo. Sed si habetis potestatem à domino Papa, quòd uultis nobis remittere omnia peccata nostra, placet. Et conuertens se ad populum, dixit: Datis mihi & Conrado Monachi potestatem petendi, ut absoluamini à peccatis uestris: qui dicebant: Placet nobis. nec aliud procuratorium habuerunt. Qui duo milites seorsum coram Secretario Papæ Ioanne de piscario præsentem iurauerunt secundum mandati formam, sicq; relaxatis processibus diuina publice sunt reassumpta, quiesq; regni solitum præstiterat iuramentum, scilicet quòd ius aduocatiæ seruarent. Basiliensis quoq; episcopus Ioannes Sennæ, & Abbas Morbacensium, de regalibus suis solenniter inuestiti sunt. Ciuitates autem, præsertim Argentina, exasperatę fuerunt, propter formam huiusmodi. In die sancto natiuitatis Domini Rex communicatus fuit, legitq; in missa alta uoce, habens in manu euaginatam gladium: Exiit edictum à Cæsare Augusto. Postea Rege ueniente Vuormaciam, circa uesperas, conuenerunt Clerus & Consules ciuitatis, & quaesitum est à clero, num uellent absolui, uel sentirent de processibus: Qui cum e contra quærent à Consulibus, quid ipsi sentirent: illisq; dicentibus, se de illis nil sentire: clerusq; diceret, ad ipsos animo nil faciendi, ab inuicem recesserunt. In crepusculo uerò Collegia constituentes procuratores, singulos uerò curari, & clerici per seipsos, & religiosi per procuratores iuramentis præstitis, per Bambergensium, absoluti fuerunt. Et cum populus more solito uellet habere diuina, clerusq; nollet coram populo celebrare, factus est tumultus. Clausisq; portis omnibus, populus ad hospitium Regis, ad quæ & Bambergensium, confugatur, armatus accessit. Ipseq; Bambergensium, mandato Regis territus, omnem clerum & populum Vuormaciensem sine omni cõditione & iuramento absoluit, & statim omnis clerus, religiosus & secularis, contra iuramentum serò præstitum publice omnia resumpsit.

DE DECOLLATIONE ENGELMARI
*ri militis in comitatu Tyrolis, potentis
 ualde.*

Interea Engelmarus miles qui Comitatum Tyrolis, cum uxore, tradidit Marchioni Brandenburgeni. ex quadam suspitione per Marchionem capitur, & ante castrum suum, forte quod tenuit frater eius, decollatur, & successiue omnia sua per Marchionem, mediante Duce Conrado de Teckh, sibi fidelissimo occupantur.

DE CONFLICTU TEUTONICORUM
in partibus regis Lituaniae.

Eodem anno, scilicet XLVIII, de mense Ianuarij, Magister ordinis Teutonicorum cum XXII milibus equitum ingressus terram regis Lituaniae gentilis, sex hebdomadis terram uastauit, quem in reuersione, usque ad glaciem fluuij reuertentem, Rex cum XL milibus insequitur. Et cum simul ad glaciem uenerunt, subiungendi autem Christiani, qui iam super glaciem partim uenerant, uidentes illos, reuersi de glacie, ad campum iniere conflictum. Illosque tendentes ad glaciem, ipsorum circa sex milia submerserunt, & circa duodecim milia occiderunt, reliquos uero ad syluas Lituaniae insequuntur. Duo autem Reges fratres uolentes effugere, arbores ascenderunt: quas cum Christiani succidere uellent, illi uidentes se non posse euadere, ne de Christianorum morerentur manibus, cum cingulis suis ad ramos arborum se suspenderunt. Christianorum etiam electorum occisi sunt quinquaginta, uel circa.

QUALITER REX HUNGARIAE
recessit ab Apulia propter pestilentiam.

Reuerso autem propter pestilentiam Vngaro, Ioanna relicta Andreae fratris sui, de auxilio Papae subiugatur Vuernhero de Vrselingei. Sueuo, qui primo Vngaro adhaesit, & ab eo propter quandam suspitionem falso sibi impictam, ut dixit Licenciatus, recessit. Vendidit autem ipsa Ioanna, quantum in ipsa fuit, ciuitatem Auinionem, pro multa pecuniae quantitate.

DE TERRAEMOTU MAXIMO IN
die conuersionis S. Pauli.

Eodem anno M. CCC. XLVIII, mense Ianuarij, in conuersione S. Pauli factus est terramotus generalis & magnus, ex qua homines pati syncopam putabantur, & in aliquibus locis multis diebus durauit, praesertim in Carinthia, ubi oppidum grande Villach cum multis castris & uillis eiusdem uallis corruerunt & perierunt, & in multis locis ex hoc incredibilia peruenere.

DE PESTILENTIA Hominum
maxima.

Facta autem pestilentia mortalitatis hominum in partibus ultramarinis & alijs, qualis a tempore diluuij non est facta, aliquibus terris penitus euacuat, Marsiliae episcopus cum toto Capitulo, & quasi omnes Praedicatorum & Minorum cum dupla parte inhabitantium perierunt. quot uero in Monte Pessulano, in Neapoli, & alijs regnis & ciuitatibus mortui sint nemo posset enarrare: Auinione & in curia per contagionem morbi infecta, ex quo multi sine sacramento perierunt, nec curam habebant parentes de filijs, nec econtra, nec socij sociorum, nec famuli domitorum. Papa inclusus camerae habenti ignes magnos continue, nulli dabat accessum. nec poterant prophetantes, quamuis multa dicerent, certam de his dicere rationem;

nem, nisi quod Dei esset uoluntas. Hæcque nunc hic, nunc alio loco, per integrum annum & plures annos durabat.

DE MALA FAMA ET INFORTU-

nio Iudæorum in diuersis terris & regionibus.

Et infamati sunt Iudæi, quod huiusmodi pestilentiam fecerint, uel auxerint, fontibus & puteis iniecto ueneno. & cremati sunt à mari usque ad Alemanniam, præterquam Auinione, ubi eos Papa Clemens VI defendit. In multis autem ciuitatibus ad clamorem Papæ sine iudicio sunt cremati. Spiræ autem & Vuormacię, Iudæi in una domo congregati, combusserunt seipsos. & inuenta sunt quasi omnia mala maleficiorum genera, quæ in Hispania, habito per eos dudum consilio, de ueneficijs conuenisse: item de multorum puerorum nece, de falsis literis, de corruptione monetarum, furtis, & alijs multis, in quibus offendebant Altissimi maiestatem. Facta sunt hæc, & multa alia de Iudæis, anno Domini M. CCC. XLIX, Dominica ante Valentini.

DE ELECTIONE GUNTHERI DE

Schwartzenburg, strenuissimi & animosissimi Comitis, in Romanorum regem, contra Carolum quartum, filium Ioannis regis Bohemia.

Guntherus Comes de Schwartzzenburg Turingen. circa XLV annos, uir robustus & strenuus & prudens in bellis, quasi solito Hainrici Moguntini & quondam Ludouici Principis plurimum laborauit, qui in pluribus conflictibus feliciter prauas lens proprijs, capiendo & uastando plurimum est ditatus à Principibus & Carolo contra se intromisit, de regno rogatur. qui primò & reuens, tandem Principes ex pacto aiunt, si in Franckfurt per Principes & nobiles sententiatum fuerit, uacare regnum & Imperium: maiorque pars Principum, qui similiter per sententiam declarati fuerint, ius habere ipsum absque omni Symonia elegerint, propter Deum dicens se expositurum periculis pro Deo & Imperio corpus suum. Hoc facto, cum exercitu suo in campo se posuit iuxta Franckfurt, feria sexta post Hilarij, anno M. CCC. XLIX. Conuenientibusque inibi Principibus 4, & multis alijs Baronibus, & per sententiam detectam Imperium uacare, & eisdem quatuor competere ius eligendi, electus est in Purificatione per Hainricum archiepiscopum Moguntinum, Ludouicum Marchionem de Brandenburg, Rudolphum de Bauaria Palatinum Rheni, annuente Ruperto suo fratre, capto cum Ruperto fratrueli eorum, & Ericen. Ducem Saxonie. Huic enim Erico tanquam filio fratris senioris Rudolphi ducis, electionis Caroli decernebatur ius eligendi habere. Cumque per sex hebdomadas potenter iacuissent in Franckfurt, more regio est receptus. Aliaque ciuitates imperij eum similiter receperunt. Intelligens autem Carolus eum iacere in campo ad Rhenum, se transferens, Treueren. Colonien. Leodoneen. episcopos, ducem Brabantie, & alios Principes amicos alloquitur. Scribens etiam Baronibus & ciuitatibus, quæ eum receperunt pro subsidio, & quod in uilla Castellis ex opposito Moguntie castrametari uellent, Dominica Esto mihi, ad quem terminum Guntherus quasi in derisu tournamentum indixit.

DE CONTRACTIONE MATRIMONII

per Carolum regem cum filia Rudolphi Palatini Rheni, siue ducis Bauarie.

Carolus autem unicam filiam Rudolphi Palatini prædicti ex matre de Carinthia duxit uxorem, quod quasi duo Carolus & Rudolphus quondam Rudolphi regis prone-

pronepotes fuerant, ipſeꝫ Rudolphus & quondam uxor eius mater ſpoſſa ſimili-
ter fuerunt eiſdem Rudolphi regis pronepotes, pro quo nunquam dicitur diſpen-
ſatum. Cum autem Carolus Guntherum præ potentia ſua & ſibi adhærentium inua-
dere non poſſet, indixit colloquium Spiræ ad dominicam Lætare. Vbi conuenienti-
bus Treuerenſe, Gerlaco, Moguntinē. Comite de Vuirtemberg, multisꝫ Baroni-
bus, & ciuitatum nuncijs, cum ſperaretur Guntherum in uicino uenturum pro con-
cordia tractanda, ipſe ſpernens, caſtrum Friburg obſedit. Poſthæc in principio ue-
ris inſirmante Gunthero in Franckfurt, magiſter Fridaugus, famoſus medicus, ſed
comitibus de Naſſouue antiquitus familiaris, cū Gunthero potionē daret, eamꝫ ten-
taret licet inuitus, poſt hoc Guntherus inſlatus, quo ad ualentia inuiliſ eſt effectus.
& creditur famulum medici inieciſſe uenenum.

Eo tempore ad preces Ioannis, filij quondam Bohemi, quem Comitem Tyrolis
nominauit, Papa commiſit epiſcopo Curienſi, à captiuitate liberato, ut ſi inueniret
cōſanguinitatis uel affinitatis, uel aliud impedimentum inter eum & Margaretham
quondam Hainrici ducis Carinthiæ filiam, Ludouico de Bauaria nominanti ſe Mar-
chionem Brandenburgenſi, de factio copulatam, quòd ob maleficium diuortium cele-
braret, quòd ſi non inueniret, cum X annis & interim per continuum triennium co-
habitauerint, operam copulæ dantes: nec potuerint commiſceri, ſed poſſet ſibi reddi
ſine ſtrage & ſcandalo, ipſeꝫ ſe habilem aſſerat ad alias mulieres, & cupiat eſſe pater,
quod iuſtum fuerit decernat. Qui Curienſi, inter eos diuortium propter maleficium
celebrauit. Marchio autem cum Maſtino Veronenſi ligam cōtraxit, eiꝫ filio ſuam
ex prædicta Margaretha filiam deſponſauit.

DE CONUOCATIONE EXERCITUS IN

*Moguntiam, per Carolum regem, contra Guntherum de
Schuartzenburg.*

Conuocauit autem rex Carolus exercitum ad Moguntiam in Maio. Mogun-
tini enim ſibi in odium Hainrici Archiepiſcopi, qui eos læſerat, & Franckfurten-
ſium, à quibus Rex abſtulerat nundinas, dans Maguntinis, firmiter adhæſerant. In-
tentio autem Moguntinorum fuit, expugnare oppidum Alteuill, conſtructum per
Moguntinum ſuper Rhenum, ad duas leucas à Moguntia. Guntherus autem le-
thaliter inſirmus, cum gente ſua ſe in Alteuill collocauit. Tranſeunte autem Caro-
lo Rhenum, ducenti equites Guntheri impetum facientes, Carolum terruerunt. Ac-
celerantes autem equites Eberhardi de Vuirtemberg, & quidam alijs, fugarunt eos:
de qua fugatione multi milites ſunt creati. Veniens autem Marchio de Branden-
burg ſine gente, habitis tractatibus cum Rege, uidens etiam Guntherum factum
inualidum, negocium oportuit expediri. Ita quòd Gunthero data ſunt XXII milia
marcarum, & duo oppida Thuringiæ Imperialia, pro tempore uitæ ſuæ. Quod ipſe
Guntherus, licet inſirmus, difficulter conſenſit, etiam quòd ſanus nullatenus con-
ſenſiſſet, de Principum perfidia conquerendo. Obijt autē ipſe Guntherus in Franck-
furt, & in eccleſia parrochiali ibidem præſente Rege fuit cum lamentatione ſepul-
tus. Rex enim Franckenfurtenſibus omnia ſua priuilegia confirmauit, & nundinas
reſtituit, datis ſibi XX milibus marcarum, quæ recepta ſunt à ludæis ibidem.

DE REUERSIONE REGIS

in Spiram.

Reuerſus eſt autem Rex Spiram, uocatiſꝫ Baronibus & ciuitatibus, tractans de
pace generali circa Rhenū, ſed non perficiens, in Bohemiam eſt reuerſus circa finem
Septembris, malè terra regni pacata. Reliquit autem in Sueuia præſidem Eberhar-
dum de Vuirtemberg.

De Eber-

DE EBERHARDO COMITE DE
Uirtemberg.

Eberhardus autem de Uirtemberg, præses in Sueuia, cum oppida imperialia, Nordlingeñ. quod consuevit respicere Comites de Ottingeñ, & Vuerde, super Danubio, quod in dominio Bauarorũ ab antiquo steterat, ad suam nomine Regis obedientiam assumpsisset: tunc inter duces Bauariæ, Comitesq; de Ottingeñ. cõtra ipsũ Eberhardum odium est subortum. Ciuitates autem Sueuiæ ipsi præsidi uicinæ, alijs quantum audebãt fauentes, præsidem, sicut & patrem & auum, habuerunt exosum. Ipse Eberhardus oppidum Lande super Neccaro episcopi Vuormaceñ, quod ante Rupertũ ducẽ Bauariæ defensario episcopi nomine respexit, sibi de episcopi consensu attraxit. Ex quo inter Ducem & Comitẽ exercitus congregantur & remittuntur. Rupertus autem dux in Bohemia Carolo regi nimis familiaris est effectus, qui & uicarius Regis dicebatur: postquã fratrualem suum Rupertũ, quem & Arriectum nominant, de captiuitate redemit. Postquam in Brandenburg pro pace laborauit plurimum, ciuitates Sueuiæ contra Comites de Uirtemberg acriter incitauit. ac multi episcopi & Comites per Eberhardũ de Uirtemberg habere credebantur exosum, propter eius uirtutes: & quia malam timuerunt consequentiam, si aduersus illa oppida præualerent, se mutuo colligarunt, sicq; furor uulgi quieuit.

Humbertus uerò Delphini uice quodammodo destitutus, terram suam retentis aliquot munitiõibus, nepoti regis Franciæ ex filio primogenito uendens, frater Prædicatorum est effectus.

QUALITER TREUERENS. ARCHIEPISCOPUS
constituit Ioannem de Liechtenberg, tunc temporis præpositum Argentinensium uicarium episcopatus sui in spiritualibus
& temporalibus.

Valdeuinus autem Treuerens. cum XLII annis ecclesiam suam rexisset, ac propter senium & tenacitatem nil plus proficeret, cum frequenter solitarius uitam quasi carnificum duceret, Ioannem de Lichtenberg, qui & in Argentinensi ecclesia præposituram, decanatum, cantorianatum & pincernatum simul tenebat, ualentem & prouidum, in spiritualibus & temporalibus administratorem & uicarium deputauit.

DE MINISTRATIONE CUNONIS DE
Valckenstain contra Papam & Gerlacum
prouisum.

Cuno uerò de Valckenstain, minister Hainrici Moguntini, inuito Papa & Gerlaco prouiso, & quòd idem Hainricus quondam in Gunthero de Suuartzenburg fideliter egerit, laudatur, Bauari uerò perfidia diffamatur.

DE MORTE QUARUNDAM DOMINARUM,
filia regis Bohemia & regina Hungaria, & sororis regis
Hungaria, uxoris Ioannis Franciæ regis.

Moriuntur quoq; eodem anno XLIX, filia regis Bohemiæ, regina Hungariæ, & soror eiusdem Regis, uxor Ioannis primogeniti Franci: item primogenitus ducis Brabantia, gener prædicti Ioannis: & Domina de Kussa, filia quondam Lupoldi ducis Austria: Item filia regis Cecilie, uxor Stephani ducis Bauariæ. Circa principium anni quinquagesimi, Francus clam uni seruitorum regis Angliæ Lomperdo, te

do, tenenti custodiam unius portæ, pro traditione in Kales pecuniam maximã pollicetur. at ille breui termino deliberandi recepto, uelociter Anglum alloquitur. Iussitq; eum recipere pecuniam, & gentem Franci uenire iubet. Anglus autem cum filio suo & suis nocte ueniens per mare, gentem Franci, introuissamq; multitudinem uidelicet nobilium, interfecit, & aliquos captiuauit.

*QUALITER CLEMENS PAPA SE-
xtus perpetuò constituit annum Iubileum.*

Cum autem Clemens papa VI, L annũ perpetuò statueret Iubileum, quẽ Bonifacius Octauus 100 statuerat, quasi nouum inchoans, timorosus dicens ipse Clemens 50 magis conuenire: ecce inchoante eodem anno, & per totum quinquagesimũ tanta Roma Christianarum confluit multitudo, qualis non illic ab urbe condita confluebat.

*QUALITER PAPA INHIBUIT PRO-
cessum Flagellatorum per consensum Caroli regis
Romanorum.*

Requisitus autem Papa per Carolum regem Romanorũ, processu quoq; Flagellatorum sectã detestans, eos inhiberi præcepit, & religiosos eis fauentes per episcopos captuari. Castigationes tamẽ occultas in hospitio bona intẽtione permittere præten- dit, quoq; in processu: quòd sicut manus in necem Iudæorum, quos pietas Christiana defendit, laxarunt, similiter de is contra probos alios sit timendum.

CUSPINIANVS LECTORI.

Magister Albertus Argentinẽsis in suis Chronicis hoc loco prolixum caput de origine & dignitate & patria gentis Sueuorum, ex Gottofredo Viterbiensi re- censet, narrãs quo pacto Sueui à mōte Sueuo, quod Lucanus testatur, in septentri- one denominati, etiam in exercitu Attilæ, quem numerosissimũ habuit, in campis Cate- launicis fuerint, & qui ipsorum reges extiterint, quas prædas abstulerint, & usq; ad Burgundiones perrexerint. Et quomodo eosdẽ Burgundiones extinxerũt, & terras suas tanquam in suum proprium dominium cõtraxerunt. Extat & peculiare opuscu- lum Attilæ, quo hæc cõtinentur: & ego Cuspinianus in opere meo Consulum nonni- hil, nõ sine summa diligentia, perscripsi. Præterea ut paulo antẽ testatus sum, antiquũ naciũ exemplar magistri Alberti, quod præ uetustate legi uix poterat, reperi & aliud exemplar eiusdẽ magistri Alberti longẽ diuersum à priore, fenestratũ, ac plerisq; in locis mancum: cui confidere non erat securum. Ob id moneo omnes lectores, ne faci- le credant his exemplaribus, sed cauti sint legendo. Nam facile inconsideratus lector offendet sese, & in errores præcipitabitur: quod admonitionis causa præfari uolui. Nam quæ in eodem magistro Alberto scribuntur de regibus Italia, regibus Latinis usq; ad Aeneam, ex Orosio notiora sunt quàm ut de ea re pluribus agamus. Item quæ de quatuor regnis tradit, Persico scilicet, Babylonico, Macedonico, & Romano, & Eusebius & pleriq; alij historici testantur. Item quæ tradit de Euandro, & Pallante, cũ eius Epitaphiũ in historia Martiniana etiam contineatur, & alibi item quæ scribit de Seruatore nostro, quo pacto Imperiũ honorauerit, & natiuitate sua, & in uita, & post mortem, omnibus nota sunt hæc adeò, ut superfluũ sit ea toties repetere, & literis in- culcare. Itẽ de Gallia triplici, Cæsar in Commentarijs satis superq; explicat & docet. Item quæ de regibus Francorum, à Carolo ad Clodoueam, quem S. Remigius bapti- zauit, & cæteris sequentibus Regibus historia complectitur, aptius alibi leguntur: a- deò quòd nihil penitus inueniam in præsentĩ Alberti historia, quod non alibi cõmo- dius legatur, & inueniatur. Ob id puto indignum, frustra lectorem detineri hac sua garrulitate, meliora enim semper sunt legenda, & non hæc quili-
quiliæ & peripsemata.

Reueren-

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI ET DOMINO,
D. BERNHARDO Præsuli Tridentino, Sereniss. Regis Hungariæ & Bo-
hemix, Archiducis Austriæ, &c. FERDINANDI primario à Consi-
lijs, v. c. atq; opt. Ioannes Cuspinianus Salutem &
felicitatem optat.

Scripsi his diebus, Reuerendissime Præsul, miserabilem & execrandam Turcorum stragem, qua Lu-
douicus Rex Bohemiæ & Hungariæ miserè periit, & regia urbs Buda & Pestum oppidum à Turco in-
censa conflagrarunt, templa desolata sunt, muri cõquassati corruerunt, quod nemo sine lachrymis cernere hodiè
possit: Principes sacri Romani Imperij & proceres adhortando, ut postposita mora ueniant in subsidium Christia-
nitati, ne hoc idè experiatur. Facilis enim est aditus Turcis ex Hungaria in Austriam, Bauariam & Sueuiam. Et
licet idem Aeneas Syluius in conuentu Mantuano, tanquam Pontifex Romanus: Antonius Campanus episcopus
Aprutinus, in conuentu Ratissponensi Friderico III. Cæs. Rom. cunctisq; Principibus astantibus, suasisit & ad-
hortatus est, ut arma cõtra crudeles Turcos sumât: Franciscus quoq; Philelphus lögè lateq; Carolo & Lodouico
Francorum regibus, Vladislao regi Hungariæ, Nicolao Pont. Ro. Paulo II. Pont. Max. Sixto IIII. Nicolao
Trono, & Christophoro Mauro Ducibus Venetorum, Friderico Vrbinati Duci, Bernardo Iustiniano Patricio
Veneto, Ludouico Fuscario Equiti aurato & Iureconsulto, & passim alijs de Turcis expugnandis scripsit arti-
ficiosissimè simul & elegantissimè: ego tamen simpliciter, ut res gesta est in nostra uicinia, & quæ oculis uidi,
& fama ad nos peruenit, rem differui: ut omnes intelligant, si modò legerint, crudelis illius tyranni seuitiam ab
omnibus Christianis Principibus animaduertendam: & citò quàm citissimè succurrendum, si Christianitatem tu-
tari ac defendere uolunt. Vale Reuerendiss. & simul optime Princeps, boniq; consule.

ORATIO PROTREPICA IOANNIS CV-
SPINIANI AD SACRI RO. IMP. PRINCIPES ET PROCERES,
ut bellum suscipiant contra Turcum: cum descriptione conflictus nuper
in Hungaria facti, quo periit rex Hungariæ LUDOUICVS, & qua uia
Turcus Solemet ad Budam usq; peruenerit ex Alba Græca: cum enume-
ratione clara dotium, quibus à natura dotata est Hungaria: cum in-
sertione multarum rerum annotatu di-
gnissimarum.

DIXERINT licet plurimi, multiq; sint dicturi deinceps, de crudeli-
tate Mahumeticæ sectæ, quàm impiè seuerint semper in Christianum
sanguinem: quamq; sint ueluti lupi, qui raptu fiunt indies effera-
tiores: quum tamè omnium sint effeminatissimi & imbelles Asiatici, ut an-
tiquitus de eis ferebat, O Phryges & uerè Phryges sinite arma uir-
ris. Nam & Græci, olim gens strenua, adeò degenerauit, ut originem
suam nesciat, uoluptatibus omnis generis corruptissima. Quandoquidè apud Tur-
cos nullum est peccatum, quàm non peccare. Si tamen mihi à Deo opt. max. liceret
optare quæ uellem, in commune Christianitatis commodum, nil aliud poscerem, quàm
ut oculata fide omnes Christiani Principes cernerent, quæ nuper saeuus Christiani
nominis hostis Soleymanus, Turcorum princeps, dum cõlictum statuisset cum pijs-
simo Hungarorum rege Ludouico uictor patrauit & Budæ, & in Hungaria, quam ui
occupauit, & incendio, & hominum cæde truculentissima. Tum neminem pu-
to ex uobis, ô Principes, & sacri Romani Imperij proceres, tam segnem & oscitabun-
dum domi torpere, quin hanc cladem pro sua uirili uindicare, & optimum quemq;
manu sua strenuè ulcisci, relicta domi omnibus rebus, festinaret, rupta omni morâ:
ne crudelis illa & sanguinolenta bestia, sumptis cornibus latius ueluti rabidus canis
in Christi gregem populabunda sauiret, & suo rictu aperto uorare quod restat Hun-
gariæ conaret. Nempe cum superiore anno Zelimus tyrannus, huius progenitor,
ut hinc ordiar (nã altius repetere quæ ante annos quinquaginta & amplius acta sunt,
Mathia rege & Ioanne Huniade regnantibus, quando Turci uicti & castris exuti re-
pulsæ sunt, & Belgra dum a hostibus liberatum, licet gentium terror tum passim ap-
pellaretur

pellaretur Turcus, iam inutile ducor: dicturus, quæ præfens nostra ætas uedit, & hæc pro dolor experta est, quæ sine lachrymis effari uix possunt) Cum inquam Selymus superiore anno post deuictum Sultanum, recepta Palestina, Syria & Alexandria, & post superatum Persarum regem Sophi, cum plerisque locis, quæ tributaria fecit, mortuus esset, relicto filio Solometh: qui efferacior patre, Hungaris malo fato negligentibus ac dormitantibus, clauem regni Nandaralbam, Taurunum siue Belgradum ueteribus dictum, eripuisset: uel, ut loquar uerius, potius Hungari sua delidia amississent: capta dehinc Rhodo nobilissima insula, pari torpore Christianis principibus male uigilantibus, Zelimo extincto, filius Solometh patre sæuior, multoque truculentior, maiorum suorum uestigia sequutus: ut uoraret cæteras Christiani orbis regiones, sicut à maioribus fuit institutus, maximam classem nauium toto arno fabricare nixus, quo contra Danubium irrumperet in Hungariam, quam multo antè inuadere meditatus fuerat. Cum iam diu Bulgariam, Mœciam, Illyrici & Croatiae partes cū Græcia insatiabilis bestia deuorasset, sic rem aggressus est, ut ordine omnia explicem. Triâ namque maxima flumina Danubio, qui Hister postremò appellatur, in unum alueum prope Nandaralbam coeunt: Sauus, Drauus, & pisculentissimus Tibiscus, qui nostra ætate Tissa uulgò dicitur, prope Segedunum Danubium ingrediens, receptis prius in suum alueum Keres & Maros fluuijs: maximus illic fit alueus in Danubio. Qui deinceps per Transalpinam Vualachiam, ob montes præcipites, & in cœlum usque uergentes, ut sic dicam, fit arctior: sed mira profunditatis, ut Traianus Cæsar olim debellaturus Decibalum regem in Persas proficiscens, occasi onem sumens pontem supra Danubium mira arte & ingenio strauisse feratur: cuius fragmenta hodie adhuc extant, cum inscriptione, TRAIANI NERVAE FILII CAESARIS VERE PONTIFICIS, quòd paucis etiâ doctrissimis notum est. Vbi haud longè fons scaturit, qui S. Crucis uulgò dicitur, & magnis miraculis claret. Quoties enim Rex aliquis Hungariae uel moritur, uel periculum aliquod subire cogitur, aqua fontis in cruorem uertitur, ad multos hominum languores, quibus medetur, haud inutilis. Quod accolis longè lateque patet, & longa experientia comprobatum est. Vere itaque proximo huius anni, Hungaris dominantibus somnum Epimenidis, choreisque & uino indulgentibus, sanguinolentus tyrannus Solometh, innumeris nauibus paruis & magnis, temporarijs quoque, celebribus tamen, quas antiquitas celoces appellat, onustis comœatu & magnis machinis, cum magno exercitu quoque in Hungariam irrupit. Fertur autem ducentena milia hominum, præter inutilem turbam calonum & lixarum, habuisse in exercitu, cum triginta milibus camelorum, qui artalariam ingentem, comœatum ac cætera impedimenta ferebant: cum selectissimis equitibus & peditum caterua, qui Ianizari uulgò dicuntur, ex sanguine Christiano ferè omnes orti, quos pro decima parentibus surripit, & gladiatoria arte ac militari disciplina institui facit, quibus custodiam corporis committit proprij: hos, quoties castrametatur, in suo tabernaculo habet custodes, & sine eius iussu ne digitum quidem transuersum agunt ab Imperatore. Nam de cæteris eius ministris, quibus utitur, nunc non est differendi locus, qui copiose alibi de ijs scripsimus. Posteaquam ergo Solomet ex Nandaralba soluit, recto itinere primùm arcem munitissimam Salankemen peruenit, quam nullo labore capit. Hinc adiacentes arces & oppida aggressus, donec Varadinum Petri, strenuis uiris ac militibus egregijs munitum, ac comœatu & bellicis machinis bene prouisum peruenit. Vbi substitit, & aliquot diebus frustra conatus, licet semper ad solitas fraudes, ut pelliceret ad se inhabitatores, confugeret: cum illis persuadere nequiret, indignatus ueluti frendens bellua acrius instare: at illi tanquam uiri fortes acrius sese defendere, quoad præcipuos è suo exercitu milites amitterent. Tum blandiri cœpit militibus: ac libertatem, si sese dederent, obtulit. At ijs sperantes à Rege auxiliùm, mori prius decreuerant omnes, quàm sese dedere. Cum uerò nusquam auxiliùm ueniret, nec à Rege, nec à Regnicolis, accepta libertate, ultro se dediderunt. Turcus castro & arce munitissima potitus, nullam (ut assolet) seruat

Taurunum.
Nandaralba.
Belgradum.

Pons Traiani
in Danubio.

Fons sancte
Crucis.

Salankemen.
Varadinum Pe
tri.

feruat fidem: sed captiuos ut pecora abegit, in perpetuam seruitutem, ac miserum exilium. Dehinc arcem hanc munit, & militibus ac necessarijs prouidit, pro que fortalicio firmissimo usque nunc utitur. Paulatim adiacentes uillas & oppida hominibus uacua occupat. Titellum arcem, dehinc Vlack oppidum in ripa Danubij situm, ubi quondam Capistranus in sepulchro quiescens, resurrectionem communem expectat, flammis ferro que expugnauit. Tandem exciti Hungarij, episcopo Collociense, lachrymis ac precibus commixtis adhortante & efflagitante, ne tanquam inertes, uino somno que sepulti, uniuerso mundo essent fabulæ (uix enim dici potest, quantum uir ille, religiosus equidem, & bono zelo motus, cum tamen ab ineunte atate semper fuisset bellicosus, sapissimè manus conferens cum Turcis, passim cunctos ad aggrediendum cohortatus, ut patriam, uxores & liberos tuerentur, quamuis sæpe rideretur à plerisque, qui omnia iniquè interpretantur.) Sic itaque pijsimus rex Ludouicus, cupiens regnum & subditos sibi commissos tutari ac defendere, paucis comitantibus (multi enim ex suis immemores iurisiurandi, fatum sui Regis expectantes latuerunt) Budam egressus xxiiij Iulij, decem & octo milibus passuum Tolnam uenit, haud longè ab oppido quod Batha uulgò appellatur, ubi sanguis Christi religiosissimè ueneratur, Turco occurrit. At contra, Turcus à Danubio cum exercitu haud longè discedens, omnia longè lateq; deuasat: arcem Soclos, quam olim Emericus Deperinn magnis sumptibus struxerat, regni Hungariæ Palatinus, uir sanè haud ignobilis, & Cæsari Maximiliano, dum ambo uerent, haud ingratus, oppugnaturus, scalas apponit Turcus, credens uno aut altero die in potestatem suam uè posse redigere. Sed omnes illius conatus, uiri fortes, qui hanc arcem custodiebant, eluserunt: & ter repulsus ab expugnatione arcis, tandem cum ignominia celsit belua, frendens præ ira. Idem illi accidit in altera arce haud longè ab hac, cui nomen Vualpo: quam pari furore aggressus, irrito labore omni & frustrato ridiculè celsit, amissis pluribus bellicosissimis uiris & militibus. Utinam omnes alij sic uires intendissent. Non sunt enim ferrei Turci, ut uulgus opinatur, ut non possint uinci: sed molles & effeminati, omnia furore & impetu agentes, præcipites: mox si uires uideant, ab incepto desistentes, ceu mulieres: quæ primis suis consilijs longè anteuertunt uiros, sed mox languentes à suis decidunt meditationibus, si paulo fortius adoriuntur. Cum in Soclos & Vualpo malè celsisset Turco, conuertit se ad Quinqueecclesias, ciuitatem haud fortem: ubi Episcopatus nobilis uirum habuit olim nostra atate insignem, & prudentia ac experientia multis regionibus comprobatum, cui nomen erat Georgius Zotmar. Hanc urbem facile igne & ferro expugnauit. Hic sæuitia usus crudelissima in uiros, quos trucidauit, & mulieres ac uirginès, quas stupro in luxum suis militibus concessit, & postremò in seruitutem abegit: uolens compensare sæua truculentia ignominiam, quæ & in Soclos & Vualpo adeptus erat. Sic misera urbs uiris & mulieribus spoliata, tandem cremata est: nec preces nec lachrymæ, quas mulieres ac liberi cum parentibus non absque magnis singultibus ac gemitu emisierunt, locum ullum apud sæuum hostem habere potuerunt. O crudelissimum spectaculum, quod meritò Principes & proceres Romani Imperij cordi suscipere debeant. Erat enim hæc urbs uiris ac feminis speciosis decora, mercimonijs clara, diuitijs insignis: quæ una die sic miserè periit & occidit, cum tot hominibus ac bonis quæ in spoliū ac prædam Turcorum cessere omnia. Rex Ludouicus interim circa oppidum cui nomen Mohatz, exercitum habens, ut fertur, triginta milium equitum, expectauit à suis subsidium: iussitq; ut thesaurum ecclesiæ in tanta rerum necessitate dissoluerent. Maria regina Hungariæ, de nobilissimo stemmate Regum Hispaniarum & Archiducum Austriæ orta, & quæ maritum unice deamauit, nihil obmisit quod ad salutem Domini sui spectare uidebat, rogando, petendo auxilia ab exteris & suis regnicolis, opes suas omnes dilargita est. Bohemos nobiles accersiuit, nullis parcendo expensis, ut suo Regi suppetias ferret. Intendebat omnes neruos Paulus Temeri archiepiscopus Collociensis, qui prius aliquoties, priusquam habitum Sancti Francisci indueret,

Titellū, Vlack, arces.

Ludouici Regis in campum progressus cū exercitu.

Tolna. Batha. Soclos.

Vualpo.

Quinq; ecclesiarum expugnationio. Georgius Zotmar.

Mohatz.

tanquam strenuissimus miles à pueritia saepe manus cum Turcis conferuit : & ob id propter præclaras eius res gestas in archipræsulem electus, ueluti uigilantissimus pastor super gregem Dominicum, omnes angulos circumeundo, adhortando & monendo anxie obiuit, ut sese, liberos, uxores & patriam defenderent. Alijs fletum excussit & lachrymas, alijs risum (qui subsannando monachum, tanquam inutilem rei bellicæ putabant, tanquam surdis fabulam cecinit. Alij præfules & nobiles regni suum regem comitabantur, susquedeque omnem fortunæ aleam æstimantes. Regem admonere nemo bonus censuit, suopte ingenio plus satis ad quæque pericula subeunda promptum, qui nullis calcaribus egebat. Utinam fuissent, qui eius rei rationem habuissent, & tam pium Regem tanto periculo non commisissent. Sed cum ex suis multi imprudentes Regem hortarentur ut cum Turco congredere, impar & uiribus & potentia contra tam sæuum ac potentem hostem, noluit degener apparere & inglorius, ne timidus incusaretur, propriam uitam contempsit & salutem : manusq; conferere (licet testudineo gradu ad tam arduum opus sui semouerent) cum hoste tam potente statuit. Alij causabantur, exercitum suum non satis fore turbæ tantæ. Alij arguere Regem, si hostem elabi sineret, arma conuersuros in ipsum. Pars expectare plura auxilia ex Bohemis suadebat, pars satis esse affirmabat. Sic pijsimum regem ancipitem suis suasionibus, qui tamen minus uirium habuit, quam tantum negotium requirebat, reddebant. Alij ut urgerent Regem ad hoc fatum, alijs sibi magis quam Regi consulerent, uarijs argumentis instabant. Contumelias quas in ipsum Regem iaciebant, ferre non potens Rex: licet careret & Imperatore experto, qui aciem instituere sciret, tormenta iaculari, & exercitum ordinare: plerisque reluctans & dissuadentibus aciem educit, non satis compositam, xxx Augusti, qua die Ecclesia decollationis S. Iohannis festum religiose colit. Fit clangor tubarum, strepitus armorum, ferit aethera clamor uirorum. Nostri tormenta bellica & machinas frustra iaculantes, ne exercitus Turci ullam quidem partem attigerant. Aliqua distantia haud modica Turcus audiens ibi paratam aciem, cum numerosa sua multitudine præmissis tormentis ac bellicis machinis, ne ictum quidem ullum frustra emisit: quin recto tramite in exercitum Regis, ueluti repentinus imber & tonitru certis grandinibus uenit. Quo territi nostri, cum dicto citius Turci exercitum Regis obruerent, à multitudine superati, pauci uertuntur in fugam, salutis suæ consulentes fuga. Posteaquam nec punctim nec caesim Turci à nostris possent offendi, ita armati cortelinis & loriceis, tam copiosum sanguinem fuderunt, ut campi sanguinolenti instar torrentium fluitarent. Nostri palantes, territi barbarico clamore frequentato, Dabra Dabra hu, quas uoces crudeliter reiterabant, maximumq; terrorem nostris iniecerunt, præsentem mortem oculis animaduertunt. Dissolutus exercitus à nostris, Regem arripuit malè custoditum à suis: qui præter opinionem omnium in lacum, quem Danubius inundatione facit, insiliit. Et cum non essent qui pijsimum Regem armis exuerent, obrutus aquis in lacu submersus est, & absorptus: ut olim Imp. Decius Augustus pari conflictu periit. Et post mense Octobri tandem repertus, in Alba Regali, ubi maiores sui sepulti quiescunt, præsentia multorum regnicolarum terræ mandatus. Ex nostris cecidisse ac captos esse tringinta circiter milia feruntur, in quibus episcopus Tschinadiensis, Varadiensis, Quinquæcclesiensis, Gauriensis, Strigonienis, & Archiepiscopus Collociensis: cuius caput longæ hastæ affixum, per exercitum ostentari fecit, in suorum consolationem: ut pote quos crebrò sua strenua manu occidit, in ludibrium. Id quod olim C. Nero cum secundum, ut Silius Italicus prodidit, exclamabat:

Tum Nero procera sublimia cuspide portans
Ora ducis cæsi: Cannas pensauimus, inquit,
Hannibal, & Trebiam, Trasimene littora tecum,
Fraterno capite, i duplica perfida bella,

Clades cū rege
Ludouico facta
xxx Augusti.

Dabra Dabra
hu.

C. Nero.
Hasdrubal.

Et geminas arcesse acies : hæc præmia restant,
Qui tua transmissus aptauit Alpibus arma?

Sic Turcus ostenso capite Archiepiscopi Colociensis, magno tympanorum & turbarum præmisso sonitu consolari uoluit suos, incommoda multa ab eo passos. Quis est obsecro tam ferreus, tam durus, tam impius, qui non tam deplendū casum misereatur? tam p̄ij Principis Ludouici indignissimam mortem non defleat? tot antistitum & præsulum miserabiles cædes, tot uirorum fortium honesta pectora, ob patriæ suæ defensionem, & liberorum protectionem, constanti animo conflictus passorum, mortes non ingemiscat? Fuit occisus cum multis episcopis Rex Vladislaus iuxta Varnam Bulgariae ciuitatem inelytam, anno Christi M. CCCCXLVI, cum ipse prior irritasset Turcos, & iusiurandum datum & scriptum, iussu Romani Pontificis, per Cardinalem Iulianum uiolasset turpissimè, qui & ipse uiolatae fidei, qui hosti etiam seruanda est, pœnas dedit. Sed Sigismundus Imperator cum haud prouidè cū Turcis manus conseruisset iuxta Nicopiam urbem, eamq̄ prouocasset in campo lato, quem Panisus fluuius prope Hemos montes præterlabitur, stulticiæ suæ pœnas luit, anno nostræ salutis M. CCCCXCVI. priusquam Rex Romanorum designaret. Sed post in Regem Romanorū creatus, à nato Iesu anno M. CCCCIX. prope Galabotz infra Zenderouiam, in ripa Danubijs, grauissima clade affectus, uix ultra Danubium fuga salutem inuenit. At hic innocentissimus rex Ludouicus, non ut hostem prouocaret, sed regnum suum tutaretur, à tam cruento hoste, tam miserandum fatum subiit, omnium posteritate commiserandum. O sacri Romani Imperij Principes & proceres eminentissimi, hanc stragem cordi recipite, futuro malo occurrите, facite ne Turcus de tanto conflictu lætetur amplius, ne toties simus uictimæ hostibus, quas immolent: ne in conspectu uestro uxores, liberos, uirgines & pueros, uidere cogamini turpissima quæque pati, ensibus trucidari, abigi in exilium omni morte crudelius: non expectetis, ne talem aleam iterum atq̄ iterum subire Christiana gens cogatur.

Varnensis clades.

Sigismundi Cæsaris clades.
Nicopia.

Galabotz.
Zenderouia.

Nam neglecta solent incendia sumere uires:
Et tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Perfecto igitur prælio, cum pars sese fugæ dedisset, pars miserè cæsa occubuisset: Turcus uocatis ad sese summis suis consiliarijs, qui uulgò Bassæ dicuntur (quorum duos habet primarios, alterū qui præest Romanie, alterū Natolie, quib. rerū summā cōmittit. sic enim omnes suas prouincias intra & ultra mare diuidit: hūc Constantinopolitano Imperio, alterū Orienti præponit, & hinc nomina sortiuntur: Imerim Bassa ex ijs primas partes habet, quæ ut propriā animā charū habet, quasi dicas Abraham Bassa: alter Balibeck Bassa patria lingua dicitur) ijs cōmittit, cum iam dissipatus esset exercitus, & Rex fuga elapsus miserè periisset, ut Regiam urbem Budam adorirentur. Hi dicto audientes, ut Budam arripiant & spolient, ingenti exercitu Turcum præcedunt. Tunc fit miseranda fuga ciuium. & Maria regina in tanta festinatione, ignara adhuc de mariti fato, omnem supellectilem in naues asportat. Sic cæteri ciues cum uxoribus & liberis ac supellectili, quam in tanto metu ac trepidatione eripere poterant, Danubio sese committunt, ut Viennam uersus fugiant. Feruntur septuaginta sex naues onustæ per Danubium ascendisse: præter illos qui curribus & equis satagebāt auferre, quas quisq̄ potuit reculas suas. hic miserum cerneret spectaculū. Erāt in nauibus mulieres impregnatae & partui uicinae, quæ pariebant, & ob timorē abortum fecerunt. Quædam puerperiū nuper egressæ, infantes lactauerunt: & dū hos curant, alios præcipites pueros è nauibus præcipitari uident. Hic eiulatus, singultus, la chrymæ, fletus die noctuq̄ audiuntur. Nec enim satis in festinatione tanta comœatu prouisæ matres, pueros panem petere non sine miseria uociferantes audierunt. Ventum est in Danubio ad Strigonium Archiepiscopalem sedem. tum Hussiones incolæ regni, Turcis longè sauiiores & crudeliores, nulla pietate moti, nulla misericordia, nauem unam onustam regia supellectile reginæ auferunt, spoliāt

Bassa Romaniae, Bassa Natolie.

Fuga Reginae
& ciuium ex
Buda per Danubium.

Excidium Re-
giae urbis Bu-
dae & Pesti op-
pidi.

& diripiunt. Nec tanta feritate satiati, nisi ludibrio etiam suam Regnam affi-
ciant, in tanta anxietate: muliebres uestes, & puellarum soleas ex Gynæcio aspor-
tatas induunt, choreas faciunt, risus & subsannationes in timidum sexum iaci-
unt. O gens effera, & crudelior omni Turco, omni supplicio perdenda, & mil-
le mortis generibus castiganda: soboles scelerata, non aere, non terra ferenda. Id tuæ
Reginæ facis piissimæ, uiro orbata, fletu & lachrymis tabescenti? O scelus. Num
ô principes sacri Romani Imperij, & proceres, est hæc gens funditus e radicibus
exterminanda & delenda? Bonos, si qui extant, semper excipio. Quibusdam na-
uibus funes nauticos secuerunt, ut in Danubio fluctuarent errabundæ, & submer-
gerentur. Denique nullum genus sauitiæ ac crudelitatis, quod in Reginam suam &
miseros ciues profugos excogitare poterant, obmiserunt hi strennui milites. Ut hinc
facile liquecere possit, quâ tum Regem suum amarint, quantum illi seruerint, quan-
tum auxilium illi præstiterint. Animus meminisse horret, dictuq; refugit. Quis po-
test lamenta mulierum, uociferationesq; diurnas nocturnas que satis pro rei indi-
gnitate recensere? Postquam appulerunt Posonium, Regina & miseri ciues cum u-
xoribus & liberis, ut textum orationis meæ seruem, urbs regia à Balsis, qui Cæsa-
rem præuenerunt, incendio horrendo conflagrauit: & Pestum oppidum, in quin-
tum usque diem: Troiam ardentem tum quisque imaginari poterat. Corruerunt
tectâ & turres, templa sanctorum spoliabantur donarijs, reliquæ que superfuerant
corripiebantur. Nihil tutum, nihil tranquillum relinquebatur. Serui dominorum
profugorum scientes repositoria, adpariebant, ut furta committerent, quæ uellent,
ne nihil tutum bonis uiris remaneret. Iudæi, quorum magnus numerus Budæ e-
rat, pro uita usque & libertate strennuè sese defenderunt. Priusquam Solomet Tur-
cus urbem Budam intraret, ducenti fortè ex pauperibus, quibus fuga non erat con-
cessa ob inopiam, regiam arcem occupabant. Et cum Imperator uellet ingredi, tan-
to ardore ac impetu tormentorum, ingressum eius arcuerunt (licet uix annona in
dies paucos ijs sufficeret) ut uitam ijs saluam promitteret, si eius ingressum haud im-
pedirent: quod ratum tenuit, quoad occupata arce in solio resedit. Tandem suasio-
nibus induxit, ut secum in Turciam proficiscerentur. Cum itaq; regia urbs in
cinerem esset penè uersa, nono die aduentus sui in Budam, Turcus festinabundus
fugam molitus, pontem temporarium ex insula sancti Georgij, ubi moniales habi-
tant, strauisse fertur: causatusq; ualetudinem (sed reuera, ut occurreret Sophi, A-
drianopolim ferro flammisq; euastanti, ut ex exploratore, qui Viennæ captus
fuerat, didici) pontem traiecit festinabundus, multis sese comitantibus ac premen-
tibus, rupto in fine ponte submersis ac præcipitatis. Rumor inde sparsus, Turcum
mortem oppetiisse: qui ad eius usque Locumtenentem dimanauit, qui sese creat Cæ-
sarem: & cum falsus esset uano illo rumore inuictus Sophi, occasionem Turcorum
Cæsari dedit, ut perhibent, eum usque hodie in Sophiâ, insigni urbe inter Nicopiam
& Philippopolim perseuerare, ancipitem & dubium quò dirigat iter, tum propter
discordem Locumtenentem, tum propter crudelissimam pestilitatem, quæ homines
& iumenta depascit, ut sui non compos, quid agat, planè nesciat. Utinam ô Princi-
pes & proceres Romani Imperij, qui prius aliquoties Budæ fuistis, unde uestri sub-
diti in Bauaria, Sueuia, & Rheno alimenta sæpe ex tam locuplete emporio sumse-
runt, cerneretis in eam redactam turpitudinem ac deformitatem, ut non modò uillæ
cuiuspiam, sed ne pago quidem alicui sit conferenda, sine tectis, turribus, muris scis-
sis & ruinam minantibus, planè rudera potius appellanda quàm urbs regia: olim di-
uitijs affluentem, & uoluptatibus plenam, iam defædatam, & suo pristino aspectu
deformem, lupis & uulpibus quàm hominibus ad inhabitandum aptiorem. Nemo
certè uestrum sibi à lachrymis temperaret, nemo ex uobis non exanderet in cru-
entissimam belluam Turcum: nemo se cohiberet, si posset, quin arma sumeret ad uin-
dicandū tam nefariū opus. Nulla iam tēpla sanctorum uidentur solito ornatu redimi-
ta: sed squalida, sed lacera, sed scissa, & imaginib. beatorū uacua, stabula uerius porco-
rum

rum quàm loca sacra. Vrbs oppleta cadauerib. hominum & iumentorum. Quis hæc uident non ingemiscat, ac doleat tantæ urbis tam citum interitum, & desolationem? Tanti inquam regni, quod in Europa unicum est & solum archiregnum, tam citam euerisionem? De cuius bonitate ac fertilitate nunc latius disseram, ut omnes intelligant, non abs re antiquitùs Archiregnum dictum & habitum. In primis bonitas terræ, & fertilitas agri consideretur, quæ uinetis, fructibus omnis generis, montibus, hortis amœnissimis, agris fertilissimis adeò est excellens, ut nec Italiæ quidem, quæ flos mundi appellatur, cedere uideatur: si eximas mala granata aut punica, quæ alijs equè nobilibus fructibus compensat, & dulcedine, & sapore. Et ut particularius de singulis loquar: nunquid hæc regio Hungariæ uina producit simplicia & tenuia, Vacienfa dicta, claritate aquam æquâtia: acriora uerò & fortia Summachia ru-bea & alba: Sirmiensa excellentissima, quæ cum Cretico aut Corsico certare putantur uino, alba item & rubea? Vnde motus Imperator Probus, uetuit uina coli omnia, præterquam in Pannonijs, hoc est, Sirmiensa: & Gallijs, quæ excellent in uniuerso orbe. De agrorum fertilitate haud longè à Temesio longa experientia comprobatù est, quòd si quis siliginem serat, tertio quoq; anno in triticum uertatur. Quis in hoc regno colonorum certat cum uicino de transgresso limite cespitis? cum liberum sit cuique, quot uelit iugera arare, aut serere. Timent nobiles rustici, si plus colligerent frumenti quàm sibi pro annuo censu hero dando, ne præda fiat nobilibus, si frumento abundauerint. Ita rapiunt nobiles quicquid colonis abundat, & id facit socordes & ignauos rusticos. Alioqui hæc terra tantum frumenti produceret, si coleretur, ut duobus regnis sat esset. omnia enim pauperum alimenta exposita sunt prædæ, & spolijs nobilium: qui excarnificant subditos, si uiderint eos abundare annona, & alijs necessarijs. Abundantiam piscium omnis generis quis mihi enarrabit? Tibiscus, quem nostra ætas Tisam appellat, adeò pisculentus est, ut si alueum excesserit & inundet in paludes, porci inde saginentur. Sæpe uisum est, scaphis haurire pisces feruum uolentem aquare equos, qui aquatum ducuntur. Capitonum huius fluminis multitudo hinc manifestior fit, si quis consideret, quomodo in aere ad solem arefacti, & hinc saliti, plenis curribus in exterarum usque nationes ferantur. Quotannis Viennam ducuntur currus talium piscium innumerabiles. Neque efoces qui uulgo Husones appellantur, pisces sine ostibus, ut Mela scribit, ex Euxino in Danubium prodeuntes, in Hungariam usque, sunt omittendi. Viennæ quandoq; uno die ducenti à me uisi sunt, quandoque plures. Ut interim præteream alia genera piscium infinita, quæ ex Hungaria Viennam deferuntur, quorum nec numerus, nec nomina inueniri facile possunt. Age disseramus nunc de iumentis omnis generis, quibus bona pars Europæ pascitur, tauris, bobus, uaccis, capris, ouibus, uitulis, equis & equabus: quibus celeres currus, qui uulgo Gotschi ab oppido passim nominantur, quibus uno die quindecim millia passuum facile sine labore currere potest quispiam. Sunt publicæ nundinæ in Austria, dñe Urbani, S. Viti, S. Vdalrici, S. Crucis & Catharinæ, quibus multa milia bouum inducuntur, qui per Bauariam in Tyrolis ducatum & Sueuiam feruntur. Præter hos, qui hebdomadatim in urbe Vienna per totum circulum anni uenduntur, semper ducenti aut trecenti simul: ut quispiam facile credere possit, exhauriri boues ac iumenta omnia Hungariæ. Omitto, quæ per Segniam & Illyricum ac Dalmatiam, in Italiam abiguntur: quæ si quis uno anno enumeraret, altero deficere Hungariam arbitraretur. Quid de feris syluestribus omnis generis commemorabo? ceruis, hinnulis, & in altis montibus prope Themesium capricornis, capris syluestribus, quæ gregatim quando ambulant, timorem incolis noctu iniiciunt suo strepitu, ut hostem aliquem potentissimum suspicari possis. Capit una uenatione Marchio Georgius centum & uiginti ceruos, me uidente. ut interim minores feras obmittam, quæ liberè possunt sine Principis edicto, quoties libet, quotcunque capi. Idem de uolatilibus dicere possum: unum quasi exteris miraculum recensebo. Festo diuæ Virginis, quo eius natiuitas Budæ celebratur, tanta uenit mul-

Commendatio
Regni Hunga-
riæ. ab omnis
generis emolu-
mentis.

Triplex uinum
in Hungaria.

Fertilitas a-
grorum.

Tibiscus.
Abundantia pi-
scium.

Copia iumen-
torum omnis ge-
neris ex Hun-
garia.

De multitudine
ferarum.

Bonitas metal-
lorum, & co-
pia in Hunga-
ria.
Triplex argen-
tum & aurū.

Cera, cupres-
sum olens.
Salgemma.

titudo turturum, quæ sunt me præsentē numeratæ à mercatoribus, uis fide dignis, ut fidem superet, posse tot reperiri uno die turtures, quæ publico foro distrahuntur. Supra enim octoginta milia & sexcenta sæpius numeratæ sunt, ut uix tot columbæ possent alicubi capi. Veniam nunc ad metalla omnis generis, quæ hæc terra ubertim producit: ut hinc planè iudicet optimus quisque, solam Hungariam possidere abundantissimè & locupletissimè tot metalla, quot aliæ regiones plures paulatim & parçè producunt. Et ut à minimis ordiar, affluit hæc regio uitriolo, cinnabari, lapide Lazuli, Mercurio uiuo, ferro, plumbo, cupro, tanta abundantia, ut multas regiones alat mercibus uarijs. Argento purissimo, mediocri & tenui, quod triplici reperitur forma: sic & auro, quod effoditur in aurifodinis copiose, & purissimum in summo gradu. Item quod ex aquis lauatur ingeniose, & ex arenis colligitur, & quod in montibus ueluti quædam ramenta copiose nascitur. Nec id tacendum puto, in Transalpina regione inueniri montes, unde effoditur cera, & inde coquitur miræ aromaticitatis cupressum olens, unde fiunt cereæ miri odoris. Montes salis lucidi, quod ueteribus Salgemma uocatur, habet ad eò longos latosq; , ut rex aliquis ex hoc solo prouentu ingentem possit alere exercitum: quod sine labore, non, ut fit in Germania, magnis cum impensis coquendo, exciditur. Et hæc bona penè omnia habet Transyluania, iuxta ciuitatem Claudiopolim, à Claudio Cæsare extractam: ut meritò olim hæc terra produxerit Cæsares & Augustos potentissimos, qui totum penè orbem rexerint: Decium scilicet, è Bubali ortum: Claudium I, qui urbem potentem Colosuar condidit, è Dalmatia oriundum: Aurelianum, è Syrmio progenitum: Probum Cæsarem, item è Syrmio: Diocletianum, è Dalmatia, quæ regio huic terræ similiter ascribitur: Carum Illyricum, cum filijs Carino & Numeriano: Valentinianum seniore, ex Cibala ortum, cum fratre Valente, & Valentiniani filium Gratianum, è Syrmio congenitum. quorum numismata & aurea & argentea sæpe in agris Hungaricis reperiuntur, tantorum Regum ac Principum uestigia ac indicia. Et si hodie boni Principes hanc terram incolerent, non dubito quin breuè Cæs. & Augg. innumeros procrearent: ut meritò hæc terra alijs bonitate naturæ præferatur, & Archiregnum iure optimo dici possit. Habent aliæ regiones singulæ singulas dotes: unde Maro nos admonet, ut regiones obseruemus,

Et quid quæque ferat regio, & quid quæq; recuset,

Hic segetes, illic ueniunt felicius uuæ.

Arbori fœtus alibi, atq; iniussa uirescunt

Gramina: non ne uides croceos ut Tmolus odores,

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi:

At chalybes nudè ferrum, uirosa q; Pontus

Castorea, Eliadum palmas Epiros equarum:

Sed quæ regio omnia, quæ diximus, tam ubertim? Nulla profectò. Hoc tam felix beatumq; regnum patiemini, ô Principes, & sacri Romani Imperij Proceres, esse in manibus Turcorum, ut pro sua libidine tot regias & inclytas urbes depopulentur, & fertiles agros euastent? Si nulla uos mouet, ô Principes, pietas humana & dilectio proximi: at sperate Deos, memores fandi atque nephandi. Ponite ante oculos, qualis rumor uix uestris auribus audiendus clementissimis, ô uiri Germani, per uniuersum penè orbem circumfertur: uos residere ignauos, uicinos dilacerari: & id quidem apertis oculis cernere, & non uestris strenuis manibus malum hoc ulcisci, sed inultum præterire. Cum tamen id compertum sit, Turcum neminem plus uereri quàm Germanum loricatedum, & splendidis ornatum armis, uibrantem cuspidem & longam lanceam: solo uisu uestro terrentur molles hi Asiatici. Tantæ itaque occasione deesse, uiri Germani, qua fronte uerecundiaq; uultis? Nunquid habetis tria nobilissima flumina in Hungaria, quæ nullis alijs mundi partibus cedunt, Danubium, Drauum, & Sauum: per quæ non modò exercitus pedestris

& terre.

& terrestres, sed artalaria omnis generis, annona & comæatus copiosissimus, & recto quidem itinere transuehi possunt? Nunquid Deus optimus maximus hoc anno fertilissimo affluenter & abunde nobis annonam, copiam uini, & aliarum rerum cunctarum diuinitus largitus est? apertissimo indicio quasi digito monstrans, uobis non esse ociandum, somno, ueneri que indulgendum: sed durum opus Martis, ad quod nati uidemur, uos præsertim ô uiri Germani, aggredendum alacri animo, ad Christi fidem propagandam: & omnibus uiribus entendum laborandumque, ut hostibus fidei exterminatis, unum Christo ouile tandem constitua- tur. Sed heu pro dolor, quomodo donis à Deo affatim datis abutimur, quasi ad perdenda tanta dona nati essemus? Ingurgitamus nos mero, crapulamur, in noctes usque medias bibimus. Nullus potest conuentus Principum celebrari, nisi symposijs uerius quam conuiujs, bonam partem insumamus. Postquam de sessione, u- ter alteri sit præferendus, plures dies absumpsimus, magno Christianitatis detrimen- to: tum bibitur ad plenos cyathos, & pocula exiccantur, pergræcatur, & preciosissi- mus thesaurus Tempus frustra conteritur: ordine talia symposia & per uices cele- brantur, quasi ad hoc unum conuenerint Principes. Vltimò tandem temporis pun- ctulo consultatur quid agendum, & breuiter quidem & obiter: quia iam sunt cru- menæ exhaustæ, & pauperum census tributisque consumptus est, ut nouum uecti- gal instituat cogitandum. Hæ sunt diætæ Imperiales. Turcus interim uigilat, & Christianorum Principum desidiam primùm, tum mutua bella, quibus sese inuicem lacesunt, obseruat: & unum post aliud regnum uorat, irridens digladiationes Prin- cipum inanes. Cogitate ô Principes, quot regna ab quinquaginta annis citra, post orientale Imperium, deuicta Constantinopoli, atque amissa, perdita sunt: de quibus usque in hodiernum diem ne pagus quidem ullus recuperatus est à uobis, gliscente indies uoragine beluæ. Vt enim Trapezuntum & regnum Græciæ nobilissimum obmittam, quomodo Bulgaria, utraque Mœsia, Dacia, Seruia, Bosnia, nuper Rho- dus nobilissima insula, Assyria, Babylonia, Memphis, Alexandria, & pridem bona pars Hungariæ concessit in ditionem Turci? Ex ijs quas Turcus occupauit terras aut regiones, quas unquam amisit malè, aut perdidit? Sed semper ultrò progressus, suum dilatauit Imperium. Nunquid hæc uobis Principes sunt animaduertenda? Erat Belgradum superioribus duobus annis in eum usque diem quasi antemurale Christianitatis, & propugnaculum, quod Turcos arcebat ab ingressu. Sed anno sa- lutis uigesimo primo, post M. D. citius perditum & traditum est in manus Turcorum, quam Hungari animaduertent per suos, quibus custodia erat demandata. Tan- ta est iam maiorum & nobilium uigilantia & integritas. De bonis non loquor, quos semper excipio: sed de ijs qui auro corrumpunt, & honestatem nauici estimant. Si mundi Principes ebrietatem, que etiam intra cubacula sua serpsit, aliquo strenuo mandato sequentibus pœnis interdicerent, mala multa uitarentur. Nec enim Prin- ceptis aliquis laudem meretur inter suos militares, nisi liberalitate sit adeo prodigus, ut una nocte uas integrum offerat bibulis ebibendum, ut amissa ratione tandem se- se uulneribus conficiant & digladiantur. Sic contrahitur noua amicitia, sic in alteri- us amici album accipitur ignotus nobilis: sic alter alteri x, alter xx equos offert, quoties uult ire prædatum, & spoliare inopes. Sic instituuntur phratriæ passim per plures regiones, quæ ebrietatis dicuntur. Ab solo uicio ebrietatis, inter Principes Germaniæ (ut citra adulationem loquar) libera est domus Archiducum Austriæ: cu- ius maiores ab auis & atauis, semper exhorruerunt ebrietatem. Licet eorum regio sit uini fertilissima & locupletissima. Quod si Principes Imperij unanimi consensu post edictum suis consiliarijs, primarijs, thesaurario, cancellario, magistro Equitum, quem Marescalcum uulgò appellamus, & alijs senioribus interdicerent, ut in exem- plum minorum ebrietatem (è qua nascitur blasphemia, luxus, stuprum, & mille ma- la) interdicerent: & hi dicto non audientes furda aure transgrederentur, petita- ri dehinc à Principe gratiam, & castrum aliquod seu uillam, non exaudirentur, &

phratriæ ebrē
etatis.

Remedium eb-
riæ.

indignationem Principis sentirent: cautiore deinceps dubio procul, ne gratiam omnem Principis amitterent, ebrietatem fugerent. Hoc singulare censerem remedium, quo huic malo mederi posset. Si ex Christiano orbe propelleretur ebrietas, cui dediti sunt non tam Principes quam subditi, multis malis essemus liberati.

Mahumethes. Mahumethes Turcorum pseudopropheta, licet omnem illis luxum concederet, uinum, in quo ebrietas est, interdixit: omnes iussit abstemios esse, & aquam cum zucaro bibere, quod & ipse per se fecit, ut simul comitiale morbum, quo laborauit, tegetet: & ebrietatem uitandam doceret, quum suos semper in armis esse iuberet, & gladium eis præcipuum insigne daret. Quod si ita uigilarem ad bellum, non ad cyathum: non dormiremus somnum Epimenidis, in utramuis aurem securi, admonitiones omnes quasi anilem fabulam surdis auribus excipientes. Sed nunc tempus est ut expergiscamur e somno, si uolumus patriam, uxores, liberos saluari. Tempus est, ô Principes Imperij, & proceres, tempus est, satis est somno datum. Intendit omnes uires ingenij Pius Pontifex in Mantuano conuentu, dum Principes adhortaretur ad sumenda arma contra prophanam & imbellem gentem Asiaticam. Idem fecit Ratisbonæ Antonius Campanus, Episcopus Aprutinus, præsentente Friderico IIII Cæsare, & cunctis alijs principibus Romani Imperij: sed nihil est sequutum. Quum æmuli Friderici palam assererent, si contributio per uniuersum Romanum Imperium indicta fieret, posse utrunque Cæsarem, & Turcum & Fridericum superare. O Christiana responsio. Ita sunt semper Principum nonnullorum æmulationes, Christianæ Reipublicæ noxiæ habitæ. Et uires Turci sunt indies auctiores factæ, quoad iam Hungaria subacta, in uestibulum usque peruenit. Iam nulla oratione nec adhortatione opus est, sed armis, sed gladijs, sed lanceis.

Nec uos moueat ô Principes, uanissima cuiusdam assertio, asserentis, pugnare contra Turcum esse pugnare contra Deum, ob peccata nostra. Si hic assertor esset uicinus noster, cum sua inani & stulta opinione, sese delirum fateretur ingenuè. Expergiscimini igitur, expergiscimini, ô Principes, satis iam somno datum. Non enim minus celeritare opus est, quam uiribus. Iactabat olim Amurathes Turcorum rex, se propediem templo diui Petri pro stabulo ganeoq; usurum, propter Christianos Principes inter se mutuò digladiantes. Quod & Solomet post deuictum Rhodum insulam cogitauit, & quosdam ex cœtu Cardineo auro tentauit: & nisi Pontifex præuenisset, traditio cœpta fortè ingens malum in Christianitate peperisset. Ob id inuictissimus Cæsar Carolus V, à se reijcit omnes Turcorum oratores & legatos, nec patitur ullū ad se accedere: quod sapientissimū & consultissimū regē decet. Utinam Veneti sic à se deijcerent Turcos, & ipsorum legatos, quibus se Christianitati faciunt suspectos. Sed fortè idem fatum & Venetos & Turcos agitat. Vtraque enim natio, nisi fallor, est prope interitum: qui circa idem penè tempus emerferunt, & fortè simul occident. Ferdinandus Hungariæ & Bohemiæ Rex, nullam obmittit occasionem, quin proximo uere coactis ex Bohemis, Morauis, Slesitis, ex Imperio Principibus & proceribus, immensis militibus & generoso exercitu bellum suscipiatur contra Christi hostes. Deus opt. max. factum fortunet, & cœptis faueat, ne superbi & elati Turci ex Hungarica uictoria in Austriam, dehinc Bauariam ac Sueuiam, postremò in Gallias serpent. Nam plus litit, qui semel bibendi fines excesserit. Ut olim Hunnorum rex Attila in campos usque Catalaunicos non sine cade cruenta multorum migrauit, & tandem post Aquileiam destructam (unde Venetiæ ex eius ruderibus exædificatæ sunt) inopinata morte obrutus est tandem. Non deerit, ô Principes, inuictissimus Cæsar Carolus V, non cæteri Christiani Reges & Principes, quin dubio procul suppetias ferant tam pio uoto: ut semel occiso & conculcato Dracone insatiabili, rictum suum uoracem expleant pice & sulphure, qui totum mundum cupit uorare, inexplibilis belua: pacato que Christiano orbe, fides Christi syncera propagetur & dilatetur, quæ iam obruta tot malis fuit languida & ægrota. Mahomet II Turcorum Amyras (sic enim Reges

Reges suos nominant) filio olim suo pomum integrum, cum mensæ astaret, uorandum dedit: sed puer patrem intuens, poscit cultrum quo in partes secet. Quomodo, inquit, ô pater, integrum uorabo pomum diuidendo, & partem post partem deglutendo? Itidem tibi suadeo faciendum in uoranda Christianitate, ut regna & provincias unâ post alias paulatim decerpas, & tandem uores. Sic primùm Constantinopolis, Nea Roma dicta, est excisa: tum Trapezuntum, tum Græcia omnis: dehinc Bulgaria, post Bosnia, tum Seruia, cum Mœsijs duabus, & Dacia: dehinc Alexandria, Afsyria, Thebæ, Memphis, Aegyptus, ac Antiochia, tum Rhodus, nunc Hungaria. Adeste ô Principes, corripite arma, acuite enses, uibrate gladios, libretis tela, malo futuro occurite. urgeant uos uxores, liberi & propinqui. Cogitate quod Cimbrica mulieres, post defunctos maritos dixerunt: Si, inquit, erimus uita spoliata, non fodiemur, non secabimur, non lacerabimur, non arabimur, in sepulchris maiorum sepeliemur. Sic uestra idem loquentur & dicent: Ite mariti bonis auribus, & uires ostendite contra tam imbellem & effeminatam turbam, ne nos uideatis in conspectu uestro stuprari, uiolari, pessima quæque pati, liberos uestros trucidari: & quod omni morte crudelius est, abigi in perpetuam seruitutem. Si nos genuistis, facite ut uiuamus, sicut parentes uestri uobis fecerunt. Non expectate ut singultus singultibus, lachrymæ lachrymis, nos simul miscere uideatis. Heu grauis erit ille aspectus, & horrendum spectaculum, suspiria & lamenta, uociferationes & eiulatus simul cernere. Quemadmodum sæpe fit in Carniola, ubi planctus mulierum, & ululatus liberorum audiuntur, ex subita hostium irruptione: quando neque trepidatio, neque fuga, neque latebræ profunt. Tunc enim neque arati parcitur, neque sexui, contra ius gentium omnia aguntur, contra humanitatis pacta, contra legem naturæ, contra fœdera hominum, contra conditiones bellicorum. Hæc omnia, ô uiri, prius cogitate, quàm experiri uos contingat. Sera est nimium illa pœnitentia. Si profectò, ô Principes Romani Imperij, uideretis, quæ nos hic apud uicinos nostros uidemus, uera me dicere, quisque uestrum, & plus quàm uerum, fateri cogere mini. Credite me uobis folium recitare Sibyllæ. Voluite animo ardorem bellandi uobis natura esse ingenitum, qui uultus habetis quantum pace letos & hilares, tantum bello natura hostibus terribiliores. Non ab re antiquitas, Martem maiores nostros coluisse tradit: utpote quibus ante alias nationes, cura equorum, & studium armorum concessum est. Nolite à maioribus uestris degenerare, ne uobis obijci possit: Plus olim feminis Germanicis uirium, quàm nunc uiris, ad communem libertatem defendendam inesse. Sexingentis quadraginta amplius annis Germani Imperium habuerunt, à Carolo Magno usque in Carolum v Cæsarem. Illud uultis, ô Principes ac proceres, nunc rumpi aut desolari? Simul enim ruet Imperium, & religio Christi: nec alterum sine altero durare diu potest. Et quum nostro seculo religio Christi propter quorundam peruicaciam, in mille annis amplius fuit adeò ruinosa: uideatis, ne simul imperium, quod etiam lapsum minatur, ruat. Utinam sim uanus augur. In una namque concordia Germanorum sita est Christianorum omnium salus. Nec est, cur uel dissimuletis inferre bellum, uel arma non quamcitisimè suscipiatis. Semper enim Germani fuerunt inuicti, si intestinas simultates deposuerunt. Has iam, ob Dei opt. max. laudem, deponite quæso, & unanimi consensu in propinquum hostem terribilem, truculentum & trucem, ac nunquam dormientem, ite. O Germani, etymon nominis uestri paulo diligentius considerate, à quo sit uobis inditum. Germani, id est, toti uiri, non effeminati, qui in sola multitudine confidunt, sed in sua uiriliter spem ponunt, estis appellati. Consulendum est namque posteritati: id quod Græci, Illyrici, Bulgari, Bosna, qui quotidie uexantur, & miseram seruiunt seruitutem, Christiani ferè petunt modis omnibus, & supplices in cœlum usque manus tendentes, anxie quotidie clamant & uociferantur: O Germani succurrite, ferte suppetias miseris, liberate nos non modò è duris carceribus, quibus affligimur, sed à misera seruitute & exilio.

lio. Talis clamor indies auditur, o uiri Germani, qui uos moueat. Eubodia olim amissa, liberum iter in Pontum aperuit. Rhodus expugnata, in Tuscum mare & Adriaticum pandit iter. Hungaria deuicta, in Germaniam omnem indicat uiam. Sic iam hostis & terra & mari, quocumque uelit, nisi iter refecare festinabitis, liberè progredi potest. Cogitate o Germani, quam saepe parua manu uiri bellicosi, Balduinus, Hugo Magnus, Boemundus, Gothofredus, Tancredus, cruce signati, hostes Christi adorti, uictoriam reportarunt ab hoste sanguinolento. Mathias olim rex Hungariae, & eius genitor Iohannes de Huniade, regni Hungariae gubernator, Belgradum, quod nunc Alba Graeca uulgo dicitur, a saeuissimo Turcorum tyranno Mahumete obsesum (qui uulgo terror gentium passim dicebatur) non modò ab obsidione liberarunt, sed uictum & castris exutum ridiculè repulerunt, à nato I E S V anno M. C C C C. L X I I I. Sed tum uixerant Paulus Gnyfi, Stephanus de Bator senior, quanti uiri, per Deum immortalem & qui quotidie manus cum Turco conferuerunt, semper uictores: ut & hodie eorum praecleara gesta ad citharam decantantur. Non enim amatoriae cantilenae, ut apud nostrates, sed uirorum fortium gesta, de Iohanne Huniade, de Mathia, de Paulo Gnyfi, & Stephano Bathor seniore circumferebantur. Nam rege Mathia uiuente, semper continuus exercitus aiebatur, cui nomen erat Nigra legio: quae ad omne momentum parata erat contra Turcos, in castris genita & educata à pueritia: quae nunquam uel raro urbes incolebat, quae simul cum uita Mathiae regis defecit. Adeò ut Hungaria nunquam talem passa calamitatem meo iudicio fuisset, si & nostri ita uigilassent: nec unquam, si talia essent à uate aliquo enunciata, credidissent. Rectè enim posset dici nostra aetate Hungaris, sic suos lubaiones excoriantibus, & soli rapinae studentibus, id quod Appius Cæcus in bello quod cum Pyrrho erant gesturi, licet luminibus esset priuatus, apud Ennium dixit: Quò uobis mentes, rectè quae stare solebant Antehac, dementi sese flexere ruina?

Et nostra aetate in manus Solometh praesentis tyranni nullo labore uenit, non sine ingenti Christianitatis ignominia & clade, clavis hanc Regni, & clypeus, Nandaralba, anno primo & uigesimo supra M. D. Ex cuius deditioe, uel proditioe potius, subsequuta est calamitosa haec in Hungaria clades. Utinam illi dentibus lacerarentur, qui hodie degunt tanti mali autores, & ceteris nobilitate uolunt praeferrì. FERDINANDE, o Ferdinande Rex clementissime, indue arma, aduoca reges & principes Imperij, ut Christianus orbis à tam sauo hoste tandem liberetur: signa te cruce, Deumq; optimum maximum precare, ut ceptis assistat. Et quemadmodum olim Constantinus Maximus hostem Maxentium debellaturus, in coelo uidit columnam ardentem, cum oraculo in aere clamante, In hoc uincēs: ita tu, praelato tibi labaro cum imagine crucis, fortiter hostem aggredere. Non deerit tibi diues Italia, nobilis Gallia, fortis Hispania, bellicosa & populosa Germania, qui te omnes comitabuntur, praena canentes, & Deum psallentes, ut tandem te ex hoste trophaea reportantem, & spolijs onustum, uictoriam certam cernere ualeamus miserì. Ad hoc tam sanctum opus te iuuabit inuictissimus Cæsar, frater tuus, qui sua classe ex ultimis Hispaniae finibus & gentes fortes adducet, cum numerofo exercitu, & artalariam cum bellicis machinis copiosam, ut hostis crudelis undique circumuallatus, det suae uoracitatis poenas aliquando: aut abiectis idolis, incipiat uerum Deum adorare & recognoscere, & cum omnibus suis subditis unam nobiscum religionem assumat. Interitus enim, & calamitosus suae sectae exitus propè est: id quod & sui asserunt, qui paulo sunt eruditiores, & futura prauident. Quod si in Germania (ut fieri solet, & iam rumor incertus, utinam falsus & uanus, aduolat) nouus tumultus suboritur: unde seditiones & simultates nouae sunt pertimescendae, quibus posset tam sanctum, tamq; pium opus impediri (saepe enim uisum est, cū expeditio generalis contra Christi hostem esset sumenda, nouam quandam zizani-

am rebellum esse ortam, ut incepta res impediretur. Calumniator namque Diabolus libenter & promptè intercipit, unde sperat animarum multarum perditionem: & plerique homines mali, timentes ne bonum opus perficiatur, ad impediendum sunt promptiores quàm exequendum prius cœptum. plures enim sunt mali, ut ait unus è septem sapientibus Bias Prienæus) Hoc si FERDINANDE Princeps potentissime, malū inuestigaueris, tanquam uicarius Imperij, diris hos deuocas, & Imperiali banno execrare, ac anathemate ita ferias, ut in tertiam usque generationem isti mali seminatores zizaniæ cum natis natorum, & qui nascentur ab illis, malè pereant, miseram que & calamitosam uitam perpetuò uiuant. Vt enim paulo antè commēmini, in sola Germanorum concordia, Christianorum omnium salus sita est. Non si nite, ô sacri Imperij Principes & proceres, tantum malum inter uos oriri: ne ab omnibus exteris nationibus malè audiatis. Reuoluite animo, quoties à maioribus uestris tam pia cogitatio bonorum à malis paucis est intercepta & impedita. Non uultis aliquando uxores, liberos & patriam uestram in portum aliquem tutum collocare? Debet ne semper Christianitas fluctuare? & bellis discordibus lacerari? Dñj talem auertite pestem. Aperiat terra, & suo hiatu deglutiat tales gladiatores insanos, qui sua libidine alios impediendi, cæteris uolunt fortiores & bellicosiores uideri. Nec terreamini multitudine imbellis & Asiatici populi. Nunquam enim supra ducenta milia educunt Turci, quos centum milibus facile potestis prosternere, uiri Germani. Sed spero in uestram fidem, ô uiri Germani, ne in tali articulo totius Christianitatis tam inauditum scelus inter uos oriri permittatis: sed potius tales rebelles, si qui forte erunt, malo semine orti, compescatis, & resipiscere persuadeatis: ut possit Christianitas aliquando uniuersa extinctis omnibus & sopitis discordijs, Christo Deo opt. max. unum constituere ouile, in quo laudetur nomen eius, glorificetur, & syncerè colatur. Id quod uniuersus populus Christianus, pius expetit, & desiderat. Ad quod nos iuuat Deus ille trinus immortalis & immensus: qui suam gratiam diuinam nobis cœlitus ubertim subministret & largiatur, Amen. Sed more nostro, hoc claudamus tetraſticho:

*Hæ si non moueant rationes, ite repente
Turco ultrò dantes oppida, regna, lacus.
Accipite inq̄ domos uestras: nati quoq̄, & uxor
Seruiat æternum, hoste uidente, nephas.*

CASP. VRSINVS VELIVS AD GER-
manicæ Principes.

*Qualia maiorum cineres, Germanaq̄ uirtus,
Marsq̄ pater uobis dicere uerba uelint,
Quales credibile est nequicquam effundere questus,
Plurima Turcaicis oppida capta uiris:
Quæq̄ fuit facies accensa flebilis urbis,
Quæq̄ fuit sæda nuper imago fugæ,
Desertus caderet cum rex LYDOVICVS in armis,
Pannoniasq̄ ferus uelleret hostis opes:
Parua hæc enumerat uobis Oratio: sanè
Parua, sed ingenio magna, sed ampla fide.
Hæc nisi uos docto succendet buccina cantu,
Non aliam spes est posse ciere tubam.*

Principibus

PRINCIPIBUS GERMANIS, VT TANDEM PRISTINAE VIR-
tutis memores, bellum in immanis, Turcum, fortiter & pru-
denter instituant: IOANNES Alexander Brafsi-
canus, Philosophus ac Iure-
consultus.

Pana graui memorant accendere bella tumultu,
Agmina cum subito saepe mouere metu.
Pelleum iuuenem erexit concentus ad arma,
Iussit & Herculeae praelia inire manu.
Tibia uirtutem Spartanam insigniter auxit,
Per citharam Cretes bella parasse ferunt.
At nihil hic uel Pan, siue Orphica carmina profint,
Tibia cum fidibus nil quoq; frugis habet.
Una atq; unica uos moueat παιτολμος αι άγκη
GERMANI tandem, Martia corda, DVCEs.
Verum hanc historico praesens oratio cultu
Explicat, ardenti quenaq; dolore uocans.
Quod si animo segni tam fedum haud pellitis hostem,
Credite, qui uestras mox erit ante fores:
Credite (uerum opto patria sim uanus aruspex)
Credite, & è tripode credite dicta sacro:
Actum est de nostro collo: Germania quondam
Strennua, uictoris iura superba feret.
Illa igitur quam sint horrenda aduertite, & illi
Certam hortatori quaso adhibite fidem.

C. VRSINI VELII AD
eundem Ioannem Cuspinia-
num, Elegia.

Inter magna tibi commissa negocia diui
Caesaris, & curas Cuspiniane graues:
Dum tua Pannonias felix industria gentes
Seruat in officio, Principibusq; uacas:
Incumbitq; tibi uis irrequieta laboris
Caesarei, & magnis rebus habere rates:
Tu genus Aeneadum, & magna incunabula Romae
Sedulius immensa texis in historia.
Incipis, & Bruto finis in consule reges.
Agnoscat fasces Martia Roma suos.
Nomina Caesaribus, uitasq; & singula reddis
Facta, prius nullis commemorata refers.

Quaę

Quæq; aut inuidia, aut uitio neglecta maligni
 Temporis, Almani sanguinis acta latent.
 Promisio æternis rediuiua laboribus, & iam
 Non fraudata suo nomine cuncta uigent.
 Si quid habent manes sensus, letantur Othones,
 Atq; Bauarorum dia propago ducum.
 Et quibus à pace est nomen nostrate, sed ingens
 Extat honos forti partus in orbe manu.
 Tum quod successit, tum quod manauit ab illis,
 Omne genus debet Cuspiniane tibi.
 Ille autem, cuius nunc munere fungeris, ingens
 Caesar, & Austriacæ gloria summa domus:
 Quiq; extrema tuis accedit gloria libris,
 Quas tibi non grates ille referre paret?
 Fecerit hoc merito, de quo tu maxima scribis
 Peruigil, & pro quo magna subinde facis.

FINIS.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is significantly faded.

RERVM ET VERBORVM IN HOC

CVSPINIANI COMMENTARIO

memorabilium INDEX.

A

A Bagarus rex	61 d	adherbalis cōtra Rom. res gesta	224 d	178 d.	
abarus transfuga	55 d	adiabena regio	60 b	Q. Aelij Pæti consulatus	247 d
ablauij consulatus.	493 b	adiabeni à Seuero imp. uicti	448 d.	Q. Aelij Tuberi consulatus	343 b
abochoralius Saracenorum praefectus.	48. d	item à Traiano	58 b	Sex. Aelius ab Ennio laudatus	353 d
abrahae natiuitas	49 b. 79 d	adiutrix legio	458 d	Sex. Aelij Catuli consulatus	352 b
abrogatio magistratuum multis infeliciter cessit	323 b	adoptionis ius atq; ratio	303 d	Sex. Aelij & Sentij lex	353 d
abundantij consulatus	520 d	adriani pons	552 b	Sex. Aelij Pæti consulatus	234 d. 353 d
abydenorum desperatio	233 d	adrius mons	33 b. 37 b	amilia lex	183 d. uia 435 b
Acca Laurentia Faustuli uxor	90 b	aduenti consulatus	453 d	amilia Scipionis uxor	225 d
accaron	610 d	adules mons	37 b	amilia Vestalis damnata	270 b
accius Tullius	108 d	adya mons	33 b	amiliae Lepidae mors	377 b
accron expugnatur	610 d	Aediles Curules	158 d	A. Aemilij Lepidi consulatus	249 b
accursij de legibus Rom. nugæ	123 d	adiliū creatio	126 d. ex patrib. 158 d	amilius Mamercus dictator	129 b.
Cn. Accerronij consulatus	378 b.	adilium officium atq; potestas	158 d	135 b. eius contra Fidenates res gesta	132 d
et 379 d.		agates insula	212 b	amilius Sura	86 b
aceryæ	220 b	agyptus regio à Rom. subiugata	334	amilij Regulli contra Antiochum regem res gesta	237 d
achaia in prouincia formata à Rom. redacta	404 d	b. in prouincia forma redacta	46 b	C. Aemilij trib. contra Aequos res gesta	145 b
achaeae descriptio	35 d	egyptiaci anni menses	462 d	L. Aemilij Barbulae consulatus	193 d
achaicum bellum	35 d. 254 b	egyptius Syluius Latimorū rex	88 b	L. Aemilij Lepidi cum Fuluiο inimicitiae	239 d
achilleæ therme	541 d	egyptiorum anni	77 b	L. Aemilij Mamerci consulatus	157 b.
achillas Pompeij Magni dux	312 b	elia Sentia lex	353 d	159 b. 170 b. secundus	179 d
achilleus tyrannus 25 a. eius in Aegypto res gesta	481 d	elia calendæ	440 b	L. Aemilij Mamerci filij consulatus.	110 b. secundus 113 a. tertius 114 d
acilius Aniola aquarū curator	403 b	aliani consulatus	422 b. 444 d. 450 d. 455 b. contra Vacandas res gesta.	L. Aemilij Mamerci contra Samnites res gesta	170 b
acilius Glabrio	409 b	400 d.	477 d	L. Aemilij Pappi consulatus	219 d
acilius Ruffus	407 d	alius Cescianus urbis praefect.	477 d	L. Aemilij Pauli consulatus	219 b.
acilius Seuerus urbis praefectus	492 d	alius Dionysius urbis Romanae praefectus	482 b	221 b. 310 d. 141 d. res gesta contra Gallos 219 b. Ligures 241 d. de Ligurbus triumphus 242 d. secundus consulatus 246 d. in Macedonia res gesta ibid.	
C. Acilij Erani consulatus	206 b	alius Lamia	353 d	M. Aemilij consulatus	138 d
C. Acilij consulatus	209 b	alius mensis	440 b	M. Aemilius Barbula	217 b
M. Acilij Balbi consulatus	252 d. 264 b. 270 b. 390 d	alius Serenianus	456 b	M. Aemilij Lepidi consulatus	191 b
M. Aciole Aniole consulatus	390 d	alij Catuli consulatus	352 b	239 d. 244 d. 290 d. 291 d. 265 d. 314 d. pontificatus et cēsura 243. b 290 d. cōtra Syllā res gesta 290 d. mors ibid.	
acrापapes Assyriorum rex	85 d	P. Aelij Hadriani in Rom. liberalitas	425 b. 426 b. Vide Hadrianum imperatorem.	M. Aemilij Lepidi, uel Porcinae consulatus	259 b
acron Ceninensium rex	92 d	alij Lamiae mors	376 d	M. Aemilius Mamercus tribun. mil.	140 b. 141 b.
acta liberta	392 d	alij Seiani uita breuiter descripta.	372 b. Vide Seianum.	M. Aemilij Mamerci consulatus	291 d
actia Caesaris Octauiani mater	328 b	alij Seruilij consulatus	424 d	M. Aemilij Pauli consulatus, et contra Carthaginenses res gesta	207 b
actiaci ludi	332 d	L. Aelius Verus ab Hadriano adoptatus	425 d	M. Aemilius trib. consularis	140 b.
actiacum bellū	327 b. 330 b. 331 d. et b	alij Veri consulatus et imperiū	427 d		
actiacus agon instituitur	332 b	alij Pertinacis imperium	445 b. et 446 d. mors ibid.		
actianus	427 d	C. Aelij Pæti consulatus	291 b. 232 b		
L. Actius tragoediarū scriptor	260 d	P. Aelij Ligonis consulatus	245 d		
M. Acutius trib. mil.	142 d	P. Aelij Peti consulatus	232 b		
acyndini consulatus	496 d	P. Aelij consulatus	353 d		
Adad Assyriorum deus	80 d	quaestura	138 b		
adarnasses Persarum rex	67 d	Q. Aelij Ceretani consulatus	177. b		
adelheidis Alberti Marchionis uxor.	396 b.	278 b. contra Apulos res gesta.			
adelp hij consulatus	343 b				

INDEX.

tribun. militum. 129 b. dictator. 131 a.	Affranus Anniballianus urbis Rom. praefectus 482 a	albanorum regum catalogus 91 a
P. Aemilij mors 224 a	africani consulatus 459 b. 460 b	albanis rex à Traiano datus 59 a.
Q. Aemilij Barbulae consulatus 180 a	Agapiti consulatus 567 a	419 a
secundus consulatus 182 b	agareni à Traiano devicti 59 b	albertus comes Habsburgens. rex Ro- manorum 636 b
Q. Aemilij Lepidi consulatus 338 b	agelmundus primus Gothorum rex creatur 518 b	albertus Lewis 597 a. Lewis 598 a. Victoriosus Austriae Marchio. 595 b. 637 a. Deuo- tus 604 b
Q. Aemilij Pati consulatus 247 a	agesses Persarum ad M. Syllam lega- tus 55 a	albi consulatus 429 a. 447 a. 450 a. 451 b. 457 b. 460 b. 464 b. 471 b. 494 b. 497 b. 541 a. 559 a.
Q. Aemilij Pappi censura 192 b.	agnetis Leopoldi Austriae Marchio- nis uxoris laus 605 b	albinorum nomen unde 450 a
consulatus 194 a. res gestae. 192 a.	agon quinquennalis apud Neapolita- nos 465 b	albiniani consulatus 456 b.
Q. Aemilij Pauli consulatus 186 a.	agonia ibid.	457 b.
contra Salentinos res gestae 186 a	agraria lex prima 110 a	albinouanus 287 b. eius ad Syllam defectio ibid.
T. Aemilij Mamerci consulatus 115 a	agricola consulatus 458 b. 532 a.	albis fl. 346 a
171 b. secundus 115 b	heresis 535 a	albius Crispus aquarum curator. 358 b.
T. Aemilij contra Pseudoperseum res gestae 36 a	agrigenum direptum 204 a	albius Maximus 432 a. 434 a
aemilianus tyrannus 24 b	agrippa ductus aquarum in urbe re- staurat 329 a. 443 b. 344 a. ex car- cere liberatus Iudeorum rex con- stituitur 381 a	albicilla damnatur 379 b
aemiliani consulatus 316 a. 422 b.	agrippa Fictitius 360 a	albula fl. 89 a
464 a. 466 a. 471 a. 476 a. in Moesia contra Gallum res gestae. 467 b. mors ibid.	agrippa Syluius 89 a	alcuinus Caroli Magni praecipitor. 601 a.
aeneas Latinorum rex 87 a	agrippae Herodis filij captivitas. 378 a.	alemannorum in Germaniam irru- ptio 507 a
aeneas Syluius Latinorum rex 88 a	agrippae Posthumi exilium 343 b.	alexandria civ. 52 a. ab Hadriano re- stauratur 425 a
aenobarbi consulatus 372 b	mors 357 b. stagnum 397 a	alexander Rom. imp. 24 a. Mogun- tie interficitur 459 b. 460 a
aenobarborum familia 329 b. eius fami- liae praenomina ibid.	agrippae qui 323 b	alexandri Aegypti regis mors. 289 a.
aeria 47 a	M. Agrippa navali corona à Cesare donatus 327 b. à pedum dolo- re medicorum cura liberatur 324 a	alexandri consulatus 423 a. 455 a. 458 a.
aes alienum Romae seditionem conci- tat 192 a	M. Agrippae aedilitas 341 a. 344 a.	alexandri Epirensis cum Roman. bel- lum & pax 174 a
aesculapius pestis tempore Romae uo- catus 189 b. & 190 a. deinde fru- stra 196 a	amphitheatrum 336 b. consula- tus 323 b. secundus 333 b. ter- tius 334 a. in exornanda urbe ma- gnificencia 324 a. res gestae. 331 a.	alexandri imp. contra Persas res ge- stae 456 a. in Mammeam matrem pictas 459 a. in seditiosos ani- maduersio 58 a
aetates mundi 76 b	agrippina à Tiberio repudiatur 323 b	alexandri Magni natiuitas 164 b
A. Acternij consulatus 120 b	relegatur 371 a. moritur 376 a	alexandri Mammeae filij imperium. 456 a.
aetij consulatus 536 b. secundus 577 b	agrippina colonia 388 a. à Tungris munita 33 a	alexandrina aqua 457 b. seditio. 383 a.
tertius 541 b. quartus 545 b. res ge- stae 533 b. 534 a. contra Francos. 536 a. item contra Gundicarium. 537 b. cum Gothi. pugna infelix. 538 b. mors 545 b	agrippinae cum Claudio in casta nu- ptiae 387 a	alexandrinae thermae 596 b. 457 b
aetoli S. C. hostes Romanorum iudica- ti 238 a. à Fulvio & Leuino uicti. 238 a.	Alanorum in Gallias irruptio 525 b. 526 a.	alexandrinum billum 312 b. 313 b
aetolorum à Rom. defectio 237 a. cum Roman. bellum 35 b. 238 a. foedus. 228 a b.	alarici in Italiam irruptio 524 b. res gestae 527	alexia civ. 308 a
aqui à Romanis devicti 118 b	alba longa civ. 87 a. à Tullio euer- sa 87 b. Romanorum facta colo- nia 185 b	alexianus solis sacerdos 455 a
125 a. 146 b.	alba Syluius Latinorum rex 88 b	algidum op. 118 b
aqui contra foedera Latinum & Tu- sculanu agru depopulantur 119 a.	albae uirginis aedes 594 a	algidus mons 118 b
item Labicanorum 137 a. Latino- rum 112 a. 111 a. Romanoru 116 a	albanus lacus miraculose auctus. 143 a.	alladius 89 b. praefectus praetorio. 493 b.
aqui leui praelio à Fabio fusi 135 a.	albanus mons 37 b	allecti duo 355 b
pacem à Rom. petunt 132 a	albanorum reges cur Syluij dicti 87 b	31 b. & 32 a
aquorum cum Rom. bellum 112 a.		allia fl. 311 a
in Corbionensium praesidia crude- litas 119 b		

I N D E X.

alliaris	357 b	anastafij imperium 559 a. consulatus	425 d.	annone praefectus	128 b
alliensis clades	148 a. 149 b	ibid. & 567 a.		annulorum apud Rom. usus	185 a
allobroges à Domitio uicti	267 a.	anastafij consulatus	560 a. 562 b	annus Augustanus 461 a. Canicula-	
item à Fabio Max.	268 b	contra Vuellianos res gestae	567 a	ris 461 b. ciuilibus 378 b. ad solis cur-	
allobrogicum bellum	267 a	mors	567 b. 568 a	sum à C. Iulio constitutus	314 b.
allij Fufci mors	443 b	anatolij consulatus	539 b	emergens 378 b. Iulianus	314 b.
alocronus fl.	224 b	anci Marcij res gestae	94 a	solaris 461 b. magnus	465 b
alpes Cottiae 33 a. 44 b. Iuliae	33 b.	ancyra ciuitas	43 a	annus noua ratione ab Augusto ordi-	
37 b. Leopontinae 34 a. Poeninae		ancyrana synodus	43 a	natus	345 b
33 a. 34 a. Rhœtie 33 b. sum-		andragathij res gestae	516 b	annorum certa computatio	494 a.
mae	33 b	andreae Hungariae regis res gestae.		& b. diuersa apud diuersos ra-	
P. Alpheni Vari consulatus	352 a	618 a.		tio	77 b. 326 b
alsietina aqua ab Augusto in urbem		andrisicus Persei filium se fingit.		annorum in historijs supputatio cur-	
ducta	339 a	251 a.		tan diuersa	14 a
altadas Assyriorum rex	82 a	anicia damnatur	379 b	antici cum Hercule certamen	85 b
Amalasintha encomium	566 b.	anicius Iulianus Romane urbis praefectus	492 a	anteri pontificis mors	460 b
mors	572 a	anicius Paulinus urbis Romane praefectus	493 b. 494 a	antemius Theodosij praefectus.	
amandi contra Vacandas res gestae.	480 a.	anitiij Plautij Laterani consulatus.	393 a.	526 b.	
amantini	37 b. 38 a b	C. Anitiij contra Gentium regem res gestae	297 a	antemij consulatus 525 b. 546 a. se-	
amanij consulatus	497 b	L. Anitiij Galli consulatus	249 a	cundus 550. imperium & mors.	550 b.
amanus mons	56 b	Q. Anitiij adilitas	185 a	antemij consulatus 566 a. mors 552 a	
amasis Aegyptiorum rex	82 a	anitus Faustus urbis praefectus	482 b	antimistia	59 b
amazones non facmine, sed uiri effe-		annales	242 b	antimates à Rom. uicti	106 b. 180 a
minati fiere	88 b	annaria lex	441 a	antiatum cum Romanis bellum	152 b
amazonius mensis	440 b	annei Senecae consulatus 393 a. exili-		153 a. 170 b.	
amazonum in Asiam irruptio.	88 a.	um	387 a	antiatum agri à Valerio depopulati.	
ambiani pop. 33 a. à Iulio Cesare ui-		anniani consulatus	456 b	140 a. cuiuslibet distributi	115 b
cti	305 a	& 488 b.		anij Lupi mors	443 b
ambibuli consulatus	426 a	anniballianus Constantij imperatoris		antiochia ciuitas	51 b. 52 a. 68 a.
ambigoli consulatus	426 a	filius	481 a	à Parthis uastata 574 a. terrae-	
ambigui consulatus	426 a	anniballiani consulatus	481 a	motu collapsa	469 b. 552 a
ambitani pop.	43 a	anniensis tribus prioribus addita.		antiochus apud Magnesium à Roma-	
ambraciae expugnatio	35 b. 238 a	187.		nis uictus 45 a. item à Glabrione	
ambrosius episcopus	514 b. eius	anio nouus & uetus fluius	380 b.	superatur	237 a
mors	522 b	198 a.		antiochi consulatus	536 a. contra
amicitiae ara	368 b	annius Anulinus urbis praefectus.		Græcos res gestae 35 b. cum Phra-	
amida ciuitas 65 b. 66 a. incendio de-		487 b.		arte bellum 265 a. cum Romanis	
formata	66 b	annij Libonis consulatus	427 a	amicitia 238 b. bellum 45 a. 235 b.	
anniani Marcellini historia quam la-		L. Annij Antoninus	436 b.	236 a. mors	264 a
cera	500 b	& 437 a.		antiocho quibus rationibus pax à Ro-	
amphipolis à Philippo capta	161 b	L. Annij Antonini Veri mors	439 b	manis data	237 b
amphitheatrum	336 b. Caligulae	L. Annij Seueri consulatus	23 b	antiociani consulatus	473 b
380 b. collapsum 367 a. Titi Ve-		T. Annij Flauianus aquarum cura-		antipatri Romanorum ducis res ge-	
spasiani 407 a. ligneum	393 a	tor	403 b	stae	53 a
amphitheatrum restauratur	454 b	T. Annij Fufi consulatus	250 b	antistia Rubelij coniunx	394 b
T. Ampij de Pompeio lex	302 a	T. Annij Milo Clodium occidit.		antistius Burrus	443 a
ampliatio	136 a	308 a.		antistius Furnius Caesaris legatus.	
amulius Syluius Latinorum rex.	50 b.	T. Annij Milonis es alienum	309 a.	347 a.	
amychus Assyriorum rex	82 b	cum Plautio & Metello conten-		antistius Labeo iureconsultus	347 a
amya urbs expugnatur	502 a	tio	308 a	antistius Vetus	363 b
amyntes Assyriorum rex	84 a	T. Annij Ruffi consulatus	265 a	C. Antistij consulatus	364 b. 388 a.
Anacletus Pont. maximus	407 b	P. Annij Taciti imperium	476 b	415 a. cum Augusto familiaritas.	
anas fl.	31 a	annius Verus ter consul & tribunus.		347 a.	
anastafius pont. Max.	522 b			antistij Praetoris condemnatio	395 a
				antistij mors	288 a

I N D E X.

- C.** Antistij Veteris consulatus 347 a
L. Antistij Veteris consulatus 392 a.
 mors ibid.
 antium 99 a. Romanorū coloni 115 b
 antonie Octaviae natiuitas 371 b
 antonius Monachus 403 b
 antonius ab Hermenio proditus infeli-
 citer contra Parthos pugnat 57 b.
 ab Hircio & Pansa ex Italia fugi-
 tur 319 b. apud Actū à Cesare uin-
 citur 331 a. patrie hostis iudicatur
 829 a. audito Cleopatre occise fal-
 so rumore, sibijpsi manus insert.
 331 a.
 antonius tribun. pl. è senatu reiectus.
 311 a.
 antonij cum Augusto bellum 47 a. cū
 Cesare affixas 321 b. in Cleopa-
 tram amor 329 a. libido & luxus.
 314 a. contra Dolabellā res gestae
 ibid. consulatus 389 b. 413 b. 515 a.
 secundus 390 b. mors 332 a & b. se-
 pultura 332 a
C. Antonius è senatu deiectus 293 b. à
 Bruto occisus 313 a
C. Antonij consulatus 298 b. 299 a. cō-
 tra Catilinam res gestae 302 a
L. Antonij consulatus 324 a. contra
 Caesarem res gestae 324 a
M. Antonius Heliogabali Rom. im-
 per. 24 a. pro Marco Aquilio repe-
 tundarum accusato perorat 276 a
M. Antonij consulatus 276 a. 315 b.
 317 a. contra Parthos res gestae 56.
 b. 57 a. cum Hircani legatis amicitia
 318 a. funebris de morte C. Iu-
 lij Caesaris oratio 318 a. testamen-
 tum 329 a
M. Antonij luxus 331 b
 praetura 295. mors 283 b
Q. Antonij Merenda tribunat. 134 b
 antoninus à deuicta Armenia Arme-
 niacus dictus 50 a. cur Caracalla
 denominatus 452 a
 antonini imp. de Persis triumphus 60
 a. mors 453 a
 antonini consulatus 429 b. 448 a & b.
 453 a. secundus 429 b. 430 a. 453 b.
 tertius 450 b. 454 b. 432 a. quartus
 433 a. 451 b. quintus consulatus.
 436 a.
 antonini Caracallae contra Parthos
 res gestae 60 b
 antonini Caracallae imperiū 61 b. 551.
 b. contra Parthos res gestae 60 b.
 mors 451
L. Antonini Commodi imperium &
 contra Romanos res gestae 442 b
 antonini Felicis in Iudaea res gestae.
 54 a.
 antonini Galli consulatus 467 a
 antoninus Geta 450 b
 antonini Heliogabali consulatus 453 b
 imperium 454 b
 antoninus philosophus Rom. imp. 23
 b. & eius natiuitas 425 a
 antoninus Pius Rom. imp. 25 b. & e-
 ius natiuitas 408 b. imperium
 431 a. mors 436 a
L. Antonini Veri consulatus 437 a
M. Antonini Veri consulatus 437 a.
 imperium 436 b. 437 a. cōtra Qu-
 dos & Sarmatas res gestae 440 b. de
 Parthis triumphus 438 a
 antonini Veri munificentia & libera-
 litas 442 a
 antonini Vlpij consulasus 429 b. &
 430 a.
 antoninorū contra Parthos res gestae.
 60 a. itē in Mesopotamia 49 b. 50 a
 ex Antoninorum familia octo impera-
 tores creati 453 b
 antoninorū nomen unde 454 a. olim
 inprimis amabile 453 b
 antonini in aetherae 452 b
 P. Antrochius ambitus damnatur 297 b
 anulini consulatus 448 a. 450 a. 452 b
 481 b.
 anxur à Romanis receptum 142 b
 Aphrica à Rom. quomodo subacta.
 28 a. 29 a.
 aphricani consulatus 420 b. 411 a
 apis Arguorum rex 82 a
 apollinares ludi 305 b
 apollinaris consulatus 439 a
 apollinis templum 131 a. aedificatur.
 145 a.
 apollinis in Daphne templum 54 a
 apollinis templum ab Octauio ampli-
 atum 332 a
 apollinis Actij ludi 332 a
 apollonius Stoicus philosophus 435 a
 apollonius Tyaneus philosoph. 414 b
 apollonij consulatus 548 a
 appenninus mons 37 b
 appia aqua 181 b. 182 a. in urbem in-
 troducta 298 a
 appia uia 181 b. 182 a. 485 a.
 appiani lucubrationum iactura 25 a
 appionis regis arbitrio Libya Roma-
 nis tradita 46 b
 appij consulatus 574 a
 appius Claudius à Verginio accusa-
 tur 324 b
 appius Claudius Cecus sedit in senatu
 delatus pacē cū Pyrrho dissuadet.
 193 b. cur Caudex cognominatus.
 202 b. cur caccatus 182 a
 appius Claudius Centimanus 184 a
 appius Claudius Cassus trib. consula-
 ris 140 b
 appius Claudius Eger 181 a
 appius Claudius insignis iure consul-
 tus 184 a
 appius Claud. Plebicola dictus 123 b.
 pro rostris accusatur 183 a
 appius Claud. urbis praefectus 134 a
 appij Claud. censura 181 b. consulatus
 206 a. 107 b. 123 b. contra Darda-
 nos res gestae 251 b. item cōtra Rha-
 dopcos 290 b. Volscos 115 a. Thra-
 ces 40 a
 appij Claudij libidinosum facinus 121
 b. 123 a. & 124 a. mors 107 a. 290 b
 appij Claudij oratio qua persuadet ne
 migrent Rom. Veios 141 a. res ge-
 stae 100 a
 appij Claudij Caudicis cōsulatus 201
 a. contra Hieronem regem & Poo-
 nos res gestae 102 a
 appij Claud. Cacci consulatus 183 b. se-
 cundus 187 b. eruditio ac magni-
 ficentia 194 a
 appij Claud. Craesi consulatus 166 b.
 ad plebem tumultuantem oratio.
 157 a.
 appij Claud. Lentuli consulatus 264 a
 appij Claud. Pulchri cōsulatus 240 a.
 256 b. 307 a. 323 a. contra Saluosos
 res gestae ibid. priuatus trium-
 phus 256 b
 appij Claud. Ruffi consulatus 199 a
 appij Claud. Sabini consulatus 105 b.
 114 b. 122 b.
 appius Herdonius Sabinus seruorum
 exercitu Capitolū occupat 117 b
L. Appius Maximus 412 a
 appij Sillani consulatus 568 a
 apollonia à Philippo obfessa 36 b
 appolloniatariū legati à iuuenibus qui
 busdam Rom. non absq; poena pro-
 pulsati 198 b
 apri consulatus 427 b. 441 a. 450 a
 apriani consulatus 463 b
 aprilis mensis Neronius dictus 397 a
 aproniani cōsulat. 422 b. 425 b. 238 b
 apronij Casiani in Aphrica res gestae
 363 a.
 apronij Fonteij consulatus 895 a
 apuleius Ruffinus 430 b. 447 a
M. Apuleij consulatus 358 b
 Q. Apu-

N D E X.

Q. Apuleij Panse consulatus	185 b	aremorica prouincia	32 b	arriani consulatus	463 b
Sex. Apuleij consulatus	332 b. 357 a	arenulenſis Sylluius	89 b	arrij hæreſis	491 b
apuleij consulatus	397 a	aretium obſeſſum	295 a	arſaces Parthorū rex à Pōpeio uictus	
apuleiana ſeditio	276 a	argentuaria op.	511 b	53 a. Rom. amicitia ambit	51 a
apuli à Rom. ſubacti	180 a	argentum quando Romæ primum ſignatum	199 a	arſacis militaris fortitudo	51 a
apulius proſcriptus mira arte turmarum ducē ſe fingens euadit	332 b	argonautarum nauigationes	84 b	arſacide pop.	51 b
L. Apulij consulatus	219 a	ariarathes Cappadocū rex 43 b. Romanorū ambit amicitiam	43 a	arſaciorum amantes Parthi	57 b
Aque Sextie	267 a	aricina ab Arunte obſeſſa	99 a	arſimoe ciuitas	47 a
aquila Romani imperij inſigne	342 b	aricinarum & Ardeatium de agris contentio	125 a	artabarus à Viellio ſuperatur	377 a
aquila Lumanii consulatus	380 b	arimanes transfuga	55 a	in regnum reſtituitur	478 a
aquileia ciu. ab Attila exciſa	544 b	ariminum fl. & oppidum	299 b	artaxata ciu. 53 a. 58 b. Tigrani regis ſedes regia	54 a
apulini cōſulatus	426 a. 437 a. 466 a	arimini ducis mors	362 a	artaxerxis Perſarum regis cum Alexandro imp. bellum	61 b
aquilij captiuitas 283 a. contra Hernicos res geſtæ	110 a	arinthei consulatus	509 b	Q. Arterij mors	371 b
C. Aquilij consulatus	109 b	arinthei militum magiſtri in Arminii res geſtæ	509 b	arthaces Hiberorum rex	53 b
C. Aquilij Flori consulatus	205 a	ariobinde consulatus	537 a	articuleij consulatus	414 a
M. Aquilius uel Aquilinus repetundarum accuſatur	276 a	ariouinne consulatus	562 b	artorius Max. urbis præfectus	482 a
M. Aquilij contra ſeruos tumultuantes in Sicilia res geſtæ 276 a. item in Aſia 264 b. consulatus	264 b	ariouſtus Germanorum rex Romanorum amicitia ambit	303 b	artus Aſſyriorum rex 81 a. (ibid.)	
aquinius Gallus iureconſultus	420 a	ariſtagore ſomnium	291 b	aruleus Ruſſicus 421 a. eius mors arūci à Ro. debellati 101 b. uicti 105 b	
Ara fluuiorum	49 b	ariſtagore rex	53 a	L. Aruncij consulatus	338 a. 354 a.
arbella ciu. à Traiano capta	59 b	ariſthenici consulatus	525 a	372 b. proſcriptio	338 b
arabia à Traiano imp. ſubacta	59 a.	C. Ariſtius	31 a	aruntis mors	99 a
prouincia à Ro. facta 49 a. à Seneca imp. reſecta	60 b	ariſto Pelleus historicus	430 b	Aſcanius Latinorum rex	87 b
arabie triplicis deſcriptio	49 b	ariſtonis Tyrij aſtutum facinus	235 b	aſelepiodoti consulatus	431 a
arabes à Pompeio uicti 53 a. item à Traiano	419 a	ariſtobolus Iudeorum rex in triumphum à Pompeio ductus	301 b	Q. Aſconius Pedianus luminibus captus	404 b
arabes Scenitæ	48 a	ariſtoboli consulatus	478 b	aſculum cruentiſſima cū Pyrrho clade nobilitatur	194 b
arabetij consulatus	501 a	ariſtodemus	99 a	aſia ab Amazonibus depopulata 88 a. item à Gothis 472 a. Mithridate 283 a. à Rom. quomodo deuicta 41 a. hæreditario iure Rom. ab Aitalo rege relicta	41 a. 264 b
arabundi exilium	551 a	ariſtodemus Malacus 105 b. naues Romanorum Cumis intercipit	108 a	aſie deſcriptio	41 a
aralius Aſſyriorum rex	81 a	ariſtonici in Aſia res geſtæ	263 a.	aſie urbes terræmotu collapse	361 a
aramei	48 b	ariſtonis mors	264	aſiatici consulatus	385 b. 426 a
arabactus Sardanapali præfectus	85 a	ariſtus Aſſyriorum rex	81 a	L. Aſinij consulatus	395 a
arcadius Theodoſij filius Auguſtus declaratur	515 b. & 516 a	armametes Aſſyriorum rex	81 a	M. Aſinij consulatus	399 a
arcadij consulatus	517 a. ſecundus 519 b. tertius 520 a. quartus 522 a. quintus 524 b. ſextus 525 b. imperium 521 b. in Heſperia res geſtæ 526 b. mors	armati consulatus	554 a	aſinij Agrippæ consulatus	366 b
arcadiane thermæ	520 a	armatritus Aſſyriorum rex	81 b	aſinus Gallus inſignis orator	345 b.
archelaus Cappadociæ rex	43 a. & 44 a.	armænia à Parthis capta 419 a. à Traiano recepta ibid. itē à Parthis per Traianum recuperata 59 a. à Ro. debellata 395 a. prouincia à Ro. facta	49 a. 59 a. 422 b	eius lucubrations ibid. mors 365 b. 376 a.	
archeſilani consulatus	473 a	armenæ minoris deſcriptio	49 a	aſinij Marcelli consulatus	390 a
archon Athenienſiū magiſtraus	426 b	armeniorum regnum	ibid.	aſinius Pollio Libertatis atrium ædificat	324 b. 326 b
archontes	86 a	armeniorum cum Parthis contra Romanos conſpiratio 57 a. cum Pompeio bellum	53 a	aſinij Pollionis contra Munatiū Plan- cum orationes 322 b. mors	352 b
arctona ciuitas	111 b	arminerichi consulatus	549 b	C. Aſinius Gall. 420 a. eius mors ibid.	
ardeatium ſeditio	127 a. 128 a. ſecundus	armius rex	292 b	C. Aſinij Galli consulatus	345 a
ardeatibus agri ſenatusconſulto reſtituti	127 a	arnereſtis Gallorum regis contra Romanos res geſtæ	219 b	C. Aſinij Pollionis consulatus	324 b.
ardaburiſ consulatus	534 a. & 542 a	arnobius rhetor	490 b	364 b. 366 b. 390 a.	
area inf.	34 b	arpinatibus data ciuitas	185 b	M. Aſinij consulatus	390 a. 366 a
		arrius clemens	412 a	aſſaris consulatus	537 a. mors
				aſſoratiſ consulatus	544 a
				aſſrenatiſ cōſulatus	380 a. 411 a. 429 a

I N D E X.

- L** *A*sprenates *A*phrica procōs. 357 b
*A*ssyria prouincia à Traiano facta 59
 a. 422 b.
*A*ssyriorum reges 78 b
*A*stacades *A*ssyriorum rex 83 b
*A*ste consulatus 422 a
*A*sterij consulatus 541 b. 559
*A*strudis palus 245 b
*A*stura fl. 337 a
*A*stures ab Augusto u. *E*ti 333 b. 336 b.
 à Romanis deleri 304
*A*sylum Romuli 91 b
*A*targatis dea 80 a
*A*taulphi *G*othhorū regis res gestæ.
 529 a. mors 530 a
*A*tteij *C*apitonis mors 547
A. *A*terini consulatus 120 b
*A*testina *S*abina 412 a
*A*thalarici *G*othhorū regis mors 572 b
*A*thanasici *G*othhorū regis mors 515 a
*A*thara dea 80 a
*A*thene à *S*ylla oppugnate 285 a
*A*thensarum primordia 83 b
*A*theniensibus ab *H*adriano *R*o. imp.
 iura posita 426 a
*A*therius *A*ntonius 393 b
Q *A*therij consulatus 389 b
*A*thetis fl. 92 a. 276 a
*A*thletarum certamina à *F*ulvio insti-
 tuta 240 a
*A*tlas insignis astrologus 82 b. *E* 83 a
*A*tina ciuitas à *R*utilio recepta 263 a
*A*tratini consulatus 409 b
L. *A*tratini consulatus 528 a
P. *A*tratini consulatus 137 b
*A*trebates in deditionem à *C*esare ac-
 cepti 305 a
*A*treus patri funebres ludos instituit.
 86 a.
*A*ttalus *R*omanos sibi heredes scribit.
 41 a. 264 b.
*A*ttali *P*ergamenorum regis res gestæ.
 41 b. prosapia ibid. *E* 261 b. 527
 a. captiuitas 529 b. *E* 530 a.
 mors 261 b
*A*ttica fides 285 b
*A*ttila in *C*atalaunicis campis à *R*om.
E *G*othis uincitur 543 b
*A*ttile *H*unorum regis in *B*ledam fra-
 trem crudelitas 541 b. in *G*allia res
 gestæ 543 a. mors 545 a
*A*ttici consulatus 428 b. 463 b. 522
*A*ttici *V*estini consulatus 397 a.
 mors ibid.
Q. *A*ttici consulatus 401 a
*A*ttiliani consulatus 428 b
*A*ttilij *T*itiani proscriptio 427 a
- attilius* *R*egulus pacē cum *C*arthag-
 nensibus dissuadet 209 b
attilij exilium 367 b
A. *A*ttilij *C*alatini cōsulatus 205 b. cō-
 tra *H*annibalem res gestæ 206 a. se-
 cundus consulatus 208 a. contra
*C*arthaginenses facta ibid.
A. *A*ttilij *S*errani consulatus 245 b
C. *A*ttilij consulatus, *E* contra *P*æ-
 nos res gestæ 209 b
C. *A*ttilij *B*ubulci consulatus *E* con-
 tra *S*ardos res gestæ 219 a
C. *A*ttilij *R*eguli consulatus 219 a. in
*S*ardinia res gestæ 219 b
C. *A*ttilij *S*erani cōsulatus 206 b. 273 b
M. *A*ttilij *G*labrionis consulatus 236 b
 contra *A*ntiochum res gestæ 237 a
 de *A*miocho et *A*etolis triūp. 237 b
M. *A*ttilius *R*egulus in clade à *C*artha-
 ginensib. captus 207 b. crudeliter à
*C*arthaginensib. tractatur 210 a
M. *A*ttilij *R*eguli cōsulatus 173 a. 200
 a. 206 a. 207 a. 209 a. contra *S*alēti-
 nos res gestæ 200 a. contra *S*amnites
 189 a. in *A*phrica *E* contra *C*ar-
 thaginenses res gestæ 207 a. item
 contra *H*annibalē res gestæ 223 a
M. *A*ttilij *V*olsonis consulatus 243 b
Sex. *A*ttilij *S*errani consulatus 260 a
atys *S*yluius *L*atinorum rex 88 b
*A*uaricum bellum 594 a
auentinus *S*yluius *L*atinorū rex 90 a
auentinus mons 90 a. edificatur 120 a
auentini incendiū 377 b. sacra 120 a
auernus lacus 824 a
ausidij *B*. *s*i *annales* 209 b
ausidij *V*ictorini mors 443 b
Cn. *A*usidij *H*orestis mos 294 a
M. *A*usidius 243 a
M. *A*usidius *F*ronto 438 a
ausidus fl. 224 b. *E* 225 a
auguris consulatus 425 a
augures quinq; ex plebe creantur.
 186 b.
augurini consulatus 109 b. 427 b
 435 b.
augurus *O*srhoenorum rex 49 a
augusta aqua 839 a
augustales ludi 357 b
augustaliū sodaliū sacerdotium 357 b
augustani anni 461 a
augustani equites à *N*erone instituti.
 354 a.
augustanica ciuitas 47 a
*augustofraten*sis prouincia 45 b
augustinus *H*ypionensis episcopus or-
 dinatus 523 a
- augusti* nomen unde sumptum 338 a
augusti *E* *C*esaris nomen quomodo
 differant 22 b
augusti *C*esaris natiuitus 301 a. consu-
 latus 455 a. cum *A*lpinis gentibus
 bellū 37 b. itē cū *C*leopatra et *A*n-
 tonio 47 a. et in *A*egypto res gestæ
 47 a. itē cōtra *A*monū 331 a. testa-
 mentum 356 b
augusto *C*esari ara *L*ugduni sacra.
 344 a. uide *O*ctauium *A*ugustum.
augusti mensis primordia 345 a
augusti forum 322 a
augustulus ab *O*reste patre imperator
 declaratur 533 b
augustuli exilium 554 a
aueni consulatus 543 a. 561 b. 562 a
auiola in rogo reuixit 425 a
auiola consulatus 391 a. 425 a. 432 a.
 463 a.
auitus imperium deponit 547 a
auiti consulatus 432 a. 450 b
aurelia *M*essalina 450 a
aurelia familie primordia 292 b
aurelianus imperator 24 a. 474 b
aureliani *C*esaris consulatus 430 a.
 432 a. 464 a. 475 b. 523 b
aureliani imp. magnificencia 476 a. in
*D*acia res gestæ 39 b. itē cōtra *G*ē-
 inā 523 b. cōtra *P*ersas 62 b. triū-
 phus 475 b. mors 476 a b
aurelij consulatus 432 a. secundus 435 a
 tertius 436 a. *E* *quarius* ibid.
aurelij *A*lexandri imp. contra *P*ersas
 res gestæ 61 b. triumphus ibid.
 imperiū 456 a. uide *A*lexandrum.
D. *A*urelij *A*ugustini mors 535 b
aurelius *C*elsinus urbis praefect. 469 b
 499 a.
aurelius *C*otta 393 b. et eius lex 294 b
aurelij *C*ommodi imperium 442 b
aurelius *F*uscus 470 a eius consul. ib.
aurelij *P*osthumij contra *T*arquimien-
 ses res gestæ 143 b
C. *A*urelij *C*ottæ consulatus 211 a. 292
 b. 208 b. aduersus *P*ænos *E* *S*icu-
 los res gestæ ibid.
Cn. *A*urelij *C*ottæ consulatus 233 a
L. *A*urelij *C*ottæ cōsulatus 255 b. 269
 a. eius cum *C*. *M*ario trib. concer-
 tatio ibid.
L. *A*urelij *H*orestis consulatus 250 a.
 275 a. 265 a. contra *S*ardos res ge-
 stæ 265 a
M. *A*urelij *C*ari imperium 478 b
M. *A*urelij *C*laudij imperium 473 a
M. *A*urelij *C*ottæ consulat. 292 a. 362 b
M. *A*urelius

I N D E X.

M. Aurelius Scaurus à Cimbris cap- tus	274 a	435 a.	bertha Leopoldi Austriae Marchio- nis filia	60 a
M. Aurelij Scauri uel Hortensij con- sulatus	272 b	basilisci cōtra Vādalos res gestae	554 a	60 a
M. Aurelij Probi imperium	477 b	exiliū	554 a. cōsulatus	549 b. 554 a
Q. Aurelij Ceretani contra Samnites res gestae	161 a	basilij consulatus	549 a. & b. 574 b.	40 a
T. Aurelij Fulvij consulatus	424 a	secundus & tertius ibid. quartus, quintus	555 a. sextus	575 a. septi- mus
aureolus tyrannus	24 b	& undecimus	576 a. duodecimus, decimus tertius et quartus	576 b.
aureum uicesimarium	229 a	decimus quintus, sextus, septimus, & octauus	577 a	577 a
austria olim Norica dicta	545 b. su- per Onasum	in Basilio consule Augustorum nomē defecit	555 a	555 a
austria ducum uaria priuilegia	614 b	basij consulatus	395 b. 451 b. 470 a. 471 a. 475 a. 480 a. 490 a. 493 b. 516 a. 536 a.	470 a. 493 b.
621 a. 623 a. 624 a. 625 a		basianus Caracalla Rom. imp.	23 b	443 a
austria Marchionatus initia	592 b. de fectio	bastarni à Crasso uicti	332 a	443 a
632 b		bastaris contra Regulū res gestae	207 a	443 a
austriæ noua arma	610 b. fines	bastarnarum gens à Romanis subacta	491 a.	443 a
608 b		basternarum excidium	244 a	443 a
ausonij ciu. à Rom. capta	181 a	bathonis Pannoniorum regis res gestae	37 b. 38 b.	443 a
ausonij gens à Rom. debellatur	181 a	batislaus Bohemiae rex	597 a	443 a
ausonij consulatus	513 b	battus Spartanus	47 a	443 a
auxur à Rom. expugnatum	140 a	bauci consulatus	517 a	443 a
Azarsauena prouincia	50 a	Beati Rhenani laus	27 a. 91 b	443 a
azo Marefcaus & pincerna Au- striae	597 b	bebasa uilla	66 a	443 a
auzonitæ Sarracenorum	48 a	bebius Macrus praefectus praetorio. 470 b.		443 a
		bebius mons	37 b	443 a
B		C. Bebij Pamphili contra Gallos & Insubres res gestae	233 b	443 a
Babylonia à Nimbroto condita	79 a.	M. Bebij cōtra Ligures res gestae	242	443 a
à Traiano occupata	59 a. 419 a. di- repta	b. triumphus	ibid.	443 a
527 b		M. Bebij Pamphili consulatus	241 b	443 a
babylonia olim Seleucia dicta	55 b	belij Cimbrorū regis res gestae	274 a	443 a
babyloniae magnitudo	80 b. nomen un- de 48 b. primordia & incremen- ta	bellisarij consulatus	572 a. & b. 573 a. & b. cōtra Gothos res gestae	443 a
79 a		de Totila uictoria	574 b. res gestae	443 a
babylonij à Rom. sepe quidem uicti, sed nunquam domiti	51 b	572 b.		443 a
babyloniorum terrae motus	83 b	L. Bellieni crudelitas	289 a	443 a
bacchanalia ob nefandā turpitudinē Romae sublata	240 a	bellonae templum	106 a	443 a
baetiani ab Ario Babyloniae rege ui- cti	81 a	bellonaci contra Rom. res gestae	32 a	443 a
baeia ciu. à Rom. occupata	357 b	belochus Assyriorum rex	81 b. 84 a	443 a
bagauridarū in Gallia factiones	480 a	belophares Assyriorum rex	84 a	443 a
balbi duo	347 a	belus Assyriorum deus	79 b. Babylo- nis rex	443 a
balbini consulatus	429 a. 451 b. & im- perium	451 b. 452 a.	78 b	443 a
462 a. mors ibid. & 463 a		beli templum	79 b	443 a
balduinus Hieros. rex	61 a	benacus lacus	473 a	443 a
baleares insulae	266 b	S. Benedicti ordo	600 b	443 a
baleareicum bellum	266 b	beneuentum op.	181 a. 193 b	443 a
baleus Assyriorum rex	81 b. 82 a	beorgor Alanorū rex occiditur	549 b	443 a
balista tyrannus	24 b	berenicæ	47 a	443 a
bambyce ciuitas	80 a	berneck	199 a	443 a
barbati consulatus	435 b	S. Bernhardi mons	33 b. ordo	601 a
barbaria prouincia	29 a			601 a
barbutius Tullus	328 b. & 329 a			601 a
barchæ Carthagensis contra Rom. res gestae	224 a			601 a
basilides Syropolitanus philosophus.				601 a

INDEX.

boon Phraartis filius	57 b	L. Cæcilij Diadimeni uel Metelli cōsulatus	270 a	caesarea Cappadocia	43 a
bosna regio	37 a	C. Cæcilij Caprarij consulatus	271 a	caesij Sabini consulatus	407 b
bosnia	38 a	C. Cæcilij Metelli consulatus	ibid.	caius Quintilius Marcellus	456 b
bosphoriani ab Agrippa uicti	338 a. à Traiano subacti	L. Cæcilij Metelli cōsulat.	257 b. 267 a	caij Augusti filij mors	58 a & b
bouianum à Rom. obsessum	181 b. captum	L. Cæcilij Ruffi prætura	305 b	calagurij oppidi obsidio	292 a
Brachata Gallia	33 a	Q. Cæcilius Metellus Creticus cognominatus	296 a. lachrymis patrē ab exilio reuocat	Cn. Calatinus trib. pl.	201 a
bradua consulatus	420 a. 436 a. 439 a. 444 a. 445 a.	Q. Cæcilij Metelli consulatus	266 b. contra Pseudophilippū res gestæ.	calatini dictatoris contra Hannibalem res gestæ	206 a
bralius mons	34 a	36 a. de Andrisco seu Pseudophilippo triumphus	255 a. itē de Dalmatis	calendæ Romanæ	443 a
braunhildis Friderici Austriæ ducis scortum	619 a	Q. Cæcilij Metelli Macedonici in Achatares gestæ	254 b	caleppij consulatus	542 a
brenni in Italia res gestæ	32 a	Q. Cæcilij Metelli Numidici cōsulat.	272 a. cōtra Iugurthā res gestæ ib.	cales op. 173 a. Rom. colonia facta.	173 b.
brevia Apostolica	13 b	Q. Cæcilij Metelli Pij cōsulat.	289 a	caligula Rom. imp.	23 a
bridius Pictonum rex	477 a	Q. Cæcilij Metelli porticus	257 a. for tuna in reb. gerēdis admirabilis ibi.	caligula amphitheatrū	380 b. imperium
brigeiton op.	510 b	Q. Cæcilij Metelli proconsulis in Creta insula res gestæ	296 a	um	379 b. mors
britanni à Ro. debellati	394 b. à Claudio item Tiberio	Q. Cæditiij consulatus	191 a	C. Caligula imperatoris quatuor cōsulatus	381 b
450 a.		caelius Clemens	412 a. Titianus	calletia	31 b
britannia à Cesare Romanis tributaria facta	31 b	caelij Felicis mors	443 b	calligenes medicus	243 a
britannicum bellum	383 b	caelij momis incendium	367 b	callistus Libertus	386 b
britannici filij Claudij Caesaris natiuitas	383 a. mors	caelij Pisonis consulatus	342 a. 420 a. 278 b. 361 a.	calphurnia Caesaris uxor	304 a. 317 a
britannia regio paludosa	450 b	M. Cælij Ruffi natiuitas	288 b	calphurnia lex	297 a
britannio tyrannus	25 a. eius res gestæ	cæruleus fons	388 b	C. Calphurnij Pisonis cōsulatus	242 a
brusia	40 b	caesaris cōtra Gallos res gestæ	31 b. 32 a	296 b. de Lusitanis & Celtiberis triumphus	240 a. res gestæ
brutia à Lucullo capta	41 a	caesaris & Augusti nomen quomodo differant	22 b	mors	242 a
brutianorum agri à Carthagnensib. depopulantur	211 a	caesaris nomen quibus cōpetat	359 b	L. Calphurnij Bestiæ cōsulatus	271 b
brutij Prasentis consulatus	461 b	C. Caesar nepos Augusti apud Parthos confossus	57 a	L. Calphurnij Pisonis cōsulatus	253 a.
brutij consulatus	429 b	C. Caesaris consulatus	328 b. secundus	262 a. 304 a. in Africa res gestæ.	ibid. item in Sicilia
brutorū ciuitates à Cepione receptæ	231 b. à Ro. p. deditiōe captæ	330 a. 380 a. tertius	333 a. 308 a.	M. Calphurniani consulatus	301 b
D. Bruti consulatus	291 a. damnatio	quartus	ibid. contra Lusitanos res gestæ	M. Calphurnij Bibuli cōsulatus	303 a
321 a. de Antonio triumph.	320	C. Caesaris pontificatus	314. quatuor triumpho	M. Calphurnij Plammæ contra Hannibalem res gestæ	205 a
M. Brutus damnatur	321 a	C. Caesaris statua à Iudeis in templo erecta	54 a. mors	Q. Calphurnij Pisonis cōsulat.	260 b
bruti mors	332 b	L. Caesar proscibitur	322 b	calphurniorū familia clariss.	341 b
Buda	594 a	L. Caesaris consulatus	280 b. 298 b	calpetus Sylluius Latinorum rex	89 a
buccellini in Italia & Sicilia res gestæ.	576 b.	caesares qui dicti	335 a	calpus Numa filius	92 b
bulgari pop.	37 a. 40 b	caesarum creandorum potestas penes milites	22 b	caluini Domitij in Hispania res gestæ	324 b
bulgaria regio	37 a. 38 a	caesarum declaratio nō imperij dignitas, sed quæ gradum ad imperium faceret	335 a	Sex. Caluini consulatus	266 a
burgundionū in Gallia eruptio	529 a	in Caesarum Rom. numero magna historiarum diuersitas	22 b. 23 a	caluissius Ruffus	406 b
burrus Neronis filiorum præceptor.	395 a.	caesarij consulatus	522 a	C. Caluissij Sabini consulatus	324 b.
bursia	40 b			348 a. 367 a. 371 b	
bustiris	481 a			camarina ciuitas capta	205 b
buteo auis	211 b			cameria obfessa & capta	202 a
buteo insignis orator	211 b			camerini cōsolatus	355 a. 377 a. 429 b
Byzantia regio	29 b			camefemini contra Ninum res gestæ & mors	81 a
byzantiū op.	30 a. 493 b. eius primordia			camillus dictaturā respuit	150 b. ob Veientanā prædā accusatur
	93 a et b			camilli contra Gallos res gestæ	147 b
				147 a. item contra Senones tres uictoria	32 b. 150 a
				camilli Scriboniani consulatus	373 a
				campani ad Cumas à Graccho caesi.	325 b.

I N D E X.

- campana defestio* 181 a
campani à Rom. subacti 180 a
campania à Totila uastata 575 a. ab Hannibale occupata 225 a
campanorum cum Claudio Nerone bellum 323 a. (228 b)
campanorum militia Roma incensa.
candia inf. 34 b
candidi Iulij Vesprij cōsulat. 418 a
candidi consulatus 418 a
caniculæ ortus 461 b
canicularis annus 461 b
canulij mors 332 b
caninefati à Tiberio subacti 353 a
caninus consul Dialis 315 a
caninij Rebuli consulatus 315. 401 a
caninus Ruffus 406 b. eius de Dacico bello historia uersibus conscripta. 39 a.
L. Caninij Galli consulatus 323 b
*ad Cannas malè à Romanis pugnat-
 tur* 224 a. 225 a
cannulij cōtra Antonium res gestæ 320 a
*cantabria à Metello Celtiberico ca-
 pta* 256 b
canabri pop. 30 b. ab Augusto uicti. 333 b 336 b. 252 b. penitus deleti 30 a
cantabricum bellum 30 b. 337 b
C. Canuleij lex 115 b
capaces thermæ 412 b
caparus mons 56 a
capena porta 485 a
capenatiū cōtra Rom. res gestæ 141 b
capetus Syluius Latinorum rex 89 a
capis Syluius Latinorum rex 88 b
capitolium à Gallis obsessum 31 b
*capitolium à Vespasiano restaura-
 tum* 403 b
capitolium fulmine ictum 445 a
*capitolium quadrato ex saxo substru-
 ctum* 150 a
*capitolij primordia 92 b. dedicatio 98
 b. incendium 287 a. 402 b. 411 b.
 restauratio* 29; b. 403 b
capitolina ciuitas 430 b
capitolini consulatus 475 b
capitonis consulatus 398 b. damnatio. 393 a.
C. Capitonis Vipsiani consulatus. 394 a.
*capitonis Cossutiani res crudeliter ge-
 stæ* 398 b
capitones 356 b
*cappadoces semper Romanam maie-
 statem coluere* 43 a
*cappadocum cum Rom. amicitia 43.
 a. tumultus* 378 b
*cappadocum legati ad pacem peten-
 dam Romam mittuntur* 239 b
*cappadocia Archelai regis testamen-
 to Romanis relicta* 43 b
cappadociæ descriptio 43 b
caprea palus 92 a
*capua ciu. 225 a. à Rom. obsessa 227 a.
 capta 134 a. Romanorum facta co-
 lonia 393 a. à Samnitibus obsessa.
 169 a. per deductionem à Romanis
 capta* 227 b
*capuæ coniuratio à Romanis oppres-
 sa* 181 a
capys Syluius Latinorum rex 89 a
caracalla uestis 452 a
carausij in Brit. annia res gestæ 480 b
Sp. Carbilij Maximi consulatus 218 b
*carbonis tribuni de Gracchi cæde di-
 cterium* 261 a
C. Carbonis mors 288 a
**Cn. Carbonis consulatus 288 b. de tri-
 bunis reficiendis lex** 264 b
carchedon Tyrius 88 a
cardimo mons 59 b
*carduenna ciuitas 68 a. promontoriū
 50 a. regio* 59 b
*cardueni ab Augusto uicti 340 a. item
 à Traiano* 59 a. 419 b
*cari consulatus 476 a. 478 a. contra
 Parthos res gestæ 479 a. de Persis
 uictoria 63 b. mors* ibid.
caria descriptio 42 a
*carini cōsulatus 476 a. secundus 478
 a. cum Diocletiano bellum 479 b.
 imperium* 478 b
carisij res gestæ 337 a
carissanum castellum 311 a
carmentalis porta 112 a
carne deæ sacrificia 98 a
carnutum 439 a. 438 a
carolus Bouillus 78 b
carops 86 a
carpatinus mons 38 a
carpentania 31 b
carporum gens à Rom. subacta 481 a
carseoli colonia in Marsos deducta. 186 a.
*carthago à Vandalis capta 539 a. à Sei-
 pione euerfa 228 b. 266 b facta Ro-
 man. colonia* 266 a
*carthagini uouæ primordia 88 a. 218
 b. obsidio 253 a. expugnatio ibid.
 228 b. & 254 a. 266 b. restauratio.* 572 a.
*Carthagenenses à Romanis uincum-
 tur 197 b. item ad Nolam* 225 b
carthagenenses auream coronam Ro-
- man mittunt 169 b. pacem à Ro-
 manis frustra petunt 231 b. d. ffi-
 culter impetrant* 216 a
*carthagenensium à Romanis dese-
 stio 198 a. 200 a. agri à Romanis
 uastantur* 207 a
*carthagenensium contra Rom. res ge-
 stæ 204 a. 218 b. cum Rom. foedus.
 167 b. cum ijsdem foedus renoua-
 tum* 184 b
carthagenensium cum Rom. pax 212 b
*carthagenensium naues L. à Romanis
 incense* 232 b
*carthagenensibus graue bellum à Ro-
 manis indictum* 252 a
caruosa ciuitas direpta 150 a
*caruentana arx ab Aequis & Volscis
 capta* 138 b
Sp. Caruilij consulatus 189 a. 198 a
cassius trib. pl. è senatu eiectus 311 a
carus Rom. imp. 24 a
caruus mons 37 b
casperini Aemiliani mors 450 a
*caspij ab Ario Babylonie rege suba-
 cti* 81 a
casia lex 274 b
casilinum op. à Rom. captum 229 a
C. Cassius 56 b
C. Cassij Craasi questoris res gestæ. 56 a.
**C. Cassius Longinus insignis iurecon-
 sultus** 371 b
C. Cassius damnatur 321 a
**C. Cassij consulatus 266 a. contra Per-
 sas res gestæ 5; b. & 56 a. effigies.** 364 b. in Dolabellâ odium 323 a
C. Cassij Longini consulatus 245 a.
 276 b. 364 a. exilium & contra
 Gallos Cisalpinos res gestæ 266 a.
 questura 307 a. in Syria & con-
 tra Parthos res gestæ ibid. mors.
 364 a.
C. Cassij trib. pl. lex 274 b
C. Cassij Varonis consulatus 193 a
cassius Parmensis 56 b
cassij Parmensis mors 332 b
cassij Seueri mors 376 b
cassij cōtra fugitiuos res gestæ 293 b
cassij mors 332 b
L. Cassius 56 b
L. Cassius 375 b
L. Cassius à Tigurinis casus 273 a
L. Cassij Longini censura 265 b
L. Cassij Longini cōsulatus 371 a. 273 a
L. Cassij Rullæ consulatus 265 a
Q. Cassij Longini consulatus 248 a
Sp. Cassius magister equitum 102 b
 Sp. Cassius

I N D E X.

Sp. Cassius ob largitionem à populo caesus 110 a. & b.	295 b. somnia ibid. mors 284 a	cenomanorū in Italiā irruptiones 324 a
Sp. Cassius primus equitum magister. 104 b.	caubile ciu. à Lucullo capta 40 a	cesdres plebeij 264 a
Sp. Cassius Viscellinus consul 102 a	caudinae furca clade cruentissima no- bilitantur 177 b	cesores rerum emptarum à Iulio in- stituti 312 a
Sp. Cassij cōtra Sabinos res gestae 102 a	Ceciliae familiae nobilitas 272 a	cesorum munus & officium 127 b
Sp. Cassij cum Posthumio Communio consulatus 20 a	cecilius Ruffinus 430 b	cesoriae potestatis origo 127 a
Sp. Cassij Viscellini secundus consu- latus 106 b	L. Cecilius Metellus summus pomi- fex 208 b. eius de Carthaginensi- bus triumphus ibid.	cesoriae leges 127 b. notae 127 b
Sp. Cassij tertius consulatus 110 a	cecilius Metellus Pont. Max. 213 a	L. Censorini consulatus 323 a. 324 b
caesiodori cōsulat. 565 b. scripta 566 a	cecilij Metelli de Pœnis triūphus 209 b. in Sardinia res gestae 27 b	cesorini mors 58 a
caesiodori uita 70 a	C. Ceciliij Ruffi consulatus 360 b	cesurae dignitas quinquennalis 127 b
castini consulatus 533 a	cecilij Simplicij consulatus 400 b	magistratus quinquennalis 131 a
castini comra Vandalos res gestae. 532 a.	L. Ceciliij Metelli consulatus 191 b 195 a secundus consulatus 211 a	cephisus fluu. 427 a
castini exilium 534 a	L. Ceciliij contra Galbā res gestae 192 a. contra Gallos res gestae 32 b. cum Hasdrubale pugna 209 a	Q. Cepionis Seruiliij consulatus 258 b mors 281 b
castor & Pollux 105 b	L. Ceciliij praetoris contra Gallos res gestae 195 b	cercina insula 357 b
castoris templi dedicatio 110 b	Q. Cecilius Metellus Celtibericus di- ctus 256 b	cerealis consulatus 419 a. 452 a. & 501 b.
cataphractarij milites 52 b	Q. Ceciliij Metelli consulatus 230 a	cereales multi 419 a
cathelauri pop. 33 a	Q. Ceciliij Metelli Macedonici contra Celtiberos res gestae 256 b	cereris ieiunium 237 b
catilina in petitione consulatus bis re- pulsam passus 298 b. repetunda- rum accusatur 297 b	Q. Ceciliij Cretici consulatus 354 a	ceritium cum Rom. bellum 165 b
catilinae domus 93 a mors 302 a.	cecrops rex Atticae 83 b	cerospades 57 a
catilinaria coniuratio 297 b	Q. Ceditij consulatus 207 a. 209 b	cerulea aqua 402 b
catilinariae coniurationis perniciēs at- que finis 300 a	cecionius Albinus 447 a	cesurae dignitas annua facta 131 b
catilius Maternus 430 a	cecionius Albinus urbis praefectus 471 b	cecausius tyrannus 25 a
catilij Seueri consulatus 424 a. 439 a.	cecionius Commodus ab Hadriano im- peratore adoptatur 429 a	C. Caesaris in Iudaea res gestae 54 a
catina ciuitas capta 177 b	cecionius Iulianus Camerus urbis pra- efectus 494 a	C. Caesaris quartus consulatus 332 b
cato Cypriū omni pecunia spoliat 46 b	cecionius Posthumius 450 a	ceselius Bassus 396 a
catonis in Cyprium nauigatio, et lex. 305 a. res gestae 305 a. & b. sanctitas & integritas 306 b	cecionius Varus urbis praefectus 478 a	cesennius Sylluanus 397 a
catonis trib. plebis contra ambitum minae 301 b.	P. Celer damnatur 393 a	cesiani consulatus 380 a
catonis Uticensis mors 313 b	celeris consulatus 562 b	cesini consulatus 397 a
M. Catonis cum Scipione Nasica di- sceptatio 252 a	celeres à Romulo electi 26 b	ceso in spontaneum abit exiliū 117 a
M. Catonis erga Scipiones inuidia. 239 b.	celitonij Cenomannorum ducis res ge- stae 32 a	cesonis Duillij consulatus 173 a
M. Catonis repulsa 309 b	celius Probatas urbis praefectus 499 a	cesoni capitis dies dicta 117 b
M. Catonis mors 252 a	celse Mariae 604 a	cesonij Peti consulatus 394 b
cattorum latrocinia 388 a	celsus Aelianus 455 b	cestus Proculus de repetundis accusa- tur 392 b
cattuari à Tiberio subacti 353 a	celsus iureconsultus 427 b	C. Cestij Galli consulatus 377 a
catullinus Philomatus urbis praefe- ctus 496 b. & 497 a	celsus tyrannus 24 b	cethegi consulatus 439 a. 562 a. mors 300 b
catullini consulatus 498 a	celsi consulatus 421 a. statua ibid. celsi consulatus 427 b. 437 b	cetradis praedonis res gestae & inte- ritus 538 b
catullus Messalinus Domitiani adu- lator 405 b	celtiberi à Flacco uicti 242 a. à Grac- cho subacti 243 b. & 244 a. à Ro. deuicti 240 a	Chalcedonensis synodus 545 a
catuli domus 93 a	celtiberorum clades 240 a. contra Ro- manos res gestae 30 a	chalcedonensium primordia 93 a
catulini consulatus 427 b	celtiberorum cum Rom. bellum 250 b	charicles Tiberij medicus 369 a
Q. Catulus Capitolij restawator. 295 b. Capitolinus dictus ibid.	celtus Polyphemi filius 38 a	charopus Atheniensium rex 91 b
Q. Catuli de Pompeio testimonium.	cenomani à Furio uincuntur 233 a	cherea Cassius 371 b

I N D E X.

chrystomus mors	326 a	claudia tribus	100 a	M. Claudij Marcelli tertius consula-	
churning barones	597 b	claudia gentis ex Sabinis in urbem mi-		tus	251 a
Cibalense bellum	489 a	gratio	100 b	M. Claudij exilium	174 a
cicero Clodia rogatione in exiliū pul-		claudia Pulchra	367 a	M. Claud. Marcelli de Siculis trium-	
sus 304 a. reuocatus ibid. & 305 a		claudianus à Christi religione alie-		phus 227 b. quartus cōsulatus 228 a	
cicero pater patrie	300 a	nus	521 b	quintus cōsulatus 229 b. cum Han-	
ciceronis contra Catilinam & Sergi-		claudij consulatus	471 a. 473 a	rubale ad Venustiam pugna ibid.	
um res gestae	300 b	claudij & Agrippinae nuptiae	387 a	M. Claud. Marcelli in Ethruria res	
ciceronis filij consulatus	326 a & b	claudius imperator Romanorum.		infeliciter gestae 235 a. contra Gul-	
ciceronis Graecae declamationes 320 b		23 b. 24 a.		los res gestae 220 b. mors 221 a. 229.	
ambitio ibid. in Antonium odium		claudius princeps primus Romanorū		b. 251 a.	
320 a. in Caninium cōsulem unius		Mauritanis bellum intulit	29 a	P. Claudius Pulcher neglectis auspici-	
diei locus 315. in consulatu compe-		claudij Caesaris secundus consulatus.		cijs infeliciter contra Carthaginen-	
titores 298 a. mors 20 b. 321 b. 322 a		383 a. contra Armenios & Par-		ses pugnat	210 a
natiuitas	274 a	thos res gestae 340 a. imperiū 382 b.		P. Claud. Pulchri cōsulat. 210 a. 240 a	
ciceroni domus instauratur	305 a	mors ibidem & 391 b.		T. Claudij tertius consulatus	380 a
M. Ciceronis consulatus	298 b. 299 a	claudij imperatoris natiuitas	344 a	T. Claudij Neronis contra Campa-	
M. Ciceronis filij uita breuiter descri-		pro Cicerone contra Asinium Gal-		nos bellum	323 a
pta	326 a	lum apologia 345 b. res gestae &		claustra & monasteria in quo disse-	
cicorij consulatus	400 a	mors	474 a	rant	601 b
cilices cur piratae dicti	45 b	claudij Drusi contra Germanos res		claustroneoburgum monasteriū	603 b
cilicia à Rom. in prouincia formam		gestae	337 b. 338 a	claustrorum uel monasteriorum ori-	
redacta	45 b. 404 a	claudia Caligulae Caesaris uxor	376 a	gines	600 b
cilicia descriptio	45 b	claudij Fabij Ambusti quaestura	159 b	clearchi consulatus	516 a
cilix Agenoris fil. insignis pirata	45 b	claudij Iuliani de morte Maximi epi-		clementiae ara	368 b
cimbri à Mario deuicti	276 a	stola	461 a	clementini consulatus	458 b. 565 a
cimbrorum in Germaniam irruptio.		claudius Laterius trib. mil.	142 a	clementis cōsulatus 411 a. 412 a. 447 b	
271 a. in Hispaniam	274 b	claudius Marcellus urbis Rom. prae-		clementis secundus consulatus	448 b
cimetra ciu. capta	187 b	fectus	481 a	clementes plures	412 a
cinia sylvia	183 a	claudij Marcelli res gestae	27 a	cleon seruorum in Sicilia tumultuant-	
C. Cincinati tribunatus	137 a	claudius Max. Stoicus	432 a. 434 a	tium dux	260 b (312 b)
cincinatorum nomen et familia	119 a	claudij Neronis primus consulatus.		cleopatra in Aegypti regnū restitua.	
cinesius mons	33 b	392 a. secundus	346 b	cleopatrae cū Augusto bellū	47 a. lu-
cingij Seneri pontificatus	440 b	claudij Pulchri circus	276 a	xus 331 b. mors & sepultura	332 a
cinglia ciu. capta	177 b	claudius Regillus iuio in Dictato-		Cn. Clepsinae consulatus	196 a
cinnae contra Octauianū res gestae	283 b	rem creatus	173 a	clibanarij milites	52 b
de recipiendo Mario lex 284 b. in		claudij Tiberij consulatus	384 b. mors	clitorius eques strangulatur	363 a
patriam impietas	284 b	390 a. in Britannia expeditio	385.	cloacarum aedificatio apud Ro.	324 a
Cn. Cinnae magni consulatus	353 b	a. noua censura	386 b. praelium na-	clodius absens à Cicerone accusatus.	
L. Cinnae consulatus	265 a	uale	389 a	306 a. à Milone occisus	308 a
L. Cinnae consulatus abrogatur	284 a	C. Claudij Canniae consulatus	191 b.	clodij cōtra fugitiuos res gestae	293 b.
L. Cinnae contra Augustum conspira-		secundus consulatus	197 b	tabula à Cicerone confracta	306 a
tio	353 b	C. Claudij Centonis consulatus	214 a	clodius Adelpius urbis praefect.	499 a
circæi à Volscis bello uexati	108 a	C. Claudij Marcelli consulatus	309 b.	clodius Albinus	24 b. 447 a. eiusq;
circessum castrum	462 b	310 a.		consulatus	ibid.
circeum castrum	62 a	C. Claudij Neronis consulatus	229 b	clodij Albini res gestae & mors	450 a
circēses ludī	386 b. 388 b. 429 a. 465 a	C. Claudij praetura	242 b	clodius Ruffus	451 a. (392 b)
circus Flaminius	221 a	C. Claudij Pulchri consulatus	243 b	clodij Quirinalis accusatio & mors.	
circus Maximus	411 b	C. Claudij Sabini consulatus	117 b	P. Clodius accusatur	303 a. collegiorū
circi Maximi instauratio	415 b	M. Claudius Marcellus primus Han-		magistros abrogatos restituit	296 b
cirthea ciuitas à Romanis capta	231 b	nibalem uinci posse docuit	228 b.	damnatus & in exiliū missus	309 a.
ciuilis fossae	108 b	eiusdem consulatus	174 a. 220 b.	praetura ambit	308 a. trib. pl. 303 a
Clari consulatus	423 a. 432 b. 439 a.	235 a. 240 a. 250 b.		P. Clodij cōtra Ciceronem lex	304 a.
446 a.		M. Claudij Marcelli secundus consu-		uita & mores	304 b
clastidium obsessum	220 b	latus	247 a	clodoueus Francorū rex ad Christia-	
claudia aqua	181 b. 182 a. 388 a. 405 a	M. Claudij Marcelli tertius consula-		nam religione conuertitur	560 a
claudia familia duplex	397 a	tus 226 a. in Capania res gestae ibid.		clunianū à Iunio Bubulco captū	181 b

clustum

INDEX.

clustum à Brenno obsessum	32 a	conisa Ro. colonia	198 a	as b. crudelitas	498 a. imperium
M. Cluuius Ruffus historicus	407 a	condiciani consulatus	442 b. 443 a	ibid. cum Alemannis fœdus	500 b.
clypea à Rom. expugnata	207 a	cōradus episcopus Batauiensis	605 a	eum Vallia pax	531 b.
L. Coccij res gestæ	324 b	conradus Morauia marchio	597 a	constantij imperatoris mors	503 a.
M. Coccij Neruæ consulatus	324 b	constantia Persia ciu.	66 a		532 a.
coccij Neruæ mors	376 b	constantis consulatus	495 b. 529 b	constantij Iunioris consulatus	499 b
Cœnobium unde	601 a	constantis consulatus secundus	496 b	constantinopolis 93 a & b. muro circum-	
cœnobiorum primordia	600 b	tertius	497 b	gitur	526 b
colchi in fidem à Traiano recepti	59 a	constantis contra Francos res gestæ.		constantinopolitana contra Macedo-	
collatinus Fromo	432 a	496 b. et 497 a. horoscopus	498 b	nium synodus	511 b
collegæ consulatus	410 b	mors	498 b	constantinopolitana fames	542 a
collegiorum magistri abrogantur cū		consul Dialis	315	constantinopolitana urbis primor-	
collegijs	296 b	constantinus Constantius, & c. Rom.		dia	493 a
collegiorum magistri à P. Clodio re-		imp.	24 a	constantinopolitanum incendium.	
sistuti	296 b	constantinus Magnus Roman. imp.		549 b. 550 a. 557 a.	
colloceri res gestæ, & mors	494 b	24 a.		cōstantinopolitanus terræ motus	558 a
S. Colomanni martyrium	595 a	constantinus primus imperator Chri-		consulare imperium cur annuū	19 a
colonia à municipio quid differat.		stianus	487 a	consularia officia	19 a. 20 b. & 21 b
coloniæ Agrippinæ primordia	388 a	constantinus imp. baptizatur	495 b	consularis dignitas	21 a
coloniæ deducendarū ratio	128 a	constantini consulatus	485 b. 547 a.	consularis potestas	19 a
coloniæ duo genera	128 a	consulatus secundus	482 a. tertius	consulatus in decem annos proroga-	
colossus	444 b. & 445 a	b. quartus	483 a	tus 577 a. in menses aliquot distri-	
colossus admirandæ altitudinis	404 a	constantini secundus, tertius et quar-		butus	400 b
coliba apud Assyrios sacra auis	128 a.	tus consulatus	488 a. & b	consulis iuramentum	20 b
	50 a.	constantini Cæsaris secundus consu-		consules apud Romanos duplices, or-	
comazonis consulatus	454 b	latus 491 b. tertius 492 a. quartus		dinati & suffecti	348 b
comagena	48 b	493 a. quintus, sextus 494 a. & b.		consules duo cur Romæ semper facti.	
comagena in prouincia forman à Ro-		septimus 492 a. octauus	493 a	29 a.	
manis redacta	45 b	constantini donatio extra fidem histo-		consules ex plebeis electi	211 b
cometa	495 b. 518 b	riæ à Papiſtis conficta	489 a. & b.	consules maiores	29 b
cometes	394 b	490 a.		consules ordinarij atq; suffecti	456 a
L. Cominij tribuni res gestæ	132 b	constantini imp. contra Persas res ge-		consules plures uno anno electi	20 a
cominiorum accusatio	297 b	stæ	65 a	consules quibus diebus potissimum	
comitia curiata	228 a	constantini Magni imperium	486 b	creati	20 a
commodianæ thermæ	443 b	constantini pietas	489 b	consules XXXV. uno anno creati.	
commodus mensis	440 b	constantini imperatoris mors	495 a.	20 b.	
commodus Rom. imp.	23 b	& b. festum ibid.		consules uarij generis cur à diuersis	
commodus Roman. imp. Germanicus		constantius Rom. imp.	24 a	in unum annum reiecti	371 b
cognominatur	440 a	constantius tyrannus ab Honorio ui-		consules unde d. cti	19 a
commodus imperator Colossi capite		ctus & captus	528 b	consulum Romanorū nomina à Gra-	
sublato, suam imaginem imponit.		constantij consulatus	481 a	cis multoties aliter quàm à Lati-	
444 b.		constantij Cæsaris consulatus	492 a.	nis scripta	121 b
commodi consulatus	404 a. 419 a	494 b.		consulum honos & electio	19 b
429 a. 434 b. questura 435 a.		constantij Cæsaris consulatus primus.		consulum Romanorum prima institua-	
commodi Cæsaris consulatus secun-		499 b. secundus	495 b. 500 a.	tio	96 a
dus	429 a	constantij consulatus	529 b. secundus	consulum uestes & trabeæ	19 b
commodi tertius consulatus	443 a.	530 b. tertius	531 b	contrebia Hispaniæ expugnatur.	
quartus ibid. b. quintus	444 a	constantij consulatus tertius	496 b.	257 a.	
commodi sextus consulatus	445 a. se-	quartus 497 b. quintus 499 b. se-		conturbare quid	411 b
ptimus ibid. b.		ximus 500 a. septimus ibid. b. octa-		copillus Tectosagorū dux à Sylla ca-	
commodi imperatoris natiuitas	437 a	wus & nonus 501 b. decimus 502 b		ptus	274 b
triumphus	441 a. & 442 a. consu-	constantij consulatus quintus	484 b.	copinius equestris agminis ductor.	
latus	442 a. 445 b	sextus ibid.		343 a.	
comperendinatio	136 a	constantij septimus consulatus	493 b	cora Rom. colonia	101 a
compitalia	95	constantij contra Gotthos res gestæ.		corbio op. à Volscis captum	108 a
compitaliū ludij	303 a	529 a.		cordus Cremutius	102 b
concordiæ templum ædificatur	185 a	constantij imp. contra Persas bellum.		cordus Historicus	102 b
				407 a.	

I N D E X.

corda	102 a	cornelij Dolabellæ consulatus	408 b	latus	220 b
corfinium op.	279 b	cornelius Fronto	414 a	P. Corn. Scipionis Aemiliani de Car-	
corinthia uasa	254 b	cornelius Gallus Augusti in Aegyptiū		thagine expugnata & deuicta A-	
corinthium æs	254 b	atq; Arabiam legatus 47 b. eiusdē		phrica triumphus 253 b. & 255 a	
corinthus ab Agrippa occupata	331 a	res gestæ	332 a	cornel. Scipionis Africani cōsulat. 231	
corinthus ciu. euerſa	35 a. 254 a. 255 a	cornelij Lentuli contra Dacos res ge-		a. natura & ingenium 254 b. 255 a	
L. Cornificius Dianæ templum ædifi-		cat	39 a	L. Cornel. Scipionis Asiatici consu-	
cat	330 b	Cn. Cornel. Lentuli consulatus	232 b.	latus	237 a
M. Coriolani res gestæ et exiliū	108 a	254 a. 276 b.		L. Cornel. Scipionis consulatus	166 a
coriolani bello à Volſcis uexati	108 a	L. Cornel. Lentuli consulatus	175 b.	187 a.	
corioli op. à Rom. captū	106 b. 107 a	196 b. 197 a. 233 a.		P. Cornelij Scipionis consulatus, &	
corneliani consulatus	460 b	L. Cornel. consulatus & contra Gal-		los Liguresq; res gestæ	222 a
cornelia lex de Maieſtate	297 b	L. Cornel. secundus consulatus	174 a	L. Cornel. Scipionis consulatus et con-	
cornelia uenenum hauriens exanimæ		P. Cornelij Lentuli consulatus	241 b.	tra Hannonem res gestæ	205 a
tur	174 b	294 a.		P. Cornel. Scipionis secundus consu-	
conelia Veſtalis uiua deſeſſa	413 a	Cn. Cornelij Leuini consulatus	244 a	latus	235 b
P. Cornelius conſul à Fabricio cenſo-		cornelij Licinij Calui natiuitas	288 b	L. Corael. Scipionis contra Antiochū	
re ſenatu amotus	195 b	L. Cornelij Maluginenſis consulatus.	118 a.	res gestæ 237 b. de eodem trium-	
P. Cornelij conſulatus	214 b. 215 b	M. Cornel. Maluginenſis cōſulat. 130 a		phus	238 a
cornelij conſulatus	385 b. 460 b	P. Cornelius Maluginenſis trib. con-		L. Cornelij Scipionis in Sardinia res	
P. Cornelij contra Ligures res gestæ.		ſularis	140 b	gestæ	27 b
242 b. triumphus ibid. dictatura et		L. Cornelius Merula flamen Dialis.		L. Cornelio Scipioni Asiatici cogno-	
contra Volſcos res gestæ	139 b	283 b. accuſatur	284 a	men inditum	238 a
P. Cornelij Aruina conſulatus	184 a.	L. Cornelij Merula conſulatus	236 a	L. Cornel. Sullæ cōſulatus	282 b. 289 a
contra Samnites res gestæ ibid. ſe-		P. Cornelio Naſicæ Serapionis cogno-		cornelius Victorinus	432 a
cundus conſulatus	191 b	men inditum	259 a	cornelij cur Afina cognomen datū.	
P. Cornelij Afina conſulatus	221 a	cornelij Nepotis de magiſtratibus li-		204 b.	
Cn. Cornelij Afina conſulatus & cō-		ber	21 a	L. Cornificius Dianæ templum ædi-	
tra Carthag. res gestæ	204 b. 208 a	cornelij Orfriti cōſulatus	388 b. 389 a	ficat	328 a
A. Cornelij Aruina contra Samnites		cornelius Pompeij queſtor	297 b	L. Cornificij conſulatus	327 a
res gestæ	177 a	M. Cornelij proconſulis contra Ma-		corſica à Metello deuicta	27 b
cornelius Balbus Theophanes	451 b	gonem res gestæ	231 b	corſica inſula deſcriptio	27 b
cornelij Balbi cum Cæſare familiari-		cornelius Ruſſus	406 b	T. Coruncani conſulatus	193 a. 218 a
tas	347 a	P. Cornelius Ruſſus dormiens uſum		cornuti cum Labone conſulat. 109 b	
Cn. Cornelij Bleſi conſulatus	198 a. ſe-	amiſit	191 a	cornutus Tertullus	435 b
cundus conſulatus	208 b	cornelius Ruſſus Sibylla cognomina-		cornuti Tertulli conſulatus	417 a
M. Cornelij Cethegi conſulatus	231 a	tus	283 b	corpus	481 a
Cn. Cornelij Cethegi conſulatus	234	P. Cornelius Ruſſinus à cenſoribus ſe-		coruinus Clemens	412 a
b. 249 a.		natu motus	192 b	coruini conſulatus	380 b
L. Cor. Cinna mors	286 a	P. Cornel. Ruſſini conſulatus	190 a.	coruus Cæſaris ſalutator	377 a
L. Cornelij Cinna conſulatus	283 b.	contra Samnites facta	ibid.	coryphæi	457 a
ſecundus 285 a. tertius 285 b. quar-		P. Cornel. Ruſſini ſecundus conſula-		coſis Albanorum dux	53 b
tus	286 a	tus	195 a	coſſa Rom. colonia	197 b
P. Corn. Coſſi tribunatus	137 a. 140 a	P. Cornel. Ruſſini facta	190 b	coſſi Lentuli conſulatus	351 a
Cn. Cornelius Coſſus trib. conſularis		P. Cornelij Scapula conſulatus	175 b	coſſi magiſtri equitū res gestæ	104 a
140 b. trib. mil.	138 b	cornelij Scipionis in Africa res gestæ.		coſſi qui	104 a
M. Cornelius Coſſus trib. mil.	141 b	231 a.		coſſiij	104 b
A. Corn. Coſſi conſulat. 137 b. 169 a		cornelius ſecularis urbis præfectus.		coſſunij	ibid.
Cn. Cornel. Coſſi conſulatus	138 b	470 b. 471 a b.		coſſutianus damnatur	393 a
Cornelij Coſſi conſulatus	366 b. 394 b	P. Cornel. Scip. Aemilianus cum ædi-		coſſutiani	104 b
contra Fidenates res gestæ	132 a.	litatem peteret, contra leges factus		cotta lex	294 b
item contra Samnites	169 b	conſul	253 b	cotta unde diſſi	291 b
A. Cornel. Coſſi contra Volſcos res		P. Cornelius Scipio in Hiſpania uul-		coti Thraciæ regis res gestæ	33 b
gestæ	130 a. 151 a	neratur	226 b	L. Cotta conſulatus	297 a. 298 b
Cn. Corn. Coſſi tribunat. 137 a. 140 a		Cn. Cornel. Scipionis uel Calui conſu-		L. Cotta lex	292 a
P. Cornelij Dolabellæ conſulat. 192 a		latus		cotie alpes à Rom. ſubactæ	397 b
Cn. Cornel. Dolabellæ cōſulat. 249 b				cotius rex 33 b. 44 b. eius cum Octa-	

I N D E X.

uiano imp. amicitia	44 b	curius duumuir	198 a	dagon Aſcalonitarum	80 a
Crassus Mutianus iurecōſultus	263 b.	M. Curius cū dentib. natus	286 a. Ani	daides Meſſenius	91 b
eius mors ibid.		enem fl. in urbem perducit	198 a	dalmate à Martio Figulo uicti	250 a
erassus Pont. Max.	262 a	M. Curij Dentati cenſura	198 a. con-	dalmatia 34 b. à Cæcilio Metello de-	
C. Crassus trib.	234 a	tra Samnites res geſtæ	190 a	bellata	270 a
erassi Frugi conſulatus	995 b	M. Curij Dētati 2. conſulat.	190 a. 196	dalmaticum bellum	828 b. 355 a
erassi cōtra Perſeū regē res geſtæ	245 a	b. 197 b. continentia	197 a. contra	dalmatius Ceſar	495 b
M. Crassi conſulatus	306 a. 342 a. 367	Pyrrhū regē res geſtæ	196 b. de eo	dalmatij conſulatus	404 a
b. auaritia 55 a. & 306 a. cenſura		dē triūphus ibid. itē cōtra Sabinos	190 b. cum Dardanis bellum	damasippi pontificis mors	515 b
282 a. contra Baſtarnas et Marſos		res geſtæ 322 a. itē Thraces ibid. cō		damasippi prætoris crudelitas	288 a
tra Parthos 54 b. fugitiuos	102 a			danielis propheta hebdomada	370 a
M. Crassi diuitiæ	306 a & b. in Moe-	C. Curij Scribonij conſulatus	291 a	daphnæ op.	54 a
sia res geſtæ	37 b	curtius Seuerus	430 a (190 b	daphnensis lucus	53 a. 54 b
M. Crassi interfecti capiti aurum in-		M. Curius inſignis munerū cōſeptor.		dardani pop 37 a. Romanorum tribu	
ſuſum	55 a	P. Curiatī Tergemini conſulatus	121 a	tarij facti 37 b. ab Appio Claudio	
M. Crassi oratio	294 a. Vide M. Lici-	curtia aqua	388 b. 402 a	uicti	291 b
nium Crasſum.		curtius lacus	260 a	dardaniæ regnum	83 b
P. Crassi mors	284 a	curtij Chilonis conſulatus	125 b	darius	47 a
P. Crassi Mutiani conſulatus	263 a	T. Curtij conſulatus	115 a	daſij Salapini opera Salapia à Ro. re-	
cremera fl.	112 a	curtij Ruffi res geſtæ	361 a	cuperata	228 b
ad Cremeram Fabij caſi	149 b	C. Curtij trib. pl. uita, ingenium, &		Decennius Geminius	893 b
cremona ciu. 222 b. Ro. colonia	238 b	mores	310 b	decentius tyrannus	25 a
cremuij Cordi res geſtæ	366 b	M. Curtij facinus glorioſum	160 a	decentij conſulatus	499 b
ereta nymp̄a	34 b	Cydonia ciu. expugnatur	296 a	decemuiri 121 b. & 122 a. exilio mul-	
ereta quomodo in Romanorum pote		cyneas Pyrrhi regis legatus	193 b	ſtati	124 a
ſtatem redacta	34 b	cynegi conſulatus	518 a	decemuiri primi	123 a
eretæ inſulæ deſcriptio	34 b	cypariſſus ab Apolline dilectus	54 a	decemuirorum ornamenta	123 b
eretenses à Rom. ſubacti	296 a	cypri inſulæ deſcriptio & nomina ua		decianæ thermæ	467 a
eretensium fames & ſitia	ibid.	ria	46 a	decibalus à Traiano uictus 39 a. 59 b.	
creticum bellum	34 b. 296 a	cyprianus episcopus et rhetor	470 a	418 b. ſibi pſi manus inſert	39 a
cretoniani conſulatus	316 a	cypriorū ingentes diuitiæ	46 a	decibali Dacorum ducis contra Rom.	
creuſa Aeneæ uxor	87 a	cyprum Romani auidē magis quā		res geſtæ	39 a
erippus Martius	323 a	iuſtē ſubegerunt	46 a	decij Balbi conſulatus	347 a
erippi conſulatus	490 b. 491 b. 492 a.	cyrenaica regio qua ratione Roma-		Decius imp. à Gothis occiditur	467 a
imperium	490 b	nis ſubiecta	46 b	decij imperatoris in Chriſtianos cru-	
erippi Paſſieni ſcitē dictum	348 a	cyrenaica regionis deſcriptio	47 a	delitas 466 b. in Gallia res geſtæ	
erippinus præfectus prætorio	384 b	cyrenæ urbs	47 a	ibidem.	
erippini conſulatus	420 b. 421 a. 384 b.	cyriades tyrannus	24 b	decij Iunij Bruti in Hispania res ge-	
444 a. 456 a. 461 a. 420 b.		cyri Panopolitis dignitates & res ge		ſtæ	30 b
eroatia alba 34 b. rubra	ibid.	ſtæ	540 a	decius iunior pro patria ſe deuouit.	
eroatia olim Valeria dicta	38 b	cyri quintus conſulatus	540 a	188 a.	
S. Crucis coenobium	604 a	cyrini conſulatus	342 a. Syria præfe-	decius Magnus	281 a
erustumeria ciu. capta	104 a	cyriſtica regio 56 b. (ſura ibid.		decius Romanorum imp.	24 a
Cteſiphon regia ciuitas	55 b	cyrnos inſula	27 b	decius Seuerus	430 b
Culuffa	252 a	cyzicū à Mithridate expugnātū	291 b	decij conſulatus	466 a. 556 b. 171 a. a-
eumanis conſeſſum ut publicè Latine		cyzicus terramotu corruit	548 a	ra 467 a. imperium 466 b. laua-	
loquantur	242 b	D		era	467 a
eumæ captæ	136 a	Dacia 38 a. à Traiano in prouinciæ		P. Decius pro ſalute patriæ ſe deuo-	
eumis Romanorū naues ab Ariſtode-		formā redacta 39 a. 59 b. 418 b		uit	171 a
mo, ob Tarquinij bona detēte	108 a	dacia prima & ſecunda 39 a. Ripen-		P. Decij cenſura	185 a. cōſulatus
eureta inſula	34 b	daciæ deſcriptio 39 a (ſis 39 b		P. Decij Muris conſulatus	171 a. 181 b
curiata lex	135 b. 321 a	daciæ in Mœſiæ regionibus due 39 a		183 b. 188 a. contra Tarquinienſes	
curiatus trib. pl.	259 a	daciani conſulatus	501 b	res geſtæ 183 b. ſomnium	169 b
P. Curiatij conſulatus	125 b	dadicum bellum à Caninio Ruffo car		decimi Iunij Bruti conſulatus, & in	
C. Curio à Metello accuſatur	276 b	mine deſcriptum	39 a	Hispania res geſtæ	259 a
C. Curionis in Ceſarem odium	310 a	dacum in Pannoniam & Mœſiam ir		decimus Maximus Nero	345 a
		ruptiones	39 a	decuplatores	309 a
		dagalaiphi conſulatus	107 b. 548 a	decurialis	

INDEX.

- decurialis principatus* 16 b
defloratio quid 512 b
deiotari contra Mithridatem res gesta 293 a & b. in Galatia imperium 42 b
delinium op. 34 b. 250 b
demetrius ciu. ab Aetolis capta 217 a
demetrii odium in Perseum 241 a.
mors 36 b
demetrii philosophi dictum 411 a
demetrii regis contra Ptolemæum bellum 255 b. *mors* 243 a
demarchus 426 b
derceto 80 a
dercyllus Assyriorum rex 85 a
dexteri consulatus 447 b. 456 b. 471 b. 448 b. 449 b.
deucalion Thessalia rex 83 a
deucalionis diluuium 83 a
deucalione quomodo homines reparati 82 b
deuouendi mos 171 b
Diade ciu. 83 b
diadumenus 453 a
diadumeni imperium et mors 453 a b
dialis consul 315
diane Ephesine templi conflagratio 164 b
diane templum 336 b. in Daphne. 54 a.
diane templum à Cornificio extructum 328 a
diapolis Aegyptiorum rex 82 a
dictatoris munus 103 b
dictatores clauis figendi gratia creati. 174 b.
dictatorum prima creatio 102 b
dictatura potestate regiae dignitati par 103 b
dictatura senatusconsulto sublata. 103 a.
dictaturae potestas & tempus 103 b.
primordia 104 b
didius Gallus 420 a. *aquarum curator* 354 a
Didius Iulianus Rom. imp. 23 b
didius Lælius Pompeij legatus 291 a
cius mors ibid.
M. Didij contra Thraces res gesta. 39 b.
T. Didij Iunij consulatus 276 a
dido 88 b
didonis thesaurus in Aphrica effusus 397 a
dierpoldi Bataviensis episcopi de Asiatice expeditione historia 610 a
diluuium Deucalionis 83 a. Noë 77
diuites qui reuera habendi 306 a
diocletianæ thermae 484 b
diocletianus Rom. imp. 24 a. *agricultura studiosus* 486 a. *diuinos sibi honores ascribit* 482 a. *imperio se abdicat* 486 a
diocletiani consulatus 478 b. 479 a. 481 a. 482 a. 482 b. 484 a. 485 b. & 487 a. *contra Armenios res gesta* 50 a. *item contra Persas* 63 b. 64 a. *de Parthis triumphus* 485 a. *imperium* 479 b. & 480 a. *mors* 488 a. 490 b.
diodori Siculi historiarum pars recenter inuenta 159 b. 160 a
dion Cassius urbis praefectus 482 a
dionis consulatus 458 a. 480 b
dionysij abbatis lucubrations 572 a
dionysij Halicarnassæi de Romanorum historijs libri imperfecti 25 b
in Dionysij Halicarnassæi historia magna facta iactura 127 b
dionysij consulatus 458 b
dioscori consulatus 540 a
diuortium primum apud Romanos. 217 a.
diutiani consulatus 501 b
Doctissimi etiam uiri in scribendo peccant 132 b
dolabellæ consulatus 289 a. 355 b. 408 b.
P. Dolabella adolescens adhuc consulatum assequitur contra legem 317 a
P. Dolabellæ cum Hircani legatis amicitia 318 a
dolabellæ ingenium 315 b. *in Caesaris infidiæ* 316 a. *mors* 323 a
domitiae familiae felicitas 278 a
domicillæ exilium 412 a
domitianus diuinos sibi ipsi honores ascribit 485 a. *dominum deumque se dici uoluit* 410 a
domitiani aureæ atque argenteæ statuæ. 412 b. *consulatus* 403 b. 405 b. 406 a. 407 b. 408 a. 408 b. 409 b. 410 a. 412 a. *crudelitas* 413 b. *imperium* 223 b. 408 a. *consulatus septemdecim ibidem.* *mors* 414 b. & 413 a. 415 a.
domitius Apher aquarum curator. 387 b.
Cn. Domitius damnatur 379 b
domitius Dexter 447 b
domitius Fabius Allobrogicus 32 b
domitij Aenobarbi adilitas et spectacula 302 b
domitij Corbulonis contra Parthos res gesta 393 b. *item in Armenia* 394 b.
domitij Scaeuolæ mors 288 a
L. Domitius Aenobarbus 276 b
L. Domitij Aenobarbi consulatus 278 b. 307 a. 341 a.
L. Domitij famulus cum lucerna interfectus 306 a
L. Domitij res gesta 324 b. *mors* 307 a
Cn. Domitius elephantum per prouinciam inuectus 278 a
Cn. Domitius Syllanum accusat 291 a
M. Domitij Aenobarbi consulatus. 236 b.
Cn. Domitij Aenobarbi censura 249 a. *consulatus* 276 b. 267 a. 329 a. *res gesta b. item contra Allobroges facta* 267 a
Cn. Domitij Calui consulatus. 192 b. 324 b *in bello Philippensi res gesta ibid.*
Cn. Domitij censura 270 a. 278 a
Cn. Domitij censura 282 a. *consulatus* 174 a. 279 a. 308 a.
Cn. Domitij Neronis effigies 391 b
Sex. Domitij consulatus 266 a
Sex. Domitij Caluini contra Gallos cisalpinos res gesta 266 a
domnes Artaxatis praefectus 58 b
domnis Parthorum ducis in C. Caesarem crudelitas 57 a. & *mors ibid.* b
donatus Grammaticus 501 a
donati consulatus 471 a
doryphori mors 395 a
Drauius fl. 38 b
drigecimorum prodiones 337 a
druentia fl. 33 b
drusilla C. Caesaris soror 371 b
drepanum op. restauratur 493 b
drusi consulatus 354 b. *ouatio* 362 a. & b. *propè Maguntiam moles* 345 a. *res gesta arcus triumphalis* 345 a. *res gesta* 338 a.
drusi Neronis consulatus. 344 b. *contra Rhetos et Vindelicos res gesta* 337 b
drusi Caesaris consulatus 359 a. *ebrietas* 359 b. *in Illyrico res gesta* 359 b. *mors & sepultura* 359 b. 366 a. 376 a.
M. Drusi consulatus 341 a. *contra Germanos res gesta* 341 b. *mors* 341 b.
Duillij Caesonis consulatus 173 a
C. Duillij consulatus & contra Carthagenenses res gesta 204 b. *naualis uictoriae primus triumphus* 204 b. *columna* 269 a
L. Duronij contra Gentium regem res gesta

I N D E X.

gestæ	242 b	538 a. mors	ibid.	fabius Ruffinus	430 b
duumviri aquarum deducendarum		ernestus Austriæ Marchio	594 b	fabius Sabinus	452 b
creati	198 a	errarius Parthorum rex	574 a	fabius Titianus urbis Romanæ præf.	
duumviri navales 182 b. sacrorū	130 b	erroribus omnes obnoxij	132 b	Eius	495 b
duilius Sucus triumvir	128 a	eruij Clari consulatus	423 a	fab. Valentis consulatus	412 b
duillij Sillani consulatus	444 b	eucharij consulatus	568 a	fabij Quintiliani uita obiter descri-	
Dynamij consulatus	557 a	eucherij consulatus 514 b. mors	526 a	pta	410 b
dyrrachium terræmoiu corrui	498 a	eudoxia Valentini mo deßßofatur	538	fab. ad Cremeram occisi	149 b
E		a. eius mors 525 a. statua	524 b	C. Fabius Ambustus trib. mil.	141 b.
L. Ebutij Heluæ consulatus	116 b	eudoxij consulatus 540 a. mors	509 a	trib. consularis	140 b
M. Ebutius Helua	128 a	eugenij imperatoris in Gallijs impe-		C. Fab. Licinij consulat.	197 b. 211 b
P. Ebutij consulatus	104 a	rium	519 b	C. Fabius Venox	182 a
T. Ebutij consulatus	104 a	eumenis regis res gestæ	237 b	Cn. Fab. consulatus	162 b. 211 a.
T. Ebutij magistri equitum res gestæ.	104 a.	eumeni regi regnum propter benefi-		contra Hernicos res gestæ	162 b
		cia à Romanis ampliatur	238 a	Cn. Fabij Pistoris consulatus.	
Ecetra à Romanis expugnata	140 a	euno Syrus seruorum in Sicilia tumul-		200 a.	
Edessa ciu.	48 b. 60 b. 80 a	tuantium dux	260 b	Cn. Fabius Vibulanus tribunus mi-	
Egimurus insula	211 b	eunomie uirginis eloquentia	492 b	litum	139 b. eius consulatus.
egnatianum scelus	338 a	euodij consulatus	518 a	135 a.	
egnatij cum Sentio discordia	339 b	euphales Assyriorum rex	85 a	M. Fab. consulatus	111 a.
egusa insula	212 b	euphemiæ martyrium	484 a	E. b. contra Phaliscos & Tar-	
Elelaas	104 a	euporus C. Gracchi seruus & inter-		quinienfes res gestæ 163 b. de Gal-	
elephantorum asp. Etu territi Roma-		sector	268 a	lis oratio	162 a
ni	196 b. 209 a	euruij Clari duo consulatus	423 a	M. Fab. Ambusti consulatus	161 b.
elephantum in bello usus	194 a & b.	eurition	87 b	163 a. 164 b.	
pugna	314 b	eusebij chronicon corruptissimū	14 a.	M. Fab. Buteonis consulatus	211 b. di-
Cn. Elepsina consulatus	196 a	213 b.		ktatura	ibid.
eleusina ciuitas	427 a. sacra 426 a.	eusebij consulatus	498 a. 502 a.	M. Fab. Dorfui consulatus	168 b
427 a.		557 b.		M. Fab. Vibulani tribunatus	137 a.
eliffa Tyria	88 b	eustachij consulatus	532 a	131 a. consulatus	128 a
Emaus uicus	455 b	eutropij consulatus	518 b	P. Fab. Max. consulatus	343 b
emericus Hungariæ rex	612 b	eutropij Eunuchi mors	523 a	Q. Fab. censura	185 a
emerici Gotthorum r. gis mors	510 a	eutybianus Pontifex	476 a	consulatus	110 b. 119 b. 111 a.
emesa ciuitas	63 a	eutybiani consulatus	522 b	contra Voiscos res gestæ	118 b.
emesena ciuitas	544 b. 545 a	euxinus pontus	79 b	mors	111 b
emisa ciuitas	63 a	Extricati consulatus	452 b	Q. Fab. iunioris consulatus	226 b. in
empulum ex Tiburtibus à Romanis		exules Neruæ edicto Romam reuo-		Apulia res gestæ	ibid.
captum	164 a	cati	415 b	Q. Fabius cur Ambustus cognomi-	
Ennij ætas 214 a. & mors ibid. m. b.	214 b.	exuperatorius mensis	440 b	natus	183 a
		F		item pullus Iouis	ibid.
entellus actorū imperij curator	415 a	Fabianus Titianus urbis præfectus.		Quint. Fab. Ambusti consulatus.	
Epaphroditus Neronis libertus	415 a	498 a. 499 a.		137 b.	
ephesina synodus	536 a	fabiani consulatus	448 b	Q. Fab. Gurg. consulatus	189 b. &
epicteti philosophi exilium	411 a	fabiani pontificis mors	460 b	196 a. contra Samnites res gestæ.	
epiphaniij episcopi mors	572	fabius Ambustus trib. mil.	140 a	189 b.	
epiri descriptio	35 b	fabij Ambusti filie	153 a	Quint. Fab. Labeonis consulatus.	
epiroticum bellum	ibid.	fabij Aphricani consulatus	344 a	240 a.	
eporedia colonia	276 a	fabij Casoni consulatus	110 b. 111 b.	Q. Fabius Maximus predictator	
Equimelum	129 a	112 a. contra Hethruscos res gestæ.		eiusq; contra Hannibalem res ge-	
L. Equitius equitum magister	511 b	111 b.		stæ	223 a & b
equitij consulatus	510 a	fabij Gurg. contra seruos seditiosos		Q. Fabius cur Maximus cognomina-	
equitibus Romanis quando primum		res gestæ	200 b	tus	185 a
data stipendia	141 a	fabij Maximi consulatus	314 b. de a-	Q. Fab. Maximi consulatus	200 a.
Erdpurg	610 b	nisso filio dictionum	246 b	267 b. 225 b. 188 a. uaria digni-	
erix	86 a	fab. Persici consulatus	376 b	tates 229 a. mors ibid.	
T. Ermenij consulatus	99 a	fab. Pictoris consulatus	199 a	Q. Fab. Maximi contra Gallos &	
ermenrici Sueuorum regis res gestæ.		fabius Repentinus	432 a	Samnites res gestæ	188 b
				item	

I N D E X.

item aduersus Allobroges & Bituitum Aruernorum regem	268 a.	nutritor	15 a	C. Flauij Fimbriae lex	185 b
* in filium crudelitas	275 b	faustus Quintilius	441 b	Ser. Flauij consulatus	108 b
Q Fabij Maximi Aemiliani consulatus	255 b	Febani Rugorum regis cum Odoacre pugna	557 a	M. Flauoleus Primipilus	112 a
Q Fabij Maximi auguris mors.	232 a.	feliciani consulatus	458 b. 494 b	Cn. Flauij scribae & edilis res gestae.	185 a.
Q Fabius Maximus Cunctator & Scutum imperij nominatus	229 a	felix 4. Pontifex Maximus	570 b.	C. Flauius scriba ius ciuile uulgat.	185 a.
Q Fab. Maximi Seruiliani consulatus	257 b	475 b.		florentius officiorum apud Constantium magister	503 a
Q Fab. Maximi Verrucosi consulatus	226 a. 229 a	felix Syriae praeses	389 a	florentij consulatus	535 a. 566 a
Q Fabij Rulliani consulatus	186 a.	felicitis consulatus	535 a. 564 a	florentium a Romanis captum	180 a
177 a. 182 b. 183 b. 187 b. contra Tuscos res gestae	183 a. item Samnites	fenestella historiarum & carminum scriptor	363 a	floriani imperium	24 a. 477 a
Q Fabij Verrucosi consulatus.	218 b.	fercula spoliatorum	485 a	fluuiorum ara	49 b
Q Fabij Vibulani consulatus	116 a.	ferentanorum cum Romanis bellum.	178 b.	Fecunditatis templum	395 b
118 a. 124 a. tribunatus	137 a	ferentina urbs a Romanis capta	161 a	foeneratores Romae accusati	269 a
Q Fab. Seruiliani contra Lusitanos & Viriatum res gestae	257 b	ferentinae lucus	166 b	foliares nummi	500 b
fabiae gentis contra Veientes res gestae	112 a	ferrata turris	478 b	M. Follij tribunatus	131 a
fabiorum trecentorum clades	113 a	festi consulatus	552 a. 538 b	fonticus Agrippa aquarum curator.	398 a.
& b.		Fidei templum	116 a	fonticus Capito 398 b. insignis iureconsultus	356 b. eius consulatus
fabrateria Roman. colonia	266 a	fidena obfessa	104 a	356 a. 394 a.	
fabricius pro redimendis captiuis ad Pyrrhum regem missus	194	fidena ad Lartern Tolumnium desiciunt	129 b	fortunae equestris templum	243 a. ite muliebris
fabricij censura	195 b.	fidenatum coniuratio	103 a	forum transitorium	412 a
contra Samnites et Lucanos res gestae, & de iisdem triumphis	194 b	editio	104 b	Franci a Constante debellati	497 a.
fabricij in rebus bellicis fides & integritas	194 b	interitus	130 b. 132 a	Vide Gallos.	
C. Fabricij consulatus	194 a	C. Figuli consulatus	298 b	fravitae consulatus	524 a
C. Fabricij Luscini censura	192 b. res gestae	florci a Rom. deuicti	47 b	fredibaldus Vandalorum rex a Constantio captus	531 a
facundi consulatus	494 b	filoxeni consulatus	570 b	fregellae colonia facta	175 b
falconis consulatus	446 a	Cn. Fimbriae in Valerium Flaccum crudelitas	285 a	fregellana arx a Samnitibus occupata	181 b
fames ingens	108 a. 128 b. 138 a	firmus tyrannus	24 b	fregellani ab Opimio in deditionem accepti	265 b. 268 b
353 b. 385 a. 388 b. 542 a. 573 b.		Flaccillae mors	536 b	fridericus Austriae dux 637 b. magnus scortator	619 a. proscibitur 614 a
C. Fannij consulatus	269 a	flaccus Syriae praefectus	360 b	friderici 2. Bellicosi Austriae ducis res gestae	616 b. 617 a
C. Fannij Strabonis consulatus.	248 b.	flacci consulatus	440 a	fridericus Catholicus Austriae dux.	612 a.
fascis licetorum	19 b. ex quibus arboribus factae ibid. quando submitterentur	C. Flacci Fimbriae consulatus	274 b	friderici Barbarossae res gestae	608 a
fascis Iulia lege priori ex consulibus decretae	19 b	flaconensis insula	500 b	fridericus Romanorum imperator.	591 a. 614 a.
faustina crudelitas	439 b	flaminia uia	221 a. 239 b	friderici VI. Romanorum imperatoris res gestae	612 a
fausti consulatus	482 a. 538 a. 557 b	flaminii circus	221 a	fridericus imp. ad recuperationem terrae sanctae profectus, flumine submergitur	610 a
fausti Syllani consulatus	389 a	flaminij forum	468 a	fronim de Domitiano dictionum lucubrationes	414 b
faustini consulatus	451 a. 555 b.	C. Flaminij consulatus	220 a. 223 a.	fronto orator	437 b. eius statua ibid.
456 b. 471 b.		& cum Hannibale infelix pugna ibidem. contra Insubres res gestae.	220 a.	frontonis consulat.	414 a. 448 a. 438 a
faustus Quintillus augur	436 a	C. Flaminij tribuni res gestae	218 b	frontones	356 b. multi
Fauftulus pastor Romuli & Remi		C. Flaminii contra Gallos contra S. C. depugnat	220 b	froniza Leopoldi ducis uxor	596 b
		Cn. Flaminij consulatus	239 a	Fucinus lacus	389 a
		T. Flaminij in Graecia contra Nabidem regem res gestae	235 b	fulcinus	362 b
		flauij consulatus	409 a. (475 a)		
		flauius Antiochianus urbis praefectus.	411 b		
		flauiae templum	411 b		
		flauius Clemens	409 a. eius consulatus		
		flauiae Domicillae exilium	412 a		
		flauij Lucretij consulatus	146 a		
		flauij Sabini mors	401 a. 413 b		

I N D E X.

fulcinij Trionis consulatus	372 a	C. Furiij Placidi consulatus	211 a	mors	934 b
fulvia basilica	310 a	Cn. Furiij Pacilij consulatus	128 b	galerij imperium	34 a. 486 a
fortitudo	324 a	Cn. Furiij Petilij consulatus	137 b	galerij Maximiani mors	488 a
fulgentius Ruffensis episcopus	560 a	L. Furius trib. mil.	139 b	galerij Trachalli consulatus	398 b
fulvij consulatus	409 b. 412 b. 424 a	L. Furiij consulatus	114 a. contra Ceno- manos & Boios res gestæ	gallas Polyphemi filius	88 a
fulvia Antonij uxor	324 a		contra Hernicos	galienus Rom. imp.	24 a. 62 b
fulvius Flaccus duumvir	198 a. eius cõ- tra Celtiberos res gestæ	L. Furiij Camilli consulatus	166 b. 172 a. 177 a. cõtra Arucos res gestæ	Gallieni consulatus	377 b. 380 a. 490 a 468 a & b. 469 b. 471 b. 472 a. 473 a. imperium 468 b. libido 469 b. mors
	227 a. mors	L. Furiij Medullini tribunatus	131 a		473 a
C. Fulvij consulatus	218 a	L. Furius Medullinus trib. mil.	140 b. eius consulatus	gallia Belgica 33 a. Cispina & Co- mata 33 a. quomodo à Rom. suba- cta	31 b
C. Fulvij Centumali consulatus	218 a. cũ Posthumio Albino cõsulat.	L. Furiij Purpurionis consulatus	235 a	gallia diuersæ prouinciæ	32 b
Cn. Fulvij Centumali consulatus	227 b. 187 a. contra Samnites res gestæ. ibid. itẽ contra Hannibalem	M. Furiij consulatus	354 a	situs	31 b
	227 b	M. Furius Camillus Aphricæ procon- sul	354 b	gallicani cõsulatus	433 b. 460 b. 489 a
Cn. Fulvij Flaccus consulatus	261 a. con- tra Gallos Liguresq; res gestæ	M. Furius Camillus tribum. consularis	140 b. trib. mil.	galliciani consulatus	476 b
	215 a		141 b	gallica arbor	89 b
Cn. Fulvij cõtra Tuscos res gestæ	188 b	M. Fur. Camilli cõtra Phaliscos et Ca- penates res gestæ	144 a. triump. ibid.	gallicum bellum	31 b
L. Fulvij consulatus	177 a	P. Furiij consulatus	114 b. contra Ae- quos res gestæ	gallinaceus locutus	290 b. 292 a
L. Fulvij Flaccus consulatus	180 a	P. Furiij Pilonis cõsulat.	260 a. 220 a. cõtra Insubres et Gallos res gestæ ib.	gallogrecia à Rom. subacta	42 b
M. Fulvius athleticorum certaminum præmij institutor	240 a	Sex. Furiij consulatus	108 b. 109 a	gallogrecum bellum	238 a
M. Fulvij contra Actolos res gestæ	238 a. triumphus	Sex. Furius Medullinus trib. mil. con- pot.	135 a	gallus imp. Rom. 24 a. poeta 47 b. ty- rannus 25. urbis præfectus	420 a
	239 b	Sp. Furiij consulatus	111 b. 116 b. 121 a. cõtra Aequos res gestæ	galli Augusti imperium	468 a
M. Fulvij Flaccus consulatus	102 a. 365 b. contra Ligures res gestæ ibidem. mors	furnij consulatus	101 a	galli Camilij consulatus	347 b
	267 b	furnij Agrippæ contra Cantabros res gestæ	337 b	galli Constantij Patruelis consulatus.	499 b.
M. Fulvij Nobilioris censura	143 a. consulatus 238 a. 249 b. in Epiro res gestæ	T. Furnij consulatus	340 b	galli consula. 377 a. 387 a. 394 b. 420 a. 440 a. 447 b. 467 a. 482 a. crude- litas 500 b. imperium	467 a
	35 b	fusciani consulatus	444 b	galli Iulij Saturnini consulatus	464 b
M. Fulvij Peti consulatus	187 a	fuscus Rom. senator	428 b	galli Ostilianij imperiũ	467 a. 468 a
Q. Fulvij Flaccus consulatus	201 a. 242 b. 220 a. contra Boios & Gallos res gestæ ibid. de Celtiberis trium- phus 242 b. in Liguria res feliciter gestæ 243 a. & triumphus ibid.	fusci consulatus	456 b. 457 b	galli plures	420 a
		fuscus Saurinator	423 a	galli ab Aemilio turpiter uicti	219 b.
Q. Fulvij Nobilioris consulat.	250 b	C. Fusij Gemini consulatus	368 b	Capitolium capiunt 147 a & b. et 148 a. in Græcia Delphicum spo- liantes templũ diuina ultione ex- tincti 32 b. Romanorum legatos interficiunt	299 a
Scr. Fulvij Flaccus consulatus	260 b. ei- us contra Vardeos res gestæ ibid.	Q. Fusij Caleni consulatus	313 b	galli Senones	32 a
		fusinates securi à Rom. percussi	185 b	gallorum cum Rom. bellum	161 a. in Italia eruptio
C. Fundanij uel Fundali consul.	212 a			gallorum nomen apud Rom. horren- dum	295 b
furius Camillus dictaturam abdicat.	157 a.	Gabinia lex	296 a	gallorum origo	33 a
furius Camilli cõtra Phaliscos res gestæ	145 a. triumphus ibid. exilium	gabinius Bassus	396 a	gallorum Senonũ cum Ro. pugna	195 a
	147 b	gabinius Paulus in signis Pompeij adu- lator	304 b	in legatos Rom. crudelitas	192 a
furius Camillus Scribonianus	24 b	A. Gabiniij consulatus	304 a	gangamela ciu. à Traiano capta	59 b
furius Lupus urbis præfectus	476 b. 477 b.	A. Gabiniij tribuni lex	295 a	ganzaridarum gens ab Augusto supe- rata	340 a
furius Orphitus urbis præfectus	475 a	gabriel Eubolius	490 a	ganius Maximus	432 a. 434 a
furius Placidiij consulatus	475 a	gaditanum mare	534 b	gars castrum	598 a. 599 a
furius Scribonianus ciuiliũ bellorũ excitator	384 a	gainæ tyranni res contra Romanos ge- stæ	523 b. mors	Geganij contra Volscos res gestæ & triumphus	127 a
furius Scriboniani exilium	388 b	gaisonis consulatus	499 a	L. Geganij in Siciliam pro frumento nauigatio	208 a
furius Victorinus	443 b	galatia à Romanis subacta	41 a. 42 b		
A. Furiij Agrippæ consulatus	125 a	galbe imperium	399 b. diurnum ua- ticinio prædictum		
C. Furiij Tribunatus	132 b	galbe nomen unde	272 b		
C. Furiij Pacilli censura	130 b	galbij contra Bonifacium res gestæ, et			

I N D E X.

M. Geganij censura 130 b. consulatus 123 b. 125 a. 127 a.	getius mons 37 b	gratiani cōsu. 507 b. 509 b. 510 a. 511 a. 514 a. cū Germanis bellum 516 a
T. Geganij Macerini consulat. 107 b	getuli debellati 351 a	de Alemannis prope Argentuariā uictoria 511 b. imperium 513 b. mors 516 a
geilamari Vandalorum regis crudelitas 571 b	Cn. Getulici consulatus 367 a. 371 b	gretium castrum 611 b
L. Gellij censura 293 b. cōsulatus ibid. contra fugtiuos res gestæ ibid.	geyrach monasterium 615 b	greuitium 634 a (598 b)
L. Gellij Publicolæ consulatus 324 b	geyserici Vandalorum regis res gestæ 538 a.	Guelpo episcopus Salisburgenfis.
gellus fl. 224 a	Gigantum feritas 87 a. 78 a	guilhelmus abbas S. Crucis 604 a
gentiane herbæ inuentio 36 b	galerius Maximianus 504	Q. Gulonis consulatus 199 a
gentiani consulatus 451 b. 471 b	girba insula 467 a	gundamundi Vandalorum regis cum Rom pax 558 a
gennadij scripta 551 a	Glabrionis consulatus 409 b. 425 b. 433 b. 444 a. 469 b. 434 a. 298 b. mors 409 b	gunderici Vandalorū regis mors 534 a
gensericici contra Romanos res gestæ. 539 a & b. 540 a b.	gladiatorum bellum 293 a	gundicarius Burgundiorū rex ab Aëtio uincitur 537 b
gentius rex à C. Anitio uictus 247 a. 245 a. à Duronio propter latrocinium accusatur 242 b. captus Romanam cum uxore & liberis mittitur 246 a	glicerij imperium 552 b. (46 b)	gundicarij Burgundiorum regis res gestæ 535 a
gentij Illyriorum regis contra Rom. res gestæ 36 b	Gnosius Cypriæ rex uenenum haurit 296 a	guras Tigranis regis Armaniorū fr. a Gymnestæ 266 b. (ter 51 b)
Cn. Genutij consulatus 159 b. 196 a. 198 a. cōtra Phalisco res gestæ 144 a	gnoson ciu. expugnatur 296 a	gyso 594 b
Cn. Genutij tribuni mors 114 a	Gordianus Rom. imp. 24 a. Philippi fr. de occisus 62 a	gytheū op. à Nabide expugnātū 236 b
L. Genutij consulatus 185 b. 198 a. 158 b. 160 a. cōtra Hermicos res gestæ. 160 b.	gordiani consulatus 434 a. 442 b. 477 a. 463 a. 443 a. 453 a. cōtra Parthos res gestæ 52 a. 462 b. item Persas 463 b cōtra Sabinianū 463 a	H
M. Genutij consulatus 118 b	gordiani imperium 462 b. mors & sepultura 464 a. epitaphium ibid. sepulchrum 62 a	Hadrianus Rom. imp. 23 b. à Traiano adoptatur 423 b. hydropis magicis artib. aquā intercutē eduxit 431 a
M. Genutij Minutij consulatus 125 b	gordiani tres 62 a	pater patriæ cognominatus 428 a
Q. Genutij consulatus 160 b	gordianorum calamitates 49 a	Romanis tributa remittit 425 b
T. Genutij consulatus 117 a	gotha insula 213 a	hadriani consulatus 423 a. 423 b. ad Seuerianum epistola 428 b. bibliotheca 429 a. imperium 424 b. 245 a. moles 431 a. pons 552 b. in Armenia & Assyriæ res gestæ 60 a. in Atheniensis liberalitas 426 b. in Mesopotamia res gestæ 49 a. & 50 a. pro Christianis edictum. 424 b. mors 431 a. sepulchrum ibidem.
T. Genutij Augurini consulatus 122 b	gothani res gestæ 631 a	hadrianopolis ciuitas 512 a. à Lucullo capta 40 a
georgius Collimitius 325 b	S. Gotthardi mons 83 b	Sp. Hala equitum magister 129 a
gerens praepositus 599 a	gotthi à Constantino uicti 65 a. à Rom. in Sarmatarū regione uicti 494 a. defuncto rege Athanarico Romanis dediti 515 a b. è Thracia à Theodosio ciecti 513 b	hanilcar à Regulo uictus 207 a
geriones trigemini 48 b	gotthorū contra Ro. res gestæ 539 a. in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	hamilcaris Barchæ in Italia irruptio. 211 a. in Hispania res gestæ 218 a
germania prima & secunda 33 a. tota à Tiberio subacta 346 a	gotthorū in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	hannibal à Carthaginensibus ex Italia reuocatur 231 b. à Marcello uincitur 228 b. item ad Placentiam 223 a
germani à Lollio uicti 338 b. à Nerone ciuitate donati 393 b. itē ab Augusto 336 b	gotthorū in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	hannibalis ad Antiochū fugatus 232 a. cōtra Ro. res gestæ 203 b. 225 a. mors 240 b. 241 a.
germanicus Caesar poeta insignis 356 b. à Tiberio adoptatus 356 a	gotthorū in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	hannonis Carthaginensium legati eloquentia 216 a. cōtra Ro. res gestæ. 203 a. mors 231 a
germanici Caesaris consulatus 356 a. 361 a. questura 356 a. in Armeniā nauigatio 58 b. in Cappadocia res gestæ 43 b. oratio 362 a. cōtra Arminū et Sergestem duces res gestæ. 359 a. triumphus ibid. a & b. alius de Parthis 361 b. item de Germanis ibid. & 361 a. mors 362 a	gotthorū in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	harac ciuitas 60 b
germanicum bellum 354 b. 355 a	gotthorū in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	hasdrubal, propter res infelicitè gestas, absens à Carthaginensibus capite damnatur 209 a
germanicus mensis 410 a	gotthorū in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	hasdrubal ad Metaurū fl. à Liuiio Salinatore
gerontius comes 328 b	gotthorū in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	
gertrudis Vladislai Marchionis Morauie uxor 632 b	gotthorū in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	
T. Gessonij consulatus 108 a	gotthorū in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	
getæ consulatus 448 b. 449 b. 450 b	gotthorū in Græciam, Macedoniam, Pontū, & Asiam irruptiones 472 a. itē in Italiam 149 a. 523 b	

I N D E X.

natore fugatur 230 a. occiditur ibid.	herbesum Romanorum horreum pro	Hadriano imp. restituta 430 b
hasdrubalis cōtra Ro. res gestæ 207 a	ditione occupatum 203 b	hilaria festa 480 b
208 a. 218 b. cū Metello pugna 209 a	herculani consulatus 544 a	hilariani consulatus 493 b
hastæ consulatus 422 a	herculeus mensis 440 b	hilarij Aurigæ supplicium 507 a
D. Haterij consulatus 363 b. 371 b	herculus cum Anteo certamen 85 b.	Hileia ciu. 66 a
Q. Haterius præclarus orator 364 a.	templum 336 b	hippanum oppidum occupatum 205 b
eius mors ibid. & 371 b	herculus Victoris templum 415 b	hippolyti presbyteri exiliū 459 a
Hebræorum in Aegypto seruitus 82 b	herculus Maximianus in regni cōsor	hiratiū consularis Ro. provincia 29 a
hebrus 40 a	tium à Diocletiano ascitus 480 a	A. Hircij consulatus 18 b. 20 b. 319 a.
hechira ciuitas 47 a	heremite primi 600 b	mors 319 a
helena S. crucis inuentrix 491 b	herennianus tyrannus 24 b	hirpini à L. Sylla domiti 281 b
helena Adiabenorū reginæ in Chri	herenniani consulatus 439 a	hispani à Rom. uicti 276 a
stianos liberalitas 385 a. mors 502 b	herennius Senecio 419 b	hispania quomodo à Ro. deuicta 30 a
helenopolis ciuitas 493 b	M. Herennij consulatus 279 a	hispaniæ descriptio 31 a. laudes ibid.
helia ciuitas 430 b	herius Asinius 281 a	hispaniæ totius provincie 31 a
helianus tyrannus 24 b	hermes 434 b	hispaniense bellum parum prospere à
heliani consulatus 443 b	S. Herminij consulatus 124 b	Rom. gestum 251 b
heliasentia lex 363 a	T. Herminij consulatus 98 b. 99 a	historiæ conscribendæ lex 16 a
heliogabalus imp. Rom. 24 a	hermodori Ephesij leges 123 a	histri à Rom. debellantur 221 a
heliogabali templum 63 a. 454 b	statua ibid.	histricum bellum 243 b
helius Gallus Augusti in Aegyptum le	hermogenis mors 497 a	histriones Italia pulsi 392 b
gatus 47 b	hernici à Fabio prælio uicti 162 b	histriones ex Hethruria Roman uo-
helius Pertinax Rom. imp. 23 b	hernicorum cum Furio Medullino bel	cati 159 a. 235 a
helij consulatus 555 a	lum 137 b. cum Rom. bellum 109 b	Hofflein uilla 618 a
hellas provincia 31 a	117 a. cum iisdem foedus 110 a	homeri ætas 87 b. 89 b. patria 52 a. po-
hellebaudus Ligurum rex 574 a	herodes Atticus 432 a. eius eruditio et	ëmata aureis literis cōscripta 557 a
hellepontus 42 a	diuitiæ 437 b. 438 a. consulatus	homines cur olim tā diu uixerint 78 a
heluidij Prisci uita 419 b. 404 a	431 b.	homuli consulatus 434 a
hemimontani pop. 40 a	herodes tyrannus 24 b. & eius cum	honorarius tumulus 345 a
hemimontani Thraces à Lucullo sub-	Augusto Casare pax 332 a.	honoratus ex præfecto prætorio Con-
acti ibid.	mors 54 a	stantinopoli urbis præfectus factus
hemimontium ibid.	hesiodus quando uixerit 86 b	502 b.
hemus mons 384. 40 a.	hesperides 47 a	honorius à patre Theodosio impera-
heniochi pop. 59 b	hethruriæ defectio 229 b	tor declaratur 520 a
henricus Austriæ dux 607 b. 637 b	hethruriæ populi ad Volcumnæ fa-	honorij consulatus 518 a. 520 a. 522 a.
uxores suas repudiat 632 b	num cōtra Ro. conspirant 131 a	524 b. 525 a. 526 a. 527 a. 528 b. 529
henricus Crudelis Austriæ dux 616 a	hethrusci à Rom. debellati 111 b. diui	b. 530 b. 531 a. 532 a. de Attalo triū-
henricus Rebellis Austriæ Marchio.	nationis atq; auguriorū peritissimi	phus 530 b. de Constantio uictoria
594 b.	111 b. urbe donati 265 b	528 b. imperium 521 b. 527 a. nati-
henricus secundus Austriæ dux 604 b	hethruscorum cum Ro. pugna 183 b.	uitas 516 a. mors 533 a
henricus de Medling 614 a. 616 b.	111 b. Vide Ethruscos.	horatij Coclitis fortitudo militaris.
senior 609 a	Hiarbæ Numidarum regis contra Ro	98 a.
henricus Superbus Bauariæ dux.	manos res gestæ 289 a	C. Horatij cōsulat. 119 b
606 b.	hiberi à Traiano in ditionē accepti	P. Horatij consulatus 121 a
henrici septem Romanorum impera-	419 a. à Traiano subacti 59 a	G. Horatij Puluilli consulatus 113 a
tores 614 a	hibernia à Pompeio Magno subacta.	L. Horatij tribunatus 133 b
heptapolis 47 a	53 a.	M. Horatij Barbati consulatus 124 a
heraclea 197 a	hierij consulatus 534 a	M. Horatij contra Aequos res gestæ.
heracleaneum certamen 86 a	hiero Syccilia tyrannus 27 a. eius ori-	119 b.
heracleopolis 197 a	go atq; prodigia 203 a. cum Rom.	horatij Puluilli consulatus 97 a
heraclianus Aphricæ comes 529 a	bellum 202 a & b. cum iisdem so-	M. Horatij Puluilli consulatus 119 b
heracliani consulatus 529 a	cietas 203 a. erga populum Rom.	M. Horatij consulatus 98 b. 107 b.
heracliti prætoris res contra seruos	liberalitas 215 a. mors 225 b	triumphus 124 b
gestæ 262 a	D. Hieronymi presbyteri encomium.	L. Hortensius trib. Sempronium accu-
heraclium castrum 56 b	517 b. mors 531 b. & 532 a.	sat 134 b
heraclius Rufinus urbis Rom. præ-	hierapolis 80 a	Q. Hortensij Nepotis consulatus 295
fectus 484 a	hierosolyma capta 53 a. 54 a. 402 a. 496	a. dictatura 126 a
		bosdroeni

INDEX.

hosdroeni à Traiano in deditiōem ac ceptt 419 a	imper. Ro. legitimus qui dicēdus 22 b	isidori consulatus 537 b
hostia ciuitas 94 a	imperatoria dignitas apud Rom. re- gia minor 21 b	istriopolis 374
hostiensis portus 389 a	imperatorum leuationes 525 a	itali urbe donati 265 b
hostij Lucretij Tricipitini consulatus. 132 a.	imperatoris maior quān Cæsaris di- gnitas 22 b	italiæ primi reges 86 b
hostilia ueaefica 242 a	imperatoris nomen quibus competat. 21 b. 22 a. nomen Romanis acceptis simum 21 b. officium & potestas 22 a. prerogatiua 22 a	italicum bellum 281 b. 282 a
hostilij Mancini ignobilis pax 258 a	imperatorū creandi potestas penes mi- lites 22 b. prima apud Romanos electio 26 b	italici consulatus 398 b
A. Hostilij Mancini consulatus 245 b	importuni consulatus 563 a	iuba Leopoldi. Austriæ ducis uxor. 598 a.
C. Hostilij Mancini consulatus 259 b	indi maris tempestate in Germaniam abrepti 303 a	iuba regis apud Mauros res gestæ 28 b. item contra Rom. res gestæ 29 a. mors 28 b
L. Hostilij Mancini consulatus 255 b.	indi amicitiam Augusti Cæsaris ambi- unt 336 b. (rium 470 a	iubentius Sabinus 407 b
eius contra Pœnos res gestæ. ibid.	ingenuus tyrannus 24 b. eius imperi- innocentius Pont. Max. 524 b	iubentij Celsi consulatus 421 a. 427 b.
Humerici Vandalarum regis crudeli- tas & res gestæ 556 a. mors ibid. b	insubres à Rom. uicti & deleti 215 a.	eius cōtra Domitiū cōspiratio 421 b
Hungari in mulieres crudeliss. 634 b	interreges 126 a. (220 a	iubillius fuste necatur 324 b
hungarorum nomen unde 38 a. in Au- striam irruptio 634 b	inuictæ Calendæ 440 b	iudæa à Pompeio subacta 53 a
hunnorū contra Romanos res gestæ. 543 b.	inuictus mensis ibid.	iudæi à C. Sosio subacti 330 a. ex urbe Rom. electi 387 b
hunnorum eruptiones 510 a. in Thra- cia & Illyrico res gestæ 540 b	ioachimus Vadianus 325 b	iugarius uicus 311 a
Hybernacula à Rom. quando primū facta 141 a	ioannes Capnion 65 a	iugurthæ cum Romanis bellum 28 b. 272 a. 273 b. in Micipsæ regis fili- os crudelitas 28 b
hypatij consulatus 502 a. 501 a	ioannes de Thurocz historicus 541 b	iulia aqua 329 b
I	ioannes Fuxmagonus Maximiliani Cæ- saris consiliarius 325 b	iuliæ gentis origo 90 a
Iacinctini consulatus 496 a	ioannes Gremperius Cuspiniani a- manuensis 512 a	iulia lex 19 b
iacobus Archinus medicus 548 b	ioannes Monachus Anachoreta 520 b	iulia Marcelli & Agrippæ uxor 338 a. Neronis uxor 334 a. Pompeij u- xor 306 b. Septimi Seueri imperat. uxor 449 b
ianuarij consulatus 480 a. 492 b	ioannes Stabius 325 b	iuliæ Augustæ filie adulterium 344 b
ianus Clusius 216 a. Patulicus ibid.	ioannis Antiocheni episcopi lucubra- tiones 522 b	iuliæ Augustæ ludi uotiuui 364 a
iani porta aperta 462 b. 323 b. clausa ibid. & 216 a. cur pacis tempore claudatur et bello aperriatur 216 a	ioannis apostoli mors 414 a	iuliæ Calpurniæ exilium 387 a
iano Seniori Vitruuij bona consecra- ta 175 b	ioannis Baptistæ decollatio 369 a	iuliæ Drusi filie mors 376 b
Iberia 31 a	ioannis Constantinopolitani episcopi heretici mors 570 a	iuliæ Syllaniæ exilium 392 a
Icaria à Rom. subacta 42 b	ioannis consulatus 547 a. 550 a. 560 a. 561 a. 574 a.	iuliæ libido 357 b. 347 b. exilium 348 a & mors 357 b. 348 a. 368 a.
icaria descriptio 42 a	ioannis Pontificis Rom. mors 570 b	iulio Cæsari decretum nouum impe- ratoris nomen 22 a
icilia lex de Auentino 122 b	ioannis tyranni mors 534 a	iulianus à Constantio adoptatur. 501 a.
L. icilius trib. pl. 137 b	iordanis consulatus 551 a	iulianus annus 314
iciliij tribuni seditio 120 a	iouianus imp. Rom. 24 b	iulianus imp. apostata 600 b eius in Christianos crudelitas 504 a
ichnusa insula 27 b	iouianus Persis amissas prouincias reddit 50 a	iulianus Rom. imp. 23 b. 24 b. à Li- banio preceptore seductus à reli- gione uera defecit 67 b
i. Lea mater Romam pestis tempore i. o catur 231 a. ei templum dedicatur. 237 a.	iouianus Primicerius 66 b	iulianus tyrannus 25 a
ieiunium Cereri à Ro. institutū 237 a	iouiani consulatus 505 b. 506 b. 508 b. imperium 505 a. contra Persas res gestæ 68 a. cum Sapore Persarū re- ge factus 68 a. 505 a. mors ibid.	iuliani cōsula. 501 a. 291 a. 380 a. 433 b. 440 b. 456 b. 491 b. 492 a. 501 b. 502 b. 504 b.
ieiunij quadragesimalis institutio.	iouianus tyrannus 529 a	iuliani imperium 503 b. contra Per- sas res gestæ 67 a. item in Alemati- nia 501 b. 502 a
ier. assus st. 38 a. (429 b	iphitus Eleus 86 a	iulianus Atelanensis episcopus 539 a
ignatij Antiocheni episcopi martyri- um 418 a	isauria à P. Scruilio subacta 290 a. in prouinciae formā à Ro. redacta 45 b	iulij Antonij consulatus 344 a. res ge- stæ ibid. mors ibid.
illyrica gens à Scipione Nasica domi- ta 250 b	isauriæ descriptio ibid.	iulij Aphricani consulatus 420 b
illyricum bellum 34 b. 36 b. 218 a. à Ti- berio gestum 354 b		Q. iulij
illyrici descriptio 34 b. 36 b		
illyrici prouinciæ 39 b		
illyrici à Mantio denicti 36 b		
illyrius Polyphemi filius 38 a		

INDEX.

<i>Q</i> ulij Balbi consulatus	427 b	<i>iulij</i> Vesprij consulatus	428 a	<i>iunoni</i> templum à <i>Camillo</i> uotum.	
<i>iulius</i> Bassus orator	396 a	<i>iulij</i> Vindicis mors	413 b		146 b.
<i>C. iulius</i> Caesar annum ciuile ad solis		<i>iuliorum</i> familiæ primordia	87 b	<i>iupiter</i> Feretrius	92 a
cursum constituit 314. pater patriæ		<i>iulium</i> Carnicum	33 b	<i>iouis</i> Custodis templum 411 b. iitè <i>O-</i>	
et sacrosanctus cognominatus 314		<i>iulus</i> Ascenius	87 a	<i>lympij</i> templum Athenis ab <i>Ha-</i>	
b. 315 a. factus dictator perpetuus		<i>iuli</i> cum <i>Mamertino</i> consulat.	109 b	<i>driano</i> conditum	426 a
ibid. 313 b.		<i>iunia</i> Valeriana	407 b	<i>iouis</i> templum in <i>Capitolio</i> restaura-	
<i>iulius</i> primus Rom. imperator 312 a.		<i>A. iunij</i> Appuli consulatus	233 a	tur	295 a
eius consulatus 303 a. 312 a. 314 a.		<i>iunius</i> Arulenus Rusticus	431 a	<i>iuni</i> Capitolino aurea corona oblata.	
315 b. contra <i>Ambianos</i> , <i>Atreba-</i>		<i>iunius</i> Bassus	396 a		124 b.
<i>tes</i> , <i>Suesiones</i> et <i>Viromanduos</i> res		<i>C. iunij</i> Bruti consulatus 190 a. 195 a		<i>ius</i> ciuile à <i>C. Flauio</i> Romæ uulga-	
gestæ 305 a. iitè cõtra <i>Germanos</i> 309		<i>L. iunij</i> Bruti consulatus	96 b	tum	185 a
b. <i>iudæos</i> 316 b. contra <i>Pompeium</i>		<i>M. iunij</i> Bruti consulatus	243 b	<i>iusteius</i> Cato	281 a
311 a. et b. 312. a et b.		<i>iunij</i> Bruti cõsulis in <i>Lusitania</i> res ge-		<i>iusteius</i> Tertullus urbis præfectus.	
<i>iulij</i> Caesaris imperium 13 a. lex agraria		stæ 259 a. item contra <i>Galbinos</i> ib.			485 b.
303 a. quatuor triumphis 315 a.		in filios crudelitas	98 a	<i>iustiniana</i> leges	575 b
<i>C. iulij</i> Caesaris testamentum 317 b.		<i>iunij</i> Brui <i>Scæuæ</i> cõsulat. 177 a. eius		<i>iustinianus</i> Venetus <i>Germanos</i> pro-	
mors 352 a. 316 b. 317 a. statua ad		cõtra <i>Vestinos</i> res gestæ	ibid.	pter imperatoris nomẽ arguit 22 b	
orientem spome uersa	400 a	<i>C. iunij</i> Bubulci consulatus 180 a. 182		<i>iustiniani</i> consulatus 569 b. 572 a	
<i>L. iulij</i> Caesaris consulatus	298 a	b. 182 b.		<i>iustini</i> iunioris cõtra <i>Vandalos</i> res	
<i>Sex. iulij</i> Caesaris cõsulat. 250 a. 279 b		<i>Q. iunij</i> Bubulci contra <i>Aequos</i> res		gestæ 572 a et b. imperium 571 a.	
<i>C. iulij</i> consulatus 109 a. 125 a. 130 b		gestæ	186 a	mors	ibid.
<i>C. iulio</i> Cesari in <i>Lupercalibus</i> diade-		<i>iunij</i> Bubulci dictatoris res gestæ.		<i>iustini</i> Augusti consulatus 570 a. 568 a	
ma ab <i>Amonio</i> impositum 316 b			181 b.	imperium	569 a
<i>Cn. iulij</i> consulatus 131 b. tribun. mil.		<i>iunij</i> Calphurnij de morte <i>Cari</i> epi-		<i>iustini</i> philosophi pro <i>Christiana</i> reli-	
	138 b.	stola	479 a	giõe ad <i>Antoninũ</i> imp. scriptũ 433 a	
<i>iulius</i> Didius <i>iulianus</i> 441 a. eius con-		<i>iunius</i> Cerealis	419 a	<i>iusti</i> consulatus	492 b
sulatus	440 b	<i>P. iunij</i> Coruncani statua	218 a	<i>iuuenales</i> ludi 395 b. à <i>Nerone</i> insti-	
<i>iulius</i> Candidus 418 b. <i>Cerealis</i>		<i>iunius</i> Donatus urbis præfect.	270 a	tuti	394 a
419 a.		<i>iunius</i> Tiberianus urbis præfect.	480 b	<i>iuuencus</i> presbyter	493 b
<i>iulij</i> forum	33 b	<i>L. iunij</i> Libonis consulatus	200 a	<i>M. iuuenij</i> Hemi uel <i>Talua</i> consula-	
<i>iulius</i> Fronto 414 a. tribunus	401 b	<i>iunij</i> Marulli consulatus	393 a	tus 248 a. mors	248 b
<i>Sex. iulij</i> Frontini prætura	401 b	<i>iunius</i> Maximus urbis præfectus.			
<i>iulius</i> mensis cur et quomodo institu-	316 a		478 b.	K	
tus		<i>L. iunij</i> Puluilli consulatus	210 a	<i>Kiberi</i> consulatus	428 a
<i>iulij</i> Nepotis imperatoris mors.	555 a.	<i>M. iunij</i> Penni consulatus	247 a	<i>krems</i> ciu. incendio deformatur 617 a	
<i>iulij</i> Obsequentis prodigiorum libel-		<i>D. iunij</i> Peræ consulatus	200 a	L	
lus acephalus 237 b. et 239 a		<i>iunij</i> <i>Quintiliani</i> consulatus	354 a	<i>Labeonis</i> consulatus 347 a. mors ibid.	
<i>Cn. iulius</i> Octauiani Augusti sacer-		<i>iunius</i> Ruffinus	430 b	<i>laberij</i> <i>Maximi</i> exilium	428 a
dos	344 b	<i>iunij</i> Rustici apud <i>Antoninum</i> philo-		<i>T. Laberij</i> de <i>Pompeio</i> lex	302 a
<i>iulius</i> Poeta	281 b	sophum autoritas 421 a. statua ib.		<i>labicanus</i> ager à <i>Gallis</i> depopulatur.	
<i>iulius</i> Ruffus	451 a	<i>iunij</i> Syllani consulatus 101 b. 301 b			161 b.
<i>iulij</i> Sillani consulatus	461 a	<i>M. iunij</i> Syllani consulatus 272 a. con-		<i>labicani</i> ab <i>Aequis</i> debellati	137 a
<i>iulius</i> Syluius	87 b	tra <i>Cimbros</i> infelix pugna	ibid.	<i>labicanorum</i> bellum	136 a
<i>C. iulij</i> Tullij consulatus	111 a	<i>C. iunij</i> consulatus	125 a	<i>labiceni</i> à <i>Volscis</i> bello uexati	108 a
<i>L. iulius</i> magister equitum	132 b	<i>D. iunij</i> consulatus	389 b	<i>labicenus</i> à <i>P. Ventidio</i> uictus et occi-	
<i>L. iulius</i> Tullus trib. mil.	141 b	<i>L. iunij</i> naufragium et contra <i>Car-</i>		<i>sus</i>	56 a
<i>L. iulij</i> consulatus 132 a. 296 b. contra		<i>thagynenses</i> infeliciter res gestæ.		<i>labiceni</i> <i>Perfarum</i> ducis res gestæ 55 b.	
<i>Tarquinienses</i> res gestæ 143 b. lex			210 a et b.		56 a. 325 a.
242 b.		<i>T. iunij</i> consulatus	399 a et b	<i>labonis</i> cum <i>Cornuto</i> consulat.	109 b
<i>M. iulius</i> Rullus tribun. consularis.		<i>iunius</i> mensis à <i>iunio</i> Bruto dictus.		<i>lactantij</i> paupertas	490 b
	140 b.		98 a.	<i>laliani</i> consulatus	437 b
<i>M. iulij</i> consulatus	247 a	<i>iunonis</i> templum 144 a. aliud in <i>Ba-</i>		<i>C. Lelij</i> consulatus 253 b. 278 b. 237 a.	
<i>iulius</i> Seuerus	430 b	bylone	79 b		258 b.
<i>Sex. iulius</i> Tullus tribunus	134 a	<i>iunoni</i> <i>Monetæ</i> templũ dicatũ	169 a	<i>D. Lelij</i> Balbi consulatus	547 a
<i>iulius</i> Vopiscus consul	114 a	<i>iunoni</i> <i>Monetæ</i> templum uotum et		<i>leti</i> consulatus	452 a
		edificatum	168 b	<i>laha</i> oppid.	620 a
				<i>L. Lamiæ</i> consulatus	552 b
					<i>L. Lamiæ</i>

I N D E X.

L. Lamiæ contra Astures & Cantabros res gestæ	337 b	bular redactæ	123 a	34 b.		
Lampadij consulatus	571 b	legibus proprijs imperatores æquæ ac subditi subiecti	22 a	C. Lexanij consulatus	395 b	
Lamparces Assyriorum rex	84 b	legio prima & secunda	458 a	leyta fl.	603 b. 612 b	
Lampides Assyriorum rex	ibid.	leuia fl.	599 a	Liberi patris festa apud Athenienses ab Hadriano instituta	426 b	
Lamprides Assyriorum rex	84 a	lemnus op.	554 a	liberius Maximus	432 a	
lancia ciuitas	337 a	C. Lentuli consulatus	348 a	libertatis atrium 336 b. ab Asinio Polione constructum	324 b	
laodicea expugnatur 323 a. terra motu corrui	394 b	Cn. Lentulus augur 342 a. diuitiarum maximæ exempli ibid. eius censura 293 b. contra fugitiuos res gestæ	293 b. 305 b. 340 b. 342 a. mors 351 a. 300 b	libonis consulatus 427 a. 449 a. pu- teal	360 b	
laosthenes Assyriorum rex	85 a	Cn. Lentuli consulatus	293 b. 305 b.	libya 228 a. Cyrenensis	29 b	
Largi consulatus	433 b	L. Lentuli consulatus	250 a. 311 a	interior 47 a. quaratione Romanis subiecta	46 b	
Sp. Largus interrex	111 a	P. Lentuli consulatus	305 a. 340 b	libyægyptij	47 a	
Sp. Largij consulatus	99 a	lentuli Cossi consulatus	351 a	libyphænicæ	29 b. 47 a	
T. Largus primus dictator	104 b.	lentuli Spintheri adilitas	300 b	licinia lex	165 b. & 166 a. 267 b.	
T. Largij Ruffi consulatus	102 b.	leonis Augusti consulatus 547 b	548 b	licinia uenefica damnatur	251 a	
larium templum	94 b	550 a. 551 b. 552 b. imperiū	547 a b	licinia Vestalis damnata	270 b	
lartes Aegyptius	164 a	leonis iunioris Augusti consulat.	552 b	C. Licinij Getæ consulatus	270 a	
lartes dignitatis nomen	130 a	leonis imp. mors	553 a	C. Licinius Stolo sua lege damnatus.	163 a.	
lartes Hæthruscorum rex 98. a. monarcha	ibid.	leontij consulatus	497 a	C. Licinij Varri consulatus	215 b	
lartes Tolumnius à L. Sergio uictus.	130 a.	leopoldus Austriae dux 637 b. pater pauperum 603 b. fortis miles 596 a		C. Licinij Varronis consulatus	210 b	
lartis Tolumnij contra Romanos res gestæ	123 b	leopoldus Gloriosus Austriae dux 612 a. eius res gestæ	ibid. b	Cn. Licinij Calui consulatus	160 b	
latinus Syluius	88 a	leopoldus illustris primus Austriae Marchio	55 b	Cn. Licinij Stolonis consulatus	159 a	
laterani consulatus	434 b. 441 a. 447 b.	leopoldus infans Austriae dux 615 b		L. Licinij Crassi censura 249 a. con- sulatus	246 a	
lateranorum insignis apud Romanos familia	435 a	leopoldus Largus Austriae Marchio.	606 b.	L. Licinij Luculli consulatus	251 a	
latina feria	144 a	599 a.		M. Licinij Crassi consulatus	294 a.	
latinus rex Italia	87 a	leopoldus Pulcher Austriae Marchio	597 a.	332 a. 395 b. 306 a. auaritia ibid. mors ibidem. contra fugitiuos res gestæ 294 a. item contra Orodent regem 306 b. 307 a. in Pompeium inuidia	294 a	
latini præsci	88 b	leopoldus Virtuosus Austriae dux.	609 a. feudum ab Henrico imp. ac cipit	M. Licinij Luculli consulatus	293 a	
latinorum à Romanis defectio	102 b. 166 b.	S. Leopoldi Austriae Marchionis mors & canonisatio	604 a. 606 a	P. Licinius Caluus tribunatum recu- sat	143 b	
latinorum agri à Rom. diuisi	171 b	lepidus à senatu patriæ hostis iudica- tur	321 a	P. Licinij Crassi consulatus	231 a. 245 a. 263 a. 276 b. 278 a. de Dalma- tis triumphus ibid. b. contra Ari- stonicum in Asia res gestæ 263 a. pontificatus 263 a. tribunat. 142 b	
latinorum cum Rom. foedus	171 a. in Seretino agro concilium	C. Lepidi consulatus	297 a. 356 a. 216 b. 297 b. 298 b. 322 a. 354 a. in Pan- nonia res gestæ ibid. item contra Pompeium 327 b. relegatio	Sp. Licinij tribuni plebis res gestæ.	111 b.	
men unde 87 a. reges	86 b	M. Lepidi domus magnifica	290 b.			
latij Euripiatij mors	443 b	& 291 a.		licinij Augusti cum Constantino si- multas	491 a	
lauicanorum op. à Coriolano capti.	108 b.	M. Lepidi mors 376 a. Vide L. Aemi- lium Lepidum.		licinij Bassi consulatus	395 b	
lauij Gaisonis tribunatus	499 b	in Lepidorū gente tres obducto mem- brana oculo nati	290 b	licinij Caesaris consulatus	491 a. in Christianos odium	ibid.
lauinia. Latini filia	87 a	lethes fl.	259 b	L. inus Crassus Murena	171 a	
lauinium oppid. 87 a. à Volsels ca- ptum	108 a	leuationes imperatorum	525 a	licinij Crassi in Cn. Domitium scom- ma	278 a	
laurea in nauē enata	234 a	leucas per M. Agrippam expugnata.	331 a.	licinius Fronto	414 a	
laurentij Vallæ de donatione Cōstan- tini scriptum	488 b			licinius imperator	488 a	
laurina uilla	408 b	leuinij consulis in silyrico res gestæ.		licinius Ruffinus	430 b	
C. Lectorij de tribunitijs comitijs lex.	114 b.			licinius Sura	417 a	
M. Lectorius Centurio 105 b. eius con- sulatus	ibid.			licinij		
leges sacratæ	106 a					
leges Solonis quomodo à Rom. in tæ-						

I N D E X.

licinij consulatus 487 b. 488 a & b. 490 b.	ratori à Petro Paschalio olim mē daciose promissi 243 b	lucilij longi mors 309 a
lictorum officia 19 b	Locrenses à Romanis recepti 231 a	L. Lucretij consulatus 240 a. de Her- nicis uictoria & triumphus 217 a
ligures à L. Paulo Aemilio uincun- tur 241 a. à P. Cornelio & Bibio opprimuntur 242 b. à Rom. ma- gna clade uincuntur 215 a. pacem Rom. impetrant 239 b. 242 a	locrenses Q. Pleminum accusant 231 a	L. Lucretij Tricipitini consulatus 117 a. tribunatus 136 a & b
ligures transalpini à Fulvio Flacco do- miti 265 b	locensium agri à Carthagenensibus depopulantur 211 a	Q. Lucretij Cinnæ consulatus 339 a. fuga 339 b. proscriptione 339 b. Of- fellæ mors 289 a
ligurum dira clades 241 b. in Italiam eruptiones 32 a	locustarum multitudo perniciosissi- ma 547 a. 612 a. 631 b	Sp. Lucretij consulatus 97 a
liguria tota à Rom. ferro & incendio depopulatur 240 a	lollia Paulina Casari d'sponsatur. 381 a.	T. Lucretius Tricipitinus 2. consul. 100 a.
ligusticum bellum 32 a. 215 a. 236 b	lollia exilium 387 a	T. Lucretij consulatus 98 a
limenius praefectus praetorio & urbis. 498 a.	lolliana clades 43 a	lucretia stuprum à Tarquinio illa- tum 21 b. 96 a
limenij consulatus 498 a	lollianus Mauortius urbis praefectus. 496 b.	lucrinus lacus in portum conuersus. 314 a
limenarche 64 b. 593 a. 594 a	lollianus tyrannus 24 b. urbis praefectus 469 b	C. Lucretij Catuli consulatus 212 b. cum Carthagenensibus apud Ae- gates insulas pugna 212 b. con- tra Poenos res gestæ 213 a
limitanei agri & fundi 64 b	lolliani consulatus 501 a	C. Lucretij Scauolæ consulatus 222 a
limitanei milites 64 b. 593 a	M. Lollius Paulinus 43 a	Q. Lucretius Catulus à Sylla Italia pulsus 290 a
limitrophij fundi 64 b	M. Lollius Galatiæ administrator. 42 b.	Q. Lucretij Catuli consulatus 275 b. 290 a. contra Cimbrores res gestæ. 275 a.
lingones pop. 344 b	M. Lollij consulatus 338 b. in Germa- nia res infeliciter gestæ ibid. per- fida 58 a	Q. Lucretij Cerconij consulatus 213 a
Internium 239 b	longi consulatus 380 a	L. Lucullus primus imperator appel- latus 292 a. Xerxes togatus à Pom- peio appellatus 297 a
liparensum cum Rom. societas 145 b	longini consulatus 559 b	L. Luculli contra Mithridatem res ge- ste 51 b. 292 a. 297 a. item contra Tigranem Armeniae regem 52 a. cum Pompeio conuentio 297 a. in Armenia res gestæ 47 b. in Hispania 251 b
litorij à Gothis captus 539 a	L. Longini trib. pl. lex 274 b	M. Luculli consulatus 293 a. contra Thracas res gestæ 40 a. item con- tra Rhodopcos 41 a. contra Bessos bellum 41 a
litorij contra Gothos res gestæ 537 b	longobardorum in Pannoniam irru- ptio 571 a	lucullanus ager 266 a
liuia Drusilla 328 b	longula ciuitas à Volscis capta 108 a	luculliana uilla 378 b. 379 a
liuiae adulterium 365 a	loomniniij Philarchi multorum tri- buum 48 b	lucumo 95 a
liuia Neronis uxoris in Siciliam su- ga 323 b	lotharius Caesar 600 a. eius contra Sa- xones bellum 476 b	lucumones Heihruscorum 130 a
liuiae uilla 340 b	lotharij Francorum regis imperium. 576 b.	lucumorum reges 98 a
liuius Andronicus 159 a	Lucani mors 397 a	ludicæ artes ex urbe remota 270 a
M. Liuij Dextri consulatus 186 a	lucani Samnites Romæ accusant 187 a	ludiones ex Heihruria accersiti 159 a
C. Liuij Drusi consulatus 253 a	lucani sua sponte Rom. dediti 230 b	ludouicus Restus iureconsultus 353 a
Cn. Liuij Salinatoris consulatus 238 b	lucanorum à Romanis defectio 176 b	ludouici Gallorum regis contra Re- gncharium res gestæ 562 b
L. Liuius Andronicus fabulas primū Romæ docuit 214 a	cum Romanis foedus 187 a	lugdum Galliae urbis primordia 322 b. incendium ibid.
M. Liuij Drusi consulatus 269 b. con- tra Scordiscos res gestæ 271 a. leges 279 b. egregie dictum & mors. 280 b.	L. Luceius Casaris in cōsulatu compe- titor 303 a	lugumna sylua 473 b
liuius Laurentis 449 a	luceij Torquati mors 443 b	lupanaria unde dicta 90 b
M. Liuius cur Salinator cognomina- tus 221 b	lucer Varinus urbis praefectus 491 b. 492 a.	lupercalia 316 b
M. Liuius Salinator in censura sua om- nes tribus notauit leuitatis 230 a. damnatus olim, in urbem reduci- tur 230 a	luceria à Rom. capta 181 a	luperci consulatus 428 b
M. Liuij Salinatoris in Illyrio, item contra Hannibalem res gestæ 222 b	lucianus Turbo 423 b	lupi consulatus 459 a. 476 a
consulatus 229 b. 221 b. apud Me- taurum de Hasdrubale uictoria. 230 a.	luciani consulatus 529 a	lupicina
M. Liuij contra Thracas res gestæ 39 b	lucilia Pompeij Magni mater 294 b	
liuij libri omnes Maximiliano impe-	L. Lucilij consulatus 292 a. res gestæ. ibidem.	
	lucij Apuleij Saturnini lex & mors. 276 a.	
	lucij Augusti filij mors 38 a & b	
	lucij consulatus 529 a	
	lucillæ adulteria 438 b	
	lucillij consulatus 472 b	

I N D E X.

lupicini consulatus	508 b	magnentij consulatus	499 a. cōtra Cōstantem res gestæ	498 b. crudelitas	L. Manlius Capitolinus trib.	134 b
lupulus fortissimus miles	595 b	500 a. cum Constantio bellum in-			L. Manlij cōsulatus	206 a. 207 a. con-
lupoldi Austriae ducis in terra sancta	610 b	felix et mors	500 a		tra Carthaginenses res gestæ	207 a
res gestæ	610 b	magni consulatus	548 a. 567 b		de Hispanis ouatio	240 a
lupolai Austriae et Stiriae ducis res gestæ	614 a et b. 615 b	magni iudi	146 b		L. Manl. imperiosi dictatura	159 b
lupuli consulatus	459 a	magno à Romanis uictus	231 b		L. Manl. Volsonis consulat. et contra	
C. Luscin consulatus	294 a	magonis mors	231 b		Pœnos res gestæ	209 a b. et 210 a
L. Lufelli consulatus	296 b	mabarbalis contra Ro. res gestæ	224 a		L. Manlio trib. pl. dies dicta	160 a
lusitani à C. Casare uicti	302 b. à luno	maioriani cōsulatus	547 b. cōtra Van-		M. Manl. Capitolini consulat.	146 a
Bruto domiti	259 a. à Ro. de-	dalos res gestæ	548 a. mors	548 b	M. Manl. Capitolini res gestæ	146 b
uicti	240 a. 276 a.	maioriani imperium	547 b		M. Manl. Duellij consulatus	323 a
lusitanorum clades	240 a	mairni consulatus	473 a		M. Manl. Tulli consulatus	103 a
lusitani à Rom. per Metellum		maldrae Sueuorum regis mors	548 b		P. Manl. consulatus	267 a
donicum recepta	256 b	maleuentum op.	181 a. 199 b		L. Manulij Vituli consulatus	200 a
lusitania magna pars à Fabio recupe-		A. Mallij consulatus	114 a		Q. Manulij Vituli consulatus	203 b
peratur	255 b	Cn. Mallij consulatus	111 b		T. Manlij Torquati cōtra Sardos res	
lustratio urbis	27 b	malochus	48 a		gestæ	216 a. cōsulatus
lustrum quid	17 a. 403 b	maldouia	37 a		gestæ	216 a. cōsulatus
Lycia in prouinciæ formam à Roma-		mamaleus Assyriorum rex	82 b		168 a. 169 a. 171 a. 220 a. contra	
nis redacta	404 a	mamelus Assyriorum rex	83 a		Botos et Gallos res gestæ	220 a. i. e.
lycium oppid. expugnatur	296 a	mamerum oppidū expugnatum	262 a		contra Cerites	165 a. contra Gal-
lycurgus Lacedæmoniorum legisla-		mamercus Numæ filius	92 b		lum	157 a. 161 a. in filii crudelitas
tor	89 b. et 90 a	mamerci Scæuri mors	376 b		171 a. militaris fortitudo	161 a
lydiæ descriptio	41 b	mamertini consulatus	109 b. 138 a.		manlius accusatus et damnatus	152 a
lygos oppidum	93 a	443 b. 503 b.			manlij Capitolini domus	168 b
lymira ciuitas	58 b	mamitres Assyriorum rex	82 b		manlij consulatus	523 a. in filium seu-
		manima	459 a		ritas	131 b. 171 a
		mammæ religio et pietas	459 a		mannij Curij consulatus	195 a
		mammilius Octavius	104 b		marchiones unde	593 a
		mamylius Assyriorum rex	83 a		marcella Octauiae filia repudiatur.	
		mamyntus Assyriorum rex	82 b		323 b.	
		mancini consulis contra Numantinos			Cn. Marcellini cōsulat.	305 b
		res infeliciter gestæ	259 b. cum ijs-		marcellini consulatus	427 b. 469 b.
		dem foedus turpiß.	31 a. 258 a. 259		475 b. mors	551 a
		b. et 260 a.			marcellini historia manca	500 b
		L. Mancini in Aphrica res gestæ	253 a		M. Marcellus Emsis imperij cognomi-	
		manicheorum heresis	478 a		natus	229 a
		manilius ab Herminio occisus	104 a		marcellus Efermius	345 b
		Cn. Manlij Cincinati consulat.	112 b		marcellus insignis orator	309 b
		manlianum imperium	151 b. 152 a		marcelli consulatus	457 b. 191 a. 418 a
		A. Manlius trib. mil.	140 b. 141 b		C. Marcelli consulatus	310 a. Vide C.
		A. Manlij Attici consulat.	212 a. 213 a		Claudium Marcel.	310 a.
		A. Manlij Torquati consulatus	248 a		C. Marcelli consulatus	311 a
		C. Manlij Turrini consulatus	214 a		M. Marcelli uel Marcellini consula-	
		M. Manlij consulatus	131 a		tus	191 b. 338 a. contra Caesarem
		Cn. Manlius difficulter triumphū im-			res gestæ	310 a
		petrat	239 a		marcellorum monumenta	221 a
		Cn. Manlij acris contra Hethruscos			statue	251 a
		pugna	111 b. mors ibid.		marciani consulatus	543 b. 551 a. 552 a
		Cn. Manlij Capitolini consulat.	162 a		imperium	543 a et b
		163 a. contra Illyrios res gestæ	36 b		marcomanni	38 b. à Bruto uicti
		Cn. Manlij consulatus	111 b. 114 a		marcomanicum bellum	439 a
		Cn. Manlij Maximi consulatus	274 b		marcomedi à Traiano imp. deuicti.	
		Cn. Manlij Volsonis consulatus	238 a		59 a. 419 b.	
		243 b. contra Gallogrecos res ge-			marcus Euangelista Aegypti et Ale-	
		stæ	238 a		xandriae apostolus	384 b
		L. Manlij Acidini consulatus	242 b		marci Syllani in Hispania res gestæ.	
					30 b.	

I N D E X.

margarita Austriae ducissa ueneno à marito sublata	616 b	tra Campanos res geste	170 a	na	29 a
margarita Ottochari uxor ueneno sublata	634 b	C. Marij Cenforini consulatus	345 a	mauritanie diuisio	28 b
marguntia à Rom. ui capta	187 b	C. Martij consulatus	245 b	S. Mauritij lances 597 a. pagus	34 a
margus fl.	479 a	C. Martij Figuli consulatus 250 a. con- tra Dalmatas res geste ibid. pro- digna 250 a	(C) 107 b	mausoleum Augusti	335 b
marcheck op. extruitur	635 a	Cn. Martij Coriolani res geste	106 b.	Maxentius Herculij filius à pratoria nis Augustus dictus	488 a
marie celle	604 a	Cn. Martij de Priuernatibus trium- phus	163 a	maximianus Rom. imp. 24 a. imperio se abdicat	486 a
marie uirginis assumptio	386 a	Cn. Martij Rutilij consulatus	163 a	maximiani consulatus 479 a. 480 a. 482 b. 484 a. contra Persas res ge- ste 63 b. de Parthis triumphus 485 a. in Christianos crudelitas 488 b. pro Christianis edictum 482 a. mors	185 b
marisa	40 b	Cn. Martij Siculi consulatus	248 b	L. Maximus	432 a. 434 a
C. Marius in urbem reuocatur	284 b	Cn. Martij tribunatus	137 a	maximus Rom. imp.	24 a
C. Marij caperuitas	282 b	L. Martij Cenforini consulatus	252 a	maximus à militibus in imperatoreni creatur	24 a. 516 b
C. Marij consulatus 288 b. 275 a. 275 b. 276 a. 276 b. 285 a. contra Cim- bros res geste ibid. ite contra Teu- tones 275 b. de lugurtha triumphus. 275 a. mors	287 b. 288 a	L. Martij equitis contra Hannonem et Hasdrubalem res geste	227 a	maximus Pupienus	24 b
C. Marij Gratidiani consulatus	287 b.	L. Martij Philippi consulatus	245 b.	Q. Maximi Eburni consulatus	270 a
eius contra Syllam res geste ibid.			279 b. 305 b.	maximi consulatus 432 a. 434 a. 440 a. 450 a. 455 b. 456 b. 457 b. 460 b. 471 b. 492 a. 537 a. 459 a b. 468 a. 469 b. 540 b. 570 a. 481 a. 482 a. 484 b. 485 b. C) 487 a.	
Cn. Marij Arpinatis consulatus	273 a	Q. Martij consulatus	296 a	maximi imperium 160 a. mors	462 a
Cn. Marij consulatus 274 b. 296 b. contra Bocchum res geste 275 a. ite contra lugurtam 273 b. contra Mar- jos	280 b. C) 281 a	Q. Martij Figuli consulatus	298 a	maximi tyranni mors	518 a. 546 a
Cn. Marij natura C) ingenium	273 b	Q. Marij Philippi consulatus	193 a	maximi plures	432 a. 434 a
M. Marij Gratidiani mors	288 b	Q. Martij regis contra Sarnios res ge- ste	269 b	mazacha ciuitas	43 a
P. Marius Turpilianus aquarum cu- rator	395 b	Q. Martij Tremuli consulatus	184 a.	Mechtildis abbatissa	617 b
P. Marij consulatus	395 a	191 b. eius contra Hernicos res feli- citer geste ibid. 184 a. de iisdem triumphus ibid.		mecilius Hilarianus urbis prefectus.	495 a.
marij Celsi consulatus	400 b	Sp. Martij Largij consulatus	99 a	S. Mecilij tribuni lex	236 b
marius Egnatius	281 a	martinae Arcadij ex Eudoxia filia na- tiuitas	524 b	C. Mecenatis natura C) ingenium.	333 a.
marij Maximi egregium dictu	434 b	martinus Tironensis episcopus	515 a	medena reg.	56 b
marius tyrannus	24 b	martyres	484 a	media	ibid.
marij contra Gallos res geste 31 b. 32 a. crudelitas	278 b	marulli consulatus	443 b. 444 a	mediacus	42 b
mariniani consulatus	532 b	masinisse regis cu Ro. amicitia	230 b	mediolani primordia	32 a
marfi à Crasso uicti 332 a. à Romanis debellati 186 a. à Rutilio C) Ma- rio uicti	281 a	masilia Gallie ciuitas 94 b. 95 a. stu- diorum magistra	ibid.	obsidio	608 a
marficum bellum	279 b	masilie obsidio	311 b	megalesia ludi 236 a. quando instituti.	231 a.
marforum cum Romanis amicitia. 275 b.		masiliensis prouincia	32 b	megara	42 b
marti templum dicatum 150 b. aliud ab Octauio sacratum	332 a	masiliensium obsidio	307 a	meinhardus comes Tyrolis	633 a
martia aqua 256 a. 258 b. 341 a. eius fons	394 b	Massylj pop.	331 b	melchiades pontifex	491 a
martia Catonis uxor	305 b	materni consulatus	444 a	meletes fl.	92 a
martia legio	324 b	mathematici ex urbe Ro. eiecti	360 b	melicense cœnobium	604 a
martia Vestalis damnatur	270 b	411 a. in urbem recepti	389 a	melicum. ferreum castrum	594 b
martij Coriolani cõtra Rom. bellum. 108 b. in matrem pietas	108 b	C. Matienus Ro. accusatur	259 a	melici monasterij primordia	598 b
martij Coriolani mors	108 b	mater deum ex Pefinume Romã uo- catur 231 a. ei templu dedicatũ	237 a	melilonia	38 a
martius Manlius trib. mil.	135 a	materni consulatus	439 a	melito Sardenfis episcopus	439 b
martius Menenius agrariae legislator. 138 a.		matthæi Euangelium quando conscri- ptum	381 b	Sp. Melius ab Hala ocasus	129 a
martius Philippus Herculi templum edificat	336 b	matutinus ludus	412 b	Sp. Melij domus 129 a. diruitur	ibid.
martij Rutilij consulatus 165 b. con-		mauortij Lolliani cõsulat. 501 a. 571 a. contra Bonifacium res geste, C) mors	534 b	Sp. Melij in populum Romanum libe- ralitas	128 b
		mauri pop.	29 a	Cn. Memelij consulatus	162 a
		mauritania à Boccho obtenta 28 b. à Rom. in prouincia formam reda- da	29 a	L. Memmius Achaicus dictus	255 b.
		mauritania Sitiphensis C) Tingita-		eius in Aphrica res geste	ibid.

memmij

I N D E X.

memmij Fulvii consulatus	470 b	nos dignitates	330 b	(330 a b	M. Minutij Augurini consulatus	105.
memmij Reguli cōsulatus	395 a. 595 b	M. Messalæ vita breuiter descripta.			a. 108 a.	
memmius Ruffinus	447 b. eius mors	messalina à Claudio marito interfecta	382 b		M. Minutij Genutij consulatus	125 b
	451 a.	messalinæ cum Sillio nuptiæ	386 b		M. Minutij Ruffi consulatus	221 a
menas Pompeij libertus	327 b	messalinæ cōsulatus	403 b. 405 b. 433 b		272 a. cōtra Thraces res gestæ	272 b
mendicantium ordo	601 b	messenij à Traiano uicti	419 a		P. Minutij Augurini consulatus	107 b
menecrates Pompeij libertus	327 b	messius Maximus	432 a		Q. Minuij consulatus	ibid.
menenius Agrippa triumphator	128 a	meta aurea	412 b. sudans		Q. Minuij Augurini consulatus	119 b
menenij Agrippæ ad sedditos oratio.	106 b. cōtra Sabines res gestæ	metagonitis prouincia	28 b		cōtra Sabines res gestæ	ibid.
	101 a. Agrippæ filius	metellus sacra ex Vestæ incendio liberat	213 b		Q. Minuij Ruffi consulatus	234 b
menenij Agrippæ Lanati consulatus.	101 a. 129 a. tribunatus	metelli de Creta triumphus	301 b		Q. Minuij Thermi consulatus	236 a.
	136 a. 136 b	metelli Macedonia res gestæ	35 a.		cōtra Ligures res gestæ	236 a
Cn. Menij columna	172 a		248 a.		T. Minutij Augurini consulatus	184 b
Cn. Menenij Nepotis consulatus	172 a. in latio res gestæ	metelli Numidici exilium	276 a		T. Minutij prætoris mors	242 a
	ibid.	metelij tribunus lex	136 b		minutio dies dicta	130 b
L. Menenij Lanati consulatus	128 b	L. Metelli consulatus	296 a. censura.		mirinx	208 a
T. Menenius à tribunitis accusatus	113 b		270 a. prætura & in Sicilia aduersus piratas res gestæ		mirus arbor in tutela Veneris	101 b
T. Menenij cōtra Hethruscos res gestæ	113 a		295 a		missistratum op. occupatum	205 b
T. Menenij Lanati consulatus	113 a.	M. Metelli consulatus	270 a. de repetundis in urbe iudex		missithei eloquentia	463 b. natura & ingenium
	122 a. aduersa ualetudo		255 a		missus ludorum	465 b
menenij tribuni res gestæ	138 a	Q. Metellus Curionem accusat	275 a		mithreus Assyriorum rex	85 a
menephilus	456 a	Q. Metelli aduersus Iugurtham strata gena	28 b. censura		mithridates à L. Sulla uictus	285 a. à Pompeio uictus uenenum haurit.
mensariorum creatio	165 b		264 a. consultius		52 b. 53 a.	
mensis apud Rom. decem	92 b	Q. Metelli Cretici consulatus	295 a		mithridatis regis ad Tigranem fuga.	
mensium nomina à Commodi imperatoris assentatoribus mutata	440 b. ab Augusti Cesaris tempore primum mutata	Q. Metelli Macedonici cōsulatus	256 b		294 b. 299 a. cōtra M. Cottam res gestæ	292 a. cōtra Ro. bellum
	345 a b. item ab alijs imperatoribus	Q. Metelli Nepotis consulatus	305 a		44 a. item cum Philomene rege.	44 a. de Pompeij felicitate & potentia disterium
menynge insula	467 b	Q. Metelli Pij cōtra Marfos res gestæ	281 a		299 b	
mercurio templum dedicatum	105 b	Q. Metelli Scipionis consulatus	308 b		mithridatis filij in triumphum à Pompeio ducti	301 b
merobaudis consulatus	511 a. 515 b	methodium	411 b		mithridatis regis in Asia res gestæ	283 a. mors
mesomedes Cretensis musicus & poeta	433 b	metia tribus ueteribus addita	174 a		53 b	
mesopotamia	48 b. à Persis direpta	metius Falco Nicomachus	477 a		mithridaticum bellum	44 b. 51 b. 52 b. 53 a. 53 b. 283 a. 285 a. 294 a.
	65 a. à Pompeio Magno subacta	metij Suffitij supplicium	93 a		mytlena ciuitas	52 a
	53 a. quater à Romanis amissa, & semper recepta	metius Pomposianus	405 a. & eius consulatus		Modest consulatus	457 b. 509 b
	49 a. 422 b	mezeras Syrus transfuga	55 a		moesa Phœnissa	455 a
mesopotamiæ descriptio	49 b. limites	Milo Clodium occidit	308 a		moesia	37 a. à M. Lucullo depopulata
	49 a & b.	milonis æs alienum	309 a		37 a. item à Dacis	39 a. ab Augusto per Pisonem occupata
messala perpetuus aquarum curator.	357 a.	milonia ciu. expugnatur	189 a		molochus Assyriorum rex	81 b
messalæ consulatus	393 b. 422 a. 452 a. 477 b. 562 b.	miluius pons	446 a b		molosi Pyrrhiæ	35 b
messalæ Cornuini in Cesarum pietas.	323 a. memoria infelix	minerva legio	458 a		monachi consulatus	531 b
	356 a. 330 b. mors ibid.	minckendorff	609 a		monachi militiâ exercere iussi	600 a
L. Messalæ consulatus	348 a	minturnensium colonia	181 b		monachi quid in cœnobijs potissimum querant	602 a. unde dicti
M. Messala augur	330 b. insignis orator & poeta	minutia Vestalis damnata	173 a		600 b	
	ibid.	minutius Fundanus Asiæ proconsul.	424 b. 428 a.		monasteria & claustra in quo differant	601 b
M. Messalæ consulatus	302 a. 308 a. 330 a. 343 a.	minutij Patritij Mugulani consulatus.	126 b.		monasteriorum origo	600 b
M. Messalæ cōtra Brutum & Cassium res gestæ	330 a. cum Antonio amicitia ibid. diuersæ apud Roma-	L. Minutius annonæ præfectus	128 b.		monaxij consulatus	531 a
		bonæ aurato donatus	129 a		monæci portus	33 b
		L. Minutij cōtra Aequos res gestæ.	119 a. statua		mora fl.	38 b
			129 a		morania	ibid.
		L. Minutij Ruffi consulatus	409 a		moraberg	598 b
		M. Minutij consulatus	181 b. 244 b. cōtra Thraces res gestæ		merobaudus rex	38 b
			39 b			

I N D E X.

mosylon promontorium	351 b	narsense bellum	65 b. & 66 a	neronius mensis	397 a
moysis mors	84 a	narfes	67 a. plures habuit u-	nerua Rom. imp.	23 b
mozena pro. 50 a. ciu.	68 a	xores	ibid.	nerua consulatus	381 a. 397 a. 409 a.
Mugonia porta	95 a	narseis contra Totilam res geste.	413 a. 324 b. 411 b. palatium	mors	416 a. 376 b
Mummii Albinus urbis praefect.	469	576 a.		neruij à Cesare oppressi	305 a
L. Mummij consulat. 35 a (b. 471 a		naumachia	407 a. 411 b. 339 a	neruliani consulatus	388 a
L. Mummij Achaici consulatus 254 a.		C. Nautij consulatus	113 b	nerulinus	ibid.
de Corintho & Achaia triumph.		C. Nautij Rutilij consulatus	137 b.	nerulum op. à Rom. captum	180 a
254 b. 255 a. in Graecia res geste	35 a	191 b.		nestoriana haeresis damnatur	535 a.
Munatius Plancus	356 b. 461 b. eius	L. Nautij consulatus	118 b	536 a.	
consulatus	322 a	Sp. Nautius trib. consularis	140 b	neuij consulatus	503 b
Munatius Plancus Ciceronis discipu-		Sp. Nautij consulatus	108 b	Sp. Neuius trib.	134 a
lus & Lugduni conditor	322 b	Sp. Nautij Lucilli consulatus	180 b	à Nexis soluendis lex	176 b
Munatius Plancus inuectiuis orationi		Sp. Nautij res praecclare geste	109 a	Nicena fides	492 a
bis ab Asinio Polliõe laceratus	322 b	Sp. Nautij Rutilij tribunatus	136 b	nicena collapsæ restauratio	426 a
Saturni templum aedificat	336 b	Sp. Nautij tribunatus	136 a	nicolaus de Cusa	490 a
Munatij Planci in Pollionem diceri-		nauium ante primum bellum Punicu		nicomedia restauratur	426 a
um	322 b	nullus apud Romanos usus	204 a	nicomediis Bithyniae regis mors	292 a
Munla ciuitas	314	Nazarius orator	492 b	nicopolis ciuitas 455 b. à Cesare con-	
Mundi aetates sex 76 b. creatio	77 b	Neapolis à Romanis capta	208 a	struitur	332 a
Municipium à colonia quid differat.		neapolitanum regnu ad Florentinos		nigri consulatus	422 b. 429 b
Sex. Mureus	323 a. (128 a	translatum	35 b	nigris fl.	351 b
L. Murena ambitus accusatur	301 b	neoburgum quando conditum & con		nigriani consulatus	499 a
L. Murenae consulatus	301 b	secratum	603 b	nigridiani consulatus	498 a
Mursa Galliae castrum	500 a	neoterij consulatus	518 b	nigrini consulatus	380 a
Muscadonia ciuitas 40 a. à Lucullo ca		nepotianus imperator 498 b. tyrannus	25 a	ninus Assyriorum rex 78 b. & 79 a.	
pta	ibid.	nepotiani consulatus 482 b. 494 b.		eius res geste	79 b
Muschiani consulatus	564 a	res geste	498 b	ninue ciuitas	79 a
Musonij consulatus	513 b	nep sine oppugnatio	151 a	ninyas Assyriorum rex	80 b
Musulianij debellantur	551 a	neptunia Rom. colonia	266 a	nisibis ciuitas 49 b. 52 a. 79 b. à Lu-	
Mutiani consulatus	448 b	neptuno templum ab Octauio conse-		cullo capta 49 a. à Persis ter ob-	
Mutinense bellum	319 b. & 320 b	cratum	332 a	sessu 65 b. à Persis occupata 68 b. à	
Q. Mutius Scaeuola iuriconsultus in-		nequitium oppidum proditione ca-		Rom. capta 51 b. 52 a. à Sapore ob-	
signis, & Ciceronis in iure ciuili		ptum	187 a	sessu 496 a. 498 a.	
praceptor	278 b	nequitium oppidum ab Apuleio ob-		nix stupende magnitudinis	541 a
Q. Mutius Scaeuola iureconsultus 309		sessum	186 b	Noa diluuium	77 a
b. 262 a.		neratius	418 a	nola Poenorum clade nobilitata 225 b.	
Q. Mutij Scaeuole consulatus 244 a.		neratius Cerealis urbis praefectus 499		à Rom. capta	181 b
244 b. 262 a. 270 a. 278 a. de Dal-		b. 500 a.		nomades pop.	28 b
matis triumphus 278 b. fortitudo		nero imp. Rom.	23 b	nomantum	132 b
98 a. pontificatus 278 b. mors ibid.		nero Decimus Maximus 345 a. eius		nomina tria nobilioribus Romanis in-	
Mygdones pop.	52 a	res geste ibid. mors ibid.		dita	99 b
mygdonia ciuitas 68 a. regio 52 b.		nero Armenias duas olim à Rom. re-		noniani consulatus	377 a
& 52 a.		cuperatas amisit	59 a	nonij Aspernatis consulatus	380 b
mygdonie descriptio	52 a	neronis consulatus 346 a. 393 a. 394 b.		nonius Senator propter gemmam ab	
myisia inferior & superior	37 a. 40 a	392 b. contra Parthos res geste 59		Antonio proscripius	377 b
		a. crudelitas 396 a. cum Agrippi-		nonius Struma	377 b
N		na matre dissensio 392 a. cum Bri-		nonij consulatus	541 b
Nabidis regis contra Rom. res geste.		tannico simultas 388 b. fossa 396 a		Sex. Nonij consulatus	354 a
235 b. 236 b. interitus	237 a	neronis Caesaris imperium 390 b. inge-		norba Romana colonia 108 a. occupa-	
nabonnagarij anni	461 b	nium & natura ibid. in matrem		ta	170 b
narbona Rom. colonia	269 b	atque alios crudelitas 394 a. in		norbanus Domitiani praefectus	415 a
narbonense oppidu expugnatur	537 b	Popeam amor 394 a. libido 396 a.		norbani consulatus 354 b. mors 289 a	
narcissus libertus	386 b	proconsulare imperium 391 a.		C. Norbanus à Sylla prope Capuam	
narnia ciuitas	187 a	thermae 396 b. 457 b. mors 390 a.		uictus	286 b. 287 a
narniensis tribus	150 b	398 b. 399 a & b. Vide Claudium		C. Norbani consulatus	337 a
narsesus rex à Rom. uictus	49 b	Tib. Neronem		C. Norbani Balb. consulat. 286 b. 362 a	
narsesi Persarum regis res geste	64 a.			C. Norbani	
481 a.					

INDEX.

C. Norbanus Placcii consulatus 323 a.	octavianus Aug. Pom. Max. 345 b.	olympiadum celebratio 15 b.
359 a.	uultibus rem diuinam facit 321 a.	olympiadum numerandarum ueratio a & b.
norica ripensis & montana 39 b.	C. octauiani Caesaris cōsulatus 320 b.	olympicum certamen ab Hercule in Pelopis atavi honorem editū 15 b.
norina ciuitas 186 b.	321 a. 326 b. & 327 a. 333 b. 334 a.	olympici agonis institutio 86 a.
nortia dea 159 b.	336 b. 337 a. 347 b. 351 a b.	olympiorum initia 86 b.
noturi pop. 43 a.	octauiani Augusti apud Lingones tēplum 344 b. ara. ibid.	omnirugi ducis interitus 576 b.
noua ciuitas in Austria sita 612 b.	octauiani Augusti clementia 332 b.	onosandri de optimo imperatore eligendo liber 387 b.
613 a.	contra Germanos res gestæ 337 b.	opiliij Macrum imperium 453 b. uidē Macrinum
noua uita ab Antonino imp. munita 452 b.	cum Antonio affinitas 321 b. cum Antonio & Lepido foedus 322 a.	opilonis consulatus 544 b. 570 a.
nouatianorum heresis 468 a.	imperium 23 a. 318 a. leges 335 b.	opima spolia 220 b.
nouatus 460 b.	Mausoleum 335 b. in Syria res gestæ 340 a. statua 319 a. tres triumphi 331 b. testamentum 356 b. mors 358 a.	opimianum uinum 268 b.
nouellum op. à Volscis captum 108 a.	octauiano Augusto curtus cum aurea corona decretus 340 a.	opimianus uicus 278 a.
nouempopulonia prouincia 32 b.	octauiano Augusto piscis è mari ad pedes exiliij 338 a.	L. Opimius è patria eiectus 268 b.
nuceria Rom. colonia 393 a.	ab Octauiano Augusto Roma marmorea facta 323 a.	L. Opimij consulatus 267 b. contra Fregellanos res gestæ 265 b. contra Fuluium Flaccum & C. Gracchum facta 268 a.
numa Pompilius 1. Ro. rex 92 b. eius commentaria 93 a. regia 92 b. sepulchrum & libri de iure Pontificio & sapientiæ disciplina 241 b.	octauius Mamilius 102 b. 104 b.	Q. Opimij consulatus 250 b. cōtra Ligures res gestæ ibid.
numantia à Scipione Aemiliano obfessa & capta 261 a.	octauij Manlij Tusculari res gestæ 102 b.	opis templum 318 b.
numantia excidium 30 a.	octauij Ruffi carmina 406 b.	opiter 102 a.
numantinum bellum 30 b. 207 b.	C. Octauij prætoris res gestæ 301 a.	opiter Verginius Ostricatus 102 a. eius consulatus 114 a.
numantius Gallus 420 a.	Cn. Octauij consulatus 247 b. 265 a. 283 b. 291 a.	oppia lex abrogatur 235 a.
numantinorum cum Ro. pax 257 b.	Cn. Octauij contra Cinnam res gestæ 283 b. porticus 254 a. mors 283 b.	oppia Vestalis 111 a.
de M. Popilio uictoria 259 a.	L. Octauij consulatus 291 b.	oppiani lucubrationes 440 a.
numeriani consulatus 478 a. imperiū 478 b. mors 479 a.	octauiorum sepultura 344 b.	Sp. Oppij mors 124 a.
numidia consularis Romanorum prouincia 29 a.	october mensis Domitianus dictus 410 a.	optati consulatus 494 a.
numidia descriptio 28 b.	octooodorus pagus 34 a.	optatianus urbis præfectus 493 a.
P. Numitij consulatus 108 a.	odenatus tyrannus 24 b.	oraxes Hiberorum rex 53 b.
T. Numicij consulatus 115 a.	odenati decurionis Palmireni contra Perstas res pestæ 62 b. 62 b. item in toto oriente 472 a.	oreades insula Romano imperio adiecta 385 a.
numitor ab Amulio fratre regno pelitur 40 b.	odiua rex 555 b.	orchodus Albanorum rex à Pompeio uictus 53 a.
nummius Tuscus urbis præfectus 482 b.	odium 411 b.	orchomenos ciuitas 83 b.
O	odoacer Gotthorum rex 554 a. contra Dalmatas bellū suscipit 555 b. Romā occupat 554 b. bello à Theoderico uincitur 557 b. à Theoderico interficitur 559 a.	ordinarij milites 64 b.
nuturna ciuitas à Rom. capta 181 a.	odoacris regis contra Theodericum res gestæ 558 a & b.	M. Orellij consulatus 229 a.
Obeliscus Theodosij 519 a.	A. Offilius iureconsultus 129 a.	orestis Patricij mors 554 a.
M. Oblicij Malleoli consulatus 216 b.	olonici in Hispania res gestæ 245 b.	orestis consulatus 571 b.
obluiionis fluiuis 259 a.	olybrius Occidentis imperator declaratur 552 a.	orfriti consulatus 438 a. & 440 a. 388 b. 441 b.
obluiui regis in Pannonia res gestæ 571 a.	olibrij consulatus 513 b. 520 b. 549 b. 558 a. 570 b.	origemoriges Heluetiorum rex 302 a.
occa mons 537 b.	olympiada ciuitas à Lucullo capta 40 a.	oricum à Philippo occupatum 36 b.
ocrisia 95 a. eius miraculosa conceptio ibid.	olympias quid 27 a.	origenis ingenium & doctrina 458 b.
octacilij Balbi consulatus 211 b.		origenis uita 451 a.
C. octacilij Crasii consulatus 211 a b. 202 b. in Sicilia cōtra Carthaginēses et Syracusanos res gestæ ibid.		origonis reguli Gallorum uxoris egregium facinus 238 b.
T. octacilij Crasii consulatus 204 a.		orizes Albanorum rex 53 b.
octaui M. Antonij uxor 325 a. ab Antonio repudiatur 329 a. item à Nerone 394 a.		ormisidæ captiuitas 67 a. (cratus 53 a.)
octauiæ Augustæ mors 344 b. et 395 a.		orodes Albanorū rex à Pompeio superorodes Colchorum rex 53 b.
octavianus cur Augustus cognominatus 322 b. 335 a b. (nominatus 319 a.)		orodis regis contra Rom. res gestæ 306 b. 307 a.
Octavianus Caesar quando Augustus		

I N D E X.

orontes fl.	54. a	palmyra ciuitas	474 a	M. Papyrij consulatus	137 b. contra
orosij etas	522 a	palmyreni pop.	474 a	Gallum facinus	148 a.
orphateus Assyriorum rex	85 a	pamphylia à Romanis facta prouin-		M. Papyrij Crassi dictatoris contra	
orpheus musicus	84 b.	cia	42 b	Gallos res geste	174 a
orphiti consulatus 415 b. 433 b. 473 b.		pamphylie descriptio	42 a	M. Papyrij Mugillani tribunatus	
ortenbergi castri obsidio	609 b	pancratistes	85 b	136 a & b.	
ortiti consulatus	420 b	pancratius pentathlus	85 b	parisiense Gymnasiū primum	601 a.
ortoces Hiberorum rex	53 b	panhellinon Athenis edificatū	426 b	parthamasires Armeniorum rex à	
Cn. Ortulij consulatus	289 a	panhydri montes	43 b	Traiano uictus	59 b.
osdroeni 49 a. 59 b. à Traiano domi-		panuias Assyriorum rex	84 b	parthenia à Romanis subacta	50 b
ti	59 b	pannon	38 a	parthenius	415 a
oshenia	49 a	pannonia à Dacis populata 39 a. item		parthenopolis à Lucullo capta	41 a
osroe ciuitas	49 a	à Longobardis 571 a. à Sarmatis 510		parthia unde dicta	50 b
osroene	48 b	b. ab Apuleio subacta	346 a	parthie descriptio	50 b
osroes rex	48 b	pannonia secunda	39 b	parthici imperij limites	51 a
osroenorum defectio	61 a	pannonie descriptio	37 b	parthicum bellum 54 b. 55 a. 56 a. 59 a.	
osroenorum prouincia à Traiano sub		pannonicū bellum 334 a. 346 a. 355 a.		306 a. 325 a. 328 b. 437 b.	
acta	59 a	pannonicum bellum à Tiberio gestū		parthi à Caro debellati 479 a. à Seue	
ostrogothi	528 a	38 b.		ro uicti 448 a Syria à Ventidio cie	
oitho Austria dux 604 b. 637 b. Baua		pannonum primordia	38 a	cti	325 a
ria dux Romanorum imp. 613 b.		panormū promon. à Ro. captū 208 a		parthorum contra Crassum res geste	
23 b.		parse consulatus 319 a. 425 a. 20 b.		57 b. cum Antonio bellum 56 b. cū	
oitho Palatinus de Vuitelspach	607 a	mors	319 a.	Augusto pax 338 b. 339 a cum Gor	
othoniana legio	458 a	pantheon	412 b	diano imp. bellū 462 b. itē cū Ro.	
othonis consulatus 390 a. 399 a. 20 a.		paterni consulatus 425 b. 459 b. 471 a		50 b. de Romanis uictoria	572 a
othonis de S. Blasio historia	611 a	476 a & b. 473 a.		parthorum dissensiones per Casarē	
othonis imperium	400 a	patre ab Agrippa captæ	332 a	sedatæ	334 a.
ottacarus 636 b. Styria Marchio		patricij consulatus	548 a. 561 a	parthorū in Syriam eruptiones 55 b.	
611 b.		patrocli Arelatensis episcopi mors		& 56 a. ritus & mores	51 a
ouatio à triumpho in quibus disse-		534 a.		à Parthis legiones Romana sub iugū	
rat 101 a. 102 a.		paphlagonia 44 b. Neronis tempore		missæ	59 a
ouinius Camillus	24 b	Prouincia à Rom facta 44 a.		passieni Ruffi consulatus	348 a
ouinius Gallicanus urbis Rom. pre-		papia Poppæa lex	355 b	pistoris consulatus	437 b
fectus 490 a. (476 a.)		papinianus iureconsultus	457 a	paulini consulatus 396 b. 397 b. 476 a	
ouinius Pacatianus urbis præfectus.		Sex. Papinius damnatur	379 b	492 a. 494 a. 494 b. 560 b. consu-	
P		Sex. Papinij consulatus	377 b	latus	572 a.
Pacatiani consulatus	493 b	papius Mutilius	281 a	paulini Valerij res geste	398 a
Pacis forum	526 b	paporum familia unde dicta	289 a	paulus Miltenbergensis 370 b. 433 b	
pacorus Ctesiphontis ampliator	55 b	pappi consulatus	463 b	pauli consulatus 438 b. 560 a. 564 a.	
à Ventidio interfectus	54 a.	C. papyrij Balbi consulatus	267 a	pauli Fabij cōsul. 376 b. (499 b.)	
patricij	92 a	C. Papyrij Masonis consulatus	217 a	L. Pauli ad Cannas res geste	225 a
pachuleij Magni mors	443 b	papyrij Crassi consulatus	128 b	L. Pauli consulatus	351 b
pædanorum op. à Coriolano captum		Cn. Papyrius Carbo cum demibus		pauli Acmilij contra Perseū res geste	
pæon	38 a	natus	286 a.	246 b. contra Illyrios 36 b. in Ma-	
palæpolis	175 b	Cn. Papyrij Carbonis cōsulatus 271 a		cedonia	36 a
palæstini à Pōpeio deuicti	49 b. 50 a	285 b. 286 a. tertius 287 b.		pauli apostoli uimcula	391 b
palatij incendium	445 a	L. Papyrij censura 127 a. 198 a. con-		paumgartē coenobium	607 a
pales dea	200 a	tra Priuernates res geste	175 a.	paxeæ mors	376 b
palis templum	200 a.	L. Papyrij Crassi consulatus	130 a.	pedia lex	821 a 329 b
palilia	461 a	132 a. 173 a. 175 a.		pedianus Costi	400 b
pallas libertus	386 b	L. Papyrij Cursoris consulatus 189 a.		pedonis consulatus	422 a
palladis mors	395 a	178 a. 198 a. 180 b. 181 b. nefanda		pedum op. expugnatur	171 b. 172 a
palladium ex Vestæ templi incendio		libido	176 b.	Q. Pedij consulatus	321 a
liberatum	213 b	L. Papyrij dictatoris in Samno res ge		pegasi consulatus	405 a
palladius cursor	530 a	ste 177 b. 183 a. & triumphuus		pegasiantū senatusconsultum	405 b
palladius Scotorum apostolus	530 a	ibid.		pegasus equus & nauis	84 b
palme consulatus	413 b	L. Papyrij Mugillani consulatus 126 b		pelagianū consulatus	458 b
palmati equi	530 b	132 b. 176 a. 178 b. tribunatus 134 b		pelagus Pontifex	576 b
				pelagij	

I N D E X.

pelagij heresis	529 b. 531 a	Et mors ibid.		philosophi ex urbe Et tota Italia cie-	
peloponnesiacum bellum	132 a	petini consulatus	425 b	eti	411 a
penatum templum	93 a	petra ciuitas à Pompeio capta	299 a	philostratus sophista	438 a
penapolis ciu. 29 b. 47 a. Romanis		petronella	439 a. 488 a	phlegon historicus	375 a
subiecta	46 b	petronia Claudij Caesaris uxor	382 b	phoenix auis in Aegypto uisa	376 b.
penzing uilla	617 b	petronius Probianus urbis praefectus.		Et 378 a.	
penulae tribunorum	418 a	493 b.		photinus eunuchus	312 b
P. Pepij quaestura	138 b	petronius Turpilianus aquarum cura-		phraanes	57 b
perce regio	40 a	rator 395 b. eius consulatus	394 b.	phraartis Parthorū regis cum Antio-	
peregrini consulatus	464 a	mors 398 b. testamentum	394 b	cho bellū 265 a. cōtra Parthos res	
M. Perpenna capto Aristonico Asiam		Petrus apostolus num Romanas cere-		gestae 57 b. cū Cn. Pompeio amicit-	
Romanis tributariam fecit	41 b	monias inuexerit in Christi eccle-		tia 298 a. obsides Augusto dati 57 b	
M. Perpennae contra Aristonicum res		siam	384 a	phrygia 42 a. à Ro. subacta	42 b
res gestae	263 b	petrus apostolus Romae Euangelium		phyle op.	48 a
M. Perpennae Nepotis consulat.	264 a	praedicat	383 b	phylarchi ab Octauio superati	340 a
M. Perpennae mors	264 a	petrus apostolus cur interfectus	399 b	phylarchi Sarracnorum reguli	48 a.
perpennae imperium 467 b. nomē un-		petri apostoli martyrium	384 a	47 b. 48 a.	
de natum	264 b	petrus Hungariae rex	596 a	Picentes pop. 200 a. Roman. arma in-	
perpetui consulatus	460 b	petrus Paschalicus Liuji omnes libros		se conuertunt 199 a. à Rom. uin-	
perse ab Alexandro Ro. imperatore		Maximiliano promisit	243 b	cuntur Et fugantur 199 b. 280 b	
debellati 456 a. item ab Odenate.		petri consulatus	567 a	piclorū apud Rom. familia	199 a
472 b.		Phalenus ager à Ro. diuisus	171 b	pij consulatus	460 b. 461 a
persarū contra Valerianū et Odenatē		phalisci à Romanis subacti 213 b. in-		pulatus sibijpsi manus infert	381 b
bellum 62 b. cū Augusto pax 340 a		ducias Ro. impetrant 189 a. uin-		pilati ad Tiberiū de doctrina et morte	
cum Romanis bellum	532 a	cuntur magna clade	214 b	Christi epistola	378 b
persarum regnum cum Parthis consu-		phaliscorū agri à Rom. depopulati.		pilitionis castrum	34 a
sum	51 a	165 b.		pinarius Natta	366 b
perseus ad Pydnam à Ro. uictus 246 b		phaliscorum clades 163 b. contra Ro.		L. Pinarij consulatus	114 b
cum uxore Et liberis ab Aemilio		res gestae	141 b. 145 a	L. Pinarij Mamerci tribunatus	131 a
Paulo captus	246 a	pharos ciu. euertitur	56 b	P. Pinarij Ruffi consulatus	109 a
persei contra Ro. res gestae 243 a. 245		pharsalicum bellum	313 b	pinus Numae filius	92 b
a. 244 b. in Demetrium fratrem o-		philini de bello Punico historia	282 b	piraticū bellum	42 b. 45 b. 296 a
dium	241 a	philippense bellum	323 a	piscata regio	30 b
persia à Romanis subacta	50 b	philippus Arabs Gordiani praefectus		piscis mæroris	80 a
persiae descriptio	50 b	prætorio	464 a	piso Licinianus à Galba adoptatus.	
persicū bellū à Gordiano gestū	463 b	philippus Rom. imp. 24 a. primus o-		400 a. Caesar quatruiduanus	24 b
persicum bellum nocturnum	498 a	mnium ex Romanis imperatori-		piso tyrannus	24 b
persici consulatus	376 b	bus Christianus	464 b	C. Pisonis cōsulatus 421 a. 422 a. 440	
persidis regio à Traiano subacta	59 a	philippi consulat. 526 a. 464 b. 466 a		b. 296 b. 298 b. in Pompeium inui-	
pertinacis consulatus 445 b. 446 a. na-		498 a. (464 b. 466 a)		dia ibid. in Neronem conspiratio.	
tiuitas	426 a	philippi Iunioris siue filij consulatus.		397 a.	
perusia expugnatur	324 a	philippi Rom. imp. mors	466 b	Cn. Pisonis consulatus 258 b. 337 b.	
perusinum bellum	324 a	philippus rex à Ro. debellatur 226 b.		346 a. contra Vindelicos res gestae	
persecennius Niger 24 b. et eius consula-		item ad Cynocephalas in Thessalia		338 a.	
tus	429 b	debellatur	234 b	L. Piso aquarum curator	594 b
pestis ingens 100 b. 108 a. 114 b. 117 a.		philippi Franciae regis res gestae 610 a		L. Pisonis Cassij legati caedes	273 a
121 a. 130 b. 131 a. 132 b. 137 b. 196 a		philippi Macedonū regis legatus cum		L. Pisonis Cerealis mors	393 a
241 b. 242 b. 405 b. 438 b. Et 440 a.		quibusdā Carthaginiensibus à Ro-		L. Pisonis Cesoniani consulatus 271 b	
471 b. 610 a.		manis captus	226 a	L. Pisonis consulatus 341 a. 351 a. 367	
pestum Ro. colonia	197 b	philippi Macedonū regis mors	243 a	b. 393 a. contra Thracas res gestae.	
peti consulatus	416 a	philippopolis ciuitas 466 a. à Lucul-		341 b. de repetundis lex 342 a. ebrū	
C. Petilij de ambitu lex	162 b	lo capta 40 a (44 a)		etas Et luxus 367 b. 368 b. 341 b.	
Cn. Petilij Libonis consulatus	176 a	philomenis regis cū Mithridate bella.		in Macedonia res gestae	37 a
L. Petilij Scribe ager	241 b	P. Philonis consulatus 171 b. de Sam-		M. Piso accusatur 362 b. sibijpsi ma-	
M. Petilij Libonis consulatus	181 a	nitibus triumphus	176 b	nus infert	362 b
Q. Petilij prætoris autoritate Numae		philopæmenis Achæorū prætoris res		P. Pisonis consulatus 302 a. de Hissæ-	
Pompilij libri combusti	242 a	gestae	237 a	nis triumphus	341 b
Q. Petilij Spadonis consulatus 244 a.		philosophi an ex urbe pellendi	249 a	pisonum familia	341 b

I N D E X.

pitiliſſi ſeditioſum facinus	128 b	poluſtia ciu. à Volſcis capta	108 a	428 a. 440 a. 450 b. 490 b. 463 b.
Placcntiam Romanorum ducta colo- nia	238 b	polyphemus Sicilia rex 38 a. eius pro ſapia	ibid.	pompilia Numæ filia
placida captiua à Gothiſ abducta. 527 b. 528 a.		pometia colonia	201 a	pompiliana curia
placidie exilium	533 a	pompeia Caſaris uxor à Clodio ſtu- prata	303 a	C. Pompeij Lenatis conſulat.
placidiani conſulatus	475 a	pompeij Collegæ conſulatus	410 b	166 a. Vide Pompilium.
placidus urbis Romanæ præfectus. 497 b.		pompeij conſulatus 20 a. 562 a. cum Antonio & Caſare pax 325 a. cum Caſare pugna naualis 327 a. cum Perſis foedus 53 a. de Mithridate et Tigrane triumphus	53 b	pompo Numæ filius
placidij conſulatus 475 a. 497 a. 555 b		pompeij Eluij filia miraculoſe fulmi- nata	270 b	pomponij Attici de Ciceronis conſu- latu liber 300 a. mors
planſia inſula	343 b	pompeius Fauſtinus urbis Rom. præ- fectus	482 b	330 a
plancus Cleopatæ aſſentator	329 b	pompeij in Africa contra Domitiū et Numidarū regem reſ geſtæ 289 a. item in Meſopotamiâ 49 a. in Aſſy- ria, Armenia, &c.	53 a	pomponius Baſſus 396 b. 474 a. eius conſulatus
planci contra Caſarem reſ geſtæ 324 a		pompeius Paulinus	393 b	ibid.
planci qui dicuntur	325 b	pompeij Saturnini cōſul.	408 b. 409 a	pomponius Flaccus Syriæ præfectus. 360 b. eius luxus & ebrietas ibid. mors
L. Planci conſulatus	356 b	pompeij Syluani conſulatus	389 a	376 a
plaucina M. Piſonis uxor	362 b	pompeij theatrum 288 b. incenſum. 364 b.		pomponius Ianuarius urbis præfectus 480 a.
plaucianu conſulatus 377 b. 448 b. in Antoninum & Seuerum inſidiæ. 447 b. 448 b.		pompeiorum familie	258 b	pomponij Labeonis mors
plaucij conſulatus	380 a	C. Pompeij conſulatus	355 a	376 b
C. Plautij cenſura	282 b	C. Pompeij Galli conſulatus	387 b	pomponius Ruſſus
Cn. Plautij cōſulatus 162 b. 168 a. 175 a. 170 a. de Priuernatibus trium- phus	175 b	C. Pompeij Longini conſulat.	387 a	406 b
L. Plautij Venocis conſulatus	175 a.	Cn. Pompeij ad Ptolemæū fuga	312 b	pomponius Victorianus urbis præfe- ctus
180 a.		Cn. Pompeij conſulatus	355 a	478 a
M. Plautij Hypſei conſulatus	265 b	Cn. Pompeij conſulatus 307 a. 308 b. 309 a. contra Iulium Caſarem reſ geſtæ 311 b. & 312 a & b. item con- tra Mithridatem 52 b. 298 a. con- tra Piratas 45 b. 296 a & b. contra Sertoriū 291 a. cum Phraarte ami- citia 298 a. de diuerſis gemibus & regibus triumphus glorioſiſſimus. 302 a. dictatura	308 a	L. Pomponij Falconis cōſulat.
M. Plautij Syllani conſulatus	351 a.	Cn. Pompeij genus, natura, ingenū et reſ geſtæ 294 b. in Craſſū Liciniū inuidia 294 a. in Hiſpania reſ ge- ſtæ 320 b. de Hiſpaniæ triūph. 289 b in Syria et Phœnicia reſ geſtæ 299 a. leges	308 b	360 b
lex	282 a	Cn. Pompeij Magni conſulat.	294 a.	M. Pomponij Mathoniſ conſulatus. 216 b. 217 a.
P. Plautij Proculi conſulatus	175 b	306 a. 307 a. mors 312 b. 313 a b. 314 b		M. Pomponio trib. pl. dieſ dicta 160 a
plebeij ludi reſt. iurati	108 b	Cn. Pompeij Strabi conſulatus	282 b	Q. Pomponij Ruſſi conſulatus
Q. Pleminius legatus à Locrenſib. ac cuſatur 231 a. in carceratur	235 b	Q. Pompeij Ruſſi mors	282 b	282 b
pletorius Nepoſ	423 b	Q. Pompeij cenſura	264 a	pontus à Romanis in formam pro- uincie redactus
M. Pletorij conſulatus	105 b	Q. Pompeij Nepotiſ conſulatus 257 b et eius in Hiſpania reſ geſtæ ib. cū Numatinis pax ignobilis 314. 257 b		44 a
C. Plinij Cecilij conſulatus 417 a. de rebus Germanicis libri	359 a	Sex. Pompeij conſulatus 327 a. 357 a		pomiani cōſulat. 427 b. 461 a (459 a
plinij iunioris lucubrations	421 b	Sex. Pompeij Magni filij in Sicilia reſ geſtæ	327 a & b. 328 a	pontiani epiſcopi exilij & martyriū. pomicæ regionis deſcriptio 44 a & b C. Pontidius
plinius ſenior cur in numeris ſcriben- diſ tam incautus	24 a	pompeiani conſulatus 428 b. ſecundus		281 a (186 b
plinij Senioris interitus	407 a			pontifices quatuor ex plebe creantur T. Pontificij tribunireſ geſtæ
plinta comes	531 a			112 b
plinte conſulatus	531 a			pomine paludes ſiccatae
pliftia obſidione cingitur	180 b			249 a
plotina	423 b			C. Pontius
plotina ad tubentium epiſtola	427 b			379 a
plotius proſcribitur	322 b			C. Pontij Catoniſ ſiue Salonij conſu- latus
plutarchi philoſophi & hiftorici cū Traiano familiaritas	425 b			270 b
Cn. Poetilij Balbi conſulat.	161 b. 168 a. de Gallis & Tiburtiniſ trium- phus			pomius Herennius
162 a				177 b
polemarchi Athenienſium magiſtra- polemi conſulat. 495 a. (tus 476 b				pomius Samnitium dux ſecuri percu- titur
44 b				190 a
polemon rex	44 b			pontius Teleſinus 281 a. eius reſ geſtæ 288 a. crudele de Roma euertenda dictum ibid. mors
polemoniachus Pontus Ro. prouincia. 397 b.				ibid.
pollionis conſulatus	438 b. 441 a			popilia Veſtaliſ ob crimen ſupri da- mnata

I N D E X.

poppea à Negrone turpiter adanata.			
poppea Augusta salutatur	395 a. (394 a)		
poppea Sabina	393 b		
poppea adulterium	385 b. mors 397 a		
popei Sabini ex Thracia triumph.	367 a		
poppeo episcopus Treuerensis	594 b		
populoniae nomen unde	48 b		
porcia Catonis filia	307 a		
porcia lex	186 b		
C. Porcij Catonis infelix cum Scordiscis conflictus	270 b. consulatus 281 b. mors 282 a		
L. Porcij Licinij consulatus	240 a		
M. Porcius Cato aquarum curator	380 b		
repetundarum ex Macedonia damnatur	259 b		
M. Porcij Catonis censura	240 a. in Hispania res gestae 235 b. consulat. ibid. et 269 b. erga Scipiones inuiporriorum nomen unde 236 b. (dia 239 b)		
C. Porcij Nigri consulat.	378 b. 379 a		
porfena regis cum Rom. foedus	58 a		
posonium	608 b		
posidonia Rom. colonia	198 a		
posthumia Vestalis incestus damnata.			
posthumiani consulat.	542 b (136 a)		
A. Posthumij Albinij uel Allicani consulatus	212 b. 251 a. 276 a. in Hispania res feliciter gestae 243 a		
A. Posthum. Albinij Luscij consul.	242 a		
A. Posthumij consulatus	218 a		
A. Posthumij dictatoris res gestae	104 a. in filium seueritas 131 b. 132 a		
A. Posthumij Regillensis consulatus.	105 a. 116 b.		
A. Posthumius Tubero magister equitum	131 a		
A. Posthumij Tuberti dictatura et contra Volcos res gestae	131 b		
L. Posthumij Albinij consulatus	216 b. 218 a. 245 a. 225 b. et miserandus interitus ibid.		
L. Posthumij consulatus	250 b		
L. Posthumij Megelli consulat.	184 b. contra Tifernates res gestae ibid. 203 b. 190 a. (105 a)		
L. Posthumij contra Latinos res gestae.			
M. Posthumius Albinus trib. consularis	140 b		
M. Posthumius à militibus lapidibus obrutus	137 a		
M. Posth. Megelli consulatus	189 a		
M. Posth. Regillensis tribunatus	137 a. eius contra Aequos res gestae ibid.		
P. Posth. consulatus	101 a. de Sabinis ouatio ibid.		
P. Posthumij Tuberti consulat.	100 a		
Sp. Posthumij ad Furcas Caudinas			
clades	177 b		
Sp. Posthumij Albinij consulatus	173 b		
172 a.			
Sp. Posthumij consulatus	116 a. 244 b		
253 a. 177 b. contra Aequos res gestae 145 b. contra seruos seditiosos in Apulia res gestae 240 a			
Sp. Posthumij Albi tribunatus	131 a		
posthumius Aeneae filius	87 b		
posthumij Arunci consul.	102 b. 106 b		
posthumij Conaninij consulatus	20 a. 106 b.		
posthumius Ebutius Helua equitum magister	130 b		
posthumij Ebutij Cornicenensis consulatus	128 a		
posthumij Iunioris eloquentia	411 a		
posthumius Syagrius urbis praefectus.	475 b.		
posthumij Titiani praefectura	484 b		
posthumius Tubertus contra legem in urbe sepultus	100 a		
posthumius tyrannus	24 b		
posthumorum nomen unde	110 a		
patriciae gentis sacrificia	182 a		
pottendorff	633 a		
praefectus annonae 128 b. praetorio	103 a. uigilum 128 b. urbis 469 a		
praenestini à Sylla uicti	287 b		
praenestorum defectio	104 a. 152 b		
praerogatiua iuniorum quid	228 a		
praerogatiua senatus quid	228 a		
praesentis consulatus	429 b. 430 a. 434 b. 442 b. 452 b. 464 b.		
praesidij consulatus	559 b		
praetextati consulatus	463 b		
praetoris appellatione consularis etiam et dictatorialis dignitas significata	159 b		
praetoris nomen et officium	157 b. 158 a		
praetores octo	335 b		
primum regnum	85 a		
primicerij officium	68 b		
primicerij qui dicantur	505 b		
principes senatus qui constituendi	183 b		
priscianus Grammaticus	571 a		
priscini consulatus	410 b. 420 b		
prisci consulatus	376 b. 410 b. 433 b. 436 a. 439 a. 447 b. 448 b.		
prisci Neratini cum Traiano imp. amicitia	418 a		
priuernatium cum Rom. bellum	170 b. 175 a. excidium 175 b. obsidio 163 a		
probiani consulatus	491 b. 551 b		
probinus urbis praefectus	497 b. eius consulatus 469 b. 565 b. 520 b. 557 b		
probus Grammaticus	391 b		
probus Rom. imp.	24 a		
probi consulatus	457 b. 476 a. 525 b. 562 a. 565 a. 570 b. 599 b. 478 a. imperium 477 b. mors 478 b		
procas Syluius Latinorum rex	90 a		
procopij historia maiè excusa	528 a		
procopij in oriente res gestae	507 a		
procopij tyranni mors	508 a		
proculus tyrannus	24 b		
proculi consulatus	380 a. 460 b. 496 a. mors 477 b		
proculi Verginij consulatus	110 a		
proculi unde dicti	ibid.		
proculi Geganiij Macerini consulatus	128 b.		
prodigia	117 b. 165 b. 195 b. 199 b. 215 b. 220 a. 223 a. 233 a. 234 a. 241 b. 243 a. 251 a. 257 b. 258 b. 259 b. 260 a. 261 a. 264 a. 265 a. 267 a. 268 b. 269 a. b. 270 a. b. 272 b. 273 b. 274 b. 275 a. 276 a. b. 278 a. 279 a. et b. et 280 b. 279 a. 290 b. et 291 a. et b. 292 b. 297 b. 302 b. 306 a. 307 b. 311 a. 314 b. 317 b. 318 a. et b. 323 b. 332 b. 340 b. 343 b. 382 b. 388 b. 390 a. 392 a. 394 a. et b. 395 b. 397 a. 400 a. 402 b. 437 b. 463 b. 469 b. 471 b. 495 b. 498 a. 499 b. 502 a. 503 a. 507 b. 508 b. 518 b. 520 a. 522 a. 524 b. 525 a. 526 b. 531 a. et b. 533 a. 542 a. 544 a. 546 b. 548 a. 550 b. 552 a. 555 a. 559 a. 564 a. 567 b.		
prometheus	82 a (568 a)		
promoti consulatus	318 b. (322 a)		
proscriptio ciuium Ro. sub Octauiano.			
proserpina Aristagora in quiete uisa			
proti consulatus	496 a. (291 b)		
protogenis consulatus	542 b		
provincia quid	26 b		
in Prouincia formam qua ratione apud Rom. regna redacta	26 b		
provinciarum apud Ro. diuisiones	27 a		
prusia rex Bithyniae Ro. totum suum regnum offert 42 b. à Nicomede interficitur 42 b (36 a)			
Pseudopersei contra Aemilium res gestae			
pseudophilippus à Ro. deuictus	252 a		
à L. Tremellio casus	257 b		
pseudophilippus regni affectati pernas luit	248 a		
pseudophilippi contra Ro. bellum	36 a		
Ptolemais ci. 47 a (tos ambit 197 b)			
ptolemaeus rex amicitiam Ro. per legatum Appionem 47 a (rit 46 a)			
ptolemaeus Cyrenarum rex cognomino Appionem 47 a (rit 46 a)			
ptolemaeus Cypriae rex uenenum hau- linquit 47 a. 376 b. 278 a			
ptolemaei Aeg. regis mors	276 b. 278 a		
ptolemaei			

I N D E X.

ptolemæi Aenobarbi res gestæ	276 b	stitutum	394 b	consulatus 252 a. 234 a. 265 b. in	
ptolemæi Euergetis res gestæ	265 a	quintia prata	210 a	Macedonia res gestæ	36 a
ptolemæi regis barba ex nigra in fusca miraculose mutata	276 b	quintiani consulatus	480 a	T. Quint. Poenus trib. cōs. pot.	132 b
ptolemæi regis cum Demetrio bellum	255 b.	quintilianus Romæ ludum aperuit.	410 b.	T. Quint. Poeni aut Cesonis consulatus	166 a
Publica uenefica damnatur	251 a	quintiliani consulatus	354 a. 459 b	T. Quint. Poeni dictatoris contra Gallos res gestæ	161 a
publicolæ consulatus	381 a. 386 b	quintiliani uita obiter descripta	410 b	T. Quintius à Campanis captus	170 a
publius Optatianus urbis præfectus.	493 a. 494 a.	quintilis mensis cur Iulius appellatus.	316 a.	T. Quint. ad Rom. contra Aequos et Volscos oratio	125 a
Publij Philonis consul.	178 a. 180 b	quintilius tyrannus	24 b	T. Quint. consulatus 107 b. cōtra Aequos res gestæ	115 a. de Græcis & Carthaginensibus triumphus
pu lentus consulat.	438 a. secund. ibid.	quintilij consulatus	441 a. imperium.	474 a.	464 b
pu dicitæ ara dedicatur	188 a	quintilij Vari contra Magonē res gestæ	231 b. uem in Germania & mors	314 b. & 323 b	464 b
pu nicum bellum primum quādo exortum, disceptatur inter autores.	101 a & b. 102 a.	Cn. Quintilij dictatura	174 b	quiriti consulatus	343 a & b
pu nici belli tertij primordia	252 a b	M. Quintilius trib. consularis	140 b	R	
pu nicum bellum quando reuera finitum	232 b. 233 a	P. Quintilij Vari consulatus	342 b. in	Raba fl.	599 a
pu nica bella tri	28 a	felix contra Germanos pugna ibid.	in Syriares gestæ	rabennus Gallie comes	549 a
pu picinus Maximus	463 a & b	in Syriares gestæ	342 b. & 343 a.	C. Rabirius à Labieno accusatur	276 a
pu picinus Maximini interfector	460 a	mors ibid.		rascia prouincia	37 a. 38 a
pu picini consulatus & imperium	462 a. mors ibid. & 463 a.	Sex. Quintilij Vari consulatus	121 a	rauenna terra motu concussa	550 b. à Theodorico Gothorū rege obserrattenburg
M. Pupij Calphurniani res gestæ & consulatus	301 b	quintulorum domus per Commodum eximcti	441 b. cur & quomodo demolita	633 a	(a 559 a
pu sei consulatus	550 a	quinti consulatus	426 a	re bello	531 a
pu sij consulatus	405 a	quintilli consulatus	436 a	regilianus tyrannus	24 b
pu teoli Romanorum colonia facta.	394 b.	quintij Fabij Vibulani consulat.	115 a	regillus lacus 104 a. magna clade nobilitatus	105 a
Pylemonia pro.	44 b	quintij Plautij consulatus	377 b	regna quæ ratione à Romanis in prouincia formam redacta	26 b
pyrittades Assyriorum rex	85 a	quintij Seruilij Prisci consulat.	115 b	reguli consulatus	372 a. 395 a. 415 b
pyrrhus in clade uulneratus	194 a b.	quintij Sylluij questura	138 b	remus Sylluius Lat. norum rex	89 b
à Curio Tarcentum fugatus	196 b	C. Quintij consulatus	125 b. 198 a	rhea syluia 90 b. eius statua	79 a
pyrrhi in Italiam profectio	196 a. cū Ro. bellum	L. Quintius Cincinatus agriculturæ studiosissimus	118 a. 119 a (135 a	rhegium à Campanis occupatū	198 b
ad Asculum pugna	104 b cum Ro.	L. Quintius Cincinatus trib. cō. pot.		à Romanis obsessum	201 b
ad Syrim fluium conflictus	193 b	L. Quintij Cincinati consulat.	118 a.	rhenumena pro.	50 a
de Rom. dictum	195 a	cōtra Aequos res gestæ	119 a. dictatura	129 a. tribunatus	133 b
pythagoras Neronis uxor	396 a	L. Quint. Cincinati fil. trib. mil.	129 b	L. Quint. Cincinati fil. trib. mil.	129 b
pythagoræ ætas	95 b	L. Quintij Crispini consulat.	344 b.	L. Quintij Crispini consulat.	344 b.
Q		de Celiberis & Lusitanis triumphus	240 a (tus 240 a	de Celiberis & Lusitanis triumphus	240 a
Quadi ab Antonio debellati	440 b	L. Quintius Flaminius è senatu motus		L. Quintius Flaminius è senatu motus	
quadi mucrones pro dijs colunt	38 b	L. Quint. Flaminiij consulatus	236 b	L. Quint. Flaminiij consulatus	236 b
quadratilla	418 b	Q. Quintius Cincin. trib. mil.	140 b	Q. Quintius Cincin. trib. mil.	140 b
quadratus apostolorū discipulus	418 b	P. Quint. Capitolini consulatus	115 b	P. Quint. Capitolini consulatus	115 b
eius lucubrationes	427 b	Q. Quint. Seruilij consulatus	160 b	Q. Quint. Seruilij consulatus	160 b
quadratus historicus	418 b. eius consulatus	T. Quint. Capitolini trib. mil.	140 b	T. Quint. Capitolini trib. mil.	140 b
418 a. 438 b. 418 b		T. Quint. Capitolini consulat.	114 b.	T. Quint. Capitolini consulat.	114 b.
quæstores tres plebeij contra patres à plebe creati	138 b	135 a. 164 b. 116 a. 125 a. 127 a. 129 a.		135 a. 164 b. 116 a. 125 a. 127 a. 129 a.	
quæstorum creatio & officium	135 b.	T. Quint. Cincinati consulatus	131 b	T. Quint. Cincinati consulatus	131 b
numerus duplicatus	ibid.	contra Prænestinos res gestæ	152 b	contra Prænestinos res gestæ	152 b
de Quæstorum numero augendo oriuntur contentiones	135 a	T. Quint. Crispini consulat.	229 b. cū Hannibale ad Venusiā pugna	ibid.	
quieti consulatus	475 a	T. Quintius Flaminius Rom. ad Prusiam regem legatus	241 a. nondum triginta annorū cōsul factus	234 a	
L. Quieti cōtra Iudeos res gestæ	424 a	contra Philippum res gestæ	234 a.	contra Philippum res gestæ	234 a.
quinquennale ludicrum à Nerone in					

I N D E X.

roma à Brenno incensa 32 a. à Gallis capta 147 b. 148 a. à Gotthis dire- pta 527 a. 575 b	rufinus Volusianus urbis Rom. præ- ctus 488 a	sagi 48 b
roma à Grecis nō habet originē 14 b	ruffini consulatus 427 b. 430 b. 447 b. 451 a. 490 a. 491 b. 498 a. 519 b.	saladini Sarracenorum et Aegypti re- gis res gestæ 609 b
roma à Romulo instar urbis quadra- ta reddita 16 a	contra Hunnos res gestæ & mors. 522 a.	salapia à Rom. recuperata 228 b
roma à Totila obsessa 575 b. capta 576 a. incēdio Campanorū malitia de- formata 228 b. à Nerone incensa. 396 a b.	ruffini Patriij mors 921 a	salassi pop. 37 b. 337 a. ab Appio Clau- dio perdomiti 256 b. item ab Au- gusto 336 b
romane urbis perniciosum incendiū. 311 a. 323 a.	ruffini plures 430 b	salassorum diuitiæ atque potentia. 336 b.
roma non à Romulo dicta 15 a	ruffuli 226 b	salentini pop. 200 a
roma quando sit condita diuersimodē ab historijs traditur 15 b. 17 a	ruminalis arbor 393 b	salentinorum cum Ro. bellum 200 a
roma quando condita 15 a. 91 b. 387 b	rumoridi consulatus 524 b	salepinatium cum Ro. bellum 146 b
roma Itali filia 15 a	Q. Rusticus urbis præfectus 497 a	saleus Bassus poeta 396 a
romæ uocabulū ab Euandro inditum	rustici consulatus 421 a. 423 b. 437 a. 466 a. 549 b. 569 b.	salienus Clemens 412 a
romane Calendæ 443 a (16 a	rusticorum apud Rom. familia amplif- sima 421 a	salij à C. Sextio uicti 2 67 a
romane urbis nomen pronunciare pi- aculum 15 a. 16 a	A. Rutilij consulatus 205 b	salinarium uectigal quando Romæ in- stitutum 221 b
romane urbis primordia 14 b	C. Rutilij consulatus 113 b	salinatoris consulatus 423 a
romaneffus Romæ filius 16 a	Cn. Rutilij consulatus 280 b	salisæ consulatus 498 a
romana regio 35 b. olim Thracia di- cta 40 a	L. Rutilij consulatus 218 b	saluius Iulianus 441 a. eius duo con- sulatus 433 b
romani ærijs summa penuria 46 a	M. rutilij res gestæ 163 b. triumphus. ibidem.	salustij consulatus 497 b. 504 b
romani imperij limites 26	P. rutilius repetundarum accusatur. 280 b.	salustiani horti 416 a
romani Patriij imperium affectantis interitus 551 b	P. rutilij Lupi consulatus 280 b. cōtra Marsos pugna infelix ibid.	salutis templum 186 a. 397 a. à Fabijs depictum 199 a (187 a
romani à Parthis sub iugum missi 59 a	P. rutilij mors 280 b	sannites à Lucanis Romæ accusantur.
romanorum auaritia 46 a	P. rutilij Ruffi consulatus 274 b	sannites à Romanis sub iugum missi. 178 b.
romanorum legati à Gallis Senonibus interfecti 195 a & b	Sp. rutilij Cassij tribunatus 136 b	sannites perpetui Rom. hostes 190 a.
romanorum reges septem 16 b. 17 a	rutilij cū Viscellino consulatus 109 b	turpiter à Ro. uicti 177 b. 178 a b
romentina tribus 150 b	S	sannites Vulturum capiunt 134 a
romulus 1. Romanorum rex 91 b	Sabaria ciuitas 546 b	sannitum contra Rom. bellum 169 a.
romuli consulatus 434 a. 497 a	fabatius Saga 79 a	cum Rom. foedus 164 b. induciæ 177 b 180 a. cum Sylla pugna cruenissim- ma 287 b
romuli et Remi natiuitas et genus 90 b	fabbe cōtra Aegyptios res gestæ 473 b	sannitibus antiquum foedus restitu- tum 184 b
romuli res gestæ 92 a. crudelitas 92 a	fabbatina tribus 150 b	sannitata ciuitas 48 b. 66 a
T. Romulij Vaticanani consulatus 120 b	fabellorum agri à Romanis depo- pulati 176 a	sapor Persarum rex 66 a. eius contra Iouianum res gestæ 68 b
T. Romulio dies dicta 120 b	fabimiani consulatus 562 b. cōtra Gor- dianum res gestæ 463 a	saporis Persarum regis in Mesopota- mia res gestæ 496 a
rosca lex 395 b. 294 b	fabimilli consulatus 473 a	saraspades 57 b
roscij Reguli consulatus 401 a	fabinum bellum 100 a	sardanapalus rex 85 a. eius mollities ibid. interitus ibid.
Rubellius Blandus 371 a	fabinus Iulianus tyrannus 25 a	sardi à Metello, Scipione et Graccho domiti 27 b. à Ro subacti & oppressi
rubellius Plautus 394 b	fabinus Maximus 407 b	sardicēse conciliū 498 a (216 a
rubellij Plauti mors 395 a	fabinus tumultus 105 b	sardinia à Rom subacta 27 b. in Hispa- norum potestatem quomodo redi- cta 28 a. olim Ichnusa dicta 27 b
C. Rubellij consulatus 368 b	fabini consulatus 355 a. 466 a. 407 b. 413 b. 435 b. 452 a. 463 a. 490 a.	sardi uenales pro. 28 a
rubrius Gallus 420 a. eius cōsul. ibid. & 342 a. 420 a.	fabini cū Tusco consulatus 109 b	sargamena 68 a
rudingerus de Pechlaren 594 a	fabinorum cum Rom. bellum 190 b	sarmata ab Antimo bello uexata 440 b. Pannoniam inuadunt 510 b
rulli lex agraria 301 a	fabinorum in agros Roman. incurfi- ones 100 a. 101. 106 a.	sarnij à Q. Martio expugnati 269 b
ruffi consulatus 389 a. 395 a. 398 b. 404 a. 413 a. 427 b. 434 b. 441 b. 443 b. 451 a. 547 a. 559 a. 406 b.	fabinorum raptus 92 a	sarraceni à Pompeio uicti 53 a
ruffi Saluidieni improbitas 325 b	facropades pop. 60 b	sarraceni Scenitæ 48 a
ruffi plures 451 a	sacer mons à tumultuantibus occupa- tus 106 a	sarracenorum
rufius Turcius Apronianus 507 a	sacerdotis consulatus 435 b	
rufinus Albinus urbis præfectus 494 b	sacrate leges 106 a	
	in Sacrum montem secessio 106 b	
	sagaria reg. 40 a	

I N D E X.

<i>sarracenorum ritus & mores</i>	48 a	<i>indicatus</i>	231 a	<i>sempronius Senecio</i>	40 b (357 b)
<i>sassula ciuitas à Rom. capta</i>	164 b	<i>P. Scip. Africani Aemiliani consulat.</i>		<i>sempronij Gracchi natura et ingenium</i>	
<i>satraparum regio</i>	55 b	<i>et prudentia 253 a. in Hispania res</i>		<i>A. Sempronius accusatur</i>	134 b. 135 b
<i>satricule oppugnatio</i>	180 b	<i>gestæ 252 b. mors</i>	264 b	<i>A. Sempronius trib. consul. pot.</i>	135 a
<i>satricum à Rom. receptum</i>	179 a. ex-	<i>P. Scipionis consulatus</i>	341 a. 352 b.	<i>A. Sempronij consulatus</i>	105 a
<i>pugnatur</i>	152 b. 108 a	<i>cum Cn. Carbone contentio</i>	264 b	<i>A. Sempronij Atratinij consulat.</i>	108 a
<i>satirius Ruffus</i>	366 b. 406 b	<i>exilium</i>	239 a	<i>tribunatus</i>	133 b. 136 b. contra le-
<i>satirius Secundus</i>	366 b	<i>P. Scipionis Nasicae consulatus</i>	236 b.	<i>gem agrariam semencia</i>	110 a. con-
<i>saturnalia festa</i>	105 a. 194 a (24 b	<i>248 b. 250 b. cum M. Catone di-</i>		<i>tra Volscos res gestæ</i>	134 a
<i>saturninus historicus</i>	409 a. tyrannus	<i>scriptatio 252 a. de Boijs triumphus.</i>		<i>C. Sempronij Blefi cõsulatus</i>	212 a. in
<i>saturnini cõsulatus</i>	380 a. 408 b. 410 a	<i>237 a. Vide Cornelios.</i>		<i>Aphrica res infeliciter gestæ</i>	208 a
<i>447 b. 452 a. 472 a. 383 b. 515 b.</i>		<i>seiscia ciuitas</i>	38 b	<i>C. Sempronij contra lapygas res ge-</i>	264 b
<i>saturnini tribuni in Antoninum et Se-</i>		<i>scordiscus</i>	38 a	<i>stæ</i>	
<i>uerum insidiæ</i>	447 b	<i>scordisci populi</i>	40 a. à Minutio ui-	<i>C. Sempronij Tuditanij cõsulat.</i>	264 b
<i>saturnini tyranni res gestæ</i>	477 b	<i>cti</i>	272 b	<i>L. Sempronius censor</i>	127 a
<i>saturnij consulatus</i>	392 b	<i>scordiscorum crudelitas</i>	40 b. de Cato	<i>L. Sempronij Atratinij consulat.</i>	126 b
<i>satyrica auis</i>	167 b	<i>ne uictoria</i>	270 b	<i>M. Sempronij Tuditanij consulatus.</i>	
<i>satyrica signa</i>	167 b	<i>scribonij contra Dardanos res gestæ.</i>		<i>214 a. 240 a.</i>	
<i>saturnus Babylonie rex</i>	78 b	<i>scribonia</i>	328 a. (37 a	<i>P. Sempronius uxorem repudiat</i>	185 b
<i>saturni in Mesopotamia turris</i>	49 b	<i>scribonie exilium</i>	348 a	<i>P. Sempronij contra Hannibalem in</i>	
<i>saturni templum</i>	105 a. 336 b	<i>Cn. Scribonij consulatus</i>	37 b	<i>Brutijs res gestæ</i>	231 a. item con-
<i>sauromate à Traiano domiti</i>	59 b	<i>scribonij in Dardania res gestæ</i>	40 b	<i>tra Samnites</i>	184 b. item contra
<i>sauus fl.</i>	38 b	<i>L. Scribon. Libonis cõsul. 328 a. 360 a</i>		<i>Aequos</i>	185 a
<i>saxones de Vfone in Burgundionum</i>		<i>scythia à Traiano subacta</i>	418 b	<i>P. Sempronij Sophi consulatus</i>	184 b.
<i>& Francorum finibus casi</i>	509 b	<i>Secessio plebis in Ianiculum</i>	126 a	<i>199 a.</i>	
<i>saxonum cum Lothario bellum</i>	576 b	<i>seicia ciuitas deuastata</i>	170 b	<i>P. Sempronij Sophi contra Picentes</i>	res gestæ
<i>Scaptia tribus ueteribus addita</i>	174 a	<i>secularis consulatus</i>	471 a	<i>199 b</i>	
<i>scardus mons</i>	37 b	<i>seculares ludii</i>	100 b. 120 a. 168 a & b.	<i>P. Sempronij Tuditanij consulat.</i>	231 a
<i>M. Scaurus à Domitio accusatur</i>	278 a	<i>210 b. 249 b. 252 b. 323 a. 541 a. 386</i>		<i>T. Sempronij Gracchi consulat.</i>	214 b
<i>M. Scauri consulatus</i>	270 a	<i>a. 409 a. 449 a. 465 a. ab Augusto</i>		<i>225 b. 243 b. 248 a. 226 b. in Luca-</i>	
<i>secleratus uicus</i>	95 a	<i>restaurati</i>	323 a	<i>nia res gestæ ibid. item contra Pi-</i>	
<i>semitæ Arabes</i>	48 a	<i>secularibus ludis anni non distinguun-</i>		<i>centes</i>	199 b. Campanos
<i>scholares qui</i>	458 a	<i>tur</i>	449 a	<i>T. Sempronij Longi consulatus</i>	235 b.
<i>scipio Aemilianus obsidionali coro-</i>		<i>seculum</i>	249 b	<i>in Sicilia et contra Hannibalē res</i>	
<i>na donatur</i>	252 b	<i>secundini consulatus</i>	564 a	<i>gestæ 222 a. itē contra Boios</i>	236 a
<i>M. Cor. Scipio ex Aphrica deuicta,</i>		<i>segesta à Romanis capta</i>	38 b	<i>seia ciuitas</i>	32 a. 195 a
<i>Aphricanus nominatur</i>	232 b	<i>segestica ciuitas</i>	38 b	<i>senatoris consulatus</i>	537 b. 565 b
<i>scipionis in Hispania res gestæ</i>	30 a	<i>segestia ciu.</i>	33 b. 44 b. 397 b	<i>senatus principes qui dicantur</i>	183 b
<i>scipionis Nasicae in Capitolio portu-</i>		<i>seianus Liuiam ambit</i>	366 b	<i>senatores Rom.</i>	92 a
<i>cus</i>	254 a	<i>seiani crudelitas</i>	367 a	<i>senecæ exilium</i>	387 a. mors
<i>scipioni Africano uel Aemiliano ultrò</i>		<i>mors</i>	372 a	<i>senecionis consulatus</i>	413 b. 416 a.
<i>consulatus offertur</i>	260 b. 261 a	<i>seiani uita obiter descripta</i>	365 b.	<i>419 b.</i>	
<i>L. Scipionis Asiatici consulatus</i>	286 b	<i>372 b.</i>		<i>seneciones plures</i>	419 b
<i>L. Cor. Scipionis filius ab Antiocho</i>		<i>seius Fuscianus</i>	443 b. 444 b	<i>senonum sedes</i>	32 a
<i>captus</i>	237 b	<i>seius Strabo</i>	357 a	<i>semitius saturninus consul</i>	325 b
<i>L. Scipionis cū Dardanis foedus</i>	37 a	<i>seleucia ciu. 55 a. ab Antonio capta.</i>		<i>C. semij Saturnini consulatus</i>	339 a.
<i>L. Scipioni equus ademptus</i>	240 a	<i>60 a. à Traiano deuicta</i>	59 a. 419 a	<i>352 b. seueritas ibid. & b. de pristi-</i>	
<i>P. Scipio Aemilianus ad euertendam</i>		<i>à Parthis occupata</i>	55 b	<i>na libertate resumenda oratio</i>	383
<i>Numantiam missus, corruptum lu-</i>		<i>seleucia conciliū celebratur</i>	502 a	<i>b. in Germania res gestæ</i>	353 b. lex
<i>xuria exercitiū reformauit</i>	261 a	<i>seleuci consulatus</i>	432 b. 454 b. 458 b	<i>septē dormitiū historia</i>	542 a. (353 a
<i>P. Scipio in Corneliā familiā receptus</i>		<i>semigunthus Cheruscorum dux</i>	359 a	<i>september mensis Germanicus dictus.</i>	
<i>& à P. Aemilio adoptatus</i>	253 a.	<i>semiramidis regina à columbis educata.</i>		<i>septimiani consulat.</i>	445 a. (410 a
<i>tutor filiorū Masinisse factus. ib. b</i>		<i>80 a. ex dea genit. 80 a. moriens in</i>		<i>septimius Acyndinus urbis Romanæ</i>	
<i>P. Scipio in Hispanijs occiditur</i>	227 a	<i>columbam conuersa</i>	80 b	<i>praefectus</i>	481 a
<i>P. Scipio Nasica absens pont. Max. fa-</i>		<i>semiramidis columna</i>	80 b. imperium	<i>septimius Bassus urbis praefect.</i>	490 b
<i>ctus Gracchi legibus se opposuit.</i>		<i>79 b.</i>		<i>septimius Pompeij percussor</i>	312 b
<i>262 b. eius mors</i>	263 a	<i>semitar regio</i>	49 b	<i>septimius Mnafea praefectus</i>	499 b
<i>P. Scipio Nasica uir optimus à senatu</i>		<i>sempronius Longus consul</i>	30 b	<i>septimius Seuerus Ro. imp.</i>	23 b. 430 a

Adiabenicus.

I N D E X.

Adiabenus, Arabicus & Parthicus appellatus	60 b	Seruilij Prisci dictatura	230 b	Seueriana therme	448 b	
Septimij Seueri contra Parthos res gestae 60 b. imperium 447 a. consulatus ibid. de Antonino successore summum	445 b	Seruil. Sillani consulatus	444 b	Seueriani mors innocentissima	428 b	
Septisolum	448 b	C. Seruil. Cepionis consulat. et in Africa res parū prosperē gestae	208 a	Seuerianus imperij successor ab Hadriano factus	428 b	
Septitius Clarus	423 a	C. Seruil. Hala trib. mil.	241 b	Seuerini consulatus	548 a. 555 b	
Septizonium	448 b	C. Seruil. Hale consulat. 132 b. 191 b. contra Latinos, Herucos & Volcos res gestae	149 b	Seueri Augusti consulatus	432 b. 548 b. 435 b. 439 a. 440 a. 430 a. 459 b. 492 b. 551 a. 448 a.	
Septodium	ibid.	Cn. Seruil. Cepionis censura consulatus 231 b. cum Hannibale in agro Crotomensi pugna	ibid.	Seueri imperatoris natiuitas	432 b. cōtra Adiabenos, Arabes & Parthos res gestae 448 a. item contra Britannos 450 a. cum Parthis bellum. 60 b. mors 451 b. 549 b.	
Sepulchralis lex	100 a	Cn. Seruilij Cepionis consulatus	257 b. 258 b. cōtra Viriatū res gestae 258 a	Seueri multi	430 a	
Sereni Granij ad Hadrianum epistola	428 a.	Cn. Seruil. Gemini consul.	223 a. 231 b	Sextiae aquae	266 a. 267 a	
Sergani consulatus	427 b. 428 a. 429 a	Cn. Seruil. Hala trib. pl.	135 b	C. sextij contra Salios res gestae	267 a	
Sergus Galba imp.	23 b	Cn. Seruil. Hala trib. mil.	135 a. 138 b	consulatus	266 a	
Sergij consulatus	498 a. 499 a	G. Seruilij consulatus	113 a	L. sextij Plebeij consulatus	157 b	
Sergij Cornelij Dolabellae consulatus.	465 b.	M. Seruil. consulatus	352 b. 377 a	sexij trib. pl. de agris diuidendis lex.	276 a.	
Sergij Galbae cum Lusitanis infelix cōflictus	251 b	M. Seruil. Noniani consulat.	377 a	sextilia Vestalis incesti damnata	198 a	
Sergij Galbae imp. natiuitas	348 a	P. Seruil. Gemini consulat.	208 b. 211 a	sextilia Vitellij uxor	387 a	
Serg. Sulpitij Camerini consulat.	146 a	P. Seruilij in Pamphilia & Phrygia res gestae	42 b. mors 324 b	sextilis mensis cur dictus Augustus.	345 b.	
C. Sergij consulatus	113 a	P. Seruil. Isaurici res gestae	250 a. consulatus 312 a. 324 a. contra Piratas res gestae	Sibylla & Augusti fabula ab innocetio tertio conficta	318 a	
L. Sergij consulatus	123 b. 132 a. tribunatus	P. Seruilij Prisci consulat.	105 b. 116 b	Sibylla Samea	92 b	
L. Sergij Fidenae tribunatus	136 a	Q. Seruil. Cepionis consulatus	245 b. 273 b. cōtra Cimbros res gestae ib.	Sibyllini libri 287 a. à Romanis inspecti	142 b	
L. Sergij contra Lartem Tolumnium res gestae	129 b	Q. Seruilij consulatus	158 b	Sicambri à Druso uicti	318 a	
M. Sergij contra Ethruscos res gestae.	141 b.	Q. Seruilij Hala dictatoris res gestae.	136 b. item contra Gallos facta	P. Siccini consulatus	121 b	
M. Sergius damnatur	142 a	161 b.	Q. Seruil. Hale consulat.	160 a. 170 a	Siccij seditiosa contentio	120 b
M. Sergus trib. mil.	141 b	Q. Seruil. Prisci consulatus	116 a. dictatura	136 b	Sicetas magna	132 b. 241 b
M. Serg. Fidenas trib. cōsularis	140 b	Q. Seruil. proconsulis mors	280 b	Sicilia à Claudio Marcello subacta	27 a. à Gensericō uastata 539 b. à Pompeio occupata 323 a. à Vandalis depopulata	538 a b
T. Sergius tribunus	134 a	Q. Seruil. trib. mil.	141 b	Sicilia Constantinopolitano Casari quando data	27 b	
Serpens admirāle magnitudinis	207 b	Sp. Seruil. tribunus accusatur	113 b. primus apud. Rom. uxorem repudiat	Sicilia prima Romanorum prouincia	27 a.	
Sertorianum bellum	30 b. 290 b	Sp. Seruilij consulatus	20 a. 113 b.	Siciliae comites	27 b	
Q. Sertorij contra Metellum & Pompeium res gestae	30 b. 293 b. item in Hispania 291 a. mors 293 b. 294 a	Seruij Cornelij consulatus	185 b. 366 a	Siciliae insulae situs	27 a	
Serua regio	37 a	Seruij Cornelij Merendae consulatus.	197 b.	Sicinij contra Volcos res gestae	110 a	
Serua	38 a	Seruij Galbae consulatus	272 b	L. Sicinij mors	124 a	
Seruiani consulatus	428 a	Seruius Plautius	366 b	L. Sicinij Dentati seditiosa contentio.	120 b.	
Seruile in Sicilia bellum	118 a. 200 b. 260 b. 261 a. 276 a.	Seruij Sulpitij Camerini consulatus.	103 a. 117 b. 168 b.	Sp. Sicinij tribuni pl. seditio	208 a	
Seruilis in Apulia motus	240 a	P. Seruij Sulpit. consulatus	309 b. epistola ibid. mors & statua ibid.	T. Sicinus	112 a	
Seruorum Ro. conspiratio	205 a	Seruij Sulpit. Galbae consulatus	255 b. 272 b.	T. Sicinij consulatus	109 b	
Seruilia uenenum hauriens exanimatur	174 b	P. Seruius Sulpitius insignis iuriconsultus	309 b	Sicula frumentatio	138 a	
Seruilius Antonij consulatus	316 a	Seruij Tullij Primipili res gestae	162 b	Siculum bellum	327 b	
Seruilius bona publicantur	130 b	Seruij Tullij res gestae	95 a	Siculorum ad Romanos defectio	204 a	
Seruilius consulatus	416 a. 424 a	Sestili Literani consulatus	434 b. & 435 a.	Sidicini funditus deleti	173 a	
Seruili. Cornelij consulatus	110 b			Sidicorum cum Romanis bellum.	169 a.	
Seruilius de Cilicibus & Isauris triumphus	45 a			Sidicij consulatus	357 a	
Seruili. Fului Nobilioris consulat. et cōtra Carthagenenses res gestae	207 b			Sigenfeld	609 a	
Seruili. Galbae consulatus	399 a & b					
Seruilius Noniani consulatus	424 a					

I N D E X.

figifultus comes	334 b	decollati	181 a.	suenhildis	995 b
figifultii consulatus	337 b	fosares Afyriorum rex	84 b	suffa Romanorum colonia	181 b
figna Rom. colonia obfessa	104 a.	fosarmus Afyriorum rex	84 b	suefiones in deditione à Cafare acce-	
filij Nerue consulatus	397 a	fofia Galla damnatur	366 b	sucui à Druso uicti 333 a (pti305 a.	
C. filius Germanici Cafaris lega-		fosius Papius	423 b	sueuorum regio à Nerone subacta	
tus	357 a	fosius Senecio	429 b	346 a.	
C. filij uel fillani consulatus	356 b	fosij consulatus 329 a. contra iudeos		suetonius Leuis epiftolarum Cafaris	
fillani consulatus 390 b. 444 b. mors		res geste	54 a. 330 a	magifter	398 a
387 a.		fpadones	110 a	suetonius Paulinus 29 a. eius consu-	
C. fillani consulatus	340 b. 355 b	fparetus Afyriorum rex	83 b	latus 398 a. res geste ibid.	
M. fillani consulatus 336 b. 362 a. mors		fpartaci gladiatoru ducis contra Ro.		C. Suetonij consulatus	397 b
391 a.		res geste	293 a	suffes Carthaginensium magistratus	
fillanorum duorum consulatus	444 b	fpbarus Afyriorum rex	83 a	426 b.	
fillij cum Meffalina nuptia	386 b	fpoli a opima	220 b	suffragorum per tabellas ratio	275 a
fillij itatici consulatus	398 b	fporades infula	210 a	P. Sullius Seneca accusator	393 b
P. fillius	31 a	M. Spurij Largij consulatus	99 a	suilij consulatus	380 b. 388 a
P. fillij consulatus	368 a	Spurij Namij confugatus	109 a	L. Sulle consulatus	375 b
P. fillij Nerue consulatus	328 b	Spuriorum apud Rom. pronomen un-		sulpicius uicus	454 b
filo Popedius Marforum dux	281 a	de	110 a	sulpitij Galbae consulatus 357 b. 376 a	
filoge consulatus	430 a	sqyadi pop.	38 b	C. Sulpitij consulatus	363 b
filuanus Rhetor	390 a	ftabie oppidum	282 a	C. Sulpitij Galli consul. 212 a. 247 a	
filuani consulatus 390 a. 396 b. 399 a		ftadlaui	618 a	C. Sulpitij dictatoris cõtra Gallos res	
405 b. 410 b. 428 a. 430 a. 435 b		ftatilia Meffalina	385 a. 397 a	geste 162 b. triumphus ibid.	
filuij Othonis cõfulatus 389 a. et 388 b		ftatiliij horti 336 b. mors	ibid.	C. Sulpitij Paterculi cõfulatus 205 b.	
simplicius pontifex	551 a	ftatilius Taurus amphitheatrum ædi-		contra Hannibalem res geste ibid.	
fangara ciuitas	65 b	ficat	336 b	Cn Sulpitij Longi consulatus 177 b.	
fangarena	65 b	T. Statilij Tauri cõfulatus 336 b. 356 a		181 a.	
fangarena Perfis à Ioniano data	50 a	res geste	128 b	Cn. Sulpitij Potiti consulatus 166 a.	
firis ciuitas	197 a	ftatilius Taurus Aphrica proconsul		164 a. 165 a.	
fisenna historicus	262 a	384 b. repetundaru accusatur ibid.		L. Sulpitij consulatus	160 b
fisenna consulatus	428 a	336 b.		P. Sulpitij Auerrij consulatus	184 b
fisenna Statilij Tauri consulatus		ftatiliij cur Tauri cognominati	336 b	P. Sulpitij consulatus ex contra Han-	
360 a.		ftarckenberg arx	614 a. 619 a. 633 a.	nibalem res geste	227 b
sixtus Rom. Pont.	469 b	ftationarij milites	64 b	P. Sulpit. trib. pleb. leges	272 b
Slesia	38 b	ftatius Collius Samuitu dux à Rom.		P. Supit. consulatus	194 a. 247 a.
sobeslaus Bohemie dux 608 b. 609 a.		captus 184 b. (392 a		P. Sulpitij Coruini consulatus	343 a
eius infelix cõ Luitpoldo Austriae		ftatius Surculus Tholosanus rhetor		P. Sulpitij Galbae consulatus	233 a
duce bellum	611 b	ftatius Rufinus urbis praefectus 485 b		P. Sulpitij Rutilij consulatus 263 a. et	
socialè bellum 279 b. et 280 a. 290 a.		ftcina ciuitas ad Danubium fita de-		contra seruos tumultuantes res ge-	
sodales Tatiij	357 b	formatur incendio	617 a.	fta	ibid.
sodalium Augustalium sacerdotium	357 b	fteinbach castrum	608 b	Q Sulpitij consulatus	331 a. 355 a
soene ciuitas à Caro imperatore ca-		ftellatina tribus	150 b	Q. Sulpitius triõ. mil.	141 b
solaris annus 461 b (pta 63 b		ftephanus Domitiani libertus	415 a	Q. Sulpitij Camerini cõfulatus	108 b
solearis cella	452 b	ftephanus de Sagabria	616 a. 634 a	T. Sulpitij Potiti consulatus	359 a
solis eclipsis in passione Christi facta		ftephani apostoli martyrium	376 b.	furani consulatus	418 a. 419 b
non naturalis	374 a	369 a.		surenas dignitatis apud Perfes nomen	
solis templu 454 b. ab Aureliano con-		ftephanonis facta	386 a & b.	48 a. 55 b.	
ditum	476 a.	fterus Afyriorum rex	83 a	sure tonfulatus	416 a. 429 b
solomonis sepulchrum	430 b	ftiliconis de Alarico uictoria 524 b. cõ-		sutrium ab Etruscis captum	151 a
solonis consulatus 380 a. leges Romae		fulatus 523 b. 525 b. contra Gaina		fyagrii consulatus	514 b. 515 a
uocate	120 b. 122 a.	res geste 523 b. de Rhadagiso uicto-		fylla nomen unde	283 b. mors 395 a
fontius st.	557 b	ria et triumphus 525 b. mors 524 a		L. Sylla Felix cognominatus 288 a. ite	
sophonisba Syphacis regis uxor	231 a	ftilliconis mors	526 b	Magnus	289 a
sophenorum calamitates	49 a	ftochades infula Romano imperio à		L. Syllae cum Mithridate pax	288 a
sera à Romanis capta 168 b. expu-		Tiberio adicõta	385 a.	L. Syllae uita, mores et res geste 282 a.	
gnata 181 a. Romanorum facta co-		struma Nonius	377 b	b. 283 a.	
lonia	185 b.	ftudij consulatus	545 b	L. Syllae cõfulatus 375 b. 347 b. praecta	
forani multi ob defectionem Romae		fuauenfis regio	87 b. 38 b.	rum in Capuolio sacrificium ibid.	

magna

I N D E X.

magna in urbe crudelitas 288 a. b.	taciti consulatus 475 a. 476 a. imperiū	A. Terentij consulatus	120 b
203 a. 289 a. cōmentaria 292 a. in	476 b. mors	terramotus horrendi 83 b. 130 b. 199 b	
Asia res gestæ 284 a. 286 a. & b. itē	taiphali populi	236 a. 361 a. 394 b. 395 b. 463 b.	
contra Norbanum & Scipionem	talledij Seueri Romani equitis nu-	469 b. 471 b. 498 a. 502 a. 507 b.	
ibid. & 284 a. cum Dardanis bel-	ptie	508 b. 520 a. 522 a. 524 b. 531 a. 531 b	
lum 37 a. contra Mithridatem res	tanti	533 a. 542 a. 546 b. 548 a. 550 b. 555	
gestæ 285 a. item contra Marium	tarentina tribus priorib. addita 187 a	a. 559 a. 567 b. 568 a.	
& Sulpicium 282 b. 287 b. cū Car	tarentine arcis obsidio	tertulliani ætas & laus	450 b
bone pugna ibid. contra Samnites	tarentini belli primordia	tertullianum senatusconsultum	435 b
res gestæ	tarentū à Fabio Max. recuperat. 229 a	tertulli adulterium	438 a. consulatus
L. Sylla tribuni res gestæ contra Mar	tarentum Rom. colonia	435 b. 447 b. 448 b. 527 a.	
fos 275 b. in Parthia 51 a. cōtra	tarentinorum cum Rom. bellū 197 b	terugiti populi	418 b
Hirpinos res gestæ 281 a.	Sp. Tarpeij Capitolini cōsulatus 120 b	tetricus tyrannus	24 b
L. Sylla dictatura 288 b. 289 a. felici-	tarquinius Superbus 17 a. eius regia	tetrici res gestæ	475 b
tas & mors 290 a. funus & sepul-	6 b. à res gestæ	teucateri à Druso uicti	338 a
tura	tarquinij Prisci res gestæ 94 b. trium-	teuca Illyriorū regina contra ius gen-	
L. Sylla amici oēs interficiuntur 284 a	phus	tium legatum Ro. occidit	218 a
P. Sylla ambitus damnatur	L. Tarquinij cū Bruto cōsulatus 96 b	teuce Agronis uxoris crudelitas	36 b
297 b	tarquiniorum nomen apud Rom. exo-	teueria ciu.	47 a
Syllane uictorie ludi	sum	teutanes Assyriorum rex	86 b
288 a	tarquinienses noui hostes Rom. facti	teuteus Assyriorum rex	85 a
Syllane proscriptio tabulæ	143 b. à Romanis uicti ac securi	teutobochi res gestæ	275 b
288 a	perculsi	teutoburgiensis saltus	359 a
M. Syllanus accusatur	tarquinienses Romanorum agros de-	teutomalius Saliorum rex ab Allo-	
291 a	populantur	brog. recipitur	267 a
M. Syllius Syllanus	tarquinienses à Decio in Eithruria	thodanurum op.	474 a
289 a	Subacti	theate; à Ro. subacti	180 a
Syllanus tyrannus	tarquiniensium magna clades	theatrum lapideū Romæ constituitur	
25 a	163 b	251 b.	
Syllanus imperium ui inuadit	tarracon expugnatur	theatru uenatorium à Tito adifica-	
501 a.	tatianus	tum	407 a
in tumultu Gallico interficitur 501 a	taurominiū à Rutilio receptū 263 a	thebais	47 a
Syllani consulatus	tauromoniū Ro. colonia	themistij ad Ioulanum oratio	506 a
389 a	taurus mons	themus Assy. rex	85 a
Sylluius Posthumius Latinorū rex 87 b	taurus praefectus praetorio	theodaldi Francorū regis mors	576 b
M. Syllui Decole consulatus	tauri consulatus 380 b. 384 b. & 385 a	theodahausi Gotthorum regis crude-	
289 a	503 a. 535 a.	litas	572 a
Q. Symmachi eloquentia 519 a. lucu-	tautanes Assyriorum rex	theoderici consulatus 555 b. cū Odo-	
brationes	tatius Maximus	cre pugna	557 b
ibid.	tatij Sodales	theoderici comitis de Eberstein res	
Symmachi consulatus 493 b. 519 a. 541	teben arx & op.	gestæ	620 a
b. 556 b. 569 b.	tebua uallis	theoderici Gotthorū regis contra A-	
Syphax rex Romanorum amicitiam	L. Telefeni consulatus 397 b. & 398 b	uium res gestæ 547 a. in Ro. hu-	
ambit	tellus dea	manitas & liberalitas 561 a. cru-	
226 b. 228 b.	tepidā aqua	delitas 570 b. mors ibid.	
Syphax à Rom. captus	Sex. Tempanij contra Volscos res ge-	theoderici Francorū regis mors 572 a	
251 b	stæ	theodori consulatus 523 a. 562 b.	
Syphacis à Rom. defectio 231 a. castra	tepula aqua	theodosij cōsulatus 514 a. 524 b. 518 b	
à Scipione incenduntur	239 a	526 a. 526 b. 527 a. 520 a. 528 b. 529	
231 b	terentiani nummi	b. 530 a. 531 a. 531 b. 532 a. 533 b. 534	
Syphacis Masesyiorum regis cum Sci-	terentilla lex	a. 535 b. 537 a. 538 a. 541 a.	
pione amicitia 230 b	terentini Pudi	theodosius imp. Constantinopoli le-	
(443 b)	terentius Maximus	uatur	525 a
Syris Parthorum rex 419 b. eius mors	terentius Rufus	theodosij imperatoris contra Vanda-	
Syria ab Astacade domita 83 b. à Pom-	407 a	los res gestæ 540 a. 516 b. mors 517 a	
peio subacta 53 a. in prouincie for-	C. Terentij Varronis cōsulatus, aliæq;	theodosij lunoris imperium	533 a.
mā à Ro. subacta 45 a. 49 a. 299 b.	dignitates 223 b. res gestæ, ibid. in	mors	543 a
à Parthis uastata 56 a.	bello temeritas	theodosij primi imperiū	519 b. 520 a
Syria descriptio	in Cn. Terentij scribæ agro libri Nu-		
45 a	mæ Pompilij inuenti		
Syriacum bellum	242 a		
45 a	termestini à Rom. debellati		
Syriaci belli primordia	257 b		
235 a			
Syracuse 92 a. obsessæ			
226 a			
Syracusarum primordia			
92 a			
Sython prouincia			
40 a			
Sythonia pro.			
40 a			
T			
Tabellaria lex			
274 b			
tabularum duodecim ius uenale dictū			
123 b			
taefarnates Musulauiorum dux			
351 b			
tacitus Maximus			
432 a			
tacitus Rom. imp.			
24 a			

I N D E X.

theodosij Magni statua 519 a.	mors	520 b. & 521 a.	(513 b)	gij Galbae diuturno imperio uaticini 376 a.	de luxu cōpescendo oratio 363 b.	crudelitas 364 a.	tibicines urbe ciecti, astuto cōsilio Romam reuocantur 182 b.	traianus in mari rubro classem instituit 419 b.	traianus contra Dacos 39 a.	Parthos 59 a.	de Dacia et Scythis triumphus 59 b. 60 b.	de Decibalo uictoria 39 a.	traianus in mari rubro classem instituit 419 b.	traiani contra Iudaeos res gestae 424 a.	ad Licinum egregie dictū 417 b.	imperium 416 b.	forum 411 a. 412 b.	424 a. 442 a.	pons super Danubio 418 b.	thermae 412 b.	mors 424 a. b.	sepultura 424 a.	traiano à tribubus triginta tribus statua erecta 415 b.	transitorium forum 412 a.	tranquilina Gordiani uxor 462 b.	ad Trasimenum infeliciter cum Hannibale pugnatur 223 a.	translytitanæ prouinciæ 50 a.	translytania 38 a.	trebellianus tyrannus 24 b.	trebellianum senatusconsultum 405 b.	trebellij Maximi consulatus 393 a.	trebia clade Rom. nobilitatur 222 b.	trebium op. à Volscis captum 108 a.	trebonius Ruffinus 431 a.	trebonij mors 332 b.	L. Trebonij lex 124 b.	treboniani Galli consulatus 467 a.	L. Tremellij contra Pseudophilippum res gestae 257 b.	treueris op. 33 a.	triballus 38 a.	triballi 37 a. 40 b.	à Minutio uicti 271 b.	tribonia lex 142 a.	tribulani ciuitate donati 285 b.	tribus XXXV. Romanorum 150 b.	urbanae quatuor 185 a.	tribunus unus ex plebe, ceteri ex patricijs creati 142 a.	tribuni Clerum 104 a.	comitiati 126 b.	tribuni tres creati 127 b.	item quingenti 119 b.	tribuni militares, consulari potestate, 125 b.	(129 b)	tribuni militares consulis additi.	tribuni militares septem cōsulum loco creati 147 a.	item octo 141 a.	tribunorum prima electio 107 b.	officiū atq; potestas 107 b.	domus cur interdiu noctuq; semp aperta 107 b.	tribunorum numerus 107 b.	tribunorum militarium electio 126 a.	160 a.	officium 126 b.	tribunorum militarium duo genera, 126 b.	tribunitiae potestatis lex 107 a.	tributi pendendi initia 140 a.	tributa omnia Romanis ab Hadriano remissa
thera insula 385 b.	therasia insula ibid.	thermamiæ 526 a.	A. Thermi consulatus 120 b.	thermopylae 237 a.	thesmotheta Atheniensium 426 b.	thessalia 313 a.	thia insula enata 362 b.	thimastei facta 145 b.	thoch Aegyptiorum mensis 461 b.	thracia à Rom. in prouinciæ formam redacta 385 b. 386 a. 404 a.	Roma nua hodie dicta 40 a.	thracis latrones 40 a.	à Rom. diuersis locis deuicti 40 b.	à C. Octauio 301 a.	à Pisone 337 b.	à Scipione 341 a.	thraci in rebus gerendis seueritas 39 b.	contra Rom. diuersa bella ib. et 40 a.	thraciarum sex prouinciæ à Romanis subactae 40 a.	thracicum bellum 40 b. 342 a.	thrasamundi Vandalorum regis in Christianos crudelitas 560 b.	thraseas Petus accusatur 398 b.	thuscis pacem petentibus data à Rom. induciæ 189 a.	Tiberia ciu. terramotu corruiuit 531 a.	tiberiani consulatus 478 a. 480 b.	tiberinus Syluius Latinorum rex 89 a.	tiberis inundatio 159 b. 213 a. 359 b.	tiberij Aemilij consulatus 115 a.	tiberij Caesaris natiuitas 323 b.	consulatus 361 a. 383 a. 361 a. 371 b. et 372 b.	contra Archelau facta 44 a.	de Armenijs; Pannonijs atq; Germanijs triumphus 346 b.	in Germania res gestae 353 a.	crudelitas 363 a. b.	mors 378 b.	tiberij Claudij consulatus 384 b. 386 a. 389 b.	Vide Claudium.	tiberius Coruncanus insignis iureconsultus 194 a.	tiberij Gracchi laus 262 b.	perniciosa leges 267 b.	tiberij Neronis consulatus 342 b. 345 b. 346 a.	imperium 358 a.	tiberius Sempronius Gracchus in seditione occiditur 261 a.	tiberius imp. Rom. 23 a.	tiberij cōsulatus 428 a.	cōtra Bathocem regem res gestae 38 b.	itē contra Dalmatas & Sarmatas 354 a. b.	de Ser																			
gij Galbae diuturno imperio uaticini 376 a.	de luxu cōpescendo oratio 363 b.	crudelitas 364 a.	tibicines urbe ciecti, astuto cōsilio Romam reuocantur 182 b.	tibulli poeta natiuitas 320 a.	ticiani consulatus 380 b.	ad Ticinum Rom. clades 222 b.	tigranes Armeniorum rex uictus à Romanis 51 b.	à Pompeio 52 b. 299 b.	tigranis Armeniorum regis in Syria, & Phoenicia res gestae 49 a.	tigranis filij à Pompeio in triumphum ducti 301 b.	tigranocerta ciu. à Rom. expugnata. 51 b. 52 a.	itē à Domitio Corbulone. 394 b.	tigrin mansuetum Augustus Romae primum ostendit 344 a.	tigurinorum de L. Crasso uictoria. 273 a.	timasij consulatus 518 b.	timogenis cōtra Aegyptios res gestae. 472 b.	timolaeus tyrannus 24 b.	timothei martyrium 485 a.	tingitana pro. 31 a.	tindarus ciuitas 56 b.	titia lex 386 b.	titianae thermæ 412 b.	ticiani consulatus 464 b. 476 b. 388 a. 482 b. 494 b. 501 b. 519 a.	cum Othone fratre consulatus 20 a.	titij Sabini captiuitas 368 a.	P. Titius Praetor auct. annum collegae magistratum abrogat 323 b.	P. Titij tribuni lex 322 a.	M. Titius aquarum curator 256 a.	titus Tatius Sabinus 92 a.	titi amphitheatrum 407 a.	titi Vespasiani censura 401 a. 403 a. 404 a. 425 a.	imperium 23 b. 406 a. b.	titi Vespasiani in urbe uaria aedificia. 407 a.	mors 407 b. 408 a.	Tolerinorum op. à Coriolano captum. 108 b.	tolistrobogi pop. 43 a. 238 a.	toonoscon 85 a.	torquati consulatus 425 b. 427 a. 430 b. 431 b. 433 b.	L. Torquati consulatus 297 a. 297 b. 298 b.	totyla Romam expugnat 576 a.	res gestae in Campania 575 a.	contra Romanos 574 b.	trachalli consulatus 398 b.	traianus à Nerua adoptatus 416 a.	fi ctus Rom. imp. 23 b.	traiani consulatus 409 a. 413 b. 414 a. 415 b. 421 a.	in Armenia res gestae																				

I N D E X.

remissa •	425 b	ualentia ciuitas	16 a. 259 a	Cn. Valer. Leuini in Aetoliæ res gestæ	238 a
tricenaria ab Honorio celebrata	532 b	ualentinianus tribunus sententiariorum apud Nicæam Augustus appellatur	506 b.	Cn. Val. Potiti tribunatus	137 a
trietris	461 b	ualentinianus iunior imperij successor declaratur	510 b	Cn. Valerius Potitus trib. mil.	139 b
tripolis	29 b	ualentinianus imperium 507 a. consularis ibid. 508 b. 509 a. 537 b. 539 b. 542 b. 543 a. 546 a. 537 b. 534 a.		L. Valerius Cassium accusat	111 a
triumphus quid	101 b	ualentinianus iunioris consularis 510 b. 511 b. 535 b. 518 a b.		L. Val. Coruini tertius consulat. 169 a	
triumphi ordo et pompa	485 b	ualentinianus N. P. consularis 509 a. contra Saxones res gestæ 510 a. cū Genserico pax	540 b	L. Valerius Flaccus à senatu à Catone motus	240 a
triumuiratus	312 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	L. Val. Flacci censura 240 a. consularis 204 a. 251 a. 263 a. 276 a. 235 b. et eius res gestæ 235 b. 285 b. turpiss. lex 285 a. auaritia et mors	285 a
triumuiri capitales 191 a. epulones creantur	235 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	L. Valerij Potiti consularis 111 a. 124 a. 115 a.	
triumuiri agris diuidendis creati	116 a. 262 b.	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	L. Valerius Potitus trib. mil.	140 a.
triumuiri sine prouocatione creati	122 a	ualentinianus N. P. consularis 509 a. contra Saxones res gestæ 510 a. cū Genserico pax	540 b	141 b. 137 a. trib. consularis	140 b
triumuitorum institutio prima	128 a.	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	L. Val. Volesij consularis	353 b
officia	ibid.	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	L. Valerio triumphus negatus	124 b
troia 197 a. eius incendi. um	87 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Valer. consularis 100 a. 186 b. 219 a. 191 a. etas longæua ibid. contra Gallos res gestæ 167 a. mors 104 a	
troianum regnum	83 b	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Valer. Coruini consularis 167 b. 168 a. 173 a.	
troilus sophista	526 b	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Val. Coruini dictatoris in Campaniæ res gestæ 170 a. contra prouocationem fortitudo	167 a
Tubertus dictator	132 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	L. Valerij Cossi contra Campanos res gestæ	169 b
tullius Amphidius	108 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Valerij dictatoris contra Marfos res gestæ	186 a
tullij Actij mors	110 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Valerius Fuscus	102 b
tullius Crispinus	444 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Valer. Leuini secundus consularis 228 b. cum Aetolis foedus 35 b. contra Pœnos res gestæ	228 b
Cn. Tullus Iulius	140 b	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Valer. Maximi consularis 120 a. 191 b. 202 b. 181 b. in Sicilia res gestæ	202 b
tulli Hostilij res gestæ	93 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Valerius Maximus cur Messala cognominatus	203 a
tullius Vopiscus consul	114 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Val. Messala consularis 238 b. 348 b. 362 b. res gestæ	301 b
tulna op.	633 b	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Valerij Potiti uel Flacci consularis	174 a
tuneta ciuitas à Rom. capta	231 b	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Valerius Probus Grammaticus.	391 b. et 392 a.
tiarranius Gratianus urbis præfectus.	480 b.	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	M. Valerij Publicolæ consularis 98 a. 164 a. 165 a.	
C. Turanius prætorianorum mil. præfectus	357 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	P. Valer. consularis 97 a. 115 a. 117 b. 98 b. in patriam pietas 100 b. contra seruos atq; Herdoniæ res gestæ ac mors	118 a
turgus Apronianus urbis præfectus.	377 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	P. Val. Flacci consularis	219 a
tyrinus tyrannus 24 b.	495 b	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	P. Val. Leuini consularis 193 a. contra Tarentinos res gestæ	ibid.
turpilianus consularis	394 b. 398 b	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	P. Valer. Potiti consularis 138 a. contra Hermicos et Laturos res gestæ	138 a
turullius Cerealis	419 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	P. Valerij Publicolæ consularis	113 b
tusci consularis 109 b. 470 a. 481 b		ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b	165 b.	
tuscorum uaticinia	16 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b		
tusculanus ager	266 a	ualentinianus iunioris res gestæ 517 a. mors	519 b		
tusculum 99 a. ab Acquis captum	118 b. expugnatum	156 a			
tusculani Flauia rogatione ad populum uexati	177 a				
tutius Cerealis	419 a				
Tyberis fl. 89 a. eius inundatio	137 a. 353 b.				
tyburti populo bellum à Romanis indictum	161 a				
ex Tyburtibus Empulum captum	164 a				
tyranni triginta sub Valeriano et Galieno	24 b				
Tzite patritij res gestæ	572 b				

V

Vacandæ	480 a
ualachia	37 a
ualens iureconsultus	412 b
ualens tyrannus	24 b
ualensis consularis 415 a. 507 a. 508 b. 509 a. 510 b. 511 b. crudelitas 511 a	
mors	512 a

I N D E X.

P. Valerij consulatus	100 a	ueredi equi	530 b	Cn. Veturij consulatus	220 b
Q. Valerij Falconis consulatus	214 a.	uergili natiuitas	295 a. cum Augusto	L. Veturij Cicurini consulatus	106 a
C b.		amicitia	336 a	L. Veturij Philonis consulatus	221 a.
Q. Valerij Potiti consulatus	146 a	uergili mors	339 b	230 a.	
ualix	40 b	uergiliarum ortus	461 b	P. Veturij Gemini consulatus	104 a
ualue cum Constantio pax	531 b	uergrina à patre occisa	121 b	T. Veturij consulatus	117 a. de Vol-
uandalorum eruptiones in Gallia	525	uergrnij contra Hethruscos res gestæ.		scis ouatio	ibid.
b. 526 a. Hispaniâ 527 a. cõtra Hi-		113 b. contra Sabinos	102 a	T. Veturij Caluini consulatus	173 b.
spanos res gestæ 532 b. cum Romæ		A. Vergnij consulatus	20 a. 107 b.	177 b.	
nus pax	537 a	113 b. 115 a.		uetusij Geminij consulatus	106 a
uardines Ctesiphontis edificator	55 b	A. Verginius tribunus	117 b	Gn. Vetusius consul	105 a
uardei in Illyrico à Yulio Flacco sub-		A. Verginij Montani consulatus.		L. Vetusij consulatus	104 a
acti	260 b	105 a.		T. Vetusij consulatus	107 b. 117 a.
uariana clades	342 b. 354 b. 355 a. 359 a	A. Verginij Tricofti consulatus	106 a	Vfentina tribus prioribus addita.	
uarroni mi consulatus	505 b	L. Verginij consulatus	130 b	180 a.	
uarronis consulatus	527 a. 547 a	L. Verginij factum præclarum	124 a	Viatoris consulatus	560 a
uatinus lex	303 b	P. Verginius trib. mil. 141 b. damna-		turbatus	379 b
uatinij natura & ingenium	313 a. con-	tur	142 a	turbatus	227 b
tra fugtiuos res gestæ	293 b	P. Verginij contra Ethruscos res ge-		Q. Vibius Serenus	366 b
P. Vatinij Ciaticani consulatus	313 b	stæ	141 b	turbatus	377 b
Vetilianus	445 b	Sp. Verginij Cellmontani consulatus.		uicennalia festa	492 b. à Theodosio
ueientes sibi ipsi regem creant	141 a	120 a.		edita	538 b
ueientes à Ro. debellati	112 a. pacem	T. Verginij consulatus	112 a	uicesimarium aurum	229 a
petentes à Roman. inducias impe-		T. Verginij Celumontani consulatus.		uictobali populi	418 b
trant	114 a. 139 b. 133 a	124 b.		uictorinus Rhetor	501 a. tyrann-
ueientium in Ro. agros irruptio	111 a	T. Verginij Ostricati consulat.	105 a	nus	24 b
113 b. 132 a.		ueri consulatus	405 b. 415 a. 426 a.	uictorini consulatus	443 b. 448 a.
ueientiana præda Rom. quomodo di-		428 a. 435 b. 436 a. 442 a. 433 b. 425 a		471 b. 478 a.	
stributa	145 a	Q. Verranij consulatus	387 a	uictorini Rhetoris statua	501 b
ueiorum oppidum grauitèr à Rom.		uerrugineum præsidium à Volscis ce-		uictoris consulatus	509 a. 533 a
obsessum	140 b. 141 a	sum	139 a C b	uienna imperialis ciuitas	614 b. ob-
ueiorum fatale excidium	144 a	uespasiani natiuitas	355 a. censura	sessæ	620 a
uelia	93 a	425 a. consulatus	401 a. 402 b. 403	uiennense Burgum quando constru-	
ueliani consulatus	422 b	b. 404 a.		ctum	613 a
uelij Cornificij consulatus	477 a	uespasianus imp.	23 b. 102 a	uiglij pontificis mors	576 b
uelicus Cerealis	419 a	uеспronius Candidus Vetus uir consu-		uigulum præfectus	128 b
uilitari	617 b	laris	433 b	uincenij consulatus	514 a
uelitre Romanorum colonia	108 a	uestæ templum	92 b. incensum	uimcomali consulatus	544 b
uenantij consulatus	555 b. 562 b	213 b. 445 a.		uindalum op.	267 a
ueneficia	242 a	uestales uirgines tres cū equitibus Ro-		uindelici à Druso uicti	337 b. 338 a. ite
uenenum à mulieribus Rom. maritis		manis simul damnatæ	270 b	à Pisone	ibid.
preparatum	174 b	uestalium ignis quancæ uirtutis	208 b	uiniij consulatus	385 b
ueneri templum dedicatur	188 a. ab	uestina ciuit. à Rom. capta	181 a	A. Vinitij Neruæ consulatus	354 a
Hadriano edificatur	429 a	uestini à Rom. debellati	177 a	M. Vinitius	375 b
ueneris Genuricis templum	307 a. ite	uestini consulatus	397 a. mors	M. Vinitij consulatus	371 a. 354 a
Verticordie templum	270 b	L. Vestinus	403 b	C. Vipsani consullatus	394 a
uenerorum auaritia atq; regnandi li-		uesuuij montis incendiū	406 b. 407 a.	L. Vipsani consulat.	386 b. 387 a. 334 a
bido	46 a	421 b. 552 a.		uipsanius Lenas damnatur	392 b
uenerorum cum Rom. fœdus	149 a	ueteris consulatus	412 b. 422 b. 433 b	uirasius Orphitus urbis præfect.	500 a
uenticus	322 b	uetius Ruffinus urbis præfectus	488 b	uirginea aqua	324 a. 341 a. unde de-
uentidij consulatus	321 b (389 a	uetonia arx capta	618 a	ctæ 339 a. ab Agrippa in urbem in-	
uentidius Comatius Galilæe præses.		uetranus Mursa imperator	498 b	troducta	339 a
uentidij contra Paribos res gestæ	325 a	uetuloniæ nomen unde	48 b	uirginia dolose ab Appio accusata.	
P. Ventidij Bassi contra Persas res ge-		ueturia Coriolani mater à filio pacem		124 a.	
stæ 54 a. 55 b C 56 a. de Paribis		Romanis impetrat	108 b	uirginij Ruffi consulat.	395 a b. 413 a.
triumphus	56 a	ueturij in Christianos impietas.		mors ibid. b.	
uenulcius	418 a	484 a.		T. Virginiij contra Veientes res gestæ.	
uenusij consulatus	383 b. 452 b. 463 a	Cn. Veturius accusatur	220 b	212 a.	

I N D E X.

ultriatius Lusitanus ex pastore latro, ex latrone dux factus 256 a. eius in Hispania contra Ro. res gestæ ibid.	uoldumiani consulatus 475 a	uopiscorum nomen unde 110 a
uiriati Lusitanorum ducis cum Rom. bellum et mors 258 a	P. Voleronis lex 114 b. res gestæ 114 a	Urbanæ tribus 285 a
uiriatini belli causæ 273 a	uologesi Parthorum regis contra Romanos res gestæ 437 b	urbani consulatus 418 a. 459 b
uiridomarus Gallorum rex à Metello occisus 220 b	Volsci Hernicorum agros inuadunt. 134 a.	urbina Vestalis ob amissam pudicitiam damnata 114 b
uiromandui in deditionem à Cesare accepti 305 a	uolsi iterum ab Aemilio domiti 110 b à Rom. fugati 125 a. iterum à Rom. inter Ecetram et Ferentinum uicti 140 b. 168 a. fame à Rom. domiti 110 b. capti et sub corona uenditi 131 b. ex spectaculis Rom. eiccti 109 a. sub iugum à Geganio missi 117 a	ursatius 507 a
M. Viscani consulatus 461 b	uolsis ludi Romani interdicti 108 a. 109 a.	ursatij episcopi Constantinopolitani mors 525 b
uiscellini consulatus 109 b	uolsorum rebellio 118 b. cum Rom. bellum 105 b. 106 b. 107 a b. 108 a. 110 b. in Algidum irruptio 131 b	ursi consulatus 495 a
L. Viselli consulatus 366 a	uolsorum agri à Rom. igni et ferro uostati 139 b	uscudania à Lucullo deuicta 41 a
uitaliij consulatus 569 b	uolsorum pestis 108	usipetes à Druso uicti 338 a
uitelia colonia expugnata 146 a. à Volscis capta 108 a	uolsorum nomen à Romanis ferè delictum 117 a	Vualachia 38 a. 39 a. olim Dacia 40 b
uitellius Rom. imp. 23 b	uolseniense bellum 200 a. reiteratum 147 b. cum Ro. induciæ ibid.	uualachia Melionia 38 a
uitellij consulat. 380 b. imperiū 400 b	M. Volscius Ceso 117 b	uulcatius Gallicianus 427 a
uitelliorum cædes 98 a	uolscius à Questorib. accusatur 118 b	uulturinus op. captum 214 a
A. Vitellij natiuitas 360 a. consulatus 373 a. 386 b. 387 a.	uolscij exilium 119 b	uulturinus uentus et fl. 224 b
L. Vitellij censura 377 a. consulatus 376 b. 377 a. 386 a. contra Parthos res gestæ 377 a	uoltumnae fanum 131 a	uundamundi Vandalorum regis pietas 560 a
L. Vitellij liberi et mors 387 a	uolumnia pacem à Coriolano Romanis impetrat 108 b	X
Vitelliani contra Anastasium imperatorem res gestæ 567 a	uolumnie fanum 140 b	Xantippi Lacedæmonij contra Romanos res gestæ 207 b
uitiæ mors 378 a	L. Volumnij Violensis cōsulatus 183 b. 187 b. contra Samnites res gestæ. 188 a.	Xerxes Assyriorum rex 81 b
uitrasius Orphitus urbis Rom. præfectus 500 a	P. Volumnij consulatus 117 b	Xerxis Persarū regis contra Alexandrum imp. res gestæ 61 b
uitruuius captus capite truncatur. 175 b.	uolustianus Rom. imp. 24 a	Z
uiuiami consulatus 549 a	uolustiani consulatus 467 a. 471 a. 488 b. 468 a. imperiū 467 a. 468 a	Zabæ contra Ro. res gestæ 63 a
Vlpianus iureconsultus 456 b. 457 a. Alexandri imp. scriniorum magister 61 b	uolusius Saturninus 409 a	Zabdicena pro. 50 a
ulpij consulatus 429 b. 461 a b	uolusij consulatus 138 a	Zaitan 62 a
ulpij Criniti consulatus 468 b. 470 a	L. Volusij Saturnini consulatus 383 b	Zabdictua 68 a
Vmbri fumo à Rom. suffocati 185 b	Q. Volusij consulatus 392 b	Zenobia familia 475 b
C. Vnitij consulatus 352 a	uopisci consulatus 432 a	Zenobia 24 b
M. Vnitij consulatus 91 b. 102 a. 334 a		Zenobie res gestæ 62 b. 63 a
Volarum colonia 137 a. à Posthumio capta 137 a		Zenobie exilium 554
L. Volcatij Tulli consulatus 297 b. 298 b. 328 b.		Zenonis consulatus 542 b. 551 a. 555 a. imperium 553 a. mors 558 b

ERRATA IN CVSPINIANI CONSVLIBVS.

Pagina 30. uersu 9. tulimus. 39. 38. ripesem. 124. Ioui pro Laui. 178. 2. Aelius pro Aemilius. 229. 25. petijt pro pōrijt. 238. 30. titulo. 256. uersu penul. Contrebia pro Cantabiam. 310. 19. Marcella. 311. 15. Iugario uico. 317. 20. cognouerat. 317. 36. præteritarū rerum. 328. 34. horrendū. 333. 7. sextum Ianuarij. 342. 2. studiorū. 433. 33. Temporum. 453. 33. Antoninus. 466. 44. Casarem legit. 475. 29. Aureliano secundo, &c. 550. 20. Chronicis.

BASILEAE, PER IOANNEM HERVAGIVM ET
Ioannem Oporinum, Anno salutis humanæ M. D. LIII,
Mense Septembri,

